
EX LIBRIS
V.M.P. ARMELLINI
D.D. BIBLIOTH. GAND.

Justini
HISTORIÆ
PHILIP-
PICÆ.
F. Bleyswyck del. & Fecit.

IUSTINI HISTORIAE PHILIPPICAE

Cum integris Commentariis

IAC. BONGARSII, FRANC. MODII, MATTH. BERNECCERI, M. Z. BOXHORNII, IS. VOSSII, I. FR. GRONOVII, I. G. GRAEVII, T. FABRI, I. VORSTII, I. SCHEFFERI,

Et excerptis H. LORITI GLAREANI atque EDITORIS OXONIENSIS:

Curante

ABRAHAMO GRONOVIO.

Editio Secunda.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud SAMUELEM ET JOANNEM LUCHTMANS,

Academiae Typographos. 1760.

ILLUSTRISSIMIS GENEROSISSIMISQUE

ACADEMIAE LUGDUNO—BATAVAE

CURATORIBUS,

D. GULIELMO COMITI DE BENTINCK,

RHOONAE ET PENDRECHTAE TOPARCHAE, ORDINIS EQUESTRIS HOLLANDIAE MEMBRO, EJUSDEMQUE NOMINE IN CONSESSU DELEGATORUM HOLLANDIAE ORDINUM PRINCIPEM LOCUM TENENTI, VIIS, AQUIS ATQUE AGGERIBUS RHENOLANDIAE CURANDIS SEPTEMVIRO,

ETC. ETC. ETC.

D. CORNELIO DE WITT, JC.

CIVITATIS DORDRACENAE SENATORI ET CONSULI, ETC. ETC. COGNATO SUO HONORATISSIMO.

D. PETRO STEYN, JC.

HOLLANDIAE ORDINUM CONSILIARIO ET SUPREMO SYNDICO, MAGNI SIGILLI CUSTODI, SUPREMAE CURIAE FEUDALIS PRAESIDI EJUSQUE TABULARII PRAEFECTO, VIIS, AQUIS ATQUE AGGERIBUS RHENOLANDIAE CURANDIS SEPTEMVIRO ETC. ETC.

EORUMQUE COLLEGIS

AMPLISSIMIS GRAVISSIMISQUE

CIVITATIS LUGDUNO-BATAVAE

CONSULIBÛS,

D. NICOLAO DE BYE, JC.

CONSULUM PRAESIDI, ET AERARII ACADEMICI PRAEFECTO.

D. NICOLAO VAN DE VELDE, JC.

D. JOANNI VAN DER MARCK, JC.

SOCIETATIS INDIAE OCCIDENTALIS MODERATORI, COGNATO SUO PLURIMUM HONORANDO.

D. NICOLAO WILHELMO VAN LEEUWEN, JC.

VARIIS IN RE PUBLICA MUNERIBUS SUMMA CUM LAUDE OBITIS ILLUSTRIBUS.

NEC NON

SPECTATISSIMO CONSULTISSIMOQUE

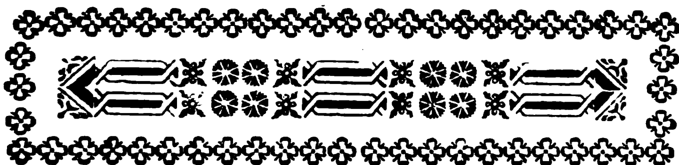
VIRO

D. JOANNI VAN ROYEN, JC.

CIVITATIS LUGDUNO-BATAVAE SYNDICO, ET ILLUSTRISSIMIS ACADEMIAE CURATORIBUS, EORUMQUE COLLEGIS, AMPLISSIMIS CIVITATIS LUGDUNO-BATAVAE CONSULIBUS, AB ACTIS ET SECRETIS.

D. D. D.

ABRAHAMUS GRONOVIUS.

ILLUSTRISSIMI AMPLISSIMIQUE

PROCERES,

uum inter ingenuas artes praecipuum locum teneat Hiſtoria, fideliſſima memoriae rerum ante actarum conſervatrix, res pacis & belli, quibus humana conſtant, tempore geſtas, Imperatorum, eorumque, quibus vicem ſuam in hac terrarum orbis civitate demandavit Supremum Numen, virtutes & vitia, inſuper ortus, & occaſus regnorum, rerumque publicarum, velut in ſpeculo conſpiciendos praebens; ideoque a facundiae Romanae principe *teſtis temporum*, *lux veritatis*, *vita memoriae*, *magiſtra vitae*, *nuntia vetuſtatis* appellata. Hanc ſumma induſtria excolere ſtuduerunt praecipua omnium populorum, qui feris moribus non utebantur, ingenia, maxime vero Graecorum atque Romanorum, quibus jure meritoque adcenſendus eſt Pompejus Trogus, Plinio (at quanto viro!) laudatus ſeveriſſimus Auctor. Hic ingenti animo Hiſtoriam adgreſſus, pulcherrimo ordine, & terſo atque eleganti ſtilo, quatuor & quadraginta voluminibus mundi fata a Deo intra ſex ferme ſeculorum aetates peracta, talemque

mento sequentis usus, cum nullo hoste congressus fuit, quem non vicerit; in victos adeo clemens, ut eorum aliis regna, quibus jure belli exciderant, aliis meliorem, quam habebant, fortunam reddiderit: aliorum de praefectorum, a quibus durius fuerant tractati, obstinatione atque insolentia querentes legatos non solum benigne admiserit; verum etiam eosdem in conspectu legatorum trucidari jusserit: feras quoque & immanes nationes in mores ritumque humaniorem formarit. Hic igitur nomine quidem Magnus, verum rebus gestis & virtutibus Maximus, divinae providentiae nutu fuit electus ad phalangem Macedonicam una cum lingua Graeca, quae minoris Asiae terminos nondum erat egressa, transferendam in Asiam atque Aegyptum, ita ab eo subactas, ut earum incolae post mortem ipsius Graecis regibus paruerint, & Graeca lingua fuerint usi. Ista enim lingua, praestituto a Deo tempore, conscribendum erat coeleste illud & adorandum, atque uni tantum genti revelatum divinae gratiae erga humanos renovandae mysterium, quadripartito consignandum libro, plenam omni perfectionis genere doctrinam complexuro, cujus primarium caput atque fundamentum eloqueretur ipse titulus ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ, ad quam exquisitissimam vocem suppeditandam sola lingua Graeca foret idonea, palam quippe declaraturam BONVM NVNTIVM DE NATIVITATE VNIGENITI FILII DEI.

Verum antequam humano generi salutaris con-

contingeret haec felicitas, primum inter Magni Alexandri successores, quorum omnes, praeterquam rex Aegypti Ptolemaeus, violenta morte fuerunt exstincti; deinde inter illorum filios, nepotes & posteros, quorum aliquot, velut fortunae ludibria, ideo tantum regna tenuerunt, ut iisdem exciderent, patranda erant sanguinolenta atque inexpiabilia bella. Romanam aquilam venerari debebant Macedonia, Syria & Aegyptus: Romanis quoque fascibus subjicienda erat regio Judae sceptro olim illustris. Horum igitur potentissimorum regnorum fata, non casu sed divina providentia patrata, & a Prophetis dudum praedicta, recte atque ordine in hisce Historiarum Philippicarum libris enarrat Justinus, cujus hanc novam editionem ope tam manu quam typis exaratorum Codicum in variis Europae Bibliothecis, maxime vero in Bibliotheca Batava adservatorum, aliquanto quam antea meliorem a me redditam ut Illustrissimis Amplissimisque Nominibus Vestris inscriberem, me impulit singularis Vestra erga me benevolentia, tum etiam Vestrum adsiduum bonas litteras atque artes propagandi studium: eamque, velut mei erga Vos obsequii pignus, ut accipiatis, Vos etiam atque etiam rogo; nihil umquam antiquius habiturus, quam ut Vestra jussa & mandata lubens ac laetus exsequar.

Interim de insignis Marchandinae Bibliothecae accessione ad Bibliothecam Batavam, cujus cura ex decreto Vestro mihi incumbit, Vobis,

rent, diutius quam decreveram, detinuit. Quoniam vero tot benevolentiae officia undique in me collata agnoſco, gratiſſimo infixa animo ea conſervare, & uberiore ſtylo in opportuniorem commemorandi locum rejicere praeſtabit. Itaque nunc ad Juſtinum revertar. Habes igitur, Benevole Lector, Juſtini contextui adjunctos integros commentarios Virorum Doctorum, qui duobus praeteritis ſeculis diligentem operam in Juſtinum contulerunt, quorum ordinem ducunt Jacobus Bongarſius, Franciſcus Modius, & Matthias Berneccerus, cujus notas, quibus alteram ſuam editionem auxerat, in hanc editionem conjeci. Hiſce accedunt Iſaci Voſſii, & Avi mei notae., quas libro, quo uſus fuit, adſcriptas ſingulas excerpſi; etſi plurimas emendationes Obſervationum libris non tantum inſeruerat, ſed & cum laudatiſſimis Viris, Graevio, Fabro, Vorſtio, & Scheffero per epiſtolas, aliave ratione, communicaverat, quorum omnium notae una cum excerptis adnotationibus J. Loriti Glareani, atque Editoris Oxonienſis, a Graevio & Scheffero in curis ſecundis ſaepius laudati, contextui quoque ſubjunctae ſunt. Tum etiam ad calcem hujus editionis M. Z. Boxbornii breves notas addidi. Iſti igitur tantorum Virorum labores ſuffeciſſent ad hujus editionis ornamentum, niſi & me ipſum ad ſymbolam conferendam, & quanto opere me hactenus occupaſſet Juſtinus, publice teſtandum innatus erga litteras amor incitaviſſet. Quare nihil antiquius duxi, quam ut mentem ad MSS. codices conferendos adjicerem,

quo-

quorum copiam ex Bibliotheca Lugduno Batava mihi praebuit humanitas Celeberrimi Viri, Wolferdi Senguerdii, ejusdem Bibliothecae Praefecti. Primo igitur quatuor MSS. ex eadem Bibliotheca evolvi, quorum duos Avo utendos olim dederat Cl. Vossius. Hi omnes, atque etiam quintus, quem Parens consuluit, membranacei erant. Praeter hos etiam chartaceo codice, quem Cl. Perizonius eidem Bibliothecae legaverat, usus sum. Tum quoque Londini codicem, qui Bibliothecae Regiae erat, & Oxoniae alterum ex Bibliotheca Collegii Novi, Cantabrigiae vero Excerpta quaedam Justini excussi. Trium insuper scriptorum librorum collationem pro summo in me studio exhibuit Vir undecunque Doctissimus, Laurentius Theodorus Gronovius, Patruus, cui omnia pietatis officia post parentes debeo: duo priores ex Bibliothecae Mediceae scriniis depromti erant; tertius vero e Bibliotheca Illustris Viri, nec minus humanitate quam summa eruditione conspicui, Antonii Magliabequii, cujus insignem favorem Parens Patruusque abunde experti fuerunt. Praeter haec institutum meum juvit collatio Paterna codicis Thuanaei †. Porro etiam duas easque tantum non principes editiones, hanc ab Nicolao Jensono typis mandatam anno MCCCCLXX. illam a Conrado Sweynheym, & Arnoldo Pannartz Romae editam anno MCCCCLXXII. con-

† Quem MS. optimae notae fuisse testantur notae Paternae ad Arrianum lib. II. cap. II. de Exped. Alex.

consului, quas ex instructissima sua Bibliotheca Londini mecum communicavit Vir Nobilissimus, Richardus Mead, cujus beneficio Juntinam editionem quoque nactus fui.

*Prologis Librorum Trogi Pompeji subjeci Virorum Doctorum notas integras, inter quas excellunt emendationes Reverendissimi Abbatis de Longuerue, quas Eruditissimus Vir, incomparabilis antiquitatum ac rei litterariae arbiter, Rev. D. Bernardus Montefalconius Diario Italico inseruerat, easque plurimum decoris huic editioni adlaturas credidi: ut autem earum ratio, codicumque MSS. quibus usus est, recensio unicuique clarius appareat, optime me facturum puto, si ipsa Rev. Montefalconii verba, quae tum in fronte notarum, tum in praefatione exstant, ex Diario ipsius Italico huc revocarem. Sic igitur ille. „ Per Romanum „ otium hortante frequentibus epistolis amicissimo viro, ac litterarum omnis generis peritia cum primis Europae numerando D. Abbate de Longuerue, in Codicibus Justini „ Prologos Historiarum Philippicarum Trogi „ Pompeji conquisivi: in Vaticana duos Justini Codices Prologis instructos deprehendi; „ in Bibliotheca Illustrissimi Marchionis de „ Maximis * tertium reperi, cum iis vero contuli Prologos, ut in editis exstant, scilicet mire vitiati, ut vix sanum quidpiam „ oc-*

* Cap. 18. *pag.* 255. „ Ex MSS. Codicibus ejusdem „ nobilissimi viri varias Prologorum Trogi Pompeji lectiones eruimus suo loco publicandas."

" *occurrat. Lectiones varias transmisi lau-*
" *dato viro, qui reduci mihi easdem eruditis*
" *notis additis, hic inserendas restituit; ut*
" *horum operâ Prologos jam expurgatos edere*
" *in promtu sit. Ipsi autem Prologi, utpote*
" *ad Trogi Pompeji libros, cum adhuc super-*
" *stites essent, concinnati, plerumque gesta me-*
" *morant, quae in Justino non comparent.*
" *Alium Prologorum Codicem vidi Venetiis in*
" *aedibus Trevisanis, quem non licuit per tem-*
" *pus explorare. Codices porro Vaticani, quo-*
" *rum hic lectiones adferimus, sunt his numeris*
" *insigniti* 1825. *&* 1826. *Iis adjungimus item*
" *varias lectiones duorum Colbertinorum Codi-*
" *cum, qui sic notantur* 1566. *&* 1578. & in
" praefatione. *Emendationes Prologorum Tro-*
" *gi Pompeji ab eruditissimo, & amicissimo*
" *Viro, Abbate de Longuerue, ex variis le-*
" *ctionibus Codicum trium Romanorum, quas*
" *ipsi ex Italia transmisimus, nec non duorum*
" *Colbertinorum concinnatas, ad calcem Dia-*
" *rii reposuimus. Usus ipse est editione Tana-*
" *quilli Fabri mire foedata & conspurcata,*
" *ut vix uspiam quid sanum occurrat; & ca-*
" *stigatis erroribus propemodum infinitis, ad*
" *sanam emaculatamque Prologorum editionem*
" *adornandam viam paravit. Jam diu Pro-*
" *logis Trogi castigandis incubuerat Bongar-*
" *sius, qui primus eosdem in lucem protulit an-*
" *no MDLXXXI. ut habet ipse in Epistola*
" *ad Franciscum Rosaeum ibidem cusa.* Reli-
" qui erant *&c. Ad calcem etiam editi, ejus-*

 dem

„ dem *Bongarsii atque Francisci Modii notae* „ *quaedam exstant, queis Prologorum pauca* „ *loca conjecturis resarciuntur, & sane quae*„ *dam sat feliciter; alia inauspicatò, ita ta*„ *men ut multo plura quasi deplorata, inta*„ *cta praetermittantur; sicque erudito Viro* „ *totum restaurandi provincia devoluta: quod* „ *is naviter exsequutus est. Observatum porro* „ *velim nos in Bongarsianis notis ad Prologum* „ *libri VII. conjecturae ejusdem suffragari,* „ *qua* Illyriorum & Poeonum *vult legi, ubi* „ *MSS. quidam* Poenum, *alii* Poenorum *ha*„ *bebant, & ad Prologum libri VIII. e re* „ *pro* electo Aryba, *conjectatur legendum* eje„ cto". *Hactenus Montefalconius. Ad haec mihimet ipsi quosdam Prologorum Trogi Pompeji scriptos codices videre contigit, tres quidem Anglicanos, & quatuor Leidenses Justini libris adnexos, & praeter hos quintum, qui separatim compactus erat. Inter hos praecipuus erat chartaceus codex, qui Cl. Perizonii olim fuit: plures vero horum Prologorum, nec non Justini codices tum in Diario Italico, tum per litteras mihi indicavit Rev. D. Bernardus Montefalconius, quos si unquam inspicere, atque adyta Musarum, in quibus adservantur, adire fortuna mihi dederit, in iisdem excutiendis me diligentem fore in praesenti promitto. Denique Indicem Freinshemianum multis partibus auctum huic editioni adjunxi. Ceterum Te, Benevole Lector, rogo, ut postquam hanc editionem exegeris, aequum de me judicium feras, & quanto*

opere

opere Paternum Avitumque morem in indagandis doctrinae arcanis & nunc imitari, & postea confirmato animi robore adsequi velle, ex hoc otii specimine statuas.

Ita fere olim praefabar, quum Justinum publicarem unà cum specimine variantium lectionum tam Codicum MSS. quam Editionum, quibus fueram usus: illas autem uberiores ex iisdem exemplaribus tam manu quam typis exaratis, quae subinde in manus meas pervenerunt, in hac editione repraesentavi. Istorum igitur brevem notitiam Tibi, Benevole Lector, hic exhibebo.

Sex Codices Iustini mihi suppeditavit Bibliotheca publica Leidensis: quorum duo priores inter Codices MSS. Latinos Bibliothecae, tres inter Codices MSS. Vossianos adservantur: sextus est Legati Perizoniani.

Illorum numerum antea quidem in adnotationum specimine digesseram juxta scripturae vetustatem, quam praeferebant: nunc vero juxta ordinem, secundum quem in ipsa Bibliotheca sunt repositi, exhibui.

Primus in folio membranaceus ante quadringentos circiter annos exaratus, atque hactenus optime conservatus, comprehendit Orosii libros VII. de Ormesta Mundi, Prologos librorum Trogi Pompeii, & Iustinum. *Prologi & priores Iustini libri numeris & rubricis destituuntur. Prima rubrica demum apparet ad calcem libri* XXVIII. *eaque hujusmodi est:* Pompeii Trogi epitome historiarum liber vigesimus octavus ex-

plicit. Incipit liber xx⁹ nonus. *In rubrica, quae libro* XLII. *submittitur, duo numeri barbari qui vulgo cifrae dicuntur, occurrunt, nempe* 2. *&* 3. Pompeii Trogi quadragesimus 2ᵘˢ liber explicit. Incipit quadragesimus 3ᵘˢ. *Fine libri* XLIV. *post* redegit *additur.* Et CETERA.

Pompeii Trogi epitome historiarum liber
Quadragesimus quartus Explicit.

In fine adduntur hi versus:

Quando bonum facis, & corde malum meditaris,
Oscula quae Iudas Christo dedit, haec mihi tu das.

Hic codex olim fuit Ioannis & Nicolai Parmentariorum, ac deinde Viri Nobilissimi, Ioannis Panhusii, qui eumdem Parisiis sibi comparavit. Evulgavit ex eodem aliquot lectiones Cl. Boxhornius, quarum aliae Codicis scripturae respondent, aliae ab ea discrepant, ut III. 2. 10. Parcimoniam omnibus suasit. *ubi notat:* „ *Codex Leydensis*, item suasit. „ *at solum* item *exstat in hoc Codice, atque ita in aliis, qui pro* suasit *dant* item.

III. 5. 3. Conspiratius. „ *MS. Leydensis* „ concinnitius. „ *immo prius est in MS.*

IV. 4. 7. Ab his mittitur Gylippus solus, sed in quo instar omnium auxiliorum erat. „ *MS.* „ *habet*, Ab his mittitur Gylippus classem La- „ cedemoniorum solus, sed in quo *&c. Supra* „ τὸ solus *scriptum est a librario*, VACAT. „ *Codicis scriptura haec est:* Ab his mittitur Gilip-

VA CAT
lippus classem Lacedemonicam auxiliis y solus, sed quo. Τὸ vacat *addidit librarius, ut ostenderet,* τὰ classem Laced. auxiliis y *abundare, & ne scripturam litura inquinaret. Induxerat eum in errorem repetitio nominis proprii,* Gylippus, *quod paullo post sequitur:* Gylippus classem Lacedaemone cum *&c.*

v. 6. 8. Tanta virtus animorum erat, ut, cum paullo ante salutem desperaverint, nunc non desperent victoriam. *Ad hunc locum scribit Boxbornius: „ Non tentarem hunc locum, nisi in „ optimae notae codice Leidensi longe aliter haec „ exarata invenirem: nempe hoc modo.* Tan„ta virtus animorum erat, ut paullo ante sa„lutem, post speraverint victoriam. *Venusto „ & recto sensu. Primo de salute, mox de „ victoria certavere. „ Paullo ante dixerat Iustinus:* Iterum tamen fortunam maris experiendam decernunt. *Ex hisce omnibus solum in MS. legitur:* Iterum paulo ante salutem, post speraverint victoriam.

XXI. 2. 1. Non solem, non pulverem. Pulverem *quoque servat MS. non* fulgurem, *ut scribit Vir Clarissimus.*

XXXVIII. 5. 1. Rapienda incrementa virium. *Pro* incrementa *in MS.* marnica *legi observat: verum in eodem exstat* marinca.

Hunc Codicem quoque excussit Cl. Haverkampus, quum Orosii editionem adornaret, eumque tertium Lugduno-Batavum appellavit.

Secundus membranaceus per columnas scriptus est. Initio libri 1. *additur haec rubrica:*

Defloratio Iustini. Liber primus. *Quae ad calcem libri* XLIV. *leguntur, produnt aetatem Codicis, illumque, cujus manu exaratus est:* Peregi ego Pucciarellus hoc opus die vigesima Aug. 1357. Indict. nona, de quo Sospitatis auctori gratiae referuntur. *Dein recentiore manu additur:* Hunc librum emi Romae pretio ducati unius cum dimidio. Blondelet.

Initio hujus Codicis exstat nominum ad rem militarem spectantium recensio, scripta recentiore manu, & excerpta ex Isidoro lib. IX. *Originum cap.* 3. *Ea quidem mendose est scripta; & pleraque emendatiora exhibet editio Jac. Gothofredi; quattuor tamen in locis scripturam vulgatâ praestantiorem suppeditat.*

„ Succenturiati *sunt, non qui in prima, sed* „ *in secunda centuria sunt, quasi sub prima* „ *centuria: tamen stricti etiam ipsi & in speculis positi in bello sunt; ut, si prima defecerit, isti,* quos sub se diximus, *laborantibus* „ *primis subveniant: unde & ad insidiandum* „ *ponitur* succenturiatus. „

MS. Subcenturiati, & subcenturiatus, *ac* quos sub secunda diximus, *eamque scripturam firmat optimus Isidori codex Vossianus, cujus margini secunda manus temere adscripsit,* quos subsequi diximus. *Variis modis hic locus a librariis fuit corruptus. Valturius enim lib.* VIII. *de re milit. ex suo codice profert,* quos subesse diximus.

„ *In acie autem istae fere formae sunt, exercitus, classis, nodus, cuneus, ala, cornua,* „ *agmen:* quae formas & nomina *ab ipsis re-* „ *bus,*

„ *bus, de quibus translata sunt*, imitan-
„ tur. „

MS. quae formae & nomina, *atque cum codice Vossiano*, mutuantur.

„ *Nodus autem dictus pro difficultate, quod*
„ *vix possit resolvi.* „

MS. Nodum autem dicunt propter difficultatem, quod vix possit dissolvi.

„ *Nam agmen dicitur, quod* in longitudine
„ *directum est.* „

MS. & codex Voss. in longitudinem.

Tertius quoque in membrana & per columnas scriptus, seculo fere vetustior praecedenti, & bonae notae, sed male habitus & pluribus foliis truncatus, comprehendit Orosii libros VII. *Librorum Trogi Pompeii Prologos, & Iustinum. Orosii librum* I. *praecedunt testimonium Gennadii de Orosio, & Carmen quinquaginta circiter versuum, quorum tredecim tantum legi possunt, novem nempe priores, & quattuor postremi:*

Orbis terrarum metasque situsque locorum
Computat hic sancti codex luculenter Orosii
Mundum post factum, formatum post protoplastum,
Ejus & excidium tangit pro crimine factum
Terram diluvio super omnem vindice fuso,
Arcâ servatis divino munere paucis.
Hinc mala, bella, neces, conflictus, praelia, lites,
Probra, simultates, incestus, jurgia, fraudes,

Errorum sectae, patricidia, furta, rapinae,

* * * * * * * * * *

Cerneret hic oculis, quo possit uterque doceri.
Quod tibi transmisi, non ut mea discere possis
Dogmata: sed fieret verax ut judice temet.
Aemula namque manus sic rodere desinet illud.

Ad calcem libri VII. *Orosii additur:*

Presbyteri hic finit Orosii.
In Trogi sequitur Iustini epitoma libellus.

& fine Prologorum: Explicat Epythoma. Incipit Praefatio Iustini in libris Trogi Pompeii. *atque ad calcem Praefationis:* Explicat Praefatio. Historiarum Philippicarum & totius mundi originum & terrae situs ex historiis Trogi Pompeii liber primus INCIPIT. *In fine hanc formulam addidit Scriba:* Benedictus es Domine Deus, qui adjuvisti me, & consolatus es me.

Hic Codex olim fuit Bibliothecae Abbatiae S. Joannis Colchestriensis in Anglia, & deinde Viri Nobilissimi atque in litteris summi Nicolai Heinsii: eodemque in editione Orosii adornanda usus fuit Cl. Haverkampus, a quo primus Lugduno-Batavus appellatur.

Quartus formae quadratae, seculo undecimo exaratus in membrana Prologos Librorum Trogi Pompeii & Iustinum complectitur. Prologis praefigitur haec rubrica: Liber historiarum Philippicarum & totius mundi origines & terrae situs. *& fine Prologi ultimi:* EXPLICIT PROLOGVS LIBRI XLIIII. INCIPIT PRAEFATIO. *ac Praefationis:* EXPLICIT PRAEFATIO. INCIPIT LI-

BER

BER PRIMUS. *& ad calcem ejusdem libri:* Pompei Trogi Epithoma historiarum Liber I. explicit. INCIPIT LIBER II. *& fine libri* XLIV. Pompei Trogi Epithoma historiarum liber XLIIII. explicit Feliciter.

Initio Codicis exstat Prosa ad S. Benedictum:

Pater insignis Confessor Benedicte, meritisque clare, cum Christo regnans,
Preces nostras in aula regis aeterni subleva, & protege utrumque ordinem,
Cujus egregius extitisti doctor in orbe: ubi incessanter pro nobis supplica Deum,
Ut felices tecum mereamur perfrui gloria Paradisi.

Hic Codex olim adservatus fuit in Bibliotheca Abbatiae S. Benedicti Floriacensis, quae est in Ducatu Aurelianensi.

Quintus ejusdem fere aetatis & formae est cum praecedente, atque etiam in membrana exaratus. Priora & posteriora folia lacera sunt atque a tineis exesa, quod eo magis dolendum, quia ad calcem Codicis exstat vetus Inscriptio, cujus aliquot litterae evanuerunt. Ante praefationem Rubrica bujusmodi est: POMPEI TROGI PRAEFATIO. *& initio libri* I. INCIPIT POMPEI TROGI EPITOMA. LIBER PRIMVS. *& fine ejusdem libri.* POMPEI TROGI EPITOMA HISTORIARUM FINIT LIBER I. INCIPIT LIBER SECVNDVS. *ac libri* XLIV. POMPEI TROGI LIB. XLIIII. EXPL. FELICIT. AM. *i. e. explicit feliciter. Amen.*

Deinde sequitur haec inscriptio:

. . P. C. Vespasianus. Pontifex. maximus. tribuniciae. po

. . . tatis. imp. VII. pater. patriae. constituit. destinavit. facien

. . . curavit. Q. Fabio, Q. F. Gal. Blando. tribuno. milit

. . gionis. IIII. Macedonicae. & legionis. X. gemin. Iulia

. . . . ris. uxor. ex. pecunia. quae. ei. legata. est. ad

. . . . ndum. communem. sibi. &. viro. suo

Sextus in folio chartaceus quidem & recentior, atque sub artis typographicae incunabulis exaratus, verum ex vetustissimo Codice transcriptus, Trogi Pompeji librorum Prologos & Iustini libros XLIIII. *continet. Initio Codicis alia manu adscriptum est testimonium Martini Poloni de Iustino:* Tempore Antonii (*lege* Antonini) Pii, qui imperium cepit CXL. floruit Pompejus Trogus, natione Hispanus, qui totius *&c. Subscriptio Prologorum, rubricae Praefationis & libri* I. *concipiuntur hoc modo:* Expliciunt Rubricae. Prologus Incipit, & Epithoma Pompei Trogi. Liber primus incipit: *Ad calcem libri* XLIV. *haec variis scripturae compendiis adspersa leguntur:* Explicit feliciter liber quadragesimus quartus, quem scribi feci & exemplari ex antiquissimo & fidissimo . . . . originali ego Ranerius Demasthis de Arimino

Juris

Juris Doctor: me existente secunda vice Vicario Ducali Januæ, D. Petro de Campofrego * tunc Januæ ducante, anno MCCCCLVII°. de mense Junii.

In sequenti pagina exstat Epistola ** Plutarchi philosophi congratulatoria Trajano discipulo suo ad imperium sublimato.

Plutarchus Trajano salutem.

Modestiam tuam noveram non appetere principatum, quem tamen semper morum elegantia mereri studuisti, quo quidem tanto dignior judicaris, quanto a crimine ambitionis videris esse remotior. Tuae igitur virtuti congratulor & fortunae meae, si tu recte gesseris, quem probe meruisti. Alioquin te periculis, & me detrahentium linguis subjectum iri non dubito, cum & ignaviam Imperatorum Roma non ferat, & sermo publicus delicta discipulorum refundere soleat in praeceptores. Sic Seneca Neronis sui merito detrahentium carpitur linguis, adolescentium &c.

Hanc epistolam excipiunt tres vetustae Inscriptiones, quarum prima ejusdem scripturae est, qua Prologi & contextus Iustini fuerunt exarati: secunda & tertia additae sunt ab illo, qui initio Codicis testimonium Martini Poloni de Iustino adscripsit:

„ *In antiquissimo marmore Nepis leguntur.* „

† Imp.

* Hic Genuae dux ab Uberto Folieta lib. x. & xI. Hist. Genuens. *Petrus Fulgosius*, ab aliis *Fregosus* appellatur.

** Haec epistola exstat apud Ioannem Saresberiensem lib. v. Policrat. cap. I.

† Imp. Caesari. L. Septimio. Severo. Pertina-
ci. Aug. Pont.
Maxim. Trib. Pot. II. Imp. III. Cons. II.
p. p
Nepesini. optimo. fortissimoque. principi. suo.
devoti

† IMP. CAES. *Apianus pag.* 177.
PONT. MAX. *Idem.* PONTIF. MAXIM. *Gruterus pag.* 263. 3.
IMP. IIII. *iidem*, *& recte.*
COS. II. *iidem.*

„ *In antiquissimo lapide Ausimi.* „

D. M. *

Oppiae. G. F. Verae. Claudius. Severus.
maritus
Conjugi. Sanctissime. Caste. Incomparabili.
cum. qua. vixit
annis. XVII. menses. VII. dies XVIII. Ipsa
autem. vixit. annis. XXXII. menses. duos

* *Hoc sepulchrale monumentum Auximo Mediolanum translatum fuisse videtur in aedes magnifici Domini Triulcii, ubi istud repertum fuisse testatur Apianus pag.* 48.
D. M. Diis Manibus. *Haec nescit Apianus.*
C. F. Apianus . .
CON. SANCTISSIME. CASTAE *Apianus*, *ex quo in Inscript. Grut. pag.* 813. 8. *male editum.* CON. SANCTISS. CASTAE.
ANN. XVIII. MENS. VII. DIES. XXVI. *Apianus.*
ANNIS XXXI. D. II. *Apianus.*

„ *In uno ex centum lapidibus*, *qui designabant*
„ *distan-*

„ *distantiam miliarium ab urbe, qui nunc est*
„ *Columna porticus Maximi civis Romani in*
„ *via Papae apud Campum Florae, legitur.* „

II. †

Imp. Caesar. Vespasianus. Aug. Pontif. Max. Trib. Potest. VII.
Imper. XVIII. P. P. Censor. Cons. VII. designat. VIII.
Imper. Nerva. Caesar. Aug. Pontifex. Max. Tribu Potest. Consul. III. Pater. Patriae. refecit

† *In apographo eadem manu additur:* id est secundus lapis. *quemadmodum in praecedenti inscriptione D. M.* reponitur Diis Manibus.

Hujus columnae miliariae inscriptionem apud Campum Florae quoque repertam publicavit Apianus pag. 196. *omisso tamen lapidis numero.*

PON. MAX. *Apianus. Idem* TRIB. POT. XII. *qui numerus vehementer peccat. Contra apographo reddenda est scriptura, quam repraesentat Apianus,* IMP. XVII. P. P. CENSOR. COS. VII. DESIGN. *Paullo post idem,* IMP. NERVA. & PONT. MAX. TRIB. POT.

Duae similes inscriptiones columnarum miliariarum, quas in via Appia statuit Imp. Vespasianus, & refecit Imp. Nerva, addito numero lapidum, primi nempe & septimi, exstant inter Inscriptiones Gruteri pag. 154. I. *& Fabretti cap.* V. *pag.* 414. *ac Muratorii pag.* 446. 7. 4.

Hisce Codicibus accedunt quinque Anglicani, omnes in membrana exarati, quorum primus Bibliothecae Regiae, formae minoris in 4°. titulum concipit hoc modo: M. Iuniani Iustini Epitome Historiarum Philippicarum Trogi Pompeii.

Secun-

Secundus in 4°. majoris formae Bibliothecae Bodleianae, ex legato Reverendissimi atque Illustrissimi Viri, Guilielmi Laudi, Archiepiscopi Cantuariensis, atque Academiae Oxoniensis Cancellarii, recentior quidem, verum melioris notae codex. Inscriptio ejusdem similis fere praecedenti: M. Iuniani Iustini Epitome Historiarum Trogi Pompei XLIV. libris. *Ad calcem libri ultimi addita erat haec subscriptio:* Pompeii Trogi Epitoma Historiarum liber XLIIII. explicit.

Tertius ejusdem formae, Bibliothecae Collegii Novi, quod Oxonii est, inscriptionem praefationis a reliquis MSS. discedentem exhibet: Trogus Pompejus de gestis Romanorum, *& in ipsa praefatione:* Vir priscae eloquentiae ego Trogus Pompejus Graecas & totius orbis historias Latino sermone composui. *ac paullo post:* ea omnia Pompejus divisa temporibus, & serie rerum digesta composui. *Genuina tamen est subscriptio, quae praefationi submittitur:* Explicit Praefatio Iustini. *& dein:* Incipit Prologus, *nempe libri* I. *Reliquorum enim librorum Prologi in hoc codice desiderantur. Hujus fine additur:* Explicit Prologus. Incipit liber primus. *& ad calcem libri* XLIV. Pompei Trogi Epitome Historiarum liber quadragesimus quartus explicit. *Iustinum autem excipit Tractatus hoc titulo insignis:* Bonum universale de Proprietatibus Apum.

Quartus etiam Oxoniensis, Bibliothecae Collegii Corporis Christi, formae ejusdem, Prologos libro-

librorum Trogi Pompeji continebat & Iustinum. Prologo ultimo subscriptum erat: Explicit Epithoma. Incipit Praefatio Iustini Trogi Pompei.

Quintus Bibliothecae Academicae Cantabrigiensis, in folio, comprehendebat, praeter Prologos librorum Trogi Pompeii & Iustinum, Epistolam Alexandri M. ad Aristotelem, sed mutilam, Gregorii Nazianzeni Apologeticum, atque Homilias de Natali Domini, de Sanctis Epiphaniis, de Spiritu Sancto, de semet ipso de agro reverso, de reconciliatione Monachi, de grandinis vastitate; Passionem S. Margaretae, Homilias Eusebii Episcopi Caesariensis ad Monachos, Solinum de Mirabilibus mundi, & Hugonis de S. Victore varios tractatus, Expositionem litteralem librorum Geneseos, Exodi, Levitici, & libri Iudicum, atque Apulejum de Deo Socratis. Initio Prologorum adscriptus erat idem inficetus versus, qui exstat in tertio codice Leidensi:

In Trogi sequitur Iustini epitoma libellus.

atque alia manu: Incipiunt contenta Justini in abbreviationem Trogi. *& ad calcem Prologorum:* Explicit Epithoma. Incipit Praefatio Iustini in libros Trogi Pompeii, *& fine Praefationes:* Explicit Praefatio. Liber primus incipit Historiarum Philippicarum & totius mundi originum, & terrae situs ex historia Trogi Pompei.

Primus Mediceae Bibliothecae octuplicatae formae longioris, in membrana exaratus,

atque

atque optimae notae Codex. Praefationi subjuncta est haec rubrica: EXPLICIT PROLOGVS. POMPEII TROGI LIBER I. INCIPIT. *Tres postremi libri & ultima verba libri* XLI. *desiderantur.*

*Secundus * quoque ejusdem Bibliothecae, membranaceus, charactere Longobardico exaratus, atque omnium, qui hactenus a Viris doctis fuerunt excussi, vetustissimus est, atque optimis lectionibus refertus: at, quod dolendum, quindecim prioribus libris destituitur. Initio libri* XVI. *adscripta erat haec rubrica:* M. Iuniani Iustini Epithoma historiarum lib. XIIII. exp. Incipit Liber XV. *ubi in numerorum notis pingendis peccavit librarius: at fine libri* XVI. *recte ab eodem scriptum:* M. IUNIANI IUSTINI EPITOMA HISTORIARVM LIBER XVI. EXP. INCIPIT LIBER XVII. FELICITER. *Hic codex quoque in fine mutilus est, & desinit in haec verba capitis quarti libri* XLIIII. & post dies ad corpus expositi requirendum misisset.

Magliabequianus recentioribus codicibus adnumerandus hujusmodi rubricam praefationi prae-

* *Hunc Codicem etiam memorat Gerardus Ioannes Vossius lib.* I. *de Hist. Lat. cap.* 22. „ *In Antonii Arnoldi* „ *libro nominabatur* Iustinus Frontinus, *& in Codice Bi-* „ *bliothecae Mediceae dicitur* M. Iunianus Iustinus. „ *In Bodleiano quoque codice & Regio iisdem nominibus insignitur auctor, atque etiam in Vaticano, teste Jacobo Sirmondo ad Ennodium lib.* I. *epist.* I. *init. Adde Dempsterum ad Rosinum lib.* II. *Antiq. Rom. cap.* 2. & *lib.* I. *de Etruria Regali cap.* 4. *pag.* 13.

praefixam exhibet : PROLOGVS IN LIBRO QVI DICITVR EPITHOMA SIVE ABBREVIATIO HISTORIARVM EX TROGO POMPEIO SECVNDVM IVSTINVM EIVS DISCIPVLVM ET PHILOSOPHVM CELEBERRIMVM INCIPIT FELICITER. *initio libri* I. POMPEI TROGI EPITHOMA HISTORIARVM LIBRI PRIMI INCIPIT DE NINO REGE. *et libri* II. POMPEI TROGI EPITHOMA HISTORIARVM SECVNDVM IVSTINVM LIBRI SECVNDI INCIPIT DE ORIGINE ET ANTIQVITATE SCYTHARVM, *ac libri* III. POMPEI TROGI EPITHOMA HISTORIARVM SECVNDVM IVSTINVM LIBRI TERTII INCIPIT. QVALITER ARTAXERSES PATRIS NECEM VLCTVS ARTABANVM ET FILIOS EIVS OCCIDIT. *Libro quarto praefigitur brevior rubrica :* POMPEI TROGI EPITHOMA HISTORIARVM SECVNDVM IVSTINVM LIBRI QVARTI INCIPIT. *Huic similem quoque praeferunt sequentes libri. Ceterum ad calcem libri* XLIV. *exstat hujusmodi rubrica :* EXPLICIT LIBER QVI DICITVR EPITHOMA SIVE ABBREVIATIO HISTORIARVM EX TROGO POMPEIO SECVNDVM IVSTINVM EIVS DISCIPVLVM ET PHILOSOPHVM FELICITER. DEO GRATIAS. AMEN. *Deinde adscriptum :* Iste liber est mei Marii Maseii Volaterrani, & est satis correctus. Sis felix quicunque leges, & ne ipsum macules.

Editionum, quarum in notis a me facta est mentio, prima Venetiis excusa fuit a Nicolao Jenson anno 1470. *in folio. In ea titulus libri* I. *ita concipitur :* Iustini Historici in Pompei Trogi Historias liber primus incipit. *ad finem libri* XLIV. Iustini Historici clarissimi in Trogi Pompei Hi-

storias liber XLIIII. feliciter explicit. MCCCCLXX.

* Historicos veteres peregrinaque gesta revolvo
Iustinus. lege me. sum Trogus ipse brevis.
Me Gallus Veneta Jenson Nicolaus in urbe
Formavit Mauro principe Christophoro.

Secunda ejusdem formae, Romae impressa fuit a Conrado Sweynheym & Arnoldo Pannartz hoc titulo: Justini historici pollitissimi Epitoma in Trogi Pompei historias prohemium incipit. *initio libri* I. Ex primo volumine. *& libri* II. Ex secundo volumine Trogi Pom. *Ad calcem libri* XLIV. *exstant haec disticha.*

Aspicis illustris lector quicunque libellos
Si cupis artificum nomina nosse: lege.
Aspera ridebis cognomina Teutona: forsan
Mitiget ars Musis inscia verba virûm.
Conradus Sweynheym, Arnoldus Pannartzque magistri
Rome impresserunt talia multa simul.
M. CCCC. LXXII. die XXVI. Septembris. **

Tertia

* *Prius* δίστιχον *quoque exhibuit Antonius Zarothus ad calcem editionis Justini Mediolani impressae in folio A.* MCCCCLXXIIII. *addito sequenti:*

Quem manus Antoni Zarotho sanguine creti
Impressit solers, Insubribusque dedit.

** *Cl. Mattaire tom.* I. *Annal. Typograph. pag.* 96. *de hac editione scribit:* „ Justini Epitome Trogi & Florus per
„ Conradum Sweynheym & Arnoldum Pannartz fol. &c."
Istud quidem persuadere videtur τὸ libellos, *quae vox exstat in primo versu, nempe ut Floro Justinum junxerint hi typographi: verum in duobus exemplaribus, quorum unum olim manibus oculisque versavi in Bibliotheca Amplissimi Meadi, alterum adservatur in Bibliotheca*

Tertia octuplicatae formae, adcurante Becchario, loci quidem indicio & typographi nomine destituta est: illam vero Florentiae excusam fuisse, prodit Lilium rubrum, quod Scriptorum hoc volumine comprehensorum subjicitur recensioni: eaque hujusmodi est. Iustini Historia ex Trogo Pompeio quatuor & triginta (*leg.* quadraginta) epithomatis collecta.

Lucii Flori Epithomata quatuor quam cultissima in decem Titi Livii decadas.

Sexti Ruffi Consularis viri ad Valentinianum Augustum de Historia Romana opus dignissimum.

Nerva Coccejus ex Dione Græco per Georgium Merulam Alexandrinum. Trajanus Nerva ex Dione per eundem Merulam. Adrianus ex Dione Græco.

Conflagratio Vesævi montis ex Dione per supradictum Merulam.

P. Victoris de Regionibus urbis Romæ libellus unicus.

Sequitur Lilium rubrum, ex quo manifeste apparet, hanc editionem excusam fuisse Florentiae

theca Lugduno-Batava, desideratur Florus. His addo & tertium exemplar, quod recensetur in Catalogo Librorum rarissimorum ab Artis Typographicae inventoribus, aliisque ejusdem Artis principibus ante annum millesimum quingentesimum excusorum. Hunc stupendum vetustarum editionum thesaurum, qui CCXLVIII. *voluminibus constat, sibi comparaverat Vir Illustris Samuel Smith, Magnae Britanniae nomine apud Venetos Consul. Primum autem, qui Florum Iustino comitem dedit, addito anni & loci indicio, fuisse suspicor Philippum Pincium Mantuanum, in cujus typographia Iustinus & Florus una fuerunt excusi Venetiis A.* MCCCCXCIII.

tiae in typographia Philippi Juntae. Praefationem huic editioni praemisit Augustinus Becharius Mortariensis Sacerdos, eamque inscripsit Scaramutiae Trivultio, Comensi Episcopo. Titulus autem praefationis Iustini hujusmodi est: Iustini Historici Clarissimi in Trogi Pompeii Historias Exordium. *& libri* I. Iustini Historici in Pompeii Trogi Historias Liber primus incipit. *Ad calcem libri* XLIV. *additur:* Iustini Hystorici Clarissimi in Trogi Pompeii Hystorias Liber XLIIII. & ultimus Feliciter Explicit. *& fine libelli P. Victoris:* Impressum fuit hoc opus Anno Domini MCCCCC. decimo nono Kalen. Augusti. *In hac editione suppletur lacuna, quae plerisque praecedentibus editionibus inhaeserat:* I. 8. II. num cadenti sibi scutum laborum gloriaeque socium exosculatus est; *omissis post vocem* scutum *hisce verbis*, ademisset hostis: quod ut servatum audivit, allatum velut.

Quarta Veneta fol. hoc titulo: Iustini ex Trogo Pompeio Historiae cum multis memorabilibus in margine. Addito insuper indice: quo facilius notatu clariora reperiri possint: nuper emendatae. *Inscriptio praefationis:* Iustini Historici clarissimi in Trogi Pompei Historias Exordium. *libri* I. Liber primus Iustini Historici in Pompei Trogi Historias: *& libri* II. Iustini Historici liber secundus. *Fine libri* XLIV. Iustini historici viri clarissimi epithomatum in Trogi Pompeii historias liber XLIIII. & ultimus feliciter finit. *Dein sequitur Philippi Beroaldi, Bononiensis Epistola ad magnificum Comitem Petrum Mariam*

riam Rubeum, Parmensem, libris IV. *Flori praefixa. Horum ultimo subjunguntur quatuor disticha:*

Aurea Iustini Lucique epithomata Flori
Aere tibi modico candide lector eme.
Contrahit iste Titi numerosa volumina Livi.
Pompeii historias colligit iste Trogi.
Quam bene conjuncti: namque hic ubi desinit, ille
Incipit: atque unum pene videtur opus.
Rite recognovit quos Justinianus ad unguem
Romanus. Felix lector amice vale.

Haec excipit Epistola Sabellici ad Contarenum:
Marcus Antonius Sabellicus Jo. Matthaeo Contareno viro patritio salutem. *

Hanc

* „ *Recognovi his paucis diebus Iustini & Lucii Flori „ Epitomen. Fuitque ea mihi lectio parum jucunda, non „ quia non uterque sit amabilis: & ut hic ex Livii maje- „ state multum referens: ita ille ex Trogi gravitate. Ve- „ rum Romanae Peregrinaeque historiae imaginem velut du- „ plici tabella intuitus non sine dolore animi admonebar. „ Quantum in duobus viris, quorum hi lineamenta verius „ quam typum expressere, amiserit posteritas. Ceterum „ si fatorum invidia ea fuit, ut tanta hominum indole „ necessario careremus, haud vulgaris gratia debetur „ his, per quos demum consecuti sumus, ut si non cor- „ pus, imaginem saltem tantarum lucubrationum tenere- „ mus. quamquam (proh dolor) ne hanc quidem um- „ bram nisi mendosam, claudam & corruptam librariorum „ sive inscitia, sive incuria ad posteros transmisit. Scio „ ego virum nostri temporis ingenio & eruditione floren- „ tem in hoc multum operae adhibuisse, ut Florus ipse quam „ emendatissime legeretur: sed vel suo ipsius judicio, vel, „ quod magis credo, librariae officinae vitio parum quod „ voluit effecit. Quod tu vir eruditissime ita esse facile de- „ prehendes, si recentia exemplaria (nisi ego quoque pari „ frau-*

Hanc epistolam scripsit Sabellicus die VIII. *Novembris* MCCCCXCVII. *quo anno in lucem prodiit Venetiis prima illius editio Iustini, typis ad Gothicum characterem accedentibus excusa, neglecto typographi nomine; eamque excepit altera: in qua typographi nomen, & loci atque anni indicium omittuntur.* * *Utriusque titulus idem est:* Iustinus Historicus *inter lineas rubras. In his, quemadmodum & in mea, quae tertia Sabellicana est, Iustino jungitur Florus, & paginarum margines lemmatibus, quibus accedunt Sabellici quaedam adnotationes, instruuntur. Harum forma quoque est eadem. Index autem, quem, ut ex titulo apparet, tertiae editio-*

„ *fraude sum deceptus) cum veteribus illis contuleris. Nihil enim quod ad eam recognitionem attineret, quæ diligentissima esse potuit, a me praetermissum puto; nec Antonius Moretus vir summa diligentia, ac supra quam dici possit accuratus, gerendæ rei defuit: sed sic ego evenire arbitror, ut nihil, quod a nolentibus & invitis fiat, recte fiat. Tu vero quid in hac parte profecerimus vide, ac boni consule. Vale.*

Hic fuit Bibliopola Venetus, cujus quoque meminit Sabellicus in Epistola ad Rambertun Malatestam lib. VIII. *ep.* 26. Conveni, quod potui Antonium Moretum Bibliopolam hic longe principem mihique familiarissimum.

* *Harum editionum exemplaria adservantur in Bibliotheca publica, prioris quidem inter impressos ejusdem Bibliothecae libros, posterioris vero in Legato Perizoniano num.* XXI. *Catal. pag.* 492 *B. ubi male editum*: Iustini Historiae, Venet. 1494. Item Strabo de situ Orbis, ibidem 1494. *Lege:* Iustini Historiae, absque anni ac loci indicio, & typographi nomine.

Strabo de situ Orbis Latine, cum praefatione Guarini Veronensis atque indice Antonii Mancinelli. Venetiis, apud Joannem Vercellensem 1494. die XXIIII. Aprilis.

tioni addere proposuerat eximius editor, in ea non reperitur. Unde non levis oritur suspicio, hanc editionem, vivente quidem Sabellico, prelum subiisse, post mortem vero ipsius demum ad finem fuisse perductam: siquidem anno MDVI. *animam Deo reddidit illustre illud Italiae litteratae ornamentum.*

Eadem autem Sabellici Epistola quoque exstat in tribus Parisinis editionibus in 4to quarum paginae paginis respondent, & Iustini libri foliis XCIII. *comprehenduntur, ac Florus & Sextus Rufus Iustino junguntur. Harum tituli iidem sunt, eodemque sphalmate inquinati.*

Iustini Historia ex Trogo Pompeio quattuor & triginta epithomathis collecta.

Lucii Flori Epithomata quatuor quam cultissima in decem Titi Livii decadas.

Sexti Ruffi consularis viri ad *Valentinum* Augustum de Historia Romana opus dignissimum.

Hic titulus idem est cum parte tituli editionis Becharianae, in qua tamen recte editum est, Valentinianum. *Operarum autem & interpunctionum menda in hisce innumera sunt. Illarum una typis excusa fuit a Francisco Regnault, altera a Johanne Barbier, tertia a Johanne Petit, sive Parvo, de eujus editione Flori Cl. Dukerus* * *aequum sane judicium tulit,*

* *In praefatione Annaeo Floro praefixa pag.* 19. „*Comparaveram mihi insuper, praeter Editiones recentiores* „*non paucas, illam, quam veterem & vetustissimam, & in-* „*terdum principem, vocat Gruterus, & Parisiensem Jo-* „*annis Petiti, sive Parvi. Ex his prior in folio &c.*

 „Po-

lit. Illarum contextus plurimum quantum differt a Sabellicano, & plerumque cum Bechariano conspirant. Quatuor autem δίστιχα, quae exstant non solum in hac Veneta, sed duabus etiam praecedentibus Sabellici editionibus, repetita sunt ex editione ante primam Sabellicanam publicata, in qua Florus ex recensione Beroaldi etiam jungitur Iustino. Ista typis nitidissimis excusa est, sed loci & anni indicium, & typographi nomen in ea desiderantur: typi autem prorsus similes sunt iis, quibus Suetonium excudit una cum Historiae Augustae Scriptoribus, Eutropio atque Paulo Diacono Joannes Rubeus de Vercellis, Venetiis a. 1490. *die* XV. *Julii. Ad calcem Epistolae Sabellici in hac nostra editione additur:* Impressum Venetiam (*leg.* Venetiae) per magistrum Joannem Tacuinum de Tridino MCCCCVII. die XVII. Maii.

Quinta Florentiae excusa fuit typis Philippi Juntae A. MDX. *in* 8°. *curante Mariano Tuccio, cujus ad Andream Marsuppinum praefatio accedit. Titulus hujusmodi est.* Iustinus una cum Floro castigatus. *& ad calcem libri* XLIV. *legitur:* Iustini Hispani Historici Viri Clarissimi Epitomatum in Trogi Pompei Historias liber XLIIII. & ultimus feliciter finit. *& fine libri* IV. *Flori:* Impressum Florentiae opera atque impensa Philippi di Giunta Florentini, anno a Christi nati-

„ *Posterior in 4. sine nota anni tot glossis, vitiis scripturae „ & distinctionum scatet, ut vix inter mediocres haberi „ possit.* "

tivitate M. D. X. tertio Galeodas (*leg.* Calendas) Februarii, Petro Sederino perpetuo Vexillifero existente. *Hanc editionem ex sua Bibliotheca optimis rarissimisque libris instructa mecum communicavit Vir Clarissimus, Petrus van Damme.*

Sexta Mediolanensis in folio cum hac inscriptione: Trogi Pompeii Historia per Iustinum in compendium redacta proxime quam emendatissime edita. *Iustinum comitantur Florus & Rufus, cujus fine additur:* Habes Candide Lector in hoc volumine non minus utilia quam lepida Iustini in Trogum, & Flori in Livium: insuper Sexti Ruffi viri consularis Epithomas nuper castigatissime Mediolani impressas apud Leonardum Vegium M. D. X. Nonis Maiis.

Septima Parisiensis ejusdem formae hoc titulo fulget: Iustini Historici Clarissimi Epitome in Trogi Pompeii Historias. Lucii Flori de Rebus Romanis Epitome. Sexti Ruffi Viri Consularis Libellus. Haec omnia, candide Lector, ad vetus exemplar reposuit Petrus Danesius. Veneunt in aedibus Joannis Parvi in via ad divum Jacobum sub signo aurei Lilii. *Inscriptio praefationis Iustini est hujusmodi:* Iustini Historici Clarissimi in Trogi Pompeii Historias Praefatio ad Antoninum Imperatorem: *& ad calcem libri* XLIV. *additur:* Iustini Epitomata in Trogum Pompeium a P. Danesio feliciter restituta Impressit Antonius Ausfurdus ad Idus Maias M. D. XIX. *Ad calcem Rufi repetitur eadem formula, quae exstat in editione Mediolanensi,*

praeterquam quod desinat in haec verba, Epithomata nuper castigatissime impressa. *In margine adduntur lemmata, inter quae occurrunt aliquot variantes praecedentium editionum lectiones, quas una cum Variantibus Lectionibus Bongarsii a me locupletatis indicio editionum, ex quibus ab eodem amplissimo Viro fuerunt depromtae, praeter quinquaginta admodum ex editionibus a me nondum visis excerptas, in hoc volumen lubens contulissem, nisi istud in nimiam molem excrevisset. Ceterum inter variantes lectiones, quas margini addidit Danesius, quattuor occurrunt prolatae e Codice Lexoviensi, qui antiquum exemplar ab eo appellatur: ut* XXXII. 2. 6. „ Quæ res Demetrio „ non gratiam legationis, sed odium obtrecta- „ tionis comparavit. Nam apud fratrem Per- „ seum æmulatio illi invidiam contraxit, & a- „ pud patrem nota absolutionis causa, offensa fuit. „ *In antiquo exemplari legitur.* Quæ res Deme- „ trio non gratia legationis, sed odium obtrecta- „ tionis causa offensæ fuit. XXXVI. 2. 3. Post „ Damascum Azelus, mox Adores, & Habraam „ & Israhel reges fuere. *Ita ex antiquo haec „ nomina, quae in cæteris exemplaribus secus „ leguntur, reposuimus.*" *Antea legebatur.* Post Damascum Abraham, Moses, Israhel reges fuere: *atque ita edere maluit Georgius Major, quam Aldinam vel Juntinam sequi, in quibus exstat:* Post Damascum Azelus, mox Adores, Habraam, Israhel reges fuere. *Editio Romana quoque hunc locum ita repraesentat:* Post Dama-

ma-

mascum Azelus, mox Adores & Habraamus & Israhel reges fuerunt. XXXVIII. 7. 8. „Ex-„actio publicanorum. *Antiquum exemplar „pro* exactio, sectio *habet." Vocem* sectio *quoque ex MSS. Iustino reddidit Ampl. Bongarsius, iisdemque adstipulatur editio Romana.* XXXVIII. 10. 3. „Caligas auro fingerent: „*Antiquum exemplar habet* facerent, *ubi ce-„tera* fingerent." *Ita quoque in MSS. atque editione Romana legi monui. In aversa primi folii parte exstat Epistola Petri Danesii ad Antonium Aussutdum. Floro quoque praefigitur ejusdem Epistola nuncupatoria ad Reverendum in Christo Patrem D. Franciscum Hamonem, Nannetensem Episcopum.*

Octava Veneta in 8°. *Aldinis typis excusa, omnibus praecedentibus editionibus longe castigatior, egregie supplet lacunam, quae iisdem, praeterquam Romanae, inhaeserat* XVII. 2. 15. Ob haec Pyrrhus, filia Ptolemaei in matrimonium accepta, vindicem eum regni reliquit. Sed quoniam *&c. Becbariana, & tres Parisinae, quarum antea a me facta fuit mentio, pro* eum *dant* eam, *ut hoc pronomen ad vocem* filiam *referretur: at longe nitidius est, atque historicae veritati convenientius, quod in Aldina & Romana legitur:* Ob haec Pyrrhus . . . . . reliquit, pacificatus cum omnibus finitimis, ne abducta in Italiam (*Rom.* in Italia) juventute praedae hostibus regnum relinqueret. Sed q. *Titulus hujusmodi est*: Trogi Pompei Externae Historiae in compendium a Iustino redactae. Externo-

rum

rum Imperatorum vitae authore Aemylio Probo. *Huic editioni praefuit Franciscus Asulanus, cujus Epistola ad Joannem Cornelium Georgii filium praefationi Iustini praefigitur. Ad calcem Aemylii Probi sive Cornelii Nepotis legitur.* Venetiis in aedibus Aldi & Andreae Asulani soceri, mense Jan. M. D. XXII.

Nona Florentina typis Juntinis impressa ejusdem formae est cum praecedente, a cujus contextu paucis in locis discrepat: eumdem quoque titulum praefert. Junguntur autem Iustino in hac editione Cornelius Nepos & Vellejus Paterculus, qui hoc titulo insigniuntur: Aemylii Probi de Vita Excellentium Imperatorum Liber. C. Vellei Paterculi historiae Romanae ad M. Vinicium Cos. *Ad calcem Velleji pag. 261. exstat Beati Rhenani praefatio, eamque excipit haec subscriptio:* Florentiae per haeredes Philippi Iuntae Anno Domini M. D. XXV.

Porro ad memoratos Codices MSS. librorum Trogi Pompeji accedit codex Bibliothecae publicae separato volumine comprehensus, in membrana ante sexcentos annos exaratus in 4to. Hic olim fuit Bibliothecae Schobingiae, & quartus Leidensis in notis ad Prologos appellatur: primus autem, qui in primo; secundus, qui in tertio; tertius, qui in quarto Iustini codice Leidensi exstat. Numeri autem Prologorum in hoc codice ad calcem contextus eorumdem erant adscripti, & fine ultimi Prologi legitur: EXPL. PROL. LIBRI XLIIII. *eamque subscriptionem excipiunt hi versus:*

Nar:

Narrat Athanasius, quoniam Noë Patriarcha
Filiolos genuit binos egressus ab arca,
Ex quibus Hionitus tunc erat astrologus.

Prologorum *interpretationem Italicam olim editam, quae ne uno quidem loco discedebat a librorum suorum scriptura, vidisse se, refert Amplissimus Bongarsius. Istam autem Iustini interpretationi Italicae junctam fuisse prorsus verisimile est: siquidem in illo Italice reddendo adeo diligentem operam certatim posuerunt eruditi Itali, ut praeter illas, quae in publicis Italiae Bibliothecis manu exaratae reperiuntur, tres Iustini versiones Italicae typis mandatae fuerint, antequam salutarem manum Iustino admoveret idem Vir Illustris. Primae auctor fuit Hieronymus Squarzaficus, secundae anonymus, tertiae celeberrimus ille optimorum Scriptorum qua Graecorum qua Latinorum Interpres Thomas Porcacchi. Istarum tituli concipiuntur hoc modo:*

Giustino Historico volgarizato giustamente da Gilorámo Squarzafico: impresso alle spese de Gio. di Colonia, e di Gio. Gherretze compagno in Vinegia 1477. 1. Septembre. *fol.*

Justino Historico Clarissimo, nelle Historie di Trogo Pompeo, nuovamente in lingua Toscana tradotto, & con somma diligentia & cura stampato in Vinegia 1542. *& ad calcem libri* XLIIII. Finisse il Libro di Iustino Historico abreviatore di Trogo Pompeo posto diligentemente in materna lingua, & stampato in Vinegia per Bernardino de Bindoni Milanese. MDXLII. *in 8°.*

Giu-

Giustino Istorico nelle Istorie di Trogo Pompeo, tradotto per Tommaso Porcacchi, al Magnifico e Valoroso Signor Girolamo Magnocavallo, in Vinegia presso il Giolito 1561. quart. *Harum primae vel tertiae exemplar, in quo Prologi librorum Trogi Pompeji una cum Iustino exstabant, oculis usurpasse Iustini sospitatorem necesse est. Prologorum enim translatio, quam editio Anonymi repraesentat, mirum quantum discedit a MSS. codicibus, quibus usus fuit Vir Amplissimus: quare etiam ejusdem specimina quaedam in adnotationibus ad Prologos exhibui. In ea autem singulos Prologos excipiunt singuli libri Iustini: eodemque ordine eosdem fuisse digestos in codice MS. P. Pithoei, observavit ὁ πάνυ.**

Praeter hasce tres editionem Iustini Italice redditi memorat Cl. Mattaire tom. II. Annal. Typograph. pag. 826. hoc titulo: Giustino Historico nuovamente in Lingua Toscana tradotto. Stampato per Pietro de Nicolini di Sabio, del mese d'Ottobrio in Vinegia 1535. 8°. *Verum ista esse videtur prima editio interpretationis, quae deinde Venetiis prodiit anno 1542. Ceterum Reverendissimi atque Eruditissimi Abbatis Ludovici du Four de Longuerue notas in Prologos, quas in priore editione ex Itinerario Italico D. Bernardi Montefalconii exhibueram, nunc ex editione Parisina A.* MDCCXXXIV. *repraesentavi. Haec igitur, Benevole Lector, boni consule, & vale.*

* *In fine Var. Lect.* „ Hoc solum monebo, praeponi eos „ (Prologos) Iustino in omnibus libris nostris, praeter- „ quam in uno Pithoei, in quo sub titulo Argumentorum „ singulis libris Iustini singuli Prologi praefiguntur."

HENRICI LORITI GLAREANI

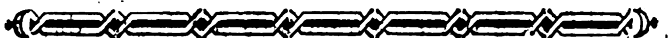
PRAEFATIO.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI AC ILLUSTRI PRINCIPI D. DIETHELMO PLARER A WARTENSEE, INCLYTI MONASTERII D. GALLI IN HELVETIIS ABBATI DIGNISSIMO, OMNIBUS PLURIMUM COLENDO, GLAREANUS S. P. D.

Inter ultima opera meorum laborum per L. plus annos perpessorum, quibus perpetuo D. Deus per misericordiam suam me aliis praelegere dignatus est, hoc praesens opus, Integerrime Praesul, tibi dedicare nobis placuit. Sed non ut aetas nostra posterior, ita & haec lucubratio gravior, propter authorem quidem ipsum, qui non sua, sed alterius scriptoris, nempe Trogi monumenta, nobis non visa, breviora fecit: idque qua fide, dicere non possumus, quando ea hodie non extent. Et haud scio, utrum isti abbreviatores, ut ita loquar, magnorum authorum plus criminis committant, an plus erroris. Multi in ea sunt opinione, Livii operibus multum obfuisse L. Flori racemationes, & Trogo hunc Justinum. Ut ut res est, certe hic author nunc ita susceptus est, ac in id authoritatis venit, ut credatur cum utilitate legi: comprehendit enim Graecam ac Romanam, item multarum barbararum gentium historiam, per multos extentam annos, nempe bis mille a Nino Beli filio ad Augusti Caesaris usque tempora. Latinitas utcunque constat, ita tamen, ut non parvo intervallo Suetonium, ac

* veli-

reliquos ejusdem classis, & elegantiae authores sequatur. Tuae vero Benignitati, Illustris Princeps, tuo in me merito hosce, ut dixi, labores dedicare volui, ut qui de demigrando ex hoc misero seculo jam pridem mecum cogito, relinquam in tuo Monasterio aliquam mei memoriam: simul ut mundus cognoscat, Reverendam tuam Paternitatem mihi charam, ac suspiciendam fuisse: simul ut tui ex fratribus nepotes Joan. Jacobus, & Jac. Christophorus, qui aliquamdiu in palaestra nostra lucubratoria strenue nobiscum militarunt, intelligant, quanti semper fecerim familiam vestram. Deus Opt. Max. te nobis, ac domui tuae diutissime incolumem ad sui nominis gloriam conservare dignetur. Friburgi Brisgoae, Anno salutis M. D. LXI. Nono Calend. Septembris.

JACOBI BONGARSII PRAEFATIONES.

ILLUSTRI AC GENEROSO DOMINO CHRISTOPHORO MARCHIONI ALEGRAEO S.

AEACIDAE, apud Ennium, CHRISTOPHORE Marchio,

Bellipotentes sunt magè, quam sapientipotentes.

Duabus autem artibus, quum & constituantur, & longè latè propagata conserventur imperia, in bello audacia, domi militiaeque prudentia: neque magnum esse, neque diuturnum illorum potuit imperium: Armis & virtuti non aderat illa fortunae magistra sapientia: quae certe in administratione Reip. primas tenet:

Sapien-

Sapientia gubernator navem torquet, non valentia.
Virtutis utriusque laude veteres jam olim floruisse Gallos, testis gravissimus M. Cato, cujus facile auctoritatem defugiat nemo. *Pleraque*, inquit, *Gallia, duas res industriosissime persequitur, rem militarem & argute loqui.* Fortitudinis illud, hoc prudentiae. Longo post tempore, quum vetustiscente imperio Rom. in Galliam irrupissent Franci, &

paribus se legibus ambae
Invictae gentes

sociassent: incredibile dictu, quam multi & bellipotentes exstiterint & sapientipotentes principes, quorum consilio atque virtute, regnum hoc patrum nostrorum memoria longe amplissimum, conditum est, & solidis MCC annis divinitus conservatum. Fuère de horum numero majores tui, generose Marchio, quod difficile est imprimis, & arduum, praelio strenui, boni consilio; toga, & armis illustres. Itaque florente imperio, summas dignitates obtinuerunt; urbi amplissimae praefuerunt; maximos exercitus rexerunt. Unum commemorabo Yvonem, cujus in consiliis prudentiam, in bello virtutem, saepe hominibus nostris saluti, Italis hostibus terrori atque exitio fuisse, ipsi Italorum historici, memoriae prodiderunt. Is ad Ravennam magna hostium edita strage, pro patria

prognariter armis
Certando, prudens animam de corpore misit,

quum neque suorum cladi superesse, & pientissimi filii ulcisci mortem vellet. Sed

Qui per virtutem peritat, non interit.

Vivit apud nos fortissimi viri virtus, vivetque, invidia major. Egregia laus est, ab hoste laudari: sed ab Italo hominem transalpinum laudari, ea demum laus est unica & singularia: sunt enim illi in suorum rebus gestis extollendis, ne quid dicam gravius, nimii; aliorum iniqui virtutibus. Atta-

 men

men Guicciardinus, bonus auctor inprimis, cum Yvonis illius fortitudinem atque sapientiam saepius commendasset, hoc illi, tandem epitaphium reddit. *Itali*, inquit, *Vascones pedites, summa cum laude reppulissent, nisi cum equitum ala, impetum in eos Alegraeus, virtute majore quam fortuna, fecisset: Quippe cum repentè Vivarrorum filium, in conspectu suo interfectum vidisset, tanto inpar dolori, neque filio esse cupiens superstes, equo in confertissimos immisso, strenuè, ut fortissimum decebat ducem, dimicans; multis hostium caesis, haud inultus, occubuit.* Nimirum illa vis veritatis atque acritas; ille virtutis splendor, qui olim Romanum hominem inpulit, ut veteres Gallos Romano inimicissimos nomini, veris ornaret laudibus: nuper ab homine Florentino, verissimum hoc avi tui extorsit elogium. Sed prudentissimos & fortissimos majores tuos, quorum claritudine Alegraeum fulget nomen, hoc loco recensere, non est instituti mei. Hoc volo, floruisse illos, florente Rep. nostra, quam cum aetas patrum nostrorum, sicuti picturam, accepisset egregiam, nunc vetustate evanescentem videmus.

Cedo, qui vestram Remp. tantam amisistis tam citò? Sic percunctanti respondeo: Erant olim ingenuae Francis virtutes, religio, fides, concordia, quarum nomine nos Graecus commendat auctor, Agathias: Nunc in earum locum subierunt inquilinae, impietas, perfidia, & pestis Rerump. discordia. Illis hoc stetit imperium; his ruere necesse est. Quod tu, quum prudens intelligeres, procul à Rep. aetatem egisti, non judicio animi tui, sed temporum vitiis: Ambitionem, quam sicuti agrestem & furiosum dominum semper fugisti, videbas virtuti antecedere; venalia haberi omnia; Deum negligi; plerosque homines divitiis & sumptibus, alios furtim & per latrocinia, neminem virtute aut bonis artibus, honores & magistratus adipisci. Cum his

tam-

tamquam fluctibus Resp. agitaretur nostra, tu in tranquillum te è saevis transtulisti tempestatibus, & portum tempori occupasti. Et ne quis otio tuo ignaviae nomen imponeret, litterarum atque eruditionis studium bellicae majorum tuorum gloriae adstruxisti. Memini audire me de Guil. Baucyneto docto adolescente, magnique & singularis judicii, tantam te historiarum & antiquitatis etiam Romanae cognitionem assecutum, ut non solum principibus viris doctrinae laude praeferri, verum etiam cum doctissimis conferri merito tuo posses. Amici & docti hominis judicio steti lubens: & te exinde colere, atque etiam admirari coepi. Meae in te observantiae, tuique in litteras studii, monumentum Justinus sit, emendatus à me & illustratus. Tu, si nos in clientelam tuam receperis, securitatem praestiteris utrique: illi, ab hiis, qui mutilati illum, imo confecti Trogi accusant; mihi ab hiis quibus aut parùm necessarius, aut omnino inutilis, meus videbitur labos: Ut quod ego ingenio assequi meo non possum; id tu genio tuo, meritissimò consequare. Vale vir illustris & generose. Lutetia, a. d. VI. Id. Jan. CIↃIↃLXXXI.

LECTORI S.

Teium quendam Apellicontem, lector benevole, hominem φιλόβιβλον magis, quam φιλόσοφον, Aristotelis libros, quos lacunis plenos magna pecunia paraverat, & emendandos fusceperat, foedis mendis refertos edidisse refert Strabo, quum temerè & imperitè suppleret quae passim deerant: Neque hic stetisse eorum depravationem. Nam & bibliopolas nobis, negligenter à librariis transcriptos libros, reliquisse. Haec quasi tabes, *ita processit*, ut scriptis Aristotelicis tantum non *exitium* adferret. Qui à summi Philosophi libris nia-

manus impuras non abstinuerant, quid non auderent in ceteris? Omnes sane qui lucri causa exscribuntur libri,

Sirempse lege jussit esse Juppiter.

Sed ne omnia correctorum audaci ignorantiae aut foedae librariorum negligentiae tribuamus; *Vetustas non pauca depravat, multa tollit.* Huic morbo medicinam ut faciamus, in hiis saltem auctoribus, quorum necdum desperata est salus, conquirendi sunt meliori & prudentiori saeculo scripti libri; & in his conferendis & exprimendis non religentes solum, sed & religiosi esse debemus, ut id sequamur, quod exemplariorum multitudo in fidem trahit, ut praecipit Eusebius: Sicubi haereas, prudentiores consulendi. Jam in imprimendo adhibenda exacta & extrema diligentia, ne emendationem, quam titulus profitetur, opus ipsum redarguat. Haec in edendo Justino secutus certè sum; an assecutus, tuum, Lector, judicium esto. Usus sum primum Codice Olivarii Aligretii Charantonaei, nobilis adolescentis, & eruditi, & quod hoc saeculo perrarum est, pii: quem nuper impio scelerati latronis facinore interemptum, prout ac debeo, doleo: Moveor adolescentia ipsius; moveor necessitate, quae mihi cum ipso intercedebat maxima: Obversantur oculis cassi labores & infructuosi, juvenis optimi, & ad summa nati; quae profecto consecuturus erat, si virtutes ejus maturuissent. Accedit lacrimis meis, genus ipsum mortis: Quamvis, si bene calculum ponas, parùm intersit morbo, an ferro, an vero mala aetate pereas; attamen amico grave est, hominem amicum primo aetatis flore, non in acie virtute hostis, sed insidiis, fraude latronis & sicarii perire. His moribus, his temporibus nati sumus, ut vitam viri boni latronibus debeamus. *Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete.* Quidquid tot annis, tot laboribus cumu-

cumulaveris, id horulae unius momentum destruet: *Id quoque, quod tenetur, per manus exit.* Ignosce, lector, *sapiens & bonum ferre potest modicè; & malum fortiter & leniter.* Hominis tamen est, etiam non insipientis, hominis amicissimi, *indigna morte perempti*, desiderio commoveri. Τὸ κεφάλαιον τῶν λόγων, ut est apud antiquum poëtam, ἄνθρωπός εἰμι. Homo sum; humana humanitus fero. Non potui in illius mentione non affici dolore; quem levi hoc scripto testatum relinquo, ut qui me amasse illum vivum sciunt; mortui apud me gratam esse, & sanctam memoriam intelligant. Spero lacrimis meis apud te paratam veniam. Igitur cum veteris illius exemplaris beneficio multa emendassem; neque tamen videretur huic auctori perpurgando sufficere, duos etiam manu descriptos libros accepi à P. Daniele populari meo; duos deinde à Fr. Pithoeo: tum duos alios a CL. V. Jac. Cujacio doctore meo: Octavus optimae notae est Cl. Puteani viri clarissimi & regii in senatu Parisiensi Senatoris. Hiis nonus accessit, & tandem etiam decimus P. Pithoei beneficio: Tres item impressi ad vetera exemplaria collati, unus Petri, alter Francisci Pithoeorum fratrum, tertius Jo. Pelerini, doctoris regii. Horum summorum & doctissimorum virorum, non libri tantum; verum & judicium & doctrina, multis locis errantem docuerunt, haesitantem confirmarunt. Non est hujus loci, Lector, eorum tibi minime obscuram dignitatem, eruditionem, humanitatem praedicare: sed haec te scire volui, ut intelligeres, quibus viris hujus auctoris emendatio debeatur. *Est enim benignum, & plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris.* Ergo decem illos veteres codices, & tribus inpressis adscriptas lectiones cum vulgatis editionibus ita studiose & diligenter contuli; ut ceteris, qui in hoc auctore conabuntur *aliquid*, nihil ferè praeter conjecturas reliqui sit.

Jam in ipso auctoris contextu ita religiose versatus sum, ut ubique veterum librorum scripturam bona fide exhibuerim; nullas omnino conjecturas admiserim; lectiones vulgo editas, contra libros non receperim, nisi si quando in veteribus sententia non constabat; tum enim antiquam scripturam inter varias lectiones retuli, ut liberum esset suum cuique judicium. Quaedam in uno tantum manuscripto reperta, eoque non ita probo, inclusi hac nota [ ]. Ex meis & aliorum paucissimis conjecturis confeci notas, additis ex Graecis Latinisque aucto-

[ ] Hac nota sequentia loca inclusa sunt in editione Amplissimi Bongarsii.

I. 4. 12. ut pastorem uxor ultro rogaret, [quo suum partum pro illo exponeret] permitteret [que] sibi, sive fortunae ipsius, sive spei suae puerum nutrire.

II. 9. 17. nec prius dimisit, quam [manum] amitteret.

II. 10. 2. natura ipsa gentibus [dedit.]

IV. 1. 15. & 16. donec per spiramenta [terrae diffusus, nutrimenta] ignis incendat. Jam ipsa Italiae, Siciliaeque vicinitas, [jam] promontoriorum altitudo.

IV. 4. 7. Ab his mittitur Gylippus solus, sed [in] quo instar omnium auxiliorum erat.

VI. 3. 9. Eadem [militum] & omnium regum cura erat.

VIII. 6. 1. Alios in extremis [regni terminis] statuit.

IX. 7. 3. & 4. Alexandrum quoque, regni aemulum fratrem [ex noverca susceptum timuisse;eoque... Olympias certe fugienti percussori, equos quoque praeparatos habuit.] Ipsa deinde audita regis nece.

XVII. 3. 3. amisso per absentiam [Trojanis temporibus] paterno regno.

XX. 5. 14. quem paulo ante non Sicilia, [non Italia] capiebat.

XXII. 1. 11. & 12. Primo bello adversus Aetneos magna experimenta [sui Syracusanis dedit. Sequenti Campanorum, tantam de se spem omnibus fecit, ut in locum] demortui ducis Damasconis sufficeretur.

XXIV. 6. 6. Templum autem Apollinis Delphis positum est in monte Parnaso, in rupe [undique impendente: ibi civitatem frequentia hominum facit: qui ad affirmationem majestatis] undique concurrentes, in eo saxo consedere.

XXXI.

auctoribus, observationibus, quibus quae diversa auctores prodiderunt, breviter sub nominibus ipsorum trado. Quae passim à me ex Vett. exemplariorum fide restituta sunt & emendata, ea si omnia in notas conjicere voluissem, quod plerique nunc factitant, exigui laboris inani ostentatione immane opus conficiendum fuisset, & justus Commentarius scribendus, imò justo major: Quo cum hic auctor non indigeret, neque te neque typographum onerare volui; neque in eo conficiendo abuti otio meo. Vale.

XXXI. 8. 1. mutua gratulatio [Iliensium ac Romanorum fuit:] Iliensibus &c.

XXXIV. 4. 1. & 2. quos ex noverca susceperat, [& Romae habebat. Sed res adolescenti ab his qui facinus susceperant,] proditur.

XXXVII. 4. 1. Hieme deinde imminente, non in convivio, sed in campo; non in advocationibus, [sed in exercitationibus:] nec inter sodales.

XXXVIII. 9. 3. cui Arsacides [Parthorum rex, magno & regio animo misso] in Hyrcaniam non cultum tantum regium praestitit.

XLI. 1. 12. quippe cum montes [nix,] & campos aestus infestet.

Prolog. lib. XXXVIII. ut Demetrius captus sit a Parthis [bellumque] intulerit.

Prolog. lib. XLIII. origines [Priscorum] Latinorum.

Ibid. Origines [deinde] Liguriae.

FRANCISCI MODII
EPISTOLA
DEDICATORIA

AD ILLUSTRISSIMUM PRINCIPEM
FRIDERICUM COMITEM PALATINUM
RHENI, DUCEM BAVARIAE,
ACADEMIAE HEIDELBERGENSIS
RECTOREM MAGNIFICUM.

JUSTINUM Trogi Pompeji abbreviatorem quinquennium eſt, & quod excurrit, Illuſtriſſime Princeps, cum obiter a me recognitum vulgo vulgavi: non quod curatius illum tractare aut nollem, aut non poſſem; ſed quod, cum tunc Illuſtriſſimi Principis mei, propinqui tui, Comitis Caroli Egmondani nomine cum legatione in terram Belgicam proficiſci neceſſe haberem, eam curam in aliud tempus, quo pluſculum otii mihi concederetur, rejiciendam exiſtimarem: contentus interea graviſſima quaedam menda in eodem auctore eluiſſe. Nam ut alius eundem eodem tempore laborem caperet, ne per ſomnium quidem mihi umquam in mentem venit: donec tandem ex Gallia allatus eſt is, qui emendatore Bongarſio, viro ſane doctiſſimo & maxime induſtrio, Pariſiis prodiit: quo ego viſo cum operae meae parcere in hoc ſcriptore poſſe deinceps, imo debere etiam, ne actum agerem, judicarem; & omnem de eo cogitationem abjeciſſem, incidit forte, ut Fuldam nobiliſſimae quae ibidem eſt bibliothecae inſpiciundae cauſa proficiſcerer, ubi cum inter alia vetuſtiſſimae antiquitatis monumenta duo ejusdem Iuſtini exemplaria reperiſſem mire bona;

ad

ad priorem meam editionem illa comparare coepi, non quo iterato eum edere in animo haberem, sed ut probitatem optimae in speciem notae librorum explorarem; qua non multo post comperta, ne cogitabam quidem de illa librorum collatione; cum ecce his mensibus mihi significat vir industrius & typographicae suae artis peritissimus Joan. Wechelus, sibi in animo esse editum olim Parisiis Justinum forma minore excudere. Quo ego audito pro meo in rem literariam amore faciundum mihi existimavi, ut etiam inter maxime ardua negotia & occupationes meas in quo alius auctore messem fecisset, spicas legerem. Sed incredibile dictu quanta diligentia omnia ferè a Bongarsio praecepta & occupata repererim, ubi egregie me venditare cogitabam: nisi quod ubi illam mihi viam interclusam vidi, a verbis ad res transii, & aliquammulta loca pro ratione temporis & otii, quod mihi concedebatur, notare & illustrare conatus sum: maxime in gratiam, Illustrissime Princeps, tuam, cui ego lectionem historicam, qua nihil tui ordinis proceribus utilius, imò nihil necessarium est magis, ab hoc potissimum scriptore auspicandam censeo. qua causa etiam editum a nobis summa quod potuit cura ad Illustrissimam Cels. tuam eum mitto; & cum eo una me quoque totum eidem tuae Celsitudini commendo consecroque. Datum Francofurdi ad Moenum ipsis Kal. VIIbrib. MDLXXXVII. Devotus nomini Celsitudinique tuae

FR. MODIUS, *Brug.*

MAT-

MATTHIAE BERNECCERI
PRAEFATIO

Ad Viros Nobilissimos, Amplissimos atque Prudentissimos:

Dn. Jacobum Sturm a Sturmeck, Praetorium:
Dn. Johannem Hellerum, Consularem:
Dn. Franciscum-Rudolphum Ingold, XIIIvirum:
Curatores Universitatis Argentoratensis.

Multa sunt, quod nemo nescit, ac varia scribendi genera, Magnificentissimi Viri, Patriae Patres, in quibus eorum occupari solet industria, qui pro virili quisque sua pomoerium Doctrinae studiorumque promovere ac dilatare conantur. Ea vero, tria haec ad capita non incommode quis reduxerit. Alii quippe vel nova prorsus inveniunt, vel vetera novis inventa cumulant, posteritatique tradunt: alii rursum, ab aliis jam ante tradita, meliore via, & ad discendum accommodatiore proponunt: alii denique, scriptores veteres ipsos omnis generis aut obscuros illustrant, aut injuria temporum depravatos, quà ingenio, quà manuscriptorum codicum auctoritate freti, pristino atque nativo splendori restituunt. Etsi vero priora illa duo scribendi genera, digniora ut plurimum, & ad famam nominis uberiora judicantur: haud scio tamen, an non tertium hoc multo publice sit utilius, multoque fructuosius existimandum. Illud quidem certe nemo negaverit, hoc genus, in hac litterarum aetate, &

& librorum ea, qua laboramus propemodum infinita mole, solum esse necessarium. Nam reliquis in rebus scriptione supersederi saepe poterat, cum omnia politissimi veteres, & invenerint, quam ii qui nunc sunt homines, acutius: & disseruerint ornatius. Atqui veteres illi vel sapientissime scripti libri neque usui esse possunt, nisi a doctioribus explicati intelligantur: nec vel a doctissimis intelligi, si maculis scateant. Unde sapienti majorum instituto, doctores Academicos in hoc potissimum genere partim explicandorum ac declarandorum, partim restituendorum emendandorumque priscorum auctorum elaborare cernimus. Vestrae quidem, Amplissimi Domini, legibus atque statutis Academiae, docentibus in ea, non nisi veteres optimi commatis, ac auctoritatis praejudicatae scriptores, studiosae juventuti, quae uberioris ingenii culturae gratia ad nos sese recipit, interpretandi committuntur. In quo munere cum meas quoque partes aliquas esse volueritis, in id operam hactenus ac studium omne, pro eo ac debeo, contuli, ut Spartam concreditam, si non ornare, quod vix a tenuitate mearum virium impetrare possim, at saltem non prodere, vel dehonestare viderer: eoque fine vetustis historiarum e conditoribus quos commodum videbatur, aliquot ab annis publice privatimque tradendos explicandosque mihi sumpsi. Quamvis autem illorum plerique jam ante doctissimorum virorum egregiis commentationibus ita sunt explanati, omnis ut ulterior opera supervacua censeri queat: certum tamen est, nondum ab illis omnia sic esse praecepta & occupata, ut non saltem stipulas aliquot ab sua messe reliquas aliis fecerint: & post uberrimam suam vindemiam, haud omnino poenitendae sub pampinis adhuc latitanti racemationi producendae locum reliquerint. Ne res exemplo careat, IUSTINUM, non illum quidem majorum gentium & quasi patritiae dignitatis auctorem;

nec

nec tamen ex infimis unum; utilem quidem certe; &, ex quo Trogum, (etsi est, qui huncce se in Italia, per quietem, credo, vidisse scribit) frustra requirimus, Historiae necessarium, ante plusculos annos JACOBUS BONGARSIUS, dignationis dum viveret amplissimae & rarissimae Vir eruditionis, cùm è decem ipsis optimae notae manuscriptis codicibus integritati nitorique suo reddidit: tum etiam Notis ad invidiam usque politis, & cum applausu principum quoque in republica litteraria virorum exceptis, illustravit, nihil ut ipsis amplius aliorum industria videretur adstrui posse: & adstruxit tamen V. CL. FR. MODIUS, Auctore & ad Fuldensium membranarum fidem ulterius emaculato, & non aspernando dato Notarum Spicilegio. Quod si cui praeterea libeat excutere monumenta doctissimorum hominum, qui vel Antiquarum aut Variarum lectionum, Electorum, Conjectaneorum, Miscellaneorum, Praemesforum, Quaestionum Epistolicarum, Epiphyllidum, Verisimilium, Suspicionum, Animadversionum, & hujus notae titulis aliis praefixis, plurium simul auctorum curam profitentur: vel unum aliquem ex professo tractantes, interim aliis quoque, tanquam aliud agentes, medelam saepe salutarem conferunt; nae ille haud pauca, quae Bongarsii, quae Modii perspicaciam fugerint, inveniet. Idem de aliis verum est: & experimentum ipse superiore proximo biennio cepi, quo toto, & eo amplius, quantum per occupationes alias concedebatur, huc omnem laborem retuli, curae huic omnia temporum succisiva donavi, ut ex id genus scriptoribus Philologicis insigniores emendationes aut enarrationes undequaque colligerem, collectas ad Auctorem quasque suum referrem, atque ita conficerem ad plusculos Historicos haud exiguam Notarum quasi sylvam, quae commentariis selectioribus, in illos Auctores jam ante vulgatis, quos è manibus studiosorum excutere velle,

velle, ſcelus fuerit inſignitè magnum, auctarii vice forte non inutiliter adjungi queant. Ut autem ignobilis & obſcurus iſte colligendi labor moleſtiâ quàm ingenio majore conſtitit: ita ſeligendi & expendendi ſingula rationem, haud paullo plus judicii ſimul & eruditionis exigere, nemo negaverit. quibus quàm parum ego valeam, non ita Suffenus, nec ita mei ſum ipſius ignarus, ut non pervideam. Quando tamen impoſitum à Vobis, Ampliſſimi Viri, munus hoc à me requirit, ut operantem bonis literis, bonae menti juventutem in hoc genere ſtudiorum erudiam, quanto minus iſtis quae dixi praeſidiis poſſum, ſubſidio mihi diligentiam comparabo, quò partes haſce meas implere qualitercunque poſſim. Ac primum quidem, quod videtis, periculum, idque timide ſatis, ac valde metuens judiciorum publicorum, in Juſtino feci: cujus paucas, quod poſt Bongarſium & Modium, viros maxime induſtrios & felices, eſt neceſſe, maculas abſterſi: Notulas quoque nonnullas, ipsorum Notis immiſcui, ſemper ingenue profeſſus, à quo quaeque mutuatus fuerim: ut ne quos rem furtivam ex Atinia lege vindicaturos metuere neceſſe haberem. Ipſum denique contextum, repetitis tot editionibus mirifice corruptum, à mendis typographicis, quoad per moroſitatem operarum id licuit, incorruptum praeſtare ſum conatus. Quod haec editio praecipuum ac novum habet, id maxime vereor, ne multorum reprehenſioni, ſi non & riſui, ſit obnoxium. Ea eſt tmematum ſive capitum hactenus uſitatorum in tmematia diviſio, quos vulgo verſiculos appellant. Rem dicent minutae cujusdam ac prope putidae diligentiae, & quae delicati lectoris ignaviae ſubſcribat. Verumtamen cum id inventum induſtrios quoque temporisque parcos plurimum juvet: & ad exemplarium, quae una diſcentibus adoleſcentulis in manu ſunt, conformitatem,

tem,

tem, novis a Didacticis non absque ratione magnopere commendatam, proxime accedat: & vero cumprimis hoc praestet, ne repetitis editionibus, ob mutatos paginarum linearumque numeros, errores adeo faedi possint irrepere: est quod sperem, idem usu ac tempore non improbatum iri.

Ceterum opellam hanc qualemcunque meam Justino ac studiosae juventuti praestitam, Vobis, eminentissimi Domini Scholarchae, ceu quibus otii mei rationem unice reddere teneor, ut debitam, ita pridem devotam atque promissam, nunc demum exhibeo. Cum adversa subinde valetudo, tum occupationes Academicae, curaeque domesticae, festinanti tragulam injecerunt. Et facile quidem perspicio, hac interposita longiore mora, promissi mei gratiam expectatione consumptam. Attamen in secundis habeo, non fefellisse: speroque, qualemcunque hunc librum, magnae gratitudinis argumentum exiguum, ac laborum tenue specimen, Vos aequi bonique consulturos, & vel hoc nomine non ingratum habituros, quod memoriam Vobis revocabit illius JACOBI BONGARSII, viri bonis ac doctis omnibus laudadatissimi, & tamen nunquam satis laudati: de hac quidem certe Republica, cùm Henrici Magni missu Legatum quondam ad eam ageret, quod ipsi non ignoratis, eximie meriti. Cujus elogiorum summam dignus tanto viro amicus, Janus Gruterus, hisce complexus est, ejus imagini subjectis:

A quo candorem poterat sibi sumere Candor,
Fidem Fides, modestiam Modestia:
Quoque minus fuerat Pietas pia, Gratia grata:
Quo Comitas minus comis, minus Lepos:
Quaelibet a quo gaudebat Doctrina doceri:
Tali videndus ore erat Bongarsius.

Deus Opt. Max. faxit, ut sub Vestris, Amplissimi Viri, auspiciis, & publica pax atque tranquil-

quillitas patriae ſecura conquieſcat, & huic inclyto Veſtro Lycaeo omnia ex voto contingant. PP. Argentorati, d. 6. Septembris, anno reparatae Salutis M. DC. XXXI.

Veſtrae Nob.ti & Amp.ti
devotiſſ. cliens,

MATTHIAS BERNECCERUS.

MARCI ZUERII BOXHORNII

PRAEFATIO.

Sicut unicum inſtitutum erat optime, quantum licebat, de Juſtino mereri, ita pauciſſima nobis relicta deprehendimus. De quo & auctori & tibi & nobis gratulamur. Illi, quia priores ejus editiones corruptiſſimae circumferebantur; tibi, quia vix reſtat quod inter legendum poſſet offendere; nobis, quia aliorum labores fecere, ut minus nobis fuerit laborandum. Ampliſſimi Bongarſii accuratam diligentiam potiſſimum commendamus. Acceſſit nuper clariſſimi viri Berneggeri elegans atque erudita manus, quae, in partem curarum veniente Freinshemio (cujus politiſſimum & ad magna quaevis natum ingenium pariter etiam laudamus) nitidiſſimum auctoris exemplar in vulgus emiſit, quod, ne aut induſtriae aliorum aliquid detraxiſſe, aut plusculum nobis tribuiſſe videremur, in ipſo ſtatim limine voluimus profiteri. *Si quid tamen* bene a nobis heic factum, ut bene *interpreteris*; ſi quid perperam, ut corrigas ipſe ac *excuſes*, ea, qua par eſt, modeſtia rogamus. Vale.

** ISAACI

ISAACI VOSSII
PRAEFATIO.

ILLUSTRI THURONI BIELKE, DOMINO
DE A°KEROÖ, ERVALA, ETC.
IS. VOSSIUS S. P. D.

Saepe equidem miratus ſum, tam diverſa eſſe hominum judicia, ut, quod hi maxime ſectentur, uniceque ſibi imitandum proponant; illi fugiant, contemnantque tanquam nullius pretii; vel quod nihil ad ſe quicquam pertinere arbitrentur; vel quod verius, ignorent. Solemne id quidem omni aevo malum: nunquam tamen ita in animis hominum inolevit, quam hoc tempore, poſtquam judicandi libertas, etiam illis, qui nihil ſciant, conceſſa eſt. Aegre paucos invenias ejusdem mentis homines, quibus idem ſcopus & laboris meta proponatur. Alii delicias & amoenitates ſtudiorum captant, non ut docti, ſed ne indocti habeantur: alii id, quod quam citiſſime victum largiatur: pauci vero qui ſtudia illa conjungant: tanquam parum, aut potius nihil, unum alteri conferret; neſcientes prorſus, quam indiſſolubili vinculo omnes ſcientiae humanae contineantur, vixque unam ſine altera conſtare & perfici: ſed quemadmodum in horologiis una rotula aliam propellit, ita quoque ſtudia ſe mutuo juvare & promovere. Hinc eſt, ut vix milleſimus quisque ad aliquam ſummam perveniat, dum tritam omnes viam inſiſtunt. Et ferendum ſane hoc foret, ſi id ſine livore & contemptu aliorum fieret. Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. Illud vero minime tolerandum erat, homines iſtos ita ſcientiam ſuam commendare, ut non ſine detractione ſummorum virorum id fiat. Sed condonandum hoc ſeculi moribus.

ribus. Licuit certe ridere nuper eorundem legenti orationes & historias: agnovisses hominum genus vel ex nudis verbis: illa siquidem erant, ἱπποβάμονα καὶ ἐλεφαντινὰ, ὀφρῦς ἔχοντα, καὶ λόφους, δεῖν' ἄττα μορμορωπά. Potuissem & ego tam horrificis vocabulis terreri, nisi ὄνον ἐν τῇ λεοντῇ ex ruditu agnovissem. Hanc illi non dubitant pro vera eloquentia venditare, & in ea sibi quoque aliquam palmam tribuere. Quid de aliis recte judicent, qui de se ipsis tam perverse? Miror, cum video, ipsos illos homines gloriari, sibi solis incumbere literas, metuendamque adeo literarum ruinam, ni ipsi sint, qui sustineant ac fulciant. Ne ipsi eam aliquando inducant. Quid facias cum ejuscemodi mortalibus? Jubeas miseros esse libenter. Ablegandi Anticyram, ὅπου βέλτιστα ἐλλεβορίζονται. Malim ego cum gallis κὼ κὼ canere, aut cum ranis βρεκεκεκὲξ coaxare, quam istis placere. Neque enim illis placere possum, quin Tibi, & bonis, displiceam, Juvenum Nobilissime. Novi enim animum tuum ab iis tantum abhorrere, quantum illi a sana mente. Non possum dicere, quantum amorem tui haec res in me excitarit. Et jam diu constitueram illum aliquo cultus mei testimonio palam facere, cum ecce sese obtulit Justinus, quem nunc lubens meritoque Tibi inscriptum eo. Quamquam non fuerat animus post luculentissimam M. Berneggeri, viri in omnibus versatissimi, editionem, quicquam tentare. Instantibus tamen typographis, vel quo merx vendibilior foret, vel quod nudum prodire puderet, amiculum injeci, non quidem illud purpureum, aut byssinum, quali eum veste ornarunt viri summi Bongarsius & Berneggerus; sed ex decidivis panni frustulis consarcinatum; quod tamen ipsum forsan non inutile judicabis. Vale generosissime Bielke.

TANAQUILLI FABRI
PRAEFATIO.

Novam Justini editionem hoc uno consilio suscepi, ut Inclyti Delphini studiis aliquando posset esse utilis. Id autem cum in animo unice haberem, ea fuit a me adhibita diligentia, ut liquido possim dejerare, hunc scriptorem nunquam antehac emendatiorem prodiisse; idque tibi quam verum sit, re ipsa licet experiri, Lector. neque vero est, quod dubites; fieri aliter non poterat, cum Delphinum, id est, Amores & Delicias, id est, Alteram illam Galliae nostrae spem, tandiu ante oculos habuerim, quandiu in hoc labore versatus sum. Vale, Lector, & huic editioni fave, dum Terentium cum Notulis meis tibi adorno; & jam parata res est: Et jam Typographi manus exercet. Caeterum, hoc te, Lector, monendum arbitror, hanc editionem vere meam esse; alteram illam, de qua inaudivi aliquid, nec meam esse, neque a me procuratam, sin decipi voles, ridebit monitor non exauditus. Scis quid sequatur. Iterum vale.

JOAN-

JOANNIS VORSTII
DEDICATIO.

Sereniſſimo Principi ac Domino D. FRIDERICO, Sereniſſimi ac Potentiſſimi Principis ac Domini D. FRIDERICI WILHELMI, Marchionis Brandeburgenſis, S. Rom. Imp. Archicamerarii & Electoris; Supremi Ducis Boruſſiae; nec non & Magdeburgi, Juliaci, Cliviae, Montium, Stetini, Pomeraniae, Caſſubiorum & Vandalorum, itemque in Sileſia, Crosnae, & Carnoviae Ducis: Burggravii Noribergenſis, Halberſtadii, Mindae & Camini Principis; Marcae & Ravenspergae Comitis; Ravenſteinii, itemque terrarum Lavenburgi, & Butovii Domini,

FILIO DILECTISSIMO,
DOMINO MEO CLEMENTISSIMO,
omnem ſalutem proſperitatemque precor
JOHANNES VORSTIUS.

Cum non ita pridem Sereniſſimo Principi CAROLO AEMILIO, Fratri tuo dilectiſſimo, Domino meo clementiſſimo, Valerium Maximum infinitis locis integritati ſuae reſtitutum Notisque illuſtratum nuncupaſſem, ſignificabam vobis, recipiebamque, Juſtinum item Notis quibusdam meis illuſtratum exiturum, Tibique, Sereniſſime Princeps FRIDERICE, Domine clementiſſime, pari modo oblatum atque nuncupatum iri. Hiſce igitur humillimis promiſſis ecce fides nunc adeſt; proditque non modo ipſe

JUSTINUS, quibusdam locis a me emendatus, aliorumque auctorum locis parallelis, ac brevibus summariis, sublevandae memoriae causa in margine adjectis, vestitus; sed & Notae separatim subjunctae, quibus emendationum, vel jam factarum, vel probabilibus de causis adhuc faciendarum, rationem reddidi, variaque ad historiam & ad Latinitatem pertinentia notavi; & Index denique in hunc Auctorem, non rerum tantum sed & verborum, isque altero tanto locupletior, quam antehac fuit; cujus beneficio quicquid in JUSTINO lectum aut observatum semel fuerit, nullo negotio, & sine taedio rursus evolvi ac recognosci possit. Atque ipsos illos labores meos Tibi, Serenissime Princeps FRIDERICE, quem hisce studiis jam delectari sensi, humillime offero nuncupoque; nihil dubitans, quin quo vultu ac animo superiora mea suscepisti, eodem & haec quae nunc offero, suscepturus, meque gratia principali porro dignaturus sis. Quod autem superest, Deum ter opt. max. iterum iterumque veneror, ut Te cum Serenissimo ac Potentissimo Domino Parente, Domino meo clementissimo, cumque universa Serenissima Domo Electorali, servet, omnique felicitate augeat ac beet.

JOANNIS SCHEFFERI

PRAEFATIO.

De JUSTINO scriptore omnibus notissimo non duco necessarium prolixe praefari. Fecerunt jam alii, qui eum edidere hactenus non pauci. Post quorum nuperrimas etiam virorum summorum, *Graevii Vorstiique* curas, mirum fors videri queat, quod & ego

ego sustinuerim eum publicare. Ac profecto plurima dedisse, quibus scriptor hic illustrior est factus, nemo, nisi vel harumce litterarum imperitus, vel tam luculentis virorum optimorum meritis ingratus diffitebitur. Si quis tamen accurate volet cuncta perlustrare, deprehendet, nobis quoque relictum esse specilegium, quin imo & post nos superfore, in quibus ingenia decora industriam exercere suam queant. Saltem conferant, qui volent, nostra cum jam dictis aliorum, & nos verum dicere intelligent. Facient porro cuncti hoc libentius, quoniam quae ab aliis ante nos notata sunt, non longe veniunt quaerenda, verum nostris adjuncta legi possunt; non illa quidem integra (hoc enim longum nimis fuisset) verum breviter & verbo repetita.

Brevitati namque dare operam voluimus, inque ea istoc solum efficere, ut quae superesse vel non satis integra, vel non satis explicata videbantur, ea lumen aliquod ab interpretatione nostra vel medicinam ab emendatione consequerentur. Reliqua omnia, quae vel ad Historiam vel ad prudentiam civilem pertinentia poterant adjungi, studio praetermisimus, partim quod nonnulla horum jam sint tradita ab aliis; partim, quod id genus commentationis magis aptum sit Historiis perfectis absolutisque, non hujusmodi compendiis, in quibus pleraque, quae consociata sunt negotiis & prudentiae instruendae serviunt praecipue, omittuntur. Atque isthoc quidem fuit institutum nostrum in Notis, in quibus si quando a sententia digressi sumus aliorum, fecimus id neque sine ratione, ut putamus, neque sine decenti modestia, ut propterea nemini futuri videamur graves, nisi qui sic sua amat, ut ab omnibus citra examen ullum velit adprobari. *Textum* dedimus, qualem a Vorstio accepimus, quod in eo videremus revocata ex editionibus vetustioribus

haud pauca, quae Bongarsii intempestivum emendandi studium inconsulte, aliquando & in pejus immutaverat, retinueratque Berneggerus, qui Bongarsiana vestigia religiose sibi proposuerat sequenda. In *Prologis* occurrebat nihil, quod non jam ab aliis esset praeceptum. *Chronologiam* quoque omittendam censuimus, quippe alias jam editam non semel, & nec certam satis in omnibus, *Indicem* licet a Cl. Vorstio post Freinshemium locupletatum adhuc copiosiorem dare, fuerat in animo. Verum paucis additis ab incepto me deterruit & brevitas temporis, & haec bellorum calamitas, qua efficitur, ut nihil ex voto, omnia ex occasione proferre cogamur. Haec sunt, quae nunc indicanda videbantur. De cetero si quid bene a me est prolatum, indulgentiae Divinae tribuendum, mente agnosco gratissima; si quid male, meum esse fateor, cui tamen sic quoque dabit veniam, spero, quisquis labi & errare, humanum esse meminerit. Vale.

EDITORIS OXONIENSIS

PRAEFATIO.

praefixa Editioni A. MDCLXXXIV.

Illa diu in sententia fui, scriptores veteres, si quid a temporis hominumve injuria passi fuerint, non pro re nata conjecturis, aut dictatoria licentia, sed fori lege & consignatis tabulis in integrum restituendos; nec aliter illorum jura, quam suis ipsorum arbitriis honeste decidi posse. Cum itaque de iisdem ad MSS. fidem exigendis consilia inter amicos misce-

fcerem, & experimento aliquo opus esse animadverterem, quo constaret, operam in exemplarium collatione positam, in irritum minime cessuram: statui Authorem aliquem deligere, qui in omnium manibus versaretur, idemque saepissime editus, & plurimorum curis recognitus fuisset. Quibus nominibus, nemo JUSTINO magis opportunus mihi videbatur; in quo recensendo tota fere criticorum natio, quique unus plurimorum ad instar fuerit, Eruditissimus Vossius, diligentissime se exercuere: id pro certo colligens, si post vindemiam adeo acriter habitam, racemationi etiamnum sit locus; intactae, leviterque delibatae messis lautiora multo fore praemia. Accincto igitur operi ex Bibliothecis Bodleiana, Westmonasteriensi, Collegii Novi, & Corporis Christi, Codicum MSS. copia mihi facta est; quibus mantissae loco accesserant variantes lectiones ex Cantabrigiensi MS. ab Eruditissimo viro D. Tho. Gale humaniter communicatae. Quis indaginis nostrae successus fuerit, penes lectorem judicium esto. Certe Editorum, qui praeivere, conjecturas saepe exinde confirmatas, errores aliquando detectos, quin & Authoris ipsius salebras, & deplorata tesqua non raro expedita habere visus sum, quae omnia legentium oculis candide subjicio. Si qua ratione id adsecutus fuerim, ut castior prodeat author noster, id mihi totum in lucro reponendum; quippe in scopum longe alium & ad rem litterariam, nisi me fallit conjectura, magis utilem collineaveram. Interim boni consulant studiosi lectores, nec vitio vertant, quod utramque paginae faciem, commentariis onustam minime viderint: neque enim ingentia Grammaticorum adversaria, sed modicam Justini Epitomen typis demandare meditabar; id potissimum spectans, ut de genuina Authoris lectione verbis quam paucissimis constaret; dein ut pari brevitate res gestas stri-

ſtrictim hic enarratas (citatis ubique ſcriptoribus, tam Graecis quam Latinis, qui illas fuſius pertracta-runt) facili pariter & fideli commentario illuſtratas exhiberem. Porro id liceat ſubjicere, ſi modo conatus noſtros in hac arena Philologica ſupervacuos non fuiſſe conſtiterit; ad alia quatenus per otium licet, exequenda addetur animus. Rectiora iſtis ſi quis ſuggerat; diligenter curabitur, ut monitori nec pretium operae, nec indicii gratiae periiſſe videantur. Sciat porro Lector, in hac ſecunda editione temporum intervalla ad marginem notata; ab aera Chriſtiana (quae merito apud nos celebratiſſima habetur) numerari; & ad Uſſerianos calculos plerumque conſtitui. Porro prologos Trogi Pompeii hic eſſe additos, qui in priore Editione deſiderabantur.

JOANNIS GEORGII GRAEVII

PRAEFATIO.

Nihil minus cogitavi nunc quam de Juſtino edendo. Cum Typographus mecum quod ceperat conſilium de hac re communicaſſet, rogaſſetque ut conferrem ſi quid haberem ad hanc editionem, quam moliretur, ornandam, fidem dedi me excuſſurum meas ſchedas & in contextu ſcriptoris emendando nonnullas horas impenſurum. Nihil notarum ſubtexere decreveram. Deprehendi vero poſt, me nonnulla loca inſigniora ex Florentina Iuntarum editione, quae prodiit anno cIↃ IↃ xxv. cum

C. Ne-

C. Nepote, & Vellejo Paterculo, correxisse. Hinc impetum cepi eam totam a capite ad calcem componendi cum vulgatis libris. Tuli pretium operae. Non pauca loca ibi emendata leguntur, quae in omnibus, quae circumferuntur editionibus aliis, quae in manus quidem meas & Bongarsii inciderunt, sunt foede contaminata; sive Iuntae vetustum expresserint codicem aliquem ex Magni Etruriae Ducis Illustrissima Bibliotheca, (aliquot enim hujus scriptoris veterrimas membranas ibi servari ex Viris doctis accepi) sive Aldum Manutium sint secuti, quod mihi confirmarunt amici; ipse enim Aldinum librum adhuc inspicere non potui. Quicquid sit, optimae huic Florentinae editioni, quam nuperi editores, quod mihi multis constat rebus, non viderunt, quamque cum multa alia commendant, tum quod pleraeque probatae lectiones, quae in illa reperiuntur, manu exaratorum librorum, quibus Bongarsius & Modius usi sunt, auctoritate confirmentur, maximam partem debetur, quod ista editio nostra aliis melior & emendatior prodeat. Ut vero ratio constaret eorum quae mutavi, paucas quasdam adjeci notas, quibus breviter mutationis causas reddidi, & fontes aperui. Haec praefixeram editioni, quam anno hujus seculi LXVIII. publicaram Trajecti nostrae. Post hoc tempus certatim clari doctique homines varias apud gentes multum studii posuerunt in illustrando Justino. In Gallia vir elegantia ingenii & doctrinae copia insignis, mihique, cum superesset, amicus, & summe carus, Tanaquillus Faber, inprimis egregiam ei navavit operam in editione Salmuriensi, quam anno LXXI. adornavit, multa labe detersa, & obscurioribus locis multa luce perfusis. In Germania Joannes Vorstius, variis eruditis ingenii monumentis celebris, anno LXXIII. Justinum ornatiorem Lipsiae jussit in publicum exire. In quo desideres, quod meliores lectiones, quas ex Juntina

non

non ſolum attuleram, ſed & aſſerueram, & in contextum editionis meae deleta maculoſa ſcriptura, receperam, laudat quidem a me prolatas, ſed ſibi vindicat, perinde ac ſi a nemine fuiſſent ante probatae, crebro in iis adſtruendis uſus meis exemplis & rationibus. Sed viri, qui dudum e vivis exceſſit, aliis meritis haec levicula donentur. Ne cum ſuperſtite quidem de his contendere velim, nec cum quoqûam alio. Triennio poſt Joannes Schefferus, vir celeberrimus, decus Germaniae, quae edidit, & Sueciae, quae fovit, qui & ipſe vivus mihi fuit conjunctiſſimus, poſt tot alias pulcherrimas lucubrationes, quibus rem litterariam ſibi devinxit, Juſtinum quoque ſua cura dignatus eſt, quem Hamburgi animadverſionibus inſtructum anno LXXVIII. vulgavit. Meam editionem non videtur ὁ μακαρίτης vidiſſe, ſed aut ſolas notas, quas Daniel Elzevirius editioni Amſterodamenſi praepoſuerat, cum Juſtinum, ut ante hac circumferebatur, non ut a me fuerat emendatior Trajecti emiſſus, typis deſcripſiſſet, aut ut a Vorſtio ſunt laudatae. Denique poſt hos omnes doctus Anglus, qui nobis nomen ſuum invidit, bellam & nitidam editionem Juſtini publici juris fecit Oxoniae, uſus quatuor vetuſtis codicibus Anglicanis, quorum ſubſidio multa corrupta ſanavit egregie, quae & mihi & Scheffero in curis ſecundis, quas viſis his Anglicis animadverſionibus elucubravit, plurimum profuerunt. Fabri, Vorſtii, Schefferi notas integras, & illibatas hic invenies, nec non, qui olim Juſtino ſtuduerunt, Illuſtris Jacobi Bongarſii, Franciſci Modii, Matthiae Bernecceri, & magni Iſaaci Voſſii. Joſephus Cantel, qui in uſum Sereniſſimi Delphini Juſtinum Pariſiis anno LXXVII. edidit, cum non tam emendandi, quam hiſtoricis & Geographicis annotationibus explicandi partes ſibi impoſuit, noſtro inſtituto non ſervit. Ceteris debemus multum. Tibi, lector, poſſum adjurare liqui-

do

do ſine fuco, ſine fallaciis & oſtentatione, a qua ſemper fui alieniſſimus, meliorem editionem adhuc viſam non eſſe hac Leidenſi. Vale.

JACOBI BONGARSII JUDICIUM DE TROGO POMPEIO ET IUSTINO.

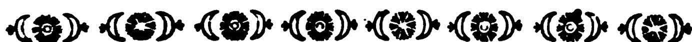
De Trogi Pompeji genere, haec Iuſtinus ipſe ad finem libri XLIII. *In poſtremo libro Trogus majores ſuos a Vocontiis* (ita MSS. omnes, non ut vulgo *Volſcis*) *originem ducere; avum ſuum Trogum Pompejum Sertoriano bello a Cn. Pompejo civitatem percepiſſe dicit: patruum Mithridatico bello turmas equitum ſub eodem Pompejo duxiſſe: patrem quoque ſub* Cajo *Caeſare militaſſe; epiſtolarumque & legationum, ſimul & annuli curam habuiſſe.* Cajum Caeſarem intelligit, illum, qui ſuperato Pompejo Remp. tenuit, ut in epiſtolis Seneca; non eum qui poſt Tiberium imperio potitus eſt. Dubitanter hoc ſcribo, & mihi ipſi pene diffidens, quum ſciam aliter videri doctiſſimo, & hiſtoriarum, omniſque antiquitatis prudentiſſimo viro: eum quominus poſſim hoc tempore conſulere, & ejus colloquio atque familiaritate doctior fieri, facit haec

clades nova peſtilitaſque:

propter quam hîc & Muſae alumnis ſuis ſpoliatae conticuerunt; & moeſti tot tantaſque intuemur vaſtitates

tates funerum, ut merito dixerit M. Varro, nasci nos spissius quam emori. *Vix duo homines* inquit, *decem mensibus edolatum unum reddunt puerum: contra, una pestilentia, hostica acies, puncto temporis inmanes acervos facit.* Itaque si quid in his notis est, aut non notatum, aut male notatum, id adscribes, Lector, doctorum virorum, quos ut oracula consulebam, absentiae, & meae, tot inminentibus periculis solicitudini. Sed, ut eo unde excessit, redeat oratio, a Mithridatico bello, quo Trogi nostri patrem jam fuisse, nemo negaverit, ad Caesarem Caligulam, sunt ut minimum anni centum. Vixisse ergo Trogum indico, Augusti & Tiberii temporibus: quibus floruisse & Q. Curtium Rufum, ut ab humanissimo & scriptorum veterum peritissimo P. Pithoeo didici, ita doceto ad ejus historias. Trogus autem noster, quum forte Sallustio & Livio res Populi Romani memoratas videret, ad Graecam & peregrinam historiam scribendam aggressus est. Trogi nomen, arbitror, barbarum: Pompeji ab avo est. Solebant enim peregrini in eorum nomina transire, quorum beneficio cives Rom. erant. M. Cicero ad Acilium de Demetrio Mega, *ei Dolabella*, inquit, *rogatu meo civitatem a Caesare impetravit: qua in re ego interfui. Itaque nunc P. Cornelius vocatur.* M. Varro lib. v. de L. L. meminit cujusdam T. Quinctii Trogi: & Tacitus XI. Annal. Saufellum (vel ut is cui magnam partem salutem debet Tacitus, Saufeium) Trogum commemorat, qui fortasse Senecae est M. Helvius Trogus. Iustinus Trogi abbreviator, quo tempore vixerit, non habeo dicere: fortasse quis eum imperio Constantinopolim translato floruisse colliget ex ejus libro VIII. quum inquit, *Graeciam etiam nunc, & viribus & dignitate, orbis terrarum principem:* quae tamen conjectura levis est nimis. Nam quod quidam Methodici claruisse eum anno Christi CL. scripserunt, nullo auctore scripserunt: In errorem in-

inducti, quod haec epitoma in vulgo editis libris, Antonino Imp. inscribatur, contra veterum codicum fidem. Vixit quidem sub Antonino Iustinus martyr & Philosophus, cujus exstant opera Graeca; & qui anno CXLIII. librum pro nostra religione compositum Antonino tradidit, ut est in Chronico Eusebii. Hunc illi eundem cum nostro facere videntur; & ante eos nescio quis Martinus Polonus, nulla probabili ratione. Iustinum, cujus haec est epitoma, nemo D. Hieronymo antiquior commemorat: ejus mihi locum ex praefatione in Danielem, notavit doctissimus P. Pithoeus.

DE IUSTINO EX GERARDI JOANNIS VOSSII

Lib. I. *Cap.* XXXI. *De Historicis Latinis.*

IUSTINI, qui Trogi epitomen fecit, nec nomen, nec aetas, dubitatione caret. In Ant. Arnoldi libro nominabatur Justinus Frontinus. At in codice Bibliothecae Mediceae dicitur M. Junianus Justinus. Atque hoc verius censeo, ob libri ejus antiquitatem: cujus argumentum non leve est, quod literis Longobardicis scriptus sit. Quod vero ad aetatem, Trogi ejus, cujus epitomen scripsit, filium fuisse tradit Gualterus Burlei Anglicus lib. de *vita philosophorum*, qui anno CIƆ CCCC LXXII editus ab

ab Arnoldo Terſtornen. Sed hoc ſeculo illi condonemus, quo vixit. Ac eruditiſſimos etiam viros video eſſe, qui ſuſpicentur vixiſſe, poſtquam imperium translatum fuit Conſtantinopolim: idque ob verba illa lib. VIII. *Graeciam etiam* NUNC *& viribus, & dignitate, orbis terrarum principem.* Sed NUNC iſtic non ſignat tempus, quo Juſtinus ſcribit; ſed de quo ſcribit. Quomodo idem paullo poſt ait: *& haec potiſſimum facere Thebanos, Lacedaemoniosque, antea inter ſe imperii, nunc Graeciae imperantis aemulos.* Ubi NUNC itidem valet, *hoc tempore, quod exponimus.* Plane vero vixiſſe arbitror ſub Antonino Pio, atque huic epitomen ſuam dicaſſe. Id colligo ex verbis iſtis praefationis, *quod ad te, imperator Antonine, non tam cognoſcendi, quam emendandi cauſſâ, transmiſi.* Ita enim habent editiones antiquae, quae, quin MSStorum fidem ſecutae fuerint, nullus dubito. Sed objiciunt, in optimis libris legi: *quod ad te non tam cognoſcendi magis, quam emendandi cauſsâ, transmiſi.* Quam MSStorum lectionem etiam Bongarſius retinuit. Sed nihil manifeſtius, quam non ita ſcripſiſſe Juſtinum. Nec enim TAM & MAGIS ſatis conveniunt. Quid ergo? num dicemus MAGIS, tanquam ſuperfluum, tolli oportere? Atqui non videtur de nihilo eſſe, quod in optimis libris legitur. Quare puto, ſcriptum primo fuiſſe, *Quod Antonine im. non cognoſcendi magis, quam emendandi cauſſâ transmiſi.* Nempe ex *Antonine im.* fecere, *ad te non.* Ac quia ſic *non* geminabatur, librarii hunc errorem exiſtimantes, alterum omiſere. Et ſane Juſtinum hunc ſub Antonino vixiſſe, ante ſeculum Philippus Bergomas (*), ac Joan. Aventinus tradidere (**): imo idem jam ante annos trecentos in chronico ſuo ſcripſit Martinus Polonus: ſed quod idem

(*) Lib. VIII. Suppl. in temporibus Antonini Pii.
(**) In iis, quae de ſcriptoribus primo Annalium praemittit.

idem Justinum hunc cum Justino martyre confudit, foedus error est, cum hic, qui epitomen scripsit, in iis, quae lib. XXXVI. de Mose, Josepho, & Israëlitis, tradit, plane Scripturis adversetur: unde liquet, hominem fuisse Gentilem: aperteque inter eos ab Orosio numeratur: ut de eo nihil dicam, quod beatus Martyr nihil Latine scripsisse videtur: item quod Eusebius, Hieronymus, Photius, nusquam historicam hanc epitomen inter Martyris illius scripta reponunt. Nec tamen ea ignota fuit B. Hieronymo, qui illius meminit prooemio in Danielem: uti quoque Augustinus facit lib. IV. de civit. Dei cap. VI. & Orosius lib. I. cap. VIII. & X. qui & Justinum passim exscribit. Post quos ejusdem mentionem fecere, Isidorus, Jornandes, alii. Etiam quae Lupus Ferrariensis Abbas epist. XX. ad Altuinum ex Trogo Pompejo citat de iis quae Mithridatis excellentiam portenderint apud Justinum, ad verbum ex Justini lib. XXXVII. Sed apud Lupum nunc paulo comptius leguntur, ut & in Justino debeant emendari. Est Justinus scriptor tersus & elegans, ut de eo scribit Raimundus Lullus lib. VII. de orat. cap. IV. Quam turpiter autem in rebus Judaicis aberrarit, ostendit Benedictus Pererius in Danielem cap. XL. MStus exstat in Bibliotheca publica Academiae Cantabrigiensis, & Oxonii in Collegio Corporis Christi. Ac nescio quid sibi velit quod (ut est apud Th. James) Oxonii in Bibliotheca Collegii Novi exstare dicatur *Epitome historiarum per Trogum Pompejum lib.* IV.

TROGI POMPEII FRAGMENTA.

DE EODEM, ET JUSTINO, VETERUM AUCTORUM LOCA

a Viro Cl. JACOBO BONGARSIO collecta.

PRISCIANUS *Lib.* V.

Trogus Historicus in XXII. femininum a flamine, protulit haec flaminea. Papicio propter mortem flamineae, flaminio obiit.

Duo MSS. Papicio flamineae (*unus* flaminiae) flaminio obiit. *Lego* Papirius propter mortem flamineae, flaminio abiit. *A. Gellius lib.* x. *cap.* 15. *de flamine Diali*, Uxorem si amisit, *inquit*, flaminio decedit. *Sed quae Trogo & Prisciano est* Flaminea, *Gellio est* flaminica : *&* flaminia, *flaminis domus.*

* *Conjecturam Amplissimi Bongarsii corrigentis* abiit *pro* obiit *firmat MS. Leid. in quo etiam legitur* haec flaminica. Papicio flamen, *&* flaminicae.

IDEM *Lib.* VI.

Trogus Pompejus libro VI. Inde Scepsim petit, quo se media interfecta socru contulerat. Is ab Herculide petito colloquio.

In MS. Prisciani leguntur haec ex lib. III. *Pro* se media *Mediolanensis editio habet* e Media. *unde lego*, se e Media. † *De* Herculide *autem qui in MSS. Justini est* Derculides, *dixi ad lib.* VI. 1. 2.

† *Sed ex lib.* III. *Hellen. Xenophontis legendum*, quo se Medias. *Locum ipsum lector consulat.* BERNEC.

* *Xenophontis verba sunt* pag. 482. *ed. Paris.* 1625. ἤδη δ' οὔσης αὐτῆς (Μανίας) ἐτῶν πλέον ἢ τετταράκοντα, Μειδίας θυγατρὸς

αὐτῆς

ἀνὴρ αὐτῆς ἂν —— ἀποπνῖξαι αὐτὴν λέγεται. ἀπέκτεινε δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς τό τε εἶδος ὄντα πάγκαλον, καὶ ἐτῶν ὄντα ὡς ἑπτακαίδεκα. Ταῦτα δὲ ποιήσας, Σκῆψιν καὶ Γέργιθα, ἐχυρὰς πόλεις κατέσχεν. & pag. 484. ὁ δὲ Μειδίας προσδοκῶν μὲν τὸν Φαρνάβαζον, ὀκνῶν δ' ἤδη τοὺς πολίτας, πέμψας πρὸς τὸν Δερκυλλίδαν, εἶπεν, ὅτι ἔλθοι ἂν ἐς λόγους, εἰ ὁμήρους λάβοι.

* MS. Leid. *petito alloquio.*

VETUS INTERPRES VIRGILII, qui est apud P. Danielem, in illud tertii Aeneid. (108.)

Teucrus Rhoeteas primum est advectus in oras.

TEUCRUS. De hoc fabula duplex est: Nam & de parentibus ejus dupliciter traditur. Alii enim Cureas & Idae Nymphae; alii, inter quos & Trogus, Scamandri filium tradunt: qui Scamander, cum Creta frugum inopia laboraret, cum parte tertia populi ad exteras sedes quaerendas profectus est, ab Apolline monitus, ibi eum habiturum sedes, ubi noctu a terrigenis obpugnatus esset. Cum ad Frygiam venisset, & castra posuisset, noctu mures arcuum nervos & laboramenta armorum adroserunt. Scamander hos interpretatus hostes esse terrigenas, in Idae montis radicibus aedificia collocavit: qui cum adversus finitimos bellum gereret, victor in Fanto flumine lapsus non comparuit, qui post a Cretensibus in honorem regis sui Scamander appellatus est: filioque ejus Teucro regnum traditum, qui cives e suo nomine Teucros appellavit, qui post a rege Troo Trojani dicti sunt, & templum Apollini constituit, quem Sminthium appellavit. Cretenses enim murem Smynthicem dicunt, &c.

Leg. arbitror, nervos, & loramenta armorum. *Et statim in Xantho* flumine.

IDEM ad illud IV. Aeneid. (37.)

Ductoresque alii, quos Africa terra triumphis
Dives alit.

Triumphis dives, id eſt, bellicoſa. & quidam dicunt aſtros numquam triumphaſſe. Plinius autem ſecundus hiſtoriae naturalis, & Pompejus Trogus aſtros dicunt pompam triumphi primos inveniſſe, quam ſibi Romani poſtea vindicaverunt. Libius autem Andronicus refert, eos de Romanis ſaepius triumphaſſe, ſuasque porticus Romanis ſpoliis adornaſſe. Merito ergo *dives triumphis.*

Pro Aſtros *legendum omnino* Afros. *Carthaginienſes triumphasſe, indicat etiam liber* XIX. *Juſtini.*

PLINIUS in Indice Hiſtoriae naturalis, Trogum auctorem multis locis laudat, ut lib. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 31.

Quae ex eo transtulit, non arbitror eſſe ex libris Hiſtoriarum.

Lib. VII. *Cap.* 3.

Et in Aegypto ſeptenos uno utero ſimul gigni, auctor eſt Trogus.

Eadem fere totidem verbis Solinus cap. 5.

Lib. XI. *Cap.* 39.

Pili a cute exeunt craſſa, hirti; feminis tenuiores, equis in juba largi, in armis leoni: daſypodi & in buccis intus, & in pedibus: quae utraque Trogus & in lepore tradit, hoc exemplo libidinoſiores hominum quoque colligens.

Cap.

Cap. 52.

Addidit morum quoque aſpectus ſimili modo apud nos Trogus, & ipſe auctor ſeveriſſimus, quos verbis ejus ſubjiciam. Frons ubi eſt magna, ſegnem animum ſubeſſe ſignificat; quibus parva, mobilem; quibus rotunda, iracundum, velut hoc veſtigio tumoris apparente. Supercilia quibus porriguntur in rectum, molles ſignificant; quibus juxta naſum flexa ſunt, auſteros; quibus juxta tempora inflexa, deriſores; quibus in totum deflexa, malevolos & invidos. Oculi quibuscumque ſunt longi, maleficos eſſe indicant; qui carnoſos a naribus angulos habent, malitiae notam praebent: candidi pars extenta, notam impudentiae habet; qui identidem operire ſolent, inconſtantiae. Oricularum magnitudo, loquacitatis & ſtultitiae nota eſt. Hactenus Trogus.

Lib. XVII. *Cap.* 10.

Nam folia palmarum apud Babylonios ſeri, atque ita arborem provenire, Trogum crediſſe demiror.

Lib. XXXI. *Cap. ult.*

Trogus auctor eſt, circa Lyciam penicillos molliſſimos naſci in alto, unde ablatae ſunt ſpongiae.

CHARISIUS *Lib.* I.

Sed & Valgius & Verrius, & Trogus de animalibus: hae res lacte dicuntur: at conſuetudo tamen aliud ſequitur.

Leg. fortaſſe, hi tres lacte dicunt.

FL. VOPISCUS *in Aureliano.*

Neminem ſcriptorum, quantum ad hiſtoriam pertinet, non aliquid eſſe mentitum: prodente quin-

etiam, in quo Livius, in quo Salluſtius, in quo Cornelius Tacitus, in quo denique Trogus, manifeſtis teſtibus convincerentur.

IDEM *in Probo.*

Et mihi quidem id animi fuit, non ut Salluſtios, Livios, Tacitos, Trogos, atque omnes diſertiſſimos imitarer viros in vita principum & temporibus diſſerendis.

HIERONYMUS *Prooemio in Danielem.*

Ad intelligendas autem extremas partes Danielis multiplex Graecorum hiſtoria neceſſaria eſt, *&c.* praecipueque noſtri Livii, & Pompeji Trogi, & Juſtini, qui omnem extremae viſionis narrant hiſtoriam; & poſt Alexandrum uſque ad Caeſarem Auguſtum, Syriae & Aegypti, id eſt, Seleuci & Antiochi, & Ptolemaeorum bella deſcribunt.

IDEM *in Cap.* V. *Danielis.*

Quo (*de Balthazare loquitur*) interfecto a Dario rege Medorum, qui Cyri regis Perſarum avunculus fuit, & Cyro Perſa, quae duo regna Eſaias aſcenſorem bigae cameli & aſini vocat, deſtructum eſſe imperium Chaldaeorum. Quod quidem & Xenophon in Cyri majoris ſcribit infantia, & Pompejus Trogus, & multi alii, qui barbaras ſcripſere hiſtorias.

AUGUSTINUS *Lib.* IV. *de Civitate Dei Cap.* 6.

Juſtinus qui Graecam, vel potius peregrinam, Trogum Pompejum ſequutus, non Latine tantum, ſicut ille, verum etiam breviter ſcripſit hiſtoriam, opus librorum ſuorum ſic incipit. *Principio rerum.* &c. *Paullo poſt.* Qualibet autem fide rerum, vel iſte, vel

vel Trogus ſcripſerit: nam quaedam illos fuiſſe mentitos, aliae fideliores litterae oſtendunt: conſtat tamen, & inter alios ſcriptores, regnum Aſſyriorum a Nino rege fuiſſe longe lateque porrectum.

Orosius *Lib.* I. *Cap.* 8. *de fame Aegypti, cui Joſeph ſubvenit.*

Pompejus hiſtoricus, ejusque breviator Juſtinus docet.

Cap. 10.

Ait enim Pompejus ſive Juſtinus hoc modo: Aegyptii cum ſcabiem & vitiliginem, *&c. Quae exſtant lib.* xxxvi. *Juſtini. Tranſcripſit autem Oroſius ad verbum pleraque ex Juſtino in ſuam Ormeſtam mundi. ita enim in MSS. inſcribitur ipſius hiſtoria.*
Vide C. Barthium Adverſ. xxxvi. xxxvii. Bernec.

* *Lib.* IV. *cap.* 6.

Et quoniam ex hoc jam Punica bella ſuccedunt, res ipſa exigit, ut de Carthagine, quae ante urbem Romam duos & ſeptuaginta annos ab Eliſa condita invenitur, ejusque cladibus ac domeſticis malis, ſicut Pompejus Trogus & Juſtinus exprimunt, vel pauca referantur.

* *Ibidem.*

Itaque Carthaginienſes adverſis diis propter ejusmodi ſacra, ſicut Pompejus Trogus & Juſtinus fatentur, ſicut autem apud nos conſtat, propter praeſumtionem impietatemque ipſorum irato Deo, cum diu infeliciter dimicaſſent, *&c.*

* *Lib.* VII. *cap.* 27.

In primo libello expoſitum a nobis eſt, Pompejum Trogum & Cornelium Tacitum commemoraſſe,

non plene quidem, nostrum vero Moysen etiam ipsorum testimonio fidelem &c.

* *Lib.* VII. *cap.* 34.

Maximas illas Scythicas gentes, formidatasque cunctis majoribus, Alexandro quoque illi Magno, sicut Pompejus Corneliusque testati sunt, evitatas, &c.

ISIDORUS *Libro de Natura rerum, qui in MSS. P. Pithoei inscribitur de Astronomia.*

De monte Aetna Justinus in libro historiarum ita scripsit: Siciliae tellus tenuis ac fragilis & cavernis quibusdam fistulisque ita penetrabilis, &c.

Quae exstant lib. IV.

JORNANDES *Libro de rebus Gethicis.*

Ex quorum (*Gothorum*) nomine vel genere Trogus Pompejus, Parthorum dicit extitisse prosapiam.

IDEM.

Tunc Cyrus rex Persarum, post grande intervallum, & penè post sexcentorum triginta annorum tempora, Pompejo Trogo testante, Getarum reginae Thamiri, sibi exitiale intulit bellum.

* SERVATUS LUPUS FERRARIENSIS *Epistola* XX.

Refert Pompejus Trogus Mithridatis regis futuram excellentiam praemonstratam his verbis: *Nam & eo quo genitus est anno, & eo quo regnare primum coepit, stella cometes per utrumque tempus septuaginta diebus ita luxit, ut coelum omne flagrare videretur. Nam & magnitudine sui quartam coeli partem occupaverat;*

&

& fulguris sui radiis nitorem solis vicerat, & cum orire-tur occumberetque, quatuor horarum spatium consumebat:

* LUITPRANDUS *in Adversariis num.* 201.

Memini me legisse in Bibliotheca Fuldensi in libris Trogi Pompeji, Augustum dedisse edictum de describendo orbe Tarracone, & idem edictum in illo libro dicebatur datum Tarracone: dilata tamen executio propter negotiorum multitudinem diu.

JOANNES SARESBERIENSIS
Lib. V. *Policrat. Cap.* 12.

Quod ut mecum conjicias, collationem Philippi & Alexandri, Trogo Pompejo, vel Justino, compendiario ejus, si mavis, auctore revolvamus. Ait ergo: *fuit Philippus rex armorum quam conviviorum studiosior*, &c.

Exstant lib. IX. *Justini c.* 8. *Idem Trogum Pompejum multis quoque aliis locis citat.* * *ut lib.* VI. *cap.* 14. *&* 17. *lib.* VIII. *cap.* 6. *&* 18.

MARTINUS POLONUS *sub Antonino Pio.*

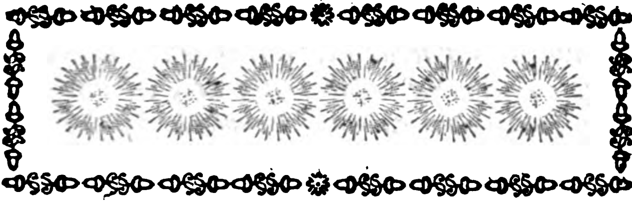
Eo tempore floruit Pompejus Trogus, natione Hispanus, qui totius orbis historias a tempore Nini regis Assyriorum, usque ad Monarchiam Caesaris Latino sermone deduxit, distinguens per libros XLIIII. quorum abbreviationem fecit Justinus ejus discipulus: qui Justinus Philosophus Antonino Pio librum de Christiana religione compositum tradidit, & benignum eum Christianis fecit.

* MATTHAEUS WESTMONASTERIENSIS
in Floribus Historiarum pag. 44.

Anno divinae incarnationis 9. Caesare Augusto imperii sui 51. agente annum, Trogus Pompejus chro-

nica ſua terminavit, in quibus quaſi mundi praeteriti curſum ad memoriam poſterorum reduxit. Ita namque Romanorum rempublicam & arma, quae gens illa late per orbem terrarum circumtulit, ab initio usque ad praeſens tempus proſequitur, ut qui res ejus legerit, ad conſtruendum Romanum imperium, virtutem & fortunam diſcat contendiſſe.

PRAEFATIO JUSTINI.

1 *Cum multi ex Romanis, etiam consularis dignitatis viri, res Romanas Graeco peregrinoque sermone in historiam contulissent, sive aemulatione gloriae, sive varietate et novitate operis delecta-*

1 Multi ex Romanis, etiam consularis dignitatis viri] A. Postumium Albinum cos. anno ab v. c. DCIII. Cicero in Bruto refert historiam de rebus Romanis Graece scripsisse. Idem de eodem ait Gellius lib. XI. cap. 8. Florus in Livii epitome lib. LIII. C. Julium Senatorem, Dionysius Halicarnassaeus in praefatione Historiae suae Fabium Pictorem, & L. Cincium res Romanas Graeco sermone scripsisse commemorant. GLAREAN.

Multi ex Romanis] Ut A. Albinus, referente A. Gellio Noct. Att. XI. 8. Vide Macrob. init. Saturn. & Cic. Brut. c. 21. Hunc locum opportune suggessit eruditiss. *Joh. Preinshemius*: cujus acri politoque judicio, plurimum hasce notas debere statim initio profiteri libet. Sic Lucullus Marsicum bellum Graece scripsit. Plut. Luc. c. 2. C. Julius Senator Graece res Romanas scripsit Liv. Epit. LIII. f. Annales Acilianos Graece scriptos, & Latine versos refert Livius XXV. 39. 14. etiam Cicero commentaria Consulatus sui Graece composuit l. 1. ad Att. Ep. penult. BERNEC.

Pompejus] Ejus de genere Justinus inf. XLIII. 5. 13. 14. 15. IDEM. Mentionem hujus & infra facit XXXVIII. 3. 11. & XLIII. 5. 13. & priore quidem loco, quid Trogus in Livio ac Sallustio desiderarit; posteriore vero, quibusnam parentibus prognatus ille sit, exponit. Aliorum de eodem testimonia, aut judicia, supra ipsi huic epitomae praemissa videas. *Trogi* nomen habuere & alii. Varro quidem lib. V. de L. L. T.

A *Quinctium*

lectatus, vir priscae eloquentiae, Trogus Pompejus Graecas, et totius orbis historias Latino sermone composuit; ut, cum nostra Graece, Graeca quoque nostra lingua legi possent; prorsus rem magni et animi, et operis

Quinctium Trogum nominat. VORST. Is sub Augusti seculo vixit. Avus e Vocontiis, Galliae Narbonensis populo, Sertoriano bello civitate a Cn. Pompejo donatus; a quo & nomen accepisse videtur. Pater ejus sub Julio Caesare militabat. De his vide inf. l. XLIII. c. 5. Scripsit etiam de animalibus, quo nomine saepius a Plinio & Charisio laudatur. Ejus etiam meminere Servius, D. Hieronymus, Augustinus, Orosius, Priscianus, aliique. OXON.

Corporis] Hoc de σωματοποιΐα accipe, non de robore corporis, ut Hispanicus interpres. BERNEC.

Rem magni & animi & corporis. aggressus] Scribe, *animi & operis. Res* enim *magni operis* est quae vario & multo labore constat. vox haec ab architectura sive vulgari, sive militari petita est: nam & *opera* sunt, quae struuntur, ut apud Sueton. in Jul. 28. *operibus exornare urbes.* & apud eundem in Octav. 29. *Publica opera plurima extruxit.* & Tib. 47. *Princeps neque opera ulla magnifica fecit.* & munitiones in oppidis oppugnandis, ut *opera instituto* apud Caes. VII. de Bell. Gall. 70. & Suet. in Julio 35. *Maximis obsessum operibus.* & prout structura multiplex est, *magni* vel *parvi operis* res vel munitio vocatur. Senec. Epist. 55. *Speluncae duae magni operis.* & Liv. XXII. 37. *oppidum magno opere munitum.* & XXVI. 3. *quum jam parvi operis munitio esset.* Hinc igitur transfertur ad alias molitiones. Plin. XXXV. Nat. Hist. 10. *Corpora enim pingere, & media rerum, est quidem magni operis.* Curt. VII. 13. *magni operis videbatur tam vastam voraginem explere.* GRONOV. Nihil facit corpus ad meditationes eruditorum. Pygmaeus sit, an Polyphemus, qui ad scribendum se applicat, est perinde, modo valeat animo & ingenio; laboribusque ferendis par sit. Qui *corpus* hic accipiunt pro libro, iis Latinae linguae genius adversatur. Non enim dixeris: *Rem magni corporis* seu *libri aggredi.* MS. Marquardi Gudii, & Juntarum editio praestantissima, quam Bongarsius & alii editores non viderunt: *Rem magni animi & operis aggressus est.* Haec Justini est scriptura. Imitatur Livium, qui in Praefat. *Res est praeterea immensi operis, ut quae supra quingentesimum annum repetatur.* Quintil. Institut. I. 4. *Quae vel sola* (ars) *omni studiorum genere plus habet operis, quam ostentationis.* Ovid. IV. ex Ponto:

Quodque aliis opus est, hoc tibi ludus erit.

Sic & Graeci ἔργον pro labore. Aristot. VI. de Hist. Animal. ἔργον μὴ συνήθει ὄντι καταμαθεῖν ταῦτα. *Res magni operis est rerum istarum insolenti eas perdiscere.* Contra οὐδὲν ἔργον notat *non est difficile.* Philippus apud Stobaeum in Olynthia: Πύκτῃ τ' ἐπιτιμᾷν οὐδὲν ἔργον μαχομένῳ, hoc est, *reprehendere pugilem pugnantem non est difficile.* Hunc locum H. Grotius ὁ πάνυ in Florilegio prava distinctione laborantem male interpretatus est: *Et castigare pugilem cum a pugna vaces,* conjungens οὐδὲν ἔργον μαχομένῳ. Sed Graecis haec loquendi ratio est ignota. Quin & hunc locum Justini ex conjectura sic dudum resti-

operis adgressus. [2] *Nam cum plerisque auctoribus, singulorum regum vel populorum res gestas scribentibus, opus suum ardui laboris videatur, nonne nobis Pompejus Herculea audacia orbem terrarum adgressus videri debet; cujus libris omnium seculorum, regum, nationum, populorumque res gestae continentur?*

restituit Gronovius. Firmatur etiam auctoritate vetusti codicis Anglicani, testante id editore Justini Oxoniensi. GRAEV. Legendum, *operis*, non *corporis*; rem *operosam*, difficilem & arduam suscipere illum significat, qui historiam universalem complecti, eamque ab origine rerum ad sua tempora velit perducere, id quod a Trogo Pompejo praestitum fuerat. Haec lectio ex Juntarum editione revocata est a J. Graevio Doctore praestantissimo. FABER. Legebatur vulgo *rem magni & animi & corporis*. Sed optime locum hunc restituit Cl. Graevius, quod ex cod. MS. Marq. Gudii & vetere typis expresso Juntarum pro *corporis* rescripsit *operis*. Est autem *res magni operis* dictum ita. ut Livius in Praef. dicit *res immensi operis*. Qui *corporis* legerunt, intellexerunt, vel de robore corporis, ut Interpres Hispanicus; vel de *εὐμεγέθεια* ipsius libri, ut Berneccerus & alii. Verum neutro sensu consistere vox hic potest. Magnitudo & robur corporis ad scribendos libros nihil quicquam faciunt. Et quia *animi* antecedit *τὸ corporis*, si omnino legendum esset, non de libri, sed de hominis corpore intelligendum esset. VORST. MS. Gudii & Ed. Junt. *& animi & operis*, quod recte probant Cl. Graevius & Vorstius. SCHEFF.

2. *Nonne nobis Pompejus*] MS. Anglicanus, *non minus nobis*. Sed a vulgatis non est recedendum. Nam & longe suavior est ista interrogatio, & pluribus MSS. iisque vetustissimis, quibus praecipue Bongarsius usus est, nititur. Sed nec loco movendum, quod in optimis libris, tam editis, quam manu exaratis repetitur, *videri debet*. Est enim hoc priscae elegantiae. Cic. VI. ad Fam. Ep. 6. *Quare, quando ut augures & astrologi solent, ego quoque augur publicus ex meis superioribus praedictis constitui apud te auctoritatem augurii & divinationis meae: debet habere fidem nostra praedictio.* hoc est, si quid veri unquam dixi, hoc verum est, quod tibi scribo, & pro verissimo, quod certissime futurum est, habendum. Servius Sulpicius ad Cic. in IV. ad Fam. Ep. 5. *Hem nos homunculi indignamur, si quis nostrum interiit, aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cum uno loco tot oppidorum cadavera projecta jaceant.* natura haec est hominum, ut necessario citius eis sit pereundum, ut non possint tam diu durare. Petron. *Hic boni nescio quid debet esse.* quantum certis & veris conjecturis assequi possum, hic est aliquid boni. Haec vis est hujus verbi *debet* in his similibusque locutionibus, quae frequentiores in Tullio reperiuntur. Sic & scripsit in hac praefatione Justinus. sententia est: si alii scriptores sibi videntur rem magni laboris aggressi esse, cum unius populi res gestas memoriae mandant, Trogum Pompejum sane, si recte sentimus, & judicamus, stupenda & plusquam Hercule-

tur? [3] Et quae historici Graecorum, prout commodum cuique fuit, inter sese gregatim occupaverunt, omissis quae sine fructu erant, ea omnia Pompejus divisa temporibus, et serie rerum digesta composuit. [4] Horum igitur quatuor et quadraginta voluminum (nam totidem edidit) per otium, quo in Urbe versabamur, cognitione quaeque dignissima excerpsi; et omissis his, quae nec cognoscendi voluptate jucunda, nec exemplo erant necessaria, breve veluti florum corpusculum feci; ut haberent et qui Graeca didicissent, quo admonerentur; et qui non didicissent, quo instruerentur. [5] Quod ad te, imperator Antoni-

culea audacia gentium omnium origines & facta describenda suscepisse, fatendum est nobis. GRAEV.

3. *Sese gregatim*] Mire hic variant libri scripti; ego lectionem quam sine liturâ habebant duo MSS. secutus sum, explosa vulgata, quae nulli rei est, imo contra mentem auctoris est. BONGARS. Angl. *inter se gregatim*, quod notarum auctor explicat *sine ordine*. Puto potius innui multitudinem eorum, quo appareat Herculea illa audacia unius colligentis labores tam multorum, de quo supra Justinus. Itaque servo, & tantum scribo *inter sese gregatim*. Sane illud *se gregati*, quod est in ceteris, sat idoneum non habet sensum. At jam praecedit *prout commodum cuique visum*, quod illud *se gregati* satis ostendit. At *gregatim* sic usurpat noster etiam alibi. vid. XIII. 8. 2. SCHEFF.

Occupaverunt] Lego, *occupaverant*, & ita quidam impressi libri. FABER.

Omissis] Forte leg. *admistis*. Cic. II. de Orat. 4. *Nam Graeci, ut ingenio excelluerunt, ita hoc audiunt, quod non adhibuerunt semper judicium.* GRONOV.

4. *Cognitione dignissima*] Tacit. Annal. XIII. 31. *Ex dignitate Pop. Romani repertum est, res illustres memoriae mandare.* Ammian. Marcell. XXVI. 1. *Historia discurrere per negotiorum celsitudines adsueta, non humilium minutias indagat causarum* &c. adde Gunth. Ligur. lib. I. v. 14. scil. hujus praecepti Justinum ipsum non ubique memorem, passim Lector attentus animadvertet. BERNEC.

5. *Ad te, non tam*] Vulgo editi, *ad te, Imperator Antonine, non tam*. Quam προσφώνησιν Vir summus Jacobus Bongarsius, Justini sospitator unicus, in antiquis codicibus inveniri negat: & obtrusam apparet ab iis, qui Justinum hunc epitomatorem eundem putarunt cum illo Philosopho & Martyre, qui anno Christi CL. librum apologeticum pro Religione Christiana Imp. Antonino obtulit. At hi non nisi nomine conveniunt; alter Christianus & Graecus: Gentilis alter & Latinus. Adde quod oblatum Imperatori librum

tonine, non cognoscendi magis quam emendandi causa transmisi: simul ut et otii mei, cujus et Cato reddendam rationem putat, apud

brum *emendandi causa* (nam hoc dicit auctor) credi vix queat. In quibusdam codicibus MSS. hic noster dicitur *M. Junianus Justinus:* item *Justinus Frontinus:* ex quo, simulque stylo, de aetate qua vixit, an quid erui possit, viderint qui genios auctorum seculorumque possident. BERNEC. Antiquiores quaedam editiones habent sic, *quod ad te, Imperator Antonine.* Verum Bongarsius ilud *Imp. Antonine* expunxit; quod in Codd. MSS. id non reperiret. Et adstipulatur ei Berneccerus: qui nec credibile esse ait, *emendandi causa*, ut auctor loquitur, librum oblatum fuisse Imperatori. Joh. Is. Pontanus tamen & Gerh. Joh. Vossius τὸ *Imp. Antonine* genuinum esse putant; neque offendere quemquam debere familiarem illam qua Imperatorem compellat orationem, quod constet Plinium item in Praef. Naturalis Hist. ad Vespatianum eadem parrhesia usum esse, dicendo, *Vespasiano suo;* item *jucundissime Imperator.* Observandum autem & illud, quod Bongarsius ex Codd. MSS. edidit. *Quod ad te, non tam cognoscendi magis quam emendandi causa;* & Berneccerus illud *magis* rursus expunxit. Mihi vero cum Vossio τὸ *magis* potius retinendum, & contra *tam* expungendum videtur, legendumque adeo, *Quod ad te, Imperator Antonine, non cognoscendi magis quam emendandi causa.* VORST.

Quod ad te, non tam] Sic scripsisse Justinum, non est verosimile; nomen enim ejus requiritur, ad quem scripsit, sive hic posuerit, sive in praefationis hujus fronte. Igitur Vossius in Historicis Graecis existimat fuisse olim: *Quod Antonine im. non cognoscendi magis, quam emendandi causa transmisi*, atque ex *Antonine im.* factum esse *ad te non.* De re non abnuam; at emendatio non placet. Veteres ipso Vossio teste ita habent: *Quod ad te non tam cognoscendi magis, quam emendandi causa transmisi.* Ex quibus verbis colligo, lectionem veram ita sese habuisse: *Quod ad te non tam cognoscendi, Marce Antonine Caesar, quam emendandi causa transmisi.* Error totus natus est ex compendio scripturae, quo quis nomen *Imperatoris* per solas litteras initiales expresserat, hoc modo *m. a. caes.* Has litteras quia non intelligebat, qui debebat describere, conjunxit, & ex eis fecit *maces.* Post supervenerunt alii, qui emendarunt scilicet, & ex eo fecerunt *macis*, & postremo *magis.* Esse autem emendationem nostram illa altera meliorem, vel ex eo paret, quia retinet illa *ad te*, quae non possunt abesse, cum τὸ *transmisi* omnino ea requirat. Sed & *tam* respondet melius τῷ *quam*, quam *magis.* Quod autem hic objicitur, oblatum Imperatori librum emendandi causa credi vix posse, hoc ut alibi fortasse locum habeat, sic in Antonino valet nihil, quem est notum, fuisse literarum omnium non modo amantissimum, sed & studiosissimum. SCHEFF.

Cato] In principio Originum M. Cicero pro Plancio c. 27. meminit & Columella fine libri 11. BONGARS. & Symmach. 1. Epist. 1. Galbam contra Suetonius c. 9. 5. dicere solitum refert, *quod nemo rationem otii sui reddere cogatur.* BERNEC.

Simul ut & otii mei, cujus & Cato reddendam operam putat, apud te ratio constaret.] Locus corruptus: lego, *simul ut & otii mei, cujus & Cato reddendam rationem putat, apud te ratio constaret.* Ne-

apud te opera constaret. [6] *Sufficit enim mihi in*

que enim *reddere operam otii sui*, sed *rationem*, Latine dicitur. Adde quod & quaedam veteres Justini editiones hanc lectionem secutae sunt; quam ego a posterioribus editoribus rejectam fuisse demiror. FABER. Cato ipse, ad cujus verba noster alludit, usus videtur phrasi *rationem reddere*. Cicero enim in Orat. pro Planc. ubi Catonis istud laudat, sic habet: *M. Catonis illud quod in principio scripsit Originum suarum, semper magnificum & praeclarum putavi, clarorum virorum atque magnorum non minus otii quam negotii rationem extare oportere.* Et Columella, ubi ad idem illud alludit, id est in extremo lib. XI. scribit, *tam otii quam negotii rationem reddere majores censuisse.* Et sunt quoque editiones veteres Justini, quae omnino sic habent, *cujus & Cato reddendam rationem putat.* Bongarsius tamen, cum in Codd. MSS. reperiret *reddendam operam*, ita plane rescribendum putavit. Et habet quoque ita vetus typis expressus Bechariii. Si igitur Justinus ita omnino scripserit, fecerit illud ideo, ne vocabulo *rationis* bis uteretur; cum mox additurus esset, *apud te ratio constaret.* Sed quid sibi vult *operam reddere?* Aliis *operam reddere* nihil est aliud quam *operam edere, operari.* Cicero XVI. ad Fam. Ep. 10. *Tu Musis nostris para ut operas reddas. Operae*, quas Musis suis Tironem reddere volebat Cicero, erant ipsius Ciceronis aliorumve scripta recitare, scribere, evolvere, examinare. At Justinus *operam* posuit pro opere, id est, pro eo quod per operam efficitur, postque eam relinquitur. Qua notione ipsum quoque Ciceronem vocem usurpasse docuit me vir summus I. Fred. Gronovius. Nimirum XV. Ep. 13. ad Att. Verba ejus sunt: *Quid quaeris? Exstabit opera peregrinationis hujus.* Pro quo v. 4. ad Att. legitur sic, *Curabo ut hujus peregrinationis aliquod tibi opus exstet.* VORST. Bongarsius *reddendam operam.* Vetustiores alii pro *operam* habent *rationem;* quo modo & Cato ipse locutus videtur. Verum vix sic scripserit Justinus, propter sequens *ratio constaret*, ingratissime repetitum. Ergo praefert *operam* Vorstius quoque, ac per *opus* putat explicandum, quomodo *operam* pro *opere* usurparit ipse Tullius XV. Ep. 13. ad Atticum. Quamvis autem ita usurparit ipse, nihil tamen facere id arbitror ad locum praesentem, quippe cujus ita pareat sensus, quem noster ex Catone proponebat. Longe namque aliud est, *reddere rationem otii*, & *opus aliquod reddere*, vel *producere per otium.* Itaque nil certius, mea quidem opinione, quam scripsisse Justinum, *cujus & Cato reddendam putavit*, omisso vocabulo *rationis*, quod ex sequentibus etiam hic intelligendum. Certe illud *operam* a glossatore adjectum, qui putabat locum esse mutilum, constat vel ex eo, quia *rationem* alii pro eo substituêre, sine prorsus eodem, nisi quod rectius putarent ex sequentibus huc posse transferri. SCHEFF. Non frustra manu exarati omnes, *operam*, ut & Juntina. Impressi nonnulli vetustiores substituerunt *rationem* contra membranarum fidem. Non est vero simile, ut docti viri monuerunt, paucis verbis interjectis, eandem vocem usurpasse Justinum. Nihil igitur contra vetustorum omnium librorum, quos docti consuluerant, consensum est immutandum. Sicut enim Tullio *opera profectionis* recte dicitur opus, quod elaboravit in profectione. quod ostendit, quomodo tempus, quo abfuit urbe, collocarit, in XV. ad Att. 13. sic & *opera otii* est opus, quod elucubravit in otio. quod declarat, quam bene sit usus otio. *Reddere* autem

in hoc tempore judicium tuum, apud posteros, cum obtrectationis invidia decesserit, industriae testimonium habituro.

autem *operam* pro *edere operam* seu *opus* cur non licuit dicere Justino, cum licuit Terentio Andr. III. I. & Sueton. Domit. Et *reddere ludos*, pro edere, & *reddere justa* Catoni pro *dare justa*. Vere enim Celsus L. 94. de Verb. Signif. *Verbum reddendi quamquam significatum habet retro dandi, recipit tamen & per se dandi significationem.* Apud Petron. *apodixim defunctoriam reddere* est specimen edere leve, ut recte vexatissimum locum exposuit ὁ πάνυ Johannes Fredericus Gronovius lib. IV. Observat. Nec alia vocis *reddere* notio est in illo loco, quem Vorstius attulit ex Cic. ad Fam. XVI. 10. *Tu Musis nostris para ut operas reddas.* Nam pro hoc Seneca dixit de Provid. c. 2. *edere operas: Ferrum istud, civili bello purum & innoxium, bonas tandem ac nobiles edet operas.* quamvis locutio integra aliud notet quam hic *operam otii reddere.* GRAEV.

6. *In hoc tempore*] Ita editiones antiquiores Becharii, Majoris, Sichardi. At Bongarsius maluit *in tempore*, extruso pronomine demonstrativo. Quod tamen videtur abesse non posse; ut videlicet designetur tempus quod tunc erat, cum auctor scriberet; quia mox de tempore futuro verbis *apud posteros* subjuncturus erat. VORST.

In hoc tempore] Sic recte Vorstius ex veteribus editionibus, quibus adstipulatur Juntina & liber Anglicanus. GRAEV.

Apud posteros &c.] Ovid. I. Eleg. 15.

Pascitur in vivis livor, post fata quiescit.
Tunc suus ex merito quemque tuetur honos.

Adde Martial. V. Epigr. 10. Sallust. fine Orat. II. ad Caes. Gebhard. ad Catullum p. 232. s. Tacit. IV. Annal. 35. 3. *Suum cuique decus posteritas rependit.* BERNEC.

JUSTINI HISTORIARUM PHILIPPICARUM ET TOTIUS MUNDI ORIGINUM ET TERRAE SITUS EX TROGO POMPEIO

LIBER I.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Assyriorum prima monarchia sub Nino.*
2 *Semiramidis a filio tandem interfectae imperium.*
3 *Postremus Assyriorum rex Sardanapalus.*
4 *Medorum monarchia sub Astyage, Cyri avo.*

5. Cyri

1 HISTORIARUM PHILIPPICARUM] Quarum ἐπιγραφὴν a Trogo esse veterum librorum consensus arguit. Philippicas autem quare inscripserit, difficile est judicium. Nam velle ex hac Epitomà, de integro Trogi opere judicare, desipere est: ita Trogum male accepit hic, quisquis fuit, Justinus: Qui dum resecare cupit, quae nec jucunda erant & minime necessaria, optimum autorem prorsus evitavit, ut vetus poëta loquitur. Ego putaverim Philippicam historiam, Trogo Macedonicam esse, princeps nempe hujus operis argumentum. Nam a VII. lib. ad

XL I.

5 *Cyri pueritia, adolescentia; & Harpagi ad Cyrum admonitio.*

6 *Sybaren belli comitem Cyrus nobili praemio donat, & Astyagen regno spoliat.*

7 *Idem Croesum vincit, & Lydos debellat, ac sub jugo astute retinet. Candaulis tragoedia.*

8 *Bellum Scythicum, in quo initia Cyro felicia, finis autem luctuosissimus.*

9 *Cambyses Cyro succedit, & suomet gladio conficitur. Legitimo herede Smerdi sublato, Magi rerum potiuntur. Ostanes aliorum principum opera adjutus, Magos de medio tollit.*

10 *Darius ex equi hinnitu servi industria fit tertius Persarum rex: Cyri filiam in matrimonium recipit: Babyloniam obsidet.*

XLI. regnum Macedonicum describit: cujus à Philippo, Alexandri patre, dignitas coepit, ita ut id *Graeciae & Asiae cervicibus, velut jugum servitutis, imponeret*, ut extr. lib. VI. Justinus: & eum auctor Prologorum Magnum vocat. Quae autem Philippico imperio praemisit, arbitror esse *Mundi origines*, quas vett. librorum titulus jactat. *Terrae* autem *situs*, quos eadem pollicetur inscriptio, esse descriptiones regionum, quae in Justino fere nullae, in Trogo frequentes fuerunt: ut indicant Prologi, quos ex MSS. codicibus produxi in *luminis oras*. Φιλιππικὰ Theopompi citantur ab Athenaeo passim; quibus historiam Philippi libris 58. complexus est, ut Diodorus refert lib. XI. Quinque autem libros eum inseruisse a Philippi historia alienos, idem Diodorus auctor est, e quibus tres res Siculas continebant. Non est autem aspernanda P. Pithoei conjectura, Trogum Theopompi aemulatione atque exemplo historias suas, ut Demosthenis M. Tullium Orationes suas in Antonium, Philippicas inscripsisse. BONGARS Observat eruditissimus notarum Anglicarum auctor, in quibusdam MSS. legi: *Historiarum Philippicarum & totius mundi originum, & terrae situs ex Trogo Pompejo.* Plane sicut quondam fuit editus a Cl. Berneccero. *M. Juniani* praenomen alii omittunt, & Justini vocabulo apponunt cognomen Frontini, de quo jam a Vossio est actum in opere de Scriptoribus Latinis. SCHEFF.

CAPUT I.

1 rincipio rerum, gentium nationumque imperium penes reges erat: quos ad faſtigium hujus majeſtatis non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio provehebat. 2 Populus nullis legibus tenebatur: arbitria principum pro legibus erant. 3 Fines imperii tueri magis, quam proferre, mos erat: intra ſuam cuique patriam regna finiebantur. 4 Primus omnium Ninus, rex Aſſyrio-

CAP. I. 1. *Principio rerum,*] Totum hunc locum tranſcripſit Auguſtinus IV. 6. de Civit. Dei. Compara haec cum iis, quae initio Catilinarii Salluſtius, cujus ſtudioſum fuiſſe Juſtinum, aut Trogum ipſum, & hic locus, & alii ſatis indicant: & quae in principio lib. II. de rebus Scythicis, *quae ſatis amplae magnificaeque fuerunt*, eadem totidem verbis de Athenienſibus Salluſtius. Vide ad hunc locum M. Ciceronem III. de Leg. 2. &. II. de Offic. 12. Ariſtot. I. Polit. I. Tacit. III. Annal. BONGARS. Ariſt. IV. Polit. 3. *primum, maximeque divinum regnum.* Salluſt. Catil. 2. 1. BERNEC.

Hujus majeſtatis] MS. Col. N. *tantae majeſtatis.* OXON.

Ambitio popularis] Ea eſt, cum *potentia ex vulgi adulatione quaeritur.* Infra XIII. 3, 2. De qua queſtus Salluſt. Catil. 52. 21. *Omnia*, inquit, *virtutis praemia ambitio poſſidet.* BERNEC. Interim Autor reſpicit duas factiones, quae & olim, hodieque frequentes ſunt in Rebus publicis. GRONOV.

Moderatio] Cujus effectus eſt, ut *recuſantibus imperia ingerantur*, prout de Epaminondâ loquitur VI. 8. idemque probat claro loco Livii V. 18. *Licinium Calvum praerogativae tribus militem non petentem creant, moderationis expertae in priori magiſtratu virum.* IDEM.

2. *Populus nullis legibus* &c.] Idem fere de Romanis tradit in Enchiridio ſuo de Origine Juris his verbis Pomponius JCtus. L. 2. §. 1. *Initio civitatis noſtrae populus ſine lege certa, ſine jure certo primum agere inſtituit: omniaque manu a regibus gubernabantur.* Dionys. lib. X. τὸ δικαιωθὲν ὑπὸ βασιλέων τȣ̃το νόμος ἦν. Vide & Joſephum contra Appion. lib. II. & Homerum, qui non utitur legum nomine, quod nullis tum legibus Graeciae populi tenerentur, inquit Cujacius. MOD. Idem fere de priſcis Romanis tradit Tacit. Annal. III. 26. Dionyſ. Halicarn. X. 1. Pompon. in Enchir. de Origine Juris. Homerus nuſpiam utitur *legum* nomine, quod nullis tum legibus Graeciae populi uterentur, inquit Cujacius. Nec male hoc, ut in illa aevi ſimplicis innocentia. *Leges in facta conſtituuntur: quia futura in incerto ſunt.* Tacit. III. Annal. 69. Euſeb. III. 23. BERNEC.

4. *Primus omnium Ninus*] Oroſius II. 2. *Omnes hiſtoriae antiquae a Nino incipiunt: omnes hiſtoriae Romanae à Proca exoriuntur:* ita

riorum, veterem & quasi avitum gentium morem nova imperii cupiditate mutavit. [5] Hic primus intulit bella finitimis, & rudes adhuc ad resistendum populos, terminos usque Libyae perdomuit. [6] Fuere quidem temporibus antiquiores, Seso-

ita habet MS. popularis mei P. Danielis, viri studiis bonarum artium praeclarissimi, cum in impressis desit prius membrum. Est autem Ninus primus τ̃ εἰς ἱστορίαν καὶ μνήμην παραδεδομένων. Diodorus II. I. quem vide. Et a Nino Chronici initium sumsit Eusebius. BONGARS. Augustin. Quaest. ex utroque Test. cap. 115. Tom. IV. BERNEC. Hic fortassis est ille, qui in sacris literis Nimrod vocatur. Sane Nimrodi aevo Ninive sive Ninus urbs jam extitit, atque a Nimrodo condita illa fuit; ut ex Gen. X. 11. apparet. Deinde quae ab historico sacro Nimrodo, & a Justino aliisque Nino tribuuntur, eadem fere sunt; ut enim Justinus scribit, *Ninum veterem & quasi avitum gentium morem nova imperii cupiditate mutasse, & primum finitimis bellum intulisse:* sic de Nimrodo Moyses Gen. X. 9. quod *inceperit potens esse in terris*, quodque *potens fuerit venatione coram Domino*, id est, quod bellator fuerit potens; ut in cap. XVII. Commentarii de Hebraismis N. T. ῥητῶν exposuimus. Habuerit igitur Nimrodus duo nomina, & alio nomine dictus fuerit Ninus, atque ab ipso nominum istorum altero urbem, quam condidit Niniven, vel, ut scriptores profani appellant, Ninum denominaverit. VORST.

Avitum] MSS. *habitum*. *Habitus* pro *avitus*, & *habe* pro *ave* scripsisse veteres, notum est. Varro apud Nonium: *Quibus instabilis animus ardens mutabiliter habet haberi, & non habere.* ibi enim *habe*, est *ave*. BONGARS. Bongarsius maluit *avitum gentibus morem*. Sed non video, quo istud tertii casus vocabulum referri possit. Neque enim videtur dici posse *mos avitus genti*; sed dicendum potius esse *mos gentis avitus*. Et sane antiquiores typis expressi, Becharii, Majoris, Sichardi, *gentium* habent. VORST.

5. *Rudes adhuc ad resistendum*] Thucyd. I. p. 51. ἀδυνάτους ἀμύνασθαι. Aelianus VI. 5. de Animal. ἐρήμους τῶν ἀμυντηρίων. GRONOV.

6. *Temporibus antiquiores*] Angl. *temporibus antiquis*. Quae est praestantissima & historiae convenientissima. Nam alias Vexorem Nino antiquiorem fuisse, falsum. Vide Rupertum ad Besoldi Synopsin. SCHEFF. Minime sollicitanda est lectio vulgata. Nam si *temporibus antiquis* recipimus, perversa est ratiocinatio Justini. Quid enim hoc ad rem, quod antiquis temporibus post Ninum fuerint Sesostris & Tanaus, qui longinqua bella gesserunt. Haec vero est argumentatio ejus: Sesostris & Tanaus fuerunt antiquiores quidem Nino, & bella gesserunt ante Ninum, sed longinqua, non finitima ut Ninus. Erravit quidem Justinus in ratione temporis, sed in Aegyptiorum regum temporibus computandis alios est secutus auctores, quam Ctesiam, cujus probavit historiam Assyriam falsissimam, aeque ut ceteri. GRAEV.

Vexoris] Turnebus, quod nullam usquam hujus regis mentionem exstare videret, quaeque hic scribuntur, Herodotus lib. II. *Sesostri* tribuat, ejusdem nomen quoque hic reponendum censet: praesertim, inquit, cum vetus scriptura sit *Suexores*, quae ad *Sesostrem* propius accedit; ego, ut de suis quibusdam monet Bongarsius, reperio in meis quoque MSS.

Sesostris Aegypti, & Scythiae rex Tanaus: quorum

MSS. partim *Vizores*, partim *Vezores*. Mod. Turnebus, vir magnus, & veluti Sol quidam Philologiae, lib. II. Advers. c. 15. quod nullam usquam hujus Regis mentionem extare videret, quaeque hic scribuntur, Herodotus lib. II. *Sesostri* tribuat, ejusdem nomen hic quoque reponendum censet: & fecissem, nisi ipse mihi legem dixissem, nil absque MSS. Codd. autoritate temere mutandi. Variant autem illi ut plerumque in propriis nominibus: *Vizores*, *Vezores*, *Vexores*, *Voxoris*, *Suexosis*, quod postremum ad *Sesostrem* propius accedit. Tacit II. Annal. 60. 5. videtur *Rhamsen* appellare. Bernec. In MSS. quibusdam legitur *Suexosis*: pro quo alii *Sesostris*, ut & Herodot. lib. II. Malim scribere *Sesoosis*, vel *Sesosis*, quod propius accedit. Σεσόωσις sane à Diodoro passim appellatur Sesostris. Sed & aliis quibusdam sic dicitur. Nonnullis & *Sesonchis*, vel *Sesonchosis*. Vide Scholia ad lib. IV. Apollonii Rhodii. Quisnam vero sit, quem hic Justinus *Tanaum* vocat, affirmare non possum. Herodotus Melpomene primum Scytharum regem facit Targitaum. Qui forte idem est. Voss. Libri *Vezores Aegyptius*. Sesostris, qui & Sesosis, & Ramesses & Aegyptus, Armais sive Danai frater, qui filii Amenophis, Graecis Beli, ejus ipsius, qui Israelitis excedentibus Aegypto in Rubro mari submersus est. Usserius aetate M. quarta p. 304. n. 2510. Gronov. Junt edit. *Sesostres*. leg. *Sesostris*. ut recte jam olim Turnebus. Sic enim Herodoto dicitur lib. II. & Valer. Flacco lib. IV. v. 415.

——— ——— cunabula gentis
Colchidos hic, ortusque tuens: ut prima Sesostris
Intulerit rex bella Getis, ut clade suorum
Territus, hos Thebas patriumque reducat ad amnem
Phasidis, hos imponat agris, Colchosque vocari
Imperet.

Sesostrim eum Regem esse, qui in obelisco apud Amm. Marcell. XVI. dicitur *Rhamestes*, ab Eusebio & Josepho *Ramesses*, a Manethone *Setosis*; recte docuerunt Scaliger ad Eusebium, & H. Valesius ad Ammianum Marcellinum. Istum Sesostrim autem esse Sesacum illum, qui templum Hierosolymitanum diripuit, dubitare nos non sinunt, quae Nobilissimus Marshamus de ejus aetate in Aegyptiorum Chronologia disputavit accurate in Aegyptiaco Canone. Nam ante hunc Sesostrim Aegyptii nihil praeclari patrios extra fines gesserant, nec tam victoriis, quam cladibus fuerunt nobiles. Quin in ipsa patria saepe peregrina Aethiopum & Arabum imperia per aliquot secula sunt passi. Non mirum autem eum spoliasse hostilia templa. Non tamen propterea lupi, aut tyranni infamiam subiit. Nec movere nos debet, quod tam longe feratur vixisse ante Ninum. Decepit Trogum ut plerosque alios mendacissimus Ctesias, qui primus Assyriorum regno tantam tribuit antiquitatem, ut ejus initia in secundum a diluvio seculum incidant. Cum satis certo constet cum ex silentio scriptorum antiquissimorum Mosis, auctoris libri Josuae, Judicum, Samuëlis, Homeri, (qui, si tam illustre fuisset Assyriorum imperium, ut totius Asiae fere per tantum tempus fuerit potitum, non potuissent non ejus mentionem facere, nec passi essent illi tam potentes reges, aut eorum praefecti, impune sibi eripi florentissimas regiones a Josua;) tum ex testimonio Herodoti, qui lib. I. tradit Semiramidem quinque generationibus floruisse ante Nitocrin matrem Labyniti, quem Cyrus vicit, hoc est vix ducentis

rum alter in Pontum, alter usque Aegyptum excessit.

tis annis ante Cyrum regnum Assyriorum tum nondum fuisse ortum, cum a Ctesia scribitur deletum fuisse. Ne dicam id arguere inania regum, qui post Ninum & ejus uxorem commemorantur, nomina. Quando Aegyptus a Nino & Semiramide, si Ctesiae credimus, subacta jugum hoc excussit? Altum de his omnibus in Aegyptiorum historiis silentium. Nihil falsius commentitia Assyriorum antiquitate. Verissimum videtur, quod Herodotus prodidit, per quingentos annos Assyrios in Asia superiore rerum potitos esse. nec tamen videntur regni hujus initia valde fuisse clara, sed perexigua. Tum autem floruit maxime, cum illius potentia in Sacris Literis tantis laudibus extollitur, & factis ipsis ostenditur. Quo autem tempore maxime in Hebraeorum libris commemoratur viguisse Assyriorum regnum, si Ctesiam sequimur, dudum nullum fuit, quippe quod ante fuerit a Medis exstinctum, penes quos rerum summam tum per ducentos fere annos fuisse credunt & tradunt. Sed istarum notularum angustiae non permittunt ut haec pluribus persequamur, quod alibi forte faciemus diligenter. Haec tantum hic libuit annotare, ut scrupulum eximamus lectoribus, quem vir eruditissimus movit, cum propter temporum rationes, secundum Ctesiae calculos falsissimos, repudiandam censuit opinionem de Sesostri, qui corrupto Vexori erat substitutus. GRAEV. Dici vix potest quot & quantas hic locus turbas dederit; dum se omnes omnia scire postulant. Rem ego ad pauca contraham, neque me prolixiorem fecero. Turnebus pro *Vexoris* legendum censet *Sesostris*, quod ego omnes, ob tanti viri auctoritatem in literis humanioribus, amplecti video. Sed frustra & temere id ab Adriano Turnebo assertum est. At, inquit, in secunda Musa Herodoti multa de Sesostri, eaque sane perquam magnifica & illustria referuntur; Sed quid tum? An ideo Vexoris Justini repente fiet Sesostris Herodoti? At hoc nec fieri potuit, neque ferri potest. Proteus enim ex Herodoto ipso post Pheronem in Aegypto regnavit; Ante Pheronem Sesostris; Ergo res planissime falsa est, quam isti tam facile credidere. Dixerit aliquis, haec quae a me dicuntur, nullam fidem facere; Imo autem vel maximam, atque adeo certissimam. Nam Proteus ex Herodoto & Homero ipso, qui multo antiquior est, temporibus belli Trojani apud Aegyptios florebat: Unde necessario efficitur, Vexorin non posse esse Sesostrin, cum Vexoris tam multis annis ante Ninum imperii Assyriaci conditorem vixerit. Plane enim & diserte hoc ponit Justinus, *multo antiquiorem fuisse Nino*. Itaque, ut dicam quod sentio, Vexoris ille fabula Ethnicorum fuerit, nihil aliud, nisi tu multa alia, eaque certiora, inter fabulas haberi voles; certe nobis ignotus est, neque Sesostris esse potest. Nam cum Ninus non multo post diluvium Noachi, apud Assyrios regnare coeperit, (quae constantissima doctorum hominum sententia est,) qui tandem fieri possit, ut tam multis ante ipsum annis Vexoris in Aegypto regnarit? Eodem quoque videtur referendum, quod Trogus, Justino teste, scripsit, Ninum tributi pendendi finem fecisse, quod Scythae ceteris Asiae populis imposuerant, per mille quingentos annos ante ipsum Ninum. Haec enim nisi fabulis & commentis veterum accensebis, in multa, eaque gravia, incommoda tibi incurrendum fuerit, si te animi cogitatione ad rerum originem referes, qualis hodie ex fide librorum Sacrorum con-

cessit. 7 Sed longinqua, non finitima bella gerebant: nec imperium sibi, sed populis suis gloriam quaerebant; contentique victoria, imperio abstinebant. Ninus magnitudinem quaesitae dominationis continua possessione firmavit. 8 Domitis igitur proximis, cum accessione virium fortior ad alios transiret, & proxima quaeque victoria instrumentum sequentis esset, totius Orientis populos subegit. 9 Postremum illi bellum cum Zoroastre,

confirmata est, & constabilita. Nunc alio etiam nostra convertatur oratio. (quanquam nihil haec ad Vexorin) Sunt, iique viri Doctissimi, qui ita dicant; Sesostrin Herodoti illum ipsum esse, quem Hebraeorum monumenta Sesacum, seu Susakeim, vocant. Sed id fieri non potest; nam ille Sesac vehemens lupus, & merus rapacida, qui clypeos aureos *&c.* sub primulam regni Hebraici divisionem floruit, quod a nemine possit negari; At Sesostris ante bellum Trojanum bibebat, ludebat, bellabat; excidium autem Trojanum sub finem Judicum, seu 'Αρχόντων Judaicorum, accidit. Unde igitur ille Sesac, nobilissimus ille latro, unde is esse Sesostris potuit? Haec autem a nobis ad intendendam Lectoris diligentiam, & ad exacuendum animi judicium, scribenda esse existimavimus; Quae si lubuisset diffundere & latius ac prolixius spargere, multum illa temporis, multum chartae occupassent; sed is mos nunquam noster fuit. FABER. Infra II. 5. 8. *Vexoris rex Aegyptius.* Ceterum quae noster Vexori, ea Herodotus lib. II. Sesostri tribuit. Unde Turnebus II. Adverf. 15. hic quoque *Sesostris* legendum censet. Et sane vetus editio Juntina, ut & Graevius testatur, manifeste *Sesostres* habet. Quod autem idem Graevius editionem istam Bongarsio non visam putet, falli videtur. Notavit quoque ipse Bongarsius ad II, 3, 8. Justini editionem Florentinam & hoc & altero loco habere *Sesostres.* Atqui editio Juntina, qua de idem Graevius testatur, ipsa Florentina est, utpote Florentiae anno 1525. curata. Sunt & varia alia, ex quibus colligi licet, eandem illam Juntinam atque Florentinam editionem, quam Graevio videre contigit, & ex qua optimas quasdam lectiones idem auctori reddidit, & Bongarsio visam fuisse; etsi idem praestantiam codicis fortassis non sic ut par erat aestimaverit. VORST. Nil hic mutem, etsi Juntarum, *Sesostres*, & revera hic fuerit qui aliis *Sesostris.* Nomina enim propria variant in infinitum apud Scriptores. Caeterum hunc Vexorem non antiquiorem Nino, sed recentiorem fuisse, pridem alii, interque ipsos etiam Rupertus ad Historiam Besoldi docuere. SCHEFF.

Tanaus] Is fortasse, quem Jornandes *Taunasin* vocat. BONGARS. Idem videtur esse cum Targitao Herodoti. OXON.

7. *Longinqua*] 'Εκδήμους στρατείας Thucyd. I. p. 6. Strabo II. p. 511. ἐφόδους ἐποιήσατο τὰς μὲν μακροτέρας, τὰς δὲ καὶ ἐγγύθεν. GRONOV.

Nec imperium sibi] Ita Scythae infra II. 3. 7. *Victores nihil praeter gloriam concupiscunt.* Flor. III. 10. 34. BERNEC.

9. *Zoroastre*] Diodoro II. 6. dicitur 'Οξυάρτης. BONGARS. De hoc Plin. XXX. I. D. Augustin. XXI. 14. Civ. Dei. BERNEC. Scribit & Diodorus lib. II. cum rege quodam Bactria-

roastre, rege Bactrianorum, fuit, qui primus dicitur artes magicas invenisse, & mundi principia, siderumque motus diligentissime spectasse. [10] Hoc occiso, & ipse decessit, relicto impubere adhuc filio Ninya, & uxore Semiramide.

CAP. II. [1] Haec nec immaturo ausa tradere imperium, nec ipsa palam tractare, tot ac tantis gentibus vix patienter uni viro, nedum feminae, parituris, simulat se, pro uxore Nini, filium; pro femina, puerum. [2] Nam & statura utrique medio-

Bactrianorum Ninum bellum gessisse: verum non Zoroastrem, sed Oxyartem eum vocat. VORST. De Zoroastri aetate incerta sunt omnia, tanta est opinionum discordia. Recentiorem fuisse, & in initio imperii Persici vixisse Agathiae aliisque credendum videtur. Vide Marsham. in Canon. Aegypt. ad Seculum IX. GRAEV.

Qui primus dicitur artes magicas invenisse, & mundi principia diligentissime spectasse.] Id est Physicam, ut XX. 4. de Pythagora. *Hic Sami Demarato locuplete negotiatore natus, magnisque sapientiae incrementis ornatus, Aegyptum primo, mox Babyloniam ad perdiscendos siderum motus, originemque mundi spectandam profectus.* FABER.

10. *Et ipse decessit*] Aelianus Var. Hist. VII. 1. ex Dione refert, Ninum ab uxore Semiramide interfectum esse, cum haec imperium Asiae ab eodem ad quinque dies impetrasset. Diodorus tamen tantum in vincula conjectum scribit. VORST.

Ninya] Ita uno excepto vett. omnes: & Eusebius, & Cassiodorus: Graecis est Νινύας, & ita apud Agathiam restituit Leunclavius lib. II. Variasse in hoc nomine auctores refert August. lib. XVIII. de Civitate Dei cap. 2. BONGARS. Qui & patris nomine *Ninus* aliis, & a patre *Ninia*. Alii *Zameim* quoque dixerunt. BERNEC. *Ninum* plerique MSS. legunt. Conon. lib. 9. apud Photium Cod. 186. historiam hanc longe aliter narrat. OXON.

Semiramide] Praeter Diodorum II. 4. vide Plutarchum in Ἐρωτικῷ cap. 10. & Aelian. Ποικ. Ἱστορ. VII. 1. BONGARS. Conon apud Photium Narr. IX. tradit, Semiramin, non uxorem Nini, sed filiam fuisse. Ait praeterea Justinus, illam concubitum cum à filio petiisset, ab eodem interfectam. Conon vero longe aliter. Scribit enim, cum imprudens & ignara cum filio coiisset, re cognita, eidem nupsisse, & ex eo tempore licitum semper fuisse Persis commisceri matribus. VOSS.

CAP. II. 1. *Tractare.*] TAC. II. Annal. 67. *qui regnum interim tractaret.* & Lucret. V. 930. *tractare vitam.* GRONOV.

Vix patienter] Angl. *vix parentibus.* Quod videtur melius. Nam illud *patienter* superfluum, quia ubi est impatientia, ibi nemo paret. Deinde verba, sicut nunc se habent, agunt de futuro. At Semiramis colligebat ex praesenti, quid sperandum metuendumve sibi esset. Itaque recte *parentibus*, tum scilicet & proxime ante vivo adhuc Nino. SCHEFF. Cave quicquam mutes contra tot codicum fidem. *Vix patienter parituris* est, quae gravatim aegre parere soleant uni viro, nedum feminae. Non movebit quenquam futurum. Non solum enim participia sunt omnium temporum, ut bene docuit Sanctius

diocris, & vox pariter gracilis, & lineamentorum qualitas matri ac filio similis. 3 Igitur brachia ac crura velamentis, caput tiara tegit; &, ne novo habitu aliquid occultare videretur, eodem ornatu & populum vestiri jubet: quem morem vestis exinde gens universa tenet. 4 Sic primis initiis sexum mentita, puer esse credita est. 5 Magnas deinde res gessit: quarum amplitudine ubi invidiam superatam putat, quae sit fatetur, quemve simulasset. 6 Nec hoc illi dignitatem regni ademit, sed admirationem auxit; quod mulier non feminas modo virtute, sed etiam viros anteiret. 7 Haec Babyloniam condidit, murumque urbi

ctius in Minerva, sed & futura saepe in hac notione ponuntur, qua *pariturae* hic positum esse ostendi, ut pluribus monui in Lectionibus Hesiodeis. GRAEV.

2. *Lineamentorum qualitas*] *Qualitas* vox Ciceronis aevo nova, & ab eodem ad Graecum ποιότης vocabulum formata, ut ex Acad. Quaest. 1. apparet. *Qualitates appellavit*, inquit, *quas ποιότητας Graeci vocant.* Quodque Cicero ibidem de vocabulo Graeco dicit, *non esse id apud Graecos vulgi verbum, sed philosophorum*, id aevo Ciceronis de ipso quoque Latino verum fuit. Usurparunt tamen vocem postea Scribonius Largus, Seneca, Plinius, Columella. VORST.

3. *Velamentis*] Vett. alii, *virilis vestis:* alii, *calciamentis*, placet vulgata lectio. lib. 11. *Priusquam adversus calorem vel frigus velamenta corporis invenirentur.* Virgil. VI. Aen. 221.

Purpureasque super vestes velamina nota
Injiciunt.

BONGARS. Retinui vocem usurpatam auctori etiam infra 11. 1. 6. Quanquam Cl. Salmasius ὁ θαυμάσιος, in illis consummatissimae doctrinae Notis ad Histor. Aug. 223. E. ex fide MSS. codicum hic reponit *calciamentis*, & explicat *fascias crurales & feminales.* Quo modo Pollux etiam ὑπόδημα vocat τὸ πίλωτρον: & Hesychius, ἀρτῆρα, ὑπόδημα: cum tamen ἀρτὴρ & πίλωτρον *pedulia* sint potius, quam *calcei.* Ἀναξυρίδας certe seu braccas, (Polluci proprium Persarum gestamen) ceterasque vestes illis coriaceas initio fuisse, tradit Herodotus 1. 71. BERNEC.

7. *Haec Babyloniam condidit*] Quod ipsum tradunt, Strabo lib. XVI. princ. Diodor. 11. 7. Solin. cap. 56. princ. & alii. Verum Herennius Philo a Babylone Beli filio conditam scribit, qui fuit 1800. annis antiquior, teste Stephano de Urbibus in Βαβυλών. Curtius V. 1. 42. Belum, patrem Nini conditorem facit, quem a Nimrodo non distinguunt Euseubius in princ. Chronic. Hieronymus in c. 11. Oseae. Augustin. de Civ. Dei. XVI. 17. sed Herodotus (inique a Stephano d. l. reprehensus) rectissime lib. 1. 184. Babyloniam a multis Assyriorum regibus conditam fuisse paullatim. Unde Ammian. Marcellinus XXIII. 20. *Moenia quidem urbis a Semiramide constructa esse*, ait: *arcem autem ab antiquissimo rege Belo.* & Orosius

11.

bi cocto latere circumdedit, arenae vice bitumine interstrato: quae materia in illis locis passim e terra exaestuat. Multa & alia praeclara hujus reginae fuere. [8] Siquidem non contenta adquisitos viro regni terminos tueri, Aethiopiam quoque imperio adjecit. [9] Sed & Indiae bellum intulit; quo praeter illam & Alexandrum Magnum nemo intravit. Ad

II. 6. ***Babyloniam a Nemrod gigante fundatam: a Nino vel Semiramide reparatam.*** At Nemrodum quidem primum conditorem faciunt & Josephus I. Ant. Jud. 6. Zonaras tom. I. & Cedrenus in Hist. Comp. nec abeunt Sacrae literae Gen. X. 10. BERNEC. Hujus opinionis auctor est mendacissimus Ctesias. Babylon urbs condita est a Regibus Assyriis longe post haec tempora. Vide Marsham. ad Sec. XVII. GRAEV.

Harenae vice bitumine interstrato] Sequutus sum Cujacii doctoris mei Codicem: quod in constructione murorum Babylonis nemo harenae, aut picis meminerit. Diod. τὰς πλίνθες εἰς ἄσφαλτον ἐνδησάμενοι. vide Curtium Rufum lib. V. Ammian. Marcellinum lib. XXIII. Orosium II. 7. Optimus optimi & clarissimi Viri Cl. Puteani liber habet *harenae pice*. Asulani editio *arenae & calcis vice*. BONGARS. Harenam intellige calci permixtam: quo modo Plinius quoque XXXV. 15. m. *Bitumen*, ait, *calcis usum praebuisse, ita ferruminatis Babylonis muris.* Ubi item non calcem nudam intelligit, sed calcem arenatam. Alterutra enim sola in muris struendis locum non habet. Hinc de oratione non cohaerente dictum a Caligula Sueton. c. 53. *arenam esse sine calce.* Perspicue magis quam necessario Aldinum exemplar, *harenae & calcis vice bit. int.* Salmasius ὁ πάμμεγας in Solin. 1228. C. 2. legendum censet, *arenati vice bitumine interstr.* Bene, & admisissem in textum, si vel unus MSS. Codicum addixisset. Est autem *arenatum* Vitruvio VII. 3. fin. *calx cum arena permixta.* Non placet quod est in editione, anno M D. excusa, castigante Sabellico, *harena bitumine interstrata:* ut nec aliorum: *arena, pice, bitumine int.* quia in constructione murorum Babylonis harenae & picis adhibitae nemo meminit. Vide Curt. V. 1. 43. Marcellin. XXIII. 20. Oros. II. 6. BERNEC. Editio Aldina, *harenae & calcis vice bitumine interstr.* Et sane calcis ea in re praecipuus usus est. Unde Plinius XXXV. 15. solam *calcem* nominat, ubi de eodem bituminis usu agit; scribitque *bitumen calcis usum praebuisse, ita ferruminatis Babylonis muris.* Ceterum quod Codices MSS. *arenae* tantum, vel *harenae*, habent, Salmasius in Exercitat. Plinianis in Solinum p. 1228. conjecit legendum esse *arenati vice:* uti calx arena permixta intelligi possit. Est enim *arenatum* Vitruvio & Catoni *calx arena permixta.* VORST.

E terra exaestuat] Plerique veteres, *& erectae statuae.* Semiramidem in regia χαλκᾶς εἰκόνας posuisse refert Diod. II. 8. & 9. & in templo Jovis τρία, inquit, κατεσκεύασεν ἀγάλματα χρυσᾶ σφυρήλατα Διὸς, Ἥρας, Ῥέας. Sed vulgata lectio confirmatur Cujacii libro. BONGARS

8. ***Aethiopiam quoque regno suo adjecit***] Non concedet hoc Herodotus lib. II. qui Aethiopiam ab nemine externo unquam victam scribit; neque ego etiam credo Semiramidem eo usque extendisse imperii terminos. GLAREAN.

9. ***Sed & Indiae bellum intulit; quo praeter illam, & Alexandrum Magnum, nemo intravit***] Expeditionem Herculis hic noster oblitus est, qui multis ante seculis id praestitit, quod postea Alexander; Atque adeo id miror etiam magis, quod ipse

10 Ad poſtremum, cum concubitum filii petiſſet, ab eodem interfecta eſt, duo & quadraginta annos poſt Ninum regno potita. 11 Filius ejus Ninya, contentus elaborato a parentibus imperio, belli ſtudia depoſuit, & veluti ſexum cum matre mutaſſet, raro a viris viſus, in feminarum turba conſenuit. 12 Poſteri quoque ejus id exemplum ſecuti, reſponſa gentibus per internuntios dabant. 13 Imperium Aſſyrii, qui poſtea Syri dicti ſunt, mille trecentis annis tenuere.

CAP. III.

Juſtinus XII. 7. dicat, *Peragrata India, cum ad ſaxum mirae aſperitatis & altitudinis, in quod multi populi confugerant, perveniſſet, cognoſcit Herculem ab expugnatione ejusdem ſaxi terrae motu probibitum. Captus itaque cupidine, Herculis acta ſuperare*, &c. Neque vero Herculis tantum, ſed & Bacchi immemor fuit, cujus tamen ipſius ab eo facta eſt mentio, eodem lib. c. 7. *Cum ad Nyſam urbem veniſſet, oppidanis non repugnantibus, fiducia religionis Liberi Patris, a quo condita urbs erat, parci juſſit, laetus non militiam tantum, verum & veſtigia ſe dei ſecutum.* FABER.

Indiae.] Libri ſcripti, *Indis.* GRONOV.

10. *Interfecta eſt*] Injuſte. Infra XVI. 1. 4. Adde Oroſ. 1. 4. Auguſt. de Civitat. Dei XVIII. 2. Ejus epitaphium habet Plutarchus in Apoph. & Stobaeus Serm. x. Herodotus tamen 1. 187. Nitocri tribuit, quae Semiramide poſterior eſt. BERNEC.

Duos & XL.] Praeter unum MSS. omnes *duo & triginta. duo* antique, pro *duos.* Et ſtatim quidam vett. *regnum potita.* quomodo lib. XII. *qui poſtea regnum Indorum potitus eſt.* & lib. VI. *potiti victoriam.* & lib. X. *ultionem potita.* & lib. XXXVII. *ne non diutinam adminiſtrationem regni potiretur.* Vid. Priſc. XVIII. qui ex Jugurth. Salluſtii adfert, *Adherbalis potiretur.* quo loco Vetus codex Salluſtii habet *Adherbalem.* BONGARS. Vide etiam Indicem in *Potiri.* BERNEC. MS. C. C. Coll. & W. legunt *triginta duo.* OXON. Cum MSS. Bongarſianis, qui omnes praeter unum, *duo & triginta*, Anglicani accedant, in quibus ſcribitur *triginta duo*, non video, cur id ſit reſpuendum. Diſſenſiſſe in annis imperii Semiramidis Trogum ab aliis, nihil miri, cum quidquid de Nino & Semiramide traditur ſit incertiſſimum. GRAEV.

13. *Aſſyrii, qui poſtea Syri dicti*] Imo *Syri, qui poſtea Aſſyrii dicti.* Nihil verius judicio Salmaſii in Solin. 1228. A. 1. Sed codicum MSS. conſenſum ſecutus, nihil mutandum duxi; potius eſt ut autoris *παρόραμα* quam librariorum credamus. Vide tamen Scaligerum in Animadv. ad Euſeb. p. 24. f. 1. & Selden. de Diis Syris Proleg. p. 4. f. Hieron. in XIX. Jeſaia. *quos veteres Aſſyrios, nunc vocamus Syros.* BERNEC Hoc eſt commentum Cteſiae, quo totum fere orbem faſcinavit. Verius Herodotus 1. 95. prodidit Aſſyrios Aſiae ſuperiori imperaſſe annos DXX. cum Medi primi ab iis deficere coeperint. Hoc tempus incidit in Trojanum bellum, cum Gideon judex Hebraeis praeeſſet. Hinc & Porphyrius apud Euſebium de Praeparat. Euangelica Semiramidis matrem ad Trojana refert tempora. Illam Herodotus ſcribit 1. 184. ante Nitocrin vixiſſe aetates quinque, quae nondum annos ducentos conficiunt. Nitocris autem mater fuit Labyniti regis Babyloniorum, cuius tempore Babylon capta fuit a Cyro. Illam falſam Aſſyriorum regni antiquitatem primus impugnavit Hermannus Conringius, lu-

Cap. III. [1] Postremus apud eos regnavit Sardanapalus, vir muliere corruptior. [2] Ad hunc videndum (quod nemini ante eum permissum fuerat) praefectus ipsius, Medis praepositus, nomine Arbaces, cum admitti magna ambitione aegre obtinuisset,

lumen Germaniae, in Adversariis Chronologicis de Asiae & Aegypti antiquissimis dynastiis; postea magnus Usserius Armachanus in Annalibus Veteris Foederis labefactavit; & tandem evertit illustris Marshamus in Canone Chronologico. *Syrus* & *Assyrius* Graeci & Latini saepe confuderunt, ut & Salmasius & Bochartus docuerunt. Sed Syriae nomen longe recentius est, quam Assyriae. Syri enim appellati sunt a metropoli Tyro, quae Hebraeis Tsur dicitur, cum olim appellarentur Arimaci, Hesiodo & Homero Arimi; Assyrii vero in Sacris Litteris sunt filii Assur. Graev. Idem Salmasius praedicto loco putat vocibus transpositis legendum esse, *Syri, qui postea Assyrii dicti*. Nobis lectio vulgata proba, ac tum ipsi auctoris menti, tum quoque veritati consentanea videtur. Antiquius omnino videri debet integrum *Assyriorum*, quam quod ex eo decurtatum est *Syrorum*. Et exploratum prorsus est, unde integrum illud originem traxerit; videlicet a nomine *Assuris*, filii Semi, qui regionem eam, quae Assyria dicta, occupavit. Vorst.

Cap. III. 1. *Sardanapalus*] *Tricesimus* a Nino, inquit Diod. Ut Vellejus lib. I. *tertius & tricesimus*. Bongars. Alias *Thonosconcoleros* dictus, teste unico in Chron. Eusebio, qui eum a Nino *tricesimum sextum* facit: at Diodorus II. 23. *tricesimum* tantum: Vellejus I. 6. *tertium & tricesimum*. Causam diversitatis e divini Scaligeri ad Euseb. Animadversionibus colligere est: qui & affirmat, in omnibus libris MSS. per geminum *ll*. exprimi *Sardanapallum*, ut propter hominis turpitudinem obscoena sit allusio ad σαλάς, seu φαλλός. Nos simplex *l*. retinemus, cum purum putum sit Assyriacum, cujus posterior vocula legitur etiam in medio nomine Regis Assyrii Teglath-phal-Esar. Bernec. Nomen hoc Assyriorum regis non simplex, sed compositum videtur; & quidem ex *Esar*, *Haddon* & *Phul*: Suntque istarum nominis partium in ipsis Sacris Literis vestigia. Et prima quidem illarum est in nominibus *Salmaneser*, *Tiglatphileser*, & *Esarhaddon*: altera in eodem illo *Esarhaddon*: & tertia denique legitur separatim II. Reg. xv. 19. estque etiam in praedicto *Tiglatphileser*. Et putat vir summus Sardanapalum esse ipsum illum Esarhaddonem, qui in locum patris Sanheribi, ab aliis duobus filiis interemti, successit. Vorst.

2. *Arbactus*] *Arbactus* inepte legitur pro *Arbaces*. est enim *Arbaces* Medorum, sicut *Arsaces* Parthorum nomen; nisi quis haec etiam apud Graecos aut corrupta, aut variata fuisse credat. Glarean. Praefectus, qui hic *Arbactus*, in Prologo est *Arbaces*: Diodoro II. 24. Straboni lib. xvi. Athenaeo XII. 7. Agath. II. Ἀρβάκης. Vellejo I. 6. mendose *Pharnaces* pro *Arvaces*. Orosio I. 19. & II. 2. *Arbatus: quem*, inquit, *alii Arbacem vocant*. Bongars. Macrob. in Somn. Scip. II. 10. Nicol. apud Valesf. p. 425. Bernec. Junt. *Arbacus*, quod propius a vero abest. Scribendum enim ut in Prologis, & apud alios scriptores, quos laudat Bongarsius, *Arbaces*. Justinus cum Trogo in Medorum quoque regno, ut plerique alii, sequitur Ctesiae fidem valde sublestam, cum certiora sint, quae de hujus regni ortu, & duratione tradit Herodotus I. 95. & seqq. Nimirum cum Assyriorum regnum intestinis tumultibus vexaretur ob caedem Sennacheribi,

ſet, invenit eum inter ſcortorum greges purpuram colo nentem, & muliebri habitu, cum mollitia corporis, & oculorum laſcivia omnes feminas anteiret, penſa inter virgines partientem. 3 Quibus viſis, indignatus tali feminae tantum virorum ſubjectum, tractantique lanam, ferrum & arma portantes parere;

bi, ab Aſſyriis defeciſſe Medos, & ſe in libertatem aſſeruiſſe, cumque ſuis fuiſſent legibus uſi aliquamdiu ſine rege, legiſſe tandem regem, qui dictus ſit Dejoces, qui Ecbatana condiderit, & regnum usque ad fluvium Halyn protulerit, cui ſucceſſerit Phraortes filius, qui Perſas domuerit, ſed ab Aſſyriis caeſus fuerit, tantum abeſt, ut tum fuerit extinctum Aſſyriorum regnum: Phraortis filium, Dejocis nepotem, fuiſſe Cyaxarem, qui Ninum ceperit, & Aſſyrios domuerit. Hunc excepiſſe Aſtyagen filium, quem Cyrus vicerit, deleto regno Medorum, quod ſteterit 150 annos. Haec Cteſianis veriora eſſe multis adſtruit Marſhamus in Canone Chronolog. Saec. XVII. GRAEV.

Arbaces] Ita omnino ſcribendum, non autem *Arbactus*. id duae rationes ſuadent: Prima eſt quod Arbactus deſinentiam Barbaricam non habet; altera quod manifeſte ſcriptum eſt *Arbaces* in illis Prologis, qui e MSS. Codd. a Bongarſio v. CL. publicati ſunt. Adde hoc quod ita Chronologi paulo eruditiores. FABER. Editio Juntina, uti Graevius teſtatur, *Arbacus*. Et apud Oroſium, qui ex noſtro excerpſit, I. 19. in Codd. MSS. ut Franc. Fabricius teſtatur, eſt *Arbatus*: quod quidem perperam pro *Arbacus* ſcriptum apparet. Porro *Arbacus* illud propius accedit ad verum Ἀρβάκης *Arbaces*, quod praefecto huic alii tum Graeci, tum Latini auctores tribuunt. In vetere denique Prologo hujus libri manifeſte eſt *Arbacem*: ex quo ipſum Trogum Pompejum, & fortaſſe Juſtinum quoque ſic ſcripſiſſe veriſimile ſit. Sunt enim Prologi iſti, ut facile apparet, non in Epitomen Juſtini, ſed in ipſas hiſtorias Philippicas Trogi Pompeji confecti. VORST. Juntina *Arbacus*, unde Graevius & Vorſtius *Arbaces*, quod vel ob lectionem ſimilem in Prologis amplector. SCHEFF.

Magna ambitione] *Ambitio* hic pro ſtudio, induſtria, & contentione aliquid faciendi aut impetrandi. Nepos X. 2. 2. *Magna cum ambitione Syracuſas perduxit*. Cicero I. Ep. I. ad Att. *In quo uno maxime ambitio noſtra nititur*. Sic & derivatum inde *ambitioſus* non modo eum, qui honores affectat, ſed & eum, qui magna contentione ac ſtudio aliquid facit, ſignificat. Ovidius III. de Ponto. Ep. I.

Sed tamen hoc factis adjunge prioribus unum,
Pro noſtris ut ſis ambitioſa malis.

VORST.

Purpuram] Plutarch. II. de Fortuna Alexandri. BONGARS. Non temere MSS. *purpuras colo nentem*. Horat. II. Od. 18.

Nec Laconicas mihi
Trahunt honeſtae purpuras clientae.

GRAEV.

Oculorum laſcivia] Quae Petronio, *oculorum quoque mobilis petulantia*. Unde Sardanapalus a Max. Tyrio Diſſert. XIX. dicitur τὼ ὀφθαλμὼ ἐκτετηκὼς, hoc eſt, Perſii verbis, I. 18. *Patranti fractus ocello*. Creſſoll. Vacat. Autumn. 168. in. Freinshemius referre mavult ad oculos picturatos, tinctaque fuco ſupercilia, quae Sardanapalo tribuit Athenaeus XII. 7. pag. 529, a. & Medis in more fuiſſe ſcribit Xenophon Cyripaed. I. pag. 8. c. BERNEC.

3. *Tractantique lanam*] Recte: *Tra-*

rere; progressus ad socios, quid viderit, refert: negat *se ei parere posse, qui se feminam malit esse, quam virum.* 4 Fit igitur conjuratio: bellum Sardanapalo infertur. Quo ille audito, non ut vir regnum defensurus, sed, ut metu mortis mulieres solent, primo latebras circumspicit: mox deinde cum paucis & incompositis in bellum progreditur. 5 Victus, in regiam se recipit; ubi exstructa incensaque pyra, & se & divitias suas in incendium mittit; hoc solo imitatus virum. Post hunc rex constituitur victor ejus Arbaces, qui praefectus Medorum fuerat. Is imperium ab Assyriis ad Medos transfert.

CAP. IV. 1 Post multos deinde reges, per ordinem successionis, regnum ad Astyagen descendit. Hic

cta enim in veteri Glossario sunt κατάγματα ἐρίων. Sed ea dicta videntur a *trahendo.* Varro. *Sed simul manibus trahere lanam.* Veteres omnes excepto Cujacii codice *tractantesque ferrum, & arma habentes.* & ita Saresb. Policratici VI. 14. BONGARS.

Tractantique lanam ferrum & arma tractantes parere.] Ita scribi curavi ex MSS. Codd. quos legerat Bongarsius vir nobilissimus. Illud autem *portantes*, quod prius legebatur pro *tractantes*, ex hac editione ejici volui; Primum quia Latine *portare arma* (ut apud Sallustium, *armorum portationibus*, in Catilinario) longe aliud ab illo est quod Gallice dicimus, *Porter les armes*, id est *militare*, *militiam sequi*, seu *stipendia merere;* Deinde quod *homini tractanti lanam* si qui viri opponantur, illi esse debeant *qui arma tractent;* Id enim figurae ratio postulat; & annotatum oportuit. Ita autem dixit Justinus *tractare arma*, ut Cicero, ut Livius, alii. Ita & *tractare imperium*, cap. 2. hujus libri. *Tractare rempublicam*, Cicero. *Tractare artem musicam.* Terent. *Jus civile tractare*, &c. FABER.

Ferrum & arma portantes] Oxoniensis ex MSS. praefert *ferrum & arma habentes.* Quod haud dubie est glossatoris. Est enim aptior oppositio inter *tractare lanam*, & *portare ferrum*, quam *habere*, cum alterum similiter actionem significet, velut masculam & virilem. SCHEFF.

4. *Bellum Sardanapalo inf.*] Diodor. II. 26. & 27. BERNEC.

Mox deinde cum paucis & incompositis in bellum progreditur. Victus in regiam se recipit &c.] Isthaec mihi haud sane placent, & aliter collocanda verba ipsa Justini videntur; hoc modo scilicet: *Mox cum paucis & incompositis in bellum progreditur: Victus deinde in regiam se recipit.* FABER.

5. *Et extructa*] Angl. *ubi extructa*, quod videtur praeferendum. SCHEFF. Recte tres Anglicani, *ubi extructa incensaque pyra*, quod Oxoniensis recipit, adstipulante Juntina. GRAEV.

In incendium mittit] Rem fuse narrat Athenaeus XII. 7. Addit autem ex Clitarcho Sardanapalum senio obiisse, Syriae tamen imperio spoliatum. Ejus Epitaphium extat ibid. & in Plutarch. II. de Fortun. Alex. c. 8. BERNEC.

CAP. IV. 1. *Astyagen*] Vide Herodotum lib. I. & Orosium I. 19. Astyagis filiam *Mandanen* vocat Herodo-

[2] Hic per somnum vidit ex naturalibus filiae, quam unicam habebat, vitem enatam, cujus palmite omnis Asia obumbraretur. [3] Consulti harioli, *ex eadem filia nepotem ei futurum, cujus magnitudo praenuntietur, regnique ei amissionem portendi*, responderunt. [4] Hoc responso exterritus, neque claro viro, neque civi filiam, ne paterna maternaque nobilitas nepoti animos extolleret, sed ex gente, obscura tunc temporis, Persarum, Cambysi, mediocri viro, in matrimonium tradidit. [5] Ac ne sic quidem somnii metu deposito, gravidam ad se filiam arcessit, ut sub avi potissimum oculis partus necaretur. [6] Natus infans datur

rodotus I. 107. & Val. Max. I. 7. quae Æliano Var. Hist. XII. 24. est Μανδάνη, inverso ν. Sed videtur emendandus Valerius, quum inquit, *Astyages duos praenuntios somnii frustra discutere tentavit*; legendum enim *duo praenuntia somnia*. ut in quodam MS. legere memini. De Cyro praeter Herodotum, & Orosium lege Ctesiae ἐκλογὰς, & Xenophontis Κύρου παιδείαν, quam quidem non ad historiae fidem scripsit, sed ad effigiem justi imperii, inquit I. ad Fratrem M. Cicero. BONGARS.

2. *Ex naturalibus filiae*] Nomen ei Mandanes, ut ex Herodoti I. 107. & Val. Maximi I. 7. ext. 5. constat. Nec multum discrepat Aelianus, qui Var. Hist. XII. 41. Μανδάνην vocat. *Naturalia* quae auctor vocat, Cicero II. de Div. pari fere modo *naturam* vocat. VORST.

4. *Cambysi mediocri viro*] Cambysen vilioris sortis virum fuisse, quam existimatur vulgo, Dio Chrysostomus, si ei credendum, ostendit, qui Oratione XV. de Servitute tradit, Cyrum aute regnum fuisse hominem, qui candelis faciendis quaestum fecerit: ἢ οὐκ οἶσθα, ὅτι λυχνοποιὸς ἦν ὁ Κῦρος Ἀστυάγους, καὶ ὁπότε γε ἠδυνήθη, καὶ ἔδοξεν αὐτῷ, ἐλεύθερος ἅμα καὶ βασιλεὺς ἐγένετο τῆς Ἀσίας ἁπάσης. *An nescis candelarum opificem fuisse Cyrum Astyagis filium, & liberum simul & regem factum esse totius Asiae, & quando potuit, & quando sibi visum fuit*. Alii tamen Cambysen fuisse genere Achaemenidam tradunt. Nobilissimam autem apud Persas familiam Achaemenidarum, ut auctor est Herodotus I. 107. & seqq. Diod. Siculus in Excerptis Peirescianis illum a patre disciplina regia fuisse formatum tradit, ut jam alii notarunt. GRAEV.

In matrimonium tradidit] Angl. *tradit*. Probo, quia sic historici amant loqui, & sequitur mox *arcessit*, simili tempore. SCHEFF.

5. *Arcessit*] Ea est omnium fere veterum librorum in hoc auctore scriptura. Dicitur autem *arcesso* ab arcio; ut a capio, *capesso*; facio, *facesso*. Priscian. lib. VIII. & *arcio* est accio: *ar* pro *ad* ἀρχαϊκῶς. Vide Scaurum de Orthogr. BONGARS.

6. *Natus infans* &c.] Haec omnia prolixe Herodotus exsequitur I. 107. & seqq. Ctesias negat ex Astyagis sanguine fuisse Cyrum. BERNEC.

Regis arcanorum participi.] Non solum Juntae editio, sed & MSS. legunt, *regis amico & arcanorum participi*. Quod male mutarunt editores, ut dudum praecepit Gronovius. Amici enim regum dicebantur olim, qui eis a consiliis sunt. In cap. 7. hujus libri: *Quo facto & amicum in adulterium uxoris sollicitatum hostem sibi fecit*. & cap. 9. *Magum quendam*

datur occidendus Harpago, regis amico & arcanorum participi. [7] Is veritus, si ad filiam, mortuo rege, venisset imperium, quia nullum Astyages virilis sexus genuerat, ne illa necati infantis ultionem, quam a patre non potuisset, a ministro exigeret, pastori regii pecoris puerum exponendum tradidit. [8] Forte eodem tempore & ipsi pastori filius natus erat. [9] Ejus igitur uxor, audita regii infantis expositione, summis precibus rogat, *sibi perferri ostendique puerum*. [10] Cujus precibus fatigatus pastor, reversus in silvam, invenit juxta infantem canem feminam, parvulo ubera praebentem, & a feris alitibusque defendentem. [11] Motus & ipse misericordia, qua motam etiam canem viderat, puerum defert ad stabula, eadem cane anxie prosequente. [12] Quem ubi in manus mulier accepit, veluti ad notam adlusit:

dem ex amicis delegit. lib. XII. 15. *Cum deficere eum amici viderent.* lib. XXXIV. c. 3. *Cum cunctari eum videret, consultationemque ad amicos referre.* Suet. Tib. 55. *Super veteres amicos ac familiares viginti sibi e numero principum civitatis depoposcerat, velut consiliarios in negotiis publicis.* GRAEV.

Regio amico & arcanorum participi] Ita ex uno cod. MS. quem Bongarsius vidit, & ex typis expresso Juntarum legendum videtur. Certe qui regis arcanorum particeps, is ejusdem & *amicus* est. Estque ea vocis *amici* significatio non in hoc tantum, sed & in ceteris bonis auctoribus passim obvia. Quin & infra I. 5. 6. ipse ille Harpagus, de quo hic agitur, *amicus regis* vocatur. VORST. Recte Graevius ex MSS. & Juntina: *regis amico & arcanorum.* Vorstius jam recepit in textum. SCHEFF.

12. *Quem ubi in manum mulier accepit.*] Scribe omnino, *in manus*, neque enim dixeris *accipere in brachium*, sed *in brachia*, ita uti & Graeci solent. Sed & ratio ipsa, absque usu sit, hoc facile persuadeat. FABER. Gemina huic *phrasis* est infra XII. 6. 11. *In cujus manibus pueritiam egerat.* Ergo quod Germani mei dicunt, auf den arm nehmen / id Latini dicunt *in manum accipere.* VORST.

Veluti ad notam allusit] Sic 4. MSS, nostri. Impressi interponunt *puer.* OXON. Recte Oxoniensis secutus quatuor MSS. *puer* delevit, & Vorstius cum Scheffero in sequentibus, *infantis.* Sunt interpretum glossemata. *blandientis* est cum blandiretur in alludendo. GRAEV.

Dulcis quidam blandientis infantis risus] Lege *blandientis infantiae.* hanc enim lectionem confirmant Quintil. in Declam. XIX. *Quum adhuc rudis mici blandiretur infantia.* & Plin. XXXII. Nat. Hist. 2. *Surculi infantiae alligati tutelam habere creduntur.* GRONOV. Mirum quod Bongarsius adjecit *infantis*, cum in antiquioribus typis expressis id non inveniret, vocemque *pueri* jam paulo ante positam videret. VORST. Recte illud *infantis* a Vorstio deletur, cum Libri vett. non agnoscant. Forsan & alterum *blandientis* delendum. Certe non cohaerent sadis com-

lusit: tantusque in illo vigor, & dulcis quidam blandientis risus apparuit, ut pastorem uxor ultro rogaret, *suum partum pro illo exponeret, permitteretque sibi, sive fortunae ipsius, sive spei suae puerum nutrire.* [13] Atque ita permutata sorte parvulorum, hic pro filio pastoris educatur; ille pro nepote regis exponitur. [14] Nutrici Spaco postea nomen fuit, quia canem Persae sic vocant.

CAP. V. [1] Puer deinde, cum inter pastores esset, Cyri nomen accepit. [2] Mox rex inter ludentes sorte

commode, *apparuit in illo risus dulcis blandientis*, rectius dixisset *in illo blandiente*. Sed de hoc sic quisque statuat, ut volet. SCHEFF.

Uxor ultro rogaret] Oxoniensis ex MS. *Uxor multum rogaret*. GRAEV.

Quo suum partum pro illo exponeret] Hoc non est verisimile. Herodotus ait uxorem pastoris peperisse mortuum puerum, atque illum expositum pro Cyro, quod est vero similius: aeque enim pastorum uxores ex se prognatos liberos diligunt, atque Reginae suas proles. Sane multa in hac historia sunt variata ab Herodoti traditione, quae longius prosequi non est nostri propositi. Herodoti enim descriptio est longe verisimilior, maxime ubi postea bellum est inter Cyrum & Astyagem. GLAREAN.

Quo suum partum] Scio usurpari aliquando *quo* pro *ut*, at hoc loco nescio, an sit conveniens. suspicor scripsisse Justinum: *ut pastorem uxor ultro rogaret quoque, suum partum*. Oratio profecto longe efficacior & convenientior. SCHEFF. Alii omittunt haec verba, *quo suum partum pro illo exponeret*. Herodotus auctor est infantem pastoris mortuum fuisse natum; unde in orbitatis solatium permutatio ista vivi pueri loco defuncti non temere expetebatur. OXON.

Nutrici postea Spaco nomen fuit, quia canem Persae sic vocant.] Cum & Trogus Pompejus & Herodotus ipse tradiderint hac voce canem apud Persas significari, ab iis quaesivi, quos in hoc genere scire aliquid credebam, utrum id hodieque verum esset? Negarunt, & alio nomine nunc canem Persice vocari affirmavere. At ego hoc scio, canem apud Hyrcanos, qui sub ditione Persarum sunt, nunc quoque dici *Spac*; Unde hujus appellationis vetustas apparet. Hoc didici ex libris, seu Relationibus Wikfortii, viri Clarissimi atque Elegantissimi; quem virum populi, principesque ambire, amplexari possent, si illum satis nossent. FABER. Juntae recte: *Spaco*. Herodotus Σπακὼ l. 110. GRAEV. Crediderim legendum esse non *Spacos*, sed *Spaco*; quomodo editionem Juntinam habere testatur Graevius. Certe Herodotus, qui primus haec prodidit, ita vocat. VORST. Graevius *Spaco* ex Junt. Forte *Spacus* noster scripsit pro Graeco genitivo Σπακοῦς. SCHEFF.

CAP. V. 1. *Cum inter pastores esset, Cyri nomen accepit*] Non solum editio Juntae, sed & antiquus Codex Bongarsii legunt: *Cum inter pastores esset imperiosus, Cyri nomen accepit*. Sic & codex Anglicanus. Sed alius *imperio usus*. Hanc veram esse hujus loci lectionem puto, qua caussa redditur, cur dictus sit Cyrus, cum antea fuerit ei aliud nomen a pastore, & ejus uxore, a quibus educabatur, impositum. Docet id etiam Herodotus I. 113. Τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κῦρον ὀνομασθέντα παραλαβοῦσα ἔτρεφε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου.

ſorte delectus, cum per laſciviam contumaces flagellis cecidiſſet, a parentibus puerorum querela eſt regi

λου, ὄνομα ἄλλό κου τὶ καὶ ὀ Κῦρον θέμενοι. *Alterum vero, qui poſtea Cyrus appellatus eſt, uxor bubulci ſibi ſumtum educavit, impoſito illi alio quopiam ac non Cyri nomine.* & non longe poſt puer, quem Cyrus flagellis ceciderat, Κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν πρὸς τ̀ πατέρα, ἀποικτίζετο, τῶ ὑπὸ Κύρου ἤντησε. λέγων δὲ ὀ Κύρου (οὐ γάρ κω ἦν τοῦτο τοὔνομα) ἀλλὰ πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος παιδός. *In urbem vero cum contendiſſet apud patrem queſtus eſt, quomodo a Cyro eſſet exceptus. non vero Cyrum appellavit. Nondum ei hoc erat nomen, ſed filium paſtoris boum Aſtyagis.* Non igitur primis annis, quos inter paſtores exegit, Cyrus fuit dictus, ſed poſt illud tempus, quo inter paſtores imperio erat uſus in puerili illo ludo, Cyrus demum fuit appellatus, ſive a pueris, cum quibus luſerat, ſive a veris parentibus, ſive a civibus. Narrat deinceps Juſtinus, quomodo ex illo imperio ſeu regno inter pueros exercito fuerit agnitus ab avo. *Mox rex inter ludentes ſorte delectus cum per laſciviam contumaces flagellis cecidiſſet, a parentibus puerorum querela eſt regi delata.* Haec ita ſunt accipienda, mox a parentibus puerorum querelam eſſe regi delatam, cum in illo imperio, rex ſcilicet inter ludentes ſorte delectus, per laſciviam contumaces flagellis cecidiſſet. Vides igitur non fruſtra *imperioſus* inveniri in libris antiquis, quamvis emendatius legatur in uno, *imperio uſus:* Doctiſſimi & amiciſſimi mihi, cum in vivis eſſet, viri emendationem, qui conjicit ſcribendum eſſe, *Puer deinde cum inter paſtores eſſet in Perſis Cyri nomen accepit*, probare non poſſum, quia paſtores illi, apud quos educabatur, & quibuscum verſabatur, non erant Perſae, ſed Medi. In Media enim natus erat Cyrus, in Media expoſitus, in Media ad decimum annum, quo imperium inter paſtores exercuit, commoratus. vide Herodot. l. 10. Poſtea demum ad parentes in Perſiam remiſſus eſt, ubi non inter paſtores egit, ſed ut regis Medorum nepos, & Mandanes filius laute fuit habitus & educatus. vide cap. 122. ejusdem libri. Et hoc eſt, quod ad eum ſcribit Harpagus, *eum ablegatum fuiſſe in Perſas.* Tum autem ei videtur hoc nomen impoſitum fuiſſe in Perſia. Perſis enim *Cyrus* eſt *ſol*, ut notarunt Cteſias & Plutarchus. Etiam nunc *Chur & Churſhid* apud Perſicos poëtas *ſolem* ſignificare viri doctiſſimi monuerunt. GRAEV. Veteres plurimi habent: *i. p. eſſet imperioſus*, quod & Graevius dicit, non temere ſpernendum. At quid ſibi velit, hoc vero non declarat. Porro vox *imperioſi* vix hic obtinere poteſt locum. Hoc enim vitium ſignificat. deinde quomodo imperioſus fuerit puer adhuc, & conſtitutus ſub arbitrio paſtorum? quod illud ejus eſſe potuit imperium? Et plane propoſitum hic noſtro, reddere cauſam, quare Cyrus dictus fuerit. At hoc non addiſcitur, ex illo *imperioſus*, quoniam Cyrus non *imperioſum*, verum *Solem* denotat, ad quem nil facit vox *imperioſus.* Puto igitur ſic legendum: *puer deinde cum inter paſtores eſſet in Perſis, Cyri nomen accepit.* Oſtendit nempe illud *in Perſis*, cur ei Perſicum nomen Cyri ſit impoſitum & non Medicum aliquod, videlicet, quia puer verſabatur non in Medis, ſed in Perſis. Porro locum hunc ſic eſſe legendum, patet etiam ex ſequentibus, in quibus Harpagus eum ſcribit *ablegatum in Perſas*, neque enim iſta poſſunt intelligi, niſi locus hic ad iſtum modum legatur, cum de iſta Cyri ablegatione in Perſas nullum verbum alias praeceſſerit. SCHEFF.

Cyri nomen] Cyrum Perſico ſermone *Solem* ſignificae auctores ſunt, Cteſias, Plutarchus in Artaxerxe cap. 1. Plethon in expoſitione eorum, quae in Magicis Zoroaſtris oraculis obſcurius dicuntur. Unde apparet

regi delata, indignantibus a ſervo regio ingenuos homines ſervilibus verberibus adfectos. [3] Ille arceſſito puero & interrogato, cum, nihil mutato vultu, *feciſſe ſe ut regem* reſpondiſſet, admiratus conſtantiam, in memoriam ſomnii reſponſique revocatur. [4] Atque ita cum & vultus ſimilitudo, & expoſitionis tempora, & paſtoris confeſſio convenirent, nepotem agnovit. [5] Et quoniam defunctus ſibi ſomnio videretur, agitato inter paſtores regno; animum minacem dumtaxat in illo fregit. [6] Ceterum Harpago amico ſuo infeſtus, in ultionem ſervati nepotis, filium ejus interfecit, epulandumque patri

paret Suidam, etymon exotici nominis petentem e Graecia ſua, toto, quod ajunt, coelo errare. BERNEC.

2. *Servilibus verberibus*] Infra II. 5. 4. *Verbera in aciem, non arma ferenda, omiſſoque ferro, virgas ac flagella, ceteraque ſervilis metus paranda inſtrumenta.* Et recte Accurſius ad L. 12. D. de Jure Fiſci, *ſervilia verbera* interpretatur *flagella*. ut L. 10. §. pen. D. de in Jus Vocando, juncta L. 7. §. 2. D. de Injuriis, probat. Petronius *ſerviles poenas* dixit. Salluſt. I. Hiſtor. *abunde libertatem rati, quia tergis abſtinetur.* Vide Senecam ext. Apolocynth. BONGARS. Hinc *verberibus foedari* homines liberi dicuntur Tacito III. Hiſt. 77. Aliud eſt, *puerili verbere moneri.* V. Annal. 9. adde Briſſon. Sel. Ant. Juris II. 9. BERNEC. Florus I. 23. 1. *Serviliter in terga ſaevire* & noſter infra II. 5. 5. VORST.

5. *Animum minacem duntaxat in illo fregit.*] Pro *minacem* malim legere *minatione*; quomodo Major edidit. VORST. Non diſplicet, quod ex codice Majoris probat Vorſtius, legendum *minatione* pro *minacem*, cum vix integer alias ſit ſenſus. Et *minatione* pro *comminatione* ponitur eleganter, ut non pauca hujus generis alia. Senſus; *fregit animum*, id eſt, minuit iram, *minatione*, id eſt, comminatione, qua Cyrum ab ulteriore conatu ſatis deterrere poſſe ſibi viſus eſt, *duntaxat in illo*, id eſt, eatenus ſaltem, quatenus iratum habuit animum erga Cyrum. non quatenus & erga Harpagum, cui non putavit ſufficere ad delinimentum, ſi Harpago minaretur ſolum, ſed damno ſimul aliquo in ſolatium ultionis afficiendum. SCHEFF. Vetuſtarum editionum lectionem, quae *minatione* prae ſe ferunt, quod & in Juntina legitur, minime ſequendam duco. *Animus minax* eſt ira percitus, qui exitium minabatur & Harpago & Cyro. Non enim placatum ejus animum & mitigatum erga Cyrum ſtatim fuiſſe, poſtquam eum agnoverat, patet ex Herodoto, qui I. 120. narrat, ut Aſtyages deliberarit cum Magis, tollendus ne Cyrus eſſet propter ſomnium, an vero ſervandus. Haec tantum verbo, ut in compendio, tangit Juſtinus. Sententia eſt, Aſtyagen iram illam minacem, ſi non erga Harpagum, ſaltem erga Cyrum compreſſiſſe. *Duntaxat* Latinis eſt *ſaltem, minimum.* GRAEV.

6. *Filium ejus* &c.] Commemorat & Seneca de Ira III. 15. BONGARS. & Ovid. in Ibin. BERNEC.

Epulandumque patri tradidit] Theophilus ad Autolycum lib. III. non hoc Aſtyagi, ſed Cambyſi tribuit. Perperam. VOSS.

Ad

tri tradidit. [7] Sed Harpagus, ad praesens tempus dissimulato dolore, odium regis in vindictae occasionem distulit. [8] Interjecto deinde tempore, cum adolevisset Cyrus, dolore orbitatis admonitus, scribit ei, *ut ablegatus in Persas ab avo fuerit: ut occidi eum parvulum avus jusserit: ut beneficio suo servatus sit: ut regem offenderit: ut filium amiserit.* [9] Hortatur, *exercitum paret, & pronam ad regnum viam ingrediatur*, Medorum transitionem pollicitus. [10] Epistola, quia palam ferri nequibat, regis custodibus omnes aditus obsidentibus, exenterato lepori inseritur, lepusque in Persas Cyro ferendus, fido servo traditur: addita retia, ut sub specie venationis dolus lateret.

CAP. VI.

7. *Ad praesens tempus*] Sufficit *ad praesens*, & sic loquuntur Tacitus quoque Annal. IV. 31. & 44. Hist. I. 44. & Sueton. Tit. 6. nec dubitem a manu glossatoris esse *tempus*. Sed hoc editorum consensu, nihil audeo mutare. BERNEC. Putat Berneccerus *tempus* esse a manu glossatoris; quod alii dicant *ad praesens*, subaudito *tempus*. Verum quod ita loquuntur alii, non necesse erat & nostrum ita loqui. Fit enim ut quae subaudiri solent, etiam diserte adjiciantur. Ita dicunt *brevi* & *brevi tempore*. VORST.

8. *Ut ablegatus in Persas ab avo fuerit*] Optime MSS. *ablegatus*. Amant enim hoc verbum sic usurpare, ut adsit ei quaedam invidia & malevolentia: genus loquendi, quo saepe Livius utitur: ut V. 2. *Remotam in perpetuum & ablegatam ab urbe, & Republ. juventutem.* & XXII. 25. *Consulum alterum specie classis Punicae persequendae procul ab Italia ablegatum.* & XXIII. 31. *Deinde ubi ablegatum, velut de industria M. Marcellum viderunt.* Sed & de hac ablegatione exstat memorabilis narratio apud Athenaeum XIV. pag. 633. petita ex Dinonis Persicis. GRONOV. Major, Becharius, & alii ediderant *relegatus*; quod magis placet, & sine dubio itidem e MSS. haustum. VORST. Vorstio magis placet *relegatus*, quod nonnulli habent. Mihi vero *relegatus* glossa videtur alterius. Saltem *relegatio* non fuit illa Cyri dimissio in Persas, sicut quidem alias vox *relegationis* sumitur pro ejectione infami e patria. tantum illuc mittebatur, ut retunderetur ejus spiritus, omnisque rei gerendae ipsi adimeretur occasio. At hujusmodi sensu vox *ablegationis* nota optimis scriptoribus. Terent. in Hecyr. *Aliquo mihi est hinc ablegandus, dum parit Philumena.* SCHEFF.

10. *Exinterato lepori*] Ita MSS. Glossae: *Interata*, ἐξεντερισθέντα, voce ab interioribus ducta. BONGARS. De historia consulendus Herodotus I. 123. & Polyaenus VII. & Frontin. III. 13. 3. BERNEC. Vix dubium, quin legendum sit *exenterato*. Higinus Fab. XXX. *Hydram Lernaeam Minerva monstrante interfecit & exenteravit.* Plin. XXX. Nat. Hist. 5. *Idque in exenterato, proscissoque vivo (catulo) deprehendi.* GRONOV. Bongarsius e MSS. maluit *exinterato*. Mihi magis placet lectio vulgata: quae & apud Plautum observatur Epid. II. 2. & V. 2. Est enim *exenterare* sine dubio ex Graeco ἐξεντερί-

CAP. VI. [1] Lectis ille epistolis, eadem somnio adgredi jussus est: sed praemonitus, ut quem primum postera die obvium habuisset, socium coeptis adsumeret. [2] Igitur antelucano tempore ruri iter ingressus, obvium habuit servum de ergastulo cujusdam Medi, nomine Sybaren. [3] Hujus requisita origine, ut in Persis genitum audivit, demtis compedibus, adsumtoque comite, Persepolin regreditur. [4] Ibi convocato populo, jubet *omnes præsto cum securi-*

τερίζειν formatum; ipsum Graecum autem ab *ἔντερα*, quod quidem *viscera* significat, ortum. Vide & Vossium in Etymolog. L. L. VORST.

Ut sub specie venationis dolus lateret] Mihi magis placet quod in antiquioribus typis expressis est *venationis*, quam quod Bongarsius edidit *venatoris*. Sic & v. 8. 12. *sub obtentu liberationis*, quod retinuit Bongarsius, melius est quam quod in aliquo Cod. MS. est *sub obtentu liberatoris*. Infra XXXIV. 3. 8. pro *sub specie venationis* dicit *specie venandi*. VORST. Vorstius ex editis vetustioribus, *venationis*. Non displicet. SCHEFF. Sic & Junt. GRAEV.

CAP. VI. 1. *Eadem somnio aggredi jussus est:*] Antiquiores editiones habent, *eandem viam somnio aggredi*. VORST.

Sed praemonitus] Mendum est sane leviculum, at mendum tamen. Pro *sed* legendum *&*, quod MSS. Codd. Bongarsii habuere. FABER.

Quem primum postera die obvium habuisset, socium coeptis assumeret] Eaedem antiquiores editiones *haberet:* quod rectius videri posset propter id quod sequitur *assumeret*. Sed non insolens tamen est ipsum plusquam perfectum tempus poni pro imperfecto: ideoque illud quod e MSS. sine dubio, rescribere placuit Bongarsio, haud muto. VORST.

2. *Nomine Sybarem.*] MS. habet *Scharem*. Legendum *Soebarem*. Et sic quoque infra. *Soebares* is est *Oebares*, Οἰβάρης. Utrumque enim dicitur. Sic Androcottus Sandrocottus, Indica Sindica, Merdis Smerdis, Osthanes Aeschylo est *Σωσθάνης*. Alibi plura. Voss. Isaacus ille Vossius, in quo mihi ingenium & doctrina ex aequo certare videntur, *Oebarem* legendum esse ostendit, non *Sybarem*; Id quod & verum est, &, ni ipse occupasset, potuissem & ego ostendere. FABER.

3. *Persepolin regreditur*] Hoc saepe miratus sum, quod & nunc demiror, unde isthaec appellatio Graecanica urbis antiquissimae, & quae olim totius Orientis regia fuit. An a Baccho? an a Perseo? an denique ab Hercule? Somnia. Vellem autem, vellem, verum tam clarae urbis nomen edidissent veteres historici. Nam, aut valde fallor, aut Graeculi homines morem suum in mutandis locorum nominibus secuti sunt; quod in exemplis pene infinitis nuper demonstravit incomparabilis Ille noster amicus Samuel Bochartus in suo PHALEG, quod ego opus immortale futurum, si quid conjectura valeo, jam pridem auguror. FABER.

4. *Ibi convocato populo*] Frontinus I. 11. 19. BONGARS. Herodotus I. 125. & seq. Polyaenus lib. VIII. Frontinus I. 11. 19. BERNEC.

Praesto cum securibus esse] Malim cum MSS. meis, *praesto c. s. adesse*, & sic edere malim, quam quomodo hactenus circumfertur, *praesto cum securibus esse*. Sed minutum hoc. MOD. *Adesse* restituit e MSS. suis Modius. Antea fuit *esse*. BERNEC. Antiqq. Edd. *esse*. Et retinuit eadem Bongarsius. At Modius quod in quibusdam

curibus adesse, & *silvam viae circumdatam excidere.* [5] Quod cum strenue fecissent, eosdem postera die apparatis epulis invitat: [6] deinde cum alacriores ipso convivio factos videret, rogat, *si conditio proponatur, utrius vitae sortem legant, hesterni laboris, an praesentium epularum? Praesentium*, ut acclamavere omnes; ait, *hesterno similem labori omnem vitam acturos, quoad Medis pareant: se secutos, hodiernis epu-*

busdam MSS. reperit *adesse*, & secutus eum Berneccerus, compositum istud pro simplici rescribendum censuerunt. Nobis simplex rectius videtur; quia *praesto* antecedit. VORST. *Esse* Juntina & Oxoniensis ex MS. asserit. GRAEV.

5. *Postera die ad paratas epulas invitat*] Cum & Bongarsius fateatur in manu exaratis suis Codd. exstare, *postera die apparatis epulis invitat.* & ita nostri membranacei libri scripti antiquissimi habeant, ita editio Cratandriana Basileensis, cui praefuit vir doctissimus Joann. Sichardus, ita Italica A. CIↃ. IↃ. X. quam recognoverat eruditissimus vir Sabellicus, emisit Augustinus Becharius, non video, cur ea scriptura reiici debeat. maxime cum ita etiam loquatur historicorum princeps Livius. MOD. Vulgo editi, *ad paratas epulas invitat.* Sed restituimus auctori lectionem, quam & Bongarsius & Modius fatentur in manu exaratis suis codicibus extare: ita Sallust. Histor. IV. 3. 18. *cum se cibo vinoque laeti invitarent.* imo noster ipse XII. 13. 7. BERNEC.

Apparatis epulis invitat] Bongarsius maluit *ad paratas epulas*; credo quod in quibusdam MSS. id reperisset. Monuit tamen alios Codd. MSS. & antiquiores item typis expressos, habere *apparatis epulis*. Neque perpetuum illud est, ut dicatur *invitare ad aliquid*, vel *in aliquid*, sed dicunt etiam simpliciter *invitare aliquem*. Noster XII. 13. 7. *Instaurata comessatione & ipsum & sodales ejus invitat.* Hic quomodo duo ablativi consequentiam designantes praemittuntur, sic & in altero illo factum videri potest: ut *apparatis epulis invitat* sit pro *epulas apparat & invitat.* Vel potest *epulis* pro casu tertio haberi: qua ratione dicunt *invitare aliquem tecto & domo*, *invitare hospitio*, *invitare poculis.* VORST.

Apparatis epulis] Lectionem hanc asserit quoque quam saepe laudamus Juntae editio. Nescio autem cur hic Vorstius tricetur. *Invitare* hic non est vocare ad epulas, ut vir doctus & alii existimant, sed vino epulisque liberaliter hospites accipere. Caesar. I. de Bello Civ. 74. *Interim alii suos in castra invitandi caussa adducunt, alii ab suis abducuntur. Invitandi caussa* est ut benigne eos excipiant amiceque. Liv. I. 9. *Invitati hospitaliter per domos cum situm, moeniaque & frequentem tectis urbem vidissent*, hoc est, laute & comiter tractati. Hinc & qui libenter vescuntur, & largius bibunt, *se ipsos invitare* dicuntur. Sallust. *cum se cibo vinoque laeti invitarent.* Plaut. Amphit. I. I. *Mira sunt, invitavit se in coena plusculum.* Sueton. Octav. 77. *quoties largissime se invitaret. Apparatae epulae* sunt splendidae, lautae, opiparae. ut *apparatius coenare* apud Plinium in Epistolis, & *profusissimi obsoniorum apparatus* apud Sueton. Vitell. 10. Inferius XI. 8. *Fuit rex armorum, quam conviviorum apparatibus studiosior.* GRAEV.

6. *Utrius vitae sortem legant*] Valde durus mihi locus hic videtur; certe nihil est, quod illi *vitae* commode respondeat. non enim *vitae* *Libe-*

CAP. VII. [1] Initio regni Cyrus Sybaren, coeptorum socium, quem juxta nocturnum visum ergastulo liberaverat, comitemque in omnibus rebus habuerat, Persis praeposuit, sororemque suam ei in matrimonium dedit. [2] Sed civitates, quae Medorum tributariae fuerant, mutato imperio, etiam conditionem suam mutatam arbitrantes, a Cyro defecerunt: quae res multorum bellorum Cyro causa & origo fuit. [3] Domitis demum plerisque, cum adversus Babylonios bellum gereret, Babyloniis rex Ly-

illorumque imperium fuisse centum quinquaginta annorum. Vide illius Canonem Chronologicum, Saec. XVII. GRAEV.

CAP. VII. 1. *Initio regni Cyrus*] Cyrus creditur primus rex fuisse Persarum. Sed apud Aeschylum in Persis v. 767. duo commemorantur qui illum antecesserunt.

Μῆδος γὰρ ἦν ὁ πρῶτος ἡγεμὼν στρατοῦ,
Ἄλλος δὲ κείνου παῖς τόδ᾽ ἔργον ἤνυσε.
Τρίτος δ᾽ ἀπ᾽ αὐτοῦ Κῦρος, εὐδαίμων ἀνήρ.

Medus erat primus dux exercitus,
Alter ejus filius opus perfecit.
Tertius ab illo Cyrus felix vir.

Tum reliquos inde Persarum reges recenset usque ad Xerxem. Haec primus observavit Ill. Marshamus in Canone Chronologico, qui & docuit illum Medum, qui primus recensetur in serie regum Persicorum, esse Darium Medum, cujus saepe meminerit Daniel, qui non fuit Babylonius, sed Medus. Cujus etiam meminit Suidas, cum ait, Μῆδος βασιλεὺς Περσῶν, *Medus Babyloniorum rex.* Et in Δαρεικοί· Εἰσὶ μὲν χρυσοῖ στατῆρες οἱ Δαρεικοὶ οὐκ ἀπὸ Δαρείου τοῦ Ξέρξου πατρός, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἑτέρου τινὸς παλαιοτέρου βασιλέως ὠνομάσθησαν. *Darici sunt stateres aurei, non a Dario Xerxis patre, sed ab alio quodam antiquiore rege denominati.* Cum vero inter Cyrum & Darium Hystaspis filium nullus alius fuerit huius nominis rex, necessario Darius fuit, qui ante Cyrum apud Persas regnavit. Fuit iste Darius Cyaxaris filius. Hinc Danieli dicitur VI. 1. filius Asveri de semine Medorum. Cyaxares est Asverus, ut Scaliger de Emend. Temp. docuit. Is fuit Phraortis filius, quem pater praefecit regno Persico, nomine ac potestate regia, quia Persae jam pridem excutere volebant jugum dominationis Medorum, teste Herodoto I. 127. Cyrus autem primus vulgo Persarum rex habetur, & quia pater ejus erat Persa, cum priores duo reges essent gente Medi; & quia res & gens Persarum ante tempora Cyri fuerant valde obscurae, quas primus illustravit Cyrus homo Persa. Secundus anonymus Persarum rex apud Aeschylum est Cyaxares Xenophontis, ut pluribus docet laudatus Marshamus in Canone Chronolog. in Saec. XVIII. GRAEV.

3. *Cum adversus Babylonios bellum gereret*] De Babyloniorum regno nihil commemorat Justinus, nisi haec de illius excidio & post rebellionem sub Dario Hystaspis filio cap. ultimo hu'us libri. E us origine nihil est obscurius, quam tamen erudite, ut cetera, ex Canone Chronolog. regum Babyloniorum Ptolemaei eruit Marshamus, praeclare de doctrina temporum, si quisquam, meritus. Is Canon complectitur epocham sive annos Nabo-

Lydorum Croesus, cujus opes & divitiae insignes ea tempestate erant, in auxilium venit; victusque jam ac desolatus, in regnum refugit. [4] Cyrus quoque post

Nabonassari, primi regis Babyloniorum. Is fuit Assyrius gente. A tempore Nabonassari fuerant duplices reges Assyrii. Alii, qui Nini sedem imperii habuerant, alii qui Babylone regnarant. Hinc prima pars Canonis continet regum Assyriorum & Medorum seriem, usque ad initium Cyri. Illa complectitur annos CLIX. Altera Persarum reges, usque ad mortem Alexandri Magni annos CCXV. ut totius regni Babylonici periodus fuerit annorum CDXXIV. Unde constat quoque Babyloniam non esse tantae antiquitatis, ut vulgo creditur, & superius traditur a Justino. Originem debet Nabonassari. Is vixit seculo XVII. post diluvium, anno circiter DCCL. ante Christum natum. Nabocolassarus Nabopolassari filius, qui Ebræis dicitur Nabucodnosor magnus, vel secundus, eam mirificis operibus exornavit. Vide Marsham. ad Saec. XVII. Ultimus Babyloniorum rex fuit Nabonadius, quem expugnata Babylone cepit Cyrus, & Carmaniae praefecit, ut auctor est Berosus apud Josephum lib. I. contra Apion. Sed de regibus Babyloniae, quorum meminit Canon Ptolemaei, ut & de iis, quos Daniel commemorat, vide Marsham. ad Saec. XVII. & XVIII. GRAEV.

Rex Lydorum Croesus] Omnes tradunt, jam tum temporis Croesum a Cyro victum captumque fuisse, cum Babyloniis bellum inferret. Quomodo ergo iis opem tulerit, non video. Sed videtur Trogus, ut saepe, alios secutus fuisse auctores. VOSS. Herodotus lib. I. prodidit, Assyriis & Babyloni a Cyro tum demum bellum illatum, cum Croesum idem jam vicisset, omnesque terras, quae ditionis ejus fuerant, occupasset. Quod si verum, ut sane videtur, non potuit Croesus in auxilium venire Babyloniis. Vide & Scaligerum de emend. temp. lib. VI. VORST.

Victusque jam de se solicitus] Pertinaciter pertendunt etiam nostrae Membranae, *victusque jam ac desolatus*, qua voce etsi usus Virgilius, ejusque similis Silius Italicus, & ante hunc Livius, nihil tamen muto. MOD. Val. Acidalius ad Velleium, sub finem, ut in veteribus, ita scribendum hic monet, *victisque*, nempe Babyloniis, quibus auxilio venerat: non ipse victus. Ego *victus* praefero. nam mox sequitur, *fortuna prioris praelii perculsum.* &c. BERNEC. Jam pridem monuit Gronovius Observat. lib. IV. restituendum esse ex MSS. *victusque jam ac desolatus*, h. e. desertus, nudatus, exutus exercitu, castris, copiis omnibus. Vide c. 20. illius libri. Certissima est haec veterum librorum scriptura *desolatus*, hoc est desertus a suis, qui fusi erant, & fuga, qua quisque poterat, suae consulebant saluti, rege relicto. GRAEV. Legi oportere arbitror, *de se solicitus, in regnum refugit.* Et hoc Latinissimum est. Neque eo opus sit quod in quibusdam libris legitur *desolatus*, pro *de se solicitus.* Tu tamen & Vossium videto, & Graevium. FABER. Omnino legendum e Codd. MSS. quos vidit Bongarsius, *victusque jam ac desolatus.* Qua de re & Gronovius IV. Observat. 21. monuit. Vulgo legitur *victusque jam de se solicitus.* Est autem *desolatus* idem quod desertus, nudatus, exutus exercitu & castris. Dicunt sane ipsum quoque hominem *desolatum*, si, quibus ante stipatus fuerat, discedant, aut ab eo segregentur. Tacitus I. Ann. *Nonanus opperiendas Tiberii epistolas clamitaverat: mox desolatus aliorum discessu, imminentem necessitatem sponte praevenit.* Et lib. XII. *Desolatus paullatim etiam servilibus ministeriis.* In antiqua inscriptione apud Grute-

 rum

post victoriam, compositis in Babylonia rebus, bellum transfert in Lydiam. [5] Ibi fortuna prioris praelii perculsum jam Croesi exercitum, nullo negotio fundit: Croesus ipse capitur. [6] Sed quanto bellum minoris periculi, tanto & mitior victoria fuit. [7] Croeso & vita, & patrimonii partes, & urbs Barce concessa

rum mater *desolata* dicitur, cujus filius obiit, quaeque filio orbata fuit. Vide pag. 682. operis Gruteriani. VORST. Putant scribendum *jam ac desolatus*, Vorstius in textum quoque transsumsit. Explicat autem per *nudatus*, *exutus exercitu*, *castris*, *copiis omnibus*. Atqui hoc in Croeso falsum. Docet ipse noster, quando exercitum ipsius scribit fuisse perculsum fortuna prioris praelii. Hoc enim vix potest accipi de exercitu plane alio & novo, sed de veteri, qui semel ab hoste profligatus fuit. Suspendo igitur adhuc assensum meum, donec lectio ista codicibus & pluribus & melioribus fuerit firmata. Et quoniam video in quibusdam pro *victusque*, legi *victisque*, cogitandum aliis relinquo, an non scripserit noster, *victisque jam ac desolatis, in regnum refugit*, ut ad Babylonios referatur, sitque sensus, Babylonios illo praelio sic fuisse fusos caesosque, ut nulla spes ipsis relinqueretur reficiendarum virium. Idcirco Croesum non potuisse longius auxilio eis esse, sed quod ex suo exercitu cladi superfuerat, id reduxisse domum. SCHEFF.

5. *Perculsum*] Sic infra II. 13. 1. Male vulgati *percussum*. De re vide Gruteri Differt. XIV. ad Tacit. Hist. V. 16. *Superesse*, *qui fugam animis*, *qui vulnera tergo ferant*. Adde Liv. VIII. 16. 6. XXXV. 2. 3. XXXVIII. 26. 7. BERNEC.

6. *Tanto & mitior*] Florus II. 8. 26. IDEM.

7. *Urbs Barce*] *Barce* est in Africa, Pentapoleos oppidum in Cyrenaica, sed ea regio nondum erat sub Persis, quare hoc nomen suspectum est: non tamen aliud temere reposuero, nisi exemplari aliquo adjutus, aut historico meliore. Caeterum Herodotus ait Croesum semper sub Cyro fuisse, ac post Cyri mortem Cambysi commissum. GLAREAN. MSS. quidam *urbs vero concessa:* alii *vero & concessa:* alii *Baragon cessa.* vulgata lectio probari non potest: est enim Barce in Cyrenaica provincia urbs Pentapoleos, quo Persarum arma victricia nondum pervenerant. Herodotus lib. III. init. Absurdius est *Beroea*, quomodo Asulanus edidit. est enim oppidum Macedoniae, Ptolemaeo Βέῤῥοια. Ctesias urbem Croeso dono datam *Barenen* vocat πόλιν μεγάλην, ἐγγὺς Ἐκβατάνων, de qua & Stephanus. BONGARS. Si vel unus librorum MSS. emendationi faveret, rescriberem *urbs Barene*, quam Mediae urbem, cujus & Stephanus meminit, Croeso dono datam ostendit ex Ctesia Bongarsius. Nam neque *Barce* Pentapoleos urbs in provincia Cyrenaica huic loco convenit, cum eo Persarum arma victricia nondum pervenerint, ut apparet ex Herodoto III. 1. nec item illa ab Alexandro condita, de qua infra XII. 10. 6. minime vero, quomodo Asulanus edidit, *Beroea*, Ptolemaeo Βέῤῥοια, Macedoniae oppidum. Ex caeteris quoque lectionibus nihil sani erui potest: *urbs vero concessa: vero & concessa: Baragon cessa:* & quod Sabellicus habet, *urbs Berse concessa.* BERNEC. Non est dubitandum de emendatione Bongarsii, qui censet legendum esse: *Urbs Barene.* Sic Ctesias: Καὶ ἔδωκε Κῦρος Κροίσῳ πόλιν μεγάλην Βαρήνην ἐγγὺς Ἐκβατάνων. *Et dedit Cyrus Croeso urbem magnam Barenen prope Ecbatana.* In editione Juntina vestigia verae hujus lectionis deprehendere licet. In ea enim scribitur, *urbs Beroea.* GRAEV.

10. *Post*

cessa sunt: in qua etsi non regiam vitam, proximam tamen majestati regiae degeret. [8] Haec clementia non minus victori quam victo utilis fuit. [9] Quippe ex universa Graecia, cognito quod illatum Croeso bellum esset, auxilia velut ad commune exstinguendum incendium confluebant. [10] Tantus Croesi amor apud omnes urbes erat: passurusque Cyrus grave bellum Graeciae fuit, si quid in Croesum crudelius consuluisset. [11] Interjecto deinde tempore, occupato in aliis bellis Cyro, Lydi rebellavere: [12] quibus iterum victis arma & equi ademti, jussique cauponias & ludicras artes, & lenocinia exercere. [13] Et sic gens industria quondam potens, & manu strenua, effeminata mollitie luxuriaque, virtutem pristinam perdidit; & quos ante Cyrum invictos

10. *Passurusque Cyrus grave bellum Graeciae fuit*] Oxonienses ediderunt ex MS. *ut passurus grave bellum ejus gratia fuerit.* Quâm lectionem puto esse elegantissimam. Nam praeterquam quod *bellum Graeciae* paullo dicatur insolentius pro *a Graecis*, etiam illud *Graeciae* superfluum: quoniam praecedit *ex universa Graecia*. SCHEFF.

11. *Lydi* &c.] De quibus & Polyaenus Strateg. VII. Ad hunc modum domuit Xerxes Babylonios apud Plutarch. Apoph. Reg. cap. 6, Aristodemus Cumanos apud Dionys. Halicarn. VII. 8. & Sesostris Aegyptios, referente Scholiaste Sophoclis: *Romanos* certe *voluptatibus plus adversus subjectos quam armis valuisse* Tacitus affirmat Hist. IV. 64. & est exemplum in Agric. c. 21. BERNEC.

12. *Cauponias* &c.] In libris antiquis legitur *cauponias*, *ludicras artes*, quod non negligendum. Suspicor quippe, veram Justini scripturam esse, *cauponias artes & lenocinia exercere*, atque illud *ludicras* ex glossa, qua quis illud *cauponias* explicabat, irrepsisse. *Cauponius* vocabulum est probum, ipsique usurpatum Plauto in Poenulo, ubi *puer cauponius* nominatur sensu non alieno ab hoc loco, pro puerili scorto vel cinaedo. Nam *cauponiae artes* apud nostrum meretriciae, quales olim in cauponis frequentissime solebant exerceri, ut est pridem demonstratum Casaubono ad Theophrasti Characteres p. m. 184. Itaque hic conjunguntur cum lenociniis. Quanquam non meretriciae solae, sed & aliae ad luxum atque voluptates pertinentes, plane sicut hodieque non raro in cauponis ista conjunguntur. *Cauponium instrumentum* usurpavit quoque Marcianus JCtus in L. 17. §. 2. D. de Fundo Instructo, ut vix possit dubitari, quin haec lectio nostro sit restituenda. SCHEFF. Vett. Codd. prae se ferre *cauponias & ludicras artes* olim monuit Valens Acidalius in lectionibus Vellejanis, & merito probavit, praefatus eodem modo formatam esse hanc vocem, ut *histrionius* & *praeconius quaestus* apud Ciceronem, eamque inveniri apud Plautum, apud quem legatur *cauponius puer*. Sic & *lenonius* apud eundem Comicum Pseud. II. 4. *oppidum expugnatum faxo erit lenonium*. Asseruit hanc lectionem etiam Cl. Schefferus. Sine haesitatione illam recepi, ubi vidi in Juntina dudum eam extitisse, quam sequentes

victos bella praestiterant, in luxuriam lapsos otium ac desidia superavit. [14] Fuere Lydis multi ante Croesum reges, variis casibus memorabiles: nullus tamen fortunae Candauli comparandus. [15] Hic uxorem,

editores interpolarunt, quia huius vocis rarioris exemplum eos fugiebat. GRAEV.

14. *Fuere Lydis*] Herodot. lib. I. de Gyge, vide & Plutarch. I. Συμποσιακῶν. BONGARS. Lydorum regnum est antiquissimum. Ab antiquo illius terrae rege Maeone patre Cybeles populi Maeones olim dicti, & quae postea Lydia vocabatur, appellata fuit Maeonia, ut constat ex Herodoto, Strabone & aliis. Primus Maeoniae rex fertur fuisse Menes, Jovis & Telluris filius, ut auctor est Dionys. Halic. Antiq lib. I. Post ibi rerum potitus est Atys, cuius filius fuit Lydus, a quo mutato pristino nomine dicti sunt Lydi. Ab Atye vero prima regum Lydiae familia fuit Atyadarum dicta, ad quam pertinet Omphale, Jordani filia, uxor Tmoli, cui serviit Hercules tres annos. Atyadarum familiae successerunt Heraclidae, Hercules tempore servitutis consuevit cum Omphales ancilla, quae puerum ex illo sustulit, cui Cleolao nomen. Vide Apollodor. Biblioth. lib. II. Cleolai nepos fuit Argon, Alcaei filius, qui extincta Atyadarum gente, regnum transtulit ad Heraclidas paulo ante bellum Troianum. Herodot. I. 7. Hi rerum potiti sunt annos 505. Ultimus huius familiae fuit Candaules Myrsi filius, de quo hic Justinus. Tertia familia regum Lydiae fuit Mermnadarum, cujus primus rex fuit Gyges, ultimus Croesus, qui dicuntur imperasse Lydis annos 170. Haec in tyronum gratiam. Pluribus exequitur ista Cl. Marshamus Canone Chronologico cap. 17. GRAEV.

Fortunae Candauli] Rectius forte, *fortuna Cand.* Diffundit hanc historiam Herodotus I. 8. & seqq. Vide & Plutarchi Symposiaca I. Quaest. 5. Non absimilia de Othone Tacit. Ann. XIII. 46. BERNEC. Simpliciter hic locus est accipiendus, nempe ut nullius regis casus fuerit similis fortunae Candauli, quod loquendi genus jam illustravimus IV. Observat. 8. Ceterum *Candauli* est secundi casus. Id enim placuit veteribus, ut in nominibus propriis, in *es* desinentibus, secundum casum efferrent per *i*, non per *is*. Ut Terent. *Chremi.* Cic. *Socrati.* Gell. *Euripidi*, *Sophocli*, & sic apud alios. quia & Graeci etiam nomina, alioquin in *ης* desinentia, saepe per *ου* finiebant. GRONOV. Suspicatur Berneccerus legendum esse *fortuna:* Idem & mihi pridem visum est, & certum puto. Nam *Candauli* est tertii casus: unde & mox legendum *Caedes Candaulis*, non *Candauli*; Nam iste morio, iste fatuus Princeps, Herodoto non ille quidem Candaulos dicitur, sed Candaules. Posset tamen & retineri istud *Candauli* in secundo casu, itidem ut dicimus, *Achilli* pro Achillis, *Ulyssi* pro Ulyssis, *Pericli* pro Periclis; nempe per metaplasmum, ut vocant grammatici, id est per variam declinandi nominis rationem. FABER.

Nullus tamen fortunae Candauli comparandus] Berneggerus mallet *fortuna;* & ut Candauli sit casus tertii. Verum enimvero *Candauli* sine dubio casus secundi est; ut in illo, quod paulo post sequitur, *caedes Candauli.* Estque huiusmodi secundus casus apud Auctores satis frequens. Nepos: *Themistocles Neocli filius.* Plura habet Vechnerus in Hellenol. . Deinde nec illud insolens videri debet; quod non *fortuna nullius*, sed *nullus*, *fortunae Candauli comparandus* dicitur a nostro. Ita enim infra II. 14. 10. *Atheniensium virtus ceteris praelata*, pro *ceterorum virtuti prael.* Et II. 15. 20. *Non inferior virtutibus patri* pro *virtus ejus non inferior virtutibus p.* Etiam sic alii loquuntur. Plautus Asin. *Hic quaestus noster aucupi est simillimus*, pro *aucupis quaestui.* Cicero pro Flacco

rem, quam propter formae pulchritudinem deperibat, praedicare omnibus solebat, non contentus voluptatum suarum tacita conscientia, nisi etiam matrimonii reticenda publicaret: [16] prorsus quasi silentium damnum pulchritudinis esset. [17] Ad postremum, ut adfirmationi suae fidem faceret, nudam sodali suo Gygi ostendit. [18] Quo facto, & amicum in adulterium uxoris sollicitatum, hostem sibi fecit; & uxorem, veluti tradito alii amore, a se alienavit. [19] Namque brevi post tempore caedes Candauli, nuptiarum praemium fuit, & uxor mariti sanguine dotata, regnum viri & se pariter adultero tradidit.

CAP. VIII.

eo: *Cujus ego civitatis disciplinam atque gravitatem non solum Graeciae, sed haud scio. an cunctis gentibus anteponendam jure dicam*, pro *disciplinae Graeciae* & *cunctarum gent.* VORST. Angl. *fortunae Candauli*, quod praefero, quia respondet praecedenti *casibus. comparandus fortuna*, idem est ac comparandus in fortuna, genus loquendi simile illi Ciceronis pro Quint. 30. *Non comparat se tecum gratia, L. Quintius, Sex. Naevi, non opibus, non facultate contendit.* SCHEFF.

15. *Quam propter formae pulchritudinem deperibat*] Juntina: *quam propter formae pulchritudinem nimium deperibat.* GRAEV.

17. *Ut affirmationi suae*] MSS. habent, *affirmatione sua.* quod fortasse non repudiari debebat. Sententia est huic loco admodum accommodata: veritum nempe Candaulem, ne illi praedicationi suae non haberetur fides, ideo adhibuisse Gygem velut testem, qui sua affirmatione posset convincere alios, ac efficere, ut crederentur verum, quod Candaules praedicaret. Debebat facere fidem dictis & praedicationi Candaulis per suam affirmationem. SCHEFF.

18. *In adulterium uxoris solicitatum*] MS. Anglic. & Juntina, *in adulterium uxoris illectum.* GRAEV.

19. *Nuptiarum praemium*] Et hic locus sanitatem debet Gronovio, qui in Observat. II. 25. egregie restituit *pretium.* Quia caedes pretium fuit nuptiarum, quo emit quasi & consecutus est nuptias reginae Candaules. Caedes enim non praemium nuptiarum fuit, sed nuptiae praemium caedis. Nihil certius. vide, quae ibi firmandae huic lectioni affert. In alia omnia it politissimus ille Faber, cujus memoria mihi semper erit desideratissima, Nec tamen persuaderi possum ut a doctoris mei sententia discedam. Nam licet demus *nuptiarum praemium* poni pro nuptiali praemio, ut *munus funeris* pro munere funebri, tamen videtur ipsa hujus loci ratio postulare, ut legamus *nuptiarum pretium.* Caedes enim Candaulis non fuit praemium nuptiale, nam praemia nuptialia offerebantur cum jam conditiones essent matrimonii acceptae, & sponsa in mariti manum convenisset, sed pretium nuptiarum est res, qua mulieres conciliantur, ut in nuptias consentiant, res quae viris puellas & illarum nuptias conficit. Sic veteres locuti. Florus III. 1. *Qui ubi diffisus rebus suis alienae cladis accessio fieri timet, pretium foederis atque amicitiae, regem facit.* Sicut hic rex traditus fuit pretium amicitiae & foederis, hoc est, traditione Jugurthae sibi conciliavit foedus & amicitiam Romanorum Bocchus, sic & caedes

 Can-

CAP. VIII. [1] Cyrus, subacta Asia, & universo Oriente in potestatem redacto, Scythis bellum infert. [2] Erat eo tempore Scytharum regina Tomyris, quae

Candaulis fuit pretium nuptiarum reginae. Exempla alia sunt in promtu. vide Gronovium in Observationibus laudatis. GRAEV. Ad haec sic scribit Amicus meus J. Graevius. (Hic locus sanitatem debet Gronovio, qui in Observationibus egregie restituit *pretium*; Quia caedes pretium fuit nuptiarum, quo Candaules emit & consecutus est reginae nuptias. Caedes enim, non nuptiarum praemium fuit, sed nuptiae, praemium caedis.) At mihi alia sententia est, nil mutandum, scilicet. Ita enim Justinus scripsisse videtur ad morem Asiaticorum & veterum Graecorum respiciens, qui munera & grandem pecuniae summam ad sponsam & illius parentes mittebant; quod ex libb. Mosis & ex Homero certum est; quae dona & ipsi *dotem* vocabant. Hinc itaque est quod mox ista regina *sanguine mariti dotata* dicitur, quod Gyges Candaulen eo fine interfecerat ut illius nuptiis potiretur. Eo quoque respectum a Virgilio fuisse arbitror, cum dixit,

Sanguine Trojano ac Rutulo dotabere, virgo.

Quem locum ante oculos habuisse videtur Justinus. Illa autem seu praemia seu munera Graeci homines ἕδνα vocabant, quod sexies septies ab Eustathio Homeri interprete ostensum est. Ad confirmandam illam vocem, *praemium*, unice facit quod in XV. 4. anulum *munus concubitus*, & *donum* ab Apolline accepisse dicitur Laodice. Priusquam abeo, vide mihi locum insignem Iliad. XI. 242. 243. 244. Quod dixi modo de donis procorum apud veteres, id hodieque apud Turcas, Scythicum genus, usurpari didici ex Petro Bellonio III. 1. FABER. Gronovius II. Obs. 25. legendum censet *nuptiarum pretium*. caedem enim Candauli non praemium, sed pretium fuisse, quo Gyges quasi emerit, & consecutus nuptias fuerit; ipsas nuptias autem praemium fuisse caedis. VORST. Vir summus Gronovius legebat *pretium*, quod Graevio probatur. Haereo & *praemium* accipio pro mercede laboris ob interfectum Candaulem. Quomodo *praemii* vocem usurpavit & Plinius IX. 8. *Sed enixioris operae, quam in unius diei praemium conscii sibi* (delphini piscatores . ad uvantes) *operiuntur in posterum*. SCHEFF. Sed quid est caedes Candauli fuit merces nuptiarum? Imo nuptiae fuerunt merces caedis, ut de Gronovii emendatione non sit dubitandum. GRAEV.

Et uxor mariti sanguine dotata] In MS. quodam legitur, *& uxore mariti.* Forte scripsit Justinus, *& uxor e mariti sanguine dotata*, quod qui non intellexerunt, fecerunt ex duobus vocabulis unum, & pro *uxor e* scripserunt *uxore*. Sane *dotata e sanguine* rectissime dicitur, per adjectionem praepositionis, quae hunc casum unice regit. Nam casum sextum non aliunde, quam a praepositione pendere, Sanctio tam clare probatum est, ut dubitandi causa nulla supersit. Quia tamen frequentissime omittitur, ideo pro *uxore*, & post *uxore*, scioli fecerunt *uxor*. SCHEFF.

CAP. VIII. 2. *Tomyris*] Frontinus II. 5. & Jornandes in Geticis c. 10. & nostri Vett. omnes constanter *Tamiris*, uno excepto, qui habet *Tomeris*, Orosii MSS II. 7. *Thameris*. Valerii Max. editio postrema IX. 10. *Thamyris*. Herodoto I. 207. & seqq. est Τόμυρις: aliis Τάμυρις. de Cyri morte dissentit a ceteris Diod. lib. II. in Scytharum historia. BONGARS. Luciano in Charonte, & aliis Τάμυρις. Historiam ex modo dictis auctoribus praecipue dissimulat Herodotus. BERNEC. Junguae illi Bongarsiano MS. adsentiuntur, qui scribit

quae non muliebriter adventu hostium territa, cum prohibere eos transitu Araxis fluminis posset, transire permisit, & sibi faciliorem pugnam intra regni sui terminos rata, & hostibus objectu fluminis fugam difficiliorem. 3 Itaque Cyrus trajectis copiis, cum aliquantisper in Scythiam processisset, castra metatus est. 4 Dein postera die, simulato metu, quasi refugiens castra deseruisset, ita vini adfatim, & ea quae epulis erant necessaria, reliquit. 5 Quod cum nuntiatum reginae esset, adolescentulum filium ad insequendum eum cum tertia parte copiarum mittit.

bit *Tomyris*. Et sic omnino ex Luciano & Herodoto scribendum ubique. GRAEV.

Cum prohibere eos transitu Araxis fluminis posset] Nescio, quid Ammiano Marcellino lib. XXIII. in mentem venerit, quod scribat, *Cyrum Bospori fretum cum multitudine fabulosa transgressum, ad internecionem delevit Tamyris regina Scytharum, ultrix acerrima filiorum.* Araxem transgressum fuisse Cyrum, cum Tamyridi & Massagetis bellum inferret, ex omnibus constat. Bosporum vero trajecisse nemo dixit. Miror quoque, virum doctissimum hoc loco reponere *Tomyris* pro *Tamyris*. Nam dicitur, Τόμυρις, Τάμυρις, & Θόμυρις. Quamvis postremum hoc nomen viris attribuatur, non feminis. Ita Polyaenus Sacarum regem vocat. Apud Aeschylum quoque in Persis aliquoties Θάμυρις, pro Θαρύβις legendum esse, patet ex Scholiaste. Et sane videtur esse commentum Graecorum, quod de hac, tanquam muliere, produnt. *Teimur* namque masculum nomen apud Scythas semper fuit. Quin etiam multum ab eo abit, quod refert Lucianus in Macrobiis, auctoritate Cyprorum Persicorum, & Onesicriti: Ait enim: Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς ὁ παλαιός, ὡς δηλοῦσιν οἱ Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων ὅροι, οἷς καὶ Ὀνησίκριτος, ὁ τὰ ἐπὶ Ἀλέξανδρον συγγράψας, συμφωνεῖν δοκεῖ, ἑκατοντούτης γενόμενος, ἐζήτει μὲν ἕνα ἕκαστον τῶν φίλων. Μαθὼν δὲ τοὺς πλείστους διεφθαρμένους ὑπὸ Καμβύσου τοῦ υἱέος, καὶ φάσκοντος Καμβύσου κατὰ πρόσταγμα τὸ ἐκείνου ταῦτα πεποιηκέναι, τὸ μέν τι, πρὸς τὴν ὠμότητα τοῦ υἱοῦ διαβληθεὶς, τὸ δέ τι, ὡς παρανοοῦντα αὐτὸν αἰτιασάμενος. ἀθυμήσας, ἐτελεύτα τὸν βίον. Quamquam absurdissimum hoc multis videbitur. Utpote cum Cyrus quadraginta annos natus regnare coeperit; imperarit annos XXX. Cambyses vero annos $VII\frac{V}{XII}$. Fieri itaque non potuerit Cyrum centesimum annum aetatis implesse, regnante Cambyse. VOSS.

4. *Dein postera die simulato metu, quasi refugiens, castra deseruisset, ita vini affatim,*] Hunc locum ex Oxoniensi & Juntina sic restitui: *Dein postera die, eum, simulato metu, quasi refugiens castra deseruisset, vini affatim, & ea quae erant epulis necessaria, reliquit.* Cum ex Juntina interposui, *ita* auctoribus MSS Anglicanis & Juntina delevi. Paullo ante eadem editio Juntina: *Cum prohibere eos posset, vadum Araxis fluminis transire permisit.* sed *fluminis* irrepsit ex margine. Quis credat Justinum brevitatis tam studiosum in eadem periodo iterato sine necessitate usurum eadem voce? continuo enim sequitur: *& sibi faciliorem pugnam intra regni sui terminos rata, & hostibus objectu fluminis fugam difficiliorem.* GRAEV.

mittit. [6] Cum ventum ad Cyri castra esset, ignarus rei militaris adolescens, veluti ad epulas, non ad praelium venisset, omissis hostibus, insuetos barbaros vino se onerare patitur: [7] priusque Scythae ebrietate, quam bello vincuntur. [8] Nam cognitis his, Cyrus reversus per noctem saucios opprimit, omnesque Scythas cum reginae filio interficit. [9] Amisso tanto exercitu, &, quod gravius doleret, unico filio, Tomyris orbitatis dolorem non in lacrimas effudit; sed in ultionis solatia intendit: hostesque

7. *Ebrietate*] Hoc modo perierunt & Histri apud Florum II. 10. adde Frontin. II. 5. 12. videtur de simili eventu loqui Sallust. Hist. IV. 3. 18. BERNEC.

8. *Saucios*] Ea est vetus lectio. Strabo (qui lib. II. pag. 353. pr. haec in Sacis gesta scribit) ἐξοίνους καὶ παραπλῆγας, *vinolentos & stupidos:* Auctor infra XXIV. 8. I. *mero saucios* dicit. quomodo Ennius & Lucretius *amore saucios*. Inde apud Tibullum I. 2.

percussus tempora Baccho.

Qui Graecis dicitur οἰνοπλήξ. Plautus Casina III. 5. 6.

quid est, nisi haec meraclo
Se uspiam percussit flore Liberi?

Ea videtur esse ejus loci vera lectio. *flos Liberi.* & Plauto saepe, & Turpilio apud Nonium, est vinum. BONGARS. Plura Gruterus Suspicion. VIII. 13. Impressi *securos* praeferunt. Freinshemius *sopitos* legendum suspicatur: ut apud Curtium VIII. 6. 32. *sopitus mero ac somno.* Est qui *saucios* ideo damnat, cum jam modo bis de ebrietate praecesserit. Sed nulla hic tautologia, quod ea vox stuporem, effectum ebrietatis potius, quàm ipsam designare videatur, inde ducta metaphora, quod admodum ebrii mente sic alienentur, ut nihil sentiant, prout solent graviter saucii. Pari fere translatione Archilochus apud Athenaeum XIV. 6. m. οἴνῳ συγκεραυνωθεὶς φρένας, *vino mentem attonitus.* Nec alia de causa Plautus Aulul. III. 6. 39. *deponere vina* dixit, quam quod ebrii non secus efferantur ac ii, qui jam animam efflarunt. Certe *saucius* absolute hoc significatu sumitur etiam à Martiale III. 63. Apul. VII. Met. BERNEC. Videri posset dicendum esse *vino saucio*; Nec id primus moneo. Certe ita locutus est Justinus XXIV. 8. *Hesterno mero saucii.* FABER. Antiquiores typis expressi habent *securos*. At Bongarsius e MSS. restituit *saucios*. Et credo auctorem ita omnino voluisse; quod videam infra XXIV. 8. I. pari modo eum scripsisse *hesterno mero saucii*; & Martialem item III. 68. atque Apulejum I. VII. eadem notione vocabulo usos esse. VORST.

9. *Et quod gravius dolendum*] *Et quod gravius doleret*, legitur in altero MS. Voss. GRONOV. Oxoniensis ex MS. *& quod gravius dolet.* probe. GRAEV. Angl. *& quod gravius dolet.* Placet admodum, videturque repudiatum ab his qui hoc genus nesciebant vetustioribus receptum. Arria apud Plinium III. Epist. 16. post extractum e pectore suo pugionem, ad maritum, *Paete non dolet.* Et Martialis rem eandem memorans, *Vulnus quod feci, non dolet.* SCHEFF.

In ultionis solatio intendit] Ad *intendit* Freinshemius subaudiri vult *mentem*, ut ex Indice, quem in hunc auctorem confecit, apparet. Mihi autem ἀπὸ κοινοῦ repetendum vis.

que recenti victoria exsultantes, pari insidiarum fraude circumvenit: [10] quippe simulata diffidentia propter vulnus acceptum, refugiens, Cyrum ad angustias usque perduxit. [11] Ibi compositis in montibus insidiis, ducenta millia Persarum cum ipso rege trucidavit. [12] In qua victoria etiam illud memorabile fuit, quod ne nuntius quidem tantae cladis superfuit. [13] Caput Cyri amputatum, in utrem humano sanguine repletum conjici regina jubet, cum hac exprobratione crudelitatis: *satia te*, inquit, *san-*

videtur *dolorem*. Vorst. Recte Vorstius hic non *animum* subaudiendum ait in verbo *intendit*, sed referendum ad superius *dolorem*. Sed quid est *intendere dolorem?* Id quod opponitur praecedenti *effundere dolorem*, hoc est, non finire dolorem, sed proferre, producere, eumque convertere in solatium, velut scopum aliquem, quemadmodum arcum intendere in aliquid dicimur. Scheff. *Intendere dolorem* est augere, ut *intendere vocem*, *linguam*, apud Tullium. *Intendere dolorem in solatium*, est acrius dolere ut solatium capias. Haec vero balbuties est Justino & Trogo indigna. Recte Freinshemius vidit *animum* esse intelligendum, ut alibi quoque hanc vocem addit huic verbo, alibi omittit Justinus. *Intendere animum in ultionis solatia*, est cogitare acrius de solatio doloris capiendo ex ultione. Graev.

10. *Cyrum ad angustias usque perduxit*] Optime Juntae *produxit*, est enim proprium verbum in hac re. Caesar vii. de Bello Gallico: *Cum fuga vehementi Volusenum longius produxisset*. Idem iii. de Bell. Civil. *Elicuit naves Caelianas, atque ex his longius productam unam quinqueremem & minores duas in angustiis portus cepit*. Non potuit inveniri vox aptior & huic loco accommodatior, quam quae in Juntina legitur, cujus vim cum non intelligerent sequentes editores, id immutarunt in notius, ut plerumque fit. Interpolationum enim praecipua caussa ignorantia priscae elegantiae. Hinc recentiores aut descriptores aut editores exquisitioribus & parum tritis supposuerunt vulgatiora vocabula & locutiones. Nam quod ajunt *producere* esse porro ducere, verissimum est. An vero qui in fraudem pellicit, cedendo fugiendoque, donec perveniat in locum ubi insidiae sunt structae, an non is persequentem porro ducit, hoc est, eo producit, quo scit esse qui in insidiis sunt collocati? Graev. Testatur Graevius, editionem Juntinam habere *produxit:* quod mirifice & mihi placet. Sane ad hunc modum Caesar vii. de B. Gall. *Cum fuga vehementi Volusenum longius produxisset*. Vorst. Mallet vir doctissimus, secutus Juntas, legere *produxit*. Ego nihil mutem. Loca sane, quae pro altera lectione afferuntur, huc non quadrant. Aliud enim *producere longius*, & aliud *perducere ad aliquem locum*. Illud recte dicitur, quia *producere* est quasi *porro ducere*. At si adhiberetur in posteriori genere, sensui repugnaret. Nam qui ducit ad locum, is non ducit porro, is non producit, sed perducit. Scheff. *Usque* non habet Anglus. Graev.

11. 12. 13. *Cum ipso rege trucidavit. In qua* &c] Atqui Cyrum regem in acie captum, & cruci affixum, scribit Diodorus ii. 44. Xenophon tradit, placide in lecto obdormisse. Ctesias alio modo. Bernec.

13. *Satia te, inquit.*] Metuo, ne illud *inquit* hic intrusum sit a sciolo.

 Nam

ſanguine, quem ſitiſti, cujusque inſatiabilis ſemper fuiſti. [14] Cyrus regnavit annos triginta, non initio tantum regni, ſed continuo totius temporis ſucceſſu, admirabiliter inſignis.

CAP. IX. [1] Huic ſucceſſit filius Cambyſes, qui imperio patris Aegyptum adjecit: [2] ſed offenſus ſuperſtitionibus Aegyptiorum, Apis, ceterorumque deorum aedes dirui jubet. [3] Ad Hammonis quoque nobiliſſimum templum expugnandum, exercitum mittit: qui tempeſtatibus & arenarum molibus oppreſſus, interiit. [4] Poſt haec per quietem vidit fratrem ſuum Smerdim regnaturum. [5] Quo ſomnio

Nam quae haec loquendi ratio, *regina jubet, inquit?* debebat ſaltem conjunctio intercedere *jubet & inquit.* Sed & ſi adderetur ea, haud quadraret illud *hac* in verbis *cum hac exprobratione.* Nam oſtendit, exprobrationem nudam oportere ſequi, non narrationem, ad quam ſpectat verbum *inquit.* SCHEFF.

CAP. IX. 1. 2. *&c.*] Fuſius haec omnia tractat Herodotus lib. II. & III. BERNEC.

Cambyſes] Quae paucis auctor noſter, ea Herodotus lib. II. & III. tractat fuſius. BONGARS.

2. *Apis*] MSS. noſtri *Serapis*, quod pro eodem eſt. qui enim *Apis*, is & *Serapis* & *Oſiris* etiam dictus. Mon. Bos Oſiridi conſecratus, id eſt, Soli. Deſcribunt Herodotus III. 28. Diodorus I. 85. Plin. VIII. 46. Marcellin. XXII. 33. & alii BERNEC.

3. *Ammonis &c.*] Meminit & Plutarchus in Alexandr. c. 46. & Seneca Natur. Quaeſt. II. 30. BONGARS.

4. *Fratrem ſuum Smerdem regnaturum*] Miror ſane in hac hiſtoria tantam nominum confuſionem. Solius fratris Cambyſis nomen apud Herodotum & Juſtinum eſt idem, nempe *Smerdis*, reliqua variata. Nam occiſorem Smerdis Herodotus *Prexaſpem* vocat, Juſtinus *Comarim.* Hunc Comarim perpetrata caede fratrem ſuum Oropaſten Magum, cum & ipſe Magus eſſet, ſubjeciſſe Cambyſi, ac pro Smerde proclamaſſe, quoniam Smerdi, fratri Cambyſis, perſimilis fuerit. Herodotus autem Magos vocet, alterum Patizithen, alterum Smerdim, qui ita fratri Cambyſis & nomine & vultu perſimilis fuerit, unde & auſos occupare regnum. Atqui talia in Juſtino omnia enumerare nimium laboris caperet: propterea multa nobis neceſſaria tacenda ac diſſimulanda. Sed & Valerius Maximus in libro II. de Fortitudine, Dario adſcribit, non Gobriae, luſtrationem illam cum Mago. Idem tamen Valerius lib. IX. cap. 2. de ſex illis, aut quatuor, ut Juſtinus habet, a Dario caeſis ſuſpectam mihi hiſtoriam memoriae reliquit. Judicet lector. GLAREAN.

Fratrem ſuum Smerdim] Cambyſis frater, qui hic in vett. eſt *Mergis*, apud Herodotum eſt Σμέρδις, quo nomine etiam magum Oropaſten vocat: & *Cometes* magus, qui in editionibus vulgatis dicitur *Comaris*, contra libros apud eundem Herodotum eſt Πρηξάσπης: & *Oſtanes*, qui vulgo *Orsbanes*, Herodoto dicitur Ὀτάνης: & Darius *Hiſtaſpis* filius in vett. noſtris eſt *Hypaſi.* Haec ut in Herodoto habentur, edidit Aſulanus. Sed αἱ τῶν ὀνομάτων μεταπτώσεις, καὶ μάλιστα τῶν βαρβαρικῶν, πολλαί, ut eſt apud Strabonem. Et quantum eſt inter Trogum & Herodotum

somnio exterritus, non dubitavit post sacrilegia etiam parricidium facere. [6] Erat enim difficile, ut parceret suis, qui cum contemtu religionis grassatus etiam adversus deos fuerat. [7] Ad hoc tam crudele ministerium Magum quemdam ex amicis delegit, nomine Cometen. [8] Interim ipse, gladio sua sponte evaginato, in femore graviter vulneratus, occubuit; poenasque luit, seu imperati parricidii, seu sacri-

tum varietas; tanta aut longe etiam major inter Herodotum & Ctesiam in ipsa historia dissensio. BONGARS. Non sine injuria posset aliquis suspicari, scribendum esse *Merdim*, & paulo post *Merdi*, pro *Mergide*. Merdim enim, & Merdiam appellant nonnulli Cyri filium, ut testantur Scholia ad Persas Aeschyli. Apud Aeschylum ipsum male legitur Μάρδις, ut jam vidit Scholiastes. Herodoto, & Aristoteli est Σμέρδις. Nam saepe τὸ σ nominibus propriis in principio affigitur. Ctesiae est Τανυοξάρκης. Ait enim, Κῦρος δὲ μέλλων τελευτᾶν, Τανυοξάρκην τὸ νεώτερον υἱὸν ἐπέστησε δεσπότην Βακτρίων, καὶ τῆς χώρας, καὶ Χωρασμίων, καὶ Παρθίων, καὶ Καρμανίων, &c. Sic legendum. *Oropastes* ipsi est Σφενδαδάτης. VOSS. Juntae: *Smerdem:* MS. *Smergim.* Lege *Smerdim* ex Herodoto. GRAEV.

Fratrem suum Mergim] Veteres editiones Becharii & Sichardi habent *Mergidem:* quod & in MSS. quibusdam esse notavit Bongarsius. Et congruit ei, quod paulo post sequitur *Mergide.* Juntina editio, uti Graevius testatur, manifeste *Smerdem* habet, ut ab Herodoto appellatur. Verum quia bis deinde *Mergide* sequitur, putem Justinum & *Mergidem* vel *Mergim* per G scripsisse. Minime vero omnium placet *Smerdis*, quod Graevium in textum recepisse video. VORST.

7. *Nomine Cometen*] Juntina & nonnullae aliae, *Praexaspen.* Ab Herodoto sane *Prexaspes* appellatur in Thalia c. 30. GRAEV.

8. *Gladio sua sponte evaginato*] Strabo extr. lib. xv. a Magis sublatum tradit: ab auctore nostro est Herodot. III. & Marcellin. XVII. cujus mihi locus de mendo suspectus est. BONGARS. Ab auctore nostro est Herodotus III. 64. & Amm. Marcellinus XVII. 6. Sulp. Severus lib. II. Hist. Sacrae pag. 116. Contrarius videtur Strabo, qui lib. XV. extremo, *Cambysen à Magis sublatum* dicit, interprete Xylandro. Verum ibi τὸ καταλύθη, de imperio Cambysis à Magis intercepto, quam occiso ipso, malim accipere: quae verbi notio Thucydidi, Xenophonti, Herodiano *&c.* est recepta. Quanquam etiam Orosius II. 8. Magos sub nomine *quem occiderant Regis*, regno obrepere ausos scribit. BERNEC.

In femore] Quum in MSS. omnibus legatur *in femur*, suspicor auctorem hic usum fuisse Graecismo, & scripsisse *femur*, omissa praepositione; Nec aliter Liv. XXI. 7. *Annibal ipse dum murum incautius subit, adversum femur tragula graviter ictus cecidit.* Sueton. in Octavio 20. *Una acie dextrum genu lapide ictus: altera & crus & utrumque brachium ruinâ pontis consauciatus.* Valer. Max. III. 2. 23. *Tragula femur trajectus, saxique pondere ora contusus.* Auctor Bell. Afric. 78. *Pacidius graviter pilo per cassidem caput ictus.* Idem 85. *Pompejus Rufus brachium gladio percussus.* eodem modo quo Cambyses, occubuit Engelramus de Cusci, teste Matth. Paris. in Henrico III. pag. 862. GRONOV. Libri Manuscripti habent in

sacrilegii perpetrati. [9] Quo nuntio accepto, Magus ante famam amissi regis occupat facinus; prostratoque Smerde, cui regnum debebatur, fratrem suum subjecit Oropasten. [10] Erat enim & oris, & corporis lineamentis persimilis; ac nemine subesse dolum arbitrante, pro Smerde rex Oropastes constituitur.

in femur, pro *in femore*, quod repudiatum videtur ab iis, qui hoc genus sermonis, quia infrequens est, non intelligebant. *Vulneratus in femur* plene dicitur, quod & per ellipsin posset formari, dicique, *vulneratus femur*. Quomodo apud Plinium est, *vulneratus humerum & femur*, VII. 28. *Ipse vulneratus humerum ac femur*. Praepositio *in* significationem habet Graeci κατὰ, de quo vide Sanctium lib. IV. Min. p. m. 403. SCHEFF.

9. *Magus ante famam amissi regis occupat facinus*] Magi duo fuerunt, ut ex Herodoto constat, & Orosio II. 8. apud quem vox *duo*, quae est in MS. deest in impressis: *septem* commemorat Valerius lib. IX. cap. 2. & Marcell. lib. XXIII. BONGARS. Duos tantum fuisse Magos, qui Persicum imperium occupaverunt, praeter nostrum asserunt Herodotus III. 61. Sulpitius Severus lib. II. Hist. Sacr. pag. 116. Orosius II. 8. Cedrenus pag. 118. 54. Const. Manasses in Annalib. & alii. Atqui septem commemorant Amm. Marcellinus lib. XXIII. cap. 22. fin. & Val. Max. IX. 2. Ext. 6. Verum auctoritas Ammiani, consensui plurium impar, nec tanti est: Valerii vero Maximi locum feliciter emendavit, ac nostro conciliavit vir magnae dignationis eruditionisque Janus Rutgersius Var. Lect. I. 8. Cum enim vulgati sic habeant: *ne quem ex conjuratione, quae septem magos cum eo oppresserat*, &c. ille transposita una, non amplius, vocula legit: *ne quem ex conjuratione septem quae magos cum eo opp.* Septem, inquam, illorum, à quibus oppressi duo Magi, procerum Persarum, de quibus accipiendus & Florus III. 5. 2. vide H. Stephani annotationes in Platon. Tom. III. p. 68. 69. BERNEC.

10. *Erat enim decorus & corporis lineamentis persimilis*] Malo, quo pacto & Bongarsius in MS. libro esse profitetur, & ego in Fuldensibus meis disertim exstare scio: *Erat enim & oris & corporis lineamentis p.* quae enim pars in homine, in qua maior solet haberi lineamentorum ratio, quam os & vultus? MOD. Restitui locum ex sententia V. Cl. Fr. Modii, qui disertim in Fuldensibus suis ita scriptum ait: quo pacto & Bongarsius in MSS. libro esse profitetur. Nec enim in homine pars est, in qua maior solet haberi lineamentorum ratio, quam os, hoc est, vultus. Antea vulgati: *Erat enim decorus, & corporis lineamentis persimilis.* Herodotus III. 61. ἦν τε ἐν ὁμοιότατος εἶδος. de decore nihil. BERNEC. Videtur legendum. *Erant enim & oris & corporis lineamentis persimiles* GRONOV. Juntae: *Erat enim oris & corporis lineamentis persimilis.* lege: *Erat enim ei oris & corporis lineamentis persimilis*, GRAEV. Editiones veteres ante Bongarsianam habebant: *Erat enim decorus & corporis.* Unde suspicor, lectionem veram Justini fuisse: *Erat enim de oris & corporis lineamentis persimilis.* Ablativum regi a praepositione, supra est ostensum. Ea sicut frequentissima omittitur, sic apposita nonnunquam reperitur, quod hic accidisse puto. Scripserat autem pro *de oris*, junctim quispiam ab initio *deoris*, quod per emendationem deinde factum

tur. [11] Quae res eo occultior fuit, quod apud Persas persona regis sub specie majestatis occulitur. [12] Igitur Magi, ad favorem populi conciliandum, tributi & militiae vacationem in triennium permittunt: ut

ctum est *decoris*. Tum nata lectio, quae nunc habetur. *De oris* dictum, ut, *de facie notus*. SCHEFF.

11. *Sub specie majestatis.*] Similiter a Deioce Rege Medorum institutum, Herodotus I. 99. tradit, ne conspici Regem fas esset: ne scilicet assiduo conspectu vilesceret. *Majestati major e longinquo reverentia.* Tac. Ann. I. 47. *Continuus aspectus minus verendos homines ipsa satietate facit.* Liv. XXXV. 10. 5. *Quicquid in excelso fastigio positum est, humili & trita consuetudine, quo sit venerabilius, esse vacuum oportet.* Val. Maxim. I. 6. Utut sit, omnibus potius quam nemini patere debere Principem, ostendit egregie Gruterus ad Tacitum dissert. XLIV. BERNEC.

12. *Ad favorem populi conciliandum*] Sic infra XXI. I. 4. & 5. Scilicet *novum imperium inchoantibus utilis est clementiae fama*. Tacit. Hist. IV. 63. BERNEC.

Tributa & militiae vacationem in triennium permittunt] Quid hic est, *permittere tributa?* Certe, permissis tributis favor populi non obtinetur. Eruditissimus Gronovius noster pro *tributa*, legit *tributi*. tributi, nimirum vacationem permittunt. Recte, si quid judico. BOXHORN. Omnino legendum *tributa & militiam vacatione in triennium remittunt:* ipsoque auctore illam lectionem confirmante XI. I. *Alii taedio longinquae militiae remissam sibi expeditionem gaudebant.* & XXXVIII. 3. *Debita civitatibus publica privataque remittit, & vacationem quinquennii concedit.* Et *delectum remittere* Liv. XL. 28. GRONOV. Juntae & unus MS. *remittunt*. Quod probat Gronovius, & pluribus asserit Observat. IV. 2. His accedunt tres Anglicani, in quibus *permittunt*. Retinenda vulgata, sed non ideo retinenda, quod *permittere* significet *remittere*, quem doctorum virorum errorem dudum rejecit acerrimi judicii vir Johannes Fridericus Gronovius in loco laudato; sed quod duobus pluribusve nominibus nonnunquam apponatur verbum, quod ad ultimum tantum potest referri, cum ad praecedentia sit aliud intelligendum. vide, quae de his locutionibus notavi ad Flori III. 21. Locus Augustini, quem Vorstius attulit, nihil facit ad id, quum *permittere* contendunt poni pro *remittere*, confirmandum. Haec enim mens est Augustini: *Deus neque permittendo*, scilicet ut debeatur, hoc est, ut peccetur nimirum impune, *neque exigendo quod debetur*, hoc est, puniendo peccata *injustus est*. *Permittunt* igitur Magi *militiae vacationem*, sed ad *tributa* intelligendum *remittunt*. GRAEV. In MSS. aliquot pro *remittunt* legitur *permittunt*. Veriorem tamen lectionem esse crediderim *remittunt*, ut ipsemet Justinus XXI. I. *Tributa populo per triennium remittit*; neque sane aliter optimi quique scriptores loquuntur. Sed hoc saepe demiror, quod hic legitur: *Vacationem remittunt*. Nam *remittere* quidem *tributa*, recte dixeris, quia *tributum* res dura est, & onerosa, &, ut opinor, non magnopere optanda; at *vacatio* res est & jucunda & in primis expetenda. Quamobrem ipse libentissime legerim, id quod, ut ingenue dicam, necessarium judico, *tributi & militiae vacationem in triennium permittunt*. Id est, vacationem a tributo, vacationem a militia. FABER. *Remittunt* habent sane veteres typis expressi, quos curarunt Juntae, Becharius, Major, Sichardus. Sed & unus MS. quem vidit Bongarsius, sic habet. Probantque lectionem eam Gronovius atque Graevius. Sane phrasi *tributa remittere* usus auctor XXI.

[13] ut regnum, quod fraude quaesierant, indulgentiae largitionibus confirmarent. [14] Quae res suspecta primo Ostani viro nobili, & in conjecturis sagacissimo, fuit. [15] Itaque per internuntios quaerit de filia, quae inter regias pellices erat, *an Cyri regis filius rex esset.* [16] Illa *nec se ipsam scire* ait, *nec ex alia posse cognoscere, quia singulae separatim recludantur.* [17] Tum pertractare dormienti caput jubet. Nam Mago Cambyses aures utrasque praeciderat. [18] Factus deinde per filiam certior, sine auribus esse regem, optimatibus Persarum rem indicat; & in caedem falsi regis impulsos, sacramenti reli-

xxi. 1. 5. similiterque xi. 1. 2. dicit *expeditionem remittere.* Quaeritur autem, quomodo dici potuerit *militiae vacationem remittere*; quoniam ea fere tantum quae molesta sunt, ut *tributum*, *expeditio*, *remitti* dicuntur; non autem ea quae sunt grata, ut *vacatio militiae.* Dicendum igitur, verbo *remittere* duplicem vim subjectam hic esse; & *militiae vacationem remittere* idem esse quod *militiae vacationem permittere.* Quam vocis significationem notarunt Cujacius in Observationibus, Lipsius in Notis ad lib. 1. Taciti, & Gifanius in Observationibus L. L. Quod autem unum idemque verbum ad diversa nomina relatum duplicem interdum significationem habeat, ejus ipse noster plura exempla suppeditat III. 1. 9. in his, *& caedem patris, & se ab insidiis Artabani vindicavit*; & XI. 9. 14. in his, *non mortem, sed dilationem mortis deprecantur.* Sed Bongarsius quia in pluribus MSS. reperit *permittunt*, ita plane & rescribendum putavit. Si igitur legere quispiam malit *tributa & militiae vacationem permittunt*, τὸ *permittunt* item notione non una, sed duplici accipiendum erit: ut *tributa permittere* sit, pro *tributa remittere.* Sed negat Gronovius eam verbi significationem usquam observari. Vide IV. Obs. 2. Alii tamen, inter quos Gifanius, eam observari asseverant. Quorum observationibus adiicio ego quod in Ep. 106. Augustini legitur, *Deus quod neque permittendo, neque exigendo quod debetur injustus est.* VORST. Nihil mutem, etsi habeant alii *remittunt*, hocque probent viri doctissimi. Nam cum sensu duplici accipiendum verbum sit, sive hoc, sive illud ponas, malo credere, *permittunt*, scripsisse Justinum, quam *remittunt*, quia id magis respondet propiori *vacationem.* SCHEFF.

13. *Indulgentia, & largitionibus*] Sic male editi: omnes enim scripti libri, *indulgentiae largitionibus.* eodemque modo infra XVI. 1. *Stirps sobolis.* GRONOV.

14. *Ostani*] Ostanes Pharnaspis filius, cujus filia Phaedyma appellabatur Herodot. lib. III. cap. 68. *Pedima* L. Ampelio. BERNEC.

In conjecturis sagacissimo] Non contemno, quod impressi quidam habent, *in conjectura*, quia firmat MS. in quo *conjecturas* legitur. Ultima enim litera ex initiali sequentis vocabuli adhaesit. Sane cur de pluribus, quam hac una in praesenti negotio, conjecturis locus debeat intelligi, vix dari potest causa. SCHEFF.

16. *Quia singulae separatim recludantur*] Forte *secludantur.* GRONOV.

19. *Septem*

religione obstringit. [19] Septem tantum conscii fuere hujus conjurationis, qui ex continenti, ne, dato in poenitentiam spatio, res per quemquam narraretur, occultato sub veste ferro, ad regiam pergunt. [20] Ibi obviis interfectis, ad Magos perveniunt: quibus ne ipsis quidem animus in auxilium sui defuit. [21] Siquidem stricto ferro duos de conjuratis interficiunt. [22] Ipsi tamen corripiuntur a pluribus: quorum alterum Gobryas medium amplexus, cunctantibus sociis, ne ipsum pro Mago transfoderent, quia res obscuro loco gerebatur, vel per suum corpus adigi Mago ferrum jussit: [23] fortuna tamen ictum regente, illo incolumi Magus interficitur.

Cap. X. [1] Occisis Magis, magna quidem gloria re-

19. *Septem tantum*] Thucydides vi. 9. 26. *Pauci conjuraverant, quo tutiores essent.* Adde Curt. viii. 6. 20. Tacit. xv. 59. 5. Caeterum istorum septem optimatium nomina recenset Herodotus iii. 70. L. Ampelius, inter quos tamen non est 'Αναφᾶς Diodori xxxi. Bernec.

20. *Per quemquam narraretur*] Manu exarati codices habent, *per quemcunque*. Suspicor, à prima manu fuisse, per *quemquam enarraretur*. est enim *enarrare* verbum admodum idoneum hoc loco, pro *enuntiare*, quod alibi usurpat, hoc est abdita narrando divulgare, qui sensus ejus primus principalisque est. Scheff.

21. *Duos de conjuratis interficiunt*] Atqui hos non interfectos à Magis, sed tantum laesos scribit Herodotus iii. 78. cujus quidem ob antiquitatem, haud paullo major, quam Justini auctoritas. Et patet ex sequentibus ibi deliberationibus, duos illos ex vulnere convaluisse. Bernec. Pro *interficiunt* videtur aliud quippiam legendum, quod modo vulneratos duos illos significet; quia non Herodotus tantum duos ex conjuratis modo laesos scribit, sed ipse quoque noster in sequentibus non obscure significat, omnes septem conjuratos deliberasse, atque pactos inter se fuisse, qua ratione regnum ad unum ex ipsis perveniret. Vorst. Putat Vorstius, pro *interficiunt* aliud quid scribendum, cum Herodoto auctore fuerint tantum vulnerati. Verum non necesse est, ut Trogus secutus Herodotum solum credatur. Sed nec ex sequentibus patet, omnes septem deliberasse de regno, quod ait Vorstius. Dicuntur quidem omnes perduxisse equos, omnes convenisse, sed illos omnes fuisse septem numero, hoc non indicatur. Neque juvant ista; *regnum Persarum septem nobilissimorum virorum virtute quaesitum*: fuerant enim omnium septem virtute quaesitum, licet per virtutem istam non omnes septem etiam in vita se potuerint servare. Scheff.

22. *Gobryas*] Valer. Max. iii. 2. ext. 2. Paullo post *fortuna tamen ictu regente*, malim *ictum regente*. Magophoniae meminit & Agathias lib. ii. Bongars.

Cap. X. 1. *Magna quidem gloria recepti regni principum fuit.*] MSS. nostri expresse habent: *Magna quidem gloria recuperati regni principum fuit.*

recepti regni principum fuit: ſed multo major in eo, quod, cum de regno ambigerent, concordare potuerunt. [2] Erant enim virtute & nobilitate ita pares, ut difficilem ex his populo electionem aequalitas faceret. [3] Ipſi igitur viam invenerunt, qua de ſe judicium religioni & fortunae committerent. [4] Pactique inter ſe ſunt, ut die ſtatuta omnes, equos ante regiam primo mane perducerent: & cujus equus inter ſolis ortum hinnitum primus edidiſſet, is rex eſſet. [5] Nam & Solem Perſae unum Deum

fuit. quam lectionem veram praeſto, non hic tantum, ſed & v. 9. ubi item repono. *Omnes ſe Argos & Thebas contulere, ibi non ſolum tutum exilium egerunt, verum etiam ſpem reciperandae patriae receperunt.* Item apud Livium lib. v. *Ferro non auro reciperari patriam jubet.* Sic enim & ibi reperias in membranis. Quid autem ſit *reciperare*, indicat his verbis Feſtus. *Reciperatio eſt, ut ait Gallus Aelius, cum inter populum, & reges, nationesque, & civitates peregrinas lex convenit, quomodo per reciperatores reddantur res, reciperenturque, resque privatas inter ſe perſequantur.* MOD.

Principium] *Principium* dixit pro *principum*, ut ubique *civitatium*, *penatium*, *apium*, *paludium*, *ſapientium*, antiquo Genitivo, quem & Pandectae Flor. & plerique libri vett. agnoſcunt. *Hominium* dixit Salluſt. Jugurt. 74. 2. *Neque illi res, neque conſilium, aut quisquam hominium ſatis placebat:* monuit flos delibatus Litteratorum Scaliger *Principium* pro *principum* ſcripſiſſe Licinium Tit. de Stupratoribus docuit me doctor meus Jac. Cujacius: *Et ageſte illud ad priſcis conditoribus robur fracto molliter plebe tenuatum, convicium ſeculi, vel conditorum inrogare, vel principium.* Leg. forte. *Et agreſte illud ab conditoribus robur.* Quod quum indicaſſem ingenioſo & erudito amico meo Antonio Arnaldo, ſubjecit eadem ſententia dixiſſe Horatium lib. III. Od. 6. v. 37.

Sed ruſticorum maſcula militum
Proles.

BONGARS.

Cum de regno ambigerent,] Livius XXI. 31. *Regni certamine ambigere.* Terentius Heaut. III. 1. 93. *Vicini noſtri hic ambigunt de finibus.* Feſtus in v. *Silvii.* *Quum inter eos de regno ambigeretur.* GRONOV.

Concordare] Nam alias natura *inſociabile regnum.* Tacit. Annal. XIII. 17. *Nec regna ſocium ferre, nec tedae ſciunt.* Seneca in Agamemn. v. 259. BERNEC.

2. *Virtute & nobilitate* &c.] Hinc intelligitur, quid ſibi velint iſta Valerii Maximi VII. 3. ext. 2. *Darius ſex adjutoribus ejusdem dignitatis aſſumtis,* &c. qui locus a V. Cl. Caſp. Gevartio Elect. I. I. optime reſtitutus explicatusque, crucem doctis fixit hactenus. IDEM.

4. *Pactique* &c.] Herodotus explicatius III. 84. & ſeqq. IDEM.

Inter ſolis ortum] Antiquiores editiones habent *ante ſolis ortum.* Herodotus, *ἡλίου ἐπανατέλλοντος*, & *ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι.* Quibus magis congruit *inter ſolis ortum*, quod ex MSS. hauſit Bongarſius, quam alterum illud. Nam *inter ortum ſolis* nihil aliud eſt quam dum ſol oritur. VORST.

5. *Solem Perſae unum Deum eſſe* &c.] No,

Deum esse credunt, & equos eidem Deo sacratos ferunt. [6] Erat inter conjuratos Darius Hystaspis filius, cui de regno sollicito equi custos ait, *si ea res victoriam moraretur, nihil negotii superesse.* [7] Per noctem deinde equum pridie constitutam diem ad eumdem locum ducit, ibique equae admittit, ratus ex vo-

Ne, ut ait Ovidius alibi, *cadat celeri victima tarda deo. Ratio enim victimarum*, quemadmodum scribit ad Virgilium Servius, ibi *meritos aris mactavit honores*, *fit pro qualitate numinum. nam aut hae immolantur, quae obsunt eorum muneribus, ut porcus Cereri, quia obest frugibus. hircus Libero, quia vitibus nocet. Aut certe ad similitudinem, ut Inferis nigras pecudes, Superis albas* &c. porro hujus Dei antistes femina erat, cui pudicitia perpetua servanda erat. ipse Just. x. 2. *Ut honeste negaret* (Artaxerxes rex Persarum, puta) *quod temere promiserat, Solis eam* (Aspasiam) *sacerdotio praefecit, quo perpetua illi ab omnibus viris. pudicitia imperabatur.* nominabant autem *Mithren* sive *Mithram*. Lutatius Grammaticus ad illud Statii,

Indignata sequi torquentem cornua Mithram.

Sol, inquit, *apud Achemaenios Titan, apud Assyrios Osiris, apud Persas, ubi in antro colitur, Mithra vocatur.* unde intelligere licet istum Claudiani locum,

Et vaga testatur viventem sidera Mithram.

Itemque alium Scriptoris nondum editi de vita Alexandri Magni. *Persis tamen multa contentio erat cupientibus regem* (Alexandrum) *in regno Persico sepelire, proque deo Mithra religionibus consecrare.* Strabo lib. xv. Τιμῶσι (Πέρσαι) δὲ καὶ ἥλιον, ὃν καλοῦσι Μίθραν. qui tamen idem Strabo, quod ipse sibi contrarius, per oblivionem indubie, ut & elegantissimus Lipsius censet, eodem xv. libro scriptum reliquit: ὄνον τε θύουσι τῷ Ἄρει, ὃν Πέρσαι σέβονται θεῶν μόνον. in causa fuit, cur temerarii quidam & praeposteri emendatores apud Curtium quoque nostrum v. 13. etiam cum plausu imae caveae reponerent: *Ipse* (Darius) *cum ducibus propinquisque agmina in armis stantium circuibat, Solem, Martem, sacrumque & aeternum invocans ignem, ut illis dignam vetere gloria, majorumque monimentis fortitudinem inspirarent.* Ubi *Solem Mithrem* legendum ad eundem Curtium ante annos septem, octo docui. nunc eo revertor, ut equum Soli Persas immolare solitos adfirmem: sicut praeter allegatos jam etiam Xenophon attestatur, cum lib. iv. περὶ Κύρου Ἀναβάσ. Καὶ ἵππον ὃν εἰλήφει παλαιότερον, δίδωσι (Ξενοφῶν) τῷ κωμάρχῃ ἀναθρέψαντι καταθῦσαι, ὅτι ἤκουσεν αὐτὸν ἱερὸν εἶναι τοῦ ἡλίου, δεδιὼς μὴ ἀποθάνῃ. tum lib. viii. Κύρου παιδ. Πρῶτον μὲν ἤγοντο τῷ Διὶ ταῦροι πάγκαλοι εἰς τέσσαρας. μετὰ δὲ τούτους, ἵπποι ἤγοντο θῦμα τῷ ἡλίῳ. atque hunc Persarum morem observasse etiam Massagetas auctor est Strabo lib. xi. ubi ait θεὸν δὲ ἥλιον μόνον ἡγοῦνται, τούτῳ δὲ ἱπποθυτοῦσι. Contra vero Romanus equus victima quidem fuit, sed non Soli, verum originis suae, ut volebant, auctori Marti sacra. *Quod*, ut ait Festus, *per ejus effigiem Trojani capti sint: vel quod eo genere animalis Mars delectari putaretur.* Sed nimius hic sum: nisi quod volui stabilire, quae olim recte a me ad Curtium notata, temere, ut levissime dicam, a sciolis quibusdam reprehensa, & ut parum certae fidei in disquisitionem revocata sunt. nunc pergo agere, quod ago. Mod. Hoc ipsum Strabo

voluptate veneris futurum, quod evenit. [8] Postera die itaque, cum ad statutam horam omnes convenissent, Darii equus, cognito loco, ex desiderio feminae hinnitum statim edidit, &, segnibus aliis, felix auspicium domino primus emisit. [9] Tanta moderatio ceteris fuit, audito auspicio, ut confestim equis desilierint, & Darium regem salutaverint. [10] Populus quoque universus, secutus judicium principum, eumdem regem constituit. [11] Sic regnum Persarum septem nobilissimorum virorum virtute quaesitum, tam levi momento in unum collatum est. [12] Incredibile prorsus tanta patientia cessisse eos, quod

Strabo lib. XV. p. 503. Macrobius I. 6. & alii confirmant. At idem Strabo sub fin. lib. XV. Martem unum Persas deum colere tradit: & Curtius IV. 13. 17. Martem a Dario facit invocatum. Sed Strabonem sui ipsius oblitum erroris arcessit Lipsius Not. XCVIII. ad Tacit. VI. Annal. Curtio veterem, hoc est, suam lectionem restituit Modius, pro *Martem* scilicet, *Mithren* seu *Mithram* legendo. Sic enim Persas Solem appellare solitos, ex eodem Strabone, Suida, & pluribus notum est. Hujus dei antistitem, perpetuae pudicitiae feminam fuisse, patet ex auctore X. 2. 2. BERNEC.]

Et equos &c.] Ita Xenophon Cyropaed. VIII. 219. D. & Anabas. IV. 333. B. Pausanias in Laconicis III. 201. 14. Rationem reddit Ovid. I. Fastor.

Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum:
Ne detur celeri victima tarda Deo.

Quomodo & Herodotus lib. I. extr. Massagetas ait, equos ideo Soli mactasse, *quod deorum pernicissimo, e quadrupedibus omnibus pernicissimum conveniret.* At Romanis equus non Soli victima, sed Marti, *quod per ejus effigiem Trojani capti sint*, vel *quod eo genere animalis Mars delectari putaretur.* Festus in *Equus.* idem de Mysis Florus IV. 12. 17. add. Pontani Progymn. IV. 76. BERNEC.

8. *Darii equus*] Unde postea Darium in sigillo habuisse sculptum equum, per quem hinnitum edentem Rex factus fuerat, a Scholiaste Thucydidis est notatum. IDEM.

12. *Tanta patientia cessisse eo, quod*] Bongarsius edidit, *cessisse eos, quod.* Sed praetuli lectionem, quam idem in variantibus e MS. monstrat. Scilicet hoc erat incredibile, proceres illos, regno, quod suae quisque vitae periculo Magis eripuerat, aequo animo uni Dario cessisse. *Cedere alicui regno*, dicit auctor etiam XXIX. 2. 6. & *cedere regnum* X. 2. 3. Freinshemius ita mallet: *cessisse eo, ob quod.* Vide & Acidal. in Vellejum pag. 244. BERNEC. Beneccerus auctoritate unius codicis, quem vidit Bongarsius, scripsit *eo;* cum alii tum typis expressi, tum MSS. haberent *eos*, scilicet verbo *cedere* adjiciendum putavit casum sextum rei, qua illi cesserint. Verum reputandum erat, casum quartum personae abesse iidem non posse. Ego quidem facilius concoxero, si casus sextus aut quartus rei absit, quam si casus quartus personae. casus enim sextus aut quartus pronominis quo res notetur commode subaudiri potest, quoniam pronomen relativum quod

quod ut eriperent Magis, mori non recusaverint. [13] Quamquam praeter formam, virtutemque hoc imperio dignam, etiam cognatio Dario juncta cum pristinis regibus fuit. [14] Principio igitur regni, Cyri regis filiam in matrimonium recepit, regalibus nuptiis regnum firmaturus: ut non tam in extraneum translatum, quam in familiam Cyri reversum videretur. [15] Interjecto deinde tempore, cum Assyrii descivissent, & Babyloniam occupassent, difficilisque urbis expugnatio esset; aestuante rege, unus de interfectoribus Magorum, Zopyrus domi se verberibus lacerari toto corpore jubet; nasum, aures,

quod sequitur. Plena locutio foret, *tanta patientia cessisse eos illud* vel *illo*, *quod*. dicitur enim utrumque, *cedere aliquid* & *cedere aliquo*. Jam frequens plane est ante pronomen relativum omitti, subaudiendumque relinqui pronomen demonstrativum. Nepos II. 9. 1. *Quod aetate proximus erat*, *qui illorum temporum historiam reliquerunt*. Ubi ante *qui* subaudiendum est *illis*. Idem X. 9. 5. *Miseranda vita*, *qui se metui malunt*. Ubi ante *qui* subaud. *eorum*. VORST.

13. *Quanquam praeter formam* ... *hoc imperio dignam*] Delendam esse arbitror particulam istam *hoc*; debet enim esse enuntiatum universum de quovis imperio, non de uno aliquo; Cum praesertim facile appareat Justinum sese cogitatione referre ad decantatissimum illum Euripidis locum, in quo *gravi* & plena dignitatis forma dicitur *digna imperio* seu *tyrannide*. FABER.

14. *Cyri regis filiam* &c.] Atqui duas Cyri filias *Atossam* & *Artystonam*, nec non *Parmyn* Smerdis, & *Phaedimam* Otanis filiam Darium duxisse refert Herodotus III. 88. Sed harum princeps fuit *Artystona* Dario maxime adamata, cujus etiam imaginem ex auro solido compactam habuit. Herodot. VII. 69. An forte rescribendum hoc loco *filias*? BERNEC. Vox *regis* est a mala manu, nec MSS. Codd. Bongarsii illam agnoscunt, uti nec duo Vossiani Codd. GRONOV.

Regalibus nuptiis] Sic infra XIII. 6. 4. & Tacit. Agric. 6. *Matrimonium eum ortu splendidis natalibus, ad majora nitenti decus ac robur fuit.* Hoc spectans & Lycus apud Senec. Herc. Furent. v. 345. *Una sed nostras potest Fundare vires, juncta regali face Thalamisque Megara, ducet e genere inclyto Novitas colorem nostra.* Debeo locum hunc indicio Nob. Alb. Sebisii, cuius sublime judicium, & meliorum autorum accurata lectio saepe hic nobis subsidio fuere ita apud Appianum 435 d. Cato vociferatur *imperia parari nuptiarum lenociniis*. BERNEC.

15. *Zophyrus*] Graecis Herod. lib. III. Plutarch. Apopht. *Zopyrus*, π in φ. ut III. 4. *Palanthus*, qui aliter est *Phalanthus*, & in Prologis *Poeni*, *Phoeni* dicuntur. sunt autem a Phoenicibus. BONGARS.

Zopyrus] Sic enim Herodot. III. 153. & seqq. Plutarchus Apopht. Reg. c. 3. & alii id nomen scribunt, Ζώπυρος, Bongarsius nec male *Zophyrus* e MSS. expressit. Affines enim literae sunt π & φ, saepeque mutantur invicem: ut *tropaeum* & *trophaeum*. Sic III. 4. 12. *Palanthus*, qui aliis est *Phalanthus*. Ceterum huic facinori non absimile quid habet Florus I. 7. 6. BERNEC.

res, & labia sibi praecidi: atque ita regi inopinanti se offert. [16] Attonitum, & quaerentem Darium causas, auctoremque tam foedae lacerationis, tacitus quo proposito fecerit, edocet; formatoque in futura consilio, transfugae titulo Babyloniam proficiscitur. [17] Ibi ostendit populo laniatum corpus: queritur *crudelitatem regis, a quo in regni petitione, non virtute, sed auspicio; non judicio hominum, sed hinnitu equi superatus sit.* [18] Jubet *illos ex amicis exemplum capere, quid hostibus cavendum sit.* [19] Hortatur, *ne moenibus magis quam armis confidant, patianturque se commune bellum recentiore ira gerere.* [20] Nota nobilitas viri pariter & virtus omnibus erat: nec de fide timebant, cujus veluti pignora, vulnera corporis, & injuriae notas habebant. [21] Constituitur ergo dux omnium suffragio: & accepta parva

17. *In regni petitione.*] Ita unus etiam ex MSS. nostris: alii aut *fortione*, aut *sortitione* pro *petitione* habent. adeo ut omnino legendum putem: *in regni sortitione.* maxime, cum & ante dixerit. *Ipsi igitur viam invenerunt, qua de se judicium religioni & fortunae committerent* &c. MOD. Ita MSS. fatente & Modio, qui tamen *sortitione* legendum contendit; maxime cum praeced. n. 3. dicat Auctor: *Ipsi igitur viam invenerunt, qua de se judicium religioni & fortunae committerent.* Verum hoc ipsum Zopyrus queri se simulat, in regni petitione non virtuti & judicio hominum, sed auspicio sortique fuisse locum. Ad haec si valeat emendatio Modii, sequetur sortitionem aliquam virtute & hominum judicio regi. quod contra est. *Sors deerat ad parum idoneos*, ait Tacit. Annal. XIII. 29. *Sorte & urna mores non discernuntur.* Idem Histor. IV. 7. Quidam impressi *portione* legunt, pro quo Sichardus in Edit. Basil. *partitione* mallet, contra mentem auctoris & competitorum regni. BERNEC. Quidam impressi habent *portioni.* Forsan olim per compendium fuit scriptum *postione*, pro *postulatione*; & videri debet, quodnam vere sit Justini, hoc, an quod nunc legitur, *petitione.* Nam alterutrum est glossatoris, & si meum interponere judicium debeo, id ipsum, quod in textu hodie comparet. SCHEFF. Mirum qui hoc viro docto potuerit in mentem venire. *Petere regnum, magistratum* Latinis dicuntur qui illa ambiunt. Sed quis unquam audivit candidatos *postulare*, aut *flagitare* magistratus. Recte Cic. Philipp. II. scribit petere Consulatum in laude poni, *rogare* vero in vitio. Si *rogare* in vitio ponitur, quid de *postulare* existimandum sit omnes intelligunt. GRAEV.

19. *Hortatur ne moenibus magis quam armis confidant*] *Ne* est in antiquioribus editionibus Becharii, Maioris, Sichardi: quomodo Terentius in Hecyra: *Hortor ne cujusquam misereas.* Bongarsius tamen maluit *non*, subaudito ante illud *ut.* VORST. Juntina quoque *ne* prae se fert. GRAEV.

21. Con-

va manu, semel atque iterum cedentibus consulto Persis, secunda praelia facit. [22] Ad postremum universum sibi creditum exercitum Dario prodit, urbemque ipsam in potestatem ejus redigit. [23] Post haec Darius bellum Scythis infert, quod sequenti volumine referetur.

21. *Consulto*] Manuscripti habent *ex consulto*, quod praefero vulgatis, quia solet addere praepositionem noster, quam omittunt alii, quod & supra notavi. SCHEFF.

22. *Ad postremo*] Al. Ed. *ac postremo*. Utrumque minus belle. Legerem, *ad postremum*, ut saepe alibi. FABER. Ex Juntina recepi *ad postremum*, quod Oxoniensibus placuit ex MS. & Tanaquillo Fabro ex conjectura. GRAEV.

Exercitum Dario prodit] Similem proditionem, vel geminam potius, ipse Darius in Sacas movens, passus est a Risace equisone quodam Saca, referente Polyaeno VII. Strateg. pag. 491. BERNEC.

23. *Quod sequenti volumine referetur*] Quidam habent *refertur*, alii *referam*. Quae varietas lectionis facit, ut poene credam, esse hanc appendicem non Justini, sed alterius cujuscunque, cum praesertim nihil simile occurrat ceteris in libris. SCHEFF.

LIBER II.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Scytharum origo & antiquitas, de qua cum Aegyptiis contendunt.*

2 *Descriptio Scythiae, & morum gentis, quae in plaustris degens, justitiam colit & continentiam.*

3 *Scytharum fortitudo bellica. Aegyptios fugant, Asiamque reddunt tributariam.*

4 *Amazonum a Scythis origo, reginae, res gestae.*

5 *Bellum Scytharum adversus servos, quos lepido strategemate reprimunt. Darius Scythis, deinde Jonibus & Atheniensibus bellum infert.*

6 *Atheniensium origo, gloriatio, industria, artes, reges.*

7 *Respublica Atheniensis Solonis legibus, & politico strategemate firmata.*

8 *Pisistratus post rem bene gestam contra Megarenses, tyrannidem per annos triginta tres occupat.*

9 *Ejusdem filius Hippias patria pulsus, Persarum exercitum in Graeciam adduxit. Inde nobilis illa Marathonia pugna, in qua victi Persae, Athenienses victores duce Miltiade.*

10 *Dissidium fraternum de regno inter Darii filios. Xerxes bellum adversus Graecos instaurat validissimo exercitu.*

11 *Fortitudo Spartanorum, quorum rex Leonidas Persas ad Thermopylas maxima clade adficit.*

12 *Themistoclis industria Persarum classis ad Salaminium fretum navali praelio victa, post multam stragem fuga sibi consulit.*

13 *Mardonio terrestris exercitus commissus. Xerxes aegre evadit piscatoria scapha: ejusdem pedestris exercitus fame obruitur; unde nova clades.*

14 *Mardonius in Boeotia ad Plataeas cum Persis a Grae-*

Graecorum copiis victus, cum paucis profugit. Eodem fere momento adversus Persas in Asia feliciter dimicatum est.

15 *Athenienses, Spartanis delusis, urbem ex integro instaurant. Spartani Persarum fines depopulantur. Pausanias proditionis reus damnatur. Xerxes a Cimone terrestri navalique praelio iterum superatur.*

CAPUT I.

1 In relatione rerum ab Scythis gestarum, quae satis amplae magnificaeque fuerunt, principium ab origine repetendum est. 2 Non enim minus illustria initia, quam imperium habuere: nec virorum magis, quam feminarum virtutibus claruere. 3 Quippe cum ipsi Parthos Bactrianosque, feminae autem eorum Amazonum regna condiderint: 4 prorsus ut res gestas virorum mulierumque considerantibus incertum sit, uter apud eos sexus illustrior fuerit. 5 Scytharum gens antiquissima semper habita: quamquam

CAP. I. 1. *Quae satis amplae magnificaeque fuerunt*] Eadem verba usurpat & Sallustius Catil. 8. 2. de Atheniensibus. Scythicum autem Darii bellum & Herodoto occasionem dedit res Scythicas altius repetendi initio lib. IV. BONGARS. Adde Diodor. Sicul. II. 43. Arrian. IV. princ. Niceph. Gregoram lib. II. post princ. BERNEC.

2. *Nec virorum imperio*] Uterque Cod. MS. Voss. vocem postremam ignorat, ut nec in suis invenit Bongarsius. GRONOV.

Quam feminarum] Scilicet, *ne quis sexus a laude cessaret*, ut ait Florus I. 10. 9. BERNEC.

3. *Amazonum*] De quibus multa Diodor. Sicul. II. 44. Appianus in Bell. Mithrid. Noster infra c. 4. & alii. Alb. Krantzius lib. I. Hist. Suecicae c. 6. eas origine Gothicas, hoc est, Germanas fuisse contendit. At Strabo II. pag. 348. & Arrian. lib. VII. pag. 156. hoc mulierum genus unquam exstitisse negant. De his accuratissime Reineccius tom. I. pag. 219. BERNEC. Amazonum quinam veterum mentionem fecerint, easque exstitisse vel affirment, vel negent, studiose observavit, & ad Curtii VI. 5. 24. docuit Freinshemius. VORST.

5. *Scytharum gens antiquissima*] Herodotus tamen IV. 5. ipsos Scythas ait dicere, *νεώτατον ἁπάντων τῶν ἐθνέων εἶναι τὸ σφέτερον*. Et de gentis antiquitate Aegyptios non cum Scythis, sed cum Phrygibus certasse refert II. 2. quod confirmat in Eutropium Claudianus II. 261. Sed Marcell. XXII. 34. *Aegyptiam gentem*, inquit, *omnium vetustissimam, nisi quod super antiquitate certat cum Scythis*. BONGARS. Similem contentionem inter Athenienses & Argivos memorat Isocrates Panathenaico. BERNEC.

quam inter Scythas & Aegyptios diu contentio de generis vetustate fuerit: [6] Aegyptiis praedicantibus, *initio rerum, cum aliae terrae nimio fervore solis arderent, aliae rigerent frigoris immanitate, ita ut non modo primae generare homines, sed ne advenas quidem recipere ac tueri possent, priusquam adversus calorem vel frigus velamenta corporis invenirentur, vel locorum vitia quaesitis arte remediis mollirentur,* [7] *Aegyptum ita temperatam semper fuisse, ut neque hiberna frigora, nec aestivi solis ardores incolas ejus premerent:* [8] *solum ita fecundum, ut alimentorum in usum hominum nul-*

Contentio] Quam pluribus exponit Otho Heurnius in Indico c. 13. BERNEC.

Vetustate fuerit] Angl. *fuit*. Cic. Orat. pro Marcello: *Quanquam iste tuus amicus nunquam his angustiis contentus fuit.* Vide Vallam II. Eleg. 21. SCHEFF.

6. *Non modo primae generare homines*] Pro *non modo non*. Cic. II. de Off. 13. *Non modo illi invidetur aetati, verum etiam favetur.* vid. Mureti Var. Lect. X. 7. Sic infra IX. 2. 6. Cic. pro Cluent. 34. 8. Liv. XXIX. 19. 11. BERNEC. Ita IX. 2. 6. *Ne sumtum quidem viae, non modo officii pretia dederit*, pro *non modo non officii pretia dederit*. Sed hoc interest, quod *non modo* hic sequitur, *ne* antecedit; cum in altero illo *non modo* antecedat, *ne* sequatur. Rursus XI. 8. 4. *Non spes modo remedii, sed nec dilatio periculi inveniretur*, pro *non modo non spes rem.* Atque ita passim & alii. Livius I. 40. *Regnare advenam, non modo vicinae, sed ne Italicae quidem stirpis.* VORST.

Generare homines] Ita mox infra, n. 18. Persuaserunt enim olim sibi profani Gentiles, ut etiamnum hodie Sinenses, homines initio cum ceteris animantibus, non a Deo conditos, sed e terra, stirpium adinstar, ortos. Vide Diod. Sicul. I. 7. Eo spectat Atheniensium gloriatio, quam Diogenes Cynicus iis cum muribus & lumbricis communem dicebat, esse se αὐτόχθονας, hoc est, ut noster infra II. 6. 4. ait, *eodem innatos solo*. Sed hujus profanitatem sententiae refutat Lactantius de Falsa Relig. II. 12. BERNEC. Sic paulo post, *Quanto prior quaeque pars terrarum siccata fuit, tanto prius animalia generare coepisse.* Virgilius II. Georg.

Cum primum lucem pecudes hausere, virumque
Ferrea progenies duris caput extulit arvis.

VORST.

Tueri] Cic. XIII. Fam. Ep. 11. *Sarta tecta aedium sacrarum locorumque communium tueri.* & I. in Verr. 50. *Aedem Castoris P. Junius habuit tuendam.* JCtus Valens in L. 12. D. de Legat. III. *Stichus liber esto & ut eum heres artificium doceat, unde se tueri possit, peto.* Eadem ratione *tutelam* usurparunt optimi quique, ut infra XVI. 3. *In tutelam classis tributum describere.* & Senec. ad Helvet. 9. *Terra vix ad tutelam incolentium fertilis.* & Celsus in L. 30. D. de Legat. II. *Reip. lego in tutelam viae.* GRONOV. *Tueri* idem hic est quod *alere, sustentare.* Cicero pro Dejot. *antea alere majores copias poterat, nunc exiguas vix tueri potest.* Nepos Epamin. *amicorum in se tuendo caruit facultatibus.* VORST.

8. *Nulla*

nulla terra feracior fuerit. [9] *Jure igitur ibi primum homines natos videri debere, ubi educari facillime possent.* [10] *Contra,* Scythae *coeli temperamentum nullum esse vetustatis argumentum* putabant: [11] *quippe naturam, cum primum incrementa caloris ac frigoris regionibus distinxit, statim ad locorum patientiam animalia quaeque generasse:* [12] *sed & arborum atque frugum pro regionum conditione apte genera variata:* [13] *& quanto Scythis sit coelum asperius quam Aegyptiis, tanto & corpora & ingenia esse duriora.* [14] *Ceterum si mundi, quae nunc partes sunt, aliquando unitas fuit, sive illuvies aquarum principio rerum terras obru-*

8. *Nulla terra feracior*] Fertilitatem Aegypti praedicant & Isocrates in Laudat. Busiridis, Josephus Bell. Jud. v. 11. & Egesippus IV. 27. Tacit. Hist. III. 5. Plin. Paneg. c. 30. & 31. cum aliis. BERNEC.

9. *Ubi educari facillime possent*] Sic & Juntina. Non audiendi sunt illi codices, qui expungunt *facillime*. Aegyptiorum hoc fuit argumentum: Credibile esse, ibi primos homines prodiisse, ubi facillime potuerint propter coeli & soli benignitatem educari. *Facillime* est in magna rerum affluentia, quas ibi fert terra in tutelam hominum. Illa soli foecunditas, quam praedicant Aegyptii in verbis praecedentibus, significatur. Porcius Latro in vita Terentii:

> *Nihil Publius*
> *Scipio profuit, nihil illi Laelius, nihil Furius.*
> *Tres per idem tempus agitabant nobiles facillime.*

Ipse Terentius Adelph. III. 4.

> *Quem vos facillime agitis, quam estis maxime*
> *Potentes.*

Theocritus Idyll. XI. 7.

> Οὕτω γοῦν ῥᾷστα διᾶγ' ὁ Κύκλωψ ὁ παρ' ἁμῖν.
> *Sic Cyclops apud nos facillime vixit.*

GRAEV. Angl. non agnoscit *facillime*, & sane priora docent argumentum Aegyptiorum hoc fuisse, homines primum natos ibi, ubi primum potuerint educari, in Scythia, quia tum nondum fuerant inventa vestimenta contra frigus. De facilitate vel difficultate educandi sermo fuit nullus. SCHEFF.

11. *Animalia quaeque generasse*] Juntina sic recte, quod & Oxonienses MS. fidem secuti probarunt. vulgo: *animalia quoque generasse.* GRAEV.

13. *Quanto coelum* &c.] *Ingenia hominum ubique locorum situs format.* Curtius VIII. 9. 26. *Positio coeli corporibus habitum dat.* Tacit. Agric. c. II. Quem locum insigniter illustrat Gruterus Differt. XLV. ad Tacit. Addendus Erasmus Adag. *Mores hominum regioni respondent.* & Veget. I. 2. BERNEC.

Ingenia duriora] Ingenium durum hoc loco est, firmum, solidum & quod seu spe seu metu haud facile permoveatur. FABER.

14. *Illuvies aquarum*] Gronov. ad Liv. I. 4. scribendum censet & hic & in cap. 6. hujus libri, *eluvies*; quia *illuvies* sordes sint exterius adspersae, *eluvies* vero inundatio. GRAEV. Alii emendant *eluvies*. Vide quae notabo ad cap. 6. SCHEFF.

obrutas tenuit; sive ignis, qui & mundum genuit, cuncta possedit, utriusque primordii Scythas origine praestare. [15] *Nam si ignis prima possessio rerum fuit, qui paullatim exstinctus, sedem terris dedit, nullam prius quam Septemtrionalem partem, hiemis rigore ab igne secretam; adeo ut nunc quoque nulla magis rigeat frigoribus:* [16] *Aegyptum vero, & totum Orientem tardissime temperatum: quippe qui etiam nunc torrenti calore solis exaestuet.* [17] *Quod si omnes quondam terrae submersae profundo fuerunt, profecto editissimam quamque partem decurrentibus aquis primum detectam; humillimo autem solo eamdem aquam diutissime immoratam:* [18] *& quanto prior quaeque pars terrarum siccata sit, tanto prius animalia generare coepisse.* [19] *Porro Scythiam adeo editiorem omnibus terris esse, ut cuncta flumina ibi nata in Maeotim, tum deinde in Ponticum*

Utriusque primordii Scythas origine praestare.] Errare illos puto qui huic lectioni acquiescunt, cum *primordium* & *origo* idem sint. Id quoniam verum est, si quis dixerit, Scythae utriusque primordii origine praestant Aegyptiis, rem ridiculam dixerit; tantundem enim est ac si dicat, *utriusque primordii primordio* &c. Quod ut ineptum est, ita & explodendum judico. Sic autem emendari hic locus posset, (utriusque primordii Scythas ratione praestare Aegyptiis.) At *ratio* & *argumentatio* idem plane valent, & ita Cicero millies locutus est. Itaque hoc dixerit Justinus, sive ab aqua sive ab igne argumentum duxeris, &c. Scythae vincant necesse est. Ceterum paulo superius, ubi legitur *illuvies*, scribendum omnino, *eluvies*, ex observatione & judicio Gronovii. FABER.

15. *Si ignis prima possessio rerum fuit*] Id est, si ignis primo omnia possedit. Estque hic *possessio* pro possessore. VORST.

17. *Quod si omnes quondam terrae submersae profundo fuerunt; profecto editissimam quamque partem, decurrentibus aquis, primum detectam; humillimo autem solo eandem aquam diutissime immoratam.*] Quod jam a me proferetur, id, opinor, non negligenter transilierint, qui sciunt bene & accurate legere. Postquam in priore parte periodi dixit Justinus, *decurrentibus aquis*, in altera ponit, *eandem aquam;* Idque cum nimis nimisque vitiosum sit, scriptum ab eo fuisse existimo non *eandem*, sed *stantem;* quae huic rei, qua de agitur, valde propria est, nisi si *stagnantem* malis, quod magis etiam proprium fuerit; nam aqua stagnans est aqua reses. VORST.

19. *Scythiam adeo editiorem*] Virgil. II. Georgic. v. 240.

Mundus ut ad Scythiam Riphaeasque arduus arces
Consurgit, premitur Libyae devexus in Austros.

Sed constat inter Mathematicos, in globo nullum esse alio editiorem locum. BONGARS.

20. Ar-

tum & Aegyptium mare decurrant. [20] *Aegyptum autem, quae tot regum, tot seculorum cura impensaque munita sit, & adversum vim incurrentium aquarum tantis instructa molibus, tot fossis concisa, ut, cum his arceantur, illis recipiantur aquae, nihilominus coli, nisi excluso Nilo, non potuerit, non posse videri hominum vetustate ultimam, quae aggerationibus regum, sive*

20. *Aegyptum autem (quae tot regum)*] Mirum quomodo hic locus, si ita legatur, sit intelligendus. Ut primum seposita parenthesi, verba ordinemus. *Aegyptum autem nec posse videri hominum vetustate ultima, quae sive exaggerationibus regum, sive Nili trahentis limum, terrarum recentissima videatur.* Quis horum verborum sensus, scire velim. Parenthesis adhuc obscurior, maxime in his verbis: *Nihilominus coli, nisi excluso Nilo, non potuerit.* Quidam pro *excluso* reposuerunt *expulso*; verum eadem obscuritate manente sensus. Ego quod ad haec ultima verba attinet, conjunctionem *nisi* expungerem: sed lectores judicent; nam ego me explicare non possum, indicare tamen dignum existimavi operae pretium. GLAREAN.

Aegyptum &c.] Strato quidam apud Strabonem lib. I. pag. 34. *Aegyptum* ait τὸ παλαιὸν θαλάττῃ κλύζεσθαι &c. BONGARS. Et sane, quod statuerent veteres, Aegyptum ex limo, quem Nilus vehit, accumulato & exaggerato natam, exinde *Nili donum* eam appellarunt. Eustath. in Dionys. Perieg. p. 31. pr. Videndi Herodotus II. 5. Aristot. Meteor. I. 14. Plin. II. 35. Senec. Nat. Quaest. VI. 26. Quibus contradicit Brodaeus Miscell. III. 5. ubi ait, nec decem quidem mundi aetates ad spatium istud humo explendum sufficere. BERNEC. Sed falsissimam esse hanc opinionem pluribus docet Bocharus Geograph. Sacrae IV. 24. GRAEV.

Tot fossis concisa] Sic merito Gronovius legendum censet ex antiquis editionibus, suffragante Juntina. Eadem in verbis praecedentibus: *adversus vim decurrentium aquarum tantis instructa molibus.* optime, si veteres libri adsentiuntur. Vulgati: *adversus vim incurrentium aquarum tantis structa molibus.* Sed Aegyptum struere molibus, quam Latine dicatur, viderint, qui vulgatam defendunt. GRAEV.

Tot fossis conscissa] Antiquiores typis expressi *concisa*: quod magis placet, neque mutandum fuisse videtur. Legendum ita judicat & Gronovius ad Plin. XXXIV. 8. citatque illud Caesaris III. B. G. *Pedestria itinera concisa aestuariis.* VORST. Alii, & Gronovius *concisa* legunt, quod & Vorstio probatur. Ego nihil mutem. SCHEFF.

Cum his arceantur, illis recipiantur aquae] Huc respiciens Isocrates in laudatione Busiridis, *Aegyptios* dixit *imbrium simul & siccitatum, quorum aliis Jupiter promus condus est, per se ipsos potestatem habere:* dum scilicet Niloticas aquas, quae vicem imbrium Aegypto praestant, pro arbitrio vel fossis in agros suos derivant, vel objectis molibus arcent. BERNEC.

Hominum vetustate ultimam] Terra *hominum vetustate ultima est*, quae prima homines habuit. *ultimum* enim etiam illud dicitur quod est omnium primum. Virgilius VII. Aeneid. *Tu sanguinis ultimus auctor.* Cicero pro Archia: *Pueritiae memoriam recordari ultimam.* VORST.

Aggerationibus regum] Inde Titulus Codicis *de Nili aggeribus non rumpendis.* Cicero *moles* vocat *oppositas fluctibus*, Officior. II. 4. BONGARS

Quae sive exaggerationibus regum, sive Nili trahentis limum terrarum recentissima videatur] Edidit ita Bernec-

sive Nili trahentis limum, terrarum recentissima videatur. 21 His igitur argumentis superatis Aegyptiis, antiquiores semper Scythæ visi.

CAP. II. 1 Scythia autem in Orientem porrecta, includitur ab uno latere Ponto, & ab altero montibus Ripaeis: a tergo Asia & Phasi flumine. 2 Multum

neccerus secutus, credo, Bongarsium. At Gronovius ad Senecae Herc. Oct. v. 1260. Codd. MSS. & meliores Editiones ait habere sic, *quae aggerationibus regum, sive Nili trahentis limum;* ut prius *sive* absit; quomodo infra lib. IX. *Ducenta millia Persae, eo praelio, sive naufragio, amisere:* & lib. XXXVIII. *Eosque variis exhortationibus ad Romana bella, sive Asiana, incitat:* & lib. XLII. *Captivi ex Crassi, sive Antonii, exercitu recollecti.* Porro in antiquioribus Editionibus Becharii & Sichardi reperio *exaggerationibus;* ut sit una vox. At Berneccerus maluit *ex aggerationibus:* cujus causa non apparet. neque enim Latine dici videtur, *Aegyptus terrarum recentissima videtur ex aggerationibus regum*, sed, si vocula *ex* locum habere debeat, dicendum fuerit, *Ex aggerationibus regum apparet, Aegyptum terrarum recentissimam esse.* Ceterum *aggerationibus* vel *exaggerationibus regum Aegyptus terrarum recentissima videtur*, recte dicitur. est enim *aggerationibus* pro *propter aggerationes*. VORST. Non placet quod existimant, *exaggerationibus* conjunctim legendum. Neque proba conjectura, quando putant haud Latine dici, *exaggerationibus*, & si praepositio adhibenda esset, scribendum fore *ex aggerationibus regum apparet.* Debet certe, etiam, si vel conjunctim legatur, ablativus regi non a verbo, sed a praepositione, sive apposita, sive subintellecta, quod jam dudum Sanctius & ex ipso Scioppius docuere. At vero ea alia non potest esse, quam *ex* praepositio. Quod quodammodo agnoscunt ipsi, quando ablativum reddunt per *propter aggerationes.* Quid enim hoc est aliud, quam *ex aggerationibus?* Quomodo non uno loco apud alios etiam illud *ex* usurpatur. Neque si legatur divisim, illud *apparet* quidquam valet hoc loco. Stant per se, *terra ex aggerationibus regum, terra ex aggerationibus Nili*, significantque talem terram, quae est terra, quae terra extitit & facta est ex aggerationibus, seu quod idem est, per aggerationes, sive propter aggerationes istas. SCHEFF.

Nili trahentis limum] Angl. quoque hoc modo. sed observat notator, alibi legi *trahens*, quod intelligendum foret de terra, & videtur hoc convenientius. Terra enim debet trahere, ut evadat major, non flumen. Nisi velis dicere, illud *trahentis* esse positum non pro *attrahentis*, verum *abstrahentis.* SCHEFF. Ceterorum librorum lectio *Nili limum trahentis* longe est verior & certior. *Nili limum trahentis* est id ipsum quod Diodorus Siculus de hoc fluvio dicit, τοῦ Νείλου τὴν ἐξ Αἰθιοπίας ἰλὺν καταφέροντος. Nili ex Aethiopia limum secum ferentis. Curtius III. 11. de Marsya: *Inde diffusus circumjectos irrigat campos, liquidus, & suas undas trahens* lib. IV. 9. de Tigri: *Multorum torrentium non aquas solum, sed & etiam saxa secum trahens.* GRAEV.

CAP. II. 1. *Montibus Ripaeis*] Non temere factum, quod scripserit librarius; ita jusseram & ita scribi debet, non *Riphaeis*, quod ille tamen Pseudo-Servius probat, nugator mirificus. Ita *trophaeum* in omnibus fere libris reperias, & error est tamen ridiculus, etiam si ita Gallice pronuncietur. FABER.

Phasi flumine] Ita legendum etiam con-

tum in longitudinem & latitudinem patet. [3] Hominibus inter se nulli fines: neque enim agrum exercent: nec domus illis ulla, aut tectum, aut sedes est, armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitis. [4] Uxores liberosque secum in plaustris vehunt: quibus, coriis, imbrium hiemisque causa tectis, pro domibus utuntur. [5] Justitia gentis ingeniis culta, non legibus. [6] Nullum scelus apud eos furto gravius: quippe sine tecto munimentoque pecora & armenta inter silvas habentibus quid salvum esset, si furari liceret? [7] Aurum

contra libros, qui habent *Ibasi*. De Phasi vide Plinium VI. 4. & Solin. cap. 20. & libellum de Fluminibus nomine Plutarchi editum. De Scythis praeter Herodotum lib. IV. vide Diodorum Siculum lib. II. & Strabonem lib. VII. ubi eorum integritatem multis praedicat, de qua Horatius III. Ode 24. Vide & pauca apud Marcellin. XXII. 19. & confer quae XXXI. 5. & seqq. de Hunnis scribit & Alanis, quos cap. 7. *discurrere* ait *latrocinando & venando*. Ita enim videtur locus ille supplendus. Bongars.

4. *In plaustris*] Ἁμαξόβιοι. *Plaustra* autem ait *coriis tecta*, pro quo Marcellin. lib. XXII. habet *corticibus*, nescio an recte. Bongars. Unde Scythae ἁμαξόβιοι & ἁμαξοβῖται, hoc est, *in plaustris viventes*. item ἁμάξοικοι, *domos suas in plaustris habentes*. Bernec.

Coriis] Vix inhibeo manum rescripturientem *corticibus*: quae vox e *curribus*, quod *coriis* in MS. quodam suprascriptum Bongarsius affirmat, facili literarum ductu formatur. Certe plaustra Scythica *corticibus* tecta facit & Amm. Marcell. XXII. 19. Idemque XXXI. 6. *Alanos* ait *vagari supersedentes plaustris, quae operimentis curvatis corticum* (tanquam imbricibus) *per solitudines conferunt*. Hippocrat. de Aëre, Locis, & Aquis p. 74. 12. tradit currus illos Scythicos coactilibus ex lana crassa compactis esse obductos. Ibidem alia multa de victu cultuque Scytharum invenias. Bernec.

5. *Justitia gentis* &c.] Δικαιοτάτων ἀνθρώπων Homero Iliad. XIII. 6. Strabo VII. p. 209. & Arrianus IV. pr. Ideo infra XII. 1. 17. *gentem innoxiam* dicit. Bongars. Ceterum de priscis Romanis similiter Sallust. Catil. c. 9. *Jus bonumque apud eos non legibus magis quam natura valebat*. De Germanis Tacitus c. 19. *Plus ibi boni mores valent, quam alibi bonae leges*. Idemque in universum de vetustissimis mortalium, Annal. III. 26. Burdelot. in Petron. p. 276. Bernec.

Ingeniis] *Ingenium* vocat, quod paulo post *naturam*. Naevius:

Ite actu in frondiferos lucos, ubi
Ingenio arbusta nata sunt, non obsita.

Notavit ad Ausonium Scaliger I. 23. Petronius. *Crines ingenio suo flexi* Tacit. Annal. III. 26. *Cum honesta suopte ingenio peterentur.* alii. Bongars. Sallust. Hist. lib. III. *Pugna ingenio loci prohibebatur.* Et lib. V. *Insulae suopte ingenio alimenta mortalibus gignunt.* ita Florus II. 6. 27. & II. 17. 5. Bernec.

6. *Quid salvum esset*] Ita Vett. Editt. Manuscriptorum traduces. Melius, opinor, quam quod Bongars. edidit, *quid inter silvas superesset?* Nam ratio ista generalis est, non silvarum propria. Adde quod non in *silvis*,

rum & argentum perinde adſpernantur, ac reliqui mor-

ſilvis, [ubi vehiculorum incommoda vectio] ſed planitie morari ſolliti Scythae. unde *campeſtres* eos vocat Horat. III. Od. 24. BERNEC. MSS. *quid inter ſylvas ſupereſſet.* Editiones veteres: *quid ſalvum eſſet*, quas ſequitur Berneccerus. Sed *inter ſylvas*, quod retinent omnes MSS. non erat eiiciendum, ſed reponendum ſuo loco cum Juntis, apud quos recte legitur, *Nullum ſcelus apud eos furto gravius, quippe ſine tecto munimentoque pecora & armenta inter ſylvas habentibus quid ſalvum eſſet, ſi furari liceret?* Haerent hic viri eruditi ſine cauſſa. Nam *inter ſylvas* Latiniſſime dici pro *in ſylvis* non puto exemplis hoc declarandum, cum obvia ſint & trita. Nec fruſtra *inter ſylvas* additur. Quid ſalvum eſſet, ſi furari liceret, cum ſine tecto munimentoque in ſylvis perpetuo degant cum pecoribus, *in ſylvis*, inquam, in quibus facilius fures poſſunt latere, & graſſari minore cum periculo in illic agentium bona. Hinc ſemper ſylvae & luci fuerunt receptacula latronum, aliorum facultatibus & vitae inſidiantium. Propterea callium & ſaltuum cura Romanis mandabatur magiſtratibus. Haec itaque verba, *inter ſylvas* augent id quod dixerat, Scythas non furari, quamvis furandi feneſtram quaſi aperiant ſylvae, in quibus cum pecoribus vivant ſemper ſine ullo tecto & munimento. MSS. quoque tres Anglicani ſtabiliunt hanc ſcripturam, quamvis *inter ſylvas* non his verbis adjecta ſint, ſed ſequentibus. Sic enim in illis extare teſtantur Oxonienſes: *ſine tecto munimentoque pecora & armenta habentibus, quid ſalvum inter ſylvas ſupereſſet, ſi furari liceret?* Et ſane haec quoque non poteſt damnari lectio, quamvis illorum librorum, quos Aldus & Junta ſunt ſecuti, ſit elegantior. GRAEV. Antiquiores Editiones Juntarum, Becharii, aliaeque, *ſine tecto munimentoque:* quod magis placet. Porro pro *quid ſalvum eſſet*, Bongarſius ediderat *quid inter ſilvas ſupereſſet.* Quod adeo non probatum fuit Berneccero, ut τὸ *inter ſilvas* prorſus eliminaret. Verum genuinum illud ſatisque commodum eſſe, dummodo inter proxime praecedentia conſiſtat, oſtendit Editio Juntarum, quae, ut Cl. Graevius teſtatur, ſic habet, *ſine tecto munimentoque pecora & armenta inter ſilvas habentibus quid ſalvum eſſet?* VORST. Bongarſius ex MSS. pro his ediderat, *quid inter ſilvas ſupereſſet.* Graevius reponit, *pecora & armenta inter ſilvas habentibus quid ſalvum eſſet.* quod & Vorſtio probatur. At ego vellem, reſpondiſſent objectioni Berneccerianae, qui dicit non ex eo nihil potuiſſe ſalvi eſſe, quod haberent pecora inter ſilvas, ſed generatim, quod haberent ſine munimento, & iccirco illud *inter ſilvas* otioſum eſſe. Addo, quod ne quidem ſatis commode dicatur *armenta habere inter ſilvas*, pro *in ſilvis.* Mihi lectio Bongarſii videtur optima, ſed paulo aliter explicanda, quam accepta eſt a Berneccero, videlicet ut illud *ſupereſſe* non intelligamus ſimpliciter, ſed cum reſpectu ad victum, quem vult nullum potuiſſe habere, ſi furta fuiſſent frequentia, & addit rationem, quia habitabant inter ſilvas, ubi nulla alia dabantur alimenta, quam ex ſolis pecoribus. Ut quid tale voluiſſe noſtrum credam, facit quod in MSS. legatur, *pecora & armenta & alimenta habentibus*, vel *pecora & alimenta habentibus;* liquet enim, praeceſſiſſe quid de alimentis, quod oſtenderit non potuiſſe ea haberi ſublatis pecoribus in iſta ſilvarum feritate. Unde quoque putem locum totum ita eſſe ſcribendum: *quippe ſine tecto munimentoque pecora & armenta alimenta habentibus, quid inter ſilvas ſupereſſet, ſi furari liceret.* Eleganter *armenta habentes alimenta*, de iis, qui pecora ſua & armenta adhibent in alimenta, qui alimenta ex iis capiunt. SCHEFF.

7. *Aurum & argentum non perinde aſper-*

mortales appetunt. [8] Lacte & melle vescuntur. [9] Lanae iis usus ac vestium ignotus: &, quamquam continuis

aspernantur] Ita Vett. omnes. Tacit. de Germanis cap. 5. *Possessione*, inquit, *&* *usu* (auri & argenti) *haut perinde afficiuntur*. BONGARS. Editiones quaedam veteres, & e Bongarsianis MSS. unus, forte melius, *perinde aspernantur ac reliqui mortales appetunt*. Qualis antithesis est etiam L. 1. C. Theod. de Anno. & tribut. *Auferri id sibi cum tanta instantia depoposcit, quanta alii poscere consueverunt*. BERNEC. Juntae cum nonnullis MSS. & Edd. *Aurum. & argentum perinde adspernantur, ac reliqui mortales appetunt*. Adstipulantur tres Anglicani. GRAEV. Melius & elegantius impressi libri & manu descripti: *aurum & argentum perinde aspernantur, ac reliqui mortales appetunt*; Vera lectio, & quae in textum ipsum operis recipi debuit. FABER. Antiquiores editiones, ut Juntarum, Becharii, aliaeque sic, *perinde aspernantur ac reliqui mort. appetunt*. Nec aliter unus MSS. quos Bongarsius vidit. Et mihi quidem hoc genuinum videtur. VORST. Juntae ac alii, *argentum perinde aspernantur, ac*, quod probant Berneccerus, Graevius, Vossius, me non repugnante. SCHEFF.

8. *Lacte*] Inde Homero Iliad. XIII. v. 6. γαλακτοφάγοι, *lactivori*. Strabo lib. VII. & XI. addit carne, & caseo, equino maxime. BONGARS.

9. *Lanae iis usus* &c.] Sic lego. *Lanae iis usus ac vestium ignotus, quanquam continuis frigoribus urantur. Pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur*. Particula *&* interposita ante *quamquam* totam loci sententiam turbat, quae plana fit ea sublata. SALMAS.

Lanae iis usus ac vestium ignotus: & quanquam continuis frigoribus urantur, pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur.] Locus sine dubio corruptus. *Quanquam* enim & *tamen* non bene hic opponuntur. quod quivis videt. Bongarsius pro *tamen* rescripsit *tantum*. Acidalius vulgatam lectionem retinet, &: *tamen* idem hic quod *tantum* esse existimat. Neuter eorum recte. Ex mala interpunctione &, *est*, in *&*, mutato laborat locus. Itaque, me auctore, sic lege: *Lanae iis usus ac vestium ignotus est, quanquam continuis frigoribus urantur: pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur.* Nihil planius. BOXHORN.

Quanquam continuis frigoribus urantur] MS. Anglicanus: *lanae iis usus ad vestitum ignotus*. Sed haec interpolavit sciolus, qui nescivit per ἓν διὰ δυοῖν *lanae ac vestes* dici pro *laneae vestes*. Nullis utuntur laneis vestibus, ut Graeci, Romani, ac pleraeque gentes, sed pelliceis tantum. Hujus schematis ignoratio viros doctos quoque in errorem induxit, ut haererent in sequentibus, *pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur*. ibi non male Juntae pro *utuntur* scribunt *vestiuntur*, sed male pro *ferinis* reposuerunt *felinis*. *Ferinae* pelles sunt majorum animalium, ut luporum, ursorum; *murinae* vero minorum, ut vulpium, leporum, cuniculorum, ut recte monuerunt viri docti. GRAEV. Sic legerem. *Lanae iis usus ad vestem ignotus*. Id est, vestibus utuntur quidem, sed non laneis, at pelliceis tantum. Falsum enim est veteribus illis Scythis vestium usum ignotum fuisse. Dices, vestes non habebant, sed pelles, queis pro veste utebantur; At hoc minus vere asseratur; nam braccas illud genus habebat; quin etiam vestem aliquando ad oculos usque adducebant, ut se a nimia frigoris immanitate tutarentur, in quam rem tam certus quam infelix testis esse potest Ovidius. Dein, si quis, neglecto aut ignoto lanae usu, sese pellibus tegat, an ille adeo vestem habuisse negabitur? At non habet laneam? Sed pelliceam habet. Qui serica aut bombycina veste utitur, non ideo nulla veste uti dicetur, quia laneam non habet.

tinuis frigoribus urantur, pellibus tantum ferinis aut murinis utuntur. 10 Haec continentia illis morum

habet. FABER. Lego cum Salmasio, *quanquam cont. fr. ur.* expuncta vocula *&*, quae erat ante *quanquam.* Quod *urere* & frigus dicatur, etiam aliunde notum. VORST. Notat Vorstius, hoc *tamen* non opponi proximo, *quanquam urantur*, sed praecedenti, *vestium usus ignotus*, quod probum est. Sed omittit illud *&* ante *quanquam*, quod & Graevius facit. Quia tamen retinent antiqui libri, propterea scribendum censeo: *Lanae iis usus ac vestium ignotus. est, quanquam continuis frigoribus urantur. Pellibus tamen* &c. SCHEFF.

Pellibus tamen] Malim *tantum*. Pelles Nomadicas merces commemorat Strabo lib. II. de Hunnis Marcellinus *indumentis*, inquit, *operiuntur linteis, vel pellibus silvestrium murium consarcinatis.* BONGARS. Mallet Bongarsius *tantum*: sententia certe requirit. Sed Val. Acidalius ad Vell. Pat. II. 28. 5. contendit & isthic, & alibi passim in veterum scriptis *tamen* accipi quandoque pro *tantum*. Ipse viderit. est hoc sensu apud Frontinum I. I. 4. Liv. XXIX. 35. Ulpian. Tit. XXII. §. 9. BERNEC.

Pellibus tamen ferinis ac murinis utuntur] Seneca Epist. XCI. *Non hodieque magna Scytharum pars tergis vulpium induitur ac murium, quae tactu mollia & impenetrabilia ventis sunt?* Hincque lucem accipit Claudiani versus ille,

Castra cruore natant, moritur pellita juventus.

Prudentius autem hujusmodi pellitas vestes *mastrucas* videtur vocare, dum lib. II. contra Symmachum sic canit:

Tentavit Geticus nuper delere tyrannus
Italiam patrio veniens juratus ab Istro,
Has arces aequare solo, tecta aurea flammis
Solvere, mastrucis proceres vestire togatos.

Neque aliud intellexit Caesar de Bell. Gall. dum nescio quos populos *rhenonibus* ait vestiri solitos. Sunt enim & hi nihil aliud, quam detractae feris pelles, ut recte tradit Isidorus. MOD. Vir m gnus *marinis* hic legendum suadet, cum & in Tacit. Germ. c. 17. sit *de pellibus belluarum, quas exterior Oceanus gignit.* Vix persuadet: magis Tunebus Adversar. XV. 23. *mures* antiquos intellexisse, non tantum domesticas illis bestiolas omnia rodentes ac penori infestas: sed & silvestres ferasque bestias minoris formae pelle commendabiles: quo in genere sunt *Martes* & *Hermelinae.* Facit huc illud Senecae Epist. XC. 38. *Magna Scytharum pars tergis vulpium induitur ac murium, quae tactu mollia & impenetrabilia ventis sunt.* Eginhardus in vita Caroli M. *Ex pellibus lutrinis vel murinis thorace confecto humeros ac pectus hieme muniebat.* Ammianus XXXI. 3. Hunnis item *indumenta* tribuit *ex pellibus silvestrium murium consarcinatis*: ubi Notas eruditissimas V. C. Fr. Lindenbrogii vide. Ceterum de pelliceis tegumentis huc pertinentia multa, nec aspernanda, congessit Hieron. Magius Miscell. III. 7. BERNEC. In quibusdam codicibus legitur *felinis*, pro *ferinis*. Totum autem hunc locum sic emendavit Cl. Salmasius: *Lanae iis usus ac vestium ignotus, quanquam continuis frigoribus urantur. Pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur.* Scythas enim, sive Parthos, murinis pellibus, conficiendis tunicis usos fuisse, testatur Hesychius: Σίμωρ παρὰ Πάρθοις καλεῖταί τι μυὸς ἀγρίου εἶδος, ᾧ ταῖς δοραῖς χρῶνται πρὸς χιτῶνας. Hujuscemodi tunicas μυωτὰς appellabant. Sed non possum hic praeterire, quae de hoc animali ad me perscripsit vir divinus Cl. Sal-

rum quoque justitiam dedit, nihil alienum concupiscen-

Salmasius: De Simore, inquit, verum est, quod tibi in familiari sermone dixi, hodieque a Persis hoc nomen dari animalculo cuidam parvo feli non dissimili. Arabes سمور *Simmor*, cujus pellem calidorem esse corpori humano, quam cujuslibet alterius animalis, scribunt, sed nec eodem modo praeparari. Puto esse, ut illud animal describunt, quam Martem Zibellinam vulgo appellamus, Hungari & Poloni, Germanique, *Sobel*, vel *Zobel*. Sed ut feli similis sit haec bestia, non ideo tamen admiserim scripturam, quam in quibusdam scriptis Justini exemplaribus reperiri ais, *felinis*, *aut murinis*. Quis enim non videt, ab imperito aliquo esse excogitatam, qui cum videret, murinas ibi pelles nominari, statim putavit *felinas* pro *ferinis* dicendas, quas auctor una commemoraret? Atqui certum est veteres Latinos murium nomine, cum *murinas pelles* dixere, & feles ipsos, omne genus domesticos ferosque comprehendisse, & majora etiam animalia, quorum pelles ad vestitum usurparentur. Cum Pantheras Romani mures Africanos vocarunt, nonne earum pelles murinas posse vocari verisimile est? Puto tamen Justinum per *murinas pelles* intellexisse minorum omnium animalium, ut sunt martures, meles, feles feri, vulpes, simores Parthici, & alia. Per *ferinas* vero, grandiorum ferarum, ut sunt lupi, leones, leopardi, & similia. Ammianus Marcellinus xxxi. 2. notat, *Hunnos indumentis operiri linteis*, *vel ex pellibus silvestrium murium consarcinatis*. Ad quem locum Henr. Valesius scribit has pelliculas odoratas fuisse, & citat Hieronymi verba, quae de alio plane mure intelligenda. Nam animal Moschi etiam mus est, & Zibethum quoque murem appellarunt, sed eorum pellibus ad vestitum non sunt usi, & silvestres illi mures, ex quorum pellibus sibi vestes Hunnos consarcinasse tradit Marcellinus, de martis vel marturibus accipiendi, & vulpeculis, quarum hodieque in illis pelles ad amictum expetuntur, & in alium orbem, nostrumque, inde importantur. Hactenus Salmasius. Voss. Quidam MSS. habent *felinis*, quod est, cur non videtur contemnendum. Et certe mures etiam sunt ferae, adeoque pelles eorum ferinae. Nihil tamen temere mutandum, quia *ferinae* pelles hic intelligendae de feris majoribus, ut *murinae* de minoribus. Scheff.

Pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur] Quod adversum huic est, id non in proximis illis *Quanquam continuis frig. urantur*; sed in paulo remotioribus apparet; & quidem in his, *Lanae iis usus ac vestium ignotus*. Et sit sane ut *tamen* ipso periodi initio ponatur. Ut ii. 4. 30. *Receptaculum tamen habuere castra sociorum*. Et xxix. 4. 9. *Omnibus tamen propediem auxilium se missurum pollicetur*. Vide & Nepotem ii. 8. 1. & Valerium Max. viii. 1. 10. Porro pro *utuntur* ex antiquioribus editionibus malim legere *vestiuntur*. Ut hoc sit pro *vestiunt se*. Ita *lavari* dicunt pro *lavare se*, & *exerceri* pro *exercere se*, & infinita id genus alia. Vorst. Mallet *vestiuntur* Vorstius. Atqui praecesserat *vestium usus ignotus iis*. Si vestium usus ignotus fuit, ergo ne vestiebantur quidem: hoc enim verbo ille vestium usus exprimitur. Retinendum ergo illud *utuntur*, & accipiendum de usu qualicunque, qui in vicem vestimentorum adhibebatur. Hoc vult, non habuisse arte quadam confectas vestes, sed pelles illas quoquo modo injecisse corpori, eis corpus quoquo modo circumdedisse, atque ita defendisse a frigore. Scheff.

Morum quoque justitiam edidit] Hoc est, peperit. Cic. *qui nihil possunt dignum hominum auribus efficere atque edere*. Apud eundem est

piscentibus. [10] Quippe ibidem divitiarum cupido est, ubi & usus. [11] Atque utinam reliquis mortalibus similis moderatio, abstinentiaque alieni foret: [12] profecto non tantum bellorum per omnia secula terris omnibus continuaretur; [13] neque plus hominum ferrum & arma, quam naturalis fatorum conditio raperet. [14] Prorsus ut admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Graeci longa sapientium doctrina, praeceptisque philosophorum consequi nequeunt; cultosque mores incultae barbariae collatione superari. [15] Tanto plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis.

CAP. III. [1] Imperium Asiae ter quaesivere: ipsi perpetuo ab alieno imperio aut intacti, aut invicti mansere. [2] Darium regem Persarum turpi ab Scythia submoverunt fuga: [3] Cyrum cum omni exercitu trucidaverunt: [4] Alexandri Magni ducem Zopyriona pari ratione cum copiis universis deleverunt: [5] Romanorum audivere, non sensere arma. [6] Parthicum & Bactrianum imperium ipsi condiderunt. [7] Gens

edere magnam ruinam, *edere fructum*. Juntina tamen: *morum quoque justitiam dedit.* & Oxonienses ex duobus MSS. *morum quoque justitiam addidit.* Sed *addere justitiam* Latinis genus loquendi est insolens. GRAEV.

13. *Neque plus hominum ferrum & arma, quam naturalis conditio fatorum raperet;*] Infra VI. 8. 3. *Qui partim fato, partim ferro periere.* Et XXXIX. 4. 5. *Spiritum non fato, sed parricidio dedit.* Ergo *fato perire*, *fato spiritum dare*, & *naturalem fatorum conditionem rapere aliquem*, illud est, quod nos dicimus natürliches Todes sterben. Tacitus Ann. II. 71. 2. dicit *fato concedere*. VORST.

14. *Incultae barbariae*] Oxonienses ex uno Codice malunt: *incultae barbariei*, & mox pro *proficit*, ex duobus *profecit*. sed causae nihil est ut ab aliis Codd. & Vulgatis discedamus. GRAEV.

CAP. III. 1. *Quaesivere*] Hoc est, acquisivere, pro composito simplex. Ita supra I. 9. 13. Vell. Paterc. II. 18. 7. & alii. BERNEC. *Quaerere* pro acquirere frequens nostro. Ut II. 4. 9. *pace armis quaesita*. Cetera loca vide in Indice: ubi & alios sic locutos invenies. VORST.

2. *Turpi fuga*] Eadem prope verba infra VII. 3. 1. IDEM.

4. *Zopyriona*] Cum Graeci scribant *Ζωπυρίων*, & in antiquioribus typis expressis, imo & MSS. quibusdam nomen hoc per Z scriptum reperiatur, non video cur scribendum potius sit *Sopyrion*, quomodo hic & alibi edidit Berneccerus. VORST. Adstipulatur ceteris Juntina. GRAEV.

6. *Parthicum & Bactrianum imperium ipsi condiderunt*] Haec verba omnino delenda; sunt enim petita ex

[7] Gens & laboribus & bellis aspera: vires corporum immensae: nihil parare, quod amittere timeant: nihil victores praeter gloriam concupiscunt. [8] Primus Scythis bellum indixit Sesostris rex Aegyptius, missis primo legatis, qui hostibus parendi legem dicerent. [9] Sed Scythae jam ante de adventu regis a finitimis

ex hujus libri initio, ubi sic scriptum est, (*quippe cum ipsi Parthos Bactrianosque condiderint.*) Ubi studiosus aliquis ad imam paginam, ut fit, quia phrasis ipsa esset paulo insolentior: atque minus consueta, *condere Parthos*, *condere Bactrianos*; glossema suum addidit, (id est, *Parthicum & Bactrianum imperium ipsi condiderint*) quae verba posterius in contextum operis sine judicio recepta sunt. Ut ut erit, ut ut judices, sunt isthaec expungenda; Et fontem ipsum erroris videor aperuisse. Ad id confirmandum quod a me dictum est superius, delendam esse scilicet lineam illam, *Parthicum & Bactrianum imperium ipsi condiderunt*) hoc apprime facit, quod in impressis quibusdam legitur, (*Mox Parthicum & Bactrianum* &c.) Ubi nemo non videt, isthuc *mox* ex barbaria illorum seculorum natum esse, pro *modo*, seu *paulo superius* &c. Quo glossemate studiosus, aut alios, aut seipsum, ad locum illum superiorem remittebat; at tu, lector, cogitabis. FABER.

7. *Gens & laboribus & bellis aspera*] Hoc genus loquendi, ut perquam Auctori nostro, sic & aliis Scriptoribus placuit, nempe ἓν διὰ δυοῖν. Pro quo XIII. 1. *labores bellicos.* Sic tamen & Ovid. III. Met. 32.

Martius anguis erat cristis praesignis & auro.

Et Virg. XI. Aen. 126.

Justitiaene prius mirer, bellive laborum?

Infra 2. *Lanae ac vestium usus.* & XII. 6. *Quantum fabularum & invidiae.* GRONOV. MSS. aliqui & *laboribus & bellis*, quod non displicet, ob emphasin oppositionis, quae perit paene per omissionem conjunctionis alterius, cum praesertim *labores* significatione strictiori notent molestias in pace, ex incerto isto cultu agrorum & laboriosa pastione pecorum, de quibus cap. praec. SCHEFF.

Nihil parare] *Parare* pro *parant*; infinitum pro finito. Sic & XXXVI. 4. 2. & XLI. 3. 8. VORST. *Parare* pro *parant*, inquit Vorstius Mallem ego cum sequenti *concupiscunt* construere. SCHEFF. Tres Anglicani *paravere*. GRAEV.

Nihil victores &c.] Supra I. 1, 7. Pulchra in hanc rem dissertatio Phil. Camerarii Hor. subcis. Centur. I. 78. BERNEC.

8. *Primus Scythis bellum indixit*] Oxonienses ex uno codice ediderunt, *bellum intulit*. GRAEV.

Vexoris] Ita boni libri: alii *Vlxeris*: quidam *Besoxis*. Orosius MS. I. 14. *Vesoges*. Florentina editio hoc loco, & I. 1. 6. supposuit *Sesostres*, contra libros, opinor, quia Herodotus lib. II. refert, eum Scythas subegisse. Jornandi est *Vesosis*. BONGARS.

Vexores rex Aegyptiis] Lege quoque hic, ut supra, *Sesosis*. Sed miror equidem, quod Justinus hic dicat, Scythas vicisse Sesosin, sive Sesostrem, & in regnum repulisse; cum Herodotus, Dicaearchus, Diodorus Siculus, & alii prodiderint hunc Scythas subegisse, omniumque, quas adierit, gentium fuisse victorem. Trogum tamen secutus est Valerius Flaccus lib. V.

nitimis certiores facti, legatis respondent, [10] *tam opulenti populi ducem stolide adversus inopes occupasse bellum, quod magis domi fuerit illi timendum:* [11] *quod belli certamen anceps, praemia victoriae nulla, damna manifesta sint.* [12] *Igitur non exspectaturos Scythas, dum ad se veniatur, cum tanto sibi plura in hoste concupiscen-*

ut prima Sesostris
Intulerit rex bella Getis, ut clade suorum
Territus, hos Thebas, patriumque reducat ad amnem;
Phasidos hos imponat agris, Colchosque vocari
Imperet.

Voss.

Lenonibus] Hanc vocem omnes, praeter unum, veteres agnoscunt, & probat P. Danielis MS. Glossarius. *Leno, id est, mediator*, inquit. *qui apud Italos dicitur Ambassator. Unde Trogus Pompejus in secundo Historiarum: Praemissis lenonibus, qui hostibus parendi legem indicerent.* BONGARS. Nec abeunt glossae Isidori. Neque vero mirandum *lenones* flagitii propriique ministros, de re honesta usurpari: sicut contra *conciliator* & *conciliare*, voces honestae, ad hoc turpe ministerium postea sunt traductae. Nam & Plato in Gorgia, coquo oratorem assimilat. Certe Socrates apud Xenophontem in Convivio testatur, uno *lenocinio* se confidere vel maxime. ea est ars conciliandi amicitias. Atqui ea Legati ars est inter praecipuas. vide Burdelot. in Petron. p. 203. m. BERNEC. Reposuerunt Oxonienses ex tribus MSS. veterum editionum scripturam, *missis primo legatis*, quam & Juntina agnoscit. Sed cum *lena* in bonam accipiatur partem pro conciliatrice, ut apud Ovid. *Maxima lena mora est;* & *lenocinium* apud nostrum XI. 12. *Nec a se quicquam factum in hostis adulationem, nec quod in dubios belli exitus, aut in leges pacis sibi lenocinia quaereret.* hoc est, quae facilius sibi pacem sint conciliatura, & veniam impetratura: & *lenocinari* saepe. Cic. de Orat. *ipsa sollicitudo commendat eventum, & lenocinatur voluptati*: cur ergo non *leno* quoque in bonam accipiatur partem, pro pacis conciliatore? Igitur non repudianda lectio, quam in antiquissimis libris eruditi viri invenerunt. GRAEV. Scribendum est *legatis*, non *lenonibus*. Cur ita sentiam duae res faciunt. Prior, quod iam dicet Justinus, *Scythae legatis respondent*, (non *lenonibus*;) Altera quod ita in duobus MSS. legitur. Aliud item est amplius quod moneam; pro *missis primo*, legendum *praemissis*; ut lib. IX. *Scythica bella aggreditur, praemissis legatis*. Quare autem isthuc *primo* non placeat, facile videas. Si enim *primo* ponas, oratio postulat ut addas, *mox*, *dein*, *postpaulo*, & quae sunt eius generis. FABER. Antiquiores editiones, *missis prius legatis*. sed Bongarsius subjecit *lenonibus*, quod in omnibus MSS. praeter unum, id reperiret. Ipse tamen Justinus mox & *legatos* appellat. VORST.

Legem dicerent] Eodem modo Liv. XXIII. 49. *Neminem alium quam ipsos legem dicturum.* GRONOV.

10. *Stolide*] MS. *colendi*. Unus *italide*, quod ad vulgatam lectionem proxime accedit, quam sequutus est Orosius. Hic locus explicat, quod Scythicus legatus apud Curtium VII. 8. 27. ait *suis patuisse iter usque in Aegyptum.* BONGARS. MSS. plures hic habent *colendi*, aliquis & *italide*, unde suspicabar nostrum forsitan scripsisse *calide*, eo sensu, quo imprudenter, incogitanter, & praecipitanter factum denotat, & quomodo *calida consilia* ipse Cicero usurpat. Sane illud *stolide* durius videtur, quam ut negotio huic conveniat. SCHEFF.

11. *Belli*

cupiscenda sint; ultroque praedae ituros obviam. [13] Nec dicta res morata. Quos cum tanta celeritate venire rex didicisset, in fugam vertitur, exercituque cum omni apparatu belli relicto, in regnum trepidus se recepit. [14] Scythas ab Aegypto paludes prohibuere. [15] Inde reversi, Asiam perdomitam vectigalem fecere, modico tributo, magis in titulum imperii, quam in victoriae praemium imposito. [16] Quindecim annis pacandae Asiae immorati, uxorum flagitatione revocantur,

11. *Belli certamen*] Alii habent *bello*, unde quis conjiciat, id verbum hic intrusum ex glossa, cum praesertim paulo ante praecedat idem vocabulum in istis, *occupasse bellum*. IDEM.

13. *Nec dicta, res morata*] Ita Florus III. 3. 9. *Nec segnius quam minati fuerant* &c. BERNEC. Ovid. IV. Metam. 546.

res dicta sequuta est.

Et Apoll. Rhod. IV. Argon. 103.

Ἔνθ' ἔπος ἠδὲ καὶ ἔργον ὁμοῦ πέλεν ἐσσυμένοισιν.

GRONOV.

In regnum se recepit] Angli ex tribus MSS. *in regnum trepidus se recepit*. Sic & editio Juntina. GRAEV.

16. *Per legatos denuntiantibus*] *Denuntiantium*, Juntae & MS. IDEM. *Per legatos denuntiantibus*, id est, *cum illae denuntiarent*, idque per ablativum liberum & absolutum, ut vocant. Scio quidem ex regulis artis scribendum fuisse *denuntiantium*, sed & sic alibi locutus est Justinus, ut XVIII. I. *Additis Samnitium & Lucanorum precibus, & ipsis auxilio indigentibus*. Ubi manifeste dicere debuisset *indigentium*, si praecepta Grammaticae, quam animi sui judicium, sequi maluisset Justinus; sed aliter eum locum interpretari debes; sic videlicet, *cum & ipsi Lucani auxilio indigerent*. Ita VI. 2. *Sed Cononem seditio militum invadit . . . eo instantius debita poscentibus, quod* &c. En tibi & aliud exemplum XXX. 3. *Huc accedebat quod* Romani *Poenis & Annibale superato, nullius magis arma metuebant*, reputantibus, *quantum motum Pyrrhus parva manu Macedonum in Italia fecisset*. Vides, *Romani . . . . reputantibus;* Quod posterius abstractum est & divulsum a suo subjecto, *Romani:* Neque hoc loco variant editiones ullae, neque Codices MSS. Et tamen illud *reputantibus* pro corrupto haberi debere crederes, nisi hanc loquendi consuetudinem secutus esset Justinus. Addo amplius, quod ego inprimis animadvertendum arbitror; Ut interdum ablativis liberis utitur Justinus, ita & nominativis. XXII. 4. *Hujus consilii non minus admirabile silentium quam commentum fuit, populo hoc solum professus, invenisse se victoriae viam* &c. Ibi enim *professus* nominativus est absolutus. Ita & alibi, *Haec considerans, pigere cum coepit . . pro Cum haec consideraret, tum eum pigere coepit*. Est quoque aliud exemplum in VII. Cujus haud equidem commemini satis. At in XI. 7. hoc expressum est, & disertum. Percontatus *eam quem potissimum augurem consuleret*, illa *respondet* &c. Denique & multa ejus generis apud Homerum literarum parentem animadverti; Sed in hoc oppido Graecos characteras non habeo queis uti possim nisi invitus. FABER. Aliquis Cod. MS. & antiquiores typis expressi, ut Juntarum, Becharii & alii, habent *denuntiantium:* id quod Graevio & placet.

cantur, per legatos denuntiantibus, *ni redeant*, *subolem se ex finitimis quaesituras*, *nec passuras*, *ut in posteritatem*, *Scytharum genus per feminas intercidat.* 17 His igitur Asia per mille quingentos annos vectigalis fuit. 18 Pendendi tributi finem Ninus, rex Assyriorum, imposuit.

CAP. IV. 1 Sed apud Scythas medio tempore duo regii juvenes, Ylinos & Scolopitos, per factionem optimatum domo pulsi, ingentem juventutem secum traxere; 2 & in Cappadociae ora juxta amnem Thermo-

placet. Et assendrer ipse, nisi auctorem & alibi casu sexto participii ita usum, & casum sextum pronominis subaudiendum reliquisse scirem. Infra VIII 5. 10. *Verentibus ne ipsae lacrymae pro contumacia haberentur.* Rursus XXIII. 2. 5. *Ex qua desperatione bellum inter filium nepotemque ejus, regnum jam quasi mortui vindicantibus, oritur.* Ubi Graevius ex editione Juntina legere mallet *vindicantes*. Sed vide plura id genus infra in Notis ad VIII. 5. 10. VORST. Alii *vindicantium*. Sed mutandum nil videtur. Consule Vorstium h. l. SCHEFF.

Nec passuras, ut in posteritatem] Freinshemius rescribit ita, *nec passuras in posterum, ut* &c. Bene, ut puto. Si tamen Justinus ita scripsit, qui non ubique nimis bene. BERNEC. Jo. Peyraredus, nobilis Aquitanus, legit, *nec passuras, ut sine posteritate*, &c. Voss. Freinshemius legi malit, *in posterum*; idque ante *ut*, hoc modo, *nec passuras in posterum, ut Scyth. g. per fem. intercidat.* Verum quia nullus MS. qui sic habeat, laudari potest, retinendum potius *in posteritatem*. Quod tamen nihil aliud hic esse potest quam *in posterum*, *deinceps*. VORST. Cogitandum, an non a Justini manu fuerit. *in posteram aetatem*, post compendiose scriptum, *in poster. aetatem*. mox conjunctim *posteraetatem*, & sic factum *posteritatem*. SCHEFF.

17. *His igitur Asia per mille quingentos annos vectigalis fuit; Pendendi tributi finem Ninus rex Assyriorum imposuit.*] Hoc etiam arripere poterant isti Praeadamitarum Somniatores. Hinc enim planissime conficitur, Scythas invasisse Asiam Meridionalem annis mille quingentis (non adeo multi desunt) ante diluvium universale; quod quale sit omnes videre possunt. Cum illa eluvies acciderit anno Mundi M. DC. LVI. Et post paulo regnarit conditor ille Assyriorum Ninus. Sed haec, uti dicebam superius, inter fabulas referre, quam inter certa & stabilia veteris historiae monumenta multo fuerit consultius. Nam isthuc plane verum est, Ethnicorum antiquitatem totam pene fabulosam esse; Quod primi illi Ecclesiae Christianae Doctores multis saepe argumentis probavere. FABER.

CAP. IV. 1. *Duo regii juvenes*] Totum hunc locum confer cum Oros. I. 15. Et de Amazonibus quaedam Herodot. IV. Multa Diodorus II. & Strabo II. qui haec fabulosa judicat. vide & Ammianum XXII. & Eustathium in Dionysium, & Stephanum in Ἔφεσος. BONGARS. *Ylinon* Orosius, ubi haec excerpsit, id est, lib. I. c. 15. vocat *Plinon*. Estque ita in antiquioribus quoque typis expressis. VORST.

2. *Cappadociae ora*] Orosius *Cappadociae Ponticae ora*. Legendum ex MS. *Pontique*. BONGARS.

Ther-

modonta consederunt, subjectosque Themiscyrios campos occupavere. [3] Ibi per multos annos spoliare finitimos adsueti, conspiratione populorum per insidias trucidantur. [4] Horum uxores, cum viderent exsilio additam orbitatem, arma sumunt; finesque suos, submoventes primo, mox etiam inferentes bella, defendunt. [5] Nubendi quoque finitimis animum omisere; servitutem, non matrimonium appellantes. [6] Singulare omnium seculorum exemplum ausae, rempublicam sine viris, jam etiam cum contemtu viro-

Thermodonta] Hinc & Ovid. IV. ex Ponto Epist. 10.

Et tu femineae Thermodon cognite turmae.

Et Propert. III. Eleg. 2.

Qualis Amazonidum nudatis bellica mammis
Thermodonteis turba lavatur aquis.

GRONOV. Juntae: *Thermodoonta.* Utrumque dicitur, *Thermodon* & *Thermodoon*. GRAEV. Diodorus Siculus IV. 16. *In Pontum vela facit* (Hercules) *& Thermodontis fluvii ostiis invectus prope Themiscyram urbem, in qua regia Amazonum erat, castra ponit.* Stephanus περὶ Πόλ. Θεμίσκυρα πόλις ἣ ἐστιν ἀντίον Θερμώδοντος, καὶ οἱ οἰκοῦντες τὴν χώραν Θεμισκύριοι. Legendum autem non ut quidam edidere, *Themiscyreos*, sed *Themiscyrios*. Id enim & analogia requirit, &, ut Borgarsius in V. L. notavit, habent codices MSS. Sed & Orosius praedicto loco habet, *campis Themiscyriis sibi subjectis.* Sed idem Orosius τὸ *subjectos* non recte cepisse videtur; neque enim Justinus ipse habet *sibi subjectos Themiscyrios campos*; sed *subjectosque*: ipsumque encliticum *que* argumento est, Justinum τὸ *sibi* non addidisse. VORST.

6. *Singulare omnium seculorum exemplum. Auxere remp. sine viris*] Cum MSS. omnino omnes praeferant: *exemplum ausae remp. sine viris.* aut certe, *exemplum agere semper sine viris:* ausim reponere: *singulare omnium seculorum exemplum ausae. Auxere remp. sine viris.* ut ita dixerit *audere exemplum* Justinus, ut *audere pugnam* Tacitus Ann. XIII. lib. Virgilius vero, *audere in proelio.* vide Novantiquas nostras Epist. XCIX. MOD. Secutus sum nixam fide MSS. emendationem Fr. Modii, nisi quod post *ausae* punctum in subdistinctionem mutavi. *Audere exemplum* eo modo dicitur, ut apud Tacitum Annal. XIII. 36. 1. *audere pugnam*: & alibi, *audere codicillos, machinas, oppugnationem, stuprum, ultionem,* &c. Ceterum, non tam vero quam huic narrationi similia, de puellis Bohemicis, Velasca duce, principatum in viros occupantibus, habet Aen. Sylvius Bohem. cap. 7. BERNEC. Gronovius ex vestigiis MSS. legit: *Singulare omnium saeculorum exemplum ausae, rempublicam agere sine viris, jam etiam cum contemtu virorum se tuentur:* Aut, quod elegantius existimat: *singulare omnium saeculorum exemplum ausae, rempublicam sine viris, jam* &c. Observ. IV. 14. GRAEV. Antiquiores editiones *ausae* non habent. Quod autem Modius in MSS. id observasset, in textum recepit Berneccerus. Observavit & Gronovius. Sed miratur idem, quod Modius & Berneccerus non offensi fuerint τῷ *auxere*, idque simul consistere

virorum ſe tuentur. [7] Et ne feliciores aliae aliis viderentur, viros, qui domi remanſerant, interficiunt. [8] Ultionem quoque caeſorum conjugum, excidio finitimorum conſequuntur. [9] Tum pace armis quaeſita, ne genus interiret, concubitum finitimorum ineunt. [10] Si qui mares naſcerentur, interficiebant. Virgines in eumdem ipſis morem, non otio, neque lanificio; [11] ſed armis, equis, venationibus exercebant, inuſtis infantum dexterioribus mammis, ne ſagittarum jactus impediretur: unde *Amazones* dictae ſunt. [12] Duae his reginae fuere, Marpeſia & Lam-

ſtere poſſe crediderint; cum & ratio & MSS. Codices illud improbent. Codices MSS. uti Bongarſius in Variis Lect. teſtatur, habent, *exemplum auſae ſemper agere ſine viris*, & *auſae rempublicam augere ſine viris.* Unde Gronovius legendum putat, *ſingulare omnium ſaeculorum exemplum. auſae rempublicam agere ſine viris.* Phraſi *rempublicam agere* uſi & alii. Jul. Capitolinus Antonino Pio, *Maxime cum & ſemper rempublicam bene egiſſet Antoninus.* Vopiſcus in Probo. *Exemplar agendae reip.* Illud *auxere*, quod editiones veteres habent, quodque Bongarſius & Bernecccerus retinuere, conflatum videtur ex eo quod in Codd. MSS. apparet, *auſae agere*. VORST. Probo emendationem Gronovii legentis, *auſae rempublicam ſine viris* &c. & illud *auxere* natum ſuſpicor ex praecedenti *auſae*, pro quo ſupinus librarius fecit *auxe*, cui deinde ex ſequenti voce alius ſyllabam *re* adpoſuit. Sed mox in verbis *virorum ſe tuentur*, illud *ſe* expungo, cum alias oratio non recte cohaereat. SCHEFF.

7. *Viros interficiunt*] Inde Ἀιορπαταὶ, hoc eſt, ἀνδροκτόνοι Herodot. IV. 110. BONGARS.

9. *Ne genus interiret*] Angl. *ne gens interiret.* quod eſt ex gloſſa. Nam vocem *genus* ita uſurpat & in ſequentibus, ubi ſervat & Angl. *genus Scytharum eſſe.* Sic Nepos in Regibus 2. *Ex Macedonum genere duo.* Sic alibi ſaepiſſime. GRAEV.

Concubitum finitimorum] Oxon. *concubitus finitimorum.* GRAEV.

10. *Interficiebant*] Aliter Jornandes Getic. c. 8. *Quicquid partus maſculini edidiſſent, patri reddebant*, &c. Qua ratione adhuc hodie praecipuas Africani Regis Monimopatae legiones, quas ex mulieribus in certam aliquam inſulam detruſis conſcribit, femellas ſibi reſervare, maſculos patribus transmittere ſcribit Eduard. Lopez lib. II. de Regno Cong. cap. 9. BERNEC.

In eundem ipſis morem] Ita in MSS. credo, legit Bongarſius. Ante ipſum editum fuerat *in eundem ipſum morem.* Eſt autem *in eundem ipſis morem* pro *in eundem morem in quem ipſae*; & quidem per Graeciſmum: quo de Vechnerus in Hellenolexia agit. Graeci dicunt ταυτὸ ἐκείνῳ, eorumque exemplo Latini, *idem illi.* Lucretius III. *Eadem aliis ſopitus quiete eſt.* Horatius ad Piſ. *Invitum qui ſervat idem facit occidenti.* Vide & lib. noſtrum de Latinit. Mer. Suſp. p. 227. VORST.

11. *Dexterioribus mammis*] *Dexterior* pro dextero, & ſimiliter *ſiniſterior* pro ſiniſtro dicunt. Sic & XXXI. 8. 6. *dexterius cornu.* Galba in Epiſt. 30. lib. X. Epiſt. Cic. *Dexterius cornu, ſiniſterius cornu.* Varro II. de Re Ruſt. *Dexterior pars cervicis.* Vide & Suetonium Tib. 6. IDEM.

12. *Marikeſia & Lampeto*] Scribe *Mar-*

Lampedo, quae in duas partes agmine diviso, inclytae jam opibus, vicibus gerebant bella, soli terminos alternis defendentes; [13] &, ne successibus deesset

Marpesia, & *Lampedo*. Graecis Μαρπησσία, καὶ Λαμπιδώ. Haec Lampedo inter Pleiadas olim relata est: sed postea alia in ejus locum substituta est. Verum haec nos alias. Voss. MS. unus Bongarsii, *Marcesia*. Legendum, *Marpesia*, ex Jornande & veteribus editionibus. Diodor. Siculus IV. 16. *Marpen* videtur appellare. Recte Vossius *Lampedo*, & sic Juntina. Ceterum & Oxonienses ex uno MS. pro *duae in his reginae* reposuerunt *duces iis fuere*. Graev. Dixeram librario scribendum esse, *Marpesia*, nec dixeram modo, sed & manu ipse mea praenotaveram; Id tamen neglectum fuit. Sequi autem veras lectiones decrevi, quae fide vel historiae vel fabulae nituntur, alias nil moror. Inde est quod infra excudendum curavi, *Otrera* pro *Orithyia*, quod & falsum est & contra fidem historiae. Poterat tamen & *Otrere* scribi & *Otrereia*, quemadmodum dicimus *Penelope*, *Penelopa*, *Penelopea*, & *Penelopeia*, atque alia ad eam formam; de qua Graeculi Magistri ad fastidium usque. Ceterum seu *Lampedo* scribas, seu *Lampeto*, nil sane interest; imo & *Lampito* legi posset. At hoc nequeo tacere; Cum & *Otrera*, & *Lampeto*, & *Hippolyte*, & *Penthesilea*, &c. *Menalippe*, & *Antiope*, &c. nomina omnia sint Graecanicae originis, vel hinc facile appareat, quae de Amazonibus dicuntur, ea esse otiosorum hominum somnia; nil aliud. Quomodo enim Graecae appellationes ad Scythas? Iidem plane ac si quis e Turcis principibus, Bernardus aut Willelmus diceretur, aut Bertrannus. Faber. In Codd. MSS. Orosii, &, unde is excerpsit, Justini, legi *Marpesia*, testatur Franc. Fabricius. Et vocat quoque ita Jornandes. Sed & ipsi Graeci Μαρπησσίαν vocant. Alterius reginae nomen in antiquioribus typis expressis est *Lampedo*: & in auctoribus Graecis item Λαμπιδώ. Vorst. Angl. *duces iis fuere*. placet. Scheff.

Vicibus gerebant] Hoc *vicibus* mihi est suspectum, cum nec positum sit suo loco, si cum *alternis* cohaeret, quod arbitrantur. Ego potius existimo ex glossa natum, qua quis illud *opibus*, per *viribus* exposuerat. Ex *viribus* deinde ab emendatore quodam factum *vicibus*. Locum totum denique sic distinguo: *quae in duas partes agmine diviso, inclytae jam opibus gerebant bella solae, terminos alternis defendentes*. Gerebant bella solae, id est, solitariae, una quaevis per se sine societate alterius, idque alternis, dum alternis defendunt fines. Scheff.

Solae terminos] Scribe *soli* h. e. ditionis. Freinsh. Freinshemius *soli*, id est, *agri*, *finium*, *regionis*. Faber. Angl. *soli*. Probarem si adjectum haberet cujus soli. Nam sic simpliciter positum est ambiguum, de patrione an peregre quaesito debeat intelligi. vide notas nostras. Scheff.

Alternis] Scil. vicibus. Ita Vett. editiones. Bong. *alterno*, quod nescio an idem sit cum alternatim. Paulo ante, pro *solae terminos* Freinshemius legit, *soli*, hoc est, ditionis. Valde probabiliter. Bernec. Ait Berneccerus ad *alternis*, pro quo Bongarsius *alterno* edidit, subaudiendum esse *vicibus*. Sed diserte idem illud hic apparet, & modo trajectum videtur. Quid si ergo legamus, *Alternis vicibus gerebant bella?* Pro *solae* in antiquioribus editionibus est *sollicitae* aut *sollicite*. Sed Freinshemius conjecit pro *solae* legendum esse, *soli*, id est, regionis, *terminos defendentes*. Vorst.

13. *Et ne successibus*] Inde votum Alexandri apud Curtium VIII. 8. 28. *Utinam Indi quoque Deum esse me credant. Fama enim bella constant*, &c. De D. Augusto Philo Judaeus lib. de lega-

deesset auctoritas, genitas se Marte praedicabant. 14 Itaque majore parte Europae subacta, Asiae quoque nonnullas civitates occupavere. 15 Ibi Epheso, multisque aliis urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti praeda domum dimittunt. 16 Reliquae, quae ad tuendum Asiae imperium remanserant, concursu barbarorum cum Marpesia regina interficiuntur. 17 In hujus locum filia ejus Orithya regno succedit:

legatione ad Cajum: *Accepit divinos honores, non quod probaret: sed quia videbatur hoc postulare amplitudo Imperii, cui veneratio quaedam parabatur his artibus.* Videndus omnino D. Augustinus de Civit. Dei III. 4. ubi de sententia Varronis, *utile esse, ut se homines ex diis genitos mentiantur.* BERNEC.

Genitas se Marte] De una tantum id narrat Diodorus, cujus nomen non exprimit: & Apollonius II. Amazonas Martis & Harmoniae Naiadis, genus esse tradit. Quae hic *Marthesia* dicitur, eam Jornandes *Marpesiam* vocat. BONGARS. Hyginus cap. 30. Hippolyten, & c. 112. Penthesileam Martis & Otrerae filiam facit. VORST.

14. *Majore parte Europae*] Inde est, credo, quod Poëtae Amazonas *Threicias* vocant, & sagittas item *Threicias* illis tribuunt. IDEM.

Asiae] Sueton. Caes. 22. 4. *Magnam* inquit *Asiae partem Amazonas tenuisse quondam.* Asiam accipe minorem, non illam, quae tertia pars Orbis habetur. BERNEC. Asiae minoris puta: in qua, ut sequitur, novas quoque civitates condidere. VORST.

15. *Ibi Epheso multisque urbibus conditis*] *Otriram* Amazona, Martis uxorem, templum Dianae condidisse prodidit Hyginus cap. 223. & 225. VORST.

Dimittunt] Edd. vett. *remittunt.* VORST.

17. *Orithya*] Sic est in omnibus scriptis libris & impressis quibusdam. Vulgo *Otrera:* & apud Apollonium lib. II.

Ἀμαζονίδων βασίλειαι, Ὀτρήρητε καὶ Ἀντιόπη.

Sed in hac historia mire variant auctores. Vide Plutarchum in Theseo, & Diodorum II. & IV. Pausaniam in Atticis. BONGARS. Amazonis hoc nomen transpositis litteris corrumpitur. Scribendum enim *Otriria* pro *Orithya.* Graecum est Ὀτρήρη Apollonio, pro quo alii dixere Ὀτρήρεια, ut Καλλιόπη Καλλιόπεια. Inde *Otreria* vel *Otriria* Trogo. Grotius hoc certissimum habet. Nam *Orithya* Atticum nomen est. SALMAS.

Filia ejus Otrere regno succedit] In MS. supra scriptum erat, legendum esse, *Sinope.* Et sic quoque legerunt sequioris aevi scriptores, hujus compilatores. Sinopen Amazonum unam fuisse, & ab ea urbem dictam, testatur Andron apud Etymologici magni auctorem, in voce Σινώπη. Ὁ δὲ Ἄνδρων φησὶν, μίαν τ̃ Ἀμαζόνων φυγοῦσαν εἰς Πόντον παρὰ τ̃ βασιλέα τοῦ τόπου, πίνουσάν τε πλεῖστον οἶνον προσαγορευθῆναι Σινώπην. Μεταφράζεσθαι δὲ τοῦτο σημαίνει τὴν πολλὰ πίνουσαν. Atqui non Σινώπη significat τὴν πολλὰ πίνουσαν, sed Σανάπη, quomodo ei scribendum fuerat. Auctor Scholiorum ad II. Apollonii Rhodii librum. Ἐπεὶ δὲ οἱ μέθυσοι σανάπαι λέγονται παρὰ Θρᾳξὶν, ἣ διαλέκτῳ χρῆσθαι καὶ Ἀμαζόνες, κληθῆναι τὴν πόλιν Σανάπην. ἔπειτα κατὰ φθορὰν Σινώπην. Sic scribendum. Hesychius, Σανάπην τὴν οἰνάδη Σκύθαι. Sic lege. Vulgo enim conspurcatissimus locus iste Hesychii. VOSS. Recte vidit Bongarsius legendum, *Otrere.* Corrupte apud Hygi-

sedit: cui praeter singularem belli scientiam, eximia servatae in omne aevum virginitatis admiratio fuit. 18 Hujus virtute tantum additum gloriae & famae Amazonum est, ut Herculi rex, cui duodecim stipendia debebat, quasi impossibile, imperaverit, ut arma

Hyginum Fab. CLXIII. *Othrepte* dicitur. GRAEV.

Filia ejus Orithya] Becharius edidit *Ottera*: & rectius Sichardus *Otrera*. At Bongarsius in codd. suis MSS. reperit *Orithya*, idque pro altero substituendum putavit, quem Berneggerus & alii sunt secuti. Judicium Salmasii est, Amazonis illud nomen *Orithya* transpositis literis corruptum esse ex *Otreria*; ipsum vero *Orithya* esse nomen Atticum. Vide notas Berneggeri posteriores ad hunc locum. Apollonius lib. II. manifeste Ὀτρήρην vocat. Neque aliter Hyginus. Ut cap. 112. *Penthesilea Martis & Otrerae filia*. alibi tamen una litera mutata *Otriram* vocat. Ut c. 223. & 227. *Amazon Otrira Martis conjux*. Rursus c. 30. *Hippolyten Amazonam Martis & Otrirae reginae filiam: cui reginae Amazoni balteum detraxit, tum Antiopam captivam Theseo donavit*, Hercules puta, capite 163. ubi plures Amazones recensentur, corrupte *Otrepte* dicta videtur pro *Otrere*. VORST. Codex Anglic. *Otreria*, ut optime conjecit Salmasius GRAEV.

18. *Rex, cui duodecim stipendia debebat*] De duodecim certaminibus, quae tanquam stipendia Euristheo debebat Hercules, ut immortalitatem consequeretur, legendae fabulae, & Diodor. IV. BONGARS. Servius ad illa Virgilii lib. VI. Aeneid.

Tartareum ille manu custodem in vincla petivit.

Hercules, inquit, *a prudentioribus mente magis, quam corpore fortis inducitur, adeo ut duodecim ejus labores referri possint ad aliquid. nam cum plura fuerit, duodecim ei tantum adsignantur propter agnita duodecim signa.* Ludit autem egregie in his Seneca de morte Claudii, ubi de eodem Hercule ait: *Putavit sibi decimum tertium laborem venisse*. Caeterum praeter ea, quae Servius affert deprompta ex capsis magni illius oratoris Isocratis, notandum etiam hic illud videtur, *stipendium* non tantum illud esse, quod victis imponitur tributum vel aes militare, aut annos militiae; velut cum decem duodecimve stipendia aliquem meruisse dicimus: sed etiam, quod hic locus indicat, militiam & laborem ac aerumnam ipsam, non secus atque apud Horatium Epod. Ode XVII. ubi legere est:

Quae finis? aut quod me manet stipendium?
Effare, jussas cum fide poenas luam.

MOD. Hic duodecim Herculis labores, *stipendia* 12. sine controversia vocantur. Unde *poena* & *labor* dicitur. Horat. Epod. XVII.

Quae finis? aut quod me manet stipendium?
Effare: jussas cum fide poenas luam.

Haec Turnebus Adversar. XXX. 27. De duodecim porro laboribus seu certaminibus, quae rex Eurystheus, instinctu Junonis imperabat Herculi, casibus eum objecturus, legendae fabulae, & Diodorus Sicul. IV. Tangit etiam Plin. Panegyr. c. 14. fin. & alludit Seneca in Apocolocynt. *Putavit sibi decimum tertium laborem venisse*. BERNEC. Liv. XXX. 28. *Annibalem exercitum aequalem stipendiis suis ducere* & Sallust. Jug. 65. *Homo veteris prosapiae ac multarum imaginum & nullius stipendii*. Haec autem *stipendia* Cicero II. Fin. 35. vocat *aerumnas*. Virgilius *labores*. alii *expeditiones*. GRONOV. *Duodecim stipendia*

arma reginae Amazonum sibi adferret. [19] Eo igitur profectus longis novem navibus, comitante principum Graeciae juventute, inopinantes adgreditur. [20] Duae tum sorores Amazonum regna tractabant, Antiope & Orithya: quarum Orithya foris bellum gerebat. [21] Igitur cum Hercules ad litus Amazonum applicuit, infrequens multitudo cum Antiopa regina, nihil hostile metuente, erat. [22] Qua re effectum est, ut paucae repentino tumultu excitae, arma sumerent, facilemque victoriam hostibus darent. [23] Multae itaque caesae, captaeque. In his duae Antiopae sorores, Menalippe ab Hercule, Hippolyte à Theseo. [24] Sed Theseus, obtenta in praemium captiva, eamdem in matrimonium adsumsit, & ex ea genuit Hippolytum. [25] Hercules, post victoriam, Menalippen

dia vocat, quae alii *duodecim labores* & *certamina* appellant. Et *stipendiorum* vox consentanea ei quod mox sequitur verbo *debere*. *Stipendium* enim inter alia tributum significat, quod ut debitum gentes devictae pendunt. Suetonius Caes. 25. *Omnem Galliam in provinciae formam redegit, eique quadringenties stipendii nomine imposuit.* Hinc *provinciae stipendiariae* dicuntur, quae tributum pendunt. VORST.

Quasi impossibile] Hanc vocem qui damnant, ii mihi fastidiosuli & delicatuli videntur, cum eam usurparint & Apulejus & Quintilianus, cujus apud me auctoritas, ut debet, semper gravissima erit. FABER.

19. *Profectus longis novem navibus*] *Longae naves*, ut Isidorus XIX. 1. ait, *dictae eo quod longiores sint ceteris.* Erant autem naves bellicae, & ab onerariis discernebantur. Livius XXV. 22. *Bomilcar centum triginta navibus longis & septuaginta onerariis profectus est.* Caesar v. B. Gall. 25. *Naves longas paululum removeri ab onerariis navibus ac remis incitari jussit.* VORST.

20. *Duae tum sorores Amazonum regna tractabant*] Antiquiores typis expressi, *Duae ex quatuor tum sorores.* quod ei quod sequitur, satis est consentaneum. Sequitur enim, duas sorores Antiopae Menalippen & Hippolyten, captas esse. Fuere igitur istae quatuor, Antiope, Otrere, Menalippe & Hippolyte. VORST. Juntina stat quoque pro hac lectione. GRAEV.

23. *Sorores captae sunt*] Illud *captae sunt* MSS. non agnoscunt, & praecedit proxime, *captaeque*, itaque rectius, & elegantius, cum omittitur. SCHEFF. Assentior Scheffero qui *captae sunt* perperam repetitum hic existimat, cum id *ἀπὸ κοινοῦ* ex verbis proxime praecedentibus sit repetendum, quod cum & MSS. confirmeat, quid est cur dubitemus veterem, eamque sanam lectionem reponere? GRAEV.

24. *Obtenta in praemium captiva* &c] Forte legendum *obtentam in praemium captivam* &c. ut habent quidem multi ex antiquis Codd. sed immodice retinent *eandem*, quae vox tum delenda est. GRONOV.

25. *Menalippen captivam sorori reddidit, & pretium arma reginae accepit*] *Pretium* pro mercede, *λύτρον*, ut saepe. Fuit autem balteus, Hyginus cap.

lippen captivam ſorori reddidit, & pretium arma reginae accepit. Atque ita functus imperio, ad regem revertitur. [26] Sed Orithya, ubi comperit bellum ſororibus illatum, & raptorem eſſe Athenienſium principem, hortatur comites in ultionem; *fruſtraque & Ponti ſinum, & Aſiam edomitam eſſe* dicit, *ſi Graecorum non tam bellis, quam rapinis pateant.* [27] Auxilium deinde à Sagillo, rege Scythiae, petit: *genus ſe Scytharum eſſe: cladem virorum, neceſſitatem armorum, belli cauſas* oſtendit; *adſecutasque virtute, ne ſegniores viris feminas habere Scythae viderentur.* [28] Motus ille domeſtica gloria, mittit cum ingenti equitatu filium Panaſagorum in auxilium. [29] Sed ante praelium diſſenſione orta, ab auxiliis deſertae, bello ab Athenienſibus vincuntur: [30] receptaculum tamen habuere caſtra ſociorum, quorum auxilio intactae ab aliis

cap. 30. *Hippolyten Amazonam, Martis & Otrerae filiam: cui reginae Amazonum* (ſic enim legendum videtur) *balteum detraxit, dum Antiopam captivam Theſeo donavit.* Diodorus IV. 16. Herculem de captivis Antiopam Theſeo donaviſſe; Menalippen vero balteo ſeſe redimentem liberam dimiſiſſe ſcribit. Vorst.

26. *Hortatur comites*] Antiquiores typis expreſſi addunt *in ultionem*: quod genuinum eſſe, nec abeſſe poſſe videtur. Vorst. Angl. auctius *hortatur comites in ultionem.* Puto eſſe hoc augmentum ex gloſſa. Nam & alibi noſter illud *hortari* ponit ita abſolute, ut n. 3. *In tranſitu hortatus Theſſalos fuerat.* Scheff. Juncta cum veteribus editionibus nonnullis, *hortatur comites in ultionem*, quod probat Vorſtius, & Oxonienſes receperunt ex tribus MSS. in quibus invenere. Sed non dubito, quin haec verba *in ultionem* a ſciolis & indoctis deſcriptoribus fuerint addita, qui ignorarunt *hortari* ſimpliciter eſſe confirmare, animare. Juſt. XI. 1. *Queis rebus velut medela quaedam interventus Alexandri fuit, qui pro concione ita vulgus omne conſolatus, hortatusque pro tempore eſt, ut & metum timentibus demeret, & ſpe omnes impleret.* In ſeq. cap. 3. *In tranſitu hortatus Theſſalos fuerat.* & XIV. 3. *Eumenes, qui auctor cladis erat, nec aliam ſpem ſalutis reliquam habebat, victos hortabatur.* C. Nep. Miltiad. 6. *Ut in decem praetorum numero prima ejus imago poneretur, isque hortaretur milites, proeliumque committeret.* Sane ſapit ſequiorum temporum Latinitatem *hortari in ultionem.* Trogus, & qui ejus premit veſtigia, Juſtinus ſcripſiſſet, credo, *hortari ultionem*, aut *ad ultionem.* Poëtis tamen teſtimonium, ni fallor, denuntiare poſſunt, qui veterum editionum lectionem tuendam ſuſcipiunt. In auctuario notarum ſuarum Schefferum quoque vulgatam defendere video. Graev.

27. *Cladem virorum*] Quod viri earum conſpiratione populorum per inſidias trucidati eſſent, ut ſcribit ſupra II. 3. 4. Vorst.

Aſſecutasque virtute] Angl. *per virtutem.* Alterum eſt ex gloſſa. Lectio vulgata mihi genuina videtur. Scheff.

31. *Pen-*

aliis gentibus, in regnum revertuntur. 31 Post Orithyam Penthesilea regno potita est: cujus Trojano bello inter fortissimos viros, cum auxilium adversus Graecos ferret, magna virtutis documenta exstitere. 32 Interfecta demum Penthesilea, exercituque ejus absumto, paucae, quae in regno remanserant, aegre se adversus finitimos defendentes, usque tempora Alexandri Magni duraverunt. 33 Harum Minithya, sive Thalestris regina, concubitu Alexandri per dies tredecim ad subolem ex eo generandam obtento, reversa in regnum, brevi tempore cum omni Amazonum nomine intercidit.

CAP. V.

31. *Penthesilea*] Servius ad illud Virgilii:

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
Penthesilea furens.

Furentem ideo, inquit, *dixit*, *quia sororem suam in venatione confixit*, *simulans se cervam ferire. Sed hoc per transitum tangit. nam hic furor bellicus intelligitur*, *aut furens*, *quia majora viribus audebat. Haec autem Martis & Otreris filia fuit*, *quam Achilles cum adversus se pugnantem peremisset*, *post mortem ejus adamavit*, *honorificeque sepelivit.* Haec, inquam, ad illum Virgilii locum Servius noster manu exaratus Fuldensis, non Pseudo-Servius ille vulgatus, apud quem pleraque & meliorem horum partem non invenias. MOD. Amazonum regina, quam auxilio Trojanis venisse proditum, & ab Achille occisam. Quam cum, sepulcro ut condecorarent, Graecis persuadere vellet Achilles, atque Thersites eidem opprobria obiiceret, ictu pugni occisus. Tunc Diomedem, Tersitae cognatum, in Scamandrum fluvium proiecisse cadaver Penthesileae proditum est. BERNEC. At Penthesileae tamen nusquam meminit Homerus. Sed Virgilius I. Aeneid.

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
Penthesilea furens, *mediisque in millibus ardet*,
Aurea subnectens exertae cingula mammae
Bellatrix, *audetque viris concurrere virgo.*

Cum autem multa ab Homero mutuatum esse Virgilium pueri sciant, hoc quoque ex eodem fonte haustum esse crederent; Sed moniti non facient. Hic nuper gravissime erravit vir clarissimus inter scriptores nostros, quem parcam appellare. FABER. *Penthesileam* hanc ipsius Otrerae & Martis filiam fuisse proditum est. Vide Hyginum cap. 112. VORST.

32. *Usque tempora*] Angl. *usque ad tempora* Nil arbitror mutandum. Noster statim ab initio: *terminos usque Lybiae perdomuit.* Et paullo post 5. 8. *usque tempora Jancyri regis*, locutione simillima. GRAEV.

33. *Concubitu Alexandri per dies* XIII. *ad sobolem ex eo generandam obtento*] Ita emendavi dudum ex Curtio meo, qui ait: *Tredecim dies in obsequium desiderii ejus absumti sunt.* nec hic tantum ita emendavi, sed & XII. 3. ubi male antea legebatur. *Ob hoc triginta diebus otio datis*, *ut visa est uterum implesse*, *discessit.* Vide notas meas ad Curtii Rufi lib. VI. MOD. Infra XII. 3. 5. & XLII. 3. 9. Curt. VI. 5. 42. BERNEC.

CAP. V.

CAP. V. [1] Scythae autem tertia expeditione Asiana, cum annis octo a conjugibus & liberis abfuissent, servili bello domi excipiuntur. [2] Quippe conjuges eorum longa exspectatione virorum fessae, nec jam teneri bello, sed deletos ratae, servis ad custodiam pecorum relictis nubunt: [3] qui reversos cum victoria dominos, velut advenas, armati finibus prohibent. [4] Quibus cum varia victoria fuisset, admonentur Scythae mutare genus pugnae, memores non cum hostibus, sed cum servis praeliandum; nec armorum, sed dominorum jure vincendos: verbera in aciem, non tela adferenda; omissoque ferro, vir-

CAP. V. 1. *Scythae autem tertia &c.*] Vide Herodotum initio IV. qui non *octo annos*, sed *viginti octo*, domo afuisse Scythas narrat: quod sane probabilius est. Hic tamen contra consensum librorum nihil muto. BONGARS. An eadem cum his? certe simillima sunt, quae Sal. Neugebaverus Commentar. Moscoviae sub finem cap. 3. refert ex Annalibus Russorum: ubi de *Chlopigorod*, hoc est, *servorum castro*, quem in locum servi ab heris in fugam versi se receperunt. vide Arnis. de Rep. p. 186. f. BERNEC. Consentaneum ei quod supra II. 3. 1. scribit, *imperium Asiae Scythas ter quaesivisse*, id est, acquisivisse. VORST.

Cum annis octo] Herodotus IV. annis 28. Scythas domo absuisse scribit. Cumque Justinum, ipsumque Trogum, ex antiquioribus hausisse haec necesse sit, non absurdum fuerit hic mendum statuere, & legere *annis viginti octo*. VORST.

Liberis absfuissent] In MS. quodam legitur *liberis longe fuissent*, quod eruditius est, quam ut scribae aut glossatori possit tribui. Sed neglexerunt, ut suspicor, qui hoc genus loquendi nescivere, ac substituerunt notius. Plinius Panegyr. 25. *Exspectatum est provisumque, ne quis aeger, ne quis occupatus, ne quis denique longe fuisset.* SCHEFF.

3. *Qui reversos cum victoria dominos &c.*] Illud *cum victoria* delendum, nam & minus Latinum est, & ex linea inferiore huc translatum fuit per incogitantiam exscriptoris. FABER.

4. *Dominorum jure.*] *Dominiorum* forte scripsit noster, ut Seneca II. Nat. Quaest. 32. *jus dominiumque* GRONOV.

Verbera aciem, non arma adferenda] Juntae cum aliquot editis juxta & MSS. libris: *non tela ferenda.* quod miror mutatum ab editoribus recentioribus. *Tela* sunt quaevis arma, ut JCti notarunt. Pro *fuste* posuit Cicer. I. Catil. pro *basta* Ovid. XIV. Metam. pro *cornu uri*, Idem XIV. Metam. pro *lapide*. pro *venabulo* Valer. Max. VI. 3. pro *funda* Liv. XXVIII. *Fundis ut nunc plurimum, ita tunc solo eo telo utebantur.* Plin. IX. 45. *Solidas habent ungulas, quae non sunt cornigera. igitur eis telum ungula est.* Ovid. VI. Metam. 686. de Borea:

Quid enim mea tela reliqui,
Saevitiam & vires, iramque animosque minaces?

GRAEV. In collectione variantium Lectionum positum est, *non tela*; quod quidem scio esse Latinissimum, & Graevio summo nostro probari; tamen inclinat animus ut editionem vulgatam retineam, ob haec op-

virgas ac flagella, ceteraque servilis metus paranda instrumenta. [5] Probato omnes consilio, instructi sicut praeceptum erat, postquam ad hostem accessere, inopinantibus verbera intentant: adeoque illos perculerunt, ut quos ferro non poterant, metu verberum vincerent; fugamque non ut hostes victi, sed ut fugitivi servi, capesserent. [6] Quicumque capi potuerunt, supplicia crucibus luerunt. [7] Mulieres quoque male sibi consciae, partim ferro, partim suspendio vitam finierunt. [8] Post haec pax apud Scythas fuit, usque tempora Iancyri regis. [9] Huic Darius rex Persarum, sicut supra dictum est, cum filiæ ejus nu-

opposita scilicet (*non armorum jure*) (*sed dominorum*) (*verbera illis*) ergo (*non arma adferenda*) Id quod artifices Rhetorici haud improbabunt. Nam figuram sequi debuit Justinus, qui & Rhetor fuit, (ut ex infinitis pene locis olfecisse videor;) quod facere non poterit, nisi si iisdem verbis utatur. FABER.

Verbera in aciem, non arma afferenda] In antiquioribus editionibus, Juntarum puta, Becharii, Sichardi, imo & in quibusdam MSS. pro *arma* est *tela*. Estque vox ea satis commoda. *Tela* enim cujuscunque generis arma dicunt, quibus occidi aliquis aut prosterni potest. Nec tantum quae eminus jaciuntur, sed & quibus cominus pugnatur, ipsique gladii & secures, *tela* dicuntur. Nepos Datam: *Telum quod latebat protulit, nudatumque vagina veste texit*. VORST.

6. *Perculerunt*] Ita MSS. Herodotus IV. 4. οἱ δ' ἐκπλαγέντες. BONGARS.

Fugamque &c. *capesserent*.] Sic VI. 8. *Spartiani fugam capessunt*. GRONOV.

8. *Jancyri*] Ea est sex MSS. constans lectio. Hunc regem Orosius II. 8. vocat *Attyrum*. MS. *Accirum*. Herodotus IV. 123. Ἰνδάθυρσον. qui & Σκώπασιν & Τάξακιν duarum aliarum Scythiae partium reges, commemorat. Ctesiae c. 17. Σκυθάρκης dicitur: *Antriregyrus* Jornandi in Geticis cap. 10. BONGARS. Apud Jornandem tamen pro *Antriregyrus*, Gruterus e MSS. Palatinis *Jancyrus* substituit. Apud Herodotum vero Ἰνδάθυρσος forte pro Ἰνδάθυρος, & apud nostrum *Jancyrus* pro *Indatyrus*, vel *Idanthyrus* scriptum ait Cl. Salmasius ad Solin. 846. A. 1. Ἰδανθύρσας est nomen illius Scythici regis apud Clementem. BERNEC. Omnino scribendum, *Idantyri*. Herodoto est Ἰνδάθυρσος, ut & Arriano lib. VII. Straboni Ἰδάνθυρσος. Plutarcho in Apophthegmatibus, Ἰδάθυρσος. Multis enim vocabulis inseritur εὐφωνίας ergo, & plenioris toni, τὸ ν, ut, Ἀτίας Ἀντίας, Ἄμισος Ἄμινσος. Thymodas Thymondas, Indigetes Indigentes, Carpetani Carpentani, Callatia Callantia, & sexcenta ejus generis. VOSS. Ex tribus MSS. Angli reposuerunt *Janthyri*. ut nullum dubium sit, legendum esse cum Salmasio & Vossio *Idanthyri*, aut *Indathyri*. GRAEV. Is. Vossius legendum censet *Idantyri*. Quod ante & Salmasio visum fuerat in Exerc. ad Solin. p. 846. Et facit huc nonnihil nomen Ἰανδύσου, Scytharum regis, quod ex Arriani Parthicis memorat Photius. Ceterum in lib. Rerum Indicarum ex Megasthene Arrianus Ἰνδάθυρσιν Scytharum regem nominat. Quod nomen nihil fere discrepat ab eo quod in lib. IV. Herodoti legitur, Ἰνδαθύρσου puta. VORST.

9. *Cum filiae ejus nuptias non* &c.] Hanc

nuptias non obtinuisset, bellum intulit: [10] & armatis septingentis millibus hominum Scythiam ingressus, non facientibus hostibus pugnae potestatem, metuens, ne, interrupto ponte Istri, reditus sibi intercluderetur, amissis octoginta millibus hominum trepidus refugit: [11] quae jactura, abundante multitudine, inter damna numerata non est. [12] Inde Asiam & Macedoniam domuit: Ionas quoque navali praelio superat. [13] Deinde cognito quod Athenienses Ioniis auxilium contra se tulissent, omnem impetum belli in eos convertit.

CAP. VI. [1] Nunc, quoniam ad bella Atheniensium ventum est, quae non modo ultra spem gerendi, verum etiam ultra gesti fidem peracta sunt; operaque Atheniensium effectu majora quam voto fuere, paucis urbis origo repetenda est; [2] quia non, ut

Hanc tamen injustam belli causam recte decernit H. Grotius de Jure Belli & Pacis II. 22. 7. GRONOV.

12. *Inde Asiam & Macedoniam domuit*] Hem nova res & plane inaudita. Nam unde redit Darius? Scythia Istriana. Ita est. Qua transeundem ipsi fuit? An per Asiam & Macedoniam? Nil magis falsum nec ridiculum magis. Legendum igitur est: *Inde Thraciam & Macedoniam domuit.* Circa hanc vocem bis quoque erratum fuisse infra demonstrabimus cum eo deventum fuerit. FABER.

Ionas] Herod. VI. init. BONGARS. Reusneri Isagoga pag. 209. BERNEC.

CAP. VI. 1. *Verum etiam ultra gesti fidem peracta sunt*] Malim retinere vulgatam lectionem, *patrata sunt*: quod elegantissimo cuique veterum pro *perficere* in usu fuit. Quintil. VIII. 3. *Ductare exercitus, & patrare bellum apud Sallustium dicta sancte & antique, ridentur a nobis.* Idem Sallustius in de Rep. ordinanda. *Ea magis fortibus consiliis, quam bonis praeliis patrata sunt,* & Tacitus, nescio quo loco, *Si patrandae neci venenum mitteretur.* MOD. Bongarsius *peracta sunt.* Sed monitu F. Modii retinuimus vulgagatam hactenus lectionem. *Patrare* pro *perficere*, elegantissimo cuique veterum in usu fuit, ut Sallust. Catil. 56. 5. *incepta patrare.* Liv. XXV. *patrare facinus.* Tacit. II. Annal. 82. *patrare necem.* BERNEC.

Ultra spem gerendi] Notari hoc potuit, neque attigissem nisi alii non attigissent; nimirum istud *gerendi* in notione passiva sumtum est. Sic alibi de quodam Macedonum Principe (*Athenas quoque erudiendi gratia missus*) pro, *ut erudiretur.* Ita *videndi*, Virgil. pro, *dum videtur, dum aspicitur. Uritque videndo femina*; neque aliter Plautus & Terentius, optimi dicendi magistri, olim loquebantur. FABER.

Effectu majora quam voto fuere] Infra XXV. 4. 1. *Nec eo, ad quod votis perveniendum fuit, erat contentus.* De votis bellicis Brissonius lib. I. Form. VORST.

Paucis origo urbis] Impressi veteres habuerunt *verbis* pro *urbis*, quod

fors

ut ceterae gentes, à sordidis initiis ad summa crevere. 3 Soli enim, praeterquam incremento, etiam origine gloriantur. 4 Quippe non advenae, neque passim collecta populi colluvies originem urbi dedit; sed eodem innati solo, quod incolunt: & quae illis sedes, eadem origo est. 5 Primi lanificii, & olei, & vini usum docuere. Arare quoque, & serere frumenta, glandem vescentibus monstrarunt. 6 Litterae certe ac facundia, & civilis ordo disciplinae, veluti

fortasse repudiari non debuit. Certe illud *crevere* nec ad *urbis* nec ad *origo* potest referri. Quemadmodum nec quod sequitur, *soli gloriantur*. SCHEFF. Sed quia refragantur MSS. non est loco movenda lectio vetus. Sequentia sensum respiciunt, non verba, ut saepissime apud nostrum & alios. GRAEV.

4. *Quippe non advenae*] Juntae: *advena*. IDEM.

Eodem innati solo] *Indigenae* αὐτόχθονες, γηγενεῖς: *terrigenae* Ausonio in Catologo Urbium,

Nunc & terrigenis patribus memoremus Athenas.

Cicero pro L. Flacco c. 26. *Athenarum urbs vetustate ea est, ut ipsa ex sese cives suos genuisse dicatur.* BONGARS. Adde Platonem in Menexeno, Thucyd. I. I. 8. Demosth. Orat. Funeb. & Euripidem Ione. Quidam tamen colonos Saitarum Athenienses dictitabant. Diodor. Siculus I. 28. BERNEC. Pro *in eodem innati solo*, vel, *eidem innati solo*. Horatius: *Neglectis urenda filix innascitur agris.* Ceterum antiquiores editiones, simplex *nati* habent; quomodo & sup. II. I. 9. legitur, *ibi primum homines natos videri debere, ubi educari facillime possent.* Quod autem homines terris generatos veteres crediderint, apparet etiam ex iis quae sup. I. I. 6. & 18. Auctor de Aegyptiis scribit, *praedicasse eos, terras ceteras non potuisse primas generare homines.* Privatim vero de Atheniensibus prodidere alii, esse eos αὐτόχθονας, γηγενεῖς, *terrigenas*. VORST.

5. *Primi*] De Atheniensium inventis Lucretius VI. init. Aelianus Var. Hist. III. 38. Cicero pro Flacco c. 36. BONGARS. Ut & Paus. in Atticis. Strabo XIX. Thucyd. I. Vellej. Paterc. Diod. Sic. I. Euseb. Chron. & alibi passim. OXON.

Serere frumenta] Inde *frugum parens* haec urbs appellatur a Floro III. 5. 16. BERNEC.

Glandem vescentibus] *Glandem* in Codd. credo, MSS. reperit Bongarsius; ideoque sic scribendum putavit. Antiquiores typis expressi habent *glande*. Alteram tamen constructionem & infra XLIV. 4. 11. reperias. Habentque talia & alii. Vide Indicem v. *Vesci*. VORST.

6. *Literae certe*] Qua causa Diodorus XIII. 27. pr. Athenas vocat κοινὸν πάντων ἀνθρώπων παιδευτήριον, *communem omnium hominum scholam*: Thucydides II. 8. 38. παίδευσιν τῆς Ἑλλάδος, *Graeciae informatricem*: Cicero de Oratore I. 4. *doctrinarum omnium inventrices*. & IV. famil. epist. 12. *nobilissimum orbis terrarum gymnasium*. BERNEC.

Literae certe, ac facundia] Mirum, quam hic varient MSS. omnes. in plurimis Codicibus legebatur *Ceriae*. In MS. Lugdunensi, quem vidi, legebatur, *literae gregrecerte*. Unde ego conjiciebam, *literae egregiae certe, ac facundia & hic civilis ordo disciplinam* &c. Quas *literas egregias* vocet Justinus, nemo non videt.

ti templum Athenas habent. [7] Ante Deucalionis tempora regem habuere Cecropem: quem, ut omnis antiquitas fabulosa est, biformem tradidere: quia primus marem feminae matrimonio junxit. [8] Huic successit Cranaus, cujus filia Atthis regioni nomen dedit. [9] Post hunc Amphictyon regnavit: qui primus Minervae urbem sacravit, & nomen civitati Athe-

det. Voss. Noli dubitare quin verissima sit lectio, *Literas, ceremonias, ac facundia*, &c. Hanc lectionem praefert etiam codex Thuaneus. IDEM.

7. *Regem habuere Cecropem*] De statu & mutationibus Reipublicae Atheniensium, multa paucis Strabo lib. IX. Vide & quae Paterculus I. 2. Primum regem faciunt Cecropem: alii Actaeum, sive Actaeonem αὐτόχθονα Pausanias Atticis, Eustathius in Dionysium, alii. De variis appellationibus Atheniensium, praeter jam citatos, vide Herodotum VIII. 44. BONGARS.

Ut omnis antiquitas fabulosa est] Infra IV. 1. 8. BERNEC. Fabulosum, hic certe, non idem est quod falsum, quod commentitium; sed id, quod etsi verum est, fabulas tamen in sese admistas habet, aut de quo multae fabulae narrantur. Hinc est quod IV. 1. leges: *Nec mirum si fabulosa est loci hujus antiquitas, in quem res tot coiere mirae.* (Sic & apud Horatium *Hydaspes fabulosus.*)

vel quae loca fabulosus
Lambit Hydaspes.

Non quod Indiae fluvius non sit Hydaspes, (nam e veteri Geographia constat, ejus regionis fluvium esse Hydaspem) sed quod de illo multa fabulati essent, vel Poëtae vel illi nugatores Graeculi, qui aut Alexandri, aut Bacchi, aut Persei, (si illuc quoque Perseus) expeditiones scriptis suis prodiderant. Neque vero aliter Horatius, cum alicubi scripsit (*me fabulosae columbae texerunt*) Neque, iterum dico, aliter, cum cecinit:

Jam te prement nox, fabulaeque Manes.

Id est, Manes, de quibus boni viri tam multa sibi in animo finxere, ut aliis terriculamenta objicerent. Ridiculus enim esset Horatius, si quem ab eo premi diceret quod esset nihil, id est, si esset fabula. FABER.

Biformem] Διφυῆ. Eusebius & Hieronymus in Chronicis. Plutarchus de Sera Num. Vind. c. 11. Eustathius in Dionys. Vide & Diodorum I. 28. de Pete Mnesthei patre. BONGARS. Plures hujus appellationis rationes habet Suidas in Κέκροψ. BERNEC.

8. *Athis*] Scribo *Attis*. BERNEC. Scribe *Atthis*. nam Ἀτθίδα vocant Graeci. Vide Apollodor. III. & alios. Voss.

9. *Amphictyon*] Vett. *Amphictyonides*. Vulgo *Amphitryon*: & ita Orosius MS. I. 9. Verum nomen ex Pausania restituit Fr. Fabricius in Orosio, & Justino. Et ex MSS. emendanda est editio Chronicorum Eusebii, quae *Amphitryonem* quintum Atheniensium regem facit; quum sit *Amphictyon* III. *Athen*. Errori causam praebuit *Amphitruo* Thebanorum rex, vulgo notior *Amphictyone*. De tempore diluvii Deucalionis discrepat ab Auctore nostro Varro, & Eusebius, quod notavit Augustin. XVIII. de Civit. Dei 10. BONGARS.

Nomen civitati Athenas dedit] Atqui Theseum Athenis dedisse nomen, auctor est in ejus vita Plutarchus.

Athenas dedit. [10] Hujus temporibus, aquarum illuvies majorem partem populorum Graeciae absumsit. [11] Superfuerunt, quos refugia montium receperunt; aut ad regem Thessaliae Deucalionem ratibus evecti sunt: à quo propterea genus hominum conditum dicitur. [12] Per ordinem deinde successionis regnum ad Erechtheum descendit, sub quo frumenti satio apud Eleusina à Triptolemo reperta est: [13] in cujus muneris hono-

Rursum Hyginus Fab. CLXIV. & CCLXXV. Minervam Athenas & condidisse & ex suo nomine sic appellasse dicit. vid. Scalig. in Euseb. p. 26. p. 2. BERNEC.

10. *Aquarum illuvies*] Gronovius, ut sup. cap. 2. ita hic legi malit *eluvies*. VORST. Valde dubito, ut hic quid mutari debeat, & pro *illuvies eluvies* scribi. Sane ut eluvies est excursus & effusio aquarum, ita quid impediat, cur illuvies sit incursus & infusio earum, haud dispicio. Et quae uno loco effluunt, eas alio loco influere, necesse est. De quibus influentibus quia usurpatur *inundatio*, cur non & *illuvies* usurpari posset, equidem haud intelligo. Sed objicitur, *illuviem* significare sordes extrinsecus aspersas. Verum cum hoc notat, oritur a *lavo*, quasi *illuvies sordium a non lavando*, inquit Agraetius. At cum illud alterum, a *luo*, quod est idem atque *fluo*, quod ex *interluo*, *circumluo*, & similibus apparet. Illuvies sane apud nostrum etiam est cap. 2. neque ulla in his locis scripturae varietas in codicibus antiquis reperitur. SCHEFF.

Graeciae] Orosius I. 9. *Thessaliae*. BONGARS.

11. *A quo propterea genus hominum conditum dicitur*] Alii *genus humanum*, quod non adspernor. Sic enim & Cicero dixit in Verrem. *Quod est aliud in illa provincia genus humanum?* notandum autem ad illud, *quos refugia montium receperunt*, quod scribit auctore Servio ad illa Virgilii lib. III. Aeneid. 578.

Fama est Enceladi semustum fulmine corpus
Urgeri mole hac.

VARRO. *In diluvio confugisse aliquos ad montes cum utensilibus, qui bello postea lacessiti ab his qui de aliis veniebant montibus, facile ex locis superioribus vicerunt. unde fictum, ut dii superiores dicerentur, inferiores vero terrigenae, qui quia ex humillimis ad summa reptabant, dicti sunt pro pedibus habuisse serpentes.* MOD.

12. *Erechtheum*] Vett. in hoc nomine varie corrupti sunt. Ab hoc rege Homerus Iliad. II. 547. Athenienses vocat δῆμον Ἐρεχθῆος. Hic a Pausania, Eusebio, quem Augustinus de Civit. Dei. XVIII. II. sequitur, dicitur *Erichthonius*. Quod hic ait *per ordinem successionis*, repugnat Pausanias Atticis, quem vide & Diod. I. 29. qui eum ait Aegyptium fuisse. BONGARS.

Satio apud Eleusin a Triptolemo reperta est] Hoc Buzygi heroi Attico tribuunt alii. Vide Plinium lib. VII. Hist. cap. 56. & Hesychium in Βουζύγης. Epimenidi quoque adscribit hoc Ausonius in Epistolis:

Hoc si impetratum munus abs te accepero,
Prior colere quam Ceres.
Triptolemon olim sive Epimenidem vocant,
Aut Bulianum Buzygem.

Ita legendi hi versus. Quis enim sit *Medes*, neminem scire puto: neque etiam quare Buzyges Tullianus

honorem noctes Initiorum sacratae. [14] Tenuit & Aegeus, Thesei pater, Athenis regnum: a quo per divortium decedens Medea, propter adultam privigni aetatem, Colchos cum Medio filio ex Aegeo suscepto concessit. [15] Post Aegeum Theseus, ac deinceps Thesei filius Demophoon, qui auxilium Graecis adversus Trojanos tulit, regnum possedit. [16] Erant inter Athenienses & Dorienses simultatium vete-

nus dicatur. Omnino ita scribendum *Bullianus*, sive *Bulianus*, a Bulia civitate Attica. Recte autem hic Justinus frumenti sationem repertam esse ait sub Erechtheo, non sub Erichthonio, ut alii ferme omnes, Erechtheum cum Erichthonio eundem facientes, cum hic quartus, alter vero septimus Atheniensium rex fuerint. Marmor Arundellianum: ΑΦ ΟΥ ΔΗΜΗΤΗΡ ΑΦΙΚΟΜΕΝΗ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΡΠΟΝ ΕΦΥ τι ΤΕΝ ΚΑΙ ΠΡ.... ΠΡΑ.... ΩΤΗΔ.... τε ΙΠΤΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ ΚΕΛΕΟΥ ΚΑΙ ΝΕΑΙΡΑΣ ΕΤΗ ΧΗΔΔΔΠ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ ΑΘΗΝΗΣΙΝ ΕΡΙΧΘΕΩΣ ΑΦ ΟΥ ΤΡΙΠΤολεμος ..... ΕΣΠΕΙΡΕΝ ΕΝ ΤΗι ΡΑΡΙΑι ΚΑΛΟΥΜΕΝΗι ΕΛΕΥΣΙΝΙ ΕΤΗ ΧΗΔΔΔΔΠ. Raria, in qua primum Triptolemus seminasse hic dicitur, est campus in Eleusine. Stephanus: Ῥάριον πεδίον ἐν Ἐλευσῖνι, καὶ Ῥαρία γῆ, καὶ Ῥαριὰς, ἡ Δημήτηρ. Male apud Hesychium: Ῥάριον, παιδίον, pro πεδίον. Nomen hoc inditum erat illi campo a patre Rharo Hesych. Ῥάρος, ἰσχυρὸς, καὶ ὄνομα τοῦ Τριπτολέμου πατρός. Filius hic erat Cranaï, ut idem alibi; Κραναοῦ υἱὸς Ῥάρος. In hac tamen inscriptione Triptolemus, non Rhari, sed Celei filius fuisse dicitur. Et sic quoque Pausanias. Alii autem Celeum regem Eleusinis faciunt, Triptolemo coaevum, alii pauperem hominem. Similis quoque variatio in nomine matris, quae hic Neaera dicitur, cum aliis quoque Metanira, Polymnia, & Deiope vocetur. Voss.

Noctes Initiorum] Quod, ut ex praecedentibus intelligitur, apud Eleusin illud factum fuit, *Eleusina sacra* infra II. 8. 1. dicuntur. Quodque in honorem Cereris agitata fuere, *mysteria Cereris* infra V. 1. 1. & *Cerealia sacra* Vellejo I. 4. 3. appellantur. Vorst.

Cum Medo filio] Vide infra XLII. boni libri *Medio*. Bongars. Bong. *Medo*. Sed retinuimus lectionem, quam ipso Bong. teste MSS. bonae notae agnoscunt, quaeque etiam XLII. 2. 16. exstat. Sic *Medea* MSS. etiam est *Media*. Bernec. Antiquiores typis expressi *Medo*: quod & Bongarsius retinuerat. Berneccerus tamen maluit *Medio*; quoniam in MSS. quibusdam sic esse testatur Bongarsius, & quia infra XLII. 2. 16. ita legitur. Reputandum tamen erat quod Strabonem, Stephanum atque Eustathium, *Medum* eum vocasse Bongarsius monuit. Vorst.

15. *Demophoon qui auxilium*] Hic variat historia. Mnesthei Atheniensium regis anno XVIII. captam Trojam auctor est Eusebius: at Homerus in Catalogo Navium Iliad. II. 552. & Diodorus lib. I. eundem faciunt Atheniensium ducem. Collocatur autem inter Theseum & Demophoontem. Bongars.

16. *Dorienses*] Herodotus V. 76. Vide & Valerium Max. V. 6. & Augustinum de Civit. Dei XVIII. 18. Pausanias Atticis & Achaicis. Orosius I. 18. *Peloponnenses* vocant, & Eusebius in Chronicis: Velleius Paterculus I. 2. *Lacedaemonios*: quae eadem sunt. Fuit autem Codrus Melanthi exsulis filius: Plutarchus de Exsilio c. 24. Strabo lib. IX. Hunc locum

veteres offensae: quas vindicaturi bello Dorienses, de eventu belli oracula consuluerunt. [17] Responsum *superiores fore, ni regem Atheniensium occidissent.* [18] Cum ventum esset in bellum, militibus ante omnia custodia regis praecipitur. [19] Atheniensibus eo tempore rex Codrus erat: qui & responso Dei, & praeceptis hostium cognitis, permutato regis habitu, pannosus, sarmenta collo gerens, castra hostium ingreditur: [20] ibi in turba obsistentium, à milite, quem falce astu convulneraverat, interficitur. Cognito regis corpore, Dorienses sine praelio discedunt. [21] Atque ita Athenienses virtute ducis, pro salute patriae morti se offerentis, bello liberantur.

CAP. VII. [1] Post Codrum nemo Athenis regnavit: quod memoriæ nominis ejus tributum est. [2] Administratio reipublicæ annuis magistratibus permissa. Sed

locum transscripsit Saresber. Policrat. IV. 3. BONGARS. Historia, praeter auctores citatos, ex his quoque petenda: Cicerone Tuscul. I. 48. Amm. Marcellino XXII. 13. Polyaeno Strategem. I. Tzetze Chil. I. Hist. 4. Lactantio III. 12. Servio ad Eclog. Virg. IV. BERNEC.

De eventu proelii oracula consuluerunt] *De eventu belli* alii, quod probo. aliud enim longe est *vincere bello*, aliud *vincere proelio.* illudque prius est de quo fere oracula consuli solent, cum *victus proelio*, saepe victorem postea vincat, *victus bello*, in victoris fit potestate. MOD.

19. *Pannosus*] Sumta veste lignatoris, ut vult Polyaenus: pastoris, ut Vellejus. *Famularem vestem* vocat Cicero: quomodo & in Valerio legendum censet Modius, pro *familiarem.* BERNEC.

Sarmenta] Quasi sarpimenta. Liv. VI. 10. *Fascibus sarmentorum ex agro collectis.* Varro I. Rei Rust. 31. *ut vitis firmiore sarmento e terra exeat.* Cic. II. de Nat. Deor. 21. *Sarmenta vitium.* Dionys. Hal. VII. Ant. Rom. 10. Σουκίλλας φρυγάνων κομίζων. & Polyaen. I. Stratag. 24. Σχῆμα φρυγανιστῆρος λαβών. Thucyd. III. p. 119. Ἐξελθόντες ἐπὶ λαχανισμὸν καὶ φρυγάνων ξυλλογήν. Festus. *Sarpta vineta, putata, unde & virgulae abscissae sarmenta.* Hinc apparet error Becmanni, qui perperam *sarmentum* ab *sarrire* deducit, cui & *sarmenta* sunt quisquiliae scopis collectae, imo sunt virgae, & vimina. *Sarriuntur* enim agri, *sarpuntur* vineae. vid. Salmas. ad Solin. p. 1350. GRONOV.

Falce astu convulneraverat] Angl. vocem *astu* omittit. SCHEFF.

20. *Cognito*] Sebisius legit *agnito.* Latinitas certe poscit. Sic II. 8. 4. BERNEC. Sed probum est *cognito.* Sic Liv. XXIV. 16. 6. Adde Varronis versum citatum infra II. 12. 7. IDEM.

CAP. VII. 2. *Administratio reipublicae annuis magistratibus*] Paterculus I. 2. & Eusebius in Chron. post mortem Codri principes ajunt constitutos, quos mors finiebat: multis autem post annis constitutos annuos magistratus. BONGARS. Hoc loco graviter errat Justinus, qui non meminerit post Codrum Melanthi filium fuisse primo Archontas perpetuos, dein decennales, dein annuos,

[3] Sed civitati nullæ tunc leges erant: quia libido regum pro legibus habebatur. [4] Legitur itaque Solon, vir justitiae insignis, qui velut novam civitatem legibus conderet: [5] qui tanto temperamento inter plebem senatumque egit (cum, si quid pro altero ordine tulisset, alteri displiciturum videretur) ut ab utrisque parem gratiam traheret. [6] Hujus viri inter multa egregia & illud memorabile fuit. [7] Inter Athenienses & Megarenses de proprietate Salaminae insulae prope usque interitum armis dimicatum fuerat. [8] Post clades multas capital

nos, a quo errore procul absuisse Trogum Pompejum dejerare possim. Vide omnino librum Joannis Meursii, viri inter Batavos doctissimi; ei libro materia de Archontibus. Opus est exactissimum, & tanto viro dignissimum. FABER. Quod post ultimum regem Codrum *magistratus* ilico *annuos* collocat, id minus recte factum dignoscitur. Reges enim secuti fuerunt Archontes, primo quidem tredecim perpetui, deinde septem decennales. VORST. In MSS. legitur *annua*, ex qua varietate colligo esse verum, quod notavit Meursius in Archont. Athen. excidisse aliqua hoc loco, verbaque quibus agebatur de Archontibus perpetuis & decennalibus ante magistratus annuos, desiderari. SCHEFF.

3. *Nullae leges*] Ex Plutarchi Solone & aliis notum, Draconis legibus usos Athenienses ante Solonem. Vide A. Gellium. XI. 18. BONGARS.

Libido regum] Supra I. I. 2. BERNEC.

5. *Tanto temperamento*] Dicere enim solebat, τὸ ἴσον πόλεμον ὀ ποιεῖν. Vide Plutarchi & Laërtii Solonem; ejusque de legibus praeter ceteros Herodotum I. 29. & II. 177. Emendandus Ammian. XVI. *Ex rhetris Lycurgi, id est, Axonibus* Leg. *& Axonibus*, ut *Rhetrae* Lycurgi, ita *Axones* Solonis, Plutarch. BONGARS.

Ut ab utrisque] Similem moderationem Livius tribuit Fabio III. I. 4. & mensariis VII. 21. 8. & Ovid. de se Trist. II. 96.

Res quoque privatas statui sine crimine judex:
Deque mea fassa est pars quoque victa fide.

BERNEC.

8. *Capital*] Θανάτῳ ζημιοῦσθαι. Plutarch. Solone 10. Festi mutilator Paulus: *Capital facinus, quod capitis poena luitur.* Ea est plerisque locis apud bonos auctores veterum librorum scriptura. BONGARS.

Capital] Ita jam pridem correxeram non hic tantum, sed etiam apud Silium meum,

Praevetitum namque & capital committere Martem
Sponte viris.

Ubi antea ineptissime legebatur.

Praevetitum capiti poena committere Martem.

Et sic Plautus Men. *Tametsi capital feceris, facile asservabis.* vel, ut alii allegant, *Numquam hercule effugiet, tametsi capital fecerit.* Lucilius lib. XXVI.

Facile deridemur, scimus capital esse irascier.

MOD.

9. Quum

tal esse apud Athenienses coepit, si quis legem de vindicanda insula tulisset. 9 Sollicitus igitur Solon, ne aut tacendo parum reipublicae consuleret, aut censendo sibi, subitam dementiam simulat, cujus venia non dicturus modo prohibita, sed & facturus erat. 10 Deformis habitu, more vecordium in publicum evolat; 11 factoque concursu hominum, quo magis consilium dissimularet, insolitis sibi versibus suadere populo coepit, quod vetabatur: 12 omniumque animos ita cepit, ut extemplo bellum adversus Megarenses decerneretur, insulaque, devictis hostibus, Atheniensium fieret.

CAP.

9. *Censendo*] Verbum illud proprie dicitur de Senatore, quum sententiam dicit de eo quod sibi videtur. *assentiri* vero, si alienam sententiam probat; quem verbi usum varii indicant auctores, ut Seneca de Tranquill. animi cap. 3. *Qui de pace & bello censet.* Plin. IV. Ep. 9. *Consurgere ad censendum.* Sueton. Claud. 20. *Per taedium ac dissensionem diversa censentium.* & Liv. III. 40. *Censendo enim quoscunque magistratus esse, qui senatum haberent, judicabat.* GRONOV.

Aut censendo sibi periculum afferret] Ita antiquiores typis expressi. Bongarsius τὸ *periculum afferret* expunxit, edditque, *ne aut tacendo parum reipublicae consuleret, aut censendo sibi:* ut τὸ *parum consuleret* ad utrumque referatur. Mihi, si ipse auctor ita voluisset, idem videtur scripturus fuisse hunc in modum, *ne aut tacendo reipublicae, aut censendo sibi parum consuleret.* Nunc quia τὸ *parum consuleret* in priore commate est, in posteriore aliquid aliud, & quidem τὸ *periculum afferret*, positum voluisse videtur. VORST. Sed MSS. & quos Bongarsius & Angli viderunt, adversantur, in quibus *periculum sibi afferret* non reperiuntur. GRAEV.

Dementiam] Inprimis versutum & callidum factum Solonis vocat Cicero de Offic. I. 10. Versus ejus vide apud Laërtium. Totam historiam quaere apud Plutarchum in Solone c. 10. &c. Meminit & Pausanias in Atticis, & Aelianus VII. 19. Ubi interpres *δύο νεῶν Μεγαρίδων κρατήσας* male vertit, *captis duobus templis*, cum sit, *duabus Megarensium navibus potitus.* Vide etiam Frontinum IV. fin. Controversiam de Salamina insula exponit Strabo lib. IX. ubi de Megara. BONGARS.

Cujus venia] Ita *Drusus alienationem mentis simulans quasi per dementiam, funesta Tiberio imprecatur.* Tacit. Annal. VI. 24. *Octavius quidam valetudine mentis liberius dicax.* Suet. Jul. 49. §. 5. BERNEC.

11. *Factoque concursu*] Haec Graece expressit S. Lucas in Act. Ap. XXIV. 12. *ἐπισύστασιν ποιῶν.* Cavere enim solent leges ne concursus fiat, quo publica quies violari possit. ut L. 4. D. ad Leg. Jul. de Vi priv. *Legis Juliae de vi privata crimen committitur, quum coetum aliquis, vel concursum fecisse dicatur, quo minus in jus quis produceretur.* & apud M. Senec. Epit. controv. III, 8. *Qui coetum & concursum fecerit, capital esto.* ratio autem hujus cautionis est apud Liv. XXXIX. 15. GRONOV.

Insolitis sibi versibus suadere populo coepit.] Salamis inscribebatur poëma illud Solonis, & constabat centum versibus: quorum principium habes

Cap. VIII. [1] Interea Megarenses, memores illati Atheniensibus belli, & deserti, ne frustra arma movisse viderentur, matronas Atheniensium in Eleusinis sacris noctu oppressuri, naves conscendunt. [2] Qua re cognita, dux Atheniensium Pisistratus juventutem in insidiis locat, jussis matronis solito clamore ac strepitu etiam in accessu hostium, ne intellectos

bes apud Plutarchum in Solone, & Diogenem Laërtium, quamvis aliter: sed minus recte. Versus, quibus maxime persuasit populo, apud Diogenem exstant. Sic vero sunt legendi.

Εἴην δὴ τότ' ἐγὼ Φολεγάνδριος, ἢ Σικινίτης,
Ἀντί γ' Ἀθηναίου, πατρίδ' ἀμειψάμενος.
Αἶψα γὰρ ἂν φάτις ἥδε μετ' ἀνθρώποισι γένοιτο,
Ἀττικὸς οὗτος ἀνὴρ τῶν Σαλαμιναφετῶν.

Non, ut vulgo, τῶν Σαλαμῖν' ἀφέντων. Voss.

Cap. VIII. 1. *Megarenses*] Eadem Frontin. Strateg. IV. 7. 44. & prolixe Aeneas in Poliorcetico cap. 4. Bernec.

Memores illati Atheniensibus belli & deserti] Haec lectio non potest tolerari. Megarenses non bellum intulerant Atheniensibus, sed Athenienses inflammati a Solone Megarensibus. Itaque cum nec belli illati nec deserti possint dici memores fuisse, recte MSS. Anglicani pro *deserti*, scribunt *veriti*; quibuscum sentit Juntina, sed illa legit quoque *memores illati ab Atheniensibus belli*. quod si est ex antiquis codicibus, probo; sin, vulgata lectio non est sollicitanda. ejusdem enim est sententiae. Nec haec ellipsis infrequens est optimis scriptoribus. Tac. 1. Annal. *Sed veteris populi Romani prospera vel adversa claris scriptoribus memorata sunt.* hoc est, a claris scriptoribus. Sic & locutus est Suetonius, aliique idonei Latinae linguae auctores. Graev.

Et deserti] Belli puta. Ita quidem Bongarsius, ex Codd. credo, MSS. Mihi tamen magis placet quod in antiquioribus typis expressis, qui & ipsi utique codices MSS. referunt, legitur, *& veriti ne frustra arma movisse viderentur*. Vorst. Vett. alii legunt *deserti* pro *veriti*, minus apposite. Oxon. Puto nil mutandum. Est enim *deserere bellum* genus loquendi nostro familiare. Nec hic locus illi *veriti*, cum ubi quid veremur, ab agendo absistimus. At illi revera bellum omiserant. Scheff.

Eleusinis sacris] Quae & *noctes initiorum* autori II. 6. 13. & *mysteria Cereris initiorum sacra* V. 1. 1. & *Cerealia sacra* Vellejo 1. 4. 3. Bernec. Supra II. 6. 13. *noctes initiorum* dicuntur, atque apud urbem Eleusin agitatae dignoscuntur: obque eam causam *Eleusina sacra* hic & appellantur. Ipsa quoque Ceres, in cujus honorem celebrata fuere, a Virgilio 1. Georg. *Eleusina mater* vocatur. Vorst.

2. *Pisistratus juventutem in insidiis locat, jussis matronis*] MSS. plerique Bongarsii, & duo mei antiquissimi, *in insidiis locarit, jussitque matronis* &c. lego, *in insidiis locavit, jussitque matronis* &c. Mod. Polyaenus & alii nonnulli, Soloni id strategema tribuunt, non Pisistrato. Sed conciliat haec Plutarchus in Solone, qui docet, utriusque ope id gestum esse. Voss.

In accessu hostium] Quali accessu? ad matronas, credo. At cautum erat per insidias, ne accederent, quippe quae inopinantes & tantum quod egressos e navibus occupabant, ut apparet ex sequentibus. MS. quidam habet, *etiam in excessu*, hoc

lectos se sentiant, sacra celebrare: [3] egressosque navibus Megarenses inopinantes adgressus, delevit; ac protinus classe captiva intermixtis mulieribus, ut speciem captarum matronarum præberent, Megara contendit. [4] Illi cum & navium formam, & petitam prædam cognoscerent, obvii ad portum procedunt: quibus cæsis, Pisistratus paullum a capienda urbe abfuit. [5] Ita Megarenses suis dolis hosti victoriam dedere. [6] Sed Pisistratus, quasi sibi, non patriæ vicisset, tyrannidem per dolum occupat: [7] quippe voluntariis verberibus domi adfectus, laceratoque corpore, in publicum progreditur: [8] advocata concione, vulnera populo ostendit: de crudelitate principum, a quibus hæc se passum simulabat, queritur: [9] adduntur vocibus lacrimæ, & invidiosa oratione mul-

hoc est, etiam cum viderent, ex navibus descendere in terram. *Exscensus*, verbum vere nauticum & proprie ad hunc locum pertinens. Livius XXII. *Itaque ad Honoscam profecti, exscensu e navibus in terram facto, quum vi urbem cepissent, captamque diripuissent, Carthaginem inde petunt.* Vide plura in de Mil. Nav. nostra. Hujus verbi alterum *accessus* glossa videtur. SCHEFF.

3. *Megaram contendit*] MSS. & Juntae: *Megara contendit*. Recte. vide Gronov. ad Liv. XXXI. 22. GRAEV. *Megara* legendum, non *Megaram*, monet Gronovius ad Liv. XXXI. 22. Estque ita sane in MSS. ut ipse observavit Bongarsius. Et habet quoque ita editio Juntina, uti testatur Graevius. Quod autem maximum, ipsum quoque nostrum infra XIII. 5. 10. numero plurali *Megaris* scripsisse video. Plautus quoque Mercatore: *Sed quam capiam civitatem, cogito, potissimum, Megara, Eretriam, Corinthum.* Ipsi quoque Graeci τὰ Μέγαρα dicunt. VORST.

5. *Ita Megarenses*] Vett. omnes, *Dorenses.* inepte & ἀνιστορήτως. Irrepsit forte ex superioribus. BONGARS.

6. *Pisistratus*] Praeter Plutarchum in Solone, & Herodotum I. 59. lege Val. Max. I. 3. & VIII. 9. Aelian. VIII. Hist. Var. 16. Qua autem ratione Pisistratidarum tyrannide liberati sint Athenienses, docet Herodotus V. 63. & Pausanias Laconicis. BONGARS. Diodor. XIII. 95. BERNEC.

Quasi sibi, non patriae vicisset] *Sibi* pro *in suum commodum.* Cicero II. Philipp. *Num sibi soli vicit?* Curtius VI. 11. 29. *Non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum.* Vid. Ind. Freinshemii in Florum v. *Sibi.* Est etiam ubi *sibi*, aliique Dativi denotant detrimentum & damnum. Cicero II. 18. ad Fam. *Sin quod offenderit, sibi totum, nihil tibi offenderit.* VORST.

7. *Laceratoque corpore*] Conjunctionem scripti quidam non agnoscunt; mox pro *advocata*, habent *vocataque.* Suspicor, a prima manu sic se habuisse omnia: *quippe voluntariis verberibus domi affectus, lacerato corpore in publicum progreditur, ac vocata concione, vulnera populo ostendit.* SCHEFF.

8. *Advocata concione*] In altero Voss. erat *advocat concionem.* GRONOV. Leg. cum Juntina: & *advocata concione.* Mox eadem: *multitudo credula incenditur.* GRAEV.

10. *Per*

multitudo credula accenditur: *amore plebis invisum se senatui* adfirmat: [10] obtinet ad custodiam corporis sui satellitum auxilium; per quos occupata tyrannide, per annos triginta tres regnavit.

CAP. IX. [1] Post ejus mortem Diocles, alter ex filiis, per vim stuprata virgine, a fratre puellæ interficitur. [2] Alter, Hippias nomine, cum imperium paternum teneret, interfectorem fratris comprehendi

10. *Per annos triginta tres*] Ex his septendecim tantum annos in potestate urbem habuit: sedecim in exsilio egit. Aristot. Polit. v. 12. BERNEC.

CAP. IX. 1. *Diocles, alter ex filiis*] Nescio quid Justino evenerit, ut quem omnes unanimi consensu Hipparchum vocent, ille Dioclem appellet. Neque tamen, eum in re notissima lapsum esse, crediderim, cum nullam hujus erroris causam videam. VOSS. Mirum quod filium Pisistrati, qui post patrem tyrannidem tenuit, *Dioclem* vocat: nec apparet quos secutus sit auctores. Herodotus sane & Thucydides unum filium Pisistrati *Hipparchum*, alterum *Hippiam* vocant; & *Hipparchum* quidem illum, qui fuit interfectus. Videsis Herodotum v. & Thucydidem vi. VORST.

Stuprata virgine, a fratre puellae interficitur] Frater ille fuit Harmodius, qui quidem socium habuit Aristogitona, ut ex modo dictis auctoribus apparet. Sed non ob virginem stupratam, sed alio modo indigne eam habitam, & quidem quod a ministerio gestandi in Panathenaicis canistri submota per Hipparchum fuerat, quodque ipsum virginis fratrem Harmodium Hipparchus de stupro appellarat, interfectum hunc prodidit Thucydides vi. a quo nec Aristoteles discrepat v. Polit. 10. At Plato in Hipparcho, ne hanc quidem veram caedis Hipparchi causam fuisse censet; quamvis vulgo ea jactata fuerit: sed quod nobilis quidam Harmodium primo & Aristogitonem sapientiae causa admiratus atque sectatus fuisset, post vero Hipparcho familiaris factus eosdem contemsisset. Ceterum de Hipparchi studio literarum, deque amore ejus in literatos multa in eodem Dialogo Plato, ex eoque Aelianus VIII. Var. Hist. 2. commemorat. VORST.

2. *Alter Hippias nomine cum imperium pat. teneret*] Non male haec congruunt cum narratione Thucydidis, qui lib. vi. diserte dicit, non Hipparchum, ut plerique opinantur, sed Hippiam, qui natu fuerit maximus filius Pisistrati, principatum tenuisse: itemque cum narratione Herodoti, qui Hipparchum Pisistrati filium, Hippiaeque tyranni fratrem ab Aristogitone & Harmodio interfectum scribit. Mirum autem, quod cum non ipsum tyrannum Hippiam, sed fratrem ejus Hipparchum Aristogiton & Harmodius interfecissent, eos tamen Athenas tyrannide liberare conatos auctores scribunt; quodque effigies illis aeneae statutae fuerunt, quae ad tempora usque Xerxis duravere, cumque ab hoc in Persiam deportatae fuissent, a Seleuco demum in pristinas sedes sunt reportatae. Inter fragmenta Alcaei est aliquod ex quo apparet, quantopere de Hipparcho occiso Athenienses gratulati fuerint. Verba haec sunt, sed Latine versa: *In myrti ramo gladium gestabo, sicut Harmodius & Aristogiton, cum tyrannum occiderunt, & ut Athenae aequabili jure uterentur, effecerunt. Charissime Harmodi, nondum es mortuus, sed in beatorum insulis te ajunt esse*, &c. VORST.

3. Qui

di jubet: 3 qui cum per tormenta conſcios cædis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominavit: 4 quibus interfectis, quaerenti tyranno, *an adbuc aliqui conſcii eſſent*, *Neminem* ait *ſupereſſe*, *quem amplius mori geſtiat, quam ipſum tyrannum.* 5 Qua voce ejusdem ſe tyranni victorem, poſt vindictam pudicitiae ſororis, oſtendit. 6 Hujus virtute cum admonita civitas libertatis eſſet, tandem Hippias regno pulſus, in exſilium agitur: 7 qui profectus in Perſas, ducem ſe Dario, inferenti Athenienſibus bellum, ſicuti ſupra ſignificatum eſt, adverſus patriam ſuam offert. 8 Igitur Athenienſes, audito Darii adventu, auxilium a Lacedaemoniis, ſocia tum civitate, petiverunt. 9 Quos ubi viderunt quatridui teneri

3. *Qui cum per tormenta conſcios caedis nominare cogeretur*] MSS. mei conſtanter abnuunt τὸ *caedis:* neque mihi eo opus hic videtur. Nonius. *Scius & Conſcius hoc differunt*, inquit, *quod Scius ſecum*, *Conſcius cum alio ſcius eſt.* unde ſequitur abſolute recte poni. praeſertim cum talis eſt oratio, quae ex praecedentibus & ſequentibus lucem accipere poteſt. MOD. Modius vocem *caedis* ſuos MSS. conſtanter abnuere dicit: nec eſt ſane neceſſaria. BERNEC.

4. *Quaerenti tyranno*, *an adhuc aliqui conſcii eſſent*, *neminem ait ſupereſſe*] In antiquioribus typis expresſis Codd. poſtrema caſu recto & verbo finita expreſſa reperiuntur hoc modo, *Nemo*, *ait*, *ſupereſt*, *quem amplius mori geſtiam quam ipſum tyrannum.* VORST. Impreſſi quidam habent *reliqui*, pro *aliqui.* Et ſequitur in reſponſione, *neminem ſupereſſe*, quod convenit non cum *eſſe* ſimpliciter, ſed cum *reliquum eſſe.* Videndum igitur, annon ſcripſerit Juſtinus, *an adhuc reliqui aliqui conſcii eſſent.* Potuerunt ſane ſcribae ſtolide alterum vocabulum propter ſimilitudinem, ut ſupervacuum facile omiſiſſe. SCHEFF. Juntina ſtat ab illis vetuſtioribus editionibus, quas laudavit Vorſtius. GRAEV.

5. *Poſt vindictam pudicitiae*] Unus Anglicanus: *poſt vindicatam pudicitiam.* GRAEV.

6. *Tandem Hippias regno pulſus*] Tribus annis poſt interfectum fratrem Hipparchum tyrannidem tenuit; quarto autem accepta fide publica Sigaeum & inde Lampſacum ad Aeantidem profectus eſt, & illinc ad Darium regem Perſarum; ut ex Thucyd. lib. VI. ſcire licet. VORST.

8. *Auxilium a Lacedaemoniis*] Per Φειδιππίδην ἡμεροδρόμον. Herodotus VI. 105. Probus in Miltiade. Meminit & Plato III. de Legibus. De quatridui religione, Lycurgi legem commemorat Lucianus de Aſtrologia. Vide & Strabonem lib. IX. Confer cum auctore noſtro Oroſium II. 8. BONGARS.

Petiverunt] MSS. omnes habent *perduraverunt.* Quare ſuſpicor, Juſtini eſſe *poſtulaverunt.* quod tanquam minus uſitatum alius expoſuit per *petiverunt.* Sane verbo iſto ſic conſuevit uti Nepos quoque, praeſertim ubi petitio eſt vehemens, ſicut fuit hoc in loco. SCHEFF.

9. *Quos ubi viderunt quatridui teneri religione*] Iſthaec religio a lunae obſervatione erat; nam quemadmodum ſemper poſt exortum ſolem

teneri religione, non exſpectato auxilio, inſtructis decem millibus civium, & Plataeenſibus auxiliaribus mille, adverſus ſexcenta millia hoſtium in campos Marathonios in praelium egrediuntur. [10] Miltiades & dux belli erat, & auctor non exſpectandi auxilii: quem tanta fiducia ceperat, ut plus praeſidii in celeritate, quam in ſociis duceret. [11] Magna igitur in pugnam euntibus alacritas animorum fuit, adeo ut, cum mille paſſus inter duas acies eſſent, citato curſu ante jactum ſagittarum ad hoſtem venerint. Nec audaciae ejus eventus defuit: [12] pugnatum eſt enim tanta virtute, ut hinc viros, inde pecudes putares. [13] Victi Perſae in naves confugerunt: ex quibus multae ſuppreſſae, multae captae ſunt. [14] In eo

lem Perſae agmen movebant, ita & Lacedaemonii lunam ſequebantur, aut creſcentem, aut plenam, ubi aliqua expeditio ſuſcipienda erat. Unicum arbitror eſſe hujus rei teſtem. Is Pauſanias. Si fallor, ubi unicum dico, aliusme moneat. FABER.

Non exſpectato auxilio, inſtructis decem millibus civium] Etiam illud *auxilio* abeſt ab omnibus tam Bongarſii, quam meis MSS. & abſit ſane, ut dixerit Juſtinus *non exſpectato, inſtructis decem millibus* &c. & quemadmodum Salluſtius. *Audito conſulem in Ciliciam tendere.* neque enim ſemper Scriptores, praeſertim ut optimus quisque eſt, ſervant in his Grammaticos canones. MOD.

In campos Marathonios] Marathonem, Atticae urbem, ad quam pugnatum eſt, Pomponius Mela lib. II. *magnarum & multarum virtutum teſtem* cognominat. De pugna Marathonia (quam Plutarchus a trecentis auctoribus deſcriptam affirmat) porro conſulendi Herodotus lib. VI. Pauſanias lib. I. Aemilius Probus in Themiſtocle & Miltiade. A. Gell. XVII. 21. BERNEC. Pro *in campum Marathona*, ut Nepos loquitur. Nimirum ex nominibus propriis locorum formantur adjectiva, eaque aliis vocabulis latioribus adjiciuntur. Ad hunc modum dicitur *Parnaſſia rupes* pro *rupes Parnaſſus*, *urbs Romana* pro *urbs Roma*, *flumen Acheruſium* pro *flumen Acheron*. VORST. MSS. habent, *campis Marathoniis*, quod non contemno. Debet autem commate diſtingui a ſequentibus, ut ſit ſententia, egreſſos adverſus tot hoſtes, qui tum erant in campis Marathoniis conſtituti. SCHEFF.

10. *Dux belli*] Στρατηγὸς, unus e decem. Πολέμαρχος autem erat Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος. Herodotus VI. 109. & Pauſanias Laconicis. BONGARS.

11. *Citato curſu*] Sic & infra XI. 15. 3. Parique modo *citato gradu* XI. 2. 5. *citato impetu* IV. 1. 9. & *citato itinere* V. 8. 13. Eſt autem *citato* idem quod *incitato.* Qua ratione Livius *citato equo vadere* dicit, & Caeſar *citare equum* pro *incitare* VORST.

Ejus] *Suus* legit Acidalius ad Vell. Paterc. II. 55. 2. BERNEC. Acidalius optime: *nec audaciae ſuus eventus defuit*, id eſt ſuum eventum audacia habuit, ſcilicet qualem ſperari aequum fuit. FABER. Angl. vocem *ejus* non exhibet. GRAEV.

13. *Multae ſuppreſſae.*] Angl. *multae ſubmerſae*, per gloſſam manifeſtam.

eo praelio tanta virtus singulorum fuit, ut, cujus laus prima esset, difficile judicium videretur. 15 Inter ceteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit, in quo jam tunc indoles futurae imperatoriae virtutis apparuit. 16 Cynaegiri quoque militis Atheniensis gloria magnis scriptorum laudibus celebrata est: 17 qui post praelii innumeras caedes, cum fugientes hostes ad naves egisset, onustam navem dextra manu tenuit, nec prius dimisit, quam manum amitteret: 18 tum quoque amputata dextra, navem sinistra comprehendit; quam & ipsam cum amisisset, ad postremum morsu navem detinuit. 19 Tantam in eo virtutem fuisse, ut non tot caedibus fatigatus; non duabus manibus amissis victus; truncus ad postremum, & veluti rabida fera, dentibus dimicaverit. 20 Ducenta millia Persae eo praelio,

tam. Liv. xx. 9. *Duae primo concursu captae erant Punicae naves, quatuor suppressae.* SCHEFF.

15. *In quo jam* &c.] De eodem Themistocle praeclare Aelianus III. Var. Hist. 21. Vere quippe Vopiscus in Probo cap. 3. fin. *Neminem*, inquit, *unquam pervenisse ad virtutem summam jam maturum, nisi qui puer seminario virtutum generosiore concretus, aliquid inclytum designasset.* BERNEC.

Indoles futurae imperatoriae virtutis] Est sane ita in antiquioribus typis expressis Codd. Sed Bongarsius pro *virtutis* scripsit *dignitatis*; quod, credo, in quibusdam MSS. ita reperisset. Mihi tamen factum istud haud probatur. Fit sane ut Codd. MSS. etiam in his quae manifeste inepta aut falsa sunt consentiant: ipseque etiam Bongarsius plurima id genus repudiavit. Vide modo II. 8. 5. II. 9. 20. XII. 14. 7. XIII. 1. 5. Quid ergo? Non solis Codd. MSS. praesertim si unus modo atque alter sit, est standum; sed stylus quoque auctoris & συνήθεια consideranda. Quoniam igitur observo auctorem infra XXIX. 1. 8. scripsisse *magnam indoles virtutis enituit*; ipsaque *indoles* rectius virtuti, ut quae internum quid est, quam dignitati congruit: nihil dubito id quod in antiquioribus typis expressis est, resumere, & hic item scribere *indoles virtutis* pro eo quod Bongarsius scripserat *indoles dignitatis.* Observo & alios ita scribere. Nepos Eumene: *Fulgebat jam in adolescentulo indoles virtutis.* VORST.

16. *Cynaegiri*] De quo praeter Herodotum VI. 114. Valerius III. 2. & Ammianus XXVI. 23. qui cum, & Callimachum, vocat *Medicorum bellorum fulmina.* BONGARS. Cynaegirum imitatus est Acilius in navali pugna ad Massiliam, teste Sueton. Jul. 68. 9 BERNEC.

17. *Manum*] Hanc vocem ignorat 1. MS. Voss. GRONOV.

19. *Non duabus manibus amissis*] Rectius fortasse & hic est quod in antiquioribus typis expr. reperitur *ambabus man. amissis.* VORST.

20. *Ducenta millia*] Herodotus e barbaris ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους, ex Atheniensibus vero centum nonaginta duo cecidisse auctor est. BONGARS. Sex millia ducenta tantum

lio, ſive naufragio, amiſere. [21] Cecidit & Hippias, tyrannus Athenienſis, auctor & concitor ejus belli, diis patriae ultoribus poenas repetentibus.

CAP. X. [1] Interea & Darius, cum bellum inſtauraret, in ipſo apparatu decedit, relictis multis filiis, & in regno, & ante regnum ſuſceptis. [2] Ex his Artemenes maximus natu, aetatis privilegio, regnum ſibi vindicabat: quod jus, & ordo naſcendi, & natura ipſa gentibus dedit. [3] Porro Xerxes controver-ſiam

tantum ſcribit Herodotus VI. 117. ſed eorum ſcilicet, qui praelio occubuerunt: noſter naufragio hauſtos adjicit, quorum ingentem fuiſſe numerum, etiam ex Diodoro XI. 12. & 13. colligitur. Itaque pro *ſine naufragio* quod omnes habent editiones, monitu Freinshemii reſcripſi *ſive naufragio*, quod niſi recipimus, nimiopere discordabit ratio. BERNEC. *Sive naufragio* Berneccerus ait ſe monitu Freinshemii reſcripſiſſe, cum omnes editiones haberent, *ſine naufragio*. Sed obſervo antiquiores editiones Becharii, Majoris, Sichardi adhuc pejus, & quidem *ſine navigio*, habere. Illud *ſine naufragio* eſt fortaſſe a Bongarſio, qui ex Codd. MSS. ita ſcripſerit pro *ſine navigio*. Ceterum τὸ *ſive naufragio* laudat & Gronovius in Notis ad Senecam Tragicum; eoque inter alia probat, quod *ſive* non ſemper geminetur, ſed ſubinde modo ſemel ponatur. VORST.

21. *Cecidit & Hippias*] Idem confirmat Cicero lib. IX. ad Attic. Epiſt. 12. BONGARS. Et Tertullianus adverſus Gentes. Suidas vero, neſcio quo auctore, tradit, ex hac pugna Hippiam elapſum, fuga in Lemnum perveniſſe; & ibidem oculis captum, effluente per illos ſanguine, acerba morte periiſſe. BERNEC.

Concitor] Quidam *conditor*, vulgo *concitator*, ut & initio libri V. Sed illud MSS. approbantibus malo. Tacitus Annal. IV. *Miſſosque in Galliam concitores belli*. BONGARS.

CAP. X. 1. *Cum bellum reſtauraret*] Recepi cum Oxonienſe editore ex membranis Anglicis: *cum bellum inſtauraret*. Gaudeo hunc naevum ex Juſtino Codicis veteris ope deletum eſſe. Nam τὸ *reſtaurare* ignorant meliores Latinae linguae auctores. GRAEV.

2. *Artemenes*] Herodotus VII. 2. Ἀρτοβαζάνην vocat. & hanc controverſiam vivo patre motam, & ab ipſo Dario judicatam eſſe refert. Idem paulo poſt *Achaemenem* nominat Darii filium, Xerxis fratrem. Plutarchus in Artaxerxe c. 2. ab Arſica, qui poſtea Artaxerxes dictus eſt, & Cyro eandem quaeſtionem renovatam ſcribit, & Darii contrariam huic ſententiam commemorat. BONGARS. Cujus quidem ſententiae poſterioris aequitatem (ut ſcilicet aetate primi praeferantur) exemplis, legibus, rationibusque confirmant P. Greg. Tholoſanus de Republ. lib. VII. cap. 9. & Arniſ. lib. II. cap. 2. ſect. 11. Adjungenda Franciſci Hotomanni illuſtris quaeſtio 2. BERNEC. Plutarcho in Apophthegmatibus, & libro de Amore Fraterno, eſt Ἀριαμένης. Et ſic in MS. Juſtini. VOSS. Alii ex Graecis Scriptoribus & MSS. Juſtini emendarunt *Ariamenes*, quod magis Perſicum videtur quam illud prius, eſt enim plane Graecanicum. FABER. Juntina: *Artobozanes*. GRAEV.

Natura ipſa gentibus dedit] Quid dedit gentibus natura? regnum: at de hoc non quaeſtio hoc loco. MSS. habent, *cum gentibus aſſignavit*, vel *aſſignarent*. Lectionem genuinam

ſiam non de ordine, ſed de naſcendi felicitate referebat. [4] *Namque Artemenen primum quidem Dario, ſed privato proveniſſe: ſe regi primum natum.* [5] *Fratres itaque ſuos, qui ante geniti eſſent, privatum patrimonium, quod eo tempore Darius habuiſſet, non regnum ſibi vindicare poſſe: ſe eſſe, quem primum in regnum jam rex pater ſuſtulerit.* [6] *Huc accedere, quod Artemenes non patre tantum, ſed & matre privatæ adhuc fortunæ, avo quoque materno privato, procreatus ſit:* [7] *ſe vero & matre regina natum, & patrem non niſi regem vidiſſe; avum quoque maternum Cyrum ſe regem habuiſſe, non heredem, ſed conditorem tanti regni;*

[8] *&,*

minam puto eſſe, *regnum ſibi vindicabat, quod jus & ordo naſcendi, & natura ipſa cum gentibus aſſignarit.* Veteris lectionis ſenſus eſt, jus illud de maximo natu ad regnum admovendo, dediſſe gentibus ordinem naſcendi. At vero nulla verborum iſtorum eſt ſententia. Quomodo enim ordo iſte gentibus hoc dare potuit? Non itaque hoc agitur, ut appareat, quid gentibus dederit jus illud, ſed unde jus illud acceperit Artemenes. Id autem ſecundum lectionem noſtram intelligitur factum ex cauſa triplici, primo ordine naſcendi, ſecundo natura, tertio gentibus, ſeu gentium conſuetudine. Quae ſententia optima locoque huic eſt maxime accommodata. SCHEFF. Nihil hic mutem. Senſus eſt, jus illud ſuccedendi parenti natu maximo filio dediſſe & ordinem naſcendi, quia primus provenerat, & naturam ipſam apud omnes gentes. Naturale enim eſt, ut minor natu frater majori pareat, non vero major minori: quod eveniret, ſi minor majori anteferretur in ſucceſſione & hereditate paternorum bonorum, in primis regni. *Jus hoc dedit gentibus natura*, eſt jus hoc omnibus gentibus inſevit natura, ut ſeniores praeferrentur junioribus. GRAEV.

5. *In regno jam rex pater ſuſtulerit*] Iſthaec verba delenda *in regno*: eſt enim puerile & redundans, dicere, Pater meus *jam rex in regno* me primum ſuſtulit. Nam ſi quis *jam rex* liberos tollat, quid opus eſt addere *in regno*. Rogabis, unde tamen illa verba huc intruſa ſint; Ex gloſſemate ſcilicet, quod iſtis verbis (*jam rex*) ſuperadditum fuerat, id eſt, *in regno*. FABER. Impreſſi quidam ſine dubio meliores ſecuti codices, habent *in regnum*, quod valde placet. Nempe lectio vulgata hujus loci nihil habet aliud, quam quod praeceſſit, *ſe regi primum natum*. Atqui non de eo agebatur his verbis, ſed de illo, quod hinc ſequitur, natum nempe regi, regnum quoque debere habere. Docetque hoc ipſa quoque oppoſitio; praecedit namque de ceteris, *non regnum ſibi vindicare poſſe*, cui proinde tanquam diverſum debebat ſubjici, ſe regnum vindicare poſſe ſibi, non vero, ſe a rege natum eſſe. Subjicietur autem, ſi pro *in regno*, legemus *in regnum*. Nam *ſublatus in regnum*, eſt ſublatus propter regnum, regni cauſa, ut regnet, qualis utique ſibi vere vindicare poteſt regnum. Error videtur natus ex eo, quia olim fuit ſcriptum *in regnom*, pro *in regnum* vetuſta conſuetudine, quod ſcriba imperitus intelligere non potuit. SCHEFF. Juntina quoque, *in regnum*. GRAEV.

8. *Et*

[8] *& , si in aequo jure utrumque fratrem pater reliquisset, materno tamen se jure & avito vincere.* [9] Hoc certamen concordi animo ad patruum suum Artaphernen, veluti ad domesticum judicem, deferunt; [10] qui domi cognita causa Xerxen praeposuit: adeoque fraterna contentio fuit, ut nec victor insultaverit, nec victus doluerit; ipsoque litis tempore invicem munera miserint; & jucunda quoque inter se, non solum credula convivia habuerint: judicium quo-

8. *Et si in aequo*] Antiquiores editiones praepositionem *in* omittunt: Videturque id elegantius. VORST. Angl. *itaque si.* Forte jungendum, utrumque, *itaque & si.* SCHEFF. Juntina quoque *in* omisit. GRAEV.

Materno tamen se jure] Immo magis potentia matris, quam jure. ut m jam ostendit H. Grotius II. de Jure Belli & Pacis 7. 19. GRONOV.

9. *Hoc certamen concordi animo ad patruum Artaphernem*] Herodotus lib. VII. ab initio, ait Darium patrem ante in Graeciam expeditionem, de hac contentione protulisse sententiam, ac Xerxem declarasse regem, nihil de Artapherne commemorans, quod quidem est magis verisimile. GLAREAN.

Artaphernem] Ita ex Herodoto emendavi. Veteres habent *Ariafertem*, facili lapsu. Uni supra scriptum, legendum esse *Tisaphernem.* BONGARS.

10. *Credula*] Freinsh. *crebra* mallet: cum suspecta, jucunda esse non possint. Si tamen *credula* retinemus, videri queat ita legendum; *jucunda quoque inter se, non solum credula.* BERNEC.

Jucunda quoque inter se, non solum credula] Ita rursus antiquiores editiones. Bongarsius nescio qua de causa mutavit sic, *jucunda, quoque inter se non solum, sed credula convivia habuerunt.* Jucunda inter se convivia habere omnino plus est quam credula habere. Possunt enim credula esse, quae non adeo jucunda sint At jucunda esse nequeunt, nisi & credula sint. Quare rectius τὸ *non solum* τῷ *credula* quam τῷ *jucunda* adjectum putabitur. VORST. Angl. *& jucunda quoque inter se non solum, sed crebra convivia.* Scio, quomodo hic *credula convivia*, ut vulgati habent, accipiant. Sed an sic Latini unquam usurpaverint, hoc vero nescio. Deinde credula fuisse convivia hoc sensu cur significandum fuerit, non video, cum antecedentia omnia monstrent, odia inter ipsos fuisse nulla, & idcirco nullas diffidentiae alicujus caussas. Itaque Anglicum rectius. Habuerunt, ait, non solum jucunda inter se convivia, sed jucunditatem illam crebro frequenterque renovarunt conviviis repetitis. SCHEFF. Pedibus ergo quoque in hanc irem sententiam, & emendationem eruditissimi Freinshemii amplecterer; is enim primus conjecit legendum esse *crebra*, si libri veteres annuerent. Sed cum in omnibus, quos Bongarsius, Modius aliique evolverunt, nec non in Juntina, melioribus editionibus aliis constanter legatur *credula*, non puto id rejiciendum, quamvis translationis hujus ab hominibus ad res exempla in ista voce vix alibi occurrant. Alia ratio, quae praeter significationem vocis assertur, cur *credula* debeat immutari, mihi non probatur. Quamvis enim de regno ambigentium videatur animus fuisse concors, pro ingenio tamen humano, solent competitores imprimis regni semper alteri diffidere & vereri, ne alter

 spem

quoque ipſum ſine arbitris, ſine convitio fuerit. 11 Tanto moderatius tum fratres inter ſe regna maxima dividebant, quam nunc exigua patrimonia partiuntur. 12 Igitur Xerxes bellum a patre coeptum adverſus Graeciam per quinquennium inſtruxit. 13 Quod ubi primum didicit Demaratus, rex Lacedaemoniorum, qui apud Xerxen exſulabat, amicior patriae poſt

ſpem vultu ſimulet, premat alto corde dolorem, & malit quacunque ratione licet fronte laetiſſima moleſtum rivalem amovere, quam incerto controverſiae exitu ſuſpenſum cruciari. GRAEV.

11. *Tanto moderatius tum fratres inter ſe maxima regna dividebant* &c.] Uſus eſt eodem quaſi epiphonemate, certe ſimili formula concepto, XV. 2. ubi ait: *Tanto honeſtius tunc bella gerebantur, quam nunc amicitiae coluntur.* MOD.

12. *Quinquennium inſtruxit.*] Vulgo *per quinquennium*, & Oroſius II. 9. ſed antiqua ſcriptura recta eſt: infra XII. 3. 1. *Triduum luctum indixit.* Lex 12. Tabul. *Uſus, auctoritas fundi, biennium eſto.* Quintilianus Declam. 196. *Ex lege in exſilium quinquennium miſſus eſt.* Notavit Jac. Cujacius, cum interpretaretur Titulum Cod. de Uſucap. pro Empt. vel pro Tranſact. BONGARS. Tres tantum annos in iſto apparatu Xerxem conſumſiſſe, inquit Diodorus. Julianus vero ὁ παραβάτης Oratione I. de Laudibus Conſtantii, inquit, τὸν Ξέρξην χρόνον ἐτῶν οὐκ ἐλάσσονα δέκα πρὸς τὸν πόλεμον ἐκεῖνον παρασκευάζεσθαι. Quod eſſe non poteſt, cum ſexto anno, ex quo regnum adeptus eſt, bellum in Graecos moverit Xerxes. VOSS.

13. *Demaratus*] Herodotus ſine libri VII. Fugam ejus ad Perſas explicat lib. VI. cap. 70. BONGARS. Adde Senecam de Beneficiis VI. 31. BERNEC.

In tabellis ligneis] Sic infra XXI. 6. 6. IDEM.

Magiſtratibus perſcribit] Nec illud probare poſſum, quod cum antiquiores editiones haberent *magiſtratibus*: Bongarſius maluit *magiſtratui*. Etſi enim nec illud probem, quod Gronovius ad Liv. XXXIV. 61. in Addendis ſcribit, *magiſtratum pro collegio vel numero hominum, conſilium publicum conſtituentium, dicere noſtri ſeculi eſſe* (aliud enim vel ex Nepotis Lyſandro intelligi poteſt, ubi ephori non ſinguli, ſed univerſi *maximus magiſtratus* dicuntur) tamen quia antiquiores editiones *magiſtratibus* numero plurali habent, idemque & in MSS. quibusdam a Bongarſio obſervatum fuit, ac praeterea a ſtylo Juſtini id alienum non eſt, mutatio facienda fuiſſe non videtur. Vide ſis ſupra II. 7. 2. & infra III. 3. 2. Quo itidem poſteriore loco Modius ex uno Cod. Fuldenſi legi mavult *Magiſtratui*, quam *Magiſtratibus*: verum itidem ſine cauſa. VORST. Juntae, aliaeque editiones: *magiſtratibus*, uti & paulo poſt, *magiſtratibus Spartanorum tradere*, approbante Gronovio. Magiſtratus enim in numero unitatis nunquam conſilium publicum, ſeu collegium, ſed ſemper unum hominem, magiſtratum gerentem, aut officium notat. Sic. cap. 15. hujus libri: *Magiſtratibus ſcribit Athenienſium.* & III. 3. *Regibus poteſtatem bellorum, magiſtratibus judicia.* Non aliter veteres & idonei Latinae linguae auctores. Nec eſt, ut nos moveat exemplum, quod ex C. Nepote ad hanc obſervationem convellendam affert eruditiſſimus Vorſtius. Id enim repugnat & ipſius Nepotis & ceterorum omnium idoneorum ſcriptorum melioris ſeculi conſuetudini, quibus *magiſtratus* in unitatis numero non niſi unum hominem ſignificat; quando vero

post fugam, quam regi post beneficia, ne inopinato bello opprimerentur, omnia in tabellis ligneis ma-

vero de collegio loquuntur, utuntur numero multitudinis. In Pelopida ***maximum magistratum obtinere*** dicitur Polemarchus, unus homo: Contra de collegio in eadem vita: ***Diem legerunt, quo maximi magistratus simul consueverunt epulari.*** & sic perpetuo. Hinc & ***magistratum capere, gerere***, dicitur unus homo. Nullus itaque dubito & in Lysandro legendum esse ***maximos magistratus.*** saepe enim librarii & correctores, secuti nostri temporis depravate loquentium consuetudinem, id corruperunt, ut in his Justini locis, etiam contra veterum librorum fidem; aut per ***maximum magistratum*** intelligitur Ephorus natu maximus, seu primus, cui libellum hunc tradidit, qui postea cum suis eum communicavit collegis. GRAEV.

Magistratibus] Sic recte Gronovius, Graevius, Vorstius, quos vide. SCHEFF. Angl. ***magistratui scribit.*** A glossa, qua compositum pro simplici hic usurpatur, indicabatur. Hirtius apud Sueton. Jul. 56. ***Nos etiam quam facile aut celeriter eos*** (commentarios Caesaris) ***perscripserit, scimus.*** Nep. Datame 5. ***Haec Pandectes perscripta ei mittit.*** IDEM.

Easdemque cera] Nam si cera inducatur, non ita olet, ac si liquida superfundatur: Hoc est quod dicit Polyaenus, Demaratum *ἐς πτύχα δίθυρον γράψαντα ἐπικηρῶσαι.* Quamvis Herodotus aliter. Doctissimus Gronovius apud Justinum malebat ***eademque cera.*** Quod ego non puto. Explicat hanc rem Julius Aphricanus cap. 54. *περὶ κρυφίας ἐπιστολῶν εἰσπομπῆς.* cujus verba adscribam: *ἄλλοι πάλιν ἐν τῷ τῆς δέλτου ξύλῳ γράψαντες, κηρὸν ἐπέτηξαν, καὶ ἄλλα εἰς τὸν κηρὸν ἔγραψαν. Εἶτα ὅτε ἦλθε, πρότερον δὴ τὸν κηρὸν ἐκκνίσαντες, καὶ ἀναγνόντες, ὁμοιοτρόπως ἀνταπέστειλαν.* Voss. Juntae; ***eademque cera.*** quod probo. Cera scilicet abrasa, ipsi tabellae ligneae, quae rescire volebat suos cives, inscripserat Demaratus, eademque cera superinducta deleverat, quae scripsit, ne si ulla cera illita fuisset tabulae, in manus Persarum ubi incidisset, suum consilium patriae significandi apparatum bellicum adversus Graeciam; aut si recens cera esset inducta, stratagema ejus proderetur. Non nego verba Justini obscuriora esse. Videtur aut Justinus aliquid omisisse, aut descriptores. Forte Trogus scripserat: ***Omnia in tabellis ligneis magistratibus perscribit erasa cera, eademque superinducta scripturam delet.*** Cur vero recens cera magis prodere potuerit dolum, quam vetustior, rationes procul dubio plures potuissent dari, si consuetudo tabulis ligneis utendi non exolevisset. Non odor tantum, sed & color veterem aut recentem ceram distinxit. Cum igitur vetus cera diu ante illita, in tabellis reperiebatur, nemo facile poterat suspicari sub illa cera aliquid latere recenter scriptum, quia vetustas cerae nihil tale prae se ferebat, cum recens cera, vacua litteris, facile potuisset suspicionem movere, non frustra illam modo infusam esse, sed sub illa procul dubio aliquid occultari, quod, si eraderetur, palam fieret. Haec mea de isto loco sententia est. Apud Petronium: ***Nondum umbraticus doctor ingenia deleverat.*** hoc est. nondum perdiderat. ***Delere ingenium*** est extinguere vim ingenii. ***Delinere***, pro ***collinere*** aut ***illinere*** non legitur apud ullum scriptorem veterem. Dein, licet reperiretur, quid tamen est ***delinere***, aut ***collinere ingenium?*** Si scriberetur ***hac*** vel ***illa arte collinere ingenia***, posset forte ferri, ad exemplum illius locutionis, ***imbuere ingenium scientia.*** simpliciter vero ***collinere ingenium***, (nam ***delinere*** tanquam ignotum veteribus vocabulum plane est respuendum) non potest probari. GRAEV. Plus habet difficultatis hic locus, ubi diligentius pau-

magiſtratibus perſcribit, eademque cera ſuperinducta delet; [14] ne aut ſcriptura ſine tegmine indicium daret,

lo attenderis, quam prima fronte videtur. Primum enim, quis hoc cum judicio dixerit, *delere tabulas cera?* Dicendum enim, *tegere*, non, *delere*. Dein, quae iſthaec ratio Juſtini eſt, *cera inducta tabulas delet*, *ne recens cera dolum prodat?* Quo vel recentior cera eſt, vel vetuſtior, eo ne fiet ut vel facilius dolus vel difficilius aperiatur? Huic difficultati obviam ire voluit Cl. Voſſius. *Nam*, inquit, *ſi cera inducatur*, *non ita olet*, *ac ſi liquida ſuperfundatur*. Sed cera recens nonne aeque ſuperduci poteſt ac illa, quae ſit vetuſtior? Dein, ſi cera recenti uſus eſſet Demaratus, neque in ea quidquam ſcripſiſſet, an ideo citius prodita res fuiſſet, quam ſi vetuſtiore uti voluiſſet? Praeterea qui videt ceram veterem, in qua nihil ſcriptum appareat, ille, ſi qua in ſuſpicione doli erit, non ideo minus ceram illam eraſerit, quam ſi recens fuerit. Adde, quod ſi quis dicat ceram ſuperinductam tabulis ligneis, ex ea non effici illa ut ſit vetuſtior, recentior, durior, liquidior. Namque iſthuc *ſuperinducta*, neque illud probat, neque illud? Dices, Tamen hoc ſcimus, Veteres hac arte uſos fuiſſe. Fateor, & pauci ignorant; At hic non de uſu agitur, ſed de illa ratione, quam affert Juſtinus, *ne recens cera dolum proderet*. Addes hoc quoque, ceram illam ſuperinductam fuiſſe, non autem ſuperinfuſam, ideoque vel pollice vel rotundo aliquo ligno extenſam & ductam fuiſſe. Sentio vim verbi, & ſcio quid ſit id, quod *ductile* vocamus; ſed & cera recens ita quoque tractatur digitis & extenditur; Itaque ſemper eodem referimur. Quamobrem ſic exiſtimo, aut Juſtinum aliquid omiſiſſe, quod dictum oportuit amplius, aut minus clare & minus expreſſe locutum fuiſſe quam debuerat. Sed ad primam illam difficultatem remigrat oratio (*tabellas ligneas cera ſuperinducta delet*) quae res, uti ab initio dicebam, abſurda eſt; Delere certe tabulas nolebat Demaratus, ſed tegere tantum, & id ſatis erat ad conſilium, quod ipſe in animo formaverat; Unde & mox ſcribit Juſtinus (*ne aut ſcriptura ſine tegmine*...) Eam autem difficultatem cum Elias Borellus animadvertiſſet, quo ingenio eſt & judicio, (utrumque autem in eo ſingulare eſt) id profecto reperit, quod mihi placet maxime, quodque adeo aliis communicandum eſſe putavi. Supponit igitur ille Trogum Pompejum, cujus hiſtoriam contraxit Juſtinus, ita olim in libro ſuo poſuiſſe (*omnia in tabellis ligneis magiſtratui perſcripſit*, *easdemque cera ſuperinducta delevit*) (quod, *delevit*, optimum eſt, ut mox videbis, & longe aliud quam quod prima fronte videtur) At hic noſter, inquit Borellus, quod Trogus per tempus praeteritum explicaverat, ad praeſens tempus tranſtulit, uti ſolemus, cum narrationem breviorem facere & vividiorem ſtudemus. Sed in eo, inquit Amicus meus, graviſſime lapſus eſt Juſtinus, quod illud (*delevit*) apud Trogum a *deleo* ortum eſſe arbitratus eſt, cum a *delino, delevi, delitum* deſcendat tamen. Hoc autem probat (quanquam mihi quidem non tantopere videtur probatione opus eſſe) probat inquam, ex Aulo Gellio, qui in ſimili argumento eodem verbo uſus eſt, mutata tantum praepoſitione; nam apud Trogum Pomp eſt, *delet*, apud Gellium, *collevit*, a *collino*. Locus eſt XVII. 9. *Literas in lignum incidiſſe; poſtea tabulas, uti ſolitum eſt, cera colleviſſe*. Haec autem, quae legiſti modo, quam ea mihi ingenioſa, tam & ea mihi vera eſſe videntur: Et, ſi ipſe talia inveniſſem, inventis gauderem. Addidit & aliud etiam Borellus in fine epiſtolae, Nunquid illi mihi errare viderentur, qui putarent dici Latine poſſe, *malus Rhetor ingenia delet;* ex eo ſcilicet quod apud Petronium legimus: *Nondum umbraticus*

daret, aut recens cera dolum proderet: fido deinde servo perferendas tradit, jusso, magistratibus Spartanorum tradere. [15] Quibus perlatis, Lacedaemone quaestioni res diu fuit, quod neque scriptum ali-

eus doctor ingenia deleverat; in quo sagaciter olfecit, quod res est; nam illud *deleverat* Petronianum non a *deleo* est, sed a *delino*. Ceterum pro *magistratui* in loco, superius posito, legendum *magistratibus*, ex libris impressis. Magistratus autem sunt Ephori. Ut finem huic notae imponam, hoc etiam addam; Dum perlustro oculis Cl. Vossii notas, incidi in locum quendam Aphricani scriptoris Graeci, quem ipse nunquam habui; In eo error est, qui a librario fit, an a MS. Cod. haud scio; Nam pro ΕΚΚΙΝΗΣΑΣ, (id est, *cum emovisset* seu *removisset*,) legendum ΕΚΚΝΗΣΑΣ; Id est, *cum erasisset*; Graece enim ΕΚΚΝΗΘΕΙΝ, *eradere* est. Ne quis autem ea reprehensione Justini offendatur, quae superius posita est, nomine alibi, ut uno exemplo nunc contenti simus, ex *Medio*, qui vir insignis fuit in comitatu Alexandri, *medicum* fecit, quia scilicet oculis suis non semper belle & acriter in legendo Trogo utebatur. Sed & alia quaedam a nobis observata fuerunt: Neque adeo mirum, hominem aliquem errare posse; omnes possunt. FABER. Bongarsius, & hunc secutus Bernecerus, edit *easdemque*; ut referatur vox ad tabellas, de quibus praedictum. Sed rectius editio Juntina, ut Cl. Graevius testatur, habet *eademque*; ut id referatur ad *omnia*. Et emendaverat sic ex conjectura summus Gronovius. Sane non tabellae ipsae *deleri* recte dicentur; sed quae scripta in iis sunt. Sed quomodo Demaratus ea, quae in tabellis ligneis, inque ipso adeo ligno scripserat, delevit? Superinducta cera illud factum auctor ait. Nimirum cum cera superinducta fuit, ipsa scriptura legi haud potuit; tantundemque illud fuit ac si scriptura deleta fuisset. Ut autem scriptura legi posset, superinductam ceram necesse fuit eradi: id quod regis Leonidae sororis consilio factum Justinus & addidit. Infra XXI. 6. eandem rem exprimit his verbis, *in tabellis ligneis, vacua desuper cera inducta, civibus suis omnia perscribit*: Ubi ceram, quae superinducta fuit, quaeque nihil in se scriptum habuit, & *vacuam* vocat. Fuit & alius *κρυφίας ἐπιστολῶν εἰσπομπῆς* modus, ut ex Julio Aphricano Is. Vossius docet; ut videlicet & in ligno & superinducta cera scriberetur: ut res eo minus suspecta esset. VORST.

14. *Aut recens cera dolum proderet;*] Quid sibi *τὸ recens* velit, non intelligo, sed vide Herodotum ad finem libri VII. si forte inde sensus inveniri queat. Ceterum Herodotus hanc Gorgo, Leonidae uxorem fuisse ac fratris ejus Cleomenis filiam. Cleomenes enim ac Leonidas ex Anaxandrida nati erant. Justinus Leonidae sororem facit. Longum esset discrimen copiarum Xerxis, aliter apud Justinum, aliter apud Herodotum enumeratarum, demonstrare. Verum hoc nunc non agimus. GLAREAN.

Aut recens cera dolum proderet] Hic locus licet aliis intactus mihi admodum suspectus est. Quid enim *recens cera?* Num recenter inducta? Atqui talis fuit, qua scriptura tegebatur, & tamen ea tegi dolus debuit. Quid igitur hic cum dicitur prodere? certe velle hoc videtur potuisse ceram, sic recenter inductam, praebere occasionem suspicandi, quod videlicet non gratis ita sit inducta. Quam rem qua evitaverit arte Demaratus, apud nostrum non ostenditur. An ergo abest aliquid, num potius in voce *tegens* latet virium aliquod? Dignus sane locus est, quem ingenioriores examinent. SCHEFF.

15. *Diu quaestioni res fuit.*] Sic de re hactenus non intellecta etiam Gell.

aliquid viderent, nec frustra missas suspicarentur, tantoque rem majorem, quanto sit occultior, putabant. [16] Haerentibus in conjectura viris, soror regis Leonidae consilium scribentis invenit. [17] Erasa igitur cera, belli consilia deteguntur. [18] Jam Xerxes septingenta millia de regno armaverat, & trecenta millia de auxiliis: [19] ut non immerito proditum sit, flumina ab exercitu ejus siccata, Graeciamque omnem vix capere exercitum ejus potuisse. [20] Naves quoque mille

Gell. xx. 5. *Mihi quoque est jam diu in perpetua quaestione.* GRONOV.

16. *Soror regis Leonidae*] Herodoto lib. VII. fin. est uxor Leonidae, Γοργώ, cujus meminit Plutarch. in Apophth. Lacon. BONGARS.

18. *Septingenta millia*] Variant in numero auctores. Herodot. VII. 184. Diodorus XI. 5. Isocrat. Panathen. Plinius XXXIII. 10. Quomodo autem exercitum Xerxes dinumeraverit, vide Herodotum VII. 60. & Plinium IV. 11. BONGARS. Plutarch. Parall. c. 2. Ctesias in Pers. c. 23. Probus Themist. BERNEC.

19. *Ut non immerito proditum*] Herodotus enumeratis copiis, ὥστε κἂν μοὶ θῶυμα, inquit, παρίσταται προδῦναι τὰ ῥέεθρα, &c. BONGARS. Aristides Sophista de apparatu Xerxis ita: *Telis obtegebatur ipse sol: mare navibus, terra copiis pedestribus, aër sagittis redundabat.* BERNEC.

Flumina ab exercitu ejus siccata] Fuse ea de re Herodot. VII. qui prodit, Echedorum (male apud eum legitur Χείδωρος) flumen potantibus defecisse. Quo respicit Alexander apud Curtium III. *Cum adiret Graecos, admonebat, ab illis gentibus illata Graeciae bella; Darii prius, deinde Xerxis insolentiae, aquam ipsam terramque populantium, ut neque fontium haustum, nec solitos cibos relinquerent.* Ubi nonnulli pro *populantium* ex MS. reponunt *poscentium.* Sed male. Neque enim cohaeret cum sequentibus. Quamvis non ignorem, Persas aquam terramque postulare solitos: quod tamen video alios sollicitos habuisse, cum Herodotus testetur, Megabazum, Darii satrapam, nuntios ad Alexandrum, Amyntae filium, misisse, αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ βασιλεῖ. Id ipsum quoque legitur in epistola Aristippi ad Philippum regem; nisi quod ibi sit, Ἀλέξανδρος ὁ Ἀλέυ, male, pro Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντου. Passim obvia sunt ejus rei exempla. VOSS.

20. *Naves quoque decies*] Navium numerus in veteribus omnibus depravatus. Arbitror legendum, *mille ducentas.* litteris quibusdam immutatis, & vocibus inversis: Convenit numerus cum Herodoto, Diodoro, Probo, Isocrate, Orosio, qui tamen onerariarum, sive τριηκοντόρων, addunt tria millia, & ἱππαγωγῶν octingentas & quinquaginta. Ut ille superior numerus sit triremium, seu rostratarum, ut Orosius vocat. BONGARS.

Naves quoque decies centum millia numero habuisse dicitur] Nugae merae, emendandumque ut in editione mea Coloniensi, anni CIƆ. IƆ. LXXXII. emendaram: *Naves quoque mille ducentas habuisse dicitur.* Quam meam emendationem ne ad se trahant, qui anno ante hunc auctorem ediderunt, lubet adscribere verba mea, hac de re adiecta per occasionem a me Curtio Rufo, item in Ubiorum Colonia edito anno CIƆ. IƆ. LXXII. ad illum ejusdem Curtii locum v. 7 de Persepoli. *Patria tot regum, unicus quondam Graeciae terror, molita mille navium classem, & exercitus, quibus Europa inundata est* &c. hic inquam ego. *Adhuc excusi*, molita

mille ducentas numero habuisse dicitur. [21] Huic tanto agmini dux defuit. Ceterum si regem spectes; divitias, non ducem laudes: [22] quarum tanta copia in regno ejus fuit, ut, cum flumina multitudine consumerentur, opes tamen regiae superessent. [23] Ipse autem primus in fuga, postremus in praelio semper visus est; in periculis timidus; sicubi metus abesset, inflatus; [24] denique ante experimentum belli, fiducia virium, veluti naturae ipsius dominus, & montes in planum deducebat, & convexa vallium æquabat;

lita decem millium navium classem: *sed nihilne pudere vanitatis cum etiam qui mendacissimi inter Graecos sunt, numquam eo impudentiae processerint, ut mille ducentis navibus rostratis classem Xerxis ampliorem numero fuisse dixerint? verum ita cogitant, quid faciant, qui in typographiis praesident, homines mehercle pistrino digni. ut qui etiam apud Justinum lib.* II. (*quasi parum esset in Curtio negligenter fuisse*) *ausi sunt scribere:* Naves quoque decies centum millia numero habuisse dicitur. *Credo, quia exercitus Xerxis decies centena hominum millia explebat, voluisse etiam singulis hominibus suam navem esse. Sed haec praepostera liberalitas mihi nequaquam placet, quare & hic reponendum censeo,* Naves quoque mille ducentas numero habuisse dicitur. *Facilis fuit ad errorem via* &c. neque enim omnia, quae tum juveniliter effudi, hic repetenda sunt, ubi satis habeo meum mihi adseruisse. MOD. Non dubitavi recipere in textum emendationem loci, pridem a Fr. Modio ad Curt. v. 7. 8. propositam, praesertim approbatam etiam a Bongarsio, & congruentem cum Herodoto, Diodoro, Probo, Isocrate, Orosio: qui tamen onerariarum *sive* τριακοντέρων addunt tria millia, & ἱππαγωγῶν octingentas & quinquaginta. Ut ille superior numerus sit triremium, seu rostratarum, ut Orosius vocat. Editiones hactenus habuerunt: *Naves decies centum millia numero.* Ita scilicet singulis hominibus e Xerxis exercitu, singulae naves evenerint. Quod asserere, nec Graeculorum impudentissimus quisque sustinuit. BERNEC.

21. *Huic tanto agmini* &c.] Ut Antiocheno exercitui apud Flor. II. 8. quem etiam huic comparat ibidem n. 19. IDEM.

Si regem spectes] Vitia Xerxis praeposterae Darii patris educationi adscribit Plato lib. VII. de Leg. IDEM.

22. *Opes tamen regiae*] In MS. legitur, *optamen regis superessent.* Puto veram lectionem esse, *opes tamen regi superessent.* Nam *regi* melius respondet praecedenti, *si regem spectes*, quam *regiae*. SCHEFF.

23. *In periculis timidus*] Ita fere Livius IV. 28. 4. *In otio tumultuosi, in bello segnes.* Et VII. 15. 2. *In castris feroces, in acie pavidi.* Contra Tacit. Hist. I. 84. *Fortissimus in ipso discrimine exercitus, qui ante discrimen modestissimus.* Qualis Livianus iste Manlius VII. 10 9. qui nulla voce aut minis in Gallum ibat: *sed pectus animorum iraeque tacitae plenum, omnem ferociam in discrimen ipsum certaminis distulerat.* BERNEC.

24. *Convexa vallium aequabat*] Turnebus advers. lib. XXX. cap. 27. ad illud Virgilii Aeneid. lib. IV.

taedet caeli convexa tueri.

Annotant, inquit, *Grammatici quidam, convexum caeli cerni non posse,* *sed*

bat; & quaedam maria pontibus sternebat: quaedam ad navigationis commodum per compendium ducebat.

CAP. XI. [1] Cujus introitus in Graeciam quam terribilis, tam turpis ac foedus discessus fuit. [2] Nam, cum Leonida, rex Spartanorum, cum quatuor millibus militum angustias Thermopylarum occupasset, Xerxes contemtu paucitatis, *eos pugnam capessere* jubet, *quorum cognati Marathonia pugna interfecti fuerant:* [3] qui, dum ulcisci suos quaerunt, principium cladis fuere: succedente deinde inutili turba, major caedes editur. [4] Triduo ibi cum dolore & indignatione Persarum dimicatum: [5] quarta die cum nuntiatum esset Leonidae, a viginti millibus hostium summum cacumen teneri, tunc hortatur socios, *recedant, & se ad meliora patriae tempora reservent:* [6] *sibi cum Spartanis fortunam experiendam; plura se pa-*

sed ejus concavum. Ac denique convexa pro concavis dixisse Poëtam. cum sit convexum, curvum cavo oppositum. Sed convexum cavum esse reor, quod e Justino II. 10. *intelligi potest, scribente de Xerxe*, & montes in planum &c. *& ipso Marone* I. *Aeneid.* 310.

Classem in convexo nemorum sub rupe cavata
Arboribus clausam circum atque horrentibus umbris
Occulit.

MOD.

Quaedam ad navigationis commodum per compendium ducebat.] Hoc de perfosso Atho vult intelligi, idque a multis aliis factum fuisse proditum fuit. Et tamen falsum est, ut ex Petri Bellonii descriptione constat, qui oculatus testis fuit. An quia illis temporibus mare Aegaeum navibus non patebat? Hujus generis est miraculum illud Annibalis, a quo Alpes ruptas, disjectas & dispulveratas aceto ferunt, quasi calcem aqua aspersam.

O Pater, o hominum Divumque aeterna potestas.

Quantum aceti opus fuit! Plus certe quam quantum aquae pater Oceanus continet. FABER. Ammianus Marcellinus XXXI. fabulosam quoque habet hanc Athonis perfossionem. Sed vide quid Bellonio & Ammiano respondeat Isacus Vossius in notis ad P. Melam II. 2. GRAEV.

CAP. XI. 2. *Leonida*] Lege praeter Herodotum VII. 219. Diodorum II. 4. & Orosium II. 9. Strabonem lib. IX. Aelianum III. Var. Hist. 25. Valerium III. 2. & Pausaniam Laconicis. Meminit & Seneca Epistol. LXXXII. fin. Vide & Ctesiae Excerpta. Variat hic multum a ceteris. BONGARS. Adde Ciceron. Tuscul. I. 24. Agellium III. 7. Tzetz. Chil. II. 32. BERNEC.

Marathonia pugna interfecti &c.] Decennio ante. Supra cap. 9. 20. IDEM.

5. *Recedant*] Sic infra XXVIII. 4. 9. IDEM.

8. *Aut*

patriae quam vitae debere: ceteros ad praesidia Graeciae servandos. [7] Audito regis imperio, discessere ceteri, soli Lacedaemonii remanserunt. [8] Initio hujus belli sciscitantibus Delphis oracula, responsum fuerat, *aut regi Spartanorum, aut urbi cadendum.* [9] Et idcirco rex Leonida, cum in bellum proficisceretur, ita suos firmaverat, ut ire se parato ad moriendum animo scirent. [10] Angustias propterea occupaverat, ut cum paucis aut majore gloria vinceret, aut minore damno reipublicae caderet. [11] Dimissis igitur sociis, hortatur Spartanos, *meminerint, qualitercumque praeliantibus cadendum esse: caverent, ne fortius mansisse, quam dimicasse videantur;* [12] *nec exspectandum, ut ab hoste circumvenirentur, sed, dum nox occasionem daret, securis & laetis superveniendum:* [13] *nusquam victores honestius, quam in castris hostium perituros.* [14] Nihil erat difficile persuadere persuasis mori: statim

8. *Aut regi Spartanorum, aut urbi cadendum*] Istiusmodi fere oraculum in causa quoque Atheniensium aliquando editum fuit; videlicet *superiores fore Dorienses, ni regem Atheniensium occidissent.* Tantundem enim hoc est ac si dictum esset, aut Atheniensium regi Codro, aut populo cadendum esse. Vide sup. 11. 6. 17. Vorst. Angl. *responsum regi Spartanorum fuerat, aut urbi, aut regi.* Etiam hic servanda lectio vulgata. Nec enim tam regi fuerat responsum, quam sciscitantibus, ut superiora ostendunt. Ac hi fuere Delphi, non rex privatim. Scheff.

9. *Ita suos firmaverat*] Non satis hoc intelligo. An enim, ut quis faciat aliquid, ad id opus habet, ut firmetur? At dicit noster, ita firmasse Leonidam suos, ut scirent, se (Leonidam scilicet) ire animo parato ad moriendum. Atqui facere hoc poterat simplici indicio. Quare suspicor scripsisse nostrum, *Ita suos formaverat*, id est, *informaverat.* Et sic noster quoque XVIII. 3. *Ab eo formatus, cum medio noctis omnes in unum campum processissent, ceteris in Orientem spectantibus, solus Occidentis regionem intuebatur.* Sane adhortatio, qua eos firmat, paulo post demum apud nostrum sequitur, ut appareat, ante non firmasse, sed formasse. Idem.

10. *Ut cum paucis* &c.] Ita mox cap. 13. 3. Bernec.

11. *Qualitercumque proeliantibus*] Monet Bongarsius in uno MS. se reperisse, *qualitercumque praeliatis.* Quod cum ipse quoque in antiquissimis Fuldensibus membranis invenerim, nihil dubitem ita legere. Cic. ad Attic. *Acriter & vehementer praeliatus sum.* Mod. Antiquiores typis expressi, *qualitercunque praeliarentur:* quod non minus elegans & fortasse rectum. Vorst.

14. *Nihil erat difficile*] Seneca Ep. 4. *Quisquis vitam suam contemsit, tuae dominus est.* Et Seneca tragoedus Herc. Oet. *Contemsit omnes ille, qui mortem prius.* Bernec.

[15] statim arma capiunt, & sexcenti viri castra quingentorum millium inrumpunt; statimque regis praetorium petunt, aut cum illo, aut si ipsi oppressi essent, in ipsius potissimum sede morituri. [16] Tumultus totis castris oritur. Spartani, posteaquam regem non inveniunt, per omnia castra victores vagantur; caedunt, sternuntque omnia: ut qui sciant se pugnare non spe victoriae, sed in mortis ultionem. [17] Praelium a principio noctis in majorem partem diei tractum. [18] Ad postremum non victi, sed vincendo fatigati, inter ingentes stratorum hostium ca-

15. *Statim arma capiunt*] Anglic. *raptim arma capiunt*. Placet. Auctor ad Herennium. *Ipse se raptim domum suam conjicit*. SCHEFF.

Sexcenti] *Quingentos* habet Diodorus XI. 2. quem in hac narratione fere expressisse auctor noster videtur. M. Cicero de Fin. II. 30. *trecentos*: & Seneca in Suasoria II. & Aelianus III. Var. Hist. 25. cujus interpres τριακοσίυς imperite vertit *triginta*. BONGARS. *Trecentos* item habet Herodotus VII. 224. & Plutarchus in Parallelis cap. 4. *Mille* autem Lacedaemonios eduxisse primo Leonidam sine sociis, refert Diodorus XI. 4. & Isocrates Panathenaïco & Archidamo. BERNEC.

Regis praetorium] Diodorus XI. 9. τὴν τῦ βασιλέως σκηνήν. BONGARS. Curtius III. 11. 38. *tabernaculum* vocat. itemque *praetorium* V. 2. 11. BERNEC.

17. *Diei*] MS. *die*, antique pro *diei*. Sallust. Jugurth. 97. 3. *Vix decima parte die reliqua*. Vide quae notat A. Gellius IX. 14. quae Priscianus lib. VII. ex prima Historia Sallustii, & quae Probus in Catholicis. BONGARS.

18. *Non victi* &c.] Sic *Athenienses consumti magis quam victi* infra V. I. 10. & Oros. II. 15. *Nemo trecentos Fabios victos dicit, sed occisos: & Regulus captus est a Poenis, non victus: & quisquis alius saevientis fortunae vi ac pondere oppressus, non submittit animum*. Senec. de Benef. V. 3. Similiter Bernhard. III. de Consid. de Apostolis. *Occumbebant, non succumbebant*. BERNEC. Nullus dubito hic excidisse unam syllabam, quam sequens earundem literarum absorpsit, ut saepe factum. Victi enim tandem sunt utique, quia omnes sunt caesi. Legendum igitur cum Gronovio: *ad postremum non vi victi*. GRAEV.

Inter ingentes stratorum hostium catervas] Hanc lectionem confirmat Lucan. II. 135.

Aut Collina tulit stratas quoque porta catervas.

Et Liv. VII. 36. *Circa jacentem ducem sterne Gallorum catervas*. GRONOV. Hoc a doctis hominibus, qui ante me ad Justinum scripserunt, emendari decuit. Lego, *inter ingentes stratorum cadaverum acervos*, non autem *catervas*. Nam *caterva* de jacentibus aut mortuis non dicitur; *Acervus* autem semper. Exemplis parco, nil enim frequentius. FABER. Mihi quoque hic locus diu fuit suspectus. Noram enim, quod in Romanorum copiis esset cohors, id dici in barbararum gentium exercitu *caterva*. Sed postea tamen deprehendi *catervam* etiam usurpari de multitudine caesorum, seu mortuorum. Stat. Theb. XII.

Non

catervas occiderunt. [19] Xerxes, duobus vulneribus terrestri praelio acceptis, experiri maris fortunam statuit.

CAP. XII. [1] Sed Atheniensium dux Themistocles, cum animadvertisset Ionas, propter quos bellum Persarum susceperant, in auxilium regis classe venisse, sollicitare eos in partes suas statuit: [2] &, cum colloquendi copiam non haberet, quo applicituri erant, symbolos proponi, & saxis proscribi curat: [3] *Quae vos, Iones, dementia tenet? quod facinus agitatis? bellum inferre olim conditoribus vestris, nuper etiam vindicibus, cogitatis?* [4] *An ideo moenia vestra condidimus, ut essent qui nostra delerent?* [5] *Quid si non haec &*

Non longum caede recenti
Laetatus videt innumeris fervere catervis
Tellurem, atque una gentem exspirare ruina.

GRAEV.

19. *Duobus vulneribus*] Sic l. v. c. 6. *Plus vulneris eo praelio acciperent, quam superioribus dederant.* Item XLII. 4. 11. *Nec ullo bello majus vulnus acceperunt.* Ita *vulnus* pro clade bellica & interitu exercitus est. Et *vulnus accipere* dicitur is, cujus exercitus est, qui perit: *dare* vero is, qui exercitum alterius fundit. Etiam proprie accepta ῥῆσις ista frequens est: dicuntque *vulnus accipere in capite.* Alia rursus metaphora est, quod Nepos scribit Dione, *Accepit gravissimum parens vulnus morte filii.* VORST.

CAP. XII. 1. *Ionas*] Herodotus lib. VIII. Plutarchus in Themist. Ortos autem Ionas ab Atheniensibus, notum ex Herodot. lib. I. & aliis. BONGARS.

3 *Symbolos*] *Symbolum*, & *symbola*, & *symbolus* dicunt Latini. Plaut. Pseud. I. I. 53. & Bacchid. II. 3. 31. MS. unus hoc loco habet *symbolas*, quomodo & Plautus saepe. BONGARS. *Symboli* Graecis στῆλαι. Scholiast. Sophoc. Elect. v. 723. Στῆλαι, κυζοειδεῖς λίθοι, ἐπιγράμματα τινὰ ἔχοντες. GRONOV.

Et saxis proscribi] Angl. & *in saxis perscribi.* De *perscribi* dixi supra X. 13. Vulgata tamen se tuetur per illud Suetonii Ner. 39. *Multa Graeca Latineque proscripta aut vulgata sunt.* Ubi Torrentius quoque *proscripta* censet servandum, contra *perscripta*, quod in MS. uno invenitur. Caussa satis ab ipso explicatur. Atque ita & hic faciendum arbitramur. SCHEFF. Sane *proscribi* non est sollicitandum. Proprie enim & eleganter *proscribi* dicuntur, quae in tabella aut charta scripta publice affiguntur, ut ab omnibus legi possint. Sic *proscribere aedes* est publica tabula affixa significare venales aedes esse. Sic & *proscribi* Romae dicebantur olim, quorum nomina in ferali tabula scripta erant, ut impune ab omnibus possent necari. Sic & Graecis προγράφειν, unde *programma.* Eadem vis est in τῷ *proponere.* Id enim est in publico loco exponere omnibus videndum aut legendum. GRAEV.

4. *An ideo*] Vetus Poëta:

Men' servasse, ut essent qui me perderent?

BONGARS. Haec Pacuvius in Armorum Judicio, citatus a Suet. Jul. 84. Liv. II. 40. 7. BERNEC.

5. *Quid si non haec*] Alii habent, *quod si.* Mihi neutrum placet, mallem

& Dario prius, & nunc Xerxi, belli causa nobiscum foret, quod vos rebellantes non destituimus? [6] *Quin vos in haec nostra castra ex ista obsidione transitis?* [7] *Aut si hoc parum tutum est, at vos, commisso praelio, ite cessim; inhibete remis, & a bello discedite.* [8] Ante navalis

lem scribere, *quasi non haec.* SCHEFF.

6. *Ex ista obsidione*] *Obsidio* pro captivitate. Et significatur Ionas in classe Persica non ut milites, sed ut captivos agere. Sic & XV. 1. 3. *Obsidione Amphipolitana liberare* est pro captivitate Amphip. liberare. Amphipolim enim filium Alexandri cum matre custodiendum Cassander miserat. Et XXXIX. 1. 1. *Obsidione Parthorum liberatus* dicitur Demetrius, quem Auctor XXXVI. 1. 5. simulatione pacis deceptum a Parthis captum dixerat. VORST.

7. *Aut si hoc parum tutum est, at vos* &c.] Emendationem Gronovii Illustrissimi amici nostri in textum recepi. Prius legebatur: *aut si hoc parum tutum extat, vos*, barbare & imperite. FABER. Optime Gronovius: *Aut si hoc parum tutum est, at vos commisso bello ite cessim.* Sic quoque Juntina editio, & merito recepit Tanaquillus Faber. GRAEV. Cl. Gronovius parum Latinum esse putat *tutum extat*, & legendum esse, *Aut si hoc parum tutum est, at vos commisso praelio ite cessim*, quomodo in uno quoque MS. diserte lectum fuisse in Variis Lect. testatur Bongarsius. illud *at* post *si non*, *si parum* plane elegans est. Cicero III. in Verr. *Si quemadmodum socii populi Rom. a Magistratibus nostris tractentur, non laboratis: at vos communem P. R. caussam suscipite atque defendite.* Vide & Gronovii Obs. IV. 26. itemque Notas ad Liv. XXIV. 37. VORST. Gronovius, *tutum est, at vos*, quod recte Graevio probatur & aliis. SCHEFF.

Cessim] Ita recte libri veteres. Varro apud Nonium:

Vereor ne me quoque, cum domum ab Ilio
Cessim revertero, praeter canem cognoscat nemo.

L. 52. D. ad L. Aquil. Eadem ratione Plautus Casina II. 8. 7.

Recessim cedam ad parietem.

BONGARS. Πρύμναν κρούσασθαι est Thucydidi I. 9. 24. ubi Scholiasten vide. BERNEC.

Inhibete remos] Pulchre restituit Gronovius: *inhibete remis. Inhibere remis* est nautica locutio, qua significatur, nave non conversa, retro remigare. quod faciebant aut appulsuri ad littus & portum, aut in proelio fugam adornantes. vid. Observ. ejus IV. 26. GRAEV. A Gronovio quoque est *inhibete remis.* quem in Observationibus videre poteris. FABER. Idem Gronovius modo dicto Observationum loco contendit legendum esse *inhibete remis:* id quod nobis item vero perquam simile videtur. Subaudiendum autem fuerit vocabulum quarti casus, & quidem *navem* vel *naves.* Quod quidem subinde diserte & adjiciunt, sic tamen ut *remis* rursus omittant, Livius l. XXVI. *Cum rostris concurrissent, neque retro navem inhiberent, nec dirimi a se hostem paterentur.* Et XXX. *Ut quaeque retro inhibita rostrata onerariam haerentem unco traheret.* Dicunt & *inhibere*; neque *navem*, neque *remis* addito. Livius XXXVII. *Cum divellere se ab hoste cupientes inhiberent Rhodii.* Afranius apud Nonium in Cymba: *Tum conscendo cymbam interibi loci piscatoriam, venio, jacitur anchora, inhibent leviter.* Rursus omisso *navem*, adjectoque *remis* scribit Curtius IV. 4. *Plures deinde Macedonum naves superveniunt, & rex quoque aderat, cum Tyrii inhibentes remis aegre evellere navem, quae haerebat, portumque omnia simul navigia repetunt.* Quid autem est *inhibere remis*, & *inhibere navem*, & *inhibere*? Ni-

lis praelii congressionem miserat Xerxes quatuor millia armatorum Delphos, ad templum Apollinis diripiendum: [9] prorsus, quasi non cum Graecis tantum, sed & cum diis immortalibus bellum gereret: [10] quae manus tota imbribus & fulminibus deleta est, ut intelligeret, quam nullae essent hominum adversus deos vires. [11] Post haec Thespias, & Plataeas, & Athenas vacuas hominibus, incendit; &, quoniam ferro in homines non poterat, in aedificia igne grassatur. [12] Namque Athenienses post pugnam Marathoniam, praemonente Themistocle, victoriam illam de Persis, non finem, sed causam majoris belli fore, ducentas naves fabricaverant. [13] Adventante igitur Xerxe, consulentibus Delphis oraculum responsum fuerat, *salutem muris ligneis tuerentur.* [14] Themistocles navium praesidium demonstratum ratus, persuadet omnibus, *patriam municipes esse, non moenia; civitatemque non in aedificiis, sed in civibus positam*

Nihil aliud quam navem non modo reprimere, ne amplius antrorsum & in proram procurrat, sed & retro eam agere: quorum quidem utrumque remis fit. Livius diserte addit *retro*, dicitque *retro inhibere navem.* Deinde apparet etiam ex eo, quod, si haererent, & evellendae aut ab aliis dirimendae naves essent, remis eae inhibebantur. Denique & ex eo, quod apud Justinum praecedi *ite cessim.* Vide plura & egregia in hanc sententiam observata & Gronovio l. IV. Obs. c. 26. Vim verbi hujus cum ne Cicero quidem satis teneret, ut ex XIII. Ep. 21. ad Att. apparet. VORST. Gronovius & Graevius *inhibete remis.* Dicam pluribus in libris de Militia Navali, si unquam lucem poterunt videre. SCHEFF.

8. *Ante navalis*] Haec vide apud Herodotum, Plutarchum, Diodorum, Aemilium Probum, Orosium, II. 10. apud quem initio capitis, vox *bis* abest a MS. & sane inducenda est. BONGARS.

11. *Et quoniam ferro*] Crudele facinus, & quod tale magis apparebit, si componatur cum Antigoni moderatione, infra XXVIII. 4. 15. BERNEC.

14. *Themistocles*] Cicero X. ad Atticum Ep. 7. *consilium Themistocleum.* Frontinus I. 3. 6. Aristot. I. Rhet. 15. BONGARS.

15. *Municipes esse*] MS. *municipia esse*, quod respondet elegantius sequenti, *moenia.* Et suspicor, alterum ex glossa natum, qua quis notaverat, *municipia* hic posita pro *municipibus.* SCHEFF.

Moenia] Eadem scilicet quae οἰκοδομήματα, vel aedificia alias vocantur, & pari ratione infra V. 7. *Non exercitum, cujus ope servati pulchriora possent moenia exstruere.* nec aliter Florus I. 4. *Moenia muro amplexus est.* & III. 10. *Incensis moenibus suis.* Vid. Observat. II. 12. GRONOV.

Civi-

tam. [15] *Melius itaque ſalutem navibus, quam urbi commiſſuros. Hujus ſententiae etiam Deum auctorem eſſe.* [16] Probato conſilio, conjuges liberosque cum pretioſiſſimis rebus, abditis inſulis, relicta urbe, demandant; ipſi naves armati conſcendunt. [17] Exemplum Athenienſium & aliae urbes imitatae. [18] Itaque cum adunata omnis ſociorum claſſis, & intenta in bellum navale eſſet; anguſtiasque Salaminii freti, ne circumveniri a multitudine poſſet, occupasſent, diſſenſio inter civitatium principes oritur: [19] qui cum deſerto bello ad ſua tuenda dilabi vellent, timens Themiſtocles, ne diſceſſu ſociorum vires minuerentur, per ſervum fidum Xerxi nuntiat, *uno in loco eum contractam Graeciam capere facillime poſſe.* [20] *Quod ſi civitates, quae jam abire vellent, disſipentur, majore labore ei ſingulas conſectandas.* [21] Hoc dolo impellit regem ſignum pugnæ dare. Graeci quoque adventu hoſtium occupati, praelium collatis viribus

Civitatemque] Thucydides VII. 14. 22. ἄνδρες, πόλις, καὶ οὐ τείχη. Tacit. Hiſt. I. 84. *Quid? vos pulcberrimam banc urbem, domibus & tectis, & congeſtu lapidum ſtare creditis? Muta iſta* &c. Huc pertinet oratio Lentuli ad exercitum intra Caudinas furcas concluſum, apud Livium IX. 4. Cic. ad Att. VII. Ep. 9. *Non eſt in parietibus Reſp.* BERNEC.

16. *Conjuges liberosque abditis inſulis* &c.] MS. *additis*, ex quo nobiliſſ. Sebiſius ingenioſe, & forte recte fecit *adſitis.* cum in illa feſtinatione vicinas quam remotiores & abditas inſulas eos circumſpexiſſe ſit credibilius. Firmat conjecturam Herodotus VIII. 41. ubi Salaminem & Æginam inſulas nominat, itemque Troezenem. adde Diodor. XI. 13. & Frontin. I. 3. 6. BERNEC. Senes in inſulas deportaſſe, inquit Ariſtides in Oratione ὑπὲρ τῶν τεττάρων. Conjuges vero, & liberos, Troezenem miſiſſe, non in inſulas. *Abditas* autem vocat inſulas illas, quoniam in intimo receſſu ſinus eſſent ſitae Voss. Genuinum videtur *abditis*, neque cum Sebiſio & Bernecceto mutandum in *adſitis.* Sunt autem *abditae inſulae*, quae, ut Voſſius ait, in receſſu ſinus intimo fuere ſitae, Salamis puta & Ægina: quas Herodotus l. VIII. & nominat, Indidem poſt fugam Xerxis & repetita Thucydides prodidit. VORST.

18. *Cum adunata omnis ſociorum claſſis*] *Adunare* verbum noſtro valde frequentatum; ut vel ex Indice apparet. Alibi vero paulo rarius eſt. Utitur tamen Cyprianus in Ep. 63. quae ad Caecilium eſt: *Quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit & copulatum.* Sed & apud Plinium reperias XIX. 2. Nat. Hiſt. *Vulſum*, inquit, *faſcibus in acervo adunatum biduo.* Sic enim legendum ſine dubio; non *animatum.* VORST.

19. *Per ſervum fidum*] Frontinus II. 2. 13. BONGARS.

22. *Specta-*

ribus capeſſunt. [22] Interea rex, velut ſpectator pugnæ, cum parte navium in litore remanet. [23] Artemiſia autem regina Halicarnaſſi, quae in auxilium Xerxi venerat, inter primos duces bellum acerrime ciebat: [24] *quippe ut in viro muliebrem timorem, ita in muliere virilem audaciam cerneres.* [25] Cum anceps praelium eſſet, Iones juxta praeceptum Themiſtoclis, pugnae ſe paullatim ſubtrahere coeperunt: quorum defectio animos ceterorum fregit. [26] Itaque circumſpicientes fugam pelluntur Perſae, & mox praelio victi, in fugam vertuntur. [27] In qua trepidatione multae captae naves, multae merſae; plures tamen non minus ſaevitiam regis, quam hoſtem timentes, domum dilabuntur.

CAP. XIII. [1] Hac clade perculſum, & dubium conſilii Xerxen Mardonius adgreditur. [2] Hortatur, *in regnum abeat, ne quid ſeditionis moveat fama adverſi*

22. *Spectator*] MSS. *exſpectatae*: unde Val. Alcidalius ad Vell. Paterc. II. 14. 5. facit *eſpectator*, antique pro *aſpectator*. Sicut *eſcendere* Tacitus & Seneca, pro *aſcendere*. & Vetus Gloſſarium *ercellere*. BERNEC.

23. *Artemiſia*] Θυγάτηρ Λυγδάμιος. Herodotus VII. 99. Pauſanias Laconicis. Unus e MSS. *Artemidora* ſcriptum habet, quomodo & Oroſius II. 10. BONGARS.

Inter primos duces] Antiquiores typis expreſſi *inter primores duces*: quod ſane comtemnendum non eſt. Non tantum enim *primores* dicuntur, qui primi ſunt tempore aut loco; ſed & qui primi ſunt dignitate. Horatius *primores populi*, & Silius *ſocium primores* dicit. VORST. Vorſtius ex vetuſtioribus legit *primores duces*. SCHEFF. In Juntina quoque *primores* habetur. GRAEV.

24. *Quippe ut in viro muliebrem timorem*] Hoc Xerxes non ſibi, ſed ſuis aptans, *Viri quidem*, inquit, *extiterunt mihi feminae: feminae autem, viri*. Herodot. VIII. 88. & ex eo Suidas in voce Ἀρτεμισία, qui tamen Artemiſiam contra Perſas militaſſe, falſo ſcribit. BERNEC.

25. *Animos ceterorum fregit*] Manuſcripti plerique habent, *ceteros*. Puto ſic ſcripſiſſe Juſtinum, & verba, *animos ceterorum*, gloſſatoris eſſe, non ipſius. SCHEFF.

27. *Multae merſae naves*] Ducentae, inquit Diodorus XI. 19. BONGARS. Angl. *ſubmerſae*, ex gloſſa. Lucan. III.

Aequora diſcedunt merſa diducta carina.

Item:

Pars maxima claſſis
Mergitur.

Plin. IX. 44. de ariete: *Cymbas occultus adnatans mergit.* Adde libros noſtros de Militia Navali, ubi pluribus hoc firmamus. SCHEFF.

CAP. XIII. 2. *Ne quid ſeditionis*] Tacit. Hiſtor. II. 97. *Proſperis noſtris rebus, certaturi ad obſequium, adverſam*

versi belli, in majus, sicuti mos est, omnia extollens: 3 *sibi trecenta millia armatorum lecta ex omnibus copiis relinquat: qua manu aut cum gloria ejus perdomiturum se Graeciam; aut, si aliter eventus ferat, sine ejusdem infamia hostibus cessurum.* 4 Probato consilio, Mardonio exercitus traditur: reliquas copias rex ipse reducere in regnum parat. 5 Sed Graeci, audita regis fuga, consilium ineunt pontis interrumpendi, quem ille Abydo veluti victor maris fecerat; ut, intercluso reditu, aut cum exercitu deleretur, aut, desperatione rerum, pacem victus petere cogeretur. 6 Sed Themistocles timens, ne interclusi hostes desperationem in virtutem verterent, & iter, quod aliter non pateret, ferro patefacerent; *satis multos hostes in Graecia remanere* dictitans, *nec augeri numerum retinendo oportere;* 7 cum vincere consilio ceteros

sam fortunam ex aequo detrectant. BERNEC.

Fama adversi belli, in majus, sicuti mos est] In omnibus quotquot viderim editionibus extat, *& in majus.* Monitu Sebisii expunxi &, quod manifeste παρέλκει, nullique rei est. De re Tacitus Annal. III. 44. 1. *Cuncta, ut mos famae, in majus credita.* Et Curtius IX. 2. 21. *Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia, illa tradente, majora sunt vero.* Freinshemio restituendum videtur illud &, & hic esse sensus. *fama non modo adversa belli narrabit, sed & in majus augebit.* Nondum plene consentio: poscimus arbitros. IDEM. Nihil mutandum. Sic quoque initio lib. XIV. *Ne fama, aut rem in majus extolleret, aut militum animos rerum novitate terreret.* VOSS. Bernececrus monitu Sebisii expunxerat &, ut quod manifeste redundet. At mihi cum Freinshemio videtur vocula illa abesse hinc non posse. Illud *in majus omnia extollens* non tantum famae adversi belli, sed & famae prosperi competit. Phrasi utitur &. infra initio lib. XIV. VORST.

3. *Si aliter eventus ferat*] MSS. plurimi habent *fuerit*, quod videntur rejecisse, qui putarunt haud Latinum esse, quando dicitur *eventus est aliter.* Atqui eo *aliter* pro *alius* cum verbo *est* utuntur optimi scriptores. Terent. in Phorm. *Ego isti nihilo sum aliter, ac fui.* Et in Adelph. *Aliter de hac re ejus est sententia.* SCHEFF.

6. *Themistocles timens*] Frontinus II. 6. 8. BONGARS.

Ne interclusi &c.] Vegetius III. 21. *Clausis ex desperatione crescit audacia; & cum spei nihil est, sumit arma formido. Ideoque Scipionis laudata sententia est, viam hostibus, qua fugiant, muniendam.* BERNEC.

In Graecia] Non muto, quia tamen MSS. multi habent *in Graeciam*, cogitandum puto, an non ita scripserit Justinus, aliique, qui hoc genus ignorabant bonis scriptoribus receptum, immutarint. Adde infra III. 1. 1. SCHEFF.

7. *Vincere consilio*] Liv. VI. 23. *Patere te vinci consilio.* & Tacit. II. Hist. 40. *Titianus & Proculus, ubi consiliis vincerentur, ad jus imperii transibant.* Corn. Nep. Iphic. 1. *Semper consilio vicit.* & eodem modo

ros non posset, eumdem servum ad Xerxen mittit, certioremque consilii facit; & occupare transitum maturata fuga jubet. [8] Ille perculsus nuntio, tradit ducibus milites perducendos: ipse cum paucis Abydon contendit. [9] Ubi cum solutum pontem hibernis tempestatibus offendisset, piscatoria scapha trepidus trajecit. [10] Erat res spectaculo digna, & aestimatione sortis humanae, rerum varietate mirandae, in exiguo latentem videre navigio, quem paullo ante vix aequor omne capiebat; carentem etiam omni servorum ministerio, cujus exercitus propter multitudinem terris graves erant. [11] Nec pedestribus copiis, quas ducibus adsignaverat, felicius iter fuit: siquidem quotidiano labori (neque enim ulla est metuentibus quies) etiam fames accesserat. [12] Multorum deinde dierum inopia contraxerat & pestem: tan-

do ipse Herodotus IX. 41. Κρατεῖν γνώμη. Gronov.

Eundem servum] Sicinnum nomine, Herodot. At Diodorus ait fuisse paedagogum filiorum ipsius: ad instituendos liberos utebantur servorum opera veteres. Plutarch. in Arist. *Arnacen* vocat eunuchum. Bongars. Scilicet de quo supra cap. 12. 19. quem *Sicinnum* nominat Herodotus VIII. 75. eumque Themistoclis ait fuisse & servum & liberorum paedagogum. At Diodorus hunc a superiore diversum facere videtur lib. XI. c. 17. & 19. Bernec.

10. *Sortis humanae, rerum varietate mirandae*] Hic locus mihi est suspectus. Ecquae namque horum est constructio verborum? *Erat res digna spectaculo & miranda aestimatione sortis humanae.* Haec se bene habent. At quo referenda illa, *rerum varietate?* Si ad *miranda*, debet addi conjunctio *&*. Sed videndum, annon ex glossa haec irrepserint. Scheff. Recte vidit Schefferus locum hunc esse contaminatum. Labes tamen omnis detergebitur, si scripseris: *Erat res spectaculo digna & aestimatione sortis humanae, rerum varietate mirandae.* hoc est, erat res, unde poterat humana aestimari sors, propter tantam varietatem & mutabilitatem miranda; unde poterat perspici, quam fragilis esset sors humana, & quantis & quam miris varietatibus esset obnoxia. Editio Juntina longius abit ab aliis libris, quae legit: *Erat res spectaculo digna, & ad aestimationem rerum humanae sortis varietate miranda.* Si ex veteribus membranis est profecta haec lectio, non facile debet reprobari, vulgatae sane praeponi: sed tamen veriorem duco emendationem, quam modo ostendi, quippe quae non longe recedit a priscis membranis, nisi quod una littera perperam omissa adjiciatur. Graev.

Quem paulo ante vix &c] *Gravem illum & mari & terrae Xerxem, nec hominibus tantum terribilem: sed Neptuno quoque compedes, & Caelo tenebras minitantem.* Val. Max. III. 2. Bernec.

11. *Neque enim ulla est*] Similis fere locus de Gallis XXIV. 8. 13. Idem.

12. *Inopia contraxerat & pestem*] Ita

tantaque foeditas morientium fuit, ut viae cadaveribus implerentur, alitesque & bestiae, escae illecebris sollicitatae, exercitum sequerentur.

CAP. XIV. [1] Interim Mardonius in Graecia Olynthum expugnat. [2] Athenienses quoque in spem pacis, amicitiamque regis sollicitat, spondens incensae eorum urbis etiam in majus restitutionem. [3] Posteaquam nullo pretio libertatem videt his venalem, incensis quae aedificare coeperant, copias in Boeotiam transfert. [4] Eo & Graecorum exercitus, qui centum millium fuit, secutus est: ibique praelium commissum. [5] Sed fortuna regis cum duce mutata non est. Nam victus Mardonius, veluti ex naufragio cum paucis profugit. [6] Castra referta regalis opulentiae capta. Unde primum Graecos, diviso

Ita Florus III. 5. 27. IDEM. Suspicor, *contraxerant* scribendum. Nec enim inopia contraxit, verum copiae pedestres ex inopia. SCHEFF.

Inopia contraxerat & pestem] Sic recte legitur. hoc est, fames & inopia, ut fit, excitarat pestem, in exercitu scilicet. Celsus III. *Tristitiam contrahere dicitur bilis atra.* Alia passim exempla sunt obvia. GRAEV.

Escae illecebris sollicitatae.] Reposui ex antiquioribus typis expressis *escae*: quae vox itidem videtur abesse non posse; ut intelligatur, cujus generis illecebrae illae fuerint. VORST. Recte hoc reposuit Vorstius ex antiquioribus. Absumserat similitudo literarum in voce praecedenti. SCHEFF. Consentit Juntina. GRAEV.

CAP. XIV. 1. *Olynthum*] Artabazo, non Mardonio id tribuit Herodotus VIII. 127. BONGARS. Errorem hunc primus ostendo. Legendum est *in Thracia*, quod veteres Geographi & Demosthenis interpretes probabunt. FABER.

2. *Athenienses quoque*] Herodotus fine libri VIII. & Diodorus XI. 28. BONGARS.

5. *Fortuna regis* &c.] Insigniter hoc dictum illustrat Gruteri Dissertatio I. ad Tacit. Adde eundem ad Hist. August. p. 2. p. 128. m. 1. BERNEC.

Victus Mardonius] Haec est memorabilis illa Graecorum ad Plataeas victoria, de qua Herodotus lib. IX. Diodorus XI. 31. Plutarchus in Arist. Aemilius Probus in Aristide & Pausania, quos vide, & Aelian. lib. II. & Strabo lib. IX. & Pausan. Laconicis & Boeoticis. Interfectum eo proelio Mardonium, praeter Ctesiam scribunt omnes: hunc sequitur auctor noster. BONGARS.

6. *Castra referta regalis opulentiae*] Val. Max. I. 6. 2. *Bina castra Punicis opibus referta.* Zonar. tom. III. Ann. p. 184. *Μετὰ ὄντα πλεῖστα παντοδαπῶν καὶ πολυτελείας βαρβαρικῆς.* GRONOV.

Regalis opulentiae] Nam Xerxes e Graecia fugiens, aureos & argenteos lectos atque mensas, omnemque regium apparatum reliquerat apud Mardonium. Herodotus IX. 81. BERNEC.

Unde primum &c.] Florus III. 12. 9. *Syria prima nos victa corrupit.* Adde nostrum

viso inter se auro Persico, divitiarum luxuria cepit. [7] Eodem forte die, quo Mardonii copiae deletae sunt, etiam navali praelio in Asia sub monte Mycale, adversus Persas dimicatum est. [8] Ibi ante congressionem, cum classes ex adverso starent, fama ad utrumque exercitum venit, vicisse Graecos, & Mardonii copias occidione occidisse. [9] Tantam famae velocitatem fuisse, ut, cum matutino tempore praelium in Boeotia commissum sit, meridianis horis in Asiam, per tot maria, & tantum spatii, tam brevi horarum momento, de victoria nuntiatum sit! Con-

nostrum XXXVI. 4. 12. Liv. XXXIX. 6. fin. IDEM.

7. *Mycale*] Libri scripti hoc loco omnes depravate legunt, *Mesiae*, alii *Mosiae*, alii aliter. Vulgatam lectionem contra libros retinui ex Herodoto & Diodoro. Est autem Mycale mons Ioniae & urbs Stephano. BONGARS.

8. *Mardonii copias occidione cecidisse*] Malim, ut est in editionibus omnibus aliis: *occidione occidisse*, qua locutione utebantur veteres, quoties significare volebant, exercitum aliquem ad internecionem esse deletum. Livius noster lib. XXVIII. *Duo exercitus eorum prope occidione occisi.* similique fere ratione dictum a Tacito. *Copiae tum occidione occubuissent.* MOD. Bongars. *cecidisse.* Sed Modii judicium secutus retinui manuscriptis firmatam aliarum editionum lectionem. Ea locutione utuntur veteres, exercitum ad internecionem deletum significaturi. Livius XXVIII. *Exercitus eorum prope occidione occisi.* Similique fere ratione Tacitus Annal. XII. *Copiae tum occidione occubuissent.* BERNEC. *Occidisse* πανδημεὶ pro cecidisse, deletas esse, ut saepe in hoc auctore. Infra XXVIII. 4. 12. dicit *occidione caesi.* Et Livius XXVIII. *occidione occisi.* Tacitus vero Annal. XII. *occidione occumbere.* VORST.

9. *Tantam famae velocitatem*] Hanc famae velocitatem redarguit Diodorus XI. 35. Ait enim rumorem fictum sparsum a Leotychida, στρατηγήματος ἕνεκεν. Vide Plutarchum in Aemilio c. 41. Et hic, ut & Diodorus notavit, deficit Herodoti historia. BONGARS. Simile tamen famae velocitatis exemplum habet noster XX. 3. 9. Adde Sueton. Neron. 1. & Domitian. 6. Florum III. 3. fin. Aelian. IX. Var. Hist. 2. BERNEC. *Tantam famae velocitatem fuisse*, puta *ferunt*, aut *memorant*. Sed nil praecedit, quod hanc expletionem ellipseos monstrare possit, neque scio, an alibi sic positus infinitus temere inveniatur. Ideoque mihi quidem non nihil suspectus est hic locus. SCHEFF. Miror viro doctissimo, quem vivum amavi, mortuum colo, hic haesisse aquam. Nihil frequentius Justino aliisque optimis scriptoribus in admirationibus uti infinitivis omisso *mirandum est*, aut alio hujus notae verbo. In hoc lib. cap. 7. *Tantam in eo virtutem fuisse, ut non tot caedibus fatigatus, non duabus manibus amissis victus, truncus ad postremum, & veluti rabida fera, dentibus dimicaverit.* VIII. 2. *Tantum facinus admisisse ingenia omni doctrina exculta, pulcherrimis legibus institutisque formata, ut quid posthaec succensere jure barbaris possent, non haberent.* XIV. 5. *Tantum eos degenerasse a majoribus, ut, cum multis seculis murus urbi civium virtus fuerit, tunc salvos se fore non existimaverint, nisi intra muros laterent.* Notavi nonnulla alia exempla in animadver-

[10] Confecto bello, cum de praemiis civitatium ageretur, omnium judicio, Atheniensium virtus ceteris praelata. [11] Inter duces quoque Themistocles princeps civitatium testimonio judicatus, gloriam patriae suae auxit.

CAP. XV. [1] Igitur Athenienses aucti & praemiis belli, & gloria, urbem ex integro condere moliuntur. [2] Cum moenia majora complexi fuissent, suspecti esse Lacedaemoniis coepere, recte reputantibus, quibus ruina urbis tantum incrementi dedisset, quantum sit datura munita civitas. [3] Mittunt ergo legatos, qui monerent, *ne munimenta hostibus, & receptacula futuri belli exstruant.* [4] Themistocles, ut vidit spei urbis invideri, non existimans abrupte agendum, respondit legatis, *ituros Lacedaemona, qui de ea re pariter cum illis consulant.* [5] Sic dimissis Spartanis, hortatur suos, *opus maturent.* [6] Dein ipse interjecto tempore in legationem proficiscitur; & nunc in itinere infirmitate simulata, nunc tarditatem collegarum accusans, sine quibus agi jure nihil possit,

sionibus ad Epistolas ad Atticum, in quibus peccarant imprudentia hujus elegantiae aut librarii, aut correctores. GRAEV.

10. *Atheniensium virtus ceteris praelata*] Cujus generis plura notata sunt supra ad I. 7. 14. Quibus adde illud Cicer. VI. Ep. 19. ad Fam. *Otium* (domus) *omni desertissima regione majus*, pro *omni desertissima regionis otio.* Sunt & in sacris literis talia. Ut Joh. V. 36. *Habeo testimonium majus Johanne*, pro *testimonio Johannis.* VORST.

CAP. XV. 2. *Cum moenia*] Praeter Diodorum XI. 39. vide Thucydidem I. 15. & Frontinum I. I. 10. Meminit & Pausanias lib. I. initio BONGARS.

Recte reputantibus] MSS. *recte putantibus*: ex quo Sebisius *reputantibus* facit, omisso *recte*, quod nec abest incommode. BERNEC.

3. *Munimenta hostibus & receptacula*] Sebisius mallet, *munimenta hostibus in receptaculum*, vel *munimenta receptacula*, per appositionem. BERNEC. MSS. *receptacula futurum bellum.* Credo scripsisse Justinum, & distinxisse *ne munimenta hostibus receptacula futura, in bellum extruant.* SCHEFF.

4. *Non abrupte agendum*] Amm. Marc. XXVI. 32. *Aleam omnium periculorum jecit abrupte.* proque eo Liv. XXIII. 20. *Nihil raptim nec temere agendum.* & S. Lucas in Act. Ap. XIX. 36. Μηδὲν προπετὲς πράττειν. GRONOV.

6. *In legationem*] MSS. plerique *in legatione*, quod non puto contemnendum. Solent enim casus ita permutari, quomodo cap. 13. ad verba *in Graecia* observavimus. Adde, quae notata nobis ad Fragm. Petronii Tragurianum, & Hyginum. SCHEFF.

Agi] Sebisius praefert *agere*, ut referatur ad Themistoclem. BERNEC.

7. *Athe-*

possit, diem de die proferendo, spatium consummando operi quaerebat: [7] cum interim nuntiatur Spartanis, opus Atheniensium maturari; propter quod denuo legatos mittunt ad inspiciendam rem. [8] Tum Themistocles per servum magistratibus scribit Atheniensium, *legatos vinciant, pignusque teneant, ne in se gravius consulatur.* [9] Adiit deinde concionem Lacedaemoniorum; indicat *permunitas Athenas esse, & posse jam illatum bellum non armis tantum, sed etiam muris sustinere:* [10] *si quid ob eam rem de se crudelius statuerent, legatos eorum in hoc pignus Athenis retentos.* [11] Graviter deinde castigat eos, *quod non virtute, sed imbecillitate sociorum, potentiam quaererent.* [12] Sic dimissus, veluti triumphatis Spartanis, a civibus excipitur. [13] Post haec Spartani, ne vires otio corrumperent, & ut bis illatum a Persis Graeciae bellum ulciscerentur, ultro fines eorum depopulantur. [14] Ducem suo, sociorumque exercitui

7. *Athenis maturari*] MSS. *Atheniensis*. An scribendum, *Athenienses maturare?* nam *Atheniensis* vetus ratio est, pro *Atheniensеis* vel *Athenienses*. Et potest ortum esse vitium ex eo, quia *Athenis* cum lineola in capite fuit scriptum, pro *Atheniensis*, idque oscitans librarius non observavit. SCHEFF.

8. *Vinciant*] Scilicet ut illos tantum servent in custodia. Virg. VIII. Aen. 652.

Et fluvium vinclis innaret Cloelia ruptis.

Ubi haec Servius. *Vincla pro custodiis accipimus, quia obsides non ligantur.* GRONOV.

9. *Adiit deinde concionem*] MSS. *At id deinde in concionem.* Puto veram lectionem, *adit deinde in concionem.* Sed repudiarunt, quoniam *adire in* putarunt male sociari. At vero scire debebant, *adire* compositum, significationem simplicis habere, atque ita praepositionem in eo esse supervacuam. Quomodo & Cicero in Epistolis ad Atticum alicubi, *adire in jus*, pro *ire in jus* usurpavit. Et occurrunt alia similia apud alios scriptores. SCHEFF.

Permunitas Athenas esse] *Per* in compositione subinde rei perfectionem & consummationem significat. Ita XII. 3. 2. dicit *perpetrare bellum.* & XXXI. 5. 2. *perrogare omnes.* VORST.

14. *Ducem*] Ναύαρχον constituerunt. Thucydides I. 22. Diodorus XI. 45. Probus, quos lege. BONGARS. De quo facto & Plutarch. in Themistocle & Parallelis. Aemilius Probus in Themistocle & Pausania. Quod mox sequitur, *pro ducatu regnum affectasse Pausaniam*, est, honore ducis non contentum regem Graeciae constituere se voluisse. Quod ideo monendum, ne quis cum Hispano interprete sequius haec accipiat. Adde infra IX. 4. 2. BERNEC.

 15. *Quo-*

tui deligunt Pausaniam, qui pro ducatu, regnum Graeciae adfectans, proditionis praemium cum Xerxe, nuptias filiae ejus paciscitur, redditis captivis, ut fides regis aliquo beneficio obstringeretur. [15] Scribit praeterea Xerxi, *quoscumque ad se nuntios misisset, interficeret; ne res loquacitate hominum proderetur.* Sed

15. *Quoscunque ad se nuntios*] Libri veteres optimi alii *pontios*, alii *pôtios*, barbaram vocem, aut Justini aetate usitatam, aut Persicam quis fortasse suspicetur. Nihil mutare ausus sum, quum vulgata lectio duobus MSS. confirmetur, non tamen antiquissimis. BONGARS. Freinshemius istinc eruit *conscios*. probabiliter, ut arbitror; imo probe. Sed absque magna causa quicquam immutare religio est. BERNEC. Casparus Simonis ὁ πολύγλωττος fere persuasit mihi retinendum quod constanter extat in MSS. notae opt. *pontios* aut *potios*, esseque vernaculum nostrum Pot/ h. e. nuntius. Omnino persuasurus id fuerat, si reperissem etiam inter Persico-Germanica a Lipsio collecta Centur. III. Epist. 44. ad Belgas, & Raphelengii Persico-Belgico-Germanica, ex Pentateucho Persico contracta. Illud quidem certum est, cum teste auctore nostro lib. XXIV. & XXV. Strabone lib. XII. & Pausania in Phocicis, omnem Asiam Celtae velut examine quodam impleverint, nec sine illis reges Orientis ulla bella gesserint, eo commercio linguas quoque gentis utriusque permixtas fuisse: neque casu accidisse, ut, dum illi Tigrin biberunt, hi Rhenum, Istrum, Albimve, tam multa vocabula tam exacte communia habeant: sed necessario vel a Persis illa Celtas, vel a Celtis Persas hausisse. Porro *potios* & *pontios* promiscue dicitur, ut *frango*, *frago*, unde *naufragus*: *tango*, *tago*, unde *tagax* & *contagium*: *pungo*, *pugo*, unde *pugio*: *ranceo*, *raceo*: *laurentum*, *lauretum*. Ita Galli *ex laterna* faciunt *lanterne*, & contra ex *mensura*, *mesure*: *mansio*, *maison*. Hetrusci, *spensus*, *speso*. Hisp. *sensus*, *seso*: *ansa*, *asa*. &c. Ceterum de Pausaniae cum Persis epistolico commercio vide quoque Thucydidem I. 22. 4.. IDEM MSS. omnes melioris notae ignorant τὸ *nuntios*, proque eo habent, *potios*, *pontios*, *pontion*, *nunclos pontios*. Unde suspicatur magnus Bongarsius, vocem hic Barbaram, aut Justini aevo usurpatam, aut Persicam latere. Proinde Gronovius noster legit, *portitores*. *Quoscunque ad se portitores misisset.* Monstra illa vocabulorum, ex contracta scribendi ratione, *pôtiões*, nata possint videri. Vocabulo igitur aevi sui usus fuerit Justinus. *Portitores* γραμματοφόρους appellabant. Sed haec viderint eruditi. Caussam nondum video cur vulgata lectio debeat mutari. BOXHORN. In omnibus MSS. egebatur *pontios*, vel *potios*. Forte scriptum fuit *protinus*. Error autem ortus est ex literarum compendio. VOSS. MSS. omnes optimi habent *potios* vel *pontios*, pro *nuntios*, quod Bongarsius putat barbaram aut Persicam esse vocem. Ego *Pontios* existimo se rectissime habere, sed de iis, qui ex Ponto sunt, oportere accipi. Fuit nempe Pausanias constitutus in Hellesponto, cum scriberet ad Xerxem, ut ex Thucydide manifestum. Inde igitur qui mittebantur, erant Pontii, Graecis Πόντιοι, ut apud Stephanum est legere. Nisi putes utrumque jungendum, quod in quibusdam reperitur, *nuntios Pontios*, ut sint *nuntii Pontii*, nuntii, ex Ponto seu Hellesponto missi. SCHEFF. Latini tamen malunt *Ponticus* quam *Pontius*. Sic sane P. Mela, Florus, alii. GRAEV.

16. *Belli*

16 Sed dux Athenienſium Ariſtides, belli ſocius, collegae conatibus obviam eundo, ſimul & in rem ſapienter conſulendo, proditionis conſilia diſcuſſit. Nec multo poſt accuſatus Pauſanias, damnatur. 17 Igitur Xerxes, cum proditionis dolum publicatum videret, ex integro bellum inſtituit. 18 Graeci quoque ducem conſtituunt Cimona Athenienſem, filium Miltiadis, quo duce apud Marathonem pugnatum eſt, juvenem, cujus magnitudinem futuram pietatis documenta prodiderunt. 19 Quippe patrem ob crimen peculatus in carcerem conjectum, ibique defunctum, translatis in ſe vinculis, ad ſepulturam redemit. 20 Nec in bello judicium deligentium fefellit, ſiquidem non inferior virtutibus patris, Xerxen terreſtri navalique bello ſuperatum, trepidum recipere ſe in regnum coëgit.

16. *Belli ſocius*] Angl. una voce auctius, *belli ſocius electus*. SCHEFF.

17. *Ex integro bellum inſtituit*] *Bellum inſtituere* quam Latine dicatur, viderint peritiores. Mihi nullum dubium legendum eſſe, *ex integro bellum inſtruit*, quamvis libri renitantur. Sup. II. 10. *Igitur Xerxis bellum a patre coeptum adverſus Graeciam quinquennium inſtruxit*. Eſt familiaris Juſtino locutio. GRAEV.

18. *Cimonem*] Cujus vitam vide apud Plutarchum & Probum. De eo & Herodotus extremo libro VI. Valerius Maximus V. 3. BONGARS. Adde Ariſtidem Oratione Platonica II. BERNEC.

19. *Patrem*] Vir magnus in variis lectionibus auctori contrarium facit Demoſthenem, qui non patris cauſa, ſed *ob affectatam tyrannidem*, mulctatum Cimonem ſcribat in Oratione contra Ariſtocratem. Utrumque factum credo, ſed diverſis temporibus. vid. Val. Max. V. 4. 2. Ext. IDEM.

20. *Xerxem*] Ad Eurymedontem, ὥσπερ ἀθλητὴς δεινὸς, ἡμέρᾳ μιᾷ δύο καθῃρηκὼς ἀγωνίσματα. Plutarch. in Cimone. Vide & Thucydidem I. 16. 14. Diodorum XI. 61. BONGARS.

LIBER III.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Xerxis & Artabani praefecti perfidi interitus.*
2 *Bellorum inter Lacedaemonios & Athenienses origo. Spartae respublica, & legislator.*
3 *Leges a Lycurgo Spartanis latae quomodo ratae factae & habitae sint.*
4 *Bellum Messeniis illatum ob struppratas virgines: & Partheniarum in Italiam migratio.*
5 *Messenii scelerum suorum luunt poenas; & bellum instaurant, ac tandem superantur.*
6 *Tertium bellum Messenium; item Peloponnesiacum, in quo multae eventuum variorum facies.*
7 *Pacis foedus ruptum. Spartani premuntur Periclis virtute, cujus egregia in rempublicam merita describuntur. Iterum pax sancita & violata: unde bellum Siculum.*

CAPUT I.

1 Xerxes rex Persarum, terror antea gentium, bello in Graecia infeliciter gesto, etiam suis contemtui esse coepit: 2 quippe Artabanus prae-

CAP. I. 1. *Bello in Graecia infeliciter gesto*] Omnes omnino MSS. tam mei quam Bongarsii migrant hic Grammaticos canones, habentque, *bello in Graeciam infeliciter gesto.* nec hic tantum, sed, quod huc reservavi, etiam proximo superiore libro, quo loco est in editionibus, *satis multos hostes in Graecia manere dictitans*, referunt eaedem optimae membranae, *in Graeciam manere*, qua figura dicendi cum constet etiam ipsum Ciceronem usum, quidni eam nos quoque hic admittamus? MOD. Bongarsius ceterae editiones *in Graecia.* Praetuli quod est in MSS. omnibus & Bongarsii & Modii. Dictum ita vel proprie, pro *adversus Graeciam*: vel per antiptosin, qualis est apud Sueton. Aug. 13. 3. *Sepulturam in volucrum fore potestatem.* Curt. VIII. 5. 13. *Darium in Ciliciam fore nuntiatur.* Ita saepe Cicero, Plautus, alii: quin auctor ipse supra II. 13. 6. *Satis multos hostes in Graeciam manere dictitans.* ut volunt MSS. BERNEC. MSS. *In Graeciam.* Melius tamen & usitatius quod impressi prae se ferunt, *in Graecia.* Sic XLII. 5. ubi vide conjectu-

praefectus ejus, deficiente quotidie regis majestate, in spem regni adductus, cum septem robustissimis filiis regiam vesperi ingreditur, (nam amicitiae jure semper illi patebat) trucidatoque rege, voto suo obsistentes filios ejus, dolo adgreditur. [3] Securior de Artaxerxe, puero admodum, fingit regem a Dario, qui erat adolescens, quo maturius regno potiretur, occisum; impellit Artaxerxen parricidium parricidio vindicare. [4] Cum ventum ad domum Darii esset, dormiens inventus, quasi somnum fingeret, interficitur. [5] Dein cum unum ex regis filiis sceleri suo superesse Artabanus videret, metueretque de regno certamina principum, adsumit in societatem consilii Bacabasum: [6] qui praesenti statu contentus, rem prodit Artaxerxi, *ut pater ejus occisus sit, ut frater falsa parricidii suspicione oppressus; ut denique ipsi pararentur insidiae.* [7] His cognitis Artaxerxes, verens Artabani numerum filiorum, in posterum diem paratum esse armatum exercitum jubet, recogniturus & numerum militum, & in armis industriam singulorum. [8] Itaque cum inter ceteros & ipse Artabanus armatus adsisteret, rex simulat, se breviorem loricam habere: jubet Artabanum secum commutare: exsuentem se, ac nudatum,

jecturam meam. FABER. Berneccerus maluit *in Graeciam*; quoniam in omnibus MSS. quos Bongarsius & Modius viderunt, ita fuit. Est autem *in Graeciam* vel idem quod *adversus Graeciam*; vel per antiptosin pro *in Graecia*: quomodo dicunt *in potestatem esse* pro *in potestate esse*. VORST. Juntina habet *in Graecia*. GRAEV.

2. *Quippe Artabanus* &c.] Legendus Diodorus XI. 79. & Ctesias in Persicis Excerpt. c. 29. & seqq. & Pr[illegible]. Qui hic *Bacabasus*, illis *M[illegible]* dicitur. *Artabanus* autem Ari[illegible] v. de Republ. est Ἀρταπάνης. BONGARS. Ctesiae *Artapanus*. BERNEC.

Robustissimis] Respectu annorum, non virium vel roboris. Infra XI. 6. *Non juvenes robustos, nec primum florem aetatis, sed veteranos elegit.* Suet. Ner. 20. *Quinque amplius millia e plebe robustissimae juventutis undique elegit.* Flor. Prooem. *Haec jam ipsa juventa imperii, & quasi quaedam robusta maturitas.* GRONOV.

3. *De Artaxerxe*] Cui cognomen *Longimano*. Alius est infra v. 11. 1. &c. BERNEC.

7. *Paratum esse armatum exercitum jubet*] Mihi magis placet quod antiquiores editiones habent *paratum esse exercitum armatumque jubet.* VORST.

datum, gladio trajicit: tum & filios ejus corripi jubet. 9 Atque ita egregius adolescens & caedem patris, & se ab insidiis Artabani vindicavit.

CAP. II. 1 Dum haec in Persis geruntur, interea Graecia omnis, ducibus Lacedaemoniis & Atheniensibus, in duas divisa partes, ab externis bellis, velut in viscera sua, arma convertit. 2 Fiunt igitur de uno populo duo corpora; & eorumdem castrorum homines in duos hostiles exercitus dividuntur. 3 Hinc Lacedaemonii communia quondam civitatium auxilia ad vires suas trahebant: inde Athenienses, & vetustate gentis, & gestis rebus illustres, propriis viribus confidebant. 4 Atque ita duo potentissimi Graeciae populi, institutis Solonis, & Lycurgi legibus pares, ex aemulatione virium in bellum

9. *Et caedem patris*] Τὸν φονέα τοῦ πατρός. Diodor. Nam illa *& necem fratris*, absunt a vett. BONGARS.

Vindicavit] Notandum autem hic verbum *vindicare* ad duo ista (*& caedem patris & se*) diverso plane sensu referri: quomodo etiam infra XI. 9. 14. *non mortem, sed dilationem mortis deprecantur*. BERNEC.

Et caedem patris & se ab insidiis Artabani vindicavit] MS. *Et caedem patris, eneces fratris*. Juntae: *Et caedem patris, & necem fratris, & se*. Quod cum & in aliis editionibus antiquis conspiciatur, non puto esse rejiciendum. GRAEV. Antiquiores editiones, & inter ceteras Juntina, ut Graevius testatur, *Et caedem patris, & necem fratris, & se*. Cujus lectionis vestigia & in uno manu exaratorum fuit, quos Bongarsius vidit: Ceterum verbo *vindicare* duplex vis & notio subjecta est; quod semel idem est quod *ulcisci*, deinde idem quod *liberare*. Cujus rei exemplum supra I. 9. 12. jam apparuit, & infra XI. 9. 14. adhuc apparebit VORST. MS. *eneces fratris*, non *caedem patris*. Juntae liber, *& caedem patris & necem fratris*. Illud *caedem & necem* pravum est. Cur enim repetat rem eandem? Itaque Glossatori alterum, non Justino debetur, qui sententia mea ita scripsit: *Atque ita egregius adolescens & neces patris & fratris, & se ab insidiis Artabani vindicavit*. Sensus, vindicavit & se, & neces. Quorum neces? patris & fratris. SCHEFF. Angl. *caedem patris & necem fratris, & se*. Ita habent & alii, de quo dixi in notis. IDEM.

CAP. II. 3. *Propriis viribus confidebant*] In MS. legitur *urbibus* pro *viribus*. Et sane *viribus* hic usurpare voluisse haud videtur, cum praecedat paulo ante, *ad vires suas*. Quid igitur, si pro *urbibus*, aut *viribus* legamus *civibus*? Et potest vitium ex eo esse natum, quod pro *civibus* antique *cibibus* esset scriptum in codice veteri, ex quo postea *urbibus* fecere alii, alii mutarunt in *viribus*. IDEM. Nihil mutem. Nam illa ipsa ἀντιθέσεις venusta, *Lacedaemoniis communia civitatium auxilia ad vires suas trahebant*, *Athenienses vero suis viribus confidebant*, satis arguit veram esse, quae in vulgatis obtinet, lectionem. GRAEV.

5. *Nam-*

lum ruebant. [5] Namque Lycurgus cum fratri suo Polydectae, Spartanorum regi, successisset, regnumque sibi vindicare potuisset, Charilao filio ejus, qui natus posthumus fuerat, cum ad aetatem adultam pervenisset, regnum summa fide restituit: [6] ut intelligerent omnes, quanto plus apud bonos pietatis jura, quam omnes opes valerent. [7] Medio igitur tempore dum infans convalescit, tutelamque ejus administrat, non habentibus Spartanis leges instituit,

5. *Namque Lycurgus cum fratre suo Polibete*] In Herodoto & Pausania Echestratus & Lycurgus, fratres produntur. Echestrati filius Labotas in linea Eurysthenis: pro *Polybite* igitur legendum videtur *Echestrato*, ac pro *Charilao Labota*; a Plutarcho tamen etiam variata sunt nomina. Ideoque & nos in medio relinquimus. GLAREAN.

Namque Lycurgus] De quo in ejus vita Plutarchus, & Herodotus I. 65. & Strabo lib. X. & Pausanias Laconicis. BONGARS.

Polybitae] Ita Veteres. Graeci Πολυδέκτης. At *Charillus*, quomodo & Heraclides, illis est *Charilaus*. Herodoto I. 65. Λεωβώτης. BONGARS. Juntae cum Graecis, *Polydectae*, & pro *Charillo*, *Charilao*, quos sequor. GRAEV.

Polydectae] Revocavi lectionem quorumdam impressorum, in queis ita legitur; nam illa altera, *Polybitae*, plane vitiosa est. FABER. Graeci vocant *Polydecten*. Estque ita manifeste, uti Graevius testatur, in editione Juntina nostri. VORST. *Polydectae* & mox *Charilao* probo cum Vorstio. SCHEFF.

Regnumque sibi vindicare potuisset] An in successione regni, nepos ex filio priore, filio posteriori sit praeferendus, breviter, ac nervose solideque ut omnia, decidit vir magnus, etsi cum maximis comparetur, Hugo Grotius de Jure Belli & Pacis II. 7. 30. Adde Lipsii Monit. & Exempl. II. 4. 3. & infra Not. XLI. 5. 10. BERNEC.

Charilao] Alii quidem aliter; sed ita scribendum. Vide Laconica Pausaniae, & seriem regum Lacedaemoniorum apud meliores Chronographos, FABER.

Charillo] Hunc Graeci *Charilaum* vocant, quomodo rursus non Juntarum tantum, sed & Bechari aliaeque Editiones veteres habent. VORST.

6. *Ut intelligerent omnes, quanto plus apud bonos pietatis jura, quam omnes opes valerent*] Lego: *ut intelligerent homines, quanto plus piet. jura, quam omnes opes.* Quamobrem id dicam, ii facile videbunt, qui sciunt, quid sit stylus & scriptio. IDEM.

7. *Convalescit*] Hoc est, crescit, robur acquirit. Sic infra III. 4. 1. & XVIII. 4. 1. Liv. I. 14. 6. BERNEC. *Convalescere* pro crescere, robore augeri: quomodo non noster tantum, sed & alii verbum hoc non raro usurpant. Cicero VII. Ep. 3. ad Att. *His ille* (Caesar) *rebus ita convaluit, ut nunc in uno cive res. ad resistendum imbecilla sit.* Vide & Livium I. 14. VORST.

Spartanis leges instituit] De quibus praeter citatos, vide Xenophontem in Πολιτείᾳ Lacedaemoniorum. Strab. lib. VIII. & X. BONGARS. Ait Herodot. I. 65. Spartanos ante Lycurgum fuisse κακονομωτάτους σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων, ex omnibus Graecis pessime moratos, ut Valla vertit: rectius, *pessimis legibus usos.* BERNEC. Hae leges proprio nomine ῥῆτραι dictae, id est *pacta*. nam *Lex est communis reip. sponsio*, ut loquitur Papinianus L. 1. D. de Leg. & SCt. Hinc Liv. XLV. 28. ait, *Lacedae-*

tuit, non inventione earum magis, quam exemplo clarior: [8] ſiquidem nihil lege ulla in alios ſanxit, cujus non ipſe primus in ſe documenta daret. [9] Populum in obſequia principum, principes ad juſtitiam imperiorum formavit. [10] Parcimoniam omnibus ſuaſit, exiſtimans laborem militiae adſidua frugalitatis conſuetudine faciliorem fore. [11] Emi ſingula non pecunia, ſed compenſatione mercium juſſit. [12] Auri argentique uſum, velut omnium ſcelerum materiam, ſuſtulit.

CAP. III.

daemonem, non operum magnificentia, ſed diſciplina inſtitutiſque memorabilem. GRONOV.

Magis clarior] Contra Grammaticos canonas. Hac praeter alias de cauſſa malae Latinitatis auctori dicam ſcribunt. Scribant igitur & aliis: ut Floro IV. 2. 72. *Minus admirabilior.* Plaut. Stich. V. 4. *Magis dulcius.* Virgil. in Culice v. 78.

Quis magis optato queat eſſe beatior aevo?

Quem ad locum Fr. Taubmannus plura id genus exempla Pleonasmi Graeciſſantis annotavit. BERNEC. *Magis clarior* dicitur per pleonasmum. Sic & infra XII. 11. 2. *Magis gratius.* Nec apud noſtrum tantum, ſed & apud alios talia reperiuntur. Vide Vechneri Hellenolex. pag. 76. VORST.

8. *Nihil lege ulla*] Laevinus apud Liv. XXVI. 36. 2. *Si quid injungere inferiori velis, id prius in te ac tuos ſi ipſe juris ſtatueris, facilius omnes obedientes habeas.* Tacit. Ann. III. 28. *Cn. Pompejus ſuarum legum auctor idem ac ſubverſor.* BERNEC.

Documenta] MSS. habent *documentum*, quod praefero, quia refertur ad *nihil*, & *cujus*, quae ſunt ſingularia. SCHEFF.

9. *Principes ad juſtitiam imperiorum formavit.*] Ut nihil injuſti ab populo exigerent, nec aliter Flamininus apud Liv. XXXIV. 18. *Non cogitavit modo, imperavitque quae in rem eſſent, ſed pleraque per ſe ipſe tranſegit, nec in quemquam omnium gravius ſeveriusque, quam in ſemet ipſum imperium exercuit.* GRONOV. *Formavit* reſcripſit Bernecerus auctoritate unius Cod. quem vidit Bongarſius. Alii tam typis expreſſi, quam MSS. Codices habent *firmavit.* Quam lectionem & Freinshemium ſecutum video in Indice. Nec tamen diſplicet τὸ *formavit.* Eo enim auctor & infra XVIII. 3. 10. utitur pro *informare;* ſiquidem manuſcriptis ſtandum ſit. VORST. *Formavit* eſt quoque in Juntina. GRAEV.

10. *Parcimoniam* &c.] Vett. omnes. *Parcimoniam omnibus. Item exiſtimans* &c. quae lectio quid velit non video. Patercul. I. Lycurgum vocat *diſciplinae convenientiſſimae virum:* malim *continentiſſimae.* BONGARS. *Parcimoniam omnibus ſuaſit, exiſtimans.* Pro hoc habent omnes libri: *Parcimoniam omnibus, item exiſtimans.* Illud *ſuaſit* in nullis comparet libris. Putaverim emendandum: *in parcimonium omnes idem, exiſtimans,* &c. repetendum ex proximo, *formavit.* Populum formavit in obſequia Principum, Principes ad juſtitiam imperiorum, omnes in idem *parcimonium*, pro parcimonia, ut *ſanctimonium.* Gloſſis etiam id notatur. *Parcimonium*, μικρολογία. *Parcimonia.* φειδωλία. SALMAS. Pro *ſuaſit*, plerique MSS. habent, *item* Codex Bibliothecae Leydenſis; *item ſuaſit.* Forſan Juſtini ſcriptura eſt, *Parcimoniam omnibus utilem ſuaſit.* BON-

Cap. III. [1] Administrationem reipublicae per ordines divisit: [2] regibus potestatem bellorum; magistratibus judicia per annuas successiones; senatui custodiam legum; populo sublegendi senatum, vel creandi

Boxhorn. Ita quidem veteres typis expressi. Et Bongarsius id retinuit. Sed Codices MSS. omnes, quos idem ille vidit, habent sic, *Parcimoniam omnibus item existimans.* Quod quid sibi velit, non videre se fatetur. Boxhornius tamen in MS. Leidensi reperit. *Parcimoniam omnibus item suasit*; ut *suasit* diserte sit additum. Et conjicit idem ille legendum esse, *Parcimoniam omnibus utilem suasit.* At ego vocibus modo transpositis malim legere, *Parcimoniam item omnibus suasit.* Vorst.

Cap. III. 2. *Magistratibus*] Alter ex MSS. Fuldensibus, *magistratus*, habet, ut monet in suis etiam MSS. exstare Bongarsius, alter disertim, ut idem forte legendum dixit, *magistratui*, quod recipias, an prae eo cusam lectionem probes, manum non verterim. Mod. *Magistratui* legit e Fuldensi MS. Modius. Bernec. MSS. quidam *magistratus.* Quod in MS. Fuldensi & manifeste reperit Modius. Et patitur sane Latinitas, ut jam supra monuimus. Quia tamen mox numero plurali sequitur, *creandi quos vellet magistratus;* & vox numeri pluralis a nostro saepius usurpatur: putem hic quoque ab eodem scriptam eam fuisse. Vorst. Hic locus valde obscurus est. Certe si de omnibus accipias magistratibus, falsum, quod fuerint annui. Sed nec judicia sic proprie ac peculiariter ad magistratus pertinent, ut de iis seorsum mentio hic fieri debuerit. In MSS. plerisque pro *magistratibus*, legitur *magistratus*, ex quo Modius & alii fecerunt *magistratui.* Sed haec quidem emendatio nec necessaria est, nec illustrat obscuritatem loci. Mihi placet illud *magistratus*, sed cum praepositionis *in* adjectione, quam videtur absumsisse literam, quae proxime praecedentem claudit vocem. Lego: *Regibus potestatem bellorum, in magistratus judicia per annuas successiones*, &c. Intelligo autem per *judicia in magistratus* potestatem eam, quam Graeci Ephoreiam vocant. De Ephoris enim agere hoc loco solis, neque aliis magistratibus, est certum, vel ex temporis significatione, quo huic muneri dicuntur praefuisse. Scheff. *Magistratus* in unitatis numero Latinis non denotare collegium magistratuum, sed unum hominem, magistratum gerentem, supra docui. Verum viri doctissimi emendationem legentis, *in magistratus judicia per annuas successiones*, probare nullo modo possum. Praetermitteretur enim, quod praetermitti nullo modo debebat, cui *dederit judicia in magistratus:* cum de ceteris dixerit, regibus dedit potestatem bellorum, senatui dedit custodiam legum, populo dedit sublegendi senatum potestatem, quomodo dicere potuit *in magistratus judicia per annuas successiones*, non addito, cui haec judicia dederit. Non itaque movenda est codicum plerorumque scriptura: *magistratibus juditia per annuas successiones.* nisi malis cum Juntina, *magistratibus judicia & annuas successiones.* Sed tamen vulgatam lectionem huic praefero. Per *magistratus* autem intelliguntur *Ephori*, qui, etsi non de omnibus negotiis, de potissimis tamen & maximi momenti rebus judicabant. Graev.

Per annuas successiones] Hanc lectionem e vestigiis vetustorum codicum eruisse se dicit Acidalius ad Velleium II. 130. 8. Bongarsius edidit, *& annuos successores*, quod non convenit sequenti verbo *permisit:* cum successores, ut fraenum immodicae potentiae, soleant imponi. Vide Sallust. Catil. 6. 10. Liv,

creandi quos vellet magistratus, potestatem permisit. 3 Fundos omnium aequaliter inter omnes divisit, ut aequata patrimonia neminem potentiorem altero redderent. 4 Convivari omnes publice jussit, ne cujus divitiae vel luxuria in occulto essent. 5 Juvenibus non amplius una veste uti toto anno permisit, nec quemquam cultius quam alterum progredi, nec epulari opulentius, ne imitatio in luxuriam verteretur. 6 Pueros puberes, non in forum, sed in

Liv. III. 39. 9. & IV. 5. 8. & XXXIII. 32. 6. BERNEC. Legendum, *annuos successores*. male enim ista mutavit ex Acidalio ad Vellejum Berneccerus. Vult auctor magistratus tales fuisse, quibus annuos successores crearent: eoque sensu *annui magistratus* dicuntur Liv. III. 39. GRONOV.

4. *Convivari omnes publice jussit*] Unus ex MSS. nostris mordicus retinet, *convivarent omnes publice jussit*, unde fecero, si mei arbitrii res sit, *conviverent omnes publice jussit*, ut dixit Plautus Amph. *Missi ad navem Sosiam, ut hodie tecum conviveret.* Porro quod subjungit, *ne cujus divitiae vel luxuria in occulto essent:* eadem de caussa & veteres severioresque illi Romani non tantum in atriis coenabant apertis januis, sed etiam in illis opes omnes suas positas habebant, ut tradit egregie non vulgo vulgatus, sed membranaceus meus Servius ad illud Virgil. Aeneid. I.

vocemque per ampla volutant
Atria.

his verbis: *Tangit*, inquit, *morem Romanum. Nam, ut ait Cato, & in atrio & duobus ferculis epulabantur antiqui*, *unde ait Juvenalis*,

quis fercula septem
Secreto coenavit avus?

ibique etiam pecuniam habebant, *unde qui honoratiores erant liminum custodes adhibebantur*, *ut*

qui Dardanio Anchisae
Armiger ante fuit, fidusque ad limina custos.

& culina erat. Unde & atrium dictum, quia atrum fumo erat. Alii dicunt Atria Etruriae civitatem fuisse, quae domos amplas vestibulis habebat, quae cum Romani imitarentur atria appellaverunt. Alii atria magna & sedes capacissimas tradunt, unde Atria Licinia, & Atrium libertatis. Hactenus qui penes me est manu exaratus Servius, ubi legendum putem, *qui servi honoratiores erant, liminum custodes adhibebantur.* addo etiam de meo, hos ab iisdem *atriis*, *atrienses* dictos, ut vel ex solo pluribus locis Plauto probari potest, quae ideo non adscribo, quia jam nunc hic nominis mei oblitus videri possim. MOD.

Ne cujus divitiae vel luxuria] Idem spectantes *Romani veteres imperarunt, ut patentibus januis pranstaretur & coenitaretur: ut sic, oculis civium testibus factis, luxuriae modus fieret.* Macrob. Saturnal. II. 13. princip. vid. Val. Max. II. 5. 5. Contra Senec. Epist. 43. f. *vix quemquam invenies, qui possit aperto ostio vivere.* BERNEC.

5. *Verteretur*] Nobiliss. Sebisio subscribo, rescribenti *verteret*, absolute, ut Tacitus & optimi quique saepe. Sic infra XXXVI. 2. 16. BERNEC. Sebisius conjecit legendum esse *verteret*, ut infra XXXVI. 2. 16.

in agrum deduci praecepit; ut primos annos non in luxuria, sed in opere, & in laboribus agerent. [7] Nihil eos somni causa substernere, & vitam sine pulmento degere, neque prius in urbem redire, quam viri facti essent, statuit. [8] Virgines sine dote nubere jussit; ut uxores legerentur, non pecuniae; severiusque matrimonia sua viri coërcerent, cum nullis dotis frenis tenerentur. [9] Maximum ho-

a. 16. *convertit*, & similiter ab aliis scriptum reperitur. Verum nihil opus illo. Non quia interdum sic loquuntur auctores, idem perpetuum est putandum. Quoties dicunt *vertit*, aut *convertit*, pro *vertitur*, aut *convertitur*, subaudiendum omnino *se*. Certe Sosipater illud Virgilii, *Genibusque volutans Haerebat* explicat sic, *Volutans scilicet se*. At pro verbo activo & pronomine reciproco Latini saepissime passivum usurpant: ut *lavari* pro *lavare se*; *exerceri* pro *exercere se*; *parari* pro *parare se*. Quidni ergo & hic *verteretur* pro *verteret se* scriptum putaremus? VORST.

6. *Sed in opere & in laboribus*] Angl. *sed inopia*, quod non contemnendum. Nam luxuriae rectius opponitur inopia, quam labor, & inopia, socia vitae rusticae. Vellem autem scribi, *sed in inopia*. SCHEFF. Anglici libri hic non sunt anteferendi vulgatis. *Opus* est labor rusticus, ut saepissime. quamvis sine pulmento viverent, non tamen in inopia vivebant. Primos, inquit, annos non in luxuria, ut Romae pueri in forum ducti, praetextam deponebant, & puram induebant togam, sed in agris, in opere rustico & laboribus perpetuis transigebant. GRAEV.

7. *Et vitam sine pulmento degere*] Plinius lib. XVIII. cap. 8. *Pulte autem, non pane vixisse longo tempore Romanos manifestum, quoniam inde & pulmentaria hodieque dicuntur.* Haec ille. *Puls* cibus ex farina factus, a *pulte pulmentum*, id est, *obsonium*. Cicero lib. V. Tuscul. Quaest. *Cubile terra, pulmentum fames erat Anacharsi philosopho.* Horatius lib. II. Serm. Sat. 2. *pulmentaria* pro quovis suavi cibo posuisse videtur, cum inquit:

tu pulmentaria quaere sudando.

Quomodo & hoc loco Justinus *pulmento* usus apparet. GLAREAN.

Sine pulmento] Quod genus est ex delicatissimis obsoniis. Haec vox non a *pulte*, sed a *pulpa* deducenda est, ut sic *pulmentum* sit, quasi *pulpamentum*. Plaut. Rud. IV. 2. 32. *Sed hic rex cum aceto pransurus est & sale, sine bono pulmento.* *Pulpamentum* occurrit apud Terentium Eunuch. III. 1. *Lepus tute es, & pulpamentum quaeris.* de eo, qui in alio quaerit, quod ipse habet: lepores enim lumbis & clunibus suis pulpamentum de se praebent. Sic Plaut. Stich. V. 4. 31. *Nimis vellem aliquid pulpamenti.* Glossae Gr. Lat. Σάρκωμα, *pulpamentum*. Hinc etiam *pulpamen* in Epit. Liv. XLVIII. GRONOV.

8. *Sine dote*] Refert etiam Ælianus VI. Hist. Var. 6. At Aristoteles II. Polit. 9. Spartanos reprehendit, quod magnas dotes dent. Nimirum quia jam tum a legibus institutisque Lycurgi sui desciverant, ut iis exprobrat Plutarchus in Lysandro, Cleomene & Agide, BERNEC.

Matrimonia sua] Hoc est, uxores suas. Sic infra III. 5. 6. & XIV. 3. 7. & XVIII. 6. 5. & Impp. in Codice saepius. Ita *clientelae* pro clientibus, *servitia* pro servis, & id genus infinita. IDEM.

Dotis fraenis] Titinnius: *Viri enim* (ita

honorem non divitum & potentium, ſed pro gradu aetatis ſenum eſſe voluit. Nec ſane usquam terrarum locum honoratiorem ſenectus habet. 10 Haec quoniam primo, ſolutis antea moribus, dura videbat eſſe, *auctorem eorum Apollinem Delphicum* fingit, *& inde ſe ea ex praecepto numinis detuliſſe*, ut conſueſcendi taedium metus religionis vincat. 11 Dein ut aeternitatem legibus ſuis daret, jurejurando obligat civitatem, nihil eos de ejus legibus mutaturos, priusquam reverteretur: & ſimulat, ſe ad oraculum Delphicum proficiſci, conſulturum, quid addendum mutandumque legibus videretur. 12 Proficiſcitur autem Cretam, ibique perpetuum exſilium egit, *abjicique in mare oſſa ſua* moriens juſſit; ne relatis Lacedaemona, ſolutos ſe Spartani religione jurisjurandi in diſſolvendis legibus arbitrarentur.

Cap. IV.

(ita legendum arbitror) *dotibus deliniti, ultro etiam uxoribus ancillantur.* Plautus paſſim. BONGARS. Vide Senec. Controv. I. 6. BERNEC.

9. *Sed pro gradu aetatis ſenum eſſe voluit.*] Recte illud *pro gradu aetatis.* Nam, quod a foediſſimo Satyrographo ſcriptum eſt, verum fuit Lacedaemone. Ibi enim qui vel uno anno vel menſe etiam major eſſet, illi honos & prohedria ab altero deferebatur. FABER.

Nec ſane usquam terrarum &c.] Romanis tamen mire habitam in honore aetatem ſeram, diſcimus vel ex Ovid. lib. V. Faſtor. v. 58.

Magna fuit quondam capitis reverentia cani:
Inque ſuo pretio &c.

Et Juvenal. XIII. 53.

Credebant hoc grande nefas & morte piandum,
Si juvenis vetulo non aſſurrexerat, &c.

Et plura hisdem tribuit. Agellius II. 15. Verum illis de aureo ſaeculo ſermo, & innuunt, aevo ſuo virtutem eam minus cultam; ſicut & iſto noſtro, contra praeceptum divinum Levit. XIX. 32. BERNEC.

10. *Auctorem eorum Apoll. Delph. fingit*] Val. Max. I. 2. Sed Plutarchus Lycurgo, & Strabo lib. X. haec non ficta, ſed acta referunt: & Herodotus I. 65. recitat verſus Pythiae ad Lycurgum ſciſcitandi oraculi ergo adventantem. Etſi idem adſerat cum Pauſania in Laconicis, quod nonnulli harum legum non Lycurgum, ſed Minoëm auctorem, atque a Cretenſibus eas ad Spartanos per Lycurgum translatas exiſtiment. BERNEC.

11. *Ut aeternitatem legibus ſuis daret*] Steterunt autem illae per annos fere octingentos, ut ex Livii locis aliquot diſcere eſt, XXXVIII. 34. 9. MOD. Quingentos tantum refert Plutarch. in Lycurgo cap. 56. pr. BERNEC.

12. *Proficiſcitur autem Cretam*] In Samo vita exceſſiſſe Lycurgum, auctor eſt Heraclides. Λυκῦργος ἐν Σάμῳ ἐτελεύτησε, καὶ τὴν Ὁμήρε ποίησιν

CAP. IV. [1] His igitur moribus ita brevi civitas convaluit, ut, cum Messeniis, propter stupratas virgines suas in solemni Messeniorum sacrificio, bellum intulissent, gravissima se exsecratione obstrinxerint, *non prius quam Messenam expugnassent, reversuros;* tantum sibi vel de viribus suis, vel de fortuna spondentes. [2] Quae res initium dissensionis Graeciae, & intestini belli causa & origo fuit. [3] Itaque, cum contra praesumtionem suam annis decem in obsidione urbis tenerentur, & querelis uxorum post tam longam viduitatem revocarentur, [4] veriti, ne hac perseverantia belli gravius sibi quam Messeniis nocerent: quippe illis quantum juventutis bello intercidat, mulierum fecunditate suppleri; sibi & belli

πείσατο παρὰ τῶν ἀπογόνων τοῦ Κρεωφύλου λαβὼν, πρῶτος διεκόμισεν εἰς Πελοπόννησον. Scio quidem, auctores dissentire de loco mortis, & sepulturae Lycurgi: in Samo tamen obiisse, nemo dixit. Quin & sequentia reclamant, ubi dicitur, libros Homeri a posteritate Creophyli (male apud Plutarchum in Lycurgo legitur Κλεοφύλου) acceptos, primus in Peloponnesum deportasse. Omnino itaque scribe, *ἐν Σάμῳ ἐγένετο*, ut est in MS. Sami enim aliquamdiu egit. Vide Plutarchum. VOSS.

Ubique perpetuum &c.] De loco mortis ac sepulturae dissensum auctorum ostendit Plutarchus Lycurgo extremo. BERNEC.

CAP. IV. 1. *Cum Messeniis propter stupratas*] Strabo lib. VI. & VIII. Pausanias lib. III. & IV. Orosius I. 21. habet, *propter spretas virgines:* vitiose. Strabo enim *ὑπὲρ φθορᾶς τῶν παρθένων.* De hoc bello varie Servius P. Danielis in III. Aeneidos. BONGARS. Adde Lactantium I. 20. qui nonnihil variat. BERNEC.

Messeniam expugnassent] Error est. Legi debet *Messenam*, vel *Messenen.* Nam Messenia est ager seu territorium Messeniorum, at Messena seu Messana, seu etiam Messene, est urbs ipsa territorii princeps, aut, si ita velis, metropolis. In MSS. est *Messenum*, quod, quanquam corruptum, veteris tamen scripturae vestigia retinet. FABER. Plin. IV. Nat. Hist. 5. *Ibi regio Messenia duodeviginti montium, amnis Pamisus. Intus autem ipsa Messene.* Adde Pomp. Melam II. 3. & Stephanum de Urbibus. SCHEFF.

3. *In obsidione*] MS. *in obsidionem* nec displicet. Vide, quae notavi supra II. 13. IDEM.

4. *Mulierum fecunditate suppleri;*] Seneca in Hippol. 469.

Excidat agedum rebus humanis Venus,
Quae supplet ac restituit humanum genus.

GRONOV.

Sibi & belli damna assidua] MS. unus longe optimus, *sibi & belli damna insidua.* quod nisi a mala manu est, quid sibi velit, demiror equidem. maxime cum in uno etiam suo Cod. vet. repererit Bongarsius, *sibi & belli indamna assidua* &c. porro de Partheniis vide Servium ad illud ex Virgil. Æneid. lib. III.

belli damna adſidua, & fecunditatem uxorum, abſentibus viris, nullam eſſe. 5 Itaque legunt juvenes ex eo genere militum, qui poſt jusjurandum in ſupplementum venerant, quibus Spartam remiſſis promiſcuos omnium feminarum concubitus permiſere; 6 maturiorem futuram conceptionem rati, ſi eam ſingulae per plures viros experirentur. 7 Ex his nati,

Hinc ſinus Herculei (ſi vera eſt fama) Tarenti
Cernitur.

Mod. MSS. plerique habent, *bellis*. Forte ſcripſit noſter, *& ex bellis damna aſſidua*, & per *bella* intellexit *praelia*. ut fecit locis aliis. Scheff.

7. *Partheniae*] Ita Vett. & Graeci, non *Parthenii*, ut vulgo. Vide praeter ceteros Euſtathium in Dionyſ. Bongars. Adde Servium in Virgil. III. Aeneid. ubi tamen inepte, *Partheniatas* hos dictos ait. Ὁ παρθενίας plane reſpondet noſtrati, ein Jungfrawkind. ἡ παρθένος, *virgo*. *Spurios* hos appellat auctor XX. I. 15. Scalig. in Euſeb. p. 73. f. I. Bernec. Pro *Partheniae* vulgo legitur, *Parthenii*; quae lectio jure damnari non poteſt; nam puer e puella natus, qui patrem appellare non poſſit, Homero Parthenios dicitur, alias Parthenias; quare utrumque probum eſt: (locus Homeri Iliad. XVI. 18. legitur.) Sed nunc aliud dicam, quod ad Juſtinum ipſum, fateor, non pertinet quidem, ſed ad Virgilium; imo ad Interpretes Virgilii, & qui vitam ipſius nobis reliquere. Sic ſcribit Sebaſtianus Corradus, ubi de Virgilii nomine agit; *Nos Antonio Thyleſio praeceptori noſtro potius aſſentimur; qui putabat a virginali modeſtia & verecundia, Virgilium dictum fuiſſe. Hanc ejus ſententiam eo libentius ſequor, quod poëta (ut Auſonius, vitae ſcriptor, & Servius affirmant) ex moribus etiam Graece cognomen accepit; Nam Parthenias eſt appellatus. Hinc in libris MSS. pene omnibus illa eſt inſcriptio*, PUBLII PARTHENIATIS VIRGILII MARONIS LIBER. Haec Corradus; qui utinam nihil tale ſcripſiſſet, nam ipſum ſemper feci maximi, vel ob ſolam Ciceronis vitam, quae ab ipſo conſcripta eſt, & quae mihi ob judicium & exquiſitam quandam hominis diligentiam, tantopere placet. Sed in iis, quae ipſe accepta ab aliis ſua comprobavit aſſenſione, bis profecto peccat. Primum, quia non viderit Parthenian apud Graecos nil eſſe aliud, ſi proprie loqui velis, quam ſpurium, ſeu filium puellae, quae virgo putaretur, cum non eſſet tamen; quo in genere vel Mercurius ipſe pater ingeniorum decipi poſſit. Itaque nomen eſt probroſum, Parthenias, quod Virgilius, ſi viveret, haud ſane libenter acciperet. Alterum eſt, quod putaret Corradus *Parthenias* poſſe formare *Partheniatis* in caſu patrio, quae res neſcio qua poſſit ratione excuſari; nam *Parthenias* itidem inflectitur ac *Lycias*, & *Aeneas*. Sed unde igitur Virgilius dictus eſt *Parthenias*, & a quibus orta illa appellatio? Uno reſponſo rem confecero. Grammaticaſtri, qui ſe doctos perhiberi ſtudebant, illi non poterant neſcire Virgilium libenter victitaſſe ad Neapolin, quam ipſemet Parthenopen vocat, in fine Georgicôn.

Illo Virgilium me tempore dulcis alebat
Parthenope, ſtudiis florentem ignobilis otii.

Inde Virgilium, ut ſe bellos homines

nati, ob notam materni pudoris, *Partheniae* vocati: [8] qui cum ad annos triginta pervenissent, metu inopiae (nulli enim pater exsistebat, cujus in patrimonium successio speraretur) ducem Phalantum adsumunt, filium Arati, qui auctor Spartanis fuerat juventutis ad generandam subolem domum remittendae: [9] ut sicuti dudum patrem ejus nascendi auctorem habuissent, sic ipsum spei ac dignitatis suae haberent. [10] Itaque nec salutatis matribus, e quarum adulterio infamiam collegisse videbantur, ad sedes inquirendas proficiscuntur; [11] diuque & per varios casus jactati, tandem in Italiam deferuntur, & occupata arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incolis, sedes ibi constituunt. [12] Sed post annos plurimos dux eorum Phalantus, per seditionem in exsilium proturbatus, Brundisium se contulit, quo expulsi sedibus suis veteres Tarentini concesserant.

nes facerent, & Graece scire viderentur, *Parthenian* vocavere; sed quod ipsi honoris causa faciebant, id, probri & ignominiae metu, poterant non dixisse; neque enim multum ad honorem Virgilii videtur pertinuisse, ut spurius & meretriculae proles diceretur, id est, ut interpretor, Parthenias. FABER. Infra xx. 1. 5. vocantur *Spurii*, quales revera & erant. VORST.

8. *Qui cum ad annos triginta pervenissent*] Suspectus hic mihi numerus videtur. Ego *viginti* legendum puto. Nam juvenes post decimum obsidionis annum Spartam missi fuerant, & Messeniam nono decimo tandem anno expugnatam scribit ex Ephoro Strabo lib. VI. ubi de Tarento. GLAREAN.

Nulli enim pater] Ἀπάτορες, & spurii filii. Infra lib. XX. BONGARS.

Palantum] Graeci Φάλαντον, & Horat. l. II. Od. 6. Eustathio Φίλανθος. De Tarentinorum origine vide etiam Pausaniam in Phocicis. IDEM. Juntae: *Phalantum*. Ut Graeci, quibus *Phalantus*. Et statim iidem cum omnibus MSS. *filium Arati* pro *Araci*. GRAEV. Aliis *Palantus*, aliis *Phalantus* dicitur. In MS. *Phalanctus*, vitiose quidem, sed propius ad veram lectionem. Nam omnino scribendum est *Phalanthus* per octavam Graecorum literam Θ, ut & plus uno loco apud Pausaniam, auctorem in hoc genere, cui tuto credi possit. At qui ab aliis *Aracus* dicitur, is ab aliis *Aratus*. Illud prius magis placet. FABER. Quoniam Graeci Φάλαντος scribunt, & Juntarum editio, ut Graevius testatur, manifeste ita habet, ita omnino & rescribendum putavimus. Deinde quia MSS. omnes, ut Bongarsius testatur, habent *Arati*, nec aliter vetus editio Juntina, illud item hic resumpsimus. VORST. *Phalantum* recte Vorstius ex Junt. Graevio suasore, item *Arati*. SCHEFF.

11. *Sedes ibi constituunt*] Angl. *sedes sibi constituunt*. Probo. SCHEFF.

12 *In exsilium proturbatus*] Antiquiores editiones *perturbatus*. Et dicunt sane *perturbare* pro *proturbare*. Valerius Max. 1. 8. ext. 8.

rant. [13] His moriens persuadet, *ut ossa sua postremusque reliquias conterant, & tacite spargi in foro Tarentinorum curent.* [14] *Hoc enim modo reciperare illos patriam suam posse, Apollinem Delphis cecinisse.* [15] Illi arbitrantes eum in ultionem sui civium fata prodidisse, praeceptis paruere. [16] Sed oraculi diversa sententia fuerat. Perpetuitatem enim urbis, non amissionem, hoc facto promiserat. [17] Ita ducis exsulis consilio, & hostium ministerio, possessio Tarentina Partheniis in aeternum fundata: [18] ob cujus beneficii memoriam Phalanto divinos honores decrevere.

CAP. V. [1] Interea Messenii, cum virtute non possent, per insidias expugnantur. [2] Dein, cum per annos octoginta gravia servitutis verbera, plerumque & vincula, ceteraque captivitatis mala perpessi essent, post longam poenarum patientiam, bellum instau-

Inventurum equum, sed ut eo perturbatus periret. Caesar. VII. de Bell. Gal. *De vallo perturbare.* Auctor ad Herenn. IV. *Praecipitem perturbare ex ea civitate.* Vide & Gifanii Obs. L. L. VORST.

13. *Hic*] Rectius MS. Bongars. *bis.* GRONOV.

16. *Hoc facto promiserat*] Angl. una voce auctius *promiserat Deus.* Sed glossatoris est, praecedit proxime de oraculo, quo verbum hoc referendum. SCHEFF.

17. *Fundata*] Liv. III. 60. *Rebus urbanis compositis, fundatoque plebis statu.* GRONOV.

CAP. V. 2. *Deinde cum per annos octoginta gravia servitutis verbera*] Ita hic locus distinguendus est: *Deinde cum per annos* LXXX. *gravia servitutis, verbera plerumque & vincula, caeteraque captivitatis mala, perpessi essent*, &c. Voss. Vossius distinguendum censet sic, *gravia servitutis, verbera plerumque & vincula, ceteraque captiv. mala.* Id quod nobis quoque fit verisimile. Infra XI. 3. 7. similiter fere *gravissima quaeque supplicia miserrimae captivitatis.* VORST. Pausanias in Messeniacis Messenicum bellum secundum anno XXXIX. post primum fuisse motum tradit. Sed a Justino stat Euseb. in Chronicis. quod confirmat Tyrtaei aetas, ut observat magnus Valesius ad excerpta Diodori Siculi. Ipse enim Tyrtaeus cecinit se tertia γενεᾷ, seu aetate post primum bellum ab Atheniensibus missum esse ad Lacedaemonios. γενεὰ vero erat triginta annorum, ut tres γενεαὶ sint nonaginta anni. GRAEV.

Plerumque] Sebisius, nec male, *plerique.* BERNEC.

Captivitatis] Ita MS. & quaedam Editt. & se rursus auctor infra XI. 3. 7. Bongars. edidit *captae civitatis.* IDEM.

Poenarum] Hae sunt calamitates, quas victi a victoribus patiuntur, eaque notione hanc vocem usurpat Seneca in Hippol. 439.

Me cura solicitat tui,
Quod te ipse poenis gravibus infestus domas.

GRONOV.

3. Con-

instaurant. [3] Lacedaemonii quoque eo conspiratius ad arma concurrunt, quod adversus servos dimicandum videbatur. [4] Itaque, cum hinc injuria, inde indignitas animos acueret, Lacedaemonii, de belli eventu oraculo Delphis consulto, jubentur ducem belli ab Atheniensibus petere. [5] Porro Athenienses, cum responsum cognovissent, in contemtum Spartanorum Tyrtaeum, poëtam, claudum pede, misêre: [6] qui tribus praeliis fusos eo usque desperationis Spartanos adduxit, ut ad supplementum exercitus servos suos manumitterent, hisque interfectorum matrimonia pollicerentur; [7] ut non numero tantum amissorum civium, sed & dignitati succederent. [8] Sed reges Lacedaemoniorum, ne contra fortunam pugnando, majora detrimenta civitati

3. *Conspiratius ad arma concurrunt.*] MS. Leydensis; *concinitius.* Viderint eruditi an non ab auctoris manu sit, *concitatius.* Certè hoc placet prae illo *conspiratius.* BOXHORN. Boxhornius pro *conspiratius* legendum censet *concitatius*; Sebisius autem *confirmatius.* Nobis nihil mutandum videtur. VORST.

Quo adversus &c.] Val. Acidalius ad Vell. II. 130. 8. emendat, *quod adversus*, nisi forsan hic altera vox deest, quae ex opposito respondeat τῷ *conspiratius*, pro quo Sebisius mallet *confirmatius.* BERNEC. Pro *quo* cum Acidalio legendum puto *quod.* Placet item quod in uno MS. reperit Bongarsius *dimicandum videbatur.* Est autem *dimicaturi videbantur*, & *dimicandum videbatur*, pro *dimicaturi erant*, & *dimicandum erat.* *Videri* pro *esse* non rarum, ut Graecorum δοκεῖν pro εἶναι. VORST. Recte vidit Acidalius & Vorstius, scribendum esse, *quod adversus servos.* & sic Juntina: legitur in eadem editione paullo ante, *tanto conspirantius* pro *conspiratius.* male. GRAEV.

4. *Oraculo Delphis*] Praeter Strabonem lib. VIII. Lege Pausaniam lib. IV. BONGARS.

5. *Tyrtaeum poëtam claudum pede*] MSS. plerique habent *claudo*, quod fortasse rejici non debuit. Horat. III. Od. 2.

Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede poena claudo.

SCHEFF.

6. *Fusos*] Sic omnino ex MS. rescribendum. Jam enim, antequam Tyrtaeus adveniret, fugati erant. GRONOV.

Servos suos manumitterent] Apud Thucyd. tamen V. 7. 12. Spartani servis demum e bello reversis libertatem donarunt. Quod & Romani fecere. Liv. XXIV. 16. 8. BERNEC.

7. *Dignitati succederent*] Eodem modo *succedere caritati* dixit Liv. XXIV. 5. Hos vero servos, quibus illa pollicebantur, ἐπευνάκτας vocarunt, quod lectis dominorum successerant, teste Athenaeo VI. 20. Deipn. p. 271. GRONOV.

8. *Majora detrimenta civitati infligerent*] *Infligerent* scripsit Berneccerus auctoritate unius Cod. MS. quem vidit Bongarsius. Alii omnes *infunderent*: quod idem in antiquioribus

vitati infligerent, reducere exercitum voluerunt; 9 ni intervenisset Tyrtaeus, qui composita carmina exercitui pro concione recitavit, in quibus hortamenta virtutis, damnorum solatia, belli consilia conscripserat. 10 Itaque tantum ardorem militibus injecit, ut non de salute, sed de sepultura solliciti, tesseras, insculptis suis & patrum nominibus, dextro brachio deligarent: 11 ut, si omnes adversum praelium consumsisset, & temporis spatio confusa corporum lineamenta essent, ex indicio titulorum tradi sepulturae possent. 12 Cum sic animatum reges exercitum viderent, curant rem hostibus nuntiari.

ribus quoque typis expressis est. Ego non dubito quin auctor scripserit *injungerent*. *Detrimenta injungere* cum minus notum esset librariis, scripserunt pro eo *infunderent*: quomodo & infra XLII. 5. 10. pro *injunxit*, scripserunt *incussit*. Brutus in Ep. ad Cic. quae est decima tertia lib. XI. *Ne quid detrimenti reip. injungant*. Cujus generis multa & in Livio aliisque reperiuntur. VORST. MSS. omnes fere habent, *infunderent*. Idem servant editiones veteres. Ex quo Vorstius se non dubitare ait, quin auctor scripserit *injungerent*, cum & Cicero sic loquatur, sive Brutus ad Cic. XI. Ep. 13. Ego vero illud *infunderent* non repudiem vel propter ipsum illum librorum consensum, cum praesertim Cicero *infundere vitia in civitatem* dixerit ratione haud dissimili. Verba extant lib. III. de LL. *Non solum vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in civitatem*. Nec abit multum *infundere agmen urbi*, quod est apud Florum III. 21. ubi de Sylla: *Collinaque porta geminum agmen urbi infudit*. SCHEFF. Juntina stat pro vulgato *infligerent*. *Infundere detrimentum civitati* nemo dixerit. Verissimam duco & ingeniosissimam emendationem Vorstii. Ignotior significatio vocis *injungere* huic loco interpolatrices manus admovit GRAEV.

9. *Tyrtaeus, qui composita carmina &c.*] Horatius in Arte:

Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit.

Hujus partim meminere, partim versuum fragmenta proferunt, Plato non semel Libris de Legibus: Pausanias Messenicis: Strabo lib. VI. Plutarchus in Lycurgo: Quintilianus X. 1. Polyaenus Strateg. lib. I. Stobaeus in Eclogis: Lycurgus rhetor Orat. contra Leocratem: Max. Tyrius Dissert. XXI. Suidas Laconem eum aut Milesium fuisse scribit: Noster Atheniensem, beneficio forte, non origine. Nam & postea Lacedaemone quoque factum civem Plato tradit. Corrigendus hoc loco Sex. Ampelius: *tertiusque* Messenio bello, ex oraculo Apollinis, dux ab Atheniensibus per ludibrium missus, *poenateas voto* militum animos concitavit, ut tam diuturnum proelium victoria consummarent. lego *Tyrtaeusque*, & mox *poëmata noto*, aut tale quid, at certe *poëmata*. BERNEC.

Pro concione] Sic & Ciceroni dictum *pro rostris*, quod aliis *in rostris*, Eidem III. Ep. Fam. 8. *pro tribunali agere*. GRONOV.

10. *Tesseras insculptis suis & patrum nominibus*] Fuerunt tabellae ligneae, quas Polyaenus I. 17. eadem de re agens σκυταλίδας, vocat. Hesychius in Χελκῶν, sed de alio agens: πινάκιον πύξινον ἐπιγεγραμμένον.

ri. [13] Messeniis autem non timorem res, sed aemulationem mutuam dedit. [14] Itaque tantis animis concursum est, ut raro umquam cruentius praelium fuerit. [15] Ad postremum tamen victoria Lacedaemoniorum fuit.

CAP. VI. [1] Interjecto tempore, tertium quoque bellum Messenii reparavere: [2] in cujus auxilium Lacedaemonii, inter reliquos socios, etiam Athenienses adhibuere: [3] quorum fidem cum suspectam haberent, supervacaneos simulantes, a bello eosdem dimiserunt. [4] Hanc rem Athenienses graviter ferentes, pecuniam, quae erat in stipendium Persici belli ab universa Graecia collata, a Delo Athenas transferunt; ne, deficientibus a fide societatis Lacedaemoniis, praedae ac rapinae esset. [5] Sec nec Lacedaemonii quievere: qui cum Messeniorum bello occupati essent, Peloponnenses immisere, qui bellum Atheniensibus facerent. [6] Parvae tunc temporis, classe in Aegyptum missa, vires Atheniensibus erant. Itaque navali praelio dimicantes,

γραμμένον τὸ ὄνομα τῦ αὐτῦ καὶ πατρός. Nomina patrum simul insculpere necesse habuerunt, quia cognominibus carebant; neque aliter agnosci potuissent. VORST.

CAP. VI. 1. *Tertium quoque bellum*] De quo praeter ceteros ad III. 4. 1. jam citatos, Diodorus XI. 64. & XV. 66. BONGARS.

3. *A bello eosdem dimiserunt*] In MS. legitur, *bello eodem dimiserant.* quod videtur vulgato praeferendum, quia dicitur majori emphasi & convenientiori memorandis. Quasi diceret, ab eo ipso bello, ad quod paulo ante evocaverant. Id quod auget injuriam, quia poterant non evocasse. At languet illud, si *eosdem* legas. SCHEFF.

4. *Athenienses*] Inter quos erat Cimon Miltiadis filius. Pausanias in Messeniacis, & Thucyd. lib. 1. IDEM.

A Delo] Id enim commune Graeciae aerarium esse voluerunt. Probus in Aristide: Thucydides I. 16. 3. BONGARS. Solitos autem veteres in fanis publicas privatasque pecunias suas deponere patet etiam ex Cicerone lib. II. de Legibus 16. & Plauto Bacchid. II. 3. 72. & 78. Vide Brodaei Miscell. IV. 17. & Corn. Nep. in Hannibale. BERNEC.

5. *Peloponnenses*] Bellum Peloponnesiacum octo libris a Thucydide comprehensum: de quo & Plutarchus in Pericle; & Diodorus lib. XII. BONGARS.

6. *Parvae tunc*] Hunc locum male accepit Orosius lib. 1. fin. *Athenienses autem*, inquit, *missa in Aegyptum parva classe.* Auctor noster non *parvam classem*; sed *parvas vires* dicit Atheniensibus fuisse, missa classe ducentarum navium in Aegyptum. Thucyd. I. 18. 16. BONGARS. In auxilium Aegyptiorum, qui mortuo Xerxe a Persis defecerant, regemque sibi Inarum constituerant, ingentem classem Athenienses tunc miserant, ut ex Diodori Sic. XII. 71.

tes, facile superantur. [7] Interjecto deinde tempore, post reditum suorum aucti & classis, & militum robore, praelium reparavere. [8] Jam & Lacedaemonii, omissis Messeniis, adversus Athenienses arma verterant. [9] Diu varia victoria fuit: ad postremum aequo Marte utrimque discessum. [10] Inde revocati Lacedaemonii ad Messeniorum bellum, ne medium tempus otiosum Atheniensibus relinquerent, cum Thebanis paciscuntur, ut Boeotiorum imperium his restituerent, quod temporibus Persici belli amiserant, ut illi Atheniensium bella susciperent. [11] Tantus furor Spartanorum erat, ut duobus bellis impliciti, suscipere tertium non recusarent, dummodo inimicis suis hostes adquirerent. [12] Igitur Athenienses adversus tantam tempestatem belli duos duces deligunt, Periclen spectatae virtutis virum, & Sophoclen scriptorem tragoediarum: [13] qui diviso exercitu, & Spartanorum agros vastaverunt, & multas Achaiae civitates Atheniensium imperio adjecerunt.

CAP. VII. [1] His malis fracti Lacedaemonii, in annos triginta pepigerunt pacem: sed tam longum otium inimicitiae non tulerunt. [2] Itaque intra quindecim

apparet. VORST. In MSS. plerisque pro *erant*, legitur *addiderant*. Vix est dubium mihi, quin divisim scripserit Justinus, *vires Atheniensium ad id erant*, & intellexerit de bello. Vires erant parvae ad id bellum sustinendum. Optime. SCHEFF.

7. *Classis*] Sebisius, *classe*. BERNEC.

10. *Cum Thebanis paciscuntur, ut Boeotiorum imperium* &c.] Sebisius hunc locum ita censet restituendum: *ut Boeotiorum imperium hi restituerent, quod temporibus Persici belli amiserant: illi Atheniensium* &c. BERNEC. Id est, paciscuntur atque promittunt, imperium in Boeotios se Thebanis restituturos. Atque ita emendatione Sebisii, quam Berneccerus refert, nihil est opus. Sic infra v. 3. 3. *Sperans ut dux belli ab omnibus legeretur*, pro *se ducem belli lectum iri*. Et IX. 2. 12. *Pollicetur ut ponatur*, pro *positum iri*. Et XI. 3. 11. *Obstrinxerant se jurejurando, ut Thebas diruerent*, pro *se Thebas diruturos*. Et XXI. 3. 2. *Voverant, ut virgines suas prostituerent*, pro *se prostituturos*. VORST.

12. *Periclem* &c. *& Sophoclem*] Meminit M. Cicero de Officiis I. 40. qui *Praetores* vocat στρατηγούς. BONGARS.

CAP. VII. 1. *In annos triginta*] Pausanias Eliacis prioribus. Vide & supra notas. BONGARS. Thucyd. I. 19. 5. & II. 1. 2. BERNEC.

2. *Itaque quinto decimo anno*] Mira hic scriptorum codicum varietas. Aliqui *extra duodecim annos*, alii, quos secuti sunt impressi quidam, *intra* vel *inter quindecim annos*. Caussa sine dubio, quia numerus signatus

decim annos rupto foedere, cum contemtu deorum hominumque, fines Atticos populantur: 3 &, ne praedam potius, quam pugnam expetisse viderentur, hostes ad praelium provocant. 4 Sed Athenienses, consilio Pericli ducis, populationis injuriam differunt in tempus ultionis; supervacuam pugnam existimantes, cum ulcisci hostem sine periculo possent. 5 Deinde interjectis diebus, naves conscendunt, & nihil sentientibus Lacedaemoniis, totam Spartam depraedantur, multoque plura auferunt, quam amiserant. 6 Prorsus ut in comparatione damnorum longe pluris fuerit ultio, quam injuria.

Clara

tus fuit litteris, nec expressus integris vocabulis. Hinc alii *anno*, alii *annos* fecere, prout eas litteras numerales explicabant. Ego suspicor, scripsisse Justinum, *itaque intra quintum decimum annum rupto foedere.* Eleganter, quasi diceret, non passi sunt quindecim annos, & sic tempus dimidium induciarum praeterire. SCHEFF. Hanc emendationem valde probo & laudo, a qua non longe abit Jumina, in qua scribitur: *itaque intra* XV. *annos.* GRAEV.

4. *Consilio Periclis*] MS. & hic & paulo post *Pericli*, ut superius *Candauli*, apud C. Nep. *Neocli.* & infinita talia, quae pridem docti viri collegerunt. GRAEV. Unus Cod. MS. quem Bongarsius vidit, & hic & paulo post habet *Pericli.* Quod geminum esset ei quod supra I. 7. legitur *fortunae Candauli*, *caedes Candauli.* VORST.

Ducis] Sebis. *ducti.* Ego prorsus expungerem ut irrepticiam glossam. Freinshemio Justini lectio placet. BERNEC.

Supervacuam pugnam existimantes] In MS. legitur, *aestimantes*, pro *existimantes*, quod fortasse non debebat contemni, quoniam hoc sensu verbo *aestimare* utuntur optimi etiam & latinissimi scriptores. Phaedrus noster III. 8.

Ridicule magis hoc dictum, quam vere aestimo.

Quo loco vide, quae a me prolixius annotata sunt de hoc verbo. vid. inf. X. 2. SCHEFF.

5. *Totam Spartam*] Urbem ipsam? Vix credi queat. Optime, si quid video, Sebis. emendat. *oram Spartanam*: nec aliud habet Thucydides II. 7. 1. Simili strategemate Nero Cos. Annibalem, & Agathocles Poenos Syracusas obsidentes elusit. Liv. XXVII. 45. & XXVIII. 43. 16. Noster XXII. 4. &c. BERNEC. *Sparta* hic intelligenda est regio Spartam circumjacens, ut XII. 2. *Troja*, pro agro Trojano. Haec ratio loquendi etiam elegantissimis placuit, inter quos Homer. Iliad. II. 711. ipso Eustathio indice: Φηραὶ πόλις Πελοποννησίων ἔτι δὲ καὶ χώρα. & Schol. ad Pindari Olymp. III. p. 75. Τὴν ὅλην Ἀττικὴν Ἀθήνας εἶπεν. Strab. VIII. p. 358. ἐκαλεῖτο καὶ ἡ χώρα Μεσσήνη. GRONOV. Memini me alicubi legere *Lacedaemonem* pro territorio, seu agro Laconico, *Spartam* autem non memini. Itaque qui cum sensu & judicio legunt, hoc notare poterunt. Certum enim est Spartam a Justino hic pro Laconia usurpatam esse. FABER.

6. *Pluris fuerit ultio quam injuria*] *Pluris esse*, pro plus efficere, plus praestare. Nepos XV. 10. 4. *Unum hominem pluris quam civitatem fuisse.* Plaut. Truc. II. 6. 8. *Pluris est oculatus testis unus quam auriti decem.* VORST.

8. *Hujus*

7 Clara quidem haec Pericli expeditio habita: sed multo clarior privati patrimonii contemtus fuit. 8 Hujus agros, in populatione ceterorum, intactos hostes reliquerant, sperantes adquirere se illi posse, aut periculum ex invidia, aut ex suspicione proditionis infamiam. 9 Quod ante prospiciens Pericles, & futurum populo praedixerat; & ad invidiae impetum declinandum, agros ipsos dono reipublicae dederat: 10 atque ita, unde periculum quaesitum fuerat, ibi maximam gloriam invenit. 11 Post haec interjectis diebus, navali praelio dimicatum est: victi Lacedaemonii fugerunt. 12 Nec cessatum deinceps est, quin aut terra, aut mari, varia praeliorum fortuna invicem se trucidarent. 13 Denique fessi tot malis, pacem in annos quinquaginta fecere, quam non nisi sex annis servaverunt. 14 Nam inducias, quas proprio nomine condixerant, ex sociorum persona rumpebant: 15 quippe quasi minus perjurii contraherent, si ferentes sociis auxilia, potius quam si ipsi aperto praelio dimicassent. 16 Hinc bellum in Siciliam translatum: quod priusquam expono, de Siciliae situ pauca dicenda sunt.

8 *Hujus agros in populatione* &c.] Idem Fabio Maximo cum Annibal ad urbem esset, accidit. Plutarch. in Fabio, & Civili Tacit. v. Histor. 23. qui *notam artem ducum* vocat. BONGARS. Adde & Liv. II. 39. & XXII. 23. Polyaenum lib. II. & IV. Frontin. I. Strat. 8. Thucyd. II. 4. I. Leonis Tactica cap. 20. 22. BERNEC.

Sperantes acquirere se illi posse] Non ideo agros Periclis intactos reliquisse Archidamum, ut eum suspectum redderet Atheniensibus, sed quoniam ei amicissimus erat, inquit Polyaenus. VOSS.

11. *Navali praelio*] Ad Naupactum, duce Phormione. Thucydides lib. II. 16. I. BONGARS.

13. *In annos quinquaginta*] Thucyd. lib. v. 4. 4. IDEM. Contaren. Var. p. 59. pr. BERNEC.

Sex annis] Et praeterea decem mensibus, teste Thucydide II. 5. 15. IDEM.

14. *Inducias* &c.] An jure hoc, vide Alb. Gentilem de Jure Belli lib. III. fine capitis 18. IDEM. Male *condicere inducias* damnat C. Scioppius. vide Gronovium I. Observat. I. ubi erudite defendit Justinum. GRAEV.

15. *Si ferentes sociis auxilia*] MSS. mei plerique: *si ferrent sociis auxilia*, de quo sane non multum pugnaverim. MOD.

Quam si aperto] Angl. *quam si ipsi aperto*. Placet, quia elegans est oppositio inter *socios* & *ipsi*, ut plane vocula omitti non posse videatur. SCHEFF.

LIBER

LIBER IV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Siciliae situs, & soli natura. Aetnae montis, ac Scyllae & Charybdis miracula.*
2 *Nomina, incolae veteres, & tyranni Siciliæ: ei inhiant Carthaginienses.*
3 *Rhegini ab Himerensibus in auxilium vocatis oppressi. Athenienses imperium Siciliae adfectant, & prospere agunt initio.*
4 *Catinienses denuo opem Atheniensium implorant. Syracusani Lacedaemonios arcessunt. Graecorum concursus fit, & bellum in Siciliam transfertur.*
5 *Athenienses a Gylippo, Lacedaemoniorum duce, terra marique franguntur, ducibus Demosthene & Nicia indecoro fato sublatis.*

CAPUT I.

Siciliam ferunt angustis quondam faucibus Italiae adhaesisse; diremtamque velut a corpore, majore impetu, superi maris, quod toto undarum onere

CAP. I. 1. *Siciliam ferunt*] Vide Thucyd. VI. 1. Melam II. 7. Plin. III. Nat. Hist. 8. Diod. V. pr. quem τριγωνίαν βίβλον vocat. Strabonem lib. VI. Solin. cap. 11. Virgil. III. Aen. 418. Eustath. in Dionys. Lucretium lib. 1. Claudian. lib. 1. de Raptu. De incolis Siciliae vide Pausan. in Eliacis. BONGARS. Munster. Cosmogr. l. 3. Scalig. Exercit. 37. 2. BERNEC.

Direptam velut a corpore] Seu mavis *diremptamque*. Virgil. Aen. III. 417.

Haec loca vi quondam & vasta convulsa ruina
Dissiluisse ferunt &c.

Vide Plinium II. 89. Diodor. IV. 87. BERNEC. Quidam Codices *diremtamque* praeferunt, quod probo. Nec aliter Liv. XXIV. 9. *Hispania angusto diremta freto*. GRONOV. Vel scribe *dereptam*, ut ego, vel *diremtam*, ut alii. FABER. Quidam MSS. quos Bongarsius vidit *diremptam*. Sed praefero *direptam*. Memini enim *diripere* idem quoque esse quod *eripere*, *abstrahere*. Ita dicunt *diripere ensem vagina*, *vestem a pectore*, *victoriam*. VORST.

Direptamque velut a corpore, majore impetu] Servant vulgo omnes hanc distinctionem. At ego habeo persuasissimum τὸ *majore* non ad *impetu*, sed *corpore* pertinere, atque sic post ipsum, non ante comma esse ponendum. Vult enim, Siciliam esse quasi particulam corporis maioris sive continentis. Et huc spectat usus comparativi, qui plane nullus est, si ad vocem *impetus* refertur.

re illuc vehitur. [2] Est autem ipsa terra tenuis ac fragilis; & cavernis quibusdam fistulisque ita penetrabilis, ut ventorum tota ferme flatibus pateat; [3] nec non & ignibus generandis nutriendisque soli ipsius naturalis materia: quippe intrinsecus stratum sulphure & bitumine traditur: [4] quae res facit, ut spiritu cum igne inter interiora luctante, frequenter & compluribus locis nunc flammas, nunc vaporem, nunc fumum eructet. [5] Inde denique Aetnae montis per tot secula durat incendium. [6] Et ubi acrior per spiramenta cavernarum ventus incubuit, arenarum moles egeruntur. [7] Proximum Italiae promontorium, Rhegium dicitur; ideo quia Graece *abrupta* hoc

fertur. *Direptam* etsi non contemnam, mallem tamen legere *diruptam*. SCHEFF.

Majore impetu superi maris &c.] Servius ex Sallustio, *Italiae*, inquit, *conjunctam Siciliam constat fuisse, sed medium spatium aut per humilitatem obrutum est, aut propter angustiam scissum, ut autem tam curvum sit, facit natura mollioris Italiae, in quam asperitas, & altitudo Siciliae aestum refudit*. MOD. *Major impetus* est vis, cui resisti non potest, & Θεῦ βία nominatur ab JCtis, ut L. 25. §. 5. D. Locati, & Paul. 1. Recept. Sentent. 7. 7. *Impetus major*, quem locum emendare vult Cujacius, sed male. Nam eodem modo Cic. II. de Invent. 33. *Vis major*. GRONOV.

5. *Ignibus generandis nutriendisque soli ipsius naturalis materia*] Antiquiores typis expressi pro *materia* habent *vis*: quod magis placet. VORST.

4. *Spiritu cum igne inter interiora luctante*] Mira discrepantia in omnibus MSS. Quidam codices habent, *inter interita*. Non dubito quin Justinus scripserit, *ut spiritu cum igne interintra luctante*, &c. Hoc verbum cum insuetum esset Isidoro, qui haec citat, rescripsit, *introrsus*. *Interintra* vero, ut *circumcirca*, *praeterpropter*, & alia. VOSS. MSS. plerique habent hic vocabulum *abrupta*, vel *rupta*, quod ostendit, locum, sicut vulgo legitur, non esse integrum. Lectionem veram puto: *quae res facit, ut spiritu cum igne in interiora rapto luctante* &c. vel, *inter interiora abrepto*. Ea sententia, ut luctante spiritu rapto inter interiora, vel, ut luctante spiritu cum igne inter interiora constituto, postquam abreptus est spiritus ad interiora, sive in interiora. SCHEFF.

Frequenter & compluribus locis] Lege: *ex compluribus locis*, ut & Juntae. GRAEV.

Eructet] MSS. *eructuet*. Servius ad illud Virg. Aeneid. III. 575.

Interdum scopulos, avulsaque viscera montis
Erigit eructans.

Notat *eructo*, *eructas* tantum dici, BONGARS.

7. *Rhegium*] Διὰ τὸ συμβὰν πάθος τῇ χώρᾳ ταύτῃ. ἀποῤῥαγῆναι γὰρ ἀπὸ τῆς ἠπείρου τὴν Σικελίαν ἀπὸ σεισμῶν. Strabo. Dicitur ergo διὰ τῆς ῥήξεως Eustath. Sallust. apud Servium in Aeneid. III. *Haec loca vi quandam* &c. BONGARS. Strabo lib. VI. pag. 178. 19. ex Aeschylo confirmat hoc etymon, dictum scilicet *Rhegium* a ῥήγνυσθαι, *rumpi*, quod hic violentia terrae motuum Siciliam ab Italia divulserit,

hoc nomine pronuntiantur. [8] Nec mirum si fabulosa est loci hujus antiquitas, in quem res tot coiere mirae. [9] Primum quod nusquam alias tam torrens fretum, nec solum citato impetu, verum etiam saevo; neque experientibus modo terribile, verum etiam procul visentibus. [10] Undarum porro in se concurrentium tanta pugna est, ut alias veluti terga dantes in imum desidere, alias quasi victrices, in

rit. Subjicit autem, aliis videri *Rhegium* dictum ob splendorem, quasi *Regium*. Sed ipsi Romani aliter judicarunt, & Graecam esse vocem eo ipso fassi sunt, quod perpetuo cum aspiratione scripserunt, ut docet in Ortographia sua Manutius. Describit urbem Cassiodorus Variar. XII. 14. BERNEC.

9. *Torrens fretum*] *Impetuosum* & *tempestuosum* exponunt. Sed Justinus proprie id intellectum voluit, cujus undae mira varietate nunc in hanc, nunc in illam feruntur partem. Id quod quidem accidit in omni freto, dum venti per angustias ejus nunc ab supero mari, nunc ab infero aquas propellunt, prout vel ab hac, vel ab illa parte sunt validiores, verum maxime in Siculo. Vossio est *aestuosum* paulo melius, sed nec sic quidem satis evidenter redditum, cum *torrens* sit dictum, quia ejus undae torrentis instar feruntur magna vi aquarum. Itaque sequitur, *non solum citato impetu*, respectu nempe ad id *torrens*, quod praecedit. SCHEFF.

Nec solum citato impetu] Est ex MS. qui hunc totum locum ita exhibet: *nec solum citatum impetu, verum etiam vorax*. Quae lectio mihi quidem placet multum prae vulgata. Et primum quidem illud *citato*, quod vulgo habent, natum ex antiqua scriptione *citatom*, in qua simul litera ultima ob similitudinem sequentium deleta videtur. Deinde *saevum* sapit glossam τοῦ *voracis*, quod quia non intelligebant, repudiarunt licet genuinum. *Vorax mare*, quod haurit omnia gurgitibus per vortices. Cicero Philip. II. *Quae Charybdis tam vorax* &c. elegantissime. Et iccirco sequitur de undis, gemitu in voraginem desidentibus. IDEM.

Procul videntibus] Praefero *visentibus*, quod in MSS. & impressis quibusdam habetur, quia magis convenit rei, & attentionem videntis insinuat, quae hic innuitur. IDEM. Sic & Junt. GRAEV.

10. 11. 12. 13. 14.] Haec ab auctore male digesta sunt: aut ab aliis transposita. Nam vetus ordo sic legi postulat: 10. 13. 11. 12. 14. FREINSHEM.

10. *Undarum porro in se concurrentium*] Conjeceram legendum esse *inter se concurrentium*, cum deinde observavi, antiquiores typis expressos ita plane habere. VORST. Vorstius adstipulantibus vetustioribus, *inter se concurrentium*. SCHEFF. Optime! adstipulatur Juntina. GRAEV.

Terga dantes] Ita boni libri: alii, *Virgilius in imum desidere*: alii, *verticibus*. Error inde manavit, quod quis forte ad oram libri, *Virgilii* nomen notaverat, quod in contextum assumtum, transiit in *verticibus*: alii, ut sententia constaret, ad τὸ *Virgilius*, addiderunt, *scribat*. Certe videtur in hac Siciliae descriptione auctor noster ex III. Aeneid. imitatus pleraque observatu facillima. BONGARS. Juntae quoque: *verticibus mergi ac in imum desidere*. Sed hoc glossema est natum ex verbo *Virgilius*, quod in MSS. legitur nonnullis. Id vero studiosus aliquis margini alleverat, significaturus esse locutionem Virgilianam. Potest etiam inter-

in ſublime ferri videas: nunc hic fremitum ferventis aeſtus, nunc illic gemitum in voraginem deſidentis exaudias. [11] Accedunt vicini, & perpetui Aetnae montis ignes, & inſularum Aeolidum, veluti ipſis undis alatur incendium. [12] Neque enim in tam anguſtis terminis aliter durare tot ſeculis tantus ignis potuiſſet, niſi humoris nutrimentis aleretur. [13] Hinc igitur fabulae Scyllam & Charybdin peperere; hinc latratus auditi; hinc monſtri credita ſimulacra, dum navigantes magnis vorticibus pelagi deſidentis exterriti, latrare putant undas, quas ſorbentis aeſtus vorago collidit. [14] Eadem cauſa etiam Aetnae montis perpetuos ignes facit. [15] Nam aquarum ille concurſus raptum ſecum ſpiritum in imum fundum trahit, atque ibi ſuffocatum tamdiu tenet, donec per ſpiramenta terrae diffuſus, nutrimenta ignis incendat. [16] Jam ipſa Italiae Siciliaeque vicinitas, jam promontoriorum altitudo ipſa ita ſimilis eſt, ut quantum nunc admirationis, tantum antiquis terroris dederit; credentibus, coëuntibus in ſe

interpretatio eſſe magiſtri, qui ſic haec verba, *in imum deſidere*, expoſuit, quae poſtea ex marginibus in contextum irrepſit. GRAEV.

11. *Aetnae*] Vide praeter locos ſupra notatos, Plin. II. Nat. Hiſt. 106. Lucret. lib. V. De Scylla & Charybdi vide praeterea Salluſtii fragmenta apud Servium III. Aeneid. BONGARS.

12. *Niſi humoris nutrimentis aleretur*] Angl. *niſi & humoris.* Probo. Non enim vult humore ſolo nutriri, ſed praeter alia humore. Itaque ſupra tanquam rarum & ſingulare, *velut ipſis undis alatur incendium*, cum praemiſerit de regionis ſolo, *intrinſecus ſtratum ſulphure & bitumine.* &c. *Inde Aetnae montis per tot ſecula incendium.* SCHEFF.

13. *Hinc latratus auditus*] Juntae uſum nonnullis aliis impreſſis: *auditos.* MS. *auditis.* lege: *latratus auditi*, GRAEV. Probo quod Graevio noſtro probatur, *latratus auditi*; eſt enim ex doctrina Longini Rhetoris multo grandior ſermo, & magis factus ad terrorem. Tantum Rhetorem vide, ubi agit de Plethynticis, ſeu, ut nos dicimus, de Plurativis. FABER.

15. *Nam aquarum ille concurſus.*] MS. Leydenſis; *mille.* Non male. Paulo poſt, vulgo legitur: *Promontoriorum altitudo ipſa ita ſimilis eſt.* In MS. Leydenſi diſertim exaratum invenio, *ita ſimul eſt.* Et ita legendum poſtulat ſententia loci. Statim enim ſubdit; *coeuntibus in ſe promontoriis ſolida intercipi abſumique navigia.* Pro *intercipi* idem MS. habet, *intercidi.* Elegantius, ut opinor. Sed & ſub finem ejuſdem capitis dicit; *diſcedere ac ſejungi promontoria, quae juncta fuerant, arbitrere.* BOXHORN.

Terrae diffuſus nutrimenta] Haec deſunt in MS. I. Voſſ. GRONOV.

16. *Altitudo ipſa ita ſimilis*] Juntae: *ipſa ita ſibi ſimilis eſt.* GRAEV.

17. *Metu*

se promontoriis, ac rursum discedentibus, solida intercipi absumique navigia. [17] Neque hoc ab antiquis in dulcedinem fabulae compositum, sed metu & admiratione transeuntium. [18] Ea est enim procul inspicientibus natura loci, ut sinum maris, non transitum putes: quo cum accesseris, discedere ac sejungi promontoria, quae antea juncta fuerant, arbitrere.

CAP. II. [1] Siciliae primo Trinacriae nomen fuit; postea Sicania cognominata est. [2] Haec a principio patria Cyclopum fuit: quibus exstinctis, Cocalus regnum insulae occupavit. [3] Post quem singulae

17. *Metu* &c.] Tac. Ann. II. 24. *Visa, sive ex metu credita.* BERNEC.

CAP. II. 1. *Trinacriae nomen fuit*] Propter tria ἄκρα, id est, promontoria, Lilybaeum, Pachynum, Pelorum. Latine autem *Triquetra* dicitur Servio auctore. MOD.

Postea Sicania cognominata est] Plin. III. Nat. Hist. 8. princ. ex Thucyd. VI. I. 5. BERNEC. MSS. quidam & impressi pro his habent *praeterea*, item *terra*, id quod facit, ut suspectam habeamus lectionem vulgatam. Et fortasse scripsit Justinus: *post ex Iberiae Sicano, Sicania denominata est.* Sicanum Iberiae flumen esse, cujus primum accolae venerint in Siciliam, & de se insulae fecerint nomen, Thucydides testatur. Potuerunt autem duae voces *Sicano* & *Sicania*, tanquam eaedem, facile sic ab ineptis scribis habitae fuisse, ut alterutram ceu supervacuam liceret omittere. Ex *Iberia* quoque vocabulo non satis noto monachis nil mirum est, si factum sit *terra*, & per correctionem *terra*, item *praeterea*. *Denominata* manifeste in quibusdam impressis habetur, unde similiter apparet. Vulgatam lectionem esse corruptam. SCHEFF. *Denominata* prae se fert etiam Juntina. GRAEV.

2. *Cyclopum*] Thucydides VI. I. 3. παλαιότατοι μὲν λέγονται ἐν μέρει τινὶ τ χώρας Κύκλωπες καὶ Λαιστρυγόνες, BONGARS. Servius ad illud Virgilii:

vos & Cyclopea saxa
Experti, revocate animos.

Aut, inquit, *quae Cyclops in Ulyssem jecit, aut certe Siciliam dicit: quae plurimis locis saxosa promontoria habet, quia ibi Cyclopes habitarunt, ut ipse:*

Centum alii curva haec habitant ad litora vulgo
Infandi Cyclopes.

aut Aetnam possumus accipere, quae propria Cyclopum fuit: nam & ipse in III. *ait:*

Noctem illam tecti silvis immania monstra
Pertulimus.

Quidam tamen haec saxa inter Catanam & Tauromenium in modum metarum situ naturali dicunt esse, quae Cyclopea appellantur, quorum medium & eminentissimum Galate dicitur. Lubuit adscribere totum locum, quia in editionibus non tantum contaminatissimus est, verum etiam meliore sui parte mutilus & hians. MOD. Idque declarant portentosa eorum cadavera, & monstrosi specus, quae in hunc usque diem pro ostentis visuntur. Fazellus Rer. Sicul. I. 6. BERNEC.

Coca-

lae civitates in tyrannorum imperium concesserunt, quorum nulla terra feracior fuit. 4 Horum ex numero Anaxilaus justitia cum ceterorum crudelitate certabat; cujus moderationis haud mediocrem fructum tulit: 5 quippe decedens cum filios parvulos reliquisset, tutelamque eorum Micytho, spectatae fidei servo, commisisset, tantus amor memoriae ejus apud omnes fuit, ut parere servo, quam deserere regis filios mallent; principesque civitatis obliti dignitatis suae, regni majestatem administrari per servum paterentur. 6 Imperium Siciliae etiam Carthaginienses tentavere: diuque varia victoria cum tyrannis dimicatum. 7 Ad postremum amisso Hamilcare imperatore cum exercitu, aliquantisper quievere victi.

CAP. III. 1 Medio tempore cum Rhegini discordia laborarent, civitasque per dissensionem divisa in duas partes esset, veterani ab altera parte ab Hi-

Cocalus] Ita Vett. omnes & historia. De Cocalo lege Diodor. IV. 81. & XVII. 9. Strabonem lib. VI. Euseb. in Chron. apud quem *Cotalus* dicitur, librariorum, arbitror, errore. BONGARS.

4. *Anaxilaus*] Ὁ τύραννος τῶν Ῥηγίνων. Strabo, Thucyd. VII. BONGARS. Malim *Anaxilas* cum Thucydide VI. 1. 27. & Strabone lib. VI. pag. 178. 10. quem ille *tyrannum*, hic *ducem Rheginorum* appellat. BERNEC.

5. *Micytho spectatae fidei servo*] Herodotus lib. I. ita inquit, ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκέτης ἐὼν Ἀναξίλεω, ἐπίτροπος Ῥηγίου, id est; *ipse Micythus famulus erat Anaxilai procurator Rhegii*. Justinus *servum* interpretatus est, ego *familiarem* malim. Nam servo tantam curam commendasse minus verosimile. GLAREAN.

Micalo spectatae fidei servo] Herodotus VII. 170. Μίκυθον vocat, Anaxilai οἰκέτην. Et Straboni principio libri VI. *Micythus* quidam est Messanae princeps. Vide Macrobium I. 11. Saturnal BONGARS. Juntae, *Micytho*, cum Herodoto & Macrobio. GRAEV. Antiquiores editiones, Juntarum, Becharii, Majoris, *Micytho*; prorsus ut Herodotus VII. 170. vocat. Et mirum quod Bongarsius id mutavit. VORST.

6. *Carthaginienses*] Ad id a Xerxe incitati. Diodor. XI. 20. & seqq. apud quem initio narrationis legendum, στρατηγὸν εἵλοντο Ἀμίλκαν, non Ἀμίλκωνα. Vide & Herodotum VII. 66. BONGARS.

Dimicatum] Freinshem. *dimicarunt*, ut respondeat antecedenti sequentique verbo. BERNEC.

7. *Victi*] Omiserim si res mei sit arbitrii. An forte caput hoc est sequentis periodi. IDEM.

CAP. III. 1. *Veterani*] Quinam sint Himerenses isti veterani, quaerendum. Sebisius aliquid hic subesse mendi, non ab re suspicatur. IDEM.

Ab altera parte] Bongarsius, eumque secutus Bernecerus, *ex altera parte*. Verum rectius videtur, quod antiquiores typis expressi habent,

Himera in auxilium vocati, pulsis civitate, contra quos implorati fuerant; & mox caesis, quibus tulerant auxilium, urbem cum conjugibus & liberis sociorum occupavere; [2] ausi facinus nulli tyranno comparandum: quippe ut Rheginis melius fuerit vinci, quam vicisse. [3] Nam sive victoribus captivitatis jure servissent, sive amissa patria exsulare necesse habuissent; non tamen, inter aras & patrios lares trucidati, crudelissimis tyrannis patriam cum conjugibus ac liberis praedam reliquissent. [4] Catinienses quoque cum Syracusanos graves paterentur, diffisi viribus suis, auxilium ab Atheniensibus petivere: [5] qui seu studio majoris imperii, quo Asiam Graeciamque penitus occupaverant, seu metu factae pri-

bent, *ab altera parte.* Verbis passivis nomina sexti casus adjiciuntur intercedente *a* vel *ab.* *Ab Himera* dictum pro *Himera.* Solent enim nominibus quoque urbium subinde praepositiones praemitti. Stephanus Ἱμέρα, πόλις Σικελίας. Est autem & nomen amnis ejusdem insulae, qui ferme eam dividit, uti Livius XXIV. 6. ait. VORST. MSS. plerique habent, *ex alia parte.* Quod contemni non debuit. Atque suspicor, illud *altera* glossatoris esse, non Justini. *Alium* pro *altero* usurpasse veteres etiam optimae notae Scriptores, certum est. Plaut. Captiv. *Captus fuit in pugna Hegionis filius, alium quadrimum fugiens servus vendidit.* SCHEFF.

2. *Nulli tyranno comparandum*] Forte, *nulli tyrannorum patrandum.* FREINSHEM. Omnino legendum est, *nulli tyranni comparandum.* Voss. Juntae: *tyrannico.* Freinshemius: *Nulli tyrannorum patrandum.* Nihil muta. *Nulli tyranno comparandum*, est nulli tyrannorum facinori comparandum. Est locutio antiqua & optimis scriptoribus familiaris, quam pluribus afferit Gronov. ad Liv. Epit. XLVII. GRAEV. Freinshemius conjecit legendum, *nulli tyrannorum patrandum.* Et Vossius, *nulli tyranni comparandum.* Scilicet non potuerunt illi concoquere, quod facinus non facinori tyranni, sed ipsi tyranno, non comparandum dicitur. Debebant autem meminisse, quod non noster tantum, sed & alii subinde sic loquantur. Vide supra Notas ad I. 7. 14. & II. 14. 10. VORST.

Quippe ut Rheginis] Haec verba mihi parum integra videntur, certe illud *quippe* sic per se non solet alibi poni. Suspicor autem praecessisse particulam *tantum*, eamque per duas syllabas *randum*, in voce *comparandum*, proxime videlicet antecedentes, & in MS. eodem fere modo pingi solitas, esse consumtam, dum supini scribae unam dictionem putant vicibus duabus male fuisse propositam. SCHEFF.

4. *Catinienses*] Ita vett. ferme omnes, & Orosius MS. II. 14. quidam *Cathenienses* Graecis Καταναῖοι. & Κατάνη Latinis plerumque *Catina.* Cicer. v. in Verr. *Catina Venus.* BONGARS. Quomodo & in aliis A Graecum a Latinis in I mutatur: ut βάσκανος, *fascinus*: κάναστρον, *canistrum*: πατάνη, *patina* &c. BERNEC. Juntae: *Catinenses.* GRAEV.

5. *Quod Asiam Graeciamque penitus occupaverant*] Legendum arbitror, *quo Asiam Graeciamque penitus occu-*

pridem a Syracusanis classis, ne Lacedaemoniis illae vires accederent, Lamponium ducem cum classe in Siciliam misêre, ut, sub specie ferendi Catiniensibus auxilii, tentarent Siciliae imperium. 6 Et quoniam prima initia, frequenter caesis hostibus, prospera fuerant, majore denuo classe, & robustiore exercitu, Lachete & Chariade ducibus, Siciliam petivere: 7 sed Catinienses, sive metu Atheniensium, sive taedio belli, pacem cum Syracusanis, remissis Atheniensium auxiliis, fecerunt.

CAP. IV. 1 Interjecto deinde tempore, cum fides pacis a Syracusanis non servaretur, denuo legatos Athenas mittunt, qui sordida veste, capillo barbaque promissis, & omni squaloris habitu ad misericordiam commovendam adquisito, concionem deformes

occuparent: aut, *quo Asiam* &c. *occupaverant.* Ut dicat, Athenienses studio illo majoris imperii, Asiam & Graeciam animo jam, & praesumtione quodammodo, penitus occupasse. BONGARS. Aut si mavis, *quo* (scil. studio) *Asiam*, &c. *occupaverant.* Ut dicat, Athenienses studio illo majoris imperii, Asiam & Graeciam animo & praesumtione quodammodo jam occupasse, & spe penitus devorasse. Utraque lectio ab ingenio Bongarsii est: quarum in textum admissam *quo Asiam Graeciamque penitus occuparent* ideo praetuli, quod seqq. verbis, *ne Lacedaemoniis illae vires accederent*, magis respondeat, ut utrobique causa finalis exprimatur. Hactenus editi: *quod Asiam Graeciamque penitus occupaverant.* Acidal. ad Vell. II. 130. 8. Forte, inquit, legendum, *occupatu irent.* Sic namque scribebant, pro *occupatum irent*, quod erroris potuit origo fuisse. BERNEC.

Lamponium ducem cum classe] *Lamathum* ducem nominat Thucydides lib. VI. ubi & Niciam & Alcibiadem. Paulo post in hoc auctore *Lachete & Chariade* legendum Charoeade ex eodem Thucydide: Λάχης ὁ Μελανώπου, Χαροιάδης ὁ Εὐφιλήτου. GLAREAN.

Sub specie ferendi, &c.] Alcibiades apud Thucyd. VI. 3. 26. de Atheniensibus: *Auxilium impigre tam Barbaris, quam Graecis implorantibus ferendo, imperium nos nostrum, & si qui alii habuerunt, comparavimus.* De Romanis Cicero lib. III. de Repub. *Noster populus sociis defendendis, terrarum jam omnium potitus est.* Exempla sunt alia infra XVIII. I. I. XXVII. 3. 4. XXXVIII. I. 3. & VIII. 3. 3. IDEM.

Tentarent] Melius forte, *tentaret.* IDEM.

6. *Cariate*] Ita Vett. Thucydides III. 14. I. Χαροιάδην vocat, & hos non Catiniensibus, sed Leontinis in auxilium missos scribit. BONGARS. Scripsi cum Juntis, *Chariade:* Graecis enim est Χαριάδης. GRAEV.

7. *Pacem cum Syracusanis*] Hoc est deludere corvum hiantem. Exemplum haud absimile Livius XLV. II. habet. BERNEC.

CAP. IV. I. *Ad misericordiam commovendam acquisito*] Hoc *acquisito* mihi est suspectum. Et video, impressum

formes adeunt: [2] adduntur precibus lacrimae; & ita misericordem populum supplices movent, ut damnarentur duces, qui ab his auxilia deduxerant. [3] Igitur classis ingens decernitur: creantur duces Nicias, & Alcibiades, & Lamachus; tantisque viribus Sicilia repetitur, ut ipsis terrori essent, in quorum auxilia mittebantur. [4] Brevi post tempore, revocato ad reatum Alcibiade, duo praelia pedestria secunda Nicias & Lamachus faciunt: [5] munitionibus deinde circumdatis, hostes etiam marinis commeatibus in urbe

pressum aliquem habere *accersito*, quod ostendit satis, locum non omnino esse sanum. Puto autem Justinum scripsisse *adscito*, vel potius *accito*, quod qui non satis intellexit, compendium putavit esse verbi *acquisito*. *Accersito* autem esse ex glossa τῦ *accito*. Scheff. Merito *acquisito* suspectum est Scheffero. Squaloris habitum acquirere ad misericordiam commovendam vix ferent aures Latinae forte Justinus scripsit: *ad misericordiam commovendam conquisito*. Graev.

3. *Nicias*] Thucydides lib. vi. Diodorus Sic. xii. fin. & xiii. Init. Plutarchus, & Probus Alcibiade, ille etiam in Nicia. Bongars.

Ut ipsis terrori] Id cavendum semper ducibus, ne ita externis credant auxiliis, ut non plus sui roboris suarumque proprie virium in castris habeant. Livius xxv. 33. 5. Idem xlii. 31. 9. & xliv. 26. 13. Videatur omnino Vegetius iii. 1. fin. Imper. Leonis Tactica cap. 20. thematε 62. vide infra xxvii. 2. 11. Bernec.

4. *Revocato ad reatum Alcibiade*] Infra v. 1. *Revocatus a bello ad judicium*. Nepos: *absentem quod sacra violasset reum fecerunt*. Vorst.

Revocato ad reatum] Id est, *ut reus fieret*, ita namque hoc genus usurpari solet etiam in aliis, ut *vocatus ad consulatum* &c. Sed hoc quidem haud conveniens, quia esse reus debuit, antequam posset revocari. Quare suspicor hic mendum aliquod latere. Impressus quidam, sed & MS. aliquis, adscriptum tamen alteri lectioni habet, *ob reatum*, quod ut praeferendum vulgato, ita nescio, an Justini esse, certo possit tradi. Videtur potius aliquid deesse. Scheff.

5. *Munitionibus deinde circumdatis, hostes etiam marinis* &c. *clausos*] Haec Sebisio glossam sapiunt; necessaria quidem certe non sunt. Locum totum ita restituendum puto: *munitionibus deinde circumdatos hostes etiam marinis commeatibus intercludunt*. Rectum est, *munitionibus circumdatis*. Sic v. 8. 1. *obsidione circumdata* Livius xxi. 42. 1. *circumdato ad spectaculum exercitu*. Et iii. 26. 5. *munitiones circumdant*. Possis tamen & *munitionibus circumdatos* tueri his exemplis. Livius xxiii. 28. 2. *naves vallo circumdatae*. Tacitus Agr. 20. 4. *civitates praesidiis castellisque circumdatae*. Florus iii. 10. 43. *civitatem ingenti lorica circumdatam*. Bernec. Suet. Jul. 68. *Dyrrachina munitio*. Caesar. viii. de Bell. Gall. 11. *Locum munitionibus claudi*. Hinc *munitores* Ammian. Marc. xxi. 12. quos Cl. Valesius, uti & *oppugnatores*, opponit *clausis*, & *defensoribus*. Et *munimentum* eadem notione usurpat Liv. x. 9. *Locus nec vi nec munimento capi poterat*. Gronov. Non modo dicunt *circumdare urbem munitionibus*, sed & *munitiones circumdare urbi*; ut *murum urbi circumdare*, supra 1. 2. 7. & *circumdata viae silva* 1. 6. 4. Vorst.

urbe clausos intercludunt. [6] Quibus rebus fracti Syracusani, auxilium a Lacedaemoniis petiverunt. [7] Ab his mittitur Gylippus solus, sed in quo instar omnium auxiliorum erat. [8] Is, audito in itinere belli jam inclinato statu, auxiliis partim in Graecia, partim in Sicilia contractis opportuna bello loca occupat. [9] Duobus deinde praeliis victus, congressus tertio, occiso Lamacho, & hostes in fugam compulit, & socios obsidione liberavit. [10] Sed cum Athenienses a bello terrestri in navale se transtulissent, Gylippus classem Lacedaemone cum auxiliis arcessit. [11] Quo cognito, & ipsi Athenienses in locum amissi ducis Demosthenen & Eurymedonta cum supplemento copiarum mittunt. [12] Peloponnesii quoque, communi civitatium decreto, ingentia

7. *Ab his mittitur Gylippus solus, sed in quo instar omnium auxiliorum erat.*] MS. habet, *Ab his mittitur Gylippus classem Lacaedemoniorum solus, sed in quo, &c.* Supra τὸ *solus*, scriptum est a librario, VACAT. Adeo ut laborantem & hiulcum locum notet. Illud *solus*, in lectione vulgata mihi non placet. BOXHORN.

Sed in quo] Ita & Orosius II. 14. Vett. nostri *sed quo*, forte *qui*. BONGARS. Testatur Bongarsius Codices MSS. habere *sed quo:* & conjicit legendum esse *qui*. Becharius & Sichardus ediderunt, *sed quidem*. Ubi *quidem* corruptum videri possit ex *qui idem*. VORST.

Instar omnium] Unus enim Gylippus tantum poterat, quantum multa millia militum. Cic. Brut. 51. *Plato mihi unus instar est omnium*. Liv. XXVIII. 17. *Parvum instar eorum*. Virgil. VII. Aen. 707.

magnique ipse agminis instar.

GRONOV.

8. *Is audito in itinere* &c.] Angli ex MSS. *Is audito in itinere belli jam inclinato statu*. Vix de veritate lectionis hujus dubito. Nam in vulgata nullus sensus est idoneus. Quod enim illud genus belli, aut quis ille status? At *status belli inclinatus* dicitur eleganter. SCHEFF. Hujus loci emendationem pulcherrimam & certissimam debemus Oxoniensibus, qui ex codicibus antiquis rescripserunt: *Is audito in itinere belli jam inclinato statu*. Nihil verius. Merito probavit quoque Schefferus ὁ μακαρίτης. GRAEV.

Inclinato statu] Caesar. I. Bell. Civ. 52. *Fortuna se inclinaverat*. idque Graeco more expressit Hesiod. Theog. 711. ἐκλίνθη δὲ μάχη. GRONOV.

Auxiliis partim in Graecia &c.] Antiquiores Editiones *in Graeciam, in Siciliam*. Quae similia forent ei quod supra III. 1. 1. legitur, *bello in Graeciam infeliciter gesto*. VORST.

10. *Classem Lacedaemone arcessit*] Antiquiores Editiones *a Lacedaemone*. Quod simile esset ei quod sup. IV. 3. 1. legitur. *ab Himera:* Nominibus quoque urbium praepositiones addi satis usitatum. IDEM.

11. *Demosthenen* &c.] Thucyd. VII. 2. & reliqui. BONGARS.

CAP. IV.

tia Syracuſanis auxilia miſêre; & quaſi Graeciae bellum in Siciliam translatum eſſet, ita ex utraque parte ſummis viribus dimicabatur.

CAP. V. [1] Prima igitur congreſſione navalis certaminis Athenienſes vincuntur. Caſtra quoque cum omni publica ac privata pecunia amittunt. [2] Super haec mala, cum etiam terreſtri praelio victi eſſent, tunc Demoſthenes cenſere coepit, *ut abirent Sicilia, dum res, quamvis adflictae, nondum tamen perditae forent:* [3] *neque in bello male auſpicato amplius perſeverandum: eſſe domi graviora, & forſitan infeliciora bella, in quae ſervare hos urbis apparatus oporteat.* [4] Nicias ſeu pudore male actae rei, ſeu metu deſtitutae ſpei civium, ſeu impellente fato, manere contendit. [5] Reparatur igitur navale bellum; & animi a prioris fortunae procella ad ſpem certaminis revo-

CAP. V. 2. *Tunc Demoſthenes cenſere coepit*] Ang. *conſulere coepit*, quod ductus Anglicanarum notarum auctor putat eſſe convenientius, quoniam *cenſere* ſit ſuperioris. Sed *conſulere* pro ſuadere non opinor facile inveniri. Quare a vulgata non recedo. SCHEFF. Recte Schefferus. *Cenſere* enim Latinis eſt aut in ſenatu, aut in concione ſententiam de re, de qua deliberandum, dicere. Superius II. 7. *Sollicitus igitur Solon, ne aut tacendo parum reipublicae conſuleret, aut cenſendo ſibi.* GRAEV.

Forent] Ita boni auctores loquuntur: & inprimis Salluſt. Jugurth. 21. 6. *S. P. Q. R. verbis nuntient, velle & cenſere eos ab armis diſcedere: ita ſeque, illiſque dignum fore.* Vulgatae Edit. *eſſe*. BONGARS.

3. *Perſeverandum* &c.] Mallem ſic diſtinguere: *perſeverandum; eſſe domi*, cum praeſertim videam, illud *eſſe* in quibusdam repetitum poſt vocem *bella*. SCHEFF.

4. *Deſtitutae ſpei civium*] Liv. IV. 51. *Morando ſpem deſtituit.* Idem XXVI. 18. *Deſtituta exſpectatio.* & Quintil. Declam. XII. *Nihil gravius quam deſtituta ſpes torquet.* GRONOV.

5. *Et animi a* &c.] Literulae unius nec mutatione, tantum trajectione, reſtitui locum; nullo aut turbido ſenſu hacteuus ita vulgatum, *& a nimia:* quomodo & Bongarſius in MSS. haberi confirmat. Ipſe edidit, *& animata*. BERNEC.

Et animi a prioris fortunae procella] Liber noſter habet; *animata*. Alii, *a nimia*. Reſcribo, *ab irata prioris fortunae procella*. Forſan tamen Juſtinus ſcripſit, *animati*. Magnitudo enim acceptae cladis ſaepe animos ad ultionem accendit. BOXHORN. Recte legitur *& animi a* &c. Liv. VII. 15. *Alienatis a memoria periculi animis.* GRONOV.

Et animi] Sic clare Juntae, qui confirmant Berneccerii emendationem. Is enim primus hunc locum ſic reſtituit, cum antea legeretur *& a nimia*, aut, ut Bongarſius ediderat, *& animata*. GRAEV.

Et animi a prioris fortunae procella] Ita legendum eſſe conjecit Berneccerus pro eo quod ante editum erat *& a nimia*. Et teſtatur Graevius veterem Juntarum editionem manifeſte ſic habere. VORST. Ante verba

vocantur: [6] sed inscitia ducum, qui inter angustias maris tuentes se, Syracusanos adgressi fuerant, facile vincuntur. [7] Eurymedon dux in prima acie fortissime dimicans, primus cadit: triginta naves, quibus praefuerat, incenduntur. [8] Demosthenes & Nicias, & ipsi victi, exercitum in terram deponunt, tutiorem fugam rati itinere terrestri. [9] Ab his relictas centum triginta naves Gylippus invasit: ipsos deinde insequitur; fugientes partim capit, partim caedit. [10] Demosthenes, amisso exercitu, a captivitate gladio, & voluntaria morte se vindicat: [11] Nicias autem, ne Demosthenis quidem exemplo, ut sibi consuleret, admonitus, cladem suorum auxit dedecore captivitatis.

-ba & *animi* MSS. libri habent *duo*, quod videtur repudiatum ab iis, qui non intelligebant compendium scripturae. Legendum enim sine dubio, *reparatum igitur navale bellum denuo*, & *animi* &c. SCHEFF.

7. *Eurymedon*] Miror MSS. omnes hoc loco mendose prorsus legere *Eurylocus*, quomodo & Oros. MS. Ego in vulgata lectione contra historiam nihil mutare ausus sum. BONGARS.

Triginta] Orosius, *undecim*. IDEM.

9. *Centum triginta naves*] Orosius II. 14. totidem. At Thucyd. VII. 13. 24. Atheniensibus ex postrema clade tantummodo septuaginta naves reliquas fuisse scribit. BERNEC.

10. *Demosthenes* &c] Utrumque a Syracusanis interfectum refert Thucyd. VII. fin. & Plutarch. BONGARS.

A captivitate gladio, &c. *se vindicat*] Elegantius, ut omnia, Florus IV. 9. 4. *Ne veniret in potestatem, a gladio suo impetravit.* Thucyd. tamen VII. 16. 20. una Niciam & Demosthenem a Syracusanis necatos scribit: quem locum citat & negat Plutarchus in Nicia sub finem. BERNEC.

11. *Nicias*] Angl. *Nicias vero, etiam Demosthenis, ut sibi consuleret, admonitus exemplo, cladem suorum captivitatis dedecore cumulavit.* Etiam hic nollem temere deserere vulgatam. SCHEFF.

LIBER

Liber V.

Breviarium Capitum.

1 *Alcibiades Siculi belli concitor in exsilium profectus, Lacedaemonios ad bellum Atheniensibus inferendum impellit. Huic bello Darius rex Persarum accedit socius Lacedaemoniis.*

2 *Alcibiadis res gestae contra patriam: Lacedaemoniis suspectus, negotium illis facessit Tisafernis, opera.*

3 *Alcibiades statum reipublicae mutat; deinde, classe instructa, in bellum pergit adversus Lacedaemonios.*

4 *Navalis pugna, & de Lacedaemoniis victis ab Alcibiade reportata victoria. Is desideratus civibus Athenas reversus, summa cum omnium laetitia excipitur.*

5 *Lacedaemonii Persarum freti auxilio, exercitum Atheniensium in Asia sparsum opprimunt. Alcibiades ob rem male gestam veritus populi impetum, denuo in voluntarium exsilium proficiscitur.*

6 *Conon, Alcibiadis successor, invalidos & novos milites nactus, infeliciter rem gerit; & navali praelio superatus, concedit ad Evagoram.*

7 *Atheniensium post cladem acceptam luctus.*

8 *Lacedaemonii victores urbe Athenarum deditione potiuntur. Lysander statum reipublicae mutat: inde triginta tyranni, & caedes Alcibiadis.*

9 *Theramenes, tyrannorum unus, vir moderatus a collegis trucidatur. Thrasybulus rempublicam collapsam restituit, & praelio commisso, triginta tyrannorum saevissimos, Critiam & Hippolochum, mactat.*

10 *Thrasybulus populares fugientes placide revocat; superstites tyrannos urbe pellit: qui, dum bellum*

reparare student, comprehensi trucidantur, ἀμνηστίᾳ, id est, discordiarum oblivione, inter cives sancita.

11 *Darii mors, inter cujus filios Artaxerxen & Cyrum lis de regno; qua prius in occultum, deinde vero in apertum bellum erumpente, Artaxerxes demum, fratre occiso, & victoria & regno potitur.*

CAPUT I.

[1] Dum Athenienses in Sicilia bellum per biennium cupidius, quam felicius gerunt, interim concitor & dux ejus Alcibiades absens Athenis insimulatur, mysteria Cereris Initiorum sacra, nullo magis

CAP. I. 1. *Alcibiades absens*] Thucyd. VII. 10. Diodor. XIII. 5. Plutarch. & Probus in Alcibiade. Aelian. XIII. Var. Hist. 38. Accusatur & de Hermis aut truncatis, ut Thucyd. VI. 5. aut dejectis, ut Probus. BONGARS. Initiorum enuntiatorum crimine purgat Alcibiadem, in Orat. de Bigis, praeco laudum ipsius Isocrates. BERNEC.

Mysteria Cereris Initiorum sacra] Persuasum habeo, *mysteria Cereris*, certe quidem *mysteria*, obrepsisse textui (ut in auctore plura) cum esset adscriptum explicandi causa, quid sint *Initiorum sacra*. BERNEC. Retinenda omnino lectio vulgata, *Mysteria Cereris Initiorum:* ut supra II. 6. *Simultatium offensae*. Loquitur enim auctor pleonastice. GRONOV. Delendum omnino *mysteria Cereris:* glossema enim est horum verborum (*Initiorum sacra*) quod me primum vidisse putabam: sed Bernecerus ante me vixit, & id vidit quod & ego, sed serius vidi & ipse, inquam, sine honore, quia alii viderant. Sed multa, spero, erunt, quae nobis aliquid solatii afferre possint, si qua nos forte ambitio in hoc genere tenere potest. FABER. Persuasum habet Bernecerus, *mysteria Cereris*, vel certe *mysteria*, ex margine, in quo explicationis causa adscriptum fuerit, irrepsisse in textum. Putat enim *mysteria Cereris initiorum sacra* ταυτολογίαν habere, & *mysteria Cereris & initiorum sacra* unum & idem esse. At Freinshemius in Indice Curtii v. *Inire*, sic distinguendum censet, *mysteria Cereris Initiorum, sacra nullo magis quam silentio solemnia.* Quod si verum ita sit, fortasse trajectionem quoque his factam credi possit, legendumque *mysteria Initiorum Cereris*. Supra II. 6. 13. vocantur *noctes Initiorum*. VORST.

Mysteria initiorum sacra, nullo] Quid est *nullo?* An *re nulla?* Ita vero non solent, qui probe loquuntur. Scribo igitur, & distinguo, *mysteria Cereris Initiorum, sacro nullo magis, quam silentio solemnia.* & nullo sacro magis solemnia, significat, non aliud sacrum, non aliam rem sacram, ritum, consuetudinem magis solitam & consuetam receptamve fuisse, quam silentium. Id quod verissimum. Alii aliter de hoc loco, mea haec sententia; quam spero facile me probaturum accuratius cuncta expendentibus. SCHEFF. Adsentior Berneccero & Tanaquillo censentibus, delendum esse *mysteria Cereris*. *Nullo* est nullo ritu, aut negotio. *Sacro nullo*, quod Scheffero

magis quam silentio solemnia, enuntiavisse: [2] revocatusque a bello ad judicium, sive conscientiam, sive indignitatem rei non ferens, tacitus in exsilium Elidem profectus est. [3] Inde, ubi non damnatum se tantum, verum etiam diris per omnium sacerdotum religiones devotum cognovit, Lacedaemona se contulit: [4] ibique regem Lacedaemoniorum impellit turbatis Atheniensibus adverso Siciliae praelio ultro bellum inferre. [5] Quo facto omnia Grae-

fero placebat, hic locum habere non potest. Nemo enim sic loquitur, *Mysteria hoc sacro insignia sunt.* GRAEV.

Cereris initiorum sacra, nullo magis quam silentio solennia] Hinc Ovidius in Arte lib. II. sub fin.

Quis Cereris ritus audet vulgare prophanis,
Magnaque Threicia sacra reperta Samo?

& Horat. Carmin. lib. III. Od. 2.

vetabo, qui Cereris sacrum
Vulgarit arcanae, sub iisdem
Sit trabibus.

Causam autem, cur sileri debuerint hujusmodi mysteria, dicit his verbis Lactantius lib. V. Divin. Instit. cap. 20. *Hinc*, inquit, *fida silentia sacris instituta sunt ab hominibus callidis, ut populus nesciat quid colat.* Licebat tamen initiatis, ea quae mysteriis tradebantur inter se vulgare, ut constat ex illo Ciceronis loco lib. I. Tuscul. Quaest. ubi ait: *Reminiscere, quoniam initiatus es, quae traduntur mysteriis.* atque hinc Augustus Athenis initiatus, cum postea Romae pro tribunali de privilegio sacerdotum Atticae Cereris cognosceret, ac secretiora quaedam proponerentur, dimisso concilio, & corona circumstantium, solus, Suetonio auctore, audiit disputantes: ne videlicet prophanis initia vulgarentur. Sed haec non sunt Notas scribentis. Videatur plene de his aliisque huc pertinentibus B. Brissonius lib. I. de Formulis, & Verbis Solennibus veterum Romanorum. MOD. Ausonius Paulino.

Sed tu, juratis velut alta silentia sacris
Devotus teneas, perstas in lege tacendi.

Proinde Imp. Augustus Athenis initiatus, cum postea Romae pro tribunali de privilegio sacerdotum Atticae Cereris cognosceret, ac secretiora quaedam proponerentur, dimisso concilio solus audit disceptantes, ne videlicet profanis Initia vulgarentur. Suet. August. 93. Ipsa porro mysteriorum symbola, quibus initiati se invicem internoscebant, petenda sunt ex Arnobio lib. V. Clement. Alexandr. Orat. Exhortator. ad Graec. Eusebio lib. II. de Praeparat. Evangel. & Materno Firmico lib. de Errore Profanar. Relig. Qua de causa Diagoras cum Initia narraret omnibus, evulgaret, & extenuaret, & eos, qui initiari vellent, dehortaretur, ab Atheniensibus aenea columna erecta proscriptus est, Suidas. BERNEC.

3. *Sacerdotum*] Eumolpidarum & Cerycum. Thucyd. VIII. 9. 2. Prob. in Alcib. BERNEC.

Devotum] Et bonis exutum. Devotionis exemplum, quo testatior esset memoria, in pila lapidea incisum, atque in publico positum esse ait Probus in Alcib. BERNEC.

4. *Ultro bellum inferre*] Quod, munita a Lacedaemoniis consilio Alcibiadis

Graeciae regna, velut ad exstinguendum commune incendium, concurrunt. [6] Tantum odii Athenienses immoderati imperii crudelitate contraxerant. [7] Darius

biadis Decelia, *Decelicum* appellatum est. BONGARS.

Bellum inferre. Quo facto] Nimis haec sunt brevia, & nec integra fortasse. In MS. quodam legitur, *bellum inferre parant Lacedaemonii.* Quod non negligendum. Vera namque lectio videtur sic se habuisse: *ibique regem Lacedaemoniorum impellit turbatis Atheniensibus adverso Siciliae praelio, ultro bellum inferre. Parent Lacedaemonii. Quo facto* &c. Oratio longe elegantior apertiorque, quam vulgata, in qua ne illud, *Quo facto*, quidem habet, quo satis commode referatur. Ejecerunt autem haec verba, qui vitiosum illud *parant* viderunt non cohaerere cum superioribus. SCHEFF.

5. *Omnia Graeciae regna concurrunt*] *Regna* posuit Justinus cum *respublicas* vellet dicere, seu *civitates*; sed cum *civitates* dico, ita intelligo, ut *civitas Allobrogum*. Sallust. *civitas Arvernorum* &c. Caesar, Cicero &c. Ceterum nolim me tale aliquid imitatum esse, quale hic Justinus. FABER. Unus Cod. MS. quem Bongarsius vidit, *concurrit*. Unde idem legendum conjicit, *omnis Graecia*. Quid si legatur *omnia Graeciae oppida*, per metonymiam quidem? VORST. Bongarsius, qui in nonnullis legerat, *concurrit*, putabat *omnis Graecia*, deleta voce *regna*, scribendum. Vorstius censebat *omnia Graeciae oppida*. Sed hoc quidem nimis longe abit. In MS. uno legitur, *omnis ad Graeciae regna*, quod vestigia lectionis verae videtur exhibere. Puto namque scripsisse Justinum: *Quo facto omnes ad Graeciae regnum, velut ad extinguendum commune incendium concurrunt*. Sensus elegantissimus & convenientissimus. *Regnum Graeciae* invidiose dicitur, quo Graecia cum libertate sua premitur, intelligitur autem imperium Atheniensium. Locum fecit obscurum & mendosum illud *omnis*, antique scriptum, pro *omnes*. Inde namque primum pro *concurrunt*, factum *concurrit* in aliquibus, deinde deletum *ad*, & quia *omnis regnum* non cohaerebat, scriptum *regna*. SCHEFF. Angl. *Omnis Graeciae multitudo*, quod suspicor ex glossa esse; ac egregie firmat nostrum *omnes*. de quo in notis. IDEM.

Velut ad exstinguendum &c.] Eadem supra I. 7. 9. BERNEC.

6. *Tantum odium*] Juntae: *odii* Sic idem XII. 3. *quantum mali*, pro vulgato *quantum malum*. Dein iidem: *consumti magis fortunae varietate, quam vi victi sunt.* Quod & in aliis antiquioribus editionibus conspicitur, & verum est. Victi utique sunt Athenienses, sed non vi, sed fortunae varietate sunt consumti & exhausti. Hanc lectionem dudum etiam Gronovius probavit. GRAEV.

Immoderati imperii crudelitate] MSS. duo optimi: *immoderati imperii crudelitate.* Considerent docti. interim ego nihil mutandum censeo. MOD. Fastus & asperitas Atheniensium in eos, quos e sociis subditos fecerunt, e Thucydidis, ac Diodori non uno loco perspicitur. Verumtamen, cum infra demum num. II. de sociis, hic de ceteris Graecis sit sermo; dubites, an non pro *crudelitate* (quod Modius etiam in duobus MSS. optimis haberi scribit) rectius sit legere cum aliis Editt. *cupiditate.* Sed tum *immoderata*, non *immoderati*, scribendum fuerit. Utrique lectioni favet Thucyd. II. 2. 12. & VIII. I. 9. cum seqq. BERNEC. Juntarum editio, uti Graevius testatur, *tantum odii*. Pro *crudelitate* codex MS. quem Bongarsius vidit, habet *cupiditate*. Legendum ergo fortasse, *immoderata imperii cupiditate.* VORST. Berneccerus suspicatur, *immoderata imperii cupiditate*, quia *cupiditate* est in aliis etiam MSS. Idem probat Vorstius. Quid? si legas *immo-*

rius quoque rex Persarum, memor paterni avitique in hanc urbem odii, facta cum Lacedaemoniis per Tisafernen praefectum Lydiae societate, omnem sumtum belli pollicetur. [8] Et erat hic quidem titulus cum Graecis coëundi: re autem vera timebat, ne, victis Atheniensibus, ad se Lacedaemonii arma transferrent. [9] Quis igitur miretur, tam florentes Atheniensium opes ruisse, cum ad opprimendam unam urbem totius Orientis vires concurrerent? [10] Non tamen inerti, neque incruento cecidere bello; sed praeliati ad ultimum, victores etiam interdum, consumti magis fortunae varietate, quam vi victi sunt. [11] Principio belli omnes ab his etiam socii desciverant, ut fit: quo se fortuna, eodem etiam favor hominum inclinat.

CAP. II. [1] Alcibiades quoque motum adversus patriam bellum non gregarii militis opera, sed imperatoris virtutibus adjuvat: [2] quippe acceptis quinque navibus in Asiam contendit, & tributarias Atheniensium civitates, auctoritate nominis sui, ad defectionem compellit. [3] Sciebant enim domi clarum,

immoderati, ut est in illis aliis, & MS. referasque ad Athenienses. Sic est *Alexander immoderatus*, apud Cic. ad Att. lib. XIII. Ep. 28. SCHEFF.

7. *Darius*] Cognom. *Nothus*, quem Scaliger Hierosolymitani Templi restauratorem esse sentit. BERNEC.

8. *Ne, victis Atheniensibus, ad se Lacedaemonii* &c.] Omnino scribendum. *Ne victis Lacedaemoniis, ad se Athenienses* &c. Quod si vulgata lectio retineatur, magnus erit Justini error. Athenienses enim tunc adhuc erant principes Graeciae. GRONOV.

10. *Quam victi*] Vulgo, *vi victi.* Lucil. *Populus Rom. victus vi, superatus proeliis.* BONGARS. Restitui voculam *vi*, quam antiquiores Editiones additam habent, neque expungendam fuisse & Gronovius in Notis ad Livium censet. Ipse ille Bongarsius, qui expunxit, geminum laudat illud Lucillii, *Populus Rom. victus vi, superatus praeliis.* VORST. Sed pridem ante in sua editione hanc vocem reposuerat. GRAEV.

11. *Socii desciverant*] Diversus fuit Rom. Imperii status, cujus socios Annibal Poenus, cum omnia bello flagrarent, fide tamen dimovere non potuit: *videlicet quia justo & moderato regebantur imperio; nec abnuebant, quod unum vinculum fidei est, melioribus parere*, inquit Livius XXII. 13. 11. *Capsani levi* (an *leni*) *imperio habiti, & ob ea fidelissimi.* Sallust. Jug. 89. 5. BERNEC.

CAP. II. 1. *Imperatoriis virtutibus*] Forte rectius *imperatoris*, ut respondeat praecedenti *militis*. SEBIS. Legendum esse *imperatoris* (cum gregario militi opponatur imperator) ante me alii viderunt; at hoc non vide-

rum, nec exsilio videbant factum minorem; nec tam ablatum Atheniensibus ducem, quam Lacedaemoniis traditum, partaque cum amissis imperia pensare. [4] Sed apud Lacedaemonios virtus Alcibiadis plus invidiae quam gratiae contraxit. [5] Itaque cum principes velut aemulum gloriae suae interficiendum insidiis mandassent, cognita re Alcibiades per uxorem Agidis regis, quam adulterio cognoverat, ad Ti-

viderunt, quod addam cap. 3. FABER.

3. *Partaque cum amissis pensabant*] Hoc est, quamvis apud Athenienses imperio excidisset Alcibiades, apud Spartanos tamen aeque magnum factum cogitabant. Pertinet hoc ad explicandum id quod modo dictum: *nec exsilio videbant factum minorem.* Hispanus interpres aliter, &, nisi fallor, absurde. BERNEC. Bongarsius edidit *pensare:* omnino recte, ut referatur ad τὸ *sciebant*, nempe Alcibiadem. Apud veteres *pensare* nequaquam usurpatum fuit pro cogitare: sed pro aequare, & comparare. Sic noster xxv. 3. & Seneca in Oedipo 490. *Meliore pensans damna marito.* Liv. xxxvii. 1. *Veteribus benefactis nova pensantes maleficia.* At *pensitare* pro aestimare dixit Sueton. Octav. 66. *Amicorum suprema judicia morosissime pensitavit.* GRONOV. MSS. *pensare.* Juntae cum nonnullis aliis: *pensantem.* Quos sequor. Hic est sensus: Viderunt tantum imperium eum recepisse, quantum amiserat. Imperatoriam enim dignitatem, quam apud Athenienses amiserat, recuperaverat apud Lacedaemonios. Sic *adversa secundis pensare* apud Liv. Flor. & alios. vide Gronov. Observ. iv. 13. GRAEV. Georgius Major pro *pensantem* edidit *pensabant:* eumque secutus est Berneccerus, & verbum istud de cogitatione explicavit. Sed legendum sine dubio vel *pensantem*, vel *pensare.* Juntae ediderc *pensantem.* Nec aliter Sichardus. At Becharius *pensarent:* quod sine dubio est ex *pensare.* In Codd. MSS. Bongarsius reperit & *pensaret;* itidem ex *pensare.* Sed quid illud est *parta cum amissis imperia pensare?* Nihil aliud, quam tantundem imperii nactum esse quantum amiseris. Sed verbi illa constructio est rarior; primo quod dicitur, *parta pensare*, cum vulgo dicatur, *damna pensare:* deinde quod dicitur, *parta pensare cum amissis*, cum vulgo dicatur, *damna pensare acquisitis.* Infra xxv. 3. *Damna amissae Siciliae acquisito Macedoniae regno pensasset.* Sed altera tamen constructio & ipsa reperitur. Ex Ovidii xiii. Metam. laudat Gronovius, *Laudem ut cum sanguine pensent.* Et ex Claudiani iv. Paneg. *Laudem pensat cum crimine.* Deinde compositum *compensare* eodem modo constructum reperitur. Cicero v. de Fin. *Cum maximis curis & laboribus compensare eam quam ex discendo capiant voluptatem.* Ex quibus apparet non tantum, *mala bonis*, sed & *bona cum malis pensari* & *compensari* dici. Vir Cl. in Velleji ii. 12. 5. ubi legitur, *bona malis repensasse*, facilius legi putat, *mala bonis repensasse.* Sed manifestum est dici utrumque. Est autem *pensare*, *compensare*, *repensare bona malis*, vel *cum malis.* idem quod bona malis aequalia facere, vel *existimare.* Quod etiam apparet ex his Plinii vii. 40. *Bona malis paria non sunt, etiam pari numero; nec laetitia ullo minimo moerore pensanda.* VORST.

4. *Virtus Alcibiadis*] Vide de Xantippi sapiente facto prudens dictum Polybii i. 36. BERNEC.

5. *Per uxorem Agidis*] Timaeam. Plu-

Tisafernen praefectum Darii regis profugit: cui se celeriter officii comitate, & obsequendi gratia insinuavit. [6] Erat enim & aetatis flore, & formae veneratione, nec minus eloquentia, etiam inter Athenienses, insignis: [7] sed in conciliandis amicitiarum studiis, quam in retinendis vir melior: quia morum vitia sub umbra eloquentiae primo latebant. [8] Igitur persuadet Tisaferni, *ne tanta stipendia classi Lacedaemoniorum praeberet.* [9] *Vocandos enim in portionem muneris Ionios, quorum pro libertate, cum tributa*

Plutarch. in Alcib. c. 42. & de Tranquill. an. 10. Athenaeus XIII. 4. Sic infra XLIII. 4. 11. BERNEC.

Ad Tissaphernem] Thucyd. VIII. alii supra notati. BONGARS.

Praefectum] Quem Persica voce *Satrapam*, ut plurimum appellant auctores, Plinius, Curtius, Probus, Terent. alii. Curtius etiam, ut & Cicero, *Praetorem.* Porro regnum Persarum ejusmodi Satrapiis, seu Praefecturis 127. constitisse docet Josephus Antiq. Jud. XI. 4. & 6. Quod & Sacris Literis Esdrae III. 3. 2. Estheris I. 1. & VIII. 9. confirmatur. BERNEC.

6. *Eloquentia etiam* &c.] Propter omissam in vulgatis editionibus interstinctionem, vocabulo *etiam* sua emphasis, & proinde dicto gratia periit. Sic apud Senecam, si recte memini, est qui dicatur *vir magnus, etiamsi cum maximis comparetur.* At inter caecos luscus rex est. Alcibiadis eloquentiam celebrat & Demosthenes Orat. contra Midiam: Probus, *neminem ei dicendo potuisse resistere*, scribit. Certe belli Siculi suasor & auctor fuit, frustra dissuadente Nicia. Thucyd. lib. VI. IDEM.

7. *Morum vitia*] Probus, *Constat*, inquit, *inter omnes, qui de Alcibiade memoriae prodiderunt, nihil illo fuisse excellentius vel in vitiis, vel in virtutibus.* Ejusmodi temperaturam ex adversis moribus tribuit quoque Catilinae Cicero in Coelliana cap. 5. & 6. & Licinio Muciano Tacitus Histor. I. 10. IDEM.

8. *Persuadet*] Videndus Thucydides VIII. 8. 8. IDEM.

9. *Vocandos in portionem muneris Ionos*] Sebisius *oneris* legit. IDEM. Eleganter hic *munus* pro onere auctor usurpat, quomodo etiam Cic. V. in Verr. 20. *Cum hoc munus imperaretur tam gravi civitati.* Ibid. 21. *Id quoque munus leve atque commune Mamertinis remisisti.* & Liv. XXV. 7. *Dum ne quis eorum munere vacaret.* Idem XXVII. 9. *Non enim detrectationem eam munerum militiae, sed apertam defectionem a populo Romano esse.* & XXX. 18. *Utram vellet praetor muneris partem proconsule accipiente.* Vide Pomponium in L. 239. §. 3. D. de Verb. Sign. GRONOV. MS. *Iones.* Juntae: *Ionas. Muneris* non est mutandum in *oneris. Munus* enim est onus. Sic *munera* JCtis sunt onera civilia. Hyginus Gromaticus: *Scholae cohortibus primis, ubi munera legionum dicuntur, intra scamnum legatorum contra aquilam dari debent.* Ubi *munera legionum* sunt excubiae, vallum, fossa, pabulum, materia, lignorum aggestus, & alia onera militaria. Tacit. I. ann. 16. *solita munia* dicuntur. Hinc *munifex*, qui munera seu onera praestare cogitur, cui opponitur *immunis.* GRAEV. Supra quoque II. 5. 13. *Ioniis.* Juntae tamen, ut Cl. Graevius testatur, hic habent *Ionas*, & Codex item MS. quem Bongarsius vidit, *Iones.* Pro *muneris* Sebisius conjecit legendum esse *oneris.*

buta Atheniensibus penderent, bellum susceptum sit. [10] *Sed nec auxiliis nimis enixe Lacedaemonios juvandos: quippe memorem esse debere, alienam se victoriam, non suam instruere: & eatenus bellum sustinendum, ne inopia deseratur.* [11] *Nam regem Persarum, dissentientibus Graecis, arbitrum pacis ac belli fore; & quos suis non possit, ipsorum armis victurum: perfecto autem bello, statim ei cum victoribus dimicandum.* [12] *Domesticis itaque bellis Graeciam atterendam, ne externis vacet; exaequandasque vires partium, & inferiores auxilio levandos.* [13] *Non enim quieturos post hanc victoriam Spartanos, qui vindices se libertatis Graeciae professi sint.* [14] Grata oratio Tisaferni fuit. Itaque commeatus maligne praebere; classem regiam non totam mittere; ne aut victoriam daret, aut necessitatem deponendi belli imponeret.

CAP. III.

ris. At Graevius contendit nihil mutandum esse, propterea quod *munera* ipsa quoque onera dicantur. VORST.

11. *Dissentientibus Graecis*] Angl. *dissidentibus*, quod puto genuinum, cum vulgatum sit ex glossa. Noster XXIV. 1. *Interim in Graecia dissidentibus inter se bello Ptolomaeo Cerauno & Antiocho regibus, omnes ferme civitates ad spem libertatis erectae.* Phaedrus noster I. 31.

Humiles laborant, ubi potentes dissident.

SCHEFF.

12. *Graeciam obterendam*] Hoc *obterendam* inconveniens videtur. Certe quorum exaequantur vires, qui levantur auxilio contra alios, illi non obteruntur. Nam *obterere* est *concutere, pessumdare.* In MS. pro eo habetur, *exercendam*, quod haud dubie genuinum. *Exercere Graeciam* eleganter, est occupatam perpetuis bellis tenere, nunquam sinere venire ad quietem & pacem. Vocabulum *obterendam* natum ex glossa videtur, ut non pauca alia apud hunc scriptorem. Quod tamen esse ineptum sequens *vacet* ostendit, cui opponitur non *obterere*, sed *exercitum*, vel *exercitatum esse.* SCHEFF. Angl. *adterendam*, quae lectio est egregia. Plus est in illo *obterendam*, quam quod Alcibiades suadebat. Obterit regionem, qui eam bello penitus conculcat & evertit. Quomodo de ala equestri Tacitus in vita Agricolae 18. 2. *Alam in finibus suis agentem prope universam obtriverat.* h. e. deleverat. Hoc vero noluit Alcibiades, sed suasit bello fatigari. Quod proprie est *atterere.* Idem Tacitus III. Histor. 50. *Et ipsos in regione bello attrita inopia, & seditiosae militum voces terrebant*, IDEM. Optime Angli, Scheffero applaudente, *Graeciam atterendam.* Suet. in Aug. *Attrito bellis civilibus patrimonio.* & in Galb. *Attritis facultatibus.* GRAEV.

14. *Classem regiam*] Quae Phoenicum navibus centum quadraginta septem constabat. Thucyd. VIII. 15. 3. BERNEC.

Ne victoriam daret] Antiquiores quidam typis expressi, *ne victoriam totam daret.* Sed Bongarsius *totam* ex-

CAP. III. [1] Interea Alcibiades hanc operam civibus venditabat: [2] ad quem cum legati Atheniensium venissent, pollicetur his amicitiam regis, si respublica a populo translata ad senatum foret; [3] sperans, ut aut concordante civitate, dux belli ad omnibus legeretur, aut discordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium vocaretur. [4] Sed Atheniensibus, imminente periculo belli, major salutis quam dignitatis cura fuit. [5] Itaque, permittente populo, imperium ad senatum transfertur. [6] Qui

expunxit, quod in Codd. MSS. id non reperiret. Et videtur sane commode abesse. VORST.

CAP. III. 1. *Hanc operam civibus venditabat*] Hoc *venditabat* mihi quidem parum isto loco conveniens videtur. Explicat quidem Freinshemius per *imputabat*, *jactabat apud cives suos*, *sua opera id factum*. Qui autem hoc potuerit apud cives constitutus in exsilio, & degens apud Tissafernem? Neque nunciis vulgare licebat rem proditioni similem, & sic in periculum vitae ipsum conjecturam. Quare praefero, quod legitur in impresso, *civibus vendicabat*, isto sensu, quicquid agebat, id vertebat omne in commodum suorum civium, id est, Atheniensium, id omne tribuebat ipsis. Error inde, quia scriba negligens *vendicare* & *vindicare* scribi promiscue nesciebat, & propterea τὸ *vendicare* putabat esse vitiosum. SCHEFF. Mallet vir doctissimus cum antiquioribus editionibus: *hanc operam civibus vindicabat*. cui minime hic auscultandum. Qui enim rescissent Athenienses, quo animo esset erga patriam, quam ante tot cladibus affecerat; & qui potuissent in animum inducere, ut legatos ad eum mitterent, nisi per litteras, aut certos homines eis significasset, quid in eorum gratiam apud Tissafernem dixisset effecissetque. hoc vero est *venditare operam civibus*, quam scilicet eis navarat apud Persas. Si quid novandum, mallem cum Juntina, *hanc operam civibus indicat*. Sed nil venustius & pulchrius vulgata. GRAEV.

2. *Si respublica*] Non repudio. Quia tamen scripti libri habent, *res populo*, sive *res a populo*, ideo suspicor illud *publica* annexum a sciolo neque genuinum esse. *Rem* simpliciter pro *republica* poni, frequens bonis scriptoribus. Sic *potiri rebus*, *praeesse rebus*, passim, & apud ipsum nostrum, *res Macedoniae* VIII. 6. 3. SCHEFF.

3. *Sperans, ut aut dux belli ab omnibus legeretur*] Pro *sperans se aut ducem belli ab omnibus lectum iri*. Atque ita noster non raro. Vide III. 6. 10. Est autem *ut* pro *quod* in talibus. Cujus generis multa & in Lib. de Latinit. F. Susp. cap. 24. congessimus. VORST.

4. *Major salutis quam* &c.] Livius XXIII. 14. 4. *Rebus extremis*, *honesta utilibus cedunt*. Val. Max. VII. 6. *Cedit interdum generosus spiritus utilitati*, *& fortunae viribus succumbit*, *ubi*, *nisi tutiora elegerit consilia*, *speciosa sequenti concidendum est*. Sapienter in hanc mentem Thucyd. V. 16. 41. & Liv. XXII. 3. 3. BERNEC.

5. *Imperium ad senatum*] Ad quadringentos, quorum meminit & Strabo lib. IX. BONGARS. Adde Thucydidem. VIII. 11. Diodor. XIII. 34. BERNEC.

Imperium ad senatum transfertur, *qui cum*, *insita genti superbia*, *crudeliter in plebem consuleret* &c.] Hic vero, sicubi alias, experiundum arbitror,

[6] Qui cum insita genti superbia crudeliter in plebem consuleret, singulis tyrannidis sibi impotentiam vindicantibus, ab exercitu Alcibiades exsul revocatur, duxque classi constituitur. [7] Statim igitur Athenas mittit, *ex continenti se cum exercitu venturum*,

bitror, quid judicatrix illa facultas elicere possit. Neque enim dubitandum, quin hoc loco turpissimum mendum sit; id quod paucis a me ostendetur. Imperium defertur ad senatum, ait Justinus; At Senatus, cum insita *genti* superbia in plebem crudeliter consulere coepisset, tum vero mutatio rerum consecuta est. Ergo senatus est gens, quod magnopere falsum est. Nam gens & plebem complectitur & senatum. Quare mentem alio convertas necesse est. Quaero itaque an gens Attica sumi possit pro senatu? Haud sane, inquis. At senatus, quid? Nonne ille *nobilitas* est? Hoc negari non potest. Nonne *plebs* & *nobilitas* (id est, *senatus*) perpetuo inter se dissidio laborant? Nonne hoc quoque perpetuae veritatis est, ut *nobilitas sit superba & impotens in plebem.* Hoc tale est ut eum esse in rebus publicis hospitem & peregrinum oporteat, qui de eo dubitandum putarit. Quare corrigendus necessario hic locus & sic legendus, *Imperium ad senatum transfertur, qui cum, insita nobilitati superbia, crudeliter in plebem* &c. Vin' tu addi aliquid? En tibi oraculum non ex specu Trophonii, sed ex adyto Sallustii in Jugurth. opinor: *superbia, solenne nobilitatis malum.* At MSS. tamen nihil habent, unde id confirmetur, quod dicis? Sed ratio & judicandi facultas, & veritas ipsa nullone in loco apud te sunt? deberent certe, nisi te ab illis semotum esse profiteris. FABER. *Genti* intellige nobilium, quod adeo Fabro placuit, ut refragante exemplarium consensu in textum admitti contenderet. OXON. Puto locum aliter curandum. Nempe illud *genti* existimo corruptum per scripturam compendiosam, ac pro eo ponendum *gentili*, delendum autem vocabulum *insita*, tanquam τῦ *gentilis* glossam. Est enim *superbia gentilis*, quae huic genti insita Nisi retinere *insita* malumus, & delere alterum. SCHEFF.

Qui cum, insita genti superbia, crudeliter in plebem consuleret,] Hoc est, cum in plebem saevirent, ac impotenter inhiberent imperium pro ingenio illius gentis, pro illa quae insita est Atticis superbia, ut quicunque ex iis, sive sint ex populo, sive ex nobilibus, ad imperium provehuntur tale, ut soli rerum potiantur, ceteros cives premant, vexent. superbeque habeant. Nihil hic video difficultatis, cur contra omnium codicum auctoritatem hic locus sit interpolandus, aut mendae suspectus habendus. Senatus non erat gens, sed erat ex illa gente, cui insita erat superbia, de qua & saepe alii scriptores questi sunt. qui Thucydidem legerunt, id non possunt ignorare. Praeterea nec in rep. Atheniensi nec Romana senatus fuit nobilitas. Multi legebantur ex plebe senatores, cum senatoria dignitas communicata fuit cum populo. Marius, Cicero, & quot alii fuerunt senatores, sed non nobiles, antequam ad majores magistratus eveherentur. GRAEV.

6. *Revocatur*] Id valde contendente Pisandro, & aliis optimatum fautoribus. Thucyd. VIII. 13. Probus a Pisandro destitutum scribit. BONGARS. Annitente praecipue Thrasybulo Thucyd. VIII. 13. 13. & Probus in Alcib. BERNEC.

Dux] Probus: *Praetor.* Στρατηγὸς Plutarch. in Alcib. Huc usque Thucydides, quem excipit Xenophon. BONGARS. Eam συνέχειαν notat & Diodorus XIII. 42. BERNEC.

7. *Athenas mittit*] MS. & Juntae, *scri-*

rum, recepturumque a quadringentis jura populi, ni ipsi redderent. [8] Hac denuntiatione optimates territi, primo urbem prodere Lacedaemoniis tentavere: dein, cum id nequissent, in exsilium profecti sunt. [9] Igitur Alcibiades, intestino malo patria liberata, summa cura classem instruit; atque ita in bellum adversus Lacedaemonios pergit.

CAP. IV. [1] Jam Sesto Mindarus & Pharnabazus, Lace-

scribit. Sed cave vulgatum moveas. Nam *mittere* nonnunquam est scribere, & sive litteris, sive nunciis missis significare. Cic. XI. ad Fam. Ep. 16. *Mitte ad Lupum nostrum, ut is nobis eas centurias conficiat.* & II. ad Att. Ep. 2. *Nam ita ad me mittunt, Nigidium minari in concione, se judicem, qui non adfuerit, compellaturum.* Sic & ἐπιστέλλειν Aelian. Var. Hist. II. 5. & 19. & πέμπειν apud Scriptores Novi Foederis. GRAEV. MSS. habent *scribit*, quod fortasse non rejiciendum. Nam *mittit se venturum*, nescio an commode dicatur: alii profecto mallent, *mittit, qui nunciarent, se venturum.* SCHEFF.

Recepturumque a quadringentis jura populi] *Jura populi* nihil aliud sunt, quam quod paulo ante *imperium* & *remp.* vocavit. Cicero quoque eandem rem *jus publicum* vocat. Ut IV. ad Fam. Ep. 4. *Postquam armis disceptari coeptum est de jure publico.* Porro *quadringentis* illis, abdicata Democratia, imperium permiserant Athenienses tum cum in Sicilia male rem gessissent: ut ex Diod. Sic. l. XIII. scire licet. VORST.

CAP. IV. 1. *Mindarus*] Ita Graeci, & hic vulgati libri. MSS. *Zestromindareus.* Is navali ad Cyzicum pugna periit. Xenoph. I. Ἑλλην. Diodorus XIII. 51. Plutarchus Alcibiade c. 53. a quibus historiae hujus fusior explicatio petenda. BONGARS.

Jam Mindarus, & Pharnabazus, Lacedaemoniorum duces] In omnibus MSS. legitur *Zestromindarus:* unde fac; *Jam Sesti Mindarus & Pharnabazus,* &c. Nam in Hellesponto factam esse hanc pugnam cum alii, tum etiam Frontinus tradit lib. II. cap. 5. *Alcibiades dux Atheniensium in Hellesponto adversus Numidarum & Lacedaemoniorum ducem, cum amplum exercitum & plures naves haberet,* &c. Sed ineptissima est haec Frontini lectio. Quis enim unquam prodidit, Numidas Lacedaemoniis opem tulisse? Nihil certius est, quam rescribendum esse, *adversus Mindarum, Lacedaemoniorum ducem.* Voss. In MSS. Bongarsii erat *Zestromindarus*, scriptura vitiosa. Legendum autem *Sesto Mindarus* &c. *Sesto* autem positum a Justino fuit pro ad Sestum, (quae urbs est Hellespontiaca in ora Europae) ut alibi *Abydo*, pro ad Abydum. (in ora Hellespontiaca Asiae) lib. II. c. 13. *Sed Graeci audita regis fuga consilium ineunt pontis interrumpendi, quem ille Abydo velut victor maris fecerat.* Sic & alibi *Cypro exsulabat*, pro apud Cyprum insulam. Sic & XX. 3. *Nam eadem die, qua in Italia pugnatum est, & Corintho, & Athenis & Lacedaemone nuntiata est victoria.* Porro istud *Lacedaemoniorum* delere debes. Nam Pharnabazus Persarum satrapes erat, non dux Lacedaemoniorum. FABER. Codices MSS. omnes, ut Bongarsius testatur, habent *Zestromindareus:* & veteres typis expressi Becharii & Sichardi *Zestromidarus.* Unde Cl. Vossius legendum censet, *Jam Sesti Mindarus.* At ego mutata terminatione malim, *Jam Sesto Mindarus:* quoniam in Codd. MSS. & antiquioribus typis expressis est *Zestro;* & quia non insolens nostro nomina urbium secun-

Lacedaemoniorum duces, instructis navibus exspectabant. [2] Praelio commisso, victoria penes Athenienses fuit. In eo bello major pars exercitus, & omnes ferme hostium duces caesi: naves octoginta captae. [3] Interjectis quoque diebus, cum bellum Lacedaemonii a mari in terram transtulissent, iterato vincuntur. [4] His malis fracti, pacem petiere: quam ne acciperent, opera eorum effectum est, quibus ea res quaestum praebebat. [5] Interea & Syracusanorum auxilia illatum a Carthaginiensibus Siciliæ bellum domum revocavit. [6] Quibus rebus destitutis Lacedaemoniis, Alcibiades cum classe victrici

dae declinationis, si motus in loco notetur, casu sexto ponere. Ut II. 13. 5. *Pons quem ille Abydo fecerat.* Et XVIII. 4. 3. *Cum interim rex Tyro decedit.* Et XX. 3. 9. *Corintho est nuntiata victoria.* Bongarsius & Berneccerus nomen loci, ubi Mindarus & Pharnabazus expectarunt, prorsus neglexere. Verum facile intelligitur, quia auctor instructis illos navibus exspectasse scribit, eundem additum item voluisse, ubi expectarint. Nihil autem commodius, quam Sesto eos expectasse. Notum de cetero est pugnam illam ad Ioniam & in Hellesponto commissam fuisse. Ipse noster infra V. 4. 17. *Non Syracusarum, sed Ioniae Hellespontique meminerunt*, id est, rerum, apud Ioniam & in Hellesponto ab Alcibiade gestarum. Frontinus quoque II. 5. ita: *Alcibiades in Hellesponto adversus Mindarum* (sic enim legendum) *Lacedaemoniorum ducem cum amplum exercitum & plures naves haberet.* Vocatur etiam pugna ad Cyzicum: qua de Diodorus XIII. 51. VORST. Sub Persici hujus Satrapae auspiciis militare non erubuerant Lacedaemonii, unde non immerito inter eorum duces numeratur Pharnabazus. Eruditissimus Isacus Vossius reponendum judicabat, *adversus Mindarum, Lacedaemoniorum ducem*, cui lectioni, si MS. accederet suffragium, calculum libentissime adjecerim. OXON.

Jam Sesto Mindarus] Recepi hanc lectionem, quam firmant MSS. Anglicani, & probarunt Oxonienses, & ante eos Vorstius: Isaaco tamen Vossio τῷ πάνυ debetur laus hujus emendationis. Juntae quoque perinde ut multi codices: *Jam Zestromidarus & Pharnabazus.* GRAEV.

Pharnabazus] Persicum hunc Satrapam nescio quare *ducem Lacedaemoniorum* appellet auctor: socium rectius & amicum dixisset. BERNEC.

4. *Quibus ea res quaestum praebebat*] Diodorus XIII. 53. pr. Οἱ πολεμοποιεῖν εἰωθότες, καὶ τὰς δημοσίας ταραχὰς ἰδίας ποιούμενοι προσόδους. BONGARS. Sic apud Livium III. 66. 3. ut Aequi & Volsci contra Romanos arma caperent, *persuaserant iis duces cupidi praedarum.* Hi tales nimirum, *tanquam artifices improbi, opus quaerunt, qui & semper aegri aliquid esse in republ. volunt, ut sit ad cujus curationem adhibeantur.* Liv. V. 3. 6. BERNEC.

5. *Illatum a Carthaginiensibus*] De quo vide Diodorum XIII. 43. & seqq. BONGARS.

Domum revocavit] Illud *domum* abest a MS. Unde suspicor adiectum ex interpretatione glossatoris. SCHEFF.

7. Adji-

victrici Asiam vastat; multis locis praelia facit: ubique victor recipit civitates, quae defecerant: nonnullas capit, & imperio Atheniensium adjicit: [7] atque ita prisca navali gloria vindicata, adjecta etiam laude terrestris belli, desideratus civibus suis Athenas revertitur. [8] His omnibus praeliis ducentae naves hostium, & praeda ingens capta. [9] Ad hunc redeuntis exercitus triumphum effusa omnis multitudo obviam procedit: & universos quidem milites, praecipue tamen Alcibiaden mirantur: [10] in hunc oculos civitas universa, in hunc suspensa ora convertit: hunc quasi de coelo missum, & ut ipsam Victoriam contuentur: [11] laudant quae pro patria; nec minus admirantur quae exsul contra gesserit, excusantes ipsi, iratum provocatumque fecisse. [12] Enimvero tantum in uno viro fuisse mo-

7. *Adjicit*] MSS. mei *addicit.* & mox: *praecipue tamen Alcibiadem miratur* pro vulgata *Alcibiadem mirantur*, sed neutrum recipio. MOD.

Adjicit] Rectum hoc: sed MSS. alii *addicit*, alii *adicit*: quod posterius e veterum pronunciatione est, & exterendi *i* vocalem consuetudine, de qua Agellius IV. 17. Sic Martialis idem verbum scripsit X. Epigr. 82.

Si quid nostra tuis adicit vexatio rebus.

Haec Acidalius ad Vell. II. 130. 8. BERNEC.

8. *His omnibus praeliis*] Quinque terrestribus, & tribus navalibus. Probus. BONGARS.

9. *Mirantur*] Per Synthesin. Modii tamen MSS. *miratur*. BERNEC.

10. *De coelo missum*] Minutius Octav. *In hodiernum inopinato visos caelo missos, ignobiles & ignotos, terrae filios nominamus.* BONGARS. Et ex eo Lactantius I. 11. *Virtute nobilitatos & inopinato visos, coelo lapsos nominamus.* Cicero I. Epist. ad Q. Fratrem cap. 2. *Graeci sic te ita viventem intuebuntur, ut e coelo divinum hominem esse in provinciam delapsum putent.* Simillime nostro Amm. Marcell. XXII. 2. *Effundebatur aetas omnis & sexus, tanquam demissum aliquem visura de caelo.* Lips. Antiq. Lect. II. 12. hoc dici putat imitatione Homeri Odyss. VIII. 173. BERNEC. Angli una voce auctius, *quasi Deum de coelo*. Videtur non inelegans. Sed si recte examines, glossa est, nec ea satis apta. Sequitur enim *ut ipsam Victoriam*, ubi illud *ipsam* positum emphasiee ostendit, plus inesse hisce verbis, quam antecedentibus. At si Deus missus dicitur, qui possit esse minor, quam missa Victoria. Hoc igitur non dixit Justinus, sed simpliciter Alcibiadem missum de coelo, id est, singulari gratia coelorum tributum Atheniensibus. SCHEFF.

12. *Tantum in uno viro*] Isocrat. Orat. ad Philippum. BONGARS. Sic Livius VI. 8. 5. de Camillo: *Quocumque se intulisset, victoriam secum haud dubiam trahebat.* Adde eundem Livium II. 43. 8. & IV. 28. 9. & XXXIX. 49. 5. Aemil. Probum fin. Epamin. BERNEC.

deerat, fortissimis quibusque in Asiae populatione amissis. [3] Armantur tamen senes, aut impuberes pueri, & numerus militum sine exercitus robore expletur. [4] Sed non magnam bello moram aetas fecit imbellis: caeduntur passim, aut fugientes capiuntur; tantaque strages aut occisorum, aut captivorum fuit, ut Atheniensium deletum non imperium tantum, verum etiam nomen videretur. [5] Quo praelio perditis & desperatis rebus, ad tantam inopiam rediguntur, ut, consumta militari aetate, peregrinis civitatem, servis libertatem, damnatis impunitatem darent. [6] Ex qua colluvione hominum conscripto exercitu domini antea Graeciae vix libertatem tuebantur. [7] Iterum tamen fortunam maris experiendam decernunt. [8] Tanta virtus animorum erat, ut, cum paullo ante salutem desperaverint, nunc non desperent victoriam. [9] Sed neque is miles erat, qui nomen Atheniensium tueretur; neque eae vires, quibus vincere consueverant; neque ea scientia militaris in his, quos vincula, non castra continuerant. Itaque omnes aut capti,

ornare, itemque simplex *ornare*, idem quoque sunt quod instruere. Cuius generis itidem varia in praedicto libello congessimus. VORST.

4. *Atheniensium deletum* &c.] Hinc *Athenienses tot cladibus exstinctos* criminatur Piso apud Tacitum Annal. II. 55. BERNEC.

5. *Servis libertatem*] Supra III. 5. 6. IDEM.

6. *Ex qua* &c.] Ita MS. rectius, opinor, quam quomodo Bongars. & alii ediderunt, *eaque*. Sequentia verba ordini suo restitui; cum in aliis editionibus ita confunderentur: *Eaque in coll. hominum, dom. an. Graeciae, conscr. exercitu, vix lib. tueb.* IDEM

8. *Tanta virtus animorum erat, ut cum paullo ante salutem desperaverint, nunc non desperent victoriam*] Non tentarem hunc locum nisi in optimae notae codice Leidensi, longe aliter haec exarata invenirem: nempe hoc modo. *Tanta virtus animorum erat, ut paullo ante salutem, post speraverint victoriam.* Venusto & recto sensu. Primo de salute, mox de victoria certavere. Non aliter Tacitus in Agricola de Britannis: *Tum de salute, mox de victoria certavere.* De salute certat, qui tantum hoc agit, ut diutius non sit sub victore; de victoria, qui cum victore mutare fortunam contendit, talemque sibi esse vult, qualis ipsi victus fuit. BOXHORN.

Nunc non desperent victoriam] Miror, retinuisse hanc lectionem editos, cum sine dubio legendum sit, *desperarent*. Quanquam mihi longe elegantior videatur lectio, quae occurrit in quibusdam MSS. *ut cum paulo ante salutem desperaverint, post speraverint victoriam*. SCHEFF.

10. Se-

capti, aut occisi. [10] Cum dux Conon praelio superfuisset solus, crudelitatem civium metuens, cum octo navibus ad regem Cyprium concedit Euagoram.

Cap. VII. [1] At dux Lacedaemoniorum, rebus feliciter gestis, fortunae hostium insultat; [2] captivas naves cum praeda bellica, in triumphi modum ornatas, mittit Lacedaemona: [3] ac tributarias Atheniensium civitates, quas metus dubiae belli fortunae in fide tenuerat, voluntarias recipit; nec aliud ditionis Atheniensium praeter urbem ipsam reliquit. [4] Quae cuncta cum Athenis nuntiata essent, omnes, relictis domibus, per urbem discurrere pavidi: alius alium sciscitari; auctorem nuntii requirere: [5] non pueros imprudentia; non senes debilitas; non mulieres sexus imbecillitas domi tenet: adeo ad omnem aetatem tanti mali sensus penetraverat. [6] In foro deinde coëunt, atque ibi perpeti nocte fortunam publicam questibus iterant. [7] Alii fratres, aut filios, aut parentes deflent, cognatos alii, alii amicos cognatis cariores, & cum privatis

10. *Solus*] Scilicet e ducibus ac trierarchis. Bernec.

Cum octo navibus] Plutarchus. At Diodorus XIII. 106. Τῶν μὲν ἐν τριηρῶν δέκα μόνον διεξέπεσον, ὧν μίαν ἔχων Κόνων ὁ στρατηγὸς, τὴν μὲν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδον ἀπέγνω &c. Bongars. Hanc pugnam, praeter Diodorum, egregie describit Xenophon Hist. Graec. lib. II. Vide Pausan. III. p. 180. Bernec.

Cap. VII. 3. *Recepit*] Melius *recipit:* & mox, *relinquit*, ut congruat praecedenti *mittit*. Freinsh. Vide not. ad V. 9. 11. Bernec.

4. 5. 6. &c.] Epitomatorem professo minime conveniens, & affectione prope putida hypotyposis. Idem.

6. *Fortunam publicam questibus iterant*] Hoc est, denuo conquerebantur de fortuna publica. Sed an *iterare questibus fortunam* commode dicatur, haereo. Certe non tam fortuna ipsa iteratur, quam ejus memoria, ut saltem genus hoc sit paulo durius & insolentius. In MS. quodam legitur, *fenerant*, ex quo prope venio in hanc sententiam, scripsisse Justinum, *questibus onerant*. Esset profecto haec lectio elegantior, & suctior Latinis. Sic enim & *laudibus*, *contumeliis*, *injuriis*, *maledictis*, *probris onerare* passim legitur. Adde, quod re vera querelas non iteraverint, cum de fortuna publica prius non fuerint conquesti, sed tantum anxii & dubii. Scheff. Angli *onerant;* quod egregie firmat conjecturam nostram, quam in notis proposuimus. Idem.

7. *Cum privatis casibus querelam publicam miscent*] Pro *cum querela de casibus privatis querelam publicam miscent*. Cujus generis plura ad I. 7. 14.

tis casibus querelam publicam miscent: [8] *jam se ipsos, jam ipsam patriam perituram, miserioremque incolumium, quam amissorum fortunam judicantes:* [9] *sibi quisque ante oculos obsidionem, famem, & superbum victoremque hostem proponentes:* [10] *jam ruinam urbis & incendia, jam omnium captivitatem & miserrimam servitutem recordantes:* [11] *feliciores prorsus priores urbis ruinas ducentes, quae, incolumibus filiis parentibusque, tectorum tantum ruina taxatae sint.* [12] *Nunc autem non classem, in quam, sicuti pridem, confugiant, superesse; non exercitum, cujus virtute servati, pulchriora possent moenia exstruere.*

CAP. VIII. [1] Sic defletae ac prope perditae urbi hostes superveniunt, & obsidione circumdatos fame

7. 14. & II. 14. 10. notavimus. VORST.

8. *Fortunam judicantes*] Angl. *judicant.* Nec displicet. VORST.

9. *Et superbum victoremque hostem proponentes*] Ejiciendae e textu scriptoris hae duae vocnlae (*que hostem*) quod me pene pudet admonuisse, ita res clara est, & manifesta. Legendum: *& superbum victorem proponentes.* FABER.

11. *Feliciores urbis ruinas ducentes*] Angli *dicentes*, quod & ipsum rectum videtur. Proponuntur enim hic eorum lamentationes, & querelae per suas partes. At illud *ducere* ad secretum animi refertur judicium. Sic noster alibi, ut XXIV. 4. 9. *Actum de Macedonia dicens, si egeat.* Et XI. 5. 4. *Se quoque non debere melius sperare dicentes.* SCHEFF.

Taxatae sint] Hoc est, constiterint, aestimatae fuerint. Senec. Consol. ad Marciam c. 19. *Tanti quodque malum est, quanti illud taxavimus.* BERNEC. Plin. XXXV. 11. *Talentum Atticum* XVI. *M. taxat Varro.* Vide & Florum I. 12. 8. & II. 6. 18. Est autem *taxare*, idem quod aestimare. VORST.

12. *Pridem*] Supra II. 12. 16. BERNEC.

CAP. VIII. 1. *Sic defletae*] Ea notione vox usurpata, ut apud Sueton. Calig. c. 38. *Diplomata ut vetera & obsoleta deflebat:* ubi male rescribunt alii, *diflabat.* Nam *deflendi* voce in eodem sensu utitur Suetonius Calig. 30. 9. Ita verbum *deplorare* ponitur apud Livium XLIII. 7. 4. Ita Seneca Consol. ad Marciam cap. 26. princ. Curtius VIII. 6. 10. Vellejus II. 119. 1. BERNEC. Vide Diod. Sic. XIII. Xenoph. Hist. Graec. II. Plut. in Lysand. & Alcibiad. Aelian. IV. Var. Hist. Thucyd. I. Strab. IX. OXON.

Obsidione circumdata obsessos fame urgent.] Juntae: *obsidione circumdatos fame urgent.* Sic scripsit Justinus. *obsessos* est interpretatio τῶ *obsidione circumdatos*, quae postea ipsis Justini verbis fuit immista. Mox *Pyraeëum* Juntae & hic & ubique recte scribunt. GRAEV. Quanquam hoc sit satis Latinum, *obsidione circumdata obsessos* (nam dicimus *circumdare urbem obsidione*, & *circumdare urbi obsidionem*) tamen validius placet, quod in optima illa Juntarum editione, qua usus est doctus amicus noster J. Graevius, *& obsidione circumdatos fame urgent.* FABER. Becharii atque aliae antiquiores editiones sic, *obsidione circumdatos & obsessos fame urgent.* Juntarum autem

me urguent. [2] Sciebant enim neque ex advectis copiis multum superesse, &, ne novae advehi possent, providerant, [3] Quibus malis Athenienses fracti, post longam famem, & adsidua suorum funera, pacem petivere: quae an dari deberet, diu inter Spartanos sociosque deliberatum. [4] Cum multi delendum Atheniensium nomen, urbemque incendio consumendam censerent, negarunt *se* Spartani *ex duobus Graeciae oculis alterum eruturos*; [5] pacem polliciti, *si demissa Piraeëum versus muri brachia dejicerent, navesque, quae reliquae forent, trade-*

tem, ut Graevius testatur, & *obsessos* ut supervacuum plane omittit, habetque, *obsidione circumdatos fame urgent.* Si genuinum sit *obsidione circumdata*, erit id simile illi, quod supra vidimus, *munitionibus circumdatis.* VORST.

2. *Neque ex advectis copiis*] Illud *copiis* abest a plerisque MSS. unde suspicor ex glossa natum. Sed sic mox pro *novae*, *nova* fuerit scribendum, plane sicut in quibusdam antiquis scriptum reperitur. SCHEFF.

3. *Quibus malis Athenienses*] Ita MSS. & auctor etiam alibi, ut III. 7. 1. & V. 4. 4. Bongars. & alii: *Quibus malis rebus Athenienses fracti.* BERNEC. Bongarsius ex suis, *quibus malis rebus.* Alterutrum horum glossatoris est, non Justini. Berneccerus stat pro voce *malis*, quoniam & alibi sic noster. Mihi potior videtur vox *rebus*, quoniam ipsa opus habebat explicatione per glossam, non altera, quae per se intelligitur. IDEM.

4. *Multi*] Lysander & Agis. Pausan. in Laconicis. BONGARS. Praecipue vero Corinthii ac Thebani, aliique Graeci non pauci. Xenophon lib. II. Hist. Graec. BERNEC.

Ex duobus Graeciae oculis] Ne scilicet illa fieret ἑτερόφθαλμος, lusca, ut notat Plutarch. in Praec. politicis. Ea de re consultus etiam Apollo respondit, τὴν κοινὴν ἑστίαν τῆς Ἑλλάδος μὴ κινεῖν. Aelian. IV. Var. Hist. 6. Haud absimili figura Cimon, Spartanis subveniendum arbitrabatur contra Messenios, *adhortatus eos, ne Graeciam claudam reddi, neu Urbem socia destitui sinerent.* Plutarch. in eius vita. IDEM.

5. *Si demissa Piraeum versus*] Ὥστε τὰ μακρὰ σκέλη καὶ τὰ τείχη τοῦ Πειραιῶς περιελεῖν, inquit Diodorus XIII. 107. Plutarchus Lysandro: quos vide, & Xenoph. Hist. Graec. II. Et ita bello Peloponnesiaco finis impositus, quod Thucydides I. I. I. ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων, & μακρότατον vocat. In annum enim XXVI. protractum est. BONGARS. MS. *dimissa*, quae nec ipsa lectio mala est. Vide Nonium in *Dimittere*. BERNEC. *Piraeeum* scribendum est, non *Piraeum*, non *Pyraeeum*, denique non aliter scribendum. Ita Graeci omnes. Et ita Muretus monuerat ad Terentium. FABER. *Demissa*, idem quod *deducta*. *Piraeeus* scribendum, non, ut quidam scribunt, *Pirceus*. Graeci enim Πειραιεὺς scribunt. *Brachia* vocat quae muri partes in longitudinem porrectae erant. Nec aliter infra V. 9. 12. VORST.

Muri brachia] Haec erant 5000. passuum. Plin. IV. Nat. Hist. 7. *Brachium* autem in aedificiis notat omne id, quod extra ordinariam aedificii lineam & rectum ordinem excurrit. Statius V. Theb. 279.

traderent; resque publica ex semet ipsis triginta rectores acciperet. [6] In has leges traditam sibi urbem Lacedaemonii formandam Lysandro tradiderunt. [7] Insignis hic annus & expugnatione Athenarum, & morte Darii regis Persarum, & exsilio Dionysii Siciliae tyrannni fuit. [8] Mutato statu Athenarum, etiam civium conditio mutatur. [9] Triginta rectores reipublicae constituuntur; qui fiunt tyranni: [10] quippe a principio tria millia sibi satellitum statuunt, quantum ex tot cladibus prope nec civium superfuerat; [11] &, quasi parvus hic ad continendam civitatem exercitus esset, septingentos milites a victoribus accipiunt. [12] Caedes deinde civium ab Alcibiade auspicantur; ne iterum rempublicam sub obtentu liberationis invaderet. [13] Quem cum profectum ad Artaxerxen, Persarum regem, comperissent, citato itinere miserunt, qui eum interciperent: [14] a quibus occupatus, cum occidi aperte non posset, vivus in cubiculo, in quo dormiebat, crematus est.

CAP.

gemini qua brachia muri Littus eunt.

Liv. IV. 9. *Consul muro Ardeae brachium injunxerat.* & XXII. 52. *Brachio flumini objecto eos excludit.* Frontin. III. Strat. 17. 4. *Brachiis a latere ductis.* Strabo XIV. p. 654. vocat σκέλη. GRONOV.

Navesque, quae reliquae forent, traderent] Exceptis decem, quas, nec plures, illis possidere licuit. Diod. XIII. 107. BERNEC.

Ex semet ipsis] Hoc est, Atheniensibus. Quod non putassem notatu dignum, nisi hic etiam Hispanicus auctoris interpres impegisset. Posset autem & aliis accidere, quod illi potuit. IDEM.

7. *Insignis hic annus*] Is fuit quartus Olympiadis XCIII. ab U. C. CCCXLVIII. IDEM.

Exsilio Dionysii] Orbis literarii phoenix Jos. Scaliger, insigniter Auctorem & tempore & persona hic errare demonstrat, lib. v. de Emend. Temp. pag. 224. Tempore, quod 48. annis illud exsilium post acciderit: persona, quod non Dionysius senior, Hermocratis filius, in exilium actus sit; sed Dionysius junior hujus filius. Sed Justinus habebat in animo, eo anno Dionysium victum a Carthaginiensibus fuisse: propterea cladem acceptam illius Dionysii cum filii exilio confuderit. IDEM.

9. *Triginta rectores*] Vide praeter citatos (ad §. 5.) Diodorum initio lib. XIV. BONGARS.

12. *Caedes deinde civium ab Alcibiade auspicantur*] De morte Alcibiadis, ad cujus caedem triginta tyranni Lysandrum impulerunt, vide Plutarchum, Diodorum, Probum, Ciceronem de Divinat. II. 62. Val. Max. I. 8. IDEM.

14. *Vivus crematus* &c.] Non vivus,

CAP. IX. [1] Liberati hoc ultoris metu tyranni, miseras urbis reliquias caedibus & rapinis exhauriunt. [2] Quod cum displicere uni ex numero suo Therameni didicissent, ipsum quoque ad terrorem omnium interficiunt. [3] Fit igitur ex urbe passim omnium fuga; repleturque Graecia Atheniensium exsulibus: [4] quod etiam ipsum auxilium cum miseris eriperetur (nam Lacedaemoniorum edicto civitates, exsules recipere prohibebantur) omnes se Argos & Thebas contulere: [5] ibi non solum tutum exsilium egerunt, verum etiam spem reciperandae patriae receperunt. [6] Erat inter exsules Thrasybulus, vir strenuus, & domi nobilis, qui audendum aliquid pro patria & pro salute communi, etiam cum periculo, ratus, adunatis exsulibus castellum

vus, sed mortuus jam & barbarorum telis confixus, juxta Probum & Plutarch. in Alcib. BERNEC. Contra habent Plutarchus, & Cornelius Nepos, ut jam vidit Cl. Berneccerus. Verba Cornelii in mendo cubant. *Illi, cum eum ferro aggredi non auderent, noctu ligna contulerunt, circa domum sumenam, in qua quiescebat, eam succenderunt*, &c. Non attinet, virorum doctorum super hunc locum conjecturas apponere. Lege, *circa domum Sanisenam*. Sanisene appellatur tractus in confinio Phrygiae & Galatiae. VOSS.

CAP. IX. 1. *Hoc ultoris metu*] Angli, *ultoris hujus metu*. GRAEV.

2. *Therameni*] Uni de XXX. vide Xenoph. Hist. Graec. lib. II. & M. Ciceron. Tusc. I. 40. BONGARS. Item Plutarchum in Nicia & Consol. ad Apollon. cap. 9. BERNEC.

Ipsum quoque ad terrorem omnium] Angli rectius: *ipsum quoque ad documentum ceterorum, & terrorem omnium*, Ubi *documentum ceterorum* videtur intelligendum, quod docere ceteros debet, qui nimirum ita grassabantur caedibus, ne & ipsis hoc inciperet displicere. At hoc modo nescio, an facile ullibi reperias. *Documentum alicujus est*, quod quis edit. Ita *documenta egregii principis* apud Sueton. in Galba cap. 14. per quae docet se talem futurum. Haereo igitur, nec satis scio, an hoc admittendum sit augmentum. SCHEFF.

4. *Quod etiam ipsum auxilium cum miseris eriperetur*] MSS. nonnulli cum Juntis: *Quod cum etiam ipsum auxilium unicum miseris eriperetur*. GRAEV.

6. *Thrasybulus*] Τυρεὺς ὀνομαζόμενος. Diodor. XIV. 33. Vide Xenophont. Hist. Graec. lib. II. Pausaniam Atticis. BONGARS. Huic *neminem praeferre se fide, constantia, magnitudine animi, in patriam amore*, scribit in ejus vita Probus. BERNEC.

Nobilis] Probus: *Multi eum nobilitate praecucurrerunt*. BONGARS.

Etiam cum periculo] Δράσαντάς τι καὶ κινδυνεῦσαι δεῖ. Thucyd. I. 4. 5. & III. 9. 4. Quod dictum ad ancipitem febris hecticae curam accommodat Galenus Meth. Med. X. 10. Et proverbio jactatum, patet ex Aeschylo Choephoris v. 303.

δράσαντι παθεῖν,
Τριγέρων μῦθος τάδε φωνεῖ.

BERNEC.

Castel-

stellum Phylen Atticorum finium occupat. [7] Nec deerat quarumdam civitatium tam crudeles casus miserantium favor. [8] Itaque Ismenias Thebanorum princeps etsi publicis non poterat, privatis tamen viribus adjuvabat: [9] & Lysias Syracusanus orator, exsul tunc, quingentos milites stipendio suo instructos, in auxilium patriae communis eloquentiae misit. [10] Fit itaque asperum praelium: sed cum hinc pro patria summis viribus, inde pro aliena dominatione segnius pugnaretur, tyranni vincuntur: [11] victi in urbem refugiunt; quam exhau-

Castellum Phylen] Stephanus de Urbibus. χωρίον vocant Xenophon & Diodorus. BONGARS.

7. *Crudeles* &c.] Bongarsius & alii *crudelis* ediderunt. Praetuli, quod MSS. codices, ipso referente Bongarsio, probant, cum praesertim auctor alibi quoque *miserari* cum Accus. jungat: ut VIII. 5. 13. XII. 5. 8. XXVII. 1. 5. XXVIII. 4. 12. BERNEC. Bongarsius & alii ediderant, *crudelis*. Quod Berneccerus in *crudeles* mutavit; quod vereretur, ne *crudelis* pro casu secundo num. sing. haberetur. Verum si maxime *crudelis* legatur, potest id nihilominus pro vocabulo quarti casus, & pluralis numeri haberi. VORST.

9. *Lysias*] Paulo aliter Plutarchus in vitis Rhetorum, quem vide. BONGARS.

Exul tunc] Non improbo, tantum relinquo cogitandum, cum in MSS. sit, *exultans*, utrum non Justinus scripserit & distinxerit, *& Lysias Syracusanus orator exul, tamen quingentos milites* &c. Efficacius sane esset. Tantum miseratus est Athenas, ut licet esset exul, atque adeo ipse opus haberet subsidio aliorum, tamen tot miserit eis in auxilium. SCHEFF.

Patriae communis eloquentiae] Cicero de Orat. 1. 4. *Athenis summa dicendi vis & inventa est, & perfecta.* Idem in Bruto cap. 10. *In ea urbe & nata & alta est eloquentia.* Adde Vellejum 1. f. & Nostrum II. 6. 6. BERNEC.

10. *Securius pugnaretur*] Maluit Sichardus olim legere, *incurius pugnaretur:* credo quod ita in veteribus libris (neque enim solebat temere aliquid in classicis scriptoribus immutare) hunc locum legi deprehendisset, & probam eam vocem censeret, & ad quem modum Apulejus *agnum incuriosum* dixit pinguem, quasi curae expertem, quod qui cura vacant & solicitudine, citissime pinguescant. neque novum sane videri debet hoc: cum & Lucretius *intactus* dixerit, & Ovidius *inambitiosus*, & Seneca *inperpetuum*. & Tertullianus *inbonus*. & Arnobius denique, *inodor*. MOD. Accurata illa Sichardi editio Basil. habet, *incurius*, ex quo Freinshem. facit *incuriosius*. BERNEC. Caussa non est, ob quam τὸ *securius*, in *incurius*, vel, *incuriosus*, debeat mutari. *Secure*, id est, segniter, non serio pugnat ille, qui alienae dominationis conatus bello cogitur promovere. Et ita loquuntur optimi Scriptores. BOXHORN.

11. *Refugerunt*] Schef. *refugiunt*, ut tempora congruant. Sed auctorem talium incuriosum passim deprehendas. BERNEC. Angl. *refugiunt*. Probo, quia praecedit, *vincuntur*, item quia sequitur, *spoliant*, similibus temporibus. SCHEFF.

Exhau-

haustam caedibus suis, etiam armis spoliant. [12] Deinde cum omnes Athenienses proditionis suspectos haberent, demigrare eos ex urbe jubent, & in brachiis muri, quae diruta fuerant, habitare, extraneis militibus imperium tuentes. [13] Post haec Thrasybulum corrumpere, imperii societatem pollicentes, conantur. [14] Quod cum non contigisset, auxilia a Lacedaemoniis petivere: quibus accitis, iterato praeliantur. [15] In eo bello Critias & Hippolochus, omnium tyrannorum saevissimi, cadunt.

CAP. X. [1] Ceteris victis, cum exercitus eorum, ex quibus major pars Atheniensium erat, fugeret, magna voce Thrasybulus exclamat, *cur se victorem fugiant, potius quam ut vindicem communis libertatis adjuvent?* [2] *Civium illam meminerint aciem, non hostium esse; nec se ideo arma cepisse, ut aliqua victis adimat, sed ut ademta restituat: triginta se dominis, non civitati bellum inferre.* [3] Admonens deinde cogna-

Exhaustam caedibus suis &c.] Haec sequenti modo videntur distinguenda, *exhaustam caedibus, suis etiam armis spoliant*. GRONOV.

14. *Accitis*] Sebisius *acceptis* legit. BERNEC. Hoc *accitis* vix est sanum. Magis probo, quod habet Sebisius, *acceptis*. nisi quis putet, scripsisse Justinum, *excitis*. Et usurpat noster alibi quoque tali sensu. Vide II. 4. 22. SCHEFF.

15. *Critias*] Τὴν ἡγεμονίαν ἔχων, Diodor. XIV. 34. *Dux tyrannorum* Probus. *Crudelissimum omnium tyrannorum* vocat Lactantius lib. III. de Falsa Sap. BONGARS.

Hippolochus] Ita habent Veteres omnes. Ejus Diodorus & Probus non meminerunt. Xenophon. lib. II. Graec. *Hippomachum* vocat, quomodo habet editio vulgata. BONGARS. Ita sane Codices MSS. omnes, quos quidem Bongarsius vidit. Sed legendum tamen forrasse *Hippomachus*, ut Xenophon l. II. Hist. Gr. vocat. Habet ita Editio Coloniensis: & in margine Editio Sichardi, Paulus quoque Leopardus ita legendum censuit. Pari modo IV. 5. 7. *Eurylochus* erat, pro *Eurymedon*. VORST.

CAP. X. 1. *Major pars Atheniensium*] Lucan. X. 403.

Pars maxima turbae
Plebis erat Latiae.

Liv. XXIII. 35. *Ea maxima pars volonum erat.* Idem XXIV. 16. *Et ea major pars equitum* &c. & XXVII. 9. *Et erant major pars Latini nominis sociorumque.* GRONOV.

Magna voce Thrasybulus] Non Thrasybulus, sed Cleocritus κήρυξ μάλιστα εὔφωνος ὤν. Xenoph. Histor. Graec. I. BONGARS. Quo loco refertur haec oratio. BERNEC.

3. *Admonet deinde*] MSS. *Admonens deinde*. Sine dubio legendum, *Admonens deinde cognationis* &c. nam, *admonet orat*, non satis commode cohaerent. SCHEFF.

Sacro-

cognationis, legum, sacrorum communium, tum vetusti per tot bella commilitii, orat, *misereantur exsulum civium, si tam patienter ipsi serviant: reddant sibi patriam, accipiant libertatem.* [4] His vocibus tantum promotum est, ut reversus in urbem exercitus triginta tyrannos emigrare Eleusina juberet, substitutis decem, qui rempublicam regerent: [5] qui nihil exemplo prioris dominationis territi, eamdem viam crudelitatis adgressi sunt. [6] Dum haec aguntur, nuntiatur Lacedaemone, bellum Athenis exarsisse: ad quod comprimendum Pausanias rex mittitur: [7] qui misericordia exsulis populi permotus, patriam miseris civibus restituit, & decem tyrannos ex urbe Eleusina migrare ad ceteros jubet. [8] Quibus rebus cum pax statuta esset, interjectis diebus,

Sacrorum communium] Ita Curtius IX. 10. 28. *Sacrorum societatem* vocat Plinius Panegyr. c. 37. pr. Tacit. 11. Ann. 65. 5. BERNEC.

Tum vetusti] Hoc *tum* ignorant MSS. & videtur natum ex similitudine litterarum, in fine vocis praecedentis. SCHEFF.

Si tam patienter ipsi serviant] MSS. quidam, *si tam servitutem pati, nec eripi si serviant.* Inde colligo, lectionem veram huius loci esse, *si tamen servitutem patiantur ipsi, nec eripi se sinant, serviant, reddant sibi patriam, aut patriae acceptam libertatem.* Vulgatae sane non cohaerent. Quis enim quaeso sensus horum verborum, *si tam patienter ipsi serviant, accipiant libertatem?* Cur enim acciperent? qui libenter serviunt, libertatem negligunt, manentque potius in servitute; frustra igitur libertas his offertur. At in nostra emendatione omnia sunt elegantia & emphatica, & convenientia rei. Nec in ea insolens aliquid. *Tamen*, ipsum *tam* est, compendiose scriptum; *patiantur* est ex *patienter*, iisdem paene literis. *sinant*, omissum videtur, tanquam superfluum, propter sequens *serviant*, a librario indocto; cum ne litterae quidem multum sint dissimiles. *Aut* absumsit antecedens *m* totidem constans lineis. *Patriae* in plerisque MSS. reperitur. SCHEFF.

4. *Substitutis decem*] *Praetoribus.* Probus in Thrasyb. BONGARS. Vide Maussaci notas in Harpocrationem p. 153. BERNEC.

Qui rempublicam regerent] In MS. est, *qui rem regerent*, quod non displicet vel propterea, quia simile quid occurrebat supra cap. 3. ubi vide, quae notavi. SCHEFF.

6. *In bellum Athenienses exarsisse*] Longe politius Britanni ex vetere codice: *bellum Athenis exarsisse.* quod maxime probo. GRAEV. *Bellum Athenis exarsisse* non displicet. SCHEFF.

Pausanias] Et ante eum Lysander cum XL. navibus. Diodor. XIV. 34. Hic autem pacem fecit non misericordia, sed φθονῶν Λυσάνδρῳ, & θεωρῶν τὴν Σπάρτην ἀδοξοῦσαν. &c. vide Diodorum & Xenophontem Histor. Graec. lib. II. BONGARS.

7. *Permotus patriam*] Probo conjecturam docti viri, Bongarsii puto, qui legit, *permotus & patriam.* Item mox, *Eleusina emigrare*, quoniam

diebus, repente tyranni non minus restitutos exsules; quam se in exsilium actos indignantes, quasi vero aliorum libertas sua servitus esset, bellum Atheniensibus inferunt: [9] sed ad colloquium, veluti dominationem recepturi, progressi, per insidias comprehensi, ut pacis victimae trucidantur. Populus, quem emigrare jusserant, in urbem revocatur. [10] Atque ita per multa membra civitas dissipata, in unum tandem corpus redigitur: [11] &, ne qua dissensio ex ante actis nasceretur, omnes jurejurando obstringuntur, *discordiarum oblivionem fore*. [12] Interea Thebani, Corinthiique legatos ad Lacedaemonios mittunt, qui ex manubiis portionem praedae communis belli periculique peterent. [13] Quibus negatis, non quidem aperte bellum adversus Lacedaemonios decernunt: sed tacitis animis tantam iram concipiunt, ut subesse bellum intelligi posset.

CAP. XI. [1] Eodem fere tempore Darius, rex Persarum, moritur, Artaxerxe & Cyro filiis relictis. [2] Re-

tiam in MS. est, *permotus sit patriam*, item *Eleusinæ emigrare*. SCHEFF.

9. *Sed ad colloquium, veluti dominationem recepturi, progressi, per insidias comprehensi, ut pacis victimae trucidantur:* Manca est oratio; legendum, *Et per insidias comprehensi*, &c. FABER.

10. *Tantum*] An forte *tandem* legendum? FREINSHEM. *Tandem* pro eo quod quidam edidere, *tantum*, legendum censuit Freinshemius. Habentque ita Sichardi & Coloniensis editiones. VORST.

Tandem] Ita recte Vorstius ex conjectura Freinshemii, & editis vetustioribus. SCHEFF. Receperant *tandem* Angli quoque ex MSS. & sic etiam Juntina. GRAEV.

11. *Discordiarum oblivionem*] Ἀμνηστίαν. M. Tull. Philipp. II. 1. Val. Max. IV. 1. Plutarch. Cicerone: Μὴ μνησικακεῖν. Xenoph. Et ita Siculos inter se paçem fecisse refert Thucyd. lib. IV. 12. 33. ἔχοντας ἃ ἕκαστοι ἔχουσι. BONGARS. Itemque Lacedaemonios cum Atheniensibus. Idem IV. 23. 7. In Dione Cassio lib. XLIV. extat oratio Ciceronis, qua Thrasybuli exemplo, Romanis *Amnestian*, seu *Oblivionis legem* (ita Probo in Thras. vocatam, Floro IV. 6. 4. *Abolitionem*) suasit. Adde Sueton. Claud. c. 11. princ. Vellejum II. 58. 4. Florum fine lib. III. Vopiscum in Aureliano cap. 39. BERNEC.

CAP. XI. 1. *Darius*] Diod. lib. XIII. 108. De Cyri (cognomento minoris) ἀναβάσει, id est, ut, Hieronymus loquitur, *ascensu*, Xenoph. Diodor. XIV. 20 &c. Plutarch. in Artaxerxe. BONGARS. Orosius II. 18. BERNEC.

Artaxerxe] Qui ante regnum *Arsicas*, vel ut Ctesias, *Arsaces* dicebatur:

[2] Regnum Artaxerxi, Cyro civitates, quarum praefectus erat, testamento legavit. [3] Sed Cyro judicium patris, injuria videbatur. Itaque occulte adversus fratrem bellum parabat. [4] Quod cum nuntiatum Artaxerxi esset, arcessitum ad se fratrem, & innocentiam dissimulatione belli simulantem, compedibus aureis vinxit: interfecissetque, ni mater prohibuisset. [5] Dimissus igitur Cyrus, jam non occulte bellum, sed palam; nec per dissimulationem, sed aperta professione parare coepit: auxilia undique contrahit. [6] Lacedaemonii memores, Atheniensi bello enixe se ejus opera adjutos, velut ignorantes

batur: post *Mnemon* est cognominatus. BONGARS. Alius supra III. 1. 4. BERNEC.

2. *Regnum Artaxerxi*] Quippe natu majori, etsi patre adhuc privato genitus esset. Contra Xerxes supra II. 10. 2. Ubi citatis auctoribus adde H. Grotium de Jure Belli & Pacis. II. 7. 28. IDEM.

Civitates] Lydiam & maritimas civitates. Plut. IDEM.

3. *Judicium*] Hoc est, Testamentum; quod & *supremum judicium* dicitur in libris juris, ut etiam apud Suetonium in Aug. 66. 8. *Amicorum suprema judicia morosissime pensitavit.* Causa est, quod si unquam homo, tunc certe quando testamentum condit, ad *judicii* lancem omnia exigit. Quam in rem videatur egregius locus apud Senecam lib. IV. de Benef. cap. 11. item in fine libri I. BERNEC. Adde Cic. XIII. Epist. Fam. 46. *Hominem probum existimares, qui patroni judicio ornatus esset.* Idem pro Domo 19. *Denique etiam ille novicius Ligur, cum M. Papirii, sui fratris, esset testamento & judicio improbatus, mortem ejus se velle persequi dixit.* Et *suprema judicia* Plin. VII. Ep. 20. & 31. GRONOV. Vocabulo *judicii* testamentum designat, cujus ante mentio facta. Sic & Valerio Max. VII. 7. 4. *Suprema judicia* nihil aliud sunt, quam testamenta. Vide & Suetonium Aug. 66. 8. VORST.

4. *Artaxerxi*, Quippe natu majori, etsi patre adhuc privato genitus esset. Contra Xerxes, supra II. 10. 2. ubi citatis auctoribus imprimis adde H. Grotium de Jure Belli & Pacis II. 7. 28. BERNEC.

Dissimulatione belli] Explicari possunt, quod negaverit a se bellum ullum esse paratum. Mihi tamen ex glossa irrepsisse videntur. SCHEFF.

Compedibus aureis] Ne scilicet familiae regiae honos non haberetur. Qua causa quoque Darium, Bessi & Nabarzanis conspiratione prehensum, aureis compedibus catenisque vinctum fuisse scribit Curtius V. 12. 26. & noster XI. 15. 1. Vide Dionis Chrysost. Orationem ultimam. Appianum p. 214. Gebhard. in Catull. p. 185. m. BERNEC.

5. *Coepit: auxilia*] Suspicor ob litterarum similitudinem hic excidisse conjunctionem &. SCHEFF.

Auxilia undique contrahit] Justinus meo quidem judicio, quantulumcunque in his rebus est, scripsit, *auxiliis undique contractis.* Qui verborum collocationem sentiunt, & qui Rhetorice sapiunt, non adversabuntur. FABER. Hoc nimis longe recedit a scriptura veteri. Propior est emendatio, quam jam indicavi in Notis. SCHEFF.

6. *Enixe se ejus opera*] Forte, *enixa.* Plin. IX. Nat. Hist. 8. *Enixioris operae conscii sibi.* GRONOV.

8. *Fors*

tantes contra quem bellum pararetur, decernunt auxilia Cyro mittenda, ubi res ejus exegisset; [7] quaerentes apud Cyrum gratiam; & apud Artaxerxen, si vicisset, veniae patrocinia, cum nihil adversus eum aperte decrevissent. [8] Sed cum in bello fors praelii utrumque fratrem pugnae obtulisset, prior Artaxerxes a fratre vulneratur: [9] quem cum equi fuga periculo subtraxisset, Cyrus a cohorte regia oppressus, interficitur. Sic victor Artaxerxes, & praeda fraterni belli, & exercitu potitur. [10] In eo praelio decem millia Graecorum in auxilio Cyri fuere: quae & in cornu, in quo steterant, vicerunt; & post mortem Cyri, neque armis a tanto exercitu vinci, neque dolo capi potuerunt; [11] revertentesque inter tot indomitas nationes, & barbaras gentes, per tanta itineris spatia virtute se usque terminos patriae defenderunt.

8. *Fors proelii*] Ἡ τύχη. Diodorus XIV. 24. BONGARS. Ex antiquioribus editionibus *sors* lego; non *fors*, ut Bernecceruѕ & alii. VORST. Juntina cum nonnullis aliis: *sors proelii*, quod perperam probat Vorstius. *Fors proelii* est fortuna proelii. Sensus est, cum forte in proelio frater in fratrem incidisset. Liv. XXXI. 4. *Castra quo fors tulisset loco, sine ullo discrimine aut cura muniendi posita.* Curt. IV. 15. *Plura simul abrupta a ceteris agmina, ubicunque alium alii fors miscuerat, dimicabant.* *Sorti* hic nullus locus est. GRAEV.

Utrumque fratrem] Propter obscuritatem narrationis, quae inest lectioni vulgatae, adducor, ut existimem, scripsisse nostrum *utrinque fratrem*. SCHEFF.

9. *A coborte regia*] *Cobors* hoc loco non milites notat, sed comites, regique proximos, qui regem comitabantur. Liv. XXVIII. 5. *Ibi exercitu omni relicto, cum coborte regia Demetriadem se recepit.* Idem XL. 6. *Proxima est regia cobors custodesque corporis.* Proprie enim *cobors* notabat provincialium magistratuum domesticos, comitesque honoratiores, unde Horat. I. Sat. 7.

laudat Brutum, laudatque cobortem.

& Juvenal. VIII. 127.

Sit tibi sancta cobors comitum.

GRONOV.

10. *Decem millia Graecorum*] 14000. numerat Frontinus IV. Strat. 2. 7. & 8. BERNEC. Dux eorum Xenophon fuit. Vide Aelianum III. Var. Hist. 17. VORST.

In auxilio Cyri fuere.] MSS. habent *auxilio*, rejecta praepositione, quam lectionem puto praeferendam vulgatae. SCHEFF.

LIBER VI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Lacedaemonii Asiae imperium adfectant. Conon a rege Persarum dux belli navalis eligitur.*
2 *Lacedaemonii ducem exercitus Agesilaum praeficiunt. Cononis res gestae.*
3 *Pisandri & Cononis pugna, in qua Lacedaemonii victi.*
4 *Thebanorum cum Lacedaemoniis bellum. Agesilai ex Asia revocati virtus.*
5 *Athenienses Iphicraten & Cononem Lacedaemoniis opponunt. Athenae ex Lacedaemoniorum spoliis instaurantur.*
6 *Graeciae pax a rege Persarum indicta, quam Lacedaemonii magno suo malo turbant.*
7 *Thebani Spartam oppugnant, quorum vim sustinent pauci senes. Pugna ad Mantineam.*
8 *Epaminondae, fortissimi Thebanorum ducis, interitus & elogium.*
9 *Athenienses a pristinis moribus & virtute deficiunt.*

CAPUT I.

1
Lacedaemonii, more ingenii humani, quo plura habent, eo ampliora cupientes, non contenti accessione Atheniensium opum vires sibi duplicatas, totius Asiae imperium adfectare coeperunt: sed major pars

CAP. I. 1. *Quo plura habent, eo ampliora* &c.] Senec. II. de Benef. 27. *Eo majora cupimus, quo majora venerunt: multoque concitatior est avaritia in magnarum opum congestu collocata, ut flammae infinito acrior vis est, quae ex majore incendio emicuit.* BERNEC. Hanc sententiam planam esse non ignorabam. Sed hoc non planum est, quam belle dicatur, *Lacedaemonii eo ampliora cupientes, non contenti.* Ista duo participia sic jungi sine interposita copula non recte posse, qui Latine doctus est, & animum advertet, facile videbit. Sed si illa verba conjungas, *more*

pars sub regno Persarum erat. ² Itaque Dercyllides dux in hanc militiam electus, cum videret, sibi adversus duos praefectos Artaxerxis, Pharnabazum & Tisafernen, maximarum gentium viribus succinctos dimicandum, pacificandum cum altero statuit. ³ Aptior visus Tisafernes, vir & industria potior, & militibus Cyri quondam regis instructior, in collo-

more ingenii humani, quo plura habet, eo ampliora cupientis, omnia liquida erunt & sana. Lacedaemonii non contenti accessione Atheniensium vires sibi duplicatas, totius Asiae imperium affectare coeperunt, *more ingenii humani, quo plura habentis, eo ampliora cupientis.* Sic enim legendum nunc censeo. Nec offendi debemus hac locutione, quod *ingenium* humanum dicatur habere multa: sensum enim respexit ut millies & hic noster, & alii, ac si scripsisset, (more hominum, quo plura habentium eo ampliora cupientium.) GRAEV. Sunt qui hic aliquid corruptum esse existimant; non ego. Nam nulla opus mutatione est, cum haec sententia sit plana & perspicua (Lacedaemonii quo plura habent, eo & ampliora cupientes, more ingenii humani, scilicet &c.) Deinde non satis ex usu bellae Latinitatis videtur, ut dicas, *ingenium quo plura habet, eo etiam & plura cupit.* FABER. Non aspernor emendationem Boxhornii, *Quo plura habet eo ampliora cupientis;* quam & Cl. Graevio placere video. Altera tamen lectio jam aevo Orosii fuisse videtur. Habet enim & exscriptor ille III. I. sic, *quo plura habeant, eo ampliora cupientes.* VORST. Graevius, *quo plura habet, eo ampliora cupientis*, nihilque ait esse certius. Ita olim & Boxhornius. Ego temere nil mutem, quia in isto *habent* non tam adtendit ad ingenium humanum, quam quod in animo erat ipsos homines. Et occurrunt talia alibi. Vide quae notamus passim ad Hyginum. SCHEFF.

2. *Hercyllides*] Δερκυλλίδας Xenoph. lib. III. Diodoro XIV. 39. Plutarcho in Artaxerxe, quos vide. Huc spectat Trogi Pompeji Fragmentum apud Priscianum lib. VI. cujus etiam MSS. habent, *ab Herculide.* Orosius lib. III. cap. I. vocat *Hercilidem. Dercyllidae* meminit & Plutarchus in Apophth. Lacon. BONGARS. Leopardus contendit legendum esse *Dercyllides.* Et sane auctores Graeci Xenophon, Diodorus, Plutarchus, ita eum vocant. Quia tamen ipsius Trogi Fragmentum apud Priscianum lib. VI. in manu exaratis codd. itemque qui Justinum exscripsit Orosius III. I. habet *Hercilidem;* ac praeterea antiquus quoque Prologus in hunc lib. *Hercolide*, nihil ausim mutare. Quod si non ipse Trogus, aut Justinus, ita appellaverit, mendum saltem antiquum id fuerit. VORST.

Pacificari &c.] Prudentiae hujus exempla alia vide infra VII. 6. 5. & XXIX. 2. 8. Thucyd. I. 10. 18; Pachymer. I. Hist. Byzant. 3. Apophthegma Imp. Rudolphi I. *Quicumque tres lites habet, duas, si poterit, componat*, refertur a Lipsio Miscell. Epist. III. 77. BERNEC.

3. *Cyri quondam regis*] Mala haec aut lectio, aut scriptio. FREINSH. Freinshemius malam hic aut lectionem, aut scriptionem esse suspicatur. At ego non video quid desiderari hic jure possit. Intelligitur utique Cyrus minor, Darii Nothi filius: qui sane quondam pro rege sese gesserat. VORST. Sed tamen rex non fuit, verum regiam dignitatem affectavit. Puto igitur verba, *quondam regis*, esse glossam, quae a mala interpolatrice manu irrepserunt hominis,

loquium vocatur, & ſtatutis conditionibus, ab armis dimittitur. [4] Hanc rem Pharnabazus apud communem regem criminatur, *ut Lacedaemonios Aſiam ingreſſos non repulerit armis, ſed impenſis regiis aluerit;* [5] *merceturque ab his, quae differant bella, quae gerant;*

minis, cujus menti obverſabatur Cyrus ille magnus, non hic minor. GRAEV.

4. *Criminatur*] Oroſ. III. 1. *Defert ut proditorem.* MS. P. Danielis *differt.* Vide Nonium. Tacit. I. Ann. *Pars multo maxima imminentes dominos variis rumoribus differebant.* Petronius: *Alioqui mille cauſae nos quotidie collident, & per totam urbem rumoribus different.* Ita malo, quam *deferent.* BONGARS. Ita Tacit. III. Annal. 12. & IV. 25. *Differri per externos, per manipulos.* Sueton. Aug. 14. 2. *Rumore ab obtrectatoribus dilato.* Planiſſime reſpondet noſtrati Auſztragen / hoc eſt divulgare. In illo tamen Oroſii loco retinendum *defert*, non dubito. BERNEC.

Impenſis regiis aluerit] Notator Anglicanus ait in MS. uno legi, *adjuverit.* Puto gloſſam eſſe, nam alterum elegans & receptum. Cic. in Parad. *Neminem eſſe divitem, niſi exercitum alere poſſit ſine fructibus.* SCHEFF.

5. *Merceturque ab his, quae differant bella, quam gerant*] Plauto familiaris locutio: ſubintelligendum *potius*, quod in uno Cod. reperitur, aut *magis.* Plautus Rud. IV. 4. 70. *Tacita bona eſt mulier ſemper, quam loquens.* Terent. Eunuch. Prolog. *Qui placere ſe ſtudeat bonis Quam plurimis.* BONGARS. Salluſt. Catil. 8. 1. *Fortuna res cunctas ex lubidine quam ex vero celebrat.* Tacit. III. Annal. 32. *Nobilitatem ſine probro actam, honori quam ignominiae habendam ducebat.* Graeciſmus eſt. ita Thucyd. II. 18. 10. Τῇ δυνάμει πιστεύοντες ἢ τῇ γνώμῃ ἐπέχοντας. Nazianzenus: Θέλω τύχης σαλαγμὸν, ἢ φρενῶν πίθον. Sic infra XII. 8. 14. Vide B. Rhenani Theſ. Locut. in Tacit. p. 19. BERNEC. MS. & Juntae: *quae gerant.* lege cum Gronovio: *Merceturque ab his quae differant bella, quae gerant.* Recte vidiſſe τὸ πάνυ MS. Anglicanus oſtendit, ex quo receperant hanc lectionem Oxonienſes. mox optime ex eodem MS. iidem, *a Tiſſaferne alienatum.* GRAEV. In MSS. legitur, *ut differant potius bella, quam gerant,* Quod jam aliquantulum lucis huic loco affert; ſed & ſic tamen aliquid vitii in eo ſupereſt; Non quod neceſſarium videri debeat iis, qui Latine ſciunt, iſthuc *potius.* Ut ut ſit, legerem, *ut differat, potius bella, quam gerat.* Hoc ſenſu, deberet ipſe bella gerere, non differre. At nihil tale ab ipſo fieri video; imo & numerato pretio mavult dilationem emere, ſive timore praepeditus, ſive id perfidia impulſus faciat. Sic igitur locus integer legeretur, *merceturque ab iis, ut differat potius bella quam ipſe gerat.* Aliter Gronovius: *Merceturque ab his, quae differant bella, quae gerant.* Quod elegantiſſimum eſt; utrum verius ſit, neſcio. FABER. Vera lectio haec eſt, *ut differant bella, quam gerant.* ac nihil mutandum videtur. Subaudiendum autem *potius:* quod in uno MS. ut Bongarſius teſtatur, & diſerte additum fuit. Frequens ſane ellipſis vocum, *potius*, & *magis;* eaque imitatione Graecorum ita facta videtur. Vide Hellerol. Vechneri l. 1. c. 5. VORST. Gronovius, *quae differant, quae gerant.* Probat Graevius ob Junt. & MS. Vorſtius ſervat vulgatam. SCHEFF. Angl. *quae differant bella, quae gerant.* Placet admodum haec lectio. Nam vulgata habet eum ſenſum, quaſi effecerint, ut bella gererent nulla, cum tamen pax ſpectarit ad ſolum Tiſſafernem. Atque ita conjectaverat & Gronovius. IDEM.

Tan-

gerant; tamquam non ad unius summam imperii detrimentum omne perveniat. [6] *Indignum*, ait, *bella non perfici, sed redimi; hostem pretio, non armis submoveri.* [7] His vocibus regem a Tisaferne alienatum hortatur, *ut in locum ejus navalis belli ducem eligat Conona Atheniensem, qui, amissa bello patria, Cypri èxsulabat:* [8] *quippe Atheniensibus, etsi fractae sint opes, manere tamen navalem usum, nec, si eligendus sit ex universis, meliorem alium esse.* [9] Acceptis igitur quingentis talentis, jussus est Conona classi praeficere.

CAP. II. [1] His cognitis, Lacedaemonii & ipsi a rege

Tanquam non ad unius summam imperii &c] Hoc *summam* mihi admodum suspectum fateor. Scio quomodo exponi posset, sed scripsisse ita Justinum vix mihi persuaderi patior. Deliberent sagaciores. IDEM. Non video, cur haec cuiquam debeant esse suspecta. sensus & verba sunt elegantissima. quasi non clades & damnum, quod hic vel ille praefectus regius faciat, pertineat ad salutem unius imperii. Augustus in epistola ad Tiberium apud Suetonium in Tib. 21. *Te rogo, ut parcas tibi, ne si te languere audierimus, & ego & mater tua exspiremus, & de summa imperii sui populus Romanus periclitetur.* *Summa reipublicae* est res, quae spectat totam rempublicam, ejusque salutem aut dignitatem. pro quo & saepe dicitur *summa respublica.* Liv. XXIV. 10. *Cujus imperio consilioque summam rempublicam tuendam commiserunt.* Cic. V. ad Att. *Rogatus ego sententiam multa dixi de summa republica.* De hoc loquendi genere plura notavi ad ipsum Tullium. GRAEV.

7. *His vocibus regem Tissaferni alienatum*] Angl. *a Tissaferne alienatum.* Ita noster VII. 19. *Et uxorem, veluti traditis alii amore, a se alienavit.* C. Nep. Alcib. c. 5. *Neque vero his rebus tam amici Alcibiadi sunt facti, quam timore ab eo alienati.* Ubi poterat omittere illud, *ab eo*, si probasset, quod nunc vulgo apud nostrum legitur. SCHEFF.

Hortatur, ut in locum &c.] Ita & Diodorus XIV. 40. Pausanias Atticis id Euagorae Cyprio regi tribuit. Vide Probum Conone. BONGARS.

Amissa bello patria] Quid est, *patriam amittere bello?* Num *in bello*, an *ex bello*, sive *ob bellum?* Neutrum satis historiam declarat. nam primum falsum, nec secundum sic simpliciter verum, quia non ob bellum, sed ob bellum male gestum exulabat. In impresso quodam reperitur *amisso*, quam lectionem puto esse veram, ejecta voce *Cypri*, quam ex glossa natam liquet etiam ex eo, quia sunt, qui pro ea *Cypro* habent. Ceterum *amissum bellum* est *amissum praelium*, jam *amittere praelium*, est dictum, ut *amittere causam amittere litem*, apud optimos scriptores. SCHEFF. *Amissa bello patria* est, quia patriam propter praelium infeliciter gestum amiserat. nam post cladem illam Conon sibi ipse voluntarium indixerat exsilium. vide finem capitis sexti libri superioris. GRAEV.

8. *Et si fractae sint opes,*] Angl. *fractae sint res & opes.* Non solet ita noster. Ita alterutrum ex glossa natum. GRAEV.

Navalem usum] Hinc etiam Polyaen. V. Strat. p. 392. describit Lacedaemonios τὰς Ἀττικὰς ἐμπειρίας δεδιότας. GRONOV.

CAP. II. 1. *Hercyniene*] Veteres hic

tra-

rege Aegypti Hercynione auxilia navalis belli per legatos petunt: [2] a quo centum triremes, & ſexcenta millia modiorum frumenti miſſa: a ceteris quoque ſociis ingentia auxilia contracta ſunt. [3] Sed tanto exercitui, & contra tantum ducem, deerat dignus imperator. [4] Itaque poſtulantibus ſociis Ageſilaum ducem, regem tunc Lacedaemoniorum; propter reſponſa oraculi Delphici, diu Lacedaemonii, an eum ſummae rei praeponerent, deliberaverunt: [5] *quibus futurus imperii finis* denuntiabatur, *cum regium claudicaſſet imperium:* erat enim pede claudus. [6] Ad poſtremum ſtatuerunt, melius eſſe inceſſu regem, quam imperio regnum claudicare. [7] Poſteaquam Ageſilaum cum ingentibus copiis in Aſiam miſêre, non facile dixerim, quod aliud par ducum tam bene comparatum fuerit: [8] quippe aetas, virtus, conſilium, ſapientia utrique prope una; gloria quoque rerum geſtarum eadem: [9] quibus

variant: quidam *Mercinioni*, alii *Mercimoni*, alii *Inercinioni*. *Hercynione* habet etiam Oroſius III. 1. eum Diodorus XIV. 80. vocat Νεφρέα. BONGARS. Quomodo fere Euſeb. in Chron. *Nepherites*. BERNEC.

3. *Tanto exercitui*] Ita ſupra II. 10. 21. IDEM.

4. *Agiſilaum ducem*] Hoc *ducem* non agnoſcunt libri MSS. plerique, nec eſt dubitandum, quin ex gloſſa irrepſerit in textum. SCHEFF.

Reſponſum oraculi] Quod exſtat apud Pauſaniam Laconicis, & Plutarchum Ageſilao. Vide etiam Xenoph. lib. III. Hiſtor. Graec. & in Ageſil. Vide & Probum ibidem. BONGARS.

5. *Cum regium claudicaſſet imperium:*] Hoc oraculum, quod an ab aliquo ex gente Grammaticorum explicatum uſque adhuc fuerit, haut equidem ſcio, id ego ſic interpretor: Lacedaemonii duos reges habebant ex duabus familiis Heraclidarum, perpetua & non interrupta ſerie; idque eo fine (de duobus loquor) ut eo minus reges eſſent, quam ſi ſingulares illi fuiſſent. Quo enim plures fuerint reges in uno aliquo imperio, eo & infirmiores ſint neceſſe eſt. At ſi unus tantum fuiſſet, tum vero grave & exitiale reipublicae periculum imminebat, ut putabant. Qui enim ſine conſorte rerum potitus eſſet, is & facile tyrannus evadere potuiſſet. Idque adeo oraculum praemonens, Lacedaemoniis cavendum eſſe dixit, ne quando ipſorum regnum claudicaret. Illi autem quod de rege claudicante aliquando dictum fuiſſe volebant, id ego non de rege, ſed de regno dictum fuiſſe arbitror. FABER. MSS. plerique habent, *cum rege.* an ſcripſit Juſtinus, *cum in rege claudicaſſet imperium?* Sed forte nihil mutandum, quia mox ponuntur tanquam diverſa & contraria, claudicatio regis, & claudicatio imperii. SCHEFF. Angl. *quam imperatore regnum.* Oppoſitio haut apta, nec habet ſenſum idoneum. IDEM.

11. Co-

bus cum paria omnia fortuna dederit, invictum tamen ab altero utrumque servavit. [10] Magnus igitur amborum apparatus belli, magnae res gestae fuerunt. [11] Sed Cononem seditio militum invadit, quos praefecti regis fraudare stipendio soliti erant, eo instantius debita poscentibus, quo graviorem sub magno duce militiam praesumebant. [12] Itaque Conon, diu rege per epistolas frustra fatigato, ad postremum ipse ad eum pergit: [13] a cujus adspectu & colloquio prohibitus est, quod eum more Persarum adorare nollet: [14] agit tamen cum eo per internuntios, & queritur *opulentissimi regis bella inopia dilabi; & qui exercitum parem hostibus habeat, pecunia vinci, qua praestet; inferioremque eum ea parte virium inveniri, qua longe superior sit.* [15] Postulat *dari sibi ministrum impensae, quia pluribus id mandare perniciosum sit.* [16] Dato stipendio, ad classem remittitur: nec moram agendis rebus facit: multa fortiter, multa feliciter agit: agros hostiles vastat: urbes expugnat; &, quasi tempestas quaedam, cuncta prosternit. [17] Quibus rebus territi Lacedaemonii, ad patriae subsidium, revocandum ab Asia Agesilaum decernunt.

Cap.

11. *Cononem seditio militum invadit, ... eo instantius debita poscentibus,* &c.] Videri possit legendum, *poscentium.* Sed de hoc loco & aliis similibus dictum est superius ad II. 3. Faber.

13. *Adorare nollet*] Probus: *Venerari, quod προσκυνεῖν illi vocant.* Bongars. Adde Curtium VI. 6. 3. & VIII. 5. II. & VIII. 5. 42. De Persico hoc adorationis ritu plura Brissonius lib. I. de Regno Persarum. Bernec.

14. *Dilabi*] Bongarsius, *delabi.* Praetuli quod etiam in MS. exstat. Ita Sallust. Jug. 10. 8. *Discordia res maximae dilabuntur*, hoc est, sensim dissolvuntur, pessum eunt. Idem.

15. *Ministrum impensae*] Ταμίαν Diodor. XII. 12. Bongars. Male alii, *ministerium*, & ad ipsum Cononem referunt. Corn. Nep. Con. c. 4. Bernec.

16. *Multa fortiter, multa feliciter agit*] Ubi haec egerit Conon, Justinus non indicat: at verba, quae hic mox subjunguntur, perinde sonant atque Conon in Europam venerit, in Laconum imperium, ita ut Lacones coacti fuerint revocare ex Asia Agesilaum. Verum non ita multo post Conon ex Asia revertitur ad populandos Lacedaemoniorum agros, ut hic auctor scribit. Locus est bene perpendendus: non enim ab omnibus ἀντιλογία haec percipitur. Glarean.

CAP. III. [1] Interim Pisandrus ab Agesilao proficiscente dux patriae relictus, ingentem classem summis viribus instruit, fortunam belli tentaturus. [2] Nec non & Conon, tunc primum cum hostium exercitu concursurus, magna cura ordinat suos. [3] Summa igitur tam ducum in eo praelio, quam militum aemulatio fuit. [4] Nam & ipse dux Co-

CAP. III. 1. *Pisandrus*] Ita MSS. omnes. vulgo *Lysander*, contra historiam. Graecis est Πείσανδρος. Xenoph. lib. IV. Plutarch. Agesilao, & Probus. Diodoro XIV. 84. est Περίαρχος, ut alii notarunt, mendose. BONGARS. Ita dicitur *Pisandrus* pro Pisander, ut *Menandrus* pro Menander, *Euandrus* pro Euander, & alia ejus commatis. FABER.

2. *Magna*] Non male MSS. *ex magna*. Ita Florus I. 9. 5. BERNEC. MSS. plerique habent, *& magna* vel *ex magna*. Vera scriptura *ex magna* videtur. Omiserunt praepositionem, qui Latinis putarunt insuetum apponi. Atque tali modo ipse Cicero, vel quis quis alius est auctor librorum ad Herennium lib. III. *Putamus oportere ex ordine hos locos habere, ne quando perturbatione ordinis impediamur.* Hic *ex ordine*, quod vulgo sine praepositione, *ordine*. Sic paulo post: *In locis ex ordine collocatis eveniet, ut in quamlibet partem quoto quoque loco libebit, imaginibus commoniti dicere possimus id quod locis mandaverimus.* SCHEFF.

3. *Non tam ducum in eo proelio, quam militum*] Cum omnes & Bongarsii, & mei MSS. habeant: *non ducum tantum in eo proelio, quam &c.* & videatur illud *tantum* adjectum ab eo, qui alioqui parum plenam hanc locutionem putabat, legerim: *Summa igitur non ducum in eo proelio, quam militum aemulatio fuit.* Insane bene. enim subaudimus in hisce τὸ *tam*, qua de re multi multa, & nos in Novantiquis nostris dicere meminimus. MOD. Freinshemio, haec ita transponenti, *non tam militum in eo praelio, quam ducum*, suffragatur Num. sequens, & magis antecedentes duo. Fr. Modius cum omnes & sui & Bongarsiani MSS. habeant, *non ducum tantum in eo praelio quam &c.* & videatur illud *tantum* adjectum ab eo, qui alioqui parum plenam hanc locutionem putabat, legendum censet, *non ducum in eo praelio, quam militum*, ut subaudiatur τὸ *tam*. Quomodo Curtius VII. 7. 39. *Nec me ars mea, quam benevolentia perturbat.* Et Justinus ipse XXVII. 3. 10. *Non amicus debito, quam hostis factus.* Cum omnia exputo, mens auctoris, quicquid ipse scripserit, ita legi postulat: *tam ducum in eo praelio, quam militum*, vel, *non tantum ducum i. e. p. sed & militum.* Nam ecce mox subjicitur assertionis ratio, primum de utroque duce, Conone & Pisandro; deinde Num. 9. de militibus ipsis. BERNEC. Pugnant sequentia, in quibus & ducum & militum par alacritas extolluntur. Quomodo alii haec aut transposuerint aut correxerint, apud alios videatur. Non dubito quin scribendum sit: *Summa igitur non tantum ducum in eo praelio, etiam militum aemulatio fuit.* BOXHORN. Juntae quoque ut omnes MSS. *Non ducum in eo proelio, quam militum aemulatio fuit.* Pro *quam* mallem cum Bernecero rescribere, *sed &*, si MSS. eo inclinarent. GRAEV. Freinshemius legebat, *non tam militum in eo proelio, quam ducum &c.* FABER. Omnes MSS. quos Bongarsius & Modius videre, habent, *non ducum tantum in eo proelio, quam militum.* Nec aliter antiquiores typis expressi Juntarum & Becharii. At Maior edidit, *non tam ducum in eo proelio, quam:* eumque Bongar-

Conon non tam Persis, quam patriae studebat; [5] & sicut, adflictis Atheniensium rebus, auctor amissae dominationis fuerat, sic volebat idem haberi redditae, patriamque vincendo recipere, quam victus amiserat; [6] eo speciosius, quod ne ipsorum quidem Atheniensium, sed alieni imperii viribus dimicet, pugnaturus periculo regis, victurus praemio patriae; gloriamque diversis artibus, quam priores civitatis suae duces, consecuturus: [7] quippe illos vincendo Persas, patriam defendisse; se Persas victores faciendo, restituturum patriam esse. [8] Porro Pisandrus pro conjunctione Agesilai etiam virtutum aemulator erat; contendebatque, ne a rebus

garsius & alii videntur secuti. Verum lectio ea neque his, quae antecedunt, neque his, quae sequuntur, consentanea est. pluribus enim auctor exponit, quantam curam duces adhibuerint. Quod considerans Bernecccerus conjecit legendum esse vocula *non* omissa, *tam ducum*, *quam*: vel, *non tantum ducum*, *sed & militum*. Mihi τὸ *non ducum tantum*, quia in tot MSS. & antiquioribus quoque typis expressis reperitur, omnino retinendum videtur. Sed pro *quam* legendum tum, *sed etiam*; quod ad τὸ *quam* paulo propius accedit, quam quod Bernecccerus volebat, *sed &*. Et fortasse *sed* ab auctore plane omissum fuit, & scriptum modo *etiam*; quomodo XXIV. 8. 6. *Nec oculis tantum haec se perspexisse, audisse etiam stridorem arcus*, pro *sed etiam audisse*: atque ita facillimus ad τὸ *quam* transitus fuit. VORST. Omnes MSS. miro consensu habent *tantum*. At huic non respondet *quam*. itaque pro eo scribunt *sed &*, vel *sed etiam*, quod tamen quam recedat longe, videt quilibet. Mihi vitium in *tam*, aut *tantum*, esse videtur, proque eo, ut compendiose scripto, ponendum, *tantorum*, ut oratio sit elliptica, omissumque intelligatur non *tam*, sed *magis*, quasi scripsisset, *Summa igitur non magis tantorum ducum in eo praelio, quam militum aemulatio fuit.* Quod si pro *non* scriberetur *nec*, adhuc melius oratio se haberet. *Magis* alias omitti apud optimos scriptores in priori membro, notum. SCHEFF. Angli, *summa igitur in eo praelio tam ducum, quam militum.* Accommodate ad sensum. Sed hanc esse genuinam scriptionem vix crediderim, cum recedant MSS. fere omnes. IDEM,

6. *Eo speciosius*,] Tacit. Agric. cap. 35. *Ingens victoriae decus, citra Romanum sanguinem bellare.* BERNEC.

Sed alieni imperii viribus dimicet,] Juntae: *alienis viribus dimicet.* GRAEV.

8. *Conjunctione Agesilai*] Erat uxoris ejus frater. BONGARS. *Conjunctionem* pro affinitate cognationeve sumit & Corn. Nepos in vita Pompon. Attici: *Ipsum Pompejum conjunctum non offendit.* Quam lectionem infeliciter alii lacessunt, assertam a Jano Rutgersio Var. Lect. II. 8. BERNEC.

Ne a rebus gestis ejus &c.] Videtur auctor scripsisse, *ne rebus gestis ejus & gloriae splendore decederet.* Ita Horatius lib. II. Carm. Od. 6. v. 14.

ubi non Hymetto
Mella decedunt.

GRONOV.

 9 *Ea-*

bus gestis ejus, & gloriae splendore decederet; neve tot bellis ac seculis quaesitum imperium brevis momenti culpa subverteret. 9 Eadem militum & omnium regum cura erat, quos major sollicitudo cruciabat, non tam ne ipsi quaesitas opes amit-

9. *Eadem militum & omnium regum cura erat:*] Quinam sunt isti reges? Spartanorum? an Persarum, aut alii? Nugae. Torsit me, fateor, hic locus, donec ingeniosissimus Sebisius suggessit, pro *regum* legendum esse *remigum*. Ita rursus auctor infra VI. 9. 5. *milites* & *remiges* conjungit. Confirmat emendationem Orosius III. 1, ubi Nostrum, ut solet, secutus, hac ipsa de re, *Milites*, inquit, *& remiges, ipsique ductores uno pariter in mutuam caedem ardore rapiuntur.* Geminum huic mendum detexit Lipsius in Vellejo II. 84. 2. *Vigebat in hac parte miles atque imperator: illa marceant* (ita Freinshemius optime, cum esset antea, *illam arcebant*) *omnia. hinc remiges* (male *reges*) *firmissimi: illinc inopia affectissimi.* BERNEC. Juntae: *eadem militum & omnium civium cura.* Probo Sebisii emendationem certissimam: *eadem militum & omnium remigum cura.* GRAEV. Ingeniose, ut solebat, Sebisius pro *omnium regum*, legebat, *omnium remigum.* Tamen cum addat Justinus, *quos major* (seu *eo major*, ut Bernecerus) *solicitudo cruciabat, non tam ne ipsi quaesitas opes amitterent*, &c. Et cum tam nobilis tamque heroica solicitudo duces multo attingat propius quam remiges, vile hominum genus, & ad poscam & porcinam natum, hic locus & commode, & ex mente Justini sic mihi legi posse videtur: *Eadem militum & omnium ducum cura erat.* FABER. Nulla mihi religio fuit in textum recipere emendationem Sebisii, pro *regum*, quod vulgo legitur, rescribendum judicantis *remigum*. Quippe *regum* per se nihili hic est. Remiges autem in hac historia cum militibus conjungit & exscriptor Justini Orosius III. 1. *Milites, remiges,* inquit, *ipsique ductores uno pariter in mutuam caedem ardore rapiuntur.* Sed & ipse Justinus infra VI. 9. 5. & scriptores item alii, *milites* & *remiges* subinde conjungunt. VORST. Sebisius pro *regum*, quod hic est ineptum, legit *remigum*. Viri doctissimi certissimam hanc vocant emendationem, alii & in textum recipiunt. Nempe & alibi *milites* & *remiges* ajunt jungi. At MSS. optimi vocem, *militum*, non agnoscunt, alii pro eo habent *civium*, ut Graevius testatur. Quae res manifestissimo est indicio vocem eam non Justini esse, verum glossatoris. Manet ergo unica vox *regum*. de qua ecce, quae sit mea sententia: existimo pro ea *gregariorum* legendum. Vox est loco huic, si quae ulla, accommodata, cum nil crebrius, quam duces & gregarios sibi mutuo opponi. Et docent glossae *militum*, item *civium*, sic enim illud *gregariorum* putabant, nec inepte, posse explicari. Porro vitium ex eo natum, quod quis scripserat *gregum* per compendium, imposita in capite lineola, & quia scriba indoctus ejus sensum assequi non potuit, mutaverat in *regum*. Remiges seorsum hic nil faciunt. SCHEFF. Angli, *& omnium civium.* GRAEV.

Quos major sollicitudo cruciabat, non tam &c.] Scribendum vel, *quos major solicitudo cruciabat, ne ipsi:* vel potius, *quos solicitudo cruciabat, non tam ne ipsi* &c. aut male cohaerebit oratio. BERNEC. Bernecerus legendum censet vel *quos major solicitudo cruciabat ne ipsi*, extruso *non tam*; vel *quos solicitudo cruciabat non tam ne ipsi*, extruso *major*. Verum *non tam* abesse non potest. *Major* autem & ipsum tolerari potest, si credamus positum id

amitterent, quam ne priſtinas Athenienſes reciperent. [10] Sed quanto majus praelium fuit, tanto & clarior victoria Cononis. [11] Victi Lacedaemonii fugam capeſſunt: praeſidia hoſtium Athenis deducuntur: [12] populo reſtituta dignitate conditio ſervilis eripitur: multae quoque civitates recipiuntur.

CAP. IV. [1] Hoc initium Athenienſibus reſumendae potentiae, & Lacedaemoniis habendae finis fuit. [2] Namque velut cum imperio etiam virtutem perdidiſſent, contemni a finitimis coepere. [3] Primi igitur Thebani, auxiliantibus Athenienſibus, bellum his intulere: [4] quae civitas ex infimis incrementis, virtute Epaminondae ducis, ad ſpem imperii Graeciae erecta eſt. [5] Fit itaque terreſtre praelium; eadem Lacedaemoniorum fortuna, qua pugnatum adverſus Conona navali praelio fuerat. [6] In eo bello Lyſander, quo duce Athenienſes victi a Lace-

id pro *magna*: id quod frequenter ſane fit. Nepos xxv. 4. 4. *Si qua res major acta eſt.* Noſter infra XIII. 2. 11. *Valetudo major* pro valet. magna. Vide & Giſanium Obſ. L. L. VORST.

11. *Victi Lacedaemonii*] Ad Cnidum. BONGARS.

12. *Eripitur*] Ovid. xv. Met. 284.

niſi vatibus omnis
Eripienda fides.

Et Cic. IX. ad Att. Ep. 8. *Eripe mihi hunc dolorem.* Id. x. 4. *Me libente, eripies mihi hunc errorem.* GRONOV.

CAP. IV. 1. *Lacedaemoniis habendae*] Iſocrates Orat. ad Philippum de Conone: Λακεδαιμονίους ἐξέβαλον ἐκ τῆς ἀρχῆς &c. Oroſius III. 1. *Magnitudine atque atrocitate belli iſtius, inclinatus ex hoc ſemper in poſterum Lacedaemoniorum ſtatus. Prona namque ex illo fluere, & retro ſublapſa referri ſpes Spartanorum viſa eſt.* Ita locus ille ex MS. P. Danielis legendus eſt. BONGARS.

2. *Thebani*] Et alii ad id pecunia Perſarum inducti. Pauſan. lib. IV. IDEM.

4. *Ex infimis incrementis*] Ita quidam impreſſi, recte: alii, *infinitis.* MSS. *finitimis.* BONGARS. Locus hic mihi quidem admodum ſuſpectus eſt, nec ſcio ſatis, an *infima incrementa* recte dicantur. Sane ubicunque incrementa, ibi factus jam proceſſus eſt ex infimo. Adde, quod MSS. omnes conſenſu miro pro *infimis* habeant *finitimis.* Quid autem commodum poſſit ſubſtitui, quod ab illo *finitimis* non longe recedat, hactenus me, fateor, non excogitaſſe. Niſi hoc obſtaret, mallem pro *ex infimis* facere *eximiis incrementis.* SCHEFF.

Epaminondae] De quo praeter ceteros Plutarchus in Pelopida, & Probus in ejus vita. Non vult Juſtinus eum proelio interfuiſſe, quod Oroſius III. 2. putavit; ſed ejus virtute auctam rem Thebanam. BONGARS.

6. *In eo bello*] Angl. vocem *bello* non agnoſcit. SCHEFF.

Lyſander] Apud Haliartum. Xenoph.

Lacedaemoniis fuerant, interficitur. [7] Pausanias quoque, alter dux Lacedaemoniorum, proditionis accusatus, in exsilium abiit. [8] Igitur Thebani potiti victoria, universum exercitum ad urbem Lacedaemoniorum ducunt, facilem expugnationem rati, quoniam deserti a sociis omnibus erant. [9] Quod metuentes Lacedaemonii, regem suum Agesilaum ex Asia, qui ibi magnas res gerebat, ad defensionem patriae arcessunt. [10] Occiso enim Lysandro, nullius alterius fiduciam ducis habebant. [11] Cujus quoniam serus adventus erat, conscripto exercitu, obviam hosti procedunt. [12] Sed victis, adversus paullo ante victores, nec animi, neque vires pares fuere. Prima igitur congressione funduntur. [13] Deletis jam suorum copiis supervenit rex Agesilaus, qui, restituto praelio, non difficulter, recenti & multis expeditionibus indurato milite, hostibus victoriam eripuit; ipse tamen graviter sauciatur.

CAP. V. [1] Quibus rebus cognitis, Athenienses verentes, ne, iterum Lacedaemoniis victoribus, in pristinam sortem servitutis redigerentur, exercitum contrahunt; [2] eumque in auxilium Boeotiorum per

noph. III. Plutarch. & Probus Lysandro: Diodorus XIV. 82. Pausanias Laconicis. BONGARS.

8. *Potiti victoriae*] Sic Angl. Alii, *potiti victoriam.* Utrumque nostro usurpatur. SCHEFF.

9. *Ex Asia, qui ibi*] Pausan. lib. III. & IV. De pugna ad Coronaeam, vide supra citatos auctores: qui Agesilaum non supervenisse pugnae, sed ab initio interfuisse referunt. BONGARS.

Qui ibi magnas res] Angl. *ubi magnas res gerebat.* Bene SCHEFF.

12. *Sed victis* &c.] Sic infra XI. 13. 19. Tacit. III. Hist. 1. *Quamquam atrociter loquuntur, minor est apud victos animus.* Et XIV. Annal. 36. *Hostes statim cessuros* Paulinus ait, *ubi ferrum virtutemque vincentium toties fusi agnovissent.* Adde eundum V. Hist. 16. Sallust. Jugurth. 106. 3. Liv. II. 6. 15. II. 65. 10. IV. 32. 1. VIII. 16. 6. XXXIV. 20. 7. Vide tamen, quomodo Nicias suos ex clade consternatos erigat, apud Thucyd. VII. 11. 9. In primis autem VII. 17. BERNEC.

13. *Indurato*] Senec. de Prov. 4. *Deus quos probat, quos amat, indurat, recognoscit, exercet.* Infra IX. 3. *Assiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur.* Diodor. Sic. *συνήθης τῇ κακοπαθείᾳ.* GRONOV.

CAP. V. 2. *Iphicratem*] De quo praeter superiores Probus in ejus vita. Hoc autem bellum, quia circa Corinthum gerebatur, *Corinthium* est appellatum, *Κορινθιακὸς πόλεμος.* BONGARS.

5. *Non*

per Iphicraten, viginti quidem annos natum, sed magnae indolis juvenem, duci jubent. [3] Hujus adolescentis supra aetatem virtus admirabilis fuit: [4] nec umquam ante eum Athenienses, inter tot tantosque duces, aut spei majoris, aut indolis maturioris, imperatorem habuerunt; [5] in quo non imperatoriae tantum, verum & oratoriae artes fuere. [6] Conon quoque, audito reditu Agesilai, & ipse ex Asia ad depopulandos Lacedaemoniorum agros revertitur: [7] atque ita, undique belli formidine circumstrepente, clausi Spartani ad summam desperationem rediguntur. [8] Sed Conon, vastatis hostium terris, Athenas pergit: ubi magno civium gaudio exceptus, plus tamen tristitiae ipse ex incensa & diruta a Lacedaemoniis patria, quam laetitiae ex reciperata post tantum temporis, cepit. [9] Itaque, quae incensa fuerunt, praedarum sumtu
&

5. *Non imperatoriae* &c.] Talis Alexandri M. pater, Infra IX. 8. 12. Cato apud Plin. VII. 27. Caesar apud Sueton. cap. 51. Plures alios eloquentia simul ac imperatoriis artibus excellentes memorat auctor Dialogi de Oratoribus cap. 37. & Ammian. Marcellin. XXX. 11. Rara copula. Nam fere *viri nati militiae, factis sunt magni: ad verborum linguaeque certamina rudes.* Livius X. 22. 6. *Auctoritas viro militari pro facundia*, Tacit. XV. Annal. 26. Huc respicit Hercules, Ovid IX. Metam. v. 29.

melior mihi dextera lingua est.

BERNEC.

Verum etiam oratoriae artes fuere] MS. *verum etiam oratoriae artes magnae fuerunt.* MOD. MS. *artes magnae fuerunt* BERNEC.

9. *Praedarum sumptu, & exercitu Persarum restituit*] Libentissime fateor, me non capere, quid sit *praedarum sumptus.* Manuscripti inter se variant. Revoco lectionem veram: *Itaque, quae incensa fuerant pridem, sumptu & exercitu Persarum restituit.* Vulgatam quoque lectionem reprobat Xenophon, qui nihil de praeda. Error autem ortus est ex scripturae compendio. VOSS. Hunc locum optime emendavit IC. Vossius sic: *quae incensa fuerant pridem, sumptu & exercitu Persarum restituit.* Optime, inquam, & ex fide historiae. Adde quod *praedarum sumptus* res Latina non est. FABER. Non placet Vossio, *praedarum sumtu*; proque *praedarum* legi ille vult *pridem.* Verum nihil id opus. Confirmatur lectio vulgata eo quod mox sequitur, *ex spoliis Lacedaemoniorum restituerentur.* VORST. Nullam huic loco controversiam moveo renuentibus libris omnibus antiquis. *Sumtus praedarum* est, qui contrahitur ex vendita praeda. Latine proprie *manubias* dici contendit Favorinus apud Gellium. Sed *manubias* fuisse pecuniam ex vendita praeda imperatori victori a Senatu in praemium virtutis donatam, quam tamen plerique impendebant in
opera

& exercitu Persarum restituit; quae diruta, reficit. [10] Fatum illud Athenarum fuit, ut ante a Persis crematae, manibus eorum; & nunc a Lacedaemoniis dirutae, ex spoliis Lacedaemoniorum restituerentur: [11] versa quoque vice, nunc haberent socios, quos tunc hostes habuerant; & hostes nunc paterentur, cum quibus juncti tunc artissimis societatis vinculis fuerant.

CAP. VI. [1] Dum hæc geruntur, Artaxerxes, rex Persarum, legatos in Graeciam mittit, per quos jubet *omnes ab armis discedere: qui aliter fecisset, eum se pro hoste habiturum*: civitatibus libertatem suaque omnia restituit: [2] quod non Graeciae laboribus, adsiduisque bellorum internecivis odiis consulens fecit; [3] sed ne occupato sibi Aegyptio bello, quod propter auxilia, adversus praefectos suos La-

opera publica, Asconio Pediano, potius credo, idque alibi docebo pluribus. *Praedarum sumtu & exercitu Persarum*, statim his verbis exponit, *Persarum manibus & spoliis Lacedaemoniorum.* GRAEV.

10. *Manibus eorum*] Recte. Vulgo *manubiis*, contra libros & mentem auctoris. Orosius, *Persis aedificantibus.* Legendi Xenoph. IV. Diodorus XIV. 86. Pausanias Atticis. BONGARS. *Manubiis* retinet & confirmat Justus Rycquius Cent. II. Ep. 25. *Manibus* tamen rectius videtur ex ilis verbis num. praec. *Exercitus Pers. rest.* BERNEC. Legendum omnino *manibus*; non ut Rycquius vult, & in antiquioribus typis expressis est, *manubiis.* Firmat & hanc lectionem contextus, quodque antecedit, *quae incensa fuerant, exercitu Persarum restituit.* Sed & codices MSS. ita habent. VORST.

Ex spoliis &c.] Simile oraculum apud Esaiam XLIX. 17. Καὶ ταχὺ οἰκοδομηθήσῃ, ὑφ' ὧν καθῃρέθης. GRONOV.

CAP. VI 1. *Artaxerxes*] *Pax Antalcidae* dicta, quod esset eius opera impetrata. Xenoph. v. Diodorus XIV. III. Plutarchus in Agesilao, & Artaxerxe. BONGARS. Similem, sed effectu dissimili, Tarentinorum legationem refert Livius IX. 14. 1. Adde Appian. p. 10. 2. Tacit. I. 23. 7. Liv. XLIV. 14. 7. BERNEC.

2. *Assiduisque bellorum internecivis odiis*] Non satis aptum videtur illud *assiduis internecivis odiis*, rarissime profecto adjectiva sic junguntur sine copula. In MSS. *interne civis*, ex quo impressi quidam fecerunt *inter cives*. At ego censeo, Justinum scripsisse *interve-necivis* per tmesin, non insolitam optimis scriptoribus figuram. Coniunctionem *ve*, quae hic valet idem ac *que*, absumsit *ne*, quod in *necivis* sequitur. SCHEFF.

3. *Aegyptio bello*] Κυπριακὸν πόλεμον commemorat Diodorus, in quod pace constituta incubuerit Artaxerxes. Nisi haec de ea pace accipias, de qua Diodorus XV. 38. Ἀρταξέρξης μέλλων πολεμεῖν πρὸς Αἰγυπτίους, καὶ σπεύδων ξενικὴν δύναμιν ἀξιόλογον συστήσασθαι, διέγνω συλλύσασθαι τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα πολέμους, &c. quae compara cum Justini verbis. Sed de Aegyptio bello vide Geinstum,

Lacedaemoniis missa, susceperat, exercitus sui in Graecia detinerentur. 4 Fessi igitur tot bellis Graeci, cupide paruere. 5 Hic annus non eo tantum insignis fuit, quod repente pax tota Graecia facta est: sed etiam eo, quod eodem tempore urbs Romana a Gallis capta est. 6 Sed Lacedaemonii securis insidiantes, absentiam Arcadum speculati, castellum eorum expugnant, occupatoque praesidium imponunt. 7 Itaque armato instructoque exercitu Ar-

stum, & Plutarchum Artaxerxe. Bongars. Lacedaemonii ab Hercynione Aegypti rege auxilia navalis belli petierant, ab eodemque centum triremes & sexcenta millia modiorum frumenti impetrarant. Vide sup. vi. 2. 1. Vorst.

In Graecia detinerentur] Juntae *distinerentur*: quod praeferendum esse vulgato, nemo non videt paulo humanior. Tac. xiv. Ann. 26. *Quae facilius proveniebant, quia Parthi Hyrcano bello distinebantur.* Et iv. Hist. 56. *Omnes exercitus suis quemque bellis distineri.* Graev. Melius certe & haud paulo elegantius, in editione Juntarum, quam habuit J. Graevius, *distinerentur.* Faber. Juntae teste Graevio, *distinerentur*: quod Graevius & probat. Mihi placet lectio vulgata. *Distineri* non ita nude & sine vocabulo quarti casus poni solet. Vorst.

5. *Hic annus*] Is fuit secundus Olympiadis nonagesimae octavae, ab U. C. ccclxvi. Bernec.

Urbs Romana] Strabo extremo lib. vi. Bongars. Polybius i. 6. Livius. v. 41. Florus i. 13. Plutarchus Camillo, & plures. Bernec.

6. *Lacedaemonii securis insidiantes &c.*] Lubet ex MS. voces aliquot Orosio iii. 2. restituere. *Lacedaemonii*, inquit, *inquieti magis (quam strenui; & furore potius) quam virtute intolerabiles, post bella posita, tentant furta bellorum.* Bongars. Impressus quidam, *securi insidiantes*, quod fortasse non repudiandum. Veterem esse lectionem hanc observo ex auctore Fori Romani, quippe qui pro auctoritate vocis *insidianter* adducit hunc ipsum Justini locum. Sed & sententia videtur elegantior. Cum inquit, Lacedaemonii facti essent securi, bello per regem Persarum sublato, non potuerunt manere quieti, sed speculati sunt, quos adorirentur, ceterum exhausti, cum aperte magnaque vi agere non possent, per insidias hoc faciunt. Estque hoc id ipsum plane, quod Orosius ait: *Lacedaemonii inquieti magis, quam strenui, & furore potius, quam virtute intolerabiles, post bella posita tentant furta bellorum.* Sane ipse noster ostendit invasionis causam Lacedaemoniis non fuisse Arcadum securitatem, sed absentiam, quia tenebantur bello cum Eleis. Absentes autem propter bellum non possunt dici securi. Quia tamen vix invenies *insidianter* apud alios scriptores probos, nolo certi quid hic definire. Scheff. Securi, quibus insidiabantur Lacedaemonii, non soli erant Arcades, sed omnes finitimi populi, qui sibi non metuentes, securi erant. Primos autem invaserunt Arcades, tum absentes. Et hoc est, quod dicit Orosius; quod *post bella posita tentarint furta bellorum*, hoc est, quod insidiati sint securis, & absentes invaserint. Graev.

Castellum] Κρῶμνον Xenoph. Hist. Graec. vi. Civitas est Peloponnesi Stephan. De hoc bello vide Xenophontem. Bongars.

7. A-

Arcades, adhibitis in auxilium Thebanis, amissa bello repetunt. [8] In eo praelio Archidamus, dux Lacedaemoniorum, vulneratur: [9] qui, cum caedi suos jam ut victos videret, per praeconem corpora interfectorum ad sepulturam poscit. [10] Hoc est enim signum apud Graecos victoriae traditae. Qua confessione contenti Thebani, signum parcendi dedere.

Cap. VII. [1] Paucis deinde post diebus, neutris quidquam hostile facientibus, cum quasi tacito consensu induciae essent, Lacedaemoniis alia bella adversus finitimos gerentibus, Thebani, Epaminonda

7. *Amissa bello*] Locus suspectus. MSS. habent, *amisso bello*, vel *amissum bellum*. Credo Justinum scripsisse, *amissum*, *bello*, ut *amissum* referatur ad *castellum*, *bello* autem significet *praelio*; nam sequitur, *in eo praelio*; quod ostendit de praelio ante locutum. Et sunt MSS. qui hic quoque *bello* habent, id quod rectius videtur. Scheff.

9. *Qui cum caedi suos jam ut victos*] Qui caeduntur, nil novi est si caedantur ut victi, neque enim ut victores, puto. Lego itaque: *Qui cum jam cedère suos ut victos videret* &c. *Cedere*, id est terga vertere, non ut interdum facere illi solent, qui ex arte militari fugam simulant, quo gravius incautos & exsultantes successu persecutores impetant; sed ut ii faciunt, qui ex animo fugiunt, & qui se nisi victos fatentur, tales certe ex validissima & strenuissima cursura se ostendunt, dum totis fugiunt viribus. Faber. Angli, *caedi suos jam & victos* scil. *esse*. Proba lectio. Vulgata *victos jam* dicit *caesos*, quasi primum sit victoria praelio, post caedes. Scheff. Potest defendi vulgata lectio, cujus est sententia, cum caedi suos pro victis videret, sive tanquam jam plane victos. Caeduntur in praeliis multi etiam, si acrius pugnatur, in victorum exercitu. Verum qui caeduntur ut victi, seu; ut Caesar loquitur, pro victis, non pugnantes caeduntur, sed aut terga dantes, aut ordinibus perruptis, jam incompositi, ut adversarios victores esse plane appareat. Verior est lectio librorum Anglicanorum, *cum caedi suos jam & victos videret*, quibus suffragatur editio Juntina. Graev.

10. *Hoc est enim signum*] Diodorus XVII. 68. αἰτοῦσιν τ̃ νεκρῶν ait περιέχειν ἥτῖης ὁμολόγησιν. Bongars. Idem XIX. 31. *Eumenes ad caesos regredi proposuerat, tollere eos maturans, ut ancipitem hactenus victoriam certo sibi assereret.* Unde laudandi Niciae sumpta materia Plutarcho in ejus Vita cap. 13. Nam licet in more positum esset, ut qui caesorum corpora per inducias recepissent, renuntiare victoriae viderentur, adeoque ne tropaeum quidem erigere rite possent: (victores enim sunt, qui praevalent: nec praevalere videntur, qui petunt quod suis viribus capere non possunt) maluisse tamen Niciam profundere lauream & decus, quam duos cives, inhumatos relinquere. Quale quid etiam de Atheniensibus memorat Thucydides IV. 9. 18. Bernec.

Cap. VII. 1. *Tacito consensu induciae*] Quae *inducias tacitas* dicuntur Livio II. 18. 24. & XXII. 46. 5. Bongars. Eae sunt, quae sine pacto, mutuo velut consensu fiunt. Bernec.

2. *Prin-*

da duce, occupandae urbis eorum spem ceperunt. [2] Igitur principio noctis taciti Lacedaemona proficiscuntur; non tamen adgredi incautos potuerunt: [3] quippe senes, & cetera imbellis aetas, cum adventum hostium praesensissent, in ipsis portarum angustiis armati occurrunt; [4] & adversus quindecim millia militum, non amplius centum jam effoetae aetatis viri, pugnae se offerunt. [5] Tantum animorum viriumque, patriae & penatium conspectus subministrat; tantoque praesentia, quam recordatione sui, majores spiritus largiuntur. [6] Nam, ut videre, inter quae, & pro quibus starent, aut vincendum sibi, aut moriendum censuerunt. [7] Pauci igitur sustinuere senes aciem, cui par ante dies universa juventus esse non potuit. [8] In eo praelio duo duces hostium cecidere. [9] Cum interim, Agesilai adventu nuntiato, Thebani recessere. Nec bellum diu dilatum: [10] siquidem Spartanorum juventus senum virtute & gloria incensa, teneri non potuit, quin ex continenti acie decerneret. [11] Cum victoria Thebanorum esset, Epaminondas, dum non ducis tantum, verum etiam fortissimi militis officio

2. *Principio noctis*] Vide Plutarchum Agesilao. Frontin. I. Strat. II. BONGARS.

4. *Et adversus quindecim millia militum, non amplius centum jam effoetae aetatis viri pugnae se offerunt.*] Lector cogitet, num bene habet numerus *centum effoetae aetatis virorum*, qui XV. millia Thebanorum a Spartae moenibus arcuerint. GLAREAN.

7. *Ante diem*] MS. Bongars. *ante dies*. Quod malo; nam sic Julius Capitol. in Pertin. 15. *Stellae etiam juxta solem per diem visae sunt clarissimae ante dies, quam obiret.* & Julianus JCtus in L. 17. D. de Manum. Testam. §. 1. *Post annos liber esse jussus.* Noster infra XX. 5. *Ante menses.* & XXXVI. 1. *Interjectis mensibus.* & XLIV. 4. *Post dies.* Ut & 1 Reg. XVII. 74. Ἐγένετο μεθ' ἡμέρας. & D. Lucas in Euang. XXI. 11. Κατὰ τόπους. GRONOV.

9. *Nec bellum diu dilatum*] Proelium ad Mantineam, de quo Xenophon lib. VII. Diodorus XV. 84. Plutarchus Agesilao, & Apopth. Lacon. Probus Epaminonda: Pausan. Boeoticis: Strabo lib. VIII. praeter quos de Epaminondae morte legendus Cicero Fam. Epist. V. 12. ad Luceium. Val. Max. III. 2. Aelian. XII. Var. Hist. 3. Pausanias Atticis, & Arcadicis, quem sequitur Orosius III. 2. Huc usque Xenophon, cujus historiam prosequitur Diodorus XV. & Gemistus Pletho. BONGARS.

10. *Teneri non potuit*] Pro tenere se non potuit. Passivum pro activo cum pronomine reciproco: ut *exer-*

 ceri

officio fungitur, graviter vulneratur. [12] Quo audito, his ex dolore metus, illis ex gaudio ſtupor injicitur: atque ita veluti ex placito conſenſu a praelio diſceditur.

CAP. VIII. [1] Poſt paucos deinde dies Epaminondas decedit: cum quo vires quoque reipublicae ceciderunt. [2] Nam ſicuti telo ſi primam aciem praefregeris, reliquo ferro vim nocendi ſuſtuleris; ſic illo, velut mucrone teli, ablato duce Thebanorum,

uari luctando, pro exercere ſe: *lavari*, pro lavare ſe. Cicero XVI. ad Fam. Ep. 24. *Vix teneor quin accurram.* Ovidius IV. de Pont. El. 1.

Non potuit mea mens, eſſet quin grata, teneri.

VORST.

12. *His ex dolore metus, & illis ex gaudio ſtupor injicitur;*] Dele iſtud &, nam inelegans eſt, ac praeter uſum honeſtae Latinitatis. FABER. Rectiſſime Faber, cui adſtipulatur Juntina. GRAEV.

Veluti ex placito conſenſu] Forte *tacito*, ut eſt & ſupra, hoc ipſo cap. num. 1. BERNEC. Berneccerus ſuſpicatur *tacito* legendum; quoniam & ſupra ſic locutus eſt. Mihi ſecus videtur, atque illud *placito* tanquam gloſſa τῦ *conſenſu*, penitus ejiciendum. *Placitum* pro *conſenſu* frequens apud noviſſimi aevi ſcriptores. SCHEFF.

CAP. VIII. 1. *Poſt paucos deinde dies* &c.] Imo non poſt paucos dies, ſed ſtatim ut e praelio ad caſtra relatus eſt, animam efflavit. Quod ex omnium conſenſu conſtat. Voss. Lege, *Poſt paulo deinde Epaminondas* &c. Nec ullus erit auctoris noſtri ab aliis diſſenſus. Eademque locutione utitur Liv. XXII. 60. *Annibalem poſt paulo audiſtis.* GRONOV. Nepos, & alii ſignificant ſtatim a praelio, & quam primum renunciatum eſſet viciſſe Boeotios, animam exſpiraſſe. VORST.

Cum quo vires &c.] Adeo vere Tacitus Germ. cap. 30. *Plus reponendum in duce quam exercitu.* Curtius X. 6. 13. *Militaris ſine duce turba, corpus eſt ſine anima.* Florus II. 18. 15. *Tanti eſt exercitus, quanti imperator.* Vide Valer. Max. III. 2. 5. Ext. BERNEC.

2. *Praefregeris*] Ita MS. rectius, opinor, quam hactenus editi, *perfregeris.* Ita Liv. VIII. 10. 4. & XXXII. 17. 11. *haſtas praefringere.* IDEM.

Reliquo ferro] In MS. eſt *ferrum*, quod efficit, ut hoc quoque ſuſpicer ex gloſſa natum. Sane *reliquo* intelligendum eſt de *telo*, at id non eſt ferrum totum, ſed mucro ſolum. Igitur *reliquo ferro* Juſtinus ſcribere non potuit, cum demto mucrone teli reliquum ſit lignum. SCHEFF.

Sic illo, velut mucrone teli &c.] Idem tranſlationis genus Tullio placuit, ut pro Caecina 29. *Hic eſt mucro defenſionis tuae.* & pro Cluentio 44. *Ne cenſorium ſtilum, cujus mucronem multis remediis majores noſtri retuderunt, aeque poſthac atque illum dictatorium ſtilum pertimeſcamus.* GRONOV.

Sic illo velut mucrone teli ablato duce Thebanorum, rei quoque publicae] Diſtingue: *Sic illo, velut mucrone teli, ablato duce, Thebanorum rei quoque p. v. h. ſunt.* GRAEV. Iſthaec verba, *velut mucrone teli*, hinc exturbanda, non modo quia non ſunt neceſſaria, ſed quod & inſulſe addita, cum in prima parte periodi dixerit Juſtinus: *Sicuti telo ſi primam*

rum, rei quoque publicae vires hebetatae sunt: ut non tam illum amisisse, quam cum illo interiisse omnes viderentur. [3] Nam neque hunc ante ducem ullum memorabile bellum gessere; nec postea virtutibus, sed cladibus insignes fuere: ut manifestum sit, patriae gloriam & natam, & exstinctam cum eo fuisse. [4] Fuit autem incertum, vir melior, an dux esset. [5] Nam & imperium non sibi, sed patriae

nam aciem praefregeris, reliquo ferro &c. Quare legendum est, *Sic illo ablato duce, Thebanorum quoque reipublicae vires hebetatae sunt.* FABER. Distinguendum monet Graevius, *sic illo veluti mucrone teli, ablato duce, Thebanorum.* In sequentibus, *ablato duce Thebanorum.* Illud *duce*, nescio, an sit Justini, deinde *Thebanorum* puto cum sequentibus, non praecedentibus jungendum. SCHEFF. Notator Anglicanus docet, verba haec a Fabro expungi, tanquam nata per glossemata ex superioribus. Non improbo. IDEM.

Cum illo interiisse] *Unus homo pluris, quam civitas fuit.* Probus Epaminond. in fine. BERNEC.

4. *Vir melior, an dux*] Quae duo juncta non nimis frequenter invenias. *Antonius Primus, pace pessimus: bello non spernendus*, inquit Tacit. II. Hist. 86. *Tarquinius injustus in pace rex; dux belli non pravus.* Livius I. 53. I. *C. Marius, vir, si examinentur cum virtutibus vitia, haud facile sit dictu, utrum bello melior, an pace perniciosior fuerit.* Idem Epist. LXXX. Et quidem Aristot. Politic. V. 9. in legendo duce, militaris peritiae majorem, quam virtutis aut morum rationem habendam esse tradit. IDEM.

5. *Nam & imperium non sibi semper*] Sebis. *semper non sibi*, alio & vero sensu. IDEM.

Nam & imperium non sibi semper, sed patriae quaesivit] Vult Sebisius, *semper non sibi*. Possumus sententiam juvare sola distinctione mutata, commateque non post *semper*, sed post *sibi* collocato. Nec trajectio hujusmodi nostro plane incognita, praecedit quippe paulo ante, *hunc ante ducem*, pro *ante hunc ducem*, simili ratione. SCHEFF. Vitiosissimum est, & corruptissimum quoque hoc, *imperium non sibi semper, sed patriae* &c. ut multa alia in hoc scriptore. Si enim *non semper* sibi imperium quaesivit, ergo *interdum* sibi quaesivit, quod tanto viro indignum est, ac planissime culpandum, & id tamen Justini consilium non esse intelligimus. Sebisius quidem vir acri ingenio & acuto, conjecit legendum, *sibi non semper*, quae lectio Berneccero placet, mihi autem minime. Quid enim mox addit Justinus. *Recusanti omnia imperia ingesta sunt.* Si recusavit omnia, nunquam igitur omnino quaesivit; quamobrem sic a Justino hunc locum conceptum fuisse mihi persuasum est: *Nec sibi imperium unquam, sed patriae semper quaesivit.* Nihil a me verius excogitatum arbitror, ex quo has literas, pessimo meo fato, tractare coepi. FABER. Locum hunc esse contaminatum recte monuit acutissimus vir, Tanaquillus Faber, & ante illum Sebisius, qui pulchre vidit *semper* esse trajectum, conjecitque legendum esse: *Nam & imperium semper non sibi*, (non ut amicus noster scribebat, *sibi non semper.* haec enim longe alius sunt sententiae) *sed patriae quaesivit.* Quorum verborum eadem mens est, quae emendationis viri docti, qui contra librorum fidem intrusit *unquam*. Sed vera hujus loci lectio est in Juntina, in qua venuste: *Nam & imperium non sibi, sed patriae semper quaesivit.*

 Vides

triae semper quaesivit; 6 & pecuniae adeo parcus fuit, ut sumtus funeri defuerit. 7 Gloriae quoque non cupidior quam pecuniae: quippe recusanti omnia imperia ingesta sunt: 8 honoresque ita gessit, ut ornamentum non accipere, sed dare ipsi dignitati videretur. 9 Jam litterarum studium, jam philosophiae doctrina tanta, ut mirabile videretur, unde tam insignis militiae scientia homini inter litteras nato. 10 Neque ab hoc vitae proposito mortis ratio dissensit. 11 Nam ut relatus in castra semianimis, vocem spiritumque collegit, id unum a circumstantibus requisivit, *num cadenti sibi scutum ademisset*

Vides voculam hanc excidisse suo loco, quae nunc in illum reposita omnes nebulas discussit. Facile enim, qui Latine docti sunt, vident hanc ejus esse sedem genuinam. GRAEV.

6. *Et pecuniae adeo parcus fuit*] Id est, adeo non cupidus, adeo acquirendae non studiosus. Sequitur mox, *Gloriae non cupidior, quam pecuniae.* Ita *parcus somni*, qui parum dormit, XI. 13. 2 *parcus in cibum*, pro *parcus cibi*, id est, qui modico cibo contentus est XLI. 3. 9. *parcus vini*, apud Suetonium Caes. 53. 1. & Aug. 77. 1. VORST.

Ut sumtus funeri defuerit.] Idem de Aristide Plutarchus in ejus Vita. c.52. & de P.Valerio Livius II. 16. 7. deque Menenio II. 33. 13. BERNEC.

7. *Recusanti omnia imperia* &c.] Imp. Trajanus, *Praefectum praetorii non ex ingerentibus, sed ex subtrahentibus legit.* Plin. Paneg. c. 86. Sed & de ipso Trajano c. 5. *Recusabas enim imperare, recusabas; quod bene erat imperaturi.* Adde Lamprid. in Alex. Severo c. 19. Item L. 31. Cod. de Episc. & Cler. *Saepius* tamen *recusare, ambiguam, ac potius illam interpretationem habet, tanquam minorem* (hoc est, muneri imparem) *te putes.* Plin. ibid. c. 59. IDEM.

8. *Sed dare ipsi dignitati videretur*] Angl. *sed dare ipsis dignitatem.* Liquet ex diversitate lectionis, vocem, *dignitati*, ex glossa irrepsisse. Scripsit Justinus, ut existimo, *ut ornamentum non accipere, sed dare ipsis videretur.* Dare ipsis sc. honoribus. SCHEFF.

9. *Litterarum studium*] In quo praeceptorem habuit Lysidem Tarentinum Pythagoreum. Cicero de Oratore III. 34. Diodor. XVI. 2. Diogenes Laërt. in Pythagora: Probus in Epam. BERNEC.

10. *Neque ab hoc vitae proposito*] *Propositum* auctoribus certa vivendi ratio est. Phaedrus praef. lib. III. *Mutandum tibi propositum est & vitae genus.* Seneca Ep. 68. *Aliud proposito tuo nomen impone.* Ubi *propositum* vocat institutum Lucilii in secessu vivendi. VORST.

11. *Id unum a circumstantibus requisivit*] De Philopoemene non dissimilia Livius XXXIX. 50. 9. BERNEC. Ita, ut Justinus, ceteri quoque omnes id narrant. Aelianus tamen longe aliter lib. XII. Var. Hist. cap. 3. cujus verba emendata apponam. Ἐπαμινώνδας ὅτε ἐτρώθη ἐν Μαντινείᾳ, καιρίαν εἰς τὴν σκηνὴν κομισθεὶς ἔτι ἐμπνέων Δαΐφαντον ἐκάλει, ἵνα ἀποδείξῃ στρατηγόν. οἱ δὲ ἔφασαν τεθνάναι τὸν ἄνδρα· εἶτα Ἰολαΐδαν καλεῖν διὰ ταχέων ἠξίου. Ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸς ἐλέχθη τεθνάναι, συνεβούλευσε διαλύσασθαι πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ φιλίαν θέσθαι, ὡς μηκέτι στρατηγοῦ καταλιμπα-

ſet hoſtis. [12] Quod ut ſervatum audivit, allatum, velut laborum gloriaeque ſocium oſculatus eſt. [13] Iterum quaeſivit, *utri viciſſent.* Ut audivit, Thebanos, *bene habere ſe rem*, dixit: atque ita, velut gratulabundus patriae, exſpiravit.

Cap. IX. [1] Hujus morte etiam Athenienſium virtus intercidit. [2] Siquidem amiſſo, cui aemulari conſueverant, in ſegnitiam torporemque reſoluti, [3] non ut olim in claſſem exercitusque, ſed in dies feſtos apparatusque ludorum, reditus publicos effundunt; [4] & cum actoribus nobiliſſimis poëtisque theatra celebrant, frequentius ſcenam quam caſtra viſentes; verſificatoresque meliores, quam duces laudantes. [5] Tunc vectigal publicum, quo antea milites & remiges alebantur, cum urbano populo dividi

πανομένη ἐν Θήβαις. Vulgo, *ὡς μηκέτι στρατηγοῦ καταλαμβανομένη ἐν Θήβαις.* Male. Vide quoque Plutarchum in Apophthegmatis Epaminondae, qui Ἰολαΐδαν, perperam, ut puto, vocat Ἰολλίδαν. Voss.

12. *Allatumque velut laborum* &c.] Magis placet, quod in antiquioribus typis expreſſis eſt, *allatum velut laborum ſocium oſculatus eſt*; omiſſa ſcilicet enclitica *que*. Vorst.

Cap. IX. 2. *Amiſſo, cui aemulari conſueverant*] Alii libri, *quem aemulari conſueverant.* & utroque modo loquitur Cicero, illo II. Tuſcul. inquiens: *Obtrectare alteri, aut illa vitioſa aemulatione, quae rivalitatis ſimilis eſt, aemulari, quid habet utilitatis?* iſto pro Flacco, dum ait: *Omnes ejus urbis inſtituta laudare facilius poſſumus, quam aemulari*, Volunt autem litteratores inter utramque locutionem hanc eſſe differentiam, quod cum accuſativo in bonam partem, in malam cum dativo accipiatur. Grammaticum acumen mihi vide. Mod. Ea nimirum de cauſa Scipio Naſica Carthaginem ſervandam, nec ex ſententia Catonis excidendam pronuntiavit, *ne metu ablatae aemulae urbis, luxuriari felicitas Urbis inciperet.* Florus II. 15. 8. Bernec.

3. 4. 5.] Junge Plutarchum de Gloria Athenienſ. cap. 10. & 11. Idem.

Non ut olim claſſem] Has delicias tam arcte ſunt amplexi, ut capitis poenam indicerent, ſi quis de pecunia publica ad militiae priſcum uſum revocanda, verba facere unquam auderet. quod Libanius refert in Argumento Olynth. I. Demoſth. Conatum tamen eſſe Demoſthenem, apparet ex prima ejus tertiaque Olynthiaca. Idem.

4. *Cum actoribus nobiliſſimis poëtisque*] Juntae: *Cum actoribus nobiliſſimisque poëtis.* Mox iidem cum aliis editionibus: *verſificatores oratoresque meliores.* Graev.

Theatra celebrant] Pro ſaepe ad theatra eunt. Cicero pro Mur. *A quibus ſi domus noſtra celebratur, diligenter adiri videmur.* Et pro Sext. *Viae multitudine legatorum undique miſſorum celebrabantur.* Sic & *celebris via*, *celebris locus*, proque eo *celebritas* dicunt. Vorst.

Verſificatoresque meliores] Id eſt, qui meliores verſificatores, quam duces eſſent. Idem.

5. *Cum urbano populo dividi coeptum eſt*]

dividi coeptum. [6] Quibus rebus effectum est, ut inter otia Graecorum sordidum & obscurum antea Macedonum nomen emergeret: [7] & Philippus obses triennio Thebis habitus, Epaminondae & Pelopidae virtutibus eruditus, regnum Macedoniae, Graeciae & Asiae cervicibus, velut jugum servitutis, imponeret.

est] Sebis. *Urbano populo dividi coeptum*, in casu dandi. Bene. Cicero ad Attic. lib. I. *Nummos vobis dividere solebat*, hoc est distribuere. Διανέμοντο τὰ χρήματα, inquit Libanius in modo citato loco Demosth. Sic infra XII. I. I. & XIV. 4. 20. BERNEC. Illud frustillum vocis *cum* delendum esse putat Sebisius; idem & ipse puto. Intelligit autem Justinus, quod popello dabatur ex aerario ad cicercula frixa, nuces, ficus aridas, & alia id genus obrodenda, ut in aedilitiis ludis fieri Romae solebat. Horat. Cicero, & Plutarch. in Vita Catonis Uticensis, &c. FABER. Sebis. malit *urbano populo*, casu tertio. Idque probat Berneccerus, & aliud verbi cum casu tertio constructi exemplum profert. Verum nihil mutandum. Minime insolens est *dividere cum aliquo*. Infra XXV. 2. II. *Regnum cum ea diviserunt*. Et XXXVII. 4. 3. *Paphlagoniam cum socio dividit*. Sic & *partiri aliquid cum aliquo* dicunt. Valerius Max. IV. 7. ext. 2. *Tam paucis verbis se cum comite suo partitus est*. Vide & Librum de Latinitat. falso susp. pag. 233. Quid quod plane aliud est, *dividere populo*, aliud *dividere cum populo*? Illud dicitur, si populus id quod dividitur capiat totum: hoc vero, si ejus modo partem capiat. VORST. Angl. verbum *est* non exhibet. Et abest elegantius, quoniam mox sequitur, *effectum est*. SCHEFF. Sic & Juntina. GRAEV.

7. *Philippus obses*] Thebis ab Alexandro fratre datus. Orosius III. 12. BERNEC.

Epaminondae] Diodorus XVI. 2. Aliter Plut. in Pelop. cap. 47. IDEM.

Asiae cervicibus] Ita Curtius VII. 7. I. IDEM.

LIBER

LIBER VII.

BREVIARIUM CAPITUM.

CAPUT I.

1 Macedonia ante a nomine Emathionis regis, cujus prima virtutis experimenta in illis locis exſtant, Emathia cognominata eſt. [2] Hujus ſicuti incrementa modica, ita termini perangusti fuere. [3] Populus Pelasgi, regio Paeonia dicebatur. [4] Sed poſtea

CAP I. 1. *Macedonia*] Dicta a Macedone Oſiridis filio. Diodor. lib. I. alias Jovis filio & Deucalionis nepote. Steph. de Urbibus. Solinus cap. 14. Euſtath. in Dionyſ. apud quem, & Heſychium, *Macetia* dicitur, & Maccab. I, I. I. *terra Cethim.* Eſt autem Cethim Geneſ. X. 4. filius Javan, & Daniëlis XI. per *Javan* Graeci intelliguntur. Inde *Macetae* ſunt Macedones. Auſon. in Clar. Urbibus: *Macetumque attollite nomen.* BONGARS. Macedoniae deſcriptionem ampliorem vide apud Plinium IV. Nat. Hiſt. 10. quo auctore illa olim complexa fuit populos 150. Adde Livium XLV. 29. BERNEC.

Ante nomine] MSS. *antea nomine* quod Sebiſ. recte dividit: *ante a nomine.* IDEM.

Nomine Emathionis regis Emathia cognominata eſt] Legendum fortaſſe, *A nomine*, vel *ex nomine Emathionis.* VORST. MSS. *antea nomine.* Hinc Sebiſ. *ante a nomine*, probante Berneccero. Poſſes quoque legere, *ante e nomine*, cum praepoſitio *e* videatur

postea virtute regum, & gentis industria, subactis primo finitimis, mox populis nationibusque, imperium usque extremos Orientis terminos prolatum. [5] In regione Paeonia, quae nunc portio est Macedoniae, regnasse fertur Pelegonus pater Asteropaei, cujus Trojano bello, inter clarissimos vindices

deatur absumpta per litteram praecedentem. SCHEFF. Angli: *ante a nomine Emathionis regis.* rectissime. Nam si ipso ejus nomine fuisset dicta, non *Emathia*, sed *Emathion* debuisset nominari. IDEM.

Emathionis] Ita Probus in I. Georg. Virgilii: *Emathium* vocat Solinus cap. 9. quem facit *gomminum terrae*, id est, αὐτόχθονα. BONGARS.

3. *Populus Pelasgi, regio Boeotia dicebatur.*] Peyraredus, vir doctus, putabat legendum *Paeonia*, non *Boeotia*. Optime. Confirmant ejus lectionem Polybii excerpta, & Livius XL. 3. VOSS.

Paeonia] Sic scribi jussi, non ut alii, *Boeotia*. Est autem emendatio Peyraredi, quae vel ex ipso Justino potest confirmari, qui mox scribat (*in regione Paeonia, quae nunc portio Macedoniae est:*) Portio, inquit, quia successu temporis longe latiores fines habuit Emathia, quam quos a primordio habuerat. Deinde & Homerus, omnis literaturae princeps, Macedonas saepe vocat Paeonas; quae res ab Interpretibus Graecis observata fuit & notata. Praecipue autem vide Iliad. XX. ubi Asteropaeus loquitur. FABER. Adstipulor Peyraredo, pro *Boeotia* legendum esse *Paeonia*. Quod paulo post sequitur, *in regione Paeonia*, id non ita nude positum fuisset, nisi mentio *Paeoniae* ab auctore jam ante facta esset. VORST.

4. *Subactis primo finitimis,*] Ita Ninus supra I. I. 8. & Romani Flor. I. 9. II. BERNEC.

5. *Paeonia*] A qua olim Macedonia *Paeonia* dicebatur. Livius XL. 3. I. BONGARS. Antiquiores typis expressi, *In regione Paeoniae*, qualia & ipsa non rara. Foret enim dictum, ut *urbs Antiochiae*. VORST. Recte, sic & Juntina. GRAEV.

Telegonus pater Asteropaei] In utroque nomine error est vulgatis codicibus: Πηλεγὼν est & Ἀστεροπαῖος in Graecis. Telegonus Ulyssis filius errori ansam dedit. Sed adducamus Homeri locum ex Iliad. Φ. Ubi Achilles Asteropaeum aggreditur:

Τόφρα δὲ Πηλέος υἱὸς ἔχων δολιχόσκιον ἔγχος,
Ἀστεροπαίῳ ἐπᾶλτο κατακτάμεναι μενεαίνων
Υἱεῖ Πηλεγόνος.

& quae sequuntur reliqua. Fieri tamen potest; ut Justinus ex Genitivo Πηλεγόνος fecerit nominandi casum *Pelegonus* auctoritate Latinorum, qui multa alia ad eundem modum corruperunt. GLAREAN.

Telegonus] Πηλέγων Homero Iliad. Φ. ut notavit Glareanus. Vett. omnes *Telegonus*, quod est Ulyssis filii nomen, ab hoc loco alienum. BONGARS.

Pelegon] Vel *Pelegonus*. Monitu Pauli Leopardi XVII. Emendation. 10. & Joan. Hartungi Locor. Memorabil. Decur. II. 2. 3. reddidi auctori suam vocem. Is enim est *pater Asteropaei*, teste Homero Iliad. XXI. 140. & Strabone Epitome VIII. Veteres MSS. omnes (teste Bongarsio) & hactenus editi, *Telegonus* habent, quod est Ulyssis filii nomen, alienum ab hoc loco. BERNEC. Hunc locum pridem restituit P. Leopardus, vir doctissimus, Emendat. XVII. 10. legens *Pelegon*. Sed diu ante Leopardum Juntae ediderunt *Pelegonus*, cum tamen Bongarsius omnes codices manu exaratos, & veteres editiones *Telegonus* habere testetur.

Ex

dices urbis, nomen accepimus. 6 Ex alio latere in Europa regnum Europus nomine tenuit. 7 Sed & Caranus cum magna multitudine Graecorum, sedes in Macedonia responso oraculi jussus quaerere, cum in Emathiam venisset, urbem Edessam, non sentientibus oppidanis, propter imbrium & nebulae magnitudinem, gregem caprarum imbrem fugientium secutus, occupavit; 8 revocatusque in memoriam oraculi, quo jussus erat, *ducibus capris imperium quaerere*, regni sedem statuit; 9 religioseque postea observavit, quocumque agmen moveret, ante signa easdem capras habere, coeptorum duces habiturus, quas regni habuerat auctores. 10 Urbem Edessam, ob memoriam muneris, Aegas, populum

Ex quo bonitas & praestantia editionis Juntae facile poterit aestimari. GRAEV. In MSS. omnibus teste Bongarsio, itemque in antiquioribus typis expressis, est *Telegonus.* Sola vetus Juntarum editio, teste Graevio, habet *Pelegonus:* quomodo legendum esse pridem Leopardus & Hartungus monuerant ex Homeri Iliad. XXI. Malo autem *Pelegonus*, quam quod Berneccerus edidit *Pelegon;* quia prior ista vocis terminatio in omnibus codd. & in ipsa quoque editione Juntarum observata est. VORST.

6. *In Europa regnum Europus* &c.] Macedonis filius, a quo *Europus* Macedonica urbs. Stephan. BONGARS. Europa est pars Thraciae ad Haemum montem. Sed illa nihil huc facit, cum de Macedonia sola loquatur. Puto legendum, *in Europia.* Europia est portio Macedoniae, in qua Europus civitas; ubi Europum, Macedonis filium, regnum tenuisse, penes auctores fides est. Voss. Geographorum quidam hanc regiunculam in Thracia statuunt, alii in Macedonia. Et res hodie pervulgata & contrita est. Tamen malim scribere, *Europia*, ut Cl. Vossius, quam *Europa.* FABER.

Europus nomine] Sic amat loqui Noster, ut II. 9. 2. XIII. 2. 7. XXI. I. I. Vell. II. 5. 2. Ita *naves ducentae numero*, sup. II. 10. 20. Ceterum Europus ille Macedonis filius fuit, a quo *Europus* Macedoniae urbs. Stephan. in Urbibus, & Thucyd. II. 21. 36. At Eustathius in Lycophronem, eundem cujusdam Himeri facit filium, a quo nominatam Europam credibile est. Quanquam etymon Europae, mortalium nemini compertum tradit Herodotus IV. 45. BERNEC.

7. *Caranus*] Solinus cap. 9. & ita emendandus Eusebius ex MSS. BONGARS. Apud quem est *Cramaus.* Vellejus I. 6. 5. hunc *generis regii* fuisse dicit: Suidas tantum *unum ex Herculis posteris.* Auson. Epist. XIX.

Et Caranum, Pellaea dedit qui nomina regum.

Vid. Scalig. Canon. Isagog. p. 334. f. BERNEC.

8. *Regni sedem statuit*] Lego, una parvula vocula addita, *ibi regni sedem statuit.* FABER. Nihil inculcandum contra librorum fidem, sed repetendum ἀπὸ κοινοῦ *Edessam. Edessam regni sedem statuit*, hoc est, regiam facit sedem Edessam. GRAEV.

10. *Edessam*] Ptolemaeus III. 13. Ἀιδέσσαν commemorat. BONGARS.

pulum Aegeadas vocavit. [11] Pulso deinde Mida (nam is quoque portionem Macedoniae tenuit) aliisque regibus pulsis, in locum omnium solus successit; [12] primusque adunatis gentibus variorum populorum, veluti unum corpus Macedoniae fecit; crescentique regno valida incrementorum fundamenta constituit.

Cap. II. [1] Post hunc Perdicca regnavit, cujus & vita illustris, & mortis postrema, veluti ex oraculo

Aedessam] Et hic Juntae rectius scribunt *Edessam*. Graecis enim Ἔδεσσα dicitur: non Αἴδεσσα, quod Isacus Vossius ad Melam II. 3. docuit, qui & ibi ostendit bene in MSS. esse *Aegeades*. Αἰγεάδης enim dici dialecto Macedonica pro Αἰγεάτης. GRAEV.

Aegas] *Aegas* vocat Plin. IV. Nat. Hist. 9. & Solinus cap. 9. Ptolem. III. 13. Αἰγαία. BONGARS. Salmasius ad Solin. 156. A. 1. tradit, in Plinii libris MSS. haberi *Aegiae*, quod est Graecum Αἰγειαί. nam utroque modo dici, & Αἰγαί, & Αἰγειαί. Latine *Aegiae* vel *Aegeae*, quasi *Caprarias* dixeris: & a dissyllabo quidem esse gentile Αἰγαῖος. a trisyllabo Αἰγειάτης, quomodo & hic rescripsimus, *Aegatas* (quomodo & Tacit. Annal. II. 47.) cum hactenus editi omnes, *Aegeadas* habeant. BERNEC. Antiquiores typis expressi, & MSS. *Aegeadas*: Berneccerus tamen maluit, *Aegeatas*. Sed rectum esse *Aegeadas*, idque dialecto Macedonica dici pro *Aegeatas*, docet Is. Vossius in Notis ad Melam. VORST.

11. *Pulso deinde Mida, nam is quoque portionem Macedoniae tenuit*] Brygorum Midam regem fuisse, testatur Herodotus. Βρύγοι autem, & Βρύγες, & Φρύγες, sunt iidem. Strabo lib XII. ὁμοίως δὲ καὶ Βρύγοι, καὶ Βρύγες, καὶ Φρύγες, οἱ αὐτοί. Male vulgo. Βρέγοι, & Βρίγες, Vide quoque Eustathium ad Dionysium. Macedones enim τὸ φ mutant in β. Non autem pulsum esse Macedonia a Carano, Conon apud Photium inquit, sed ὅπως αὐτῷ χρυσὸς ἐγίνετο τὰ εἰς τροφὴν παρατιθέμενα ἅπαντα, καὶ ὡς διὰ τούτων πείσας τὸ ὑπήκοον, ἀπ' Εὐρώπης διαβῆναι τὸν Ἑλλήσποντον, ὑπὲρ Μυσίαν ᾤκησε, Φρύγας ἀντὶ Βρύγων βραχύ τι παραλλαγείσης τῆς λέξεως μετονομασθέντας. VOSS.

Pulsis] Abundare videtur. BERNEC. Berneccerus putat, hoc *pulsis* abundare, quoniam praecedit, *pulso deinde Mida*. Sed hoc *pulsis* agnoscunt MSS. non item alterum *pulso*. Itaque illud potius delendum. SCHEFF. Angl. hoc *pulsis* non agnoscit. Itidem bene, quoniam proxime praecessit, *pulso deinde Mida*. IDEM. Sic quidem unus codex Anglicanus, ceteri tamen cum Juntina aliisque pro vulgata stant. Ille tamen unicus ceteris praeferendus. GRAEV.

12. *Adunatis gentibus variorum populorum*] Mela I. 19. *Una gens, aliquot populi.* *Gens* enim notat ipsam regionem, *populus* vero frequentiorem vicum. Vid. Not. ad Liv. V. 34. GRONOV.

Veluti unum corpus] Florus I. I. 16. BERNEC.

Cap. II. I. *Perdicca*] Herodotus VIII. 139. Περδίκκας, ὁ κτησάμενος τὴν ἀρχὴν, inquit, quia primus rex in Macedonia nominatus est. Solinus cap. 9. Eusebius hunc quartum facit. Quomodo hic ad regnum pervenerit, vide Herodotum VIII. 37. Meminit & Thucydides II. 21. 8. BONGARS.

Mortis] Forte *morientis*. FREINSHEM.

2. Ar-

culo praecepta, memorabilia fuere: [2] siquidem senex moriens Argeo filio monstravit locum, quo condi vellet; ibique non sua tantum, sed & succedentium sibi regum ossa poni jussit; [3] praefatus, *quoad ibi conditae posterorum reliquiae forent*, *regnum in familia mansurum*: [4] creduntque hac superstitione exstinctam in Alexandro stirpem, quia locum sepulturae mutaverit. [5] Argeus, moderate & cum amore popularium administrato regno, successorem filium Philippum reliquit: qui immatura morte raptus, Aëropum parvulum admodum instituit heredem.

2. *Argaeo*] Eusebio *Archeus* est: Herodoto VIII. 139. 'Αρκαῖος. BONGARS. Recte Justino dicitur *Argeus*. Unde in Nummis exstat ΑΡΓΕΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Vid. Jos. Scalig. ad Eusebium p. 122. GRONOV.

3. *Regnum in familia mansurum*] MSS. multi habent, *regnum familiae*. Forte scripsit Justinus, *regnum ei familiae mansurum*, hoc est, ipsam servaturam, habituram regnum. SCHEFF.

4. *Hac superstitione*] MSS. multi habent, *hanc superstitionem*, quod facit, ut putem, in aliquibus fuisse *per*, vel *ob hanc superstitionem*. Videtur autem ex hac ipsa variatione liquere, quod sit neutrum Justini, verum glossatorum. Sane superstitionem appellare hoc, Christiano magis convenit, quam ethnico aut Justino, quam praesertim paulo ante cum oraculo comparaverit. IDEM.

In Alexandro stirpem] Praefero, quod habent quidam scripti, *in Alexandri stirpe*. Habuit enim, sed qui patri succedere non potuit. SCHEFF. Nihil muta. Nam quamvis Alexander filius filium habuerit, non tamen rex fuit Macedoniae. Stirps itaque regiae Macedonum familiae in Alexandro fuit defecit. GRAEV.

5. *Successorem filium Philippum reliquit; qui immatura morte raptus*] Eusebius ait hunc Philippum 38. regnasse annos: non igitur immatura morte raptus videri potest. Porro ejus filium Herodotus lib. VIII. *Aëropum* vocat, non *Europum*. Hoc etiam lector perpendat, quam ἀκολούθως dicat auctor. Cum Macedones ob assidua cum Thracibus & Illyriis certamina indurati essent, ut gloria bellicae laudis finitimos terrerent; igitur Illyrios, qui infantiam regis pupilli contemnerent, movisse Macedonibus bellum. GLAREAN. Quomodo immatura morte raptus, cum annos triginta & octo regnarit? VOSS.

Europum] Herodotus VIII. 139. 'Αέροπον vocat, ut Diodorus XIV. 38. Et ita in Eusebio legendum ex vestigiis veteris scripturae, non *Europs*. BONGARS. Juntae: *Aëropum*, ut Herodotus & Diodorus, quibus dicitur 'Αέροπος. GRAEV. Bongarsius ex Herodoto, & Diodoro, *Aëropum*; optime. FABER. Editur vulgo *Europum*. Sed Herodotus lib. VIII. 'Αέροπον vocat. Et editio Juntarum, ut Graevius testatur, itidem *Aëropum* habet. Quare non dubito genuinam hanc nominis scriptionem esse: quae & Panegyrico Nazarii reddenda sit, ubi vulgo legitur, *Illyrici quondam despicientes Eropi regis infantiam Macedones bello lacesserunt*. VORST.

Quorum armis] Ita Florus, verum longe venustius II. 3. 5. BERNEC.

8. *Rege*

dem. [6] Sed Macedonibus adſidua certamina cum Thracibus & Illyriis fuere: quorum armis veluti quotidiano exercitio indurati, gloria bellicae laudis finitimos terrebant. [7] Igitur Illyrii infantiam regis pupilli contemnentes, bello Macedonas adgrediuntur. [8] Qui praelio pulſi, rege ſuo in cunis prolato, & pone aciem poſito, acrius certamen repetivere. [9] Tamquam ideo victi fuiſſent antea, quod bellantibus ſibi regis ſui auſpicia defuiſſent; [10] futuri vel propterea victores, quod ex ſuperſtitione animum vincendi ceperant: [11] ſimul & miſeratio eos infantis tenebat, quem, ſi victi forent, captivum de rege facturi videbantur. [12] Conſerto itaque praelio, magna caede Illyrios fudere; oſtenderuntque hoſtibus ſuis, priore bello regem Macedonibus, non virtutem defuiſſe. [13] Huic Amyntas ſuccedit, & propria virtute, & Alexandri filii egregia indole inſigniter clarus: [14] cui Alexandro tanta omnium virtutum natura ornamenta exſtitere, ut etiam Olympio certamine, vario ludicrorum genere contenderit.

CAP. III.

8. *Rege ſuo in cunis prolato*] Marcellinus XXVI. 26. BONGARS. Panegyr. Nazarii cap. 20. *Illyrici quondam, deſpicientes Eropi* (ſcrib. *Europi*) *regis infantiam, Macedones bello laceſſerunt. Et prima quidem congreſſio ſecundum illos fuit: verum Macedones cum bellum reficerent, regem ſuum in cunis ad aciem detulerunt. Cum illos ira, hos miſeratio, illos ſignorum cantus, hos pueri vagitus accenderet; mutata eſt ratio certaminis: vicerunt, qui amore pugnabant.* Eodem exemplo Franci pro Clothario contra Childebertum ſtrenue pugnarunt, cum viderent Clotharium adhuc in cunis, & a matris Fredegundis uberibus pendentem, agmen praecedere. Aimoinus de Geſtis Francor. lib. III. cap. 81 Limnaei notitia Franciae I. 8. BERNEC.

11. *Captivum de rege facturi*] Ita Florus II. 6. 50. *Fecerant de ſervitute Romanos.* FREINSHEM.

13. *Huic Amyntas*] *Alcetam* interponit Herodotus VIII. 139. & Euſebius in Chron. BONGARS. Mira eſt auctorum diſſenſio ſuper ſucceſſione regum Macedonum. Vide omnino Scaligeri Canonum Iſagogicorum librum III. BERNEC.

14. *Cui Alexandro tanta omnium virtutum natura ornamenta data ſunt*] Lego, *ornamenta a natura data ſunt.* Hoc tamen ſcio legi apud Ciceronem, Dialogo de Oratore, *natura datum*, ſed eum locum in vitio eſſe arbitror. Recte enim, fateor, & Latine dixeris, *Titius & Maevius natura boni ſunt & modeſti*, ſed non itidem dicere poſſis, Hoc mihi datum natura eſt, ſed, *a natura.* FABER.

Vario ludicrorum genere] Puta curſu,

CAP. III. [1] Cum interim Darius, rex Persarum, turpi ab Scythia fuga submotus, ne ubique deformis militiae damnis haberetur, mittit cum parte copiarum Megabyzum ad subigendam Thraciam, ceteraque ejus tractus regna: quibus pro ignobili momento erat accessura Macedonia. [2] Qui, brevi tempore exsecuto regis imperio, legatis ad Amyntam regem Macedoniae missis, obsides in pignus futurae pacis dari sibi postulabat. [3] Sed legati benigne excepti, inter epulas ebrietate crescente, rogant Amyntam, *ut apparatui epularum adjiciat jus familiaritatis, adhibitis in convivium suis ac filii uxoribus: id apud Persas haberi pignus ac foedus hospitii.* [4] Quae

su, saltu, jactu disci, jaculatione, & luctatione. Πένταθλον *quinquertium* vocant. BERNEC.

CAP. III. 1. *Turpi ab Scythia fuga summotus*] Sic de eodem Dario & supra II. 3. 2. *Darium turpi ab Scythia summoverunt fuga.* VORST.

Megabazum] Herodoto V. 17. est *Megabyzus*, a quo haec narratio petenda est. BONGARS. Juntae: *Megabyzum* cum Herodoto. GRAEV. Herodoto est Μεγάβυζος. Quare suspicor, lectionem veram Justini esse *Megabuzum.* Nisi malis *Megabyzum* cum Juntis. SCHEFF.

2. *In pignus*] Praepositio ista videtur abundare, quam ipse etiam auctor omisit, XI. 15. *In quam rem unicum pignus fidei regiae, dextram se ferendam Alexandro dare.* & Liv. XXXVI. 40. *A quibus obsides abduxerit pacis futurae pignus.* Idem XLIII. 10. *Ut nec ex iis, qui venerant, quemquam retineret, nec obsides, pignus futuros furto & fraude agendae rei, posceret.* GRONOV.

3. *Adhibitis in convivium suum filiis & uxoribus*] *Filiis* dixit pro *filiabus.* Ennius: *Filiis propter te objecta sum innocens Nerei.* Legitur & *Diis*, pro *Deabus*, vid. Priscian. VII. BONGARS. Hic ego ut non negaverim apud scriptores quosdam inveniri *filiis* pro *filiabus*, quemadmodum *diis* pro *deabus*; ita hic legendum omnino existimo, *adhibitis in convivium suis ac filii uxoribus*, quo pacto & disertim in duobus optimis meis MSS. legitur, & vero legendum conjecit ex MS. scriptura, quae referebat, *suis hac filii uxoribus*, Bongarsius. MOD.

Adhibitis in convivium suis ac filii uxoribus] Ita disertim in duobus optimis suis MSS. legi scribit Modius, & vero legendum conjecit in libello variantium lectionum Bongarsius, qui tamen edidit: *adhibitis in convivium suum filiis & uxoribus*; & *filiis* ait esse pro *filiabus*: sicut & *diis* pro *deabus* legitur. Priscian. lib. VII. Sed quod est in seq. num. 5. & 6. *mulieres*, & *matronali habitu*, ad filias virgines aptari non potest. BERNEC. Juntae: *adhibitis in convivium suis ac filii uxoribus ac filiabus.* GRAEV.

Id apud Persas &c.] Contrarium Plutarchus adstruere videtur lib. I. Symposiac. cap. 1. *Persas* scilicet *non cum uxoribus, sed pellicibus, inire convivia solere.* Noster ipse XLI. 3. 2. de Partho-Persarum moribus: *Feminis non convivia tantum virorum, verum etiam conspectum interdicunt.* Ita Vaste ab Ahasuero ad coenam proceribus Persicis instructam evocata, venire detrectavit, Persicum morem

[4] Quae ut venerunt, petulantius Persis eas contrectantibus, filius Amyntae Alexander rogat patrem, respectu aetatis ac gravitatis suae abiret convivio, pollicitus se hospitum temperaturum jocos. [5] Quo digresso, mulieres quoque paullulum e convivio evocat, cultius exornaturus, gratioresque reducturus. [6] In quarum locum matronali habitu exornatos juvenes supponit; eosque petulantiam legatorum ferro, quod sub veste gerebant, compescere jubet. [7] Atque ita interfectis omnibus, ignarus rei Megabyzus, cum legati non redirent, mittit eo cum exercitus parte Bubaren,* ut in bellum facile & mediocre; [8] dedignatus ipse ire, ne dehonestaretur praelio tam foedae gentis. [9] Sed Bubares ante bellum amore filiae Amyntae captus, omisso bello, nuptias facit; depositisque hostilibus animis, in affinitatis jura succedit.

CAP. IV. [1] Post discessum a Macedonia Bubaris Amyntas rex decedit: cujus filio & successori Alexandro cognatio Bubaris non Darii tantum temporibus

morem caussata, quo mulieres virilibus conviviis arcebantur, unisque se conjugum oculis conspiciendas praebebant. Joseph. Antiq. Jud. XI. sub init. capitis 6. Vid. Curt. V. 1. 67. BERNEC. Libentius legerim, *id enim apud Persas*. FABER.

4. *Temperaturum jocos*] Hinc apud Senecam de Vit. Beat. 14. *Temperatores voluptatis* & Varron: *Modimperator convivii*. & Plaut. Stich. V. 4. 2.

Omnibus modis temperare certum est nostrum hodie convivium.

& Martial. IV. Ep. 8.

Temperat ambrosias cum tua cura dapes.

GRONOV.

5. *Cultius exornaturus, gratioresque reducturus*] Angl. *Cultius exornatas gratioresque redituras*. Hic illud, *exornatas*, puto genuinum. Nec enim verisimile Alexandrum promisisse ipsum, se exornaturum eas, quod vult lectio vulgata. At in voce, *redituras*, haereo, quanquam forte melius ut credamus, promisisse eas redituras, quam se reducturum. SCHEFF.

8. *Tam foedae gentis*] Angl. *tam sordidae gentis*, quae mea sententia lectio est genuina, cum altera sit ex glossa. Ubique noster ita amat loqui: De ipsis hisce Macedonibus supra VI. 9. *Sordidum & obscurum antea Macedonum nomen*. SCHEFF.

9. *Bubares*] Βουβάρης. Herodotus filiam Amyntae vocat Γυγαίην lib. V. & VIII. BONGARS.

CAP. IV. 1. *Successori Alexandro*] Solinus cap. 9. tamen, Perdiccae successisse vult hunc Alexandrum: cujus errorem

poribus pacem praestitit; verum etiam Xerxen adeo conciliavit, ut, cum Graeciam veluti tempestas quaedam occupasset, inter Olympum Haemumque montes totius regionis eum imperio donaverit. [2] Sed nec virtute minus, quam Persarum liberalitate, regnum ampliavit. [3] Per ordinem deinde successionis, regnum Macedoniae ad Amyntam, fratris ejus Menelai filium, pervenit. [4] Hic quoque insignis industria, & omnibus imperatoriis virtutibus instructus fuit: [5] qui ex Eurydice tres filios sustulit, Alexandrum, Perdiccam, & Philippum, Alexandri Magni Macedonis patrem, & filiam Euryonen: ex Gygaea autem Archelaum, Archideum, Menelaum. [6] Cum Illyriis deinde, & cum Olynthiis gravia bella gessit. [7] Insidiis etiam Eurydices uxoris, quae nuptias generi pacta, occidendum virum, regnum

errorem convincit in absolutissimis ad illum auctorem exercitationibus Cl. Salmasius 156. A. 2. BERNEC.

3. *Per ordinem*] Eum ordinem vide apud Eusebium. Legendus ad hunc locum Solinus cap. 9. & inprimis Diodorus lib. XIV. & XV. quorum varietatem explicare non est hujus loci. BONGARS.

Menelai] Euseb. *Archelai*. BERNEC. Μενέλαος ὁ Φιλίππου πάππος Aelian. XII. Var. Hist. 43. GRONOV.

5. *Tres filios*] Duorum, Perdiccae & Philippi, meminit Probus Iphicrate. legendus Georg. Gemistus. BONGARS.

Philippum, *Alexandri Magni Macedonis patrem*] Dele istud, *Macedonis*; putidum enim est, puerile, & ex oscitantia ac dormitatione scriptoris librarii natum. FABER.

Euryonem] Juntae: *Eurynoem*. leg. *Eurynoen*. Mox in eadem editione pro *Cygnaea*, legitur *Gygaea*, ut scribendum censuit Is. Vossius; & pro *Archideum*, uti & Eusebius ac Orosius, *Arideum*. Confirmat editio Vindobonensis, nisi quod scribat *Aridaeum*. GRAEV.

Ex Cygnaea] Praeclare Is. Vossius, *Gygaea*. In quibusdam impressis, quod non longe a vero est, legitur, *Cygaea*. Paulo ante lege, ut in editione Juntarum, *Eurynoen*, Graevio monente, nisi fortasse legendum, *Eurynomen*, quod ego verissimum puto, nam hoc nomen in puellis Graecis frequens est. FABER.

Ex Cygnaea autem Archelaum] Scribe, *ex Gygaea*, pro *ex Cygnaea*. VOSS. *Gygaea*, pro *Cygnaea* legendum judicaverat Is. Vossius. Ipsumque illud in vetere editione Juntarum reperit deinde Graevius. Sed & Bongarsius observarat, codices quosdam typis expressos *Cygaea* habere. Herodotus lib VIII. & *Gygaeam*, Amyntae filiam, quae Bubari Persae nupserit, commemorat. VORST.

Archideum] *Aridaeum* legunt Eusebius & Orosius. BERNEC. Graecum non est, legendum itaque vel *Aridaeum* (nomen est Macedonicum) vel *Arideium*, sed ego suspicor Macedonas dixisse *Arridaeum*, & verum est. FABER. Eusebius, Orosius, Juntae, probante Graevio, *Aridaeum*. Puto, in aliis fuisse *Arrbideum*. sed *r* unum, adspectum pro *e*, peperisse *Archideum*. SCHEFF.

CAP. V.

regnumque adultero tradendum susceperat, occupatus fuisset, ni filia pellicatum matris, & sceleris consilia prodidisset. [8] Functus itaque tot periculis, senex decessit, regno maximo ex filiis Alexandro tradito.

CAP. V. [1] Igitur Alexander inter prima initia regni, bellum ab Illyriis pacta mercede, & Philippo fratre dato obside, redemit. [2] Interjecto quoque tempore, per eumdem obsidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat: quae res Philippo maxima incrementa egregiae indolis dedit: [3] siquidem Thebis triennio obses habitus, prima pueritiae rudimenta, in urbe severitatis antiquae, & in domo Epaminondae, summi & philosophi & imperatoris, deposuit. [4] Nec multo post Alexander insidiis Eurydices matris appetitus, occumbit: [5] cui Amyntas in scelere deprehensae, propter communes liberos, ignarus eisdem quandoque exitiosam fore, pepercerat. [6] Frater quoque ejus Perdicca pari insidiarum fraude decipitur. [7] Indignum prorsus, libidinis causa liberos a matre vita privatos, quam a scelerum suorum

CAP. V. 3. *Prima pueritiae rudimenta deposuit*] Sic infra IX. 1. 8. *Ut sub militia patris tirocinii rudimenta deponeret.* Et XII. 4. 6. *Si non solum tirocinia, verum & incunabula in ipsis castris posuissent.* Est autem *ponere*, & *deponere rudimenta*, & *tirocinia*, nihil aliud quam exuere & finire, ut deinde ad majora adspirare possis. Deinde, *prima rudimenta*, dictum, ut paulo ante, *prima initia;* per pleonasmum quemdam. VORST.

In domo Epaminondae] Diodorus, XVI. 2. *Thebani*, inquit, τῷ Επαμινώνδυ πατρὶ παρέθεντο τ̄ νεανίσκον. a quo dissentit Plutarchus in Pelopida cap. 47. Vide praeter hos Gemistum. BONGARS.

4. *Insidiis Eurydices*] Interfectus a Ptolemaeo Alorite, qui post eum regnavit annos tres. Diodorus XV. 77. mendose habet ἔτη τριάκοντα, legendum enim ἔτη τρία. Eum deinde interemit Perdicca: cui, cum adversus Illyrios cecidisset, successit Philippus, cum adhuc Thebis esset, ut Diodorus. Justinus enim, quem sequitur Orosius III. 12. triennium tantum obsidem fuisse scribit: accurate haec Gemistus. BONGARS.

7. *Scelerum*] Sebis. *a scelerum*. BERNEC. Sebisius emendavit, *quam a scelerum suorum suppliciis*, &c. Bene quidem, sed nihil necesse fuit mutare quidquam. Qui enim dicunt, *liberari supplicio*, & *liberari a supplicio*, tam bene illi, quam illi loquuntur. FABER. Probo Sebisii conjecturam, *a scelerum* scribentis, quoniam & alias sic scriptor noster solet. SCHEFF. Angl. *quam a scelerum*. Rectissime. Atque sic conjiciebat quondam Sebisius. IDEM.

9. *Non*

suorum suppliciis liberorum contemplatio vindicaverat. 8 Perdiccae hoc indignior caedes videbatur, quod ei apud matrem misericordiam nec parvulus quidem filius conciliaverat. 9 Itaque Philippus diu non regem, sed tutorem pupilli egit. 10 At, ubi graviora bella imminebant, serumque auxilium in exspectatione infantis erat, compulsus a populo regnum suscepit.

Cap. VI. 1 Ut est ingressus imperium, magna de illo spes omnibus fuit; & propter ipsius ingenium, quod magnum spondebat virum; & propter vetera Macedoniae fata: 2 quae cecinerant, *uno ex Amyntae filiis regnante, florentissimum fore Macedoniae statum:* cui spei scelus matris hunc residuum fecerat. 3 Principio regni, cum hinc caedes fratrum indigne peremtorum, inde hostium multitudo; hinc insidiarum metus, inde inopia continuis bellis exhausti regni, immaturam aetatem tironis urguerent: 4 bella, quae, velut conspiratione quadam, ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diversis locis uno tempore confluebant, quoniam omnibus par esse non poterat, dispensanda ratus, 5 alia

9. *Non regem, sed tutorem pupilli egit.*] Impressus quidam habet, *non se regem.* Suspicor Justinum scripsisse, *non regem se, sed*, idque *se* per similitudinem litterarum subsequentium, tanquam supervacuum, deletum. Scheff. Male. *Regem, patrem, principem agere*, frequentissima sunt Tacito, Suetonio, Justino, aliisque. Graev.

Cap. VI. 1. *Ut est ingressus imperium*] *Ingredi* pro incipere, frequenter Ciceroni fuit in usu, ut in Orat. pro Caecina 28. *Cum istam disputationem mecum ingressus esset.* & Topic. 1. *Majores nos res scribere ingressos.* & Sueton. in Octav. 92. *Ingredientem se longinquam peregrinationem.* Quum tamen auctor Bell. Afric. 22. addita praepositione dixerit, *ingredi in rempublicam.* Gronov.

3. & 4.] Planus intellectu locus, quem in vulgatis editionibus interstinctio prava, & *bellaque*, pro *bella quae*, positum obscuravit. Bernec.

Principio regni] MSS. habent *rerum*, pro *regni.* Ergo alterutrum est glossatoris, non Justini. Magis autem inclino eo, ut lectionem veram putem *rerum.* Scheff.

Inopia continui belli] Forte legendum *continuis bellis exhausti regni, immaturam aetatem tyronis urgerent, & bella quae* &c. Boncars.

4. *Dispensanda*] Supra, Not. ad vi. 1. 2. Bernec. Ut non omnia bella uno impetu, ac momento, sed per partes ac vices gereret. Proprie

5 alia interposita pactione componit, alia redimit, facillimis quibusque adgressis, quorum victoria & militum trepidos animos firmaret, & contemtum sibi hostium demeret. 6 Primum illi cum Atheniensibus certamen fuit: quibus per insidias victis, metu belli gravioris, cum interficere omnes posset, incolumes sine pretio dimisit. 7 Post haec, bello in Illyrios translato, multa millia hostium caedit: urbem nobilissimam Larissam capit. 8 Hinc Thessaliam,

enim hoc verbum usurpatur de patrefamilias, qui, ut sibi constaret ratio accepti & expensi, sumtus dispensare solet, nec omnia uno tempore simul & semel effundit. Liv. XXVII. 5. *Dispensarique laetitia inter impotentes ejus animos potuit.* & Ovid. VI. Met. 279.

ordine nullo
Oscula dispensat natis.

& Statius VI. Theb. 766.

Doctior hic differt animum, metuensque futuri
Cunctatus vires dispensat.

Senec. Epist. 88. *Temperantia voluptatibus imperat; alias edit atque abigit, alias dispensat.* Idem VI. de Benef. 16. *Tum ingenium latens & pigrum, injecta (ut ita dicam) manu, extraxit: nec quae sciebat, maligne dispensavit.* & III. Nat. Quaest. 27. *Ad originem rerum parce utitur viribus, dispensatque se incrementis fallentibus.* GRONOV. *Dispensare* pro partiri, distribuere: ut bella alia gerenda suscipias, alia quocunque modo declines. Quae verbi significatio & praecipua est. VORST.

5. *Contemtum sibi* &c.] Malim, *contemtum sui hostibus demeret.* BONGARS. Ita Liv. XXV. 37. 18. BERNEC. Bongarsius mallet, *Contemtum sui hostibus demeret.* Ad quem modum Livius XXV. 37. *Ultro inferendo arma contemtum sui demturum.* VORST.

6. *Cum Atheniensibus certamen*] Diodorus XVI. 2. Regem Macedoniae Argaeum facere volebant Athenienses, misso Mantia duce cum exercitu. De victis Illyriis vide eundem sub anno secundo Philippi. BONGARS.

7. *Multa millia*] Ultra septem millia. Diodorus XVI. 4. BERNEC.

Urbem nobilissimam Larissam capit. Hinc Thessaliam] Justinus ita Larissam Illyriis subjungit, quasi Larissa Illyriorum, non Thessalorum urbs fuerit, rursus Thessaliam Larissae subnectens, quasi Larissa non sit Thessalorum urbs: sed duo hi errores eodem fonte manant, quod pro *Lysso* legerunt *Larissa.* Est autem *Lyssus* prima Dalmatiae urbs post Dyrrhachium ad mare Adriaticum, cujus apud magnos auctores frequens est mentio. GLAREAN.

Larissam capit] Veteres *Lariseam. Larissas* plures recensent lib. IX. & XIII. Strabo, & Stephanus de Urbibus; nullam, quae huic loco conveniat, nisi legas, *Larissam in Thessalia:* & ea lectio uno MS. confirmatur. habet is, *Larissam hinc in Thessaliam.* Ceteri, *Larissam capit, hic in Thessaliam.* Glareanus *Lissum* legit, quae est urbs Illyriae. Ptolem. Stephan. Thessaliam aggressus est Philippus, contra tyrannos vocatus. Diodorus XVI. 14. BONGARS. Junius, ut pridem conjecit Bongarsius: *Larissam in Thessalia non praedae cupiditate.* Quae lectio non est sollicitanda. Nam Larissa capite Thessaliae subjugata, ceteri cogebantur nolentes volentes jugum servitutis subire, & equites, quos imperabat Philippus, praestare. Paullo

liam, non praedae cupiditate, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adjungere gestiebat, nihil minus quam bellum metuentem, improvisus expugnat: 9 unumque corpus equitum pedestriumque copiarum invicti exercitus facit. 10 Quibus rebus feliciter provenientibus, Olympiada, Neoptolemi regis Molossorum filiam, uxorem ducit;

lo post iidem Juntae, itidem ut conjiciebat Bongarsius, *tutore virginis Arrymba.* GRAEV. Scio quid ad haec docti dixerint, & in primis Bongarsius V. CL. sed hoc mihi persuasissimum est, Glareanum, hominem Helvetium, cujus ego libros Musicos, & animadversiones in Livium pene puer legi, virum acutissimum fuisse. Ille non *Larissam* legit, sed *Lissum.* Optime si quid in his sapio. Erat enim Lissus inter primarias Illyriae urbes, ad mare scilicet. Scio & hoc, multa quoque contra posse afferri. Sed uno verbo, dico iterum, Glareanus homo bonae mentis fuit; & legendum, *Lissum;* cetera plana sunt. Bongarsius mihi non satisfacit, hoc in loco scilicet, nam alibi vir mihi magnus & praestantissimus videtur. *Hinc* autem, id est, postquam Lissum ad mare Adriaticum cepit, in Thessaliam se confert *&c.* Si de Larissa vellem aliquid, hoc dicerem, Larissam Thessaliae nobilissimam urbem fuisse, vel hoc nomine tantum, quod Achilles dicitur Larissaeus, vel quod Larissa a Livio caput Thessaliae fuisse dicatur. Sed haec nil ad Lissum Glareani, qui meo judicio valde sapiebat. FABER. Unus Cod. MS. quem Bongarsius vidit, *Larissam hinc in Thessaliam.* Unde ille legendum censet, *Larissam in Thessalia.* Atque ita manifeste editionem Juntinam habere testatur Graevius. VORST. Lectio vitiosa, nulla enim Larissa in Illyrico, nec videtur emendatio Bongarsii juvare, legentis, *urbem nobilissimam Larissam in Thessalia* &c. An enim verisimile, Philippum ex una illa urbe tantum exspectasse equitatum? Quare plus propendeo in sententiam Glareani, qui existimat, corruptum esse nomen urbis non Thessaliae, sed Illyrici. Et quid, si Justinus scripsit, *urbem nobilissimam Illyrici, Issem capit.* Potest vitium esse ortum, quod pro *Illyrici* vetusta ratione scriptum esset litteris minusculis & per compendium, *inliri.* Sic enim primae duae litterae *in* absumtae per praecedens *m* totidem lineolis constans. Ceterae connexae vocabulo sequenti, unde factum *lririissam*, ex quo peritior geographiae scilicet, fecit *Larissam.* De Isse, Illyrici urbe, videndus est Plinius II. 21. & Stephanus de Urbibus, in ea voce. SCHEFF.

8. *Hinc Thessaliam*] MSS. habent, *hinc in Thessaliam*, quae lectio videtur proba, sed repudiata ab illis, qui non observabant ex superioribus hic quoque verba, *bello translato*, esse intelligenda. Liquet autem simul, emendationem Bongarsii recte a nobis in praecedentibus rejectam esse. SCHEFF.

Metuentem improvisus] Legendum, distinguendumque, *metuentem. Eam improvisus expugnat, unumque* &c. Pronomen abstulere litterae similes ante & post ipsam. IDEM.

9. *Exercitus facit*] Sic Angl. quod praefero, quia praecedit, *expugnat.* IDEM.

10. *Olympiada Neoptolemi regis Molossorum*] *Olympias* etiam lib. XVII. sub finem, Neoptolemi filia dicitur. Ceterum eodem in loco Arymba Neoptolemi pater nominatur, ac proinde avus Olympiados, ac Alexandri Epirensis. Atqui hoc loco Olympiados patruelis frater vocatur. Rursus sub finem lib. VIII. Alexan-

cit; [11] conciliante nuptias fatre patruele, altore virginis, Arryba, rege Molossorum, qui sororem Olympiadis Troada in matrimonio habebat: quae causa illi exitii, malorumque omnium initium fuit. [12] Nam, dum regni incrementa adfinitate Philippi ad-

lexander Epirensis Arymbae privignus proditur: duos igitur Arymbas intelligere oportet, avum Olympiados, ut lib. XVII. alterum sororis Olympiados, nempe Troados maritum. Nec tamen satis claret, quomodo Alexander Epirensis fuerit Arymbae privignus, ut lib. VIII. sub finem habetur. Sed lector tres hosce locos secum etiam atque etiam comparet. GLAREAN.

Neoptolemi] *Euruchae* habet Orosius III. 12. BERNEC.

11. *Altore*] Veteres *auctore*, forte *tutore*. De hoc loco dicam XVII. 3. 9. BONGARS. Angl. *tutore virginis*. Alterum horum est ex glossa. Puto tamen in vulgato nihil mutandum, ut quod docet, non modo tutelam ejus habuisse, quod glossator innuebat, sed & educasse ipsam domi suae. SCHEFF.

Arruba, rege Molossorum] Hunc infra VIII. 6. 4. *Arrybam regem Epiri* vocat auctor: quomodo *Sulla* & *Sylla*, *Purrhus* & *Pyrrhus* indifferenter dixerunt. BERNEC. Graecis promiscue appellatur, Ἀρύβας, & Ἀρύμβας. Saepe enim inseritur τὸ μ. ut, *Sybaris Symbaris*, *Thynias Thymnias*, *Senones Semnones*, & sexcenta alia. Apud Frontinum male vocatur *Harridas*, pro *Arubas*, aliquoties II. 5. VOSS. Infra VIII. 6. 4. *regem Epiri* vocat: quod & rectius videtur. Nam qui ei successit Alexander, Olympiadis frater, itidem rex Epiri fuit. Scribitur autem *Arruba* pro *Arryba*; ut infra VIII. 6. 4. vocatur: quomodo, *Sulla* pro *Sylla*. Becharius tamen & hic *Arryba* habet. VORST. Vorstius putat rectius, *rege Epiri*, ut infra VIII. 6. 4 Sed hoc nimis abit, nec necesse est, cum Molossi pars sint Epiri. SCHEFF.

Troadam in matrimonium habebat] *Troadem*, potest ferri, sed tamen, *Troada*, praesertim inflexione Graeca scilicet. Ita alibi *Olympiada*, pro Olympiadem. Sed tamen, cum in memoriam redeo, nunquam memini me legere *Olympiadam*; legi tamen *Crotonam*, sed mihi dubium est. FABER. Ab accusativo Graeco Τρῳάδα fit ejusdem terminationis nominativus: unde deinceps accusativus *Troadam* formatur. *In matrimonium habebat* non quidem sine exemplo; sed testatur tamen Bongarsius, codices suos MSS. habere *in matrimonio*. VORST. Optime Faber, *Troada*, & paullo post, *acquisiturum se sperat*, legendum esse contendit, applaudente Juntina. GRAEV.

Quae causa illi exitii malorumque omnium fuit] Manu exaratorum codicum alii, ut quidam profitentur, habent: *Illi exitium malorumque omnium causa fuit.* alii: *illi malorum omnium exitium fuit:* quibus vitiosis quamvis, scripturis confirmor magis, ut probem lectionem duorum Fuldensium librorum membranaceorum, in quibus absque ulla litura est: *quae causa illi exitii, malorumque omnium initium fuit.* MOD.

Malorumque omnium initium fuit] Ita Fr. Modius in duobus Fuldensibus libris membranaceis absque ulla litura scriptum ait: eaque lectio non longe discedit a vestigiis aliorum MSS. quos variantium libellus exhibet. Bongarsii & aliorum editiones, *omnium fuit*. BERNEC. *Initium* adjecit Berneccerus, quod duos Codd. Fuldenses ita habere testatus esset Modius. Antiquiores editiones, & ipsa quoque Bongarsii, vocem non habent. VORST.

12. *Ar-*

adquisiturum se sperat, proprio regno ab eodem privatus, in exilio consenuit. [13] His ita gestis, Philippus jam non contentus submovere bella, ultro etiam quietos lacessit. [14] Cum Methonam urbem oppugnaret, in praetereuntem de muris sagitta jacta, dextrum oculum regis effodit. [15] Quo vulnere nec segnior in bellum, nec iracundior adversus hostes factus est: [16] adeo ut, interjectis diebus, pacem deprecantibus dederit; nec moderatus tantum, verum etiam mitis adversus victos fuerit.

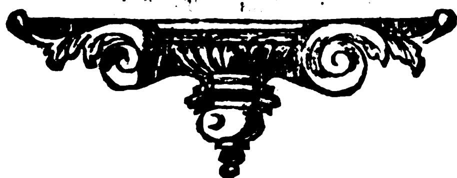
12. *Acquisiturum sperat*] Lego, *acquisiturum se sperat*. Et ita in quibusdam impressis scriptum. Istud *se* omissum est ob initium vocis sequentis, *sperat*. FABER. Antiquiores editiones, *acquisiturum se sperat*. Ceterum pronomen reciprocum omitti, ac subaudiendum relinqui, nihil novi. VORST.

14 *Methonam*] Veteres, *Methanam*. *Methana* Straboni lib. VIII. aliter est Μεθώνη. Praeter Diodorum sub anno VIII. vide & Solin. cap. 14. & Plin. VII. 37. *Sagittam autem jecerat Aster oppidanus inscriptam suo nomine, locoque vulneris, & nomine* (id est nomine Philippi) *quem petebat:* ut est apud Solinum. BONGARS. In Prologo lib. VII. Historiae Trogi, *Methone* est, atque ita Latinos huius urbis nomen scripsisse, plane sibi constare dicit Salmatius ad Solinum 153. A. 2. Quomodo quae Graecis Κέρκυρα, & Βερενίκη, Latinis *Corcyra*, & *Beronice* dicitur. BERNEC.

Sagitta jacta] Ab Astere Olynthio, teste Plutarcho Parall min. c. 8. & Solin. c. 8. Hunc versum inscriptum habuit sagitta:

Ἀστὴρ Φιλίππῳ θανάσιμον πέμπει βέλος.
Aster letale Philippo mittit spiculum.

Plutarch. in Alexandro cap. 3. tradit, ab oraculo Delphico Philippo nunciatum, ideo ipsum amisisse oculum alterum, quod cum rimae ostii admovens, Jovem Ammonem conspexisset, serpentis figura cum Olympiade uxore sua concubantem. Commemorabilis hic adulatio Clisophi, qui in Philippi gratiam, altero privati oculo, ipse etiam alterum de suis oculum deligare voluit. Aelian. IX. Hist. Animal. 7. Athenaeus VI. 12. IDEM.

LIBER VIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Graeciae clades sub Philippo Macedone. Thebani & Phocenses belli civilis faces.*
2 *Thebani Philippum arcessunt contra Phocenses. Athenienses transitum Philippi in Graeciam impedire student.*
3 *Philippus civitates socias diripit: Cappadociam Macedoniae adjungit: Olynthios delet: latrocinium exercet variis modis.*
4 *Atheniensibus, Thessalis, Boeotiis & Phocensibus callide imponens, angustias Thermopylarum occupat.*
5 *Phocenses ad deditionem, & reliquos Graecos cogit ad servile obsequium.*
6 *Monarchiam cum summa injustitia constituit.*

CAPUT I.

1 Graeciae civitates, dum imperare singulae cupiunt, imperium omnes perdiderunt: 2 quippe in mutuum exitium sine modo ruentes, omnibus perire quod singulae amitterent, non nisi oppressae senserunt: 3 siquidem

LIB. VIII. Justini omnium optimus & castigatissimus. FREINSHEM.

CAP. I. 2 *Omnibus perire quod*] Ita Vett. omnes & Orosius nullo: sensu, ut mihi quidem videtur. P. Pithaeus, sagaci corde & ingenio unico conjecit legendum, *omnibus perviae*, proxime ad antiquam scripturam. nam quod vulgo legitur, *ab omnibus victae periere:* Nugae. De hac civili Graecorum discordia Callisthenes apud Plutarchum in Alexand. cap. 95.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔλλαχε τιμῆς.
At per dissidium vel pessimus est in honore.

Cum diceret, illam Philippo magnitudinis & potentiae occasionem & causam exstitisse. BONGARS.

Omnibus perire quod] Prava distinctio, & *quid* pro *quod* positum fecit, ut hunc locum (planum utique, modo syntaxin attendas) infelici curiositate viri magni tentarent.

dem Philippus, rex Macedoniae, velut e specula quadam, libertati omnium insidiatus, dum contentiones civitatium alit, auxilium inferioribus ferendo, victos pariter victoresque subire regiam servitutem coëgit. 4 Causa & origo hujus mali Thebani fuere: qui, cum rerum potirentur, secundam fortunam imbecillo animo ferentes, victos armis Lacedaemonios & Phocenses, quasi parva supplicia caedi-

tarent. Nam quod pridem Gruterus Suspicion. II. 12. monuit, hoc dicit auctor, Graeciae civitates non ante persensisse, omnes amittere quod singulis peribat, quam cum jam oppressae essent. Idem de Britannis Tacitus affirmat in Agric. c. 12. *In commune non consulunt: rarus duabus tribusve civitatibus ad propulsandum commune periculum conventus. Ita dum singuli pugnant, universi vincuntur.* Hinc monitum Hermocratis ad Siculos suos apud Thucyd. IV. 12. 31. *Alienigenas arma nobis intentantes, universi, si sanae mentis sumus, communi consensu propulsabimus. Quippe dum singuli cladibus afficiuntur, universi in periculo sumus.* Adde Nostrum infra XV. 2. 15. Acumen Senecae in re dissimili simillimum Epist. 90. II. 8, *Societatem avaritia distraxit, & paupertatis causa etiam his, quos fecit locupletissimos, fuit. Desierunt enim omnia possidere, dum volunt propria.* Et num. 81. *Avaritia dum seducere aliquid cupit, atque in suum vertere, omnia fecit aliena: & multa concupiscendo, omnia amisit.* BERNEC.

3. *E specula quadam*] Id est, e loco alto, ut totum agrum detegere oculis posset, unde occasiones peterent. Quomodo haec loquutio etiam aliis placuit, ut Cic. IX. ad Att. Ep. 10. *In speculis esse.* Idem pro Dejotaro c. 8. *Reliqua pars accusationis duplex fuit: una, regem semper in speculis fuisse, cum a te animo esset alieno.* Liv. XXXIV. 26. *Diem deinde unum in speculis fuit.* Quintil. Decl. CCLXXXI. *In aliqua vos positos specula putate: illa, quae facta sunt, videte.* Claud. Bell. Get. 570.

gentes pendere paratas
In speculis.

GRONOV.

Auxilium inferioribus ferendo,] Ita supra V. 2. 12. & Philippus III. apud Livium XXXIX. 23. II. BERNEC.

4. *Thebani*] Hoc est initium belli Sacri seu Phocici, quod in annum nonum duravit. Diodorus XVI. 21. sub anno sexto Philippi: decennium durasse scribit Pausanias in Boeoticis & Phocicis. Vide & Gemist. BONGARS. Initium ejus incidit in Olympiadis centesimae quintae annum quartum. BERNEC.

Secundam fortunam imbecillo animo ferentes] Thucyd. III. 6. 25. *Prope facilius esse dixerim propulsare adversa, quam tutari secunda.* Tacit. Hist. I. 15. 7. *Secundae res acrioribus stimulis animum explorant; quia miseriae tolerantur: felicitate corrumpimur.* Ovid. II. de Arte 438.

Non facile est aequa commoda mente pati.

Adde Sallust. Catil. 10. 2. Senec. Epist. 51. 8. Probus pr. Timol. *Id quod difficilius putatur, multo sapientius tulit secundam, quam adversam fortunam.* Idem de Conone sub fin. *Accidit huic quod ceteris mortalibus, ut inconsideratior in secunda, quam in adversa esset fortuna.* IDEM. Livius l. IX. *Loquimur de Alexandro nondum merso secundis rebus, quarum nemo intolerantior fuit.* Vocantur ta-

caedibus & rapinis luiſſent, apud commune Graeciae concilium ſuperbe accuſaverunt. [5] Lacedaemoniis crimini datum, quod arcem Thebanam induciarum tempore occupaſſent; Phocenſibus, quod Boeotiam depopulati eſſent: [6] prorſus quaſi poſt arma & bellum locum legibus reliquiſſent. [7] Cum judicium arbitrio victorum exerceretur, tanta pecunia damnantur, quanta exſolvi non poſſet. [8] Igitur Phocenſes, cum agris, liberis, conjugibusque privarentur, deſperatis rebus, Philomelo quodam duce, velut deo iraſcentes, templum ipſum Apollinis Delphis occupavere. [9] Inde auro & pecunia divites, conducto mercenario milite, bellum Thebanis intulerunt. [10] Factum Phocenſium, tametſi omnes exſecrarentur propter ſacrilegium, plus tamen invidiae Thebanis, a quibus ad hanc neceſſitatem compulſi fuerant, quam ipſis intulit. [11] Itaque auxilia his & ab Athenienſibus, & a Lacedaemoniis miſſa. [12] Prima igitur congreſſione Philomelus Thebanos caſtris exuit. [13] Sequenti praelio primus

les & *impotentes.* Cicero in Epp. *Victoria quae etiamſi ad meliores venit, tamen eos ferociores impotentioresque facit.* VORST.

Graeciae concilium] Amphictyonum. Diodor. XVI. 60. 61. Pauſanias Phocicis. Aelianus XII. Var. Hiſt. BONGARS.

5. *Lacedaemoniis crimini datum, quod arcem Thebanam*] Libro VI. ſuperius hic auctor *Arcadum* caſtellum vocavit. Hic ejus rei oblitus, *Thebanam* vocat *arcem.* GLAREAN.

6. *Quaſi poſt arma*] *Poſt arma*, pro poſtquam arma jam ſunt ſumta. Sic ſup. I. 6. 12. *poſt neceſſitatem pugnandi.* Vide & Notas. Cicero IV. ad Fam. Ep. 4. *Sic fac exiſtimes, poſt has miſerias, id eſt, poſtquam armis diſceptari coeptum eſt de jure publico, nihil eſſe actum aliud cum dignitate.* Ubi *poſt has miſerias* conciſe dictum pro poſtquam in has miſerias incidimus: idque verbis deinde pluribus exponitur ſic, *poſtquam armis diſceptari coeptum eſt de jure publico.* VORST.

Legibus] C. Marii dictum, *ſe prae armorum ſtrepitu leges exaudire non poſſe.* Plutarch. Apophthegm. Rom. c. 29. Et Caeſaris: *Non idem armorum ac legum eſſe tempus.* Idem in Caeſ. c. 53. BERNEC.

8. *Philomelo quodam duce*] Apud Polyaenum lib. V. male appellatur, Φιλόμηδος, pro Φιλόμηλος. VOSS. Philomelus iſte Theotimi filius, vir ſine dubio fortiſſimus, ac patriae amantiſſimus, nemine inter ſuos Phocenſes dignitate inferior (ut ait, ſed Graece, Pauſanias.) Quae res facit ut eo magis mirer iſtud, (*quodam*,) quaſi de opilione aliquo, aut caprario ageretur. FABER.

13. *Di-*

mus inter confertissimos dimicans cecidit, & sacrilegii poenas impio sanguine luit. [14] In hujus locum dux Onomarchus creatur.

CAP. II. [1] Adversus quem Thebani Thessalique, non ex civibus suis, ne victoris potentiam ferre non possent, sed Philippum, Macedoniae regem, ducem eligunt; [2] & externae dominationi, quam in suis timuerunt, sponte succedunt. [3] Igitur Philippus, quasi sacrilegii, non Thebanorum ultor esset, omnes milites coronas laureas sumere jubet, atque ita veluti deo duce in praelium pergit. [4] Phocenses, insignibus dei conspectis, conscientia delictorum territi, abjectis armis fugam capessunt, poenasque violatae religionis sanguine & caedibus suis pendunt. [5] Incredibile quantum ea res apud omnes nationes Philippo gloriae dedit. [6] *Illum vindicem sacrilegii, illum ultorem religionum: quod orbis viri-*

13. *Dimicans cecidit*] Diodorus XVI. 31. & Pausanias Phocicis, praecipitem se e rupe dedisse referunt, anno Philippi septimo. BONGARS.

14. *Onomarchus*] Ita Graeci. In Vett. est, *Oenomenaus*; aut *Oenomaus*, ut in Orosio MS. IDEM. Sichardus, *Oenomanus*, ad oram libri notavit. BERNEC. Juntae, *Oenomaus*, cum Orosio MS. & aliis editionibus vetustioribus. Sed rectius recentiores. GRAEV. Hoc loco pro *Onomarchus* Juntarum editio habet *Oenomaus*, cum Orosio & cum editoribus Justini. Sed & Orosius & Juntae errant. Nam a Pausania planissime dicitur *Onomarchus*, idque duobus locis, pag. 318. in Phocicis. Oenomaus autem, quem isti in animo habebant, bello Servili Romano cum Chryso & Spartaco inclaruit. FABER.

CAP. II. 1. *Thessalique*] Non video, quid hic *Thessali* faciant, qui jam ante victi erant a Philippo. Nec eorum ulla vel in praecedentibus, vel in sequentibus fit mentio. An huc tractum ex sequenti cap. 4. Sed & ibi legunt, *Thebani*. SCHEFF.

Non ex civibus suis, ne victoris potentiam ferre non possent] *Non ex civibus suis*, subaudi *aliquem*. *Ex victoris* est, pro *si is victor fuisset*. Sic Livius IX. 18. *Etiam victis Macedonibus graves, nedum victoribus*, id est, etiamsi victi fuissent. Et l. V. *Itaque ne penes ipsos culpa esset cladis forte Gallico bello acceptae, cognitionem de postulatis Gallorum ad populum rejiciunt*, id est, si clades acciperetur, vel si accepta fuisset. Vide & Gronovium ad Livium IX. 18. VORST.

2. *Externae dominationi*] *In discordia civili, pars quae domestico certamine inferior est, externo potius se applicat, quam civi cedit.* Livius, XXXIV. 48. 11. BERNEC.

Quam in suis timuerunt] Lege, *timuerant*. FABER.

4. *Insignibus dei*] Quia laurus Apollini sacra. Plin. XII. 1. pr. Ovid. Metam. I. Fab. 14. &c. BERNEC.

6. *Ultorem religionum*] De magno quodam principe, qui colore religionis,

sacrilegiorum licentiam quaesisse videretur. 6 Inde, veluti rebus egregie gestis, in Cappadociam trajicit: ubi bello pari perfidia gesto, captisque per dolum & occisis finitimis regibus, universam provinciam imperio Macedoniae adjungit. 7 Deinde ad abolendam invidiae famam, qua insignis praeter ceteros tunc

6. *Inde veluti rebus egregie gestis, in Cappadociam*] Nomen *Cappadociae* hoc loco suspectum mihi est. Nimis enim distat ea natio a Macedonia. Sed vide num *Euboea* pro eo legendum. Et quamvis, quod subjungit, *occisis finitimis regibus*, aliquem commoveat: tamen cum recordor Alexandrum, cum exercitum in Asiam duceret, jaculum velut in hostilem terram jecisse, ut postea lib. XI. ostendit auctor, & Cappadocia longe ultra sita sit, non videtur mihi verisimile Cappadociam a Philippo hoc saltem tempore petitam. Certe Diodorus anno Philippi XII. sub finem scribit Chalcidensium urbes bello a Philippo petitas ac vi occupatas. Est autem Chalcis in Euboea velut caput. Tempus in Diodoro nobiscum est, nec minus & antea & postea facta. GLAREAN.

In Cappadociam] Hellesponti urbes Micybernam & Toronem Philippum anno XIII. occupasse refert Diodorus XVI. 54. Putavi aliquando, legendum *Chalcidem*, ex eodem Diodoro XVI. 53. BONGARS. Omnino ex Diodoro lege, *Chalcidicam*, nempe Thraciae partem, ubi olim floruit Diomedes. *Cappadocia* enim in Asia minore sita est, quo nunquam penetravit Philippus. GRONOV. Juntae: *Thraciam*. Mox iidem: *locare muros per civitates*. GRAEV. Hoc falsum est, & vidit Bongarsius (unde enim tam facile in Cappadociam Philippus, quae fere in ultima parte maris Pontici posita est?) Quare legit ipse *Chalcidem*, quae Thraciae portiuncula est ad mare Aegaeum; at ego propius ad vestigia corruptae lectionis, *Chalcidicam* lego; ita enim & illa regiuncula dicitur, quae Macedoniae confinis est. FABER. Juntina editio, ut Graevius testatur, *in Thraciam*. Quod rescriberem, nisi de regibus Thraciae oppressis in fine demum hujus capitis actum viderem. Vellem & *in Chersonesum*, nisi de Chersonensium multis urbibus expugnatis initio demum sequentis libri mentio fieret. Bongarsius legendum putat, *in Chalcidem*: quoniam Diodorus XVI. 53. scribit, Philippum urbes Chalcidicas subegisse. Et juvat conjecturam hanc, quod in vetere quoque Prologo libri VIII. Trogi Pompeji, mentio fit belli quod Philippus cum Chalcidoniis seu Chalcidicis urbibus, & inter ceteras Olyntho, gesserit. VORST. Vocabulum corruptum, pro quo *Thraciam* & *Chersonesum* alii substituunt, sed recte a Cl. Vorstio refelluntur. Quanquam nec placere possit *Chalcis*, quam ipse cum Bongarsio substituit, cum quae de Olyntho pro firmamento hujus lectionis adducit, apud nostrum prodantur demum in sequentibus. Locus hic est emendatu admodum difficilis, quia nec historiae, nec libri veteres nos multum juvant, quantum hactenus cognovimus. SCHEFF.

7. *Invidiae famam*] Aut *perfidiae famam*, aut *invidiam famae* scribendum, judicio Freinshemii. Sic *invidiam obtrectationis*, dixit auctor Praefat. n. 6. BERNEC. Freinshemio assentior legendum esse, *invidiam famae*: quomodo in Praefatione *invidiam obtrectationis* vocat. VORST. Suspectum habent hunc locum; sed fortassis sine causa, cum *fama invidiae* possit explicari *fama invidia*, qua nempe dicebatur flagrare apud civitates omnes. SCHEFF. Merito praestantissimus Schefferus nihil

tunc temporis habebatur, per regna mittit, & opulentiſſimas civitates, [8] qui opinionem ſererent, regem Philippum magna pecunia locare & muros per civitates, & fana, & templa facienda; & per praecones ſuſceptores ſollicitarent. [9] Qui cum in Macedoniam veniſſent, variis dilationibus fruſtrati, vim regiae majeſtatis timentes, taciti proficiſcebantur. [10] Poſt haec Olynthios adgreditur: receperant enim per miſericordiam, poſt caedem unius, duos fratres ejus, quos Philippus ex noverca genitos, veluti participes regni, interficere geſtiebat. [11] Ob hanc igitur cauſam urbem antiquam & nobilem exſcindit; & fratres olim deſtinato ſupplicio tradit; praedaque ingenti pariter & parricidii voto fruitur. [12] Inde, quaſi omnia, quae agitaſſet animo, ei licerent, auraria in Theſſalia, argenti metalla in Thracia

hil cenſet invitis libris novandum eſſe. Ad invidiae famam abolendam, eſt ad famam odioſarum rerum, quas commiſerat. ut in XII. 6. *Reputabat deinde, quantum in exercitu ſuo, quantum apud devictas gentes fabularum atque invidiae, quantum apud ceteros amicos metum & odium ſui fecerit.* quantum fabularum atque invidiae, eſt quantum odioſorum ſermonum. GRAEV.

8. *Fana & templa facienda*] Angli, & *fora & templa*. Lectio, mea ſententia, veriſſima. Nam *fana* & *templa* non ſic differunt, ut tanquam in diverſis illud &, debuerit repeti. Aliter ſe res habet cum *foris*. Et fuit horum cura magna apud veteres. Suet. Jul. 36. *Forum de manubiis incboaviſti.* Item Augusto 29. *Publica opera plurima exſtruxit: Forum cum aede Martis ultoris.* SCHEFF.

Suſceptores] Qui &, *redemptores*; & in L. Un. Cod. de Monop. *Ergolabi* dicuntur. *Magiſtri Comacini* eſſe videntur in legibus Longobardicis. Vide Plin. XXXVI. 15. 23. BERNEC. Ovid. XI. Met. 201.

ſuſceptaque magna labore
Creſcere difficili.

Vid. Henr. Valeſ. ad Ammian. Marcell. XVII. 11. GRONOV.

9. *Taciti proficiſcebantur.*] Angli, *profugiebant*. Praefero vulgatam, cujus hoc exiſtimo eſſe gloſſam. Vide noſtrum ſupra V. 4. 8. SCHEFF.

10. *Olynthios*] Vide praeter Diodorum XVI. 54. Demoſthenis Olynth. & Libanii Argumenta. BONGARS.

11. *Urbem antiquam & nobilem exſcindit*] Non quidem vi captam, ſed venditam & proditam ſibi a Laſthene neſcio quo. Vide Servium ad illa Virgilii VI. Aeneid. 621.

Vendidit hic auro patriam, dominumque potentem
Impoſuit. MOD.

Diodor. XVI. 54. proditam a Laſthene & Euthycrate ait. Unde *callidus emptor Olynthi* Philippus dictus Juvenali XII. 47. BERNEC.

12. *Quaſi omnia* &c.] Vienn. editio Camertis, *quaſi, quae agitaſſet, omnia.* IDEM.

Aura-

cia occupat: [13] &, ne quod jus vel fas inviolatum praetermitteret, piraticam quoque exercere instituit. [14] His ita gestis, forte evenit, ut eum fratres duo, reges Thraciae, non contemplatione justitiae ejus, sed invicem metuentes, ne alterius viribus accederet, disceptationum suarum judicem eligerent. [15] Sed Philippus, more ingenii sui, ad judicium veluti ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu supervenit; & regno utrumque non judicis more, sed fraude latronis ac scelere spoliavit.

CAP. IV. [1] Dum haec aguntur, legati Atheniensium petentes pacem, ad eum venerunt. [2] Quibus auditis, & ipse legatos Athenas cum pacis conditionibus misit: ibique ex commodo utrorumque pax facta. [3] Ex ceteris quoque Graeciae civitatibus, non pacis amore, sed belli metu, legationes venere. [4] Si-

Auraria in Thessalia] Circa Pydnam fuisse χρύσεια μέταλλα, auctor est Diodorus XVI. 8. e quibus Philippus annua talenta mille colligebat. De iis & Gemistus. BONGARS. MSS. *auri in Thessalia* &c. non multum pugnem, utro modo legas. MOD. Ceterum confirmat Modius, esse in suis MSS. *auri in Thessalia*, ut sequenti respondeat, *argenti*, me quidem judice, rectius. Quanquam *auraria metalla* dixit & Plinius XXXVII. 12. 1. & *argentaria ferrariaque* Liv. XXXIV. 21. 6. BERNEC. *Auraria metalla* etiam dixit Plin. VII. Nat. Hist. 57. Hinc autem Philippus sibi nummos percussit, quos *Philippos* vocat Plaut. Poen. I. 1. 38. & III. 5. 26. Ceterum etiam Bellonius 1. Observat. 50. testatur Turcarum Imperatorem, deductis operarum impensis, hinc quotannis decies octies mille ducatos, nonunquam triginta millia accipere. GRONOV. Quia Modius in MSS. suis invenit, *auri in Thessalia*, & hoc ei, quod sequitur *argenti metalla* magis congruit: ita omnino legendum arbitror. Ceterum per se spectatum τὸ *auraria metalla* satis probum est: diciturque similiter *argentaria*, *ferraria metalla*. VORST.

14. *Duo reges*] Cotys Thraciae rex, filios tres Berisaden, Amadocum, & Cersobleptem reliquit: Berisades mature obiit. Videtur igitur Justinus de duobus illis loqui. Vide Demosth. in Aristocratem. Diodorus sub anno quinto refert, Philippum reges Thraciae, Illyriae, & Paeoniae imparatos oppressisse: & de Cersoblepte sub anno VIII. & XVIII. BONGARS.

15. *Non judicis more* &c.] Philippus in dirimenda lite similis leoni Aesopico in partienda praeda. *Quadruplatorem* & *interceptorem litis alienae* vocat Livius III. 72. 6. Ubi simile populi Rom. de Aricinorum Ardeatiumque controversis finibus judicium. *Infame judicium* id vocat Liv. IV. 11. 8. BERNEC.

Spoliavit] Etiam vita privatos scribit Orosius III. 12. IDEM.

CAP. IV. 1. *Legati*] De legatione hac Atheniensium ad Philippum pro pace petenda, Demosthenes in Oratione περὶ εἰρήνης. IDEM.

2 *Pax facta*] De qua passim in Ora-

[4] Siquidem, crudescente ira, Thessali, Boeotiique orant, *ut professum adversum Phocenses ducem Graeciae exhibeat*; [5] tanto odio Phocensium ardentes, ut obliti cladium suarum, perire ipsi, quam non perdere eos praeoptarent; expertamque Philippi crudelitatem pati, quam parcere hostibus suis mallent. [6] Contra Phocensium legati, adhibitis Lacedaemoniis & Atheniensibus, bellum deprecabantur, cujus ab eo dilationem ter jam emerant. [7] Foedum prorsus miserandumque spectaculum, Graeciam etiam nunc & viribus, & dignitate, orbis ter-

Orationibus Demosthenes. BONGARS.

4. *Crudescente ira*] Junt. *recrudescente ira*. Et statim: *ut professum se adversum Phocenses ducem Graeciae exhibeat*. GRAEV.

Thebani Boeotiique orant] Quidam codices habent *Thessali Boeotiique*. Sunt enim Thebani Boeotii, paulo ante in hoc adeo libro Thessali Boeotiique simul Philippum ducem elegisse dicuntur. Verisimile igitur est, & hoc loco hosce duos populos a Philippo petisse, ut Phocenses perderet. Sane anno XV. Philippi apud Diodorum hi duo populi etiam conjunguntur. GLAREAN.

Thessali Boeotiique] Anno Philippi XIV. Vide Diodorum XVI. qui haec latius persequitur. BONGARS.

7. *Graeciam etiam nunc*] Sebis. *etiam tunc*. Nam de Graecia, Justini quidem aevo, ista praedicari non possunt. Cicero jam tum suo tempore *Graecos diuturna servitute ad nimiam assentationem eruditos* ait, ad Quintum Frat. Epist. 1. c. 5. Nisi forte *nunc* eandem hic vim habet, quam *tunc*: ut etiam infra num. 9. BERNEC.

Graeciam etiam nunc & viribus & dignitate terrarum orbis principem.] Falsum id Justini aetate. Nec de sua aetate auctor loquitur; adeo aut malo exemplo *nunc* in *tunc*, mutaverint eruditi. Ego expungo τὸ *etiam*, ex praecedenti, *Graeciam*, sine dubio natum, servato τῷ *nunc*. *Nunc* idem est quod, illo tempore. Mirum est, inquit, Graeciam illo tempore, cum jam magnitudine virium par omnibus esset aut major, ad tam abjecta devenisse. BOXHORN. Sebisius vulgatam lectionem improbat, sed male; nam ut auctor noster, ita & loquitur Cic. in Bruto 11. *Regnante jam Graecia*. GRONOV. Boxhornius *etiam* expungi vellet; sed sine causa. Utitur auctor voce *etiamnunc*, quasi de re suo tempore adhuc obtinente ageret. Sic & *adhuc*, quod est pro *ad hoc usque tempus*, usurpat in eo quod sequitur, *multorum adhuc urbium dominam*. Inepti fuerunt qui ex his talibus collegerunt Justinum scripsisse tum demum, cum imperium Rom. Constantinopolim translatum fuit. Nec audiendus Sebisius, qui legi vellet, *etiam tunc*; quasi non & de tempore praeterito usurpari *etiam nunc* posset. Sic & *in praesenti*, & *in praesentia* usurpantur. Vide Ind. in Nep. v. *Praesens*. VORST. Recte illud *etiam nunc* vitiosum putant, cum Justini, adde etiam Trogi aetate falsum fuerit, quod hic dicitur. Sed & mox sequitur, *multarum adhuc urbium dominam*, quod non convenit, si prior lectio retineatur. Docet enim id *adhuc* Justinum in praecedentibus locutum de vetustiori tempore. Neque tamen probo, quod scribendum censent *etiam tunc*, nam ne in Philippi quidem aetatem convenire potest hoc elogium de Graecia. Mallem

terrarum principem; regum certe gentiumque semper victricem, & multarum adhuc urbium dominam, alienis excubare sedibus, aut rogantem bellum, aut deprecantem: [8] in alterius ope omnem spem posuisse orbis terrarum vindices, eo usque discordia sua civilibusque bellis redactos, ut adulentur ultro sordidam paullo ante clientelae suae partem: [9] & hæc potissimum facere Thebanos Lacedaemoniosque, antea inter se imperii, nunc gratiae imperantis

Mallem penitus expungere. Scheff. *Etiam nunc* intelligendum de tempore, quo haec agebantur. Sic Historici nonnunquam loquuntur quasi scriberent illo tempore cujus gesta narrant. Graev.

8. *Ut adulentur ultro sordidam paulle ante clientelae suae partem*] MSS. mei hic plane antiquarii, habent: *ut adulent ultro sordidae paullo ante clientelae suae parti.* ut dixit Lucretius.

gannitu vocis adulant.

Accius Prometh.

sublime advolans
Pennata cauda nostrum adulat sanguinem.

quo tamen loco posteriore non significat blandiri, sed lambere instar canis. Mod. Quin & recentiores ita: Ausonius Gratiar. Act. ad Gratianum: *Centurias non adulavi.* Bernec. Philippus *clientelae Thebanorum pars* dicitur, quia a fratre Alexandro Thebanis obses datus, atque ita inter Thebanorum clientes fuerat. *Clientelae* pro clientibus satis notum. *Sordidum* idem hic quod humile, vile: quomodo & *sordes* pro vilibus vestimentis dicitur. Supra II. II. I. Macedones *gens foeda* dicuntur. In codd. MSS. Modii fuit, *adulent sordidae clientelae suae parti.* Et dicunt sane & *adulare:* ipseque Cicero I. de Off. *adulari* ut passivum usurpat, quod scribit, *Nec adulari nos sinamus.* Vorst.

Sordidam paulo ante clientelae suae partem:] Unde & illos vocat Barbaros Demosthenes, neque aliter putavit Homerus, qui Paeonas, id est Macedonas, ut paulo ante dictum est, inter auxiliares Barbarorum copias numeravit. Faber.

9. *Antea inter se imperii, nunc Graecia* &c.] Latet hic ὕπουλον aliquod ulcusculum, alio indigens Aesculapio. Hispanicus interpres cauto silentio transmisit. Bernec. Hunc locum perditum restituit praeclare Menso Altingius, vir Amplissimus, levi mutatione, *antea inter se imperii, nunc gratiae imperantis aemulos.* Qui antea de imperio contendebant, nunc de gratia Philippi certant, utri primum locum ejus gratiae teneant. Graev. Ad hunc locum scribit Berneccerus, aliquid occulti ulceris latere; (& verum est) sed quodnam illud sit, non expedivit. Ego sic existimo, esse hic oppositionem debere, quae sit hujusmodi: (Antea Lacedaemonii & Thebani certabant inter se, utri Graeciae imperarent; Nunc contra certare videntur, utri Graeciam priores, jugo servitutis imposito, possint opprimere.) Itaque etiamsi nihil subsidii in MSS. codicibus reperiatur, nec in libris impressis, legendum putem (*antea inter se imperii, nunc Graeciae servitutis aemulos*) Sed & operae pretium est videre quod apud amicum nostrum Joan. Graevium legitur. (*Hunc locum perditum restituit praeclare Menso Altingius, vir amplissimus, levi mutatione*) (Antea inter se imperii, nunc gratiae impe-

tis aemulos. [10] Philippus inter haec venditatione gloriae suae, tantarum urbium fastidium agitat; atque utros potius dignetur, aestimat. [11] Secreto igitur auditis utrisque legationibus, his veniam belli pollicetur, jurejurando adactis, responsum nemini prodituros; illis contra, venturum se, auxiliumque laturum: utrosque vetat parare bellum, aut metuere. [12] Sic variato responso securis omnibus, Thermopylarum angustias occupat.

CAP. V. [1] Tunc primum Phocenses captos se fraude Philippi animadvertentes, trepidi ad arma confugiunt. [2] Sed neque spatium erat instruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia: & Philippus excidium minabatur, ni fieret deditio. [3] Victi igitur necessitate, pacta salute se dediderunt. [4] Sed

imperantis aemulos,) id est, exponente Graevio, (Qui antea de imperio contendebant, nunc de gratia Philippi certant, utri primum locum ejus gratiae teneant.) Ingeniosa quidem conjectura, fateor; Hoc tamen fit ut mihi probetur minus, quod ea tempestate Philippus nondum imperitaret Graeciae, sed in animo tantum imperitandi consilium haberet. Dein mihi vox illa, (Graeciae) necessaria videtur, pro qua substituit, *gratiae*. FABER. Non videtur χαρίσατος Faber hunc locum bene perpendisse & meam cepisse mentem. Etsi nondum Graeciam subjugasset plane, tanta tamen Philippi erat auctoritas, ut ejus gratiam quaererent Graecarum civitatum legati, & tam contemtim haberentur in ejus aula, ac si essent vilissimi aut civium Philippi aut clientium. Itaque merito dicuntur aemuli esse gratiae imperantis, qui certant, qui priores gratiae ferat apud Philippum, cum ante fuissent imperii Graeciae aemuli, hoc est, de principatu certassent. GRAEV. Audacter amplissimi Mensonis Alingii emendationem in textum recepimus. Est enim nimis evidens illa: τὸ *Graeciae* vero quod adhuc toleratum fuit, nimis ineptum. Sic & supra Schisii, *remigum*, propter evidentiam in textum recipiebamus. VORST.

Gratiae] Ante legebatur, *Graeciae*. SCHEFF.

10. *Fastidium*] Impressi, *fastigium* recte. Nam hoc confirmant sequentia: *utros potius dignetur, aestimat:* item illud, *tantarum.* Vide Freinshemii Indicem in *Agitare*. BERNEC. Etiam Juntae cum aliis editionibus, *fastigium agitat* Sed lectionem, quam ex MSS. Bongarsius restituit, docte asserit Gronovius Observat. IV. 10. quem vide. GRAEV. Ita omnino legendum cum Bongarsio e MSS. Et mirum, Berneccerum in Notis posterioribus, & Freinshemium in Ind. praeferre quod in antiq. typis expressis est, *fastigium agitat.* Nostram lectionem defendit & Gronovius IV. Obs. 10. VORST.

CAP. V. 3. *Pacta salute se dediderunt*] Ita huic decennali bello impositus est finis. Diodorus XVI. 60. Pausanias Phocicis, anno quarto Olympiadis centesimae octavae. quo anno Demosthenes orationem *de falsa legatione* scripsit, sed non habuit: in qua

[4] Sed pactio ejus fidei fuit, cujus ante fuerat deprecati belli promissio. [5] Igitur caeduntur passim rapiunturque; non liberi parentibus, non conjuges maritis, non deorum simulacra templis suis relinquuntur. [6] Unum tantum miseris solatium fuit, quod, cum Philippus portione praedae socios fraudasset, nihil rerum suarum apud inimicos viderunt. [7] Reversus in regnum, ut pecora pastores nunc in hibernos, nunc in aestivos saltus trajiciunt; sic ille populos & urbes, ut illi vel replenda, vel derelinquenda quaeque loca videbantur, ad libidinem suam transfert. [8] Miseranda ubique facies, & excidio similis erat. [9] Non quidem pavor ille hostilis, nec discursus per urbem militum erat; non tumultus armorum; non bonorum atque hominum rapina: [10] sed tacitus moeror & luctus, verentibus ne ipsae la-

qua suadet, ut Athenienses patiantur Philippum victorem locum Phocensium occupare in conventu Amphictyonico. id quod evenit. CANGIS.

7. *Ut pecora pastores*] Hac similitudine utitur & Florus III. 10. 4. BERNEC.

Sic ille populos & urbes] MSS. multi habent *populos ad urbes*, quam lectionem puto esse veram. Est enim comparatio inter pecora & populos, inter saltus & urbes, & *transferre populos ad urbes* ita dicitur, ut *trajicere pecora in saltus*. SCHEFF.

Transfert] Ad subtrahendam scilicet rebellionis materiam. Idem de Philippo III. Livius XL. 3. 2. affirmat: de Hellene ejusque liberis Thucydides I. I. 13. de Romanis Tacitus Annal. IV. 46. 4. & XII. 39. 5. de Carolo magno Cranzius lib. II. Saxon. c. 4. Adde Lips. Admirand. I. 7. & eruditas Chr. Forstneri ad Tacit. Notas pag. 324. ubi plura trajectionis & quasi transplantationis populorum exempla. BERNEC.

9. *Non quidem pavor ille hostilis*] Comparetur tota haec periodus cum ea, quae est apud Liv. I. 29. de Albanis Romam migrare jussis: *Non quidem fuit tumultus ille, nec pavor, qualis captarum esse urbium solet. cum effractis portis, stratisve ariete muris, aut arce vi capta, clamor hostilis & cursus per urbem armatorum omnia ferro flammaque miscet, sed silentium triste, ac tacita moestitia, ut prae metu obliti quid relinquerent, quid* &c. MOD. Locus hic ex Livio I. 29. expressus, & partim αὐτολεξεὶ descriptus, ubi de Albanis Romam traductis. Similem imaginem in re simili proponit Ammianus XXV. 30. fin. BERNEC.

10. *Verentibus*] Sebis. *verentium*. IDEM. Sebisius conjicit legendum esse, *verentium*. Sed nihil opus. Non novum est nostro ablativos participiorum solos ponere, & alios subaudiendos relinquere. Aliud exemplum ejus est XXX. 3. 2. *Nullius magis arma metuebant, reputantibus, quantum motum Pyrrhus parva manu Macedonum in Italia fecisset.* Aliud XVIII. I. I. *Additis Samnitium & Lucanorum precibus, & ipsis auxilio adversus Romanos indigentibus.*

Vide

lacrimae pro contumacia haberentur. [11] Crescit dissimulatione ipsa dolor, hoc altius demissus, quo minus profiteri licet. [12] Nunc sepulcra majorum, nunc veteres penates, nunc tecta, in quibus geniti erant, in quibusque genuerant, considerabant; [13] miserantes nunc vicem suam, quod in eam diem vixissent; nunc filiorum, quod non post eam diem nati essent.

Cap. VI. [1] Alios populos in finibus ipsis, hostibus opponit; alios in extremis regni terminis statuit: quosdam bello captos in supplementum urbium dividit. [2] Atque ita ex multis gentibus nationibusque unum regnum populumque constituit. [3] Compositis ordinatisque Macedoniae rebus, Dardanos, ceterosque finitimos fraude captos expugnat. [4] Sed nec a proximis manus abstinet: siquidem Arrybam, regem Epiri, uxori suae Olympiadi artissima cognatione junctum, pellere regno statuit; [5] atque Alexandrum, privignum ejus, uxoris Olympiadis fratrem, puerum honestae pulchritudinis, in Macedoniam

Vide & supra Notas ad II. 3. 16. Vorst.

Ne ipsas lacrimas] *Nulla flendi major est causa, quam flere non posse.* Senec. lib. IV. Controv. I. Bernec.

11. *Crescit dissimulatione*] Vellejus II. 130. 8. de Tiberio: *Abstruso, quod miserrimum est, pectus ejus flagravit incendio.* & Latin. Pacat. c. 25. n. *Est aliquod calamitatum delinimentum dedisse lacrymas malis, & pectus laxasse suspiriis* &c. Idem.

Cap. VI. 1. *In supplementis*] Forte, *in supplementa*. Freinsh. Recte Freinshemius, *in supplementa*. Faber. Lego *supplementis urbium*. Est autem *supplementis urbium* pro *in supplementa*; quomodo XII. 4. loquitur. Saepe tertius casus pro quarto ponitur. Virgilius II. Aen. *Acies ferri stricta parata neci.* Vide & nostrum XXV. 5. 2. & XXVI. 3. 4. Vorst. Mutant, *in supplementa*, vel *supplementis*. Sed fortasse non necesse est. Nam & alibi noster praepositioni *in* adjungere solet ablativum, ubi accusativum alii, & contra. Vide quae notavi ad II. 15. Scheff.

3. *Fraude captos*] An scripsit, *fraude deceptos?* Saltem illud *captos* ita debet intelligi, nec ad sequens trahi. Scheff.

4. *Arrybam*] Juntae, & hic & XVII. 3. *Arrymbam*. Hoc Plutarchus in Alexandro fratris Olympiadis nomen fuisse tradit. Graev. Vide de hoc supra VII. 6. II. ex quo loco apparet, nuptias Philippi cum Olympiade eum conciliasse. Vorst.

5. *Alexandrum privignum*] Quomodo Arrybae privignus sit Alexander, non video. Lege quae notavi ad XVII. 3. 9. & Diodorum sub anno XIX. Bongars. Olympiadis uxoris Philippi fratrem vocat Orosius III. 14. Bernec.

niam nomine sororis arcessit, 6 omnique studio sollicitatum spe regni, simulato amore ad stupri consuetudinem perpulit, majora in eo obsequia habiturus, sive conscientiae pudore, sive regni beneficio. 7 Cum igitur ad viginti annos pervenisset, ereptum Arrybae regnum puero admodum tradit, scelestus in utroque. 8 Nam nec in eo jus cognationis servavit, cui ademit regnum; & eum, cui dedit, impudicum fecit ante quam regem.

6. *Omnique studio sollicitatum spe regni, simulato amore ad stupri consuetudinem perpulit.*] Haec non videntur recte distingui. Nam verborum istorum sensus, sicut nunc se habent, is est, quasi Philippus simulaverit amorem. Atqui nulla in Philippo fuit simulatio, sed re vera perditeque ipsum amavit. Itaque locus totus ita distinguendus; *omnique studio sollicitatum, spe regni simulato amore, ad stupri consuetudinem perpulit.* Sententia, perpulit eum sollicitatum omni studio ad consuetudinem stupri, qui & ipse simulaverat se amare Philippum, quia speraverat hoc modo regnum sese adepturum, eam enim spem Philippus ipsi fecerat. Nisi malis ex MS. pro *simulato* legere *stimulato*, quasi Philippus stimulaverit & accenderit eum ad amorem, dum spem ei facit regni, quod fortasse optimum. Quanquam ne sic quidem distinctio non sit immutanda. SCHEFF. Angli, *in spem regni.* Praefero vulgatam. Nec enim cohaerent bene, sollicitatum in spem, perpulit ad consuetudinem. Aliud sollicitare in spem, & rursum aliud perpellere ad consuetudinem. Posterius tantum fecit Philippus. Altero usus est tantum ut instrumento & medio perveniendi ad propositum scopum. IDEM.

7. *Arrybae regnum puero admodum tradit*] *In mercedem perpetrati stupri.* Orosius III. 14. BERNEC. Dissentit a Justino Diodorus, qui lib. XVI. scribit, Philippum non Arrybae; sed filio ejus Aeacidae (hic pater Pyrrhi fuit,) regnum abstulisse. Sed forte hic locus ita erit restituendus, *ereptum regnum Arrybae filio, puero admodum Alexandro tradit.* GRONOV.

Puero admodum] Hoc *admodum* mihi est suspectum. Nec enim admodum puer, qui est viginti annorum, ut Alexander ille fuit. SCHEFF. *Puero admodum* est qui fere puer erat, qui vix pueritiae annos erat egressus. ut inferius, *bimus admodum.* Justino *admodum* est circiter, praeter propter. Sic Augustus puer dicebatur post caedem Caesaris, jam rebus gerendis admotus, cum ejusdem fere esset aetatis, qua hic Arrybas. GRAEV.

In utroque] Rectius, *in utrumque.* SEBIS. Sebisius mallet, *in utrumque.* Verum *in utroque* est pro *in utraque re.* VORST.

8. *Impudicum*] Hoc est, pathicum, muliebria passum. Tacit. Annal. XI. 36. *mollem*, verbo D. Pauli I. Ep. ad Corinth. VI. 10. Vide Sueton. in Vespas. cap. 13. 3. Nisi forte satius est, haec ignorari penitus. BERNEC.

LIBER IX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Philippus cogitat de Graecia ſubjuganda; ideo Byzantium, ſed fruſtra, obſidet.*
2 *A Scytharum rege variis modis deluditur: unde pugna & praeda abducta.*
3 *Triballi Philippum praeda ſpoliant. Athenienſes & Thebani a Philippo praelio victi.*
4 *Philippus victoria moderate utitur; ſaevit in Thebanos, qui fortiter ſe gerunt.*
5 *Graeciae civitates Corinthum evocat, & ad bellum Perſicum ſe parat.*
6 *Dum nuptias filiae celebrat, a Pauſania obtruncatur.*
7 *Idque Olympiade & Alexandro conſciis.*
8 *Philippi elogium, ejusdemque cum Alexandro filio & ſucceſſore comparatio.*

CAPUT I.

1 In Graeciam Philippus cum veniſſet, ſollicitatus paucarum civitatium direptione; & ex praeda modicarum urbium, quantae opes univerſarum eſſent, animo proſpiciens, bellum toti Graeciae inferre

CAP. I. 2. *Ad cujus emolumentum*] Amiciſſimus mihi Janus Palmerius, cujus me olim familiaris conſuetudo, nunc memoria delectat, cenſebat reponendum (Specil. p. 220.) *ad cujus molimentum*, neque ignoro hanc vocem aliis ſcriptoribus etiam ita uſurpatam, dixiſſeque praeter alios laudatos, Ovidium:

Magna tenent illud numen molimina rerum.

Quod pro eodem eſt: Scio, inquam, haec: contra libros tamen omnes omnino tam typis quam manu expreſſos nihil auſim hic mutare. maxime, cum *emolumenti* vox apprime huc conveniat, neque aliter dixerit Cicero: *Si id tibi eſſe emolumento ſciam.* MOD. Jan. Mellerus Palmerius Spicilegior. fol. 220. b. hic reponendum cenſet *molimentum*, qua voce utuntur etiam Liv. XXXVII. 14. 8. Caeſar lib. 1. Bell. Gall. Siſenna apud Nonium. Verum con-

ferre statuit. [2] Ad cujus emolumentum egregie pertinere ratus, si Byzantium, nobilem & maritimam urbem, receptaculum terra marique copiis suis futurum, in potestatem redegisset; eamdem claudentem sibi portas obsidione cinxit. [3] Haec namque urbs condita primo a Pausania, rege Sparta-

tra libros omnes omnino tam typis quam manu expressos, nihil ausim hic mutare, maxime cum *emolumenti* vox apprime huc conveniat. BERNEC.

Byzantium] Id tentavit Philippus, quod Perinthiis, quos obsessos tenebat, Byzantini auxilia misissent. Cum ergo arbitrarentur, optimos quosque Perinthum missos, cum parte copiarum προείπεσιν ἄρτι τῷ Βυζαντίῳ. Diod. anno XX. & XXI. De Byzantii appellatione vide Eustathium in Dionys. & Stephanum de Urbibus. Ante *Lygos* dictum, Plin. IV. Cassiodorus in Chron. Tulli Hostilii temporibus conditum scribit. Vide & Tacitum Annal. XII. 8. BONGARS.

Receptaculum] Ita supra II. 15. 3. Graecis apposite dicitur ὁρμητήριον, qua voce Diodorus XX. 105. & alii utuntur. *Urbem caput belli* vocat Florus III. 10. 40. BERNEC.

Obsidione cinxit] Ad opem Byzantiis ferendam Demosthenes hortatur Athenienses Oratione Philippica IV. IDEM.

3. *Haec namque urbs condita primo a Pausania*] Eusebius in Chronicis ait Byzantium conditum Olympiade XXX. Lacedaemoniorum autem reges defecisse ante primam Olympiada. Tu vide, ut haec cum Justino congruant. Sed omnino puto, vel semel lectori de hujusmodi Chronicis nostram aperire sententiam. Opus ipsum a Divo Hieronymo versum proditur, dira praemissa execratione in eos, qui ipsius editionem describendo corrumperent. Verum quam religiose id a describentibus observatum, res ipsa clamat. Vix enim est ullus codex hodie corruptior illo, in quo saepe una res acta narratur, quae plus centum deinde annis rursus acta refertur. Quae si alicui dubia sint, is videat, quae de Perseo ac gestis ejus diversis locis narrat; ita de Europae raptu: Urbes primum conditae, ac post multos annos rursus primum condita Corinthus, Catana, Syracusae. Vidi ego hercle codicem quemdam ex Fuldensi Bibliotheca, ut puto surreptum, ubi longe alius ordo erat. Multa omissa, quae in nostris codicibus sunt, post Eusebii praefationem; ea inquam omnia, quae tempora promittunt totius seculi, regesque omnium gentium. Nam ita incipit eam commendationem, quisquis fuit ille. Multi sane Bedam aut Bedae similem fuisse existimant. Caeterum manca ea & egregie corrupta. Mirum vero neminem hac aetate nostra dignatum medicas adhibere manus tam sancto, tam utili operi. Atqui non sunt πρὸς τ' ἄλφιτα, alioqui jam pridem aliquis ei adfuisset. Hoc etiam eo in opere admonendum, Numerum annorum mundi dubium esse, nec certum: Eusebiusne ipsum apposuerit, ut Catenam omnium historiarum decadica illa ratione. In codice Fuldensi non erat, fortassis quia de illo numero a mundi initio etiamnum disceptant docti, nec quicquam adhuc certi proditur, nec ab iis quidem, qui Hebraica tractant: cum tamen ejus numeri veritas ex Pentateucho pendeat. Sed admonitionis est plus satis. Deus pro nobis in sua clementia excitet aliquem ad hunc utilissimum, honestissimum ac sanctissimum laborem, ut videamus hoc opus dignum authore suo, dignum interprete, sanctissimo

tanorum, & per septem annos possessa fuit; deinde variante victoria, nunc Lacedaemoniorum, nunc Atheniensium juris habita est. 4 Quae incerta possessio effecit, ut, nemine quasi suam auxiliis

simo eruditissimoque viro, D. Hieronymo. GLAREAN..

Namque] Delendum. SEBIS. Sebisius illud *namque* delet. Puto non id solum, sed & duo reliqua delenda. Scripserat Justinus, *condita primo*; ad hoc notaverat quisquam, *haec nempe urbs*. Quod cum receptum esset in textum, illudque *nempe* liqueret esse ineptum, fuit alius, qui pro eo fecit *namque*. SCHEFF.

Condita primo a Pausania] Alii non conditam a Pausania, sed saltem expugnatam tradiderunt, inter quos est, inquit Lipsius ad illud Taciti ex Annal. lib. XII. *Byzantium in extrema Europa posuere Graeci*, Aemilius Probus. quidquid id est. Spartanis adscribit originem hujus nobilissimae urbis in de Nugis Curialium Joannes Sarisberiensis, ubi ait: *Infecto itaque negotio reversus est, dicens se nolle gloriam Spartanorum, quorum virtus constructo Byzantio clarescebat, hac maculare infamia, ut* &c. Claudianus a Byzante nescio quo exstructam & denominatam innuere videtur, dum ait lib. II. in Eutropium.

hoc Byzas Constantinusque videbunt? MOD.

Consentit Isidorus Origin. XV. I. Alii non conditam a Pausania, sed solum expugnatam tradunt: inter quos est Thucydides I. 15. 29. Aem. Probus in Pauf. At Tacitus generatim Annal. XII. 63. *Byzantium in extrema Europa posuere Graeci*. Joan. Saresberiensis de Nugis Curial. I. 5. *Spartanorum virtus constructo Byzantio clarescebat*. Claudianus a Byzante quodam exstructam non obscure ait, in Eutropium II. 43.

hoc Byzas Constantinusque videbunt?

Haec fere Lipsius Not. CXLIX. ad Tacit. XII. Annal. Ammian. Marc. XXII. 12. Atticorum coloniam facit Constant. Porphyrog. de Them. p. 82. f. Megarensium ac Lacedaemoniorum, & Boeotorum. Vide Hesychium libro singulari de Rebus patriae Constantinopoleos. BERNEC. Pausanias Byzantium condidit, sive coloniam fecit Spartanorum. Primo vero ab illo conditam esse, ut inquit Justinus, falsum est. Jam diu enim ante a Byzante exstructam, sutoribus & tonsoribus notum. Deinceps condita a Megarensibus Olymp. XXX. anno II. Inde a Milesiis deducta colonia. Tandem a Pausania. Atticorum quoque fuisse coloniam, probat quidam ex Ammiano, & Cornelio Nepote, cujus verba ita legebat: *Alcibiades, ubi hoc audivit, domum reverti noluit, & se Perinthum contulit, ibique tria castella communivit, Bornos, Byzantium, Macronticos.* Cum vulgo legeretur, *Bornos, Byziam, Themeonticos.* Sed male. Legendum enim, *Bornos, Bysanthen, Neontichos.* Βισάνθη oppidulum hoc loco Ptolemaeo; Νέον τεῖχος Scylaci. VOSS.

Haec namque urbs condita primo a Pausania] Falsum est, ut Lipsius & If. Vossius ostenderunt. FABER.

Nunc Atheniensium juris habita est.] Semel quidem ab Alcibiade ejusque collegis Byzantium expugnatum fuit, ut ex Corn. Nep. VII. 5. 6. apparet. VORST.

4. *Nemine quasi suam auxiliis juvante*] *Nemo suum dicere potest, quem pereuntem contempsit.* L. Unusquisque Cod. de Infant. expos. &c. Adde Thucyd. I. 8. 10. BERNEC.

5. *Pecuniae commercium de piratica mutuatur.*] Hoc mihi quidem admodum suspectum. Nam commercium esse pecuniae, alibi non recordor me legere. Potius existimo, Justinum scripsisse, atque distinxisse

liis juvante, libertatem constantius tueretur. [5] Igitur Philippus longa obsidionis mora exhaustus, pecuniae commercium de piratica mutuatur. [6] Captis itaque centum septuaginta navibus, mercibusque distractis, anhelantem inopiam paululum recreavit. [7] Deinde, ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonensium urbes expugnat; [8] filiumque Alexandrum decem & octo annos natum, ut sub militia patris tirocinii rudimenta deponeret, ad se arcessit. [9] In Scythiam quoque praedandi causa profectus est, more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus.

CAP. II. [1] Erat eo tempore rex Scytharum Atheas, qui,

stinxisse ista hoc modo: *longa obsidionis mora exhaustus pecunia commercium de piratica mutuatur.* Est autem *mutuari commercium de piratica*, ope piraticae efficere, ut quis exercere commercia possit. Convenit, quod mox dicitur, merces navium centum septuaginta captarum distraxisse, atque sic exercuisse commercia. SCHEFF.

7. *Ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus tereretur*] Lege cum Juntis: *teneretur*, hoc est, detineretur, occuparetur. Superius III. 4. *Itaque cum contra praesumptionem suam annis decem in obsidione urbis tenerentur.* & II. 5. *Quippe conjuges eorum longa exspectatione virorum fessae, nec jam teneri bello, sed deletos ratae.* Cic. XV. I. ad Fam. *Septimum jam diem Corcyrae tenebamur.* GRAEV.

Ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus teneretur] Bongarsius, & eum secutus Berneccerus, maluere, *tereretur*. Sed magis placet quod antiquiores editiones, & inter has, ut Graevius testatur, Juntina, habent, *teneretur*: idque est pro *detineretur*. Supra II. 5. 2. similiter scripsit, *teneri bello*, & III. 4. 3. *annis decem in obsidione urbis teneri.* VORST. *Tereretur*, ex antiquioribus & Juntina, probante Vorstio restituit Graevius. SCHEFF. Angli, *ne in unius urbis oppugnatione tantus exercitus tereretur.* Recte se habere puto verbum *teneretur*, licet *tereretur* habeat editio Bernecceriana quoque, eamque secutus sit Vorstius in Indice. Noster sup. III. 4. *Cum contra praesumptionem suam annis decem obsidione urbis tenerentur.* Sane non perpetuum est, ut teratur qui obsessam habet, nunquam vero non tenetur. IDEM.

Multas Chersonensium urbes] MS. *Chersonensi.* Lege: *Chersonesi.* aut cum Juntis: *Cherronesi.* GRAEV. Malim legere, *Chersonesi urbes*: quoniam unus MS. quem Bongarsius vidit, *Chersonnensi*; & vetus typis expressus Juntarum, ut Graevius testatur, prorsus recte, *Cherronesi*, habet. VORST.

8. *Alexandrum, decem & octo*] Decem & sex annos natum fuisse Alexandrum, cum Byzantium oppugnaret Philippus, scribit Plutarchus in Alexandro c. 14. BONGARS.

Rudimenta deponeret] Ita VII. 5. 3. BERNEC. Liv. XXXI. 11. *Et eum ipsum rudimentum adolescentiae bello lacessentem Romanos posuisse.* & Quintilian. Declam. III. *Ut sub te ponere rudimenta militiae contingeret.* GRONOV.

CAP. II. 1. *Atheas*] Ita e MSS. unus,

qui, cum bello Iſtrianorum premeretur, auxilium a Philippo per Apollonienſes petit, in ſucceſſionem eum regni Scythiae adoptaturus. [2] Cum interim Iſtrianorum rex decedens, & metu belli, & auxiliorum neceſſitate Scythas ſolvit. [3] Itaque Atheas, remiſſis Macedonibus, renuntiari Philippo jubet, *neque auxilium ejus ſe petiſſe, neque adoptionem mandaſſe.* [4] *Nam neque vindicta Macedonum egere Scythas, quibus meliores forent: neque heredem ſibi incolumi filio deeſſe.* [5] His auditis, Philippus legatos ad Atheam mittit, *impenſae obſidionis portionem* petentes, *ne inopia deſerere bellum cogatur.* [6] *Quod eo promtius eum facere debere, quod miſſis a ſe in auxilium ejus militibus, ne ſumtum quidem viae, non modo officii pretia dederit.* [7] Atheas inclementiam coeli, & terrae ſterilitatem cauſatus, quae non patri-

unus, & Oroſius MS. III. 13. & Frontinus II. 4. 20. Ceteri partim *Metheas*, partim *Matheas*, vitio librariorum, qui literam *m* ex vocis, *Scytharum*, extremo addiderunt. Straboni lib. VII. eſt 'Ατέας, & Plutarcho in Apophtheg. c. 18. & de Fort. Alexandri Orat. II. 2. Bongars. Et rurſus in Commentar. Non poſſe ſuaviter vivi ſec. Epicur. c. 29. ubi refertur, illum Scytharum regem juraſſe, hinnitum equi, cantu praeſtantiſſimi tibicinis Iſmeniae, ſibi jucundiorem videri. Bernec.

Iſtrianorum] Quos Μιλησίων ἀποίκους fuiſſe teſtatur Herodot. II. 33. Et 'Ιστριανῶν πόλιν memorat Dion Caſſ. XXXVIII. p. 64. Aliis etiam *Iſtropolitani* dicuntur. Gronov.

2. *Rex decedens*] Vett. *rex recedens*. Vulgatam lectionem & ſequentia comprobant, & Oroſius III. 13. ſequitur. *Iſtrianorum rege mortuo*, inquit, &c. Bongars.

4. *Meliores*] Hoc eſt, fortiores. Horat. I. Od. 15. *Tydides melior patre.* Lucan. I. 128. Salluſt. Hiſtor. I. 3. 31. *Fortuna meliores ſequitur.* Et in Jugurth. 92. 10. *Optumus quisque cadere, aut ſauciari.* Graeci eodem modo ſuum ἀγαθὸς & κρείσσων uſurpant. Bernec.

5. *Ne inopia deſerere bellum*] Ita V. 2. 10. & VI. 2. 14. Idem.

6. *Ne ſumptum quidem viae, non modo officii pretia dederit.*] Pro non modo officii pretia, ſed ne ſumtum quidem viae dederit. Deinde *non modo officii pretia* eſt, pro non modo non officii pretia. Ita enim unum *non* omittitur, ſi *ne quidem* ſequatur. Cujus rei duo quoque alia exempla in hoc auctore ſunt. Vide ſup. II. I. 6. & infra XI. 8. 4. Denique *pretia* pro mercede eſt. Vorst. Juntae: *non modo officii praemia dederit.* quod incautior arriperet facile. Sed *pretium* ejusdem notionis eſt nonnunquam. Phaedrus I. 8.

Qui pretium meriti ab improbis deſiderat,
Bis peccat.

Florus IV. 11. *Haec mulier Aegyptia ab ebrio Imperatore, pretium libidinum Romanum imperium petit.* Idem lib. I. 1. *Puella pretium rem, quam gerebant in ſiniſtris, petierat.* Graev.

Non modo] Pro *non modo non.* Vide

trimoniis ditet Scythas, sed vix alimentis exhibeat, respondit, *nullas sibi opes esse, quibus tantum regem expleat;* 8 *& turpius putare parvo defungi, quam totum abnuere:* 9 *Scythas autem virtute animi, & duritia corporis, non opibus censeri.* 10 Quibus derisus Philippus, soluta obsidione Byzantii, Scythica bella adgreditur, praemissis legatis, quo securiores faceret, qui nuntient Atheae, *dum Byzantium obsidet, vovisse se statuam Herculi:* 11 *ad quam in ostio Istri ponendam se venire, pacatum accessum ad religionem dei* petens, *amicus ipse Scythis venturus.* 12 Ille, *si voto fungi vellet, statuam sibi mitti* jubet: *non modo ut ponatur, verum etiam ut inviolata*

de Notam ad II. 1. 6. BERNEC.

7. *Alimentis exhibeat*] *Exhibere* est alere, & alimenta praestare, Infra XI. 10. 9. & XXII. 1. 3. L. 1. §. 1. D. de Offic. Praef. Urb. L. 36. de Negot. Gest. L. 5. de Liber. agnosc. BONGARS. Vide Giphan. Observat. p. 87. f. BERNEC. Antiquiores quaedam editiones habent, *alimenta.* Sed Bongarsius edidit *alimentis*; eumque Berneccerus est secutus. Et credo Bongarsium in plurimis, quos vidit codd. MSS. ita reperisse. Sane & Gifanius in Obs. L. L. libros MSS. ita habere confirmat. Esset autem *exhibere* ita pro sustentare, alere, tolerare. Quae significatio sane XI. 10. 9. & XXII. 1. 3. observatur in phrasi *vitam exhibere.* Reperitur quoque in antiquorum JCtorum verbis, quae in Digestis sunt asservata. Ut in verbis Ulpiani 25. 3. *Siquis a liberis ali desideret, vel si liberi, ut a parente exhibeantur*, id est, alantur. Cujus generis ibidem & plura videas. Usus ita vocabulo & Cyprianus, ut Gifanius in L. L. monuit. VORST.

9. *Non opibus censeri*] Des. Heraldus ad Martial. 1. Epigr. 62. notat, *censeri* heic non vulgata, sed elegantiori significatione accipi. Censebantur Romani ope sua, ut ait ille, quibus facultates suppetebant: quibus contra nihil praeter paupertatem inerat, capite censebantur. Unde vox ad alia transfertur: ut Val. Max. v. 3. *Aristides, quo totius Graeciae justitia censetur.* L. 1. D. de Just. & Jur. *Videmus cetera quoque animalia istius juris perita censeri.* Pulchre Seneca de Benefic. VII. 8. *Quum animum sapientis intuemur, potentem omnium, & per universa dimissum, omnia illius esse dicimus: quum ad hoc jus quotidianum, si ita res tulerit, capite censebitur:* hoc est, Sapiens ille, secundum philosophos, rerum omnium dominus, si jus commune respicimus, nihil in censum fortasse praeter caput adferet, & inter proletarios censebitur. Errant, qui hunc locum aliter exponunt. Adde Tacit. Agric. 45. 2. Nostrum XI. 11. 8. BERNEC. Plaut. Captiv. Prol. 15. *Vos qui potestis ope vestra censerier.* & Plin. XXXVI. Nat. Hist. 5. *Non vitibus tantum censeri Chium, sed operibus Anthermi filiorum.* & Minucius Felix in Octavo 37. *Nos igitur qui moribus & pudore censemur*, &c. GRONOV.

10. *Quibus derisus*] Angl. *irrisus*, quod puto esse glossatoris. Vide Phaedrum passim. SCHEFF.

12. *Non modo ut ponatur, verum etiam ut inviolata maneat, pollicetur*] Pro non modo positum iri, verum etiam inviolatam mansuram. Sic sup-

lata maneat, pollicetur: *exercitum autem fines ingre-*
di negat *se passurum.* [13] *Ac si invitis Scythis sta-*
tuam ponat, eo digresso sublaturum, versurumque aes
statuae in aculeos sagittarum. [14] His utrimque irri-
tatis animis, praelium committitur. Cum virtute
& numero praestarent Scythae, astu Philippi vin-
cuntur. [15] Viginti millia puerorum ac feminarum
capta; pecoris magna vis, auri argentique nihil.
Ea primum fides inopiae Scythicae fuit. [16] Vigin-
ti millia nobilium equarum ad genus faciendum in
Macedoniam missa.

CAP. III. [1] Sed revertenti ab Scythia Triballi
Philippo occurrunt: negant *se transitum daturos, ni*
portionem accipiant praedae. [2] Hinc jurgium, & mox
praelium; in quo ita in femore vulneratus est
Philippus, ut per corpus ejus equus interficeretur.
[3] Cum omnes occisum putarent, praeda amissa est.
Ita Scythica, velut devota, spolia pene luctuosa
Macedonibus fuere. [4] Ubi vero ex vulnere pri-
mum convaluit, diu dissimulatum bellum Athenien-
sibus

sup. v. 3. 3. *sperans ut dux belli legeretur*: ad quem locum id genus plura notavimus. VORST.

14. *Cum virtute & numero praestarent Scythae*] Becharii editio habet *virtute & animo praestarent.* Quod idem retinuerat & Bongarsius. Sed Berneccerus, cum sciret in uno eorum MSS. quos Bongarsius vidit, esse *numero animo praestatur*, & nonnullos quoque typis expressos habere *numero*, idem hoc resumendum putavit. IDEM.

Astu Philippi] Qui πανοῦργος, *veterator*, ex eo dictus a Demosthene Olynth. I. princ. BERNEC.

15. *Fides inopiae Scythicae*] Propter quam *Abii* dicti Scythae. Βίος enim ut vitam, ita victum facultatesque significat. IDEM. Ergo ante Philippi aetatem Scythis non creditum, quando inopes se ferebant? At ego vix opinor tam diu hanc eorum latere alios conditionem potuisse, in tam diuturna eorum claritate. Et diversum vel ex Herodoto potest constare. In MS. pro *Scythicae* legitur *Atheae.* Suspicor, scripsisse Justinum: *Eo primum fides inopiae Atheae fuit.* SCHEFF.

16. *Equarum*] His enim uti per bella Scythae malunt, quoniam urinam cursu non impedito reddunt. Plinius. VIII. 42. 25. BERNEC. Atqui in procreanda sobole major vis putatur maris, quam feminae, unde hodieque apud Turcas generosorum equorum originem ex solis maribus demonstrant. Itaque ignoro, annon rectius legatur, *equorum*, cum praesertim *facere genus* equi dicantur accommodate proprieque magis, quam equae. SCHEFF.

Ad genus faciendum] Γονῆς χάριν, (hoc est, geniturae foetusque suscipiendi gratia) ut est in L. 52 §. 20. D. de Furtis. BERNEC.

CAP. III. 1. *Bellum Atheniensibus*]

Anno

ſibus infert: [5] quorum cauſae Thebani ſe junxere, metuentes, ne, victis Athenienſibus, bellum, veluti vicinum incendium, ad ſe tranſiret. [6] Facta igitur inter duas paullo ante infeſtiſſimas civitates ſocietate, legationibus Graeciam fatigant; *communem hoſtem* putant *communibus viribus ſubmovendum:* [7] *neque enim ceſſaturum Philippum, ſi proſpere prima ſucceſſerint, niſi omnem Graeciam domuerit.* [8] Motae quaedam civitates Athenienſibus ſe jungunt: quasdam autem ad Philippum belli metus traxit. [9] Praelio commiſſo, cum Athenienſes longe majore

Anno XXII. Diodorus. Junxerunt ſe Athenienſibus Thebani, Demoſthenis eloquentia perſuaſi. Diodor. XVI. 86. Plutarchus in Demoſthene c. 25. Gemiſtus lib. II. BONGARS.

5. *Ne victis Athenienſibus bellum, veluti vicinum incendium ad ſe tranſiret.*] Sic reſcripſi cum Oxonienſibus ex libro Britannico. Vulgata eſt ineptiſſima. GRAEV.

Ne, victis Athenienſibus, veluti vicinum incendium belli ad ſe tranſiret] Codex aliquis MS. τὸ *belli* non habet. Mihi videtur abeſſe non poſſe; ſed mutatum tamen in *bellum*. Ut ſenſus ſit; ne bellum veluti vicinum incendium, ad ſe tranſiret. Ipſum bellum utique ab aliquibus ad aliquos tranſire, veluti vicinum incendium, poteſt. Si legeretur *incendium belli*, ipſa comparatio non ſatis concinna videtur; cum, quid quomodo tranſiturum fuerit, non ſatis intelligi poſſit. Simile eſt quod XIV. 10. 6. legitur, *Quarum excidio veluti vicino incendio territi Spartani.* Τὸ *victis Athenienſibus*, pro ſi Athenienſes victi eſſent, ſimile eſt his quae ſupra ad VIII. 2. 1. notavimus. VORST. Illud *belli* abeſt in quibusdam. Et fortaſſis poteſt abeſſe, ſi verba, *ad ſe tranſiret*, intelligamus de Philippo, qui incendio & igni, omnia vaſtante, comparatur, non ineleganter, ut opinor. Quanquam & ſi ſervetur, locutio non videatur inconcinna: metuebant, inquit, ne incendium belli, hoc eſt, fax, flamma belli ad ſe tranſiret, veluti vicinum, hoc eſt, velut quod incendium vicinum eſſet, tanquam quod vicinum eſſet. Nam *velut* hic eſt idem atque *tanquam*, *quippe*, neque comparationis notam continet. SCHEFF. Angl. *Athenienſibus bellum, veluti vicinum incendium ad ſe.* Lectio elegantiſſima. Lectio vulgaris incommoda & mutila. Quid enim? tranſit ad eos incendium belli, velut vicinum. Poteſt quidem illud *velut* explicari per *tanquam*, ſive *quia*. Verum magis eſt, ut credamus indicare ſimilitudinem & referri non ad *vicinum*, ſed *incendium*, quia optimi ſcriptores bellum comparare ſolent cum incendio. Ipſe noſter infra XIV. 5. *Quorum excidio, veluti vicino incendio, territi Spartani.* Locus huic ſimillimus. IDEM.

6. *Communem hoſtem*] Thucyd. VI. 6. 12. & 13. *Belli pericula cum vicinis communia nobis ſunt: & pro certo habendum eſt, ſi nos vicini negligant, extemplo poſtquam nos conflagraverimus, ad eos id incendium trajecturum.* Tacit. Agric. c. 29. *Commune periculum concordia propulſandum.* BERNEC.

9. *Praelio commiſſo*] Ad Chaeroneam, quo victor Philippus *narri-*

te militum numero praeſtarent, adſiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur: [10] non tamen immemores priſtinae gloriae cecidere: quippe adverſis vulneribus; omnes loca, quae tuenda a ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt. [11] Hic dies univerſae Graeciae & gloriam dominationis, & vetuſtiſſimam libertatem finivit.

CAP. IV. [1] Hujus victoriae callide diſſimulata laetitia eſt. Denique non ſolita ſacra Philippus illa die fecit: non in convivio riſit: non ludos inter epulas adhibuit: non coronas aut unguenta ſum-

ἐν τῆς Ἑλλάδος χώρᾳ. Praeter Diodorum XVI. 87. & Plutarchum in Alex. c. 14. ac Gemiſtum vide Strabonem lib. IX. Pauſaniam Achaïcis & Boeoticis. Aelianum Var. Hiſt. VI. 1. BONGARS. Hac clade cognita, Iſocrates inedia quatridui ſe ipſe necavit, cum Athenas quartum ab hoſte occupatas adſpicere ſe poſſe negaret. Plutarch. in vitis Rhetorum. BERNEC.

Bellis indurata virtute] Ita de eadem pugna Frontinus II. 1. 9. Noſter VI. 4. 13. & VII. 2. 6. Florus II. 3. 5. IDEM.

10. *Adverſis vulneribus*] Salluſt. Catilin. 61. 3. Lucan. VI. 132. Tacit. Hiſt. III. 84. 7. Silius Ital. V. 669. IDEM.

11. *Hic dies* &c.] Elegans hic eſt loquendi modus, quo *dies* uſurpatur pro re, quae illo die facta eſt: Nec aliter loqui ſolet Cicero, ut I. ad Att. Ep. 14. *Hic dies me valde Craſſo adjunxit.* Et X. ad Fam. Ep. 28. *Hic dies, meaque contentio, atque actio ſpem primum populo Romano attulit libertatis recuperandae.* & Tacit. XII. Ann. 34. *Enimvero Caractacus huc illuc volitans, illum diem, illam aciem teſtabatur.* GRONOV.

CAP. IV. 1. *Diſſimulata laetitia*] Lege Aelianum Var. Hiſtor. VIII. 15. BONGARS. Sic Epaminondas Leuctrica victoria potitus, poſtridie proceſſit ſqualidus & humilis; quod diceret, caſtigare ſe immoderatum ex victoria gaudium. Plutarch. Apophtheg. c. 97. qui nec diſſimilia de Annibale in vita Marcelli c. 53. refert. Praecipit hanc moderationem Onoſander Strateg. cap. ult. BERNEC.

Denique non ſolita ſacra Philippus illa die fecit;] Τὸ *denique* uſus non vulgaris: ut idem ſit quod breviter. Vide Ind. in Nep. Flor. Curt. VORST.

Non coronas aut unguenta ſumſit] Ita diſertim habent MSS. noſtri, ſicque indubie legendum. quod enim in quibusdam eſt, *non coronam ſuam aut unguenta ſumſit*, fugit illos ratio, eſtque ea interpolatio boni patris alicujus, qui hoc ſolum videbat, dici haec de rege. Caeterum coronas eas dicit, quas non tantum capiti inter vina veteres imponebant, ſed bibebant etiam, ut locuples teſtis mihi Plinius, cujus ſunt haec ex Natur. Hiſtor. XXI. 3. *Et apud Graecos quidem*, inquit, *de coronis privatim ſcripſere Mneſtheus atque Callimachus medici, quae nocerent capiti, quoniam & in hoc eſt aliqua valetudinis portio, in potu atque hilaritate praecipue odorum vi ſurrepente fallaciter, ſcelerata Cleopatrae ſolertia. Namque apparatu belli Actiaci gratificationem ipſius reginae Antonio timente, nec niſi praeguſtatos cibos ſumente, fertur pavore ejus luſiſſe, extremis coronae floribus veneno illitis, ipſaque capiti impoſita, mox procedente hilaritate*

sumsit; &, quantum in illo fuit, ita vicit, ut victorem nemo sentiret. [2] Sed nec *regem se Graeciae; sed ducem appellari* jussit. [3] Atque ita inter tacitam laetitiam & dolorem hostium temperavit, ut neque apud suos exsultasse, neque apud victos insultasse videretur. [4] Atheniensibus, quos passus infestissimos fuerat, & captivos gratis remisit; & bello consumtorum corpora sepulturae reddidit; reliquiasque funerum ut ad sepulcra majorum deferrent, ultro hortatus est. [5] Super haec Alexandrum filium cum amico Antipatro, qui pacem cum his

vitate invitavit Antonium, ut coronas biberent. Quis ita timeret insidias? Ergo concerpta in scyphum incipienti haurire opposita manu, En ego sum, inquit illa, care Antoni, quam tu nova praegustantium diligentia caves: adeo mihi, si possim sine te vivere, occasio aut ratio deest. Inde eductum custodia bibere jussit, illico eo exspirante. MOD.

Coronas] Convivales intellige, de quibus Car. Paschalius Coron. II. 3. & passim. Nam quod in MSS. quibusdam extat, *coronam suam*, haud dubie a manu interpolatoris est, qui veteris ritus ignarus hoc solum videbat, ista de rege dici. BERNEC. Nimirum convivia veteres coronati celebrabant, ut ex Plauto, Horatio, aliisque notum. VORST.

2. *Sed nec regem se* &c.] Ista Sosthenes infra XXIV. 5. 14. Factum id invidiae minuendae caussa. Quo fine etiam Imp. Augustus, *non regno, neque dictatura, sed principis nomine constituit Rempub.* Tacit. Annal. I. 9. 12. Et Imp. Fredericus I. teste Gunthero.

Verba remittebat cartis odiosa superbis.

BERNEC.

3. *Inter tacitam laetitiam*] MS. *tantam laetitiam*, quod praefero. Illud *tacitam* non est aptum, quia tacitae laetitiae non est moderatio, quoniam per id, quod tacita est, jam est moderata. SCHEFF.

4. *Bello consumptorum*] Hoc est, praelio. sic supra II. 12. 23. *Inter primos duces bellum acerrime ciebat.* Qui tamen accuratius loquuntur, ista distinguunt. Liv. IX. 18. 8. *Populus Romanus etsi nullo bello, multis tamen praeliis victus.* Et cap. 19. 10. *Unde praelio victus Alexander, bello victus esset.* Et XXX. 35. 8. *Non praelio modo, sed bello victus Annibal.* Tacit. Annal. II. 88. 5. *Arminius praeliis ambiguus, bello non victus.* Curtius IV. 14. 25. *Bello vicerimus, si vincimus praelio.* BERNEC.

Corpora sepulturae reddidit] In MS. legitur *corporum*, unde verosimile, Justinum scripsisse, *bello consumtorum corporum sepulturam dedit.* Sane de Atheniensibus est sermo, quid nimirum concesserit ipsis, & in verbis praecedentibus proxime, & proxime sequentibus. At verba, *reddere corpora sepulturae*, sicut nunc leguntur, de Philippo sunt accipienda, quod non convenit. SCHEFF.

Bello consumptorum corpora reliquiasque funerum.] *Corpus* & *reliquias* conjunxit ita & alibi. Ut XII. 15. 15. *Corpus regio more sepeliri, & reliquias ejus majorum tumulis inferri jussit.* Item IX. 7. 11. *Refixum corpus interfectoris super reliquias mariti cremavit.* VORST.

6. Per-

his amicitiamque jungerent, Athenas misit. [6] Thebanorum porro non solum captivos, verum etiam interfectorum sepulturam vendidit. [7] Principes civitatis alios securi percussit: alios in exsilium egit, bonaque omnium occupavit. [8] Pulsos deinde per injuriam, in patriam restituit: ex horum numero trecentos exsules, judices rectoresque civitati dedit: [9] apud quos cum potentissimi quique rei ejus ipsius criminis postularentur, quod per injuriam se in exsilium egissent, hujus constantiae fuerunt, ut omnes *se auctores* faterentur, *meliusque cum republica actum, cum damnati essent, quam cum restituti*, contenderent. [10] Mira prorsus audacia: de judicibus vitae necisque suae, quemadmodum possunt, sententiam ferunt; contemnuntque absolutionem, quam dare inimici possunt; &, quoniam rebus nequeunt ulcisci, verbis usurpant libertatem.

CAP. V. [1] Compositis in Graecia rebus, Philippus omnium civitatium legatos ad formandum rerum praesentium statum evocari Corinthum jubet. [2] Ibi

6. *Porro*] Forte *vero*, ut sitantibus Athen. Vide tamen infra XIV. 3. 7. & XLIV. 4. 22. BERNEC. *Sepulturam vendidit.*] Emendandus est Orosius III. 14. ex MS. *Mortuorum mortes, venditiones captivitatesque vivorum unius regis fraus, ferocia, dominatus agitavit.* a MS. abest vox *mortes*. mortuorum venditionem hanc intelligit. BONGARS. Vide sis adagium Erasmi, *a mortuo tributum exigere*. BERNEC.

7. *Alios in exsilium redegit*] Dicendum est, *in exsilium egit*; nemo enim in exsilium redigi dicitur, nisi qui prius exsul fuerit, & inde ultro ante tempus reversus sit. FABER. Angl. *egit*, quod est glossatoris, qui notabat compositum usurpatum pro simplici. SCHEFF. Sed recte Angli ex codice suo rescripserunt, *egit*; rationem reddidit Faber. GRAEV.

9. *Quod se in exsilium egissent*] Pro *se* mallem scribere *ipsos*. FABER.

10. *Quoniam rebus nequeunt ulcisci &c.*] Melius Juntae: *quam rebus nequeunt ulcisci, verbis usurpant libertatem.* GRAEV. Quod dicam, scio a multis minus probatum iri, sed mihi Jurisconsulti favebunt; hoc igitur aio, verbum illud, *ulcisci*, non posse hic locum suum tueri; dicendum enim fuerat, *vindicare*; quod quid valeat, nulli melius dicere possunt quam Juris interpretes. Itaque meam ut sententiam aperiam, sic lego: *Et quam rebus nequeunt, verbis usurpant libertatem:* ita ut verbum bis sumatur, quod, puto, elegantiae est non vulgaris. FABER. Mallet Graevius ex Juntina, *quam rebus nequeunt ulcisci, verbis usurpant libertatem.* SCHEFF. Notarum Anglicarum auctor docet Fabrum hic delere vocem *ulcisci*, quod valde placet. IDEM. Assentior & ipse Fabro, quippe cui ad hanc emendationem prae-

2 Ibi pacis legem universae Graeciae pro meritis singularum civitatium statuit; conciliumque omnium, veluti unum senatum, ex omnibus legit. 3 Soli Lacedaemonii & legem & regem contemserunt; servitutem, non pacem rati, quae non ipsis civitatibus conveniret, sed a victore ferretur. 4 Auxilia deinde singularum civitatium describuntur; sive adjuvandus ea manu rex oppugnante aliquo foret, seu duce illo bellum inferendum. 5 Neque enim dubium erat, imperium Persarum his apparatibus peti. 6 Summa auxiliorum ducenta millia peditum fuere, & equitum quindecim millia. 7 Extra hanc summam & Macedoniae exercitus erat, & confinis domitarum gentium barbaries. 8 Initio veris tres duces in Asiam Persarum juris praemittit, Parmeniona, Amyntam, & Attalum, 9 cujus sororem nuper,

praeivit editionis Juntinae scriptura, quae pro *quoniam* exaratum habet *quam*. GRAEV.

CAP. V. 3. *Lacedaemonii & regem & leges contempserunt*] Malo, ut est in nostris scriptis Cod. *& legem & regem cont.* nescio enim quomodo concinnior ea lectio videtur. & dixit supra proxime. *Ibi pacis legem universae Graeciae pro meritis singularum civitatum statuit.* MOD. Bongarsius, *& regem & leges.* Praetuli quod & veteres editiones habent, & in suis MSS. extare confirmat Modius: cum sit nescio quomodo concinnior ea lectio, dixeritque praecedenti num. 2. *pacis legem*, non *leges*. BERNEC.

Quae non ipsis civitatibus conveniret] Hoc est, de qua non inter ipsas civitates conveniret. Sichardus enim aliter haec accipere videtur; unde mox *pro victore*, legit, pro *a victore*. non bene. IDEM. Cic. pro Cluent. 43. *Judex qui inter adversarios convenisset* Liv. I. 24. *Tempus & locus convenit.* Idem XXIII. 9. *Septunces auri in singulos pretium convenit.* Infra XXX. 3. 10. *Pax in Macedonia non conveniebat.* GRONOV.

4. *Duce illo*] Erat enim declaratus στρατηγὸς αὐτοκράτωρ τῆς Ἑλλάδος, Diodorus XVI. 90. Georg. Gemist. II. BONGARS.

6. *Summa auxiliorum*] Filius Alexander cum multo paucioribus ad subvertendum imperium Persicum est profectus. infra XI. 6. 2. BERNEC.

7. *Barbaries*] Quid hoc ad exercitus? In MS. legitur nunc *barbaricae*, nunc *barbarorum*, nunc *barbarium*. Unde suspicor, hoc glossatoris esse, non Justini. *Confinis* autem scribit antique, pro *confines*, cum praesertim *confines* etiam in MS. reperiatur. SCHEFF. *Confinis domitarum gentium barbaries*, sunt copiae ex vicinis barbaris gentibus, quas subegerat, conscriptae. Haec vox non est repudianda omnino. GRAEV.

8. *Amyntam*] Ejus Gemistus nullam mentionem facit, neque Diodorus. De Philippi morte vid. Diodor. Cicero de Fato. Aelian. Var. Hist. III. cxt. Val. Max. I. ext. f. & Plutarch. Alex. & Pauf. Arcad. BONGARS.

9. *Cujus sororem*] Attalum Cleopatrae θεῖον, id est, avunculum, aut pa-

per, expulsa Alexandri matre Olympiade propter stupri suspicionem, in matrimonium receperat.

CAP. VI. [1] Interea, dum auxilia a Graecia coëunt, nuptias Cleopatrae filiae, & Alexandri, quem regem Epiri fecerat, celebrat. [2] Dies erat pro magnitudine duorum regum, & collocantis filiam, & uxorem ducentis, apparatibus insignis. [3] Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum spectaculum Philippus cum sine custodibus corporis medius inter duos Alexandros, filium generumque, contenderet, [4] Pausanias, nobilis ex Macedonibus adolescens, nemini suspectus, occupatis angustiis, Philippum in transitu obtruncat; diemque laetitiae destinatum, foedum

pattuum vocat Plutarchus in Alexandro c.15. Diodorus XVI. 94. & Gemistus *ἀδελφιδᾶν*, id est, *ἀδελφοῦ υἱὸν*, pro quo forte Justinus aut Trogus apud Graecum auctorem legerat *ἀδελφόν*. IDEM. Nomen ei, *Cleopatrae*, ut ex IX. 7. 2. & 12. apparet. Quam sublato Philippo, suspendio vitam finire coëgit Olympias. Ante hanc Philippus etiam alias superinduxerat, & inter ceteras quidem Medam, Thraciae regis filiam, ut ex Athenaei lib. XIII. constat. VORST.

Nuper expulsa Olympiade propter stupri suspicionem] Eadem Caesari uxoris repudiatae causa; quod diceret, *suos tam suspicione, quam crimine carere oportere.* Sueton. c. 74. *Multis illustribus dedecori fuit, aut inconsultius uxor assumta, aut retenta patientius. ita foris claros domestica destruebat infamia: & ne maximi cives haberentur, hoc efficiebat, quod mariti minores erant.* Plin. Panegyr. c. 43. BERNEC. Jam ante repudiarat Olympiada, superinducta Meda, Cithelae, Thraciae regis, filia. Postrema autem e septem Philippi conjugibus fuit haec Cleopatra, Attali soror. Vide Athenaeum lib. XIII. VOSS.

In matrimonium receperat] Antiquiores editiones *acceperat*. Sed *recipere in matrimonium*, & X. 2. 2. & alibi dixit. VORST. *Acceperat*, exstat quoque in Iuntina. GRAEV.

CAP. VI. 1. *Nuptias Cleopatrae filiae*] Cleopatram susceperat Philippus ex Olympiade; eamque Olympiadis fratri Alexandro, quem, cum satis eo abusus esset, expulso Arryba regem Epiri fecerat, in matrimonium collocavit. VORST.

2. *Collocantis filiam*] Cic. II. de Offic. 20. *Utrum bono viro pauperi, an minus probato diviti filiam collocaret.* & Lucas Euang. XX. 34. Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι, καὶ ἐκγαμίσκονται. Hanc Philippi tragoediam ex Clitomacho refert quoque Stobaeus Serm. CCXLVIII. p. 814. GRONOV.

3. *Ad quorum spectaculum Philippus*] Angl. *spectaculum cum Philippus.* Docet haec varietas, vocem, *Philippus*, insertam hic esse ex glossa. Ita enim alii ante, alii post conjunctionem posuere, incerti scilicet, ubi esset collocanda. Sane Philippus hic & mox ingrate repetitur. SCHEFF. Juntina: *Ad quorum spectaculum Philippus sine* GRAEV.

4. *Pausanias*] De Philippi morte vide Arist. V. Polit. 10. Diodor. Sic. XVI. (qui nonnihil a nostro variat.) Ciceronem de Fato 3. Ælianum Var. Hist. lib. III. ext. Val. Max. I. 8. Plutarchum Alexandro c. 17.

dum luctu funeris facit. [5] Hic primis pubertatis annis stuprum per injuriam passus ab Attalo fuerat; cujus indignitati haec etiam foeditas accesserat: [6] nam perductum in convivium, solutumque mero, Attalus non suae tantum, verum & convivarum libidini, velut scortum vile, subjecerat, ludibriumque omnium inter aequales reddiderat. [7] Hanc rem aegre ferens Pausanias, querelam Philippo saepe detulerat. [8] Cum variis frustrationibus non sine risu differretur, & honoratum insuper du-

& Pausaniam Arcadicis. BONGARS.

Cujus] An legendum, *cui?* GRONOV.

5. *Hic Pausanias*] Angli non habent *Pausanias*. rectissime. Nam & hoc ex glossa. SCHEFF.

6. *Perductum*] MS. *Productum*. verbum ad rem accommodatissimum: constat ex Plauto & Petronio. BONGARS. Ait vir doctus legi in MS. *productum in convivium; quod*, inquit, *verbum ad rem accommodatissimum, constat ex Plauto & Petronio*. Imo vero ego *perductum* longe esse accommodatius contendo; hinc enim *perductores*, προαγωγεῖς, qui hoc differunt a lenonibus, quod *lenones* sunt scortorum, *perductores* etiam invitarum personarum, ut tradit Asconius in illud Cic. Verr. III. *Lenonum, Perductorum*. in quo lepide lusit Plautus: nam cum senex senem inspecturientem aedes suas interrogasset: *Vin' qui perductet?* respondet alter: *Errabo potius quam perductet quispiam*. MOD. Ait Bongarsius in MS. legi *productum*, idque verbum ad rem accommodatissimum, ex Plauto & Petronio constare. Modius autem *perductum* longe accommodatius esse contendit. Hinc enim *perductores*, προαγωγεῖς, qui hoc differunt a lenonibus, quod *lenones* sunt scortorum: *perductores* etiam invitarum personarum, ut tradit Asconius in illud Ciceronis Verr. I. 12. *lenonum*, *perductorum*. In quo lepide lusit Plautus Mostell. III. 2. 157. Nam cum senex senem inspecturientem aedes suas interrogasset: *Vin' qui perductet?* respondet alter: *Apage istum a me perductorem! nihil moror ductarier. errabo potius, quam perductet quispiam*. Adde Torrent. ad Sueton. Vespas. 22. Pithoei Adversf. II. 17. BERNEC.

Convivarum libidini, velut scortum vile subjecerat] Paulo nasutior viderit, hanc esse deformatam lectionem. In omnibus fere scriptis codicibus legebatur: *verum scortorum jure*. Unde ego veram lectionem expiscatus sum: *convivarum lubidini, ebrium scortorum jure subjecerat*. Scortorum jure, hoc est, more. Florus lib. I. cap. 17. de Fabio Maximo: *Capsit superioribus jugis, in subjectos suo jure detonuit*. Iterum III. 17. *Peculabantur suo jure rempublicam*. Hanc lectionem confirmat Diodorus: Ἄτταλος εἷς ὢν τῶν ἐξ αὐλῆς, καὶ πολὺ δυναμένων παρὰ τῷ βασιλεῖ, ἐκάλεσεν ἐπὶ δεῖπνον τὸν Παυσανίαν, καὶ πολὺν ἐμφορήσας ἄκρατον, παρέδωκεν αὐτοῦ τὸ σῶμα τοῖς ὀρεωκόμοις, εἰς ὕβριν, καὶ παροινίαν ἑταιρικήν. VOSS.

Inter aequales] Antiquiores editiones, *coaequales*; quomodo infra XXXVII. 4. 1. Bongarsius & Berneccerus edidere. Sed *aequales* elegantius est: itaque rursus in loco altero ipsae illae antiquiores editiones habent. VORST.

8. *Cum variis frustrationibus differretur*] Hoc est, in aliud tempus rejiceretur. Ita Plin. Panegyr. c. 26.

ducatu adversarium cerneret, iram in ipsum Philippum vertit, ultionemque, quam ab adversario non poterat, ab iniquo judice exegit.

CAP. VII. [1] Creditum est etiam immissum ab Olympiade matre Alexandri fuisse; nec ipsum Alexandrum ignarum paternae caedis exstitisse: [2] quippe non minus Olympiada repudium, & praelatam sibi Cleopatram, quam stuprum Pausaniam doluisse. [3] Alexandrum quoque, regni aemulum fratrem ex noverca susceptum timuisse: eoque factum, ut in convivio antea primum cum Attalo, mox cum ipso

c. 26. *Infantes ignari quid rogassent, donec plane scirent, differebantur.* Man hat sie heissen warten. BERNEC. Supra VIII. 3. 8. inverso vocum ordine, *frustratus variis dilationibus.* Notandum autem quod non tantum res, sed & personae *differri* dicuntur. VORST.

Honoratum] Supra IX. 5. 8. BERNEC.

Ducatu] Utitur auctor hac voce supra II. 15. 14. & infra XXX. 2. 5. Sueton. Tib. 19. 2. & Ner. 35. 13. Utitur & Suetonio antiquior Curtius, & in Glossario veteri, *Ducatus* est ἡγεμονία. BONGARS. Adde Liv. Epit. XCVI. & CXIII. Alio fere sensu Florus III. 21. 2. *Ducatum sceleri praebuisse.* BERNEC.

Iram in ipsum] Simile infortunium ex causa non dissimili Phalaris parum abfuit quin incurreret: de quo insigniter bene Aelianus II. Var. Hist. 4. Lycurgi dictum est in oratione contra Leocratem: *Delicta tantisper, dum judicata fuerint, apud auctores suos manent: simulatque sententia ac judicium de iis factum fuit, apud eos manent, qui ipsa jure non ulciscuntur ac vindicant.* IDEM.

CAP. VII. 1. *Immissum ab Olympiade*] Sic & infra XXVI. 3. 6. in subsessorem alieni matrimonii percussores immissi. Ea vis nimirum est muliebris zelotypiae: quam furori leonino recte comparat Ovidius de Arte II. 373. Et instar miraculi sunt habenda, quae Plutarch. Virt. Mul. c. 42. de Stratonica: Valer. Max. VI. 7. de Africani prioris uxore Aemilia: Sueton. Aug. 71. 3. de Augusti Livia. Saxo lib. XII. de Erici II. Danorum regis Botilda, maritorum extraneos amores juvantibus, tantum abest ut impedientibus, memorant. IDEM.

Nec ipsum Alexandrum] MSS. mei non agnoscunt τὸ *Alexandrum.* & videtur posse abesse citra sententiae interimentum. MOD.

3. *Ex noverca* &c.] Haec usque ad verba, *praeparatos habuit*, absunt ab optimis libris: habentur tamen in uno Cujacii codice, neque videntur rejicienda. Ad ea vide Plutarchum in Alexandro. BONGARS. Eadem quoque absunt a Cod. I. Voss. GRONOV. Ex Cleopatra puta, Attali, cum quo in convivio Alexandrum jurgasse mox addit, sorore. VORST.

Eoque actum] Iidem MSS. mei, *eoque factum.* quod prae vulgato placet. Sane etiam Bongarsius in MS. *factam* pro *actum* se reperisse fatetur, quo magis confirmatur etiam nostrum illud. MOD. Rectius est *factum.* SEBIS. Codex aliquis MS. *factam.* Unde legendum videtur *factum.* VORST.

Cum Attalo] Plutarchus Alexand. c. 15.

ipso patre jurgaret: [4] adeo ut etiam stricto gladio eum Philippus consectatus sit, aegreque a filii caede amicorum precibus exoratus. [5] Quamobrem Alexander ad avunculum se in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat: [6] vixque revocanti mitigatus est patri, precibusque cognatorum aegre redire compulsus. [7] Olympias quoque fratrem suum Alexandrum Epiri regem in bellum subornabat: perviciissetque, ni filiae nuptiis pater generum occupasset. [8] His stimulis irarum utrique Pausaniam, de impunitate stupri sui querentem, ad tantum facinus impulisse creduntur. [9] Olympias certe fugienti percussori equos quoque praeparatos habuit. [10] Ipsa deinde, audita regis nece, cum titulo officii ad exsequias cucurrisset, in cruce pendentis Pausaniae capiti, eadem nocte qua venit, coronam auream imposuit: quod nemo alius audere, nisi haec, superstite Philippi filio, potuisset. [11] Paucos deinde post dies refixum corpus

c. 15. refert Alexandrum in ista contentione scyphum in Attalum conjecisse. BERNEC.

6. *Precibusque cognatorum*] Mallem illud *que* vel delere, cum praecedat proxime, vel mutare in *quoque*. SCHEFF.

7. *In bellum subornabat*] Hic locus mihi valde suspectus est. Exponunt quidem *subornare* verbum per *instigare*, verum an sic boni loquantur auctores, quaero adhuc, nec invenio. Considerent doctiores. IDEM.

8. *His stimulis irarum utrique*] Et hic Juntae non male: *uterque*. GRAEV. Editio Juntina teste Graevio, *uterque:* id quod Graevio & placet. Verum nihil novi vocem pluralis numeri *utrique* de duabus personis singulis usurpari. Nepos XX. 2. 2. *utrique Dionysii*, pro uterque Dionysius. Vide & Indices in Nepotem, & in Florum. VORST. Nemo hic quicquam movisset, nisi editio Juntina ex praestantissimis codicibus expressa, & ex qua tot loca Justini pessime habita sunt emendata, lectionem elegantiorem objecisset. GRAEV.

10. *Titulo officii*] Infra XXIII. 2. 8. est, *exequiarum officium implere*. Tacitus absolute Annal. III. 32. *Officio fungi*. zur Leich dienen. Alias *officii* vox generatim ea significat, quae cultus, honoris & studii causa superioribus aut amicis exhibemus. Ejus generis Tertullianus in lib. de Idololatria, plura simul enumerans, *Circa officia*, inquit, *privatarum & communium solennitatum*, *ut togae purae*, *ut sponsalium*, *ut nominalium nullum putem periculum*. Et post inter officia refert *deductionem magistratuum*, *candidatorum*, *funeris salutationes*, item *recitationes*, & alia. BERNEC.

Superstite Philippi filio] Quippe inqui-

corpus interfectoris super reliquias mariti cremavit, & tumulum ei eodem fecit in loco, parentarique eidem quotannis, incussa populo superstitione, curavit. 12 Post haec Cleopatram, a qua pulsa Philippi matrimonio fuerat, in gremio ejus prius filia interfecta, finire vitam suspendio coëgit, spectaculoque pendentis ultione potita est, ad quam per parricidium festinaverat. 13 Novissime gladium, quo rex percussus est, Apollini sub nomine Myrtales consecravit: hoc enim nomen ante Olympiadis parvulae fuit. 14 Quae omnia ita palam facta sunt, ut timuisse videatur, ne facinus ab ea commissum non probaretur.

CAP.

quieturo, & vindicaturo. IDEM.

12. *Cleopatram*] Pausaniae in Arcadicis, non convenit cum hac narratione. BONGARS

In gremio ejus prius filia interfecta] Legendum fortasse, *filio interfecto*. Certe ex IX. 7. 8. apparet, Philippum ex Cleopatra & filium suscepisse; quem ut regni aemulum Alexander timuerit. VORST. · Mallet Vorstius, *filio interfecto*. Et sane filium cum ipsa interfectum ait & Pausanias, licet in aliis dissentiat. SCHEFF.

Ultionem potita est] Ita quidem ex MSS. edidit Bongarsius. Antiquiores editiones *ultione*. Et perinde sane est: & utraque constructio satis usitata. VORST.

Parricidium] Hoc est, Philippi caedem. FREINSH.

13. *Gladium quo rex percussus est*] *Percutere*, pro occidere, non infrequens. Suetonius Calig. 3. *Hostem cominus saepe percussit*. Epitome lib. LXXXIII. Livii. *Ipse se percussit*. Aur. Victor Tarquinio Pr. *Quod in praelio hostem percussisset*. Inde *percussores* dicti, qui ad aliquem obtruncandum immittuntur. VORST.

Sub nomine Myrtalis consecravit:] Sic & Alexander Pheraeus, (ut est apud Plutarchum in Pelopida cap. 53.) tyrannus ille omnium immanissimus, cum avunculum suum Polyphrona peremisset, hastam, qua facinus patraverat, coronatam sacravit, eique ut Deo rem divinam fecit, *Tychona* appellans, forte quod ictu non fuisset frustratus παρὰ τὸ τυγχάνειν. Atque hic mos a Graecis ad Romanos transiit: Suetonius Calig. 24. 10. *Tres gladios in necem suam praeparatos, Marti ultori, addito elogio, consecravit*. Idem auctor Vitellio 10. 8. *Pugionem, quo se Otho occiderat, in Agrippinensem Coloniam misit Marti dedicandum*. Dio in Antonino Caracalla sub fin. Καὶ τὸ ξίφος, δι' οὗ τὸν ἀδελφὸν ἀπεκτόνει, ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ ἐτόλμησε. Huc igitur respexit gravis scriptor Tertullianus, dum ait in de Resurrect. carnis: *Gladius bene de bello cruentus, & melior homicida, laudem suam consecratione pensabit*. Vide eruditissimum Lipsium ad Tacit. lib. XV. Annal. Not. 160. MOD. Lege, *Sub nomine Myrtales, consecravit. Hoc enim nomen ante Olympiadi parvulae fuit*. Nam Μυρτάλη prius appellata est Olympias. VOSS. Omnino scribendum, *Myrtales*. Unde ΜΥΡΤΑΛΗ in Inscript. Gruter. p. 794. 4. GRONOV.

15. *Ne facinus ab ea commissum non probaretur*] Ex interpunctione, quam post vocem *commissum* inferunt editiones pleraeque, paucis intellectum hunc locum apparet. Verbum

CAP. VIII. [1] Decessit Philippus quadraginta & septem annorum, cum annis viginti & quinque regnasset. [2] Genuit ex Larissaea saltatrice filium Aridaeum, qui post Alexandrum regnavit. [3] Habuit & alios multos ex variis matrimoniis regio more susceptos, qui partim fato, partim ferro periere. [4] Fuit rex armorum quam conviviorum apparatibus studiosior; [5] cui maximae opes erant instrumenta bellorum: [6] divitiarum quaestu quam custodia sollertior. Itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat. [7] Misericordia in eo & perfidia pari jure dilectae. Nulla apud eum turpis ratio vincendi. [8] Blandus pariter, & insidiosus alloquio; qui plura promitteret, quam præstaret: in seria

probare hujus obscuritatis causa est, quod Justinus pro *convincere* accepit, hoc sensu, Omnia ita palam egisse, quasi metueret, ne non ab ea commissum appareret. Ceteri *probare* pro *approbare* intellexerunt. FREINSHEM. Hoc est, *non convinceretur*, inquit Freinshemius. Sed & hoc loquendi genus nescio, an occurrat alibi. Et quid? si Justinus scripsit, *proderetur*, id est, divulgaretur, enunciaretur, sed contra, maneret in occulto. Sententia longe aptior toti loco. SCHEFF.

CAP. VIII. 3. *Partim fato* &c.] Sic infra XXXIX. 4. 7. *Spiritum non fato, sed parricidio dedit.* Ita Tacitus Annal. II. 71. 2. *Fato concedere*, & *intercipi*, inter se opponit: quorum illud *sua morte defungi* est Suetonio Caes. 89. 1. hoc est, ex naturae communi lege obire. Alio quam noster auctor sensu Livius IX. 18. 13. *suo fato mori* de eo dixit, qui quidem in praelio, proindeque violenta morte, sed sine reipubl. discrimine occumbit. BERNEC.

4. *Fuit rex*] Locum hunc adducit Saresberiens. Policratici lib. V. cap. 12. & MSS. lectionem comprobat. BONGARS. MS. *fuit tam rex.* Quare credo, Justinum scripsisse, *Fuit autem rex.* Conjunctionem *autem* compendiose *au* scriptam, & mox ex praecedentis vocis fine praefixam illi litteram *t*, errorem peperisse. SCHEFF.

Apparatibus studiosior] Casu dandi, quomodo & Plautus Mil. III. 1. 205. *Adulterio studiosus.* Et Amphit. I. 1. 12. *Servitus opulento homini*, hoc est, quam quis servit opulento. Sallust. Hist. III. 5. 10. *Facta consultaque Alexandri aemulus.* Casus verbi tribuitur nomini, ut notat Turneb. Adversar. XXX. 34. Vide Vechner. Hellenolex. 141. f. BERNEC.

7. *Perfidia*] Notat Pausanias in Arcadicis, & Plutarchus Pelopida. BONGARS.

8. *Qui plura promitteret*] Plutarchus in Aemilio c. II. tradit, Antigonum regem populari joco dictum fuisse *Dosonem*, (quasi *Dabonem* dicas) eo quod esset promissor quidem, at non effector pollicitorum. Sed & ob eandem caussam cum Atheniensium ducis *Charetis pollicitationes* in proverbium abiere: tum etiam Imp. Pertinax *Chrestologus*, hoc est, verbis munificus, est appellatus, teste Capitolino in ejus vita cap. 13. Titus tamen a domesticis admonitus, quasi plura polliceretur, quam praestare posset, *Non oportere*, ait, *quemquam a sermone Principis tristem discedere.* Sueton. Tit. 8. 3. BERNEC.

In

ſeria & jocos artifex. [9] Amicitias utilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in odio, in gratia offenſam ſimulare, inſtruere inter concordantes odia, apud utrumque gratiam quaerere, ſolemnis illi conſuetudo. [10] Inter haec eloquentia inſignis, oratio acuminis & ſollertiae plena; ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventionum deeſſet ornatus. [11] Huic Alexander filius ſucceſſit & virtute & vitiis patre major. [12] Vincendi ratio utrique diverſa. Hic aperta vi, ille artibus bella tractabat.

In ſeria & jocos] Quod & in artibus Sullae numerat Salluſt. Jug. 9. 6. 3. IDEM.

9. *Amicitias utilitate*] Ovidius de Ponto II. 3. 8.

Vulgus amicitias utilitate probat.

Addendi Cic. de Amicit. cap. 21. m. Salluſt. Catil. 10. 5. Noſter infra XXII. 7. 3. IDEM.

Gratiam fingere in odio, inſtruere inter concordantes odia,] Juntae: *Gratiam fingere in odio, in gratia offenſam ſimulare, inſtruere inter concordantes odia.* Quod non temere ſpreverim, ſi MSS. accedat auctoritas. In aliis vetuſtioribus editionibus haec verba *in gratia offenſam ſimulare* paullo ſuperius poſt *inſidioſus* leguntur. Ibi vero C. Barthius ad Claudianum ex MS. legit. *blandus per iram & in gratia.* GRAEV. Editio Juntina teſte Graevio additum hic habet, *in gratia offenſum ſimulare:* id quod huic loco apprime & quadrat. Habentque idem & Becharii aliaeque editiones veteres; ſed alieno tamen loco, id eſt, paulo ante poſt verba *blandus pariter.* VORST.

10. *Eloquentia inſignis* &c.] Demoſthenes ipſe Philippum *ſub Sole hominum eloquentiſſimum* appellat in Orat. de Falſ. Legat. & Polyaenus IV. Strategem. non minores eum res oratione quam praelio confeciſſe ſcribit, & pluris aeſtimaſſe verbis quam armis partas victorias. Harum enim partem ſibi vendicare miſites exiſtimabat: illas ad ſuam unius laudem pertinere. Adde Notam ad VI. 5. 5. Plut. Alex. 6. m. *Sophiſtarum more facundiam ſuam oſtentaſſe*, ait. BERNEC.

Eloquentia, & inſignis oratio] Angl. *eloquentia inſignis, oratio acuminis & ſolertiae plena.* Longe melius, quam quod vulgatur. SCHEFF. Haec & ſequentia longe correctius & plenius ex antiquo codice iidem Oxonienſes ediderunt, nimirum: *Inter haec eloquentia inſignis, oratio acuminis & ſolertiae plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventio, nec inventionibus deeſſet ornatus.* Optime & certiſſime. Priora, *inter haec eloquentia inſignis, oratio acuminis & ſolertiae plena*, firmat quoque Juntina. Mallem tamen: *nec inventioni deeſſet ornatus.* Mox expunxi eodem codice jubente in his verbis, *itaque vincendi ratio utrique diverſa*, τὸ *itaque.* GRAEV.

Nec facilitati inventionum deeſſet ornatus] Joh. Saresberienſis, ubi haec citat, id eſt, v. 12. numero ſingulari, *inventionis*, quod & concinnius videtur; quia aliquot ejusdem numeri voces antecedunt. VORST.

12. *Hic aperte, ille artibus bella tractabat.*] Antiquiores editiones, *aperta vi.* Cui conſonat quod codices quidam MSS. quos Bongarſius vidit, & J. Saresberienſis habent, *aperta.* VORST. Vorſtius etiam hic ex eodem mallet *aperta vi.* Ego ſuſpicor, illud *vi* eſſe gloſſam vocis *aperte.* SCHEFF. Angl. *Hic aperta vi.*

bat. Deceptis ille gaudere hostibus, hic palam fusis. [13] Prudentior ille consilio, hic animo magnificentior. [14] Iram pater dissimulare, plerumque etiam vincere: hic ubi exarsisset, nec dilatio ultionis, nec modus erat. [15] Vini nimis uterque avidus: sed ebrietatis diversa vitia. Pater de convivio in hostem procurrere, manum conserere, periculis se temere offerre: Alexander non in hostem, sed in suos saevire. [16] Quamobrem Philippum saepe vulneratum praelia remisere: hic amicorum interfector convivio frequenter excessit. [17] Regnare ille cum amicis volebat, hic in amicos regna exer-

vi. Suspicor Justinum scripsisse: *Hic vi, ille artibus bella tractabat.* Haec enim oppositio idonea, quae est inter vim & artes. Postea venisse, qui per glossam *aperte* illud *vi* exponeret. Qua transsumta in textum, cum liqueret, *aperte vi* non cohaerere, accessisse correctorem, ac fecisse, *aperta vi*, quod in Anglicanam est derivatum. IDEM. Juntinae, ut aliae vetustiores, nec non codices Britannici, & Sarisburiensis: *Hic aperta vi, ille artibus bella tractabat.* Unde Schefferus non male colligit, Justinum scripsisse: *Hic vi, ille artibus bella tractabat.* Sed non frustra in tot libris *aperta* legitur. Mihi videtur Justini manus esse: *Hic aperte & vi, ille artibus bella tractabat.* *Artes* sunt strategemata, quae *furta belli* dicuntur. Hinc *furtiva victoria* XI. 6. est artibus & strategemate parta: cui opponitur, quae aperte & vi est parta. Plaut. Amphit. *Id vi atque virtute militum victum atque expugnatum est oppidum.* Sequentia Justini verba haec explicant. Cum decipiuntur hostes, artibus bellum tractatur, seu ut lib XI. loquitur, *astu agitur*, cui bello convenire ibidem dicit occulta consilia, cum palam funduntur hostes, aperte & vi bellum geritur. GRAEV.

14. *Hic ubi exarsisset, nec dilatio ultionis, nec modus erat.*] Probo & hic Juntarum lectionem: *Huic, ubi exarsisset, nec dilatio ultionis, nec modus erat.* GRAEV.

Nec dilatio ultionis, nec modus erat.] Angl. *non dilationem ultionis, nec modum adhibere.* Etiam hoc tribuo glossatori. SCHEFF.

15. *Patri mos erat etiam de convivio in hostem procurrere*] Angl. *Pater de convivio in hostem pr.* Praefero hanc lectionem vulgatae, *Patri mos erat etiam de* &c. quam puto natam ex eo, quod quis crederet mutilum illud *procurrere*, & explendum per *mos erat.* IDEM. Foedum centonem, quem hic scioli affuerant Justino, resecuerunt Oxonienses optimarum membranarum subsidio, quos ego sequor, & merito laudat Schefferus. Sic autem illi: *Pater de convivio in hostem procurrere.* Mox iidem: *Alexander in amicos hostium more saevire.* Sed quia in sequente periodo habetur, *in amicos regna exercebat*, non est vero simile eandem vocem in tam paucis versibus iterari a scriptore cultissimo. Itaque ab aliorum codicum scriptura hic minime discedendum mihi esse putavi. *Saevire* tamen recepi ex Anglicanis libris cum Oxoniensibus. GRAEV.

16. *Amicorum interfector*] Angl. *amicis interfectis.* Videtur hoc rectius respondere praecedenti, *vulneratum.* IDEM.

17. *Cum amicis* &c.] Est haec ea species amicitiae, quam Aristot. Eth. VIII.

exercebat. Amari pater malle, hic metui. [18] Litterarum cultus utrique similis. Sollertiae pater majoris, hic fidei. [19] Verbis atque oratione Philippus, hic rebus moderatior. [20] Parcendi victis filio animus & promtior & honestior; ille nec sociis abstinebat. Frugalitati pater, luxuriae filius magis deditus erat. [21] Quibus artibus orbis imperii fundamenta pater jecit, operis totius gloriam filius consummavit.

VIII. 7. φιλίαν καθ' ὑπεροχὴν appellat, qualis inter imperantem ac subditum. De his Plinius Panegyr. c. 85. *Cum plurimis amicitiis fortuna principis indigeat, praecipuum est principis opus, amicos parare.* Et Tacit. Hist. IV. 7. *Nullum majus boni imperii instrumentum, quam boni amici. Non enim exercitus, neque thesauri, praesidia regni sunt, verum amici*, Micipsa judice apud Sallust. Jug. 10. 5. Alia regiae amicitiae exempla sunt, infra XXX. 1. 3. & XXXIV. 3. 3. Porro de his *amicis comitibusque* Principum exactissime, ut omnia, Salmasius ad Spartiani Hadrianum cap. 18. Junge Lipsium Not. 29. ad lib. VI. Annal. Taciti. BERNEC.

Nolebat] Sebis. vult, *volebat*, ut sibi constet antithesis. BERNEC. Optime Sebisius: *Regnare ille cum amicis volebat.* Philippus consiliariis & ducibus suis multum tribuebat, illorumque consilium & auctoritatem in gerenda republica saepe sequebatur, Alexander vero solus omnia administrabat, superbeque ac crudeliter in eos, ut Clitum, Parmenionem, Philotam, aliosque, consulebat. GRAEV.

Volebat] Hic sensus Justini est per oppositionem: Philippus, qui civilis princeps esset, cum amicis potestatem participabat; Alexander contra, qui comitatis Macedonicae oblitus esset, merus rex erat, durus homo, & qui apologum illum Aesopi de leone nimis studiose legerat. Aliter hunc locum legebat Sebisius, vir, ut pluries dixi, ingeniosus; sed explicatio nostra omnem mutationem excludit. Legebat ille, *nolebat.* FABER. Sebisius legendum putat, *volebat:* idque adeo probat Graevius, ut receperit in textum. Nimirum sensus ipsis est visus hic esse, quod Philippus non solus, sed una cum amicis regnare voluerit, & amicos in regni quasi societatem susceperit. Mihi tamen rectius videtur *nolebat*, quod in antiquioribus est, & ab ipso Bongarsio, ut in MSS. quoque observatum, retentum est. Vult sane auctor Philippi & Alexandri morum diversitatem exponere. Cum ergo de Alexandro per affirmationem scribere vellet, *Hic in amicos regna exercebat*, de Philippo videtur scribere voluisse per negationem, *Regnare ille cum amicis nolebat.* Sed observandum *cum amicis* esse pro *apud amicos*; & sensum esse, quod Philippus apud amicos, id est, consiliarios suos regnare noluerit, neque potentiam suam regiam apud eosdem ostentaverit, aut quemquam eorum interfecerit. *Cum* pro *apud* usitatissimum. Ut *queri cum aliquo* pro *queri apud aliquem.* VORST. *Volebat* Angli quoque probant. GRAEV.

20. *Parcendi victis filio animus & promtior & honestior*] Sichardi & Coloniensis editiones additum habent, *Ille nec sociis abstinebat:* ut adeo hic quoque patri & filio diversa tribuenda sint. VORST. Juntina: *Parcendi victis filio animus & promtior & honestior, ille nec sociis abstinebat.* quod & in Sichardi & Coloniensi editione legi auctor est Vorstius. Et sane requirunt hoc patris & filii virtutes & vitia perpetuo sibi collata & opposita. GRAEV.

LIBER X.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Artaxerxis Mnemonis filii in patrem conspirant: sed conspiratione detecta, parricidii pœnas dant.*
2 *Causa parricidii ex libidine nata.*
3 *Ochus, Artaxerxis successor, cognatorum principum strage regiam replet. Codomannus Armeniis praefectus, rex Persarum constituitur.*

CAPUT I.

1 Artaxerxi regi Persarum ex pellicibus centum & quindecim filii fuere, sed tres tantum justo matrimonio suscepti, Darius, Ariarathes, & Ochus. a Ex his Darium contra morem Persarum, apud quos rex non

CAP. I. 1. *Artaxerxi*] Qui *Mnemon* dictus est. Ejus vitam scripsit Plutarchus, quem vide, & Aelianum fine lib. IX. Justitiae eum fama floruisse Probus, & idem Plutarchus auctores sunt. BONGARS.

Ex pellicibus] Quarum sexaginta & trecentas Artaxerxi tribuit Plutarchus in ejus vita cap. 43. Totidem Dario Curtius III. 3. 36. ipsique Alexandro Persicis moribus corrupto, idem VI. 6. 8. ut & Diodorus XVII. 77. qui addit, hunc tantum numerum (Curtius VI. 2. 2. *gregem* appellat) eos ideo affectasse, ut accederent ad numerum dierum anni. Ceterum Ioniam regi Persico tot pellices suppeditasse tradit Maximus Tyr. Serm. 33. BERNEC.

Darius, Ariarates & Ochus] Tres hosce filios justo matrimonio susceptos asserit auctor. Cum Plutarchus quartum adjiciat *Arsamem*, ultimi Darii patrem. Porro Justinus ultimum Darium Codomannum, quendam vocatum ait, & regem postea factum ob pristinae virtutis memoriam; Darium autem vocatum, ne quid regiae majestati deesset. Quid aliud voluit quam obscurum genere fuisse, & proxime post regem Ochum rexisse? cum Diodorus post Ochum veneno sublatum, Arsen aliquot annos regem fuisse scribat, ac post eum Darium Arsamis filium, de quo singulare certamen in Cadusiis factum refert, nihil de Codomanno memorans. GLAREAN.

Ariarates] Vett. *Aralratus*. Plutarcho in Artax. cap. 48. *Ariaspes*. BONGARS. Juntae: *Ariarchus*. Non longe abeunt MSS. in quibus *Aralractus* & *Aratratus*. Vindobonensis: *Ariaractes*. GRAEV. In edit. Juntarum, *Ariarchus*. Editio Viennensis, *Ariaractes*. MSS. quidam, *Aralratus*, *Aralractus*. Nugae. Barbara nomina sunt, & non tanti ut examinentur in statera aurificis, sed in trutina populari. *Ariarathes* quidem

non nisi morte mutatur, per indulgentiam pater regem vivus fecit; [3] nihil sibi ablatum existimans, quod in filium contulisset; sinceriusque gaudium ex procreatione capturus, si insignia majestatis suae vivus in filio conspexisset. [4] Sed Darius, post nova paternae pietatis exempla, interficiendi patris consilium cepit. [5] Sceleratus, si solus parricidium cogitasset; tanto sceleratior, quod in societatem facinoris adsumtos quinquaginta fratres fecit parricidas. [6] Ostenti prorsus genus, ubi in tanto populo non solum sociari, verum etiam sileri parricidium

dem mihi Cappadocicum nomen videtur, sed tamen & Persicum esse potest. Faber.

2. *Per indulgentiam*] Simul etiam ne se mortuo regnum novis bellis fratrumque certaminibus implicaretur. Plutarchus in Artax. cap. 41. *Cohibentur pravae aliorum spes, si successor non in incerto sit.* Tacit. Annal. III. 56. Bernec.

Pater regem &c.] Hoc *pater* mihi est suspectum, glossatorisque, non Justini, videtur. Scheff.

Regem vivus fecit] Inconsulte. Vide sapientissimum Syracidem XXXIII. 20. & seqq. Feliciore tamen successu Ptolemaeus, infra XVI. 2. 8. Bernec.

3. *Existimans*] MSS. habent, *aestimans*, quod notandum. Solent quippe alii quoque ita loqui, ipseque noster alicubi. Vide sup. IV. 7. Scheff.

Gaudium ex procreatione &c.] Apollon. Rhod. I. Argon. 973.

παίδεσσι γηθόμενος μεμέλητο.

& Cic. V. de Finib. 23. *A procreatoribus diliguntur nati. Procreatio* Platoni de Legibus est ἐπιτελείωσις παίδων. Gronov.

6. *Ostenti prorsus genus, ubi in tanto populo sileri parricidium potuit*] Freinshemius in Notis ad Curt. VIII. 6. 12. legendum putat, *uti potuerit*. Vulgaris loquendi ratio esset, *Ostenti genus est, quod parricidium sileri potuit*. Jam notum quidem est, *ut* poni interdum pro *quod*; ejusque rei exempla supra ad V. 3. 3. ex ipso nostro congesta sunt: sed nescio tamen, an retinendum hic potius sit *ubi*: quia & omnes codices ita habent, & verbum non conjunctivi, sed indicativi modi subjunctum est, & ipsum denique *ut* sequitur. Ceterum *ubi* pro *si* aut *quia* non insolens. Caecina in Ep. ad Cic. quae est septima lib. VI. *Ubi hoc tu omnium patronus facis, quid me sentire oportet?* Valerius Max. V. 3. ext. 2. *Quid aliae faciant urbes, ubi etiam illa tam ingrata extitit?* Vorst. Illud *ubi* explicant per *si*, vel *quia*. Mihi tamen locus videtur corruptus, cumque Freinshemio scribo *uti*, vel potius *ut*, cum illud *i* ex sequenti voce huic adhaeserit. Ceterum illud *ut* non puto positum pro *quod*, sed usurpatum pro *quomodo*, *qua ratione*. Ut supra I. 5. *Scribit ei, ut ablegatus in Persas ab avo fuerit, ut occidi eum parvulum avus jusserit, ut beneficio suo servatus sit.* Qui locus huic est prorsus similis, cujus exemplo etiam mox *potuerit* pro *potuit* scribendum. Scheff.

In tanto populo] Hoc est, in tanta multitudine filiorum, audaci satis metaphora, qualis est etiam apud Gregoram III. 1. ὁ δῆμος μειρακίων. Ita Senec. Benef. VI. 33. *populus amicorum.* Florus I. 1. 17. *populus virorum.*

cidium potuit: ut ex quinquaginta liberis nemo inventus ſit, quem aut paterna majeſtas, aut veneratio ſenis, aut indulgentia patris, a tanta ſceleris immanitate revocaret. [7] Adeone vile paternum nomen apud tot numero filios fuit, ut, quorum praeſidio tutus etiam adverſus hoſtes eſſe debuerat, eorum inſidiis circumventus, tutior ab hoſtibus, quam a filiis fuerit?

CAP. II. [1] Cauſa parricidii ſceleratior ipſo parricidio fuit. [2] Occiſo quippe Cyro fraterno bello, cujus mentio ſupra habita eſt, Aſpaſiam pellicem ejus rex Artaxerxes in matrimonium receperat. [3] Hanc patrem cedere ſibi, ſicuti regnum, Darius poſtulaverat: qui pro indulgentia ſua in liberos primo facturum ſe dixerat: [4] mox pœnitentia ductus, ut honeſte negaret, quod temere promiſerat, Solis eam ſacerdotio praefecit, quo perpetua illi ab

rum. Audacius Manilius, *aërei populi*, de avibus: & *populos exponere captos*, de piſcibus. Columella IX. 13. *Duo populi conjungi debent*, de apibus. Apulejus lib. VI. *Scpedum populorum undae*, de formicis: de quibus & Proverb. XXX. 25. *Formicae populus infirmus.* Audaciſſime Sidonius VI. 1. *Scelerum populus*, pro copia peccatorum: ubi plura id genus exempla notavit Savaro. BERNEC. Ovid. XI. Met. 635.

At pater e populo natorum mille ſuorum
Excitat &c.

Et Senec. Ep. 105. *Habet unusquisque aliquem cui tantum credit, quantum ipſi creditum eſt: ut garrulitatem ſuam cuſtodiat, & contentus ſit unius auribus, populum faciet.* Id I. Nat. Quaeſt. 5. *Sunt quaedam ſpecula ex multis minutisque compoſita: quibus ſi unum oſtenderis hominem, populus apparet.* Et Plinius XXXV. Nat. Hiſt. 2. *Semper defuncto aliquo, totus aderat familiae ejus, qui unquam fuerat, populus.* GRONOV.

7. *Adeone vile paternum nomen*] Angli ſine interrogatione, *adeo vile*. Probo. SCHEFF.

CAP. II. 2. *Fraterno bello*] Id eſt, fratris, Artaxerxis, bello. Eſt autem *fratris bellum*, id quod cum fratre geritur; quemadmodum *bellum Atheniensium*, dicitur id quod geritur cum Athenienſibus III. 6. 10. & *Alexandri*, quod cum Alexandro XIII. 5. 9. Sic & paulo poſt *jurgia patris* ſunt jurgia cum patre, vel in patrem. VORST.

Supra] Fine libri quinti. BERNEC.

3. *Cedere*] Sichardus mallet, *credere*. Non bene. Vide Notam ad I. 10. 12. IDEM.

Darius poſtulaverat] Lex erat apud Perſas, δωρεὰν αἰτεῖν τὸν ἀναδειχθέντα, καὶ διδόναι τὸν ἀναδείξαντα πᾶν τὸ αἰτηθὲν, ἄνπερ ᾖ δυνατόν. Plutarchus Artaxerxe c. 42. BONGARS.

Pro indulgentia ſua in liberos] Poſtrema duo vocabula pro gloſſematiis habeo, ac propterea puto delenda. SCHEFF.

4. *Solis eam ſacerdotio praefecit*] Plutarch. Artax. c. 43. Dianae quae eſt Ecbatanis, ἣν Ἀνεῖτιν καλοῦσιν. BON-

ab omnibus viris pudicitia imperabatur. [5] Hinc exacerbatus juvenis, in jurgia primo patris erupit: mox facta cum fratribus conjuratione, dum patri insidias parat, deprehensus cum sociis, poenas parricidii diis paternae majestatis ultoribus dedit. [6] Conjuges quoque omnium cum liberis, ne quod vestigium tanti sceleris exstaret, interfectae. [7] Post haec Artaxerxes morbo ex dolore contracto decedit, rex quam pater felicior.

Cap. III. [1] Hereditas regni Ocho tradita, qui timens parem conjurationem, regiam cognatorum cae-

Bongars. Simillima ratione in India occidentali, toto Pervano tractu, priusquam sacris Christianis imbuerentur, *crebra & magna templa dicata Soli, & in iis virgines saepe ducentas fuisse.* Lipsius Syntagm. de Vesta cap. 15. refert: *è quibus si qua corpus polluisset, morte luebat, nisi tamen è Sole se concepisse* (ride superstitiosam credulitatem) *sancte adjurasset.* Bernec.

5. *In jurgia*] Quidam MSS. *in injuriam*. *Injuria* etiam verbis fit, ut JCti docent. Tertull. *Omnis injuria, seu lingua, seu manu incussa.* Bongars.

Deprehensus] Conjurationem prodente quodam eunucho. Plutarch. Artax. c. 45. Bernec.

6. *Conjuges quoque omnium cum liberis*] Ammian. Marcellin. xxiii. 31. *Leges apud Persas impendio formidatae, inter quas diritate exuperant latae contra ingratos & desertores, & abominandae aliae, per quas ob noxam unius omnis propinquitas perit.* Exempla sunt apud Herodot. iii. 119. & in Epistola Artaxerxis apud lxx. Interpretes cap. viii. ii. Esther. Neque mitior lex Macedonum, *qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui regi insidiati essent, cum ipsis necarentur.* Curtius vi. 11 28. Quomodo & Impp. Arcadii & Honorii constitutione, poena in partem ad filios extenditur, quorum parentes laesae majestatis reatum incurrerunt. L. 5. Cod. ad L. Jul. Maj. Idem.

7. *Morbo ex dolore contracto*] Ὑπὸ λύπης καὶ δυσθυμίας. Plut. Artax. In libello περὶ φιλαδελφίας mendose legitur Ξέρξης pro Ἀρταξέρξης. Bongars. Infra xxxii. 3. 4. *Morbo ex aegritudine animi contracto.* & xxxviii. 2. 2. *Ex aegritudine collecta infirmitate.* Nam *aegritudo*, & *aegritudo animi* nihil aliud quam dolor. Vorst

Rex quam pater felicior.] Ita de Augusto Suetonius, & Tacit. iii. Ann. 24. 2. Bernec.

Cap. III. 1. *Ocho*] Qui & ipse *Artaxerxes* dictus est. Diodorus lib. xv. extr. Bongars.

Cognatorum] Barn. Brissonius lib. i. de Regno Persico, censet, auctori sermonem hic esse de cognatis Regis honorariis, qui hoc sine re nomen tenuerunt. Et sane tributum apud Persas id nomen iis quoque, qui nulla sanguinis cognatione regem attingerent, apparet ex iii. Esdr. iv. 42. & Josepho xi. Antiquit. 4. Ubi rex Darius inter cetera victoriae praemia, tribus satellitibus hoc quoque proposuit: *Et cognatus meus vocaberis.* Alexandrum etiam hoc honore Persas quosdam affecisse, Arrianus lib. vii. pag. 153. f. memorat. Adde Diodorum xvii. 20. &c. Curtium iii. 3. 20. & iv. 11. 1. Instar moris hujus & in aulam Imperatorum Orientis postea translatum est, ut quidam honoris caussa Βασιλεοπάτορες, *Imperatoris patres*, dicerentur, quo de Meursii Glossa-

caede & strage principum replet, nulla non sanguinis, non sexus, non aetatis misericordia permotus; scilicet ne innocentior fratribus parricidis haberetur. 2 Atque ita veluti purificato regno, bellum Cadusiis infert. 3 In eo cum adversus provocatorem hostium Codomannus quidam omnium favore processisset, hoste caeso, victoriam suis pariter, & prope amissam gloriam restituit. 4 Ob haec decora idem Codomannus praeficitur Armeniis. 5 Interjecto deinde tempore, post mortem Ochi regis, ob memoriam pristinae virtutis, rex a populo

Glossarium. Verumtamen hoc loco de *cognatis* proprie dictis esse sermonem apparet cum e subjecta voce *sanguinis*, tum quod addit auctor, *Ochum innocentiorem fratribus parricidis non fuisse, paremque conjurationem timuisse.* Haec enim ad honorarios illos cognatos referri non possunt: quales cum fere plurimi fuerint, (*decem & quinque millia cognatorum* Dario tribuit Curtius III. 3. 20.) quis tantam multitudinem, in quam conjuratio cadere nulla potest, ab Ocho sublatam credat? Qui tamen eorum sublati, hos addita vox *principum* complectitur. BERNEC.

Et strage principum] Hic quoque metuo, ne vox *principum* glossatoris sit, non Justini, qui cum *cognatos* de principalibus viris usurpari apud Persas legisset alicubi, praecedens *cognatorum* ita putavit explicandum. Quanquam ea explicatio hoc loco sit inepta. SCHEFF.

2. *Veluti purificato regno*] Allusio ad morem castrorum, post caedem ducum & militum. Hom. I. Iliad. & alii, tum & Justinus ipse, post mortem Alexandri M. FABER.

Cadusiis] Ita MS. unus: ceteri, *Adusis*: Alii, *adversis*. Vulgo male *Armeniis*, quia in sequentibus legerant Codomannum Armeniis praefectum. Sed *Cadusiis* legendum constat ex Diodoro XVII. 6. a quo haec petenda. BONGARS.

3. *In eo cum adversus provocatorem hostium Codomannus quidem omnium favore processisset, hoste caeso*] Freinshem. exigua mutatione multo concinniora haec facit: *In eo adversus provocatorem hostium Codomannus quidam cum omnium favore processit, & hoste caeso.* BERNEC.

Provocatorem hostium] Seb. non male, *hostem*. IDEM. Aut *hostem* cum Sebisio legendum, aut *hostium* prorsus delendum, quod forte melius. Sane *provocator hostium* esset, qui hostes provocat, ad certamen puta singulare. Jam vero etiam sine illo *hostium* hoc intelligitur. SCHEFF.

Omnium favore processisset] Antiquiores editiones, *cum omnium favore processisset*, quod magis placet. VORST.

5. *Post mortem Ochi*] Ab eunucho Bagoa veneno necati, Diodor. XVII. 5. Cadaver ipsius Bagoas felibus objecit, & ossa quaedam illius exprobrandae crudelitatis causa, convertit in manubria gladiorum. Ælian. VI. Var. Hist. 8. BERNEC.

Post mortem Ochi regis rex a populo constituitur] Codomannus puta. Praeteritur autem Ochi filius Arses, qui & ipse aliquandiu rex fuit. Ochum nimirum ob crudelitatem Bagoas veneno sustulit, inque ejus solio filium Arsen collocavit. Arses vero tribus modo annis

pulo constituitur, Darii nomine, ne quid regiae majestati deesset, honoratus; [6] bellumque cum Alexandro Magno, diu variante fortuna, magna virtute gessit. [7] Postremo victus ab Alexandro, & a cognatis occisus, vitam pariter cum Persarum regno finivit.

annis imperium tenuit, ab eodemque Bagoa una cum prole & ipse interemptus est. Cumque ita stirps regia prorsus exstincta esset, in fastigium istud idem Bagoas evexit Codomannum. Videsis Diodorum Siculum XVII. 5. VORST.

Rex a populo] Cum prius fuisset Ἀστάνδης, seu Ἀσκάνδης, id est, ἡμεροδρόμος, ut Hesychius interpretatur. Plutarchus Alexandro c. 29. & de Fortun. Alex. Orat. I. I. & II. 18. BONGARS.

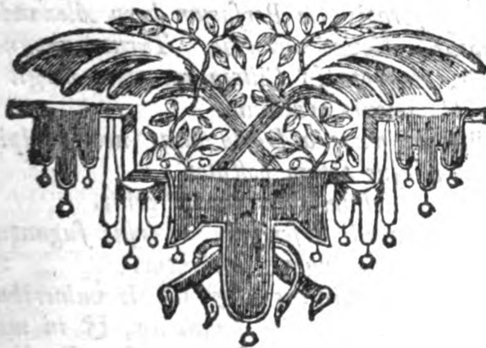
Honoratus] MSS. habent *ornatus*, quod praefero, alterum puto esse glossatoris. SCHEFF.

6. *Alexandro Magno*] Cur Alexander, cur Pompejus, Magni potius dicti sint, quam Maximi, docere & caussam dicere videtur ad illud Virgilii ex divina Æneide, Servius; non ignobilis ille, qui vulgo circumfertur; sed membranaceus noster longe doctissimus. his verbis:

a Magno demissum nomen Julo.

Sicut Alexander; sicut Pompejus. Graeci enim omne magnificum, magnum vocant, ut mater magna: dii magni. Mod. Senec. Epist. 91. 40. *Alexander, Macedonum rex, discere Geometriam infelix coeperat, sciturus quam pusilla terra esset, ex qua minimum occupaverat. Ita dico, infelix, ob hoc, quod intelligere debebat, falsum se gerere cognomen: quis enim esse MAGNUS in pusillo potest?* Vide eundem de Brevit. vitae cap. 14. & Modium hoc loco. BERNEC.

Diu variante fortuna] Imo fere semper adversa. IDEM. Mallem illud *diu* ad praecedentia referre & a sequentibus commate distinguere. Sic enim omnia melius convenirent historiae, cum bellum quidem gesserit diu, fortuna vero cito coeperit variare, ac in Alexandri inclinare partes. SCHEFF.

LIBER

LIBER XI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Occiso Philippo Alexander filius succedit, & Macedones in officio continet.*

2 *Idem paternas Alexandri exsequias curat, civitates Graeciae Corinthum evocat, & ab illis dux constituitur.*

3 *Graecos defectionem molientes coërcet.*

4 *Thebas, victis incolis, evertit, ipsis quoque Atheniensibus infestus.*

5 *In novercae suae cognatos, & in consanguineos suos saevit: deinde bellum Persicum adgreditur.*

6 *Disciplinam militarem ordinat. Persas praelio superat.*

7 *Vitatis insidiis, nodum Gordium fatalem callide solvit.*

8 *Tauro monte transscenso, in gravissimum morbum incidit, & sanitati restituitur.*

9 *Ad alterum praelium apparatus. Atrox pugna. Strages Persarum, & fuga Darii; cujus uxor, mater, filia, captivae ab Alexandro regie excipiuntur.*

10 *Persis superatis, a Persarum luxu Alexander superatur. Novae victoriae. Tyrus expugnata.*

11 *Rhodo, Aegypto & Cilicia receptis, pergit ad Jovis Hammonis oraculum.*

12 *Conditiones pacis a Dario latas non accipit, & regnum ejus totum postulat.*

13 *Tertium praelium quae praecesserint.*

14 *Ejusdem praelii descriptio. Persae fugantur, victores praeda ingenti potiuntur.*

15 *Darius a suis vinctus, & multis vulneribus confossus, salutem dicit Alexandro, & in morte regium animum prodit. Alexander Darii obitum fletu & regia sepultura decorat.*

CAPUT

CAPUT I.

1 In exercitu Philippi, sicuti variae gentes erant, ita, eo occiso, diversi motus animorum fuere. 2 Alii quippe injusta servitute oppressi, ad spem se libertatis erigebant: 3 alii taedio longinquae militiae, remissam sibi expeditionem gaudebant: 4 nonnulli facem nuptiis filiae accensam, rogo patris subditam dolebant. 5 Amicos quoque, tam subita mutatione rerum, haud mediocris metus ceperat, reputantes nunc provocatam Asiam; nunc Europam nondum perdomitam; 6 nunc Illyrios, & Thracas, & Dardanos, ceterasque barbaras gentes fidei dubiae, & mentis infidae: qui omnes populi si pariter deficiant, sisti nullo modo posse. 7 Quis rebus

CAP. I. 1. *In exercitu Philippi, sicuti variae gentes*] Duobus libris XI. & XII. Alexandri Magni, Philippi F. res gestae continentur: quas libris octo Arrianus Nicomediensis complexus est. Exstat de iis etiam Q. Curtii Rufi historia manca & lacera: Eam emendatam, & quantum potest ex Vett. Codd. restitutam edere in animo est. Ero ideo in horum duorum librorum explicatione brevior. Legendus praeter illos Diodori liber XVII. & Plutarchi Alexander, & Orationes duae de Fortuna vel Virtute Alexandri, & Aelian. Var. Hist. III. BONGARS. Praeter commemoratos, Cicero, Plinius, Valerius Maximus, Zosimus, Apulejus, Orosius, aliique multi, hinc inde de Alexandro Magno alius alia in litteras retulerunt. Gualterus etiam, poëta non contemnendus, hoc argumentum peculiari poëmate tractavit, quod ad exemplum Maronis & Statii, *Alexandreida* nominat. BERNEC.

4. *Nonnulli facem nuptiis filiae accensam, rogo patris subditam dolebant*] Simili allegoria, sed inverso usus Valerius Maximus IX. 1. 9. *Ex rogo filii maritalem facem accendit.* VORST.

5. *Et Thracas*] Angl. non agnoscit conjunctionem &. SCHEFF.

6. *Barbaras gentes* &c.] Livius XXII. 22. 7. *Talia sunt barbarorum ingenia: cum fortuna mutant fidem.* Et XXVIII. 17. 5. *Barbaris ex fortuna pendet fides.* BERNEC.

Resisti nullo modo posse] MSS. *Sisti nullo modo posse*, hoc est, salvos esse non posse. Probat hoc dicendi genus & vindicat Gronov. ad Liv. IV. 12. quem vide. GRAEV. *Sisti*, in collectione MSS. Codd. legitur, non autem, *resisti*. Quam Lectionem acriter & copiose probat Doct. ille Gronovius ad Livium. *Sisti non potest*, idem valet, ac si dicas, nullus saluti locus est: tanta clades, tanta calamitas non potest sisti. FABER. Codices quidam MSS. teste Bongarsio, *sisti nullo modo posse*. Quod probat Gronovius ad Liv. IV. 12. & bene Latinum esse adductis variis Livii & aliorum locis demonstrat. Livius lib. II. *Totam plebem aere alieno demersam esse, nec sisti posse, nisi omnibus consulatur.* Ubi *nec sisti posse* idem est quod nec rem salvam esse posse.

rebus veluti medela quaedam interventus Alexandri fuit; [8] qui pro concione ita vulgus omne consolatus, hortatusque pro tempore est, ut & metum timentibus demeret, & in spem sui omnes impelleret. [9] Erat hic annos viginti natus: in qua aetate ita moderate de se multa pollicitus est, ut appareret, plura eum experimentis reservare. [10] Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, praeter mili-

Item: *Qualicumque urbis statu, manente disciplina militari, sisti potuisse*, id est, rem servari, rem salvam esse potuisse. Rursus lib. III. *Si quem similem ejus priore anno inter morbum bellumque irati dii tribunum dedissent, non potuisse sisti*, id est, actum fuisse, pereundum fuisse. Plura id genus praedicto Notarum Gronovii ad Livium loco vide. VORST. MS. *sisti nullo m.* quod probant Gronovius, Graevius, Vorstius. Mihi Justinus scripsisse videtur, *si pariter deficiant, res sisti nullo modo posse.* Sic *rem sistere* Virgilius VI. Aeneid. v. 855.

Hic rem Romanam, magno turbante tumultu,
Sistet eques.

SCHEFF. Angl. *sisti*, quod Notator, non sine ratione probat. Hoc voluit, futurum ut undique impetum faciant. Tac. Hist. V. 21. *Vadam Civilis, Grinnes Classicus oppugnabant: nec jam sisti poterant.* IDEM. Rectius hunc locum exposuit Gronovius, & eum secuti Vorstius & Faber. GRAEV.

7. *Queis rebus*] Angl. *his rebus*, ex glossa. SCHEFF.

Veluti medela] Adspectum principis in calamitate populo solatium esse, fuse Gruterus Dissert. 21. ostendit, ad illud Taciti Annal. XV. 36. *Sueti adversus fortuita adspectu Principis refoveri.* BERNEC.

8. *Vulgus omne consolatus hortatusque pro tempore est*] *Hortari*, pro bonum animum habere jubere. Quod apparet ex eo quod sequitur, *spe omnes impleret.* Ita fere & XI. 3. 1. *In transitu hortatus Thessalos fuerat.* Et XI. 9. 13. *Ad quas visendas hortandasque cum Alexander venisset.* Deinde *pro tempore* idem quod ut tempus fert & postulat, & ut Cicero VI. Ep. ad Fam. 13. loquitur, *pro ratione temporis*, vel, ut Suetonius in Caesare, *pro conditione temporis*; vel denique, ut Plancus in Ep. quae est decima libri IX. Epp. Cic. *ad tempus.* Vide & Lib. de Latinit. mer. susp. cap. 11. VORST.

Pro tempore] Hoc est, *pro conditione temporum*, ut inquit Sueton. Caes. 16. 2. Ita Sallust. Catil. 30. 5. *pro tempore atque periculo exercitum comparare.* Tacitus Annal. XII. 49. 4. *pro tempore rebus turbidis consulere.* longe alio sensu, quam hodie doctos etiam hac uti phrasi videas. Ita Liv. XXX. 10. 6. BERNEC.

Et spe omnes impleret] Bongars. edidit, *& in spem omnes impelleret.* Sequor scriptos libros. Venustior est oppositio, *demere*, *implere.* Et *spe implere* phrasis est Justino familiaris. Impressi quidem etiam addunt *spe sui.* IDEM. Juntae non abeunt a MSS. & editionum aliarum lectione: *in spem sui omnes impelleret.* *Sui* tamen non agnoscunt MSS. sed assentior Bernecceró. GRAEV.

9. *Ita moderate*] De Agricola Tacitus in ejus vita cap. 18. 10. *Ipsa dissimulatione famae, famam auxit, aestimantibus, quanta futuri spe tam magna tacuisset.* BERNEC. Hoc *moderate* non ad proximum *multa*, sed sequens *pollicitus est* referendum. Dicitur autem *moderate polliceri*, qui hoc facit verbis paucis, citra jactantiam & ostentationem sui. SCHEFF.

CAP.

militiae vacationem, dedit: quo facto tantum sibi favoris apud omnes conciliavit, ut corpus hominis, non virtutem regis mutasse se dicerent.

CAP. II. [1] Prima illi cura paternarum exsequiatum fuit; in quibus ante omnia, caedis conscios ad tumulum patris occidi jussit. [2] Soli Alexandro Lyncistae fratri pepercit, servans in eo auspicium digni-

CAP. II. 1. *Prima illi cura*] Diodor. XVII. 2. πρῶτον μὲν τῆς φονικῆς τῆ πατρὸς τ' ἁρμοζούσης τιμωρίας ἠξίωσε &c. BONGARS. Caussa traditur infra XI. 15. 12. BERNEC.

Ad tumulum patris occidi] *Imp. Augustus trecentos ex dedititiis electos, ad aram D. Julio* (patri) *extructam, Idibus Martiis* (qua patrata caedes ejus) *bestiarum more mactavit.* Sueton. Aug. 15. 2. Quo loco plura huc pertinentia Casaubonus. Adde Gruterum ad Hist. Aug. tom. I. p. 72. f. I. BERNEC.

2. *Lyncistarum*] Populus est Macedoniae, qui Λυγκῆσαι dicitur Thucydidi II. 21. 26. Plin. IV. Nat. Hist. 10. Ptolemaeo III. 13. Straboni vero lib. VII. Λυγκισταί, quomodo habent hic Vett. libri. BONGARS. Lege, *Lyncestae pepercit.* Alexander enim ille, qui ex Lyncestia regione vicina Macedoniae erat, *Lyncestes* dicebatur. Unde apud Ovid. XV. Met. 329. *Lyncestius amnis.* GRONOV.

Soli Alexandro Lyncistarum] Nihili est haec lectio, Scribe cum Juntis & aliis antiquis libris & hic & inferius: *Lyncistae.* GRAEV. Lege, *Soli Alexandro Lyncestae G. Antipatri, pepercit.* Iste Alexander Lyncestas, seu Lyncistes, a regione Macedoniae dicebatur, quae Lyncestis sive Lyncistis a Geographis vocatur. Sed quid isthuc, *G. Antipatri;* Id vero est, *genero Antipatri.* Nam quemadmodum F. ponitur pro Filius, P. pro Pater, A. pro Avus, ita & G. pro Gener. At haec nihil sunt, dices, nisi hiberna somnia. Imo autem; nam Alexander iste Lyncista re vera Antipatri gener erat, ut apparet ex cap. 7. *Insidias ei ab Alexandro Lyncista, genero Antipatri, qui praepositus Macedoniae erat.* I nunc, & nega nos bene legere. Et tamen isthaec ridendo dicimus, quanquam ridendo & paucis vera proloqui licet, ut ait Magister ille noster. FABER. Editur vulgo, *Lyncistarum fratri.* Solus Cl. Graevius, cum in vetere editione Juntina legisset, *Lyncistae fratri*, ita omnino & rescribendum putavit. Jam non video quidem, cur Alexander ille *frater*, & cujus frater dicatur: sed rectius tamen videtur *Lyncistae fratri*, quam *Lyncistarum fratri.* At librarii quod & ipsi non caperent, cur Alexander iste *frater*, & cujus frater dicatur, siquidem *Lyncestae* legatur, pro *Lyncistae*, videntur scribere voluisse *Lyncestarum:* parique modo 7. I. & XII. 14. I. ubi τὸ *frater* non est additum. Sed *Lyncistarum frater* quid tamen erit? Λυγκησταὶ vel Λυγκισταὶ, *Lyncestas* vel *Lyncistas*, populum fuisse Macedoniae, ipsamque illorum terram Λυγκηστίδα, *Lyncestidem*, vocatam, ex Thucydide, Strabone, Plinio, & Ptolemaeo scire licet. Sed non video, qui totius alicuius populi, Lyncestarum exempli gratia, aut Thessalorum, frater dici aliquis possit. Potius nomine gentili appellandus aliquis fuerit, dicendusque Lyncestes, Thessalus. Et sane Alexandrum istum, cui Alexander rex perpercisse dicitur, ab auctoribus, Λυγκηστὴς, *Lyncistes* vel *Lyncestes*, vocatur. Videsis Diodorum, Arrianum, & Curtium. Quidni igitur & a nostro sic appellatus credi possit? Praesertim cum Juntina editio, ut dixi, manifeste sic habeat, *Alexandro Lyncestae fratri*, & alteris item locis, ab

dignitatis ſuae: nam regem eum primus ſalutaverat. [3] Æmulum quoque imperii Caranum fratrem ex noverca ſuſceptum interfici curavit. [4] Inter initia multas gentes rebellantes compeſcuit; orientes nonnullas ſeditiones exſtinxit. [5] Quibus rebus erectus, citato gradu in Graeciam contendit: ubi, exemplo patris Corinthum evocatis civitatibus, dux in locum ejus ſubſtituitur. [6] Inchoatum deinde a patre Perſicum bellum adgreditur: [7] in cujus apparatu occupato nuntiatur, *Athenienſes & Thebanos*

ab Alexandro Lynciſta & *Alexandrum Lynciſtam*. Ipſe quoque Bongarſius in variis lectionibus monet, quosdam typis expreſſos codd. habere *Lynceſtae*. Qui codices cum ex codd. MSS. & ipſi expreſſi ſine dubio ſint, perinde id eſt, ac ſi in ipſis codd. MSS. ſic legeretur. VORST. Emendant, *Alexandro Lynciſtae*. Atqui ſic & cap. 7. 1. & XII. 14. 1. Non potuit tot locis idem vocabulum eſſe depravatum. Itaque nil muto, tantum poſt *Lynciſtarum* pono comma. Nec enim cohaerent, *fratri Lynciſtarum*, ſed *Alexandro Lynciſtarum*. id eſt, Alexandro illi, qui fuit ex familia ſic dicta. Niſi malumus ita vocatum, quod fortaſſis praefectus eſſet Lynciſtis, regioni ſic dictae, ut appellat Strabo, urbique Macedoniae Lyncaeae, cujus mentionem facit Heſychius, a Philippo patre Fratri tamen ſimul Alexandri. SCHEFF.

4. *Gentes rebellantes compeſcuit*] Τὰ μὲν οὖν βαρβαρικὰ κινήματα, καὶ τοὺς ἐκεῖ πολέμους κατέπαυσεν. Plutarch. Alex. cap. 19. Multa ſunt in hoc auctore, quae juſtum commentarium ſcribenti, cum Graecis comparare operae pretium eſſet. Ea hic annotare non eſt inſtituti noſtri. BONGARS.

5. *Exemplo patris*] Supra IX. 5. 1. BERNEC.

7. *Athenienſes, & Lacedaemonios*] Haec eſt veterum librorum lectio: ex hiſtoria, & ſequentibus, pro *Lacedaemonios* legendum *Thebanos*. Non enim defecerunt Lacedaemonii, qui Philippi & Alexandri pacem ſemper ſpreverant. Supra IX. 5. 3. & infra XII. 1. 7. BONGARS. In editionibus priſcis eſt, *Athenienſes & Thebanos*: quod certiſſimum; & ita in optima illa Juntarum editione, qua uſus eſt Graevius noſter, aperte legere eſt. Et hoc notiſſimum eſt, Thebanos male inter Graeciae populos audiſſe, quod Perſis faverent; & ipſe Juſtinus alibi indicat. FABER.

Lacedaemonios] Juntae: *Thebanos*. Nec aliter legendum eſſe ſequentia declarant. GRAEV. Bongarſius, cumque ſecutus Bernecerus edidere, *Athenienſes & Lacedaemonios*; quod ita in codd. MSS. legeretur. Sed monet tamen Bongarſius, ex hiſtoria & ſequentibus pro *Lacedaemonios* legendum eſſe *Thebanos*. Non enim defeciſſe Lacedaemonios, ut qui pacem Philippi & Alexandri ſemper ſpreverint. Deinde in variis lectionibus & hoc notavit, quod codices quidam typis expreſſi habeant, *Athenienſes, Thebanos & Lacedaemonios*: id quod de antiquis etiam editionibus Becharii, Majoris & Sichardi teſtari licet. Graevius autem teſtatur, editionem Juntinam habere planiſſime, *Athenienſes & Thebanos*. Quid ergo amplius tergiverſaremur, neque *Thebanos* hic pro Lacedaemoniis ſubſtitueremus? VORST.

Athenienſes & Thebanos] Sic ex Juntina & veteribus edidit Vorſtius, pro-

nos ab eo ad Persas defecisse, auctoremque ejus defectionis, magno auri pondere a Persis corruptum, Demosthenen oratorem exstitisse; [8] *qui Macedonum deletas omnes cum rege copias a Triballis adfirmaverit, producto in concionem auctore, qui in eo praelio, in quo rex ceciderit, se quoque vulneratum diceret.* [9] *Qua opinione mutatos omnium ferme civitatium animos esse: praesidia Macedonum obsideri.* [10] Quibus motibus occursurus, tanta celeritate instructo paratoque exercitu Graeciam oppressit, ut, quem venire non senserant, videre se vix crederent.

CAP. III. [1] In transitu hortatus Thessalos fuerat; beneficiorumque Philippi patris, maternaeque suae cum his ab Æacidarum gente necessitudinis admonuerat.

probante Graevio. SCHEFF. Angl. *Athenienses, Thebanos, & Lacedaemonios.* Nihil in vulgata mutandum. GRAEV.

Magno auri pondere] Δωροδοκία & ἀργυράγχη Demosthenis ex Plutarcho in ejus vita cap. 35. Diodoro XVII. 4. Agellio XI. 9. Dinarchi & Aeschinis Oration. contra Demosth. & aliunde nota est. Excusat tamen eum Pausanias Corinthiacis. BERNEC.

8. *A Triballis*] *Ab Illyriis* habet Arrianus lib. I. BONGARS. A nostro stat Plutarchus in vita Alex. cap. 19. BERNEC.

Affirmaverit] Angl. *affirmaverat.* Servo vulgatam. SCHEFF.

9. *Praesidia Macedonum obsideri.*] Lege, *& praesidia Macedonum obsideri.* FABER.

CAP. III. 1. *Hortatus*] Peculiari notione, pro *excitare:* cui quodammodo affinis est infra XI. 9. 13. ubi *hortari* pro *consolari* sumitur. Utrumque nostris est, Einem zusprechen. BERNEC.

Sub Aeacidarum gente] Diodorus XVII. 4. ἀφ᾽ Ἡρακλέους. Erat autem Alexander paterno genere Ἡρακλείδης; materno Αἰακίδης. Plutarchus, alii: erat Hercules Thebanus, non Thessalus. In eundem lapidem impingit Justinus, cum paulo post cap. 4. 5. ait, ab Hercule Aeacidarum gentem originem trahere. BONGARS.

Sub Aeacidarum gente] MS. Juntae, & veteres editiones aliae: *ab Aeacidarum gente.* Hanc lectionem postulat Latinae linguae genius. Quid enim est *necessitudo sub Aeacidarum gente.* inepte quoque interpreteris sub Aeacidarum imperio. Mox Juntae: *increpitis.* GRAEV. Impressi, pro *sub*, habent, *ab* Aeacidarum gente, vera lectione; sensus est, Vel usque ab ultima gente Aeacidarum necessitudinem inter eos fuisse. FABER. Antiquiores editiones Becharii, Majoris, & ut Graevius testatur, Juntarum, *ab Aeacidarum gente.* Sed & MS. quidam teste Bongarsio ita habet. Atque eam lectionem genium Latinae linguae plane postulare censet Graevius. VORST. Rectius, *ab Aeacidarum.* Littera *s* ex fine praecedentis vocis male huic adglutinata est. Nescio tamen, annon scripserit Justinus, *ob Aeacidarum gentem.* Potuit ultimae litterae vocis *gentem* accidisse contrarium, & absumta esse per *u* subsequens. SCHEFF. Angl. *ab Aeacidarum.*

nuerat. [2] Cupide haec Thessalis audientibus, exemplo patris dux universae gentis creatus erat, & vectigalia omnia, reditusque suos ei tradiderant. [3] Sed Athenienses, sicuti primi defecerant, ita primi poenitere coeperunt; [4] contemtum hostis in admirationem vertentes, pueritiamque Alexandri spretam antea, supra virtutem veterum ducum extollentes. [5] Missis itaque legatis, bellum deprecantur: quibus auditis & graviter increpatis, Alexander bellum remisit. [6] Inde Thebas exercitum convertit, eadem indulgentia usurus, si parem poenitentiam invenisset. [7] Sed Thebani armis, non precibus, nec deprecatione usi sunt. Itaque victi, gravissima quaeque supplicia miserrimae captivitatis experti sunt. [8] In consilio cum de excidio urbis deliberaretur, Phocenses & Plataeenses & Thespienses & Orchomenii, Alexandri socii, victoriaeque participes, excidia urbium suarum, crudelitatemque Thebanorum referebant; [9] studia in Persas non praesentia tantum, verum & vetera adversus Graeciae libertatem increpantes: [10] *quamobrem odium eos omnium populorum esse: quod vel ex eo manifestari, quod jurejurando se omnes obstrinxerint, ut, victis Persis, Thebas diruerent.* [11] Adjiciunt & scelerum priorum fabulas, quibus omnes scenas

rum. Videtur lectio haec praeferenda vulgatae. Nam *necessitudo ab aliqua gente* intelligitur ea, quae ab ea gente oritur, quod vult noster. Non sic *necessitudo sub gente.* Possunt enim necessitudines inter se plurimum existere etiam sub gente peregrina. Ita *ab* adhaesit littera *s* a voce praecedenti. Ita natum *sub.* SCHEFF.

2. *Exemplo patris*] Supra VIII. 2. 1. BERNEC.

4. *Pueritiamque Alexandri spretam*] Demosthenes Alexandrum, *puerum & margiten*, hoc est, fatuum, inertem, vocabat. Plutarch. in Demosth. cap. 32. & Alexand. cap. 19. IDEM.

7. *Nec deprecatione*] Anglicanus haec omittit. SCHEFF.

8. *Socii*] Diod. XVII. 14. Σύνεδροι. BONGARS.

10. *Odium*] Sichardus *odio* mallet. Sed illud rectum est: sicut contra *amor deliciaeque*, pro homine amato. Ita formosas, *dolores oculorum* dixit Alexander, Plutarch. in ejus vita c. 36. Uxor *desiderium oculorum*, Ezechiel XXIV. 16. BERNEC.

Jurejurando se obstrinxerint, ut victis Persis Thebas diruerent.] Pro victis Persis Thebas se dituros esse. Cujus

ſcenas repleverint, ut non praeſenti tantum perfidia, verum & vetere infamia inviſi forent.

CAP. IV. [1] Tunc Cleadas, unus ex captivis, data poteſtate dicendi, *non a rege ſe defeciſſe, quem interfectum audierint, ſed a regis heredibus:* [2] *quidquid in eo ſit admiſſum, credulitatis, non perſidiae culpam eſſe; cujus tamen jam magna ſe ſupplicia pependiſſe, deleta juventute:* [3] *nunc ſenum feminarumque, ſicuti infirmum, ita innoxium reſtare vulgus, quod ipſum ſtupris contumeliisque ita vexatum eſſe, ut nihil amarius umquam ſint paſſi:* [4] *nec jam pro civibus ſe, qui tam pauci remanſerint, orare; ſed pro innoxio patriae ſolo, & pro urbe, quae non viros tantum, verum & deos genuerit.* [5] Privata etiam regem

jus generis plura ſupra ad v. 3. 3. & IX. 2. 12. notavimus. VORST.

CAP. IV. 1. *Cleadas*] Liber ἀνώνυμος de vita Alexandri, quem mihi ex bibliotheca reginae matris utendum dedit doctiſſimus Fr. Pithoeus, refert Iſmeniam quendam Thebanum, τὸ ἀυλομελῳδίας ἔμπειρον ἄνθρωπον, καὶ σοφὸν τῇ γνώμῃ τυγχάνοντα, in Thebanorum gratiam apud Alexandrum dixiſſe. BONGARS. Editio Juntina: *Eleadas.* GRAEV.

Non a rege ſe defeciſſe] Lege, *defeciſſe SE, quem*, &c. FABER. Iſtud *ſe* in quatuor codicibus invenerunt Oxonienſes, meritoque probante Scheffero repoſuerunt, adſtipulante Juntina. GRAEV.

2. *Credulitatis*] *Quae error eſt magis, quam culpa; & quidem in optimi cujusque mentem facillime irrepit.* Plancus ad Cicer. Epiſt. Fam. X. 23. Vide & Polybium VIII. 2. BERNEC.

3. *Ut nihil amarius umquam ſint paſſi*] Angl. *amarius, quam ſint paſſi, deprecentur, nec jam.* valde placet. Pulchre quippe reſpondet ſequens, *orare*, quod alias non haberet, quo ſatis commode referatur. Illud *deprecari* noſter quoque alibi ſic uſurpat, ut II. 6. *Dum Darii corpus ſpolians, dilationem mortis deprecantur.* Sic alibi. SCHEFF. Non poſſum hoc loco probare codicis Anglicani, & qui eam laudant, ſcripturam. Ea vero haec eſt, *ut nihil amarius, quam ſint paſſi, deprecentur.* Plane haec adverſantur ſententiae hujus orationis, quae haec eſt, faeminas & ſenes ita ſtupris & contumeliis vexatos eſſe, ut nihil ullo tempore acerbius ſint paſſi, nec jam pro civibus ſe, tam paucis orare, qui ſuperſint, ut illis parcatur, ſed pro patriae ſolo. Haec liquida ſunt: illa non obſcura ſolum, ſed aliena cum ab hoc loco, tum ab ipſa Latina lingua. Quis enim ſic loquitur? *ita vexatus ſum, ut nihil amarius, quam ſum paſſus, deprecer.* Aut ſi quis ita loqueretur, a quo intelligeretur. GRAEV.

4. *Quae non viros tantum, verum & deos genuerit.*] Bacchum nimirum, & Herculem. Hinc explica verſus illos Sophoclis, qui apud Dicaearchum exſtant:

Θήβας λέγεις μοι, τὰς πύλας ἑπτα-
στόμους,
Οὗ δὴ μόνον τίκτουσιν αἱ θνηταὶ
θεούς.

Quos verſus perperam corrigunt. Sta-

gem superstitione deprecatur, geniti apud ipsos Herculis, unde originem gens Æacidarum trahat, actaeque Thebis a patre ejus Philippo pueritiae: 6 rogat, *urbi parcat, quae majores ejus partim apud se genitos, deos adoret; partim educatos, summae majestatis reges viderit.* 7 Sed potentior fuit ira, quam preces. Itaque urbs diruitur: agri inter victores dividuntur: captivi sub corona venduntur; 8 quorum pretium non ex ementium commodo, sed ex inimicorum odio extenditur. 9 Miseranda res Atheniensibus visa. Itaque portas refugiis profugorum contra interdictum regis aperuere. 10 Quam rem ita

Statim post lege ex MS. Bibliothecae Lugdunensis, *actaeque Thebis a patre ejus Philippo pueritiae.* Voss.

5. *Actaque Thebis*] Supra VII. 5. 3. Bernec. Cum scilicet a fratre Alexandro Thebanis obses datus in domo Epaminondae vitam egit. Vide supra VII. 5. Pro *acta pueritia* quidam codices testibus Bongarsio atque Vossio habent, *actae pueritiae:* quam lectionem iidem & probant. Mihi tamen altera lectio magis placet: ut *acta Thebis a patre ejus pueritia* sit propter actam Thebis pueritiam, vel quod pueritiam Thebis pater egisset; quemadmodum *deprecatur superstitione* est pro deprecatur per vel propter superstitionem. Si legatur *actae pueritiae*, oportebit id referri ad vocem, quae praecedit, *superstitione.* Atqui hoc non potest. non enim pro superstitione haberi potuit quod pueritiam Philippus Thebis egerat, quemadmodum quod Hercules, quem pro Deo colebant, apud Thebanos genitus fuerat, pro superstitione haberi poterat. Vorst.

7. *Urbs diruitur*] Praeter Arrianum I. Diodorum XVII. 13. & 14. Plutarchum in Alex. c. 19. & 20. vide Aelianum Var. Hist. XIII. 7. Pausaniam Arcadicis & Strabonem lib. IX. qui Thebas suo tempore vix tueri scribit *οὐδὲ κώμης ἀξιολόγου τύπον.* Bongars.

Captivi] Quorum erant XXX. millia. Ceciderant autem XC. millia. Plutarch. Alex. c. 20. Aelian. Var. XIII. 7. Idem. Aelianus de captivis consentit: occisorum autem circiter nonaginta millia, corrupto forte numero, refert. Iidem, & Arrianus lib. I. addunt, Pindari domum, ejusque stirpem, ab Alexandro, poëtae nobilissimi reverentia ducto, sartam tectam conservatam: sacerdotibus item utriusque sexus, & Macedonum hospitibus parcitum fuisse. De Pindari familia consentit etiam Plin. VII. 29. Bernec.

Sub corona venduntur] Non quod corona militum, custodiae causa, captivorum venalium greges circumstaret: sed quia jure belli captos, coronatos vaenire mos erat. Videndus Agellius VII. 4. Bernec.

8. *Extenditur*] Ut tanto pluris scilicet vaenirent, quanto cupidius ab inimicis emerentur. Hisp. interpres exiguo pretio venditos ait, quasi per contemptum. Sed verbum *extenditur* hanc significationem non admittit. Diodorus XVII. 14. e captivorum distractione talenta 440. redacta scribit, opinor Attica, quae si singula 600. coronatis aestimentur, uni captivo e 30000 illis evenerint coronati prope novem. Idem.

9. *Aperuere*] Reddentes vicem bene-

ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denuo bellum deprecantibus, ita demum remiserit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, sibi dedantur: [11] paratisque Atheniensibus, ne cogantur subire bellum, eo res deducta est, ut, retentis oratoribus, duces in exsilium agerentur; [12] qui ex continenti ad Darium profecti, non mediocre momentum Persarum viribus accessere.

CAP. V. [1] Proficiscens ad Persicum bellum, omnes novercae suae cognatos, quos Philippus in excelsiorem dignitatis locum provehens, imperiis praefecerat, interfecit. [2] Sed nec suis, qui apti regno videbantur, pepercit; ne qua materia seditionis, procul se agente, in Macedonia remaneret: [3] & reges stipendiarios conspectioris ingenii ad commilitium secum trahit; segniores ad tutelam regni relinquit. [4] Adunato deinde exercitu naves one-

beneficii, quale & ipsi acceperant. Supra v. 9. 4. & 5. IDEM.

10. *Ut oratores* &c.] Quorum nomina referunt Arrianus lib. 1. & Plutarch. Alex. c. 32. IDEM.

11. *Ne cogantur*] MS. Bongars. *ne haec cogantur*. Optime. Porro sic distingue, *paratisque Atheniensibus, ne haec cogantur, subire bellum, eo res* &c. GRONOV.

Retentis oratoribus] Demosthenes recitato in concione, de lupis, ab ovibus deditionem canum postulantibus, apologo obtinuit, ne dederentur. Plutarchus in Alex. cap. 33. excepto tamen Charidemo, qui ex oratoribus unus exulare jussus, in Asiam ad Darium profugit. Arrian. lib. 1. BERNEC.

12. *Ad Darium profecti*] Arrianus solum Charidemum nominat. BONGARS.

CAP. V. 3. *Et*] Hoc & ex praecedente vocabulo repetitum nullius usus videtur. FREINSHEM.

Reges stipendiarios] In exercitu Alexandri, *Pythagoram regem Cypriorum* memorat Curtius IV. 3. 19. an & alios, jam non occurrit. Frontinus Strategem. II. 11. 3. scribit, *Alexandrum devicta perdomitaque Thracia, reges eorum praefectosque secum in militiam Asiaticam velut honoris causa traxisse*. Hi tales fuerint, quales Romanorum auspiciis & arbitrio regnarunt, precarii & vix reges. Freinshemium adde ad Surium pag. 515. BERNEC.

Conspectioris ingenii] *Quibus videbatur inesse cura detractae libertatis*, ait Frontinus ibidem. Exempla plura Principum, qui suspectos aut aemulos per speciem honoris abstraxerunt, referuntur a Grutero Dissert. 36. ad Tacit. Adde infra XII. 14. 5. IDEM.

Ad commilitium secum trahit] Tibullus I. 11. *Nunc ad bella trahor*. Ceterum *trahere* saepe idem est quod ducere. Valerius Maxim. V. 4. 1. *Volumniam uxorem ejus & liberos secum trahens castra Volscorum petiit*. VORST.

4. *Adunato*] Ita MS. & quidam impressi, rectius, opinor, quam quomodo Bongarsius edidit, *adunato*:

onerat; unde conspecta Asia, incredibili ardore mentis accensus, duodecim aras Deorum in belli vota statuit. 5 Patrimonium omne suum, quod in Macedonia Europaque habebat, amicis dividit, *sibi Asiam sufficere* praefatus. 6 Priusquam ulla navis litore excederet, hostias caedit, petens *victoriam bello, quo toties a Persis petitae Graeciae ultor electus sit: 7 quibus longa jam satis, & matura imperia*

nato: maxime cum & alibi sic loquatur auctor iis locis, quae Freinshemii monstrat Index. BERNEC.

Duodecim aras Deorum in belli vota statuit] Scribi volui, *Duodecim aras Deorum*, per literas majusculas; neque id temere, (in hac enim editione nihil somniculose executi sumus;) non autem sunt duodecim arae, sed arae *Duodecim Deorum*. Qui autem illi Duodecim Dii sint, facile ex his duobus Ennii versibus discas:

Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Saturnus, Jovis, Mercurius, Neptunus, Apollo.

Hi XII. Dii ab Ovidio dicuntur *Dii nobiles*, ad distinctionem Semideorum, Nympharum, Faunorum, Satyrorum, & Sylvanorum. I. Metamorph.

dextra, laevaque, deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.

Alibi vocat, plebeios Deos, seu de plebe Deos. Notissimum autem est & decretum illud Lacedaemoniorum super Alexandro, qui se inter XII. Deos referri volebat; Ita illud genus, ubi se hominem esse obliviscitur, ridiculum est & ineptum. Verum Arrianus tres tantum deos hoc loco commemorat, queis Alexander rem sacram fecerit; Ita est; sed nunc non ad Arrianum scribimus, imo, ad Justinum. FABER. Singulis nimirum majorum gentium Diis unam. Duodecim Deorum nomina disticho inclusit Ennius hoc modo:

Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Jovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Vide Commentarium Merulae ad lib. I Annal. Ennii. Athenis Euphranor, nobilis pictor, XII. Deos pingere conatus est; sed in ipso opere defecit. Vide Plinium XXXV. 11. Pausaniam in Atticis & Valerium Max. VIII. 11. ext. 5. Herodotus quoque in Erato XII. Atheniensium Deos nominat; & in Euterpe scribit, Aegyptios primos duodecim Deorum nomina in usu habuisse, & ab illis Graecos fuisse mutuatos. VORST.

Aras deorum] Jovi Descensori, & Minervae, & Herculi structas aras ait Arrianus lib. I. BERNEC.

6. *Littore excederet*] Juntae: *cederet*. Forte: *littori accederet*. Mox iidem & MS. *longinquae a domo militiae*. GRAEV. Suspicantur viri doctissimi, *litore accederet*. Sed puto, agi hoc loco de abitu Alexandri ex Europa, in quo pariter, ut in aditu ad Asiam, sacrificia fecit. Arrianus lib. I. *Ferunt altaria struxisse Jovi descensori, & Minervae, & Herculi ibi, unde ex Europa solvit, & in eo Asiae loco, in quem descendit.* Sane & quae proxime praecedunt de divisione patrimonii inter amicos, non in Asia, sed Europa facta sunt. SCHEFF.

7. *Quibus longa jam satis, & matura imperia contigisse*] Sed quot anno-

peria contigisse, quorumque tempus esse vices excipere melius acturos. [8] Sed nec exercitus ejus alia, quam regis animorum praesumtio fuit: [9] quippe obliti omnes conjugum, liberorumque, & longinquae a domo militiae, Persicum aurum & totius Orientis opes, jam quasi suam praedam ducebant; nec belli periculorumque, sed divitiarum meminerant. [10] Cum delati in continentem essent, primus Alexander jaculum velut in hostilem terram jecit; armatusque de navi tripudianti similis prosiluit; [11] atque ita hostias caedit, precatus, *ne se regem illae terrae invitae accipiant.* [12] In Ilio quoque ad tumulos heroum, qui Trojano bello ceciderant, parentavit.

CAP.

annorum illa ratio est? Crederes enim XII. aut XIII. seculorum. At nil tale est; nam a Cyro imperii Persici conditore ad Darii mortem anni sunt 230. non plures. Sic Nereus, apud Horatium, regnum Priami *vetus* appellat,

Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus:

& tamen a Dardano & Teucro ad finem Priami non possunt esse plus quam 300. FABER.

8. *Sed nec exercitus ejus alia praesumptio*] Id est, persuasio, fides, fiducia, opinio. Sic III. 4. *Itaque tum, contra praesumtionem suam, annis decem in obsidione urbis tenerentur;* Id est, contra quam sibi proposuerant, vel praeter animi opinionem. Cum autem *praesumere* & *praecipere* sint fere idem, huc quoque sine machinatione istum Virgilii versum trahas:

Omnia praecepi, atque animo mecum ante peregi. FABER.

Plin. IX. Ep. 3. *Alium ego beatissimum existimo, qui bonae mansuraeque praesumtione perfruitur.* vide ibi Buchner. GRAEV.

9. *Longinquae domo militiae*] MS. *longinquae a domo*, quod praefero, habetque sic Juntina. SCHEFF.

10. *Jaculum*] Δόρυ. Diodorus XVIII. 17. BONGARS.

11. *Tripudianti similis*] Membranae meae, *tripudiantis similis:* quo modo dixit Plautus Asinar. *Hic quaestus noster aucupii est simillimus:* & Plinius historiae suae lib. XII. cap. 17. *Mastiche tertia in Ponto bituminis similior.* MOD.

Precatur, ne] Lege *precatus.* FABER.

Ne se regem illae &c.] Virgilius fine Georg. de Imp. Augusto:

victorque volentes
Per populos dat jura.

Ita Demosth. in Philipp. ἑκόντων ἄρξαι Ἑλλήνων, quam summam laudem gubernatoris esse, Xenophon ait in Oeconom. Videsis Aelianum XII. Var. Hist. 9. de Timesia, ultro imperium abdicante, quod omnibus odio se esse videret. At non hodie tantum aut heri, *ostentandae per terrores potentiae dira, sed frequens magnis imperiis gloria.* Senec. de Clem. I. 1. BERNEC.

12. *Heroum*] Palmaria correctio, cujus inventae laudem ingenio Se-

bisii

CAP. VI. [1] Inde hostem petens, milites a populatione Asiae prohibuit, *parcendum suis rebus* praefatus, *nec perdenda ea, quae possessuri venerint.* [2] In exercitu ejus fuere peditum triginta duo millia, equitum quatuor millia quingenti, naves centum octoginta duae. [3] Hac tam parva manu universum terrarum

bisii transcribo: temeritatis si qua est culpam, qui nulla manuscriptorum auctoritate comprobatam in textum ausus sum admittere, mihi servo. Faciebat audacem & vocum affinitas, cum ex *eorum*, quomodo hactenus omnes editiones habebant, in *heroum* facilis sit transitus: & vero consensus auctorum. Nam & & Plutarchus in Alex. c. 24. & Diodorus XVII. 7. Alexandrum Ilii *heroum* tumulos in transitu veneratum scribunt. BERNEC. Nunc praefero vetus, *eorum.* Nam non tantum ad heroum tumulos parentavit Alexander; sed & ceterorum Trojano bello caesorum, uti citato loco diserte addit Diodorus. IDEM. Admisi conjecturam Sebisii, qui pro, *eorum*, legit, *heroum.* Notissimum autem est illa tempora dicta fuisse heroica. In omnibus tamen libris scriptum est, *eorum.* FABER. Berneccerus auctoritate Sebisii pro *eorum* scripserat *heroum*; sed in Notis posterioribus tamen emendationem eam rursus repudiat. Nihilominus illud *heroum* in posterioribus editionibus, Ultrajectina, Lugdunensi, ipsaque Argentoratensi servatum video. Merito autem Berneccerus repudiavit rursus. Nam nec in ullo cod. MS. aut antiquiore typis expresso repertum illud fuit; & Diodorus XVII. 17. scribit, Alexandrum non ad tumulos heroum tantum, sed & ceterorum, qui Trojano bello perierunt, parentasse. VORST. Merito Berneccerus hanc emendationem Sebisii probavit, sequentesque editores, ut & recentissimi Tan. Faber & Oxoniensis, quia nihil certius non tam bello Trojano caesorum (quot enim homines nihili ceciderunt) quam eximiorum heroum manibus parentasse Alexandrum. GRAEV.

CAP. VI. 1. *Milites*] MS. *militem*, quod est elegantius, & forte alterum glossatoris est, non Justini. SCHEFF.

Parcendum suis rebus] Ita Croesus Cyro suadens, ne Lydiam populandam militi daret: *non meam*, inquit, *urbem*, *non res meas diripies*, *nihil enim ad me jam ista pertinent: tua sunt: tua illi perdent.* Herodot. I. 88. Adde monitum Quintii Flaminii apud Plutarchum in ejus Vita c. 7. Alexandri Aetolorum principis apud Liv. XXXII. 33. 11. Athenionis in Excerptis Diodori lib. XXXVI. p. 847. pr. Nam, ut inquit Jocasta ad Polynicem Thebaid. Senecae actu IV.

Quae corripi igne, quae meti gladio jubes,
Aliena credis.

Nullum desperationis Persarum *majus indicium* Alexandro fuit, *quam quod urbes, quod agros suos urerent: quicquid non corrupissent, hostium esse confessi.* Curtius IV. 14. 4. Adde Plut. Demetr. c. 8. f. Pertinet huc expositio Freinshemii ad Curt. V. 6. 12. BERNEC.

2. *In exercitu ejus*] Plutarchus in Alex. c. 23. scribit, quosdam Alexandro tribuere τρισμυρίας πεζὰς, & tot edit Diodorus XVII. 17. & Arrianus lib. I. Alios τετρακισχιλίας καὶ τρισμυρίας. Equitum autem illi quinque millia, hi quatuor fuisse tradiderunt. Diodorus in numero equitum consentit cum Justino: Navibus autem longis sexaginta trajecisse Hellespontum refert. Frontinus IV. 2. 4. solis hominum XL. millibus

rum orbem utrum admirabilius vicerit, an adgredi ausus fuerit, incertum est. [4] Cum ad tam periculosum bellum exercitum legeret, non juvenes robustos, nec primum florem aetatis, sed veteranos; plerosque etiam emeritae militiae, qui cum patre patruisque militaverant, elegit: [5] ut non tam milites, quam magistros militiae electos putares. [6] Ordines quoque nemo nisi sexagenarius duxit: ut, si principia castrorum cerneres, senatum te alicujus priscae reipublicae videre diceres. [7] Itaque nemo in praelio fugam, sed victoriam cogitavit; nec in pedibus cuiquam spes, sed in lacertis fuit. [8] Contra rex Persarum Darius, fiducia virium, nil astu agere, adfirmans suis, *occulta consilia victoriae furtivae*

libus orbem terrarum aggressum scribit. Bongars.

3. *Utrum admirabilius vicerit, an aggredi ausus fuerit, incertum est*] Legitur vulgo, *utrum sit admirabilius, vicerit, an aggredi ausus fuerit.* Putarunt enim librarii *admirabilius* esse nomen, eique necessario verbum substantivum addi oportere. Verum verba *vicerit*, & *ausus fuerit*, quae conjunctivi modi sunt, & propter voculas *utrum*, & *an*, quae talem modum requirunt, posita ita sunt, satis declarant, verbum substantivum *sit*, hic locum non habere. *Admirabilius* est adverbium comp. gradus: cujus positivo *admirabiliter* usus auctor est supra I. 8.14. quod scripsit, *admirabiliter insignis.* Ceterum toti structurae periodi similis est illa, quae v. 4. 13. apparet, *certant secum ipsi, utrum contumeliosius ipsum expulerint; an revocarint honoratius.* Vorst.

Utrum admirabilius vicerit] Ita Vorstius ad exemplum similis locutionis supra v. 4. 13. Scheff.

Utrum admirabilius vicerit, an aggredi ausus fuerit, incertum est] Sic rectissime Juntina, ut ante legendum esse viderat doctissimus Vorstius. Vulgata est insulsissima. Graev.

6. *Principia castrorum*] De militia Macedonica loquitur auctor more Romanorum, quibus *principia* locus castrorum princeps & sacer, & quia in iis aquilae & signa, id est, dii militares: item in iis, aut juxta illa, Tribuni, Praefecti, honestissimi Decurionum & Centurionum. Plutarchus in Galba c. 17. ἀρχαῖα, ἃ πριγκίπια Ῥωμαῖοι καλοῦσι. Statius etsi in re Graeca circumscribit x. 171.

Ventum ad concilii penetrale, demumque verendam
Signorum.

Initia vocat Sidonius Apollinaris I. 11. si recte locum capio: *Quem inter initia cognosci, claritas vitrici magis quam patris fecit.* Bernec. *Principia*, hoc loco metonymice usurpavit auctor pro ipsis principibus, qui alias *optimates castrorum* dicuntur. Vid. IV. Observat. 10. Gronov. Quae sint principia in castris, diligentissime ostendit Lipsius in Libb. de Militia. Faber.

8. *Affirmans suis, occulta consilia victoriae furtivae convenire*] Sapor apud Marcellinum lib. XVII. *Illud apud nos numquam acceptum fuit, quod adseritis vos exsultantes, nullo discrimine virtutis ac doli, prosperos omnes laudari debere bello-*

vae convenire: [9] nec hostem regni finibus arcere; sed in intimum regnum accipere; gloriosius ratus repellere bellum, quam non admittere. [10] Prima igitur congressio in campis Adrastiae fuit. [11] In acie Persarum sexcenta millia militum fuere; quae non

bellorum eventus. Diodor. ἀνάξιον id ait τῆς Περσῶν μεγαλοψυχίας. BONGARS. Secuti sumus Gruteri judicium in Notis ad Livium I. 11. 8. censentis locum ita restituendum auctoritate MSS. ejecta particula negativa *non.* Idem enim Darius dicit, quod Alexander apud Curtium IV. 13. 11. *Latrunculorum & furum ista solertia est, quam praecipitis mibi, quippe illorum votum unicum est fallere.* De Parthis rex eorum Sapor apud Ammianum XVII. 10. *Illud apud nos nunquam acceptum fuit, quod adseritis vos Romani exultantes, nullo discrimine virtutis ac doli, prosperos omnes laudari debere bellorum eventus.* Quanquam & Romanis, nimirum antiquis, hanc animi magnitudinem tribuit Livius XLII. 47. 5. &c. Tacit. Annal. II. 88. 2. Atheniensibus Thucydides II. 8. 24. Achaeis Polybius XIII. 11. Helvetiis Caesar Bell. Gall. I. 13. Verum ista plerumque jactantius dicuntur, quam fiunt. BERNEC. Recte Berneccerus negativam voculam expunxit, neque, ut Bongarsius, edidit, *victoriae furtivae non convenire.* Voculam eam & ab editione Bechārii abesse video. VORST.

Victoriae furtivae] Thucydides V. 2. 5. strategemata vocat apposite κλέμματα, hoc est, interprete Sallustio Hist. I. 4. 13. *furta belli.* Huc respicit & Tacitus Annal. III. 74. 2. *Tacfarinas furandi bonus.* Alexandri celebre dictum est apud Plutarchum in ejus vita cap. 57. Οὐ κλέπτω τὴν νίκην, *non furor victoriam.* BERNEC.

9. *Hostem regni finibus arcere*] An praestet, bellum domi excipere, an vero in hostilem agrum inferre, disputatur in Livio XXXI. 7. Adde nostrum supra I. 8. 2. infra XXII. 5. 4. & 5. IDEM.

10. *In campis Adrastiis*] Stephanus de Urbibus, Ἀδράστειας πεδίον, per quod fluit Granicus fluvius, a quo hoc praelium dicitur *ad Granicum.* Strabo lib. XIII. BONGARS. MS. *Adrasties.* Juntae: *Adrastiae.* ut Graecis: Ἀδραστείας πεδίον. GRAEV. Legendum, *Adrastiaeis*, nam urbs ipsa dicebatur *Adrastia.* FABER. Editio Juntina teste Graevio, *in campis Adrastiae.* Quod magis congruit cum Graeco Ἀδραστείας πεδίον, quod habet Stephanus. VORST.

11. *In acie Persarum sexcenta millia militum fuere.*] Quis non miretur tam impudens mendum a nemine hactenus quod sciam reprehensum? Quis non credat duplo maiorem exercitum ducum Darii fuisse, quam ipsius regis, quando ad Amanicas Pylas pugnaturus cum Alexandro venisset, ubi a Justino ccc. millia peditum narrantur. Hic vero, si Diis placet, sexcenta millia. Atqui quomodo hunc locum emendemus, non est certum, cum nec aliud in exemplaribus legatur, & apud hujus historiae scriptores tam varius prodatur numerus, ut pudor sit legentibus. Diodorus verisimiliter c. millia peditum, x. millia equitum habuisse Persarum duces scribit. Arrianus cum Alexandri milites non multo pauciores quam Justinus scripsisset, hostium peditatum minorem fuisse Macedonum peditatu inquit. Fuere autem Macedonum peditum XXXII. millia, ut Justinus paulo ante dixit. Quaenam igitur erit hujus loci emendandi ratio? Ego, si conjectura satis sit, Justinum arbitror scripsisse. *In acie Persarum* c. *millia fuere.* Sicut & Diodorus. Lector quod placuerit sequatur. Mox *novem pedites de Alexandri exercitu cecidisse* leguntur, ubi quidam codices

non minus arte Alexandri, quam virtute Macedonum ſuperata, terga verterunt. Magna itaque caedes Perſarum fuit. [12] De exercitu Alexandri novem pedites, centum viginti equites cecidere; [13] quos rex impenſe ad ceterorum exemplum humatos ſtatuis equeſtribus donavit, cognatisque eorum immunitates dedit. [14] Poſt victoriam major pars Aſiae ad eum defecit. [15] Geſſit & plura bella cum

dices *noningenti* habent. Quid ſi *nonaginta* legamus? Cum Arrianus primo impetu XXV. deinde XXX. cecidiſſe dicat. Verum enim vero ſi pergam oſtendere, quoties in talibus varient inter ſe auctores, res nunquam finem reperiet. Multa hic nobis tranſilienda ac diſſimulanda. GLAREAN.

In acie Perſarum] Diodorus XVII. 19. peditum centum millia, equitum decem: qui hoc proelio Perſarum peditum decem millia, equitum duo millia cecidiſſe auctor eſt: Plutarchus c. 26. peditum viginti millia. BONGARS. *Sed quis aut in victoria, aut in fuga copias numerat?* Curtius III. 11. 30. BERNEC. Cl. Blancardus in Notis ad Arriani lib. I. exiſtimat, in grandi illo ſexcentorum millium numero grandem errorem commiſſum, & ſcribendum eſſe, *ſexaginta millia.* Nam ſi in primo certamine, quod abſente Dario cum ejus ducibus fuit, ſexcenta millia fuiſſent, nullam idoneam afferri rationem, cur Darius in proelium Iſſicum cum quadringentis millibus peditum ac centum millibus equitum proceſſerit, ut ipſe Juſtinus hujus ejusdem libri cap. 9. ſcripſerit; & ingenio Darii, inſtitutisque gentis id refragari. Deinde eſſe & aliam cauſam, cur non legi hic poſſit *ſexcenta*: quia nimirum auctor infra, cum Darium quingenta millia in aciem eduxiſſe ſcribit, addat, *moviſſe hanc multitudinem hoſtium reſpectu paucitatis ſuae Alexandrum*; nunc vero ubi de primo proelio agit; nihil hujusmodi adjiciat. Agnoſco ſane & ipſe, numerum *ſexcentorum millium* huic loco minime convenire: an vero *ſexaginta millium* ſcripſerit Juſtinus, adhuc dubitari poſſe videtur. Quid ſi dicamus pro *ſexcentorum* legendum eſſe *centum*, aut, *ducentorum*? Diodorus certe XVII. 19. centum millia peditum, & ſupra decem millia equitum in acie Perſarum tunc fuiſſe ſcribit. VORST.

12. *Novem pedites*] Idem ex Ariſtobulo refert Plutarchus c. 26. & confirmat Oroſius III. 16. & IV. 1. ne quis cum Glareano mendum hic eſſe ſuſpicetur. Arrianus ex Macedonum auxiliis XXV. cecidiſſe: ex reliquis equites LX. pedites XXX. Plutarchus ex Ariſtobulo c. 26. τριάκοντα ἱππεῖς γενέσθαι τοὺς πάντας. BONGARS.

13. *Impenſe ad ceterorum exemplum humatos*] Diodorus, μεγαλοπρεπῶς. BONGARS. Diodorus XVII. 21. *Rex ſuos magnifice ſepulturae tradit, excitatiores ad diſcrimina pugnarum reddere cupiens milites ejusmodi honeſtamentis.* Noſtris moribus, nemo conqueri poterit, paucos eſſe viros fortes, qui impigre & intrepide in hoſtem vadant: quando nec vivi meritis praemiis, nec mortui dignis honoribus afficiuntur. Adde infra XII. 1. 1. BERNEC.

Ad ceterorum exemplum humatos] Antiquiores editiones Becharii & Majoris, *ad ceterorum ſolatia.* VORST.

Statuis equeſtribus] Τούτων χαλκαῖ εἰκόνες ἐν Δίῳ ἑστᾶσιν. Arrian. BONGARS. Aeneas ſtatuas in templo Jovis erectas, quas Lyſippus ſtatuarius Alexandri finxit, refert Arrianus lib. I. BERNEC.

14. *Major pars Aſiae*] Ἡ ἐντὸς τοῦ Ταύρου καὶ Εὐφράτου. Strabo. BONGARS.

15. *Ter-*

cum praefectis Darii, quos jam non tam armis, quam terrore nominis sui vicit.

CAP. VII. [1] Dum haec aguntur, interim indicio captivi ad eum defertur, *insidias ei ab Alexandro Lyncista*, genero Antipatri, qui praepositus Macedoniae erat, *parari*. [2] Ob quam caussam timens, ne quis interfecto eo in Macedonia motus oriretur, in vinculis eum habuit. [3] Post haec Gordium urbem petit, quae posita est inter Phrygiam majorem & minorem: [4] cujus urbis potiundae non tam propter praedam cupido eum cepit, sed quod audie-

15. *Terrore nominis* &c.] Sic Dolabella *terrore nominis Romani* solvit Numidarum obsidium. Tacit. Annal. IV. 24. 2. Pro belli initiis ducem aut timeri, aut sperni, prolixe Gruterus ostendit ad Tacitum dissert. 8. BERNEC.

CAP. VII. 1. *Ab Alexandro Lyncista*] Secutus rursus sum editionem Juntinam, quae teste Graevio sic habet. Vulgo editur *ab Alexandro Lyncistarum*. De quo quid sentiendum videatur, dixi supra XI. 2. 2. VORST.

3. *Post haec*] Aliter Curtius III. I. 16. &c. qui ante praelium haec facta memorat. BERNEC.

Gordien] Ita vett. omnes: Graeci Γόρδιον. & ita fortasse librarius scripserat, ut infra multis locis *Crateron*, τȣ̃ ο facilis est in ε mutatio. Stephanus vocat Γορδίειον. Hic initium habent quae ad nos pervenerunt Q. Curtii fragmenta. BONGARS. Videtur Auctor scripsisse, *Gordium*. Ut Liv. XXXVIII. 19. *Postero die ad Gordium pervenit*. & Curt. III. I. *Gordium nomen est urbi*. GRONOV. Juntae: *Gordieum*. Stephano Γορδίειον, aliis Γόρδιον. Dein: *Jugum plaustri Gordii*, apud eosdem. GRAEV. Alii, *Gordieum*, alii, *Gordien*, quod minus probem. FABER. Omnes MSS. quos Bongarsius vidit, habent *Gordien*. Sed agnoscit idem, scriptionem eam minus recte se habere. Neque novum est unum idemque mendum in omnes, aut in plurimos, libros MSS. irrepere. Mirum igitur quod Bongarsius, & secutus eum Berneccerus, ita edidere. Est autem legendum vel, ut Bongarsius conjicit, *Gordion*, ex Graeco Γόρδιον; vel, ut editio Juntina teste Graevio habet, *Gordieum*, ex Graeco Γορδίειον; quod habet Stephanus; vel denique, ut quidam typis expressi habent, & nunc nos edimus, *Gordium*. VORST.

Quae posita est inter Phrygiam majorem, & minorem:] Falsum. Non enim inter Phrygiam majorem, & minorem, sita urbs Gordium, sed inter Phrygiam majorem, & Cappadociam. Stephanus: Γορδίειον πόλις τῆς μεγάλης Φρυγίας, πρὸς τῇ Καππαδοκίᾳ, ἀπὸ Γορδίȣ τȣ̃ πατρὸς Μίδȣ. Alii tamen similiter in Phrygia minore ad Sangarium ponunt. Sed inepte. Ineptiunt quoque illi, qui eandem ac Sardes faciunt. Celaenas enim Alexander jam ceperat. Neque quisquam prodidit, eum regressum in Phrygiam Hellespontiacam. VOSS.

4. *Non tam propter praedam*] Illud *tam*, quod prius positum est, satis probat legi debere, *quam quod*, pro, *sed quod*. FABER.

Jugum Gordii] Malim quod in quibusdam impressis est, *jugum plaustri Gordii*, sicut etiam infra num. 15. BERNEC.

Jugum plaustri Gordii] Ita antiquiores

audierat in ea urbe, in templo Jovis, jugum plaustri Gordii positum; *cujus nexum si quis solvisset, eum tota Asia regnaturum*, antiqua oracula cecinisse. [5] Hujus rei causa & origo illa fuit. Gordius cum in his regionibus bubus conductis araret, aves eum omnis generis circumvolare coeperunt. [6] Profectus ad consulendos augures vicinae urbis, obviam in porta habuit virginem eximiae pulchritudinis; percontatusque est eam, *quem potissimum augurem consuleret*. [7] Illa, audita causa consulendi, gnara artis ex disciplina parentum, *regnum ei portendi*, respondit; polliceturque *se & matrimonii & spei sociam*. [8] Tam pulchra conditio, prima regni felicitas videbatur. [9] Post nuptias inter Phrygas orta seditio est. [10] Consulentibus de fine discordiarum oracula

quiores typis expressi, Juntarum puta teste Graevio, Becharii, Majoris. Et mirum Bongarsium τὸ *plaustri* expunxisse, eumque alios esse secutos. Certe infra XI. 7. 15. diserte legitur, *jugum plaustri*. Arrian. quoque lib. II. scribit, Alexandrum videre voluisse τὴν ἅμαξαν τοῦ Γορδίου, καὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἁμάξης τὸν δεσμόν. VORST.

6. *Profectus ad consulendos augures vicinae urbis*] Omnino scribo, *ad augures Telmisinae urbis*, non, *vicinae*. Nihil enim minus, quam vicina fuit haec urbs Phrygiae. Telmisenses autem fuisse σοφοὺς τὰ θεῖα, καὶ τὴν οἰωνοσκοπικὴν ἐξηγεῖσθαι, nec bardi & bambaliones ignorant. Confirmat hanc conjecturam Arrianus lib. II. quem consule. Abit ille paullulum ab Justino in hac narratione. Sed non possum omittere, quid sit quod maxime hic mirer. Cum enim supra dixerit, & nos etiam ex aliis ostenderimus, Midam cum Phrygibus ex Europa in Asiam trajecisse; quomodo pater ejus Gordius in Phrygia Asiatica regnare potuerit? Aut quomodo Phryges ante Midam in Asia? Non tamen hoc unus Justinus, sed & Arrianus & alii, produnt. VOSS. Vossius legendum censet *Telmisinae urbis*. Nec multo aliter Blancardus, *Telmissi urbis*. Hanc enim lectionem firmare Arrianum, qui Telmissensium vatum hic meminerit, & puellae, quae ex vatum progenie, & oppidi in quo Jovi sacrificari jusserit. Verba Arriani lib. II. sunt: Ἰέναι (τὸν Γορδίον) κοινώσοντα ὑπὲρ τοῦ θείου παρὰ τοὺς Τελμισσέας τοὺς μάντεις· εἶναι γὰρ τοὺς Τελμισσέας σοφοὺς τὰ θεῖα ἐξηγεῖσθαι. Ceterum Telmissus non vicina Gordio, ut secundum vulgarem lectionem nostri statuendum esset; sed in extremis Lyciae ad mare posita fuit, ut ex Ptolemaeo & Mela demonstrat Blancardus. VORST.

8. *Tam pulcra conditio* &c.] *Conditio*, hic usurpatur pro matrimonio, ut Plaut. Stych. I. 2. 81. *Quin vos capitis conditionem ex pessuma primariam?* Id. Trucul. IV. 3. 75. *Dicam ut aliam conditionem filio inveniat suo.* & Trinum. I. 2. 122. *Habeo dotem unde dem, Ut, eam in se dignam conditionem collocem.* GRONOV. Proprie loquitur. Inde formula perpetua renuntiandi sponsalibus, CONDITIONE TUA NON UTOR. Est igitur condicio nil aliud quam nup-

cula responderunt, *regem discordiis opus esse.* [11] Iterato quaerentibus de persona regis, jubentur eum regem observare, quem reversi primum in templum Jovis euntem plaustro reperissent. [12] Obvius illis Gordius fuit, statimque eum regem consalutant. [13] Ille plaustrum, quo vehenti regnum delatum

nuptiarum pactio. FABER.

10. *Regem discordiis opus esse*] Cicero ad Att. XV. epist. 20. *Video mihi opus esse viaticum.* Vide Nonium. hic vulgo *regi.* BONGARS. Vulgo *rege*, non protritae phraseos ignorantia. Plautus Truculento:

Quid isti suppositum puerum opus pessimae?

Lucretius V. 235. *Nec crepitacula eis opus est.* Vide Nonium. Ad rem facit illud Taciti Annal. I. 9. 11. *Non aliud discordantis patriae remedium, quam ut ab uno regatur.* Et Hist. I. I. 2. *Ad unum omnia referri, pacis interest.* BERNEC. Antiquiores quidam typis expressi, & aliquis item MS. *rege discordiis opus esse.* Sed Bongarsius ex codd. credo MSS. edidit *regem.* Berneccerus porro & Freinshemius aliquid phraseos non protritae hic esse credunt; quod videlicet *opus* non modo dativum, sed & accusativum adsciscat. Mihi vero ex his quidem Justini id probari posse non videtur, sed *regem* esse accusativum, qui verbum *esse* antecedat. Quomodo dicitur, *dux & auctor opus est*, ita plane & *Rex opus est.* Deinde quia apud Justinum praecedit *responderunt*, non mirum quod loco nominativi ponitur accusativus, diciturque, *responderunt regem esse opus.* Nimirum post verbum dicendi, quomodo alias, ita nunc quoque ponitur accusativus cum infinitivo. Ad *discordiis* subaudi *tollendis*, vel simile quippiam. VORST. Quid vult illud *discordiis?* an, quod discordiae postularent, tanquam sibi necessarium? Hunc sane sensum alias habet haec locutio, ut cum dicitur, *opus mihi pecunia, opus tibi est consilio.* At vero haec Justini mens non potest esse. Itaque vir doctus putat illud *discordiis* explicandum ita, ut subaudiatur *tollendis*, vel quid simile. Sed in tali formula hujusmodi quid omitti, quod subaudiri debeat, non puto posse ullo alio exemplo confirmari. Quare certus sum, illud *discordiis* non Justini esse, verum glossatoris. SCHEFF. *Regem discordiis opus esse*, nihil aliud est, quam discordias requirere regem, quod idem est ac discordias sopiri non posse sine rege; sicuti dicimus, *reipublicae dictatorem opus esse*, seu desiderare dictatorem. GRAEV.

11. *De persona regis*] MS. habet *rege.* unde colligo vocem *regis* quoque irrepsisse ex glossa. Justinus scripserat: *Iterato quaerentibus de persona.* post voci *persona* adjecta est glossa *rege* in capite, quasi vellet, quaerentibus de rege. Tum cum alius recepisset hoc in textum, scripsissetque, *quaerentibus de persona rege*, alius putavit emendandum in *de persona regis.* Glossam esse id etiam docuerit, quod mox sequitur, *jubentur eum regem observare.* Nam hic voce *regem* non fuisset opus, si praecessisset *regis.* SCHEFF. Nunquam *persona* simpliciter sic usurpatur bonis scriptoribus. Sed *de persona regis consulentibus*, est quaerentibus cui *personam* regis sint imposituri. Sicut persona consulis est consulis dignitas & munus. GRAEV.

Euntem plaustro] Sic XLI. 3. 4. *equis incedere, super equos ire.* VORST.

13. *Vehenti*] Passive hoc est accipiendum, eodem scilicet sensu, quo Cicero dixit de Cl. Orator. cap. 97. *Adolescentia per medias laudes quasi quadrigis vehens.* & de Nat. Deor. I.

28.

tum fuerat, in templo Jovis positum, Majestati regiae consecravit. [14] Post hunc filius Mida regnavit, qui ab Orpheo sacrorum solemnibus initiatus, Phrygiam religionibus implevit: quibus tutior omni vita, quam armis fuit. [15] Igitur Alexander, capta urbe, cum in templum Jovis venisset, jugum plaustri Gordii requisivit: [16] quo exhibito, cum capita loramentorum intra nodos abscondita reperire non posset, violentius oraculo usus, gladio lora-

48. *Maritimus Triton pingitur natantibus invehens belluis*, pro invectus, herein fahrend. Adde Liv. XXII. 49. 7. Suet. Caes. 37 3. & 78. 3. & Claud. 28. 3. & notata Rubenio Elect. I. 4. BERNEC.

Regnum delatum.] MS. quidam habet, *regnum ei delatum*. unde posset suspicari aliquis, Justinum scripsisse *quo vehente*, nam & vehicula vehere dicebantur, ut ex Ovidio pridem docui lib. I. Rei Vehic. cap. 17. SCHEFF.

Majestati Regiae consecravit] Quae veluti Dea apud illos veteres erat, unde & tam frequens Deorum Regalium mentio. Aeschylus autem assessores Jovi facit ΒΙΑΝ & ΚΡΑΤΟΣ, *Vim* & *Robur*, seu *Potestatem*. FABER.

14. *Post hunc filius Mida regnavit*] Atqui supra VII. I. 11. scribit, Midam in Europa partem Macedoniae tenuisse, indeque pulsum fuisse. Quae quomodo non repugnent, cum Vossio non intelligere me fateor. Arrianus quoque lib. II. Midam Gordio in Phrygia procreatum scribit, & a Phrygibus, cum hi seditione laborarent & ab oraculo moniti essent, currum illis regem allaturum qui seditionem tolleret, regem constitutum esse. VORST.

Ab Orpheo sacrorum solemnibus initiatus] Fuit enim theologus Orpheus. Unde Horat. lib. II. Epist. 3.

> *Silvestres homines sacer interpresque deorum*
> *Caedibus & victu foedo deterruit Orpheus:*
> *Dictus ab hoc lenire tigres, rabidosque leones.*

Vide Servium ad illud Virgil. Aen. VI. 645.

> *Nec non Threïcius longa cum veste sacerdos.* MOD.

Conon apud Photium Narrat. I. refert, quod Midas Ὀρφέως κατὰ Πιερίαν τὸ σοφὸν ἀκροατὴς γενόμενος, πολλαῖς τέχναις Βρυγῶν βασιλεύει. VOSS.

Religionibus implevit, quibus tutior &c.] Lactantius de Ira I. 12. *Religio & timor Dei solus est, qui custodit hominum inter se societatem.* Cicero de Nat Deor. I. 2. *Pietate adversus deos sublata, fides etiam & societas humani generis, & una excellentissima virtus Justitia tollitur.* Caussam aperit Livius I. 21. I. & 2. item I. 19. 4. Unde Plutarchus adversus Colotem cap. 47. *Urbem citius sine solo, quam rempubl. sine opinione de diis aut constitui, aut constitutam servari posse* scribit: & cap. 48. *Religionem vinculum sive coagulum* vocat *omnis societatis, & justitiae firmamentum.* De falsa ille quidem: sed quanto magis id verum de vera? BERNEC.

16. *Violentius oraculo usus*] Vix persuadeo mihi, sic Justinum scripsisse. Quodnam hoc loquendi genus, *violenter uti oraculo?* quid est *uti oraculo?* Pro *usus gladio* libri MSS. habent, *universa uris gladio*. Unde puto, scriptum a prima manu fuisse: *cum capita loramentorum intra nodos abs-*

foramenta caedit: atque ita resolutis nexibus, latentia in nodis capita invenit.

CAP. VIII. 1 Haec illi agenti nuntiatur, Darium cum ingenti exercitu adventare. 2 Itaque timens angustias, magna celeritate Taurum transcendit; in qua festinatione quingenta stadia cursu fecit. 3 Cum Tarsum venisset, captus Cydni fluminis amoenitate per mediam urbem fluentis, projectis armis, plenus pulveris ac sudoris in praefrigidam undam se projecit. 4 Tum repente tantus nervos ejus occupavit rigor, ut, interclusa voce, non spes modo remedii, sed nec dilatio periculi inveniretur. 5 Unus erat ex medicis, nomine Philippus, qui solus remedium polliceretur. Sed & ipsum Parmenionis pridie a Cappadocia missae epistolae suspectum faciebant; 6 qui ignarus infirmitatis Alexandri scripserat, *a Philippo medico caveret: nam corruptum illum a Dario ingenti pecunia esse.* 7 Tutius tamen est ratus, dubiae se fidei medici credere, quam indubitato morbo perire. 8 Accepto igitur po-

abscondita reperire non posset, violentius oraculo universa, usus gladio, loramenta caedit. Ut *violentius oraculo* sit idem, ac violentius, quam oraculum, puta exigebat, vel dicebat. SCHEFF.

CAP. VIII. 3. *Cydni*] Ψυχρὸν δὲ φασὶ καὶ ταχὺ τὸ ῥεῦμα τοῦ Κύδνου. Eustath. Vide praeter Plutarchum Alexand. cap. 29. Valer. Max. lib. III. cap. ult. Diodorus XVII. 31. causam morbi nullam affert. BONGARS.

In praefrigidam undam] Malim, *in praefrigidam, nudum.* IDEM.

4. *Interclusa voce*] Infra XII. 15. 12. *praeclusa voce.* Deinde *non spes modo remedii* est pro *non modo non spes remedii.* Vide sup. Not. ad II. 1. 6. VORST.

5. *Remedium polliceretur*] Mallem *pollicetur.* SCHEFF.

Parmenionis epistolae] Seneca II. de Ira c. 23. *Alexandrum epistola matris admonitum fuisse, ut a veneno Philippi medici caveret, sed tamen acceptam potionem non deterritum bibisse* scribit. VORST.

6. *Ingenti pecunia*] Et promissis filiae nuptiis. Plutarch. Alex. c. 30. BERNEC.

7. *Indubitato morbo*] Sebis. *indubitata morte.* vix dubia correctio. Sic enim & infra XII. 15. 1. BERNEC. Amplector emendationem Sebisii, *indubitata morte perire.* Sic inf. XII. 15. 1. *indubitatam mortem sentiens.* VORST. Sebisius emendat, *indubitata morte*, quod viri doctissimi vehementer probant. Mihi tamen nulla opus emendatione videtur, quia illud *indubitato* non est adjectivum hoc loco, sed adverbium, nec cohaeret cum *morbo*, sed *perire.* Porro *perire indubitato* est *certo & citra dubium mori.* Si quis tamen mallet *indubitate*, adversum me non haberet. SCHEFF.

8. *Episto-*

poculo, epistolas medico tradidit; atque ita inter bibendum oculos in vultum legentis intendit. 9 Ut securum conspexit, laetior factus est, sanitatemque quarta die recepit.

CAP. IX. 1 Interea Darius cum quadringentis millibus peditum, ac centum millibus equitum, in aciem procedit. 2 Movebat haec multitudo hostium, respectu paucitatis suae, Alexandrum: sed interdum reputabat, quantas res cum ista paucitate gessisset, quantosque populos fudisset. 3 Itaque cum spes metum vinceret, periculosius differre bellum ratus, ne desperatio suis cresceret, circumvectus suos, singulas gentes diversa oratione adlo-

8. *Epistolas medico tradidit*] Rectius *epistolam*; unica enim tantum fuit, nec plures legere potuit interea, dum Alexander bibebat. SCHEFF. Cave quicquam mutes. Nam *epistolae* Justino saepius accipitur, ut litterae pro epistola. In cap. 12. ter occurrit: *Darius cum Babyloniam profugisset, per epistolas Alexandrum deprecatur*. Loquitur autem de epistola prima. Mox: *Interjecto tempore aliae epistolae Darii Alexandro redduntur*. Dein: *Scribit itaque & tertias, & gratias egit*, hoc est, tertiam epistolam. lib. I. c. 7. *Lectis ille epistolis*. Atqui unam tantum fuisse epistolam caput praecedens ostendit. GRAEV.

Inter bibendum &c.] Cogitandum, an non scripserit Justinus, *inter bibendum, dum oculos in vultum legentis intendit, ut securum conspexit*. Ita melius videntur cohaerere. SCHEFF.

Oculos in vultum legentis intendit] Tacit. Annal. III. 3. I. *vultum scrutari* dixit. BERNEC.

CAP. IX. I. *Cum quadringentis millibus*] Sexcenta millia habet Arrianus I. quem numerum Persas prima congressione habuisse scripsit Justinus h. lib. cap. 6. 11. vereor ut recte: qui enim jam moveretur Alexander, sexcentis millibus primo praelio superatis? Vulgo hic legitur, *CCCtis millibus*, quod probat Orosius III. 16. BONGARS. Atque ita etiam expressit interpres Hisp. BERNEC.

In aciem procedit] MSS. plures, *in acie*, quod fortassis non est negligendum. *In acie*, vel omissa praepositione, *acie procedere*, est procedere copiis instructis ordinatisque, ad conflictum certo modo dispositis. Ita *suggredi acie* usurpavit Tacit. IV. Ann. 47: *Quos dux Romanus, acie suggressus, haud aegre pepulit*. SCHEFF.

2. *Interdum*] h. e. *interim*, ut apud Vellejum II. 74. 2. & in Apulejo saepius. BERNEC.

3. *Ne desperatio suis cresceret, circumvectus suos*] Locus hic nonnihil est suspectus mihi. Certe si timebat Alexander, ne desperatio cresceret, necesse est, ut jam aliqua fuerit apud ejus milites. At diversum ex historia colligitur. Deinde ne oratio quidem satis decens, quia illud *suis* & mox *suos* repetitur ingrate. Mallem ergo pro *suis cresceret*, legere *succresceret*. Dicitur *succrescere desperatio*, quando paulatim oritur. Ita Plautus *mores succrescere* dixit in Trin. I. I.

Sed dum illi aegrotant, interim mores mali
Quasi herba irrigua succreverunt uberrime.

SCHEFF.

adloquitur: [4] Illyrios & Thracas opum ac divitiarum ostentatione; Graecos veterum bellorum memoria internecivique cum Persis odii accendebat; [5] Macedonas autem nunc Europae victae admonet, nunc Asiae expetitae; nec inventas illis toto orbe pares vires gloriatur. [6] Ceterum & laborum finem hunc, & gloriae cumulum fore. [7] Atque inter haec idemtidem consistere aciem jubet; ut hac mora

SCHEFF. Num igitur jam in desperationem inciderant? Nam si eum nulla fuit desperatio: quomodo potuit crescere? Praeterea valde ingrata est isthaec repetitio *suis*, *suos*, in tam paucis verbis. Adstipulor igitur praestantissimo Scheffero, conjicienti legendum esse: *ne desperatio succresceret, circumvectus suos.* GRAEV.

Singulas gentes diversa oratione alloquitur.] Est geminus huic loco locus apud Liv. xxx. 33. 8. in haec verba. *Varia adhortatio erat in exercitu inter tot homines, quibus non lingua, non mores, non lex, non arma, non vestitus habitusque, non caussa militandi eadem esset. Auxiliaribus & praesens & multiplicata merces ex praeda ostentatur. Galli proprio atque insito in Romanos odio accenduntur. Liguribus campi uberes Italiae deductis ex asperrimis montibus in spem victoriae ostentantur. Mauros Numidasque impotenti Masanissae futuro dominatu terret. aliis aliae spes ac metus jactantur. Carthaginiensibus moenia patriae, dii penates, sepulchra majorum* &c. MOD.

5. *Nec inventos illis toto orbe pares vires gloriatur*] Ita jam pridem hic emendandum docui ad illa Curtii mei ex lib. IV. *Macedones virtute assecutos, ne quis toto orbe locus esset, qui tales viros ignoraret.* MOD. Modius jam pridem ad Curt. IV. 14. 7. hic emendandum docuit, *nec inventos illis toto orbe, vires.* Editiones aliae habuerunt, *Nec inventas illis toto orbe pares vires.* BERNEC. Optime in antiquis Editionibus legitur, *Inventas illis toto orbe pares vires gloriatur.* At sic non modo auctor infra XXXI. 1. *Ne uno tempore duplici bello vires Romanae detinerentur.* Sed & Liv. I. 30. *Ut omnium ordinum viribus aliquid ex novo populo adjiceretur.* Sed X. 14. *Ibi integrae vires sistunt invehentem se jam Samnitem.* & Val. Max. I. 1. 15. *Majore Romanarum virium parte.* Ubi Pighius legi vult, *Romanorum virorum.* Sed contra libros scriptos. & Frontin. IV. Strat. 7. 6. *Naturam Romanarum virium per hoc vobis exemplum ostendi.* & Euseb. in Chron. p. 184. *Romanae vires.* GRONOV. Juntae ante Modium, *Nec inventos illis toto orbe pares viros.* Sed probat Gronovius aliarum editionum scriptionem: *Nec inventas illis toto orbe pares vires.* hoc est, exercitum, qui illis par sit. ut superius: *Ne Lacedaemoniis illae vires accederent*, hoc est, copiae. Nec infrequenter eadem notione in aliis locis usus est noster. Postea, *beheri & salutari ut reginae* MS. Juntae, & aliae editiones. GRAEV.

Nec inventos illis toto orbe pares viros] Ita ex MSS. edidit Bongarsius. Et habet quoque ita vetus editio Juntarum, uti Graevius testatur. At aliae veteres editiones, Becharii puta & Majoris, habent *inventas vires*: quam lectionem Gronovius alteri praefert. Mihi tamen *inventos viros* magis placet. VORST. Gronovius verissime. Sensus est, nullum exercitum, quantumvis magnum, parem esse illis. *Vires* vero in hoc sensu apud Justinum frequenter admodum occurrit. GRAEV.

7. Cete-

mora consuescant oculis turbam hostium sustinere. 8 Nec Darii segnis opera in ordinanda acie fuit: quippe omissis ducum officiis, ipse omnia circumire, singulos hortari, veteris gloriae Persarum, imperiique perpetuae a diis immortalibus datae possessionis admonere. 9 Post haec praelium ingentibus animis committitur. In eo uterque rex vulneratur. Tamdiu certamen anceps fuit, quoad fugeret Darius. 10 Exinde caedes Persarum secuta est. Caesa sunt peditum unum & sexaginta millia, equitum decem millia; capta quadraginta millia. Ex Macedonibus cecidere pedestres centum triginta, equites centum quinquaginta. 11 In castris Persarum multum auri, ceterarumque opum inventum. 12 Inter captivos castrorum mater, & uxor eademque

7. *Consuescant oculis turbam hostium sustinere*] Est hujus loci nota fabula de vulpe ad primum leonis conspectum exterrita, eundem postea minus minusque formidante. *Quae ex usu sunt, non timentur.* Vegetius III. 12. fin. *Subita conterrent hostes: usitata vilescunt.* Idem III. 26. BERNEC.

8. *Nec Darii segnis opera in ordinanda acie fuit.*] Ita antiquiores typis expressi. Et retinuit eam lectionem Bongarsius. At Berneccerus, quod a Bongarsio in MSS. quibusdam observatum sciret, *Nec Darii regis in ordinanda acie defuit*, hoc ipsum pro altero substituit. Mihi τὸ *regis* tanquam supervacuum suspectum est; & per hoc ipsum quoque τὸ *defuit*. Quid opus erat addi *regis*, cum toties tum Darius, tum Alexander nominatus, neque tamen quod reges fuissent, additum esset? VORST. Optime Juntina, *Nec Darii segnis opera*, cum Bongarsio, Vorstio, & Scheffero. GRAEV.

Imperiique perpetuae a diis immortalibus datae possessionis admonere.] Quomodo & sedem quondam Imperii Romam, *Urbem aeternam* jactant praeter Inscriptiones antiquas & Impp. constitutiones, Ammianus XIV. 14. Livius XXVIII. 28. 12. Florus I. 7. 10. &c. immemores, *Omnia mortalium opera mortalitate damnata esse, & inter peritura nos vivere.* Senec. Epist. 91. *Urbium, imperiorum, gentium, nunc floret fortuna, nunc senescit, nunc interit.* Velleius II. 11. 6. Τὸ εἱμαρμένον ὥσπερ ἐμψύχοις, οὕτω καὶ πόλεσιν ἄφυκτον. Pachymerius Historia Byzant. II. 27. BERNEC. Scribe, *dati possessionis*. Ait imperium perpetuae datum possessionis. VOSS. Perpetuam possessionem vocat, quae nullam interruptionem passa fuerat. Vir Doctiss. aliquid in hoc loco vitii esse putavit, quod non video, neque quidquam esse arbitror. FABER.

Praelium ingentibus animis committitur.] Ἐν Ἰσσῷ τῆς Κιλικίας. Diodor. XVII. 32. & seqq. M. Cicero Famil. II. Epist. 10. Hoc praelio ex. millia caesa. Plutarch. ut Diodorus XVII. 36. peditum duodecim myriades, equitum decem millia. BONGARS.

10. *Pedestres centum triginta*] Miror Fr. Fabricium diligentissimum hominem notare ad Orosium, cum Justino facere Diodorum, quia τριακοσίους habet, id est, trecentos. IDEM.

que soror, & filiae duae Darii fuere. [13] Ad quas visendas hortandasque cum Alexander venisset, conspectis armatis invicem se amplexae, velut statim moriturae, complorationem ediderunt. [14] Provolutae deinde genibus Alexandri, non mortem, sed, dum Darii corpus sepeliant, dilationem mortis deprecantur. [15] Motus tanta mulierum pietate Alexan-

13. *Hortandasque*] Hoc est, consolandas: quo sensu *alloqui* & *alloquium* usurpari notavit Varro lib. VI. de L.L. sicuti παρηγορεῖν & παρηγορία Graecis. adde supra Not. ad XI. 3. 1. BERNEC. *Hortari* quid hic sit, intelligitur optime ex eo, quod Curtius III. 12. 26. scribit, *Rex bonum animum eas habere jussit.* Vide & sup. XI. 1. 8. & infra XIV. 3. 4. VORST.

14. *Non mortem, sed dilationem mortis deprecantur*] Malim *vitam*, ut quidam ediderunt contra librorum MSS. fidem. *Deprecari* enim hoc loco est *valde precari*. Vide Gellium VI. 16. infra XII. 2. *Auxilia adversus Bruttios deprecantibus.* Quamvis & apud hunc auctorem diversam significationem habeat. BONGARS. Commune verbum *deprecari* ad duo ista, *mortem*, & *dilationem mortis*, diverso plane sensu refertur: illam, ne inferatur; hanc, ut concedatur: quomodo etiam supra III. 1. 9. *vindicare* duplici simul significatione sumitur: *Et caedem patris, & se ab insidiis vindicavit.* Exempla duo regulae, quam Scholiastes Sophoclis ad Electrae versum 138. refert: Πολλάκις τὸ κοινὰ κοινῶ λαμβανόμενον, διαφόρως νοεῖται: *saepe verbum quod ad communionem assumitur*, (ut loquitur Papinianus in L. 77. §. 22. D. de Legat. 2.) *diverso significatione accipiendum est:* & in exemplum adducit ex Homeri Iliade XI. versum 328. cui fere simile est illud Ciceronis pro Murena cap. 10. *Tu caves ne tui consultores; ille ne urbes aut castra capiantur.* Ita Terentius Eunuch. IV. 7. 19. *Omnia prius experiri, quam armis, sapientem decet.* Ovid. Trist. I. 2. 77. *Non peto quas quondam petii studiosus, Athenas* &c. Sidon. Apollinar. IV. 1. *Nisi cui ingenium sibique quis defuit.* Hujus loci crediderim illud esse Plinii Panegyr. cap. 20. *Adsuescat Imperator cum imperio calculum ponere*, hoc est, seposita imperatoria dignitate, rationem expensarum reddere. Den Kaiser auff ein seit setzen / und Rechnung thun. Ubi *ponere* habet utramque significationem, & apponendi, respectu calculi: & deponendi, respectu imperii. Sicut eodem Panegyr. cap. 65. opponuntur, *hic suscipere, hic ponere magistratum*, hoc est, deponere. Qui me nunquam nisi doctiorem ab se dimittit, vir & in sua Jurisprudentia, & in his quoque litteris eximie magnus, Casp. Bitschius, Antecessor Acad. quem honoris & observantiae causa nomino, docuit me, observationem hanc ad multa etiam loca Juris civilis utilem esse. Juris enim auctores frequenter ita loqui, ut simul & negligentiam sive culpam, & diligentiam vel custodiam *praestandam* esse dicant, illam quidem ut absit, hanc ut adsit: illam, ut de ea seu ob eam quis teneatur; hanc ut ad eam quis teneatur; vel certe ob hanc omissam, & illam admissam. Ut L. 5. §. 2. D. Commodati, L. 1. D. de Tutel. & Rat. distrah. L. 17. D. de Jure dot. &c. Sic L. 25. D. de V. S. *pars* relatum ad *servitutem*, intelligitur de parte generis: ad *dominium* vero, de parte integri. Item L. 1. C. Ubi de crim. ag. oport. vocabulum *criminis* relatum quidem ad verbum *commissum*, significat delictum, aut ipsum factum criminosum: ad *inchoatum* vero,

Alexander, & Darium vivere dixit, & timentibus mortis metum demsit; easque haberi & salutari ut reginas praecepit. [16] Filias quoque non sordidius dignitate patris sperare matrimonium jussit.

Cap. X. [1] Post haec opes Darii, divitiarumque apparatum contemplatus, admiratione tantarum rerum capitur. [2] Tunc primum luxuriosa convivia, & magnificentiam epularum sectari: tunc Barsinen capti-

ro, accusationem criminis. Bernec. Id hoc loco potest observari, istud, *deprecantur*, in diversa significatione sumtum esse. Qui enim mortem deprecatur, orat NE sibi mors afferatur; qui deprecatur dilationem, orat, VT sibi concedatur dilatio. Ita deprecatur bellum, qui bellum timet; deprecatur pacem, qui pacem cupit. Sed in eodem unius alicujus periodi membro si quis ita loquatur, vitiosum puto, & ab hujusmodi imitatione refugiendum. Quamvis itaque in sensu diverso recte dicatur, ulcisci patrem & ulcisci inimicum patris, non ideo tamen, si de filio loquaris, qui, dum patrem defendere studet, illius inimicum interficit, non, inquam, recte feceris, si dices, Ille & patrem & illius hostem ultus est; quia scilicet geminam eidem verbo significationem, idque in eodem membro orationis, tribueres, quod non modo obscuritatem affert, sed & contra judicium est. Faber. Editiones Becharii & Sichardi habent, *non vitam, sed dilationem mortis deprecantur:* ut verbi *deprecari* ad diversa relati una eademque notio sit. Et sane *deprecari vitam* dicit auctor infra XVI. 1. 1. Sed praefero tamen lectionem alteram. Nec est adeo insolens, ut uni eidemque verbo prout ad diversa refertur, duplex subjecta sit notio. Estque manifestum ejus exemplum supra I. 9. 12. sive ibi *remittunt*, sive *permittunt*, legas. Vide Notas ad eum locum. Vorst.

15. *Haberi & reginas praecepit.*] Adde XXXVI. 1. 6. & XXXVIII. 9. 3. *Haberi & salutari*, ex fide codicis Massaeani legit Just. Rycquius Centur. II. Epist. 43. Bernec. Antiquiores Juntarum, Becharii, & Majoris editiones una voce auctius habent, *haberi & salutari ut reginas.* Sed & codices quidam MSS. ut Bongarsius & Rycquius testantur, ita habent. Vorst.

Cap. X. 2. *Tunc Barsinen captivam diligere*] Mirum est etiam in Alexandri uxoribus nomina variata. Tres ejus numerantur uxores, *Barsine* Darii filia, de qua hoc loco & libro XIII. Ejus filius Hercules, qui una cum matre a Cassandro Macedonum rege occiditur, ut postea libro XV. narrat auctor: Diodorus *Statyram* hanc vocasse videtur, & nisi codices fallant, etiam Justinus lib. XII. postquam Babyloniam redierat ex India Alexander. Altera *Rhoxane* Oxyatris Bactriani filia, de qua etiam libro XIII. Tertia *Parysatis* Ochi filia, quam Susis duxerat, ut initio fere lib. VII. narrat Arrianus. Lector ipse cogitet quid sequendum. Glarean.

Barsenen] Barsinen Darii filiam commemorat Arrianus lib. VII. quam devicto Dario Alexander in uxorem duxit. de ea infra XIII. 2. 7. Bongars. Adde Plutarch. Alex. c. 36. Bernec. Juntae: *Barsinen* cum Arriano & Plutarcho. Dehinc: *Abdolonymus.* Mox: *applicito*, ut supra, iidem. Graev. Bongarsius & Berneccerus edidere *Barsenen;* cum tamen infra XIII. 2. 8. scripserint *Barsina.* Vetus Juntarum editio teste Graevio & hic *Barsinen* habet. Fuit non Darii, ut ex Arriano constare posse Berneccerus putat; sed Ar-tabazi

captivam diligere propter formae pulchritudinem coepit: 3 a qua postea susceptum puerum Herculem vocavit. 4 Memor tamen adhuc Darium vivere, Parmeniona ad occupandam Persicam classem, aliosque amicos ad recipiendas Asiae civitates misit: 5 quae statim audita fama victoriae, ipsis Darii praefectis cum auri magno pondere tradentibus se, in potestatem victorum venerunt. 6 Tunc in Syriam proficiscitur: ubi obvios cum infulis multos Orientis reges habuit. 7 Ex his pro meritis singulorum alios in societatem recepit; aliis regnum ademit, suffectis in loca eorum novis regibus. 8 Insignis praeter ceteros fuit Abdalonimus, rex ab Alexandro Sidoniae constitutus: 9 quem Alexander, cum

bazi filia & Memnonis dum viveret conjux: quae Damasci capta ante nuptias consuetudinem cum rege habuit. Vide Notas Blancardi ad lib. VII. Arriani. VORST.

3. *A qua*] Forte, *e qua*. GRONOV.

6. *Obvios cum infulis* &c.] Regiae dignitatis insignibus. Ita Pollio in Gallienis duobus cap. 10. *Odenatus rex obtinuit totius Orientis imperium, quod se fortibus factis dignum tantae majestatis infulis declaravit. Infulae* proprie quidem sacerdotibus, victimis rebusque sacris tribuuntur, quanquam & regum persona sacra habetur. & alioquin etiam ea vox generalius accipitur. Ut apud Spartianum in Adriano cap. 6. *infulis ornatus Pannoniae*, hoc est, titulo praefecturae Pannonicae. Seneca Consol. ad Helviam cap. 13. *Vix constans ipsas miserias infularum loco habet*. Et Epist 14. *Literae etiam apud mediocriter malos infularum loco sunt*, hoc est, dignitatis. Quaedam editiones non bene, *cum insulis*. *Infulae* supplicum insigne sunt apud Liv. XLV. 26. 2. eaedem dicuntur *velamenta supplicum* Curtio VII. 5. 51. Caes. de Bell. Civ. II. 12. nec alio sensu accipiendus hoc loco Justinus. FREINSHEM. Puto respicere Justinum ad memorabilem illam historiam, quam Josephus de Jaddo, summo Judaeorum sacerdote, narrat. Vide eum lib. XI. Antiq. cap. 8. Voss. *Infulae* hic non insignia dignitatis regiae; sed insignia supplicum sunt, velatis manibus orantium, unde & *velamenta supplicum* ab auctoribus dicuntur: ipsaque vocabula *infularum* & *velamentorum* etiam conjuncta reperiuntur. Livius lib. XXXVII. *Teji, cum in oculis populatio esset, oratores cum infulis & velamentis ad Romanum miserunt*. Tacitus I. Hist. *Velamenta & infulas praeferentes*. Rursus Livius XLV. 26. *Tota multitudine cum infulis obviam effusa*. *Infulae* victimarum itidem velamenta fuere, ut vel ex his Varronis VI. de L. L. apparet: *Infulas dictas apparet in hostiis, quod velamenta e lana*. VORST.

8. *Abdalonimus*] Diodorus XVII. 46. Βαλλώνυμον vocat, non Sidonis, sed Tyri regem constitutum. Vide Curtium IV. I. 28 Vett. nostri mire variant. BONGARS.

Sidoniae] Puta *urbis*. Sidoniam urbem dixit etiam Virgilius. Quia tamen MSS. habent *Sidone* vel *Sidone*, cogitandum, an non id, quod aliis est Sidon, terminatione Latina nominare voluerit *Sidonem*. Quanquam cum ipse noster infra XVIII. 3. nominet *Sidona*, non *Sidonem*, aut *Sido-*

eum operam oblocare ad puteos exhauriendos, hortosque irrigandos solitus esset, misere vitam exhibentem, regem fecerat, spretis nobilibus, ne generis id, non dantis beneficium putarent. [10] Tyriorum civitas cum coronam auream magni ponderis per legatos in titulum gratulationis Alexandro misisset, grate munere accepto, *Tyrum se ire velle ad vota Herculi reddenda*, dixit. [11] Cum legati *rectius id eum Tyro vetere & antiquiore templo facturum*

Sidoniorum, fortassis optimum sit hic etiam legere non *Sidoniae*, sed *Sidonis*. SCHEFF.

9. *Operam oblocare*] Impressi quondam habuerunt *ablocare*, quod est rectius opinione mea. Nam *ablocare* ac *elocare* idem. *Ablocare* sensu simili usurpavit Suetonius Vitell. c. 7. *Domum in reliquum anni partem ablocaret*. IDEM.

Misere vitam exhibentem] Putabam *exigentem*, sed hoc rectum est. Ita Noster XXII. 1. 3. *Vitam stupri patientia exhibuit*. adde notam ad IX. 2. 7. BERNEC. Infra XXII. 1. 3. *Vitam stupri patientia exhibuit*. Ex quo apparet, *vitam exhibere* idem esse quod tolerare, sustentare. Nec tantum dicunt *vitam exhibere*; sed & *exhibere aliquem*, pro tolerare, alere. Vide supra Not. ad IX. 2. 7. VORST.

10. *Coronam auream*.] Athenaeus XII. ex Charete refert, *post victum Darium, missas Alexandro coronas partim a legatis gentium, aliisque, aestimatas decem millibus ac quingentis talentis*. Obvia talia gratulationis exempla sunt & in Romana historia. Ut in Livio XXXVIII. 37. 4. cum Cn. Manlius Gallograecos vicisset, eoque terrore Asiam liberasset: *Missae undique legationes non gratulatum modo venerunt: sed coronas etiam aureas, pro suis quaeque facultatibus attulerunt*. Videndus omnino Lipsius de Magnit. Rom. II. 9. BERNEC.

In titulum gratulationis] Illud etiam Romanis usitatum, neque coronae solum ipsae mittebantur, sed aurum ac pecunia ad coronas, atque id proprie aurum coronarium. IDEM.

Grate munere accepto] Infra XXXI. 7. 6. *Gratum se munus accipere*. Et XII. 11. 2. *Nec a debitoribus magis quam a creditoribus gratius excepta munificentia*. VORST.

11. *Id eum in Tyro vetere*] Veterem Tyro: legendum arbitror, *id eum in Tyro vetere, antiquiore templo*: sine copula. Dicebatur enim locus ille Παλαίτυρος. Vide Curtium V. 2. Arrian. lib. II. Diodorum XVII. 40. & Plutarchum in Alex. cap. 41. BONGARS. Scribi curavi *in Tyro-vetere*, utraque voce per lineolam copulata; ut intelligeretur esse compositam. Haec Tyrus, Palaetyros, id est Tyros vetusta, a Graecis dicebatur; distabat autem ab altera Tyro stadiis XXX. teste Strabone; eratque in continenti; at altera, celebratissima illa & decantatissima Tyros, insula erat, cum obsideri ab Alexandro coepta est. Ceterum, ubi mox dicitur, *& antiquiore templo* recte vidit Berneccerus expungendum esse illud *&*, hoc sensu, per ablativum abstractum: *Rectius id in Vetere Tyro facturum, antiquiore templo*, id est, cum Palaetyri templum multo esset antiquius quam id quod in nova Tyro conspiciebatur. FABER. In continenti fuit Παλαίτυρος, *antiqua Tyrus*, ubi Herculi sacra facere Alexander potuisset. Apud Curtium legati respondent, *esse templum Herculis extra urbem in eam sedem quam Palaetyron ipsi vocant: ibi regem deo sacrum rite facturum*. In antiquiore illo Palaetyri

rum dicerent, in deprecantes ejus introitum ita exarsit, ut urbi excidium minaretur: [12] confestimque exercitu insulae applicato, non minus animosis Tyriis fiducia Carthaginiensium, bello excipitur. [13] Augebat enim Tyriis animos Didonis exemplum, quae Carthagine condita, tertiam partem orbis quaesisset; turpe ducentes, si feminis suis plus animi fuisset in imperio quaerendo, quam sibi in tuenda libertate. [14] Amota igitur imbelli aetate Carthaginem, & arcessitis mox auxiliis, non magno post tempore per proditionem capiuntur.

CAP. XI. [1] Inde Rhodum Alexander, Ægyptum, Ciliciamque sine certamine recipit. [2] Ad Jovem

tyri templo occisus fuit Sichaeus a Pygmalione: quod ex eo colligitur quod Dido cum ad Pygmalionem in regiam se venturam simularet, naves conscendit, atque ita aufugit. VORST.

12. *Non minus animosis*] MSS. habent *animosos Tyrios*, & mox *excipit*, quod fortassis non est negligendum. Quia tamen illud genus nostro alibi quoque passive magis, quam active usurpatur, ideo suspicor, scripsisse nostrum: *confestimque exercitu insulae applicato, a non minus animosis Tyriis fiducia* &c. Nisi malis ista verba, *non minus animosis*, &c. putare seorsum posita, significare caussam, quare bello fuerit exceptus. Cum praesertim alibi quoque illud *excipi* sic absolute ponat. Ut II. 5. I. *Scythae servili bello domi excipiuntur*, Non dicit, a quo, sed simpliciter, *excipiuntur bello*. Sic XLIII. I. de Aenea: *statimque bello exceptus*. SCHEFF.

13. *Ducentes*] Scribe, *ducentibus*. ut referatur ad praecedens *Tyriis*, non ad *animos*. GRONOV.

14. *Non magno*] Imo satis magno, si aetatem Alexandri spectes, & ceteras res ab eo gestas: septem quippe menses in hac obsidione consumti. Plutarch. in Alex. cap. 41. Curtius IV. 4. 30. FREINSHEM.

Per proditionem capiuntur] Nemo dixerit, per proditionem esse captam Tyrum. Voss. Bis peccat Justinus; nam & tempus obsidionis longum fuit; & per proditionem capti non fuerunt Tyrii. FABER. Septem tamen menses in obsidione Tyri consumti, ut ex Curtio notum. De *proditione*, qua capta sit Tyrus, nihil prodidere alii. Ipse noster XVIII. 3. scribit, *expugnata urbe*. VORST.

CAP. XI. I. *Inde Rhodum*] Orosius III. 16. & 17. hanc lectionem sequitur, quae mihi propter MSS. varietatem suspecta est. eorum plerique habent. *Inter haec dum Alexander Aeg. Cil. s. cer. recipit, ad Jovem Hammonem* &c. BONGARS.

Ciliciamque] Ciciliam? non opinor. hanc enim inter primas habuit. Forte *Cyrenen*. FREINSHEM.

Ciliciamque] Atqui Cilicia jam diu erat capta. Scribe itaque, *Syriamque*. Sic quoque nonnulli inter Justini compilatores legerunt. Voss. Istud *Ciliciam* vitiosum esse jam alii viderunt (nam pridem perdomita fuerat haec provincia;) Universum hunc locum sibi suspectum ait esse Bongarsius. Quidam apud Berneccerum legebat, *Cyrenen*; Is. Vossius, *Syriam*; vere, ni fallor. FABER. *Ciliciam* Alexander occuparat

vem deinde Hammonem pergit, consulturus & de eventu futurorum, & de origine sua. [3] Namque mater ejus Olympias confessa viro suo Philippo fuerat, *Alexandrum non ex eo se, sed ex serpente ingentis magnitudinis concepisse.* [4] Denique Philippus ultimo prope vitae suae tempore, *filium suum non esse* palam praedicaverat. [5] Qua ex causa Olympiada, velut stupri compertam, repudio dimiserat. [6] Igitur Alexander cupiens originem divinitatis adquirere, simul & matrem infamia liberare, per praemissos subornat antistites, quid sibi responderi velit. [7] Ingredientem templum statim antistites ut Hammonis filium salutant. [8] Ille laetus dei adoptione, hoc se patre censeri jubet. [9] Rogat deinde, *an omnes interfectores parentis sui sit ultus?* respondetur, *patrem ejus nec posse interfici, nec mori: regis Philippi peractam plene ultionem esse.* [10] Tertiam

rat jam ante. Quam ob causam pro *Ciliciam* Freinshemius legendum putat *Cyrenen*. Sed neque hoc potest. Nam Cyrenen obtinuit demum Ptolemaeus, ut ex XIII. 6. 10. videre est. Rectius igitur videtur, quod Vossius legendum putat, *Syriamque*. VORST.

3. *Ex serpente*] Livius XXVI. 19. 6. *P. Corn. Scipio rettulit famam in Alexandro Magno prius vulgatam, & vanitate & fabula parem, anguis immanis concubitu se conceptum*, &c. Eadem fere Agellius VII. 1. Similia de Augusto Suetonius cap. 94. 8. Fabula illa de Scipionis ortu, peperit aliam fabulam de specu in Linternino, ubi manes ejus custodire draco traditur, Plin. XVI. 44. pr. BERNEC.

4. *Stupri compertam*] Ita Livius VII. 4. 4. *nullius probri compertus.* Et forsan ejus imitatione Tacitus Annal. I. 3. 6. *nullius tamen flagitii compertus.* BERNEC. Livius XXII. 57. *Dum Vestales stupri compertae.* Aliud est *stupro comperta*; quo Sulpicius Severus utitur Hist. S. I. 38. Vide nostras in illum Notas. VORST.

6. *Originem divinitatis*] Forte, *originis divinitatem*. GRONOV.

7. *Ut Hammonis filium*] Τὸ *ut* videtur expungendum. SEBIS. *Hammon*, rectius *Ammon*, Jovis in Libya cognomentum est, ab arenis ei inditum, quarum ingens isthic copia. Mela I. 8. Olympiadis festivum rescriptum, quo filii jactantiam, *genitum se Jove*, retudit, Agellius XIII. 4. refert. Corinthios Alexandro statuam Jovis ornatu intra Altim didicasse, tradit Pausanias lib. V. longius a fine. BERNEC.

8. *Censeri*] Vide notata ad IX. 2. 9. IDEM.

9. *An omnes interfectores parentis*] Homo insigniter fatuus, qui se bipatrem haberi postulet. At boni illi nugivenduli, Hammonis Antistites, magis sapiebant, &, si quid bonae mentis in cerebro Alexandri fuisset, hominem ad sanitatem revocassent, qui intimas Africae solitudines penetrasset ut se lactandum & deludendum somniorum venditoribus propinaret. FABER.

10. *Ter-*

tia interrogatione poscenti *victoriam omnium bellorum possessionemque terrarum*, *dari* respondetur. [11] Comitibus quoque suis responsum, *ut Alexandrum pro deo, non pro rege colerent*. [12] Hinc illi aucta insolentia, mirusque animo increvit tumor, exemta comitate, quam & Graecorum litteris, & Macedonum institutis didicerat. [13] Reversus ab Hammone Alexandriam condidit, & coloniam Macedonum caput esse Aegypti jubet.

CAP.

10. *Tertiam interrogationem poscenti*] Est qui *tertia interrogatione* legendum ex MS. censet. quomodo fere Tacitus Annal. III. 16. 4. Alius & sequentia mutat ita: *tertia interrogatione poscenti victoriam omnium bellorum, possessionem terrarum dari respondetur.* ne phrasis ista non offendat. *Interrogatio* namque non hic ἐρώτησις, sed ἐρώτημα, hoc est, non actus interrogandi, sed caput interrogationis est. Τὸ ζητούμενον appellat Diodorus XVII. 51. ubi fusius haec explicantur historia. Ceterum Atticismus est, cum verba regunt accusativos vel suae originis, ut *coenare coenam*, *pugnare pugnam*, *somniare somnium*. Plaut. *Jurare jusjurandum*, Cicer. &c. vel cognatae significationis, ut *lucere facem*, *cereum: garrire nugas*, Plaut. *pugnare praelia*, *garrire libellos*, Horat. *quiescere somnum*, *substrepere verba*, Apul. Sic ἐρωτᾶν ἐρωτήματα, hoc est, *interrogare* (seu cum nostro *poscere*) *interrogationes*, dixit Aeschines in Ctesiphontem, & Plutarchus in Colotem. Adde Vechneri Hellenolex. p. 154. BERNEC. Videtur auctor scripsisse, *tertiam interrogationem ponenti*, ut Cicero I. de Orat. 22. *Mihi nunc vos, inquit Crassus*, &c. *quaestiunculam, de qua meo arbitratu loquar, ponitis?* Idem IX. Ep. Fam. 26. *Quod tu unum ζήτημα Dioni philosopho posuisti.* & Phaedrus Fab. 53.

Nec quaestionis positae causam intelligit.

GRONOV. *Tertiam interrogationem poscenti*, pro tertiam interrogationem interroganti. Verbis adjiciuntur non raro nomina ejusdem originis; ut *ridere risum*, *pugnare pugnam:* Interdum & cognatae modo significationis; ut *pugnare praelia*, *garrire nugas*. Quae Latina, & ejusdem generis Graeca, quid discrepent a phrasi N. T. χαίρειν χαρὰν μεγάλην, & id genus aliis, in cap. 35. libri de Hebraismis N. T. docuimus. VORST. In MS. legitur, *tertia interrogatione*, quod sine dubio rectissimum. Sed sic mutanda etiam distinctio, locusque totus ita scribendus: *Tertia interrogatione poscenti victoriam omnium bellorum possessionemque terrarum, dari respondetur.* Eleganter. Non poscebat interrogationem, sed interrogatione poscebat victoriam bellorum. Est autem *interrogatione poscere* idem, ac quaerere, utrum non sis habiturus victoriam. Curtius sic extulit: *An totius orbis imperium fatis sibi destinaret pater.* SCHEFF.

11. *Comitibus quoque suis responsum*] Lege, *ipsius*, pro *suis*. FABER. Pro *comitibus ejus*. Cujus generis varia in cap. 5. de Latinit. falso susp. congessimus. VORST.

13. *Alexandriam condidit*] Eodemque tempore *Paraetonium*. Adi Scalig. animadvers. in Euseb. pag. 117. b. annum Alexandriae conditae prodit Liv. VIII. 24. 1. BERNEC.

Et coloniam Macedonum] *Coloniam Macedoniam* est in MSS. & recte. Vide Vechneri Hellenolex. pag. 54. m. &.

CAP. XII. [1] Darius cum Babyloniam profugiſſet, per epiſtolas Alexandrum deprecatur, *redimendarum ſibi captivarum poteſtatem faciat*, inque eam rem magnam pecuniam pollicetur. [2] Sed Alexander pretium captivarum regnum omne, non pecuniam petit. [3] Interjecto tempore, aliae epiſtolae Darii Alexandro redduntur, quibus filiae matrimonium, & regni portio offertur. [4] Sed Alexander *ſua ſibi dari* reſcripſit; juſſitque *ſupplicem venire, & regni arbitria victori permittere*. [5] Tum ſpe pacis amiſſa, bellum Darius reparat; cum quadringentis millibus peditum, & centum millibus equitum obviam vadit Alexandro. [6] In itinere nuntiatur, *uxorem ejus ex colliſione abjecti partus deceſſiſſe, ejusque mortem illacrimatum Alexandrum, exſequiasque be-*

m. & 86. m. BERNEC. MSS. omnes quos Bongarſius vidit, excepto uno, *Coloniam Macedoniam*. Idque Berneccerus in Notis poſterioribus rectum putat. Foret autem ſimile ei quod Saluſtius dicit, *mulieres Galliae*, & multis id genus aliis, quae Vechnerus Hellenol. I. 8. collegit. VORST.

Caput Aegypti] Sic infra XI. 14. 10. Livius XLII. 47. 11. *Caput Theſſaliae Lariſſa*. Curtius V. 8. 1. *Ecbatana caput Mediae*. BERNEC.

CAP. XII. 1. *Babyloniam profugiſſet*] MSS. habent, *perfugiſſet*, quod videtur rectius, quoniam *profugere* magis reſpicit locum ex quo, contra *perfugere* locum ad quem. SCHEFF

In pretium] MS. Bongarſii praepoſitionem ignorat, quam & melius abeſſe opinor. GRONOV.

4. *Sua ſibi dari*] Xenoph. lib. V. de Inſtit. Cyri: *Lex eſt ſempiterna inter homines, capta hoſtium urbe, eorundem res atque pecunias victori cedere*. Ariſtot. Politic. I. 4. pr. *Lex velut pactum quoddam commune eſt, quo bello capta capientium fiunt*. BERNEC.

5. *Cum quadraginta millibus peditum, & centum millibus equitum*] Quis credat equitum numerum ſesquialterum fuiſſe ad peditum numerum: Ego pro XL. legam CCCC. quod eſt longe veriſimilius: cum Arrianus peditum numerum faciat decies centenum millium, πεζὰς δὲ ἐς ἑκατὸν μυριάδας. Curtius autem duplum ad eum, qui fuit ad Iſſum. GLAREAN.

Quadringentis millibus] Ita Vett. omnes. antea mendoſe legebatur, *quadraginta millibus*. Et in hoc numero diſſentiunt ſcriptores. Videndus Curtius. BONGARS. Nam Plutarchus in Alexandro cap. 54 m. *millena millia militum* habet: probabilius quam noſter. Nam & Curtius IV. 9. 5. dimidio ferme majorem Darii fuiſſe ait exercitum, quam in Cilicia fuerat: (de quo ſupra XI. 9. 1.) & vero credibile non eſt, minoribus copiis inſtauratarum fuiſſe pugnam, qui majoribus victus erat. BERNEC.

6. *Ejusque mortem illacrymatum Alexandrum*] *Morti* forte rectius. Ita Suetonius Veſpaſ. 15. 4. *Supplicits illacrymavit & ingemuit* & Curtius III. 12. 8. *Pietati earum illacrymaſſe*. BERNEC.

Mortem illacrymatum] Alii conſtruunt cum caſu tertio, dicuntque

benigne prosecutum, idque eum non amoris, sed humanitatis causa fecisse. [7] *Nam semel tantum eam Alexandro visam esse, cum matrem filiasque ejus parvulas frequenter consolaretur.* [8] Tunc Darius se ratus vere victum, cum post praelia etiam beneficiis ab hoste superaretur, gratumque sibi esse, si vincere ne-

que *morti illacrymare.* Unde Berneccerus conjicit & hic fortassis rectius ita legi. Nobis nihil mutandum videtur; est enim constructio facta vi praepositionis, ex qua verbum est compositum, quaeque casum quartum requirit: diciturque *illacrymare mortem*, pro illacrymare in mortem. Infra XI. 15. 4. dicit, *mortem lacrymis prosequi.* VORST.

Humanitatis causa] Jure τῆς φιλανθρωπίας & pro necessitudine illa societateque, quae inter homines intercedit. *Communis humanitatis jus.* Ciceroni dicitur pro Flacco cap. 11 pr. *Humanitatis negotium gerere* dicitur, qui cadaver sepelit. L. 14. §. 7. D. de Religios. quia memoria humanae conditionis id facit. L. 27. D. de Condit. instit. Inde Quintilianus Declam. VI. corporis projecti: *Cadaver*, inquit, *ab incursu avium ferarumque tantum miserantium corona custodit. Convenerunt etiam alieni complorantes: totus in spectaculum populus effusus est, & ignoto quoque corpori publica humanitas quasi quasdam fecit exequias.* Vide & Senecam Benef. V. 20. in. Lactantium Instit. VI. 12. Hanc humanitatem ut auctores alii *misericordiae* ac *pietatis:* ita Capitolinus in M. Antonino Philosopho cap. 13. *clementiae* vocabulo designat: *Tantaque clementia fuit*, inquit, *ut & sumptu publico vulgaria funera juberet efferri.* BERNEC.

7. *Filiasque ejus parvulas*] Qui *parvulae* potuerant dici, cum *adultas*, dicat Curtius, Plutarchus θυγατέρας παρθένους, quarum alterutram, quam nimirum eligeret ipse, Alexandro Darius obtulit, ut observavit amplissimus vir Gisbertus Cuperus Observat. lib. IV. cap. 10. Censet is, aut Justinum errasse, aut librarios oscitasse, & foedam mendam huic loco adspersisse, Justinum vero scripsisse: *Cum matrem, filias, filiumque ejus parvulum frequenter consolaretur.* Hunc Curtius nondum sextum aetatis annum, cum caperetur, egressum esse scribit lib. IV. cap. 14. eique Ocho nomen fuisse. vide in laudatis illis Observationibus plura, quibus hic locus illustratur. Inter alia ostendit Curtium sentire cum Justino, cum Darii uxorem visam semel tantum ab Alexandro tradit, quamvis in alia sit sententia Plutarchus & Appion Plistonices, qui tradant ex epistola Alexandri, numquam ab Alexandro visam fuisse Darii uxorem, quae epistola si genuina sit, merito ei potius credendum esse quam aliis auctoribus, vere ait Cuperus. Sed alii viro summo non possum adstipulari, qui *frequenter* hic positum existimat, pro *multis praesentibus*, cum τῷ *frequenter* hic non opponatur *solus*, sed *semel.* GRAEV.

Frequenter consolaretur] *Frequenter*, pro praesentibus multis, praesente turba regia. Livius lib. I. *Romam inde frequenter migratum est, a parentibus maxime ac propinquis raptarum.* VORST. Minime gentium. Hic *frequenter* est saepe, ut constat ex oppositione τῦ *semel. Semel tantum eam Alexandro visam, cum matrem filiasque ejus parvulas frequenter consolaretur.* GRAEV.

8. *Gratumque sibi esse*] Quonam ista referenda? num ad superius *ratus?* sic sane postulat ratio sermonis: at sententia est nulla. Quid enim, *ratus est, sibi gratum esse?* Nescio igitur, an non hic scripserit Justinus, *gratum, inquit, sibi esse.*

nequeat, quod a tali potissimum vinceretur. [9] Scribit itaque & tertias epistolas, & gratias agit, quod nihil in suos hostile fecerit. [10] Offert deinde majorem partem regni usque flumen Euphraten, & alteram filiam uxorem; pro reliquis captivis triginta millia talentûm. [11] Ad haec Alexander, *gratiarum actionem ab hoste supervacaneam esse*, respondit; [12] *nec a se quidquam factum in hostis adulationem, nec quod in dubios belli exitus, aut in leges pacis sibi lenocinia quaereret;* [13] *sed animi magnitudine, qua didicerit adversus vires hostium, non adversus*

esse. Cum praesertim Curtius testetur, in hujusmodi voces Darium, tensis ad coelum manibus, prorupisse lib. IV. c. 10. Et ex voce *inquit*, perire duae primae litterae potuerunt facile propter praecedens *m*, totidem lineolis constans, post reliquum *quit*, quod sensum habebat nullum, mutari in *que*. SCHEFF.

10. *Offert deinde*] De oblatis hisce conditionibus cum consultaretur, & Parmenio diceret: *Ego, si Alexander essem, acciperem oblata;* subjecit Alexander: *& ego, si Parmenio essem.* Diodorus XVII. 54. Plutarch. Alex. c. 51. Scilicet juxta Pedonem:

Non eadem vulgusque decent, & culmina rerum.

BERNEC.

Pro reliquis captivis XXX. *millia talentorum*]. In nostris annotationibus in Q. Curtium de hoc numero multa scripsimus, quam mire sit apud auctores variatus. Diodorus tria millia talentum. Plutarchus & Arrianus X. millia talentum (quamquam eam rem ab Arriano omissam, quia ante Gazae oppugnationem ab eo descripta fuit, falso opinatus eram.) Valerius lib. VI. cap. 4. *centena millia*, sed codex errat. Legendum enim X. *millia*. In Curtio summae omnino corruptae, maxime oppositione auri, quando duodecuplo sic augeatur. Ego X. millia malim quam XXX. millia, mortua jam uxore. Verum ut jam diximus, non est nostri negotii, tot ac tam diversas narrare auctorum opiniones. GLAREAN.

11. *Ad haec Alexander, gratiarum &c.*] Idem Curtius: *Nuntiate Dario* (Alexandri verba sunt) *me quae fecerim clementer & liberaliter, non amicitiae ejus tribuisse, sed naturae meae. Bellum cum captivis & feminis gerere non soleo. Armatus sit oportet, quem oderim.* Ita enim eum locum ante multos annos emendavimus turpiter ex Justino & inepte interpolatum: ut & alia multa quae apud eundem scriptorem proxime sequuntur, de quibus tum dixi. MOD.

12. *Nec quod in dubios belli exitus, aut in leges pacis sibi lenocinia quaereret*] Quomodo *Vitellius respectu suarum necessitudinum, nihil in Domitianum atrox parabat.* Tacit. Hist. III. 59. 10. Adde quae habet Gruterus in notis ad Panegyr. p. 601. f. item notata ad Tacit. I. Hist. 7. 2. 5. BERNEC.

13. *Adversus vires hostium, non adversus calamitates*] Pro *calamitates* putabam legendum *caritates*, scil. matrem, uxorem filiasque Darii. *Caritates* pro *liberis* dixit etiam Amm. Marcellin. XXII. 19. pr. *Liberos & affectus* ait Vulcatius Gallicanus in Avidio Cassio cap. 7. *necessitudines* Tacit. III. Hist. 59. 10. Curtius IV. 10. 30. ipseque Noster XII. 15. 9.

versus calamitates contendere; [14] polliceturque, *praestaturum se ea Dario, si secundus sibi, non par haberi velit.* [15] *Ceterum neque mundum posse duobus solibus regi; neque orbem summa duo regna salvo statu terrarum habere: proinde aut deditionem ea die, aut in posteram aciem paret; nec polliceatur sibi aliam, quam sit expertus, victoriam.*

CAP. XIII. [1] Postera die aciem producunt. Tum repente ante praelium confectum curis Alexandrum

13. 9. Sed Freinshemius meus pertendit, rectum esse *calamitates*, & locum explicat, *adversus hostem validum & potentem, non adversus fractum & calamitosum.* Te, lector, amicae litis arbitrum constituimus. Meam conjecturam juvat non dissimilis locus Livii v. 27. 8. *Arma habemus non adversum eam aetatem, cui etiam captis urbibus parcitur: sed adversus armatos*, &c. A Freinshemio stat idem auctor XLII. 8. 7. *Claram victoriam vincendo oppugnantes, non saeviendo in afflictos fieri.* Et magis Curtius IV. 11. 28. qui tamen e nostro, aut noster forsan ex illo, & hic & alibi a mala manu interpolatus esse videtur. Itaque mens Alexandri fuerit: non aggressurus sum hostem ea parte, qua *calamitas*, & infortunium obnoxium eum injuriae fecit, ut saevitiam, libidinem, & si quid aliud victori licet, in captos exerceam: hoc enim vilis est & degeneris animi, sed unde arma & aciem ostentat. BERNEC.

14. *Praestaturum se ea Dario*] MSS. *praesentaturum.* Unde Gronovius, *polliceturque repraesentaturum.* Vid. lib. 1. de Pecun. Vet. c. 8. GRAEV. Codices MSS. quos Bongarsius vidit, *praesentaturum se ea Dario.* Unde Gronovius in lib. de Pec. Vet. conjicit legendum esse, *repraesentaturum se ea Dario.* Est autem verbum elegans *repraesentare*, pro statim facere: neque adeo rarum apud auctores. Suetonius Aug. *Quam summam repraesentari jussit.* Seneca Ep. 95. *Petis ut quod in diem suum dixeram debere differri, repraesentem, & scribam tibi.* Cicero v. ad Fam. 16. *Quod est dies allatura id consilio anteferre debemus, neque exspectare temporis medicinam, quam repraesentare ratione possimus.* Cujus generis plura in lib. de Latinit. vulgo fere neglecta. VORST.

15. *Ceterum neque mundum posse duobus solibus regi*] Plutarchus in Apophth. c. 38. Diodorus XVII. 54. Curtius IV. 11. 39. Ita Serinus apud Stobaeum Serm. XLV. *Omnium in terra bonorum auctor Sol: at si gemini Soles forent, periculum immineret, ne omnia conflagrantia pessum irent. Ita & regem unum quidem accipiunt Lydi, & servatorem esse credunt; duos vere simul tolerare non possent.* Hausit Alexander hanc sententiam ex Homero suo, quem semper cum pugione sub pulvino repositum eum habuisse, scribit Plutarchus in vit. cap. 13. Sic enim ille Iliad. II. 204.

Nec multos regnare bonum: rex unicus esto.

BERNEC. Haec & proxime sequentia adeo gemina sunt his quae Curtius IV. 11. 22. habet, ut alteruter imitatus videri possit alterum. VORST.

CAP. XIII. 1. *Tum repente*] MSS, quos vidit Bongarsius, habebant *cum repente.* Neque mihi dubium, quin sic scripserit Justinus. Ita enim solent optimi auctores. Cicero I. de Orat. *Vix annus intercesserat ab hoc sermone, cum iste accusavit Norbanum.*

drum somnus arripuit. [2] Cum ad pugnam solus rex deesset, a Parmenione aegre excitatus, quaerentibus somni causas omnibus inter pericula, cujus etiam in otio semper parcior fuerit: [3] *magno se aestu liberatum*, ait, *somnumque sibi a repentina securitate datum, quod liceat cum omnibus Darii copiis confligere; veritum se longam belli moram, si Persae exercitum divisissent.* [4] Ante praelium utraque acies hostibus spectaculo fuit. [5] Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem, armorumque pulchritudinem mirabantur: Persae a tam paucis victa suorum tot millia stupebant. [6] Sed nec duces circumire suos cessabant. [7] Darius *vix denis armatis singulos hostes, si divisio fieret, evenire* dicebat. [8] Alexander Macedonas monebat, *ne multitudine hostium, nec corporis magnitudine, vel coloris novitate moverentur:* [9] *tantum meminisse* jubet, *cum iisdem se*

tertio

... *rum.* Curtius VI. 16. *Jamque non pugna, sed caedes erat, cum Darius quoque currum suum in fugam vertit.* Ipse noster infra XIV. c. 1. fin. *Omnes igitur operam suam certatim ad custodiam salutis ejus offerunt. Cum igitur Antigonus cum exercitu supervenit.* SCHEFF.

Somnus arripuit] Ita Sueton. Aug. 16. 3. BERNEC.

2. *Cum etiam in otio semper parcior fuerit*] Legendum forte *cujus.* BONGARS. Rescripsi cum Juntis, *cujus*, uti & legendum conjecerat Bongarsius. Sueton. Caes. *Vini parcissimus.* GRAEV. Optima lectio a Bongarsio est; antea scribebatur, *cum*, pro *cujus.* FABER. Pro *cujus* legebatur *cum.* Sed *cujus* legendum conjecit Bongarsius. Et in editione Juntina manifeste ita scriptum reperit Graevius. Unde & rescribere ita nulla mihi religio fuit. *Parcus somni* dictum, ut *parcus pecuniae*, supra VI. 8. 6. pro non adeo appetente seu cupido pecuniae; & *parcissimus vini* a Suetonio Caes. 53. & Aug. 77. VORST.

Cujus etiam in otio] Sic ex Juntina & Bongarsii conjectura, probante Graevio, edidit Vorstius. SCHEFF.

3. *Aestu*] Alii *metu*, male. *Aestum* vocat animi fluctuationem, ducta metaphora a motu & agitatione fluctuum, qui proprie *aestus.* Virgilius Aeneid. VIII. 19.

vario curarum fluctuat aestu.

Et Plinius Epist. *Explica aestum meum.* MOD. Noster supra I. 10. 15. *Aestuante rege.* BERNEC.

Veritum se] Leg. *Veritumque se.* FABER.

4. *Utraque acies hostibus spectaculo fuit.*] *Ostendere aciem* dicuntur imperatores, terrendi hostis causa. Livius XXIX. *Ad terrorem hostium aciem ostendisset.* Vide & Gifan. in Obs. L. L. VORST.

9. *Cum iisdem se &c.*] Vegetius I. 13. f. *In fugam versi victoribus ultra pares esse non audent.* Et III. 1. M. *Qui effugerint, ut semel territi, postea formidant conflictum.* Adde supra

 No-

tertio pugnare; nec meliores factos putarent fuga, cum in aciem secum tam tristem memoriam caedium suarum, & tantum sanguinis duobus praeliis fusi ferrent: [10] *& quemadmodum Dario majorem turbam hominum esse, sic virorum sibi.* [11] Hortatur, *spernant illam aciem auro & argento fulgentem, in qua plus praedae, quam periculi sit; cum victoria non armorum decore, sed ferri virtute quaeratur.* CAP.

Notam ad VI. 4. 12. BERNEC.

Nec meliores factos putarent fuga] *Meliores* pro fortiores: ut sup. IX. 2. 4. & ut Graeci dicunt, *κρείσσονες*. Notum illud Hesiodi;

Ἄφρων ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν.

Et,

Ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων.

Latinorum quoque alii sic locuti: ut Vechnerus in Hellenol. notavit. VORST. MS. quidam habet, *tunc semel.* Cogitandum, utrum non Justinus scripserit, *nam se meliores factos putarent fuga?* Figura interrogationis valde est emphatica hoc loco, ad arguendam timoris absurditatem. Illud *se* de Macedonibus est intelligendum. Et sic solet usurpari etiam aliis. SCHEFF.

Caedium suarum] Forte, *caedis suorum.* GRONOV. Lego, *cladium*, ut supra VIII. 4. 5. *Obliti cladium suarum, perire ipsi, quam non perdere eos praeoptarent.* FABER.

Tantum sanguinis] Legendum fortasse, *tanti sanguinis*; ut referri possit ad vocem quae praecedit, *memoriam.* Non enim ipsum sanguinem duobus proeliis fusum secum in aciem ferre potuerunt; sed sanguinis ejus memoriam. Est autem *memoria tanti sanguinis fusi*, pro memoria tot interfectorum. Ceterum casu primo si utendum sit, dicitur potius, *tantum sanguis fusum est*, quam *tantus sanguinis fusus est.* Vide XI. 14. 2. Quod si *tantum sanguinis* retinendum hic videatur, oportebit tamen idem per metonymiam quandam intelligi de memoria tanti sanguinis, quam, ut dixi, secum in aciem ferre potuerunt. VORST.

10. *Turbam hominum*] Seneca de Benef. VI. 31. De Xerxis copiis: *Demaratus Lacedaemonius dixit, ipsam illam qua sibi placeret multitudinem, indigestam & gravem metuendam esse ducenti: non enim vires, sed pondus habere: immodica nunquam regi posse.* Videndi Vegetius III. 1. Piccartus Observation. II. 2. BERNEC.

Sic virorum sibi.] Recte non minus hic quam sup. XI. 9. 5. judicasse videtur Bongarsius; quod videlicet legendum sit *virorum*; non ut editiones quaedam veteres habent, *virium.* Praecedit enim *majorem turbam hominum.* *Vir* pro homine forti notum. Tacitus VI. Annal. *Hinc viros, inde praedam ostendere.* VORST.

11. *Hortatur, spernant illam aciem*] Notator Angl. docet in quibusdam MSS. legi, *spectent.* Verum nil mutandum. Nam quia victoria non paratur armorum decore, quod ut caussa hujus dicti subjicitur, ideo non spectanda illa acies auro fulgens, sed spernenda. SCHEFF.

Auro & argento fulgentem] Macrobius Saturnal. II. 2. ex Agellio V. 5. refert, Annibalem Antiocho exercitum auro argentoque politum ostentanti, quaerentique, *sufficerent ne haec Romanis?* respondisse: *Hercle vero sufficiunt, etiamsi avarissimi sint Romani.* Quo dicterio vanitatem hominis irrisit, qui non animadverteret ista hosti plus animi additura ad praedam, quam suis ad pugnam. Ejusmodi monita sunt apud Livium IX. 40. 5. Curtium III. 2. 12.

CAP. XIV. [1] Post haec praelium committitur. Macedones in ferrum cum contemtu toties a se victi hostis ruebant: contra Persae mori, quam vinci praeoptabant. [2] Raro in ullo praelio tantum sanguinis fusum est. [3] Darius cum vinci suos videret, mori voluit & ipse; sed a proximis fugere compulsus est. [4] Suadentibus deinde quibusdam, ut pons Cydni fluminis, ad iter hostium impediendum, inter-

2. 22. & III. 10. 15. Tacit. Agric. 32. 7. BERNEC.

Armorum] Lege, *ornamentorum*. GRONOV.

CAP. XIV. 1. *Praelium committitur*] Ἐν Γαυγαμήλοις πρὸς ποταμῷ Βουμήδῳ, ἀπέχον Ἀρβήλων τῆς πόλεως ὅσον ἑξακοσίους σταδίους. Arrian. lib. III. Inde dicta pugna ad Arbela. Orosius III. 17. nescio quo auctore apud Tarsum pugnatum scribit. Tacit. Annal. XII. 13. 3. vocat *castellum insigne fama*, suppresso nomine. BONGARS. Amni *Bumello* nomen esse tradit Curtius IV. 9. 10. Non apud Arbela, ut multi tradiderunt, sed *apud Gaugamela* commissum hoc praelium ait Plutarchus in Alex. cap. 56. eamque vocem denotare *domum cameli*, quod rex quidam olim, qui hostes effugerat camelo dromade, eum hoc loco locaverit, certis vicis vectigalibusque ad curam ejus attributis. BERNEC.

In ferrum cum contemtu toties a se victi hostis ruebant] Sumtum fere ad verbum ex Marone, cujus est illud Aen. VIII. 648.

Aeneadae in ferrum pro libertate ruebant. MOD.

4. *Ut pons Cydni fluminis interrumperetur*] Habet Curtius IV. 9. 19. & praecipue IV. 16. 8. quod magis placet. BERNEC.

Ut pons Cydni] Non puto mutandum quidpiam: quamvis Arrianus, & Curtius, *Lycum*, hic habeant. Cydnus, & Lycus, vicina sunt flumina, utraque in Tigrim labuntur. Ut credam eundem esse Cydnum ac Gyndem, facit Tibullus in Panegyrico ad Messallam:

Nec qua vel Nilus, vel regia lympha Diaspes
Profluit, aut rapidus Syri dementia Cydnus.

Nihil hic mutandum. *Diaspes*, pro *Idaspes.* Idaspem vero Romani appellarunt etiam Choaspem. Virgilius IV. Georg.

aut Medus Idaspes.

Quem locum male interpretatur Junius Philargyrus de Idaspe Indiae. Curtius lib. V. *Benigne juvenem excepit rex, & eo duce ad Idaspem amnem pervenit, delicatam, ut fama est, vehentem aquam.* De Choaspe loqui, nemo non viderit. Adi quoque Lactantium lib. I. & Ammianum lib. XVIII. Ex hujus alveo quidam veterum prodiderunt Cydnum sive Gyndem profluere. Unde error Solini emanasse videtur, dicentis, Cydnum Ciliciae e Choaspe derivari. Ubi confundit Cydnum Ciliciae cum hoc Persiae. Voss. Acidalius pro *Cydni* legendum putat *Lyci*; quia Arrianus & Curtius hic de Lyco prodiderunt. At Vossius nihil mutandum censet: quia Lycus & Cydnus vicina flumina sint, utraque in Tigrim labentia. Porro pro *intercluderetur*, Acidalius legendum censet *intercideretur*. Et sane vel sic, vel *interscinderetur*, nobis quoque legendum vide-

terciderētur: *non ita ſe ſaluti ſuae velle conſultum* ait, *ut tot millia ſociorum hoſti objiciat: debere & aliis fugae viam patere, quae patuerit ſibi.* [5] Alexander autem periculoſiſſima quaeque adgrediebatur; &, ubi confertiſſimos hoſtes acerrime pugnare conſpexiſſet, eo ſe ſemper immergebat, periculaque ſua eſſe, non militis volebat. [6] Hoc praelio Aſiae imperium rapuit, quinto poſt acceptum regnum anno: [7] cujus tanta felicitas fuit, ut poſt hoc nemo rebellare auſus ſit: patienterque Perſae, poſt imperium tot annorum, jugum ſervitutis acceperint. [8] Donatis refectiſque militibus, triginta quatuor diebus praedam recognovit. [9] In urbe deinde Suſa qua-

detur. *Reditum intercludi* ſupra II. 5. 10. & 13. 5. dicit; quod hoc loco *iter impediri*. Verum ipſum *pontem*, per quem iter & reditus faciendus, *intercludi*, dici poſſe vix videtur. Praedictis locis ipſe noſter *pontem interrumpi* dicit: & alii, *pontem reſcindi*, *interſcindi*, *recidi*, *intercidi*. VORST.

Intercluderetur] Acidalius pulchre vidit hanc lectionem ferri non poſſe, & acute conjecit legendum eſſe, *interciderētur*. quod cum in Juntina nunc repererim, nullus dubitavi recipere in ipſum contextum. Pro *Cydno* legendum eſſe *Lyco* docti quoque viri praeceperunt. GRAEV.

Ut tot millia ſociorum hoſti objiciat] Et hic conjectura Acidalii placet pro *ſociorum* legentis *ſuorum*. Reges & imperatores militem ſuum *ſuos* vocare notiſſimum. Vide inf. XII. 5. 2. VORST. Emendant, *tot millia ſuorum*. Sed videntur ſocii hic accipiendi de ſociis fugae. Quomodo nempe apud Ciceronem alioſque, *ſocii conſiliorum*, *periculorum*, & ejuſmodi leguntur. Sic *ſocietas fugae* eſt apud Suetonium vita Neronis. Adi infra XII. 11. SCHEFF.

5. *Eo ſe ſemper ingerebat*] Ita antiquiores editiones. Bongarſius maluit *immergebat*: quem tamen Berneccerus hic ſecutus non eſt. VORST.

8. *Recognovit*] Seneca Ep. 83. *Et quod eſt utiliſſimum, diem meum recognoſcam.* & Epiſt. 110. *Et alia quae res ſuas recognoſcens ſummi imperii fortuna protulerat.* GRONOV.

9. *In urbe clauſa*] Lego *Suſa* ex Diodoro princ. poſterioris partis lib. XVII. ubi agnoſcit eundem pecuniae numerum. BONGARS.

Suſa] Pro *clauſa*, quod omnes editiones habent, ita legendum hariolatus eſt Bongarſius: idque propter evidentiam correctionis in textum admiſi, maxime ſubſcribente Curtio V. 2. 13. Plutarcho Alex. c. 66. & Diodoro XVII. 65. BERNEC. Lege, *Suſis*. Propert.

Non tot Achaemeniis armantur Suſa ſagittis.

GRONOV. Juntae: *Suſis*. Optime. Sic enim meliores ſcriptores Graeci & Latini. GRAEV.

In urbe deinde Suſa] Hujus loci emendatio auctorem ſui habet illuſtrem illum Bongarſium; nam in MSS. legebatur *clauſa*. Peſſime. In editione quidem Juntarum, qua uſus eſt ſummus meus Graevius, aperte legitur, *Suſis*, ſed, ut opinor, ab aliquo emendatore, qui crederet non poſſe dici *Suſa*, *Suſae*, cum ex Graeca inflexione, *Suſo*, Suſo-

quadraginta millia talentûm invenit. [10] Expugnat & Persepolin, caput Persici regni, urbem multis annis illustrem, refertamque orbis terrarum spoliis, quae interitu ejus primum apparuere. [11] Inter haec octingenti admodum Graeci occurrunt Alexandro, qui poenam captivitatis truncata corporis parte tulerant; rogantes, *ut sicuti Graeciam, se quoque ab hostium crudelitate vindicaret.* [12] Data potestate redeundi, agros accipere maluerunt, ne non tam gaudium parentibus, quam detestandum sui conspectum reportarent.

Cap. XV. [1] Interea Darius in gratiam victoris a cognatis suis aureis compedibus catenisque in vico Par-

Susorum, dicendum esset. Sed hoc nihil est, cum frequentissimi sint hujusmodi metaplasmi, ut a Grammaticis dicuntur. Igitur, *Susa, Susae; Hierosolyma, Hierosolymae; Hierosolyma, Hierosolymorum*, ut *Megara Megarae*, quantumvis Graeci dicant, *Megara, Megaron.* Faber. Antiquiores editiones, *in urbe clausa.* Sed Bongarsius ex Diod. Sic. lib. xvii. conjecit legendum esse *Susa:* quod Berneccerus deinde in textum recepit. Sed rectius fecisset, si plane *Susis* scripsisset, ut manifeste in vetere editione Juntarum esse testatur Graevius. Sic enim scriptores quoque alii loquuntur. Vorst.

Quadraginta millia talentûm] Totidem Diodorus xvii. 66. & Plutarch. c. 66. At Curtius v. 2. 18. & Arrianus lib. iii. *Quinquaginta millia* habent. Bernec.

10. *Persepolin caput Persici regni*] Ita & Stephanus. Straboni lib. xv. Περσαίπολις. ἦν δὲ ἡ Περσαίπολις ἔχυρα βασίλεια ἐκπρεπῆ, καὶ μάλιστα τὰ πολυτελεία τῶν κειμένων. Bongars. Ita Curt. iv. 5. 13. Plin. vi. 26. pr. *Metropolin* vocat Diodor. xvii. 70. Bernec.

Refertamque &c.] Urbem hanc omnium sub sole ditissimam praedicat, ejusque regiam egregie describit Diodorus xvii. 70. & 71. Adde Curtium v. 6. 5. Idem.

11. *Octingenti*] *Ad quatuor ferè millia* Curtius v. 5. 8. fuisse refert. Nostri numerum confirmat Diodorus xvii. 69. Idem.

Admodum] Hoc est, propemodum, fere, circiter. Sic infra xvii. 2. 4. xxiv. 1. 6. & 7. Livius xxxi. 39. 10. *Phalanx nullius admodum usus.* Et xliii. 11. 8. *Exacto admodum mense Februario.* Curtius iv. 12. 8. *Equites mille admodum.* Idem.

Qui poena captivitatis &c.] Supplicii genus apud Asiaticos usitatum, de quo saepe veteres historici. Ex more tam crudelis lanienae nuper locum insignem emendavi in Epistola ad Hebraeos, ubi pro ἐπειράσθησαν, (id est, *tentati fuere*,) ostendi legendum esse, ἐπηρώθησαν, quod est, *mutilati & truncati fuere.* Sed liber exstat. Faber.

Truncata corporis parte] Ita ut aliis manus, aliis pedes, nonnullis aures & nares amputata essent, inquit Diodorus xvii. 69. Adde Curtium v. 5. 9. Frequens Persis hoc fuisse supplicii genus, patet ex Seneca de Ira ii. 20. Tacito Annal. xii. 14. 8. Curtio iii. 8. 26. & vii. 5. 62. Ammiano xxx. 227. Facit huc historia Zopyri supra i. 10. 15. Bernec.

Cap. XV. 1. *A cognatis suis*] Besso & Nabarzane. Curtius v. 10. Idem.

Aureis compedibus] Vide notam ad v. ii. 4. Idem.

In vico Parthorum Tauea vincitur]

Parthorum Thara vincitur. [2] Credo ita diis immortalibus judicantibus, ut in terra eorum, qui successuri imperio erant, Persarum regnum finiretur. [3] Alexander quoque citato cursu postera die supervenit; ibique cognovit Darium clauso vehiculo per noctem exportatum. [4] Jusso itaque exercitu subsequi, cum sex millibus equitum fugientem insequitur: in itinere multa & periculosa praelia facit.

Q. Curtius lib. VI. ait Darium post ad Gaugamela pugnam Ecbatana venisse: deinde iter molitum in Bactra. Arrianus ait per Caspias portas in Parthiam venisse eum: Justinus in Parthorum vico Tanea vinctum. Alexander autem cum audisset Darium Ecbatanis esse, ex Persepoli primum in Mediam motum, mox iter mutasse ad famam fugae Darii, ac venisse Rhagas cum Arriano scribit Curtius. Addit Curtius Rhagas oppidum esse in Paraetacene ultima, sed locus Curtii corruptissime legitur. Nos in annotationibus nostris satis luculenter errorem aperuimus. De *Tanea vico* nihil dicere possumus, apud alios lectum auctores. GLAREAN.

In vico Parthorum Thara] *Dara* omnino scribendum est. Etymol. magnum: Δάραξ παρὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ συλληφθῆναι Δαρεῖον ὑπὸ Ἀλεξάνδρου· ὑπὸ δὲ Ἀναστασίου κτισθεῖσ, ἐκλήθη Ἀναστασιούπολις. *Darieum* Plinio, & aliis. Sed errat Etymologus, quod hanc Anastasiopolim dictam putet, cum illa sit alia. VOSS. Memini me aliquando legere apud Petrum Vallensem Nobilem Romanum, hunc vicum hodieque nomen retinere; dicitur enim *Darabghierd*; *Darab* vero apud Persas ille ipse est, qui nobis Darius vocatur. Ait autem idem scriptor hanc vocem *Darabghierd* significare *Darius condidit.* Abhinc uno & altero seculo dicebatur *Darab-Kera*, *urbs*, aut, *vicus Darii.* Ipse viderit, nam scire Persice debuit. Vol. III. Epistola XVI. & XVII. Haec non invitus leget Cl. Vossius. Illius enim sententiam confirmant, cum dicit *Thara* corruptum esse, legendum enim *Dara*. FABER.

2. *Judicantibus*] Ita MSS. omnes, ipso teste Bongarsio: qui tamen cum aliis edidit, *vindicantibus.* Sed illud verbum omni de successuris in imperio Persis, magis convenit. Freinshem. *judicantibus*. BERNEC. Forte Trogus scripsit, *indicantibus*, *qui successuri imperio essent*, *cum in terra eorum* &c. Ut Liv. I. 55. *Inter principia condendi hujus operis, movisse numen ad indicandam tanti imperii molem traditur Deos.* GRONOV. Lego, *ita indicantibus*. Id est, ea re satis ostendebant, & indicio satis claro significabant, Parthos, in quorum finibus Darius rex Persarum perierat, post Persas esse regnaturos. FABER. Hoc *judicantibus* mihi valde suspectum est. Vult certe noster ostendere, quare Darius vinctus fuerit in Parthis, & non alibi locorum. At hoc non efficit vox *judicii*, deinde addendum fuisset, quid dii judicaverint; nec enim sensus in his; dii ita judicabant, ergo vinctus est in Parthis. Quare mallem *dictitantibus*, vel *incitantibus*. Dii *incitare* crebro dicuntur apud veteres. Porro *n* & *u*, item *c* & *t*, in MSS. literae simillimae, ut qui legit, *jucicantibus*, facile id emendando scilicet formare potuerit in *judicantibus*. SCHEFF. Varie hic locus sollicitatur a viris doctis. Nolim tamen MSS. fidem impugnari. Sententia haec est: ita dii immortales judicaverunt seu decreverunt, ut finiretur Persicum regnum in terra eorum, qui successuri erant imperio

facit. [5] Emensus deinde plura millia passuum, cum nullum Darii indicium reperisset, respirandi equis data potestate, unus ex militibus, dum ad fontem proximum pergit, in vehiculo Darium multis quidem vulneribus confossum, sed spirantem adhuc invenit: [6] qui, applicito captivo, cum civem ex voce cognovisset, *id saltem praesentis fortunae solatium habere se dixit, quod apud intellecturum locuturus esset, nec incassum postremas voces emissurus.* [7] Perferri haec Alexandro jubet, *se nullis in eum meritorum officiis, maximorum illi debitorem mori, quod in matre liberisque suis regium ejus, non hostilem animum expertus, felicius hostem quam cognatos propinquosque, sortitus sit:* [8] *quippe matri & liberis suis ab eodem hoste vitam datam, sibi a cognatis ereptam, quibus*

rio. Fuisse scilicet hoc singulare dei judicium, & decretum, ut Darius in Parthiorum agro interficeretur. Graev.

5. *Multa millia*] MSS. quos vidit Bongarsius, habent *plura millia*, quod praefero, quia praecedit *multa*, quod hic ingrate repetitur. Et *plura*, pro *multis*, frequens apud bonos scriptores. Plin. ix. c. 2. *Aquatilium tegmenta plura sunt.* Sic *plures* pro *multis* est apud Phaedrum nostrum iv. 19.

Vulpis cubile fodiens, dum terram eruit,
Agitque plures altius cuniculos.

Scheff.

Respirandi equis data potestate] Gronovius in Notis ad Senecae Herc. Oet. A. v. pro *respirandi* legendum conjicit *frigandi*, id est, interquiescendi. Mihi tamen hic non liquet. Vorst.

Unus ex militibus] Cui *Polystrato* nomen fuit. Curtius v. 13. 32. Plutarchus Alexand. cap. 77. qui nonnihil variat. Bernec.

6. *Applicito captivo*] Locus absque dubio mendosus: legendum arbitrabar, *applicito capite.* Veteres cum vulgatis consentiunt. Bongars. Credo sanum esse locum. Ille miles Macedo fuit, ut scribit Curtius v. 13. 32. itaque captivorum quendam applicuit, Darii civem, quo interprete Darium loquentem perciperet. Bernec. Id est, admoto, adducto captivo. Adductus autem ille fuit a milite Macedone, cujus in superioribus mentio fit verbis, *unus ex militibus.* Quod ipse miles, qui Darium invenit, Macedo fuerit, ex Curtii v. 13. 32. scire licet. Vorst.

7. *Maximorum illi debitorem mori*] MSS. Bongarsio visi habent, *illi se debitorem*; quae lectio firmatur per alios, qui habent *illi*, cum illud dubie ex voce *se* praecedenti accreverit. Quod si lectio haec vera, dubitari potest de pronomine *se*, quod praecedit. Ego sane mallem totum locum ita legere: *Perferri haec Alexandro jubet; sine ullis in eum meritorum officiis, maximorum illi se debitorem mori.* Et esset conquerentis oratio paulo efficacior, cum plus sit *sine ullis*, quam, *se nullis.* Scheff.

8. *Quibus & vitam & regna dederit:*]

bus & vitam, & regna dederit. 9 *Quamobrem gratiam illis eam futuram, quam ipse victor volet.* 10 *Alexandro referre se, quam solam moriens potest, gratiam: precari superûm inferûmque numina, & regales deos, uti illi terrarum omnium victori contingat imperium.* 11 *Pro se justae magis quam gravis sepulturae veniam orare.* 12 *Quod ad ultionem pertineat, jam non suam, sed exempli, communemque omnium regum esse causam, quam negligere, illi & indecorum & periculosum esse: quippe cum in altero justitiae ejus, in altero etiam utilitatis causa versetur.* 13 *In quam rem uni-*

vit:] Per *vitam* Freinshemius, ut ex Indice apparet, intelligit *victum:* quomodo eandem vocem infra XXVIII. 2. in phrasi, *vitam sectari*, intelligit Gronovius. VORST.

9. *Quam ipse victor volet*] Legendum fortasse *vellet:* ut magis congruat orationi quam format indirectae. Sed non insolens nostro, ut in oratione quoque indirecta verbum indicativi modi usurpet. Exempli causa mox, *Quam solam moriens potest*, pro *possit*. IDEM.

10. *Referre se, quam solam moriens potest, gratiam:*] Similis locutio in his Ovidii de Ponto II. Eleg. 10.

Te tamen intueor quo solo pectore possum.

Ita Virginius filiam transfigens, apud Liv. III. 46. 6. *Hoc te uno, quo possum*, ait, *modo filia in libertatem vindico*. BERNEC. Qualem gratiam referre se posse judicaverit Darius, apparet ex sequentibus, quibus ipsius quaedam precatio continetur. Nimirum sola precatione gratiam referre posse credidit, &, ut Seneca IV. de Benef. 11. loquitur, *debitores Deos Alexandro delegando, precandoque ut illi pro se gratiam referrent*. VORST.

Gratiam] Hoc *gratiam* mihi a glossatore hic intrusum videtur. Deliberent alii. SCHEFF.

Regales deos] Θεὺς βασιλείυς, καὶ γενεθλίυς. Plutarch. Alex. c. 54. pr. BONGARS. Imo regiae Majestatis vindices & tutores. GRAEV.

11. *Pro se justam magis, quam gravem, sepulturae veniam orare.*] Forte, *pro se justae magis, quam gravis, sepulturae veniam orare. Gravis*, id est, sumptuosae. Ita legerunt medii aevi scriptores. VOSS.

12. *Jam non suam, sed exempli, communemque* &c.] Oedipus regis Laii caedem vindicaturus, apud Sophoclem sic ait:

Nam quisquis ille est, Laium qui occiderit,
Is dextra eadem me quoque ausit aggredi.
Cum vindico igitur hunc, me ipsum munio.

Et apud Senecam in ejusdem argumenti tragoedia:

Regi tuenda est maxime regum salus.

Unde Vitellius interfectores Galbae, quantumvis hostis sui, conquiri omnes & interfici jussit, *non honore Galbae, sed tradito Principibus more, munimentum in praesens, in posterum ultionem*, ut inquit Tacitus Histor. I. 44. Adi Clapmar de Arcan. Imper. III. 17. Amirat. Dissert. in Tacit. XVII. 7. BERNEC. Scribe, *eam non suam, sed exempli* &c. GRONOV.

14. *Pignus*

unicum pignus fidei regiae dexteram se ferendam Alexandro dare. Post haec porrecta manu exspiravit. [14] Quae ubi Alexandro nuntiata sunt, viso corpore defuncti, tam indignam illo fastigio mortem lacrimis prosecutus est; [15] corpusque regio more sepeliri, & reliquias ejus majorum tumulis inferri jussit.

13. *Pignus fidei regiae dexteram*] Probus in Datame. *Fidemque ea de re more Persarum dextra dedisset.* Diod. XVI. 43. Καὶ τὴν δεξιὰν ἔδωκε τῷ Θετταλίωνι· ἔστι δὲ ἡ πίστις αὕτη βεβαιοτάτη παρὰ τοῖς Πέρσαις. Gemistus lib. II. BONGARS. Diodorus XVI. 43. *Haec certissima fidei apud Persas arrha est.* Unde lumen accipit quod Curtius VI. 4. 23. scribit, Alexandrum *fidem, quo Persae more accipiebant, Nabarzani dedisse.* Similiter & apud Parthos, Josephus Antiq. Jud. XVIII. 12. tradit, *id esse fiduciae certissimum argumentum. Nam post datam dextram apud eos nec fallere fas esse, nec diffidere, cessantibus omnino suspicionibus.* Adde Virgil. Aeneid. III. 610. Plin. Hist. Nat. II. 45. m. Tacit. XV. Ann. 28. Camerar. Hor. Subs. II. 46. BERNEC.

Se ferendam Alexandro dare] Nescio an satis apte hoc dicatur. Dextram sane ad Alexandrum ferre non debuit, sed pignus aliquod fidei. Malo igitur legere *ferendum*, ut sit ordo, dare se dextram, pignus fidei, ferendum Alexandro. *Pignus ferre ad aliquem* usu est receptum, non ita *ferre dextram.* SCHEFF.

Porrecta] Plutarch. Alex. 77. Λαμβανόμενος τῆς τοῦ Πολυστράτου χειρὸς, ἐξέλιπεν. Pene fugerat me, notare in MSS. Δαρεῖον esse *Dareum*, ut in *e*, ut apud Horatium & auctorem nostrum, *Alexandrea*, & infra *Cassandrea* XXIV. 2. 1. Graecis Ἀλεξάνδρεια, & Κασσάνδρεια. Et *balneum* iisdem est βαλανεῖον. BONGARS.

15. *Reliquias ejus majorum tumulis inferri jussit.*] *Reliquias ejus* Blancardus inducendum existimat, *quia apud Persas moris fuerit cadavera cera oblita humari, non rogo imponi & cremari.* Vide Notas ejus ad Arrian. lib. III. Addit item, aut παρόραμα, *fuisse Justini, aut certe librariorum ejus, Persarum sepeliendi morem e ritu externae gentis perperam interpretari cupientium.* Credidit nimirum Vir Cl. per *reliquias*, non ipsum corpus, sed quae apud Romanos post cremationem legebantur, ossa intelligenda esse. Verum per *reliquias* Justinum nihil aliud quam ipsum corpus denotare, intelligi potest ex eo quod praecedit, *corpus regio more sepeliri jussit.* Quoniam ipsum corpus sepultum fuisse significat, non potest *reliquiarum* voce, quae sequitur, designare sola ossa, quae post cremationem remanserint; sed necesse est vocem eam superiori *corporis* ἰσοδύναμον esse. Et ne insolens hoc videatur, reputetur illud, quod supra IX. 4. 4. *Corpus & reliquias* itidem conjunxit, scripsitque, *bello consumtorum corpora sepulturae reddidit, reliquiasque funerum ut ad sepulcra majorum deferrent, ultro hortatus est.* Ad quem locum itidem Notas vide. VORST.

LIBER

LIBER XII.

BREVIARIUM CAPITUM.

lexander Babylonem reversus, in lethalem morbum incidit.

14 *Alexander Antipatri artibus veneno exstinguitur.*

15 *Alexandri moribundi novissima verba.*

16 *Ejusdem elogium.*

Caput I.

[1] Alexander in persequendo Dario amissos milites magnis funerum impensis extulit; reliquis expeditionis ejus sociis tredecim millia talentûm divisit. [2] Equorum major pars aestu amissa, inutilesque etiam, qui superfuerant, facti. [3] Pecunia omnis centum nonaginta millia talentûm Ecbatana congesta,

Cap. I. 1. *Magnis funerum impensis extulit*] Hoc postea fecit & Philippus apud Livium xxxi. 34. 1. ubi etiam causa facti redditur. Adde Notas ad xi. 6. 13. Bernec.

2. *Qui superfuerant*] MSS. Bongarsio visi habebant, *supera fuerant.* Inde colligo, vulgatam glossatoris, veram Justini lectionem esse, *superaverant.* De verbo *superare* pro *superesse* nota omnia. Scheff.

3. *Pecunia omnis* CLIII. *millia talentorum ex victoria nuper congesta*] Nimis magnus hic videtur numerus. Curtius non ita longe ab initio lib. vii. de hac re loquens, ita scribit: xxvi. *millia talentûm proxima praeda redacta erant, e queis* xii. *millia in congiarium militum absumta sunt. Par huic pecuniae summa custodum fraude subtracta est.* In Diodoro triplo minor summa. Haec ideo adduco, ut videamus quam nihil pensi habuerint Romani scriptores quid narrarent. Nam initio hujus libri, nec loci meminit, ubi haec acta, nec ubi ea pecunia inventa, ubi divisa, quo seposita. Ego in Parthis haec acta puto. Glarean.

Ecbatana] Ex vestigiis scripturae veteris odoratus sum leg. *Ecbatana congesta.* Vett. enim habent, *& batana congesta:* quidam, *ex ebatanus* alii aliter. Diodorus xvii. 10. Parmenioni commissos refert τοὺς βασιλέως θησαύρους ἐν Ἐκβατάνοις, ἔχοντας ταλάντων ἑκκαίδεκα μυριάδας. Vide & Strabonem xv. Bongars.

Ecbatana nuper congesta] *Ex vestigiis scripturae veteris odoratus sum,* inquit Bongarsius, *leg. Ecbatana congesta. Vett. enim habent;* & batana congesta: *quidam*, ex ebatanu, *alii aliter.* Ita, inquam, de hoc loco Bongarsius: cui persagaci hic ne quis dubitet credere; scire licet nostras membranas disertim ejus conjecturam confirmare; neque in hoc tantum, sed in illo etiam quod τὸ *nuper* delendum omnino censet. nusquam enim ejus vocis aut vola aut vestigium in nostris MSS. comparet. Mod. Persagacem Bongarsii conjecturam Franc. Modii membranae disertim confirmant. Vide & Curtium v. 8. 1. Freinshemius ostendit mihi locum Plin. vi. 14. *Ecbatana a Seleuco rege condita;* qui gestis hisce multo posterior fuit. Alterutrum igitur esse falsum oportet: nisi *condere* Plinio idem sit, quod instaurare. Sic auctor xviii. 4. 1. Bernec. Nam θησαυροφυλάκιον regum Mediae, & Persiae, ait fuisse

gesta, eique Parmenio praepositus. [4] Dum haec aguntur, epistolae Antipatri e Macedonia ei redduntur, quibus bellum Agidis, regis Spartanorum, in Graecia; bellum Alexandri, regis Epiri, in Italia; bellum Zopyrionis, praefecti ejus in Scythia, continebatur. [5] Quibus varie adfectus, plus tamen laetitiae, cognitis mortibus duorum aemulorum regum, quam doloris amissi cum Zopyrione exercitus, cepit. [6] Namque post profectionem Alexandri Graecia ferme omnis in occasionem reciperandae libertatis ad arma concurrerat, auctoritatem La-

fuisse *Batanis* Isidorus Characenus. *Batana* autem vocat *Ecbatana*, ut & Curtius lib. IV. *Se quoque cum transisset mare, non Ciliciam, aut Lydiam (quippe tanti belli exiguam hanc esse mercedem) sed Persepolim, caput regni ejus, Bactra, deinde Batana, ultimique Orientis oram, imperio suo destinasse.* Sic lege. Nam MS. habebat, *Batava*. Et sic forsan & alibi scripsit Curtius. Sane Pseudo-Callisthenes de Rebus gestis Alexandri (quem utendum habeo ex Bibliotheca Lugdunensi) Βάταvα semper vocat. Sed de eo ad Ptolemaeum. Voss. *Ecbatana* legendum odoratus est Bongarsius e vestigiis scripturae veteris, cum ante lectum pro eo esset, *ex victoria nuper*. Post autem Modius in suis membranis τὸ *Ecbatana* manifeste scriptum reperit. Plinius VI. 24. *Ecbatana* a Seleuco demum condita scribit. Verum antiquiorem urbem eam esse vel ex Tob. III. 7. colligi posse videtur. VORST.

Congesta] Hactenus editi, *nuper congesta*. Sed delendum τὸ *nuper* & Bongarsius in variantibus censuit, & Modius nec vestigium ejus in suis MSS. comparere dicit. BERNEC.

4. *Bellum Sopyrionis praefecti ejus, in Scythia*] Juntae, *Zopyrionis praefecti ejus in Scythia mors continebatur.* Graecis Ζωπυρίων appellatur. GRAEV. Juntae: *Zopyrionis praefecti ejus in Scythia mors.* Forte: *Scythia ac mors.* Conjunctionem abstulit similitudo litterarum. SCHEFF.

5. *Exercitus suscepit*] Quidam codicum MSS. pro *suscepit*, habet *cepit*; quod puto revocandum. Nam *capere dolorem*, *laetitiam*, receptum usu est. Noster ipse simillima ratione VI. 5. *Plus tamen tristitiae ipsi ex incensa & diruta a Lacedaemoniis patria, quam laetitiae ex recuperata post tantum temporis cepit.* At *suscipere dolorem*, nescio, an legatur alibi. Et videtur plane illud *sus* adhaesisse vocabulo, *cepit*, ex ultima *tus* vocabuli, quod proxime praecedit. SCHEFF.

6. *Graecia*] Diodorus XVII. 62. Curtius VI. 1. BONGARS.

Recuperandae] MSS. *reciperandae*. de qua voce cum dixerim; parcam ulterius admonere. MOD.

Auctoritatem &c.] Auctoritas hoc loco notat consilium, ut apud Caesarem I. de Bell. Civ. 35. *Debere eos Italiae totius auctoritatem sequi potius quam unius hominis voluntati obtemperare.* Idem de Bell. Afric. 40. *Animadvertit mirifica corpora Gallorum Germanorumque, qui partim ejus auctoritatem erant ex Gallis secuti.* Livius XXXVII. 12. *Multis nobilibus secutis inter cetera auctoritatem Pausistrati, quae inter suos merito maxima erat.* Cic. X. Fam. Ep. 10. *Legionesque duae de exercitu Antonii ad ejus se auctoritatem contulissent.* Idem XIII. 12. *Secutus auctoritatem.* M. Seneca Controv. IX. f. *Ego te genui,*

Lacedaemoniorum secuta: 7 qui Philippi Alexandrique & pacem soli spreverant, & leges respuerant. 8 Dux hujus belli Agis, rex Lacedaemoniorum, fuit: quem motum Antipater contractis militibus in ipso ortu oppressit. 9 Magna tamen utrimque caedes fuit. 10 Agis rex, cum suos terga dantes videret, dimissis satellitibus, ut Alexandro felicitate, non virtute inferior videretur, tantam stragem hostium edidit, ut agmina interdum fugaret. 11 Ad postremum, etsi a multitudine victus, gloria tamen omnes vicit.

CAP. II. 1 Porro Alexander, rex Epiri, in Italiam a Tarentinis, auxilia adversus Bruttios deprecantibus, sollicitatus, ita cupide profectus fuerat, veluti in divisione orbis terrarum, Alexandro, Olympiadis sororis suae filio, Oriens, sibi Occidens sorte contigisset; 2 non minorem rerum materiam in Italia, Africa, Siciliaque, quam ille in Asia, & in

genui, ego divitias docui contemnere; sequere auctoritatem meam. Curtius IX. 7. *Non tam imperii cupidine, quam in patriam revertendi cum iis, qui auctoritatem ipsius sequebantur.* Ceterum paullo post legendum videtur *Philippi Alexandrique & pacem* &c. GRONOV.

7. *Qui Philippi Alexandrique pacem*] Angl. *Alexandrique & pacem*, cum emphasi. SCHEFF.

Soli spreverant] Supra IX. 5. 3. BERNEC.

9. *In ipso ortu*] Livius XXIX. 31. 4. *Nisi orientem ignem opprimamus, ingenti mox incendio, cum jam nullam opem ferre possimus, ardebimus.* Curtius VI. 3. 17. *Parva saepe scintilla contempta magnum excitavit incendium.* IDEM.

10. *Agis rex*] De hujus militari robore Diodorus XVII. 63. & Curtius VI. 1. ubi scribit cecidisse Lacedaemoniorum quinque millia & CCCL. ex Macedonibus haud amplius tria millia. Quo de numero variat nonnihil Diodorus ibid. IDEM.

Ut Alexandro felicitate, non virtute inferior] Angl. *Ut Alexandro si non felicitate par, virtute non inferior.* Vulgatam lectionem puto genuinam. SCHEFF.

CAP. II. 1. *Alexander rex Epiri*] Vide Livium VIII. 24. Strabo lib. VI. contra Messapios & Lucanos evocatum scribit. BONGARS. Eidem cognomentum fuisse *Molosso*, tradit Agellius XVII. 21. & addit, in Italiam transeuntem dixisse, *se quidem ad Romanos ire quasi in ἀνδρωνῖτιν*, hoc est, virorum domicilium: *Alexandrum Magnum isse ad Persas quasi in γυναικωνῖτιν*, domicilium mulierum. Fuerit igitur Alexandri Molossi expeditio posterior expeditione Alexandri Magni. At Plutarchus priorem facit in comment. de Fortun. Rom. cap. ult. BERNEC.

2. *Quam ille in Asia & in Persis habiturus*] Diodorus, quo tempore in Italiam trajecit Alexander, quem Molossum vocat Agellius, sive Aulus Gellius est, ubi de eadem

in Persis habiturus. 3 Huc accedebat, quod sicut Alexandro Magno Delphica oracula insidias in Macedonia; ita huic responsum Dodonaei Jovis circa urbem Pandosiam, amnemque Acherusium

dem hac re agit, Philippum Alexandri M. patrem adhuc in vivis fuisse, & adhuc Graeciam bello arsisse, nondum in Asiam translato, scribit. Mod.

3. *Huic responsum Dodonaei Jovis urbem Pandosiam, amnemque Acherusium praedixerat.*] Livius lib. VIII. *Accito ab Tarentinis in Italiam data dictio erat, caveret Acherusiam aquam Pandosiamque urbem, ibi fatis ejus terminum dari.* responsum autem oraculi, sive, ut Livius ait, dictio his duobus Graecis versibus continetur.

Αἰακίδη προφύλαξο μολεῖν Ἀχερούσιον ὕδωρ,
Πανδοσίαν θ', ὅτι τοι θάνατος πεπρωμένος ἐστί.

Mod. Modius hoc loco oraculum producit, haud scio, an γνήσιον. Diversum ab hoc oraculum referunt Strabo lib. VI. & Stephanus in Πανδοσία. Bernec. Error est, ut mihi quidem videtur, plane manifestissimus, neque is tamen a quoquam antehac animadversus. Verba ipsa, & sententia verborum, si non negligenter spectentur, rem brevi probaverint: (Ut oracula Delphica insidias Alexandro M. in Macedonia praedixerant, ita huic alteri Alexandro Jovis Dodonaei oracula praedixerant Acheronta amnem & Pandosiam urbem.) Hoc, si quid unquam fuit, plane ridiculum est, quod in puerum magis conveniat, quam in virum. Itaque sic, ut dicam, totus iste locus emendandus est; dein correctionem singulatim probabo. (*Sicut Alexandro Magno Delphica oracula insidias in Macedonia, ita huic responsum Dodonaei Jovis* circa *urbem Pandosiam, amnemque Acherusium* cavendum *praedixerant.*) Sed duo, inquies, a te addita verba fuere; *circa*, & *cavendum*. Fateor; sed & sic quidem, hoc fidenter dicam: Qui me temeritatis in hac emendatione accusabunt, eos ego negligentiae accusavero, & reos ad praetorem peregero; qui, scilicet, id minus animadverterint, in Collectione Variantium Lectionum planissime scriptum esse, CAVENDUM. At quod ad illam alteram voculam attinet, CIRCA, ibi vero non mecum, sed cum Ratione ipsa pugnandum; Partes enim partibus non respondebunt, nisi ita legas: (Ut huic in Macedonia, ita & huic CIRCA Pandosiam &c.) At unum superest tamen, CAVENDUM, scilicet, quod e codice MS. Pelerini a me eductum fuit, non convenire cum, *insidias*, si bellam orationis Latinae consuetudinem sequi velimus. Imo autem, nam ita optimus quisque Veterum loquebatur, ut Plautus, Terentius, Lucretius, & Cicero interdum. Quis autem non debet observasse illud Lucretii?

Aeternas quoniam poenas in morte timendum.

Ad quem locum multa a nobis exempla congesta sunt, & plura, si memini, apud Popmam reperies. Faber. Sequor Anglos, qui hic ex codicibus antiquis reposuerunt: *ita huic responsum Dodonaei Jovis circa urbem Pandosiam, amnemque Acherusium praedixerat*, scilicet insidias, quod ἀπὸ κοινοῦ repetendum. In vulgata nullus est sensus, quod & elegantissimus Faber animadvertit, & acute *circa* inserendum esse conjecit, quod postea Angli in suis membranis invenerunt. Graev. Angl. *Dodonaei Jovis, circa urbem Pandosiam.* Placet, quoniam illud *circa*,

ſium praedixerat. [4] Quae utraque cum in Epiro eſſent, ignarus eadem & in Italia eſſe, ad declinanda fatorum pericula peregrinam militiam cupidius elegerat. [5] Igitur, cum in Italiam veniſſet, primum illi bellum cum Apulis fuit: [6] quorum cognito urbis fato, brevi poſt tempore pacem & amicitiam cum rege eorum fecit. [7] Erat namque tunc temporis urbs Apulis Brundiſium, quam Aetoli, ſecuti dudum fama rerum in Troja geſtarum clariſſimum ac nobiliſſimum ducem Diomeden, condiderant: [8] ſed pulſi ab Apulis, conſulentes oracula, reſponſum acceperant, *locum, quem repetiſſent, perpetuo*

cita, reſpondet praecedenti *in* SCHEFF.

Amnemque Acheruſium] Strabo II. τὸν Ἀχέροντα: & ita in ſequentibus. MSS. Plin. III. 11. Oraculum exſtat apud Strabonem, & Stephanum. BONGARS. Adjective, quomodo & Livius VIII. 24. 3. *Acheruſiam aquam.* Statim infra, n. 14. *Acheron* eſt, ex quo accolae dicti, *Acherontini*, Plinio lib. III. 5. ſub finem capitis. BERNEC. *Amnem Acheruſium*, pro *amnem Acheronta*, ut XII. 2. 14. *flumen Acheronta*. Dictum ut *Parnaſſia rupes*, pro rupes Parnaſſus; & *urbs Romana*, pro urbs Roma. Nimirum ex nominibus propriis fiunt adjectiva, & haec deinde vocabulis latioribus adjiciuntur. VORST. Quid eſt, *praedixerant amnem*? Non puto illud *praedicere* ſic abſolute uſurpari apud alios ſcriptores, verum hic deeſſe quidpiam. Et vidit Bongarſius MS. codicem, in quo fuit *Acheruſium cavendum*. Conveniteque Livius, quando VIII. 24 ait hac de re: *Accito ab Tarentinis in Italiam data dictio erat; caveret Acheruſiam aquam, Pandoſiamque urbem.* SCHEFF.

4. & 14.] Simili ambiguitate praedictae mortis exempla habent, Thucydides III. 15. 12 de Heſiodo: Pauſanias in Arcad. & Suidas de Epaminonda: Herodotus III. 64. de Cambyſe: Plutarchus Pyth. Orac. c. 26. de Lyſandro: & in Flaminio c. 34. de Annibale: Aelian. III. Var. Hiſt. 45. de Philippo Macedone: Joſephus XIII. Antiq. 19. de Antigono: Zonaras tom. III. de Impp. Conſtante, Juliano & Valente: Pontificum Rom. Suetonius de Sylveſtro II. in ejus vita. Scilicet *mos oraculis, per ambages reſpondere*, inquit Tacitus II. Annal. 54. 8. quorum de fallaci vanitate vere Thucydides V. 16. 30. adde Th. Zwing. XIV. 11. & ſeqq. ſimilia recenſent de Satyro & Eumelo Diodor. XX. 26. de Seleuco Appian. p. 129. B. de Valente Marcellin. XXXI. 42. collegit etiam quaedam exempla Garzonius nella Piazza Univerſale. BERNEC.

7. *Brunduſium*] Vett. *Brundiſium*: Graeci, Βρεντήσιον, unde a poëtis *Brenda* dictum, Feſtus: aut potius *Brenta*, *n* in *a*. voce duabus ſyllabis truncata, quod eſt Ennio familiare. De eo Strabo lib. VI. & Stephanus. In MSS pro *Aetoli*, legitur *Aeſculi*, aut *Eſtuli*, aut etiam *Eteoli*. Habitatum a Cretenſibus Brunduſium auctor eſt Strabo, & Lucanus lib. II. & V. BONGARS.

Tum fama rerum] Pro *tum*, legendum eſt ex MSS. *dudum*. FABER. Recte. ſic & Juntae. GRAEV.

8. *Locum quem repetiſſent*] *Repetiſſent*, pro repeterent, vel repetituri eſſent. Plusquam perfectum pro imperfecto non inſolens; ut con-

petuo possessuros. [9] Hac igitur ex causa, per legatos cum belli comminatione restitui sibi ab Apulis urbem postulaverant. [10] Sed ubi Apulis oraculum innotuit, interfectos legatos in urbe sepelierunt, perpetuam ibi sedem habituros. Atque ita defuncti responso, diu urbem possederunt. [11] Quod factum cum cognovisset Alexander, antiquitatis fata veneratus, bello Apulorum abstinuit. [12] Gessit & cum Bruttiis Lucanisque bellum; multasque urbes cepit: tum & cum Metapontinis, & Poediculis, & Romanis, foedus amicitiamque fecit. [13] Sed Bruttii Lucanique, cum auxilia a finitimis contraxissent, acrius bellum repetivere. [14] Ibi rex juxta urbem Pandosiam, & flumen Acheronta, non prius fatalis loci cognito nomine, quam occideret, interficitur; moriensque, non in patria fuisse sibi pericu-

contra imperfectum pro plusquamperfecto. Vide & Notas ad XIII. 2. II. & XIII. 2. 13. VORST.

9. *Cum belli comminatione*] Antiquiores typis expressi, *sub belli comminatione* ut XVII. 3. 20. At Bongarsius e MSS. credo, edidit *cum* pro *sub*. IDEM.

10. *Interfectos legatos in urbe sepelierunt*] Quam inhumanitatem praedixit Cassandra apud Lycophronem vers. 1056. & seqq. BERNEC.

Sepelierunt] Freinsh. *sepelierunt*. IDEM.

Atque ita defuncti responso] Imo autem, defuncti responso non erant, sed deum illuserunt, cujus illud responsum erat, quod ipsi caede facta interpretati fuerant. Legi itaque debet, *utque*, *ita*, *defuncti responso*, hoc sensu, utque defuncti responso, (id est, & quasi responso defuncti essent) ita (dum legatos caesos sepeliunt &c.) FABER.

12. *Pediculis*] Italiae populi. Plin. III. 5. Strabo lib. VI. Πεδίκλους vocat. In MSS. legitur *Pedituli*. Inde qui libros impressos emendarunt, fecerunt *Rutuli*, longe petita conjectura. BONGARS. Apud Appianum etiam Civil. Bellor. lib. I. pag. 381. corrupte legitur Πεδίκλους, pro Πεδίκλους. Et apud Val. Max. VII. 6. I. pro *Fidiculis* esse scribendum *Poediculis* bene monuit Ph. Cluverius Ital. Ant. lib. IV. cap. 10. Ceterum *Poediculorum* (haec enim vera scriptura est) oppida enumerat Plinius III. II. m. BERNEC.

14. *Flumen Acheronta*] Becharius & alii edidere, *flumen Acherusium*; ut paulo ante *amnem Acherusium* dixit. VORST.

Fuisse sibi periculosam mortem] *Periculosa mors* quid sit nemo dixerit. Mortui omnibus periculis sumus defuncti. Quod morte nos afficit, aut propius admovet morti, periculosum est, ut Caesar, iter, expeditio, praelium, lucta, morbus & quae sunt mille alia. Sed ipsa mors non potest dici periculosa. Unius litterae perversio hunc locum turbavit, qui restitutus erit, si legas: *moriensque non in patria fuisse sibi periculosam sortem*, hoc est, periculosum oraculum, periculum quod cecinerat oraculum, non in patria sibi impendere. In principio capitis dixit, *fatorum pericula*. *Ad dicti-*

periculosam mortem, propter quam patriam fugerat, intellexit. [15] Corpus ejus Thurii publice redemtum sepulturae tradiderunt. [16] Dum haec aguntur in Italia, Zopyrion quoque, praefectus Ponti ab Alexandro Magno relictus, otiosum se ratus, si nihil & ipse gessisset, adunato triginta millium exercitu, Scythis bellum intulit; [17] caesusque cum omnibus copiis, poenas temere illati belli genti innoxiae luit.

CAP. III. [1] Haec cum nuntiata in Parthis Alexandro essent, simulato moerore, propter Alexandri cognationem, exercitui suo tridui luctum indixit. [2] Omnibus deinde, velut perpetrato bello, reditum in patriam spectantibus, conjugesque ac liberos suos

cknanda, inquit, *fatorum pericula peregrinam militiam cupidus elegerat.* Jam vero in Italia didicit, non in patria fuisse illa fatorum pericula, sed in Brutiis sortem illam sibi fuisse periculosam. *Sors* est oraculum: Proprie tabula in cista condita, cui litterae erant inscriptae, quae a consulentibus extrahebatur, quales erant Praenestinae sortes, de quibus Cic. II. de Divin. 41. *Ex illa olea arcam esse factam, in eaque conditas sortes, quae hodie Fortunae monitu tolluntur.* Dein *sors* pro quovis oraculo, seu responso oraculi. Cic. eodem libro: *Sors illa edita est Croeso: Croesus Halyn penetrans magnam pervertet opum vim.* Suet. Vespas. *Apud Judaeam Carmeli dei oraculum, ita confirmavere sortes.* Claud. de Bello Getico:

> O *semper tacita sortes ambage malignae.*

Ti *fors* autem in aliis quoque locis in *mors* transisse, vitio & inscitia librariorum docuit summus noster Nicolaus Heinsius ad Fastos Ovidianos, magno rei litterariae detrimento menses ante aliquos nobis ereptus, quem merito luget orbis eruditus. Ei hanc emendationem me probasse memini, qui etiam in notis ad Ovidii Fastos ostendit in antiquis membranis confundi *mors* & *sors*. GRAEV.

16. *Zopyrion*] De quo & infra XXXVII. 3. 2. BERNEC.

17. *Poenas temere illati belli*] Lucanus VII. 343.

> *Causa jubet superos melior sperare secundos.*

Id quod justa dissertatione confirmat Gruterus, quae est ad Tacitum quinquagesima tertia. IDEM.

CAP. III. 1. *Triduum*] Sebis. *tridui.* Vide notam ad II. 10. 12. BERNEC. Juntae cum MS. aliisque editionibus: *triduo.* cap. 4. *Ob haec illi quatriduo perseverata inedia est.* Sed nec *triduum* improbandum. GRAEV. Antiquiores editiones Becharii, Majoris, &, ut Graevius testatur, Juntarum, *triduo:* ut II. II. 4. *triduo ibi dimicatum.* & XII. 6. 15. *illi quatriduo perseverata inedia est.* VORST.

2. *Reditum in patriam exspectantibus*] Cod. MS. ut Bongarsius testatur, *spectantibus.* Infra XIII. I. 8. *regnum & imperia spectare, thesauros spectare.* Sed putant quidam, *exspectare* poni etiam pro *spectare.* Vide

suos animo jam quodammodo complectentibus, ad concionem exercitum vocat: 3 ibi *nihil actum tot egregiis praeliis* ait, *si incolumis Orientalis barbaria relinquatur; nec se corpus, sed regnum Darii petisse; persequendosque esse eos, qui a regno defecerint.* 4 Hac oratione velut ex integro incitatis militum animis, Hyrcaniam, Mardosque subegit. 5 Ibi ei occurrit Thalestris sive Minithya, Amazonum regina, cum tre-

de Notas ad XIII. 1. 10. IDEM.

Liberos suos animo jam quodammodo complectentibus] Codex MS. ut idem Bongarsius testatur, *animo* omittit: & recte meo judicio. Quia *quodammodo* sequitur, non opus erat addere, *animo*: videturque ex margine, ubi explicandi causa adscriptum fuit, irrepsisse in textum. Ipse auctor, si *animo* addere voluisset, omittere potuisset *quodammodo*. Addunt & alii *animo*, cum cogitationem & desiderium denotare volunt: ut Nepos XXIII. 1. 3. *animo bellare cum Romanis.* & Sallust. Bel. Jugurth. *totum ejus regnum animo jam invaserat:* sed non addunt illi & *quodammodo*. VORST. Illud *animo* delet Vorstius, ut natum ex glossa. Forte additum *quodammodo* ad mitigationem verbi *complecti*, hoc enim proprie fit ulnis, & brachiis. SCHEFF.

4. *Mardosque*] Quidam hoc loco legerunt *Medos*, quomodo & in Eusebio editum est, contra libros. BONGARS.

5. *Thalestris*] Straboni lib. XI. est Θαλήστρια. BONGARS. De ea supra II. 4. 33. infra XIII. 3. 9. Adde Plutarch. Alex. c. 81. BERNEC. Non videtur Justinus, ut alii, Amazonum gentem in Hyrcania ponere, sed ad Maeotim, & Tanaïm. Nam, inquit, XXV dierum itinere confecto in Hyrcania occurrisse Alexandro. Rectius sane. Neque enim ullus Geographorum Amazones alibi collocare, quam ad Maeotim unquam dubitavit. Eaque etiam de causa Maeotidas, & Tanaïtidas appellari, nemo nescit. Seneca Hippolyto:

Qualis relictis frigidi Ponti plagis
Egit catervas, Atticum pulsans solum,
Tanaïtis, aut Maeotis, & nodo comas
Coëgit, emisitque, lunata latus
Protecta pelta; talis in silvas ferar.

Ita leg. ex MS. Vulgo pessime, *Aut Tanaïs, aut Maeotis.* Curtius tamen lib. VI. Hyrcaniae finitimam facit Amazonum gentem. Sed male. *Erat (ut supra dictum est) Hyrcaniae finitima gens Amazonum, quondam circa Thermodonta amnem Themiscyrae incolentium campos. Reginam habebant Thalestrim, omnibus inter Caucasum montem & Phasim amnem imperitantem.* Ita lege. Vide quoque Diodorum ad annum IV. Olymp. CXII. Causa erroris haec est: quod Iaxartem sive Orxantem, Tanaïm esse crederent milites Alexandri. Adi Arrianum lib. VII. VOSS.

Thalestris sive Minithea] Dele cum Juntis, *sive Minithea.* Eodem modo Juntae II. 4. *Harum Thalestris regina.* GRAEV. Sive *Minithea*, sive *Minithea*, sive etiam *Minythea* scribatur, additamentum esse videtur. In MSS. Codd. tamen apparet, at non in optima illa edit. Juntarum, qua nuper usus est Graevius. FABER. Supra II. 4. 33. *Minithya sive Thalestris.* Juntarum editio nomen *Minithaeae* utrobique omittit. VORST.

Amazonum regina cum ccc millibus mulierum] Luculentum mendacium in

trecentis mulieribus, viginti quinque dierum inter infestissimas gentes itinere confecto, ex rege liberos quaesitura: [6] cujus conspectus adventusque admirationi omnibus fuit, & propter insolitum feminis habitum, & propter expetitum concubitum. [7] Ob hoc tredecim diebus otio a rege datis, ut visa est uterum implesse, discessit. [8] Post haec Alexander habitum regum Persarum, & diadema insolitum antea regibus Macedonicis, velut in leges eorum, quos vicerat, transiret, adsumit. [9] Quae ne invidiosius in se uno conspicerentur, amicos quoque suos longam vestem auratam purpureamque sumere jubet. [10] Ut luxum quoque, sicuti cultum Persarum imitaretur, inter pellicum regiarum greges electae pulchritudinis nobilitatisque noctium vices dividit. [11] His rebus ingentes epu-

in numero, quanquam & historia fabulosa est, ut inquit Strabo lib. XI. Error inde venit, quod Tanain & Jaxartem eundem fluvium crediderunt, & Sogdianam continuatam terram Sarmatiae Europaeae: cum distent plus VIII. millibus stadiorum. Tantum refert scire Geographice. Quidam ajunt in aliis codicibus legi *ccc mulieribus:* sed res in fabula non est tanti. GLAREAN.

Cum trecentis mulieribus] Sic edidi, unius Codicis fidem sequutus; & Diodorum XVII. 77. BONGARS. Ita & hunc locum emendavi ante plures annos, quum prius passim legeretur, *cum trecentis millibus mulierum*, ad illa Curtii Rufi mei ex VI. 5. 36. *Protinus facta potestate veniendi, caeteris jussis subsistere* CCC. *feminarum comitata processit.* MOD. Firmat & Curt. VI. 5. 36. Prius passim legebatur, *cum trecentis millibus mulierum*, absurde. BERNEC.

Confertissimas.] Editiones quaedam, *infestissimas:* quod probabilius est. IDEM.

Inter infestissimas gentes] Ita ex editionibus antiquioribus legere malo, quam ut Bongarsius edidit, *confertissimas gentes.* Quod idem probabilius & Berneccero visum. VORST.

6. *Propter insolitum feminis habitum*] Manuscripti multi habent, *insolitus regibus Macedonicis habitum.* Quae quia nimirum ab editis recedunt, efficiunt apud me, ut & ipsa, & quod est in vulgatis *feminis*, pro adjectamentis glossatorum habeam. Et ista, *insolitus regibus Macedonicis*, manifeste huc sunt tracta ex sequentibus. SCHEFF.

7. *A rege*] Alii hoc omittunt; nec est necessarium. BERNEC.

8. *Habitum regum Persarum*] Sic & Curtius VI. 6. 4. At medium inter Persicum & Medicum habitum sumsisse, auctor est Plutarchus Alex. c. 79. IDEM.

Diadema] *Diadema* fascia alba seu candicans fuit, ut allatis plurimis auctorum locis Lipsius ad lib. VI. Ann. Tac. docet. Alexandri tamen diadema *purpureum distinctum albo* fuit, ut ex lib. VI. Curtii apparet: quale scilicet ipse Darius habuerat. VORST.

9. *Longam vestem auratam*] Quam Curtius III. 3. 28. *pallam auro distinctam:* Plutarchus ibidem *stolam barbaricam* appellat. BERNEC.

10. *Ut luxum*] Bene monente Freins-

epularum apparatus adjicit, ne jejuna & destructa luxuria videretur, conviviumque juxta regiam magnificentiam ludis exornat; [12] immemor prorsus, tantas opes amitti his moribus, non quaeri solere.

CAP. IV. [1] Inter haec indignatio omnium totis castris erat, a Philippo illum patre tantum degenerasse, ut etiam patriae nomen ejuraret, moresque

Freinshemio, puncto haec a praecedentibus separavi, quibus commate hactenus adnexa male haerebant. IDEM. Ante *ut* forte excidit particula *&*. GRONOV.

11. *Ne jejuna & destructa luxuria videretur*] Interpretes hic silent. Vellem tamen quod docuissent quid sit *destructa luxuria*. Magnus is mihi erit Apollo, qui tam abstrusam notionem eruerit. Sed erui non potest, quae non est. Interpolarunt hanc vocem. Justinus aut Trogus scripsit: *ne jejuna & restricta luxuria videretur*. *Restricta* est parca, cum nulli sumtus fiunt in voluptates, epulas, delicias. Tacit. XV. 18. *Sed procul gravitas morum, aut voluptatum parsimonia, lenitati ac magnificentiae, & aliquando luxui indulgebat. Idque pluribus probabatur, qui in tanta voluptatum dulcedine summum imperium non restrictum, nec perseverum volunt. Imperium non restrictum* est voluptatum abstinens, quod nullos sumtus facit in voluptates. Cic. III. ad Fam. ep. 8. *Si de tua prolixa beneficaque natura limavit aliquid posterior annus propter quandam tristitiam temporum, non debent mirari homines: cum & natura semper ad largiendum ex alieno fuerim restrictior, & temporibus, quibus alii moventur, iisdem ego movear.* Ubi vides, *restrictior* esse parcior. In hoc sensu legitur & *adstrictus* apud Justinum XLIV. 1. *Dura omnibus & adstricta parcimonia.* Propert. II. El. 23.

Differet haec nunquam, nec poscet garrula, quae re
Adstrictus ploret saepe dedisse pater.

Adstrictus pater est attentus ad rem, nimis diligens. GRAEV.

CAP. IV. 1. *Patriae nomen ejuraret*] Quomodo patriae nomen ejurarit Alexander, non capio: a moribus quidem patriis discessisse manifestum est: non ideo tamen Persa haberi voluit. Quid si legamus, *patris nomen?* Jovis enim filium se, non Philippi, dicebat. Plerique MSS. *patriae nomine juraret.* Simili mendo infectus Gellius I. 2. *Sanctissimae disciplinae nomine mentirentur.* Leg. *nomen ementirentur.* BONGARS. Contra Val. Acidalius ad Vell. II. 68. 4. *patriae nomen* rectum esse contendit. Nam certum, de luxu regis & mollitie tantum, non de superbia, querelam hic esse, ut qui, quos armis subegerat, eorum vitiis succumberet. Adstipulatur Noster mox XII. 5. 2. Hoc igitur aegre exercitus ferebat, masculum Macedonum nomen, belli fama orbe toto celebre & terribile, moribus effoeminatis Persarum corrumpi, & ipsum velut effoeminari. Caeterum *nomen patriae* dixit autor, pro *patriam:* sicut Livius I. 10. 4. *Nomen Caninum*, pro *Caninenses:* & Agellius I. 2. passimque Livius, *nomen Latinum*, pro *Latinos.* Quod loquendi genus de Graecorum fontibus profluxisse docet Guil. Canterus Nov. Lect. II. 10. BERNEC. Lego, *patriae morem.* Nihil planius, aut cum historia convenientius. Ipse Justinus paullo post, eodem modo; *Maxime indignabatur turpi se sermonibus suorum, Philippi patris patriaeque mores subvertisse.* Proxime sequentia, *quos propter tales mores vicerat*, quin a mala

que Persarum adsumeret, quos propter tales mores vicerat. [2] Sed ne solus vitiis eorum, quos armis subegerat, succubuisse videretur, militibus quoque suis permisit, si quarum captivarum consuetudine tenerentur, ducere uxores; [3] existimans minorem in patriam reditus cupiditatem futuram habentibus in castris imaginem quamdam larium, ac domesticae sedis; [4] simul & laborem militiae molliorem fore dulcedine uxorum. [5] In supplementa quoque militum minus exhauriri posse Macedoniam, si veteranis patribus tirones filii succederent, militaturi in vallo, in quo essent nati; [6] constantioresque futuri, si non solum tirocinia, verum & incunabula in ipsis castris posuissent. [7] Quae consuetudo in successoribus quoque Alexandri mansit. [8] Igitur & alimenta pueris, & instrumenta armorum equorumque juvenibus data; & patribus pro numero

mala Glossatoris manu sint, noli dubitare. BOXHORN. Boxhornius legendum putat *patriae morem ejuraret.* Sed non est verisimile hoc propter id, quod sequitur, *moresque Persarum.* Quid autem sit *nomen patriae ejurare*, intelligitur fere ex ipso illo quod sequitur, *mores Persarum assumere:* nimirum nihil fere aliud quam quod XII. 5. 2. dicitur *patriae mores subvertere.* *Ejurare* quidem vel *ejerare* dicunt pro non agnoscere, rejicere, detestari. Cicero II. de Orat. *Cum ei M. Flaccus multis probris objectis P. Mutium judicem tulisset, Ejero, inquit, iniquus est.* VORST. *Ejurare nomen patriae* idem est quod Tacitus dicit IV. Hist. 29. *Ejurare patriam;* sic & *ejurare liberos ac parentem*, Seneca dixit Consolat. ad Marciam. *Nomen patriae* est patria, ut *nomen agelli*, apud Valer. Cat. in Diris agellus, & inferius XIII. 6. *Philippi Alexandrique nomine*, est Philippus & Alexander. & multa sunt hujus generis alia exempla. GRAEV.

4. *Laborem militiae*] Tacitus Annal. III. 34. 5. *Bella plane accinctis obeunda: sed revertentibus post laborem, quod honestius quam uxorium levamentum?* Disputatur eo loco, An magistratum in provinciam euntem comitari uxor debeat. BONGARS.

6. *Si non solum tirocinia, verum & incunabula in ipsis castris posuissent.*] *Ponere* pro *deponere*. Quod vel ex eo intelligitur, quod alibi ipso composito in talibus utitur: ut VII. 5. 3. *pueritiae rudimenta deponere;* & IX. 1. 8. *tirocinii rudimenta deponere.* VORST.

7. *Quae consuetudo in successores quoque Alexandri mansit*] Mihi vehemens suspicio est, legi debere, *in successores* USQUE *Alexandri mansit*, & ita scripsisse Justinum puto. Nam illud, *mansit in successores*, durius est & insolentius, nisi addas *usque.* Latini homines judicabunt. FABER. Bongarsius ex MSS. edidit *in successoribus.* Sed Berneccerus maluit *in successores:* quomodo in antiquioribus typis expressis est

mero filiorum praemia ſtatuta. [9] Si quorum patres occidiſſent, nihilominus pupilli ſtipendia patrum trahebant; quorum pueritia inter varias expeditiones, militia erat. [10] Itaque a parvula aetate laboribus periculisque indurati, invictus exercitus fuere: neque caſtra aliter quam patriam, neque pugnam aliud umquam quam victoriam duxere. [11] Haec ſuboles nomen habuit *Epigoni*. [12] Parthis deinde domitis, praefectus his ſtatuitur ex nobilibus Perſarum Andragoras; unde poſtea originem Parthorum reges habuere.

CAP. V. [1] Interea Alexander non regio, ſed hoſtili more ſaevire in ſuos coepit. [2] Maxime indignabatur carpi ſe ſermonibus ſuorum Philippi patris, patriaeque mores ſubvertiſſe. [3] Propter quae crimina Parmenio quoque ſenex, dignitate regi proxi-

& in aliquo item MS. obſervavit Bongarſius. VORST.

8. *Praemia ſtatuta*] Liv. I. 20. *Stipendium de publico ſtatuit.* & Tacit. XIII. Ann. 34. *Aurelio Cottae, & Haterio Antonino annuam pecuniam ſtatuit princeps.* & Apuleius VII. Metam. *Nec mihi miſero ſtatuta cibaria pro tantis praeſtabantur laboribus.* & Matth. Euang. XXVI. 15. *Ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.* GRONOV.

11 *Epigoni*] Quo nomine & eorum, qui ad Thebas cum Polynice occubuerant, poſteri cenſebantur. BONGARS. Vide Diodorum IV. 68. pr. item Caelium Rhodig. iis locis, quae monſtrat Index. BERNEC.

12. *Andragoras*] Conferenda haec cum XLI. 4. 9. IDEM.

CAP. V. 1. *Non regio, ſed hoſtili odio ſaevire in ſuos coepit.*] Angl. *hoſtili more.* Placet mirum prae vulgata lectione. Nec enim ſat commode *regium odium* dicitur. Probat quidem vulgatum Cl. Vorſtius per locum Livii II. 5. 4. noſtri XVII. I. 4. ſed exempla illa non ſatis videntur convenire. Nam eſt oppoſitio inter patres & plebem, quae inter Regem & cives nulla, & Juſtinus de more patrio agit, non de odio. SCHEFF.

2. *Carpi ſe ſermonibus ſuorum*] Viennenſis editio vetus *ſe* omittit. Schiff. traiiciendum cenſet ita, *carpi ſermonibus ſuorum, ſe patris.* BERNEC. Juntae aeque ut Vindobonenſis omittunt *ſe*, & rectius abeſt. GRAEV. Veteres editiones Juntarum, Becharii & Vindobonienſis *ſe* omittunt: quod Graevius rectum putat. VORST. Libri quidam illud *ſe* non agnoſcunt, quod putant eſſe rectum. At in MSS. quos vidit Bongarſius, legebatur *carpere*, unde illud *carpi ſe* videtur ortum Quod ſi *carpere* Juſtini eſt, cogitandum, an non ſcripſerit, *maxime indignabatur, carpere ſermonibus, ſuorum mores ſubvertiſſe.* Mihi ſane *Philippi patris patriaeque* huc tranſlata ex ſuperioribus a gloſſatore videntur. SCHEFF.

3. *Parmenio*] Parmenion annorum 70. vir militiae domique clarus necatur cum filio Philota, cujus de caede Curtius eleganter & co-

proximus, cum Philota filio, de utroque prius quaestionibus habitis, interficitur. [4] Fremere itaque omnes universis castris coepere, innoxii senis filiique casum miserantes; interdum *se quoque non debere melius sperare* dicentes. [5] Quae cum nuntiata Alexandro essent, verens, ne haec opinio etiam in Macedoniam divulgaretur, & ne victoriae gloria saevitiae macula infuscaretur, simulat se ex amicis quosdam in patriam victoriae nuntios missurum. [6] Hortatur milites suis scribere, rariorem habituros occasionem propter militiam remotiorem. [7] Datos fasces epistolarum tacite ad se deferri jubet; [8] ex quibus cognito de se singulorum judicio, in unam cohortem eos, qui de rege durius opinati fuerant, contribuit, aut consumturus eos, aut in ultimis terris in colonias distributurus. [9] Inde Drancas, Euergetas, Parymas, Parapammenos, Adaspi-

copiose VII. 2. BERNEC. Codex MS. teste Bongarsio *Parmenio:* quomodo istiusmodi Graeca nomina Latinos scripsisse Pithoeus II. Advers. 13. & Gronovius Notis in Livium monent. VORST.

5 *In Macedoniam divulgaretur*] MSS. multi habent *Macedonia*, quod praefero, quia verbum *divulgare* significat id, quod fit in loco, non vero, quod pertinet ad locum. SCHEFF.

7. *Fasces epistolarum*] Non absimili commento Glos in Cypro bellum gerens, militum in se animos deprehendit. Polyaen. Strategem. lib. VII. p. 504. & seq. BERNEC.

8. *Durius opinati*] Hoc est, maledice locuti. Ita verbum hoc usurpat & Suetonius Aug. c. 51. 4. *Inter caetera crimina objiciebatur, quod male opinari de Caesare soleret.* Et c. 67. 2. *Servum gravissime de se opinantem compedibus coërcuit.* Eodem sensu *existimare* usurpat Seneca de Ira III. 22. *Homines & periculosissime & libentissime faciunt, ut de rege suo male existiment.* Et Nazarius Panegyr. c. 5. *Existimare de Principibus, nemini fas est.* Idem Senec. Epist. 71. 16. *Aderunt qui de facto tuo male existiment. clandestinae existimationes*, obtrectationes, Plin. Pan. cap. 62. f. Senec. Ep. 31. 12. *Multi de Deo male existimant & impune.* Idem Ep. 107 13. *De ordine mundi male existimant. de ingeniis nostris male existimare.* Quintil. Dial. de Orat. c. I. 3. IDEM. *Durius opinari* hic idem est, quod durius scribere. Et potest quoque idem esse, quod durius loqui: Nimirum *opinari* & *existimare*, quae verba proprie aliquid internum & absconditum notant, transferuntur etiam ad externa significanda. Nepos X. 7. 3. *Non aequo animo ferebat de se ab iis male existimari, quorum paulo ante in caelum fuerat elatus laudibus.* VORST.

9. *Inde Dracas, Euergetas, Parymas, Parepamissadas*] Pro *Dracis* legendum puto *Daas*, quorum meminit Ptolemaeus in Margiana, & Strabo item, qui eos Medis vicinos facit. *Evergetum* meminit Diodorus

Adaſpios, ceteroſque populos, qui in radice Caucaſi morabantur, ſubegit. 10 Interea unus ex amicis Darii Beſſus vinctus perducitur, qui regem non ſolum

dorus ad finem anni ſeptimi. Et Curtius in VIII. libro. Pro *Parymis*, *Arios* legerim; in hoc enim tractu ſunt, nec poſtea uſpiam eorum meminit. Quod autem ſubjungit, *caeteroſque populos, qui in radice Caucaſi morabantur, ſubegit;* non eſt de Caucaſo, qui Colchis, Iberis, & Albanis eſt ad ſeptentrionem, intelligendum. *Macedones enim*, inquit Strabo lib. XI. *omnes montes, qui poſt Arios ſequuntur, Caucaſum vocaverunt.* Et quanquam fere Alexandri hiſtorici Tanaim putarunt Jaxarten, tamen hoc loco paullo poſt, ubi author dicit *urbem Alexandriam ſuper amnem Tanaïn Alexandrum condidiſſe*, ego legendum puto, *ſuper amnem Arium.* Ita etiam Ptolemaeus in Aria deſcripſit, & Arrianus in III. Octo autem in his regionibus condidiſſe urbes ſcribit Strabo jam dicto libro, quaſdam etiam diruiſſe: ſed Juſtinus in Bactrianis & Sogdianis XII. cum urbes condidiſſe mox ſubjungit. GLAREAN.

Euergetas] Qui dicti ante *Agriaſpae.* Arrianus lib. III. Ἀφικνεῖται ἐς τοὺς πάλαι μὲν Ἀγριάσπας καλουμένους, ὕστερον δὲ Εὐεργέτας ἐπονομασθέντας, ὅτι Κύρῳ τῷ Καμβύσου ξυνεπελάβοντο τῆς ἐς Σκύθας ἐλάσεως. Curtius VII. 3. *Iter pronuntiari jubet in Agriaſpas, quos jam tunc mutato nomine Euergetas appellabant; ex quo frigore victuſque penuria Cyri exercitum affectum, tectis & commeatibus juverant.* Utrobique tamen legendum *Ariaſpas* non male judicabat Blancardus Notis in III. Arriani. Atque ita magis nomen congruet cum eo quod Diodorus Sic. illis tribuit, τῶν Ἀριμασπῶν puta. Verba hujus XVII. 71. ſunt: Ἀνέζευξε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς πρότερον μὲν Ἀριμασποὺς, νῦν δὲ Εὐεργέτας ὀνομαζομένους. Addit quoque Diodorus eandem appellationis rationem, quam Arrianus & Curtius prodidere. Non tamen putem ipſo Graeco vocabulo *Euergetas* dictos fuiſſe a Perſis; ſed Perſico potius ejuſdem ſignificationis *Oroſangas.* Herodotus lib. VIII. Φύλακος δὲ εὐεργέτης βασιλέος ἀνεγράφη, καὶ χώρῃ οἱ ἐδωρήθη πολλά. Οἱ δὲ εὐεργέται τοῦ βασιλέος Ὀροσάγγαι καλέονται Περσιστί. VORST.

Parimas, Parapammenos, Adaſpios] Ex Diodoro XVII. 81. & aliis legendum arbitror *Paropamiſadas.* *Adaſpii* qui ſint, non invenio; quod vulgo legitur *Hydaſpii*, nomen eſt ab Hydaſpe Indiae fluvio confictum. Nec placet, quod *Caſpios* quidam ediderunt. Quid ſi *Arios* legamus? Omnino arbitror, duas ſyllabas priores τοῦ *Adaſpios* ex voce *Paropamiſadas* adhaeſiſſe ſequenti vocabulo, unde factum ſit *Adaſarios.* Inde *Adaſpios.* Sed his vocibus reſtituendis divino eſt opus. BONGARS. Ego me divinatorem non profiteor. auſim tamen affirmare, pro *Parimas* legendum *Arimaſpos*, idque copulandum (aut forſan a gloſſatore aliquo copulatum) cum praecedenti vocabulo *Euergetas.* Aſſerit enim Diodorus XVII. 81. Cyrum *Arimaſpos*, quod exercitum ſuum fame graviter adfectum, commeatibus juviſſent, cum aliis muneribus affeciſſe, tum abrogato nomine priſtino, *Euergetas* eos nuncupaſſe, hoc eſt, *Beneficos*, ſeu Perſica lingua *Oroſangas.* Quod cognomentum apud Perſas iis tribui ſolitum eſſe, qui regem regnumve inſigni aliquo beneficio demeruiſſent & ne cujuſquam meriti memoria intercideret, Oroſangarum ſeu Beneficorum nomina in regios commentarios relata fuiſſe, clarum eſt ex Eſtherae libro cap. VI. 2. & 3. Joſepho Antiq. XI. 6. Herodoto III. 140. & VIII. 85. Xenophonte lib. VIII. Paed. Aeliano Hiſt. Var. XII. 40. Huc refero locum ex Epiſtola Xerxis ad Pauſaniam, ab interpretibus non bene intellectum, apud Thucydidem I. 22. 8. BERNEC.

Parapammenos] Sic & inf. XIII. 4. 21.

ſolum prodiderat, verum & interfecerat. 11 Quem in ultionem perfidiae excruciandum fratri Darii tradidit; reputans non tam hoſtem ſuum fuiſſe Darium, quam amicum ejus, a quo eſſet occiſus. 12 Et, ut his terris nomen relinqueret, urbem Alexandriam ſuper amnem Tanain condidit, intra diem ſeptimum decimum muro ſex millium paſſuum conſummato, tranſlatis eo trium civitatium populis, quas Cyrus condiderat. 13 In Bactrianis quoque Sogdianisque duodecim urbes condidit, diſtributis his, quoscunque in exercitu ſeditioſos habebat.

CAP. VI. 1 His ita geſtis, ſolemni die amicos in convivium vocat. 2 Ubi orta inter ebrios rerum a

21 Diodorus tamen XVII. 81. Arrianus V. & Curtius VII. 3. *Parapamiſadas* vocant. Et hoc quidem rectius. Dicti enim ſunt ita a *Parapamiſo* monte, ut ex Arriani lib. V. manifeſte apparet. VORST.

10. *Perducitur*] Tacit. I. Hiſt. 25. *E libertis Onomaſtum futuro ſceleri praefecit, a quo Barbium Proculum Teſſerarium ſpeculatorum, & Veturium Optionem eorundem, perductos pretio & promiſſis onerat.* Caeſ. VIII. de Bell. Gall. 38. *Guturvatus omnium cura quaeſitus, in caſtra perducitur.* & Curt. III. 3. *Quod Alexandrum, depoſita regia veſte, in Perſico & vulgari habitu perductum eſſe vidiſſet.* Idem VIII. 13. *Triginta elephanti ſimul capti perducuntur.* Liv. Epit. CXXXI. *Antonius Artuasdem fide data perductum, in vincula conjici juſſit.* Cod. Theod. VIII. Tit. V. L. 53. *Niſi animalia perducta fuerint.* GRONOV.

11. *Excruciandum fratri Darii tradidit*] Exemplo ſimili, nobiliſſimi Poenorum captivi liberis Reguli a Senatu Rom. traditi ſunt ad ſupplicium. Agell. VI. 4. ultioni ſimul & ſolatio. De ſupplicii Beſſi genere variant auctores. BERNEC.

Fratri] Quem *Exathrem* Plutarch. Alex. cap. 78. Curtius autem VII. 5. 62. & Diodorus XVII. 77. *Oxatrem* vocant. IDEM.

12. *Alexandriam*] Adde Curtium VII. 6. 46. IDEM.

Eo trium civitatium populis] MSS. habent, *earum civitatium*, id quod puto rectius. Arrianus nominat unam Cyropolin a Cyro conditam, caput gentis, ei adjungit alias ſex minores, quae fortaſſis illius alterius coloniae fuerunt, omnes captas ab Alexandro. SCHEFF.

CAP. VI. 1. *Solenni die amicos in convivium vocat*] Curtius lib. IX. ait Clitum Sogdianae Bactrianaeque praetorem ab Alexandro creatum, ac ei convivium praeparatum Maracandae, urbe Bactrianae, cujus etiam Ptolemaeus meminit, quamvis Arrianus eam Sogdianae regiam dicat libro III. ſub finem. Ibi occiſus eſt ab Alexandro Clitus; in Graecis eſt Κλεῖτος, quanquam quidam per *y* ſcribunt. GLAREAN.

Amicos in convivium vocat] MSS. mei, *in convivium convocat:* neque aliter unus Bongarſii: ego tamen nihil muto, qui memini ſollemnem eſſe illam vocem & praecipuam conviviis. Doctiſſimus Catullus:

mei ſodales
Quaerunt in triviis vocationes.

Cl-

a Philippo gestarum mentione, praeferre se patri ipse, rerumque suarum magnitudinem extollere coelo tenus coepit, adsentante majore convivarum parte. 3 Itaque cum unus e senibus Clitos, fiducia amicitiae regiae, cujus palmam tenebat, memoriam Philippi tueretur, laudaretque ejus res gestas, adeo regem offendit, ut telo a satellite rapto eumdem in convivio trucidaverit. 4 Qua caede exsultans, mortuo patrocinium Philippi, laudemque paternae militiae objectabat. 5 Postquam satiatus caede animus conquievit, & in irae locum successit aestimatio, modo personam occisi, modo causam occidendi considerans, pigere facti coepit: 6 quip-

Cicero Verr. VI. *Deinde ipsum regem ad coenam vocavit.* Unde *Vocatores*, κλήτορες dicti sunt, quibus invitandi datum est negotium; sive qui per se vocant ad coenas. Plinius avunculus XXXV. 10. *Non fuerat ei* (Appelli puta) *gratia in comitatu Alexandri cum Ptolemaeo: quo regnante, Alexandriam vi tempestatis expulsus, subornato fraude aemulorum plano regio invitatus, ad regis coenam venit: indignantique Ptolemaeo, & vocatores suos ostendenti, ut diceret a quo eorum invitatus esset, arrepto carbone exstincto e foculo, imaginem in pariete delineavit, agnoscente vultum plani rege ex incboato protinus.* MOD. MSS. Modiani, *convocat:* neque aliter unus Bongarsii. Modius tamen nihil mutandum censet, cum solemnis sit illa vox & praecipua conviviis. Cicero Famil. IX. Epist. 20. *ut Verrium vocare saepius audeamus*, hoc est, ad coenam invitare. Catullus Epigr. 48.

mei sodales
Quaerunt in triviis vocationes.

Ita Plinius Hist. Nat. XXX. 10. m. Ptolemaeus rex Apelli, a plano quodam per ludibrium ad regiam coenam invitato, *vocatores suos ostendit, ut diceret, a quo eorum invitatus esset.* Suetonius Calig. 39. 5. Videnda Guilielmi Verisimilia I. 18. & Plautin. Quaestion. in Amphitr. cap. 8. BERNEC.

2. *Praeferre se patri*] De Alexandri jactantia Plutarch. cap. 40. IDEM.

5. *Postquam satiatus caede animus conquievit*] Sic a Nerone, *perfecto demum scelere* (matris occisae) *magnitudo ejus intellecta est.* Tacit. XIII. Annal. 10. 1. *Scelus inter ancipitia probatum, veris mox pretiis aestimatur.* Idem II. 26. 5.

Cum scelus admittunt, superest constantia: quid fas
Atque nefas, tandem incipiunt sentire, peractis
Criminibus.

Juvenal. Sat. XIII. 237. Similia Menander apud Stobaeum Serm. IV. post pr. IDEM.

Et in irae locum successit aestimatio] Ex veteribus editionibus restituit *existimatio* Gronovius. Vid. eum ad Liv. XXXIV. 2. GRAEV.

Et in irae locum successit existimatio] Ita antiquiores typis expressi. Nec mutavit Bongarsius. At Berneccerus, quod a Bongarsio monitum videret, codices quosdam MSS. habere *aestimatio*, ita omnino scribendum putavit. Rursus Gronovius con-

[6] quippe paternas laudes tam iracunde accepisse se, quam nec convicia debuisset; amicumque senem & innoxium a se occisum inter epulas & pocula, dolebat. [7] Eodem igitur furore in poenitentiam, quo pridem in iram versus, mori voluit. [8] Primum in fletus progressus, amplecti mortuum, vulnera tractare, & quasi audienti confiteri dementiam; arreptum telum in se vertit: peregissetque facinus, nisi amici intervenissent. [9] Mansit haec voluntas moriendi etiam sequentibus diebus. [10] Accesserat enim poenitentiae, nutricis suae, sororis Cliti, recordatio, cujus absentis eum maxime pudebat: [11] tam foedam illi alimentorum suorum mercedem redditam, ut in cujus manibus pueritiam egerat, huic juvenis & victor pro beneficiis funera remitteret. [12] Reputabat deinde, quantum in exercitu suo, quantum apud devictas gentes

contendit τὸ *existimatio* genuinum esse. Terent. Heaut. Prol. *Arbitrium vostrum, vostra existimatio valebit.* Livius XXXIV. 2. *Utrum e rep. sit, nec ne, id quod ad vos fertur, vestra existimatio est.* Ad quem locum Notas quoque Gronovii vide. VORST.

Existimatio] Sic veteribus, Gronovio, & Graevio volentibus restituit Vorstius. Berneccerus malebat, *aestimatio.* Vide, quae notavi sup. lib. III. cap. ult. in fine. SCHEFF.

6. *Iracunde*] Non male Vienn. *iracundum.* BERNEC.

7. *Quo pridem*] MSS. quidam *pridie*, quod praefero. *Pridem* sane nescio, an reperiatur usurpatum de tam brevi temporis intervallo, & paucas intercessisse horas etiam ex Curtio est notum. Vide eum VIII. 2. Arrianus παραυτίκα, id est, *statim*, post confectam caedem, secutam ait poenitentiam. SCHEFF.

In iram versus] Liv. XXV. 36. *Toti a patiendo exspectandoque eventum in impetum atque iram versi.* & Liv. Epit. L. *Versus in senectam.* & ipse auctor XXVI. 2. *Non in timorem, sed in furorem versi.* & XXVII. 2. *Versi in misericordiam naufragii.* GRONOV.

Vulnera tractare] Id enim censebant, officium esse erga defunctos, & vulneratos. Stat. III. Theb. 154.

quae vulnera tractem,
Quae prius ore premam?

Idem XI. 624.

Hei mihi quos nexus fratrum, quae vulnera tracto? IDEM.

10. *Accesserat enim ad poenitentiam*] Ita antiquiores typis expressi. Bongarsius maluit, *accesserat poenitentiae.* VORST.

Nutricis suae & sororis Cliti recordatio] Duae personae videntur esse, nutrix ac soror Cliti, quod falsum est; quare aut delendum istud ET, aut, quod magis probem, ita legendum, *Accesserat poenitentiae & nutricis suae, sororis Cliti, recordatio.* FABER. In nonnullis editionibus abest τὸ & recte. GRAEV.

12. *Fabularum*] Rumoris & sermo-

gentes fabularum atque invidiae, quantum apud ceteros amicos metum & odium sui fecerit: 13 quam amarum & triste reddiderit convivium suum; non armatus in acie, quam in convivio terribilior. 14 Tunc Parmenio & Philotas, tunc Amyntas consobrinus, tunc noverca fratresque interfecti; tunc Attalus, Eurylochus, Pausanias, aliique Macedoniae exstincti principes, occurrebant. 15 Ob haec illi quatriduo perseverata inedia est, donec exercitus universi precibus exoratus est, precantis, *ne ita mortem unius doleat, ut universos perdat*, 16 *quos in ultimam deductos barbariam, inter infestas & inritatas bello gentes, destituat.* 17 Multum profuere Callisthenis philosophi preces, condiscipulatu apud Aristotelen familiaris illi, & tunc ab ipso rege ad prodenda memoriae acta ejus accitus. 18 Revo-

monum. Ita Sueton. Aug. 70. 1. *Coena ejus secretior in fabulis fuit*, hoc est, hominum sermone traducebatur. Tibull. lib. 1. Eleg. 4. fin. *Ne turbis fabula fiam.* Propert. 1. Eleg. 15. dixit, *historiam fieri.* Juvenalis x. 167. *declamationem.* BERNEC.

15. *Ne ita mortem unius doleat*] Codices quidam MSS. teste Bongarsio, *morte unius doleat.* quod aeque recte dicitur. VORST. Plerique MSS. Bongarsio visi habent *morte.* Unde ergo illud *mortem?* Suspicor Justinum scripsisse, *ne ita morte in unius doleat.* Cicero Bruto: *In tam gravi vulnere dolendum est.* SCHEFF.

Perdat] Forte, *prodat.* Ut XIX. 3. *Sed ne hos, quibus nefanda lues pepercerat, inter hostium exercitus relictos, morte sua proderet.* & Musonius apud Stobaeum Serm. CLVIII. Τοῖς μέντοι φίλοις καὶ νῦν συνείημεν ἂν τοῖςγε ἀληθινοῖς, καὶ ὧν προσήκει ποιεῖσθαί τινα λόγον· οὐ γὰρ ἂν οὗτοι προδοῖεν ποτὲ ἡμᾶς. GRONOV.

17. *Callisthenis*] Anaxarchum addit Plutarchus cap. 93. BERNEC.

Condiscipulatu apud Aristotelem] Plerique MSS. habent, *quondam discipulatu.* Puto utrumque scribendum, *quondam condiscipulatu*; nam vocem *quondam* exigit quod sequitur *&* *tunc*, tanquam relativum: *condiscipulatu* autem agnoscunt etiam alii codices. Vitium ex eo natum, quia pro *quondam* ratione veteri scriptum fuit, *condam* & quia mox sequebatur *cond* in voce *condiscipulatu*, ideo hae litterae perperam videbantur repetitae. SCHEFF.

Familiaris illi Alexandro *& tunc ab ipso rege ad* &c.] Dele istud, *rege:* est enim glossema, cum dicat Justinus, in eadem linea, *familiaris illi* (Alexandro) Quare nihil relinquitur. FABER.

Ad prodenda memoriae acta ejus] *Acta* pro rebus gestis. Sic XII. 7. 13. *Herculis acta superare.* Notat & Grotius ad principium Actorum Apostolicorum, Ciceronem, quidquid quisquam egit, id modo *acta*, modo *actus* vocare; & leges Sempronias dicere esse *acta Gracchorum.* VORST.

18. *Cha-*

vocato igitur ad bella animo, Chorasmos & Dahas in deditionem accepit.

CAP. VII. [1] Deinde, quod in primo ex Persico superbiae regiae more distulerat, ne omnia pariter invidiosiora essent, non salutari, sed adorari se jubet. [2] Acerrimus inter recusantes Callisthenes fuit. Quae res & illi, & multis principibus Macedonum exitio fuit: siquidem sub specie insidiarum omnes

18. *Chorasmios & Dracas in deditione accepit.*] Ego hoc loco pro *Dracis Sacas* legerim. Sunt enim *Chorasmii* vicini Sacis. *Dracae* si uspiam est populus, quod non memini, Indorum erit longius ab hoc tractu. Unde fortassis *Oxydracae*. Ceterum in corruptis codicibus fere pro *Daci Dracas* legitur. Item saepe *Datae* quod magis mirum. *Daae* sunt celebres in Margiana populi. *Daci* in Europa ad Danubium, Dracas non memini, ut jam dixi, usquam me legisse. GLAREAN.

Chorasmos] Arriano lib. IV. Χωρασμίοι: Straboni XI. Χωρασμιοί. Plinio IV. 16. *Chorasmii*. *Dahae*, Graecis sunt Δάαι, pro quo hic quidam *Sacae* reposuerunt. Curtius VII. 4. 6. Chorasmios, Dahas, & Sacas conjungit, ut Solinus cap. 51. BONGARS.

CAP. VII. 1. *Primo*] in MSS. esse notarunt *in primo*, quod scribe junctim *inprimo*. Vetus adverbium, nec dubium, quin a Trogo usurpatum: e quo *priscae*, ut ipsemet ait Praefat. n. 1. *eloquentiae viro*, autor desumta antiquaria verba sparsim epitomae suae inseruit. Eandem vocem in Sallustio & Plauto alicubi Palmerius reposuit. Haec Val. Acidalius ad Vell. II. 68. 4. BERNEC. Recte MSS. *in primo*. Vid. Not. ad Liv. X. 14. GRONOV. *In primo* recte legi in MSS. Gronovius contendit, exemplisque affirmat. GRAEV.

Ne omnia pariter invidiosiora essent] Aut deest aliquid huic loco, aut scribendum est *invidiosa*, quod in quodam & Bongarsius reperit. Nam *pariter invidiosiora* nec consuetudini, nec rationi sermonis Latini respondet. SCHEFF. *Pariter* non pertinet ad *invidiosiora*, sed ad *omnia*. Ne omnia simul sive eodem tempore immutata in moribus patriis, majus erga Alexandrum concitarent odium. GRAEV.

2. *Callisthenes*] Cujus adversus adorationem Alexandri verba graviter libereque facta commemorant Arrianus lib. IV. pag. 85. & Curtius VIII. 5. Non fuit praecepti memor ab Aristotele sibi dati, *ut cum rege, aut rarissime, aut quam jucundissime loqueretur*. Val. Max. VII. 2. *Contumacia non facit ad aulam*, Senec. de Tranquil. cap. 4. BERNEC.

Sub specie insidiarum] Hoc *insidiarum* non concoquo. Quid enim *species insidiarum*, & quae insidiae hic intelligendae? num quas facit aliquis, an quas patitur? Res in se quidem clara, sed oratio admodum ambigua. Itaque vix dubito, quin Justinus scripserit, *sub specie insidiatorum*, postea vocabulum *insidiatorum* compendiose scriptum exhibuerit lectionem, quae nunc vulgatur. Equidem & lib. I. cap. 5. *sub specie venationis* habeat, pro *sub specie venatoris*, & lib. V. cap. 8. *sub obtentu liberationis*, pro *sub obtentu liberatoris*: sed in illis locis nulla ambiguitas, quae non evitatur hic, si receptam lectionem servamus. SCHEFF. Nec hic quicquam ambiguitatis & obscuritatis. *Sub specie insidiarum*, est sub falso praetextu insidiarum, quas fingebantur struxisse Alexandro. Hoc crimen ipsis impingebatur. GRAEV.

In-

omnes interfecti. [3] Retentus tamen est a Macedonibus mos salutandi regis, explosa adoratione. [4] Post haec Indiam petit, ut Oceano, ultimoque Oriente finiret imperium. [5] Cui gloriae ut etiam exercitus ornamenta convenirent, phaleras equorum & arma militum argento inducit; exercitumque suum; ab argenteis clypeis, *Argyraspidas* appellavit. [6] Cum ad Nysam urbem venisset, oppidanis non repugnantibus, fiducia religionis Liberi patris, a quo condita urbs erat, parci jussit; laetus non militiam tantum, verum & vestigia se dei secutum. [7] Tunc ad spectaculum sacri montis duxit exercitum, naturalibus bonis, vite hederaque

Interfecti] Dissentit autor a se ipso infra XV. 3. 6. & a Plutarcho Alex. cap. 98. De morte Callisthenis adde Diogen. Laërt. in vita Aristotel. BERNEC.

3. *Explosa adoratione*] Pro *explosa* in quodam veteri est *exfossa*. Mallem legere *expolsa*, vel, ut hodie scribunt, *expulsa*. SCHEFF.

4. *Ultimo Oriente finiret imperium*] *Finire* pro terminare. Virgilius I. Aen.

Imperium Oceano, famam qui terminet astris.

Ita ille de Caesare. At de Alexandro Seneca VI. Quaest. Nat. 23. *Imperium ex angulo Thraciae usque ad Orientis terminos protulit.* VORST.

5. *Ab argenteis clypeis*] Curtius VIII. 5. 4. *Scutis argenteas laminas addidit.* Quod idem paulo ante noster *argento inducere* dixit: Ammianus vero Marcell. lib. XVI. *auro imbracteare.* IDEM.

Argyraspidas] Hoc est, argenteis parmis insignes, quorum meminere praeter alios Curtius IV. 13. 41. & Livius XXXVII. 40. 7 Imp. Alexander Severus, Alexandrum Magnum imitandi, imo vincendi studio. cum Argyraspidas, tum etiam *Chrysoaspidas* instituit. Lamprid. in vita cap. 50. Quale quid jam priscis reip. Rom. temporibus factum tradit Livius IX. 40. 2. ubi de Samnitibus cum Romanis pugnam instruentibus inquit: *Duo exercitus erant: scuta alterius auro, alterius argento caelaverunt.* BERNEC.

Appellavit] Schif. *appellat.* IDEM.

6. *Cum ad Nysam urbem venisset*] *Nysa* Indiae urbs est frequens in ore omnium, sed locum ejus commonstrat nemo. Ego puto eam *Nagaram* dici Ptolemaeo, quippe qui & *Dionysopolim* appellatam tradit. In Indiae cis Gangem descriptione, in hoc sane tractu, ubi felix hic praedo helluatus est, *sita est Nysa* (inquit Curtius in nono) *sub radicibus montis, quem Meron incolae appellant.* Haec Curtius. Meminit utriusque & Strabo lib. XV. non ita longe ab initio. Ubi interpres *femur* traduxit, quod non oportuit, cum sit proprium. Nec Plinius lib. VI. cap. 21. vertit, sed *Merum* appellat, ubi & *Nysae* meminit. GLAREAN.

Nysam] Ita Stephanus & Strabo lib. XIV. Arrianus Νύσαν. BONGARS. Sic quoque Arrianus lib. V. cui tamen adversatur Curtius. Statim post puto legendum, *Cleophis.* VOSS.

7. *Sacri montis*] Qui *Meros* dicitur Curtio VIII. 10. 20. ubi Bacchum enutritum fabulatur antiquitas. Plinio

que non aliter veſtiti, quam ſi manu cultus, colentiumque induſtria exornatus eſſet: [8] ſed exercitus ejus, ubi ad montem acceſſit, repentino impetu mentis in ſacros dei ululatus inſtinctus, cum ſtupore regis, ſine noxa diſcurrit; ut intelligeret, non tam oppidanis ſe parcendo, quam exercitui ſuo conſuluiſſe. [9] Inde montes Daedalos, regnaque Cleophidis reginae petit: quae cum ſe dedidiſſet ei, concubitu redemtum regnum ab Alexandro recepit; illecebris conſecuta, quod virtute non potuerat; [10] filiumque ab eo genitum Alexandrum nominavit, qui poſtea regno Indorum potitus eſt. [11] Cleophis regina, propter proſtratam pudicitiam, *ſcor-*

nio VIII. 39. *Nyſa* vocatur, exſcriptorum forte vitio. Nam Plinius ipſe VI. 21. *Merum montem Libero patri ſacrum*, a *Nyſa* vicina urbe diſtinguit. BERNEC.

Vite hederâque non aliter veſtiti] Cic. Orat. pro Dom. 38. *Ager veſtitus frumento.* & II. de Nat. Deor. 39. *Terra floribus veſtita.* Ibid. 53. *Montes veſtiti atque ſylveſtres.* Hinc *veſtitus montium denſiſſimi*, ibid. 64. & Salluſt. Jugurt. 48. *Collis veſtitus oleaſtro ac myrtetis, aliisque generibus arborum.* & Seneca III. de Benef. 29. *Tolle radicem, nemora non ſurgent; nec tanti montes veſtientur.* GRONOV.

8. *Repentino impetu mentis, in ſacros dei ululatus inſtinctus*] In MS. legebatur *inſtinctu*, non *impetu*. Quod facit ſubdubitare, latuiſſe hic aliquod verbum minus ab librariis intellectum, vel quod inſolitum quid ipſorum auribus ſonaret. Forſitan ſcriptum fuit, *repentino incitu mentis*, &c. *Incitu*, pro incitatione dixerit Juſtinus. Sic Plinius lib. II. cap. 45. *Qui ſive aſſiduo mundi incitu, & contrario ſiderum occurſu naſcantur, ſive hic eſt ille generabilis rerum naturae ſpiritus*, &c. VOSS. Voſſius quod in Cod. quodam MS. pro *impetu* eſt *inſtinctu*, conjicit legendum eſſe *incitu*. Verum ipſum *impetu* ſatis commodum. Ipſe Cicero, *impetu quodam animi potius quam cogitatione facere*; itemque, *impetu quodam mentis & voluntate*, dicit. VORST.

Non tam oppidanis ſe parcendo] Recepi hanc lectionem ex MSS. & Juntarum editione, in qua tamen deſideratur *ſe*. Liquet ex praecedentibus: *Cum ad Nyſam urbem veniſſet oppidanis non repugnantibus, fiducia religionis Liberi patris, a quo condita urbs erat, parci juſſit.* GRAEV.

Non tam oppidanis parcendo quam exercitui ſuo ſe conſuluiſſe] Ita antiquiores editiones Becharii, Juntarum & aliae. Bongarſius maluit, *Non tam oppido ſe parcendo quam exercitui ſuo conſuluiſſe.* Paulo ante dixerat, *oppidanis non repugnantibus.* VORST.

Oppido ſe] *Oppidanis*, ex veteribus & Juntina, volente Graevio, Vorſtius. Et MSS. & impreſſi quidam habent *oppidanis*, quod quia convenit ſuperioribus, & rectius opponitur ſequenti *exercitus*, idcirco praefero vulgatae lectioni, SCHEFF.

9. *Quae cum ſe dediſſet ei*] Ita quidam MSS. ſed ſcribi oportuit, *dedidiſſet*, ut in quibusdam impreſſis. FABER.

Non potuerat] MSS. plerique Bongarſiani habent *poterat*, quod ut convenientius, fortaſſe repudiari non debuit. SCHEFF.

ſcortum regium ab Indis exinde appellata eſt. [11] Peragrata India, cum ad ſaxum mirae aſperitatis & altitudinis, in quod multi populi confugerant, perveniſſet, cognoſcit, Herculem ab expugnatione ejusdem ſaxi terrae motu prohibitum. [13] Captus itaque cupidine, Herculis acta ſuperare, cum ſummo labore ac periculo potitus ſaxo, omnes ejus loci gentes in deditionem accipit.

CAP. VIII. [1] Unus ex regibus Indorum fuit, Porus nomine, viribus corporis & animi magnitudine pariter inſignis, [2] qui bellum jampridem, audita Alexandri opinione, in adventum ejus parabat. [3] Commiſſo itaque praelio, exercitum ſuum Macedonas invadere jubet; ſibi regem eorum privatum hoſtem depoſcit. [4] Nec Alexander pugnae moram fecit: ſed prima congreſſione vulnerato equo, cum praeceps in terram decidiſſet, concurſu ſatellitum ſervatur. [5] Porus multis vulneribus obru-

Peragrata India, cum ad ſaxum mirae aſperitatis] Annotationibus noſtris in Q. Curtium, quinque aut ſex Petras, quas aliquando Rupés vocat, & Curtio deſcriptas oſtendimus. Quapropter hic de iis, multum dicere noluimus. GLAREAN.

Saxum] Πέτρα Ἄορνος, ſeu Ἄορνις, ut habet Diodorus XVII. 85. & Curtii MSS. VIII. 11. 2. BONGARS. Inde dicta, quod prae altitudine ad eam aves evolare non poſſent. Adde Strabonem lib. XV. Plutarchum de Fort. Alex. lib. 1. cap. 2. Lucianum Hermotimo, ſub initium. BERNEC.

Saxum mirae aſperitatis & altitudinis] Antiquiores editiones, *mirae magnitudinis & aſperitatis.* Petra illa Ἄορνος dicta, quod prae altitudine aves evolare ad eam haud poſſent. VORST.

CAP. VIII. 1. *Viribus corporis*] Erat enim ſtatura quatuor cubitorum & palmi, ſic ut corporis eminentiam & molem elephanto, cui inſidebat, equitis proportione reſponderet. Plutarchus Alex. c. 106. BERNEC.

3. *Privatum hoſtem*] Exponunt unum eum ſeparatim. Recte quidem, ſed num vox *privatus* alibi occurrat ita uſurpata, ego dubitem plurimum. Quare pro *privatum* cenſeo legendum *privatim*, Plinius XXIV. Nat. Hiſt. 7. de pice: *Adverſatur privatim coraſtae morſibus.* SCHEFF.

4. *Cum praeceps ad terram decidiſſet, concurſu ſatellitum ſervatur.*] Curtius aliter lib. VIII. Inquit enim, equum Alexandri multis vulneribus confoſſum procubuiſſe, poſito magis rege, quam excuſſo. Hiſtoriam fuſius narrat Agellius ex Charete (ita legendum) V. 2. Adi quoque Arrianum, Plutarchum, & alios. Perſae hiſtoriam hanc de Poro, & Alexandro, longe aliter narrant. Vide Petrum Teixeram lib. 1. cap. 22. VOSS.

Cum praeceps in terram cecidiſſet] Ita rurſus antiquiores editiones. At Bongarſius, *ad terram decidiſſet.* VORST.

6. Cum

obrutus capitur. [6] Qui victum se adeo doluit, ut, cum veniam ab hoste invenisset, neque cibum sumere voluerit; neque vulnera curari passus sit; aegreque sit ab eo obtentum, ut vellet vivere. [7] Quem Alexander ob honorem virtutis incolumem in regnum remisit. [8] Duas ibi urbes condidit: unam Nicaeam, alteram ex nomine equi Bucephalen vocavit. [9] Inde Arestas, Gesteanos, Praesidas, Gangaridas, caesis eorum exercitibus, ex-

6. *Cum veniam ab hoste invenisset*] Admisi hoc ex Juntis & editionibus pristinis, pro vulgato *accepisset*. *Invenire* enim eleganter saepe sic usurpatur. Superius III. 7. *Atque unde periculum quaesitum fuerat, ibi maximam gloriam invenit.* Terent. Andria: *Ita facillime sine invidia laudem invenias.* Heauton. *Labore inventa mea cui dem bona.* Similiter apud Graecos, cum sacros, cum τὰς ἔξω scriptores εὑρίσκειν. GRAEV. Optime & Latinissime, *ab hoste invenisset*, ex editt. pristinis, & Juntina etiam. Itaque ex Graevii nostri judicio, eam lectionem, quae germanissima est, in contextum recepi. FABER. Juntarum & aliae veteres editiones pro *accepisset* habent *invenisset*. Quod adeo placet Graevio ut id rursus in textum receperit. Assentirer & ipse, si pro *ab hoste* legeretur *apud hostem*. Ita enim *invenire veniam apud aliquem* dictum esset, ut *quaerere gratiam apud aliquem* IV. II. 7. VORST.

Aegreque &c.] Non ergo semper illud Petronii verum: *Nemo invitus audit, cum cogitur aut cibum sumere aut vivere.* BERNEC.

7. *Ob honorem virtutis*] Erat Alexander *virtutis etiam in hoste mirator.* Curtius IV. 6. 38. & VIII. 14. 75. *Habet hoc virtus, ut viros forteis species ejus & pulchritudo etiam in hoste posita delectet.* Cicero in L. Pisonem cap. 32. IDEM.

8. *Nicaeam*] A victoria illic parta sic dictam. Diodorus XVII. 95. IDEM. Juntae: *Nicaeam.* & pro *Bucephalen* iidem, ut Plutarchus, *Bucephaliam.* GRAEV.

Bucephalen] *Bucephalon* vocat Curtius IX. 3. 37. ut & Agellius V. 2. *Bucephalam* Plinius VI. 20. & Diodorus XVI. 95. *Bucephaliam* Plutarchus Alex. cap. 107. qui addit, Alexandrum & in memoriam canis sui, *Peritae* nomine, cognominem urbem erexisse. Consulatur omnino Phil. Camerar. Hor. Subc. I. 21. & Kirchmann. de Fun. Rom. 707. pr. IDEM. Juntarum editio teste Graevio *Bucephaliam:* quomodo & Plutarchus in Alexandro appellat. Cui proximum quod Plinius VI. 20. *Bucephalam* vocat. Curtius IX. 3. 23. eandem urbem *Bucephalon* dicit. VORST.

9. *Inde Adrestas, Strathenos, Passidas, Gangaridas*] Haec nomina suspecta sunt omnia. Apud Diodorum *Andrastae* nominantur; Arrianus *Assacenos*, qui hic *Strathent*. *Pasidas* apud neminem invenio. *Gangaritas* adire voluit, sed militum lacrymae eum detinuerunt, ut est apud Diodorum. *Euphitae* qui sunt, mihi non est notum. Nec puto facile hos locos emendari posse absque vetusto aliquo exemplari. Tanta est non modo nominum, sed temporis in hac historia variatio, ut quid cui praeponendum, quid subjiciendum, nemo satis dispicere queat. GLAREAN.

Adrestas, Gesteanos, Praesidas, &c.] MSS. plerique *Arestas*. Arrianus lib. V. 'Αδραΐστας vocat: Diodorus XVII. 91. 'Ανδρέστας, ut hic

habent

expugnat. 10 Cum ad Cuphites venisset, ubi eum ducentis millibus equitum hostes opperiebantur, exercitus omnis, non minus victoriarum numero, quam

quidam ediderunt. *Gesteami*, (ita habent MSS. aut *Gestani*) in MS. Orosio sunt *Catheni*. Fabricius ex Arriano edidit *Cathaei*, eos Καθαρὺς vocat Diod. XVII. 91. *Praesidae*, seu *Praesidiae*, Curtio IX. 2. 4. sunt *Parrhasii*. Idem ib. habet, *Gangaridas*, ut hic edidi ex MSS. Graecis Γανδαρίται, & Γανδαρίδαι, de quibus ad Curtium plenius. BONGARS. Plenissime Salmasius ad Solinum 992. BERNEC. MSS. omnes *Arestas*. Et sic quoque Lucanus III.

Tunc furor extremos movit Romanus Arestas.

Praestos vocat Curtius, male. Sed variis modis. Indicae illae gentes ab auctoribus appellantur. Sic quos Aristobulus Γλαυκανίκας vocat, Ptolemaeus Γλαύσας. & trecenta ejuscemodi, in quibus verum nomen nullus εἰ μὴ ὁ Θεὸς εἰδείη. Voss. In Juntina editione scribitur: *Andasteas*, *Assacenos*, *Prasios*, *Gandarias*. *Assaceni* populus Indiae inter Cophem & Indum fluvios, teste Strabone & Arriano: τὰ ἔξω Ἰνδῦ ποταμῦ, inquit hic, τὰ πρὸς ἑσπέραν ἐπὶ τῦ ποταμὸν Κωφῆνα Ἀςακηνοὶ καὶ Ἀσσακηνοὶ ἔθνεα Ἰνδικὰ ἐποικέεσιν. Assacenorum caput erat Massaga. Pro *Prasios*, scribendum *Praesios*. Sic a Plutarcho appellantur. Pro *Gandarias* vero *Gandaritas*. Graecis Γανδαρῖται. GRAEV.

Adrestas, *Gesteanos*, *Praesidas*, *Gangaridas*] Juntarum editio sic, *Andrasteas*, *Assacenos*, *Prasios*, *Gandarias*. Et Becharii, *Adrestas*, *Stathenos*, *Passidas*, *Gangaritas*. Et primum quidem horum vocabulorum in editione Juntarum congruit cum eo quod Diod. XVII. 91. eosdem Ἀνδρέςας vocat. Deinde qui in eadem editione *Assaceni* dicuntur, populus sunt Indiae, Straboni & Arriano memoratus. Porro quos eadem editio *Prasios*, Plutarchus Πραισίυς & Πραισιαίυς appellat. Postremum denique *Gandaridas*, aut *Gandaritas*, legendum videtur. quippe Diodorus Siculus Γανδαρίδας, & Plutarchus Γανδαρίτας eos vocat. VORST. Juntina: *Andresteas*, *Assacenos*, *Prasios*, *Gandarias*. Non displicet Vorstio, nisi quod pro *Gandarias*, *Gandaritas* putet scribendum. Forte & pro *Andrasteas*, *Andrestas* rectius, propius certe a vulgato. SCHEFF.

Gangaridas, *caesis eorum exercitibus*, &c.] De Gangaridis, sive Gandaridis, negat Diodorus, Olympiad. CXIV. anno II. Μέγιςον τὸ τῶν Γανδαριδῶν ἔθνος, ἐφ' ὃς διὰ τὸ πλῆθος τῶν παρ' αὐτοῖς ἐλεφάντων, ὐκ ἐπεςράτευσεν ὁ Ἀλέξανδρος. Vide quoque Plutarchum, qui Γανδαρίτας, & alibi Γανδρίδας perperam vocat. *Praesidas* vero Πραισίυς & Πραισιαίυς. Voss. Juntae, *Gandaridas*. GRAEV.

10. 11. 12. &c.] Judicio Nob. Sebisii, desumpsit haec autor ex Lucano V. 274. &c. similia certe quidem, ac prope gemina sunt. BERNEC.

Cuphites] Hic, ut ceteris locis omnibus MSS. librorum secutus sum lectionem. Orosius MS. *Cosides*, quo loco Fr. Fabricius arbitratur accipienda haec esse de Sophite, de quo Curtius IX. I. 39. sed Sophiten Strabo Σωπείτην ille vocat, Catheae praefuisse lib. XV. scribit, quam jam ante devictam esse ab Alexandro, patet ex superioribus, si pro *Gesteanos* legamus *Cathenos*, aut *Cathaeos*, ut in Orosio Fabricius. Ista ad Curtium pluribus. BONGARS.

10. *Ubi eum hostium ducenta millia equitum*] Hoc *equitum* mihi admodum suspectum est. Et vix est verosimile, omnes equites fuisse. Suspicor vel deesse quippiam, vel alterutrum horum, *equitum* aut *hostium*, delendum. SCHEFF. Odoratus est Schefferus vitium hujus loci inveteratum. Id vero Juntinae subsidio tolles, si cum illa legeris: *ubi eum CC. millibus equitum hostes operio-*

quam laboribus fessus, lacrimis eum deprecatur, *finem tandem bellis faceret;* [11] *aliquando patriae reditusque meminisset; respiceret militum annos, quibus vix aetas ad reditum sufficeret.* [12] Ostendere alius canitiem, alius vulnera, alius aetate consumta corpora, alius cicatricibus exhausta: [13] *solos se esse, qui duorum regum, Philippi Alexandrique, continuam militiam pertulerint.* [14] Tandem orare, *ut reliquias saltem suas paternis sepulcris reddat, quorum non studiis*

riebantur. Sane *bestium* & *equitum* non possunt hic in eodem loco morari recte. In fine capitis blanditur quidem conjectura Schefferi, *quorum munitionibus* legentis, pro vulgato *quorum molitionibus*, id tamen rescribendum non est, verum exponendum, quorum castrorum structura, vel, ut Latinius dicam, operibus. *Moliri castra*, pro ponere, metari, non insolens veteribus. sicut *moliri urbem* apud Virg. pro condere. GRAEV.

Finem tandem bellis faceret;] Exstat apud Curtium Alexandri ad milites oratio. Et rursus Poeni, qui militum nomine expeditionem, ad quam contra Gangaritas, rex eos ante fuerat hortatus, deprecatur. Et haec e Lucano v. 274. desumta. BERNEC. Codex MS. teste Bongarsio, *finem bellis faceret*, non male. Livius I. 44. *Is censendo finis factus est.* Val. Max. v. 6. ext. I. *Ita finem ei fore.* VORST.

12. *Ostendere alius canitiem* &c.] Tacit. Annal. I. 18. I. *Hi verberum notas, illi canitiem, plurimi detrita tegmina & nudum corpus exprobrantes.* BONGARS. Adde ibid. I. 34. 4. BERNEC. Non potest dici, alius ostendebat *corpora sua* aetate consumta; nemo enim plus uno corpore habet; ergo legendum *membra*, non *corpora*. Mox, *cicatricibus exhausta*; nescio an dici possit aliquis cicatricibus exhaustus. Puto legendum *distincta cicatricibus*, quod est valde Latinum; *distinctus* enim est interpunctus, ut alicubi in libris oratoriis loquitur Tullius. FABER. *Alius* hic intelligendum perinde ac si *alii* scriptum esset, ut *miles* pro *militibus*, & mille talia. Alii igitur ostendebant canos, alii vulnera, alii senilia, alii vulneribus, quorum signa cicatrices erant, exhausta corpora. Sic hic locus explicandus, ne ab omnium scriptorum editorumque librorum lectione recedamus. Posset etiam auctoritate firmari aliorum scriptorum, si res exigeret. GRAEV.

14. *Quorum non tam studiis deficiatur, quam annis.*] MSS. nostri omisso τὸ *tam; quorum non studiis deficiatur, quam annis;* Phrasi non solum aliis scriptoribus ut optimus quisque est, solenti, sed etiam JCtis nostris familiari, ut docui & exemplis adductis confirmavi in Novantiquis meis. praeter quas videatur & Bongarsius ad hunc locum in Variis Lectionibus. MOD. Hactenus editi, *non tam studiis*, sed & Modiani MSS. & Bongarsiani praeter unum omnes, τὸ *tam* omittunt, phrasi optimis quibusque scriptoribus familiari. Tacit. Annal. I. 58. 3. *Pacem quam bellum probabam.* Curtius VII. 7. 89. *Nec me ars mea, quam benevolentia, perturbat.* Val. Max. I. I. *Masanissa animo, quam Punico sanguine conveniens.* Liv. XLII. 3. *Non plebis, quam patrum.* Noster iterum infra XXVII. 3. II. & supra VI. I. 4. ubi vid. Not. BERNEC. De ista dicendi ratione, *defici studio & amore alicujus*, dixi aliquid ad Phaedrum. Qui autem existimarint deesse,

diis deficiatur, quam annis: [15] *ac si non militibus, vel ipse sibi parcat, ne fortunam suam nimis onerando fatiget.* [16] Motus his tam justis precibus, velut in finem victoriae castra solito magnificentiora fieri jussit, quorum molitionibus & hostis terreretur, & poste-

esse, *tam:* errant, nam ita alii scriptores. Graeci quoque in suo sermone ita loqui solent. FABER.

Quorum non studiis] Pro *quorum non tam studiis.* Voculam *tam* codices MSS. quos Bongarsius & Modius inspexerunt praeter unum omnes omittunt. Et putant viri docti ellipseos ejus exempla & apud alios reperiri. Abest & ab antiquioribus typis expressis Becharii & Majoris; sed in illis sequitur *sed annis:* ut nulla voculae *tam* sit ellipsis. *Defici studiis, annis*, est pro *destitui. Defectus annis* habet & Phaedrus: pro quo male Scioppius *defessis annis* reponendum putat. VORST. Particulam seu conjunctionem *quam* & impressi veteres, & MSS. omnes omittunt. Editi nonnulli pro ea habent *sed.* Unde colligo, neutrum esse Justini, sed glossatorum. Justinus mea sententia sic scripsit: *Quorum non studiis deficiatur, ut annis.* Conjunctionem, *ut* absumsit antecedens syllaba *tur:* eam postea alii per *quam*, alii per *sed*, conati sunt explere. Respicit autem *ut*, omissum *ita*, ante *deficiatur*, de qua ellipsi & aliunde notum & docuit Sanctius iam olim in Minerva sua. SCHEFF. Angl. *non tam studiis*, supplementum glossatoris. Omittunt enim illud *tam* etiam optimi scriptores. Plaut. Rud. IV. 3. *Non aedepol pisces expeto, quam tui sermonis sum expetens.* IDEM.

15. *Ac si non militibus*] Juntae, *At si non militibus.* GRAEV.

Vel ipsi sibi parcat] Ita malo e MSS. quos Bongarsius vidit, quam *vel ipse sibi:* quia praecedit, *si non militibus;* alius dativus puta. VORST. *Vel ipsi sibi* emendavit ex MSS. Bongarsianis Vorstius. SCHEFF. Cave hic viros doctissimos audias. *Ipse sibi parcat* minime est interpolandum. Sic enim semper fere Cicero, optimique scriptores loquuntur, ut ad ipsum Tullium pluribus ostendi, & ante me alii quoque, pro quo vulgus dicit, *ipsi sibi parcat.* GRAEV.

Ne fortunam &c.] Prudens consilium, quod & Scipioni Hannibal inculcat apud Livium XXX. 30. 25. *Non statuentes tandem felicitati suae modum, nec cohibentes efferentem se fortunam; quanto altius elati erant, eo foedius corruunt.* Adde Curtium III. 8. 34. Velleium II. 70. 2. Sueton. Caes. 60. 2. & maxime Plutarchum Lucullo cap. 80. Adde Flor. IV. 2. 79. & not. 1 BERNEC. Eadem ratione Lactant. ad Stat. II. Theb. 689. *Parce Deis. Nam qui immoderate sua felicitate utitur, faventes sibi Deos fatigat.* M. Seneca Controv. I. 8. *Quid fatigatae felicitati molestus es?* & Quintil. Decl. CCLXI. *Fortuna solet fatigari.* & Curt. V. 3. *Ne victoriae indulgentiam fatigaret.* & Euripid. Rhes. 584. Ἡμῖν δ᾽ ἐ βιαστέον τύχην. GRONOV.

16. *Castra solito magnificentiora*] Curtius IX. 3. 30. Plutarch. Alex. cap. 108. BERNEC. Mirum quod Justinus nihil hic de XII. aris addit. quas Alexander tum erexerit; quarum tamen Curtius IX. 3. 19. & Arrianus lib. V. mentionem faciunt: & παρόραμα hoc Justini esse censet Blancardus. Infra tamen XII. 10. 6. separatim *ararum* mentionem facit. VORST.

Quorum molitionibus] Quaenam hoc loco *molitiones castrorum*, & quomodo eae terrent hostem? Scio *terrenam molitionem* apud Columellam XI. 2. & *moliri terram*, in ejusdem operis praefatione, ubi & *agrorum solique molitionem* usurpat. Verum castra plurimum a terra, solo, agris differunt, nec ulla inter haec similitudo. Quare mihi quidem

posteris admiratio sui relinqueretur. [17] Nullum opus milites laetius fecere. Itaque caesis hostibus, cum gratulatione in eadem reverterunt.

CAP. IX. [1] Inde Alexander ad amnem Acesinen pergit: per hunc in Oceanum devehitur. [2] Ibi Hiacensanas Sileosque, quos Hercules condidit, in deditio-

dem vix est dubium, quin scribendum sit *munitionibus*. Curtius de re eadem lib. IX. cap. 3. *Munimenta quoque castrorum jussit extendi.* Vitium ex eo natum, quia ratione veteri pro *munitionibus*, *monitionibus* fuit scriptum, quod deinde in *molitionibus* mutarunt. SCHEFF.

17. *Caesis hostibus, cum gratulatione* &c.] Vix omitto rescribere *caesis hostiis*, quomodo Nobiliss. Sebisius emendandum censet hunc locum, volentibus etiam Curtio IX. 3. 29. Arriano sub finem libri & Plutarcho Alex. cap. 109. Verum quia MSS. non addicunt, & vero *hostibus* etiam qualitercumque consistere potest, abstineo manum. BERNEC. Credo ego cum Sebisio & Bernecero legendum esse *caesis hostiis*; quoniam, ut dixi, aras quoque XII. tum temporis erectas esse ex aliis sciri potest, & ipsarum hostiarum caesarum alii diserte mentionem faciunt. Ipsa phrasi *hostias caedere* sup. XI. 5. 6. & 11. utitur. VORST. Inclinant omnes eo, quod pro *hostibus* legendum sit *hostiis*: at repugnant MSS. omnes. Et videtur aliud voluisse Justinus, quam quod censent, respexisse nempe gratulationem, de qua sequitur, ac qualis illa fuerit, verbis hisce explicasse, nimirum qualis victorum esse consuevit. Solebant enim caesis hostibus ac profligatis a pugna redire cum gratulatione, id est, faustis clamoribus. Suet. Galba cap. 19. *Oppressos, qui tumultuarentur, advenire frequentes ceteros gratulabundos & in omne obsequium paratos.* Vulgo gratulantes hi sunt ovantes. Festus, *Ovantes, laetantes, ab eo clamore, quem faciunt redeuntes ex pugna victores milites.* Habes ecce consuetudinem solemnem militum victorum ex pugna revertentium clamandi, quem clamorem alii *ovationem*, alii *gratulationem* appellant. Cum ejusmodi ergo gratulatione dicit Justinus reversos in castra milites Alexandri, tanquam re confecta, profligatis omnibus hostibus, & nunc reversuri domum. Legendum ergo apud eum: *Itaque ut caesis hostibus, cum gratulatione in eadem castra revertuntur.* Conjunctio *ut* periit, per similitudinem litterarum duarum in vocabulo proxime praecedente *que*. SCHEFF.

In eadem reverterunt] Sebis. *via eadem.* recte, aut valde fallor. ita enim & Curtius IX. 2. 31. *Repetens qua emensus erat.* BERNEC. Vulgata proba, juvatque caput sequens. FREINSH. Puto verius, *indidem reverterunt.* VOSS. Istud, *in eadem*, nullo modo placere potest. Sebisius legendum putabat, *eadem via reverterunt*; quod nec placet; sed nihil videre hic quidem possum; nisi (*in eadem*) plane delendum sit, quod puto; est enim & falsum & ineptum. Pro *hostibus* autem, idem libenter cum Sebisio sentio, legendum, *hostiis*; qui enim in illa castrorum molitione hostes erant? nulli. FABER. In molitione castrorum nulli erant hostes, sed cum jam moliti essent castra, ex illis in hostem prodierunt, & post victoriam hostibus caesis, cum magna gratulatione in illa reverterunt. Qui poterant dici *in castra revertisse*, nisi ex iis in hostem moventes prodiissent? Acuti Sebisii conjectura, quae multos in suspicionem corruptionis adduxit, non est admittenda. GRAEV.

CAP. IX. 2. *Ibi Gessonas Asibosque, quos Hercules condidit*] Et hic locus non minus corruptus est, quem tamen

 ex

ditionem accepit. [3] Hinc in Ambros & Sugambros navigat: quae gentes eum armatis octoginta millibus peditum, & sexaginta millibus equitum excipiunt. [4] Cum praelio victor esset, exercitum ad urbem eorum ducit. [5] Quam desertam a defensoribus, cum de muro, quem primus ceperat, animadvertisset, in urbis planitiem sine ullo satellite desiluit. [6] Itaque cum eum hostes solum conspexissent, clamore edito, undique concurrunt, si possint in uno capite orbis bella finire, & ultionem tot gentibus dare. [7] Nec minus Alexander constanter resistit,

ex Strabone, Curtio ac Diodoro hoc pacto legendum puto: *Ibi Agalassas Sibasque, quos Hercules condidit, in deditionem accepit. Hinc ad Mallos & Oxydracas navigat.* Idque ex varia locorum & temporum conditione in hac historia, diligenti adhibita cura colligi potest, salva semper melius sentientium opinione. Ceterum mox dicit Alexander solum saltu de muro facto, ab hostibus conspectum, cum tamen urbs esset a defensoribus deserta. Mirum unde eum tam cito cognoverint. Et mox Alexander in deserta urbe cum tot millibus unus pugnat. Suspicor mendam in codicibus esse; maxime cum dicit, urbem a defensoribus desertam. GLAREAN.

Hiacensanas Sileosque] Quidam MS. *Agesinas Syrosque*. Forte, *Acesinas Sibosque*, ut illi sunt fluvii Acesinis accolae: hi sint, quos *Sobos* vocat Curtius IX. 4. I. Strabo XVI. & Stephan. & Arrianus in Indicis, *Sibas*: Diodorus XVII. 96. mendose *Ἰβας*. BONGARS. Juntae cum MS. *Gesonas Sibasque*. GRAEV. Antiquiores editiones Juntarum, Becharii, Majoris, *Gesonas Sibasque*, aut *Assybosque*. Et Bongarsius testatur, codicem quendam MS. habere *Agesinas Syrosque*. Coniicit autem idem legendum esse, *Acesinas Sibosque*. Curtius quoque IX. 4. 2. *Sobiorum* mentionem hic facit. VORST.

3. *In Ambros & Sugambros*] *Mandros & Subagras* habet Orosius MS. Fabricius emendavit, *Mallos & Oxydracas*, ut hoc loco quidam ediderunt. Plin. XII. 6. *Sydracas* vocat expeditionum Alexandri terminum. Curt. IX. *Sudracas*: quomodo & Justinus, & Orosius, & Diodorus emendandi. BONGARS. *Mallos & Oxydracas* in hac historia memorant & Arrianus VI. init. & Curtius IX. 4. 24. Et quidem urbem illam Alexandro poene fatalem, *Mallorum* fuisse, praeter eosdem confirmat quoque Plutarchus Alex. c. 110. BERNEC.

Hinc in Ambros] Diodorus, *Ambritas*. VOSS.

In Ambros & Sugambros] Hi sunt, credo, quos Arrianus lib. VI. & Curtius IX. 4. 15. *Mallos* & *Oxydracas* vocant. Quae nomina Fabricius & apud Orosium, qui nostrum excerpsit, III. 9. audacter restituit; secutus, ut ipse ait, vestigia depravatae lectonis antiquae in Orosii & Justini libris. VORST.

6. *Si possint*] MSS. *si possent*, quod magis est ex usu sermonis Latini. SCHEFF.

In uno capite] Panegyrista Constantino Constantii filio: *Cladem suam, quamvis multi pereant, vulgus ignorat. compendium est devincendorum hostium, duces sustulisse.* Facit huc Iphicratis comparatio exercitus cum humano corpore apud Polyaenum lib. III. & Silium X. v. 309. BERNEC.

7. *Nec minus Alexander resistit, & prae-*

stit, & unus adversus tot millia praeliatur. [8] Incredibile dictu est, ut eum non multitudo hostium, non vis magna telorum, non tantus lacessentium clamor terruerit; solus tot millia ceciderit, ac fugaverit. [9] Ubi vero obrui multitudine se vidit, trunco se, qui propter murum stabat, applicuit: [10] cujus auxilio tutus, cum diu agmen sustinuisset, tandem cognito periculo ejus, amici ad eum desiliunt; ex quibus multi caesi: [11] praeliumque tamdiu anceps fuit, quoad omnis exercitus, muris dejectis, in auxilium veniret. [12] In eo praelio sagitta sub mamma trajectus, cum sanguinis fluxu deficeret, genu posito tam diu praeliatus est, donec eum, a quo vulneratus fuerat, occideret. [13] Curatio vulneris gravior ipso vulnere fuit.

CAP. X. [1] Itaque ex magna desperatione tandem saluti redditus, Polyperchonta cum exercitu Babyloniam

praeliatur.] Lego, *resistit*, pro vulgato, *restitit*. FABER. Sic plane, ut Faber conjecit, optima Juntina. GRAEV.

9. *Qui propter murum stabat,*] Expunxi *tum*, quod Bongarsius ante *propter* posuerat, utpote supervacuum & in antiquioribus editionibus non apparens. Pro *propter* antiquiores editiones habent *prope*. VORST.

10. *Amici*] Peucestes, Timaeus, Leonatus, Aristonus, aliique. Vide Curtium IX. 5. qui haec eleganter & copiose narrat. BERNEC.

11. *Dejectis*] Est qui *dejectus* mallet. Quomodo Liv. quoque v. 21. 10. *dejectis ex muro undique armatis*. Sed illud rectum est. Nam & Curtius IX. 5. 30. *dolabris perfregere murum* &c. Sic etiam Orosius III. 19. BERNEC. Juntae: *dejectus* Quod mihi arridet, quamvis alii tradant muros fuisse perfractos dolabris. GRAEV.

12. *Sagitta*] Duorum cubitorum, Curt. IX. 5. 12. BERNEC.

CAP. X. 1. *Polyperchonta*] Nuper a me per epistolam quaesitum est, unde isthuc nomen formatum esset, & quae ratio compositionis foret. Id autem quia non ita multis cognitum, hic paucis dicendum arbitror; & res digna est quam audias. Primum, quamquam ex Pausania didici, Aetolum quemdam fuisse qui Polysperchon diceretur, id ego scio nihil ad Polyperchontis originationem pertinere; Nam σπέρχω suum sigma amitteret, quod non potest. Deinde, nec ab ὑπάρχω oriri potuit, cum illud Alpha non mutetur in E. At fortasse ab ὑπερέχω est. Imo etiam, Graece enim non dicitur ὑπέρχω, sed ὑπέρχομαι. Ex nullo igitur trium illorum natum est τὸ *Polyperchon*. Sed unde? En tibi. *Polyperchon*, nomen est concisum, & quod syncopen passum fuit. Prius enim dicebatur Πολυπερέχων, mox dixere, Πολυπέρχων. Quanquam autem, ex quo Graece coepi legere, isthuc verbum περρέχω, in iis scriptoribus non legerim, qui hodie supersunt, fuisse tamen olim usitatum, mihi certissimum est, cum etiamnum in Glossis He-

niam mittit: ipse cum lectissima manu navibus conscensis Oceani litora peragrat. [2] Cum venisset ad urbem Ambigeri regis, oppidani invictum ferro audientes, sagittas veneno armant; atque ita gemino mortis vulnere, hostem a muris submoventes, plurimos

Hesychii & occurrat, & explicetur. Πεῤῥέχειν, inquit, est ὑπερέχειν. Itaque πεῤῥέχειν est *excellere*, *praestare*; quare Polyperchon, *excellens* & *eximius*. Sed nova quaestio exoritur; Unde isthuc πεῤῥέχω, nam novum quiddam auribus nostris affers. Nihil apertius; πεῤῥέχω est περιέχω, ut Πέῤῥιλα, nomen mulieris, olim apud Sosibium, pro περίφιλα, *amabilis*, ut Pamphila illa Terentiana. Ita & πεῤῥεθώκαλο dicebant pro περιεθώκαλο, nam pro περὶ illis erat πεῤῥί; aliquando autem dimidiam vocis partem exterebant, & pro περὶ dicebant περ, ut in πέρ σε, quod ab Hesychio explicatur πρός σε; mendosa tamen scriptura; nam scribi oportet περί σε. Sed qua Dialecto? Macedonica, ut opinor; quamquam & geminatio τε̃ Ρ apud Graecos Aeolici generis frequens erat. FABER.

Polyperchon] Ita sane scribitur hoc nomen, non tantum in hoc opere, sed & in Curtio & Corn. Nepote. Tantum Becharii editio hoc loco habet, *Polysperchon*. Et sic sane scribendum merito esset. Graece enim ab Arriano & aliis scribitur Πολυσπέρχων. Et notum est, quae nominis vis sit, & unde sit compositum; nimirum a πολὺ & σπέρχων. quorum hoc idem est, quod *urgens*, *premens*, *festinans*. Mentio viri & infra XII. 12. 8. & alibi. VORST.

2. *Urbem*] Cui nomen *Hamatelia*. Diodorus XVII. 109. BERNEC.

Ambigeri] Forte is est, quem *Sambum* vocat Diodorus XVII. 102. *Samum* Curtius IX. I. 20. *Ambyram* Orosius III. 19. BONGARS. Vide Reineccium. P. III. p. 192. BERNEC. Forte rescribendum, *Ambisari*. De quo vide Arrianum lib. V. VOSS. Blancardus in Notis ad Arrianum suspicatur legendum esse *Ambi*, vel *Sambi regis*; & το *geri* transpositis literis fabricatum e voce subsequente. quae enim de veneno, de Ptolemaeo vulnerato, & remedio regi per quietem monstrato Justinus subjungit, ea a Diod. Siculo & Curtio in historia *Sambi* memorari; quamvis prior horum *Sabum* vocet. *Sambum* vocat & Arrianus lib. VI. Ceterum literam S multis nominibus modo praemitti, modo non praemitti, dicique exempli gratia *Andrecottus* & *Sandrocottus*, *Indica* & *Sindica*, monet Vossius in Notis ad lib. I. & XV. Justini. Conjecturam Blancardi, quod τὸ *geri* eliminandum, legendumque sit, *Ambi*, & illud firmat, quod, ut Bongarsius in V. L. monet, unus Cod. MS. habet, *Ambiregis* pro *Ambigeri regis*, & quidam typis expressi, *Ambiani regis*. VORST.

Gemino mortis vulnere] Val. Acidalius ad Vell. II. 68. 4. locum ita censet emendandum, *geminae mortis vulnere*. Non enim duplex vulnus erat, inquit; sed in vulnere vis geminae mortis, qua ab ipsis sagittis, qua ab superindito veneno. Juvat Lucanus III. 751. ubi de eo, qui & gladio confossus, & postea in mare praecipitatus perit:

Festinantem animam morti non tradidit uni.

sed nimirum *geminae*: quomodo, *simplicem mortem* dixerunt etiam Suetonius Caes. 74. 3. Sallust. v. Hist. Curtius VIII. 7. 8. Ipseque Noster XLIV. 4. 6. Ego vulgatam lectionem retineo, tueorque tum consensu MSS. tum vero gemino exemplo Claudiani Stil. I. 351.

Aethio-

rimos interficiunt. 3 Cum inter multos vulneratus etiam Ptolemaeus esset, moriturusque jamjam videretur, per quietem regi monstrata in remedia veneni herba est: qua in potu accepta, statim periculo liberatus est; majorque pars exercitus hoc remedio servata. 4 Expugnata deinde urbe, reversus in naves, Oceano libamenta dedit, prosperum in patriam reditum precatus: 5 ac veluti curru circa metam acto, positis imperii terminis, quatenus aut terrarum solitudines prodire passae sunt, aut mare navigabile fuit, secundo aestu ostio fluminis Indi invehitur. 6 Ibi in monumenta rerum a se gestarum urbem

Aethiopum geminata venenis Vulnera.

Ovidius de Ponto I. 2. ita de Getis:

Qui mortis saevo geminent ut vulnere causas,
Omnia vipereo spicula felle linunt.

Ceterum an veneno grassari liceat in hostem, eam quaestionem Alb. Gentilis de Jure Belli II. 6. copiose H. Grotius in ejusdem argumenti opere III. 4. 15. & 16 breviter ac nervose, discutiunt. BERNEC. Acidalius mallet *geminas*. Mihi *gemino*, quod est in MSS. omnibus, ortum primo ex compendio scripturae videtur, quo quis vocem geminato expresserat. Et huc facit illud Claudiani, quod a Berneccero laudatur.

Aethiopum geminata venenis Vulnera.

SCHEFF.

3. *Per quietem monstrata herba*] Medicinae per quietem ostensae nobile exemplum est in Vespasiano Xiphilini & Suetonii cap. 7. 5. Quo fine aegrotos olim in templis somnum captasse, patet ex Plaut. Curcul. II. I. 1. & Cicerone de Divinat. I. 43. Plura Jan. Wowerius ad illud Petronii: *Medicinam somno petii* &c. BERNEC.

5. *Curru circa metam acto*] Quod solebant qui ad metam pervenerant, inde Horatius I. Ode I. *Metaque fervidis evitata rotis.* Vett. plerique, *curru certamine jam acto*, aut *peracto*. Sed & Orosius. III. 20. & unus MS. vulgatam lectionem tuentur. BONGARS. Vide Gebhard. in Catull. p. 211. m. BERNEC.

Quatenus] Seu antique, *quatinus*, hoc est, quousque. Ab ingenio Freinshemii est haec, aut omnia me fallunt, omnino certa emendatio: quam proinde non sum veritus in textum admittere. Hactenus omnes editi, *qua finus*, absurde. BERNEC. Antiquiores typis expressi pro *quatenus* habent *qua finus*. Nec indicavit Bongarsius, in Codd. MSS. se quicquam aliud reperisse. Freinshemius demum conjecit legendum esse *quatenus* aut *quatinus*. Idque propter evidentiam primus in contextum recepit Berneccerus. VORST.

6. *In monumenta*] Scribe *monumenta*, omissa praepositione. Plaut. Curcul. III. 69.

ibi nunc statuam volt dare auream
Solidam faciundam ex auro Philippaeo, quae fiet
Septempedalis, factis monumentum suis.

&

bem Barcen condidit; arasque ſtatuit, relicto ex numero amicorum litoralibus Indis praefecto. [7] Inde iter terreſtre facturus, cum arida loca medii itineris dicerentur, puteos opportunis locis fieri praecipit: quibus ingenti dulci aqua inventa, Babyloniam redit. [8] Ibi multae devictae gentes praefectos ſuos accuſaverunt, quos ſine reſpectu amicitiae Alexander in conſpectu legatorum necari juſſit. [9] Filiam poſt haec Darii regis, Statiram, in matrimonium recepit: [10] ſed & optimatibus Macedonum lectas ex omnibus gentibus nobiliſſimas virgines tradidit, ut communi facto crimen regis levaretur.

Cap. XI. [1] Hinc ad concionem exercitum vocat: & promittit, *ſe aes alienum omnium propria impenſa ſoluturum*, ut praedam praemiaque integra domos ferant. [2] Inſignis haec munificentia non ſumma tantum, verum etiam titulo muneris fuit; nec a debitoribus magis, quam a creditoribus gratius

& Liv. I. 55. *Ut Jovis templum in monte Tarpejo, monumentum regni ſui nominisque relinqueret.* GRONOV.

6. *Barcen condidit*] Nulla *Barce* ab Alexandro in oſtio Indi condita. Βαρίκην ibi invenio; & ſic reſcribendum. SALMAS.

7. *Babyloniam redit*] Μνημονικὸν Juſtini ἁμάρτημα. Inquit enim paulo poſt cap. 13. 3. *Hac ex cauſa Babyloniam feſtinanti.* Et quae ſequuntur, Suſis magnam partem acta eſſe ex Diodoro, Arriano, & ceteris conſtat. BONGARS.

8. *Praefectos ſuos*] Ex his fuere Cleander, Sitalces, Agathon, & Eracon. Curtius initio libri X. BERNEC.

9. *Filiam poſt haec Darii regis Statiram*] Hanc pater Darius adhuc ſuperſtes Alexandro collocare voluerat. Imo petierat ab eo ut nuptiis ſibi illam adjungeret, uti Curtius III. 5. I. ſcribit. Verum tum quidem temporis Alexander recuſavit. Arrianus lib. VII. filiam Darii quam Alexander matrimonio ſibi junxit, *Arſinen* aut *Arſinoen*, vocat. Ἀρσίνην enim vel Ἀρσινόην legendum ibi eſſe; non, ut editum eſt, Βαρσίνην, bene docuit Blancardus. VORST.

10. *Optimatibus Macedonum*] Διανέμων τὰς ἀρίστας τοῖς ἀρίστοις. Plutarchus Alex. c. 120. BONGARS.

Crimen regis] *Crimen*, hoc loco, non eſt quod in lingua noſtra ſignificat; ſed id ſimpliciter, quod dicimus, *un reproche*, *un blâme*, opprobrium. FABER.

Levaretur] Ut ſupra XII. 3. 9. Ita de Semiramide Oroſius I. 4. de Claudio Suetonius 26. 9. BERNEC.

CAP. XI. I. *Ut praemia integra domum ferant*] Ita antiquiores typis expreſſi. Bongarſius maluit *domos*. VORST.

2. *Non ſumma tantum*] Angli una voce auctius: *non ſumma tantum commendata*. SCHEFF.

Nec a debitoribus magis, quam a creditoribus gratius excepta:] *Magis* comparativo junctum. Priſcian. lib. III.

tius excepta: quoniam utrisque exactio pariter ac solutio difficilis erat. [3] Viginti millia talentûm in hos sumtus expensa. [4] Dimissis veteranis, exercitum junioribus supplet. [5] Sed retenti veteranorum discessum aegre ferentes, missionem & ipsi flagitabant; *nec annos, sed stipendia sua numerari* jubebant: *pariter in militiam lectos, pariter sacramento solvi, aequum* censentes: [6] nec jam precibus, sed convicio agebant, jubentes *eum solum cum patre suo Hammone inire bella, quatenus milites suos fastidiat.* [7] Contra ille nunc castigare milites; nunc lenibus verbis monere, *ne gloriosam militiam seditionibus infuscarent.* [8] Ad postremum cum verbis nihil proficeret, ad corripiendos seditionis auctores, e tribunali in concionem armatam inermis ipse desiluit, &, nemine prohibente, tredecim correptos manu sua

III. Plautus, *magis majores nugas* dixit. BONGARS. Adde Notam supra III. 2. 27. BERNEC. *Magis gratius*, pro *gratius*. Abundat enim *magis* ad comparativum. Nec est res sine exemplo. Noster sup. III. 2. 7. *magis clarior*. Multa item id genus Vechnerus in Hellenolexia congessit. *Grate munus accipere* dixit sup. XI. 10. 10. VORST.

3. *Viginti millia talentûm*] Alii: *tria & viginti millia talentorum*. Curtius IX. 2. de decem millibus talentum tradit, quae quidem ipsa non tota expensa fuerint. MOD. Curtio consentit omnino Plutarch. Alex. cap. 120. BERNEC.

5. *Nec annos, sed stipendia sua numerari*] Id est, non annos aetatis, sed annos stipendiorum factorum. *Vicena stipendia meriti* dicuntur, qui viginti annorum stipendia meriti sunt. VORST.

6. *Cum patre inire bella*] Dixit ut Arrianus lib. VII. *μετὰ τοῦ πατρὸς στρατεύεσθαι*. Vulgo *finire* minus recte. BONGARS.

Jubentes eum solum cum patre suo Hammone inire bella] Ita locum jam olim emendavi ad illa Curtii mei IV. 16. 39. Quippe non universae acies, quam hae tumultuariae manus *vehementius iniere certamen*. MOD.

Quatinus] Ita Vett. Est autem *quatinus*, *quoniam*. Festo & Frontino. BONGARS. Sic & elegantissimo Floro II. 15. 23. III. 8. 1. IV. 11. 1. & IV. 12. 29. IDEM.

Quatinus] Ita in Codd. MSS. extare testatur Bongarsius. Antiquiores typis expressi nullo sensu, *ut milites suos fastidiat*. *Quatinus*, est pro *quia*, *quando*. Festus: *Quatenus significat, qua fine, ut hactenus, hac fine: quatinus vero quoniam.* VORST.

Ad postremum cum verbis nihil proficeret] Junge Curtium X. 2. & 3. Lucanus de Caesare militarem seditionem cohibente lib. V. 316.

stetit aggere fulti
Cespitis intrepidus vultu, meruitque timeri
Non metuens.

Quem locum adspicit in referendo simili Avidii Cassii facto Vulcatius Gallicanus cap. 4. BERNEC.

Ad

sua ipse ad supplicia duxit. [9] Tantam vel illis moriendi patientiam metus regis, vel huic exigendi supplicii constantiam disciplina militaris dabat.

CAP. XII. [1] Inde separatim auxilia Persarum in concione adloquitur. [2] Laudat perpetuam illorum, tum in se, tum in pristinos reges fidem; sua in illos beneficia commemorat: *ut numquam quasi victos, sed veluti victoriae socios habuerit: denique se in illorum, non illos in gentis suae morem transisse; adfinitatibus connubiorum victos victoribus miscuisse.* [3] *Nunc quoque*, ait, *custodiam corporis sui non Macedonibus tantum se, verum & illis crediturum.* [4] Atque ita mille ex his juvenes in numerum satellitum legit: auxiliorum quoque portionem, formatam in disciplinam Macedonum, exercitui suo miscet. [5] Quam rem aegre Macedones tulerunt, jactantes, hostes suos in officium suum a rege subjectos. [6] Tunc universi

Ad supplicia duxit] MSS. quos vidit Bongarsius, habuerunt *in supplicium*, quod rectius videtur. Puto enim ista plurimum differre, quoniam qui ducitur *ad supplicium*, is ita ducitur, ut eat illuc, ubi de eo sumendum est supplicium, quod statim cogitur subire. At vero *duci in supplicium* est duci eo fine, hoc proposito, ut de eo aliquando supplicium sumatur, licet fiat post temporis aliquod intervallum. Id quod magis convenit historiae. Nec enim Alexander ipse manu sua eos adducebat ad carnificem, qui tum statim capitali eos afficeret poena, sed tantum adduxit, ut servarentur. Curtius manifeste lib. x. cap. 2. *Notatos quoque, qui ferocissime oblocuti erant, singulos manu corripuit, nec ausos repugnare, tredecim adservandos custodibus corporis tradidit.* SCHEFF.

CAP. XII. 4. *Formatam in disciplinam Macedonum*] MSS. Bongarsiani habebant *disciplina*. Ita legendum fuerit, *formatam disciplina Macedonum*, quod convenientius videtur. Disciplina etiam est, quae format, non ob quam quis formatur, vel informatur. IDEM.

5. *Jactantes, hostes suos in officium suum subjectos*] *Jactare* non modo idem quod gloriari; sed & idem quod dicere. Virgilius:

> *ibi haec incondita solus*
> *Montibus & silvis studio jactabat inani.*

Ipsum quoque primitivum *jacere* idem est quod dicere. Pro *subjectos* alius *sublectos*, alius *subactos*, alius *suffectos* mavult. Verum *subjectos* ipsum satis commodum. Supra I. 9. 9. *Prostrato Mergide fratrem suum subjecit Oropasten.* VORST.

Subjectos] Hoc est, suppositos. Freinshemius mallet *sublectos*, quae vox comparet & supra III. 3. 2. Praetulerim quod est in editione Viennensi *subactos*, quod & Hispanicus interpres expressit. *suffectos*, aut *subfectos* legit Gronovius. BERNEC.

6. Sup-

versi flentes, regem adeunt: orant, *suppliciis suis potius saturet se, quam contumeliis.* [7] Qua modestia obtinuerunt, ut undecim millia militum veteranorum exauctoraret. [8] Sed ex amicis dimissi senes, Polyperchon, Clitos, Gorgias, Polydamas, Amadas, Antigenes. [9] Dimissis his Craterus praeponitur, jussus praeesse Macedonibus in Antipatri locum; Antipatrumque cum supplemento tironum in locum ejus evocat: [10] stipendia revertentibus, veluti militantibus, data. [11] Dum haec aguntur, unus ex amicis ejus Hephaestion decedit, dotibus primo formae pueritiaeque, mox obsequiis regi percarus: [12] quem contra decus regium Alexander diu luxit; tumulumque ei duodecim millium talentûm fecit; eumque post mortem coli ut deum jussit.

CAP.

6. *Orant suppliciis suis potius saturet se, quam contumeliis*] MSS. quidam mei, *orant suppliciis suis saturet se, quam contumeliis.* ut dixit Plautus: *Tacita mulier bona est, quam loquens.* Vide & hic Novantiquas meas. MOD. Modius *potius* a MSS. quibusdam suis abesse scribit; nec requiram. Vide Notam ad XII. 8. 14. BERNEC.

7. *Undecim millia militum veteranorum*] Arrianus lib. VII. ἐγένοντο ἐς τὰς μυρίας, *decem circiter millia fuere.* Cui consentit Diodorus, Ἀπέλυσε τῆς στρατείας ὄντας ὡς μυρίας. VORST.

8. *Gorgias, Polydamas, Amadas,*] Omnino *Amyntas* legendum, non *Amadas.* VOSS. Isacus ille Vossius legit, *Amyntas*, optime; quanquam saepe in nominibus Macedonicis Thracia saepe barbaries est, quia utraque regio confinis. FABER. Ab antiquioribus editionibus nomen hoc *Amadas* abest. Vossius pro eo legendum putat *Amyntas*. Blancardus autem ex praecedenti *Polydamas* incepisse credit, vitio librariis familiarissimo. Vide Notas hujus ad VII. Arriani. VORST.

10. *Revertentibus*] Scilicet in patriam. BERNEC.

11. *Ephaestion decedit*] Ecbatanis. Praeter saepe citatos auctores, vide Aelian. Var. Hist. VII. 8. Eum ut heroem coluit Alexander. Arrianus lib. VII. BONGARS & Curt. X. 4. 24 & Plutarchus Alex. cap. 123. BERNEC.

Obsequiis] Si Viennensem Camert. editionem secuti, distinguamus, ita, *dotibus primo formae, pueritiaeque mox obsequiis*, ad obsequia impudica pertinuerit oratio. Sed haec potius de obsequiosis aulae ministeriis accipienda videntur. Vide Curtium III. 12. 23. *Bassus Silvanum specie obsequii regebat* apud Tacit. III. Hist. 50. IDEM.

12. *Tumulumque ei duodecim millium talentorum*] Sic & Curtius X. 4. 25. sed Plutarchus Alex. cap. 124. *decem millia* habet, usus scilicet rotunditate numeri *myriadis*, parum excedentia rejiciens. IDEM.

Eumque post mortem coli ut deum jussit.] Arrianus lib. VII. scribit, a plerisque proditum esse, Alexandrum Hephaestioni ὡς ἥρωϊ, *ut heroi*, parentari jussisse: item, venisse ab Jove Ammone, qui ad eum missi essent, dicentes, Ammonem dixisse, ὡς ἥρωϊ ὅτι θύειν θέμις,

quo

CAP. XIII. [1] Ab ultimis litoribus Oceani Babyloniam revertenti nuntiatur, legationes Carthaginiensium, ceterarumque Africae civitatium, sed & Hispaniarum, Siciliae, Galliae, Sardiniae, nonnullas quoque ex Italia ejus adventum Babyloniae opperiri. [2] Adeo universum terrarum orbem nominis ejus terror invaserat, ut cunctae gentes veluti destinato sibi regi adularentur. [3] Hac igitur ex causa Babyloniam festinanti, veluti conventum terrarum orbis acturo, quidam ex Magis praedixit, *ne urbem introiret*, testatus, *hunc locum ei fatalem fore.* [4] Ob hoc omissa Babylonia, in Borsippam urbem trans Eu-

quod ut heroi sacrificare ipsi fas esset. Tantundem & Plutarchus prodidit. Heroës autem ut ἡμίθεοι, *semidei*, habiti, ita & cultus illorum a divinis nonnihil discrepavit. Vide & Notas Blancardi ad lib. VII. Arriani. VORST.

CAP. XIII. I. *Hispaniarum*] Notat in variantibus Bongarsius, esse in uno MS. *Spaniarum*, atque ita in optimis exemplaribus Curtii (forte X. I. 22.) scriptum se repperisse. Certe D. Hieronymus ad Esaiae caput LXIV. *Spaniam*, vocat: & vetus in Juvenalem Glossographus Tagum *Spaniae* facit fluvium: & Galenus VI. Simplic. cap. 4. *Spanum* vocat oleum ex *Iberia*, (sic Hispaniam nuncupat) advectum. Consonat denique hodierna appellatio nostratium Italorumque: nec abeunt Hispani Gallique. Nam *Espana* & *Spania* scriptione tantum differunt; cum illi vocibus Latinis, quibus ab S litera initium, E praeponere, suasque facere consueverint. Vide Gruterum in Capitolini Antoninum cap. I. & Merulae Cosmogr. p. 275. A. ita *Spaniensis* XLII. 5. II. in Variantibus. BERNEC.

Ex Italia] Erant in his Bruttii, Lucani, Tusci. Num & Romani? Asserunt hoc aliqui: diserte negat Arrianus lib. VII. Imo dicit Liv. IX. 18. 5. *Alexandrum Magnum ne fama quidem populo Rom. cognitum fuisse.* quod vix credi queat. Legationis a Romanis ad Alexandrum missae meminit Plin. III. 5. 30. BERNEC.

3. *Quidam ex magis*] Vide Senecae Suasoriam IV. in ea censeo legendum, *Babylone excluditur, cui patuit Oceanus*. Vulgo, *Babylone cluditur.* nisi mavis, *Babylon ei cluditur.* BONGARS.

4. *Ob hoc omissa Babylonia in Byrsiam urbem*] Birthae meminit Ptolemaeus ad Tigrim supra Babyloniam. Byrsiam haud scio an idem locus. Arrianus Alexandrum ait egressum Babylone, per Euphratem venisse ad Pallacopam fluvium DCCC. stadiis a Babylonia distantem, inde Babylonem regressum. GLAREAN.

Byrsiam] Hujus loci nemo praeter hunc meminit. BONGARS. Non puto locum hunc esse sanum. MSS. aliqui praeferebant, *Burbesiam.* Arbitror, scribendum esse *Borsippam.* Locus ille non videtur usque adeo celebris fuisse aevo Alexandri. Persae hoc oppidum vocant *Kermes.* Sed errant, cum dicunt, in eo Alexandrum mortuum esse. Voss. Is. Vossius ὁ πάνυ conjecit εὐστόχως corrigendum, *Borsippam.* Sic sane legitur apud Juntas. GRAEV. Praeclare Vossius, *Borsippam.* Neque enim, eo quidem in loco, ulla *Bursia* erat. FABER. MSS. quidam pro *Bursiam* habent *Burbesiam.* Vossius legendum conjecit *Borsippam.* Ipsum-

Euphraten, desertam olim, concessit. [5] Ibi ab Anaxarcho philosopho compulsus est rursum magorum praedicta contemnere, ut falsa & incerta, &, si fatis constent, ignota mortalibus; at, si naturae debeantur, immutabilia. [6] Reversus igitur Babyloniam, multis diebus otio datis, intermissum olim convivium solemniter instituit: [7] totusque in laetitiam effusus, cum diei noctem pervigilem junxisset, recedentem jam e convivio Medius Thessalus, instaurata comissatione, & ipsum & sodales ejus invitat. [8] Accepto poculo, media potione repente veluti telo confixus ingemuit; [9] elatusque e convivio

ipsumque illud in editione Juntina reperit deinde Graevius. Vorst.

Immutabilia] Tacit. Histor. I. 18. 2. *Quae fato manent, quamvis significata, non vitantur.* Val. Max. I. 6. 10. *Dirum omen quemadmodum timemus: ita vitare non possumus.* Liv. xxv. 16. 3. *Nulla providentia fatum imminens movere potest.* Bernec.

7. 8. 9.] In his & seqq. dissentit aliquantum a nostro Plutarchus Alex. cap. 127. & deinceps. Idem.

7. *Medicus Thessalus*] In omnibus libris etiam scriptis mendum est: legendum enim *Medius*, Μήδιος ὁ Θετταλός. Arrianus lib. VII. Diodorus extr. lib. VII. Plutarchus Alex. c. 127. Bongars. Haec Bongars. & pridem Paulus Leopardus Emendation. XVII. 10. III. Bernec.

Medius Thessalus] Ita Athenaeus x. pag. 434. Ὅτι παρὰ Μηδείῳ τῷ Θεσσαλῷ δειπνῶν Ἀλέξανδρος, εἴκοσιν οὖσιν ἐν τῷ συμποσίῳ, πᾶσιν προύπιεν, &c. & Plutarch. Demet. p. 896. Μήδιος Ἀντιγόνου φίλος. Idem de Discr. Adul. & Amici p. 65. ὁ Μήδιος τοῦ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον χοροῦ τῶν κολάκων οἷον ἔξαρχος. Vide eundem de Animi Tranq. p. 472. Gronov. Pridem Leopardus, & Bongarsius hunc locum emendarunt, approbantibus Juntis, qui scribunt, *Medius*. Sic enim Arriano, Plutarcho, & Diodoro dicetur. Graev. Bongarsius, ut erat homo doctus, facile vidit legendum esse, *Medius*, non, *medicus*. Hic autem *Medius*, ille ipse est, quocum, paucis ante mortem diebus, alea lusitabat Alexander; eratque ille Medius genere Thessalus, & inter principes cohortis regiae. Plutarch. Hic vero facile est probare Justinum errasse, & exemplar Trogi Pompeji perperam legisse. Nam Thessalus, quod gentis nomen est, putavit esse hominis proprium cap. 14. *Praemonito filio, ne alii, quam Thessalo crederet.* Et mox: *Hac igitur ex causa apud Thessalum paratum repetitumque convivium est.* Sed & alibi saepius erravit Justinus; Id quod hactenus satis patuit, & inferius patebit. Faber. Perperam vulgo editur *medicus Thessalus*. Legendum enim *Medius*. Et manifeste hoc rursus Graevius in editione Juntina reperit. Graece est Μήδιος. Et scribit Arrianus lib. VII. eum τῶν ἑταίρων τοῦ Ἀλεξάνδρου πιθανώτατον fuisse. *Thessalus* vocatur a gente, ex qua oriundus fuit: atque infra XII. 14. 7. simpliciter dicitur *Thessalus*. Fuit & *Medius* Larissae in Thessalia princeps, qui cum Lycophrone Pheraeorum tyranno bellum gessit, ut ex Diodoro Sic. XIV. 83. constat. Vorst.

Invitat] Firmat hoc notam nostram ad I. 6. 5. Bernec.

8. *Veluti telo*] Ὥσπερ λόγχῃ πεπληγώς. Plutarchus Alex. cap. 127.

vivio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret, tactumque hominum velut vulnera indolesceret. [10] Amici causas morbi, intemperiem ebrietatis disseminaverunt: re autem vera insidiae fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit.

CAP. XIV. [1] Auctor insidiarum Antipater fuit, qui cum carissimos amicos ejus interfectos videret; Alexandrum Lyncistam, generum suum occisum; [2] se magnis rebus in Graecia gestis, non tam gratum apud regem, quam invidiosum esse; [3] a matre quoque ejus Olympiade variis se criminationibus vexatum. [4] Huc accedebant ante paucos dies supplicia in praefectos devictarum nationum crudeliter habita. [5] Ex quibus rebus se quoque a Macedonia non ad societatem militiae, sed ad poenam evocatum arbitrabatur. [6] Igitur ad occupandum regem, Cassandrum filium dato veneno subornat, qui cum fra-

qui haec conficta scribit, neque Alexandrum veneno interiisse: quod & Arrianus lib. VII. BONGARS.

10. *Opressit.*] Forte, *suppressit.* GRONOV.

CAP. XIV. 1. *Qui cum carissimos amicos ejus*] Illud *qui* hic plane supervacuum est: vel certe non est plena oratio. VORST.

Antipater fuit, qui cum &c.] Delent illud *qui*, ut otiosum. Mihi Justinus sic scripsisse videtur: *Antipater fuit, idque cum.* In vocabulo *idque* duae primae litterae perierunt propter similitudinem proxime praecedentium, post *que* mutatum est in *qui*. SCHEFF. In edit. Juntina desideratur *cum*. Sed praestat *qui* delere cum Vorstio. Pendet alioqui oratio. GRAEV.

Alexandrum Lyncistarum] Rescripsi ex Juntis: *Alexandrum Lyncistam.* Apud quos tamen *Lyncisten* hic conspicitur formatione Graeca. GRAEV. Scripsi rursus, ut in editione Juntina esse testatur Graevius. Vulgo inepte *Alexandrum Lyncistarum:* de quo quid habendum, dixi sup. ad XI. 2. VORST

2. *Non tam gratum apud regem, quam invidiosum*] Ita supra V. 2. 4. Eodem animo fuisse patrem Alexandri patet ex hisce Demosth. in Orat. contra Epist. Phil. *Eum ita gloriae cupiditate inflammatum dicunt, ut omnia praeclara facinora, sua esse videri velit: & magis indignetur ducibus atque praefectis, qui aliquid laude dignum gesserunt; quam illis, qui prorsus infeciliter rem administrant.* Et in universum Sallust. Catil. 7. *Regibus boni quam mali suspectiores sunt: semperque bis aliena virtus formidolosa est.* Quod dictum pluribus explicatur a Grutero Dissert. 34. ad Tacitum. BERNEC.

4. *Supplicia*] De quibus XII. 10. 8. IDEM.

5. *Ad poenam*] Vide supra XI. 5. 3. & ibi notata. IDEM

Variis se criminationibus] Illud *se* factum ex littera finali praecedentis,

fratribus Philippo & Iolla miniſtrare regi ſolebat: 7 cujus veneni tanta vis fuit, ut non aere, non ferro, non teſta contineretur, nec aliter ferri, niſi in ungula equi potuerit; praemonito filio, ne alii quam Theſſalo & fratribus crederet. 8 Hac igitur ex cauſa apud Theſſalum paratum, repetitumque convivium eſt. 9 Philippus & Iollas praeguſtare ac temperare potum regis ſoliti, in aqua frigida venenum habuerunt, quam praeguſtatae jam potioni ſupermiſerunt.

CAP.

tis, & initiali ſequentis vocabuli, ac delendum. Praecedit enim: *ſe magnis rebus* &c. SCHEFF.

7. *Cujus veneni*] Mallet Bongarſius, *ejus veneni*. Mihi propius vulgatae videtur, ſi legamus, *hujus veneni*. IDEM.

Ungula equi] Sic & Pauſanias in Arcadicis. Plutarchus autem Alex. c. 129. & Ælianus Hiſt. An. x. 40. *ungulam aſininam*. Arrianus VII. Plin. xxx. fin. & Vitruvius VIII. 3. *mulinam* habent. Curtius x. 10. 25. *jumenti ungulam* dicens, rem in medio reliquit. De veneno illo (*Stygos hydor* appellant) indicatis modo locis adde Herodotum VI. 74. Senecam lib. III. Nat. Quaeſt. cap. 25. Plutarchum de prim. frig. cap. 25. & Strabonem ſub finem lib. VIII. adde Philandr. in Vitr. p. 332. pr. BERNEC. Alii in ungula mulae venenum illud ſervatum ſcribunt Arrianus lib. VII. ἐν ἡμιόνου ὁπλῇ Plinius xxx. 16. *Ungulas tantum mularum repertas, neque aliam ullam materiam quae non perroderetur a veneno ſtygis aquae, cum id dandum Alexandro M. Antipater mitteret, memoria dignum eſt, magna Ariſtotelis infamia excogitatum.* Vitruvius VIII. 3. *Eſt in Arcadia Nonacris nominata terrae regio, quae habet in montibus e ſaxo ſtillantes frigidiſſimos humores. Haec autem aqua* στυγὸς ὕδωρ *nominatur, quam neque argenteum, neque aeneum, neque ferreum vas poteſt ſuſtinere, ſed diſſilit & diſſipatur. Conſervare autem eam & continere nihil aliud poteſt, niſi mulina ungula. Quae etiam memoratur ab Antipatro in provinciam ubi erat Alexander, per Jollam filium perlata eſſe, & ab eo ea aqua regem eſſe necatum* VORST.

9. *Praeguſtare ac temperare potum regis ſoliti*] Plutarchus Alex. c. 125. vocat ἀρχιοινοχόον Hieronymo οἰνοχόος dicitur *miniſter vinarius*. BONGARS. Qui mos a Perſis eſt; Xenophon lib. I. Παιδείας. Οἱ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι, ἐπειδὰν ἐνδιδῶσι τὴν φιάλην, ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάθῳ, εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐγχεάμενοι, καταῤῥοφοῦσι, τοῦ δὴ, εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν, μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς. Tranſiitque mox ad Romanos, ſimul unus omnia apud illos poſſe coepit. Tacitus lib. XIII. Annal. *Quia cibos potusque ejus dilectus ex miniſtris explorabat*. Plinius lib. XXI. cap. 3. *Antonio timente nec niſi praeguſtatos cibos ſumente. Praeguſtatos* dixit, ut noſter *praeguſtare*, proprie plane: qui enim hoc faciebant, *praeguſtatores* dicebantur. Lapis Romae, teſte Lipſio ad Tacitum:

GENIO
CAELI. HERODIAN
PRAEGVSTATOR
DIVI. AVGVSTI
IDEM. POSTEA. VILLICVS. IN
HORTIS. SALLVSTIANIS
DECESSIT. NONIS. AVGVSTIS
M. COCCEIO NERVA
C. VIBIO RVFINO COSS.

Et alia item Inſcriptio: TI. CLAVDIVS. FLAMMA. CLAVSVS. TI. AVG.

Cap. XV. [1] Quarto die Alexander indubitatam mortem sentiens, *agnoscere se fatum domus majorum suorum* ait: *nam plerosque Aeacidarum intra trigesimum annum defunctos.* [2] Tumultuantes deinde milites, insidiis perisse regem suspicantes, ipse sedavit; eosque omnes, cum prolatus in editissimum urbis locum esset, ad conspectum suum admisit, osculandamque dextram suam flentibus porrexit. [3] Cum lacrimarent omnes, ipse non sine lacrimis tantum, verum etiam sine ullo tristioris mentis argumento fuit, ut quosdam impatientibus dolentes consolatus sit; quibusdam mandata ad parentes eorum dederit: [4] adeo, sicuti in hostem, ita & in mortem invictus animus fuit. [5] Dimissis militibus, amicos circumstantes percontatur, *videanturne similem*

AVG. PRAEGVSTATOR. Mod. De praegustatoribus veterum, Lipsius ad Tacit. Annal. xii. Not. 162. & plura Meursius Exercit. Critic. part. ii. cap. 3. Bernec.

In aqua frigida] Ita factum & Britannico, ab eadem causa & cautione. Tacit. xiii. Annal. 16. Idem. Imo aqua frigida, & frigidissima, venenum ipsum fuit, ut ex Vitruvii modo allatis apparet. Pari modo scribit Plutarchus, τὸ φάρμακον ὕδωρ εἶναι ψυχρὸν, *venenum aquam esse frigidam.* Vorst. Nil mutandum hic. Nam licet venenum ipsum aqua esset frigida, tamen addenda fuit alia frigida, saltem ut serviretur speciei externae. Nam veneni quidem per se copia non potuit esse tanta, quanta poculis vulgo admisceri de aqua frigida solebat. Scheff.

Cap. XV. 1. *Quarto die*] Quia *impletae cibis vinoque venae*, *minus efficacem in maturanda morte vim veneni fecerunt*, ut Livius xxvi. 14. 5. de Campanis loquitur. Exemplo est & Claudius apud Tacitum Annal. xii. 67. At vitalia citius petit, quicquid vacuis venis immittitur. Bernec.

Agnoscere se fatum domus majorum suorum ait: nam plerosque &c.] Hic quoque vitium est, quod ostendisse sit satis. Lego, *Agnoscere se fatum domus suae; Nam plerosque Aeacidarum*, &c. Illud autem (*majorum suorum*) nihil aliud est quam glossema, ut vocant, superadditum huic voci, (*Aeacidarum*) qui revera Alexandri Magni majores fuerant. Faber.

Aeacidarum] Fuit Alexandri mater Olympias, filia Neoptolemi regis Molossorum; qui genus a Pyrrho Neoptolemo, Achillis filio, duxit. Achilles *Aeaci* ex Pelope nepos. Bernec.

2. *Perisse*] Sic in uno MS. haberi scribit in Var. Lect. Bongarsius, rectius opinor, quam quod idem edidit, *perire.* Facit Curtius lib. x. fine captis 4. Idem.

3. *Quibusdam*, & mox, *dederit*] Ita Camertis editio: rectius quam alii, *quibus*, & *dedit.* Idem.

4. *Invictus animus*] Vix dubito scribendum, *invictus animi.* Tacitus ita saepicule: ut Annal. i. 32. 6. *ferox animi.* Et i. 69. 3. *ingens animi*, &c Virg. Aeneid. iv. 529. *infelix animi.* Statius, *eximius animi.* Idem.

5. *Videanturne* &c.] Curtius x. 5. 3. Haec interrogatio non extat in Grae-

lem sibi reperturi regem? 6 Tacentibus cunctis, tum ipse, *ut hoc nesciat, ita illud scire vaticinarique se, ac pene oculis videre* dixit, *quantum sit in hoc certamine sanguinis fusura Macedonia; quantis caedibus, quo cruore mortuo sibi parentatura.* 7 Ad postremum corpus suum in Hammonis templo condi jubet. 8 Cum deficere eum amici viderent, quaerunt, *quem imperii faciat heredem.* Respondit, *dignissimum.* 9 Tanta illi magnitudo animi fuit, ut, cum Herculem filium, cum fratrem Aridaeum, cum Rhoxa-

Graecis Scriptoribus: ex iis desumtam apparet, quorum scripta cum tempore interierunt. IDEM.

6. *Sibi parentatura*] Diodorus XVII. 117. & XVIII. 1. *ἀγῶνα ἐπιτάφιον* vocat. BONGARS. Sicut & Arrianus lib. VII. Allusio metaphorica. Defunctis enim gladiatorum sanguine parentare mos erat, ludosque funebres ex antiquissimo ritu fieri: sicut ex Virgilio de Anchisae parentalibus, & ex Statio de Archemori exsequiis, tum etiam ex Homero Patrocli inferias prosequente &c. notum est. Observat. Jac. Nicol. Loënsis Miscellan. Epiphil. lib. V. cap. 18. Eunapium in lib. de Vitis Sophistarum, dictum hoc ridicule satis ad Julianum Sophistam transtulisse, de cujus exitu sic scribit: *Vitam finiit Athenis magnum certamen funebre* (*μέγαν ἐπιτάφιον ἀγῶνα*) *sodalibus suis relinquens*, praeclare mehercule imitatione maximi regis, & loquacis rhetorculi, cum paribus nugatoribus. Intelligit autem per *ἀγῶνα*, *commissiones*, quas ita vocat Plinius Panegyr. cap. 54. & Sueton. Aug. 89. 8. *ἀγῶνι τῶν ῥητόρων* Thucydides III. 6. 35. BERNEC. *Parentare* est in honorem parentum, aut aliorum, justa celebrare. Fiebatque illud variis rebus; & inter cetera ludis quoque funebribus & munere gladiatorio. Nam, ut Tertullianus lib. de spectaculis scribit, *olim quoniam animas defunctorum humano sanguine propitiari creditum erat, captivos vel malo ingenio servos mercati in exequiis immolabant: postea placuit impietatem voluptate adumbrare. Itaque quos paraverant armis, quibus tunc & qualiter poterant eruditos tantum ut occidi discerent, mox edicto die inferiarum apud tumulos erogabant.* Dio Cassius lib. XXXIX. *ἀγῶνας ἐπιταφίους*, *certamina sepulcralia*, appellat. Et quomodo noster, ubi caedes, quae mortem Alexandri consecuturae essent, ipsum hunc praedicentem inducit, verbo *parentare* usus est; ita Diodorus ibi eadem de re agit, id est XVII. 117. & XVIII. 1. *ἀγῶνα ἐπιτάφιον* eam vocat. VORST.

7. *In Hammonis templo*] MSS. omnes, quos vidit Bongarsius, habent *templum.* Nec repudio, quia pluribus in locis similia occurrunt, quae alibi notata. SCHEFF.

8. *Dignissimum*] Diodorus XVII. 117. *τὸν κράτιστον.* BONGARS. Et XVIII. 1. *τὸν ἄριστον.* Jac. Nicolaus Loënsis eo quem modo dixi loco non perfunctorie perstringit Trogum, vel nostrum potius Epitomatorem, quod non bene sententiam Alexandri hic expresserit. Non enim illud volebat dicere, se heredem constituere, qui maxime dignus imperio foret: sed regnum suum fore in potestate occupantis, *fortioris* scilicet, quod & eventus docuit. Neutra enim vox, seu *κράτιστος*, seu *ἄριστος*, *dignissimo* convenit. Nam *κράτιστος*, *potentiam* significat, seu *violentiam*, ut ex Aeschyli Vincto Pro-

Rhoxanen uxorem praegnantem relinqueret, oblitus neceſſitudinum, digniſſimum nuncuparet heredem. 10 Prorſus quaſi nefas eſſet, viro forti alium, quam virum fortem, ſuccedere; aut tanti regni opes aliis, quam probatis, relinqui. 11 Hac voce veluti bellicum inter amicos ceciniſſet, aut malum diſcordiae miſiſſet, ita omnes in aemulationem conſurgunt, & ambitione vulgi tacitum favorem militum quae-

Prometheo liquet. ἄριστος autem, ut nominis etymon oſtendit, proprie *Marte praeſtantiſſimus* eſt: unde ἀριστεύειν, *omnium fortiſſime ſe gerere:* ἀριστεὺς, *omnium fortiſſimus;* ἀριστεία, *forte facinus*, ἀριστεῖον, *fortitudinis praemium.* Idem ergo dixerit Alexander, quod Pyrrhus, alioqui etiam Alexandro comparatus a Plutarcho, vitae capite 14. a filiis interrogatus, *cuinam relicturus eſſet regnum?* reſpondit, *Ei qui veſtrum acutiſſimum habuerit gladium.* Ibid. cap. 17. Eo pertinet, quod praevidere ſe dixit Alexander, grave de regno certamen inter illos oriturum, ut proinde ſit neceſſe, rem ad eum inclinare, qui plus poſſit. Aliquanto melius hoc expreſſit Curtius x. 5. 7. *Ei relinquere ſe regnum, qui eſſet optimus.* quam vocem ad fortitudinem quoque refert Salluſtius Jug. 92. 10. *Optumus quisque cadere aut ſauciari.* Junge huic Notam ad IX. 2. 4. ἀγαθὸς τὰ πολέμια, Thucyd. IV. 25. 84. *bonus militia*, Tacit. I BERNEC. Eodem quoque modo apud Stobaeum Serm. CXLIX. Κότυς ὁ τῶν Θρᾳκῶν βασιλεὺς ἐρωτηθεὶς, τίνι καταλιμπάνοις τὸ βασίλειον; ἔφη, τῷ δυναμένῳ. GRONOV. Non placet Jacobo Nicolao Loënſi, quod ſententiam Alexandri Juſtinus ſic expreſſit. non enim hoc voluiſſe Alexandrum, heredem regni ſe conſtituere qui maxime dignus eo eſſet; ſed qui eſſet fortiſſimus ac potentiſſimus: idque ſibi velle vocabula κράτιστος & ἄριστος, quibus auctores Graeci, Diodorus XVII. 117. & XVIII. 1. & Arrianus lib. VII in hac hiſtoria uſi ſint. Conſentit quoque Blancardus Notis in Arrian. lib. VII. Sciendum tamen, Juſtinum, etſi non *fortiſſimum*, aut *potentiſſimum*, ſed *digniſſimum* ſcripſerit, ad fortitudinem tamen & potentiam, quam Alexander deſignatum iverit, & ipſum reſpexiſſe. Subdit enim: *Prorſus quaſi nefas eſſet viro forti alium quam virum fortem ſuccedere.* VORST.

9. *Roxanen*] Filiam Cohortani Satrapae. Curt. VIII. 4. 31. Sed Arriano lib. VII. Oxyartis Bactrii, quem Diodorus XVIII 3. regem appellat. Quin ipſe Curtius alibi, ſcil. x. 3. 13. *Oxatris Perſae* filiam eam appellat. BERNEC.

11. *Malum diſcordiae*] Pomum Eridis IDEM. Alluditur ad fabulam τοῦ μήλου τῆς Ἔριδος, *mali a Diſcordia miſſi.* Et *malum* hic eſt per metaphoram. At XVI. 3. 1. *Diſcordiae malum* dicitur, ut *pervigilii malum* XXIV. 8 VORST.

Ita omnes in aemulationem conſurgunt,] Pro *ita* aliquando *ira* legendum arbitrabar. Judicent alii, an recte. Paullo poſt, pro *ambitione vulgi*, (quod ſine dubio aut transpoſitum aut corruptum) vide an non legendum, *ambitione multi.* BOXHORN.

Et ambitione vulgi tacitum favorem militum quaerant.] Sebiſ. ita: *& ambitione tacita vulgi militum favorem quaerunt.* BERNEC. Quid ſi legamus, *Ambitione vulgi militum tacitum favorem quaerunt?* ſane *vulgus* & *milites* hic uni iidemque. Et XIII. 1. 8. duo iſta conjunguntur, legiturque, *vulgus militum theſauros ſpectabant.* VORST. Emendant, *ambitione tacita vulgi militum favorem*, vel

quaerunt. [12] Sexto die praeclusa voce, exemtum digito anulum Perdiccae tradidit: quae res gliscentem amicorum dissensionem sedavit. [13] Nam etsi non voce nuncupatus heres, judicio tamen electus esse videbatur.

CAP. XVI. [1] Decessit Alexander, mensem unum, annos

vel *ambitione vulgi militum tacitum favorem*. In MS. quodam pro *tacitum* legitur *tanti cum*. Unde videbatur scribendum, *& ambitione vulgari tanti tum favorem militum quaerunt*. Possis quoque retinere *vulgi*, & *ambitionem vulgi* explicare eam, qualis est in vulgo, qualem vulgus adhibet. Hanc ambitionem tanquam rem indecentissimam notat in *tantis*, id est tantae dignitatis viris. Sententia, nisi fallor, eleganti. SCHEFF. Non capiunt, quid sit *ambitio vulgi*. In libro sequente cap. 3. vocatur *adulatio vulgi*, qua scilicet vulgi favorem, seu popularem auram captant proceres, qui prensant & ambiunt dignitates. cujus & meminit lib. 1. cap. 1. cum ait antiquissimis temporibus bonos ad regiam dignitatem non evexisse popularem ambitionem; sed spectatam moderationem. Quid autem hic sit *tacitus favor*, non intelligo. Forte scripsit Justinus *tacite*. Adulabantur vulgo principes, nec tamen prae se ferebant verbis, regiam dignitatem ac successionem se ambire, sed blandis verbis, ac donis quoque tacite vel taciti favorem militum quaerebant, qui desiderabatur ad id consequendum, quod postea palam essent ostensuri. Idem est, ac si scripsisset Justinus, omni studio nituntur militum favorem sibi comparare clam & tacite, hoc est, sine professione illius caussae, cur tantopere illorum animos sibi velint conciliari. GRAEV.

12. *Anulum*] Quem una traditi imperii vel heredis instituti tesseram esse, non tamen nimis certam, hoc ipso & aliis exemplis confirmat eruditiss. Kirchmannus in de Anulis cap. 22. BERNEC.

13. *Nuncupatus*] Nuncupativum testamentum quid sit, explicant JCti. Eo utebantur, cum urgente vi valetudinis non sufficerent ad obsignandas testamenti tabulas. Sueton. in vita Horatii, in qua nomen Consulis emendandum est, ut pro *C. Mario Censorino* legamus *C. Marcio Censorino*, ex Cassiodoro, & Dione. BONGARS.

Judicio] Vide supra Not. ad v. 11. 3. Sebis. *indicio* mallet, quod id *voci* opponatur. BONGARS. Mihi pro *judicio*, *indicio*, quod malebat Sebisius, & exhibent impressi quidam, legendum certo videtur. SCHEFF. Sebisii conjecturam hic minime possum laudare. Nam *judicium* hic est extremum judicium, extrema voluntas. Sententia haec est, etsi voce non esset heres declaratus, videbatur tamen haec esse voluntas extrema Alexandri, Perdiccam suum debere heredem esse, cui annulum regium tradiderat. Sic sup. v. 3. *Cyro judicium patris injuria videbatur*, hoc est extrema patris voluntas, sive tabulis scriptis, sive voce, sive signo data. Hunc locum jam dudum attulit Berneccerus, & alia ad eum notavit, ut mirer postea quoque Viros doctos hic haesitasse. GRAEV.

CAP. XVI. 1. *Annos tres & triginta*] M. Cicero Philipp. v. cap. 17. Ceteri, annos XXXII. menses VIII. BONGARS.

Mensem unum, annos tres & triginta natus;] Rectius scripsisset, *annos duos & triginta*, uti Blancardus Notis in lib. VII. Arriani demonstrat. Ipse Arrianus scribit, vixisse Alexandrum annos XXXII. menses VIII. ut auctor sit Aristobulus. Cicero Philipp. v. *tertio & trigesimo anno*

annos tres & triginta natus; vir supra humanam potentiam magnitudine animi praeditus. [2] Qua nocte eum mater Olympias concepit, visa per quietem est cum ingenti serpente volutari; nec decepta somnio est: nam profecto majus humana mortalitate opus utero tulit: [3] quam cum Aeacidarum gens ab ultima seculorum memoria, & regna patris, fra-

anno mortem obiisse ait. VORST. Non totum illos tres & triginta explevisse annos, constans omnium est sententia. In MSS. legitur non *mensem unum*, sed *mense uno*. Cogitandum igitur an non scripserit Justinus: *Decessit Alexander demto mense uno annos*. Et sane per syllabam *der* in *Alexander* facile perdi potuit syllaba *dem* in *demto*, post illud *to* ut nullius sensus ac precii deleri. SCHEFF.

2. *Cum ingenti serpente*] Qua causa Sidon. Apollinar Carm. II. 80. Alexandrum *draconigenam* appellat. Adde supra XI. II. 3. BERNEC.

Volutari] MSS. *voluptari*, unde Freinsh. *voluptuari*. BERNEC. MSS. aeque ut Iuntae, *voluptari*. Sic & Quintil. Decl. III. quae inscribitur Miles Marianus: *Tribunus inter scorta voluptabitur*. Sic MS. Lipsii, vulgo *volutabitur*. Et Apul IX. Metamoph. *Cum suis adulteris voluptatur*. Sic MSS. & primae editiones, ut notarunt viri eruditi, ubi quoque in vulgatis, *volutabitur*. Probo tamen ubique lectionem editorum librorum. Nam *volutari* saepe de rebus Venereis dicitur, ut exempla docent apud Ampl. Cuperum lib. IV. Observ. cap. 10. GRAEV. MSS. habent *voluptari*, quod idem est ac oblectare se, & amori operam dare: vox est invidiosa, & in probri loco posita. Sed *volutari* longe mihi arridet magis, cum agatur de serpente, quo se bona illa & frugi mulier Olympias implicitam praedicabat, per imaginariam Venerem, cum abesset Philippus. Hoc autem non abs re fuerit meminisse, (nam ex nihilo, ut ajunt, nihil) reperiri in Macedonia serpentes, qui tam facile mansuefieri possint, ut ex iis olim & puellae & matronae sibi armillas, sibi monilia facerent, vel ut animulas suas oblectarent, vel ad corpusculum frigerandum. Hujus rei auctorem ciere possum Lucianum in Alexandro, seu Pseudomanti. FABER. MS. *voluptari*, quod est rectum, nec in *voluptuari*, quod Freinshemius volebat, mutandum. Docent Fabius & Apulejus, quos pro lectione ista vir Cl. G. Graevius laudavit. SCHEFF.

Majus humana mortalitate opus &c.] Scribe: *majus humana mortalitate onus utero tulit*. *Onus* enim dicitur saepissime onus uteri, foetus. Ovidius: *Tendit onus matrem*. Exempla sunt obvia, & vel sexcenta apud solum Ovidium reperias. GRAEV. Praeclare vero apud Graevium nostrum, *onus utero tulit*. Nil melius poterat. *Onus uteri* est foetus. Ita apud Phaedrum.

Onus naturae melius quo deponeret.

FABER. Graevius emendat, *onus utero*, quod probo. SCHEFF.

3. *Regna patris*, &c] Talis Archedice regina, cujus monumentum Thucydides VII. 9. 36. tale refert.

Extulit haec animum nunquam, patremque virumque
Fratresque & gnatos imperitare videns.

Minus ergo caute Tacitus XII Annal. 42. Agrippinam *Imperatore genitam, & sororem ejus, qui rerum potitus sit, & conjugem & matrem fuisse, unicum ad hunc diem exemplum esse* scribit. Nec vere Plinius

VII.

fratris, mariti, ac deinceps majorum omnium illustraverint, nullius tamen nomine, quam filii, clarior fuit. 4 Prodigia magnitudinis ejus in ipso ortu nonnulla apparuere. 5 Nam ea die, qua natus est, duae aquilae tota die perpetes supra culmen domus patris ejus sederunt, omen duplicis imperii, Europae Asiaeque praeferentes. 6 Eadem quoque die nuntium pater ejus duarum victoriarum accepit; alterius, belli Illyrici; alterius, certaminis Olympiaci, in quod quadrigarum currus miserat: quod omen universarum terrarum victoriam infanti portendebat. 7 Puer acerrimus litterarum studiis eruditus fuit. 8 Ex-

vii. 41. *Una feminarum in omni aevo Lampido Lacedaemonia reperitur, quae regis filia, regis uxor, regis mater fuit.* Bernec.

4. *Prodigia*] De quibus Plutarchus in ejus Vita cap. 4. Bongars.

5. *Praepetes*] Scio tradere Hyginum, *praepetes* eas aves dici ab auguribus, quae opportune praevolant, aut idoneas sedes capiunt: non possum tamen, maxime cum Bongarsius in uno suo MS. repererit, *perpedes* pro *praepetes* contemnere plane, & extra numerum habere scripturam Fuldensium membranarum, in quibus disertim est *perpetes*, ut dictum est a Plauto Amphitr. I. I. 124. *Quievi in navi noctem perpetem.* Mod. Optime membranae Fuldenses, *perpetes.* Sup. lib. v. *perpeti nocte.* Cum tamen viri docti tuentur vulgatam, velim mihi explicent, quid sibi velint hic *praepetes.* Sed *tota die perpetes*, est tota die perpetuo sederunt in illo culmine, ut nusquam se hinc moverent. Plaut. Amph. I. I.

Neque ego hac nocte longiorem me vidisse censeo,
Nisi item unam, verberatus quam pependi perpetem. Graev.

Bongarsius in uno Cod. MS. observavit *perpedes*; & Modius in MSS. Fuldensibus manifeste *perpetes*: quod idem hic non plane contemnendum judicat. Sed & Graevio mirifice illud placet; cum ipse noster lib. v. dixerit *perpeti nocte.* Nobis tamen non liquet; ideo quidem quod praecedit *tota die*: quod idem est quod *perpeti die.* Vorst.

6. *Alterius, belli Illyrici*] Forte legendum, *eadem quoque die nuntios pater ejus d. vict. accepit; alterum belli Illyrici, alterum* &c. Gronov. MSS. quidam habent *alterae*, quam lectionem firmant alii multi, in quibus est *alterae.* Porro *alteras* pro *alterius* non est repudiandum in nostro, qui secutus est Trogum, priscae eloquentiae virum, ut ipse eum nominat, vestigiaque plurima in nostro testantur. Sane veteres *altera, alterae, alterae* inflexisse, argumento Plauti locus est in Rud. III. sc. 4. ubi ait: *Nam huic alterae patria quae sit, profecto nescio.* Atque sic & apud Terentium legitur. Ut autem *alterae* in tertio, ita & in secundo casu dixisse per naturam inflexionum necesse est. Ut adeo id hic sit notandum. Scheff.

7. *Puer acerrimis*] Iuntae: *Puer acerrimus*, optime. Florus IV. 4. *Antonius praelatum sibi Octavium furens, inexpiabile contra adoptionem acerrimi juvenis susceperat bellum.* hoc est sollertissimi. Graev. Iuntae: *acerrimus.* nec displicet. vulgatum sane vix Latinum est. Scheff.

[8] Exacta pueritia, per quinquennium sub Aristotele doctore inclyto omnium philosophorum, crevit. [9] Accepto deinde imperio, *regem se terrarum omnium ac mundi* appellari jussit: [10] tantamque fiduciam sui militibus fecit, ut illo praesente nullius hostis arma, nec inermes, timuerint. [11] Itaque cum nullo hostium umquam congressus est, quem non vicerit; nullam urbem obsedit, quam non expugnaverit; nullam gentem adiit, quam non calcaverit. [12] Victus denique ad postremum est, non virtute hostili, sed insidiis suorum & fraude civili.

8. *Sub Aristotele*] Plutarchus Alex. cap. 11. qui & cap. 8. Praeceptores Alexandro tribuit Leonidam & Lysimachum Acarnana. De doctrina & studiis Alexandri locus insignis est Orat. 1. de Fort. Alex. c. 4. & 5. ejusdem Plutarchi. BERNEC.

Doctore inclyto omnium philosophorum] Ridicule, neque isthuc a Justino est, quod legis (*doctore inclyto omnium philosophorum.*) An Aristoteles doctor fuit omnium philosophorum? sit satis, suae familiae; aliarum, minime. An docuit Anaximenem, Anaximandrum, Thaletem, Democritum, Pythagoram, Parmenidem, Archelaum, Socratem, Platonem, &c. qui ante ipsum fuerunt? An etiam eos docuit qui postea vixere, Epicurum, & totam illius domum? &c. Unde igitur isthaec intrusa? ab inepto aliquo discipulo Alberti Magni, qui ad oram Justini sui hoc adscripserat, admirans scilicet angelum Naturae, sed hoc parum est, Deum ipsum Naturae, volueram dicere. FABER. Hoc *omnium philosophorum*, quomodo cum *inclyto* cohaereat, non video. Puto glossatoris esse, non Justini. SCHEFF.

LIBER

LIBER XIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

CAPUT I.

Exstincto in ipso aetatis ac victoriarum flore Alexandro Magno, triste apud omnes tota Babylone silentium fuit. [2] Sed nec devictae gentes fidem nuntio habuerunt, quod ut invictum regem, ita immortalem esse crede-

CAP. I. 2. *Sed nec devictae gentes fidem nuntio habuerunt, quod, ut invictum regem, ita immortalem esse crediderant;*] Hic noster (& jam antea dictum a me fuit) habet stylum saepe rhetoricum, &, ubi se materia offert, ostendit satis quid illo genere possit. Lego itaque, nam hoc dicere voluit: *ut invictum regem*, senseram (vel, experti fuerant,) *ita immortalem esse crediderant.* Cur ita existimem, haec ratio est, quod nunquam Alexandrum invictum (id est, ut hodie loquimur, invincibilem,) crediderant: Si enim talem esse illum credidissent, nunquam, profecto, contra illum arma sumpsissent. Hoc ad judicil

diderant; [3] recordantes, quoties praesenti morti ereptus esset: quam saepe pro amisso repente se non sospitem tantum suis, verum etiam victorem obtulisset. [4] Ut vero mortis ejus fides adfuit, omnes barbarae gentes paullo ante ab eo devictae, non ut hostem, sed ut parentem luxerunt. [5] Mater quoque Darii regis, quam, amisso filio, a fastigio tantae majestatis in captivitatem redacta, indulgentia victoris in eam diem vitae non poenituerat, audita morte Alexandri, mortem sibi ipsa conscivit; [6] non quod hostem filio praeferret: sed quod pietatem filii in eo, quem ut hostem timuerat, experta esset. [7] Contra Macedones versa vice, non ut civem, ac tantae majestatis regem, verum ut hostem amissum, gaudebant; & severitatem nimiam, & adsidua belli pericula exsecrantes. [8] Huc accedebat, quod principes regnum & imperia, vulgus

dicii exercitationem facere poterit. Faber.

Quod ut invictum regem, ita immortalem esse crediderant] Nihil poterat dici rotundius, nil venustius. Illae devictae gentes, cum Alexandrum ex omnibus proeliis & periculis victorem, ac sospitem evasisse audirent, crediderant utique invictum esse regem, & nulla humani vi posse superari: & quia illum invictum esse persuasum habebant, putabant quoque immortalem esse, & ne a morte quidem subigi posse. Non hoc credebant gentes, cum illis bellum inferret Alexander, alioquin manus cum eo non conseruissent, sed postquam ab illo devictae audierant eum ubique invictum esse, nusquam offendisse. Nihil in hoc acumine quod reprehendant, vel κρ.τικώτατοι Rhetores reperient. Graev.

3. *Praesenti morte ereptus esset;*] Antiquiores typis expressi, *praesenti morti*. Et dicitur sane utrumque. Altera constructio fit vi praepositionis; quemadmodum supra, *illacrymare mortem*. Vorst.

5. *Mater quoque Darii*] Sysigambis mater Darii inedia mortua quinto, postquam mori statuerat, die. Q. Curtius x. 5. 39. Bernec.

Sibi ipsa conscivit] Vulgus diceret *sibi ipsi*. Sed ut Trogus, ita & optimi quique locuti fuerunt; Cic. in Bruto 12. *Cum se ipse defenderet.* & de Opt. Gen. Orat. 3. *Quoniam se ipse consulto ad minutarum genera causarum limaverit.* Caesar vii. de Bell. Gall. 70. *Se ipsi multitudine impediunt.* & Liv. vi. 2. *Ut valle se ipsi, vallum congestis arboribus sepirent.* Id. xxx. 15. *Sibi ipsa consuleret.* Gronov.

7. *Contra Macedones versa vice*] Vides haec duo, *contra*, & *versa vice*; Alterutrum glossema esse dico; alterum enim alterius explicatio est. Ipse quidem, hoc loco, *contra* amplecterer, at *versa vice* rejicerem, & hinc amolirer. Faber. Nescio an non illud *contra* glossatoris sit habendum. Idem enim *contra* & *versa vice*. Scheff. Testatur hic Notator Anglicanus, Fabrum, *versa*

gus militum thesauros & grande pondus auri, velut inopinatam praedam, spectabant; illi successionem regni, hi opum ac divitiarum hereditatem cogitantes. 9 Erant enim in thesauris quinquaginta millia talentûm, & in annuo vectigali tributo tricena millia. 10 Sed nec amici Alexandri frustra regnum spectabant: nam ejus virtutis ac venerationis

sa vice, tanquam otiosa delere. Mallem illud *contra* glossatoris credere. Sed vide infra XXXVII. 1. 9. GRAEV.

8. *Velut inopinatam praedam spectabant*] non inepte Iuntae: *sperabant*. GRAEV.

9. *Et in annuo vectigali tributo* CCC. *millia*] Legendum XXX. *millia* pro CCC. *millia*, auctore Budaeo lib. IV. de Asse. Ubi non convenit, inquit, ut CCC. millia annua essent, & C. millia in conditis pecuniis. GLAREAN.

Quinquaginta millia talentûm] Nostra voce & ratione numerandi fuerint milliones triginta. Illa vero, *tricena*, seu ut Budaeus lib. IV. de Asse pag. 165. m. legit *triginta millia vectigalis annui*, constituunt milliones octodecim. Vide Agricolam de Pond. & Mens. p. 116. f. & p. 318. BERNEC. Iuntae, ut placebat Budaeo; *triginta millia*. GRAEV. Budaeus, ut ajunt, legit, *triginta*, sed nil necesse; nam *tricena*, & *triginta*, idem efficiunt; at *trecena*, ter centum; quae summa omnem fidem longe exsuperare videtur. FABER. Budaeus in lib. de Asse citat, *triginta millia*: quomodo & editionem Juntinam habere testatur Graevius. Sed perinde rursus est; quod quidem ad sensum attinet. Nam *triceni* dicunt pro *triginta*. Plinius, *tricenos pedes*, *tricenis diebus*. Aliud autem est *triceni*. Porro *tributa* supervacuum videtur, & ex margine, ubi explicationis causa scriptum fuerit, irrepsisse in textum. Sane *vectigal* & *tributum* unum & idem sunt. Et XVIII. 5. 14. dicit modo, *statuto annuo vectigali*; non *statuto annuo vectigali tributo*. VORST.

Et in annuo vectigali tributo] Etiam hic metus, ne glossa irrepserit. Quis enim *vectigal tributum* junxit ex scriptoribus probatis? SCHEFF.

10. *Sed amici*] Vulgo legitur, *sed nec amici*. *Nec*, quod in uno tantum MS. reperi, inducendum curavi. Frustra exspectabant regnum, cum omnes pares essent, & aequalitas discordiam augeret, ut paulo post XIII. 2. 3. & XVI. 3. 1. dicet. Aequales enim aequalibus imperare contra naturam est: & qui in alios regnum exercere vult, ὡς θεὸς ἐν ἀνθρώποις esse debet, ut Aristoteles loquitur. BONGARS.

Sed nec amici Alexandri frustra regnum spectabant] Nec, *quod in uno tantum MS. reperi*, inquit Vir doctus, & de hoc ipso auctore optime meritus, *inducendum curavi. Frustra exspectabant regnum, cum omnes pares essent* &c. Haec ille: a quo plane dissentio. Quid enim? annon & 1. 10. 2. de Magorum interfectoribus legimus? *Erant enim virtute & nobilitate ita pares, ut difficilem ex his populo electionem aequalitas faceret.* & tamen ex septem ita aequalibus unus sublatus in regnum fuit; unus caeteris rebus omnibus sibi paribus imperavit. Retineo igitur omnino τὸ *nec*, in quinque MSS. a me constanter inventum, hac sententia: Non frustra aut improbe spectasse & sperasse illos regnum; in quibus artes regiae, & omnia rege digna inessent; formae pulchritudo, proceritas corporis, & virium ac sapientiae magnitudo, quaeque alia Justinus commemorat. MOD. In altero Voss. MS. etiam τὸ *nec* apparebat. GRONOV.

Spectabant.] Vulgo *exspectabant*. Supra

nis erant, ut ſingulos reges putares. [11] Quippe ea formae pulchritudo, & proceritas corporis, & virium ac ſapientiae magnitudo in omnibus fuit, ut qui eos ignoraret, non ex una gente, ſed ex toto terrarum orbe electos judicaret. [12] Neque enim umquam ante Macedonia, vel ulla gens alia, tam clarorum virorum proventu floruit: [13] quos primo Philippus, mox Alexander tanta cura legerat, ut non tam ad ſocietatem belli, quam in ſucceſſionem regni, electi viderentur. [14] Quis igitur miretur, talibus miniſtris orbem terrarum victum, cum exercitus Macedonum tot, non ducibus, ſed regibus regeretur? [15] qui numquam ſibi reperiſſent pares, ſi non inter ſe concurriſſent: multoſque Macedonia pro uno Alexandros habuiſſet, niſi fortuna eos aemulatione virtutis in perniciem mutuam armaſſet.

CAP.

Supra lib. II. 12. 22. *rex velut ſpectator pugnae.* Vett. plerique *exſpectatae pugnae.* Cicero Epiſt. ad Caſſium ea, quae eſt 16. lib. XV. *Longiores enim exſpectabo, vel potius exigam.* Nonius in *Exigere*, citat hoc modo: *Longiores enim ſpectabo, vel potius exigam, quando hercle ego temere exigam.* Locum eo adſcripſi, quia poſtrema verba in Ciceronis editionibus nulla ſunt: quae Nonius tamen, ut Ciceronis, adfert. BONGARS. Acidalius ad Vellejum II. 14. 5. *exſpectabant* hic legendum ſuſpicatus: ut & ſupra II. 12. 22. *expectatae pugnae.* BERNEC. Becharii & aliae antiquiores editiones, *expectabant:* quod Acidalius & rectum putat. Scribit & Giſanius in Obſ. L. L. *expectare* apud veteres multis in locis in uſu fuiſſe, vulgo fere depravatis. Vetus denique editio Iuntina, teſte Graevio, pro *ſpectabant* habet *ſperabant:* id quod omnium commodiſſimum hic videtur. VORST.

11. *Eos ignoraret*] Verbum *ignorare* hic reſpicit qualitates animi, & virtutes. Terent. Eun. V. 8. 59 *Iſti te ignorabant.* & Cic. IV. Acad. Quaeſt. 2. *Majore enim ſtudio Lucullus, cum omni literarum generi, tum philoſophiae deditus fuit, quam qui illum ignorabant.* & Liv. XXVI. 12. *Productus primo ſatis conſtanter ignorare ſe mulierem ſimulabat.* Hinc & Illuſtris noſter Grotius in Proleg. ad Lib. de Jure B. & P. eandem loquendi formulam reſpiciens ait: *In carcerem conjectus ſum ab iis, qui me ignorabant.* GRONOV.

12. *Clarorum virorum proventu*] Ita Seneca de Tranquill. Animi cap. 7. *Si inter Platonas & Xenophontas, & illum Socratici coetus proventum bonos quaereres.* Ἀνδρῶν [illegible] vocat Herodian. I 1. *Proventus filiorum* II. 10. 4. XLIV. 4. 3. BERNEC. Plinius I. Epiſt. 13. *Magnum proventum poëtarum annus hic attulit.* & Quintil. XII. Inſtit. Orat. 10. *Tum deinde effloreſcat non multum inter ſe diſtantium temporum ingens oratorum proventus.* GRONOV.

15. *Si non inter ſe concurriſſent*] *Concurrere* pro pugnare, praelium committere, ut ſup. III. 5. 14. Vide & quae Freinshemius de hoc verbo in Ind. ſcripſit. VORST.

CAP.

Cap. II. [1] Ceterum, occiso Alexandro, non ut laeti, ita & securi fuere, omnibus unum locum competentibus; [2] nec minus milites, quam invicem se, timebant, quorum & libertas solutior, & favor incertus erat. [3] Inter ipsos vero aequalitas discordiam augebat, nemine tantum ceteros excedente, ut ei aliquis se submitteret. [4] Armati itaque in regiam coëunt, ad formandum rerum praesentium statum. [5] Perdicca censet, *Rhoxanes exspectari partum,*

quae

Cap. II. 2. *Nec minus milites quam invicem se timebant*] Antiquiores typis expressi pro *quam invicem se* habent *inter se.* Et puto ego hanc veram lectionem esse; modo *quam* adjiciatur, legaturque, *quam inter se timebant. Inter se timere* dicitur, ut *inter se amare, inter se complecti, inter se obtrectare.* Suntque talia elegantiora quam, *invicem se amare.* Vide Ind. in Nepotem a nobis locuplet. v. *Inter.* Vorst. Miror qui potuerit tam insulsa lectio tam diu ferri. Quid enim est, duces non erant securi, nec minus milites, *quam* invicem se timebant? Illud *quam* quid ad rem facit? Merito itaque & cum Juntina, veteribusque editionibus aliis, nec non MS. quem vidit Bongarsius, illud *quam* expunxi. Digitum autem non verterim cum antiquioribus editis legas, *inter se,* an cum MSS. *invicem se timebant.* Graev.

3. *Aequalitas discordiam augebat,*] Infra XVI. 3. 1. *Assiduum inter pares discordiae malum.* Contrariam vocem Soloni tribuit in ejus vita Plutarchus cap. 18. τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ, *aequalia non faciunt bella.* Plin. Panegyr. cap. 45. *In alio sua quemque natura delectat.* Sed nimirum, nisi sibi mutuo obstent. Nam cum idem competunt, illud Senecae valet de Ira III. 34. *Quod vinculum amoris esse debebat, seditionis atque odii causa est,* IDEM VELLE. Bernec.

Ut ei aliquis se summitteret] MSS. mei, *ut ei se alius summitteret.* quod mihi nescio quomodo concinnius videtur. Mod. Antiquiores typis expressi pro *se submitteret* habent *submitteretur:* quod rursus genuinum puto. Solemne est Latinis pro verbo activo & pronomine reciproco uti verbo passivo. Sic dicunt *lavari* pro lavare se, *exerceri* pro exercere se, *provolvi* pro provolvere se: & infinita id genus alia, quae dedita opera in lib. de Latinit. vulgo fere neglecta congessimus. Jam si in Codd. quibusdam protrita sese offerant, in aliis vero abstrusiora observentur: priora fere suspecta nobis sunt, ac primo explicationis causa in margine posita fuisse, deinde vero in textum irrepsisse videntur. Graeci quoque ὑποτάσσεσθαι forma passiva dicunt pro ὑποτάσσειν ἑαυτόν. Dicitque Grotius ad Eph. v. 21. sono passivum, sed sensu reciprocum illud esse. Vorst. MSS. Modii, *ut ei se alius summitteret,* quod concinnius Berneccero videtur. Ego nescio, an non utraque lectio debeat conjungi, hoc modo: *ut ei aliquis se alius submitteret.* Saltem omnia sic planiora evaderent. Scheff.

5. *Perdicca censet*] *Censere* non tantum ad judicium, sed & ad voluntatem pertinet (aliter enim dicendum fuisset, *censet Roxanis expectandum esse partum)* estque etiam idem quod suadere, decernere, praecipere. Salustius Bell. Jug. *Velle & censere* (Senatum populumque Rom.) *eos ab armis discedere.* Cicero VII. 13. ad Fam. *Treviros vites censeo.* Sed de hoc plura in Lib. de Lat. vulgo fere negl. Vorst.

Roxanes] Ea erat Oxyartis Bactria-

ni

quae exacto mense octavo matura jam ex Alexandro erat; &, si puerum peperisset, hunc dari successorem patri. [6] Meleager negat, *differenda in partus dubios consilia: nec exspectandum, dum reges nascerentur, cum jam genitis uti liceret:* [7] *seu puer illis placeat, esse Pergami filium Alexandri natum ex Barsine, nomine Herculem:* [8] *seu mallent juvenem, esse in castris fratrem Alexandri Aridaeum, comem, & cunctis non suo tantum, verum & patris Philippi nomine acceptissimum.* [9] *Ceterum Rhoxanen esse originis Persicae: nec esse fas, ut Macedonibus ex sanguine eorum, quorum regna deleverint, reges constituantur;* [10] *quod nec ipsum Alexandrum voluisse* dicit. *Denique morientem nullam de eo mentionem habuisse.* [11] Ptolemaeus recusabat regem Aridaeum, *non propter maternas modo sordes, quod ex Larissaeo scorto nasceretur: sed etiam propter valetudinem majorem, quam patiebatur; ne ille nomen*

ni filia. Arrian. lib. VII. vide Curtium lib. IX. BONGARS.

Quae exacto mense octavo] Valde suspectus mihi hic locus. *Maturam* certe sic absolute poni, pro *vicinam partui*, haud reperio. Quare puto pro *quae*, *cui* scribendum. Vitium videtur ortum ex ignorantia scripturae veteris; olim namque *quoi* pro *cui* scribebant, quod deinde mutatum est in *quae*. SCHEFF.

11. *Maternas modo sordes*] Vide Plutarchum extremo Vitae Alexandri. BONGARS.

Larissaeo scorto] Ex Philinna Larissaea, quam Ptolemaeus apud Athenaeum saltatricem fuisse refert. BERNEC.

Nasceretur] *Nasceretur* pro *natus esset*. Imperf. pro plusquamp. Aur. Victor in Octav. *Cunctis vulgo jactantibus, utinam aut non nasceretur, aut non moreretur.* Valerius Max. VII. 3. ext. 6. *Nullam partem defensionis odio obseratae aures reciperent*, pro recepissent. Vide nostras ad eum loc. Notas VORST.

Propter valetudinem majorem] Sic Cicero in malam partem ea voce usus est in de Offic. *Aesculapius potest praescribere per somnum curationem valetudinis.* & in Epist. *Scripsit ad me te moleste ferre, quod me propter valetudinem tuam non vidisses.* alii tamen malunt hic legere, *propter invaletudinem majorem*, quam lectionem stabiliunt testimonio & exemplo ex eodem Cicerone petito, quem scribere ajunt in Laelio, sive de Amicitia; *Quod autem bis nonis in collegio nostro non affuisses, invaletudinem respondeo causam, non moestitiam fuisse.* quo tamen ipso loco plures & meliores MSS. habere etiam *valetudinem* pro *invaletudinem*, & alii monuerunt, & ego hisce oculis vidi. MOD.

Valetudinem majorem] Hoc est, morbum comitialem, quem & Herculeum, & sacrum appellant. Festo est *morbus major*, in voce *Probibere*. quem locum indicio Freinshemii nostri debeo. Plutarchus Alexandr. cap. 16. & 130. *mentis impotem* Aridaeum fuisse tradit, non natura, sed pharmaco ab Olympiade

nomen regis, alius imperium teneret: [12] *melius esse ex his legi, qui pro virtute regi suo proximi fuerint, qui provincias regant, quibus bella mandentur, quam sub persona regis indignorum subjiciantur imperio.* [13] Vicit Perdiccae sententia consensu universorum. [14] Placuit itaque Roxanes exspectari partum: &, si puer natus fuisset, tutores Leonatum, & Perdiccam, & Crateron, & Antipatrum constituunt; confestimque in tutorum obsequia jurant.

CAP. III. [1] Cum equites quoque idem fecissent, pedites indignati, nullas sibi consiliorum partes relictas, Aridaeum, Alexandri fratrem, regem appellant, satellitesque illi ex tribu sua legunt, & nomine

de propinato. Porro *valetudinem* pro *morbo* dixit autor etiam XIV. 5. 2. & XXI. 2. 1. Ita Cicero de Divin. II. 59. *curatio valetudinis.* Quintilian. II. 16. *cibi attulerunt saepe valetudinis causas.* Sueton. Caes. cap. 49. *valetudine mentis liberius dicax.* Et cap. 72. *subita valetudine correptus.* vide Henr. Steph. Thes. Graec. tom. I. col. 1644. b. c. BERNEC. Antiquiores typis expressi, *invaletudinem.* Dicitur utrumque: estque *valetudo* quoque idem quod *invaletudo:* idque apud ipsum nostrum XIV. 5. 2. & XXI. 2. 1. Deinde *major* dicunt pro *magna:* quomodo de cetero quoque gradus comparativus saepe pro positivo usurpatur. Festus item in *prohibere*, *morbus major* dicit pro *morbus magnus:* designatque eundem illum quem noster, id est, quem comitialem, Herculeum & sacrum appellant. VORST.

12. *Indignorum subjiciantur imperio.*] Pro subjiciant se, submittant se. Nimirum *subjici* est hic pro subjicere se, ut paulo ante *submitti* pro submittere se. IDEM.

14. *Si puer natus fuisset,*] Pro si puer nasceretur. Ut paulo ante, imperf. pro plusquam perfecto: ita nunc rursus plusquamp. pro imperfecto ponitur. Valerius Max. VIII. 7. ext. 4. *Quo magis vacuo animo studiis literarum esset operatus*, pro operaretur. VORST. Ergo constitutio tutorum fuit non in praesens, sed eventum, si natus esset puer. Quomodo igitur in tutores incertos, & futuros juramento se obligant? Suspicor, scripsisse nostrum: *Placuit itaque Roxanis exspectari partum. Tamen ut si puer natus fuisset.* Vocem *Tamen* facile absumere potuit syllaba *tum* in fine vocis praecedentis: *&* vero pro *ut* est frequens in libris antiquis. SCHEFF.

Tutores] Idem factum infra XVII. 3. 10. & 21. Item XXXIV. 3. 6. BERNEC.

CAP. III. 1. *Pedites indignati*] Tacit. Annal. I. 47. *Postpositi, contumelia accenduntur.* Plutarchus in Nicia cap. 5. *Hic habetur a majoribus honos plebi maximus quum non contemnitur.* BERNEC.

Aridaeum, Alexandri fratrem, regem] Legendus Diodorus initio libri XVIII. & Curtius X. 7. Seneca de Benef. IV. 31. *Quid sibi voluit providentia, quae Aridaeum regno imposuit? Illi putas hoc datum? patri ejus datum est, & fratri.* BONGARS.

Ex tribu sua] Quae est tandem ista *tribus*, ex qua hic satelles lectus? omnino legendum, ut est in tribus meis MSS. melioribus, *ex turba sua*, quod inventum in uno

mine Philippi patris vocari jubent. [2] Quae cum nuntiata equitibus essent, legatos ad mitigandum eorum animos, duos ex proceribus, Attalum & Meleagrum mittunt, qui potentiam ex vulgi adulatione quaerentes, omissa legatione, militibus consentiunt. [3] Statim & seditio crevit, ubi caput & consilium habere coepit. [4] Tunc ad delendum equi-

uno MS. etiam jure Bongarsius probat. Mod.

Ex turba sua] Hoc inventum in uno MS. jure Bongarsius in variantibus probat: atque ita etiam esse in tribus suis MSS. melioribus, affirmat Modius; quo magis religio fuit, auctori suum non restituere. Hactenus edebatur, *ex tribu sua.* Bernec. Antiquiores typis expressi, *ex tribu sua:* quod & Bongarsius retinuit. Ait autem unum eorum Codd. quos ipse complures vidit, habere *turba;* idque se probare. Bernecceerus deinde plane in textum recepit. Sed minime id probat Gronovius: quia ut ab aliis, ita & a Justino, res exterorum vocabulis quae rebus Romanis dicata erant, propter τὸ ἀνάλογον saepe vocitentur; cujus rei mox & alia exempla subjungit. Vide lib. IV. Observ. cap. 10. Vorst.

Nomine Philippi patris vocari jubent] Inde auctores, cum Aridaeum designant, subinde *Philippum* dicunt. Vide Diodorum XVIII. 16. & XIX. 4. Curtium X. 9. 18. Sulpicius Severus lib. II. Hist. S. cap. 17. utrumque nomen conjungit, & *Arridaeum Philippum*, vocat. Vorst.

2. *Ad mitigandum eorum animos*] Sic Juntae cum aliis editis. Male mutarunt qui hanc syntaxin, de qua vide Sanctium in Minerva, & Vossium in Aristarcho, ignorarunt. lib. XXIII. cap. 8 *Ad persequendum belli reliquias.* Graev.

Ad mitigandos] Antiquiores editiones, *ad mitigandum*, aeque bene. Sic inf. XXIII. 8. *ad persequendum belli reliquias.* Vorst.

Omissa legatione, militibus consentiunt] Non possum non legere, *peditibus;* cum initio cap. dixerit. *Equites*, &c. *Pedites indignati.* Et mox, *equites trepidi ab urbe discedunt*, *castrisque positis & ipsi pedites terrere coeperunt.* Nec quidquam attinet discrimen statui posse inter equites & pedites, a nobilitate aut alia quavis praestantia; nam utrique militant, & illos suo nomine appellat Justinus, equites, pedites. Quin paulo quoque inferius in hoc ipso capite, ita a nostro scriptum fuit: *Perdicca ultro ad pedites veniret.* Faber. Cave hic auscultes viro politissimo, qui pro *militibus* substituendum contendit *peditibus.* *Miles* saepius accipitur pro pedite, & opponitur equiti. Caesar: *Tripartito milites equitesque in expeditionem misit.* vide Gronov. ad Liv. XXVIII. 1. & Hermannum Rhabodum Schelium ad Hyginum de Castrametatione Romanorum p. 88. qui annotavit pulchre *militem* poni pro *pedite*, quia in pedite praecipuum robur fuerit exercituum Romanorum, sicut contra posterioribus seculis sub Constantino, & illis Imperatoribus cum omnis vis exercitus in equitatu, *equites* milites appellatos fuisse. Graev.

4. *Ad delendum equitatum*] Hoc vero propositum peditibus fuisse vix crediderim, neque ulla docet historia. Imo sequitur, *& ipsi pedites terrere coeperunt*, per vicem scilicet, & quasi pedites ante terrorem incusserint equitibus. In MSS. est, *ad deligandum*, vel *atallicandum.* Unde conjicias, Justinum scripsisse fortassis, *ad territandum.* Nisi putes ipsum illud *deligandum* acci-

equitatum cuncti armati in regiam inrumpunt: [5] quo cognito, equites trepidi ab urbe discedunt, castrisque positis, & ipsi pedites terrere coeperunt. [6] Sed nec procerum inter se odia cessabant. [7] Attalus ad interficiendum Perdiccam ducem partis alterius mittit: [8] ad quem armatum, & ultro vocantem, cum accedere percussores ausi non fuissent; tanta constantia Perdiccae fuit, ut ultro ad pedites veniret, & in concionem vocatos edoceret, *quod facinus molirentur:* [9] *respicerent, contra quos arma sumsissent: non illos Persas, sed Macedonas; non hostes, sed cives esse; plerosque etiam cognatos eorum, certe commilitones, eorumdem castrorum ac periculorum socios:* [10] *edituros deinde egregium hostibus suis spectaculum, ut, quorum armis victos se doleant, eorum mutuis caedibus gaudeant, parentaturosque sanguine suo manibus hostium a se interfectorum.*

CAP. IV. [1] Haec cum pro singulari facundia sua Perdicca perorasset, adeo movit pedites, ut, probato consilio ejus, dux ab omnibus legeretur. [2] Tum equites in concordiam revocati, in Aridaeum regem consentiunt. [3] Servata est portio regni Alexandri filio, si natus esset. [4] Haec agebant, posito in medio corpore Alexandri, ut majestas ejus testis de-

accipiendum pro *ligandum*, *vinciendum*, captum scilicet. Ac fuit longe major copia peditum ibi, quam equitum. Vide Curtium x. 7. 16. SCHEFF.

5. *Terrere*] Ita MSS. hoc est, mutuum metum incutere. Bong. *terreri*, sed illud haud dubie rectius est. BERNEC.

Terrere coeperunt.] Sic Tacitus I. Annal. de militibus, *nisi paveant*, *terrere*. BOXHORN.

7. *Attalus ad interficiendum*] Meleagro id tribuit Curtius x. 8. 1. BONGARS.

8. *Ultro vocantem*] Iuntae, *provocantem*. GRAEV. Antiquiores Edd. *provocantem*. VORST.

10. *Egregium hostibus*] Eandem hanc movendi rationem ab hostium affectu & voto, decenter usurpat Homerus Iliad. I. 255. & ex eo Virgilius II. Aeneid. 104.

Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridae.

Videsis Ovid. Epist. IX. 7. & Taciti Germaniam cap. 33. Adde Joseph. XIII. 24. BERNEC.

Parentaturosque sanguine suo manibus hostium] Vide quae supra ad XII. 15. 6. notavimus. VORST.

decretorum esset. 5 His ita compositis, Macedoniae & Graeciae Antipater praeponitur: regiae pecuniae custodia Cratero traditur: castrorum, exercitus, & rerum cura Meleagro & Perdiccae adsignatur: 6 jubeturque Aridaeus rex, corpus Alexandri in Hammonis templum deducere. 7 Tunc Perdicca infensus seditionis auctoribus, repente, ignaro collega, lustrationem castrorum propter mortem regis in posterum edicit. 8 Postquam armatum exercitum in campo constituit, consentientibus universis,

CAP. IV. 5. *Castrorum, exercitus, & rerum cura*] *Rerum cura* est praefectura militiae, seu imperium in bello. *Res* enim κατ' ἐξοχὴν notat bellum, unde *Dictator rei gerendae*. *Cura* quoque vocabulum imperii est. Suet. Tib. 16. *Sed nuntiata Illyrici defectione, transiit ad curam novi belli.* Idem Vit. 2. *Curam quoque imperii sustinuit, absente eo, expeditione Britannica.* Hinc *curare* pro imperare, praeesse in bello apud Sallust. *Marius ibi curabat.* GRONOV. Existimo; (neque necesse est proloqui, quae me ratio impellat ut ita sentiam scriptum a Justino fuisse, *Castrensium rerum & exercitus cura* &c.) Quid enim hoc; *Meleager curabat castra, exercitum, & res?* Dices, per *curam rerum* intelligi summam rerum administrationem & potestatem: Posset, alibi, fateor; hic, non puto. Verum hoc abierit. FABER. Mallet & hic vir doctus ille: *Castrensium rerum & exercitus cura.* invitis sane Musis. *Res* apud nostrum aliosque nostro meliores non infrequenter est *bellum*. Superius XII. 2. *Non minorum rerum materiam in Italia, Africa, Siciliaque, quam ille in Asia & in Persis habiturus.* Sic *res gerere*. Horat. *Res gerere & victos ostendere civibus hostes.* Noster XIX. 2. *Per hos res Carthaginiensium ea tempestate gerebantur.* hoc est, bella. hinc mox Imperatores vocantur. Hoc igitur vult Justinus, castrorum, exercitus, & rerum hoc est bellorum, earumque rerum, quae ad bellum gerendum desiderantur, curam Meleagro & Perdiccae fuisse assignatam. GRAEV.

6. *Corpus Alexandri*] Quod ad id tempus insepultum fuerat. Aelianus extremo libro XII. Alexandriam autem deportatum a Ptolemaeo, idem auctor est, & Strabo XVII. & Diodorus XVIII. 28. BONGARS.

7. *Lustrationem castrorum*] Lustrabantur milites cane discissa & ab utraque parte projecta. Curtius X. 9. 18. & Livius XL. 6. 1. BERNEC. Facta sine dubio lustratio sic fuit ut discissae canis viscera ultimo in campo, in quem exercitus deductus fuit, ab utraque parte abjicerentur: inter id spatium armati omnes starent, hinc equites, illinc phalanx. Sic enim reges Macedonum lustrare milites solitos fuisse prodidit Curtius X. 9. 12. Nec multum discrepat Livius XL. 6. & 13. Lustrationem Curtius generali vocabulo *sacrum*, Livius *solemne* appellat. At ex Hesychio constare potest, peculiari nomine dictam fuisse ξανθικά, quod fere mense Xanthico fieri soleret. VORST.

8. *Consentientibus universis*] Freinshem. non consentit, mavultque, *non sentientibus universis*, quod evincit etiam subjunctum *occulte*. Vide tamen Curtium X. 9. BERNEC. Acute Freinshemius, *non sentientibus universis* Sed potest forte illud *consentientibus universis* accipi de constitutione exercitus in illo campo, non

sis, evocatos dum transit, de singulis manipulis seditiosos supplicio tradi occulte jubet. [9] Reversus inde, inter principes provincias dividit; simul ut & removeret aemulos, & munus imperii, beneficii sui faceret. [10] Prima Ptolemaeo Aegyptus, & Africae Arabiaeque pars sorte venit, quem ex gregario milite Alexander virtutis causa provexerat: [11] cui ad tradendam provinciam Cleomenes, qui Alexandriam

non evocatione singulari seditiosorum. Quanquam & consensisse in evocationem necemque seditiosorum Curtius doceat, ut nil mutari debeat. SCHEFF.

Transit] Ut in lustratione fieri solet. Nam ad exercitum hoc referendum, non ducem. BERNEC.

Dum transit] Exercitus armatus puta. VORST.

Supplicio tradi] Elephantis objici. Trecenti fere sic obtriti. Curt. x. 9. 28. BERNEC.

9. *Inter principes provincias divi dit*] Dissentit lib. I. Machabaeor. cap. I. 6. &c. ubi refertur, Alexandrum ante mortem regna distribuisse inter suos nobiles, omnesque sibi diademata post mortem illius imposuisse. Quem locum historicae veritati conciliaturus Rabanus commentator *distribuisse* interpretatur *diripiendas reliquisse*. Acumen hominis mihi vide. De hac provinciarum distributione, legatur Appian. Bell. Syr. p. 120. f. & seq. BERNEC.

Ut & removeret &c.] Seu verbis Livii XXXV. 15. 5 *Ut procul ab se per honorem eos ablegaret*. IDEM.

Munus imperii, beneficii sui faceret.] Ita XXIV. 2. 4. *Beneficium* proprie est ad altiora promotio. Tacit. Annal. XV. 52. 5. *dilecto imperatore, sui muneris remp. facere.* Sueton. Tib. 12. 4. *per quosdam beneficii sui centuriones.* Adde eundem in Caes. 23. 3. Livium I. 35. 10. Ammian. XXV. 27. fin. Lipsii notam 78. ad Tacit. Hist. IV. Gruteri Suspicion. I. 13. Idem.

10. *Primo Ptolemaeo Aegyptus*] Gronovius ex MSS. *Prima Ptolemaeo Aegyptus*. GRAEV.

Prima Ptolemaeo Aegyptus] Ita editum ex MSS. approbante Gronovio. In aliis Edd. *primo*. FABER.

Arabiaeque pars] MS. unum & Orosium III. 23. expressi. MSS. enim ceteri, *Asiae Libyaeque pars*. BONGARS.

Sorte venit] Lego, *sorte evenit*, sicut etiam mox seq. n. 16. & XIII. 5. 8. BERNEC. Paulo post, *Leonato minor Phrygia evenit*. Et XIII. 5. 8. *Cui Graecia sorte evenerat*. Legendum igitur fortasse & hic est, *sorte evenit* VORST. Vorstius mallet, *evenit*, quia sic alibi noster. placet. SCHEFF. Bernecerus, Vorstius, Schefferus nobis volunt persuadere, libris omnibus adversantibus, scribendum esse *sorte evenit*, quia alibi sic Justinus loquatur. Sed nihil inde efficies. Nam & aliter potuit loqui secutus praestantissimorum scriptorum auctoritatem, quibus *venire* eleganter dicuntur bona, quae aut heredes cernimus, aut forte accipimus Cic. pro Cluent. *Res mihi venit hereditate*. Idem. III. Verrin. *Hereditas mihi venit a patre*. Mart. *Hereditas tibi trecenta venit*. Flor. II. 20. *Relictae regiis hereditatibus opes, & tota insimul regna veniebant*. GRAEV.

11. *Cui ad tradendam provinciam*] In his verbis non est sensus idoneus. Habuit quidem in Africa & Aegypto potestatem Cleomenes, sed vectigalium, non imperii. Alexandriam autem non aedificavit ipse, verum Dinocrates. Unde suspicor, deesse aliqua in his verbis. SCHEFF.

driam aedificaverat, datur. 12 Confinem huic provinciae Syriam Laomedon Mitylenaeus, Ciliciam Philotas, Philo Illyrios accipiunt. 13 Mediae majori Atropatus, minori socer Perdiccae praeponitur. 14 Susiana gens Scyno, Phrygia major Antigono Phi-

Cleomenes] *Dinocrates* dicitur Valerio Maximo I. 5. & Solino cap. 40. Cleomenes autem Africae & Aegypti vectigalibus fuerat praepositus. Curtius IV. 8. 9. BONGARS.

12. *Laumedon*] Infra XV. 4 3. *Laudice* pro *Laodice*. Veteres Latinos *Laumento* pro *Laomedonte* dixisse, docuit nos Josephus Scaliger in Festum, quem vide. In Annal. Taciti XIV. 31. quae *Boodicea*, eadem statim *Bondicea* dicitur, in vita Agricolae *Voadica*, vitiose fortassis: & apud Petronium *Laucoon* pro *Laocoon*. BONGARS.

Ciliciam Philotas, Philo Illyrios accipiunt] Legendum, *Ciliciam Philotas cum filio Illyrio accipiunt*. Fuit enim Philotae filius, cujus mentio est ad hujus libri finem. GLAREAN. Corrupta haec sunt. Lego ex mente Glareani, *Philotas cum filio Illyrio*. Vide Var. Lect. Bongarsii. Ibidem pro *Atropatos*, e Graecis lege, *Acropatus*; ut visum aliis: pro *Scyno* Scaliger legebat *Coeno*. FABER.

13. *Mediae majori Acropatos, minori Alceta, Perdiccae frater praeponitur.*] Mihi haec prorsus suspecta. pro *Mediae* ego legerem *Armeniae*. Ducis hujus nomen non memini me legere. Ceterum hoc loco regiones in occasum numerat, paullo post, quae in ortu sunt. Quare pro *Medis* hic *Armenios* dixi legendum: in sequentibus vero *Medos* pro *Armeniis*, sub Phrataserne. *Syrii* ducis nulla mentio in hac historia, quantum memini. GLAREAN. Legendum ex Arriani VII. *Atropates* lib. VI. Ἀτροβάτης. Is Diodoro Ἀτράπης mendose, pro Ἀτροπάτης. Diligenter hic locus comparandus est cum principio libri XVIII. Diodori Siculi. Videndus & Curtius X. 10. & Appianus Συριακῇ. BONGARS. Juntae: *Atrepatus*, quod propius accedit ad veram scriptionem. Legendum enim *Atropates* ex Arriano, ut bene monuit Bongarsius. GRAEV. Vulgo editur *Acropatos*. Sed quia Arrianus Ἀτροβάτην, & Diodorus Ἀτράπην, vel ut Bongarsius emendandum putat, Ἀτροπάτην vocat; & in quibusdam item Codd. MSS. uti Bongarsius testatur, est *Adtropatos*; itemque in typis expresso Juntarum, ut Graevius testatur, *Atropatus*; omnino, *Atropatos*, vel *Atropatus* legendum censeo. VORST.

Minori socer Perdiccae praeponitur] Freinshemius in Notis ad Curtii X. 10. 1. existimat τὸ *minori* plane expungendum esse; quia Atropatos ille, de quo praedictum, ipse Perdiccae socer fuerit, ut ex Arriani lib. VII. constare possit. Verum quia in antiquioribus typis expressis pro *socer* est *Alceta frater*, τὸ *minori* non expungendum, sed τὸ *socer* potius transponendum, totusque locus legendus sic videtur, *Mediae majori Atropatos socer, minori Alceta frater Perdiccae praeponitur*. VORST.

14. *Scyno*] Auctore magno Scaligero Animadvers. Euseb. ad annum M. DC. XCIII. scribendum, *Coeno*. Fuit autem iste *Coenus* Polemocratis filius, unus ex ducibus Alexandri, Diodoro XVII. 57. Arriano V. Curtio IX. 3. Est purum nomen Macedonicum. Ita enim vocabatur & secundus a Carano, auctore stirpis regiae Macedonum. Apparet vetustissimum mendum fuisse in Justino, quum in ejus descriptore Orosio III. 23. idem extet. Haec ille. Videtur tamen aliud potius nomen reponendum, cum *Coenus* ille prior Alexandro diem obierit. Curtius IX. 3. 32. BERNEC. Juntae: *Cyno*. Quod propius abest ab emendatione Scaligeri, qui restituen-

Philippi filio adsignatur. [15] Lyciam & Pamphyliam Nearchus, Cariam Cassander, Lydiam Menander sortiuntur. [16] Leonato minor Phrygia evenit; Thracia & regiones Pontici maris Lysimacho; Cappadocia cum Paphlagonia Eumeni data. [17] Summus castrorum tribunatus Seleuco Antiochi filio cessit. [18] Stipatoribus regis satellitibusque Cassander filius Antipatri praeficitur. [19] In Bactriana ulteriore, & Indiae regionibus, priores praefecti retenti. [20] Terras inter amnes Hydaspen & Indum Taxiles habebat. [21] In colonias in Indis conditas Pithon Agenoris filius mittitur. Paropamisios, & fines Caucasi

stituendum censet *Coeno*. Sed *Cyno* tuetur Cl. Perizonius Animadvers. Historicis cap. 10. ubi ostendit scriptoribus posterioribus *oe* saepe mutari in *y*, sic pro *Moesia* scribi *Mysia*, pro *Roemetalces* inveniri *Rymetalces*, pro *Poeticus* quod est Sulpitiae gentis cognomen, *Pyticus*. GRAEV.

Phrygia major] Omnino emendandum, *Phrygia major Ant. Phil. filio assignatur, cum Lycia & Pamphylia: Cariam*, &c. ex Diodoro, Appiano, Curtio. Τὸ *cum* mutarunt in *Nearco*, cum uni tot regiones assignari aegre ferrent. Inverso inde ordine legerunt, *Lyciam & Pamphyliam Nearco*. Et mihi quidem ita videtur. BONGARS.

16. *Eumeni*] Vide mox infra XIII. 6. 14. BERNEC.

20. *Terras inter*] *Seras* edidit in Orosio Fabricius, quomodo habet e MSS. nostris unus: ceteri *terras*, quod malo. Nam & urbs Taxila, cui imperabat Taxiles, sive Taxilus, ut eum Strabo vocat, inter Hydaspem & Indum sita est, Arrian. v. Strab. XV. & Taxili regnum suum relictum Diodorus XVII. 86. refert. BONGARS. Juntae quoque cum MS. *Seres*. alii: *sed res:* forte scripserit Justinus *sedes*. Ut superius: *ad novas sedes quaerendas*. & sic frequenter in aliis locis. GRAEV.

21. *Pithon*] Mediam ei datam, Diodorus XVIII. 39. & Curtius X. 10. 7. auctores sunt. BONGARS.

Parapomenos fines Caucasi montis Axiarthes accepit.] Vide num legendum, *Paropamisadas fines Caucasi montis Oxyartes accepit, Daas & Arios Satagenos*. Sic enim lib. XLI. hic auctor hunc ducem nominat. *Scythaeus* dux ignotus. Mox cum inquit *Arthous Pelasgos*, utrumque nomen corruptum puto: ut autem emendandum, hercle nescio, destitutus exemplaribus illibenter gravo lectorem. GLAREAN.

Parapammonis fines] Omnino legendum, *Parapamisios, & fines Caucasi montis, Oxyarches accepit*. Ex Dexippo, & Arriano. Statim post in MSS. legitur, *Cedrosique*. Recte; nam & Graeci non Γεδρώσους tantum, sed & Κεδρώσους vocant. Stephanus: Κέδρωσοι ἔθνος Περσικὸν, &c. VOSS. Juntae: *Parapamisadas & fines*. Unde Vossius: *Paropamisios*. Gronovius probat quod in MS. reperit Bongarsius, *& finem*, hoc est, qui in ultimo Caucasi fine degebant. GRAEV. Optime Vossius, *Paropamisios, & fines Caucasi montis*. Pro *Extarches*, vidit Bongarsius legendum *Oxyartes*, ex Diodoro, unde haec petenda & conferenda. Mox, *Aracossi*. al. *Arachosii*, ut Graeci. Pro *Arches*, *Archon*; sed istos *Pelasgos* ubi terrarum ponemus? In quibusdam MSS. est

casi montis Extarches accepit. [22] Arachosii Gedrosique Sibyrtio traduntur: Drancae & Arei Stasanori. [23] Bactrianos Amyntas sortitur, Sogdianos Scythaeus, Nicanor Parthos, Philippus Hyrcanos, Phra-

Pellagas. Opus est Oedipo. FABER.

Parepammenos fines Caucasi montis Extarches accepit] *Parapammenos* sane & supra XII. 5. 9. legitur. Sed putat tamen Vossius legendum esse, *Paropamisios.* Et in editione Juntina uti Graevius testatur, est *Parapamisadas*, quomodo Diodorus, Arrianus & Curtius eos vocant. Sed & ipsum montis nomen *Parapamisus* in auctoribus istis apparet. Fuitque mons idem qui & Caucasus appellatur, ut ex lib.v. Arriani apparet. Et optime proinde congruit quod apud nostrum sequitur, *fines Caucasi montis;* vel addita copulativa, ut editio Juntina habet, *& fines Caucasi montis.* Pro *Extarches* If. Vossius legendum censet *Oxyarches;* credo quod a Diodoro Sic. vocatur *Oxyartes.* Et affine ei est quod in antiquioribus typis expr. est *Axiarches.* VORST.

Extarches] Ὀξυάρτης Roxanis pater, habet Diodorus XVIII. 3. BONGARS. Vossius, *Oxyarches.* Diodoro convenientius foret *Oxiarthes.* SCHEFF.

22. *Aracossi*] Deerant haec in impressis, quae MSS. agnoscunt & Diodor. Plutarchus in Eumene extremo habet Ἰβυρτίῳ mendose, pro Σιβυρτίῳ. Sed qui hic *Statanor*, Diodoro XVIII. 3. & Arriano lib. VI. est Στασάνωρ. Quae sequuntur, variant ab iis, quae Diodorus scribit. Sed de istis plura ad Curtium. BONGARS. Abr. Ortelius in Thes. Geograph. pro *Aracossi* hic legendum censet *Arachosii*, suffragante Diodoro XVIII. 3. Polyaenus Strategem. lib. IV. in Antigono n. 15. *Sigyrtium* habet pro *Sibyrtio.* BERNEC. Juntae, *Arachosii*, uti legendum olim Ortelius statuit ex Diodoro. Quod firmatur & a Polyaeno. GRAEV. Legendum sine dubio *Arachosii*, ut Codex MS. quem Franc. Fabricius in Notis in Orosium se vidisse testatur, & vetus editio Juntina teste Graevio habent. Sane & Curtius *Arachosios* appellat non semel. At Arrianus Ἀραχωτὰς. VORST. Legendum *Arachosii*, firmante Juntina, & MS. Fabriciano, ut est apud Diodorum & Polyaenum. Vide Graevium, & Vorstium, qui & de ceteris consulendum suadet Freinshemium in Notis ad Curt. X. 10. I. SCHEFF.

Stasanori] Editur vulgo *Statanori.* Et mirum non mutasse Bongarsium, aut Berneccerum, cum scirent non modo ceteros tam Latinos quam Graecos qui hac de re scripsere, *Stasanorem* vocare, sed & veteres quosdam typis expressos codices sic habere, & codicem item MS. optimae notae, quem habuit Franc. Fabricius. VORST. Sane *Stasanor* prae se fert Juntina. GRAEV.

23. *Bactrianos Amyntas sortitur*] Adscribam, quomodo locum hunc legendum censeat Freinshemius in Notis ad Curtii X. 10. I. *Bactrianos Amyntas sortitur; Sogdianos Philippus, Stagnor Parthos; Hyrcanos Phratafernes; Armenios Tlepolemus: Persas Peucestes; Babylonios Archon Pellaeus; Arcesilaus Mesopotamiam.* Causae vero hujus lectionis ex ipsius ejus Notis cognoscantur. VORST.

Sogdianos Scythaeus, &c.] MS. Voss. I. *Sordianus sulceos stagnos parcos.* Alter, *Socdianos sulceos staganos parthos.* Lege, *Sogdianos Solius Stasanor, Parthos* &c. Hanc lectionem confirmat Diodor. Sic. XVIII. p. 648. Τὴν Βακτριανὴν καὶ Σογδιανὴν Στασάνορι τῷ Σολίῳ. &c. & Photius Biblioth. LXXXII. ex Dexippo. Στασάνωρ ὁ Σόλιος. Ceterum paulo post Palmerius in Exercit. pag. 139. ex Arriano, & Diodoro legit, *Phrataphernes Armenios, Tlepolemus Carmanos, Persas Peucestes, Babylonios Archon*

Phrataphernes Armenios, Tlepolemus Persas, Peucestes Babylonios, Archon Pelasgos, Arcesilaus Mesopotamiam. 24 Cum haec divisio, veluti fatale munus singulis contigisset, ita magna incrementorum materia plurimis fuit: 25 siquidem non magno post tempore, quasi regna, non praefecturas divisissent; sic reges ex praefectis facti, magnas opes non sibi tantum paraverunt, verum etiam posteris reliquerunt.

CAP. V. 1 Dum haec in Oriente aguntur, in Graecia Athenienses & Aetoli bellum, quod jam vivo Alexandro moverant, summis viribus instruebant. 2 Causae belli erant, quod reversus ab India Alexander epistolas in Graeciam scripserat, quibus omnium civitatium exsules, praeter caedis damnati,

Archon Pellaeus. GRONOV.

Tleptolemus Persas] Juntae, *Neoptolemus Persas*. cap. 6. hujus libri: *Adjutores ei dantur cum exercitibus frater Perdiccae Alcetas, & Neoptolemus*. GRAEV. Antiquiores typis expressi, inque his Juntinus, uti Graevius testatur, *Neoptolemum* vocant. Neque aliter in cod. aliquo MS. est, quem Bongarsius vidit. VORST.

Archos] Diodorus XVIII. 3. Ἄρχων. Et pro *Arcesilaus*, quod & Diodorus, & Veteres uno excepto omnes agnoscunt, Fabricius in Orosio legit *Arcelaus*. BONGARS MS. *Archous*. Juntae, *Arthous*. & pro *Arcesilaus* iidem *Arcelaus*, ut Fabricius ad Orosium. GRAEV. Pro *Archos*, non dubito legendum esse *Archon*, ut est apud Diodorum. Sed & pro *Pelasgos* legendum esse *Pellaeus*, uti vult Freinshemius, perquam verisimile idem reddidit in Notis ad praedictum locum Curtii. VORST.

24. *Cum haec divisio*] Forte legendum, *cum hac divisione*. GRONOV.

Incrementorum materia] Miror Vett. omnes pro *materia* habere *memoria*. *Praefecturas* vocat Satrapias. Σατράπας Persis; Latinis *praefectus* dicitur. BONGARS.

CAP. V. 1. *Athenienses & Aetoli*] Lamiacum bellum, de quo Diodorus XVII. 87. & XVIII. 8. & Strabo lib IX. Meminit & Plutarchus in Pyrrho cap. 1. & 10. & Demosthene cap. 38. & Pausanias Atticis Ita appellatum, quod ad Lamiam, in quam se receperat Antipater, gestum sit. Justinus aut memoria lapsus aut alios sequutus auctores, *Heracleam* pro Lamia vocat. BONGARS.

2. *Epistolas*] Quarum exemplum est in Diodoro XVIII. 8. BERNEC.

Praeter caedis damnati] Ita Sallust. in bello Catilinario *Praeter* pro *nisi*. FABER. Antiquiores typis expressi, *damnatos*. Sed mutavit Bongarsius; credo, quod in MSS. aliter reperiret. Ita vero *praeter* non pro praepositione, sed pro adverbio habendum, & pro *praeterquam* positum fuerit. VORST. MSS. habent *damnatis*, quae lectio forte videri potest vera, hicque reponenda. Locus certe Sallustii, qui affertur a Freinshemio pro lectione vulgata, cam nihil juvat, quoniam & ipse in nonnullis corruptus. Optimae editiones ita habent, *caeteraeque multitudini diem statuit, ante quam*

liceret

ti, restituebantur. [3] Quae recitatae praesente universa Graecia in mercatu Olympiaco magnos motus fecerunt: [4] quod plurimi non legibus pulsi patria, sed per factionem principum fuerant, verentibus iisdem principibus, ne revocati potentiores in republica fierent. [5] Palam igitur jam tunc multae civitates libertatem bello vindicandam fremebant. [6] Principes tamen omnium Athenienses & Aetoli fuere. [7] Quod cum nuntiatum Alexandro esset, mille naves longas sociis imperari praeceperat, quibus in Occidente bellum gereret; excursurusque cum valida manu fuerat ad Athenas delendas. [8] Igitur Athenienses, contracto triginta millium exercitu, & ducentis navibus, bellum cum Antipatro, cui Graecia sorte evenerat, gerunt; eumque detrectantem praelium, & Heracleae urbis moenibus tuentem se, obsidione cingunt. [9] Eodem tempore Demosthenes, Atheniensis orator, pulsus patria ob crimen accepti ab Harpalo auri, qui crudelitatem Alexandri

liceret sine fraude ab armis discedere, praeter rerum capitalium condemnatis. Quia tamen in his verbis Sallustii *τὸ condemnatis* regitur a verbo *liceret*, non a *praeter*, quod cum sit adverbium, casum regit nullum; apud nostrum vero verbum est *restituebantur*: itaque aut in respectu illius servanda lectio vulgata, quoniam primum casum postulat, aut facta praepositione ex adverbio legendum non *damnatis*, sed *damnatos*, quod & veteres impressi quidam habent. SCHEFF. Nullum plane discrimen inter Sallustii & Justini locutionem. Nam *condemnatis* ibi neque pendet a *praeter*, ut hic *damnati*. Si licet dicere, *nulli licet hoc facere praeter condemnato*: licet utique & dicere, *omnes restituuntur praeter damnati.* Eadem est ratio. Nimirum *praeter* ponitur nonnunquam pro praeterquam, ut cap. seq. *ut nihil hostis victor suarum rerum, praeter incendii spectaculo frueretur.* GRAEV.

Caedis damnati] Et *ἱερόσυλοι.* Diodor. BONGARS.

8. *Heracleae urbis*] Cum multae sint Heracleae, ne uno quidem verbo hujus urbis locum indicat. Ego quidem credo eum loqui de ea Heraclea, quae ad Oetae montis radices est, non ita longe a Thermopylis, quam oppido eleganter describit Livius lib. VI. dec. IV. Et nisi fallor eam Ptolemaeus Phthiotidis Heracleam facit. Eandem M. Attilius Glabrio e manibus Aetolorum ceperat olim, post 136. annos, aut circiter, GLAREAN.

Heracleae] Imo *Lamiae*, quae Thessaliae urbs est. BERNEC.

9. *Harpalo*] MSS. *Harpago.* Librarios in errorem induxit Astyagis Harpagus, de quo I. 4. 6. De hoc lege supra notatos: & emenda Eusebii Chronicum, in quo legitur, *Harpalus fugit in Asiam*, scribe *ex Asia*. De Demosthenis exsilio

lexandri fugerat, quod civitatem in ejusdem Alexandri bellum impelleret, forte Megaris exsulabat: [10] qui ut missum ab Atheniensibus Hyperiden legatum cognovit, qui Peloponnenses in societatem armorum sollicitaret, secutus eum, Sicyona, Argos & Corinthum, ceterasque civitates, eloquentia sua Atheniensibus junxit. [11] Ob quod factum missa ab Atheniensibus obviam nave, ab exsilio revocatur. [12] Interim in obsidione Antipatri, Leosthenes, dux Atheniensium, telo e muris in transeuntem jacto occiditur. [13] Quae res tantum animorum Antipatro dedit, ut etiam vallum rescindere auderet. [14] Auxilium deinde a Leonato per legatos petit: qui cum venire cum exercitu nuntiatus esset, obvii ei Athenienses cum instructis copiis fuere, ibique equestri praelio gravi vulnere ictus exstinguitur. [15] Antipater, tametsi auxilia sua videret victa, morte tamen Leonati laetatus est: quippe & aemulum sublatum, & vires ejus accessisse sibi gratulabatur. [16] Statim igitur exercitu ejus recepto, cum par hostibus etiam praelio videretur, solutus obsidione, in Macedoniam concessit. [17] Graecorum quoque copiae, finibus Graeciae hoste pulso, in urbes dilapsae.

CAP. VI. [1] Interea Perdicca, bello Ariarathi regi

---

lio videndus Plutarchus in vita cap. 36. & Pausanias in Corinthiacis. BONGARS.

Quod civitatem in ejusdem Alexandri bellum impelleret] Legendum *quo*, hoc est, *ut*. Causam enim largitionis auctor exponit. FREINSH. Vix dubitandum, quin cum Freinshemio legendum sit *quo*: ut notetur finis propter quem aurum receperit ab Harpalo. VORST. Mallet Freinshemius legere *quo* Sed forsitan nil mutandum. Terent. in Phorm. v. Sc. 8.

Vis' primum hodie facere, quod ego gaudeam, Nausistrata,
Et quod tuo viro oculi doleant?

Hic *facere, quod* est *facere id, ob quod.* quomodo & apud nostrum, *auri, quod* est, *auri ejus, ob quod.* Adde Scioppii & Mariangeli Auct. ad Sanct. p. m. 45. SCHEFF.

14. *Equestri praelio*] Ducibus Antiphilo & Menone Thessalo. Plutarch. in Phocione cap. 33. Diodorus XVIII. 15. BONGARS.

CAP. VI. 1. *Ariarathi*] Regnabat is in Cappadocia: Diodorus XVIII. 16. Plutarchus in Eumene cap. 7. Erat enim Cappadocia Eumeni dicta, non data. Probus. Quae hic de Cappadocibus narrantur, ea Diodorus XVIII. 22. de Isauriis refert: a quo & eorum, quae sequuntur, plenior narratio petenda est. BONGARS.

regi Cappadocum illato, praelioque victor, nihil praemii praeter vulnera & pericula retulit: [2] quippe hostes ab acie in urbem recepti, occisis conjugibus & liberis, domos quisque suas cum omnibus copiis incenderunt. [3] Eodem congestis etiam servitiis, & semet ipsi praecipitant, ut nihil hostis victor suarum rerum, praeter incendii spectaculo frueretur. [4] Inde, ut viribus auctoritatem regiam adquireret, ad nuptias Cleopatrae, sororis Alexandri Magni, & alterius

BONGARS. Angl. una voce auctius, *bello innoxio Ariarathi.* SCHEFF. Justinus confundit hic bellum Cappadocium cum Isaurico. Hoc enim Isauricum fuit, ut constat ex Diod. Sic. XVIII. 22. *Innoxio* Justino quoque legitur. GRAEV

2. *Quippe hostes* &c.] Non absimilia desperatae rabiei hujus & inhumanae necessitatis exempla referunt, Xenophon lib. IV. Expedit. Cyri, de Taochoris: Polybius XVI. 16. de Abydenis: Liv. XLI. II. 4. de Istris: Plutarchus in Bruto cap. 46. de Xanthiis in Lycia: Appianus in Illyric. de Metulliis: Livius XXI. 14. de Saguntinis: & XXVIII. 22. de Astapensibus: Florus II. 15. 28. de Carthaginiensibus: & II. 18. 26. de Numantinis. Judaeos quoque templum Hierosol. & flagrantem urbem laetis vultibus adspexisse, quod ita nihil essent hostibus relicturi, scribit Josephus VI. Bell. Jud. 38. BERNEC.

Copiis] Hoc est, annona seu commeatu. Tacitus XV. Annal. 16. *Parthi inopes copiarum.* Et Germ. cap. 30. *Catti militem supra arma ferramentis quoque & copiis onerant.* Caesar II. Bel. Gal. 10. *Domesticis copiis rei frumentariae uti.* BERNEC.

3. *Eodem congestis etiam servitiis & semet ipsos praecipitant*] Elegantius & rotundius Juntae: *Eodem congestis etiam servitiis semet ipsi praecipitant.* Sic malunt veteres loqui, quam quod vulgo nunc placet, *semet ipsos.* Bene quoque Juntae XVI. 4. *Proinde consulant sibi ipsi.* Ubi vulgati libri, *sibi ipsis.* GRAEV.

Eodem congestis etiam servitiis.] Hoc non intelligo. Quid enim hic *congerere servitia?* num servos & mancipia eo modo, ut aliam suppellectilem, gestare, ac in ignem conjicere potuerunt. At quomodo fieri hoc potuit? In quibusdam impressis pro *servitiis* legitur *opibus.* Num scribendum: *Eodem congestis etiam opibus, servitia & semet ipsos praecipitant?* Nam *copiae*, de quibus praecedit, annonam significant. SCHEFF.

Spectaculo frueretur] Plerique MSS. mei, ut etiam in uno exstare profitetur Bongarsius, *spectaculum frueretur*, ut IX. 7. 12. de Olympiade dixit, si MSS. credimus, *ultionem potita.* & XII. 7. 10. *Regnum Indorum potitus.* vide notas Bongarsii ad I. 2. 10. MOD. Modius plerosque MSS. suos dicit habere, *spectaculum frueretur:* ut etiam in uno profitetur extare Bongarsius: & congruit praecedenti *nihil.* BERNEC. Quia codices quidam MSS. ut Bongarsius & Modius testantur, habent *spectaculum*; & alia quarti casus vox antecedit: puto *spectaculum* & legendum esse. Neque vero ista verbi *frui* cum casu quarto constructio sine exemplo est. Plautus Asin. *Fruitur hanc alternas noctes.* Et verbum similis constructionis *vesci* ipse noster XLIV. 4. II. cum casu quarto construit. Sed & propter τὸ *praeter*, nisi pro adverbio habendum hoc sit, sic ut dixi legi possit. VORST.

4. *Auctoritatem regiam*] Vide supra notam ad I. 10. 14. BERNEC.

10. *Alio*

alterius Alexandri quondam uxoris, non adſpernante
Olympiade matre ejus, intendit: [5] ſed prius Anti-
patrum ſub adfinitatis obtentu capere cupiebat. [6] Ita-
que fingit ſe in matrimonium filiam ejus petere,
quo facilius ab eo ſupplementum tironum ex Mace-
donia obtineret. [7] Quem dolum praeſentiente An-
tipatro, dum duas eodem tempore uxores quaerit,
neutram obtinuit. [8] Poſt haec bellum inter Anti-
gonum & Perdiccam oritur. [9] Antigono Crateros
& Antipater auxilium ferebant; qui, facta cum A-
thenienſibus pace, Polyperchonta Graeciae & Ma-
cedoniae praeponunt. [10] Perdicca, alienatis rebus,
Aridaeum, & Alexandri Magni filium in Cappado-
cia, quorum cura illi mandata fuerat, de ſumma
belli in conſilium abhibet. [11] Quibuſdam placebat
bellum in Macedoniam transferri, ad ipſum fontem
& caput regni, ubi & Olympias eſſet mater A-
lexandri; [12] non mediocre momentum partium, &
civium favor, propter Alexandri Philippique nomi-
na: [13] ſed in rem viſum eſt ab Aegypto incipere,
ne in Macedoniam profectis, Aſia a Ptolemaeo oc-
cuparetur. [14] Eumeni, praeter provincias, quas ac-
ceperat, Paphlagonia, & Caria, & Lycia, & Phry-
gia adjiciuntur. [15] Ibi Crateron & Antipatrum op-
periri jubetur: adjutores ei dantur cum exercitibus
frater

10. *Alienatis rebus*] Id eſt, mutato priori rerum ſtatu, inquiunt. Verum ego vellem exemplum ſimilis locutionis videre apud alium aliquem probatum ſcriptorem. Suſpicor ſcripſiſſe potius Juſtinum, *alienatis reliquis*, ſcriptioni vulgatae autem praebuiſſe occaſionem compendium, quo vocabulum *reliquis* fuit notatum. SCHEFF. *Alienatis rebus* eſt remotis omnibus aliis curis & negotiis, pro quo Terentius dixit *relictis rebus*, Andr. *Herus operam rebus relictis dari juſſit.* Sic Juſtinus XVIII. 3. *Cum velut occiſos alienaſſet.* h. e. removiſſet e medio. GRAEV.

14. *Paphlagonia, & Caria, & Lycia, & Phrygia*] Ex his nominibus duo in accuſandi caſu legenda ſunt, reliqua tria nominandi caſu, expuncta conjunctione & ante *Caria.* Ut totus contextus ita legatur: *Eumeni praeter provincias, quas acceperat, Paphlagoniam ac Cappadociam, Caria, Lycia, & Phrygia adjiciuntur.* Nam ſuperius ipſe Juſtinus dixit, *Cappadocia cum Paphlagonia Eumeni datur.* Pro *Phrygia* tamen *Pamphylia* malim. GLAREAN.

17. *Diſcur-*

frater Perdiccae Alcetas, & Neoptolemus: [16] Clito cura classis traditur: Cilicia Philotae ademta, Philoxeno datur: ipse Perdicca Aegyptum cum ingenti exercitu petit. [17] Sic Macedonia, in duas partes discurrentibus ducibus, in sua viscera armatur; ferrumque ab hostili bello in civilem sanguinem vertit, exemplo furentium, manus ac membra sua ipsa caesura. [18] Sed Ptolemaeus in Aegypto sollerti industria magnas opes parabat: [19] quippe & Aegyptios insigni moderatione in favorem sui sollicitaverat, & reges finitimos beneficiis obsequiisque devinxerat: [20] terminos quoque imperii adquisita Cyrene urbe ampliaverat, factusque jam tantus erat, ut non tam timeret hostes, quam timendus ipse hostibus esset.

CAP. VII. [1] Cyrene autem condita fuit ab Aristaeo, cui nomen Battos propter linguae obligationem

17. *Discurrentibus ducibus*] Etiam hoc supectum mihi est, mallemque *distrahentibus*. Ita Tacit. IV. Ann. 40. *Si matrimonium Liviae, velut in partes, domum Caesarum distraxisset.* & lib. 1. Ann. 4. *Qui rempublicam interim premant, quandoque distrahant.* SCHEFF.

19. *Aegyptios insigni*] τοῖς μὲν ἐγχωρίοις φιλανθρώπως προσεφέρετο &c. συνέτρεχε δὲ καὶ φίλων πλῆθος πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἐπιείκειαν. Diodor. XVIII. 14. apud quem lege, qua ratione Cyrenem acquisierit Ptolemaeus. BONGARS.

20. *Non tam timeret*, &c.] Livius II. 12. 8. *Metuendus magis quam metuens.* BERNEC.

CAP. VII. 1. *Cyrene autem condita*] Vide Herodotum IV. 150. Pausaniam Laconicis & Phocicis, Strabonem lib. I. & XVII. & Excerpta ex Heraclide περὶ πολιτειῶν, & Ammianum XXII. 40. & Callimachi Hymnos, & Eusebium, & Solinum cap. 30. Sallustium Jugurth. 19. 4. & Pindarum Od. IV. Pyth. BONGARS. Adde Stephanum de Urbib. Eustathium in Dionysium pag. 32. b. & maxime Diodorum Siculum IV. 83. BERNEC.

Aristaeo] Hic a Callimacho Hymno in Apollinem *Aristoteles* dicitur, & ab Heraclide, & in MSS. Eusebii libris. BONGARS. Etiam a Scholiaste Apollonii ad IV. 1750. BERNEC. Legendum *Aristotele*, monentibus Bongarsio, Bocharto, Graevio & aliis. SCHEFF.

Battos] MSS. *Bactos*, ut supra XIII. 6. 1. *Ariaractes*, & XV. 4. 13. *Sandrococtus*, duplex *t* in *ct* frequens in vernacula Italorum lingua mutatio. BONGARS. Non est tamen credibile, Italismum in hoc quidem nomine committi. Nam & Graecis auctoribus Cyrenarum iste conditor, Βάττος dicitur. Ovidius in Ibin, *Blaesum* interpretatur, disticho 270.

Conditor ut tardae Blaesus cognomine Cyrrhae.

Sic enim Paulus Leopardus Emend. III. II. versum correxit, pro quo vulgares editiones.

Cognitor

nem fuit. [2] Hujus pater Grinus, rex Therae insulae, cum ad oraculum Delphos, propter dedecus adolescentis filii nondum loquentis, Deum deprecaturus venisset, responsum accepit, quo jubebatur filius ejus Battos *Africam petere, & urbem Cyrenen condere, usum linguae ibi accepturus.* [3] Cum responsum ludibrio simile videretur, propter solitudinem Therae insulae, ex qua coloni ad urbem condendam in

Cognitor ut tarde laesus cognomine Myrrbae.

BERNEC. Non video cur Graecam terminationem retineat, cum paullo post recte *Battus* scribatur. Vera est lectio Juntinae, in qua habetur: *cui nomen Batto fuit.* Vide quae notavi inferius ad XXIX. I. GRAEV.

2. *Cirnus*] Herodoto IV. 150. transpositis litteris Γρῖνος. Facit autem non regis, sed *Polymnesti* filium Battum IV. 155. BONGARS. Ut & Pindarus Od. IV. Pyth. BERNEC. Legendum puto *Crinus*, propterea quod Herodotus lib. IV. Γρῖνον appellat. VORST.

Theramenis] Nomen hujus insulae ceteris omnibus est *Thera*, Spartanorum colonia. quo omnium auctorum consensu moveor, ut pro *Theramenis*, legam *Therae*. unde negligentes librarii primum fecerunt *Therãe*, inde *Therame*, tandem *Theramenis*. BONGARS. & Ortelius Thes. Geogr. in *Thera*. Meminit auctor iterum XXX. 4. I. BERNEC. Vidit Bongarsius & Ortelius legendum, *Therae insulae*. Quod ipsum extat in editione Juntarum, ut nullus in posterum scrupulus sit ulli relictus. Pro *Cirnus* vero legendum esse *Grinus*, qui tamen non ejus pater, sed cognatus fuit, & pro *Aristaeo*, *Aristotele*, ostenderunt viri doctissimi Bongarsius in notis ad hunc locum, Bochartus in Geographia Sacra, & Jonsius de Scriptoribus Historiae Philosophicae. GRAEV. *Therae insulae*, lectio ab omnibus probata & recepta. Mox; *Cirnus*, pro *Grinus*, positum. Dein *Speo*, pro *Hypseo* Vossius, & ita edit. quaedam veteres. Sed vide omnino Scholiasten Callimachi. FABER. Pro *Therae* editur vulgo *Theramenis*. Verum quia *Theramenis*, ut nomen insulae (nam ut viri nomen satis notum est) per se ineptum est; *Therae* vero, ut Bongarsius fatetur, veteres quidam typis expressi, interque hos teste Graevio Juntinus habet, & ceteri item omnes *Theram* eam insulam vocant: cum Bongarsio atque Gronovio ita & legendum censeo. VORST. *Therae* edidit Vorstius, volentibus Ortelio, Bongarsio, Graevio, & aliis. SCHEFF.

Cyrenen] Glossa est. nomen enim urbis non ab oraculo, sed a monte Cyra, aut fabula illa originem habuit. Haec Sebisius. BERNEC. Istud, *Cyrenen*, glossa est, ut acute vidit Sebisius; non enim ab oraculo nomen urbi impositum est; sed a monte Cyra, aut a fabula Cyrenes puellae. Jussus itaque est Battus urbem condere in Africa, hoc tantum; de nomine, nihil respondet oraculum. FABER.

3. *Propter similitudinem Theramenis insulae*] Nihil dicam de varia hujus sive fabulae, sive historiae traditione, ut videre ut apud Herodotum lib. IV. & Strabonem lib. ult. Certe hunc locum corruptum puto, nec, quo pacto emendetur, facile dixerim. Boccatius Florentinus lib. V. Geneal. Deorum cap. 13. legit, *propter solitudinem Coramis insulae*, non minus in obscuro manente sensu. *Theramenis insulae* rur-

in Africam tam vaſtae regionis proficiſci jubebantur, res omiſſa eſt. [4] Interjecto deinde tempore, velut contumaces, peſtilentia Deo parere compelluntur: quorum tam inſignis paucitas fuit, ut vix unam navem complerent. [5] Cum veniſſent in Africam, pulſis accolis, montem Cyram & propter amoenitatem loci, & propter fontium ubertatem, occupavere. [6] Ibi Battos dux eorum, linguae nodis ſolutis, loqui primum coepit: quae res animos eorum, ex promiſſis Dei jam parte percepta, in reliquam ſpem condendae urbis accendit. [7] Poſitis igitur caſtris, opinionem veteris fabulae accipiunt, Cyrenen, eximiae pulchritudinis virginem, a Theſſaliae monte Pelio ab Apolline raptam, perlatamque in ejuſdem montis juga, cujus collem occupaverant, a Deo repletam, quatuor pueros peperiſſe, Nomium, Ariſtaeum, Autochum, Agreum: [8] miſſos a patre Hypſeo, rege Theſſaliae,

rurſus apud hunc auctorem mentio eſt libro XXX. ubi de terrae motu in mari facto. At eo in loco ex Strabone & Plinio *Thera* legendum, non *Theramene*. Nos lectorem duntaxat admonitum volumus, ſi vel apud Graecos vel Latinos aliquid invenerit, quod hunc locum juvare queat, diligenter conſideret. GLAREAN.

4. *Velut contumaces*] Similia Livius II. 36. BERNEC.

5. *Cyran*] Non ignoro nonnullos caſus accuſandi hujus inflexionis ſic formari, ut oſtendi ad Suetonium. Sed hic ſequor jure Juntinam, quae *Cyram* ſcribit, ut & ſtatim, *fontium ubertatem*. GRAEV.

Fontium ubertatem] Angl. ſimiliter. Obſervat tamen Notator in MS. uno legi, *uberem copiam*. An ſcribendum, *fontium uberem copiam*. SCHEFF.

7. *Ab Apolline raptam.*] Vide Callimachum, & ejus Scholiaſten. BONGARS.

Quatuor pueros peperiſſe, Nomium, Ariſtaeum, Authocum, Argaeum.] Aliter Pindarus Od. IX. Pyth. & Diodorus IV. 83. Qui Cyrenes filium unum referunt *Ariſtaeum*: *Nomium* vero & *Agrium* (ita enim legendum, non *Argaeum*, ut hic) Ariſtaei cognomina faciunt, ideo ſic dicti, quod venationi & paſcendo pecori eſſet addictus. Nam *ἀγρεὺς* eſt *venator*, & *νόμιος* a *νέμειν*, *paſcere*, dicitur. BERNEC.

Ariſtaeum] Cujus Salluſtium mentionem feciſſe, indicat Servius in Virgil. I. Georg. Quare apud Probum Catholicis Salluſtii fragmentum ita leg. arbitror. *Apollinis F.* (id eſt filius, vulgo *filia*) *&* *Cyrenes*; ut Ariſtaeum intelligat. BONGARS.

8. *A patre Speo*] E Diodoro Siculo lib. IV. & Apollonii Schol. patebit, legendum eſſe *Hypſeo*, non *Speo*. Apum quoque, & mellis uſum inveniſſe, teſtatur idem Scholiaſtes. Videſis etiam Heraclidem Ponticum in Ceorum Republica. VOSS. Juntae: *Hypſeo*. Et ſic legendum eſſe ex Diodoro Siculo & Apollonii Scholiaſte pridem obſervavit Iſaacus Voſſius. GRAEV. Mirum quod

Bon-

liae, qui perquirerent virginem, loci amoenitate captos, in iisdem terris cum virgine resedisse: [9] ex his pueris tres adultos in Thessaliam reversos, avita regna recepisse: [10] Aristaeum in Arcadia late regnasse, eumque primum & apium & mellis usum & lactis ad coagula hominibus tradidisse, solstitialisque ortus

Bongarsius maluit *Speo*, cum sciret antiquiores typis expressos Juntarum, Becharii, aliosque habere *Hypseo*, ut a Diodoro Sic. & Scholiaste Apollonii is vocatur. Si maxime in codd. MSS. repererit *Speo*, non video tamen cur istos codices hic debuerit sequi. Siquidem veteres illi typis expressi qui aliter habent, codices MSS. utique referunt. Notum quoque, quam codd. MSS. in manifestis mendis non raro congruant. Quae etiam causa fuit, quod non paucis locis ipse Bongarsius, non codicum MSS. sed typis expressorum auctoritatem secutus est VORST.

9. *Recepisse*] Ita MSS. referente in Var. Lect. & probante Bongarsio. Sed editi, *cepisse*. BERNEC.

10. *Aristaeum in Arcadia*] Virgilius Georgic. IV. 283.

Arcadici memoranda inventa magistri.

Hic ob tot merita generi humano praestita, in numerum deorum receptus est: quem proinde Virgilius, inter ceteros invocat Georg. I. 14. Ceterum auctorem colligendi mellis alium, Gargorem Curetum regem, ipse Justinus XLIV. 4. 2. refert. De inventis Aristaei Pausanias X. 4. 59. m. adde Plin. XIV. 4. 10. BERNEC.

Lactis ad coagula] Val. Acidalius ad Velleium II. 130. 8. rescribit, *lactis adeo coagula.* quod verius, dubitare nemo potest, qui & sensum & litteras intentius aspicit. BERNEC. MS. *ac coaguli*, male; cum enim docuisse lactis usum non dicit Justinus, quippe esset falsum & contra omnem antiquitatem: sed ostendisse hominibus, qua arte coagulum ex lacte confici conformarique posset. Addere & hoc visum est ad superiora. Non docuit usum lactis, non docuit usum mellis; nam Jupiter pater ille hominumque, deumque, melle nutritus est ac lacte, sic enim Theologi, id est Poëtae Graecorum, canunt; Ergo aliud docuit Aristaeus, scilicet coagulum fieri ex mixtura, seu, ut G[illegible]ci vocant, cramate mellis & lactis. Hunc locum a nemine hactenus intellectum arbitror. FABER. Emendant, *& lactis adeo coagula.* Sed particulae *adeo* hic locus vix conveniens videtur, sive per *etiam*, sive alio modo explices. In MSS. est *ac coaguli*, in editis quibusdam *& coaguli*, quare arbitror, Justinum scripsisse, *ut lactis & coaguli.* Subaudiendum autem, *usum tradidisse.* SCHEFF. Olei quoque usum reperisse Aristaeum auctor est Aristoteles apud Scholiasten Theocriti ad Idyllium V. 53. ubi narrat nymphas nutrisse Aristaeum & docuisse olei & mellis colligendi usum, Aristotele teste. Ceterum pro *lactis ad coagula* scribitur in Juntina *lactis coagulandi*, quod longius recedit a vestigiis ceterorum librorum, quos sequuntur merito editores. *Lactis usus ad coagula*, est ratio lactis coagulandi, & ex coagulo caseos premendi. Nam butyrum veteribus Graecis & Romanis fuit ignotum, ut constat ex scriptoribus rei rusticae, qui illius conficiendi nullam faciunt mentionem, & vetustissimis Graecorum scriptoribus, qui Scythas lac hac ratione coagulare tradunt, & quod eius nomen ignorabant, *butyrum* vocant ἔλαιον γάλακτος, *oleum lactis*, de quo

ortus sideris primum invenisse. 11 Quibus auditis, Battos, virginis nomine ex responsis agnito, urbem Cyrenen condidit.

CAP. VIII. 1 Igitur Ptolemaeus hujus urbis auctus viribus, bellum in adventum Perdiccae parabat. 2 Sed Perdiccae plus odium arrogantiae, quam vires hostium nocebant; quam exosi etiam socii, ad Anti-

quo alibi plura. GRAEV.

Solstitialesque ortus sideris &c.] Atqui nusquam mihi lectum est, solstitia invenisse Aristaeum. Quod si esset, ne sic quidem ita recte exprimeretur. Solstitia enim invenisse ac primum observasse diceretur. Aristaeum reperio primum observasse ortus sirii sive caniculae, & Ceos docuisse ad ejus ortum attendentes, ei sacrificare. De hoc inter omnes convenit. Ut idem narretur a Justino, puto in eo corrigendum; *& solstitialis ortus sideris*. Per *solstitiale sidus* putem intelligi *sirium*, quia non longe post solstitium oritur: & *solstitium* veteres non pro puncto ipso quo committitur, interdum acceperunt: sed & totum mensem ei tempori dederunt. Poterat etiam legi: *Solstitiales ortus sirii*. SALMAS.

Sideris] Hoc est, Solis, ἐξαιρέτως. quo significatu Plinius Panegyr. cap. 29. *Quod terra genuit, quod sidus aluit, quod annus tulit*. Et cap. 80. *velocissimi sideris more, omnia invisere* &c. Adde Lipf. lib. 11. Physiol. Stoïc. Differt. 12. BERNEC. Salmasius olim Grotio dixit existimare se scriptum a Justino fuisse, *Solstitialisque ortus sideris*, & per *sidus Solstitiale* intelligi *Sirium*, qui non longe post solstitium oritur; Itaque & posse legi etiam *Sirii* pro *sideris*. FABER.

11. *Quibus auditis, Battus, virginis nomine ex responsis agnito, urbem Cyrenen condidit.*] Hunc vero locum esse corruptum nemo usque adhuc suspicatus fuit, & sic est tamen. Primum, illud falsum, Battum puellae nomen ex responsis cognovisse; Idque satis ostendunt haec verba (*quibus auditis*) Ergo haec vetus fama in ore Afrorum erat. Dein apertissime dixit Justinus superius, *Cum venissent in Africam*, &c. *opinionem veteris fabulae accipiunt*; (quaenam illa fabula erat?) *Cyrenen eximiae pulcritudinis virginem*, &c. Itaque error hoc in loco sit necesse est, at non ille quidem Justini, sed eorum qui, cum sensum scriptoris minus intelligerent, & mancam ac mutilam esse sententiam existimarent, hanc vocem (*agnito*) necessariam esse putarunt, illamque bellissime addiderunt; quae tamen hinc prorsus deturbanda est, & locus sic legendus, sic explicandus, (*Battus virginis nomine ex responsis urbem Cyrenen condidit.*) Condidit urbem ex responsis, id est, ut oraculum jusserat, urbem exstruxit, (neque hoc melius & magis Latine possis dicere, *ex responsis*, ut *ex senatus consulto*, *ex sententia senum*, & alia id genus apud bonos scriptores.) Urbem autem illam condidit, sed quo, aut cujus nomine? Virginis nomine. Illud itaque, *agnito*, funditus delendum est. FABER. Faber delet vocem *agnito*. Suspicor in illo, esse mendum, & pro eo scribendum aliud quid, quod nunc non occurrit. SCHEFF.

Battus] Cujus posteri per ducentos annos ibi regnum tenuerunt, quod semper a patre descendit ad filium, sic tamen ut Batti & Arcesilai alternis dicerentur. Vide Valesium ad Excerpta Peiresciana Diodori Siculi p. 40. GRONOV.

CAP. VIII. 2. *Odium arrogantiae*] Ci-

Antipatrum gregatim profugiebant. [3] Neoptolemus quoque in auxilium Eumeni relictus, non solum transfugere, verum etiam prodere partium exercitum voluit. [4] Quam rem cum praesensisset Eumenes, cum proditore decernere praelio necesse habuit. [5] Victus Neoptolemus ad Antipatrum & Polyperchonta profugit; hisque persuadet, ut, continuatis mansionibus, laeto ex victoria & securo fugae suae Eumeni superveniant. [6] Sed res Eumenen non latuit. Itaque insidiae in insidiatores versae: & qui securum adgressuros se putabant, securis in itine-

Cicero Divinat. in Caecil. cap. 13. *Omnis arrogantia odiosa est*, in tantum quidem, ut ea unica, *contubernalis* sit *solitudinis*, (ἡ αὐθάδεια ἐρημίᾳ ξύνοικος) ut cum Platone censet Imp. Manuel Praecepto educat. reg. 52. Pulchre Latinus Pacatus Panegyr. cap. 20. m. Apud Thucydidem I. 22. 13. nostro simillimum est exemplum Pausaniae, cujus arrogantia socii Spartanorum offensi, plerique ad Athenienses transierunt. De Prisco item Euagrius lib. VI. Eccles. Hist. cap. 4. Bernec. In MSS. legitur, *odium & arrogantia*, unde adducor, ut lectionem veram apud Justinum putem esse, *odium ex arrogantia*. Scheff.

Gregatim profugiebant] Lege *certatim*, non *gregatim*. Sic XI. 6. 14. *Certatim ad Seleucum deficiunt*. XXII. 8. *Certatim ei se tradunt*. Sic optimi quique loquuntur. Faber.

3. *Prodere partium exercitum voluit.*] Nob. Peyraredus legebat, *partem exercitus*, idque a sequentibus confirmari ajebat. Judicet lector. Voss.

5. *Polyperchonta*] Imo *Crateron*. Vide mox notam ad num. 7. Bernec.

Mansionibus] C. Major in edit. Colon. *transitionibus* mallet. non bene. *Mansiones* Plinio XII. 14. Suetonio Tit. 10. 3. Lampridio in Alex. Sev. cap. 48. &c. sunt habitationes, ad quas viatores interventu noctis se recipiunt. Σταθμοὺς τῆς ὁδοιπορίας appellat Herodianus in fine libri II. Außspann/ Nacht-lager. Hinc *mansionarius* apud Hincmarum, qui Graecobarbare διηγουμένους, quasi τὰς μονὰς, hoc est, *mansiones dirigens*, nobis ein Forirer/ metator. Sunt qui has aetate posteriori, *mutationes* (ἀλλαγὰς) dictas putent. Sed differunt, quod isthic quiescitur & pernoctatur: hic equi aut jumenta mutantur, ut ostendit V. C. Casp. Barthius Advers. XLV. 5. pr. Eadem est haec phrasis auctoris cum istis. Liv. XXVIII. 19. 5. *Quintis castris ad Illiturgim pervenit*. Curt. IV. 9. 24. *Undecimis castris pervenit ad Euphratem*. Lucan. V. 374. *Decimis castris*. Idem.

6. *Sed res Eumenen non latuit.*] Nescio, an praeferri debeat, quod in MS. reperitur, *Eumeni*. Vide Voss. de Constr. cap. 35. Scheff. Sane si ceteri libri consentirent, aut hic ceteris esset vetustior, *Eumeni* praeferendum esset *Eumenem*: Sicut enim Latine dicitur *haec res patet mihi*, sic & *haec res latet mihi*, Et sic Tullius & optimi quique sunt locuti. Cum vero legitur *haec res latet me*, est Graecismus. τοῦτο λανθάνει με. Graev.

Securis in itinere, & pervigilio noctis fatigatis occursum est.] Hic quoque maculam eluendam habeo. Lege,

itinere, & pervigilio noctis fatigatis occursum est. 7 In eo praelio Polyperchon occiditur. 8 Neoptolemus quoque cum Eumene congressus, diu mutuis vulneribus acceptis colluctatus est; in summa victus occumbit. 9 Victor igitur duobus praeliis continuis Eumenes, adflictas partes transitione sociorum paullulum sustentavit. 10 Ad postremum tamen, Perdicca occiso, ab exercitu hostis cum Pithone, &

Lege, *securis iis, & itinere & pervigilio noctis fatigatis occursum est.* FABER. Ratio orationis postulat quid tale. Mallem, *iis securis in itinere.* SCHEFF.

Et pervigilio noctis] Est ex impressis, qui habent *& pervigilia.* Unde cogitandum, num legendum fuerit, *& per vigilia.* Nam veteres *vigilium* dixere. Unde *pervigilium*, quod occcurrit saepe. IDEM.

7. *In eo praelio Polyperchon occiditur*] Hoc loco Polyperchon occiditur; sequente vero libro Macedoniam redire scribitur. Nisi igitur sit hysteron proteron, quo pacto locus excusari queat, nescio. Ad finem autem hujus libri Eumenes hostis declaratur cum tribus hisce, Phytone, Illyrio & Alceta fratre Perdiccae, idem postquam Perdicca ab exercitu caesus est, Argyraspides enim occiderant eum, ut Eumenes sequente libro ipsis exprobrat. Distinguendum igitur est post *exercitum*, & totus locus ita legendus est: *Ad postremum tamen, Perdicca occiso ab exercitu, hostis cum Phytone, Illyrio, ac Alteta fratre Perdiccae appellatur* (sc. Eumenes) *bellumque adversus eos Antigono decernitur.* GLAREAN.

Polyperchon] *Crateros* legendum esse, praeterquam ex Diodoro XVIII. 30. Plutarcho in Eumene c.9. & Probo in Eumene, etiam ex lib.XIV.5.1. constat. *ut Polyperchonta a Graecia redire in Macedoniam cognovit.* non igitur hoc praelio ceciderat, quamvis eandem illam lectionem sequutus sit Orosius III. 23. BONGARS.

Craterum etiam hujus libri Prologus habet: quo minus est de hac emendatione dubitandum. BERNEC. Ipsum Trogum non de *Polyperchonte*, sed de *Cratere* tunc occiso scripsisse ex vetere Prologo hujus libri scire licet. Habet enim sic, *Bellum quo Eumenes Neoptolemum & Craterum occidit.* Vix tamen adducor ut credam in ipso Justino mendum esse, & pro *Polyperchon* legendum esse *Craterus.* Video enim *Polyperchontis* nomen & antecedere, atque ita in capite hoc bis apparere; & Orosium quoque, qui, ut notum, Justinum exscripsit, non aliter habere. Fuerit igitur lapsus memoriae, & quidem crassior. Proxime enim sequentis libri c. 5. de Polyperchonte tanquam adhuc vivo scribit; eum videlicet a Graecia rediisse in Macedoniam. VORST.

10. *Ad postremum tamen Perdicca occiso ab exercitu hostis cum Pithone & Illyrio*] Argyraspides enim Perdiccam occiderant, ut Eumenes sequente libro ipsis exprobrat. Distinguendum igitur est post *exercitum*, & totus locus ita legendus est: *Ad postremum tamen Perdicca occiso ab exercitu, hostis cum Phytone, Illyrio, ac altero fratre Perdiccae appellatur* (*Eumenes*) *bellumque adversus eos Antigono decernitur.* GLAREAN.

Perdicca occiso] De hujus morte, dissentientes opiniones Diodori XVIII. 36. & Probi in Eumene, vide apud ipsos auctores. Vide & Pausaniam Atticis, & Orosium III. 23. BONGARS.

Phitone

& Illyrio, & Alceta fratre Perdiccae appellatur: bellumque adversus eos Antigono decernitur.

Phitone & Illyrio] Horum non meminit Diodorus. Plutarchus vero & Appianus in Syriaca Historia Eumenem solum commemorat. *Phiton* is est, qui supra XIII. 4. 21. *Pithon*, Diodoro XIX. 95. Πίθων. BONGARS.

Pithone] Ita scribendum; non *Phitone*, aut *Phytone*, ut vulgo editur. Legitur ita & supra XIII. 4. 21. nec non & apud Curtium X. 10. 7. Et Diodoro item XIX. 95. est Πίθων. VORST. Juntina: *Cum Phyloxene & Illyrio*. GRAEV.

LIBER XIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Eumenis in bello adversus Antigonum prudentia & fortitudo.*

2 *Idem praelio victus obsidetur, liberatur, ad Argyraspidas decurrit, eosque ad suas partes pertrahit.*

3 *Dum Argyraspides Eumenis imperia contemnunt, hostium virtute superantur; & deinde eum hosti prodere parant.*

4 *Eumenis captivi ad Argyraspidas oratio, qua petit, ut sibi inter eos mori liceat. Petitione frustratus, proditorum capita devovet, & Antigono vinctus traditur.*

5 *Cassander Aridaei vices gerens, Graeciae civitates opprimit, & in Macedoniam adversus Olympiada proficiscitur.*

6 *Olympias fugit, obsidetur, victori Cassandro se tradit; cujus jussu interficitur.*

CAPUT I.

Eumenes, ut Perdiccam occisum, se hostem a Macedonibus judicatum, bellumque Antigono decretum cognovit, ultro ea militibus suis indicavit, [2] ne fama aut rem in majus extolleret, aut militum animos

CAP. I. 1. *Eumenes*] Legenda ejus vita apud Plutarchum & Probum. Historiae autem series petenda est e Diodoro. BONGARS.

2. *Ultro ea militibus suis* &c.] Ita Galba, quasdam defecisse legiones, ultro suis asseverat, *ne dissimulata seditio in majus crederetur.* Tacit. I. Hist. 18. qui & III. Histor. 54. Vitellium arguit, quod fractis apud Cremonam rebus, stulte cladem dissimulando, & laeta omnia fingendo, *remedia potius malorum, quam mala distulerit: cum confitenti consultantique superfuturae adhuc fuerint spes viresque.* Adde exemplum Niciae apud Thucyd. VII. 2. 17. Caesaris apud Sueton. 66. 1. Senecae

mos rerum novitate terreret; [3] simul ut, quomodo circa se animati essent, cognosceret, sumturus consilium ex motu universorum. [4] Constanter tamen praefatus est, *si cui haec terrori essent, habere eum discedendi potestatem.* [5] Qua voce adeo cunctos in studium partium suarum induxit, ut ultro bellum omnes hortarentur, *rescissurosque se ferro decreta Macedonum* adfirmarent. [6] Tunc exercitu in Aetuliam promoto, pecunias civitatibus imperat; recusantes dare,

necae Oedipus act. III. vs. 7.

Iners malorum remedium, ignorantia est.

Et in ejusdem Agamemnone III. 28. Clytaemnestra:

clades scire qui refugit suas,
Gravat timorem. dubia plus torquent mala.

Quomodo Martialis III. Epigram. 42.

Quod tegitur, majus creditur esse malum.

BERNEC.

Fama aut rem in majus extolleret,] Tacitus Ann. III. 44. *Cuncta, ut mos famae, in majus credita.* Et Hist. IV. 50. *Vera & falsa, more famae, in majus innotuere.* IDEM.

3. *Simul ut circa se animati essent,*] Angl. *simul ut quomodo circa se animati essent cognosceret.* Rectissima. nec potest aliter per rationem sermonis. Nisi putamus scripsisse Justinum, *simul ut, ut circa*, alterumque *ut*, tanquam superfluum esse omissum, & illud *quomodo* esse glossam. *Solet* sane illo *ut* alibi sic uti. Sic lib. V. *Scribit ei, ut ablegatus in Persas ab avo fuerit, ut occidi eum parvulum jusserit* &c. vide simile quid infra XXXVIII. 6. 8. SCHEFF.

4. *Habere eum discedendi potestatem.*] Sic infra XXII. 4. 5. BERNEC.

5. *Ut ultro bellum omnes hortarentur,*] Assentior Gronovio, qui ad Epistolam Senecae 12. hanc MSS. lectionem probat, quem vide. Ovidius:

Cupio non persuadere quod hortor.

GRAEV.

Ut ultro omnes illum hortarentur,] Gronovius pro *illum* legendum censet *bellum*, ut in codd. quibusdam MSS. esse testatur Bongarsius. Et adsciscit sane τὸ *hortari*, non accusativum personae tantum, sed & rei. Cicero I. in Catil. *Quod te jamdiu hortor.* Et pro C. Corn. *Legem dedit, an tulit, an rogavit, an hortatus est?* VORST.

6. *Tunc exercitu in Aetoliam promoto,*] Impudens mendum. Legendum *in Aeoliam*, non *in Aetoliam.* Haec enim omnia acta sunt in Asia, ubi Aeolia est, cum Aetolia sit in Europa, ac mox Sardeis proficiscitur ad Cleopatram. Quae sequuntur per aliquot versus multam accipiunt cavillationem, sed nos alia agimus. GLAREAN.

Tunc exercitu in Aetoliam promoto,] Inepte. In Cappadocia enim haec gesta esse, patet cum ex Diodoro Sic. lib. XLIX. tum etiam ex aliis. Hanc difficultatem viderunt alii, qui *Aeoliam* conati sunt reponere. Frustra. Scribe, *in Aetuliam. Aetuliam* vocat, quam alii *Aetulanen.* Ea est Armeniae minoris portio, in Cappadocia. Ptolemaeus: Ἀρμενίας μικρᾶς ἡ μὲν ἀρκτικωτάτη καλεῖται Ὀρβαλισηνή· ἡ δὲ ὑπ' αὐτὴν Αἰτυλανὴ

dare, hostiliter diripit. [7] Inde Sardis profectus est ad Cleopatram, sororem Alexandri Magni, ut ejus voce centuriones principesque confirmaret, existimaturos ibi majestatem regiam verti, unde soror Alexandri staret. [8] Tanta veneratio magnitudinis Alexandri erat, ut etiam per vestigia mulierum favor sacrati ejus nominis quaereretur. [9] Cum reversus in castra esset, epistolae totis castris abjectae inveniuntur; quibus iis, qui Eumenis caput ad Antigonum detulissent, magna praemia definiebantur. [10] His cognitis, Eumenes vocatis ad concionem militibus, primo gratias agit, *quod nemo inventus esset, qui spem cruenti praemii fidei sacramenti anteponeret:*

Εἶτα Ἀιρετικὴ, καὶ ὑπ' αὐτὴν Ὀρεστινὴ, καὶ μεσημβρινωτάτη μετὰ τὴν Ὀρεστινὴν, Ὀρβισηνή. Sic lege. Voss. Quomodo *in Aetoliam*, cum haec in Asia Minori agantur? Praeclare igitur Is. Vossius, qui *Aetulanam*, seu *Aetuliam*, ex Ptolemaeo emendavit. Est autem Armeniae Minoris portio, *Aetulana*. Itaque bene ad Cappadociam, in qua tunc erat exercitus. Addo hoc etiam, *Aetuliam* in MS. Cod. aperte legi, quod ad fulturam emendationis non parum facit. FABER. Non intelligenda Aetolia in Europa, sed in Asia; quae est pars Cappadociae. Et quia in quibusdam MSS. ut Bongarsius testatur, est *Aetuliam*, ita prorsus & legendum. Ptolemaeus enim, ut Is. Vossius observat Ἀιτυλανὴν appellat. VORST.

7. *Inde Sardis*] MSS. habent *Sardes*, quod non video, cur repudiaverint. Saltem illud *Sardis* habendum est pro *Sardes* vel *Sardeis*, antiqua scriptione, qua idem innuitur, ea tantum differentia; quod in altero Graeca, in altero terminatio sit Latina. SCHEFF. Sed veteres scribebant, *Sardis* pro Sardes, ut Sallust. *omnis* pro omnes, *tris* pro tres, & mille talia. GRAEV.

Ut ejus voce centuriones principesque confirmarentur &c.] Plane soloecismus est. Lege, *confirmaret*, Eumenes scilicet. Ita & in MS. legas. Quod cur ab aliis praeteritum fuerit, non video, nisi si non viderunt. FABER. Deprehendit hic turpem mendam ab editoribus praetermissam T. Faber, & verissime vidit legendum esse *confirmaret*, & sic plane olim Juntina. GRAEV.

Unde soror Alexandri staret.] Hoc est, quibuscum sentiebat Alexandri soror Cleopatra. Liv. XXI. 10. *Eventus belli, velut aequus judex, unde jus stabat, ei victoriam dedit.* Id. XXIV. 45. *Qui aliunde stet semper, aliunde sentiat, infidus socius.* & XXV. 15. *Nec satis fido animo unde pugnabat stantem extemplo in fugam averterunt.* & auctor V. 4. *Unde stetisset Alcibiades, eo se victoria transferebat.* GRONOV.

9. *Ad Antigonum*] In MSS. est *Antigono*. Sequitur ergo, alterum horum glossatoris esse, non Justini. Mihi vera lectio MSS. videtur. SCHEFF.

10. *Fidei sacramento*] MSS. mei, *fidei sacramenti*: atque ita etiam habere suos MSS. Bongarsius testatur. Ego tamen, etsi ita commodo sensu legi posse video, nihil demuto. MOD. MSS. omnes Modii & Bongarsii: *Qui spem cruenti praemii fidei*

poneret: [11] deinde callide subnectit, *confictas has a se epistolas ad experiundos suorum animos esse.* [12] *Ceterum salutem suam in omnium potestate esse; nec Antigonum, nec quemquam ducum sic velle vincere, ut ipse in se exemplum pessimum statuat.* [13] Hoc facto & in praesenti labantium animos retinuit, & in futurum providit, ut, si quid simile accidisset, non se ab hoste corrumpi, sed ab duce tentari arbitrarentur. [14] Omnes igitur operam suam certatim ad custodiam salutis ejus offerunt.

Cap.

fidei sacramenti anteponeret. Quod merito Gronov. iv. Obs. 17. amplectitur hoc sensu: qui propter spem praemiorum mallet sanguine ducis se cruentare, quam fidem sacramenti servare. *Fides sacramenti* dicitur, ut *religio sacramenti*, *religio jurisjurandi.* Graev. Al. edit. *fidei sacramenti.* Faber. Non *sacramento*, sed *sacramenti*, legendum esse assentior Gronovio. Habent ita MSS. Modiani, & quidam etiam e Bongarsianis. Ipseque positus verborum ita legendum arguit. Si enim *sacramento* legeretur, *fidei* esset secundi casus; duoque ejus casus vocabula concurrerent. Sed & per se rectius videtur *fides sacramenti.* i. e. jurisjurandi, quam *sacramentum fidei.* Cic. iii. Off. *Est autem jus bellicum, fidesque jurisjurandi saepe cum hoste servanda.* Dicitur quoque *religio sacramenti*, *religio jurisjurandi.* Vide Gronovium iv. 17. Observ. Vorst.

11. *Callide*] Hujusmodi calliditatis exempla nonnulla Frontinus habet Strategem. ii. 7. Bernec.

12. *Exemplum pessimum*] Vide notam ad xi. 15. 12. Idem.

13. *In praesenti labantium animos deterruit*] Nolim hoc *in praesenti* damnare, nam Latinum est, ut *in praesentia*; Tamen aliter scripsisse Justinum credo; *in praesens*, scilicet; quum mox addat, *in futurum.* Faber. Juntae: *retinuit.* Quod sane vulgato praetulerim. Suet. Jul. 4. *Nutantes & dubias civitates retinuit in fide.* & cap. 17. *Ad retinendam Pompeji necessitudinem ac voluntatem.* Cic. i. ad Fam. Ep. 7. *Virum excellentem, & tibi tua praestanti in eum liberalitate devinctum, non nihil suspicantem propter aliquorum opinionem cupiditatis suae te ab se alienatum, illa epistola retinuisti.* in ead. Epist. *Quos favendo in eadem causa retinere potuerunt, invidendo abalienaverunt.* Terent. Adelphis: *Liberalitate retinere liberos.* Potest tamen & *deterruit* ferri, ut si in aliam sententiam perduxit, fidos sibi reddidit. *Deterrere* enim saepe est sine ullius terroris & minarum respectu dehortari, dissuadere, rationibus compellere & perducere ne quid facias. Plaut. Mil. ii. 3. *Me homo nemo deterruerit, quin ea sit in aedibus.* hoc est, mihi nemo hoc persuaserit. Cic. ii. de Orat. *Nam neque is, qui optime potest, deserendus est ullo modo a cohortatione nostra, neque, qui aliquid potest, deterrendus.* Plura exempla sunt in promptu, sed jam modum excessimus harum notularum. Id tamen quod apud Juntas extat, hic est efficacius & aptius. Graev.

Deterruit] In Edit. Juntarum, *retinuit.* Bene illud quidem, sed nec *deterruit* malum est, ut *ceteros a scribendo deterrere.* Cicero de Caesare, & alia infinita. Faber. Fateor retineri posse *deterruit.* Sed illud *retinuit* longe hic est efficacius: est enim proprium in hac re verbum, cum scilicet amicum a me alieniorem

CAP. II. [1] Cum interim Antigonus cum exercitu ſupervenit, caſtriſque poſitis, poſtera die in aciem procedit. [2] Nec Eumenes moram praelio fecit; qui victus, in munitum quoddam caſtellum confugit: [3] ubi cum videret ſe fortunam obſidionis ſubiturum, majorem exercitus partem dimiſit, ne aut conſenſu multitudinis hoſti traderetur, aut obſidio ipſa multitudine gravaretur. [4] Legatos deinde ad Antipatrum, qui ſolus par Antigoni viribus videbatur, ſupplices mittit: a quo cum auxilia Eumeni miſſa Antigonus didiciſſet, ab obſidione receſſit. [5] Erat quidem ſolutus ad tempus metu mortis Eumenes: ſed nec ſalutis, dimiſſo exercitu, magna ſpes erat. [6] Omnia igitur circumſpicienti optimum viſum eſt, ad Alexandri Magni Argyraſpidas, invictum exercitum, & tot victoriarum praefulgentem gloria, decurrere. [7] Sed Argyraſpides poſt Alexandrum omnes duces faſtidiebant, ſordidam militiam ſub aliis, poſt tanti regis memoriam, exiſtimantes. [8] Itaque Eumenes blandimentis agere, ſuppliciter ſingulos adloqui, nunc *commilitones ſuos*, nunc

rem, & jam amicitiae renuntiaturum aliquo officii genere mihi reconcilio. vide notas meas. Praeterea qui poterat haec vox in mentem venire editoribus Italis, niſi eam in optimis ſuis membranis inveniſſent. Sane ſi in iis lectum fuiſſet *deterruit*, nunquam repudiaſſent. GRAEV.

CAP. II. 2. *Qui victus*] Longe melius, opinione mea, *quo victus.* SCHEFF.

Victus in munitum quoddam caſtellum] Victus proditione Apollonidae Eumenes, *Noram* confugit, quod eſt caſtellum Phrygiae, ut Probus; ſitum in Cappadociae & Lycaoniae finibus, ut Plutarchus Eum. cap. 18. BONGARS. Strabo lib. XII. non longe a princ. Eumenis hanc Noram ſuo tempore *Neroaſſum* appellatum ait. Adde Diodorum XVIII. 48. BERNEC.

4. *Quod ſolus par Antigono*] Angli, *qui ſolus.* Probo, & vulgatum *quod* habeo pro gloſſemate. SCHEFF.

Auxilia Eumeni] Plutarchus, Antigono Noram obſidente, vita exceſſiſſe Antipatrum teſtatur, aliamque ob cauſam hanc fuiſſe dimiſſam obſidionem. IDEM.

6. *Optimum viſum eſt*] J. Pricaeus ad Apulei. I. Metamorph. pag. 37. legit, *optimum factum viſum eſt.* GRONOV.

8. *Commilitones ſuos*] Alexander ipſe militum ſuorum *alumnum* ſe *commilitonemque* dicere non eſt veritus. Curt. IX. 2. 44. Ejuſmodi blanditias tribuit Suetonius Caeſari quoque 67. 3. & Galbae 20. I. Nec ipſum adeo Auguſtum, antequam imperium adeptus eſſet, iis abſtinuiſſe, patet ex Appiani lib. IV. & V. Bell.

nunc *patronos* appellans, nunc *periculorum & operum Orientalium socios*; nunc *refugia salutis suae, & unica praesidia* commemorans: [9] *solos esse, quorum virtute Oriens sit domitus; solos qui militiam Liberi patris, qui Herculis monumenta superarint:* [10] *per hos Alexandrum, Magnum factum; per hos divinos honores & immortalem gloriam consecutum:* [11] orat, *ut non tam ducem se, quam commilitonem recipiant, unumque ex corpore suo esse velint.* [12] Receptus hac lege, paullatim imperium, primum monendo singulos, mox quae perperam facta erant, blande corrigendo, usurpat: nihil in castris sine illo agi, nihil administrari sine sollertia illius poterat.

CAP. III. [1] Ad postremum cum Antigonum venire cum exercitu nuntiatum esset, compellit eos in aciem descendere. [2] Ibi dum ducis imperia contemnunt, hostium virtute superantur. [3] In eo praelio

v. Bell. Civil. *Sed post bella civilia nullos militum commilitones appellabat, sed milites: ambitiosius* (hoc est, blandius) *id existimans, quam aut ratio militaris, aut temporum quies, aut sua domusque suae majestas postularet.* Sueton. Aug. 25. 1. BERNEC.

Nunc periculorum & operum Orientalium] MS. Bong. *periculi & opum.* Impressi, *periculorum & operum.* Placet *periculi & operum.* Ex *operum* per compendium in MS. *opum.* Caeterum non possunt *opera* hic commode omitti, quoniam vel praecipue ad laudem Argyraspidarum, & sic obtinendam gratiam eorum pertinebant. SCHEFF. Cur cum saepius *nunc* & ante & post repetatur, omissum hoc est ante *periculorum Orientalium socios.* Reposui id ex Juntina, addito ex eodem vocabulo *operum*, quod in nonnullis quoque MSS. habetur, ut Schefferus quoque vidit & probavit. GRAEV.

12. *Paulatim imperium* &c.] Tacito Annal. 1. 2. hoc est, *paulatim insurgere.* BERNEC.

Usurpat: nihil] MSS. habent, *usuriam nihil*, vel *usurt an*, vel *uspiam.* Ex quibus omnibus constare potest, veram hujus loci lectionem esse: *blande corrigendo usurpat. Jam nihil in castris.* Illud *jam* valde elegans & oportunum est. SCHEFF.

CAP. III. 1. *Esset, compellit eos in aciem*] Plerique MSS. ex eis, quos tractavit Bongarsius, habent, *pellit.* Vix dubito, quin vera lectio sic se habuerit: *Ad postremum cum Antigonum venire cum exercitu nuntiatum esset, etiam pellit in aciem descendere.* Valde emphatica hic est conjunctio *etiam*, ut appareat Eumenis summa auctoritas apud Argyraspidas, locumque hunc egregie illustrat. Perierunt autem ex ea primo litterae initiales duae propter similitudinem praecedentium, post ex *jam pellit* temere junctis ab emendatore factum est *compellit.* SCHEFF.

2. *Dum ducis imperia contemnunt,*] *Nam non parere se ducibus, sed imperare postulabant.* Probus. De hac pugna vide Diodorum XIX. 42. Plutarchum & Probum. Victus est autem

praelio non gloriam tantum tot bellorum, cum conjugibus & liberis, sed & praemia longa militia parta perdiderunt. 4 Sed Eumenes, qui auctor cladis erat, nec aliam spem salutis reliquam habebat, victos hortabatur. 5 Nam & *virtute eos superiores fuisse* adfirmabat: *quippe ab his quinque millia hostium caesa; & si in bello perstent, ultro hostes pacem petituros.* 6 *Damna, quibus se victos putent, duo millia mulierum, & paucos infantes, & servitia esse, quae melius vincendo possint reparare, quam deserendo victoriam.* 7 Porro Argyraspides *neque fugam se tentaturos* dicunt, *post damna patrimoniorum, & post conjuges amissas, neque bellum gesturos contra liberos suos;*

tem Eumenes solo equitatu, cum ceteris copiis superior esset. BONGARS.

3. *Longa militia*] Praefero, quod & impressi quidam, & MS. habent, *longae militiae*, moxque illud *parta* refero ad omnia, praemia inquam & gloriam. Ita mox, *cum praemiis tot bellorum.* SCHEFF.

4. *Sed Eumenes*] Ita MSS. Edit. habent, *Sed & Eumenes.* BERNEC.

Victos hortabatur] Id est, bonum animum eos habere jubebat; ut sup. XI. 9. 13. ad quem l. & Notas vide. VORST.

7. *Post damna matrimoniorum, & post conjuges amissas*] Nihil ambigo, haec, *& post conjuges amissas*, esse a manu interpolatoris, explicantis praecedentia, *post damna matrimoniorum.* Vide, quae notavi ad III. 3. 8. BERNEC.

Post damna patrimoniorum] Ita omnino legendum; Vellej. II. 120. *Sunt tamen, qui, ut vivos ab eo vindicatos, ita jugulatorum sub Varo occupata crediderint patrimonia:* & Quintilian. Declam. CCCVIII. *Alioquin potest grave videri etiam ipsum patrimonium, si non integram legem habet.* GRONOV.

Post damna matrimoniorum, & post conjuges amissas.] Haec inepta est ταυτολογία. Itaque *& post conjuges amissas* tanquam interpretationem praecedentium exscindendam censet Berneccerus. Sed legendum cum Juntis: *post damna patrimoniorum.* Haec sunt, quae paulo ante dixit: *praemia longa militia parta*, & paulo post: *praemia tot bellorum.* & *felicis militiae quaestus.* Quid enim aliud militibus patrimonium? GRAEV.

Post damna patrimoniorum] In optima illa Juntarum editione, quam huic auctori emendando adhibuit Graevius, legitur, *post damna patrimoniorum.* Itaque *patrimonium* in latissima significatione sumptum fuerit, pro bonis. Quod Juris interpretes ostenderint. FABER. Ita e Juntina editione legendum assentior Graevio. Si legatur, ut vulgo editur, *post damna matrimoniorum*, erit inepta ταυτολογία. sequitur enim *post conjuges amissas*; & *matrimonium* hic non aliter quam de conjuge intelligi posset. *Patrimonia* autem quae hic dicuntur sunt ipsa, quae post vocantur *praemia bellorum*, & *quaestus militiae.* Nec modo quae hereditate ad aliquem devolvuntur, *patrimonium* ejus, sunt, sed & quae ipse sua opera & labore sibi quaerit. Supra IX. 2. 7. *Terra non patrimoniis ditat Scythas.* VORST. *Damna patrimoniorum* edidit,

ſuos; [8] ultroque eum conviciis agitant, *quod ſe poſt tot annos emeritorum ſtipendiorum, redeuntes domum cum praemiis tot bellorum, ab ipſa miſſione rurſus in novam militiam, immenſaque bella revocaverit,* [9] *& a laribus jam quodammodo ſuis, & ab ipſo limine patriae abductos inanibus promiſſis deceperit:* [10] *nunc quoque amiſſis omnibus felicis militiae quaeſtibus, ne victos quidem in miſeria & inopi ſenecta quieſcere ſinat.* [11] Ignaris deinde ducibus, confeſtim ad Antigonum legatos mittunt, petentes, *ut ſua reddi jubeat.* Is *redditurum ſe* pollicetur, *ſi Eumenen ſibi tradant.* [12] Quibus cognitis, Eumenes cum paucis fugere tentavit: ſed retractus, deſperatis rebus, cum concurſus multitudinis factus eſſet, petit, ut poſtremum ſibi adloqui exercitum liceret.

CAP. IV. [1] Juſſus ab univerſis dicere, facto ſilentio, laxatiſque vinculis, prolatam, ſicut erat catenatus, manum oſtendit: [2] *Cernitis milites*, inquit, *habitum atque ornamenta ducis veſtri, quae mihi non hoſtium quiſquam impoſuit: nam hoc etiam ſolatio foret.* [3] *Vos me ex victore victum, vos me ex imperatore captivum feciſtis; quater intra hunc annum in mea verba*

dit, volentibus Juntina & Graevio, Vorſtius. SCHEFF.

8. *Poſt tot annos emeritorum ſtipendiorum*] Pro tot annis poſt emerita ſtipendia ut XXXVIII. 8. 1. *Poſt annos tres & vig. ſumpti regni*, pro annis XXIII. poſt ſumptum regnum. *Emeritus miles* eſt, qui ſtipendia mereri deſiit: diciturque ita active. At *emerita ſtipendia* dicuntur paſſive pro ſtipendiis finitis. Sic & *emeritam militiam* dixit Suetonius Calig. 44. VORST.

CAP. IV. 1. *Oſtendit*] MSS. ἐμφατικώτερον, *oſtentat.* BERNEC.

2. *Cernitis milites*] Confer hanc orationem cum ea, quae apud Plutarchum exſtat in Eum. cap. 3c. BONGARS.

Hoc etiam ſolatio foret] Plerique MSS. *etiam in ſolatio foret*, quod puto non eſſe contemnendum. Plautus Amphit. II. 2. *Et domum Laudis compos revenit, in ſolatio eſt.* Ita enim habent ibi veteres editiones. Saltem ablativum non regi, niſi a praepoſitione, probarunt dudum viri docti, ut mirum eſſe non debeat, ſi alicubi apponatur. SCHEFF.

3. *Quater intra hunc annum*] *Ter* habet Probus Eum. BONGARS. Forte & hic legendum, *qui ter.* BERNEC.

In mea verba jureſurando obſtricti eſtis.] Pro obſtrinxiſtis vos; verbo paſſivo poſito pro activo cum pronom. recipr. Sic & v. 10. 11. At XI. 3. 10. ipſo activo uſus dicit *obſtringere ſe.* VORST.

4. Sed

verba jurejurando obstricti estis. [4] *Sed ista omitto. Neque enim miseros convicia decent.* [5] *Unum oro, si propositorum Antigoni in meo capite summa consistit, inter vos me velitis mori.* [6] *Nam neque illius interest, quemadmodum aut ubi cadam; & ego fuero ignominia mortis liberatus.* [7] *Hoc si impetro, solvo vos jurejurando, quo toties vos sacramento mihi devovistis.* [8] *Aut si ipsos pudet roganti vim adhibere, ferrum huc date; & permittite, quod vos facturos pro imperatore jurastis, imperatorem pro vobis sine religione jurisjurandi facere.* [9] Cum non obtineret, preces in iram vertit. [10] *At vos*, ait, *devota capita, respiciant dii perjuriorum vindices; talesque vobis exitus dent, quales vos ducibus vestris dedistis.* [11] *Nempe vos iidem paullo*

4. *Sed ista*] Acidalius ad Vellej. II. 130. 8. monuit ita scribendum. Abrumpitur enim hic oratio. Hactenus editi, *& ista*. BERNEC.

7. *Solvo vos jurejurando, quo toties vos sacramento mihi devovistis.*] Gronovius legit, *qui toties vos sacramento mihi devovistis*. GRAEV. Expungendum puto *sacramento*, aut hoc in locum τοῦ *jurejurando* substituendum. At Gronovius, ut utrumque servari possit, mallet sic, *solvo vos jurejurando, qui toties vos sacramento mihi devovistis*; ut ipse per literas aliquando mihi significavit. VORST. Vox *jurejurando* per glossatorem huc ex sequentibus traducta, & delenda. Quae alii huic loco afferunt remedia, duriora videntur. SCHEFF.

10. *At vos*] Particulam *at* veteres usurpare solent, si irati inchoent orationem, idque praesertim amant Poetae; ut Virgil. II. Aeneid. 535.

At tibi pro scelere (exclamat) pro talibus ausis
Dii, si qua est coeli pietas, quae talia curet,
Persolvant grates dignas.

& Ovid. Ep. Heroid. XII.

At tibi Colchorum, memini, regina vacavi.

& Idem III. Amor. VI. 105.

At tibi pro meritis opto &c.

& Idem VIII. Met. 279.

At non impune feremus.

& Horat. Ep. 5.

At o deorum quicquid in coelo regit
Terras & humanum genus.

GRONOV.

Perjuriorum vindices; talesque vobis exitus] In MSS. poene omnibus Bongarsio visis legebatur, *vilesque vobis*. An scripsit Justinus, *similesque vobis*? Ita puto. Illud *tales* glossatoris esse videtur. SCHEFF.

12. *Quod maximum erat, seditionibus agitastis.*] Freinshemius ad Florum emendat, *quod proximum erat*. GRAEV. Freinshemius in Notis ad Flor. II. 6. 8. legendum putat; *quod proxi-*

paullo ante & Perdiccae sanguine estis adspersi, & in Antipatrum eadem moliti. [12] *Ipsum denique Alexandrum, si fas fuisset eum mortali manu cadere, interemturi; quod maximum erat, seditionibus agitastis.* [13] *Ultima nunc ego perfidorum victima, has vobis diras atque inferias dico,* [14] *ut inopes extorresque omne aevum in hoc castrensi exsilio agatis; devorentque vos arma vestra, quibus plures vestros, quam hostium duces, absumsistis.* [15] Plenus deinde irae, custodes suos praecedere ad Antigoni castra coepit. [16] Sequitur exercitus, prodito imperatore suo & ipse captivus, triumphumque de se ipso ad victoris sui castra

proximum erat: Id quod sane per est verosimile. Ita Liv. XXXIII. 15. *Ad rebellandum neque vires neque ducem habebant: proximum bello quod erat, in latrocinium versi.* Ut hic dicitur *seditionibus agitare*, ita Florus I. 8. 7. *injuriis agitatus populus.* VORST.

13. *Has vobis diras*] Nec illas irritas. Nam ut Plutarchus in Eum. cap. 34. & Polyaenus lib. IV. Strateg. tradunt, Argyraspidas Antigonus ipse, cui maxime profuerant, ob perfidiam exsecratus, Sibyrtio Arachosiae praefecto (de quo supra XIII. 4. 22.) tradidit, omnibus modis atterendos conficiendosque. Sed & ducem eorum Antigenem in caveam aeneam inclusum, vivum combussit, ut est apud Diodorum XIX. 44. Praeclare Cicero in Verr. lib. I. 15. *Omnium est communis inimicus, qui fuit hostis suorum. Nemo unquam sapiens proditori credendum putavit.* Plutarchus in Romulo c. 29. refert ejusdem Antigoni dictum, *amare se prodentes; odisse eum prodiderint.* & subjungit, *eo fere in sceleratos animo esse illos, qui eorum operam requirunt, ut veneno & felle maleficarum bestiarum qui opus habent. Quippe operam eorum, dum ex usu est, amplectuntur: exsecrantur scelus, ubi voto potiti sunt.* Adde Thucyd. III. 2. 3. Tacit. I. Annal. 85. 3. & II. Hist. 101. 2. & III. 31. 10 Val. Max. IX. 6. Claudian. de Gild. v. 260. &c. BERNEC.

14. *Agatis*] MSS. *agitetis*, quod perorantis calori magis convenit. BERNEC.

Arma vestra] Angl. *arma ista.* Etiam hoc probo tanquam elegantius, & emphasin demonstrationis exhibens. SCHEFF.

15. *Plenus irae*] MSS. mei, & unus item Bongarsii, *Plenus ira*, ut Plinius junior dixit in Epistol. *Plenus annis obiit.* MOD. Sed tamen & Livius VI. 18. 3. *animorum irarumque plenior.* & III. 25. 5. *plenus praedae.* BERNEC.

16. *Sequitur exercitus prodito imperatore suo, & ipse captivus*] Istud *captivus* satis ostendit, ei saltem, qui sensum vel mediocrem rhetoricae habuerit, hic vitium esse; & re ipsa est; legendum enim: *Sequitur exercitus proditor imperatoris sui, & ipse captivus.* Nonne vides? *proditor*, & *captivus?* Ita XXII. 8. *Exemplum flagitii singulare, rex exercitus sui desertor, filiorumque pater proditor.* FABER. Faber, ut Notator Anglicanus ait, putabat legendum, *proditor imperatoris sui;* non inconcinne. Vix tamen persuadeor Justinum sic scripsisse. Puto tantum mutandam distinctionem hoc modo: *Sequitur exercitus prodito imperatore suo & ipse captivus*, ut in verbis *prodito imperatore suo* intelligatur caussa, quare non impera-

tor

castra ducit; [17] omnia auspicia regis Alexandri, & tot bellorum palmas laureasque una secum victori tradens: [18] & ne quid deesset pompae, elephanti quoque & auxilia Orientalia subsequuntur. [19] Tanto pulchrior haec Antigono, quam Alexandro tot victoriae fuerunt; ut, cum ille Orientem vicerit, hic etiam eos, a quibus Oriens victus fuerat, superaverit. [20] Igitur Antigonus domitores illos orbis exercitui suo dividit, redditis quae in victoria ceperat. [21] Eumenen vero, verecundia prioris amicitiae, in conspectum suum venire prohibitum, adsignari custodibus praecepit.

CAP. V. [1] Interea Eurydice, uxor Aridaei regis,

tot magis, quam exercitus captivus fuerint. SCHEFF.

17. *Una secum victori tradentes.*] Imo *tradens.* Nam praecedit: *Sequitur exercitus*, item *ducit*, omnia in singulari. Syllaba *es* adhaesit ex sequenti &. SCHEFF. *Tradens* sane in Juntina quoque reperitur. Potest tamen vulgata defendi. Sensus respicitur, ut in illo, *pars in frusta secant.* GRAEV.

19. *Tanto pulcrior haec*] Ipsa ratio linguae postulat, ut scribatur *pulcriora*, ut impressi quidam habent. Miror in recentioribus editionibus omnibus hoc neglectum esse. Nam qui referebant ad pompam, debebant observare, verba, *ne quid deesset pompae*, per epicrisin & in parenthesi velut interseri, ac propterea non ut principale quid, posse attendi. SCHEFF. Nescio quid hic viro doctissimo mentem obnubilarit. Quid enim clarius vulgata? *Tanto pulcrior haec Antigono* sc. victoria fuit, *quam tot Alexandro victoriae fuerunt.* Rationem addit cur haec unica victoria Antigono fuerit pulcrior & gloriosior, quam tot victoriae Alexandro. Quia nimirum illos vicit, quibus illas victorias consecutus erat Alexander. GRAEV.

20. *Exercitui suo dividit*] *Quo turpissimo remedio consensus multitudinis extenuatur.* Tacitus IV. Histor. 46. *Rumor incesserat fore, ut Thraces (qui montium editis inculti atque eo ferocius agitabant) disjecti, aliisque nationibus permixti, diversas in terras traherentur:* Idem IV. Annal. 46. Porro de Argyraspidarum ferocia, non alio modo domanda, Probus in Eumene. BERNEC.

Redditis eorum quae in victoria ceperat] Optime Juntae cum aliis editionibus, *redditis quae in victoria ceperat.* GRAEV. Emendavi ex impressis, *redditis quae in victoria ceperat.* FABER.

Redditis eorum, quae &c.] Antiquiores edit. ut Juntina & aliae, omittunt *eorum.* Adjecit Bongarsius; e MSS. credo. Et potest sane tolerari. Subaudiendum autem alterum pronomen demonstr. *illis* quod sane relativum non raro subauditur. Vide Ind. in Nep. v. *Ellipsis.* VORST.

21. *Assignari custodibus praecepit.*] A quibus jugulatus est. Plutarchus, Probus. BONGARS. Mira locutio, *praecepit assignari*, quasi non ipse assignaverit. Cogitandum, an non scripserit Justinus, *asservari custodibus praecepit.* Non multum dissimile illud Ciceronis lib. x. ad Att. Ep. 18. *Majore impedimento fuerunt quam custodiae, quibus asservor.* SCHEFF.

CAP.

gis, ut Polyperchonta a Graecia redire in Macedoniam cognovit, & ab eo arcessitam Olympiada; [2] muliebri aemulatione perculsa, abutens valetudine viri, cujus officia sibi vindicabat, scribit regis nomine Polyperchonti, [3] *Cassandro exercitum tradat, in quem regni administrationem rex transtulerit:* eadem & in Asiam Antigono per epistolas nuntiat. [4] Quo beneficio devinctus Cassander, nihil non ex arbitrio muliebris audaciae gerit. [5] Deinde profectus in Graeciam, multis civitatibus bellum infert: [6] quarum excidio, veluti vicino incendio, territi Spartani, urbem quam semper armis, non muris defenderant, tum contra responsa fatorum & veterem majorum gloriam, armis diffisi, murorum praesidio includunt. [7] Tantum eos degeneravisse a majoribus, ut, cum multis seculis murus urbi civium virtus fuerit, tunc cives salvos se fore non existimaverint, nisi intra muros laterent. [8] Dum haec aguntur, Cassandrum a Graecia turbatus Macedoniae status domum revocavit. [9] Namque Olympias, mater Alexandri Magni regis, cum Epiro in Macedoniam,

CAP. V. 1. *Ut Polyperchonta a Graecia redire*] Hic Polyperchon in Graeciam redit, qui sub finem praecedentis libri occiditur: nisi igitur sit ὕστερον πρότερον, non excusabitur hic locus. Sed ut jam diximus, multa nobis hoc in libro & in aliis dissimulanda sunt. GLAREAN.

Arcessitam Olympiada] Diodorus XVIII. 57. BONGARS.

2. *Muliebri aemulatione perculsa*] Valer. Max. diceret, *aemulatione instincta.* Ita enim ille IX. 2. ext. 8. Et alibi pari modo, *arrogantia instinctus, errore instinctus.* Vide I. 5. ext. 1. & III. 8. ext. 3. VORST.

Valetudine] Hoc est morbo, de quo Nota ad XIII. 2. 11. BERNEC.

6. *Vicino incendio*] Supra IX. 3. 5. IDEM.

Armis, non muris] Hinc illud Senecae rhetoris Suas. II. *Ibi muros habet* (Sparta) *ubi muros non habet.* Ita veteres Romani existimaverunt, *Romanum esse, non munitionibus, sed armis suaque virtute securitatem sibi & opes parare, neque viros muris, sed muros viris defendere*, teste Strabone lib. V. pag. 162. 20. IDEM.

Veterem] Ita MS. Editi *veterum*, non recte. IDEM.

Murorum praesidio] Livius XXXIV. 37. *Fuerat quondam sine muro Sparta: tyranni nuper locis patentibus planisque objecerant murum.* Pausanias Achaïcis. BONGARS.

8. *Cassandrum*] Diodorus lib. XIX. haec late persequitur. IDEM.

9. *Mater Alexandri Magni regis*] Rem putidam! Totum isthuc dele; Neque enim a Justino est. FABER.

Epiro] Ita MSS. Cum editi habeant

niam, prosequente Aeacide, rege Molossorum, veniret, prohiberique finibus ab Eurydice & Aridaeo rege coepisset; [10] seu memoria mariti, seu magnitudine filii, & indignitate rei moti Macedones ad Olympiada transiere: cujus jussu & Eurydice, & rex occiditur, sex annis post Alexandrum potitus regno.

CAP. VI. [1] Sed nec Olympias diu regnavit. Nam cum principum passim caedes, muliebri magis, quam regio more fecisset, favorem sui in odium vertit. [2] Itaque audito Cassandri adventu, diffisa Macedonibus, cum nuru Rhoxane & nepote Hercule, in Pydnam urbem concedit. [3] Proficiscenti Deidamia, Aeacidae regis filia, & Thessalonice pri-

beant *ab Epiro.* Familiare auctori nomina regionum ut propria urbium construere: ut III. 3. 12. VI. 1. 7. XV. 2. 7. XXIII. 2. 6. XXIV. 3. 9. XXXIII. 2. 6. XLIV. 3. 4. Ita Livius XLII. 44. 9. *Peloponnesum proficisci.* Sueton. Aug. 17. *Recepit se Samum Insulam.* BERNEC.

10. *Magnitudine filii*] Τῶν εὐεργεσιῶν ἀναμιμνησκομένοις τῶν Ἀλεξάνδρου. Diodor. XIX. 11. BONGARS.

Ad Olympiadem] Juntae, *Olympiada*: Mox iidem, *Cujus jussu & Eurydice occiditur, & rex Aridaeus sex annis post Alexandrum potitur regno.* GRAEV.

CAP. VI. 1. *Muliebri magis*] Τὴν εὐτυχίαν οὐκ ἤνεγκεν ἀνθρωπίνως: Ideo Antipater καθάπερ χρησμῳδῶν, ἐπὶ τῆς τελευτῆς παρεκελεύσατο, μηδέποτε συγχωρῆσαι γυναικὶ τῆς βασιλείας προστατῆσαι. Diodorus XIX. 11. Vide Pausaniam in Atticis. BONGARS.

2. *Audito Cassandri adventu, diffisa Macedonibus*] In Macedoniam Olympias accita erat a Polyperchonte, ut ex XIV. 5. 1. apparet. At Polyperchontem a Cassandro in Macedonia tunc victum, ex vetere hujus libri prologo sciri potest. Habet enim sic, *in Macedonia Cassander victo Polyperchonte.* VORST.

Cum nuru Rhoxane & nepote Hercule in Pictuam] *Pictuam* urbem nescio: vide num legendum *Pythaeum*, quod est Pelasgorum oppidum apud Ptolemaeum. Et hic *nurum* vocat *Rhoxanen* Herculis matrem ut etiam prorsus ad finem hujus libri. Cum Herculis mater *Barsine* fuerit, non *Rhoxane*, ipso Justino bis appellante. GLAREAN.

Nepote Hercule] Barsines hic filius erat: Roxanis *Alexander* vocabatur, Pausan. Atticis & Boeoticis: quo de hic agitur, ut patet ex Diodoro XIX. 52. Videtur ergo hic Justinus lapsus memoria. BONGARS. *Hercules* non ex Roxane, sed ex Barsine nepos Olympiadis fuit, ut ex XIII. 2. 8. & XV. 2 3. apparet. Fortassis ergo pro *Hercule* legendum *Alexandro*; quod nepotis ex Roxane nomen fuisse ex Pausania scitur. VORST. Non Hercules hic fuit, sed Alexander, ut apparet ex Pausania. Itaque Vorstius existimat, hic *Alexandro* legendum. Mihi vocabulum *Hercule* inepti glossatoris videtur, & propterea delendum. SCHEFF.

Pydnam] Macedoniae urbem in Pieria regione. Quidam editi *Pyctuam*, pro quo est qui *Padvam* malit, refragante historia. *Pydnam* Olympiade mactata nobilem asseris & Diodorus XIX. 35. BERNEC.

3. *Deidamia, Aeacidae regis filia*] Pyrrhi soror, Demetrii uxor. Plutarchus

privigna, & ipsa clara Philippi patris nomine, multaeque aliae principum matronae, speciosus magis quam utilis grex, comites fuere. [4] Haec cum nuntiata Cassandro essent, statim citato cursu Pydnam venit, & urbem obsidione cingit. [5] Cum fame ferroque urgueretur Olympias, longae obsidionis taedio, pacta salute, victori se tradidit. [6] Sed Cassander, ad concionem vocato populo, sciscitaturus *quid de Olympiade fieri velint*, subornat parentes interfectorum, qui, sumta lugubri veste, crudelitatem mulieris accusarent. [7] A quibus accensi Macedones, sine respectu pristinae majestatis, occidendam decernunt: [8] immemores prorsus, quod per filium ejus virumque non solum vitam ipsi inter finitimos tutam habuissent; verum etiam tantas opes imperiumque orbis quaesissent. [9] Sed Olympias ubi obstinatos venire ad se armatos vidit, veste regali, dua-

tarchus Demet. cap. 1. & 30. qui etiam cap. 42. scribit, morbo eandem exstinctam. Quo minus assentiri possum Jano Parrhasio lib. de Rebus per Epistolam quaesitis Epist. 48. statuenti hanc esse eandem cum ea Deidamia, de qua Pausanias in Messeniacis, & Polyaenus Strategem. lib. VIII. Nec enim istae aliaeque circumstantiae huic aptari possunt. BERNEC. Acacides ille rex fuit Epirotarum, & pater Pyrrhi, ejus qui cum Romanis bellum gessit, ut ex Diodoro XIX. 35. intelligitur. VORST.

Thessalonice privigna, & ipsa clara Philippi &c.] MSS. & Juntina, *Thessalonica*. GRAEV. Diodorus, quia Aridaeum quoque Philippum vocat, ne *Thessalonice* filia Aridaei regis fuisse putaretur, *Philippum Amyntae* vocat cum cujus filiam comitem fuisse Olympiadis noster scribit. VORST.

4. *Statim citato cursu*] Hoc *statim* glossam mihi sapere sequentis, *citato cursu*, videtur. Examinent sagaciores. SCHEFF.

9. *Sed Olympias*] Conjunctio adversativa mihi plane otiosa hic videtur, nihil certe habet, ad quod commode possit referri. Suspicor autem natam ex postrema syllaba vocis praecedentis. IDEM.

Veste regali] Hoc exemplo Cleopatra *maximos induta cultus* ad mortem se paravit: Florus IV. II. 20. Sed & Romani proceres, urbe a Gallis occupata, *augustissime vestiti, hostium adventum obstinato ad mortem animo exspectant*: Liv. V. 41. 2. Et Varus, *cum se insignibus honorum velasset, jugulatus est*: Paterc. II. 71. 5. Ita de Philocle Atheniensi Plutarchus in Lysand c. 23. Quin etiam viri militares in aciem ad extremum discrimen ituri morem hunc observarunt, ut olim Persae, de quibus Curtius V. 9. 2. & patrum memoria Serinius heros, fortissime ad Sigethum occumbens. Thuan. lib. XXXIX. p. 382. Socrates tamen hausturus cicutam, oblatum ab Apollodoro talem cultum animo magno vereque philosophico respuit: Aelian. Var. Histor. I. 16. BERNEC.

 Muri-

duabus ancillis innixa, ultro obviam procedit. [10] Qua visa, percussores attoniti fortuna majestatis prioris, & tot in ea memoriae occurrentibus regum suorum nominibus, substiterunt; [11] donec a Cassandro missi sunt, qui eam confoderent, non refugientem gladium, nec vulnera; aut muliebriter vociferantem, sed virorum more fortium, pro gloria veteris prosapiae, morti succumbentem, ut Alexandrum posses etiam in moriente matre cognoscere. [12] Insuper

Morituros curavisse ut honeste caderent, pluribus exemplis ostendit Magius Miscell. II. 21. VORST.

10. *Percussores attoniti*] Similia noster XXXII. I. 7. de Philopoemene. Plut. in Artax. c. 47. de Dario. Curtius X. 8. 6. de Perdicca. Valerius Maximus II. 10. 6. de Mario. Sueton. 79. 2. de Augusto. Quibus ex historia recentiori nonnulla Piccartus adstruit Observat. VI. I. BERNEC.

11. *Non refugientem gladium* &c.] Οὐδεμίαν ἀγεννῆ καὶ γυναικείαν προεμένην δέησιν. Diodorus XII. 51. cum quo haec comparanda, & quasi ex adverso ponenda sunt. BONGARS. Utrique contrarius Pausanias in Boeoticis p. 553. 30. lapidibus obrutam tradit Olympiadem. Constantiae similis exemplum observavit in Troade Senecae actu V. nob. Sebisius. Horat. I. Od. 37. de Cleopatra.

quae generosius perire quaerens,
nec muliebriter
Expavit ensem.

BERNEC.

Nec vulnera, aut muliebriter vociferantem] Juntae, *nec ante vulnera muliebriter vociferantem.* GRAEV. Concinne editio Juntina, teste Graevio, *nec ante vulnera muliebriter vociferantem.* VORST. MS. *sed & vulnera haud.* Juntina, *nec ante vulnera muliebriter.* Mallem, *sed nec ad vulnera muliebriter.* Non enim non ante vulnera tantum, sed & dum vulneratur, inque ipsa morte fortiter se gessit. SCHEFF.

Ut Alexandrum posses etiam in moriente matre cognoscere.] In MSS. legebatur, *in moriente patre, & matre.* Unde nescio, an vere conjecerim, *Ut Alexandrum posses etiam in moriente, ut pariente, matre cognoscere.* Sensu optimo & verissimo. Voss. Ovid. Epist. IX. 151.

Tu quoque cognosces in me, Meleagre, sororem.

& XII. Met. 620.

Ipse etiam, ut cujus fuerit cognoscere possis,
Bella movet clypeus.

GRONOV.

12. *Insuper exspirans capillis & veste crura* &c.] MSS. *Composuisse insuper* &c. Inde Sebis. rescribit: *Composuisse insuper exspirans capillos* &c. ingeniose, &, ut puto, vere. De Augusto Sueton. c. 9. I. *Supremo die, petito speculo, capillum sibi comi, ac malas labentes corrigi praecepit.* Notus Euripidis de Polyxena versus, quem refert Plinius lib. IV. Epist. II. Corneliae virginis Vestalis supplicium narrans: πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχημόνως πεσεῖν. Ovidius Fast. II. 833. de Lucretia:

Tunc quoque jam moriens, ne non procumbat honeste,
Respicit: haec etiam cura cadentis erat.

Quod

per exspirans, capillis & veste crura contexisse fertur, ne quid posset in corpore ejus indecorum videri. [13] Post haec Cassander Thessalonicen, regis Aridaei filiam, uxorem ducit: filium Alexandri cum matre in arcem Amphipolitanam custodiendos mittit.

Quod genus exempla plura collegit Hieron. Magius Miscellan. II. 21. adde Plutarch. Cleomene cap. 53. BERNEC. Quis dubitet legendum esse, ut in MSS. quibusdam esse testatur Bongarsius, *Compsisse insuper exspirans capillos?* Certe capillis crura tegere non potuit. Suetonius de Augusto prodidit, *supremo die petito speculo capillum sibi comi, ac malas labentes corrigi praecepisse.* VORST. MSS. quidam habent: *Compsisse insuper exspirans*, id quod probant. Sed an ista trucidatione tempus habuerit comendi capillos, ego nescio, multum certe dubito. Alii libri habent *conpresse*, alii *coperuisse*. Mihi vera lectio videtur: *Cooperuisse insuper exspirans capillis os, & veste crura contexisse fertur, ne quid posset in corpore ejus indecorum videri.* Capillis non crura texit, verum os & vultum, ne in eo tristior morientis habitus conspiceretur contra decus mascule occumbere volentis. Ita plane Julius apud Sueton. c. 82. *Toga caput obvolvit, simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit, quo honestius caderet, etiam inferiore corporis parte velata.* Ut honeste caderet, duas partes putavit velandas, inferiores & superiores, seu quod idem est crura atque caput. Similiter Pompejus apud Lucanum:

> *ubi vidit cominus enses,*
> *Involvit vultus.*

Veteres apud nostrum habuisse *os* constat, quod in quibusdam legitur, non *capillis*, sed *capillos*. id enim factum, quia junctim scripserant imperiti librarii *capillisos*, quod alii per emendationem factum credidere, ac pro *capillis* scribendum *capillos*. SCHEFF. Quomodo capillis crura teguntur? MSS. *capillos*. Unde Schefferus, *exspirans capillis os, & veste crura contexisse fertur.* Nescio, cur os texerit. Forte scripsit Justinus, *exspirans papillas veste & crura contexisse fertur.* GRAEV.

13. *Thessalonicen, regis Aridaei filiam*] Thessalonice erat Philippi τοῦ Ἀμύντου filia, & Alexandri ἀδελφὴ ὁμοπάτριος Diodorus XIX. 35. Pausanias in Boeoticis. & auctor eam supra XIV. 6. 3. *Olympiadis privignam* vocavit. Justino imposuit, quod Trogus forte *regis Philippi filiam* scripserat: & Aridaeus *Philippus* post mortem Alexandri cognominatus est. BONGARS.

Thessalonicen regis Aridaei filiam] Falsum hoc vel illud arguit, quod paulo ante *claram Philippi patris nomine* fuisse scribit; quodque Diodorus filiam Philippi Amyntae XIX. 35. & Alexandri sororem XIX. 52. vocat. Error igitur non ipsius Justini, sed eorum qui expositionis causa aliquid in margine adjecerunt, fuisse videtur. Cum Justinus, ut supra, scripsisset *regis Philippi filiam*, commentatoresque scirent, Aridaeum & Philippum vocatum fuisse, Aridaeum hic designari crediderunt; cumque id in margine primum notatum esset, irrepsit tandem in contextum. VORST.

LIBER XV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Antigoni bellum adversus socios, in quo Demetrius F. superatur.*
2 *Cassandri in familiam Alexandri M. saevitia. Antigoni prosperi successus in bello.*
3 *Lysimachi, Antigono oppositi, virtutes & praeclare gesta.*
4 *Antigono novus hostis accedit Seleucus; cujus origo, & res gestae subjiciuntur. Antigonus in praelio occumbit.*

CAPUT I.

1 Perdicca, & fratre ejus, Eumene ac Polyperchonte, ceterisque ducibus diversae partis occisis, finitum certamen inter successores Alexandri Magni videbatur; cum repente inter ipsos victores nata discordia est: 2 quippe postulantibus Ptolemaeo

CAP. I. 1. *Perdicca & fratre ejus*] Antiquiores editiones addunt *Alceta*: nec male, ut videtur. Sequitur enim mox *Eumene*. Et nisi, *Alceta* diserte adjectum fuerit, frater Perdiccae fuisse videri possit Eumenes. *Alcetae* mentio & supra XIII. 6. 16. & 8. 10. VORST. *Alceta* in Juntina quoque conspicitur. GRAEV.

Eumene & Polyperchonte &c.] Victum fuisse Polyperchontem a Cassandro, cum hic in Macedoniam venit, ex vetere prologo proximi superioris libri sciri posse paulo ante diximus. Diodorus XIX. 36. scribit: majorem ejus militum partem largitionibus corruptam fuisse, cum Callas a Cassandro missus proxime eum castra in Perrhaebia posuisset, & XIX. 52. cognito interitu Olympiadis cum exiguo comitatu in Aetoliam concessisse; & XX. 28. Herculem Alexandri M. ex Barsine filium Pergamo in regnum Macedoniae reducere voluisse, verum a Cassandro solicitatum & spe magna impletum interfecisse eum, cumque Cassandro amicitiam ac societatem iniisse, cujus beneficio aliquot millium exercitum ab eo obtinuerit. Quia tamen noster occisum scribit, conjicere licet, tandem rursus offensum Cassandro, atque ita ab eodem interfectum fuisse. VORST.

2. *Postulantibus*] Legatione missa, de qua Appianus Bell. Syr. pag. 121. E. BERNEC.

Ut

maeo & Caſſandro & Lyſimacho, *ut pecunia in praeda capta provinciaeque dividerentur;* Antigonus negavit, *ſe in ejus belli praemia ſocios admiſſurum, in cujus periculum ſolus deſcenderit.* 3 Et ut honeſtum adverſus ſocios bellum ſuſcipere videretur, divulgat, *ſe Olympiadis mortem a Caſſandro interſectae ulciſci velle, & Alexandri regis ſui filium cum matre obſidione Amphipolitana liberare.* 4 His cognitis, Ptolemaeus & Caſſander, inita cum Lyſimacho & Seleuco ſocietate, bellum terra marique enixe inſtruunt. 5 Tenebat Ptolemaeus Aegyptum cum Africae parte majore, & Cypro, & Phoenice. Caſſandro parebat Macedonia cum Graecia. 6 Aſiam & partes Orientis occupaverat Antigonus, cujus filius Demetrius prima belli congreſſione a Ptolemaeo apud Gamalam

Ut pecunia in praeda capta] Hoc ſuſpectum mihi. An enim pecunia in praeda eſſe poteſt non capta? Puto plane vocem *capta* gloſſatoris eſſe, quae explicabat antecedentes *pecunia in praeda.* Scheff.

Antigonus negavit &c.] Fabius, *quam arborem conſeruiſſet, ſub ea fructum alios legere, indignum eſſe* dixit: Liv. x. 24. 8. Nec aliter Pompejus apud Strabonem lib. xii. pag. 384. 30. Bernec.

In cujus periculum ſolus deſcenderit.] Angl. *pericula*, quod reſpondet elegantius praecedenti *praemia.* Scheff.

3. *Et ut honeſtum* &c.] Lepidus apud Salluſtium Hiſt. iii. 4. 17. *Dicta alia: ſed certatum utrinque de dominatione.* Polybius egregie lib. iii. 6. m. Bernec.

Alexandri filium cum matre obſidione Amphipolitana liberare.] Filius ille Alexandri & ipſe *Alexander* vocatus fuit: & primo cum Olympiade avia, & Roxane matre Pydnam delatus; deinde occiſa avia cum matre Roxane in arcem Amphipolitanam cuſtodiendus miſſus fuit a Caſſandro, ut ex xiv. 6. 2. & 13. intelligi licet. Ea igitur cuſtodia & captivitate liberare Antigonus cum voluit. Ipſam captivitatem & cuſtodiam noſter *obſidionem* dicit: quomodo & infra xxxix. 1. 1. Vorst.

6. *Aſiam & partem Orientis occupaverat*] MSS. mei, *& partes Orientis occupaverat:* quomodo amat loqui Juſtinus. ſic enim & 1. 7. 7. *Croeſo & vita & patrimonii partes, & urbs Barce conceſſa ſunt.* Mod. MSS. Modiani & unus Bongarſii, *Aſiam, & partes Orientis;* quod placet prae hactenus edito, *partem Orientis.* Sic enim auctor etiam 1. 7. 7. & alibi loquitur. Bernec.

Apud Gamalam] Legendum *Gazam* ex Diodoro xix. 94. Plutarcho in Demetr. c. 6. Appiano in Syriaca, & hujus libri Periocha. Meminit hujus proelii Pauſanias in Atticis, quo loco Ptolemaei res geſtas breviter & accurate recenſet. Bongars Bongarſius legit, *Gazam*, ex Diodoro, & aliis. Puto tamen Juſtinum ſcripſiſſe, *Gamalam.* Proxima enim eſt urbs haec Gazae. Quippe in Idumaea eſt. Noli hanc confundere cum Gamala Phoeniciae. Etiam *Gabala* ſive *Gebala* appellatur, ut teſtatur Stephanus. Unde portio Idumaeae dicta eſt Gabalene.

Gamalam vincitur. [7] In quo praelio major Ptolemaei moderationis gloria, quam ipſius victoriae fuit: [8] ſiquidem & amicos Demetrii non ſolum cum ſuis rebus, verum etiam additis inſuper muneribus, dimiſit; & ipſius Demetrii privatum omne inſtrumentum ac familiam reddidit, adjecto honore verborum, [9] *Non ſe propter praedam, ſed propter dignitatem iniſſe bellum; indignatum, quod Antigonus, devictis diverſae factionis ducibus, ſolus communis victoriae praemia corripuiſſet.*

Cap. II.

ne. Sexcentis autem nominibus τὸ μ in β mutatum eſt, & contra: ut *Amantes Abantes*, μύρμηξ βύρμηξ, τέρμινθος τερέβινθος. Sic quoque e Graeco βουνὸς Latini fecere *mons*. Voss. Praeclare Iſaacus Voſſius *apud Gamalan* emendavit. Quod ſtabilitur a Juntis, in quibus plane *apud Gamalam*. Graev. Bongarſius, *Gazam*. Ill. Voſſius, *Gamalan*, quae olim ad Gazam erat. Id firmat editio Juntarum, quam clariſſimus ille Voſſius non viderat, cum Notas ſuas ſcriberet. Tamen in minori Epitome plane legitur, *Gazam*. Minorem Epitomen voco Prologos illos, ſeu periochas Trogi Pompeji. Faber. Editur vulgo *Galaman*. Pro quo tamen *Gazam* legendum ex vetere Prologo hujus libri & ex Diodoro conjecit Bongarſius. At Voſſius literis modo transpoſitis legendum putat *Gamalam*: quae urbs proxima Gazae in Idumaea fuerit, aliter *Gabala* vel *Gebala* dicta. Et ut ille conjecit, ita editionem Juntinam manifeſte habere teſtatur Graevius. Vorst.

Gamalam] Sic conjecit primum Voſſius, poſt Graevius reperit in Juntina, unde Voſtius recepit in textum. Scheff.

7. *Major Ptolemaei moderationis gloria*] Thraſybulus *inſignem victoriam clariorem aliquanto moderationis laude fecit;* Val. Max. IV. I. Acilius Coſ. *multo modeſtia poſt victoriam, quam ipſa victoria laudabilior:* Liv. XXXVI. 21. 3. Quia praeſertim alias *Victoria natura inſolens, & ſuperba eſt:* Cicero pro Marcello cap. 3.

regi fraenis nequit
Et ira, & ardens boſtis, & Victoria,
Gladiusque felix, cujus infecti ſemel
Vecors libido eſt.

Senec. Troad. v. 278. &c. Bernec.

8. *Non ſolum cum ſuis rebus dimiſit, verum etiam a. i. m. honoravit.*] Ita rectiſſime antiquiores typis expreſſi. Bongarſius τὸ *honoravit* expunxerat, inque ejus locum τὸ *dimiſit* tranſtulit: eumque ſecuti ſunt alii. Illud *non ſolum* argumento eſt non unum, ſed duo verba oportere ſequi. Vorst. *Dimiſit* non eſt in Juntina, ſed *honoravit*. Verum cum nec in ſuis membranis Bongarſius, nec Angli id vocabulum invenerint, vereor ne ſit pannus male adſutus. Graev.

Privatum omne inſtrumentum] Τὴν βασιλικὴν ἀποσκευὴν, Diodorus XIX. 25. Bongars.

9. *Praemia corripuiſſet*] *Corripere* hoc loco notat, malis artibus intervertere. Cic. pro Balbo 25. *Pecuniam L. Cornelii, quae neque invidioſa eſt, & quantacunque eſt, ejusmodi eſt, ut conſervata magis quam correpta eſſe videatur.* & Suet. Ner. 6. *Correptis per coheredem Cajum univerſis bonis.* & Domit 12. *Bona vivorum & mortuorum usquequaque, quolibet & accuſatore, & crimine corri-*

pie

CAP. II. [1] Dum haec aguntur, Cassander ab Apollonia rediens, incidit in Autariatas, qui, propter ranarum muriumque multitudinem relicto patriae solo, sedes quaerebant: [2] veritus, ne Macedoniam occuparent, facta pactione in societatem eos recipit; agrosque iis ultimos Macedoniae adsignat. [3] Deinde, ne Hercules, Alexandri filius, qui fere annos quatuordecim excesserat, favore paterni nominis in regnum Macedoniae vocaretur, occidi eum

plebantur. GRONOV. Valerius Max. IX. 4. Ext. *anxiis sordibus magnas opes corripere.* Et IV. 8. Ext. 2. *In erogenda potius, quam corripienda pecunia occupatus.* Sic enim legendum ibi in Notis ad eum l. docuimus. Tacitus quoque Ann. XIII, *corripere pecunias*, dicit. VORST.

CAP. II. 1. *Cassander ab Apollonia*] Mirum quam multa in hoc libro cavillationibus pateant, si quis studiosus reprehensor existat, cum paullo superius praedae meminerit, & dividendarum provinciarum, nec addit de qua praeda loquatur, nec de quibus regionibus. Hic vero cum tot sint Apolloniae, non dignatur dicere, a qua Apollonia redierit, aut ubi Abderitae ei obviam venerint. Nec minus mirum, quomodo Cassander unam civitatem a ranis devictam, ne Macedoniam occuparet, timuerit, cum tantus ipse terror Graeciae esset, ut Lacedaemonii Spartam muro cinxerint, ut superiore scripsit libro. Item hic Herculem ac Barsinen, quam superiore libro Roxanem nominavit, terra obruerit Cassander, ne *caedes sepultura proderetur*, inquit, quasi sepultura non sit. GLAREAN.

Autariatas] Hi videntur esse, quos Diodorus XX. 19. pr. *Autariatas* vocat, a Perdicca juxta Orbitaum Paeoniae montem collocatos. FREINSH. Vide Photium 1358. Appian. pr. Illyr. BERNEC.

Abderitas] Sic quidem & Orosius corruptis Justini codicibus deceptus. Sed legendum cum Freinshemio *Autariatas*. De iis enim hoc refert non solum Diodorus Siculus, sed & Phaenias, Aristotelis discipulus, amicus Theophrasti apud Eustath. ad Iliad. I. & Heraclides Lembus apud Athen. VIII. 2. Autariatarum sedes fuit in finibus Dardaniae & Paeoniae. vid. Strab. XVII. Abderitas vero coactos fuisse ranarum vi migrare, patriamque relinquere, nemo veterum tradidit. Quin Abdera diu post floruit veteribus incolis, imprimis Democrito illustris. GRAEV.

Ranarum muriumque multitudinem] Plinius lib. VIII. cap. 29. ab ranis civitatem in Gallia pulsam memorat, si modo locus mendo caret: De muribus lib. X. cap. 65. BONGARS. Idem Plinius VIII. 57 ex insula Gyaro fugatos a muribus incolas, ex Theophrasto refert. Pontan. Progymn. IV. 26. Scalig. Exercit. 188. 2. BERNEC.

3. *Hercules*] Quem reducere in regnum tentabat Polyperchon: eum tamen a Cassandro corruptus, interemit, annos natum ἑπτακαίδεκα. Diodor. XX. 20. & 28. quomodo hic reponendum arbitror. Jam enim annos *quindecim* desierat esse Alexander M. & ex XVII, quinarii nota male juncta, aut negligenter expressa levi errore fit XIIII. Pausanias in Boeoticis Herculem & Alexandrum, Alexandri M. filios, a Cassandro veneno sublatos refert. BONGARS.

Occidi eum tacite cum matre Barsine jubet,] Alter Alexandri M. filius, & ipse Alexander, ut cum matre

eum tacite cum matre Barsine jubet, corporaque eorum terra obrui, ne caedes sepultura proderetur: 4 &, quasi parum facinoris in ipso primum rege, mox in matre ejus Olympiade ac filio admisisset, 5 alterum quoque filium cum matre Rhoxane pari fraude interficit: scilicet quasi regnum Macedoniae, quod adfectabat, aliter consequi, quam scelere non posset. 6 Interea Ptolemaeus cum Demetrio navali praelio, iterato congreditur; & amissa classe, hostique concessa victoria, in Aegyptum refugit. 7 Demetrius filium Ptolemaei Leontiscum, & fratrem Menelaum, amicosque ejus cum privati instrumenti ministerio, pari provocatus antea munere, Aegyptum remittit: 8 &, ut appareret eos non odio, sed dignitatis gloria accensos, donis muneribusque inter ipsa bella contendebant. 9 Tanto honestius tunc bella gerebantur, quam nunc amicitiae coluntur.

matre Roxane obtruncaretur, Glauciae praefecto custodiae Cassander imperavit, ut ex Diod. Sic. XIX. 105. scire licet. At Herculem cum matre Barsine occidi jubere non potuit; sed ut hoc fieret, prius magnis pollicitationibus Polyperchontem, qui Herculem in regnum Macedoniae restituere studebat, solicitare atque inducere necesse habuit: ut ex Diodori XX. 28. constare potest. VORST.

Corporaque eorum terra obrui, ne caedes sepultura proderetur] Haesit hic aqua Glareano, sed per *sepulturam*, hic intelligitur exustio cadaveris in rogo, ut pluribus ostendit Amplissimus & Clarissimus Cuperus Observat. I. 7. GRAEV.

5. *Alterum quoque filium cum matre Roxane*] Factum hoc jam ante fuerat, ut ex serie historiae, quam modo ex Diodoro ostendimus, constare potest. VORST.

6. *Navali praelio iterato*] Fuit ergo & superius proelium navale. At hoc noster non dicebat, & contrarium testantur Diodorus lib. XIX. Corruptus igitur locus & distinctione sanandus, hoc modo: *interea Ptolemaeus cum Demetrio, navali praelio, iterato congreditur.* Vocabulum *iterato* non ad *praelio*, sed *congreditur* referendum. Est autem *iterato congredi*, secunda vice, altero proelio pugnare. Ita saepe noster, ut lib. V. cap. 4. *Cum bellum Lacedaemonii a mari in terram transtulissent, iterato vincuntur.* SCHEFF.

Amissa classe] Plutarchus in Demetrio cap 18. Diod. XX. 50. & seqq. BONGARS.

8. *Et ut appareret*] MSS. conjunctionem *&* non agnoscunt. Sed & in ceteris distinctio videtur parum apta. Vellem eam fieri hoc modo. *Aegyptum remittit, ut appareret, eos non odio, sed dignitatis gloria accensos. Donis muneribusque inter ipsa bella contendebant, tanto honestius tunc bella gerebantur, quam nunc amicitiae coluntur.* SCHEFF.

9. *Tanto honestius tunc* &c.] Epiphonema simile supra II. 10. 11. BERNEC.

10.

tur. [10] Hac victoria elatus Antigonus, regem se cum Demetrio filio appellari a populo jubet. [11] Ptolemaeus quoque, ne minoris apud suos auctoritatis haberetur, rex ab exercitu cognominatur. [12] Quibus auditis, Cassander & Lysimachus & ipsi regiam sibi majestatem vindicaverunt. [13] Hujus honoris ornamentis tamdiu omnes abstinuerunt, quamdiu filii regis sui superesse potuerunt. [14] Tanta in illis verecundia fuit, ut, cum opes regias haberent, regum tamen nominibus aequo animo caruerint, quoad Alexandro justus heres fuit. [15] Sed Ptolemaeus & Cassander, ceterique factionis alterius duces cum carpi se singulos ab Antigono viderent, dum privatum singulorum, non commune universorum bellum ducunt, nec auxilium ferre alter alteri volunt, quasi victoria unius, non omnium foret; [16] per epistolas se invicem confirmantes, tempus & locum coëundi condicunt, bellumque communibus viribus instruunt. [17] Cui cum Cassander interesse propter finitimum bellum non posset, Lysimachum

10. 11. 12.] Probus in Eumene fin. *Nemo Eumene vivo rex appellatus est, sed praefectus: iidem post hujus occasum, statim regium ornatum nomenque sumserunt.* Lege Plutarch. in Demetr. cap. 20. Diodorum xx. 54. & Appianum Syriac. pag. 122. m. BONGARS. Horum exemplo Agathocles se quoque ultro Regem nominavit, quod potentiae suae praeter eum titulum nihil deesse videret: Diodor. xx. 55. Is quippe jure gentium Rex est, qui superiorem non agnoscit. Quod autem jure communi obtineri potest, frustra ab alio petitur. Quod qui faciunt, male consulunt suae majestati, fascesque submittunt alienae potentiae, ut apparet ex Tacit. Annal. ii. 2. & xi. 16. & xii. 14. BERNEC.

15. *Carpi se singulos*] Vide Notam ad VIII. 1. 2. IDEM.

Non commune universorum bellum ducunt,] Hic *bellum ducere* simpliciter est pro *bellum gerere*: ut in illo Virgilii, IX. Aeneid.

Qui bellum assidue ducunt cum gente Latina.

Vide & libellum nostrum de Latinit. f. susp. c. 14. Saepius tamen idem est quod bellum extrahere; & quidem apud optimos Latinitatis auctores. VORST. Explicant, *bellum gerunt.* At mihi *ducere* hic idem videtur ac *putare*, *credere.* Ut sit sententia, carpi ab Antigono, quia singuli perperam habeant persuasum, bellum, quod gerit cum altero, ad se nil pertinere, ideo nec necessum esse, ut auxilium alteri ferat. SCHEFF.

16. *Tempus, locum*] Angl. *tempus & locum.* Placet. SCHEFF.

CAP.

machum cum ingentibus copiis in auxilium sociis mittit.

CAP. III. [1] Erat hic Lysimachus illustri quidem Macedoniae loco natus, sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior; [2] quae tanta in illo fuit, ut animi magnitudine, philosophia ipsa, viriumque gloria omnes, per quos Oriens domitus est, vicerit: [3] quippe cum Alexander Magnus Callisthenen philosophum, propter salutationis Persicae interpellatum morem, insidiarum, quae sibi paratae fuerant, conscium fuisse iratus finxisset; [4] eumque, truncatis crudeliter omnibus membris, abscisisque auribus ac naso labiisque, deforme ac miserandum spectaculum reddidisset: [5] insuper cum cane in cavea clausum ad metum ceterorum circumferret: [6] tunc Lysimachus, audire Callisthenen, & praecepta ab eo virtutis accipere solitus, misertus tanti viri, non culpae, sed libertatis poenas pendentis, venenum

CAP. III. 1. *Lysimachus*] Agathoclis filius, unus e custodibus Alexandri. Vide Pausaniam in Atticis. Plin. VIII. 16. Curtius VIII. 1. 22. quae hic (num 8.) de Lysimacho leoni objecto referuntur, *fabulam* vocat. BONGARS. Plinius tamen d. l. verisimilia putat: ac pro veris narrat Seneca de Ira III. 17. & de Clement. I. 25. Anno certe Christi MCCLXII. Hermannus Grun, Consul Coloniensis, leoni per insidias a Canonicis objectus, eodem fere modo salvus evasit. Munst. Cosm. BERNEC.

2. *Philosophia ipsa*] Praetulerim, quod habent MSS. Bongarsiani, *philosophiam ipsam*. Non infrequente bonis auctoribus hyperbole. BERNEC. Ego quoque cum Cl. Berneccero e MSS. *philosophiam ipsam* puto scribendum; intelligendum autem de Callisthene, qui ferre calamitatem suam adeo non potuit, ut praebitum sibi a Lysimacho venenum mallet sumere, quam diutius cum tanta miseria vivere. SCHEFF.

3. *Conscium fuisse iratus finxisset*] Gronovius in lib. III. Observat. mallet, *ratus vinxisset*, id est, in vincula conjecisset: id quod vero nec absimile est. VORST.

3. 4. 5. 6.] De morte Callisthenis variat Plutarchus in Alex. cap. 98. & Arrianus lib. IV. itemque Diogenes Laërtius in Aristot. BERNEC.

Abscisisque] Ita Vett. libros habere confirmat Ob. Giphanius in Observat. Ling. Lat. pro quo vulgati, *abscissisque*. Liv. XXXI. 34. 4. *brachiis abscisis*. Val. Max. VIII. 3. fin. *hereditas abscisa*. BERNEC.

6. *Tunc Lysimachus audire*] Post *Lysimachus* ponendum comma. Non enim tunc audiebat eum, cum esset clausus cavea, sed jam olim liberum adhuc, & in exercitu versantem. SCHEFF.

Libertatis poenas pendentis] *Libertas* pro libertate loquendi. Sic saepe & alii. Vide Notas in Val. Max. VI. 1. VORST.

7. Ib-

num ei in remedia calamitatium dedit. [7] Quod adeo aegre Alexander tulit, ut eum objici ferocissimo leoni juberet. [8] Sed cum ad conspectum ejus concitatus leo impetum fecisset, manum amiculo involutam Lysimachus in os leonis immersit, adreptaque lingua, feram exanimavit. [9] Quod cum nuntiatum regi esset, admiratio in satisfactionem cessit; carioremque eum propter constantiam tantae virtutis habuit. [10] Lysimachus quoque magno animo regis, veluti parentis, contumeliam tulit. [11] Denique omni ex animo hujus facti memoria exturbata, postea in India insectanti regi quosdam palantes hostes, cum a satellitum turba equi sui celeritate desertus esset, solus ei per immensas arenarum moles cursus

7. *Ferocissimo* &c.] In MSS. est *perferocissimo*. Num Justinus scripsit *perferoci*, aliusque id dein per, *ferocissimo*, exposuit? Ita mihi quidem videtur. SCHEFF.

8. *Arreptaque*] Codex uterque Voss. *abreptaque*. GRONOV.

9. *Admiratio in satisfactionem*] Nihil temere muto. Dicam tamen, videri verba *tantae virtutis*, quae post sequuntur, hoc loco collocanda, cum praesertim *constantia virtutis* non satis commode dicatur, quia constantia ipsa virtus est, nec pro virtute habendum, in quo nulla est constantia. SCHEFF.

10. *Veluti parentis*] *Ut parentum saevitiam, sic patriae, patiendo ac ferendo leniendam esse*, dixit Marcus Livius apud Livium XXVII. 36. 12. Pub. Syrus:

Ames parentem, si aequus est: si aliter, feras.

Quod praeceptum pulchre diffundit Epictetus Enchirid. cap. 37. Vide Arnisaeum de Republ. lib. I. p. 276. f. BERNEC.

11. *Exturbata*] Bene MS. *extirpata*. IDEM. Placet lectio vulgata. Liv. VI. 21. *Haec nova injuria exturbavit omnem spem pacis*. & Seneca in Hippol. 129.

Nefanda casto pectore exturba ocyus.

GRONOV. Magis placet quod in Cod. quodam MS. esse testatur Bongarsius, *extirpata*. VORST. Praeferunt *extirpata*, quod in MS. quodam legitur, me invito; est enim Plautinum genus hoc loquendi, quod Justinus utitur. Plautus ita habet in Curcul. A. II. sc. I.

auscultes mihi,
Atque istam ex turbes ex animo aegritudinem.

SCHEFF.

Cursus comes] Fallor, aut Justinus scripsit, *cursu comes*. Hoc enim singulare in Lysimacho, & simile fratri Philippo: pedum celeritate aequabat equum Alexandri. De Philippo clare Curtius lib. VIII. cap. 2. ubi habet historiam, quam Justinus tangit. *Is pedes, incredibile dictu, per D. stadia vectum regem comitatus est, saepe equum suum offerente Lysimacho.* Lysimachum peditem fuisse docent & sequentia. Nam si fuisset in equo, quid ita eum vulnerare potuisset rex in fronte cum desiliret equo demum,

ſus comes fuit. [12] Quod idem antea Philippus frater ejus cum facere voluiſſet, inter manus regis exſpiraverat. [13] Sed Lyſimachum deſiliens equo Alexander haſtae cuſpide ita in fronte vulneravit, ut ſanguis aliter cludi non poſſet, quam diadema ſibi demtum rex, adligandi vulneris cauſa, capiti ejus imponeret. [14] Quod auſpicium primum regalis majeſtatis Lyſimacho fuit. [15] Sed & poſt mortem Alexandri, cum inter ſucceſſores ejus provinciae dividerentur, ferociſſimae gentes, quaſi omnium fortiſſimo adſignatae ſunt: [16] adeo etiam conſenſu univerſorum palmam virtutis inter ceteros tulit.

CAP. IV. [1] Priusquam bellum inter Ptolemaeum ſociosque ejus adverſus Antigonum committeretur, repente ex Aſia majore digreſſus Seleucus, novus Antigono hoſtis acceſſerat. [2] Hujus quoque & virtus clara, & origo admirabilis fuit: [3] ſiquidem mater

demum, & non ante? Haſtae cuſpidem enim intelligere non ferramentum debemus quod eſt in capite, & quo pugnari ſolet, verum quod in imo manubrii, ut cum neceſſe eſt, erecta poſſit defigi in terra. IDEM

12. *Quod idem* &c.] Conferenda haec ſunt cum Appiani narratione de Bell. Syr. pag. 129. & ſeq. BERNEC.

13. *Cludi* &c.] Pro claudi: *au* in *u*, ut *defraudo*, *defrudo*, apud Terentium. à *cauſa*, *excuſo*, & *accuſo*. BONGARS. Videtur auctor ſcripſiſſe, *ut ſanguis ante cludi non poſſet*. GRONOV.

Quam diadema] Legendum fortaſſe, *quam ſi diadema*. VORST Suſpicatur Vorſtius, *quam ſi diadema*. Propius abiret, *quam ut diadema*. potuit *m* totidem conſtans lineolis, *ut* abſumſiſſe. SCHEFF.

Diadema] Regium inſigne. Id fuiſſe, contra quam vulgo perſuaſum, non niſi faſciam e panno linteove, cum originatio nominis arguit, *παρὰ τὸ διαδεῖν*, a nectendo, ligando, ſive obligando dicti: tum allatis & hoc noſtro, & pluribus aliis auctorum locis oſtendunt viri in literis magni, Briſſonius de Regno Perſ. lib. I. Lipſius not. 99. ad Taciti VI. Annal. Paſchalius de Coronis lib. IX. 3. BERNEC.

Alligandi vulneris cauſa] *Alligare vulnus* pro obligare. Cicero II. Tuſc. Quaeſt. *Quieſce igitur & vulnus alliga.* Livius VII. 24. *Conſul vulnere alligato revectus ad prima ſigna.* Ad quem locum & Notas Gronovii vide. Scribonius Largus dicit quoque, *alligata pyxis*, *alligatum vas*. Vide Lex. Scribonianum Rhodii. VORST.

14. *Auſpicium primum*] Commate haec duo male dividuntur, quae per ſe connexa ſunt. Habuit enim & alia auſpicia futurae magnitudinis: quod ex ſequentibus apparet, ſed hoc fuit primum. SCHEFF.

15. *Ferociſſimae gentes*] Thraces, & Pontici maris accolae. Supra XIII. 4. 16. BERNEC.

CAP.

ter ejus Laodice, cum nupta esset Antiocho, claro inter Philippi duces viro, visa est sibi per quietem ex concubitu Apollinis concepisse; [4] gravidamque factam, munus concubitus, anulum a deo accepisse, in cujus gemma anchora sculpta esset: jussaque donum filio, quem peperisset, dare. [5] Admirabilem fecit hunc visum & anulus, qui postera die, ejusdem sculpturae, in lecto inventus est; & figura anchorae, quae in femore Seleuci nata cum ipso parvulo fuit. [6] Quamobrem Laodice anulum Seleuco eunti cum Alexandro Magno ad Persicam militiam, edocto de origine sua, dedit. [7] Ubi post mortem Alexandri, occupato regno Orientis, urbem condidit, ibique geminae originis memoriam consecravit. [8] Nam & urbem ex Antiochi patris nomine Antiochiam vocavit, & campos vicinos urbi Apollini dicavit. [9] Originis ejus argumentum etiam in posteris mansit: siquidem filii nepotesque ejus

CAP. IV. 4. *Anulum*] Qui esset instar *gnorismatis* ac *monumenti*, de quo genere videndus omnino Meursius Exercitit. Critic. I. 3. BERNEC.

Jussaque] Mendum. lege, *jussamque*. FABER.

5. *Figura anchorae*] Lege Appianum in Syriaca historia. Ausonius de Antiochia:

Illa Seleucum
Nuncupat, ingenuum cujus fuit anchora signum:
Qualis inusta solet generis nota certa, per omnem
Nam sobolis seriem nativa cucurrit imago.

Hic Seleucus cum esset in bellis ἐπινικίστατος, *Nicator* dictus est. Appian. Syr. 124. BONGARS. Sic & Ammianus lib. XXIII. 16. *Nicatori Seleuco, victoriarum crebritas hoc indiderat cognomentum.* Unde intelligitur quid idem sibi velit lib. XIV. 26. *Seleucus efficaciae impetrabilis rex, ut indicat cognomentum.* Nam *impetrabilis* ἐνεργητικὸς hic est omnia impetrans ac pervincens. Sicut *impetrabilis orator* Plauto Mostell. V. 2. 40. Hinc fanum sive ἡρῷον Seleuco a filio Antigono consecratum, dictum fuit Νικατόρειον. Appian. in Syriac. 129. d. In numismatis tamen & alibi *Nicanor* Seleucus hic cognominatus. Alius est infra XXVII. I. I. BERNEC.

8. *Antiochiam*] Non unam, sed ipsas sedecim a patre denominatas *Antiochias* Seleucum condidisse scribit Appianus Syriac. 124. d. ex quibus aetate sua adhuc extare eam, quae est sub Libano monte, super Oronte fluvio, Syriae metropolis, de qua Nostro hic haud dubie sermo. IDEM.

Campos vicinos urbi Apollini dicavit] Inde, credo, *Daphne* appellati fuerunt campi isti; a Daphne videlicet, Apollini adamata, & in laurum conversa. Infra XXVII. I. 4. *Daphnae se claudit.* VORST.

9. *Notam*

ejus anchoram in femore, veluti notam generis naturalem habuere. [10] Multa in Oriente, post divisionem inter socios regni Macedonici, bella gessit. [11] Principio Babyloniam cepit: inde auctis ex victoria viribus, Bactrianos expugnavit. [12] Transitum deinde in Indiam fecit, quae post mortem Alexandri, veluti cervicibus jugo servitutis excusso, praefectos ejus occiderat. [13] Auctor libertatis Sandrocottus fuerat: sed titulum libertatis post victoriam in servitutem verterat: [14] siquidem occupato regno, populum, quem ab externa dominatione vindicaverat, ipse servitio premebat. [15] Fuit hic quidem humili genere natus, sed ad regni potestatem majestate numinis impulsus: [16] quippe cum procacitate sua Alexandrum regem offendisset, interfici a rege jussus, salutem pedum celeritate quaesierat. [17] Ex qua fatigatione cum somno captus jace-

9. *Notam generis naturalem*] *Ingenuum signum* vocat Ausonius allato paullo ante loco: *genitivam notam* Suetonius in August. cap. 80. 1. *σημεῖον σύμφυτον* Aristoteles in Arte Poëtica. De quibus haud protrita quaedam observavit Mich. Piccartus dec. I. cap. 7. Ita Marcellinus XVI. 7. fin. dicit *genuinam lenitudinem*, h. e. ingenitam; angebohrne milte. BERNEC.

11. *Babyloniam cepit*] Diodorus XIX. 101. Appianus in Syriac. BONGARS.

Auctis ex victoria viribus] Supra I. 1. 9. BERNEC.

13. *Auctor libertatis Sandrocottus*] Vett. *Sandrococtus*. Arrianus lib. V. Σανδρόκοττος. Plutarch. Alex. Ἀνδρόκοττος. Appiano Ἀνδρόκοττος. Orosius MS. *Andracoto*. Fabricius. *Sadrocottus* edidit ex Strab. lib. XV. BONGARS. Judicio Freinshemii, Justinus *Androcottus* scripsisse videtur, eique voci ex praecedente *libertatis*, literam *s* adiectam errore librariorum: veluti multis in auctorum locis animadvertere est. Exempli causa, Sisenna lib. II. quem locum citat Macrobius VI. 4. *Scutis projectis, tectis, saxa certatim manibus coniiciunt in hostes*, pro *scutis objectis tecti, saxa* &c. Sic apud Nonium in *Focillatur*, ex secundo Varronis de vita P. R. corrupte legitur, *propter secundas sublato metu*, pro *propter secunda sublato metu* BERNEC. Nihil mutandum. Saepe enim prior illa litera demitur. Ita dicitur Ἀλμυδησσὸς & Σαλμυδησσὸς, Ἐλμάντικα Σελμάντικα, Ἐξιτανία Σεξιτανία, Ἰνδικὴ Σινδικὴ, Ἀρδιαῖοι Σαρδιαῖοι, Ἀκχηνοὶ Σακχηνοὶ, & alia plura. Voss. Freinshemius mallet *Androcottus*, ex Plutarcho & Appiano. Vossius nihil mutandum censet. multa enim hujusmodi esse, quibus S ab initio modo praeponatur, modo non praeponatur. Arrianus quoque lib. V. Σανδρόκοττον vocat. VORST.

Titulum libertatis &c.] Tacit. Hist. IV. 73. 9. *Libertas & speciosa nomina praetexuntur, nec quisquam alienum servitium & dominationem sibi concupivit*,

jaceret, leo ingentis formae ad dormientem accessit, sudoremque profluentem lingua ei detersit, expergefactumque blande reliquit. [18] Hoc prodigio primum ad spem regni impulsus, contractis latronibus, Indos ad novitatem regni sollicitavit. [19] Molienti deinde bellum adversus praefectos Alexandri elephantus ferus infinitae magnitudinis ultro se obtulit, & veluti domita mansuetudine eum tergo excepit: duxque belli & praeliator insignis fuit. [20] Sic adquisito regno, Sandrocottus ea tempestate, qua Seleucus futurae magnitudinis fundamenta jaciebat, Indiam possidebat: [21] cum quo facta pactione Seleucus, compositisque in Oriente rebus, in bellum Antigoni descendit. [22] Adunatis igitur omnium sociorum copiis, praelium committitur: in eo Antigonus occiditur, Demetrius filius ejus in fugam vertitur. [23] Sed socii, profligato hostili bello, denuo in semet ipsos arma verterunt; &, cum de praeda non convenirent, iterum in duas factiones diducuntur.

pivit, ut non eadem ista vocabula usurparet. In quam sententiam egregie de Corcyraeorum seditione Thucydides III. 13. 14. BERNEC.

18. *Ad novitatem regni*] Hoc admodum suspectum est. Supra certe dicebat, Sandrocottum hunc auctorem Indis extitisse libertatis; Quomodo ergo hic eos sollicitat ad regnum? ego non dubito, quin vocula *regnum* hic a glossatore sit intrusa, quam ex praecedentibus desumsit, in quibus legitur, *ad spem regni impulsus.* Putavit enim *novitatem* istam de regno intelligendam, quod Sandrocottus affectabat. Cum *novitas* hic significet res novas. Sic Noster ipse lib. XXII. cap. 6 *Etiam urbes nobilissimae novitatem secutae.* SCHEFF.

19. *Veluti domita mansuetudine*] Mirum epitheton. Num enim mansuetudo etiam indomita? Suspicor scripsisse nostrum, *domitus a mansuetudine.* Post librarium per compendium fecisse *domit a mansuetudine.* Atque ita natam lectionem vulgarem. IDEM.

Duxque belli & praeliator insignis] De elephantorum arte bellica videndi Plinius VIII. 7. Aelianus de Animal. VII. 26. XIII. 22. BERNEC.

21. *Facta pactione*] Strabo lib. XV. pag. 498. 20. scribit, Seleucum adsitas Indo fl. regiones Sandrocotto, contracta cum eo affinitate, dedisse, ac pro iis quingentos elephantos accepisse. A quo nonnihil discrepat Plutarchus. Alex. cap. 108. IDEM.

Bellum Antigoni] Lege Plutarchum in Demetrio cap. 35. &c. Pausaniam in Atticis. Dimicatum autem est ad Ipsum. Appianus. BONGARS.

23. *In duas factiones diducuntur.*] Ita omnino scribendum. Petron. 67. *Totiusque navigii turbam diducit in partes.* & Tacit. II. Hist. 68. *Iis, qui ad spectandum convenerant, in studia diductis.* & Plin. II. Ep. 19. *Di-*

cuntur. 24 Seleucus Demetrio, Ptolemaeus Lysimacho junguntur. Cassandro defuncto Philippus filius succedit. 25 Sic quasi ex integro nova Macedoniae bella nascuntur.

ductum in partes audientium studium. & Noster XLI. 4. *Diductis Macedonibus in bellum civile.* GRONOV.

Deducuntur] MS. & Juntae: *diducuntur*, hoc est, dividuntur, scinduntur. Hoc est *diducere*, non *deducere*. Tacitus IV. Annal. 2. *Instabat quippe Sejanus, incusabatque, diductam civitatem, ut civili bello.* hoc est, in duas partes seu factiones divisam. In eod. libro: *diductus miles.* Probavit hanc lectionem Gronovius. GRAEV. Vulgo, *deducuntur*. Sed editio Juntina, teste Graevio, *diducuntur*: quod alteri & praefero. VORST. *Diducuntur* ex Juntina Graevius, quod recepit Vorstius. SCHEFF.

LIBER

LIBER XVI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Antipater, Cassandri filius, fit parricida. Demetrius Alexandrum, Cassandri filium, interficit, & Macedoniam occupat.*
2 *Demetrius praelio fusus fugatur. Antipater parricida foede perit. In Cassandri familiam numinis vindicta. Ptolemaei placidum fatum.*
3 *Bellum Pyrrhi & Lysimachi. De Heracleae origine & statu digressio.*
4 *Clearchi, tyranni Heracliensis, artes.*
5 *Quibus rationibus Clearchus tyrannidem firmaverit. Clearchus tandem a Chione & Leonide, juvenibus nobilissimis, obtruncatur. Post Clearchi supplicium Heracleae conditio.*

CAPUT I.

1 Post Cassandri regis filiique ejus Philippi continuas mortes, Thessalonice regina, uxor Cassandri, non magno post tempore, ab Antipatro filio, cum vitam etiam per ubera materna deprecaretur, occiditur. 2 Causa parricidii fuit, quod post mortem mariti, in divisione inter fratres regni, propensior fuisse Alexandro videbatur. 3 Quod facinus eo

CAP. I. 1. *Post Cassandri*] Legendus Pausanias in Boeoticis: Plutarchus in Demetrio & Pyrrho. BONGARS.

2. *Propensior fuisse pro Alexandro*] Meo judicio barbarismus hic est, *propensus pro Alexandro*; legendum, *propensiorque in Alexandrum*. Ab aliis editionibus abest *pro*. FABER. Ab antiquioribus typis expressis abest *pro*. Et recte meo judicio. Dicitur autem *propensus Alexandro*, propensior in Alexandrum. Subinde casus tertius pro quarto cum praepositione usurpatur. Ita dicunt *invitare aliquem tecto*, *domo*, *hospitio*, *poculis*, pro in domum, in tectum, in hospitium, ad pocula. Item *paratus neci*, pro ad necem, & multa id genus alia. VORST. Vorstius delendum pu-

eo gravius omnibus visum est, quod nullum maternae fraudis vestigium fuit. 4 Quamquam in parricidio nulla satis justa causa ad sceleris patrocinia praetexi potest. 5 Ob haec igitur Alexander in ultionem maternae necis gesturus cum fratre bellum, auxilium a Demetrio petit: 6 nec Demetrius spe invadendi Macedonici regni moram fecit. 7 Cujus adventum verens Lysimachus, persuadet genero suo Antipatro, ut malit cum fratre in gratiam reverti, quam paternum hostem in Macedoniam admitti. 8 Inchoatam igitur inter fratres reconciliationem cum praesensisset Demetrius, per insidias Alexandrum interficit; 9 occupatoque Macedoniae regno, caedem apud exercitum excusaturus, in concionem vocat.

tat *pro* suadentibus antiquioribus. Ego nolim, quia alias subintelligi debet. SCHEFF.

4. *In parricidio nulla* &c.] Spartianus refert, Bassianum, occiso fratre, Papiniano mandasse, ut in Senatu pro se, & apud populum facinus dilueret. Illum respondisse: *Non tam facile parricidium excusari, quam fieri.* Fuit illa Principis JCti Cygnaea vox: quam miror hominem, si Diis placet, politicum & JCtum, & Christianum in libris suis de Republica, reprehendere pessimo exemplo. Recte enim & ordine fecit Papinianus, & viri boni officium functus est, qui mori praeoptavit, quam tyranno impia & iniqua imperanti, parere. Idem ille in eo peccat, quod Papinianum Imperatoris consanguineum facit, contra quam Spartianus, quem ille auctorem laudat. JCtus cognationem & affinitatem nescit distinguere. Facit quod rhetores solent, quibus concessum est in historiis ementiri aliquid, ut dicere videantur argutius. BONGARS. Recte sane & ordine fecit Papinianus, & viri boni officium est functus, qui mori praeoptavit, quam tyranno, impia & iniqua imperanti, parere. BERNEC. Antiquiores typis expressi rursum praepositionem omittunt, habentque *parricidio praetexi*. Estque ea plane vulgaris verbi constructio. Virgilius IV. Aen. *Novis praetexere funera sacris.* VORST. Vorstius etiam hic ex dicta causa illud *in* vult expungi. Sed cum regula sit certissima non regi ablativum, nisi a praepositione vel tacita, vel expressa; cur reperta deleri debeat. Omittit sane consuetudo, sed ea non est perpetua. SCHEFF. Hic Juntina & ex MS. Britanni rectius quam vulgatae, quae *satis* praetermittunt. GRAEV.

5. *Ob haec igitur Alexander*] Manuscripti omnes habent, *Post haec*, quotquot Bongarsius vidit. Videturque longe melior haec lectio vulgari. Nempe sequitur, *in ultionem maternae necis*, cui non recte praetermittitur *ob haec*, quia dicit idem, atque adeo est otiosum. Quid enim *ob haec?* quam, ob factum parricidium, ne scilicet impunitum maneret. SCHEFF.

6. *Demetrius*] Qui & *Poliorcetes* dictus, hoc est, *urbium obsessor*: cujus cognominis vanitatem arguit Plutarchus in Demetr. c. 52. BERNEC.

8. *Alexandrum interficit*] Lege, *interficit.* FABER. Sic & Juntina. GRAEV.

9. *In concionem vocat*] Dele *in*. FABER.

vocat. [10] Ibi *priorem se petitum ab Alexandro* adlegat; *nec fecisse se, sed occupasse insidias.* [11] *Regem autem se Macedoniae vel aetatis experimentis, vel caussis justiorem esse.* [12] *Patrem enim suum & Philippo regi, & Alexandro Magno socium in omni militia fuisse;* [13] *liberorum deinde Alexandri ministrum, & ad persequendos defectores ducem exstitisse.* [14] *Contra Antipatrum, avum horum adolescentium, amariorem semper ministrum regni, quam ipsos reges fuisse.* [15] *Cassandrum vero patrem, exstinctorem regiae domus, non feminis, non pueris pepercisse; nec cessasse, quoad omnem stirpis regiae subolem deleret.* [16] *Horum scelerum ultionem, quia nequisset ab ipso Cassandro exigere, ad liberos ejus translatam.* [17] *Quamobrem etiam Philippum, Alexandrumque, si quis manium sensus est, non interfectores suos,*

10. *Occupasse insidias*] Juxta illud Tyronis apud Agellium VII. 5. *Beneficia promissa opperiri oportet, neque ante remunerari quam facta sunt. Injurias autem imminentes praecavisse justum est magis, quam expectavisse. Summa enim professio stultitiae est, non ire obviam sceleribus cogitatis, sed manere opperirique, ut cum admissa & perpetrata fuerint, tum denique, ubi quae facta sunt, infecta fieri non possunt, puniantur.* Quod paucis Thucydides I. 7. 11. Δεῖ προεπιβουλεύειν μᾶλλον ἢ ἀντεπιβουλεύειν. Unde Jugurtha, aeque tamen simulate ac noster, *Adherbalem dolis vitae suae insidiatum* ait: *quod ubi comperisset, se ejus sceleri obviam isse, ac proinde populum Rom. neque recte neque pro bono facturum, si ab jure gentium sese prohibuerit.* Sallust. Jug. 22. 5. BERNEC.

12. *Socium in omni militia fuisse;*] Alii, *socium domi militiaeque fuisse.* sed contra mentem auctoris, qui hoc dicere vult: Antipatrum affluentem delitiis otiosumque & socordem domi sedisse, & Macedoniae gravem fuisse; interea dum sub Philippo & Alexandro Magno ejus filio graves militiae labores pertulit Demetrii pater Antigonus. MOD.

15. *Nec cessasse, quoad omnem stirpem regiae subolis deleret.*] *Deleret* pro delevisset. Imperfectum pro plusquamperfecto subinde poni notavimus supra ad XIII. 2. 11. VORST.

17. *Si quis manium sensus est*] Nota formulam, *si quis manium sensus est*, qua aut simili fere usi veteres in memoria defunctorum. Servius Sulpitius lib. IV. Epist. 5. *Quod si quis etiam inferis sensus est, qui illius amor in te fuit* &c. Cicero Philipp. X. *Si quis in morte sensus est.* Idem pro Sextio. *Quod certe si est aliquis sensus in morte praeclarorum virorum, cum omnibus Metellis* &c. Seneca in de Consol. ad Polybium: *Quid itaque juvat dolori intabescere, quem, si quis defuncti sensus est, finiri frater tuus cupit.* Quintilianus Declam. CCCXXXII. *Si quid inferi sentiunt cognoscere animum meum.* Inscriptio vetus Hispaniensis: SI MANES POST FATA ALIQVID SENTIUNT. Et in Epigrammate antiquo:

Suscipe nunc conjunx, si quis post funera sensus.

 Cel

suos, ac stirpis suae, sed ultores eorum, Macedoniae regnum tenere malle. [18] Per haec mitigato populo, rex Macedoniae appellatur. [19] Lysimachus quoque cum bello Dromichaetis, regis Thracum, premeretur, ne eodem tempore & adversus eum dimicare necesse haberet, tradita ei altera parte Macedoniae, quae Antipatro ejus genero obvenerat, pacem cum eo fecit.

CAP. II. [1] Igitur Demetrius totis Macedoniae regni viribus instructus, cum Asiam occupare statuisset,

Cui geminum illud Ovidii de Ponto:

Et ne, si superest aliquis post funera sensus,
Terreat ut manes Sarmatis umbra meos.

Idem alibi:

Hoc pater ille tuus primo mihi cultus ab aevo,
Si quid habet sensus umbra diserta, petit.

Plura vide apud amplissimum Brissonium lib. de Formul. VIII. pag. 840. MOD. Ita Servius Sulpicius in Epistola quae est inter familiares Ciceronis IV. 5. *Quod si quis etiam inferis sensus est, hoc certe illa te facere non vult.* Quem ad locum observat P. Manutius, hac aut simili fere formula, in memoria defunctorum usos & Graecos esse. Latinorum exempla plura collegit Brisson. de Formul. VIII. p. 840. *Si quis mortuis inest sensus.* Polyb. VIII. 9. *Si quis inferis sensus est.* Senec. de Brev. Vitae c. 18. *Si est aliquis defunctis sensus.* Idem Consol. ad Polyb. 27. 6. Propert. IV. 6. 83.

Gaude Crasse nigras, si quid sapis, inter arenas.

Val. Max. IV. 6. 3. *Si quid modo extinctis sensus inest.* Lucan. VIII. 749.

Si quid sensus post fata relictum est.

Cic. Phil. IX. 6. BERNEC. Malim, *si quis manium sensus esset.* FABER. Cicero V. Ep. Fam. 16. *In morte si resideat sensus.* Et VI. 3. *Si non ero, sensu omnino carebo.* Cujus generis plura Brissonius lib. VIII. de Form. congessit. VORST.

19. *Doricetis,*] *Dromichaetis* legit Fabricius in Orosium ex Plutarcho Demetr. cap. 52. Pausania in Atticis, Strabone lib. VII. qui eum Getarum regem faciunt. Ego contra libros nihil muto: neque novum est historiarum scriptores in barbaris nominibus variare. BONGARS. Notavit Bongarsius quosdam typis expressos habere *Dromichaetis*, ut Strabo & Plutarchus eum vocant. Quia tamen in codd. MSS. reperit *Doricetis*, nihil mutandum putavit. Mihi cum Gronovio in lib. IV. Observat. τὸ *Doricetis* suspectum est; quod videam, veterem quoque Prologum hujus libri habere *Dromichete*, ipsumque Trogum sic scripsisse arguere. VORST.

Adversus eum] MS. & I. bene, *adv. Demetrium.* Adde supra VI. 1. 2. Not. BERNEC.

CAP. II. 1. *Cum Asiam occupare statuisset, iterato &c.*] Vereor, ne huic forte loco acciderit, quod illi, qui est XV. 2. Equidem & hanc Ptolomaei cum caeteris conjunctionem non fuisse primam, verum. At nimis longe abest, quod huic *iterato* debet respondere secundum lectionem vulgatam, *pacta societate.* Mallem ego comma scribere post *iterato*,

tuiſſet, iterato Ptolemaeus, Seleucus & Lyſimachus, experti priore certamine, quantae vires eſſent concordiae, pacta ſocietate adunatisque exercitibus, bellum adverſus Demetrium transferunt in Europam. [2] His comitem ſe & belli ſocium jungit Pyrrhus, rex Epiri, ſperans non difficilius Demetrium amittere Macedoniam poſſe, quam adquiſierat. [3] Nec ſpes fruſtra fuit: quippe exercitu ejus corrupto, ipſoque in fugam acto, regnum Macedoniae occupavit. [4] Dum haec aguntur, Lyſimachus generum ſuum Antipatrum, regnum Macedoniae ademtum ſibi fraude ſoceri querentem, interficit; filiamque ſuam Eurydicen querelarum ſociam in cuſtodiam tradit: [5] atque ita univerſa Caſſandri domus Alexandro Magno ſeu necis ipſius, ſeu ſtirpis exſtinctae poenas partim caede, partim ſupplicio, partim parricidio luit. [6] Demetrius quoque a tot exercitibus circumventus, cum poſſet honeſte mori, turpiter ſe dedere Seleuco maluit. [7] Finito bello, Ptolemaeus cum magna rerum geſtarum gloria moritur. Is contra jus gentium

rato, ut ſententia ſit, Aſiam denuo voluiſſe occupare, quam ſcilicet poſſeſſam antea amiſerat praelio cum Seleuco, de quo noſter lib. XV. 5. 4. SCHEFF.

Ptolomaeus, Seleucus & Lyſimachus] Plutarchus in Demetrio & Pyrrho. Pauſanias in Atticis, quos in hac hiſtoria conſule. BONGARS.

4. *Interfecit*] Leg. *Interficit*. FABER. Angl. *interficit*, quod rectius reſpondet ſequenti *tradit*. SCHEFF. Sic & Juntina. GRAEV.

Querelarum] Codices MSS. ut Bongarſius teſtatur, *querellarum:* prorſus ut in antiquis lapidibus eſt. VORST.

7. *Ptolemaeus*] Regum Aegypti ſeriem vide apud Strabonem lib. XVII. quaedam apud Pauſaniam in Atticis. BONGARS.

Moriturus, contra] Sebiſ. praefert, quod editi quidam habent, *moritur. Is contra.* Suadet quod mox ſequitur, *ante infirmitatem.* BERNEC. Antiquiores typis expreſſi, *moritur. Is contra.* Et cum Sebiſio praefero hoc ei quod Bongarſius maluit, *moriturus, contra jus gentium.* Suadet id quod ſequitur *ante infirmitatem.* Quia fecit ante infirmitatem, non fecit moriturus. VORST. *Moritur. Is*, reſtituit ex antiquioribus Vorſtius. SCHEFF. Adſtipulantur Juntae. GRAEV.

Contra jus gentium &c.] Unde Perſeus apud Livium XL. 9. 8. fratrem inceſſens: *Regnare utique vis*, inquit, *huic ſpei tuae obſtat aetas mea, obſtat GENTIUM JUS: obſtat vetuſtus Macedoniae mos*, &c. Vide quoque notata ſuperius ad II. 10. 2. & V. II. 2. BERNEC.

Minimo natu ex filiis] Ptolemaeo Philadelpho, nato ex Berenice. Na-

tium minimo natu ex filiis ante infirmitatem regnum tradiderat, ejusque rei populo rationem reddiderat: [8] cujus non minor favor in accipiendo, quam patris in tradendo regno fuerat. [9] Inter cetera patris & filii mutuae pietatis exempla, etiam ea res amorem populi juveni conciliaverat, quod pater, regno ei publice tradito, privatus officium regi inter satellites fecerat, omnique regno pulchrius regis esse patrem duxerat.

CAP. III. [1] Sed inter Lysimachum & Pyrrhum regem, socios paullo ante adversus Demetrium, adsiduum inter pares discordiae malum bellum moverat. [2] Victor Lysimachus, pulso Pyrrho, Macedoniam occupaverat. [3] Inde Thraciae, ac deinceps Heracleae bellum intulerat, cujus urbis & initia & exitus admirabiles fuere: [4] quippe Boeotiis pestilentia laborantibus oraculum Delphis responderat, *coloniam in Ponti regione sacram Herculi conderent.* [5] Cum propter metum longae ac periculosae navigationis, mortem in patria omnibus praeoptantibus, res omissa esset, bellum his Phocenses intulerunt; [6] quorum cum adversa praelia paterentur, iterato ad oraculum decurrunt; responsum, *idem belli quod pestilentiae remedium fore.* [7] Igitur conscripta colonorum manu, in Pontum delati, urbem Heracleam

ti autem ex Eurydice regno excludebantur, vehementer dissuadente Demetrio Phalereo, ut scribit in ejus vita Diogenes Laërtius. IDEM.

9. *Officium regi inter satellites fecerat*] Ovid II. de Arte Am. 388.

Officium faciat nulla puella mibi.

Horat. I. Ep. 17. 21. *Officium facio.* Propert. IV. 9. 47.

Idem ego Sidonia feci servitia palla
Officia, & Lyda pensa diurna colo.

Et M. Senec. Controv. Praef. 4. *Non facis mibi officium.* Hinc & emendanda est Historia Apollonii Tyrii. *Nam dulcis juvenis iste naufragus est, & gymnasio mibi officio gratissime fecit*: lege, *gymnasii mibi officium.* GRONOV.

CAP. III. 1. *Inter pares discordiae*] Vide notata ad XIII. 2. 3. BERNEC.

3. *Ac deinceps Heracleae*] Hanc Heracleam Ptolemaeus, Plinius ac Strabo *Ponticam* vocant: & a Milesiis, non a Boeotiis conditam asserit Strabo. GLAREAN.

4. 5. 6.] Supra XIII. 7. 4. *&c.* BERNEC.

7. *In Pontum*] Ita omnino legendum

racleam condiderunt; &, quoniam fatorum auspiciis in eas sedes delati erant, brevi tempore magnas opes paravere. [8] Multa deinde hujus urbis adversus finitimos bella, multa etiam domesticae dissensionis mala fuere. Inter cetera magnifica vel praecipue illud memorabile fuit. [9] Cum rerum potirentur Athenienses, victisque Persis, Graeciae & Asiae tributum in tutelam classis descripsissent, omnibus cupide ad praesidium salutis suae conferentibus, soli Heraclienses ob amicitiam regum Persicorum collationem abnuerant. [10] Missus itaque ab Atheniensibus Lamachus cum exercitu ad extorquendum quod nega-

dum est ex uno Cujacii codice. Est enim *Heraclea* hoc loco πόλις Θρᾳκης ἐν τῷ Πόντῳ, Stephanus: de qua Strabo lib. XII. & Eustathius in Dionysium. Ceteri omnes & impressi, & scripti, *Metapontum*, turpi errore. *Metapontum* & *Heraclea*, Italiae urbes, librarios in errorem induxerunt. Ex eodem libro scripsi *Lamachus*, non *Malachus*, quomodo alii Vett. habent. BONGARS.

In Pontum] Ita optime Bongarsius ex uno Codice MS. restituit cum alii tam MSS. quam typis expressi haberent *Metapontum*. Et congruum id est ei quod antecedit, *coloniam in Ponti regione sacram Herculi conderent*. VORST.

In Metapontum delati] Impudens mendum. Cum haec Heraclea sit in Asia, Metapontum in Italia; sed legendum *in Dextra Ponti*. Sunt autem *Ponti Dextra* a Chalcedoni per Bithynos Mariandynos, Paphlagonas, Halym ac Cappadocas & reliliquos in Colchidem usque, ut inquit Strabo lib. XII. GLAREAN.

In eas sedes delati] MSS. habent, *inter eas sedes*, quod efficit, ut suspicer, in antiquis libris fuisse, *in terras eas delati*, post vocabulum *sedes* irrepsisse ex glossa. Certe *in sedes deferri* haud ita commode videtur dictum, cum non sint sedes, ante quam quis delatus jam occupaverit, domiciliumque ibi constituerit. SCHEFF.

8. *Multae etiam domesticae dissensiones fuere.*] Antiquarum editionum ut & Juntinae lectio est: *Multa etiam domesticae dissensionis mala fuere*: non damnaverim. Alludit MS. *dissensionis multa belli fuere*. Pro *mala* scriptum est *multa*. *Belli* ex praecedentibus irrepsit. GRAEV. Antiquiores typis expressi, *Multa etiam domesticae dissensionis mala fuere*. VORST. Editi vetustiores optimi habent. *Multa etiam domesticae seditionis mala fuere*; quod viri docti amplectuntur. Id vero si concedimus, rejiciendum haud videtur, quod praecedit in MS. *belli*, locusque totus sic legendus, *Multa deinde hujus urbis adversus finitimos belli, multa etiam domesticae seditionis mala fuere*. SCHEFF.

9. *In tutelam classis*] *Tueri domum*, *tueri classem* dicitur pro sartam tectam servare. Plinius Paneg. *Tam parcus in aedificando, quam diligens in tuendo*. Pari modo igitur dicunt *tutela classis*. VORST.

Collationem abnuerant.] Et res & vox eadem in Sueton. Ner. c. 44. *Omnem collationem palam recusarent*. BERNEC.

10. *Lamachus*] Cognominem huic Atheniensium ducem memorat Plutarchus in Pericle c. 39. & Noster IV. 4. 3. MSS. tamen & quidam impressi *Malachus* hic habent, ex quo per contractionem, Syrorum *Mal-*

 chus

negabatur, dum relictis in litore navibus, agros Heracliensium populatur, classem cum majore parte exercitus naufragio repentinae tempestatis amisit. [11] Itaque cum neque mari posset, amissis navibus, neque terra auderet cum parva manu inter tot ferocissimas gentes reverti; Heraclienses honestiorem beneficii, quam ultionis occasionem rati, instructos commeatibus auxiliisque dimittunt; [12] bene agrorum suorum populationem impensam existimantes, si quos hostes habuerant, amicos reddidissent.

CAP. IV. [1] Passi sunt inter plurima mala etiam tyrannidem: [2] siquidem cum plebs & novas tabulas, & divisionem agrorum divitum impotenter flagitaret, [3] diu re in senatu tractata, cum exitus rei non inve-

chus natum suspicatur Gevartius in Papinian. Lect. III. 4. *Malachus* autem & *Malchus* regem Syris notat. BERNEC.

CAP. IV. 1. *Passi sunt inter plurima* &c.] Ἐτυραννήθη χρόνυς τινάς, Strabo. De Clearcho tyranno Diodorus lib. XV. & XVI. Plutarchus II. de Fortuna Alexandri. BONGARS.

2. *Cum plebs & novas tabulas, & divisionem agrorum divitum*] Livius XXXII. 38. duas hasce leges, alteram *novarum tabularum*, qua debitores aere alieno liberantur (χρεωκοπίαν & σεισάχθειαν appellant;) alteram *agrorum viritim* ex aequo *dividendorum*, ait esse *duas faces novantibus res ad plebem in optimates accendendam*. Videatur & Sallust. Cat. 21. BERNEC. Dele, *etiam*, & *divitum*. FABER. Faber, teste Notatore Anglicano, vocem *divitum* expungit. Quod existimo recte fieri. Plebs enim suorum postulare divisionem non poterat, quos habebat nullos. SCHEFF. Juntae: *cum plebs & novas tabulas, & divisionem agrorum divitum*. recte. Non omnium agrorum divisionem, sed illorum qui latifundia possidebant, plebs flagitabat. Quasi vero non multi ex plebe agros possederint. GRAEV.

Divitum &c.] Forte, *divites*. Nam *flagitare* utrumque accusativum tam rei, quam personae adsciscit. Cic. pro Plancio 2. *Dicendum est id, quod ille me flagitat*. GRONOV.

3. *Diu re in senatu tractata*] MSS. mei, *diu re in senatu tracta*, ut dixit Sallust. Jug. 22. 2. *Adherbal ubi intelligit, penuria rerum necessariarum bellum trahi non posse*. Sed nihil muto. MOD. Modius, *re in senatu tracta* in suis MSS. esse confirmat, & explicat ex illo Sallustii Jug. 23. 3. *Bellum trahi non posse*. Sed haec similia non sunt. Nam *bellum trahere* est bello moras addere: Hic vero *rem trahere* est rem tractare, seu de re disputare. Convenientius est exemplum Sallustii Jug. 93. 1. *Trahere cum animo suo, omitteretne inceptum*, pro tractare, deliberare. Sicuti *tractus* pro tractatu, *affectio* pro affectatione, *ostensio* pro ostentatione &c. bonis auctoribus dicitur, indice Cl. Salmasio ad Hist. Aug. pag. 109. D. 2. BERNEC. Forte, *diuque re in senatu tractata, exitus rei non inveniretur*. GRONOV.

Diu re in senatu tractata] Sic optimi libri, & quidem recte. In membranis, quas Modius vidit, ultima syllaba earundem literarum perierat, ut saepe factum. *Tractare in senatu* est deliberare. Suet. *Cepit amicos*,

inveniretur, ad postremum adversus plebem nimio otio lascivientem auxilia a Timotheo Atheniensium duce, mox ab Epaminonda Thebanorum petivere. [4] Utrisque negantibus, ad Clearchum, quem ipsi in exsilium egerant, decurrunt. [5] Tanta calamitatium necessitas fuit, ut, cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriae revocarent. [6] Sed Clearchus exsilio facinorosior redditus, & dissensionem populi occasionem invadendae tyrannidis existimans, [7] primo tacitus cum Mithridate, civium suorum hoste, colloquitur; & inita societate paciscitur, ut revocatus in patriam, prodita ei urbe, praefectus ejus constitueretur. [8] Postea autem insidias, quas civibus paraverat, in ipsum Mithridaten verterat. [9] Namque cum velut arbiter civilis discordiae de exsilio reversus esset, statuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ipsum cum amicis suis cepit; captumque, accepta ingenti pecunia, dimisit. [10] Atque ut in illo subitum se ex socio fecit hostem, sic ex defensore senatoriae causae repente patronus plebis evasit; [11] & adversus auctores potentiae suae, a quibus revocatus in patriam, per quos in arce collocatus fuerat, non solum plebem accendit; verum etiam nefandissima quaeque tyrannicae crudelitatis exercuit. [12] Igitur populo ad concionem vocato, *neque se adfuturum amplius grassanti in populum senatui* ait; *intercessurum etiam, si*

eu, cum quibus de rep. tractaret. GRAEV.

Otio lascivientem] Senec. Ep. 56. *Nunquam vacat lascivire districtis: nihilque tam certum est, quam otii vitia negotio discuti.* Quae posteriora verba ipsa habet & Curtius VII. I. 5. BERNEC.

4. *Quem ipsi in exilium* &c.] Ita de Coriolano & Camillo Livius lib. II. & V. BERNEC.

5. *Tanta calamitatium*] Hoc *calamitatium* suspectum mihi est. In MS. quodam legitur, *aulamantium*. Num scripsit noster, *auxilia vocantium*, idque deinde per compendiosam scripturam factum primo *aula vocantium*, & mox junctis vocabulis duobus id, quod legitur in MS.? An pro *aulamantium*, *lamentantium* scribendum? Potest enim in vocabulo *aulamantium* initialis littera ex praecedenti vocabulo adhaesisse, *lamantium* autem compendium esse vocis *lamentantium*. SCHEFF.

13. *Pa-*

si in pristina saevitia perseveret: [13] *quod si pares se crudelitati senatorum arbitrarentur, abiturum cum militibus suis, neque civilibus discordiis interfuturum:* [14] *sin vero diffidant viribus propriis, vindictae se civium non defuturum.* [15] *Proinde consulant sibi ipsi: jubeant abire se, an malint causae popularis socium remanere.* [16] His verbis sollicitata plebs summum ad eum imperium defert; &, dum senatus potentiae irascitur, in servitutem se tyrannicae dominationis cum conjugibus & liberis tradit. [17] Igitur Clearchus sexaginta senatores comprehensos (nam ceteri in fugam dilapsi erant) in vincula compingit. [18] Laetari plebs,

13. *Pares*] Validos satis ad resistendum Supra VII. 6. 4. *Pares bellis.* BERNEC.

Arbitrarentur] Scribe, *arbitrentur.* FABER.

15. *Proinde consulant sibi ipsis: jubeant abire se, si malint, vel causae popularis socium remanere*] Hic locus est contaminatus. Quid hic, *si malint?* Codex manu exaratus Bongarsii: *an sibi malint:* Rescribe cum Juntis: *Proinde consulant sibi ipsi. Jubeant abire se, an malint socium causae popularis remanere.* *Si* natum est ex praecedente *se.* Cum & *an* in aliis libris reperiretur, mutatum est in *sibi*, sed cum hiaret oratio, additum *vel.* GRAEV. Multum debemus optimae illi Juntarum editioni, quam studiose legit Graevius noster. In ea editione ita conceptus hic locus est, *Proinde consulant sibi ipsi* (bene) *jubeantne abire se, an causae populari socium remanere.* Nil melius, nil rotundius. FABER.

Consulant sibi ipsi] Ita antiquiores typis expressi, Becharii, & ut Graevius testatur, Juntarum. Alii, *consulant sibi ipsis.* Sed alterum elegantius. VORST. Locum pro contaminato habent, quod fortasse non necesse est. Nam illud *si malint*, facile intelligitur. Dicit enim Clearchus, si sic malint. si hoc putent rebus suis conducibilius, debere eos jubere se abire, vel si malint illud, remanere. Quod si tamen quid mutandum, quia legitur in Bongarsiano, *an sibi malint*, & in Juntina est *vel*, puto locum sic formandum: *Proinde consulant sibi ipsi. Jubeant abire se, aut si malint, causae populari socium remanere.* SCHEFF. *Jubeant* legitur in Juntina, non *jubeantne.* Sed ne commode intelligitur, ut alibi non infrequenter. GRAEV.

Jubeant abire se, si malint, vel causae populari socium remanere] Graevius locum hunc contaminatum putat, & ex editione Juntina sic legendum, *Proinde consulant sibi ipsi, jubeant abire se, an malint causae populari socium remanere.* Sed & Cod. quidam MS. Bongarsii habuit, *an sibi malint.* Ita ergo ante *jubeant* subaudiendum erit *utrum.* Et minus ego haesitarem, si *sibi* plane abesset, legereturque, *Proinde consulant, utrum jubeant abire se, an malint.* Ita enim *consulant* esset pro consultent, deliberent. Nunc quia pronomen adjectum est, nondum satis liquet. *Consulere sibi* notum idem esse quod prospicere sibi. Quid si voce *utrum* non subaudita legatur sic, *Jubeant abire se; vel, si malint, causae populari socium remanere?* VORST.

17. *In fugam dilapsi*] Codices quidam MSS. quos Bongarsius vidit, *fuga dilapsi:* quod magis placet. IDEM.

18. *Pr-*

plebs, quod a duce potiſſimum ſenatorum ſenatus deleretur, verſaque vice, auxilium eorum in exitium converſum eſſet. [19] Quibus dum mortem paſſim omnibus minatur, cariora eorum pretia facit: [20] ſiquidem Clearchus magna pecunia (quaſi minis populi occulte eos ſubtracturus) accepta, ſpoliatos fortunis vita quoque ſpoliavit.

CAP. V. [1] Cognito deinde, quod bellum ſibi ab iis, qui profugerant, miſericordia in auxilium ſollicitatis civitatibus, pararetur, ſervos eorum manumittit; [2] &, ne quid mali adflictis honeſtiſſimis domibus deeſſet, uxores eorum, filiasque nubere ſervis ſuis, propoſita recuſantibus morte, compellit, ut eos ſibi fidiores, & dominis infeſtiores redderet. [3] Sed matronis tam lugubres nuptiae graviores repentinis funeribus fuere. [4] Itaque multae ſe ante nuptias, multae in ipſis nuptiis, occiſis prius novis maritis, interficiunt, & ſe tam funeſtis calamitatibus, virtute ingenui pudoris, eripiunt. [5] Praelium deinde committitur; quo victor tyrannus captivos ſenatores in triumphi modum per ora civium trahit. [6] Reverſus in urbem, alios vincit, torquet alios, alios occidit: nullus locus urbis a crudelitate tyranni vacat. [7] Accedit ſaevitiae inſolentia, crudelitati adro-

18. *Potiſſimum*] G. Major *potiſſimo* vult. Non placet. BERNEC.

Auxilium eorum in exitium converſum eſſe] Scribe, *eſſet*. Et ita in quibusdam Editt. FABER. Malim legere *eſſet*, ut in antiquioribus typis expreſſis eſt: ut ad voculam *quod*, quae praecedit, & hoc referatur. VORST. Impreſſi quidam habent, *eſſet*, quod hic plane videtur neceſſarium, propter antecedens *quod*. Idem Vorſtio eſt viſum. SCHEFF. Sic ſane Juntina. GRAEV.

19. *Cariora eorum pretia*] Quibus ſeſe ſtudebant a morte liberare. Sed illud *eorum* mihi admodnm ſuſpectum eſt, videtur enim ſi hoc dicere voluiſſet, ſcribere *ſua pretia* debuiſſe. Cogitent, qui ingenio plus valent. SCHEFF.

CAP. V. 5. *Per ora civium trahit.*] In publica quaſi pompa, ut omnibus conſpicuus eſſet. Ennius ita de ſe dixit, *volito vivus per ora virum.* Salluſt. Jugurth. 31. 12. *Incedunt per ora veſtra magnifici*. Tacit. III. Hiſt. 36. *In ore vulgi agere.* ubi pluſcula Lipſius Nota 46. Noſter iterum XXXVI. 1. 5. *Traductus per ora civitatium, populis in ludibrium faveris oſtenditur*. BERNEC. Infra XXXVI. 1. 5. *Traductus per ora civium.* Ubi *ora* pro oculis, conſpectu. *Trahere* idem quoque quod *ducere.* Virgilius

adrogantia. [8] Interdum ex ſucceſſu continuae felicitatis obliviſcitur ſe hominem; interdum Jovis ſe filium dicit. [9] Eunti per publicum aurea aquila velut argumentum generis praeferebatur: [10] veſte purpurea, & cothurnis regum tragicorum, & aurea corona utebatur; [11] filium quoque ſuum Ceraunon vocat, ut deos non mendacio tantum, verum etiam nominibus illudat. [12] Haec illum facere duo nobiliſſimi juvenes Chion & Leonides indignantes, patriam liberaturi in necem tyranni conſpirant. [13] Erant hi diſcipuli Platonis philoſophi, qui virtutem, ad

gilius v. Aeneid. *Avo puerum Aſtyanacta trahebat.* Curtius III. *Feminae pleraeque parvos trahentes liberos ibant.* VORST.

8. *Interdum ex ſucceſſu* &c.] *Enim.* Angl. conjunctionem *enim* non agnoſcit. Non probo. Locus alias eſt vitioſus. Repetitio namque vocis *interdum* requirit membra rerum diverſarum. At hominem ſe obliviſci, & dicere ſe filium Jovis ſunt eadem. Mallem ita legere & diſtinguere: *Accedit ſaevitiae inſolentia, crudelitati arrogantia interdum. Dum enim ex ſucceſſu.* SCHEFF. Angli & Juntae recte omittunt *enim.* Aliud eſt ſane nimia felicitate obliviſci fragilitatis humanae, aliud jactare ſe Deorum filium. GRAEV.

Ex ſucceſſu] Curtius IV. 14. 34. *Fragilitatis humanae nimia in proſperis oblivio eſt.* Senec. Suaſ. II. *Nunquam in ſolido ſtetit ſuperba felicitas: & ingentium imperiorum magna faſtigia oblivione fragilitatis humanae collapſa ſunt.* BERNEC.

9. *Eunti per publicum aurea aquila velut argumentum generis praeferebatur: veſte purpurea, & cothurnis regum tragicorum, & aurea corona utebatur.*] Horum pleraque fuere principatus inſignia poſterioribus temporibus etiam apud Romanos: niſi quod Imperatoribus eorum, exemplo Regum Perſicorum, non *aquila aurea*, ſed *ignis* praeferebatur, ut luculenter docet elegantiſſimus Lipſius ad Taciti Annales Excurſu I. MOD.

11. *Ceraunon*] Hoc eſt, *Tonitru.* Plutarchus de Fortuna Alexandri II.

13. *Clearchus Heracleae tyrannus geſtavit fulmen: unumque filiorum, Tonitru appellavit.* Fulmen, ſcilicet ut ipſe Jovem referret, cujus perſonam ridicule ſumebat. Ita namque Budaeus illum locum eſt interpretatus: cum in Graecis vulgo impreſſis pro σκηπτὸν, *fulmen*, mendoſe legatur exponaturque σκῆπτρον, *ſceptrum.* Talium cognomentorum ſtultitiam ridet Plutarchus ad Princ. indoct. c. 5. BERNEC.

12. *Duo nobiliſſimi juvenes Chion & Leonides*] Vide Memnonis Eclogas de Hiſtoria Pontica: unde apparebit, legendum eſſe *Leon*, non *Leonides.* Voss. Unius horum, & prioris quidem, epiſtolae adhuc extant. Inter quas una eſt ad ipſum Clearchum ſcripta: & una item ad Platonem, praeceptorem, qua quaſi ad caedem tyranni ſeſe parat. Μετὰ παιᾶνος ἂν, inquit, καὶ νικητηρίων ἀπολείποιμι τὸν βίον, εἰ καταλύσας τὴν τυραννίδα ἐξ ἀνθρώπων ἀπολύσομαι. Pro *Leonides* legendum eſſe *Leon*, ex Eclogis Memnonis intelligi poſſe monet Voſſius. VORST. Iſ. Voſſius ex Memnone ſcribit *Leon*, & poteſt adhaerens *ides* natum eſſe ex ſequente *eadem* SCHEFF.

13. *Diſcipuli Platonis*] Praeter hos noſtros alii plures enumerantur a Diog. Laërtio in vita Plat. & Athenaeo lib. XI. fin. quo loco ſatis maligne

ad quam quotidie praeceptis magiſtri erudiebantur, patriae exhibere cupientes, quinquaginta cognatos, veluti clientes, in inſidiis locant. [14] Ipſi more jurgantium ad tyrannum, veluti ad regem, in arcem contendunt: [15] qui jure familiaritatis admiſſi, dum alterum priorem dicentem intentus audit tyrannus, ab altero obtruncatur. [16] Sed & ipſi, ſociis tardius auxilium ferentibus, a ſatellitibus obruuntur. [17] Quare factum eſt, ut tyrannus quidem occideretur, ſed patria non liberaretur. [18] Nam frater Clearchi Satyrus eadem via tyrannidem invadit: multisque annis, per gradus ſucceſſionis, Heraclienſes regnum tyrannorum fuere.

gne de diſcipulis inſtitutisque Platonis judicat Athenaeus. Quin ipſum Platonem ob ἔρωτα τυραννίδος haud obſcure perſtringit Xenophon Epiſt. ad Aeſchinem fin. p. 1000. d. Ut mirum ſit, quare hos Platonis ex doctrina factos tyrannidis oſores dicat Auctor. BERNEC.

Veluti clientes, & mox *veluti ad regem.*] Gloſſemata ſunt, Sebiſii judicio & meo. IDEM.

14. 15. 16.] Simillima referuntur a Livio I. 40. IDEM.

15. *Qui jure familiaritatis admiſſi*] Forte, *quibus jure familiaritatis admiſſis*. GRONOV.

18. *Frater Clearchi Satyrus*] Diodorus XVI. 36. filium *Timotheum* ei ſucceſſiſſe refert: qui & cum interfectum ait, Διονυσίου ὄντων, ἐπὶ θίαν βαδίζοντα. Conſule Memnonis Excerpta. BONGARS. Item Athenaeum III. 7. & XII. 12. & rurſus Diodorum XX. 78. Quibus auctoribus inter ſe collatis penſitatisque, Freinshemii noſtri ſententia veriſimilis mihi redditur, auctorem iſta ſuo more confundere, & duos Clearchos, avum atque nepotem, in unum conflare. Res ita habet. *Clearcho*, qui tyrannidem Heracleae primus invaſit, ſucceſſere filii, *Timotheus* primo, deinde *Dionyſius:* Dionyſio item filii *Zatbras*, (qui forte Juſtino *Saturus* ſeu *Satyrus* eſt) & *Clearchus* alter. De Satyro Pontico Dionyſ. in fine Iſocratis. BERNEC.

Eadem via] Qua? qua Clearchus invaſerat. Jam vero is invaſerat juvando primum Senatum, mox plebem contra eum, & faciendo cetera, quae apud noſtrum leguntur. Qualia nec fecit Satyrus, nec neceſſe habuit, pridem caeſis hisce omnibus, aut in exſilium ejectis. Quare puto apud noſtrum *eadem vi* legendum eſſe, ac intelligendam vim ſatellitum, qua Chion & Leonides erant obtruncati. SCHEFF. *Eadem via* eſt aeque ut frater. Non quidem eodem modo. GRAEV.

Multisque annis] In Memnonis Excerptis legimus Heracleotas partim a tyrannis, partim a Lyſimacho, privatos libertate fuiſſe annos LXXXIV. BERNEC.

Heraclienſes ſub regno tyrannorum fuere.] MS. *Heraclienſes regnum tyrannorum fuere.* Ita loquuntur optimi quique ſcriptores, & ipſe quoque Juſtinus. Sic infra lib. XVII. cap. 3. *Quae & ipſa genus Aeacidarum erat.* Ita enim ex MSS. legendum. Voss. Recte MSS. *Heraclienſes regnum tyrannorum fuere.* Virgil. I. Aen.

Hoc regnum dea gentibus eſſe,
Si qua fata ſinant.

Liv. I. ſ. *Gabios regnum Tarquinii* vocat. Id XXIX. 32. *Maſaeſylorum fines,*

nes, *id Syphacis regnum erat.* & XXX. II. *Masaesyli regnum paternum Masinissae.* GRONOV. Angl. *Heraclienses regnum fuere.* Unde If. Vossius: *Heraclienses sub regnum fuere.* Scio quartum casum aliquando jungi praepositioni huic pro ultimo. Sed nil tale suetum nostro. Mallem retinere *sub regno*, quod est in vulgatis, & delere *tyrannorum*, tanquam quod adjectum fuerit ex glossa. Nec illud *regnum*, in Anglicano aliud quam alterius *sub regno* glossa & interpretatio. SCHEFF. Isaacus Vossius legit: *Heraclienses regnum tyrannorum fuere.* Angli vero in suis libris invenerunt: *Heraclienses sub regnum tyrannorum fuere.* Sic & in Juntina legitur. Sed aut Vossii emendatio amplectenda, aut a vulgata non discedendum. GRAEV.

LIBER

LIBER XVII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Lysimachi regis tragoedia.*
2 *Idem amissis quindecim liberis in praelio occumbit. Seleucus per insidias occiditur a Ptolemaeo. Ptolemaeus principum amicitiam, praesertim Pyrrhi, sibi conciliat.*
3 *De Epirotarum regno, ejusdemque origine ac regibus digressio. Pyrrhi varia fortuna.*

CAPUT I.

1 Per idem ferme tempus in Hellesponti & Chersonesi regionibus terrae motus fuit: 2 maxime tamen Lysimachia urbs ante duos & viginti annos a Lysimacho rege condita, eversa est. 3 Quod portentum dira Lysimacho stirpique ejus, ac regni ruinam cum clade vexatarum regionum portendebat. 4 Nec ostentis fides defuit: nam brevi post tempore Agathoclen filium suum, quem in successionem regni ordinaverat, per quem multa bella prospere gesserat, non solum ultra patrium, verum etiam humanum ultra morem perosus, ministra Arsinoë noverca, veneno interfecit.

CAP. I. 2. *Lysimachia*] Prius *Cardia* dicta. Stephan. Pausan. in Attic. Eam suo tempore deletam fuisse scribit Strabo lib. x. BONGARS.

3. *Quod portentum .... portendebat.*] Vix dubium, quin Auctor scripserit *prodigium* &c. eodem plane modo, ut XL. 2. *Quod prodigium mutationem rerum portendere aruspices responderunt*. GRONOV. Non possum isthuc ferre, nec a Justino esse puto. Legi potest, *portentum ..... significabat*; ut alibi. FABER.

Ac regni ruinam] MSS. multi habent, *ad regni ruinam*, quod non puto contemnendum. *Ad* est una cum ruina. Terentius in Andria: *Ad haec mala hoc mihi accedit etiam*: SCHEFF.

4. *Agathoclem*] Lege Pausaniam in Atticis, & Strabonem lib. XIII. qui Lysimachum ait κακοῖς οἰκείοις περιπεσόντα, filium necasse. Per κακὰ οἰκεῖα domesticas calamitates intelligit, quae hic & apud Pausaniam recensentur, non improbos familiares, quod putavit doctissimus Fabricius. BONGARS. De Agathoclia ipsiusque Lysimachi caede addendus Appianus Syriac. p. 130. BERNEC.

Perosus] Sunt haec firmanda nos-

cit. [5] Haec illi prima mali labes, hoc initium impendentis rüinae fuit. [6] Nam parricidium principum secutae caedes sunt, luentium supplicia, quod occisum juvenem dolebant. [7] Itaque & hi, qui caedibus superfuerant, & hi, qui exercitibus praeerant, certatim ad Seleucum deficiunt; [8] eumque pronum jam ex aemulatione gloriae, bellum Lysimacho inferre compellunt. [9] Ultimum hoc certamen commilitonum Alexandri fuit, &, velut ad exemplum fortunae, par reservatum. [10] Lysimachus quatuor & septuaginta annos natus erat; Seleucus septem & septuaginta. [11] Sed in hac aetate utrique animi juveniles erant, imperiique cupiditatem insatiabilem gerebant: [12] quippe cum orbem terrarum duo soli tenerent, angustis sibi metis inclusi videbantur, vitaeque finem non annorum spatio, sed imperii terminis metiebantur.

CAP. II. [1] In eo bello Lysimachus, amissis ante variis casibus quindecim liberis, non instrenue moriens,

tratium adagio: *Novercam habens, habet & vitricum.* adeo blanditiae muliebres, amorque novellus superveniens, naturales etiam affectus evertunt. Simile exemplum extat infra XXXIV. 4. 1. BERNEC.

6. *Quod occisum juvenem* &c.] Tacit. Agric. c. 45. *Praecipua sub Domitiano miseriarum pars erat, videre & aspici: cum suspiria nostra subscriberentur: tum denotandis tot hominum palloribus sufficeret saevus ille vultus.* Quem ad locum egregie, ut solet, vir & amicus magnus Mich. Virdungus. BERNEC.

7. *Qui caedibus superfuerant*] Pro *qui caedibus supererant.* Quod apparet ex eo quod sequitur, *qui exercitibus praeerant.* Plusquam perfectum poni pro imperfecto non insolens est: quomodo contra imperfectum ponitur pro plusquam perfecto. Vide sup. Notas ad XIII. 2. 11. itemque Gronovii ad Liv. XXXIV. 11. VORST.

10. *Lysimachus quatuor & septuaginta annos natus erat*] Octoginta annorum facit Lysimachum Hieronymus, cum occumberet in praelio adversus Seleucum. Vide Lucianum de Longaevis. VOSS.

Utrique animi juveniles erant] MSS. *utrique animi juvenales erant*: quod reperi multisetiam locis in membranis Livii & Senecae; & dixit Horatius in Arte:

Nec nimium teneris juvenentur versibus umquam.

Sed de hac re plura cum deo ad ipsum Livium MOD.

12. *Angustiis sibimet inclusi videbantur*] Juntae, *angustis sibi metis inclusi videbantur.* GRAEV. Juntina: *angustis sibi metis.* Non displicet. SCHEFF.

CAP. II. 1. *In eo bello Lysimachus*] Praeter Pausaniam & Strabonem vide Appianum Syriac. BONGARS.

Non instrenue moriens] MSS. omnes, ut & Juntae; *non strenue moriens.* Ab omni-

riens, postremus domus suae ruinae cumulus accessit. [2] Laetus tanta victoria Seleucus, & quod majus victoria putabat, solum se de cohorte Alexandri remansisse, victoremque victorum exstitisse, *non humanum esse opus, sed divinum munus* gloriatur: [3] ignarus prorsus, non multo post fragilitatis humanae se ipsum exemplum futurum: [4] quippe post menses admodum septem a Ptolemaeo, cujus sororem Lysimachus in matrimonio habuerat, per insidias circumventus, occiditur; [5] regnumque Macedoniae, quod Lysimacho eripuerat, cum vita pariter amittit. [6] Igitur Ptolemaeus cum & in gratiam memoriae magni Ptolemaei patris, & in favorem ultionis Lysimachi ambitiosus ad populares esset, primo Lysimachi filios conciliare sibi statuit; [7] nuptiasque Arsinoes sororis suae, matris eorum, petit, puerorum adoptione promissa; [8] ut, cum in locum patris eorum successisset, nihil illi moliri, vel vere-

omnibus tamen dicitur in proelio occubuisse in campis Cori. Sic paulo post rursus Juntae cum omnibus MSS. *ambitiosus ad populares esset.* Quod mirum cur spreverint. *Ad* enim pro *apud* infinitis locis apud priscos scriptores ponitur. Liv. XXIV. 48. *Q. Statorio nomen fuit, qui ad regem remansit.* Cicer. V. ad Fam. Ep. 10. *Ad Caesarem meam causam agas.* Idem X. Ep. ad Att. *Ad me bene mane Dionysius fuit.* Et sic Terentius, Caesar, aliique maxime idonei Latinae linguae auctores. GRAEV.

2. *De coborte Alexandri*] Ea *cohors regia* fuit, ut V. II. 9. appellatur. VORST.

3. *Fragilitatis humanae*] Cujus admonens Cyrum Croesus: *Humanarum rerum circulus est*, inquit, *qui rotatus, semper eosdem fortunatos esse non finit.* Herodot. I. 207. BERNEC.

4. *A Ptolemaeo*] Ceranno. Erat hic filius Ptolemei Soteris, & Eurydices Antipatri filiae. Appianus, qui Seleucum 78. annos vixisse scribit, quod cum iis quae Justinus supra retulit, non congruit. BONGARS. Seleuci Nicatoris a Ptolemaeo Ceranno occisi meminit & Plinius VI. Hist. Nat. 11. BERNEC.

In matrimonio babuerat] Antiquiores typis expressi, *in matrimonium babuerat.* De quo genere antiptoseos agit Gellius I. 17. itemque Vechnerus Hellenol. I. 16. VORST.

6. *Cum & in gratiam* &c.] Mallem legere, *Cum & gratia memoriae magni Ptolemaei patris, tum favore ultionis.* &c. GRONOV.

Ambitiosus apud populares] Etiam hic MSS. plures habent, *ad populares*, genere loquendi optimis scriptoribus sueto ac recepto. Cicero in Philippicis: *Etiam ad inferos poenas parricidii luent.* Quare suspicor, illud *apud* in vulgatis non Justini esse, verum glossatoris. Haec scripseram, cum vidi postea, etiam Graevium esse in hac sententia. SCHEFF.

7. *Ptolemaeus nuptias Arsinoës sororis suae*] De Ptolemaeo isto, cogno-

 mine

verecundia matris, vel appellatione patris auderent. 9 Fratris quoque regis Aegypti concordiam per epistolas deprecatur; professus, *deponere se offensam erepti paterni regni, neque amplius a fratre quaesiturum, quod honestius a paterno hoste perceperit.* 10 Omnique arte adulatur Eumeni & Antigono, Demetrii filiis,

mine Ceranno, deque nuptiis ejus cum sorore Arsinoë pluribus agit infra XXIV. 1. & 2. VORST.

10. *Omnique arte adulatur Eumeni & Antigono*] Oppido obscurus est hic locus, quem ego ita puto legendum: *omnique arte adulatur Eumeni & Antigono, Demetrii filiis, quibuscum bellum habiturus erat. Antiocho item Seleuci filio, ne tertius hostium accederet.* Mirum vero quam regionem Eumenes atque Antigonus habuerint post patris Demetrii deditionem Seleuco factam, cum Ptolemaeus Ceraunos Macedonum regnum invaserit. Sed & initio lib. XXIV. ubi postea haec historia hic interpolata repetitur, Antigonus, Ptolemaeus & Antiochus bello inter se dissident. Porro in eodem libro XXIV. Antigonus a Ptolemaeo pulsus dicitur, nec additur, unde pulsus. Suspicor Eumenem ac Antigonum aliquam Macedoniae partem obtinuisse post turpem patris deditionem; Cassandreiae certe imperium obtinuisse Arsinoën, Ptolomaei Ceranni sororem ejusdemque uxorem, ut antea Lysimachi, eodem libro proditur. GLAREAN.

Adulatur Eumeni &c.] Nob. Sebisius haec ita transponenda censet: *adulatur Antiocho filio Sel. ne Eum* (cujus tamen Plutarchus in Demetrio nullam mentionem facit) *& Antig. D. f. cum quibus* &c. *tertius* &c. BERNEC. Locus vehementer corruptus, cujus haud scio an verba ipsa, sententiam forte repraesentavero. Scribendum est: *Omnique arte adulatur Nicomedi, ne cum Antigono Demetrii, Antiocho Seleuci filiis bellum habituro tertius sibi hostis accederet.* Nullum circa haec tempora invenio Eumenem, quem vereri poterat Ptolemaeus. Sed Nicomedem Bithynum, Antigoni amicum, hostem Antiochi invenio apud Memnonem in Excerptis Photianis: cujus illi haud dubie potuit utilis esse gratia; si nihil aliud, ad morandum Antiochum. Nam cum duobus istis simultates erant inexpiabiles, quorum alter Macedoniam, velut paternum regnum, vindicabat, alterius patrem ipse interfecerat. Et *Eumenes* pro *Nicomede* bis etiam habetur in vulgatis exemplaribus XXVII. 3. Sic & XXXIII. 1. *Et Eumeni regi Bithyniae denuntiatum.* Immo, vel Eumeni regi Pergami, vel Prusiae regi Bithyniae. Nec melius XXXII. 4. Eumenis Pergameni, qui cum Prusia Bithyno bellum gessit, milites *Pontici* vocantur. *Id ridiculum Ponticis visum*, immo Pergamenis. GRONOV.

Omnique arte adulatur Eumeni & Antigono, Demetrii filiis, Antiocho filio Seleuci] Locum hunc conclamatum mihi εὐστόχως pro solertia sui ingenii restituisse videtur Gronovius, cui tot alia loca restituta debet omnis antiquitas: *Omnique arte adulatur Nicomedi, ne cum Antigono Demetrii, Antiocho Seleuci filiis bellum habituro tertius sibi hostis accederet.* Hujus emendationis hanc reddit rationem, quod nullus circa haec tempora Eumenes fuerit, quem vereri potuerit Ptolemaeus. Sed Memnonem in excerptis Photianis narrare Nicomedem Bithynum fuisse Antigoni amicum, hostem Antiochi: cujus illi haud dubie potuerit utilis esse gratia, si nihil aliud, ad morandum Antiochum. Nam cum duobus istis simultates fuisse inexpiabiles, quorum alter paternum regnum vindicaverit, alterius patrem ipse interfecerit. Fuit vero hic Antiochus Soter, Seleuci Nicatoris filius. GRAEV. Nemo ita in veteri historia peregrinus

filiis, Antiocho, filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat, ne tertius sibi hostis accederet. 11 Sed nec Pyrrhus rex Epiri omissus, ingens momentum futurus, utri parti socius accessisset: 12 qui & ipse spoliare singulos cupiens, omnibus se partibus venditabat. 13 Itaque Tarentinis adversus Romanos laturus auxilium, ab Antigono naves, ad exercitum in Italiam deportandum, mutuo petit; ab Antiocho pecuniam, qui opibus quam militibus instructior erat; a Ptolemaeo Macedonum militum auxilia. 14 Sed Ptolemaeus, cui nulla dilationis ex infirmitate virium venia esset, quinque millia peditum, equitum quatuor millia, elephantos quinquaginta, non amplius quam in biennii usum dedit. 15 Ob haec Pyrrhus, filia Ptolemaei in matrimonium accepta, vindicem eum regni reliquit, pacificatus cum

nus est, quin facile haec corrupta esse videat. Sebisius quidem hoc, quod sentio, ut acuto homine dignum est, olfecerat; Sed unus Gronovius rem constituit: sic enim legit: *Omnique arte adulatur Nicomedi, ne cum Antigono Demetrii, Antiocho Seleuci filiis bellum habituro tertius sibi hostis accederet.* Emendationem probo. FABER. Infra XXIV. I. scribit Ptolemaeum Ceraunum, Antiochum & Antigonum reges in Graecia bello dissedisse. Quare non apparet, quomodo idem Ptolemaeus Antigono & Antiocho adulatus fuerit, & sunt sine dubio hic menda quaedam. Gronovius igitur sic restituit: *Adulatur Nicomedi, ne cum Antigono Demetrii, Antiocho Seleuci filiis bellum habituro tertius sibi hostis accederet.* Nimirum pro *Eumeni* legendum putat *Nicomedi*, quod nullus eo tempore Eumenes fuerit, quem Ptolemaeus vereri debuerit; Nicomedes autem Bithynus amicus quidem Antigoni, hostis vero Antiochi fuerit. VORST. Gronovius: *Adulatur Nicomedi, ne cum Antigono Demetrii, Antiocho Seleuci filiis bellum habituro tertius sibi hostis accederet.* Probant Graevius & Vorstius, quos vide. SCHEFF.

11. *Ingens momentum*] Taciti illud simile est Histor. I. 59. *Batavorum cohortes, prout inclinassent, grande momentum, sociae aut adversae.* Lucanus IV. 819.

Momentumque fuit, mutatus Curio, rerum.

Adde supra V. 4. 12. de Alcibiade. BERNEC.

13. *Naves ad exercitum in Italiam deportandum mutuo petit*] Melioris temporis scriptores dicerent, *naves mutuas petit.* & id postulat Latinae linguae genius. Posterioris tamen aetatis scriptores hic recesserunt a via, majoribus & priscae eloquentiae viris trita. GRAEV.

14. *Cui nulla*] Forte *cum nulla.* Sebis. BERNEC. Mallet Sebisius, *cum nulla.* Requirit sane quid hujusmodi sequens *esset.* Et quid si scripsit, *Ptolemaeus ut cui nulla?* potuit illud *ut* excidisse propter proxime praecedens *us.* SCHEFF.

15. *Vindicem regni reliquit; ne abducta in Italiam juventute, praedam hostibus regnum relinqueret*] Auctius mem-

cum omnibus finitimis, ne, abducta in Italiam juventute, praedam hostibus regnum relinqueret.

CAP. III. [1] Sed quoniam ad Epiri mentionem ventum est, de origine regni ejus pauca narranda sunt. [2] Molossorum primum in ea regione regnum fuit. [3] Post Pyrrhus, Achillis filius, amisso per absentiam Trojanis temporibus paterno regno, in his locis consedit, qui *Pyrrhidae* primo, postea *Epirotae* dicti sunt. [4] Sed Pyrrhus, cum in templum Dodonaei Jovis ad consulendum venisset, ibi Lanassam, neptem Herculis, rapuit; ex cujus matrimonio octo liberos sustulit. [5] Ex his nonnullas virgines nuptum finitimis regibus tradidit, opesque adfinitatium auxilio magnas paravit: [6] atque ita Heleno, filio

membranae meae dictionibus aliquot hoc modo: *vindicem eum regni reliquit: pacificatus cum omnibus finitimis, ne abducta in Italiam juventute* &c. mea sententia non male. Sed doctorum esto judicium. MOD. Juntarum editio non secus ac Francisci Modii membranae vocibus aliquot auctis legunt: *Vindicem eum regni reliquit, pacificatus cum omnibus finitimis, ne abducta* &c. Inferius XXIII. 1. *Agathocles rex Siciliae pacificatus cum Carthaginiensibus.* Et VI. 2. *Pacificari cum altero statuit.* GRAEV.

CAP. III. 1. *Quoniam ad Epiri mentionem ventum est, de origine regni pauca* &c.] Similis excursus totidem prope verbis inchoatur infra XVIII. 3. 1. BERNEC.

Quoniam ad Epiri mentionem ventum est,] Ubi? supra (cap. praeced. II.) iis verbis. Ubi? supra iis verbis: *Sed nec Pyrrhus, rex Epiri, omissus.* Fortassis tamen non est contemnendum, quod in quodam MS. legitur, *ad Pyrrhi mentionem.* SCHEFF.

2. *Molossorum primum in ea regione regnum fuit.*] Chaones primum, Molossos deinde regnasse refert Strabo lib. VII. quem lege. BONGARS.

4. *Cum in templum Dodonaei Jovis ad consulendum venisset.*] MSS. habent, *in templo*, quod tanquam incongruum repudiarunt. Solent tamen optimi scriptores casus hosce ita permutare, ac similia supra II. 13. observavimus. SCHEFF.

Lanassam, neptem Herculis] Sic Vett. & Plutarchus in Pyrrho cap. I. qui eam facit filiam τῦ Κλεοδαίυ τῦ Ὕλλυ, qui filius erat Herculis. BONGARS.

6. *Et Andromachen Hectoris, quam & ipse matrimonio suo in divisione Trojanae praedae acceperat, uxorem tradidit,*] Sic Virgilius Aeneid. III. 319.

Hectoris Andromache, Pyrrhin' connubia servas?

Ubi Servius, *Consuetudinis regiae fuit,* inquit, *ut legitimam uxorem non habentes, aliquam licet captivam, tamen pro legitima haberent: adeo ut liberi ex ipsa nati succederent. Pyrrhus hanc quasi legitimam habuit, & ex ea filium Molossum suscepit. postea cum vellet Hermionem, Menelai & Helenae filiam, Oresti jam ante desponsatam, ducere uxorem, Orestis insidiis in templo Delphici Apollinis occisus est. Vero moriens praecepit, ut Andromache, quae apud eum conjugis locum tenuerat

filio Priami regis, ob industriam singularem, regnum Chaonum, & Andromachen Hectoris, quam & ipse matrimonio suo in divisione Trojanae praedae acceperat, uxorem tradidit; [7] brevique post tempore Delphis, insidiis Orestis, filii Agamemnonis,

nuerat, Heleno daretur; propter supra dictum beneficium, quo eum a navigatione prohibuerat. Inde factum est, ut teneret regnum privigni, qui successerat patri, a quo Molossia dicta est pars Epiri, quam Helenus postea a fratre Chaone, quem in venatu per ignorantiam dicitur occidisse, Chaoniam nominavit, quasi ad solatium fratris extincti. MOD. Hunc locum sic restituas, oportet. *Andromachen Hectoris e matrimonio suo, quo* (Helenum scilicet & Andromachen) *in divisione Trojanae praedae acceperat, uxorem tradidit.* Sensus est, Pyrrhum Heleno filio Priami regnum Chaonum, ac Andromachen Hectoris filiam, quam ipse in matrimonium receperat, in uxorem dedisse; Helenus enim & Andromache in Trojanae praedae divisione Pyrrho obtigerant. Vide Senecam Troad. GRONOV. Quid est *matrimonio accipere?* Quis sic loquitur? MSS. *Andromachen Hectoris & matrimonio suo, quos in divisionem.* In uno pro *quos* legitur *quam.* Et sic plane Juntae, uti omnino legendum est: *Andromachen Hectoris e matrimonio suo, quam ipse in divisione Trojanae praedae acceperat.* Andromachen, quam in matrimonio habuerat, Pyrrhus elocat Heleno Priami filio. GRAEV. In editione Juntarum sic legitur; *Andromachen Hectoris e matrimonio suo, quam ipse in divisione Trojanae praedae acceperat.* Sed mihi, hoc quidem in loco, Juntae non satisfaciunt. Sic ego scriptum a Justino fuisse arbitror, *Andromachen Hectoris, quam ipse in matrimonium post divisionem Trojanae praedae acceperat, uxorem tradidit.* Haec conjectura mea est, de qua liberum sit judicare. FABER. Cl. Graevius nihil esse putat, *matrimonio accipere;* ideoque amplectendam lectionem editionis Juntinae, *Andromachen Hectoris e matrimonio suo, quam ipse in divisione Trojanae praedae acceperat, uxorem tradidit.* Et congruunt nonnihil MSS. quidam, qui sic habent, *Andromachen Hectoris & matrimonio suo.* Sensus igitur fuerit, quod Pyrrhus Andromachen Hectoris, quam in divisione Trojanae praedae acceperat, e matrimonio suo Heleno Priami filio uxorem tradiderit. VORST. Lectio Juntina non est mala. Quia tamen quae vulgantur, non temere, sed ex lectione vetusta veraque orta videntur, mallem junctis omnibus sic legere: *& Andromachen Hectoris e matrimonio suo* (*in divisione Trojanae praedae acceperat*) *uxorem tradidit.* Parentheses istae saepe fuerunt causae turbatae lectionis, quod exemplis aliis alibi a me demonstratum. SCHEFF.

7. *Insidiis Orestae*] Μαχαιρέως Δελφοῦ ἀνδρὸς ἀνελόντος αὐτόν. Strab. lib. IX. Regum Epiri genus vide apud Pausaniam in Atticis, & Plutarchum in Pyrrho. BONGARS. Idem Virgilius Aen. III. 331.

sceleram furiis agitatus Orestes
Excipit incautum, patriasque obtruncat ad aras.

Ubi iterum Servius, *Alii*, inquit, *Achilleas intelligunt; nam Pyrrhus* (*ut in historia legimus*) *occiso patre in templo Apollinis Tymbraei, reversus in patriam, in numinis insultationem, in templo ejus Delphico aras patri constituit, & illic ei coepit sacrificare.* MOD. Consentit Vellejus L. I. 8. Strabo tamen lib. IX. pag. 290. 22. *a Machaereo sublatum* tradit. Conciliare videtur Eusebius Chron. ad ann. DCCCLIV. *Pyrrhum Delphis in templo Apollinis occisum ab Oreste*, sed nimirum *proditione Macarei sacerdotis.* Ipse autem fecisse putandus est, quod per alium

nis, inter altaria dei interiit. [8] Successor huic Pialus filius fuit. [9] Per ordinem deinde regnum ad Arrybam descendit: [10] cui, quoniam pupillus & unicus ex gente nobili superesset, intentiore omnium cura servandi ejus educandique, publice tutores constituuntur. [11] Athenas quoque erudiendi gratia missus; quanto doctior majoribus suis, tanto & gratior populo fuit. [12] Primus itaque & leges, & senatum, annuosque magistratus, & reipublicae formam composuit: [13] & ut a Pyrrho sedes, sic vita cultior populo ab Arryba statuta. [14] Hujus filius Neoptolemus fuit; ex quo nata est Olympias, mater Alexandri Magni, & Alexander, [15] qui post eum regnum Epiri tenuit; &, in Italia bello gesto, in Bruttiis interiit. [16] Post ejus mortem frater Aeacides regno successit, qui adsiduis adversus Macedonas bellorum certaminibus populum fatigando, offensam civium contraxit; [17] ac propterea in exsilium actus, Pyrrhum filium unicum admodum parvulum

quis fecerit. adde Pausan. 140. 10. BERNEC.

8. *Pialis*] *Pielum* vocat Pausan. *Pylades* hic imperiti librarii substituerant, Orestis nomine inducti. Erat hic Andromaches filius, Pausan. BONGARS. Recte Juntae, *Pielus*. Sic Pausaniae dicitur. GRAEV.

9. *Arrybam*] Ita ex veteri scriptura legendum judicavi, habent enim Vett. *thribam*, alii *btribam*. nisi quis malit ex Plutarch. Pyrrh. c. 1. *Tharrytam*, quod accedit ad *Tarriba*, quod in uno veteri legitur. Et quae de eo Plutarchus refert, cum auctore nostro conveniunt. Θαῤῥύταν πρῶτον ἱστοροῦσιν Ἑλληνικοῖς ἔθεσι καὶ γράμμασι, καὶ νόμοις φιλανθρώποις διακοσμήσαντα τὰς πόλεις, ὀνομαστὸν γενέσθαι. *Tharypum* hunc vocat Pausanias in Atticis: eius filius *Alcetas*, pater *Arrybbae*, sive *Arybae*, ut Plutarchus, seu *Aryrubae*, ut Diodorus lib. XVI. & Neoptolemi. Arrybae filius Aeacides, a quo Pyrrhus. Neoptolemi filiae, Troas, Olympias Alexandri Magni mater, & Alexander filius, de quo supra XII. 1. & 2. Haec ex Plutarcho & Pausania. Hinc supra VII. 6. 11. legendum arbitror, *conciliante nuptias patruo, tutore virginis, Arryba, rege Molossorum*. & VIII. 6. 4. *Siquidem Arrybam, regem Epiri* &c. *atque Alexandrum pupillum ejus, uxoris Olympiadis fratrem*, &c. Lector sagax & eruditus judicet. BONGARS. Plutarchus in Alex. c. 2. fratrem Olympiadis, *Arymbam* vocat, quod idem cum *Aryba* crediderim: sicuti *Selymbria*, & *Selybria*, *Lampsana* & *Lapsana*, σκαμπάνη & σκαπάνη &c. promiscue dicitur. BERNEC.

16. *Frater Aeacides*] Frater patruelis, ut ex iis constat, quae supra notavi, BONGARS. Cic. XV. Ep. Fam. 7. 1 BERNEC.

17. *Vivum, admodum parvulum*] Plutarchum Pyrrho c. 2. νήπιον ὄντα. Lego, *bimum admodum*, ut *parvulum* ex glossa

vulum in regno reliquit. [18] Qui & ipse, cum a populo propter odium patris ad necem quaereretur, furtim subtractus, in Illyrios defertur; [19] traditusque est Beroae, Glauciae regis uxori, nutriendus, quae & ipsa genus Aeacidarum erat. [20] Ibi eum, seu misericordia fortunae ejus, seu infantilibus blandimentis inductus rex, adversum Cassandrum, Macedoniae regem, qui eum sub belli comminatione deposce-

glossa fit. BONGARS. Ego *parvulum* non libenter abjicio, dictionem auctori familiarem, ut XVIII. 3. 1. &c. Magis probo Freinshemium pro *vivum* rescribentem *suum*. BERNEC. MS. *unum*. Forte *unicum*. Nullos namque filios habuit Aeacides, praeter Pyrrhum. VOSS. Vidit Bongarsius legendum, *bimum admodum*. Et recte vidisse virum excellentem illa praestantissima editio confirmat, in qua sic, ut ille conjecerat, legitur. *Bimum admodum* est circiter, praeter propter bimum: in hac enim notione saepe legitur. cap. praecedente hujus libri: *post menses admodum septem*. Et lib. XI. *Inter haec octingenti admodum Graeci occurrunt*. Curtius: *Equites mille admodum*. Pro quo & alibi *quasi* ponit; ut Graeci *ὡσεί*. GRAEV. Antea legebatur *vivum*, male. Sed in quibusdam impressis ante Bongarsium scriptum fuerat *bimum*, quod ipse probavit. Recte. Sic autem & Livius LII. de alio principe locutus fuerat. nam in Epitoma illius legitur. *Filio bimulo admodum regnum asserebat*. Atque ita illud *parvulum* mutari debet in *puerulum*, aut omnino delendum est. Nam si *bimus admodum* erat, *parvulum* addere nil quidquam attinet. FABER.

Pyrrhum bimum admodum parvulum] Bongarsius, & secutus eum Berneccerus, edidere, *Pyrrhum vivum*. Sed fatetur tamen Bongarsius, se malle legere, *Pyrrhum bimum admodum*; ut *parvulum* ex glossa sit. Quidni ergo *τὸ bimum* retinuit, cum in antiquioribus typis expressis Juntarum, Becharii & aliis id reperiret? Alii, cum & ipsis *τὸ vivum* non placeret, aliud pro eo legendum conjecerunt: & Vossius quidem *unum*; Freinshemius vero *suum*. Illud *parvulum*, quod Bongarsius expunctum volebat, abesse vix potest. Et loquitur ita noster XVIII. 3. 1. & 4. 4. Erit autem *τὸ admodum parvulum τῷ bimum ἐξήγησις* quaedam; quasi diceret, *bimum*, id est, admodum parvulum. VORST. Omnino legendum, *bimum admodum*, expuncto *parvulum*; & *admodum* pro *circiter* accipiendum. Nam *admodum parvulus* non potest jungi, sed *admodum parvus*, sicut dicitur *admodum puer*. SCHEFF.

18. *Subtractus*] Ab Androclide & Angelo. Plutarch. in Pyrrho c. 2. BERNEC.

19. *Glauci*] Γλαυκίαν Plutarch. vocat. BONGARS. Alii libri *Glauciae*; quam scripturam firmat Plutarchus in Pyrrho c. 4. MOD. *Glauciae* pridem G. Major edidit, & firmat eam scripturam Plutarch. in Pyrrho c. 4. & Diodorus XIX. 80. BERNEC. Legendum omnino, ut Juntarum & G. Majoris editiones habent, *Glauciae*, confirmante Plutarcho. Post Juntae: *usque in adultam aetatem*. GRAEV. Bongarsius & Berneccerus edidere *Glauci*. Sed notarunt tamen Majorem edidisse *Glauciae*, ut Plutarchus & Diodorus vocant. Et sic editionem quoque Juntinam habere testatur Graevius. VORST.

Quae & ipsa genus Aeacidarum erat] In MS. *genus*. Quod elegantissimum est, & Is. Vossio arridet, atque adeo mihi. FABER. In MS. legitur, *genus Aeacidarum*, quod ignoro, quare contempserint, cum sic noster loqui soleat & alibi. ut II. 4. ubi de Orithia;

poscebat, diu protexit, addito in auxilium etiam adoptionis officio. [21] Quibus rebus moti Epirotae, odio in misericordiam verso, annorum undecim eum in regnum revocaverunt, datis tutoribus, qui regnum usque adultam ejus aetatem tuerentur. [22] Adolescens deinde multa bella gessit; tantusque rerum successu haberi coeptus est, ut Tarentinos solus adversus Romanos tueri posse videretur.

thia: *Auxilium deinde a Sagillo rege Scythiae petit: genus se Scytharum esse ostendit.* SCHEFF.

20. *Addito in auxilium etiam adoptionis officio.*] Malim *ad auxilium* quam *in auxilium.* Neque enim temere sic loquuntur boni scriptores. FABER.

21. *Annorum undecim*] Δυωκαίδεκα ἐτῶν, Plutarchus. BONGARS.

Usque ad adultam] MSS. mei omisso τῷ *ad*, *usque adultam.* quod probo. amat enim sic loqui Justinus. In eisdem meis MSS. deest dicam, an abest in sequentibus quoque illis, *ut Tarentinos solus adversus Romanos tueri posse videretur*, vox *solus.* MOD.

Usque adultam] Ita MSS. Modiani, & amat sic loqui noster, ut ostendit in Indice Freinshemius. Editi, *usque ad adultam.* BERNEC.

LIBER

LIBER XVIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Pyrrho, Tarentinis adversus Romanos suppetias ferenti, Valerius Laevinus occurrit; unde praelia & strages.*
2 *Carthaginiensium auxilium Romani remittunt. Pax cum Pyrrho componitur. Romanorum continentia. Pyrrhus Siciliam occupat.*
3 *De Carthaginis origine & veteribus incolis digressio, in qua etiam de Sidonis & Tyri conditoribus.*
4 *Incolæ Tyri, inter quos Elissa, quae a Pygmalione fratre recedit, ut rebus suis consuleret.*
5 *Elissa agnomine Dido Cyprum appellit: deinde in sinum Africae defertur, & Carthaginem condit.*
6 *Elissa propter Iarbae votum sibi vim infert. Carthaginiensium crudelis superstitio.*
7 *Clades Carthaginiensium in Sardinia. Superstites in exsilium pulsi, patriam armis reciperare nituntur: unde Malchi patris in Cartalonem filium severitas, & paullo post cruentus interitus.*

CAPUT I.

1 Igitur Pyrrhus, rex Epiri, cum iterata Tarentinorum legatione, additis Samnitium & Lucanorum precibus, & ipsis auxilia adversus Romanos pollicentibus, fatigaretur, non tam supplicum precibus, quam spe invadendi Italiae imperii in-

CAP. I. 1. *Igitur Pyrrhus*] De Pyrrhi in Italiam expeditione, Plutarchus in Pyrrho. Pausanias lib. I. Florus l. 18. Orosius IV. I. & Epitome Liviana. BONGARS.

Et ipsis auxilium adversus Romanos indigentibus] Optime MS. Bongars. *auxilium adversus Romanos pollicentibus*; ut Tacit. I. Ann. 60. *Chauci cum auxilia pollicerentur, in commilitium adsciti sunt.* GRONOV. MS. quidam teste Bongarsio, *auxilium adversus Ro-*

inductus, venturum se cum exercitu pollicetur. [2] In quam rem inclinatum semel animum praecipitem agere coeperant exempla majorum; ne aut inferior patruo suo Alexandro videretur, quo defensore iidem Tarentini adversus Bruttios usi fuerant; aut minores animos Magno Alexandro habuisse, qui tam longa a domo militia Orientem subegit. [3] Igitur relicto custode regni filio Ptolemaeo, annos quindecim nato, exercitum in portu Tarentino exponit, duobus parvulis filiis, Alexandro & Heleno, in solatia longinquae secum expeditionis adductis. [4] Cujus audito adventu, consul Romanus Valerius Laevinus festinans, ut prius cum eo congrederetur, quam

Romanos pollicentibus. Utrobique casus sexti est; cum praecedat *Samnitium* & *Lucanorum.* Refero igitur hoc ad illa quae supra in Notis ad II. 3. 16. & VIII. 5. 10. congessimus. VORST. In MS. quodam reperitur, *auxilium adversus Romanos pollicentibus.* quod nescio an convenientius sit historiae. Florus I. 16. ubi de bello Tarentino agit: *Sed apparatus horribilis, quum tot simul populi pro Tarentinis consurgerent, omnibusque vehementior Pyrrhus.* Sed & quod apud nostrum sequitur de sociis, firmare lectionem hanc videtur: *Valerius Laevinus festinans, ut prius cum eo congrederetur, quam auxilia sociorum convenirent.* Socii profecto alii intelligi non possunt, quam Samnites illi & Lucani. SCHEFF.

Spe invadendi] Vide notata superius ad IV. 3. 5. BERNEC.

2. *Exempla majorum*] Virgil. III. Aen. 342.

Ecquid in antiquam virtutem animosque viriles
Et pater Aeneas, & avunculus excitat Hector?

Ita XII. Aeneid. 439. BERNEC.

Orientem subegit] Scribe, *subegisset.* FABER.

3. *In solatia longinquae secum expeditionis*] MSS. plures habent *solatio*, quod non puto temere repudiandum. Ita XVII. 3. pro *in templum*, veteres habent *in templo*, ubi vide, quae notavi. Firmaret quoque Phaedrus noster, si lectio esset integra I. 10. ubi ait: *Lepus semianimus mortis in solatio.* Sed praefero, quod habet Heinsius, *mortis en solatia.* Sic enim edendum fuerat in mea editione, pro quo vitiose legitur nunc *in solatia.* SCHEFF.

Adductis.] Legendum, *abductis.* BONGARS. Quid opus est? FREINSHEM.

4. *Valerius Laevinus*] Plutarcho in Pyrrho c. 34. Ἀλβῖνος, litteris transpositis, & ι interjecto, legendum Λαιβῖνος. Pugna commissa est ἐν τῷ μεταξὺ πεδίῳ Πανδοσίας πόλεως καὶ Ἡρακλείας, Plutarch. ibid. Heraclea autem auctore Plinio III. Nat. Hist. II. pr. inter Sirin est & Acirin fluvios. Unde in Orosio IV. I. legere audeo, *apud Heracleam & Pandosiam urbem, fluviumque Sirin*: quamvis MS. habeat, *Heracleam Campaniae urbem, fluviumque Lirin*, cum nulla sit Campaniae Heraclea, & Liris fluvius ab hoc loco alienus sit. Sequutus est autem Orosius Flori corruptum exemplar. Ideo ut Orosius, ita & Florus I. 18. 10. emendandus. BONGARS.

6. Insi-

quam auxilia ſociorum convenirent, exercitumin aciem educit. [5] Nec rex, tametſi numero militum inferior eſſet, certamini moram fecit. [6] Sed Romanos vincentes jam, inuſitata ante elephantorum forma ſtupere primo, mox cedere praelio coëgit; victoresque jam nova Macedonum monſtra repente vicerunt. [7] Nec hoſtibus incruenta victoria fuit. Nam & ipſe Pyrrhus graviter vulneratus eſt, & magna pars militum ejus caeſa; majoremque gloriam ejus victoriae, quam laetitiam habuit. [8] Hujus pugnae eventum multae civitates ſecutae, Pyrrho ſe tradunt. [9] Inter ceteras etiam Locri, prodito praeſidio Romano, ad Pyrrhum deficiunt. [10] Ex ea praeda Pyrrhus ducentos captivos milites Romam gratis remiſit, ut, cognita virtute ejus, Romani cognoſcerent etiam liberalitatem. [11] Interjectis deinde diebus, cum ſociorum exercitus ſuperveniſſet, iterato praelium cum Romanis facit; in quo par fortuna priori bello fuit.

Cap. II. [1] Interea Mago, dux Carthaginienſium, in auxilium Romanorum cum centum viginti navibus

6. *Inuſitata ante elephantorum forma*] Plinius VIII. 6. Bongars. Plinius ſcribit, Italiam non viſos hactenus elephantos, *boves Lucas* appellaſſe, quippe in Lucanis primum viſos. Adde Varronem lib. VI. de Lingua Latina, Florum I. 18. 11. Solinum cap. 25. Frontinum II. Strateg. 4. 13. Bernec. Scribe, *inviſitata ante elephantorum forma*. Liv. IV. 33. *Quum repente patefactis Fidenarum portis nova erupit acies, inaudita ante id tempus inviſitataque.* Et XXVII. 39. *Inviſitati namque antea alienigenis, nec videre ipſi advenam in ſua terra aſſueti.* Curt. IX. 1. *Magnitudinis inviſitatae reperere ſerpentes.* Ubi vulgo editur, *inuſitatae*, ſed male. Gronov. Optime Gronovius, *inviſitata*, id eſt, non ante viſa Romanis. Faber. Scribe cum Gronovio: *inviſitata ante elephantorum forma*, hoc eſt, beſtiae nunquam antehac viſae. Hoc enim Latinis eſt *inviſus* & *inviſitatus*. Quod ſaepe corruptum eſt in *inuſitatus*. Graev.

10. *Ducentos captivos*] De quibus verſus Ennii elegantes ſunt apud M. Cicer. de Offic. I. 11. Bongars.

11. *In quo par fortuna priori bello fuit.*] Iſtud *bello* gloſſema eſt puerile. Huic loco alius locus eſt plane germanus XXII. 3. *Sed ſecundi certaminis eadem fortuna, quae & prioris, fuit.* Faber. *Priori bello* pro prioris belli, id eſt, praelii fortunae. Solent auctores ita conciſe loqui. Vide Notas ad I. 7. 14. Vorst. Faber illud *bello* delet. Puto non neceſſe eſſe. Scheff.

Iterato praelium cum Romanis facit.] Ad Asculum urbem. Bernec.

Cap. II. 1. *Cum centum viginti navibus*] Centum triginta habet Valer. Max. III. 7. Bongars. Ita cautum vide-

bus missus, senatum adiit, *aegre tulisse Carthagi-nienses* adfirmans, *quod bellum in Italia a peregrino rege paterentur.* [2] *Ob quam causam missum se, ut, quoniam externo hoste oppugnarentur, externis auxiliis juvarentur.* [3] Gratiae a senatu Carthaginiensibus actae, auxiliaque remissa. [4] Sed Mago Punico ingenio post paucos dies tacitus, quasi pacificator Carthaginiensium, Pyrrhum adiit, speculaturus consilia ejus de Sicilia, quo eum arcessi fama erat. [5] Nam Romanis eadem causa mittendi auxilii Carthaginiensibus fuerat, ut Romano bello, ne in Siciliam transire posset, Pyrrhus in Italia detineretur. [6] Dum

videtur foedere, de quo Polybius III. 25. agit. VORST.

A peregrino rege] MSS. vocem, *rege* non cognoscunt: Et quid? si non rex, sed populus peregrinus Romanis intulisset bellum, Carthaginienses aegre id ferre non potuissent? Sed non modo illud *rege* mihi a glossatore intrusum videtur, verum & *a peregrino*, cum non magis causa aegre ferendi sit in hoc, quam in altero. Hoc enim Carthaginienses tantum dicebant aegre se ferre, quod cum populus Romanus multa feliciter & gloriose gesserit bella in terris peregrinis, nunc ne in Italia quidem possit esse tutus & tranquillus. SCHEFF.

2. *Ut quoniam externo hoste oppugnarentur*] Praetulerim, *ab externo hoste.* FABER.

4. *Speculaturus consilia*] Ut solebant Carthaginienses. Vide Frontin. Strateg. I. 2. 3. & 4. Ars magnis Principibus etiamnum familiaris, de qua Piccartus Observation. Dec. VII. 4. Adde Fam. Stradam in actis anni 1581. pag. 486. BERNEC.

Arcessiri] Scribe, *arcessi.* GRONOV. MSS. *arcessi.* GRAEV.

5. *Nam Romanis eadem causa mittendi auxilii Carthaginiensibus fuerat*] Propositio vera, ut dialectici dicere solent in sensu diviso, non sensu composito. Vult enim dicere, Carthaginiensibus eandem causam fuisse mittendi auxilia Romanis: innuit autem occulte Carthaginienses non Romanorum gratia haec auxilia misisse, sed sua causa; nempe ut Pyrrhum in Italia retinerent, nec Siciliam ingrederetur, quam ipsi armis vexabant. Caeterum quod ait Justinus, Fabricium a senatu ad Pyrrhum missum pacem composuisse, secus a Plutarcho traditur: sed Cineam a Pyrrho Romam missum pro impetranda pace etiam Cicero docet; ibi vero obstitisse Appium Claudium caecum, ne cum rege pax fieret. Notior est historia, quam ut multis verbis indigeat. GLAREAN.

Nam Romanis eadem causa mittendi auxilii &c.] Mens auctoris legi postulat; *Nam Carthaginiensibus eadem causa mittendi auxilii Romanis fuerat.* SEBIS. Mihi τὸ *Romanis* glossemati simile videtur. BERNEC. Sebisius voces *Romanis* & *Carthaginiensibus* transponendas putat. At Berneccero τὸ *Romanis* glossemati simile videtur. Ego omnia recte se habere existimo, & voces modo trajectas esse: id quod in scriptis veterum est perfrequens. Sensus quidem est, eandem causam Carthaginiensibus fuisse, vel eandem causam Carthaginienses habuisse auxilii Romanis mittendi. VORST. Locus hic non sanus viris doctis videtur. Mihi ne integer quidem. Et puto post *Romanis* deesse aliqua, quibus ostendebatur, cur Romani

[6] Dum haec aguntur, legatus a senatu Romano Fabricius Luscinus missus, pacem cum Pyrrho composuit. [7] Ad quam confirmandam, Cyneas Romam cum ingentibus a Pyrrho donis missus, neminem, cujus domus muneribus pateret, invenit. [8] Huic continentiae Romanorum simile exemplum iisdem ferme temporibus fuit. [9] Nam missi a senatu in Aegyptum legati cum ingentia sibi a Ptolemaeo rege missa munera sprevissent, interjectis diebus ad coenam invitatis aureae coronae missae sunt; quas illi honoris causa receptas postera die statuis regis im-

mani Carthaginiensium auxilia haberent suspecta, sicut sequitur, cur Carthaginienses ea Romanis voluerint obtrudere. Docet vox *eadem*, quae semper respicit quid antecedens simile, quale hoc in loco nihil extat. SCHEFF.

6. *Fabricius Luscinus*] Alii hunc missum ferunt, ut de captivis redimendis ageret. De Romanorum continentia lege Valerium IV. 3. Hoc voluit Varro lib. II. de Vita Pop. Rom. *Qua abstinentia viri mulieresque Romae fuerint, quod a rege munera eorum voluerit nemo accipere.* BONGARS.

7. *Cyneas*] Fuit hic Demosthenis auditor, cujus eloquentia plures urbes, quam suis armis subactas esse dicebat Pyrrhus. Plutarch. Pyrrh. c. 28. Adde Livium XXXIV. 45. BERNEC. Scribendum *Cineas*, ex melioribus libris. GRAEV.. Alii *Cineas*. Arbitror tamen veram scripturam esse, *Cyneas*, idque eo magis quod hoc nomen ita scriptum apud Pausaniam est, ubi de quodam Eretriae proditore agit, Philabro F. Cyneae. pag. 215. Adde quod origo vocis notissima est, a galea scilicet, quam Graeci *Cynen* vocant. FABER. Graevius vult, *Cineas*, ex libris melioribus. SCHEFF.

9. *Munera sprevissent, interjectis* &c.] Etiam hic locus mihi mutilus videtur. Oratio certe non cohaeret, *cum legati sprevissent, invitatis missae sunt.* Debebat enim scripsisse, *invitati sunt ad coenam, eisque missae aureae coronae.* Puto post *sprevissent* aliquid excidisse. SCHEFF.

Ad coenam invitatis aureae coronae missae] De *aureis coronis* vide, quae Freinshemius in Ind. ad v. *Corona* congessit. Et adde quod Diodorus Sic. XVI. 93. Philippum regem Maced. coronis aureis donatum scribit; & Nepos XXIII. 7. 2. Romanos corona aurea donatos a Carthaginiensibus. VORST.

Honoris causa] Hoc est, ne liberalitatem regis aspernari viderentur. MSS. tamen *hominis* habent: unde Freinsh. *ominis* facit: quippe mali ominis fuisse, hospitalia munera non admittere. BERNEC. MSS. *hominis causa*, unde bene Freinshemius conjecit legendum esse, *ominis caussa.* Sed male interpretatur, tanquam mali ominis fuisset hospitalia munera non admittere. imo quia victoriae indicium erat corona. Triumphantes enim coronabantur. Sic apud Liv. XXII. 37. de aurea victoria ab Hierone senatui missa, *victoriam omenque se accipere*, dixit senatus, cum alia munera respuisset. GRAEV.

Statuis regis imposuerunt.] Muneribus scilicet regis in ipsius regis honorem versis. quae certe non adulatio, sed Romana moderatio potius dici debuit. Narrat Athenaeus lib. X. 10. Aelianus II. Var. Hist. 41. & Laërtius in Xen. haud multum dissimile factum Xenocratis philosophi, qui muneri

imposuerunt. [10] Igitur Cyneas, cum *turbatam cum Romanis pacem ab Appio Claudio* renuntiasset, interrogatus a Pyrrho, *qualis Roma esset*, respondit, *regum urbem sibi visam*. [11] Post haec legati Siculorum superveniunt, tradentes Pyrrho totius insulae imperium, quae adsiduis Carthaginiensium bellis vexabatur. [12] Itaque relicto Locris Alexandro filio, firmatisque sociorum civitatibus valido praesidio, in Siciliam exercitum trajecit.

CAP. III. [1] Et quoniam ad Carthaginiensium mentionem ventum est, de origine eorum pauca dicenda sunt, repetitis Tyriorum paullo altius rebus, quorum casus etiam dolendi fuerunt. [2] Tyriorum gens condita a Phoenicibus fuit: [3] qui terrae motu vexati, relicto patriae solo, Assyrium stagnum primo, mox mari proximum litus incoluerunt, [4] condita ibi urbe, quam a piscium ubertate *Sidona* appellaverunt:

muneri sibi datam a Dionysio rege coronam auream, domum a coena rediens, Mercurio, qui stabat ante regias aedes, injecit. Adde Lipsii Notam 167. ad Tacit. II. Annal. BERNEC.

10. *Ab Appio Claudio*] *Cum de Pyrrhi pace ageretur, ad eam causam Appium illum & caecum & senem delatum, memoriae proditum est.* Cicero Philipp. I. 5. Adde L. I. §. 5. D. de Postulando. & L. 2. §. 36. de Orig. Jur. IDEM.

Regum urbem] Plutarchus in Pyrrho c. 42. de Senatu tantum: *βασιλέων πολλῶν συνέδριον*. BONGARS. Florus I. 18. 26. *Urbem templum sibi visam, senatum regum esse*. BERNEC.

CAP. III. 2. *Tyriorum gens*] In MS. Bongarsiano legitur, *Tyriorum res*, quod probo, & vocem *gens* pro glossa habeo alterius. *Rem* tali sensu alibi quoque solet usurpare. Vide, quae notavi supra v. 3. SCHEFF.

A Phoenicibus] Curtius IV. 4. 25. ab Agenore Tyrum conditam scribit. Hanc postea Romanorum coloniam Ulpianus L. I. D. de Censib. celebrat, inde sibi originem fuisse memorans. BERNEC.

3. *Terrae motu*] Strabo lib. I. & XVI. BONGARS.

Assyrium stagnum] *Assyrium* pro Syrium dixit, quod saepe veteres consueverunt. Vide autem, num Genesarum lacum velit, de quo Plin. V. 15. Nullus enim propior Tyro. GLAREAN. *Lacum* intelligit *Γεννησαρῖτιν*, de quo Strabo lib. XVI. De Sidone & Tyro vide eundem Strabonem, & Q. Curtium. BONGARS. Adde Pomp. Melam I. 12. Alterius Tyri, Phoenicum coloniae, quam praestringit fluvius Tyras, meminit Amm. Marcellinus XXII. 18. Vide Fabrum Semest. III. p. 8. BERNEC. *Assyrium stagnum* in libris Sacris *mare Galilaeae* dicitur. Ita autem vocabatur, quod illa loca Assyrii tenuerant. FABER.

4. *A piscium ubertate*] Sed D. Hieronymus in Quaestion. sive Tradit. Heb. in Genesin tom. III. 206. d. *De Chanaan primus natus est Sidon, inquit, a quo urbs in Phoenice Sidon vocatur.* BERNEC.

Nam

verunt: nam piscem Phoenices *sidon* vocant. [5] Post multos deinde annos a rege Ascaloniorum expugnati, navibus appulsi Tyron, urbem ante annum Trojanae cladis condiderunt. [6] Ibi Persarum bellis diu varieque fatigati, victores quidem fuere; sed, attritis viribus, a servis suis multitudine abundantibus indigna supplicia perpessi sunt: [7] qui, conspiratione facta, omnem liberum populum cum dominis interficiunt; atque ita potiti urbe, lares dominorum occupant, rempublicam invadunt, conjuges ducunt,

Nam piscem Phoenices Sidon vocant.] Philo Bybliensis: χρόνοις δὲ ὕστερον πολλοῖς ἀπὸ τῆς Ὑψουράνου γενεᾶς γενέσθαι Ἀγρέα, καὶ Ἁλιέα, τοὺς ἁλιείας καὶ ἄγρας εὑρετάς, ἐξ ὧν κληθῆναι ἀγρευτὰς καὶ ἁλιεῖς. Nam ציד *piscator*. Ita credebant Phoenices. VOSS.

5. *Navibus appulsi, Tyron urbem*] Forte *Navibus appulsis*. Liv. XXX. 19. *Ibi eum* (Magonem) *legati ab Carthagine paucis ante diebus in sinum Gallicum appulsis navibus adjecerunt.* Suet. Oct. 98. *Vectores nautaeque de navi Alexandrina, quae tantum quod appulerat* &c. GRONOV. Vulg. distinctio bona non videtur. Quid enim *navibus appulsi?* Non dicis, ubi fuerint appulsi, quod tamen necesse est, ut integer sit sensus. Comma igitur post *Tyron* collocandum. Nempe *Tyros* insulam hic notat, non urbem, quod non observarunt editores. Stephanus: Τύρος, νῆσος ἐν Φοινίκῃ, ἀπὸ Τύρου τοῦ Φοίνικος. Strabo lib. XVI. Τύρος δ' ἐστὶν ὅλη νῆσος. SCHEFF.

Ante annum Trojanae cladis] Hinc factum est, quod ego in primis animadvertendum puto; ut cum Homerus toties meminerit Sidoniorum, nullam tamen Tyriorum mentionem fecerit; (neque enim illud nomen apud principem poëtarum memini legere) Quomodo enim in expositione rerum ad Trojam gestarum, Tyrios commemorasset, qui aut nulli, aut obscuri erant? Prudenter igitur ab Homero factum; Etsi scio errare hic Justinum, nam Tyrus haud dubie antiquior est, duabus aut tribus ferme generationibus. Sed illa tempestate nullum sibi apud Graecos nomen pepererat; nisi quod de Cadmo Tyrio, &c. Sed haec recentiores scriptores. Uno verbo, illa tempora impeditissima sunt. FABER. Pro *anno ante Trojanam cladem*: Estque talis loquendi forma qualis illa Joh. XII. 1. πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα. & illa versionis Amos I. 1. πρὸ δύο ἐτῶν τοῦ σεισμοῦ. Orosius quoque saepe ita loquitur. Ut I. 5. *ante annos urbis conditae* MCLX. Et ipse noster vocula *post* prorsus similiter utitur. Ut XXXVIII. 8. 1. *Post annos tres & viginti sumpti regni.* Vide & Notas ad XIV. 3. 8. VORST.

6. *Persarum bellis diu varieque fatigati*] Errorem hunc esse puto, eumque pudendum maxime. Unde enim Persae illis temporibus, qui annis admodum sexcentis post Trojae excidium principatum Asiae, duce Cyro, invaserunt? Itaque duorum alterum verum est, aut turpiter lapsum esse Justinum, si ita scripsit; aut si minus scripsit, veram scripturam esse, *Assyriorum*, non *Persarum*. FABER.

A servis suis multitudine abundantibus] Florus III. 12. 15. *Quid bella servilia? unde nobis, nisi ex abundantia familiarum?* Tacit. IV. Annal. 27. *Urbs trepidat ob multitudinem familiarum, quae gliscebat immensum, minore indies plebe ingenua.* Junge Thucydidem IV. 16. 12. de Spartanorum Helotis: Livium III. 16. 3. Senecam de Clem. I. 24. princ. BERNEC.

7. *Atque ita potiti urbe, lares domi-*

cunt, & quod ipſi non erant, liberos procreant. [8] Unus ex tot millibus ſervorum fuit, qui miti ingenio, ſenis domini, parvulique filii ejus fortuna moveretur; dominosque non truci feritate trucidaret, ſed piae miſericordiae humanitate reſpiceret. [9] Itaque cum velut occiſos alienaſſet, ſervisque de ſtatu reipublicae deliberantibus placuiſſet regem ex ſuo corpore creari, eumque potiſſimum quaſi acceptiſſimum diis, qui ſolem orientem primus vidiſſet, rem ad Stratonem (hoc enim ei nomen erat) dominum occulte latentem detulit. [10] Ab eo formatus, cum medio noctis omnes in unum campum proceſſiſſent, ceteris in orientem ſpectantibus, ſolus occidentis regionem intuebatur. [11] Id primum aliis videri furor, in occidente ſolis ortum quaerere. [12] Ubi vero dies adventare coepit, editiſſimisque culminibus urbis oriens ſplendere, exſpectantibus aliis, ut ipſum ſolem adſpicerent, hic primus omnibus fulgorem ſolis in ſummo faſtigio civitatis oſtendit. [13] Non ſervilis ingenii ratio viſa; requirentibusque auctorem, de

minorum occupant, rempublicam invadunt, conjuges ducunt, &c.] Haec perturbata ſunt, & confuſa. Sic autem, meo judicio, diſponenda. *Atque ita rempublicam invadunt, lares dominorum occupant, conjuges eorum ducunt, &, quod ipſi non erant, liberos creant.* FABER.

8. *Qui miti ingenio ſenis domini* &c.] Quaedam editiones poſt τὸ *ingenio*, habent diſtinctionem, quae omnino delenda eſt. Senſus eſt, qui misereretur domini ſui ob clementiam ejus priſtinam, & ſub quo ei mitis ac liberalis fuerat ſervitus. GRONOV.

9. *Cum velut occiſos alienaſſet*] Notanda ſignificatio eſt, pro, *e conſpectu removiſſet, celaſſet*, &c. FABER. *Alienaſſet*, hoc eſt, *occuluiſſet*, ut exponunt. At vellem mihi locum alterius alicujus monſtrari, ubi *alienare* poſitum ſit pro *occultare*. Putabam, ſcripſiſſe *ali curaſſent*, at hoc non videtur convenire praecedenti, *velut occiſos*. Deliberandum igitur eſt amplius, & videtur aliquid hic dici de loco, ubi eos ſervaverit. SCHEFF.

Quaſi acceptiſſimum diis] MSS. *placitiſſimum*. Quod merito probat Gronovius. Valer. Flacc. *Placitosque deis ne deſerat actus.* GRAEV.

11. *Id primum*] Forte, *Is primum*. GRONOV.

13. *Non ſervilis* &c.] Plato lib. VI. de Leg. ſub finem ex Homero producit hos verſus, qui nobis tamen Odyſſ. XVII. 322. paulo aliter leguntur:

Ἥμισυ γάρ τε νόου ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς,
Ἀνδρῶν οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Dimidio mentis deprivat Juppiter illos,
Servilis quoscunque viros ſors ceperit unquam.

Contra

de domino confitetur. [14] Tunc intellectum eſt, quantum ingenua ſervilibus ingenia praeſtarent, malitiaque ſervos, non ſapientia vincere. [15] Igitur venia ſeni filioque data eſt: & velut numine quodam reſervatos arbitrantes, regem Stratonem creaverunt. [16] Poſt cujus mortem regnum ad filium, ac deinde ad nepotes tranſiit. [17] Celebre hoc ſervorum facinus, metuendumque exemplum toto orbe terrarum fuit. [18] Itaque Alexander Magnus, cum interjecto tempore in Oriente bellum gereret, velut ultor publicae ſecuritatis, expugnata eorum urbe, omnes, qui praelio ſuperfuerant, ob memoriam veteris caedis crucibus adfixit: [19] genus tantum Stratonis inviolatum ſervavit, regnumque ſtirpi ejus reſtituit, ingenuis & innoxiis incolis inſulae attributis, ut, exſtirpato ſervili germine, genus urbis ex integro conderetur.

CAP. IV. [1] Hoc igitur modo Tyrii Alexandri auſpiciis conditi, parcimonia & labore quaerendi cito convaluere. [2] Ante cladem dominorum cum & opibus, & multitudine abundarent, miſſa in Africam juven-

Contra ea Dionyſ. Cato III. Diſtich. 11. *Utile conſilium* &c. Et maxime Seneca Ep. 47. BERNEC.

14. *Quantum ingenua ſervilibus ingenia praeſtarent*] Anglicanus MS. *quantum dominorum ingenia ſervilibus praeſtarent.* Sed illud *dominorum*, manifeſte eſt ex gloſſa. SCHEFF.

17. *Metuendum exemplum* &c.] Eodem uſus argumento Marcellinus XVII. 28. *ad ſervos rebelles*, inquit, *ocius ſigna transferri*, *militas publica flagitabat.* BERNEC.

18. *Crucibus*] Quippe proprio ſervorum ſupplicio. Plaut. in Milite II. 4. 19. Tacitus Hiſt. II. 72. 4. & IV. 11. 9. Vulcatius in Avidio Caſſio 4. Capitolinus in Macrino 12. BERNEC.

19. *Genus tantum Stratonis inviolatum ſervavit*] Diodorus quarto Alexandri anno ait Stratonem ob Darii amicitiam principatu ejectum, & Ballonymum factum regem. Q. Curtius initio lib. IV. eandem narrant hiſtoriam, regem ex hortulano factum Abdalonimum nominat, atque etiam ita hic auctor. Diodorus tamen Tyriorum, non Sidoniorum; Curtius contra Sidoniorum, non Tyriorum. GLAREAN.

CAP. IV. 1. *Tyrii Alexandri auſpiciis conditi*] *Conditi*, id eſt, inſtaurati, reformati. Supra II. 15. 1. *urbem ex integro condere.* Sic & Graecum κτίζειν non tantum eſt ab initio inſtituere aut exſtruere, ſed & inſtaurare, reficere. VORST.

Convaluere] Legendum forte, *coaluêre.* BONGARS. Eſt qui mutat, *coaluere*, minime ad Juſtini genium: cui *convaleſcere* ſignificat creſcere, ſeu potentia augeſcere. Sic III. 4. 1. & XXXVI. 2. 18. Seneca Epiſt. 18. 4. *Pauca ſunt, quae dicuntur: ſed ſi il-*

 la

ventute, Uticam condidere: 3 cum interim rex Mutgo Tyro decedit, filio Pygmalione, & Elissa filia, insignis formae virgine, heredibus institutis. 4 Sed populus Pygmalioni admodum puero regnum tradidit. 5 Elissa quoque Acerbae avunculo suo, sacer-

la animus bene exceperit, convalescunt & exsurgunt. BERNEC.

2. *Uticam condidere*] Graecis 'Ιτύκη. BONGARS. Eadem Vellejus I. 2. 9. & Mela I. 7. BERNEC.

3. *Rex Tyro*] Malim *Tyri*. Didonis autem pater Agenor, filius Beli. BONGARS. Silius Italicus lib. I. init. de Bello Punico, ubi de fano Didonis seu Elissae:

stant marmore moestae
Effigies, Belusque parens, omnisque nepotum
A Belo series: stat gloria gentis Agenor:
Et qui longa dedit terris cognomina Phoenix.

Lucem huic historiae toti foenerabuntur scitissimi illius Musarum Fabri Semestria III. 2. & 13. BERNEC. In MS. legebatur, *rex multo Tyro*. Et Joannes Gerundensis Episcopus in Paralip. Hist. Hispanicae citat, *interim rex mulcto Tyro decedit*. Vix itaque crediderim, sanum hunc esse locum. Puto scribendum, *interim rex Mutgo Tyro decedit. Mutgo* appellatur hic pater Pygmalionis, quem alii *Mutgonum*, & *Matgenum*, vocant. Μίττην is est Theophilo lib. III. ad Autolycum. *Methres* vero est Servio. Alii & *Belum* vocant. Non recte. VOSS. *Rex Mutgo* Joseph. contra Apion. I. p. 927. est Μύττονος, & *Mutines* Liv. XXVI. 21. GRONOV. In MS. est, *rex mulcto Tyro decedit*. Ut fere apud Gerundensem Episcopum in Paralipomenis historiae Hispanicae legitur. *Interim rex mulcto Tyro decedit*, (quod ex nostro sumptum est) unde suspicatur Cl. Vossius pro *mulcto* scribendum *Mutgo*, qui Pygmalionis pater fuit, sive *Matgenos* ex Sanchuniathone. Sed in aliis regibus Tyriorum appellandis, obiter moneo, mihi suspecta est fides Philonis Biblii, qui Sanchuniathonem Graece vertit. Nam Agreus, Halieus, Pygmalion, nonne nomina sunt mere Graeca? FABER. Bongarsius mallet *Tyri*. Sed quid opus? Supra II. 13. 5. *Pons quem ille Abydo fecerat*. Et infra XX. 3. 9. *Corintho nuntiata est victoria*. Is. Vossius nomen proprium regis hic excidisse putat; quia Bongarsius in V. L. testatur in Cod. aliquo MS. fuisse, *rex multo Tyro*; & Johannes, Gerundensis Episc. in Paralip. Hist. Hisp. locum sic citat, *Interim rex Mulcto Tyro decedit* Legendum autem putat, *rex Mutgo Tyro decedit*; quia patrem Pygmalionis alii *Mutgonum* & *Matgenum* vocent. VORST. Plane verum puto, quod censet Vossius, excidisse hic nomen regis *Mutgo*. Vide Vorstium. SCHEFF. Hic fuit *Mettinus*, filius Badezori. Vide insigne fragmentum Menandri Ephesii de Regibus Tyriis, qui alii Hiramo usque ad Pygmalionem & Didonem apud Josephum lib. II. contra Appionem. GRAEV.

5. *Acerbae*] Qui vulgo, & a Marone *Sichaeus* dicitur. In ora MSS. aliquot adscriptum est, *Hiarbae legendum*: falso Mauritanorum principem cum Didonis marito confundentes. Alii *Acervas* habent, v pro *b*. Servius in Virgilium notat *Sicharbam* eundem appellatum, & fragmentum de Didone, quod mihi ex veteri libro transcriptum communicavit popularis meus P. Daniel: in quo totus hic locus adducitur ex Trogo Pompeio in Epitomis. BONGARS. Adde Salmas. in Solin. 323. d. I. BERNEC. Lege, *Sicharbae*, ex Servio & observatione Bongarsii. FABER. Suspicor, apud Justinum fuisse *Aterbae*, vel *Atherbae*, quod aliis *Atherba*. SCHEFF.

Sacer-

ſacerdoti Herculis, qui honos ſecundus a rege erat, nubit. [6] Huic magnae, ſed diſſimulatae opes erant: aurumque metu regis non tectis, ſed terrae crediderat: [7] quam rem etſi homines ignorabant, fama tamen loquebatur. [8] Qua incenſus Pygmalion, oblitus juris humani, avunculum ſuum, eumdemque generum, ſine reſpectu pietatis occidit. [9] Eliſſa diu fratrem propter ſcelus averſata, ad poſtremum diſſimulato odio, mitigatoque interim vultu, fugam tacita molitur, adſumtis quibusdam principibus in ſocietatem, quibus par odium in regem eſſe, eamdemque fugiendi cupiditatem arbitrabatur. [10] Tunc fratrem dolo adgreditur: fingit, *ſe ad eum migrare velle, ne amplius ei mariti domus, cupidae oblivionis, gravem luctus imaginem renovet, nec ultra amara admonitio oculis ejus occurrat.* [11] Non invitus Pygmalion verba ſororis audivit, exiſtimans cum ea & aurum Acerbae ad ſe venturum. [12] Sed Eliſſa miniſtros

Sacerdoti Herculis, qui honos ſecundus &c.] Sic XVIII. 6. 12. *Impuberes, quae aetas etiam beſtium miſericordiam provocat, aris admovebant.* Multa hujusmodi & apud alios ſunt. Livius XXIII. 11. *Magiſtrum equitum, quae conſularis poteſtas ſit.* Quem locum ſic emendat, & plura id genus ad eum congerit Gronovius. Vorst.

8. *Generum*] Id eſt, ſororis maritum, ut ex Sophoclis Oedipo tyranno, & Probi Pauſania, notavit vir incomparabilis Jac. Cujacius Obſervation. VI. 17. Quomodo & Ditmarus, & Witichindus Saxo lib. I. loquuti ſunt. Sed & Cedrenus, Jothor ſocerum Moyſis vocat πενθερὸν ἢ γαμβρόν. Ut quicunque uxorem alteri dat, aut filiam, aut ſororem, ejus *gener* dicatur. Fortaſſe & qui ducit, *gener* dicitur, quo ſenſu ἐπιγαμβρεύσει legimus Matth. XXII. 24. Bongars. Zonaras in Stauracio generale vocabulum reſtringit, γαμβρὸς ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ. Ceterum iſtiusmodi nomina cognationum & affinitatum, ab auctoribus non Jurisconſultis confundi ſaepe corrumpique, demonſtrat praeter alios Alb. Gentilis lib. V. de Nuptiis pag. 448. & ſeq. Bernec. Quia mortuo patre Mutgone illi quaſi ſocer erat. Ita Homerus. Faber

10. *Cupidae oblivionis*] Plerique MSS. habent, *cupidae oblivionem*, vel *oblivione.* An vera lectio *cupidae, oblivionum*, num *cupidae oblivionem* dixit ſecutus in verbali conſtructionem verbi, quod nonnunquam faciunt etiam latiniſſimi ſcriptores. Scheff.

Renovaret] Juntae: *renovet.* Ut reſpondeat, quod ſequitur, τῷ *occurrat.* Graev. Quia ſequitur mox *occurrat*, malim, ut, teſte Graevio, editio Juntina habet, *renovet.* Vorst.

Oculis ejus &c.] Cicero VI. Famil. Epiſt. I. *Oculi augent dolorem, nec avertere a miſeriis cogitationem ſinunt.* Bernec.

12. *Eliſſa miniſtros migrationis a rege miſſos navibus*] Nimirum templum

nistros migrationis a rege missos, navibus cum omnibus opibus suis prima vespera imponit, provectaque in altum, compellit eos onera arenae pro pecunia involucris involuta in mare dejicere. [13] Tunc deflens ipsa lugubrique voce Acerbam ciet: orat, *ut libens opes suas recipiat, quas reliquerat; habeatque inferias, quas habuerat causas mortis.* [14] Tunc ipsos ministros adgreditur: *sibi quidem* ait *optatam olim mortem; sed illis acerbos cruciatus, & dira supplicia imminere, qui Acerbae opes, quarum spe parricidium rex fecerit, avaritiae tyranni subtraxerint.* [15] Hoc metu omnibus injecto, comites fugae accepit. Junguntur & senatorum in eam noctem praeparata agmina; atque ita sacris Herculis, cujus sacerdos Acerbas fuerat, repetitis, exsilio sedes quaerunt.

CAP. V. [1] Primus illis appulsus terrae, Cyprus insula fuit: [2] ubi sacerdos Jovis cum conjuge & liberis, deorum monitu, comitem se Elissae sociumque

Herculis, ad quod Acerbas sacerdos fuit, Palaetyri & in continente fuit: ut cum Elissa ad fratrem se migrare velle simularet, navem conscendere necesse habuerit. Vide XI. 10. 11. & ad eum l. Notas. VORST.

Involucris involuta] Puto *involucris* esse glossam, & scriptum a Justino *segestribus*, aut, *segestriis*. FABER. Forte potest totum abesse. SCHEFF.

13. *Acerbam*] Gronovius IV. 10. Observ. ipsum Trogum *Adherban* dixisse conjicit: id enim nomen Punicum esse, Graeca terminatione. VORST.

Ciet] Forte, *ciens*. BERNEC. Scribe, *ciens*. FABER. Bernecccerus suspicatur, *ciens*; quia praecedit *deflens*, credo. Ego mallem *ciet & orat*, ut significentur duo, quod & compellarit eum nomine, & preces ad eum fuderit. SCHEFF.

15. *Sacris Herculis*] Institutis primum ab *Iromo*, Tyri rege (qui in sacris Regum libris *Chiram* vocatur) sub id tempus, quo Salomon Hierosolymis imperabat. Joseph. Antiq. Jud. VIII. 2. Sed tamen sacra Herculis & manserunt Tyri: & inde postea translata sunt Gades. Strabo lib. III. Justin. XLIV. 5. 2. BERNEC. Intellige, non sacrificia, quod ridiculum est, sed sacramenta, symbola, mysteria; &c. FABER.

CAP. V. 2. *Sacerdos Jovis*] Sacerdotem Junonis ait fuisse Servius ad lib. I. Aeneid. 447. id quod & ex ipso Virgilio colligitur. Unde puto, apud nostrum quoque scribendum *Junonis*, pro *Jovis* vitiumque ortum ex compendiosa scriptione. SCHEFF

Deorum monitu] In impresso quodam legitur *Dei*. Et sane fuit Sacerdos unius Jovis, vel Junonis, ut ab ipsa unica monitus fuisse videatur. Quid ergo si noster scripsit, *Deae commonitu?* IDEM.

Comitem se Elissae sociumque fortunae praebuit] Veteres editiones cum Juntina: *comitem se Elissae sociumque for-*

que

que fortunae praebuit, pactus sibi posterisque perpetuum honorem sacerdotii. [3] Conditio pro manifesto omine accepta. [4] Mos erat Cypriis, virgines ante nuptias statutis diebus, dotalem pecuniam quaesituras, in quaestum ad litus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta Veneri soluturas. [5] Harum igitur ex numero octoginta admodum virgines raptas navibus imponi Elissa jubet; ut & juventus matrimonia, & urbs subolem habere posset. [6] Dum haec aguntur, Pygmalion, cognita sororis fuga, cum impio bello fugientem persequi pararet, aegre precibus matris, & deorum minis victus, quievit: [7] cui cum inspirati vates canerent, *non impune laturum, si incrementa urbis toto orbe auspicatissimae interpellasset*, hoc modo spatium respirandi fugientibus datum. [8] Itaque Elissa delata in Africae sinum, incolas loci ejus, adventu peregrinorum, mutuarumque rerum commercio gaudentes,

fortunae offert. Quod & Britanni in duobus codicibus repertum merito receperunt. Inferius iidem : *hortatique sunt, ut urbem ibi conderent.* GRAEV. In edit. Juntarum, *sociumque fortunae*; quod mihi valde placet. FABER. Angli una voce auctius, *sociumque fortunae praebuit.* Quam lectionem puto genuinam. Certe cur synonymia uti hoc loco, & *comitem sociumque* scribere Justinus debuerit, ratio est nulla. At vero *socium fortunae*, elegantissime vocabat eum sacerdotem. Sic lib. I. c. 5. habet *socium coeptis.* SCHEFF.

4. *Mos erat Cypriis, virgines ante nuptias* &c.] Lactantius Divinar. Instit. I. 17. *Venus auctor mulieribus in Cypro moris illius fuit, ne sola praeter alias mulieres impudica & virorum appetens videretur.* Armeniis similem fere morem tribuit Strabo lib. XI. f. & Lydis Herodotus I. 93. item Aelian. IV. Var. Hist. I. Punicis Valerius Max. II. 6. 15. Phoenicibus D. Augustinus de Civ. Dei IV. 10. Theodor. Hist. Eccl. I. 8. BERNEC. Morem hunc in ipsa Africa eas ad posteros transmisisse apparet ex eo, quod Valerius Max. II. 6. 15. scribit, Siccae in Africa fanum esse Veneris, in quod se matronae contulerint, atque inde procedentes ad quaestum dotes corporis injuria contraxerint. VORST.

Statutis] Forte, *statis.* GRONOV.

7. *Interpellasset*] Sic Auctor iterum XV. 3. 3. & XLIV. 4. 20. Eleganter Curtius VI. 6. 14. *Ne in seditionem res verteretur, otium interpellandum erat bello.* Et IV. 6. 11. *Saxa cotesque interpellant specum.* Capitolinus in M. Ant. Philos. cap. 8. *Interpellavit istam felicitatem securitatemque imperii Tiberis inundatio.* Vide de hac voce Freinshemii Indicem, & Burdelotium in Petronium p. 238. pr. BERNEC.

8. *Mutuarumque rerum commercio*] Quod Spartanis quoque tribuit Auctor III. 2. 1. & Germanis Tacitus cap. 5. idemque cum Aristoteles Politic.

tes, in amicitiam ſollicitat: [9] deinde emto loco, qui corio bovis tegi poſſet, in quo feſſos longa navigatione ſocios, quoad proficiſceretur, reficere poſſet, corium in tenuiſſimas partes ſecari jubet, atque ita majus loci ſpatium, quam petierat, occupat: unde poſtea ei loco *Byrſae* nomen fuit. [10] Confluentibus deinde vicinis locorum, qui ſpe lucri multa hoſpitibus venalia inferebant; [11] ſedesque ibi ſtatuentibus, ex frequentia hominum velut inſtar civitatis effectum eſt. [12] Uticenſium quoque legati dona ut con-

1. 6. tum Plinius XXXIII. 1. princ. ut antiquiſſimum, & maxime conveniens naturae, commendat. BERNEC. Livio dicitur *mutuus uſus*. Lib. XXXIV. *Commercio Graecorum Hiſpani gaudebant. Hujus mutui uſus deſiderium, ut Hiſpana urbs Graecis pareret, fecit.* Et XXXVIII. *Id oppidum multarum gentium fines contingit, quarum commercium in eum maxime locum mutui uſus contraxere.* GRONOV.

9. *Deinde empto loco*] Virgilius I. Aeneid. Strabo XVII. Appianus Λιβυκῇ. Euſtathius in Dionyſium: & ceteri paſſim auctores de Carthagine multa. de qua ſilere rectius putat Salluſtius Jug. 19. 3. quam parum dicere. BONGARS. MS. Bongarſianus habet *deincepto*. Unde colligo, lectionem veram eſſe, *dein capto*. Poſuit autem *capto* pro *accepto*. Sane ut hoc modo legamus, ratio requirit. Simulabat Eliſſa brevi ſe abituram cum ſuis. Quid igitur emeret ſibi locum? Et docent manifeſta verba, petiiſſe tantum, *ut ſuos poſſet reficere.* Hoc ergo ſine dabant incolae, ipſa capiebat locum. Equidem & Virgilius habet, *merentique ſolum*, & Servius, *ut emeret tantum terrae.* Sed illi cauſam hanc non addunt, quam habet noſter. Conſule & Appianum, qui nonnihil facit ad noſtram emendationem. SCHEFF.

Qui corio bovis tegi poſſet, in quo feſſos..... reficere poſſet;] Poſterius iſthuc, *poſſet*, delerem, & pro *reficere*, legerem, *reficeret*. FABER. Faber, *reficeret*. Nempe praecedit, *tegi poſſet*, ut hic *poſſet*, ingrate repetatur. Occurrunt tamen ſimilia etiam alios apud ſcriptores, ut nihil temere videatur immutandum. Vide noſtrum indicem ad Hyginum. SCHEFF.

Tegi] Male utitur auctor hoc verbo: rectius Appianus de Bell. Pun. pag. 1. ὅσον βύρσα ταύρου περιλάβῃ. & Livius XXXIV. 61. 10. *quantum loci bovis tergo amplecti potuerunt.* Nec aliter Virgilius Aeneid I. 372.

Taurino quantum poſſent circumdare tergo.

Vide Voſſ. de Idolol. lib. I. p. 243. BERNEC. Obſervat Servius, notanter ſcripſiſſe Virgilium non *tegi*, ſed *circumdari*, quia ſcilicet alterum manifeſte falſum eſt. Neſcio igitur, an hoc verbo uti noſter voluerit, & non potius ſcripſerit, *cingi*. SCHEFF.

Byrſae] Strabo XVII. pag. 522. 45. *Byrſam*, hoc eſt, tergus, ait arcem fuiſſe in media urbe Carthagine, loco edito, in cujus vertice templum Aeſculapii fuerit, quod Aſdrubalis uxor, urbe capta, ſecum concremarit. BERNEC.

11. *Ex frequentia hominum velut inſtar civitatis effectum eſt.*] *Velut* videtur otioſum eſſe, & ex margine, ubi explicationis cauſa ſcriptum fuerit, irrepſiſſe in textum. *Inſtar civitatis* nihil aliud eſt quam ſimilitudo civitatis, aliquid quod civitati ſimile eſt. Quid ergo opus erat *velut* addi? VORST.

14. *Pro*

consanguineis attulerunt; hortatique sunt, *urbem ibi conderent, ubi sedes sortiti essent.* [13] Sed & Afros detinendi advenas amor cepit. [4] Itaque, consentientibus omnibus, Carthago conditur, statuto annuo vectigali pro solo urbis. [15] In primis fundamentis caput bubulum inventum est: quod auspicium quidem fructuosae terrae, sed laboriosae, perpetuoque servae urbis fuit: propter quod in alium locum urbs translata. [16] Ibi quoque equi caput repertum, bellicosum potentemque populum futurum significans, urbi auspicatam sedem dedit. [17] Tunc ad opinionem novae urbis concurrentibus gentibus, brevi & populus, & civitas magna facta.

CAP. VI. [1] Cum successu rerum florentes Carthaginis opes essent, rex Maxitanorum Iarbas, decem Poenorum principibus ad se arcessitis, Elissae nuptias sub belli denuntiatione petit. [2] Quod legati reginae referre metuentes, Punico cum ea ingenio ege-

14. *Pro solo*] Ita XIX. 1. 3. Antiquitatem observa moris illius pendendi vectigalis, quod *solarium* Ulpianus, nostri Bodenzins appellant. Infra XIX. 2. 4. *Stipendium urbis cond.* dicitur. Sc. Gentilis Orig. pag 344. m. Vinet. in Auson. p. 49. BERNEC.

15. *In primis fundamentis*] Num legendum, *imis fundamentis?* Sed fortassis *prima fundamenta* sunt *summa*, sive suprema pars fundamentorum. sicut *prima platea* dicitur, ut sit sensus, statim cum inciperent fundamenta effodere. Quomodo & de Capitolio Livius: *caput humanum integra facie aperientibus fundamenta templi dicitur apparuisse.* Pro *aperientibus fundamenta*, noster *in primis fundamentis* dixisse videtur. SCHEFF.

Servae urbis] Liv. XXXIV. 81. *Servae & vectigales urbes.* & Ulpianus. L. 20 § 1 D. de Adquir. rerum dom. *Servus fundus.* GRONOV

16. *Equi caput*] Ideo Καккαβη dicta, quod ipsorum lingua est *caput equinum*, Stephan. BONGARS. Adde Virgil. Aen. I. v. 448. Ejusmodi auspicia priscis in condendis urbibus curiose observata, praeter alia exemplo est Roma apud Livium I. 55. 7. BERNEC.

17. *Ad opinionem novae urbis*] Infra XXIII. 2. 12. IDEM.

CAP. VI. 1. *Maxitanorum Iarbas*] Vett. quidam *Muxitanorum*, vulgo *Mauritanorum.* cum Eustathius in Dionys. pag. 30. a. regem facit Μαζίκων. Apud Stephanum de Urbib. Μάζυες sunt, οἱ Λιβύης νομάδες· εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι Μάξυες, καὶ ἕτεροι Μάχλυες. Docto lectori iudicium relinquo. BONGARS. *Mazyces* Lybicos populos, habet etiam Amm. Marcellinus XXIX. 25. & 27. De his auctori sermonem hic esse, sentit etiam in Exercitationibus Plinianis pag. 322. c. magnus ille Salmasius. BERNEC.

Hiarbas Melius sine aspiratione, *Iarbas*. quomodo Graeci & Virgilius. IDEM.

egerunt, nuntiantes, *regem aliquem poscere, qui cultiores victus eum, Afrosque perdoceat:* [3] *sed quem inveniri posse, qui ad barbaros & ferarum more viventes transire a consanguineis velit?* [4] Tunc a regina castigati, *si pro salute patriae asperiorem vitam recusarent, cui etiam ipsa vita, si res exigat, debeatur;* regis mandata aperuere, dicentes, *quae praecipiat aliis, ipsi facienda esse, si velit urbi consultum.* [5] Hoc dolo capta, diu Acerbae viri nomine cum multis lacrimis & lamentatione flebili invocato, ad postremum, *ituram se, quo sua, & urbis fata vocarent,* respondit. [6] In hoc trium mensium sumto spatio, pyra in ultima parte urbis exstructa, velut placatura viri manes, inferiasque ante nuptias missura, multas hostias caedit, &, sumto gladio, pyram conscendit; [7] atque ita ad populum respiciens, *ituram se ad virum, sicut praeceperant,* dixit, vitamque gladio finivit. [8] Quamdiu Carthago invicta fuit, pro dea culta est. [9] Condita est urbs haec septuaginta duobus annis ante quam Roma: [10] cujus virtus sicut bello

2. *Cultiores victus eum* &c.] Juntae etiam cum aliis editionibus: *Cultiores mores victusque.* Deinde in iisdem est, *ituram se, quo sua & urbis fata vocarent.* Quod male repudiarunt recentiores editores. Mox Juntae: *Cum inter caetera mala peste laborarent.* GRAEV. Aliae editiones, *cultiores mores victusque.* FABER. Antiquiores editiones, interque ceteras Juntina, una voce plenius, *cultiores mores, victusque.* VORST.

4. *Pro salute patriae*] *Neque cives idonei aliquid habent antiquius salute communi.* Varro Rer. Hum. lib. xx. citante Nonio in voce *Antiquius.* BERNEC. *Si pro salute patriae*, hoc est, quod recusarent: At vero tali modo particulam *si* usurpare nostrum non opinor. Quare mallem *qui* pro ea substituere. SCHEFF.

Ipsi facienda esse, si velit urbi consultum] Si me audies, illud prius, *esse*, delebis. FABER.

5. *Quo suae urbis fata vocarent.*] Editio Juntina teste Graevio elegantius, *Quo sua & urbis fata vocarent.* VORST.

6. *Sumto gladio pyram ascendit*] Servius non vulgo vulgatus, sed meus manu exaratus ad illud Virgilii Aen. I. 344.

Imperium Dido Tyria regit urbe profecta.

Dido, inquit, *vero nomine Elissa antea dicta est: sed post interitum a Poenis Dido appellata fuit, id est, virago, Punica lingua: quod cum a suis civibus cogeretur cuidam de Afris regibus nubere; & prioris mariti amore teneretur; forti se animo & interfecerit, & in pyram injecerit, quam se ad expiandos prioris mariti manes extruxisse fingebat.* MOD.

9. *Septuaginta duobus annis*] Hic plurimum variant auctores: quidam ante

bello clara fuit, ita domi ſtatus variis diſcordiarum caſibus agitatus eſt. [11] Cum inter cetera mala etiam peſte laborarent, cruenta ſacrorum religione, & ſcelere pro remedio uſi ſunt: [12] quippe homines ut victimas immolabant; & impuberes, quae aetas etiam hoſtium miſericordiam provocat, aris admovebant; pacem deorum ſanguine eorum expoſcentes, pro quorum vita dii rogari maxime ſolent.

Cap. VII.

ante Trojam captam conditam volunt, inter quos Philiſtus apud Euſebium, & Appianus: quidam poſt captam Trojam, antequam Roma conderetur: neque hi in numero annorum conſentiunt. Paterculus I. 6. 4. annos quinque & ſexaginta ante Romam: Livii Epitoma lib. LI. annos DCC. ſtetiſſe Carthaginem refert: everſa autem eſt anno Urbis DCVII. Fuerat ergo ante urbem conditam annos XCIII. Solinus 30. annos 737. vel ut in veteri codice Vineti legitur DCLXXVII. Euſebius veniſſe in poteſtatem Romanorum anno a conditione ſui DCLXXIII, (ita eſt in MS.) vel ut alii affirmant DCCXLVIII. prior numerus uno anno plus habet, quam Paterculi ratio. M. Cicero I. de Republica. *Nec tantum Carthago habuiſſet opum ſexcentos fere annos, ſine conſiliis & diſciplina.* Sed haec accuratius explicabunt Bochelli mei ad Euſebium Obſervationes Chronicae. Bongars. Conſulendus & Scaliger Animadverſ. Euſeb. ad annum MCLXVII. & MDCCCLXXI. maxime vero canonibus Iſagogicis. Cum auctore noſtro congruit traditio Catonis apud Servium ad Virgilii Aeneid. I. v. 271. & IV. v. 459. Vide Cluver. Sicil. p. 43. f. & 46. f. & 485. Bernec.

11. *Et ſcelere pro remedio*] In MSS. pluſculis legitur *ſcelerum.* Sed *religio ſcelerum* commode non videtur dici. An ſcripſit, *& ſcelere tum pro remedio?* Scheff.

12. *Homines ut victimas*] Vide Curtium Ruf. IV. 3. 38. Bongars. Et Silium Italicum lib. IV. 767. Quanquam praeter Carthaginienſes, hoc immanitatis dirae ſacrificium Dionyſius Halicarn. I. 38. Gallos etiam aliasque gentes occidentales ſua etiamdum aetate, ſub Auguſti principatu tenuiſſe ſcribit, conſentiente Caeſare Bell. Gall. VI. 16. & Plinio XXX. I. fin. Sed & de majoribus noſtris Tacitus Germ. cap. 9. Quo vero ritu Poeni liberos immolarint, refert Plutarchus in libro de Superſtitione cap. 21. & Diodorus XX. 14. Rationem habet Varro lib. XVI. Divinar. Rer. citante Auguſt. VII. 19. de Civ. Dei: *Ideo a quibusdam pueri Saturno ſoliti ſunt immolari, ſicut a Poenis, & a quibusdam etiam majores, ſicut a Gallis: quia omnium ſeminum optimum eſt genus humanum.* Ceterum humana ſacrificia facunde exſecratur Lactantius I. 21. Adde Joan. Wierum de Praeſtig. Daem. I. 7. & Freinshemii Florum III. 4. 2. d. Bernec.

Impuberes aris admovebant] Morem hunc Poeni ſine dubio Tyro & ex Phoenicia ſecum attulerunt. Certe Phoenices aliasque finitimas gentes ea in re ipſi quoque Iſraëlitae aemulati fuerunt. Vorst.

Etiam hoſtium] Ita fere infra XXVI. 2. 5. Bernec.

Pacem deorum] Proprie verbum eſt Pontificale: Nonius propitiationem interpretatur. Ita Livius VII. 2. I. *Pacis deum expoſcendae cauſa, lectiſternium fuit.* Plautus Amphitr. V. I. 75.

Ut Jovis ſupremi, multis hoſtiis, pacem expetam.

Silius Ital. lib. XV. v. 439.

Gra-

CAP. VII. [1] Itaque aversis tanto scelere numinibus, cum in Sicilia diu feliciter dimicassent, translato in Sardiniam bello, amissa majore exercitus parte, gravi praelio victi sunt: [2] propter quod ducem suum Malchum, cujus auspiciis & Siciliae partem domuerant, & adversus Afros magnas res gesserant, cum parte exercitus, quae superfuerat, exsulare jusserunt. [3] Quam rem aegre ferentes milites, legatos Carthaginem mittunt, qui reditum primo, veniamque infelicis militiae petant; tum denuntient, *quod precibus nequeant, armis se consecuturos.* [4] Cum & preces & minae legatorum spretae essent, interjectis diebus, conscensis navibus, armati ad urbem veniunt; [5] ibi deos hominesque testati, *non se expugnatum, sed reciperatum patriam*

Gramineas pacem superum poscebat ad aras.

BERNEC.

CAP. VII. 1. *Adversis*] Melius primae editiones, *aversis*. Virgil. *Aversa deae mens.* Inde, *aversari facimus*, &c. FABER.

Diu feliciter] Duo MSS. & vulgati, & Orosius IV. 6. *infeliciter*: quod non probo: sequitur enim *Siciliae partem domuerant*. BONGARS. Facit praecipue sequens Num. 7. & 13. ubi de praeda victoriaque Siciliensi. BERNEC.

2. *Maleum*] *Mazeum* edidit in Orosio Fabricius, quomodo habet unus MS. BONGARS. In aliis codicibus erat *Macbeum*. Quod non potest esse nomen Punicum. Forsan verum est, *Malchus* vel *Malcus*. Id etiam nominis est regi Nabathaeorum apud Hirtium de bello Alexandrino. *Malchum* vero regem significare etiam pueri norunt. VOSS. Puto legendum esse *Malchum*. Id enim est nomen Phoenicium & Hebraicum, uti non solum ex Sacro Codice, sed & aliis constat. Nam Porphyrio Philosopho, qui Phoenix fuit, nomen fuit, ut & patri ejus, Malcho. מלך *Melech*, autem, unde *Malchus* Hebraeis *regem* significat. GRAEV.

3. *Quod precibus nequeant*] Ejusmodi preces armatas, πειθανάγκην Cicero ad Attic. IX. 16. eleganter appellat, hoc est, interprete Platone Epist. 7. δεήσεις μεμιγμένας ἀνάγκαις. preces cum necessitate ac vi conjunctas. *Preces erant, sed quibus contradici non posset*, inquit Tacit. Hist. IV. 46. de militibus stipendia orantibus. *Quod rogant, cogere possunt.* Livius XXXII. 21. Huc pertinet vox illa centurionis in Senatu Romano, qui gladii capulum ostendens, *Si vos non feceritis*, inquit, *hic faciet.* Suet Aug. c. 36. BERNEC.

5. *Deos hominesque testari*] Juntae cum aliis: *testati*. Inferius iidem: *Nec multo post affectati regni accusatus.* GRAEV.

Deos hominesque testati] Ita recte antiquiores typis expressi. Quod in editione Bongarsii & Bernecceri est *testari*, id adeo ineptum est, ut sphalma typographicum esse videatur. VORST.

Hominesque testari] Non puto ineptum hoc esse, certe nil frequentius bonis scriptoribus, quam infinitivum ponere pro imperfecto. Et in

triam venire; ostensurosque civibus suis, non virtutem sibi priore bello, sed fortunam defuisse; [6] prohibitis commeatibus, obsessaque urbe, in summam desperationem Carthaginienses adduxerunt. [7] Interea Cartalo, Malchi exsulis ducis filius, cum praeter castra patris a Tyro, quo decimas Herculi ferre ex praeda Siciliensi, quam pater ejus ceperat, a Carthaginiensibus missus fuerat, reverteretur, arcessitusque a patre esset, *prius publicae se religionis officia exsecuturum quam privatae pietatis*, respondit. [8] Quam rem etsi indigne ferret pater, non tamen vim adferre religioni ausus est. [9] Interjectis deinde diebus Cartalo, petito commeatu a populo, cum reversus ad patrem esset, ornatusque purpura & infulis sacerdotii, omnium se oculis ingereret, tunc in secretum abducto pater ait: [10] *Aususne es, nefandissimum caput, ista purpura & auro ornatus, in conspectum tot miserorum civium venire? & moesta ac lugentia castra, circumfluentibus quietae felicitatis insignibus, velut exsultabundus intrare? Nusquamne te aliis jactare potuisti?* [11] *Nullus locus aptior, quam sordes patris, & exsilii infelicis aerumnae fuerunt?* [12] *Quid, quod paullo ante vocatus, non dico patrem, ducem certe civium tuorum superbe sprevisti?* [13] *Quid porro tu in purpura ista coronisque aliud, quam victoriarum mearum titulos geris?* [14] *Quoniam igitur tu in patre nihil nisi exsulis nomen agnoscis, ego quoque imperatorem me magis, quam patrem cogitabo; statuamque in te exemplum, ne quis posthac infelicibus miseriis patris illudat.* [15] Atque ita eum cum ornatu suo in altissimam crucem in conspectu

in MSS. pro eo legitur *testantur*, quod sine dubio ex glossa est. Juntina *testati* habet, quod amplectuntur alii. SCHEFF.

7. *A Tyro, quo decimas Herculis*] Carthaginienses, quod ex Tyro in coloniam essent deducti, decimam omnium, quae in proventuum rationem cadebant, Herculi coloniae suae patrono Tyrum transmittere solitos scribit Diodorus XX. 14. BERNEC.

Quo decimas Herculis.] Lego, *Herculi;* & magis Latinum est. FABER.

9. *Petito commeatu*] Hoc est, abeundi licentia. Vulgo *salvum conductum* appellant. BERNEC.

15. *Altissimam crucem*] Ut solebat in

ſpectu urbis ſuffigi juſſit. [16] Poſt paucos deinde dies Carthaginem capit; evocatoque populo ad concionem, exſilii injuriam queritur, belli neceſſitatem excuſat; *contentumque victoria ſua, punitis auctoribus miſerorum civium injurioſi exſilii, omnibus ſe veniam dare*, dicit. [17] Atque ita decem ſenatoribus interfectis, urbem legibus ſuis reddidit. [18] Nec multo poſt ipſe adfectati regni accuſatus, duplicis & in filio, & in patria parricidii poenas dedit. [19] Huic Mago imperator ſucceſſit, cujus induſtria & opes Carthaginienſium, & imperii fines, & bellicae gloriae laudes creverunt.

in noxio aliquo inſigni. Sicut Poeni factitarunt in Regulo apud Silium Italicum:

vidi cum robore pendens
Italiam cruce ſublimis ſpectaret ab alta.

Quo pertinuit irriſio Galbae, qui cuidam *imploranti leges, & civem Rom. ſe teſtificanti, quaſi ſolatio & honore aliquo poenam levaturus, multo praeter ceteras altiorem ſtatui crucem juſſit.* Sueton. Galb. cap. 9. BERNEC.

16. *Belli neceſſitatem excuſat:*] Bene Latine. Sic Livius XXVI. 22. 4. *Valetudinem oculorum excuſavit*, hoc eſt, in ſui excuſationem adduxit. *Excuſare magnitudinem negotiorum* Tacit. V. Annal. 1. *Diverſa excuſare*, hoc eſt, diverſas recuſati patrocinii cauſas praetendere. Ibid. III. II. IDEM. *Belli neceſſitatem excuſat*, id eſt, eo ſe excuſat quod bellum contra patriam gerere neceſſe habuerit. Livius XXIII. 8. *Ipſe valetudinem excuſans.* Suetonius Aug. cap. ult. *Excuſata rei familiaris mediocritate.* Curtius IV. 10. 8. *excuſare conſternationem ſuam.* Et III. 12. 17. *excuſare ignorationem ſuam nunquam viſi regis.* Inde & per nomen dicunt, *Excuſatio honoris, aetatis, adoleſcentiae, oculorum.* Cicero pro Coel. *Defendere vitia alicujus excuſatione adoleſcentiae.* VORST.

Contentumque victoria ſua, punitis auctoribus miſerorum &c.] Doctiſſimus Peyraredus ita legit, & diſtinguit, *contentumque victoria ſua, punitis auctoribus, miſertum civium* &c. Quam conjecturam veriſſimam eſſe puto. VOSS. Ita apud Iſacum Voſſium legit & interpungit Peyraredus: *Contentumque victoria ſua, punitis auctoribus, miſertum civium*, &c. Quam conjecturam veram eſſe putat vir Doctiſſimus. Tamen antequam illius editionem vidiſſem, hoc ad oram libelli mei adſcripſeram, *Contentumque victoria, punitis auctoribus miſeriarum civilium, injurioſi exilii omnibus ſe veniam dare dicit.* Hanc conjecturam Ciceronis auctoritate confirmare poſſem. FABER. Peyraredus, ut Voſſius ait, legi vellet, *miſertum civium.* Verum *auctoribus* omnino caſum quendam ſecundum requirere videtur. Quid ſi legatur *auctoribus miſeriae civium?* Vel certe *miſerorum civium* eſt pro eo quod tam miſeri cives eſſent. VORST. Sunt qui *miſertum civium*, vel *miſeriae civium* mallent. Mihi ſic & corrigendus & & diſtinguendus locus videtur: *auctoribus miſeriarum, civium injurioſi exſilii.* SCHEFF.

LIBER

LIBER XIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Magoni, Carthaginienſium imperatori, ſuccedunt filii Haſdrubal & Hamilcar. Haſdrubal in Sardinia perit. Inde Siculum bellum. Perſarum ad Carthaginienſes legatio.*

2 *Horum filii, & Carthaginienſis clades exercitus in Sicilia.*

3 *Imilco, dux hujus exercitus, Carthaginem reverſus, ſpe omni abjecta, mortem ſibi infert.*

CAP. I.

[1] Mago Carthaginienſium imperator, cum primus omnium, ordinata diſciplina militari, imperium Poenorum condidiſſet, viresque civitatis non minus bellandi arte quam virtute firmaſſet, diem fungitur, relictis duobus filiis Haſdrubale & Hamilcare: [2] qui, per veſtigia paternae virtutis decurrentes, ſicuti generi, ita & magnitudini patris ſucceſſerunt. [3] His ducibus Sardiniae bellum illatum: adverſus Afros quoque vectigal pro ſolo urbis multorum annorum repetentes dimicatum. [4] Sed Afrorum ſicuti cauſa juſtior, ita & fortuna ſuperior fuit; [5] bellumque cum his ſolutione pecuniae, non armis, finitum. [6] In Sardinia quoque Haſdrubal graviter vulneratus, im-

CAP. I. 1. *Mago Carthagenienſium*] Is Mago ſe ipſum interfecerat ob rem male geſtam contra Syracuſanos: ob quam cauſam in crucem ſublatum eſt corpus mortui a Carthaginienſibus. Plutarchus in vita Timoleontis cap. 33. BERNEC.

2. *Magnitudini patris ſucceſſerunt.*] Infra XXII. 1. 1. *Qui magnitudini prioris Dionyſii ſucceſſit.* VORST.

3 *Afros vectigal pro ſolo urbis multorum annorum*] Supra XVIII. 5. 14. *Statuto annuo vectigali pro ſolo urbis.* Et infra XIX. 2. 4. *Afri compulſi ſtipendium urbis conditae Carthaginienſibus remittere.* IDEM.

7. *Dicta-*

imperio Hamilcari fratri tradito, interiit: [7] cujus mortem cum luctus civitatis, tum & dictaturae undecim, & triumphi quatuor insignem fecere. [8] Hostibus quoque crevere animi, veluti cum duce vires Poenorum cecidissent. [9] Itaque Siciliae populis propter adsiduas Carthaginiensium injurias ad Leonidam, fratrem regis Spartanorum, concurrentibus, grave bellum natum; in quo & diu & varia victoria præliatum fuit. [10] Dum haec aguntur, legati a Dario, Persarum rege, Carthaginem venerunt, adferentes edictum, quo Poeni humanas hostias

7. *Dictaturae*] Romano more loquitur, & vim potius ejus potestatis similitudinemque cum Romana, quam proprium vocabulum respicit. Indicem Freinshemii vide, ubi plures qui ita locuti. Simili ratione Curtius v. 2. 11. & noster supra 11. 11. 15. *praetorium* nominant, & infra XXXI. 2. 9 *Consulem*. & XXI. 5. 7. *Aediles*. BERNEC.

Triumphi] Servius ad illud Virgilii Aeneid. IV. v. 37.

Ductoresque alii, quos Africa terra triumphis
Dives alit.

Quidam dicunt, inquit, *Afros nunquam triumphasse. Plinius autem secundo Hist. Nat. & Pompejus Trogus Afros dicunt pompam triumphi primos invenisse, quam sibi Romani postea vindicaverunt. Livius autem Andronicus refert, eos saepius de Romanis triumphasse, suasque porticus Romanis spoliis adornasse.* BERNEC.

8. *Veluti cum duce* &c.] Similis locus supra VI. 8. 1. IDEM. Juntae melius: *veluti cum duce vires Poenorum concidissent*. GRANV.

9. *Leonidam*] Diodorus XIX. 80. Acrotatum Cleomenis regis filium appellat; & videtur eadem esse historia, nisi quod forsan ex errato Justini temporum ratio minus congruit. FREINSH.

Concurrentibus] Censeo Justinum scripsisse: *Ad Leonidam fratrem regis Spartanorum decurrentibus.* Hoc est, ejus opem implorantibus. Sicut enim *succurrere*, est opem ferre; sic *decurrere*, opem implorare, non infrequenter apud nostrum: supra XIV. 2. *Optimum visum est ad Alexandri Magni Argyraspidas, invictum exercitum, & tot victoriarum praefulgentem gloria decurrere.* Quin & Cicero pro Quint. 15. *Ad haec extrema & inimicissima jura tam cupide decurrebas.* infra XXVIII. 1. *Ad regem Macedoniae Demetrium decurrit.* GRONOV.

Varia victoria proeliatum fuit] Verbum deponens impersonaliter usurpatum. Ad quem modum Livius, *Tumultuatum est, vociferatum est.* VORST.

10. *Quo Poeni humanas hostias immolare* &c.] Porphyrius de Abstinentia lib. II. dicit Iphicratem finem imposuisse τῇ ἀνθρωποθυσίᾳ. Καὶ οἱ ἐν Λιβύῃ Καρχηδόνιοι ἐποίουν τὴν θυσίαν, ἣν Ἰφικράτης ἔπαυσεν. Pindari Schol. in Pythiis Ode II. hoc Geloni tribuit. Τὸ γοῦν ἀνθρωποθυτεῖν φησιν ὁ Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ Τυρρηνῶν παύσασθαι αὐτοὺς, Γέλωνος προστάξαντος· ὅτε δὲ καὶ ἐκέλευσεν αὐτοὺς χρήματα εἰσφέρειν. Τίμαιος διαγράφων τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἀναγέγραφε. Ita scribendus ille locus. VOSS. Supra XVIII. 6. 12. *Homines ut victimas immolabant.* Cui mori non modo Darius, sed & alii offensi,

stias immolare, & canina vesci prohibebantur; [11] mortuorumque corpora cremare potius, quam terra obruere, a rege jubebantur; [12] petentes simul auxilia adversus Graeciam, cui illaturus bellum Darius erat. [13] Sed Carthaginienses auxilia negantes propter adsidua finitimorum bella, ceteris, ne per omnia contumaces viderentur, cupide paruere.

Cap. II.

offensi; interque hos Iphicrates Atheniensis, & Gelo Siculus, ut ex lib. II. Porphyrii de Abstin. & Scholiaste Pindari notavit Vossius. Tradit & Plutarchus in Apophth. inter conditiones pacis, quas Carthaginiensibus ad Himeram devictis Gelo tulerit, & hanc fuisse, ne liberos in posterum Saturno immolarent. Vorst.

11. *Mortuorumque corpora cremare potius, quam* &c.] *Ipsum cremare non fuit apud Romanos veteris instituti: terra condebantur.* Plin. VII. 54. & Judaeorum morem notat Tacitus Hist. V. 5. Bongars. Id vero mirum alicui videatur (quod & Barn. Brissonius lib. II. de Regno Persar. observat) Persarum Regem Carthaginiensibus humandi consuetudinem ut abominabilem interdixisse, quae Persis tamen ipsis in usu fuerit, ut apparet ex Herodoto III. 16. & Xenophonte lib. VIII. Cyripaed. sub finem. Ut proinde non ab re Joan. Kirchmannus lib. I. de Fun. Rom. cap. 2. suspicetur, hunc Justini locum trajectione corruptum, & ita rescribendum esse: *mortuorum corpora terra potius obruere, quam cremare, a rege jubebantur.* Quae transpositio cum veteri Persarum consuetudine ad amussim convenit: nec aliena est a ritu ipsorum Carthaginiensium, quibus τὴν νεκροκαυςίαν seu cremationem cadaverum, etiam ante Darii istius aetatem in usu fuisse legimus. Et potuerunt illi jussu Persae aliquantisper a crematione abstinuisse: ad quam tamen, ut fuit illorum ingenium, paulo post redierunt. Quamquam id quidem certum est, seculis posterioribus cremationem Persis etiam usitatam fuisse: quod cum ex Amm. Marcellino XIX. 3. princ. tum Procopio lib. I. de Bello Persico pag. 17. 12. est manifestum, ubi Sesosi praeter cetera crimini datur, quod uxorem contra fas legesque Persarum humaverit potius, quam cremaverit. Contra Ctesias cap. 56. Bernec. Lege, *mortuorumque corpora cremare* (subintellige, *probibebantur*, quod proxime praecedit) *quae potius terra obruere a rege jubebantur.* Et sic contrarius existit sensus. Persae enim cremare cadavera vetabant Carthagieniensibus, quod ignem, quem pro deo colebant, pollui summopere cadaveribus existimarent: Pretiosissima vero quaeque in ignem immittere non verebantur, additis hisce verbis sua lingua χαῖρε πῦρ ἐσθίε, ut refert Max. Tyr. Gronov. Kirchmannus de Fun. Rom. I. 2. trajectionem hic factam, atque ita potius legendum putat, *mortuorumque corpora terra potius obruere, quam cremare*: quia ex Herodoto constet, Persas non cremasse, sed terra obruisse cadavera. At Freinshemio, ut eadem sententia obtineatur, postrema illa verba, *a rege jubebantur*, ut ineptum glossema expungenda videntur, legendumque, *Poeni humanas hostias immolare, & canina vesci prohibebantur, mortuorumque corpora cremare potius quam terra obruere.* Vide notas ejus ad Curt. III. 12. 15. Vorst. Kirchman. de Funeribus, *terra potius obruere, quam cremare.* Freinshemius ad Curtii verba, *a rege jubebantur*, ceteris servatis, putat delenda. Scheff.

13. *Cupide paruere.*] De humanis tamen sacrificiis id negat Curtius IV. 3.

CAP. II. [1] Interea Hamilcar bello Siciliensi interficitur, relictis tribus filiis, Imilcone, Hannone, Giscone. [2] Hasdrubali quoque par numerus filiorum fuit, Hannibal, & Hasdrubal, & Sapho. [3] Per hos res Carthaginiensium ea tempestate gerebantur. [4] Itaque & Mauris bellum illatum, & adversus Numidas pugnatum, & Afri compulsi stipendium urbis conditae Carthaginiensibus remittere. [5] Deinde cum familia tanta imperatorum gravis liberae civitati esset, omniaque ipsi agerent simul & judicarent, centum ex numero senatorum judices deli-

3. 39. ubi *sacrilegium hoc*, inquit, *verius quam sacrum Carthaginienses a conditoribus* (Tyriis) *traditum, usque ad excidium urbis suae fecisse dicuntur.* Nisi forsan idem, quod modo de crematione suspicabamur, hic dici possit, illud intermissum ad tempus, & in usum postea revocatum: quod ipsum etiam fere Tyriis accidisse Curtius ibidem affirmat. Tertullianus Apolog. cap. 8. scribit, Carthaginienses principatu Tiberii fuisse prohibitos id facere, crucifixis etiam sacerdotibus: nihilominus tamen perseverasse in eo sacrificio, etiam sua aetate, sed occulte. Plutarchus Apophtheg. c. 20. Gelonem tradit Carthaginienses, ad Himeram devictos, coëgisse inter conditiones pacis hanc etiam adscribere: *Ipsos in posterum liberos Saturno nunquam immolaturos.* Ceterum in orbe Romano desitas ἀνθρωποθυσίας lege lata ab Imp. Hadriano, narrat Porphyrius lib. II. de Abstinentia ab esu animalium ex Pallante. BERNEC. Hoc, *cupide*, suspectum mihi est, pugnat certe cum eo, quod praecedit, *ne per omnia contumaces viderentur.* docet enim, fuisse simulatum potius obsequium, quam verum. At in tali quae cupido? An scripsit, *ut cupidi?* hoc est, tanquam libenter hoc facerent. SCHEFF.

CAP. II. 1. *Hamilcar bello Siciliensi*] Supra IV. 2. 7. Diodorus XX. 30. BONGARS.

2. *Hannibal, & Hasdrubal, & Sappho*] Miror quid venerit in mentem auctori, quod *Asdrubalem* Annibalis patrem facit: cum *Amilcarem* omnis faciat historia. Fortasse fuerit hic Annibal senior, Annibalis magni patruus: nam & tempus congruere videtur. BERNEC. Meminerunt hujus *Annibalis* Xenophon lib. I. Hist. Graec. & Diodorus lib. XIII. Mortuus est hic in Sicilia anno I. Olymp. XCIII. Inter hujus obitum, & alterius Annibalis nativitatem intersunt anni plus minus CLX. Non potest itaque patruus fuisse magni illius Annibalis. *Sapphonem* alii auctores non norunt: & forte corruptum est nomen. In MS. erat *Sappho*. An *Psapho?* Certe hoc est nomen Punicum. Vide Apostolii Paroemias, & & Arsenii Apophthegmata. VOSS. IS. Vossius putat legendum, *Psapho*. Vere. FABER. MS. & Juntae: *Sapho*. Bene Vossius: *Psapho*. GRAEV.

3. *Ea tempestate gerebantur.*] MSS. plures habent *regebantur*. Consentiunt & impressi quidam, nisi quod *regebatur* exhibeant. Nec fortassis aliter Justino fuit scriptum. Nam & alibi sic solet. Ut lib. v. c. 10. *Substitutis decem, qui rempublicam regerent.* SCHEFF.

5. *Centum ex numero senatorum judices deliguntur*] Vides hic, quando judices sint instituti, & quae fuerint eorum partes. Illorum potentia postea valde crevit, ut apud Romanos Gracchanis temporibus. Nunquam tamen penes illos fuit summa

deliguntur, [6] qui reversis a bello ducibus, rationem rerum gestarum exigerent, ut hoc metu ita in bello imperia cogitarent, ut domi judicia legesque respicerent. [7] In Sicilia in locum Hamilcaris imperator Imilco succedit: qui cum navali terrestrique bello secunda praelia fecisset, multasque civitates cepisset, repente pestilentis sideris vi exercitum amisit. [8] Quae res cum nuntiata Carthagine esset, moesta civitas fuit: omnia ululatibus, non secus ac si urbs ipsa capta esset, personabant: [9] clausae privatae domus, clausa deorum templa, intermissa omnia sacra, omnia privata officia damnata. [10] Cuncti deinde ad portum congregantur, egredientesque paucos e navibus, qui cladi superfuerant, de suis percontantur. [11] Ut vero dubia antea spe, & suspenso

ma imperii, ut penes judices Hebraeorum; ut putavit vir magnus, Samuel Bochartus in Geographiae Sacrae tom. II. Sed semper penes Suffetes & Senatum; quamvis *Suffetes* significet *judices*. Apud Carthaginienses tamen sic proprie dicebantur summi magistratus, qui Romae consules erant; ii cum senatu regebant rempublicam. Ab his distinctus erat judicum ordo hic institutus: licet *Suffetes* etiam dicerentur, ut ex Livio constat. Sed non praeerat reipublicae, non minus same quam Romae equester ordo, cum in eum translata esset judicandi potestas, quamvis & ii *fata fortunasque principum haberent in manu*, ut Florus loquitur III. 17. Quin & illos cap. 12. libri ejusdem *regnasse* dixit, ut Liv. lib. XXXIII. *Judicum Carthaginiensium ordinem dominatum esse*, hoc est, magna fuisse potentia, qua immoderate sint usi. GRAEV.

6. *Imperia cogitarent*] G. Major in editione veteri, probante in variis lectionibus Bongarsio, mallet, *agitarent*: quomodo Noster I. 5. 5. dixit, *agitare regnum*, hoc est, regnare: & Seneca Epist. 120. *agitare publicum*, hoc est, vectigal exercere, publicanum esse. Mihi non displicet *cogitarent*, eo sensu quo Tacitus Annal. XII. 11. 2. *Non dominationem & servos, sed rectorem & cives cogitaret.* Noster iterum XLII. 4. 4. *plus hostem quam fratrem cogitans.* BERNEC. Rectius videtur, *agitarent*. Nam in praecedenti quoque Num. 5. *omniaque ipsi agerent* &c. IDEM. Aliae Editt. *agitarent*. Melius. FABER. Ait Bongarsius quosdam emendare, *imperia agitarent*; idque non male ab illis fieri judicat. Et probat quoque Berneccerus in Notis posterioribus. Esset ergo id simile ei quod I. 5. 5. legitur, *agitato regno*. VORST.

7. *Imilco*] Diodoro XIV. 51. Ἰμίλκων. Is totam ferme Siciliam, exceptis Syracusis, occupaverat. BONGARS.

Pestilentis sideris vi] Pestem eam describit Diodorus XIV. 71. & 72. BERNEC.

8. 9. 10.] Similem publici luctus hypotyposin vide supra V. 7. 4. &c. IDEM.

10. *Portum*] Editi plerique *portam*, quod mendosum esse, tota narrationis series arguit. IDEM.

11. *Ut vero dubia*] Simillima Tacitus Annal. IV. 63. 3. Liv. XXII. 54. 8 IDEM.

penso metu, incerta orbitatis exspectatione, casus suorum miseris eluxit, tunc toto litore plangentium gemitus, tunc infelicium matrum ululatus, & flebiles querelae audiebantur.

CAP. III. [1] Inter haec procedit inops e navi sua imperator, sordida servilique tunica, discinctus; ad cujus conspectum plangentium agmina junguntur. [2] Ipse quoque manus ad coelum tendens, nunc sortem suam, nunc publicam fortunam deflet; [3] nunc *deos* accusat, *qui tanta belli decora, & tot ornamenta victoriarum, quae ipsi dederant, abstulerint: qui, captis tot urbibus, totiesque hostibus terrestri navalique praelio victis, exercitum victorem non bello, sed peste deleverint.* [4] *Deferre se tamen civibus suis non modica solatia, quod malis eorum hostes gaudere, non gloriari possent:* [5] *quippe cum neque eos, qui mortui sunt, a se occisos; neque eos, qui reversi sunt, a se fugatos possint dicere.* [6] *Praedam, quam relictis a se castris abstulerint, non esse talem, quam velut spolium victi hostis ostentent: sed quam, possessione vacua fortuitis dominorum mortibus, sicuti caducam occuparint.* [7] *Quod ad hostes pertineat, victores se recessisse; quod ad pestem, victos.* [8] *Nihil tamen se gravius ferre, quam quod inter fortissimos viros mori non potuerit, servatusque sit non ad vitae jucunditatem, sed ad ludibrium calamitatis.* [9] *Quamquam ubi miseras copiarum reliquias Carthaginem reduxerit, se quoque secuturum commilitones suos;* [10] *ostensurumque patriae, non ideo se in eam diem vixisse, quoniam velit vivere: sed ne hos, quibus ne-*

CAP. III. 1. *Sordida servilique tunica discinctus*] Vocabulum *discinctus* commate separari debet a praecedentibus, nec enim cohaerent, *discinctus tunica*, sed *discinctus procedit*, quod de eo dicitur, qui cinctus non est, quod in luctu ingenti, per neglectum omnis ornatus fieri solebat. SCHEFF.

4. *Deferre*] Rectius forte *referre*. BERNEC.

6. *Quam possessione vacua* &c.] Scribe, *Quam possessione vacuam f. d m. sicuti caducam occuparint.* & paulo post, *pertineat*, pro *pertinet*. GRONOV.

10. *Relictos*] MSS. quidam habent, *legatos*. An lectio vera fuit *relegatos*?

nefanda lues pepercerat, inter hostium exercitus relictos morte sua proderet. [11] Tali vociseratione per urbem ingressus, ut ad limina domus suae venit, prosecutam multitudinem velut postremo adloquio dimisit; [12] obseratisque foribus, ac nemine ad se, ne filiis quidem admissis, mortem sibi conscivit.

tos? Sic *relictos* glossatoris foret. Nec mihi displicet. SCHEFF.

Proderet] Hoc est, desereret, destitueret. Sic infra XXII. 8. 14. *pater filiorum proditor.* Martial. IX. 73. *proditor Helles*, emendante Grutero, cum legatur vulgo *portitor.* Livius XXVI. 36. 9. *Publica prodendo, tua nequicquam serves.* Hoc sensu Virgil. Aeneid. X. 593. Graeci quoque ita προδιδόναι. ut Herodianus lib. VI. pag. 138. Τὰ ὑπὸ ταῖς ἀνατολαῖς δι᾽ ἀμέλειαν προδεδωκώς. quod Politianus, ut solet, optime vertit: *qui res in oriente per negligentiam prodidit.* Ubi *perdidit* rescribendum male censent emendatores, qui & eruditissimi Xylandri versionem in Dione lib. XXXVIII. non bene castigant: *praestiterit nunquam suscipere bellum, quam susceptum prodere*, substituuntque *deserere.* Nobis proprie hoc dicitur, verwahrlosen / verliederlichen. BERNEC. *Prodere* hic est deserere, periculo exponere, perdere. Ut in illo Terentii Heaut. III. 1. 69. *Prius te proditurum tuam vitam & potius pecuniam omnem.* Et in illo ejusdem Adelph. IV. 5. 58. *Prodidisti & te, & illam miseram, & gnatum, quod quidem in te fuit.* Caesar quoque sic usurpat B. Civ. I. 30. quod scribit, *Queritur in concione sese projectum ac proditum a Pompejo*, &c. VORST.

12. *Mortem sibi conscivit.*] Ἑαυτῷ καταγνοὺς θάνατον, ἀπεκαρτέρησε. Diodorus XIV. 77. BONGARS.

LIBER XX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Dionysius, Siciliae tyrannus, Graeciam Magnam invadit.*
2 *Metapontinorum origo & fata.*
3 *Crotoniensium & Locrensium bella.*
4 *Pythagoras philosophus Crotonienses ad frugalitatem revocat.*
5 *Dionysius, victis Locrensibus, Crotonienses bello adgreditur; sed frustra. Ejusdem cum Gallis societas. Galli quas urbes in Italia condiderint. Dionysius propter adventum Carthaginiensium in Siciliam redit, & tandem suorum insidiis opprimitur.*

CAPUT I.

1 Dionysius, e Sicilia Carthaginiensibus pulsis, occupatoque totius insulae imperio, grave otium regno suo, periculosamque desidiam tanti exercitus ratus, copias in Italiam trajecit; 2 simul ut & militum vires continuo labore acuerentur, & regni fines proferrentur. 3 Prima illi militia adversus Graecos, qui proxima Italici maris litora tenebant, fuit; 4 quibus

CAP. I. 1. *Dionysius*] Quo pacto hic Sicilia devicta Italiam aggressus sit, lege Diodorum lib. XIV. BONGARS.

Grave otium] Infra XXXV. 1. 1. Vellejus II. 78. 4. *Caesar, ne res disciplinae inimicissima otium corrumperet militem, crebris expeditionibus, patientia periculorum, bellique experientia durabat exercitum.* Seneca Epist. 56. *Magni imperatores cum male parere militem vident, aliquo labore compescunt, & expeditionibus detinent. Nunquam vacat lascivire districtis: nihilque tam certum est, quam otii vitia negotio discuti.* Adde Curtium VI. 6. 14. & VIII. 9. 1. Victor de Caesar. cap. 36. *otium militum suspectum Reip.* BERNEC.

2. *Acuerentur*] Utitur eo simili Florus II. 3. 5. *Nec aliter utraque gente, quasi cote quadam Populus Rom. ferrum suae virtutis acuebat.* SEBIS.

3. 4. 5.] Hi dicti non *Itali*, quomodo prisci & germani Italiae populi

bus devictis, finitimos quosque adgreditur, omnesque Graeci nominis Italiam possidentes, hostes sibi destinat: [5] quae gentes non partem, sed universam ferme Italiam ea tempestate occupaverant. [6] Denique multae urbes adhuc post tantam vetustatem vestigia Graeci moris ostentant. [7] Namque Tuscorum populi, qui oram Inferi maris possident, a Lydia venerunt: [8] & Venetos, quos incolas Superi maris videmus, capta & expugnata Troja, Antenore duce, misit: [9] Hadria quoque Illyrico mari proxima, quae & Hadriatico mari nomen dedit, Graeca urbs est: [10] & Arpos Diomedes, exciso Ilio, naufragio in ea loca delatus, condidit. [11] Sed & Pisae

puli: sed *Italiotae*, quod essent e Graecia in Italiam adventitii: sicuti *Siciliotas* & *Phthiotas* a *Siculis* & *Phthiis* discriminamus. Hinc appellatum *Philosophiae* quoddam *genus Italicum*, quod auctore Pythagora Samio a Graecis in Italia coli coepisset. Horum item erant *Italicae mensae* luxu infames, de quibus Plato Epist. 7. & ex eo Cicero Tuscul. v. 35. BERNEC.

6. *Vestigia Graeci moris*] Vide Gruteri Dissertationem 45. ad Tacitum. IDEM.

7. *Tuscorum populi*] Tyrrheni, à Tyrrheno Atys filio, Herculis nepote, Strabo lib. v. ceteri. Seneca de Consol. ad Albinam cap. 6. *Tuscos Asia sibi vendicat.* Confer hunc locum cum Solini cap. 8. Vide & Virgilium lib. I. VII. & XI. Aeneid. & Tacit. Annal. IV. 65. BONGARS.

A Lydia] Sic & Vellejus I. I. 9. & 10. Appianus Punic. pag. 35. c. & alii. Dionysius tamen Halicarnass. I. 26. Tuscos non advenam, sed indigenam gentem, nec vanis argumentis, facit. BERNEC.

8. *Venetos*] Hos a devictis Trojanis ortos (& quae non gens originem inde mentitur?) auctores plerique cum nostro tradunt: ut Cato apud Plin. III. 19. Livius I. I. 2. & 3. Virgilius Aen. I. 246. Silius Italicus VIII. 604. &c. Strabo tamen lib. V. pag. 134. f. eosdem ab *Venetis*, Galliae populis, Oceano accolis, descendisse verisimilius putat. Ab *Enetis* porro dicti *Veneti*, sicut ab οἶνος *vinum*, & similia. Adde Dionys. I. 20. IDEM.

9. *Adria*] Quae Ptolemaeo & emendatioribus Plinii codicibus, Hermol. Barbaro in Castig. teste, *Atria*. Ἀτρίαν quoque dictam & a Diomede fuisse conditam, notat Stephanus: *Romanorum* coloniam facit Livius Epit. XI. IDEM.

Adriatico mari nomen dedit] Idem affirmant, Polybius II. 14. Livius V. 33. 8. Strabo lib. V. pag. 148. Plinius III. 16. Eustathius in Dionys. pag. 19. pr. quorum contra consensum nihil valet unus Aurelius Victor in Ael. Adriano hunc honorem *Adriae Marucinorum agri Piceni oppido*, quod a nostro diversum est, tribuens. IDEM.

10. *Et Arpos*] Prius *Argiripa* dicta. Virgil. lib. XI. Aeneid. 264 quo loco lege Servium. BONGARS. Adde Appian. in Annibalic. p. 331. c. Plinium III. Hist. Nat. II. Stephanum in Ἀργυρίππα, & Scholiasten Lycophronis. De hoc oppido accipiendus Horatius lib. I. Satyr. 5. 86. BERNEC. Ex antiquioribus typis expressis adjeci copulativam *&*. quae abesse posse non videtur, postquam praecessit *Adria quoque*. VORST.

Pisae in Liguribus Graecos auctores habent: & in Tuscis Tarquinii a Thessalis, & Spina in Umbris: Perusini quoque originem ab Achaeis ducunt. 12 Quid Caere urbem dicam? Quid Latinos populos, qui ab Aenea conditi videntur? 13 Jam Falisci, Nolani, Abel-

11. *Graecos auctores*] *Pisam*, seu *Pissam*, seu *Pisas* (nam varie scribunt auctores) a Pisis, Elidis in Peloponneso urbe, deducit Strabo lib. v. pag. 154. 12. Plinius III. 5. Itinerarium Rutilii lib. I. v. 573.

Elide deductas suscepit Etruria Pisas.

BERNEC.

Et in Thuscis Tarquini a Thessalis & Spinambris] *Spinae* potentis quondam urbis meminit Strabo lib. v. prope Ravennam, & Plinius lib. III. cap. 16. Strabo Ravennam a Thessalis conditam, eodem loco scribit; unde hoc loco legendum puto: *& in Thuscis Tarquinii a Thessalis, & Spina & Ravenna.* Nam *Spinambris* inauditum verbum est apud geographos. GLAREAN.

Tarquinii a Thessalis, & Spinambris] Probatur mihi Glareani conjectura, ut legamus, *Tarquinii a Thessalis, & Spina, & Ravenna. Ravennam* enim a Thessalis conditam docet Strabo. Malim tamen *& Spina urbs*, quod a veteri lectione propius abest. *Spina* autem πάλαι Ἑλληνὶς πόλις ἔνδοξος. Strabo lib. v. BONGARS. MSS. habent, *Inspinambris.* Lege, *Spina in Umbris.* Plurimi enim veterum confundunt Umbrorum & Tusciae terminos. VOSS. Recepi insignem emendationem Isaaci Vossii: *Spina in Umbris.* Paulo ante ex Juntis. *Et Arpos.* Mox iidem *Caere* scribunt, & *Phalisci.* GRAEV. Illust. Vossii conjecturam in textum recepi; tam enim illa & certa est & docta, quam vulgata lectio, *Spinambris*, antehac ridicula fuit. FABER.

Spinambris] Nulla est civitas Graeca sic vocata, a qua Italiae urbs quaedam originem ducere potuerit. Conjecerunt igitur viri docti aliter legendum esse. Et novissime quidem felicissimeque Is. Vossius conjecisse videtur, quod legendum sit, *Spina in Umbris.* Et juvit conjecturam eam, quod cod. quidam MS. habet, *Inspinambris.* Fuit sane Italiae urbs *Spina* nomine: eamque Graecam fuisse & Strabo prodidit. Porro ut dicitur *Spina in Umbris*, sic praecessit, *Pisae in Liguribus*, & *in Tuscis Tarquinii.* ut hoc item conjecturam Vossii juvet. VORST.

Perusini quoque originem ab Achaeis &c.] Appianus autem lib. v. Bell. Civ. Perusiam a Tyrrhenis in Italia conditam, & ob id Junonem Tyrrhenorum more in ea urbe coli solitam tradit. Adde quae Servius adnotavit ad Virgil. x. Aeneid. 198. BERNEC.

12. *Ceren*] *Caeren* alii scribunt: quam a Pelasgis conditam refert Strabo. De urbium conditoribus, auctorum dissensiones hic notare, non est mei propositi: & tanta est inter eos varietas, ut ne urbis quidem Romae origo constet. BONGARS. Becharii & aliae antiquiores editiones, *Caere.* Et est sane *Caere* indeclinabile quoque. Livius lib. v. *Caere pervexit.* Ceterum dicitur quoque *Caeres*, *itis*, & *Caeres etis.* Vide quoque Notas nostras in Val. Max. I. I. 10. VORST.

13. *Falisci*, *Nolani*] Servius ad Virgil. Aen. VII. 695. BERNEC. Inter hos nonnulli MSS. inserunt *Japygios.* Et sunt Japygii Magnae Graeciae populus, Messapii alias vocati, quod ex Polybii lib. III. apparet, ut fortassis omitti non debuerint. SCHEFF.

Nolani] Solinus cap. 2. *Nolam a Tyriis*, seu potius, emendante Salmasio, *Thuriis*, qui mox *Thurini* Nostro sunt, conditam scribit: Vellejus

Abellani, nonne Chalcidensium coloni sunt? [14] Quid tractus omnis Campaniae? Quid Bruttii, Sabinique? Quid Samnites? [15] Quid Tarentini? quos Lacedaemone profectos, Spuriosque vocatos accepimus? [16] Thurinorum urbem condidisse Philocteten ferunt; ibique adhuc monumentum ejus visitur: & Herculis sagittae in Apollinis templo, quae fatum Trojae fuere.

CAP. II. [1] Metapontini quoque in templo Minervae ferramenta, quibus Epeos, a quo conditi sunt, equum Trojanum fabricavit, ostentant: [2] propter quod omnis illa pars Italiae, *Major Graecia* appellata est. [3] Sed principio originum Metapontini cum Syba-

lejus I. 7. 5. a *Tuscis*. Cum auctore nostro consentit Silius Ital. lib. XII. v. 16.

Hinc ad Chalcidicam transfert citus agmina Nolam.

BERNEC.

Abellani] De *Abella*, quae & *Avella* (unde *nuces avellanas* deducit Macrobius Sat. I. 14.) vide Servium ad Virgil. Aen. VII. v. 740. Coloniam posterioribus temporibus factam, auctor est Frontinus. IDEM.

15. *Tarentini*] Memorabilem historiam conditae urbis *Tarenti* vide apud Strabonem lib. VI. Pausaniam in Phocicis, Statium ad Virgil. Aen. III. 551. aliosque. IDEM.

Spurios] De quibus supra ad III. 4. 7 IDEM. Lacedaemone profectos, qui Tarentum condidere sup. III. 4. 7. *Parthenias*, ἀπὸ τῶν παρθένων scilicet, vocatos fuisse scribit. Quae tamen appellatio ad idem illud pertinet, ut eos *spurios* fuisse intelligeretur. Additur enim *Parthenias* vocatos esse *ob notam materni pudoris*. VORST.

16. *Thurinorum urbem*] Quae antea *Sybaris*; inde *Thurium*, & *Thurii*, & *Thuriae*: denique *Copiae* dicta. Livius XXV. 15. 12. *Thurini Tarentinis Metapontinisque, indidem ex Achaia oriundi, etiam cognatione juncti erant.* BERNEC.

Herculis sagittae] Aristoteles περὶ Θαυμασίων Ἀκουσμάτων. BONGARS.

CAP. II. 1. *Metapontini*] *Metapontum* Stephanus aliique *Metabum* nominant. Strabo lib. VI. conditum tradit a Pyliis, qui cum Nestore ab Ilio navigarunt. BERNEC.

Epeus] Virgil. Aen. II. 264.

& ipse doli fabricator Epeus.

Hujus instrumenta in templo Minervae consecrata memorat & Aristoteles in Admirandis cap. 94. IDEM.

2. *Major Graecia*] Vide Festum in *Major Graecia*, & quae ad eum Jos. Scaliger, & Strabonem lib. VI. Seneca ad Helviam c. 6. *Totum Italiae latus, quod Infero mari alluitur, Major Graecia fuit.* BONGARS. Ad hujus Graeciae differentiam nominat Livius VII. 26. 19. *Graeciam ulteriorem*, hoc est, vere *Graeciam*; ut haec sit *Citerior*. Quae nobilis Italiae portio, una cum Bruttiis, hodie *Calabriae* nomine censetur. Vide etiam Rittershusii not. ad Malchum pag. 134. BERNEC.

3. *Principio originum*] Hoc *originum* suspectum mihi est, neque enim sensus ejus aliquis sat idoneus

Sybaritanis & Crotonienſibus pellere ceteros Graecos Italia ſtatuerunt. [4] Cum primum urbem Sirim cepiſſent, in expugnatione ejus quinquaginta juvenes amplexos Minervae ſimulacrum, ſacerdotemque deae velatum ornamentis, inter ipſa altaria trucidaverunt. [5] Ob haêc cum peſte & ſeditionibus vexarentur, priores Crotonienſes Delphicum oraculum adierunt. [6] Reſponſum his eſt, *finem mali fore, ſi violatum Minervae numen, & interfectorum manes placaſſent.* [7] Itaque cum ſtatuas juvenibus juſtae magnitudinis, & in primis Minervae fabricare coepiſſent, Metapontini, cognito oraculo deorum, occupandam manium & deae pacem rati, juvenibus modica & lapidea ſimulacra ponunt, & deam paniſiciis placant. [8] Atque ita peſtis utrobique ſedata eſt, cum alteri magnificentia, alteri velocitate certaſſent. [9] Reciperata ſanitate, non diu Crotonienſes quievere. [10] Itaque indignantes, in oppugnatione Siris, auxilium contra ſe a Locrenſibus latum, bellum his intulerunt. [11] Quo metu territi Locrenſes, ad Spartanos decurrunt: auxilium ſupplices deprecantur. [12] Illi longinqua militia gravati, *auxilium*

neus. Deliberent, qui rectius judicio valent. SCHEFF.

4. *Cum primum*] Gronovius Obſerv. I. 7. legit: *Cum primam urbem Sirim cepiſſet.* GRAEV.

Sirim] *Siris Italiae civitas πλησίον τῆ Μεταποντίυ*: Stephanus. Deinde *Heraclea* dicta: Plin. III. Nat. Hiſt. II. Σιρῖτιν vocat Strabo lib. VI. BONGARS.

Minervae ſimulacrum] Palladium, ad imitationem illius Troiani factum, quod erat argumento Sirin profugorum Trojanorum eſſe coloniam. BERNEC.

7. *Deae pacem*] Livius XXX. 13. 3 *Ab diis pars utraque, hoſtiis mactandis, pacem petiit*, ut mala ſcilicet averterent & parcerent. Nam hoc ipſo verbo utebantur precantes. Plautus Merc. IV. I. 12.

Apollo, quaeſo te, ut des pacem propitius, &c.
Meoque ut parcas gnato pace propitius.

Adde ſup. XVIII. 6. 12. IDEM.

Paniſiciis] Plinius Praefat. ad Veſp. *Et diis lacte ruſtici multaeque gentes ſupplicant: & mola tantum ſalſa litant, qui non habent thura: nec ulli fuit vitio deos colere, quoquo modo poſſet.* IDEM.

12. *Longinqua militia gravati*] Lege, *longinquam militiam gravati.* Vide Diatrib. Stat. cap. 24. GRONOV. Gronovius, *longinquam militiam gravati.* Optime: differunt enim inter ſe, *gravari militia*, & *gravari militiam.* Gravantur militia, quibus militiae onus, labores & pericula gravia ſunt

lium a Castore & Polluce petere eos jubent. [13] Neque legati responsum sociae urbis spreverunt: profectique in proximum templum, facto sacrificio, auxilium deorum implorant. [14] Litatis hostiis, obtentoque, ut rebantur, quod petebant, haud secus laeti, quam si deos ipsos secum avecturi essent, pulvinaria iis in navi componunt; faustisque profecti ominibus, solatia suis pro auxiliis deportant.

CAP. III. [1] His cognitis, Crotonienses & ipsi legatos ad oraculum Delphos mittunt, victoriae facultatem, bellique prosperos eventus deprecantes. [2] Responsum, *prius votis hostes, quam armis vincendos.* [3] Cum vovissent Apollini decimas praedae, Locrenses, & voto hostium, & responso dei cognito, nonas voverunt; tacitamque eam rem habuere, ne votis vincerentur. [4] Itaque cum in aciem processissent,

sunt & molesta. Militiam illi gravantur, qui illam refugiunt. FABER. Gronovius legi mallet, *longinquam militiam.* Et sane *gravari*, cum significat grave ducere & recusare, casum quartum adsciscit. Horatius lib. IV. Od. 11.

Pegasus terrenum equitem gravatus.

Lucanus VII. 284.

Romanos odere omnes, Dominosque gravantur.

Seneca I. 12. de Clem. *At illum acerbum & sanguinarium necesse est graventur stipatores sui.* VORST.

14. *Quam si deos ipsos secum advecturi*] MSS. mei Fuldenses *avecturi.* ut lubet sane. MOD. In MSS. Modii Fuldensibus, *avecturi.* Utrumlibet certo respectu bene: sicut supra XVIII. I. 3. *adductis*, vel *abductis.* BERNEC. Omnino recipienda veterum Modii membranarum lectio: *avecturi essent.* Paulo ante scribe cum Gronovio: *longinquam militiam gravati.* Nolebant suscipere expeditionem in tam longe a patria remotam gentem. Aliud est *gravari militia*, aliud *gravari militiam. Gravatur militia*, cui militia gravis est, qui molestias ex ea capit, *gravatur militiam*, qui eam recusat, non vult subire. Horat. IV. Od. 11.

Pegasus terrenum equitem gravatus,

non est, ut exponit vir doctissimus & disertissimus, cui grave molestumque erat ferre; tunc enim dicendum fuisset, *terreno equite gravatus:* sed nolebat pati, suscipere ferendum equitem terrenum. GRAEV. Emendaveram, *avecturi;* Quod Berneccerus in MSS. Modii reperiri affirmat. FABER. Commodius videtur, quod in suis Codd. MSS. esse testatur Modius, *avecturi.* VORST.

Faustis profecti ominibus] Omen illud quod Locrenses acceperunt, cum auxilium a Castore & Polluce eos petere juberent Spartani, mirum quod non & Valerius Max. inter cetera recensuit. Sane perquam simile illud est quibusdam eorum, quae ipse I. 5. commemorat. VORST.

CAP. III. 4. *Cum in aciem processissent*] Ad Sagram fluvium. Strabo lib. VI.

ſent, & Crotonienſium centum viginti millia armatorum conſtitiſſent, Locrenſes paucitatem ſuam circumſpicientes (nam ſola quindecim millia militum habebant) omiſſa ſpe victoriae, in deſtinatam mortem conſpirant: [5] tantusque ardor ex deſperatione ſingulos cepit, ut victores ſe putarent, ſi non inulti morerentur. [6] Sed dum mori honeſte quaerunt, feliciter vicerunt: nec alia cauſa victoriae fuit, quam quod deſperaverunt. [7] Pugnantibus Locris, aquila ab acie numquam receſſit, eosque tam diu circumvolavit, quoad vincerent. [8] In cornibus quoque duo juvenes diverſo a ceteris armorum habitu, eximia magnitudine, & albis equis, & coccineis paludamentis, pugnare viſi ſunt, nec ultra apparuerunt, quam pugnatum eſt. [9] Hanc admirationem auxit incredibilis famae velocitas. Nam eadem die, qua in Italia pugnatum eſt, & Corinthi, & Athenis, & Lacedaemone nuntiata eſt victoria.

CAP. IV. [1] Poſt haec Crotonienſibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit. [2] Oderant enim

lib. VI. Cicero de Nat. Deor. I. 2. & III. 5. Plutarchus in Aemilio cap. 41. Locrenſium cum Rheginis fuiſſe decem millia; Crotonienſium CXXX. millia Strabo refert; & ortum inde proverbium πρὸς τοὺς ἀπιστοῦντας: Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ. cuius meminit & Cicero de Nat. Deor. III. 5. BONGARS. Meminit etiam Euſtathius in Boeotiam Homeri pag. 210. 28. BERNEC.

5. *Tantusque ardor* &c.] Vell. Paterculus II. 5. 2. *Q. Metellus*, cum in hoſtem ſuos ire periculoſo loco juberet, *facientibus omnibus in procinctu teſtamenta, velut ad certam mortem eundum foret, non deterritus propoſito, quem moriturum miſerat, militem victorem recepit: tantum effecit mixtus timori pudor, ſpesque deſperatione quaeſita.* Vide Veget. de Re Mil. III. 21. & IV. 25. Virg. Aeneid. II. 354.

Una ſalus victis, nullam ſperare ſalutem.

BERNEC.

8. *Duo juvenes*] Similia Florus I. II. 5. & Frontinus I. II. 8. IDEM.

9. *Famae velocitas*] Adde ſupra II. 14. 9. item Plinium Hiſt. Nat. VII. 22. Florum III. 3. fin. IDEM.

Corintho] Scribe, *Corinthi*. GRONOV.

Nuntiata eſt victoria] Ludis Olympiae auditam, ſcribit M. Cic. de N. Deor. I. 2. & ceteri: Strabo pro fabula id habet. BERNEC.

CAP. IV. 1. *Crotonienſibus nulla virtutis*] De eorum priſtina virtute praeter Strabonem lege M. Ciceronem Rhet. II. 1. De luxuria autem & vitae genere poſt attritas bellis frequentibus vires, vide Petronium in Satyrico, apud quem pro *ſcenas*, ne idem bis dicat, legendum arbitror,

enim quae infeliciter sumserant; mutassentque vitam luxuria, ni Pythagoras philosophus fuisset. 3 Hic Sami Demarato, locuplete negotiatore, patre natus, magnisque sapientiae incrementis formatus, Aegyptum primo, mox Babyloniam, ad perdiscendos siderum motus, originemque mundi spectandam, profectus, summam scientiam consecutus erat. 4 Inde regressus, Cretam & Lacedaemona, ad cognoscendas Mi-

tror, *coenas*. *Quisquis suos haeredes habet*, inquit, *nec ad coenas*, *nec ad spectacula admittitur*. BONGARS. Dubitanti de hac emendatione Petroniana Freinshemius noster ostendit locum Livii, *scenam* a *spectaculo* distinguentis lib. VII. 2. 2. *Ludiquoque scenici*, *nova res bellicoso populo* (*nam circi modo spectaculum fuerat*) *instituti dicuntur*. BERNEC.

2. *Pythagoras*] Vide Laërtium in ejus Vita. M. Ciceronem Tuscul. V. 4. BONGARS. Adde Cicer. de Oratore III. 34. Livium I. 18. Jamblichum, Apulejum pr. Florid. BERNEC.

3. *Hic Sami Demarato locuplete negotiatore natus*] Certe non magis Pythagoras Demarati filius, quam Tarquinius Mnesarchi. Forte scripsit Justinus *Marmaco*, pro *Demarato*. Marmacum namque aliqui dixerunt appellatum fuisse Pythagorae patrem. Diog. Laërtius: Πυθαγόραν ἔνιοι μὲν φασιν υἱὸν εἶναι Μαρμάκου τοῦ Ἱππάσου, τοῦ Εὐθύφρονος, τοῦ Κλεωνύμου, φυγάδος ἐκ Φλιοῦντος. VOSS. Atqui *Mnesarchus* dicebatur, non *Demaratus*. Quare Ill. Vossii conjectura mihi vehementer probatur, rescribentis, *Marmaco*; nam Diogene Laërtio teste, fuere qui Pythagorae patrem Marmacum vocarunt. Quin & scio me legisse in veterum scriptis eodem nomine Pythagorae filium appellatum fuisse. At apud Graecos avi nomen nepoti fere plerumque imponebatur. Quae utraque res conjecturam Vossii omnino confirmat. FABER.

Magnisque sapientiae incrementis ornatus.] Quid est *sapientiae incrementis ornari?* Abhorrent ab hoc loquendi genere Latinae aures. Lege ex MSS. cum Gronovio: *Magnis sapientiae incrementis formatus*, hoc est, cum sic esset institutus & formatus a magistris, ut magnos in sapientiae studiis fecisset progressus lib. XVIII. 3. *Ab eo formatus*, *cum medio noctis omnes in unum campum processissent*. VIII. 2. *Ingenia omni doctrina exculta*, *pulcherrimis legibus institutisque formata*. Ovid. III. Metam.

> *Talibus ignaram Juno Cadmeïda dictis*
> *Formarat.*

Horat. *Teneras mentes formandae studiis*. GRAEV. In MS. Bongarsii legebatur, *magnisque sapientiae incrementis formatus*; atque ita scribi curavi. Nam vulgata lectio, *ornatus*, vitiosa est & inepta. In quibusdam Impressis legitur, *firmatus*, non longe a Manuscripti auctoritate. FABER. Codices quidam MSS. teste Bongarsio pro *ornatus* habent *formatus*. Est que ita & in antiquioribus typis expressis Becharii & Majoris. Amplector ergo illud cum Gronovio; praesertim cum & XVIII. 3. 10. candem vocem eadem fere significatione usurpatam videam. VORST. Bongarsiani MSS. & Juntina, probantibus doctis, *sapientiae incrementis formatus*. SCHEFF.

Ad perdiscendos] Φιλομαθίας χάριν tyrannidem fugiens. Strabo lib. XIV. BONGARS.

4 *Cretam*] Quam priscis temporibus, legibus optimis fuisse compositam, ideoque ad sui imitationem traxisse

Minois & Lycurgi inclytas ea tempestate leges, contenderat. [5] Quibus omnibus instructus, Crotona venit, populumque in luxuriam lapsum auctoritate sua ad usum frugalitatis revocavit. [6] Laudabat quotidie virtutem; & vitia luxuriae, casusque civitatium ea peste perditarum enumerabat: [7] tantumque studium ad frugalitatem multitudinis provocavit, ut aliquos ex his luxuriatos incredibile videretur. [8] Matronarum quoque separatam a viris doctrinam, & puerorum a parentibus frequenter habuit. [9] Docebat nunc has pudicitiam, & obsequia in viros; nunc illos modestiam, & litterarum studium. [10] Inter haec velut genetricem virtutum frugalitatem omnibus ingerebat; [11] consecutusque disputationum adsiduitate erat, ut matronae auratas vestes, ceteraque dignitatis suae ornamenta, velut instrumenta luxuriae, deponerent; eaque omnia delata in Junonis aedem ipsi deae consecrarent, [12] prae se ferentes, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non vestes esse. [13] In juventute quoque quantum profligatum sit, victi feminarum contumaces animi manifestant. [14] Sed trecenti ex juvenibus cum sodalitii juris sacramento quodam nexi, separatam a ceteris civi-

traxisse Graecorum praestantissimos, ait Strabo lib. x. pag. 328. 50. Adde Tacitum Annal. III. 26. 5. BERNEC.

5. *Crotonam*] Elegantius esset, *Crotona*; quanquam alibi *Salaminam*, pro *Salamina*. FABER.

7. *Tantumque studium ad frugalitatem multitudinis concitavit*] Transposita esse verba puto: Sic legerem, *tantumque studium multitudinis ad frugalitatem concitavit*. IDEM.

10. *Frugalitatem*] Commendatam Senecae de Tranquill. Animi cap. 1. & 9. & Epist. 17. Plinio Epist. II. 4. & VI. 8. BERNEC.

11. *Velut instrumenta luxuriae*] Tertullianus lib. VI. cap. 2. de Habitu Mulieb. *instrumenta muliebris gloriae* vocat. eo loco, ubi legitur, *medicamenta ex fuco, quibus lanae colorantur*, emendandum videtur *malae*. BONGARS.

14 *Sodalitii jure sacramento quodam nexi*] MSS. *Sodalitii juris sacramento quodam nexi*. Quod exosculatur merito Gronovius Observ. IV. 17. praefatus sodalitii juris sacramentum esse illud vinculum, quo continebatur societas illorum, qui coïerant. GRAEV. In MSS. Codd. aliquot scriptum est, *sodalitii juris*, &c. Quod probat Gronovius. Mihi autem credibile sit verbum aliquod hinc excidisse. Libenter certe legerim, *cum sodalitii jure velut sacramento quodam nexi*, &c. FABER.

Sodalitii juris sacramento quodam nexi] Ita omnino legendum censeo cum

civibus vitam exercerent, quaſi coetum clandeſtinae conjurationis haberent, civitatem in ſe converterunt; [15] quae eos, cum in unam domum convenisſent, cremare voluit. [16] In quo tumultu ſexaginta ferme periere: ceteri in exſilium profecti. [17] Pythagoras autem cum annos viginti Crotone egiſſet, Metapontum migravit, ibique deceſſit; [18] cujus tanta admiratio fuit, ut ex domo ejus templum facerent; eumque pro deo colerent.

CAP. V. [1] Igitur Dionyſius tyrannus, quem ſupra a Sicilia exercitum in Italiam trajeciſſe, bellumque Graecis intuliſſe memoravimus, expugnatis Locris, Crotonienſes vix vires longo otio ex prioris belli clade reſumentes adgreditur: [2] qui fortius cum paucis tanto exercitui ejus, quam antea cum tot millibus, Locrenſium paucitati reſtiterunt. [3] Tantum virtutis paupertas adverſus inſolentes divitias habet, tanto-

cum Gronovio, non *jure*, ut Bongarſius, & Berneccerus edidere. Illud *juris* in codd. MSS. eſſe ipſe teſtatur Bongarſius. Mirum igitur quod non & ipſe in textum recepit: Ceterum τὸ *juris*, pleonasmum hic ſapit. Poſſet etiam dici, *ſodalitii ſacramento quodam nexi*. Sic XXIX. 4. 9. *In ſocietatis jure retinere* eſt pro ſocietate retinere. VORST.

Sodalitii juris ſacramento] Ex MSS. Bongarſ. Vorſtius, Graevio, Gronovioque approbantibus. SCHEFF. Angli *jure*. Atque ita MS. alii. Unde penitus perſuaſum habeo, eſſe gloſſam ſequentis *ſacramento*, ac idcirco delendum. *Sacramentum ſodalitii*, ut apud Vegetium & alios, *ſacramentum militiae*. Faber legit, *ſodalitii jure veluti ſacramento*. Fruſtra, cum de interpoſito jurejurando ſit certum. IDEM.

Separatam &c.] Seneca Epiſt. 5. *Id agamus, ut meliorem vitam ſequamur quam vulgus, non ut contrariam: alioqui quos emendari volumus, fugamus, & a nobis avertimus* &c. *Hoc primum Philoſophia promittit, ſenſum communem, humanitatem, & congregationem: a qua profeſſione diſſimilitudo ſeparabit.* Cicero citatus a Lactantio III. 15. *Philoſophiae quidem praecepta noſcenda: vivendum autem civiliter*. BERNEC.

Vitam exercerent.] Joh. Saresberienſis, ubi hunc locum citat, id eſt, VII. 4. Policr. pro *exercerent* habet *agerent*. VORST.

Civitatem in ſe converterunt] Nec immerito. Livius XXXIV. 2. 4. *Ab hoc genere ſummum periculum eſt, ſi coetus, & concilia, & ſecretas conſultationes eſſe ſinas.* Vide Rittersh. in Malch. p. 36. BERNEC.

17. *Deceſſit*] 1. Deceſſit vel inedia: vel interfectus a Syracuſanis, dum agrum fabaceum circuit. Laërtius in Pythag. Tzetz. Chil. XI. 366. IDEM.

18. *Templum*] Cereris delubrum vocabant, vicumque Muſis ſacratum, ut idem ex Phavorino refert. Firmat Val. Max. VIII. 15. 1. ext. p. 291. m. Vide Caſaub. ad Laërt. p. 103. f. 1. IDEM.

CAP. V. 1. *Supra*] Scilicet hujus libri principio. IDEM.

4. Qui

tantoque inſperata interdum ſperata victoria certior eſt. [4] Sed Dionyſium gerentem bellum legati Gallorum, qui ante menſes Romam incenderant, ſocietatem amicitiamque petentes, adeunt: [5] *gentem ſuam inter hoſtes ejus poſitam eſſe, magnoque uſui ei futuram vel in acie bellanti, vel de tergo intentis in praelium hoſtibus* adfirmant. [6] Grata legatio Dionyſio fuit. Ita pacta ſocietate, & auxiliis Gallorum auctus, bellum velut ex integro inſtaurat. [7] His autem Gallis cauſa in Italiam veniendi, ſedesque novas quaerendi, inteſtina diſcordia & adſiduae domi diſſenſiones fuere: [8] quarum taedio cum in Italiam veniſſent, ſedibus Tuſcos expulerunt; & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Bergomum,

4. *Qui ante menſes* &c.] Puto ſcripſiſſe, *ante menſem*. Voss.

Qui ante menſes Romam &c.] Haec locutio non eſt integra; quid enim *ante menſes?* debet adeſſe numerus, vel ſaltem verbo aliquo oſtendi, eum certum non nominari, e. g. *ante menſes aliquot*, vel *paucos*. Nunc tale nil occurrit. In MSS. legitur *meſes*. Unde neſcio, annon videri noſter poſſit ſcripſiſſe *menſes ſex*. Et eſt ratio, quia poſt incenſam urbem Capitolium tenuerant obſeſſum per ſex menſes Galli, & poſt pacem fecerant, quo veriſimile eſt tempore, miſiſſe, qui auxilia ſua Dionyſio offerrent, cum nimirum bellum cum Romanis eſſet finitum. De ſex menſibus quod dixi, docet Florus I. 13. *Sex menſibus barbari circa montem unum pependerunt*. SCHEFF.

Romam incenderant] De Roma a Gallis capta & incenſa pleni ſunt auctorum libri. BONGARS. Inſtar omnium eſto Livius v. 41. & ſeqq. BERNEC.

6. *Auxiliis Gallorum auctus, bellum velut ex integro reſtaurat.*] Haec ita correxere, cum in MSS. legeretur: *bellum velut ex integro reliquit. reſtauratis autem.* Quod non fruſtra eſt. Ita enim emendandum erat: *auxiliis Gallorum auctus, belli, velut ex integro, reliquias reſtaurat. Iis autem*; &c. VOSS.

7. *Inteſtina diſcordia*] Seneca Conſol. ad Helviam cap. 6. *Non omnibus eadem cauſa relinquendi quaerendique patriam fuit. Alios excidia urbium ſuarum, hoſtilibus armis elapſos, in aliena, ſpoliatos ſuis, expulerunt: alios domeſtica ſeditio ſubmovit: quosdam fertilis orae & in majus laudatae fama corrupit: alios alia cauſſa excivit domibus ſuis.* Adde Livium II. 16. 3. Salluſt. Jugurth. c. 78. 1. Tacit. Germ. 29. 1. BERNEC.

8. *Mediolanum*] Quod aliis auctoribus *Mediolanium*, & *haec Mediolanus*, & *Mediolana*, pluraliter. Urbis originem exponit & Livius v. 34. 9 IDEM.

Veronam] Hujus originem & Livius v. 35. 1. ad Gallos cum Noſtro referre videtur: at Plinius III. 19. ad Rhaetos Euganeosque. IDEM.

Vergamum] Pro *Bergomum*, more poſterioris aevi uſitatiſſimo, *B.* in *V.* converſo IDEM.

Vergamum] Haec barbari ſaeculi ſcriptura eſt. Recte Juntae: *Bergomum*. Sicut & ſuperius *Abellani* pro *Avellani*. GRAEV. Antiquiores typis expreſſi, *Bergomum*. Quod mirum cur Bongarſius mutarit; praeſertim cum ipſe notaverit, *Vergamum* more poſterioris aevi formatum eſſe. VORST.

Tri-

gomum, Tridentum, Vicentiam condiderunt. [9] Tusci quoque, duce Raeto, avitis sedibus amissis, Alpes occupavere; & ex nomine ducis gentes Raetorum condiderunt. [10] Sed Dionysium in Siciliam adventus Carthaginiensium revocavit: qui, reparato excercitu, bellum, quod lue deseruerant, auctis viribus repetebant. [11] Dux belli Hanno Carthaginiensis erat: [12] cujus inimicus Suniatus, potentissimus ea tempestate Poenorum, cum odio ejus, Graecis litteris, Dionysio adventum exercitus & segnitiam ducis familiariter praenuntiasset, comprehensis epistolis, proditionis damnatur; facto senatusconsulto, [13] *ne quis postea Carthaginiensis, aut litteris Graecis, aut sermoni studeret; ne aut loqui cum hoste, aut scribere sine interprete posset.* [14] Nec multo post Dionysius, quem paullo ante non Sicilia, non Italia capiebat, adsiduis belli certaminibus victus fractusque, insidiis ad postremum suorum interficitur.

Tridentum] Plinius III. 19. Rhaetorum hoc, non Gallorum facit oppidum. BERNEC.

Vicentiam] Memoratam Tacito Histor. III. 8. Plinio aliisque *Vicetia* est, imitatione Graecorum, qui ex *Albenses*, *Veronenses*, *Clemens*, & talibus, extruso *n*, Ἀλβήσιοι, Οὐερωνήσιοι, Κλήμης faciunt. Quomodo & Graecobarbaris *καςράσιον* est *castrense*: *κιρκήσια*, *circensia*: *ἄρμητα*, *armenta*, &c. De hoc toto loco vide Saresberiensem Policrat. lib. VI. cap. 17. BERNEC.

9. *Gentes Rhaetorum*] Stephanus: Ῥαιτοὶ Τυῤῥηνικὸν ἔθνος. BONGARS

12. *Segnitiem ducis*] MSS. mei constanter *segnitiam ducis*: quod pro eodem est. Terentius And. I. 3. I. *Nihil loci est segnitiae, neque socordiae.* alii dixerunt etiam *segnitas* pro eodem. Accius Æneadis, sive Decio: *Eo nunc quod eorum segnitate ardet focus.* Item Andromeda *Namque ut dicam te metu aut segnitate addubitare, haud meum est.* Ipse denique Cicero II. de Orat. 41. *Et quoniam de imprudentia diximus, castigemus etiam segnitatem.* MOD.

14. *Insidiis ad postremum suorum interficitur*] M. Cicero de Nat. Deor. III. 35. *Atque* (mallem *namque*) *in suo lectulo mortuus in Tympanidiis in rogum illatus est.* Diodorus XV. 74. refert, eum epulantem, & largius bibentem in morbum incidisse: fieri autem potest, ut cum insidiis suorum periret, id ebrietati tribueretur: quod Alexandro M. evenit. Vide Plutarchum & Probum in Dione. BONGARS. Plinius VII. 53. gaudio exstinctum scribit, accepto tragicae victoriae nuntio. BERNEC.

Insidiis suorum interficitur.] Quod tamen nullibi scriptum arbitror. FABER.

LIBER XXI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Dionysii junioris artes tyrannicae.*
2 *Ejusdem luxuria, crudelitas, doli, exsilium, tyrannis in Locrenses.*
3 *Callido commento Locrensium matronas spoliat, & quarundam maritos obtruncat. A Locrensibus pulsus, in Siciliam redit, & Syracusas per proditionem recipit.*
4 *Hannonis tyrannide Carthaginem occupare tentantis tragoedia.*
5 *Dionysius junior Sicilia pulsus, misere vitam agit Corinthi.*
6 *Hamilcar, cognomine Rhodanus, ad speculandos Alexandri M. animos a Carthaginiensibus missus, & Carthaginem reversus interficitur.*

CAP. I.

Exstincto in Sicilia Dionysio tyranno, in locum ejus milites maximum natu ex filiis ejus, nomine Dionysium, suffecere; ª & naturae jus secuti, & quod firmius futurum esse regnum, si penes unum remansisset, quam si portionibus inter plures filios

CAP. I. 1. *Maximum natu ex filiis ejus, nomine Dionysium*] Alii scriptores dicerent, *nomine & ipsum Dionysium*; qui & ipse, ut pater, *Dionysius* dicebatur; Et ita Justinus alibi, *Fratremque regis & ipsum Ariarathem nomine.* Et XLI. 5. *Hujus filius & successor regni, Arsaces & ipse nomine.* Sic XLI. 4. *Morte Theodoti, metu liberatus, cum filio ejus, & ipso Theodoto, foedus ac pacem fecit.* Ubi, *& ipso Theodoto*, idem valet, ac, Qui etiam Theodotus dicebatur. Et XLII. 4. *Et ipse Phrahates nomine.* FABER.

2. *Naturam ejus*] Plerique veteres *naturam ejus*, ex quo *naturae jus* fecit Doctor meus Jac. Cujacius ad L. 5. D. de Pactis, quem vide. Error

filios divideretur, arbitrabantur. [3] Sed Dionysius inter initia regni, avunculos fratrum suorum, veluti aemulos imperii sui, hortatoresque puerorum ad divisionem regni, tollere gestiebat. [4] Qua re paullisper dissimulata, animum prius ad favorem popularium conciliandum intendit; excusatius facturus quod statuerat, si probatus ante omnibus foret. [5] Igitur nexorum tria millia e carcere dimittit, tributa populo per triennium remittit; & quibuscumque deli-

ror hinc natus est. In vett. libris diphthongus scribitur litteris separatis *ae*. Cum ergo in veteri esset *naturae jus*, negligens exscriptor, *natura ejus*, exscripsit, quod deinde audax corrector supraducta linea emendavit, ut legeretur *naturam ejus*. Id & alii postea majori etiam audacia, mutarunt in *maturam aetatem ejus*. Similibus mendis infectum Senecam, ostendit mihi Cl. & doctissimus Vir Nic. Faber libro de Ira II. 30. ubi legitur: *Pater est, tantum profuit, ut illi donanda injuria ejus fit*: cum in libris MSS. sit, *ut illi etiam injuria ejus sit*, nemo non doctissimo viro assentiatur, leg. *injuriae jus sit*. Et lib. I. de Clement. cap. 19. *Cum liceat innoxium aliis, & ob hoc securum, salutarem potentiam ejus tractare*. Vett. Codices, *salutare potentia ejus?* Quis non videat leg. *potentiae jus?* Sed Cujacii emendationem probat auctor ipse II. 10. 2. *aetatis privilegium* dicit, *quod jus & ordo nascendi, & natura ipsa gentibus dedit*. Et lib. XXXV. 3. 7. vocat *jus gentium*. Unde libenter emendarem locum libri XLI. 5. 9. infra, *quorum major Phraates, more gentis, heres regni*. ut legeremus, *more gentium*, vel *jure gentium*. imperitus librarius pro *jore*, ut scribebant veteres, conjecit legendum, *more*: inde *more gentium*, tandem *more gentis*. supra lib. XVI. 2. 8. de Ptolemaeo. *Is contra jus gentium, minimo natu ex filiis, ante infirmitatem, regnum tradiderat, ejusque rei populo rationem reddiderat*. quae postrema verba notanda sunt, ut intelligamus, regem contra jus & receptos mores, nihil absque consensu populi innovare posse. Nam & infra XXXIX. 3. 3. cum Aegypti regina minorem filium regem facere vellet, a populo compellitur, majorem eligere. Herodotus VII. 2. ait, *νομιζόμενον εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων, τὸ πρεσβύτατον τὴν ἀρχὴν ἔχειν*. Neque lex divina quicquam patitur primogenito derogari. Deuteron. XXI. 14. Jus autem naturae esse jus gentium, notum est ex JCtorum libris. (§. 11. Instit. de Rer. Divis. & §. 42. d. t. *jure gentium, id est, jure naturali*: quia scilicet *naturalis ratio id inter omnes homines constituit*. §. 1. Instit. de Jure Nat. Gent. & Civ.) M. Cicero III. 5. de Offic. *Neque vero hoc solum natura, id est jure gentium* &c. De Dionysio juniore lege Plutarchum & Probum in Dione, & Diodorum XVI. 5. cum seqq. & Gemistum. BONGARS.

Si penes unum remansisset] Unde Stratius Attalo prudenter ingerit apud Livium XLV. 19. 14. *Si partem regni fraterni peteret, ambo infirmos distractis viribus, & omnibus injuriis obnoxios fore*. BERNEC. Usitatissimum nostro est tempora imperfectum & plusquamperfectum permutare. Ita ergo & nunc *remansisset* scripsit pro *remaneret*. Sequitur mox, *quam si portionibus inter plures fil. divideretur*. VORST.

4. *Quare*] Forte, *quem*. GRONOV.

5. *Igitur nexorum*] Tacit. Histor. IV. 63. *Novum imperium incohoantibus*

delinimentis potest, animos omnium sollicitat. 6 Tunc ad destinatum facinus conversus, non cognatos tantum fratrum, sed etiam ipsos interficit: 7 ut quibus consortium regni debebat, ne spiritus quidem consortium relinqueret, tyrannidem in suos prius quam in exteros auspicatus.

CAP. II. 1 Sublatis deinde aemulis, in segnitiam lapsus, saginam corporis ex nimia luxuria, oculorumque

bus utilis clementiae fama. BERNEC.

6. *Non cognatos tantum* &c.] Plutarchus in Demetrio cap. 5. *Familiae Regum* (Alexandro M. succedentium) *paene omnes frequentes habent liberorum, frequentes etiam matrum neces & uxorum. Nam fratrum parricidia, ut POSTULATA geometrae sumunt, sic concedebantur habebanturque communo quoddam Postulatum & regium ad securitatem.* Quo exemplo Turcarum quoque Principes imperium a parricidiis auspicantur. IDEM.

7. *Ne spiritus quidem consortium relinqueret,*] Si quis ita loqueretur, *Titius mihi vitae societatem reliquit,* is male loqueretur. Possumus dicere, *ille mihi societatem honoris reliquit,* quia societas ejusmodi, donum est illius hominis; at de vita non itidem sentias. Quare consortium istud spiritus, seu vitae, nequaquam placet. Scripserat Justinus, *ne spiritum quidem*, id est animam, *relinqueret.* FABER. Hoc vocabulum *consortium* glossatoris mihi esse, non Justini videtur. Non enim solet alibi temere hoc plebejo genere sermonis uti. SCHEFF. Controversiam movent huic lectioni viri docti. Fateor *consortium* posse sine sententiae detrimento semel deleri; sed nec incommode, quin ἐν δυνάμει, repetitur. Sic XXIII. 2. *nec in vitam periculo spiritus sui empturam, ut extremos viri spiritus exciperet.* Potuisset scribere: *nec invitam periculo spiritus sui empturam, ut extremum viri exciperet.* Sed sic maluit. Et haec vocum iteratio cum apud poëtas, tum apud oratores & historicos saepe vi singulari est. Sed τοῦ *consortium* expuncto legendum esse *spiritum*, viris doctis minime possum assentiri. *Consortium* est cohereditas. *Consortes* sunt coheredes. Hoc igitur dixit Justinus, qui debebant esse cum eo heredes regni, illos ne communis hujus vitae usura secum frui patiebatur: seu qui cum illo debebant regnare, eos ne secum quidem vivere sinebat. Apud Ovid. In Epist. Heroid. *consortes generis* dicuntur ejusdem generis participes, sive consanguinei. Quidni ergo & *vitae consortes* dici possint ii, qui ejusdem vitae sunt participes. GRAEV.

Tyrannidem in suos prius quam in exteros auspicatus] Lege ex MS. *in suos, quam in exteros.* Quomodo loquuntur optimi scriptores. VOSS.

CAP. II. 1. *Saginam*] Adde XXXIV. 2. 7. & XXXVIII. 8. 14. praecipue de Ptolemaei prodigiosa obesitate Athenaeum longule a fine lib. XII. cum Aeliano Var. Histor. IX. 13. BERNEC.

Ex nimia luxuria, oculorumque valetudinem contraxit.] Nihil enim est, quod certiorem aut citiorem inducat caliginem jugi ingluvie: quia, ut ait Portunianus, *edacitas cibos terit, sed oculos vorat.* Haec Saresberiens. Policrat. VIII. 6. m. ubi locus hic Trogi laudatur. IDEM. Valerius Max. VI. 4. ext. 2. *adversam valetudinem oculorum* dicit. Sed *valetudo oculorum* tantundem esse potest. Livius XXVI. 22. *Valetudinem oculorum excusavit.* Nimirum *valetudo* pro invaletudine quoque seu valetudine adversa saepissime ponitur. VORST.

Oculorumque valetudinem] Ita Livius XXXII.

rumque valetudinem contraxit; adeo ut non solem, non pulverem, non denique splendorem ferre lucis ipsius posset. 2 Propter quae dum contemni se putat, saevitia grassatur; nec, ut pater, carcerem nexis, sed caedibus civitatem replet. 3 Ob quae non contemtior omnibus, quam invisior fuit. 4 Itaque cum bellum adversus eum Syracusani decrevissent, diu dubitavit, imperium deponeret, an bello resisteret. 5 Sed a militibus, praedam & urbis direptionem sperantibus, descendere in praelium cogitur. 6 Victus, cum iterato non felicius fortunam tentasset, legatos ad Syracusanos mittit, spondens, *se depositurum tyrannidem, si mitterent ad eum, quibuscum sibi de pace conveniret.* 7 In quam rem missos primores in carcere retinet, atque ita incautis omnibus, nec quidquam hostile metuentibus, exercitum ad delendam civitatem mittit. 8 Fit igitur in ipsa urbe anceps praelium: in quo oppidanis multitudine superantibus, Dionysius pellitur: qui cum obsidionem arcis timeret, cum omni regio apparatu in Italiam profugit tacitus. 9 Exsul a Locrensibus sociis exceptus, velut jure regnaret, arcem occupat; solitamque sibi

xxxii. 34. 2. Vide supra notam ad xii. 2. 11. BERNEC.

Adeo ut non solem, non pulverem, non denique splendorem ferre lucis ipsius posset] Merito mihi suspectus est hic locus. Quid enim sibi vult *pulvis*, quem etiam oculi recte se habentes ferre non possunt? MS. Leydensis pro *pulverem* disertim habet *fulgurem*. Unde *fulgorem* legendum esse quivis facile videt. Nec obstat huic lectioni, quod statim Justinus subjiciat *splendorem*. Aliud enim *fulgorem*, aliud *splendorem* esse Philosophi docent. Et qui accurate loquuntur, pariter etiam distinguunt. BOXHORN.

2. *Nec, ut pater, carcerem*] Verba, *ut pater*, reliquis secernenda commatibus. debent enim intelligi de Dionysii hujus patre, id est Dionysio seniore. SCHEFF.

8. *Dionysius pellitur*] Opera Dionis inprimis. BONGARS.

9. *A Locrensibus*] Vide Strabonem lib. vi. & Aelianum ix. 8. Var. Hist. IDEM.

Velut jure regnaret &c.] Demosthenes Philip. ii. m. *Rex & tyrannus omnis est libertatis inimicus & legibus infestus.* Livius xliv. 24. 1. *Natura inimica inter se sunt, libera civitas & rex* Otanes apud Herodot. iii. 86. *Vir tyrannus jura patriae labefactat; feminis vim adfert: indemnatos interimit.* BERNEC. Hoc *jure* mihi valde suspectum est. Nec enim de eo agitur, jurene an injuria regnaverit Dionysius, sed quomodo ubique, quoquo concessisset, regnare vo-

bi ſaevitiam exercet. [10] Conjuges principum ad ſtuprum rapi jubebat: virgines ante nuptias abducebat, ſtupratasque ſponſis reddebat: locupletiſſimos quosque aut civitate pellebat, aut occidi imperabat, bonaque eorum invadebat.

CAP. III. [1] Dein cum rapinae occaſio deeſſet, univerſam civitatem callido commento circumvenit. [2] Cum Rheginorum tyranni Leophronis bello Locrenſes premerentur, voverant, ſi victores forent, ut die feſto Veneris virgines ſuas proſtituerent. [3] Quo voto intermiſſo, cum adverſa bella cum Lucanis gererent, in concionem eos Dionyſius vocat: hortatur, *ut uxores filiasque ſuas in templum Veneris, quam poſſint ornatiſſimas mittant:* [4] *ex quibus ſorte ductae centum, voto publico fungantur, religionisque gratia uno ſtent in lupanari menſe, omnibus ante juratis viris, ne quis ullam attaminet.* [5] *Quae res ne virginibus, voto civitatem ſolventibus, fraudi eſſet, decretum facerent: Ne qua virgo nuberet, priusquam illae maritis traderentur.* [6] Probato conſilio, quo & ſuperſtitioni & pudicitiae virginum conſulebatur, certatim omnes feminae impenſius exornatae, in tem-

volucrit Suſpicor autem ſcripſiſſe, *velut ubique regnaret.* In voce *ubique* primae duae litterae per praecedentes poene ſimiles abſumptae ſunt. SCHEFF.

10. *Sponſis*] MSS. habent vel *procis*, vel *ſponſis procis*. Unde colligo, τὸ *procis* eſſe lectionem veram, *ſponſis* autem gloſſam, cum praeſertim aliis in libris occurrat *proceribus*, quod ſine dubio ex *procis* factum. IDEM.

Locupletiſſimos &c.] Ariſtoteles Politic. v. 11. tradit, proprium Tyrannorum eſſe, cives reddere pauperes, ut Nero dixit apud Suetonium cap. 32. *hoc agere, ne quis quidquam habeat:* tum ut exhauſtis civibus facultatem adimant nocendi: tum etiam, quia ipſis in luxum & libidinem perenni ſumptu eſt opus. BERNEC.

CAP. III. 2. *Die feſto Veneris*] Ἀφροδίσια ſunt Athenaeo lib. III. & IV. *Veneralia* quidam interpretantur, ſicut Bacchanalia, Saturnalia, &c. IDEM.

Voverant ut virgines ſuas proſtituerent] Pro voverant ſe proſtituturos, vel quod proſtituere vellent. *Ut* pro *quod* non rarum, apud noſtrum quoque. Vide Notas ad v. 3. 3. ac Lib. de Latinit. f. ſuſp. cap. 24. VORST.

5. *Illae maritis traderentur*] in MSS. eſt *viris* pro *maribus*, quod praefero, & hoc poſterius gloſſatoris puto. *Viros* certe ſic uſurpat etiam in ſequentibus. Sententia haec eſt, decretum faciendum, ne qua virgo nu-

templum Veneris conveniunt: [7] quas omnes Dionysius immissis militibus spoliat, ornamentaque matronarum in praedam suam vertit. [8] Quarumdam viros ditiores interficit: quasdam ad prodendas virorum pecunias torquet. [9] Cum his artibus per annos sex regnasset, conspiratione Locrorum civitate pulsus, in Siciliam redit. [10] Ibi Syracusas, securis omnibus, post longam intercapedinem pacis, per proditionem recipit.

CAP. IV. [1] Dum haec in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginiensium Hanno opes suas, quibus vires reipublicae superabat, ad occupandam dominationem intendit, regnumque invadere, interfecto senatu, conatus est. [2] Cui sceleri solemnem nuptiarum diem filiae suae legit, ut religione votorum nefanda commenta facilius tegerentur. [3] Itaque plebi epulas in publicis porticibus, senatui in domo sua parat, ut poculis veneno infectis, secretius senatum & sine arbitris interficeret, orbamque rempublicam facilius invaderet. [4] Qua re magistratibus per ministros prodita, scelus declinatum, non vindicatum est; ne in viro tam potenti plus negotii faceret res cognita, quam cogitata. [5] Contenti itaque cohibuisse, decreto modum nuptiarum

nuberet, priusquam illae centum, quae prostitissent in lupanari, invenissent viros, eisque fuissent nuptae. SCHEFF.

10. *Securis omnibus*] Vell. Paterc. II. 118. *Nemo celerius opprimitur, quam qui nihil timet; & frequentissimum initium est calamitatis, SECURITAS.* BERNEC.

CAP. IV. 1. *Princeps Carthaginiensium Hanno*] Orosius IV. 6. BONGARS.

2. *Solemnem nuptiarum diem*] Nec enim Eoae illae Par. primum infandi sceleris exemplum sunt. Quadrat Hispanorum adagium: *Nullibi magis panoplian requiri, quam in nuptiis & publicis ludis.* Vide Camerar. Oper. Subcisiv. I. 83. & III. 89. BERNEC.

Orbam] Senatu, quasi parentibus, destitutam. IDEM.

4. *Res cognita*] Saepe *solum insidiarum remedium est, si non intelligantur.* Tacitus Annal. XIV. 6. Tali consilio militum conspirationem declinare conatus est Vocula apud eundem Histor. IV. 56. & declinavit Eteonicus apud Xenoph. Hist. Graec. lib. II. princ. IDEM.

Cogitata] Conjurationi & insidiis hoc verbi competit. Suetonius Tib. c. 19. *Tormentis expressa confessio cogitati facinoris.* Et in Calig. c. 12. *Etsi non de perfecto, at certe de cogitato*

rum sumtibus statuunt: idque observari non ab uno, sed ab universis jubent; ne persona designata, sed vitia correcta viderentur. [6] Hoc consilio praeventus, iterum servitia concitat, statutaque rursus caedium die, cum denuo se proditum videret, timens judicium, munitum quoddam castellum cum viginti millibus servorum armatis occupat. [7] Ibi dum Afros, regemque Maurorum concitat, capitur, virgisque caesus, effossis oculis, & manibus cruribusque fractis, velut a singulis membris poenae exigerentur, in conspectu populi occiditur: corpus verberibus lacerum in cruce figitur. [8] Filii quoque, cognatique omnes, etiam innoxii, supplicio traduntur; ne quisquam aut ad imitandum scelus, aut ad mortem ulciscendam, ex tam nefaria domo superesset.

CAP. V.

gitato parricidio professus. Ita Curtius VI. 10. 18. & VIII. 7. 18. IDEM.

5. *Ne persona designata, non vitia correcta viderentur*] Juntae nonnullique alii editi libri: *ne persona designata, sed vitia correpta vid.* Sensus necessario requirit *sed.* Lege itaque: *ne persona designata, sed vitia correcta viderentur.* Posset & *correpta* ferri. Ut *correptus voce magistri*, apud Horat. Sed praeferenda veterum codicum scriptura. GRAEV.

Ne persona designata, sed vitia correcta viderentur.] Lectio haec ex editionibus antiquis retracta est, ut ex collectione Var. Lectionum Bongarsii apparet, & ex Juntina. Est autem optima scriptura, & Graevio nostro probatur. Sive autem *correcta* legas, sive *correpta*, nihil interduim. FABER. Antiquiores typis expressi Becharii, Majoris, & teste Graevio Juntarum habent *sed vitia correpta.* Quod mirum a Bongarsio mutatum esse. *Corripere* pro reprehendere, increpare, satis notum. Vocula *sed* quoque abesse hinc non posse videtur. VORST. Juntina, *persona designata, sed vitia correpta.* Probant viri docti. Sed fortasse non necesse est, ut pro *non* substituatur *sed.* cum si vocabulum *non* jungamus cum *viderentur*, omnia sint clara. ordo: *ne videretur designata persona, at non viderentur correpta vitia.* SCHEFF.

6. *Iterum servitia concitat*] Quomodo, *iterum?* Num ea ante concitaverat? Atqui nil de eo apud nostrum. Latet in vocabulo hoc mendum, quod tamen quomodo corrigi debeat, nunc non excogito. SCHEFF.

7. *Velut a singulis membris poenae exigerentur*] In simili casu, simili acumine Florus III. 21. 48. *Ut per singula membra moreretur.* Plinius tamen lib. VIII. cap. 16. sub finem, diversam causam mortis Hannonis adfert. Adde infra XXII. 7. 10. Senecam de Ira III. 18. 1. BERNEC.

In crucem figitur] Becharii, & aliae antiquiores editiones, *in cruce figitur:* quomodo dicunt, *in loco ponere*, vel *reponere.* Sed & ipsum τὸ *figere in aliquo* habent alii. VORST. Vetustiores, *in cruce figitur.* SCHEFF. Sic & Junt. GRAEV.

8. *Ad imitandum scelus*] Haec una est

CAP. V. [1] Interea Dionysius Syracusis receptus, cum gravior crudeliorque in dies civitati esset, iterata conspiratione obsidetur. [2] Tunc deposito imperio, arcem Syracusanis cum exercitu tradit; receptoque privato instrumento, Corinthum in exsilium proficiscitur. [3] Ibi humillima quaeque tutissima existimans, in sordidissimum vitae genus descendit; [4] non contentus in publico vagari, sed potare: nec conspici in popinis lupanaribusque, sed totis diebus desidere: [5] cum perditissimo quoque de minimis rebus disceptare: pannosus & squalidus incedere: [6] risum libentius praebere, quam captare: in macello perstare: quod emere non poterat, oculis devorare: [7] apud aediles adversus lenones jurgari; omnia-

est ex rationibus Legis 5. Cod. ad Leg. Jul. Majest. cujus sanctio alias iniqua videri possit: quia scilicet in posteris exempla paterni, hoc est, hereditarii criminis metuuntur. Nota Cassiorum, Corneliorum, Brutorum, &c. historia. BERNEC.

CAP. V. 2. *Deposito imperio, arcem Syracusanis*] Timoleonti Corinthiis παραδιδοὺς αὐτὸν καὶ τὴν ἀκρόπολιν. Legendus Plutarchus c. 17. & Probus in Timoleonte. Diodorus XVI. 17. BONGARS.

Tradidit] Puto, *tradit*, ob verbum sequens, *proficiscitur*. FABER. Sic recte Juntae. GRAEV.

Recepto privato instrumento] *Recipere* hic idem est, quod excipere, vel retinere, quomodo etiam hoc verbum usurpatur ab JCtis. Unde *servus receptitius*, apud Gell. XVII. 6. & Cic. Top. 26. *Cum aedes fundumve vendiderint, rutis caesis receptis.* & II. de Orat. 55. *Cum aedes venderes, ne in rutis quidem, & caesis tibi paternum solum recepisti*: Vid. Not. ad Senec. de Consol. ad Marc. 10. GRONOV.

Corinthum in exsilium] Περίβλεπτον ἔχων τὴν τῆς μεταβολῆς ὑπερβολήν. Diodor. cap. 71. Inde natum proverbium, *Dionysius Corinthi*. BONGARS. Quod extat in Cicer. IX. ad Attic. Ep. 9. Quintilian. VIII. 6. Laërtii Platone. Originem adagii tradit Plutarchus de Garrul. c. 23. Adde Cicer. Tuscul. III. 12. Valer. Max. VI. 9. BERNEC

3. *Humillima quaeque tutissima*] Seneca Epist. 105. pr. *Multi in contemptu remedii causa delituerunt*, &c. Ut Brutus apud Livium I. 56. 9. Archelaus apud Dionem lib. LVII. Claudius apud Suetonium in ejus vita cap. 38. IDEM.

5. *Pannosusque & squalidus*] Angli, *pannosus & squalidus*. placet SCHEFF.

6 *Oculis devorare*] Hoc est, avide spectare. Ita Martialis I. 97. & *oculis comedere*, IX. 60. Adde Val. Max. IX. 2. 1. BERNEC.

7. *Apud aediles adversus lenones jurgari;*] Aedilibus enim cura fornicum popinarumque fuit: quae propterea, *loca Aedilem metuentia* vocat Seneca ad Vit. Beat c 7. Vide Lips. ad Tacit. II. Annal. excursu O. Adde notata superius ad XIX. 1. 7. IDEM.

Jurgari] MSS. mei: *jurgare*, ut Cicero dixit lib. IV. de Repub. *Si jurgant, benivolorum concertatio est.* Horatius tamen maluit illo uti, dum ait Satyr. II. 2. 99.

 jure

omniaque ista facere, ut contemnendus magis, quam metuendus videretur. [8] Novissime ludimagistrum professus, pueros in trivio docebat, ut aut a timentibus semper in publico videretur, aut a non timentibus facilius contemneretur. [9] Nam licet tyrannicis vitiis semper abundaret, tamen simulatio haec vitiorum, non naturae erat; magisque haec arte, quam amisso regali pudore faciebat, expertus quam invisa tyrannorum forent etiam sine opibus nomina. [10] Laborabat itaque invidiam praeteritorum contemtu praesentium demere: neque honesta, sed tuta consilia circumspiciebat. [11] Inter has tamen simulationum artes insimulatus est adfectatae tyrannidis; nec aliter quam dum contemnitur, liberatus est.

CAP. VI. [1] Inter haec Carthaginienses tanto successu rerum Alexandri Magni exterriti, verentes ne Persico regno & Africam vellet adjungere, mittunt ad speculandos ejus animos Hamilcarem, cognomento Rhodanum, virum sollertia facundiaque praeter ceteros insignem. [2] Augebant enim metum & Tyrus urbs, auctor originis suae, capta; [3] & Alexan-

jure, inquis, Thrasius istis Jurgatur verbis.

MOD.

Omniaque ita facere, ut contemnendus &c.] Mallem, *omniaque ista facere*, quod habent quidam MSS. Non enim tam de modo hic est sermo, quam de fine ac proposito, quo fecerit. Itaque & paulo post, *ut a timentibus semper in publico videretur, aut a non timentibus facilius contemneretur.* quia nempe nunquam putabat satis contemptibilem se facere, qui nunquam satis credebat se securum. SCHEFF. Adstipulantur Juntae. GRAEV.

8. *Pueros in trivio docebat*] Nihil novi, de loco ad docendum; nam, ut ex Comoediis veterum discere est, pueri apud Graecos in triviis docebantur. FABER.

9. *Naturae*] Freinshem. *naturae* mavult. BERNEC.

10. *Neque honesta, sed tuta* &c.] *Honesta utilibus cedunt in rebus extremis.* Livius XXIII. 14. 4. *Cedit interdum generosus spiritus utilitati, & fortunae viribus succumbit, ubi, nisi tutiora legerit consilia, speciosa sequenti concidendum est.* Valer. Max. VII. 6. 1. IDEM.

CAP. VI. 1. *Rhodanum*] Quidam MSS. *Rodonum*, alii *Rodonem*. Frontinus Strategem. I. 2. 3. *Rodinum* BONGARS. Nescio quomodo mihi *Rhodinum* Frontini magis arrideat. Et suspicor, id ei cognomentum datum a Rhodo insula. SCHEFF.

2. *Auctor originis*] Vide supra XVIII. 3 1. &c. BERNEC.

3. *A-*

Alexandria aemula Carthaginis, in terminis Africae & Aegypti condita; [4] & felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec fortuna ullo modo terminabantur. [5] Igitur Hamilcar, per Parmeniona aditu regis obtento, profugisse se ad regem expulsum patria fingit, militemque se expeditionis offert. [6] Atque ita consiliis ejus exploratis, in tabellis ligneis, vacua desuper cera inducta, civibus suis omnia perscribebat. [7] Sed Carthaginienses post mortem regis reversum in patriam, quasi urbem regi venditasset, non ingrato tantum, verum etiam invido & crudeli animo, necaverunt.

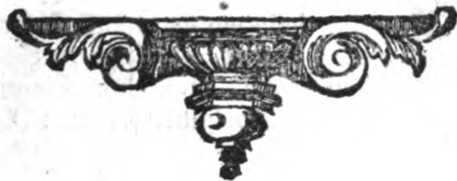
3. *Alexandria*] Supra XI. 11. 13. IDEM.

4. *Nec cupiditas*] Seneca de Clement. I. 1. *Facit avidos nimia felicitas: nec tam temperatae cupiditates sunt unquam, ut in eo quod contigit, desinant; gradus a magnis ad majora fit: & spes improbissimas complectuntur, insperata assecuti.* Similia Thucydides IV. 4. 4. & IV. 12. 37. Diodorus XIX. 1. Noster infra XXIII. 1. 2. IDEM.

6. *In tabellis ligneis*] Imitatione Demarati, de quo superius II. 10. 13. Aeneas in Poliorcet. cap. 31. praeter alios occulte scribendi modos, hunc ipsum quoque memorat: nisi quod creta similive terra, non infusa cera scripturam deletam ait. Unde etiam modus retegendi litteras diversus. noster ait, erasa cera tectas esse tabellas: Aeneas, ligneam tabellam in aqua positam, eluta creta, scripturam ostendisse. Agellius XVII. 9. IDEM.

7. *Venditasset*] Ita Vett. quomodo etiam legendum in Orosio IV. 6. cujus MS. habet, *indicasset*. BONGARS. Hoc praeplacet utroque sensu. Cic. pro Arch. c. 11. *jam me vobis indicabo.* Plaut. Persae IV. 4. 32. *Indica, fac precium.* Do. *tua merx est, tua indicatio est.* BERNEC.

Verum etiam & crudeli animo] Vix est dubium, quin vel *etiam*, vel *&* hic sit intrusum a glossa. Mallem *etiam* delere. SCHEFF. Aut *etiam* aut *&* abundare bene monet Schefferus. Excidisse autem vocem hic reponendam Juntina nobis ostendit, in qua legitur: *Verum etiam invido & crudeli animo.* Invidebant Hamilcari hanc laudem, quam ex legatione tam pulchra pro re patriae gesta sibi pepererat. GRAEV.

LIBER

LIBER XXII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Agathoclis Siciliae tyranni pueritia, adolescentia, misera conditio, felicitas bellica, nova dignitas, perfidia, crudelitas, tyrannis.*

2 *Carthaginienses in Hamilcarem proditorem tacita suffragia ferunt.*

3 *Bella Agathoclis.*

4 *Syracusis a Carthaginiensibus obsessis, Agathocles audaci consilio bellum in Africam infert.*

5 *Exposito in litore Africae exercitu, gravi oratione suos ad pugnam accendit.*

6 *Discussa superstitionis nebula, & navibus incensis, Carthaginienses praelio superat, & urbes nobilissimas recipit.*

7 *Siciliam Carthaginienses relinquere coguntur, & infeliciter cum Agathocle pugnant in Africa. Fatum acerbum Ophellae & Bomilcaris.*

8 *Agathocles totius Siciliae imperium occupat: in Africam reversus infeliciter pugnat; castra deserit: unde militum defectio, & filiorum Agathoclis interitus; & Agathoclis pax inita cum Carthaginiensibus.*

CAPUT I.

1 Agathocles Siciliae tyrannus, qui magnitudini prioris Dionysii successit, ad regni majestatem ex humili & sordido genere pervenit. 2 Quippe in Sicilia patre figulo natus, non honestiorem pueritiam, quam principia originis habuit: 3 siquidem for-

CAP. I. 1. *Agathocles*] Lege Diodorum lib. XIX. BONGARS. Itemque Polybium XII. 6. &c. & Suidam, cujus illa verba, τί δ' οὐκ ἐγὼ σὲ; τί δ' οὐκ ἐμὲ σύ; non est assecutus interpres. Nam hoc haud

forma & corporis pulchritudine egregius, diu vitam ſtupri patientia exhibuit. [4] Annos deinde pubertatis egreſſus, libidinem a viris ad feminas tranſtulit. [5] Poſt haec apud utrumque ſexum famoſus, vitam latrociniis mutavit. [6] Interjecto tempore, cum Syracuſas conceſſiſſet, adſcitusque in civitatem inter incolas eſſet, diu ſine fide fuit; [7] quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in verecundia quod inquinaret, habere videbatur: [8] in ſumma gregariam militiam ſortitus, non minus tunc ſeditioſa, quam antea turpi vita, in omne facinus promtiſſimus erat. [9] Nam & manu ſtrenuus, & in concionibus perſacundus habebatur. [10] Brevi itaque centurio, ac deinceps tribunus militum

haud dubie ſibi volunt, quod iſta Ciceronis, Caeſari mutuum cum Nicomede ſtuprum objectantis, apud Suet. Caeſ. 49. 7. *Novum eſt, & quid ille tibi, & quid illi tu dederis.* BERNEC.

2. *Quippe in Sicilia patre figulo natus*] Plutarchus in Apophtheg. cap. 26. BONGARS. Hinc elegans illud Auſonii doctiſſimi poëtae epigramma VIII. cujus lemma eſt, *Exhortatio ad modeſtiam*; his verbis:

Fama eſt fictilibus coenaſſe Agathoclea regem,
Atque abacum Samio ſaepe oneraſſe luto.
Fercula gemmatis cum poneret horrida vaſis;
Et miſceret opes pauperiemque ſimul.
Quaerenti cauſam, reſpondit, Rex ego qui ſum
Sicaniae, figulo ſum genitore ſatus.
Fortunam reverenter habe, quicumque repente
Dives ab exili progrediere loco.

MOD.

3. *Forma*] Τήν τε ὄψιν εὐπρεπὴς καὶ τὸ σῶμα εὔρωστος. Diodor. XIX. 2. BONGARS.

Exhibuit] Vide Notas ad IX. 2. 7. & XI. 10. 9. BERNEC. Supra XI. 10. 9. *Miſere vitam exhibere.* Et *exhibere* idem quod ſuſtentare, tolerare. Dicunt & *exhibere aliquem* pro alere, ſuſtentare. Vide Notas ad IX. 2. 7. VORST.

6. *Adſcitusque in civitatem*] Ita leg. pro vulg. *accitus.* Livius XXIII. 51. *Vetere patria relicta, in eam, in quam redierant, nondum adſciti. Adſcitus in civitatem* Graecis dicitur δημοποιητὸς; vel ut apud Lucian. Bis Accuſ. p. 314. εἰς τὸ μετοικικὸν συντελῶν. GRONOV. Quis illum accivit? Optime Juntae: *aſcitusque in civitatem*, hoc eſt, cum civium numero & albo adſcriptus eſſet. GRAEV. Vulgata lectio vix poteſt eſſe vera. Is enim *accitus* dicitur, qui evocatus eſt in civitatem. At paulo ante dicitur *conceſſiſſe* eo, quod ad ultro & ſponte ſua venientem pertinet. Sed nec ulla cauſa eſt, cur accitus credi poſſit, qui neque rem, neque famam bonam habeat. Quare pro *accitus* ſine dubio *aſcitus*, eſt ſcribendum. *Aſcitus*, vel *adſcitus*, eſt *aſſumtus*, & ſic alibi noſter uſus eſt hoc verbo. Haec ſcripſeram olim, cum video, lectionem hanc firmari per Juntinam probarique a Cl. Graevio. SCHEFF.

11. *Aestuos*]

litum factus est. [11] Primo bello adversus Aetnaeos magna experimenta sui Syracusanis dedit. [12] Sequenti Campanorum, tantam de se spem omnibus fecit, ut in locum demortui ducis Damasconis sufficeretur: [13] cujus uxorem adulterio cognitam post mortem viri in matrimonium recepit. [14] Nec contentus, quod ex inope repente dives factus esset, piraticam adversus patriam exercuit. [15] Saluti ei fuit, quod socii capti tortique de illo negaverunt. [16] Bis occupare imperium Syracusarum voluit: bis in exsilium actus est.

CAP. II. [1] A Murgantinis, apud quos exsulabat, odio Syracusanorum, primo praetor, mox dux creatur. [2] In eo bello & urbem Leontinorum capit, & patriam suam Syracusas obsidere coepit: [3] ad cujus auxilium Hamilcar, dux Poenorum, imploratus, depositis hostilibus odiis, praesidia militum mittit. [4] Ita uno eodemque tempore Syracusae & ab hoste, civili amore defensae; & a cive, hostili odio im-

11. *Aetnaeos*] MS. *Aethineos.* In vetusta editione, quam Lugdunensem ex insigni typographico suspicor, *Aennaeos.* Quid si *Enneos*, aut *Ennenses* legas? BERNEC. Nihil mutandum. Aetna est oppidum idem ac mons, cui impositum, unde nomen sortitum; ut patet ex Strabone, Plinio, Ptolemaeo, & aliis. Ea ante *Inessa* appellabatur. VOSS. Urbem Aetnam ab Hierone conditam cantat Pindarus circa tempora Darii Hystaspidae & Xerxis. Tamen restauratam tantum arbitror. Campani autem, de quibus mox Justinus, erant Siculi, non Itali. Vid. librum abmirabilem P. Cluverii de Sicilia. FABER. *Aetnaeos* scribendum non *Aetneos*, ut vulgo editur: *Aetna* non mons tantum, sed & oppidum Siciliae dicitur. VORST.

Sui Syracusanis] Haec usque ad *locum* absunt a bonis libris: quia tamen sine iis manca esset oratio, & in uno MS. reperiuntur, nihil mutare ausus sum: quamvis ea mihi valde suspecta sint. Belli in Agrigentinos & Crotoniatas meminit Diodorus: de Aetnaeis & Campanis nullum verbum, & *Damasco* illi est Δάμας. Plurimum autem in tota hac narratione ab auctore nostro discrepat Diodorus, ut quivis ex lib. XIX. & XX. videre potest. BONGARS.

12. *Sequenti Campanorum*] Valde vereor hunc locum corruptum esse. Suspicor legendum *Cataneorum*: nimis enim & terra & mari Campania a Syracusis distat. Multa hic de conventione inter Agathoclem & Hamilcarem cavillari liceret. GLAREAN.

Campanorum] Nam hos in Sicilia loca quaedam tenuisse Diodorus XVI. 68. indicat. BERNEC. Scribe *Campano*, nempe *bello*. GRONOV.

CAP. II. 4. *Ita uno eodemque tempore*] Ita fere supra VI. 5. 11. BERNEC.

8. *Ex-*

impugnatae ſunt. [5] Sed Agathocles, cum videret fortius defendi urbem quam oppugnari, precibus per internuntios Hamilcarem exorat, ut inter ſe & Syracuſanos pacis arbitria ſuſcipiat, peculiaria in ipſum officia ſui repromittens. [6] Qua ſpe impletus Hamilcar, ſocietatem cum eo metu potentiae ejus jungit: ut quantum virium Agathocli adverſus Syracuſanos dediſſet, tantum ipſe ad incrementa domeſticae potentiae reciperaret. [7] Igitur non pax tantum Agathocli conciliatur: verum etiam praetor Syracuſis conſtituitur. [8] Tunc Hamilcari, expoſitis igni-

8. *Expoſitis ignibus cereis* &c.] Nam in rebus ſacris, qualis illa jurisjurandi, cereos adhibitos conſtat. Sebiſius tamen *ignibus Cereris* legendum, certe vitii quid ſubeſſe putat. Sebiſii conjecturam ſtabilit Plutarchus in Dione c.70. ubi de Calippo in templo Cereris, ſumta ardenti taeda, jurante. Adde notam ad XXIV. 2. 8. BERNEC. Locus corruptiſſimus. Ego veſtigia lectionis vulgatae ſequutus, corrigo ac lego: *Tunc Hamilcari expoſitis conditionibus foederis pactisque, in obſequia Poenorum jurat.* Vel melius pro *pactisque* fuerit *pacisque*. Sic XXX. 3. *Deinde cum expoſitae conditiones pacis à Romanis eſſent.* Certe melius ſe habet ita emendatus hic locus. BOXHORN. Peyraredi conjectura eſt: *expoſitis ignibus ſacris, tactisque*, &c. Livius ita de Hannibale, lib. XX. *Fama etiam eſt, Annibalem annorum ferme novem pueriliter blandientem patri Amilcari, ut duceretur in Hiſpaniam, cum perfecto Africo bello, exercitum eo trajecturus, ſacrificaret, altaribus admotum, tactis ſacris jurejurando adactum ſe, cum primum poſſet, hoſtem fore populi Romani.* VOSS. Quam placet conjectura Sebiſii! Legit ille, *ignibus Cereris*; nihil ingenioſius. Nam & res in Sicilia geritur, ubi praecipua veneratione celebrabatur Ceres; & illa Dea dadouchos erat. Nil itaque melius potuit excogitari. FABER. Sebiſius legendum conjecit, *ignibus Cereris*. Quod probat Gronovius IV. 4. Obſervat. & *ignes Cereris* dicit eſſe altaria, in quibus foculus accenſus fuerit. Tactis altaribus quod jurare ſoliti fuerint, ex Livio, Nepote, & aliis ſcire licet. Sed & quod in templo & ad aram Cereris illud factum fuerit, conſtat. Juvenalis Sat. XIV.

vendet perjuria ſumma
Exigua Cereris tangens aramque pedemque.

Deque ipſo Agathocle, de quo noſter agit, Diodorus lib. XIX. ſic: Παραχθεὶς εἰς τὸ τῆς Δήμητρος ἱερὸν ὑπὸ τῶν πολιτῶν ὤμνυσε. *Adductus in Cereris templum a civibus juravit.* Sed & noſter infra XXIV. 2. 8. Ptolemaeum *ſumptis in manus altaribus adjuraſſe* ſcribit. Quid ſi dicamus nihil mutandum, & *ignes cereos* eſſe faces & taedas, quae expoſitae, tactaeque fuerint, cum juraretur? Sane Plutarchus in Dione de Calippo, in templo Cereris ſumpta ardenti taeda jurante ſcribit. VORST. Non poſſum *cereis* hic probare. Qui enim cohaereant, & quae ſit locutio, *ignes cerei*? magis placet *Cereris*, cum praeſertim conveniat hiſtoria. Neque tamen ſic videtur ſanus locus. Quomodo enim explicabimus, *tactis ignibus*? ignes utique non tangebantur. ignes vero alta-

ignibus Cereris tactisque, in obsequia Poenorum jurat. [9] Deinde acceptis ab eo quinque millibus Afrorum, potentissimos quosque ex principibus interficit: [10] atque ita veluti reipublicae statum formaturus, populum in theatrum ad concionem vocari jubet, contracto in gymnasium senatu, quasi quaedam prius ordinaturus. [11] Sic compositis rebus, immissis militibus populum obsidet, senatum trucidat: [12] cujus peracta caede, ex plebe quoque locupletissimos & promtissimos interficit.

CAP. III. [1] His ita gestis, militem legit, exercitumque conscribit: quo instructus, finitimas civitates nihil hostile metuentes ex improviso adgreditur. [2] Poe-

altaria explicare nescio, an non durum sit, praesertim in hoc genere loquendi. Legitur sic apud nostrum: *Tunc Hamilcari aris, positis ignibus Cereris, tactisque.* Illud *aris* excidit, quia praecesserat in voce *Hamilcari τὸ ari*, quod proinde ut superfluum maleque repetitum delebant, sola litera *s* servata & annexa subsequenti *positis*, est factum. Porro *aris positis ignibus Cereris* accipio de illis, quae erant positae non cum ignibus seu foculo accenso, sed ad ignes Cereris, sive propter ignes Cereris, ut nimirum iis Cereri fierent sacrificia. Quae explicatio planior, simplicior, locoque praesenti accommodatior videtur. SCHEFF. Sebisius corrigit, *Cereris ignibus*, quod probat & firmat Gronovius IV. Observ. 4. Probarunt hanc emendationem postea quoque viri doctissimi Vorstius & T. Faber. Sed Nicolaus Heinsius, vir & amicus summus, putat hic gravius librariorum crimen latere, foedeque interpolatum esse hunc locum, qui sic possit restitui, si scribamus: *Tunc Hamilcari aris rex positis insigni ceremonia tactisque in obsequia Poenorum jurat. Ignes* hic ferri non posse putat. *Aris* hic excidisse vidit & Schefferus. Mihi non videtur nimis longe a libris omnibus esse discedendum. Quod fiet, si legeris: *Tunc Hamilcari aris positis, & ignibus Cereris, tactisque in obsequia Poenorum jurat.* Sic arae & ignes junguntur a Virgilio in versu, quem laudat Berneccerus. GRAEV.

Tactisque] Virgil. Aeneid. XII. 202.

Tango aras mediosque ignes, &
numina testor.

BERNEC.

9. *Potentissimos*] MSS. Fuldenses (ut & Bongarsiani) *potissimos*, quod pro eodem est. Significat enim praecipuos & primae notae. Quintilian. lib. X. cap. 3. *Ut semel quod est potissimum dicam.* MOD.

10. *In theatrum ad concionem*] Nam Graecis & Graecientibus plerisque Theatrum fuisse pro curia, foro, comitio, patet etiam ex Cicerone pro L. Flacco cap. 7. Diodoro XVI. 85. Livio XXIV. 39. 1. Tacito Hist. II. 80. 6. Val. Max. II. 2. 5. Frontino III. 2. 6. Ausonio in prologo Ludi VII. Sapient. Plut. in Dione c. 53. BERNEC.

Contracto in gymnasio senatu] Scribe, *in gymnasium senatu.* FABER.

12. *Promtissimos*] Hoc est, maxime excellentes, & omnibus rebus instructos. Cic. IV. Verr. 17. *C. Cacurius promtissimus homo, & experiens & imprimis gratiosus.* Vid. Not. ad Tacit. IV. Ann. 17. GRONOV.

CAP.

[2] Poenorum quoque socios, permittente Hamilcare, foede vexat: propter quod querelas Carthaginem socii non tam de Agathocle, quam de Hamilcare detulerunt; [3] *hunc ut dominum & tyrannum, illum ut proditorem* arguentes: *a quo infestissimo hosti fortunae sociorum, interposita pactione, donatae sint:* [4] *sicut ab initio Syracusae in pignus societatis sint traditae, urbs semper Poenis infesta, & de imperio Siciliae Carthaginis aemula: nunc insuper civitates sociorum eidem titulo pacis addictas.* [5] *Denuntiare igitur se, haec brevi ad ipsos redundatura, ac propediem sensuros, quantum mali non Siciliae magis, quam ipsi Africae attulerint.* [6] His querelis senatus in Hamilcarem accenditur. Sed quoniam in imperio esset, tacita de eo suffragia tulerunt, & sententias, priusquam recitarentur, in urnam conjectas obsignari jusserunt, dum alter Hamilcar, Gisconis filius, a Sicilia reverteretur. [7] Sed haec callida commenta Poenorum, & sententias inauditas mors Hamilcaris praevenit: liberatusque est fati munere, quem sui per

CAP. III. 2. *Foede vexat*] Angli, *foedis injuriis*, quae manifesta glossa est. SCHEFF. Juntae: *foede injuriis vexat.* GRAEV.

4. *Syracusae in pignus societatis sint traditae*] Posset etiam legi absque praepositione, *Syracusae pignus societatis* &c. GRONOV.

5. *Quantum malum*] Scribe, *quantum mali.* IDEM.

6. *In imperio esset*] *Tum temporis consul*, ut infra XXXI. 2. 9. de Hannibale loquitur Auctor. Ita Cicero de Arusp. Respons. cap. 17. *Sacrificium Bonae Deae fit in ea domo, quae est in imperio*, hoc est, in domo Consulis, des regierenden Ammeisters. Plutarch. Caes. cap. 13. BERNEC.

Tacita de eo suffragia] Infra XXII. 7. 10. Capitolinus in Gordianis cap. 12. tradit, quale fuerit apud Romanos, *senatusconsultum tacitum*, & quare sic appellatum. Sed illud ab hoc nostro diversum est. IDEM.

A Sicilia] *In Siciliam* legit Freinshem. Diodorus lib. IX. cap. 106. IDEM.

7. *Sed haec callida commenta Poenorum & sententias inauditas*] Quidam *inauditas* per admirationem accipiunt, quales nemo antea audierit. Alii *inauditas*, id est, non dictas, ut dicere solemus indicta causa quempiam damnatum, & sic etiam *callida commenta*, quod praecedit, pro occultis damnationibus intelligendum. Verum sic etiam oportebat sequente mox versu legere, *per injuriam cives inauditum damnaverunt*, genere masculino, quod *inauditam* genere faeminino legitur. Illud etiam merito quis mirabitur, quod ad calcem hujus libri legitur, Agathoclem exercitus sui desertorem, filiorum proditorem, ac ex Africa profugum tantum potuisse, ut cum Poenorum duci-

 bus

per injuriam cives inauditum damnaverant. [8] Quae res Agathocli adversus Poenos occasionem movendi belli dedit. [9] Prima igitur illi cum Hamilcare, Gisconis filio, praelii congressio fuit: a quo victus, majore mole reparaturus bellum, Syracusas concessit. [10] Sed secundi certaminis eadem fortuna, quae & prioris, fuit.

CAP.

bus aequis conditionibus pacem fecerit. GLAREAN.

Haec callida commenta Poenorum & sententias, inaudita mors Hamilcaris praevenit.] Locus hic cum depravate legeretur, Glareano negotium fecit: ego MSS. lectionem expressi, in qua nihil est, quod lectorem morari possit. BONGARS. Cum Juntis scribe: *inauditas sententias. Inauditae sententiae* sunt suffragia tacita illa, quorum paulo ante meminit. GRAEV.

Haec callida commenta Poen. & sententias, inaudita mors Hamilcaris praevenit] Eum haud magnopere nasutum esse oportet, qui hujus loci vitium olfaciet, neque mirum quod ait Bongarsius, Glareanum circa haec verba multum negotii habuisse. Et id verum esse arbitror. Sed quod addit idem Bongarsius, id vero tale non est, ut verum esse possim credere; Ait enim: (Ego MSS. lectionem expressi, in qua nihil est quod lectorem morari possit.) Huic autem assentitur Berneccerus, qui sic edidit, (*inaudita mors.*) At hoc loco *inaudita mors* quid tandem erit? Verba modo, nihil aliud. Adde quod in uno MS. legitur, *audita*, quod ipse Bongarsius agnoscit in collectione, seu recensione Codd. MSS. & Impressorum. Cujus scripturae, quantumvis corrupta illa sit, si quis vestigia sequi voluerit, pro *audita* legere poterit *haud ita*, (quanquam alia mihi mens est) & ex judicii norma locum integrum ita concipere, *sed haec callida Poenorum commenta haud ita multo post mors Hamilcaris praevenit*, &c. Verum, ut modo dicebam, alia mihi mens est, nam ita existimo, isthaec verba, *sententias inauditas*, esse mera glossemata, eaque etiam corrupta & barbara, quae illi voci, *inauditum*, superposita fuerint ad illius expositionem, sic (*sententia inaudita.*) Quamobrem ita scriptum fuisse a Justino mihi plus etiam quam suspicio est. *Sed callida Poenorum commenta mors Hamilcaris praevenit; liberatusque est fati munere, quem sui per injuriam cives inauditum damnaverant.* Hoc addi posset, Justinum in periodo proxime superiori posuisse *tacita suffragia & sententias non recitatas.* Itaque bis idem diceret. Sed ut finem faciam, corrupta illa sunt quae supra examinavimus. FABER. Ita locum hunc reformavit Bongarsius & quidem ex MSS. ut ait. Mihi tamen magis placet antiquiorum typis expressorum lectio, quae & ipsa sine dubio e MSS hausta, *sententias inauditas mors Hamilc. praev.* Ut *sententiae inauditae* sint ipsa illa tacita suffragia, de quibus praedixerat; dictae ita quod nondum auditae & cognitae essent. VORST. MSS. alii habent *inauditas*, quod probant viri docti, & de *tacitis sententiis* exponunt. Et est MS. in quo legitur *audita*. Unde prope venio in hanc opinionem, quod Justinus scripserit, *& sententias inauditas audita mors Hamilcaris praevenit.* Locutio est plane elegans, ut quilibet intelligit. SCHEFF.

Liberatus est fati munere] *Fatum* pro morte naturali nec violenta, ut sup. 11. 2. 13. ad quem locum Notas vide. VORST.

9. *A quo victus*] Diodorus extremo libro XIX. apud quem de Syracusarum

Cap. IV. [1] Cum igitur victores Poeni Syracusas obsidione cinxissent, Agathoclesque se neque viribus parem, neque ad obsidionem ferendam instructum videret; super haec a sociis crudelitate ejus offensis desertus esset, statuit bellum in Africam transferre: [2] mira prorsus audacia, ut, quibus in solo urbis suae par non erat, eorum urbi bellum inferret: & qui sua tueri non poterat, impugnaret aliena; victusque victoribus insultaret. [3] Hujus consilii non minus admirabile silentium, quam commentum fuit. Populo hoc solum professus, *invenisse se victoriae viam: animos illi tantum in brevem obsidionis patientiam firmarent: vel si cui status praesentis fortunae displiceret, dare se ei discedendi liberam potestatem.* [4] Cum mille

cusarum obsidione nihil. Bongars.

Cap. IV. 1. *Cum igitur* &c.] *Multum interest*, ait Scipio apud Livium xxxviii. 44. 2. *alienos populêre fines, an tuos uri exscindique videas. Plus animi est inferenti periculum, quam propulsanti*, &c. Vide Amirati Differt. in Tacit. xviii. 2. Adde Notam xi. 6. 9. Bernec.

Agathoclesque cum se nec viribus &c.] In MSS. est, *Agathocles quod se*, longe melius, quam quod legitur in vulgatis, quia *cum* occurrit etiam in praecedentibus. Impressi quidam habent *Agathoclesque*, quod ex *Agathocles quod* mutatum videtur. Scheff. *Cum* hic repetitur inscite, & contra morem castae Latinitatis. Nonnulli MSS. *quod*, idque placet Scheffero. Sed rotunda est Juntinae scriptura: *Cum igitur victores Poeni Syracusas obsidione cinxissent, Agathoclesque se nec viribus parem.* Idque monui jam olim in editione mea prima. Graev.

Statuit bellum in Africam transferre:] Confer haec cum Diodoro xx. 3. & seqq Bongars. Val. Max. vii. 4. Idem consilii Antiocho Regi ab Annibale datum est, ut bellum in Italiam trajiceret. Livius xxxiv. 59. Ita Frontinus i. 3. 8. *Scipio, manente in Italia Hannibale, transmisso in Africam exercitu, necessitatem Carthaginiensibus imposuit revocandi Hannibalem: sicque a domesticis finibus in hostiles* (sic emendat Freinsh.) *transtulit bellum.* Bernec.

2. *Qui sua tueri non poterat*,] Codex MS. teste Bongarsio pro *tueri* habet *statuere*: quod non spernendum videtur. Notum *statuere* quoque idem esse quod sistere; dicique *statuere navem, equum, aquas.* Deinde ipsum *sisti* idem quoque est quod salvum esse: ut supra ad xi. 1. 6. ex observationibus Gronovii docuimus. Quid si igitur statuamus, Justinum *sua statuere* dixisse pro sua servare, ne scil. diffluant aut dilabantur; quodque vulgo legitur *sua tueri*, id alterius interpretamentum esse, quod ex margine in textum irrepserit. Vorst. Sunt, quibus placet *statuere* pro *tueri*. quod in MS. uno reperitur. Ego putem a vulgata haud recedendum, quia melior oppositio inter *impugnare* & *tueri*, quam inter *impugnare* & *statuere*. Scheff. Adde, *statuere sua*, esse loquendi genus insolens, & a nullo usurpatum. Graev.

3. *Status praesentis fortunae*] Forte, *status praesentis fortuna.* Gronov.

mille sexcenti discessissent, ceteros ad obsidionis necessitatem frumento & stipendio instruit: quinquaginta tantum secum talenta ad praesentem usum aufert, cetera ex hoste melius, quam ex sociis paraturus. [5] Omnes deinde servos militaris aetatis, libertate donatos, sacramento adegit, eosque & majorem partem ferme militum navibus imponit; ratus exaequata utriusque ordinis conditione, mutuam inter eos virtutis aemulationem futuram: ceteros omnes ad tutelam patriae reliquit.

CAP. V. [1] Septimo igitur imperii anno, comitibus duobus adultis filiis, Archagatho & Heraclida, nullo militum sciente quo veheretur, cursum in Africam dirigit. [2] Cum omnes aut in Italiam praedatum se, aut in Sardiniam ituros crederent, tum primum, exposito in Africae litore exercitu, consilium suum omnibus aperit. [3] Quo in loco Syracusae positae sint, ostendit: *quibus aliud nullum auxilium super-*

4. *Ad obsidionis necessitatem*] Praeferendum videbatur quod habent impressi veteres, & MS. unus. Bongarsius edidit, *obsidionis necessitate*. BERNEC.

5. *Servos militaris aetatis*,] Ita supra III. 5. 6. Livius XXII. 57. 11. Florus II. 6. 50. IDEM.

Eosque & majorem partem] MSS. plures habent, *eos ex majore parte*, quam lectionem puto esse veram. Certe secundum lectionem receptam servos omnes secum sumserit, necesse est. At hoc vix vero consentaneum. Quae enim possit dari ratio, quae huc eum impulerit? Non ergo hoc fecit, verum dedit operam, ut & domi & foris exercitus constaret partim ex liberis, partim ex servis libertate donatis, ut utrobique aemulatione ad virtutem accenderetur. Majorem tamen partem servorum secum abduxit. SCHEFF.

Ceteros omnes ad tutelam] Cum fratre Antandro. Ne quid autem se absente Syracusani moverent, *διεζεύγνυε τὰς συγγενείας ἀπ' ἀλλήλων, καὶ μάλιστα ἀδελφοὺς ἀπ' ἀδελφῶν, καὶ πατέρας ἀπὸ παίδων*, ut qui domi manebant, de amicis & propinquis, qui cum Agathocle erant, soliciti, quiescerent. Diodor. XX. 4. BONGARS.

CAP. V. 1. *Septimo igitur*] Restituendus est numerus in Diodoro initio libri XIX. Cum enim XX. 21. dicat, a Troja capta ad Agathoclis in Africam expeditionem esse annos *τρισὶ πλείω τῶν ὀκτακοσίων ὀγδοήκοντα*, id est, DCCCLXXXIII. & in Africam profectus sit VII. anno imperii sui: ut & ex ipso Diodoro constat: a capta Troja ad ejus tyrannidem erunt anni DCCCLXXVI. Male igitur in Diodoro legitur *ὀκτακόσια ἑξήκοντα ἕξ*, id est, DCCCLXVI. cum sit legendum *ἑπτάκοντα ἕξ*. Nisi superior numerus emendandus videatur, ut legamus *ἑπτακοσίων* pro *ὀκτακοσίων*. Et hoc verius. BONGARS.

Quo veheretur,] Ita Juntae & postea:

superesset, quam ut hostibus faciant, quae ipsi patiantur. [4] *Quippe aliter domi, aliter foris bella tractari. Domi ea sola auxilia esse, quae patriae vires subministrent: foris hostem etiam suis viribus vinci, deficientibus sociis, & odio diuturni imperii extera auxilia circumspicientibus.* [5] *Huc accedere, quod urbes castellaque Africae non muris cinctae, non in montibus positae sint, sed in planis campis sine ullis munimentis jaceant: quas omnes metu excidii facile ad belli societatem perlici posse.* [6] *Majus igitur Carthaginiensibus ab ipsa Africa, quam ex Sicilia exarsurum bellum, coitutaque auxilia omnium adversus unam urbem, nomine quam opibus ampliorem, & quas non attulerit vires, inde sumturum.* [7] *Nec in repentino Poenorum metu modicum momentum victoriae fore, qui tanta audacia hostium perculsi, trepidaturi sint.* [8] *Accessura & villarum incendia, castellorum urbiumque contumacium direptionem, tum ipsius Carthaginis obsidionem.* [9] *Quibus omnibus non sibi tantum in alios, sed & aliis in se sentient*

ea: *victique victores insecuti sint.* MS. *utroque.* Hinc bene Juntae: *ultroque victores ins. sint.* GRAEV.

3. *Superesset*] Forte, *superesse.* GRONOV.

4. *Deficientibus sociis*] Tacitus Hist. II. 97. *Prosperis tuis rebus certaturi ad obsequium, adversam fortunam ex aequo detractant.* Thucydides de Atheniensium sociis I. 20. 20. & I. 24. 35. & V. 3. 4. itemque de Lacedaemoniorum IV. 11. 10. BERNEC.

Odio diuturni imperii] Βαρυνομένους τοῖς προστάγμασιν ἐκ πολλῶν χρόνων, ἐλπίσαντες καιρὸν τῆς ἀποστάσεως. Diodorus X. 3. BONGARS. *Spes cuique, novandi res suas, omni praesenti statu blandior est:* Livius XXXV. 17. 8. *Multi odio praesentium, & cupidine mutationis, suis quoque periculis laetantur.* Tacit. Annal. III. 44. BERNEC.

5. *Non muris cincta*] In MSS. legitur *cincta*, item *posita*, quod videtur melius. Sed ita mox pro *quas* scribendum fuerit *quae*, nec forte aliter fuit in vetustioribus, cum in iis diphthongi litteris separatis interdum scribantur, quae scriptio facile illud *quas*, accedente correctoris industria, potuit generare. SCHEFF.

Urbes in planis campis jaceant] Ita loquuntur optimi quique. Virgilius VII. Aeneid. *Quae Saturae jacet atra palus.* Nepos Eum. *Asiae pars quae inter Taurum jacet.* Brutus in Ep. ad Cic. *Jacet locus inter Apenninum & Alpes.* Vide & lib. de Latinit. F. Susp. p. 151. VORST.

7. *In repentino Poenorum metu.*] *Subita conterrent hostes, usitata vilescunt.* Vegetius III. 16. Hujusmodi exempla collegit Piccartus Observat. Hist. VI, 9. BERNEC.

9. *Sentient*] Lege, *sensuros.* Tota enim haec oratio per infinitivos procedit. Cap. 3. *propediem sensuros quam-*

tient patere bella. [10] *His non solum Poenos vinci, sed & Siciliam liberari posse: nec enim moraturos in ejus obsidione hostes, cum sua urgueantur.* [11] *Nusquam igitur alibi facilius bellum, sed nec praedam uberiorem inveniri posse: nam capta Carthagine, omnem Africam Siciliamque praemium victorum fore.* [12] *Gloriam certe tam honestae militiae tantam in omne aevum futuram, ut terminari nullo tempore oblivione possit: ut dicatur eos solos mortalium esse, qui bella, quae domi ferre non poterant, ad hostes transtulerint, victique victores insecuti sint, & obsessores urbis suae obsederint.* [13] *Omnibus igitur forti ac laeto animo bellum ineundum, quo nullum aliud possit aut praemium victoribus uberius, aut victis monumentum illustrius dare.*

CAP. VI. [1] His quidem adhortationibus animi militum erigebantur: sed terrebat eos portenti religio, quod navigantibus sol defecerat. [2] Cujus rei rationem non minore cura rex, quam belli reddebat, adfirmans, *si prius quam proficiscerentur, factum esset,*

quantum &c. Et Liv. XXXV. 33. *Nec ullos prius cladem ejus belli sensuros.* GRONOV.

11. *Capta Carthagine*] Hoc argumento Severus apud Herodianum lib. II. milites hortatus, *Occupemus*, inquit, *quam primum Romam, Larem ipsum Imperii, reliqua dein facile expedituri.* Adde Livium XXI. 5. 3. & XXXIV. 26. 3. Tacitum Agric. 17. 2. Florum II. 9. 3. BERNEC.

12. *Ut terminari nullo tempore oblivione possit:*] Lege, & ita ex imitatione Ciceronis scripsit Justinus, *nulla temporis oblivione.* FABER. *Terminari oblivione* est oblivione deleri, oblivione perire. VORST.

Ut dicatur] Leg. *& dicatur*; nam *ut* jam antea positum. FABER. Mallem, *& dicatur.* SCHEFF. Juntina retinet *ut*, sed aliter interpungit, & rectius posita τελεία στιγμῇ post τὸ *possit.* GRAEV.

Victique victores insecuti sint] MSS. *Ultroque victores.* Livius XXV. 26. *ut ultro undique oppugnarentur Romani.* GRONOV. Magis placet quod antiquiores typis expressi habent, *ultroque victores insecuti sint.* Atque ita in codd. quoque MSS. esse testatur Bongarsius. VORST. In MSS. plerisque legitur, *ultroque*: id quod probant viri docti. Putem, utrumque posuisse Justinum, ac scripsisse: *ultroque victi victores insecuti sunt.* Oratio sane ita longe elegantior propter oppositionem; & vicinitas litterarum facile potuit efficere, ut alterutrum omitteretur. SCHEFF.

CAP. VI. 1. *His quidem* &c.] Hoc ipso exemplo & similibus aliis, ostendunt Frontinus I. 12. & Piccartus Observ. X. 3. boni ducis esse, metum militum ex adversis ominibus conceptum, prudenter eludere, & in contrarium vertere. Huic nostro geminum quid est in Curtio IV. 10. BERNEC.

2. *Cr-*

set, crediturum adversum profecturos prodigium esse; nunc quia egressis acciderit, illis, ad quos eatur, portendere. 3 *Porro defectus naturalium siderum semper praesentem rerum statum mutare: certumque esse florentibus Carthaginiensium opibus, & laboribus adversisque rebus suis commutationem significari.* 4 Sic consolatis militibus, universas naves, consentiente exercitu, incendi jubet,

2. *Crediturum adversum profecturos prodigium esse*] Scribe, *Crediturum adversum provecturi prodigium*; ut *adversum* hoc loco sit nomen, non praepositio. GRONOV. Nullum hic in libris praesidium. Vix tamen dubito legendum esse, *adversum profecturis*. Nam *prodigium adversum profecturos* sapit pessimorum temporum consuetudinem & illorum hominum, qui meliores scriptores aut non viderant, aut non legerant attente. Hinc & in sequentibus dicis, *nunc quia egressis acciderit, illis ad quos eatur portendere*, scilicet *adversa*. hoc enim ἀπὸ κοινοῦ repetendum. Nam *portendere* sine adjecto nomine, quid significet, non potest intelligi, cum tam laeta quam infausta & tristia *portendi* dicantur. Porro in Juntina paullo ante pro *portenti religio* non bene legitur *portenti visio*. *Religio* est hic superstitio, ut in lib. XVIII. 6. *Cruenta sacrorum religio*. Unde *religiosus* pro superstitiosus in illo vetere versu:

Religentem esse oportet, religiosum nefas.

hoc est superstitiosum. Sic vicissim *superstitio* in bonam partem pro religione lib. XXXIX. cap. 4. *His tot necessitudinibus sanguinis adjicit superstitionem templi, quo abdita profugerit.* pro quo in eodem libro cap. 1. *religionem templi dixit. Cum Tyrum religione templi se defensurus petisset.* lib. XLI. cap. 3. de Parthis: *In superstitionibus ac cura Deorum praecipua omnibus veneratio.* hoc est, in iis quae religiose colunt, ac pro Diis habent & venerantur, praecipue sunt fluvii. Sed alia quoque hujus notionis exempla sunt in promtu. GRAEV.

3. *Naturalium siderum*] Solis & Lunae, ita forte dictorum, quod rerum naturam maxime fovere credantur. BERNEC. *Naturalia sidera* quae sint, nemo, credo, explicabit; neque enim alia astra sunt, quae non naturalia vocare possis. Lego, *defectus naturales*, id est, qui caussis naturalibus nituntur. FABER. Hoc *naturalium* mihi valde suspectum, quasi sint & sidera non naturalia. Num scripsit noster *naturae luminum*, aliusque id exposuit per *siderum*, & potest illud *luminum* contracte scriptum fuisse *luum*, post adjunctum esse voci *naturae*. Certe si est retinendum *naturalium*, putem ita dict ain opposito ad cometas, & id genus, ipsos quoque soles lunasque apparentes, quales hactenus intelligi possunt non naturales, non quod foveant naturam. SCHEFF.

Certumque esse] Lege, *certum itaque esse*. Nam argumentatio est. FABER.

Adversisque rebus suis] Juntae una voce auctiores: *laboribus adversisque rebus suis*. *Laboribus* est malis, aerumnis. Cic. I. ad Fam. Ep. 9. *Cujus erga me singularem benevolentiam vel in labore meo, vel in honore perspexi.* Idem III. 10. *Multaque mibi veniebant in mentem, quamobrem istum laborem tibi etiam honori putarem fore.* Terent. Andr. Act. V. Sc. 2. *Nonne te miseret mei tantum laborem capere ob talem filium?* Vide ibi Donatum. Virg. IV. Aen. *Iliaci labores* sunt calamitates Trojanorum. Horat III. Carm. 14. *defunctus laboribus*. GRAEV

4. *Naves incendi jubet*] Idem eodem consilio fecere Corcyraei apud Thu-

jubet, ut omnes scirent, auxilio fugae ademto, aut vincendum, aut moriendum esse. [5] Deinde cum omnia, quacumque ingrederentur, prosternerent, villas castellaque incenderent, obvius eis fuit cum triginta millibus Poenorum Hanno: [6] sed praelio commisso, duo de Siculis, tria millia de Poenis cum ipso duce cecidere. [7] Hac victoria & Siculorum animi eriguntur, & Poenorum franguntur. [8] Agathocles, victis hostibus, urbes castellaque expugnat, praedas ingentes agit, hostium multa millia trucidat. [9] Castra deinde in quinto lapide a Carthagine statuit, ut damna carissimarum rerum, vastitatem-

Thucydidem III. 13. 22. Nec dissimilia Livius IX. 23. item XXI. 43. & 44. item XLIV. 10. 8. Britanni *obseptis effugiis, multa & clara facinora edidere.* Tacit. XII. 31. Nimirum

Una salus victis, nullam sperare salutem.

Virgil. Aen. II. 354. Adde sup. I. 6. 10. & XX. 3. 4. BERNEC.

5. *Prosternerent*] Scribendum videtur, *protererent.* Infra XXIV. 4. *Alii Macedoniam, omnia ferro proterentes petivere.* GRAEV.

Hanno] Et Βοῤμίλκας. Diodor. XX. 10. qui auctori nostro dicitur *Bomilcar*, aut *Vomilcar.* Habuerunt autem in exercitu XL millia peditum, equites mille. Diodor. ibid. Orosius MS. pro XXX millia habet *viginti*, & ita unus e nostris. Nec magis in caesorum numero conveniunt. Orosius, qui cetera hinc transcripsisse videtur, duo millia Poenorum, Siculos duos: Diodorus XX. 13. illorum mille, horum ducentos cecidisse scribit. BONGARS.

8. *Praedas ingentes agit*] Plautus Aulul. IV. 2. 3. *Edepol nae illic pulchram praedam agat.* Livius I. 22. *Forte evenit, ut agrestes Romani ex Albano agro, Albani ex Romano praedas invicem agerent.* & XXIII. 36. *exercitus tyronum spolians victos praedasque agens.* GRONOV.

9. *Castra quinto lapide a Carthagine statuit*] Assentior Gronovio, qui ex MSS. probat *in quinto lapide.* Vid. I. de Pecun. Vet. 3. Adstipulantur Juntae. GRAEV. Antiquiores typis expressi, Becharii, & teste Graevio Juntarum, *in quinto lapide:* quomodo rursus & in MSS. esse Bongarsius testatur. Mirum igitur quod idem praepositionem expunxit: id quod nec Gronovio placere ex libro hujus de Pec. Vetere videre est. Si maxime vocula *in* non adsit, est tamen eadem subaudienda. Est autem *in quinto lapide* pro ad quintum lapidem. VORST. Probant docti viri, quod in MSS. reperitur *deinde in quinto lapide.* Mihi adhuc melius videtur, si ex MS. alio legamus, *dein in quintum lapidem a Carthagine*, ut *in quintum* positum sit pro *ad quintum*, sicut saepe *in* pro *ad* occurrit. SCHEFF.

Ut damna carissimarum rerum] Eodem respiciens Antonius apud Tacitum Hist. III. 30. *rapi ignes, inferrique amoenissimis extra urbem aedificiis jubet; si damno rerum suarum Cremonenses ad mutandam fidem traherentur.* Quod ipsum tamen comminandum potius quam faciendum, nec ad desperationem hostes adigendos, praecipit cum Onosandro Strateg. c. 6. Thucydides I. 13. 7. & II. 6. 5. BERNEC.

11. *Omnes*

temque agrorum, & incendia villarum, de muris ipsius urbis specularentur. [10] Interea ingens tota Africa deleti Poenorum exercitus fama, occupatarumque urbium, divulgatur. [11] Stupor itaque omnes & admiratio incessit, unde tanto imperio tam subitum bellum, praesertim ab hoste jam victo: admiratio deinde paullatim in contemtum Poenorum vertitur. [12] Nec multo post non Afri tantum, verum etiam urbes tributariae nobilissimae novitatem secutae, ad Agathoclen defecere; frumentoque & stipendio victorem instruxere.

CAP. VII. [1] His Poenorum malis etiam deletus in Sicilia cum imperatore exercitus, velut quidam aerumnarum cumulus accessit. [2] Nam post profectionem a Sicilia Agathoclis, in obsidione Syracusarum Poeni segniores redditi, ab Antandro, fratre regis Agathoclis, occidione caesi nuntiabantur. [3] Itaque cum domi forisque eadem fortuna Carthaginiensium esset, jam non tributariae tantum ab his urbes, verum etiam socii reges deficiebant, amicitiarum jura non

11. *Omnes admiratio incessit*] Livius I. 56. *Incessit omnes cupido.* & VII. 39. *Haud dubius timor incessit animos.* Tacitus I. Ann. 16. *Pannonicas legiones seditio incessit.* GRONOV.

12. *Verum etiam urbes nobilissimae*] Juntae: *Verum etiam tributariae urbes nobilissimae.* Veram puto hanc lectionem esse sequens caput ostendit: *Cum domi forisque eadem fortuna Carthaginiensium esset, jam non tributariae tantum ab his urbes, verum etiam socii reges deficiebant.* GRAEV. Editio Juntina teste Graevio una voce amplius, *urbes tributariae nobilissimae.* Infra XXII. 7. 3. *Non tributariae tantum ab his* (Carthaginiensibus) *urbes, verum etiam socii reges deficiebant.* VORST. In quibusdam una voce auctius legitur, *urbes tributariae nobilissimae*, quod probant viri docti, quia mox fit mentio urbium tributariarum in sequenti capite. Nec improbo. Sed si hae fuerint *tributariae*, quid ita hic vocantur *nobilissimae*, aut quid omnino ad rem facit illud *nobilissimae?* Fallor multum, aut scriptura vera Justini est *urbes nobilissimae.* Sensus elegantissimus; quia fuerunt tributariae, ideo valde mobiles & cupidae novitatis, si forte mutare conditionem suam possent. SCHEFF. *Urbes nobilissimae* sunt celeberrimae & florentissimae inter tributarias. *Nobilis* enim Latinis proprie est celebris. Phaedrus: *Nec artis ulla medicum se prudentia, Verum stupore vulgi factum nobilem.* GRAEV.

CAP. VII. 2. *Antandro*] Ita quoque Diodorus. Mendose Orosius IV. 6. *Androne.* BERNEC.

3. *Domi forisque* &c.] Curtius IV. 1. 54. *Eadem ubique fortuna partium.* Florus IV. 2. 43. *Omnia felicitatem Caesaris sequebantur.* IDEM.

non fide, sed successu ponderantes. [4] Erat inter ceteros rex Cyrenarum Ophellas, qui spe improba regnum totius Africae amplexus, societatem cum Agathocle per legatos junxerat; pactusque cum eo fuerat, ut Siciliae illi, sibi Africae imperium, victis Carthaginiensibus, cederet. [5] Itaque cum ad belli societatem cum ingenti exercitu ipse venisset, Agathocles blando adloquio & humili adulatione, cum saepius simul coenassent, adoptatusque filius ejus ab Ophella esset, incautum interficit; [6] occupatoque exercitu ejus, iterato Carthaginienses omnibus viribus bellum cientes, magno utriusque exercitus sanguine, gravi praelio superat. [7] Hoc certaminis discrimine tanta desperatio illata Poenis est, ut, nisi in exercitu Agathoclis orta seditio fuisset, transiturus ad eum Bomilcar, rex Poenorum, cum exercitu fuerit. [8] Ob quam noxam in medio foro a Poenis patibulo suffixus est: ut idem locus monumen-

Non fide, sed successu] *Adversis enim rebus rarior fides est*, ait Vegetius III. 9. m. *Quo se fortuna, eodem etiam favor hominum inclinat.* Noster V. I. 11. BERNEC.

4. *Aphellas*] Diodoro XX. 41. Ὀφέλλας dicitur: is περιεβάλετο, inquit, ταῖς ἐλπίσι μείζονα δυναστείαν *animo principatum complexus fuerat.* BONGARS. Paulus tamen Leopardus Emendation. XVII. 10. *Ophelias* legendum contendit, firmante Plutarcho in Demetr. cap. 16. & Pausania in Corinthiacis. *Ophellam* vocat & Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴ ΟΛ. ΡΙΔ. & Phot. 218. f. BERNEC. Non dubitandum de lectione Bongarsii, *Ophellas*. Nam, praeter Diodorum, ita quoque habent Theophrastus de Plantis lib. IV. cap. 4. & Polyaenus, atque alii. VOSS. Juntae: *Opheltas*. Unde liquet recte Leopardum ex Plutarcho & Pausania emendasse *Opheltas*. GRAEV. Alii, *Aphellas*; alii, *Opheltas*, quod ego cum Leopardo viro doctissimo verum puto. Est autem nomen Laconicum. Cyrenaei vero origine Lacones erant. Tamen in minori Epitoma legitur, *Ophellas*. FABER. Antiquiores typis expressi *Ophellam* vel *Opheltam* vocant: quomodo veteres quoque auctores Graecos, Diodorum, Plutarchum & Pausaniam vocare viri docti monuerunt. In vetere item Prologo hujus libri est *Opellam*. VORST.

7. *Bomilcar, rex Poenorum*] Carthaginiensium duces, etiam *reges* dicuntur. Hannonis Periplus inscribitur, Ἄννωνος Καρχηδονίων βασιλέως. & Imilco, de quo supra XIX. 2. & 3. *rex Carthaginiensium* ab Orosio IV. 6 dicitur. Ideo, opinor, quia plerumque perpetuam auctoritatem obtinebant. Procopius I. de Bello Goth. barbaros ait duces suos, reges vocare. Vide quae notavi ad XXXI. 2. 9. BONGARS.

8. *Ut idem locus &c*] Ita Manlius Capitolii servator, affectati regni condemnatus, *de saxo Tarpejo dejicitur; locusque idem in uno homine & eximiae*

mentum suppliciorum ejus esset, qui ante fuerat ornamentum honorum. [9] Sed Bomilcar magno animo crudelitatem civium tulit; adeo ut de summa cruce, veluti de tribunali, in Poenorum scelera concionaretur; [10] objectans illis, nunc *Hannonem falsa adfectati regni invidia circumventum*; nunc *Gisconis innocentis exsilium*: nunc *in Hamilcarem patruum suum tacita suffragia, quod Agathoclen socium illis facere, quam hostem maluerit.* [11] Haec cum in maxima populi concione vociferatus esset, exspiravit.

Cap. VIII. [1] Interea Agathocles profligatis in Africa rebus, tradito Archagatho filio exercitu, in Siciliam recurrit; nihil actum in Africa existimans, si amplius Syracusae obsiderentur. [2] Nam post occisum Hamilcarem, Gisconis filium, novus eo a Poenis

miae gloriae monimentum, & poenae ultimae fuit. Livius vi. 20. 26. Bernec.

10. *Tacita suffragia*] De quibus xxii. 3. 6. Idem.

Cap. VIII. 1. *Profligatis in Africa rebus*] *Profligatae res* pro afflictis & perditis. Cicero iii. de Orat. *Cum Philippus suis consiliis remp. profligasset.* Atque inde est quod hominem perditum & *profligatum* dicunt. Vorst. Hoc *rebus*, quicquid explicent, suspectum mihi manet. Quomodo enim tandem necesse est, ut de adversariorum rebus magis, quam propriis Agathoclis accipiatur. Res quidem exigit, at verba contrarium potius requirunt. Sic enim *rebus integris*, *rebus perditis*, intelligimus de nostris, nisi quid addatur. Itaque omnino credo, Justinum scripsisse, *profligatis in Africa regibus*, ac intellexisse Bomilcarem Carthaginiensium, & Aphellam Cyrenarum reges. Scheff. Haec non ceperunt viri docti. Non enim est *rebus profligatis*, ut Vorstius exponit rebus perditis, & afflictis; sed plane contrarium, rebus felicissime gestis in Africa, cum res felicissime cessissent in Africa, cum multum profecisset in bello, quod agebat in Africa, ut fere pro confecto haberetur. *Profligare* enim est multum proficere in aliqua re, ita ut paene ad exitum deducatur. Noster xx. 4. *In juventute quantum profligatum sit, victi foeminarum contumaces animi manifestant.* hoc est, quantum in erudienda juventute profecerit Pythagoras. Cic. v. Tusc. Quaest. *Profligata jam haec & pene ad exitum adducta est quaestio.* hoc est, de hac quaestione tantum jam egimus, ut pauca de illa supersint dicenda. Seneca de Brevitate Vitae i. c. i. *Intellecturi in ipso itinere, si modo rectum erit, quantum quotidie profligetur, quantoque propius ab eo simus, ad quod nos cupiditas naturalis impellit.* Frontinus Strateg. ii. ex 20. *Quo genere cum profligari nihil videret.* Ancyranum monumentum: *Forum Julium, & basilicam, quae fuit inter aedem Castoris & aedem Saturni, coepta profligataque opera a patre meo perfeci.* Vide Lipsium ad ii. Histor. Taciti, contra Gellium disputantem de hac istius vocis significatione. Graev.

6. *Dum*

Poenis miſſus exercitus fuerat. [3] Statim igitur primo adventu ejus omnes Siciliae urbes, auditis rebus, quas in Africa geſſerat, certatim ſe ei tradunt: atque ita pulſis e Sicilia Poenis, totius inſulae imperium occupavit. [4] In Africam deinde reverſus, ſeditione militum excipitur. Nam ſtipendiorum ſolutio in adventum patris dilata a filio fuerat. [5] Igitur ad concionem vocatos blandis verbis permulſit: *ſtipendia illis non a ſe flagitanda eſſe, ſed ab hoſte quaerenda: communem victoriam, communem praedam futuram.* [6] *Paullum modo adniterentur, dum belli reliquiae peraguntur; cum ſciant, Carthaginem captam ſpes omnium expleturam.* [7] Sedato militari tumultu, interjectis diebus, ad caſtra hoſtium exercitum ducit: ibi inconſultius praelium committendo, majorem partem exercitus perdidit. [8] Cum itaque in caſtra fugiſſet, verſamque in ſe invidiam temere commiſſi belli videret, priſtinamque offenſam non depenſi ſtipendii metueret; concubia nocte ſolus a caſtris cum Archagatho filio profugit. [9] Quod ubi milites cognovere, haud ſecus quam ſi ab hoſte capti eſſent, trepidavere, *bis ſe a rege ſuo in mediis hoſtibus relictos eſſe* proclamantes; *ſalutemque ſuam deſertam ab eo eſſe, quorum ne ſepultura quidem relinquenda fuerit.* [10] Cum perſequi regem vellent, a Numidis excepti, in caſtra revertuntur;

6. *Dum belli reliquiae peraguntur*] Nimis mihi inſolens haec locutio videtur. Mallem, *belli reliqua peragantur*. SCHEFF.

8. *Verſamque in ſe invidiam*] Hoc eſt, malam exiſtimationem, & quaſi infamiam, (Unglimpff/ Nachred.) Hac notione Tacitus Annal. IV. 70. ait, Tiberium, quod ipſis Januarii Calendis ſupplicia mandaſſet, *magnam invidiam adiiſſe*. Livius XXIV. 25. 2. *Tutores regis ſub aliena invidia regnant*. Florus III. 6. 2. *Cilices ſub exteri regis invidia praedantur*. Ita Noſter ſup. XII. 6. 12. XXI. 5. 10. & II. 8. 9. BERNEC.

Cum Archagatho] Diodorus XX. 70. deſeruiſſe filios ſcribit, qui a militibus, fuga cognita, interfecti ſint. Quam crudeliter autem in Sicilia verſatus ſit poſt reditum Agathocles, lege apud Diodorum XX. 72. 73. BONGARS. A Graecis varie appellatur, Ἀρχάγαθος, Ἀγάθαρχος. VOSS.

10. *A Numidis excepti*] Hoc eſt, inſidias Numidarum paſſi. Cic. VII. ad Att. Ep. 22. *De Pompejo ſuo nihil, eumque niſi in navim ſe contulerit, exceptum iri puto*. Auctor Bell. Alexand. 10. *Nonnulli ab equitibus hoſtium ſunt excepti*, & Sueton. Tib. 3.

Quaſi

tuntur; comprehenso tamen reductoque Archagatho, qui a patre noctis errore discesserat. 11 Agathocles autem navibus, quibus reversus a Sicilia fuerat, cum custodibus earumdem Syracusas defertur. 12 Exemplum flagitii singulare, rex exercitus sui desertor, filiorumque pater proditor. 13 Interim in Africa post fugam regis, milites pactione cum hostibus facta, interfectis Agathoclis liberis, Carthaginiensibus se tradidere. 14 Archagathus cum occideretur ab Arcesilao, amico antea patris, rogavit eum, *quidnam liberis ejus facturum Agathoclen putet, per quem ipse liberis careat?* Tunc respondit, *satis habere se, quod superstites eos esse Agathoclis liberis sciat.* 15 Post haec Poeni ad persequendum belli reliquias duces in Siciliam miserunt, cum quibus Agathocles pacem aequis conditionibus fecit.

Quasi exceptos supprimerent non solum viatores, &c. Virgil. Ecl. III. 17.

> *Non ego te vidi Damonis, pessime, caprum*
> *Excipere insidiis?*

GRONOV.

11. *Quibus reversus a Sicilia fuerat*] Melius Juntae, *quibus regressus a Sicilia fuerat.* Latini enim dicerent, *quibus reverterat.* GRAEV.

12. *Proditor.*] Vide supr. Notam ad XIX. 3. 10. BERNEC. Praecedit *rex exercitus sui desertor.* Et *proditor* idem fere est quod desertor. *Prodere* quoque idem quod deserere & periculo exponere. Vide Notas ad XIX. 3. 11. VORST.

14. *Ab Archesilao.*] Scrib. *Arcesilao.* FABER. Optime. Sic & Juntina. GRAEV.

Amico antea patris] Impressi quidam, *amico Antipatri*, unde liquet, veterem scripturam fuisse *amico ante patri*, quod nescio, an non lectioni vulgatae debeat praeferri. SCHEFF. *Antea* legitur in omnibus melioribus editionibus, non *autem.* GRAEV.

Satis habere &c.] Hoc modo apud Barclaium, novitii commatis, genii veteris auctorem, Argenid. lib. II. Eristhenes damnandus: *Satis est gaudii, quod post Poliarchum Siciliae hostem vixi.* BERNEC.

LIBER

LIBER XXIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Agathoclis in Italiam expeditio adversus Bruttios: quorum origo & potentia paucis perstringitur.*

2 *Agathocles vi morbi expugnatus, revertitur in Siciliam: ubi turbae domesticae, quae uxorem & liberos Agathoclis in Aegyptum pellunt. Agathoclis obitus.*

3 *Pyrrhi Epirotae bella & res gestae cum in Sicilia, tum in Italia.*

4 *Hieronis, Siciliae principis laudatissimi, dignitas & virtus.*

CAPUT I.

1 Agathocles, rex Siciliae, pacificatus cum Carthaginiensibus, partem civitatium a se fiducia virium diffidentium armis subegit. 2 Dein quasi angustis insulae terminis clauderetur, cujus imperii partem primis incrementis ne speraverat quidem, in Italiam transcendit; exemplum Dionysii secutus, qui multas civitates Italiae subegerat. 3 Primi igitur hostes illi Bruttii fuere, qui & fortissimi tum, & opulentissimi videbantur, simul & ad injurias vicinorum promti. 4 Nam multas civitates Graeci nominis Italia expulerant: 5 auctores quoque suos Lucanos bello vicerant, & pacem cum his aequis legibus fecerant. 6 Tan-

CAP. I. 1. *Partem civitatium a se diffidentem*] Veteres editiones, ut & Juntina: *diffidentium*. GRAEV. Rectius videtur, quod teste Graevio in editione Juntina est, quodque & Sichardus secutus est *diffidentium*. VORST.

2. *Cujus imperii partem* &c.] Cupiditates mortalium, ubi semel exorbitare coeperunt, οὐδαμοῦ τῆς εἰς τὸ πρόσω φορᾶς ἵστανται, *semper ulterius progrediendo, nunquam sistunt*, inquit Basilius Magnus. Adde supra XXI. 6. 4. BERNEC.

7. Qui-

[6] Tanta feritas animorum erat, ut nec origini suae parcerent. [7] Namque Lucani iisdem legibus liberos suos, quibus & Spartani, instituere soliti erant. [8] Quippe ab initio pubertatis in silvis inter pastores habebantur, sine ministerio servili, sine veste, quam induerent, vel cui incubarent; ut a primis annis duritiae parcimoniaeque, sine ullo usu urbis, adsuescerent. [9] Cibus his praeda venatica; potus aut lactis, aut fontium liquor erat. Sic ad labores bellicos indurabantur. [10] Horum igitur ex numero quinquaginta primo ex agris finitimorum praedari soliti, confluente deinde multitudine, sollicitati praeda, cum plures facti essent, infestas regiones reddebant. [11] Itaque fatigatus querelis sociorum Dionysius, Siciliae tyrannus, sexcentos Afros ad compescendos eos miserat: [12] quorum castellum proditum sibi per Bruttiam mulierem expugnaverunt; ibique civitatem, concurrentibus ad opinionem novae urbis pastoribus, statuerunt; *Bruttios*que

7. *Quibus & Spartani*] De quibus supra II. 3. 5. & 6. Idem.

8. *Sine veste quam induerent*] Codex MS. teste Bongarsio, *qua induerentur*. Quod rectum fortasse, certe elegans est. Esset autem *induerentur* pro induerent se, passivum pro activo cum pron. recip. Vorst. Atqui noster supra III. 3. de Spartanis: *Juvenibus non amplius una veste uti toto anno permisit.* Non ergo erant sine veste, quorum tamen hic dicuntur secuti leges. Puto vestem, Graeca consuetudine usurpatum pro ea, quae interiori injicitur, atque ita & verbum *induere* accipi hic oportere. Modo integer sit locus, de quo deliberent eruditiores. Mallet quoque Vorstius, *qua induerentur*, ex MS. Bongarsii. Scheff. Aut legendum *una veste* pro *sine veste*, aut sic capiendum est, ut Schefferus monuit; sic & nudi apud Latinos dicuntur, qui tunica tantum erant induti, ut docuit Gisbertus Cuperus Observat. I. 7. Graev.

Sine ullo usu urbis] Urbes effoeminando, castra masculando militi facere, Gruterus ad Tacit. cap. 38. justa dissertatione demonstrat. Bernec.

12. *Concurrentibus ad opinionem* &c.] Ut factum quoque supra XVIII. 5. 17. Idem.

Bruttiosque se ex nomine] Strabo lib. VI. Bruttios dictos ait a Lucanis, Βρεττίους γὰρ καλοῦσι τοὺς ἀποστάτας. Cum eorum essent pastores, rebus tempore Dionysii turbatis, ab iis defecerunt. Stephanus a *Bretto*, Herculis filio dictos vult. Vide Eustath. in Dionys. qui eos Βρεντίους vocat, & Diodorum XVI. 15. Bongars. Βρέττιοι nominantur Ptolemaeo: *Brettii* leguntur in Numismatibus: *Brutates* apud Festum. Ipsa regio (quae *Calabria Inferior* hodie) Polybio lib. XI. Βρεττινία; Straboni lib. VI. Βρεττία nominatur. A Stephano, Scholiaste Theocriti, aliisque *Siciliam* vocari ex eo, quod fluvios oppidaque

que ſe ex nomine mulieris vocaverunt. [13] Primum illis cum Lucanis, originis ſuae auctoribus, bellum fuit: [14] cujus victoria erecti, cum pacem aequo jure feciſſent, ceteros finitimos armis ſubegerunt; tantasque opes brevi conſecuti ſunt, ut pernicioſi etiam regibus haberentur. [15] Denique Alexander, rex Epiri, cum in auxilium Graecarum civitatium cum magno exercitu in Italiam veniſſet, cum omnibus copiis ab his deletus eſt. [16] Quare feritas eorum ſucceſſu felicitatis incenſa, diu terribilis finitimis fuit. [17] Ad poſtremum imploratus Agathocles, ſpe ampliandi regni, a Sicilia in Italiam trajecit.

Cap. II. [1] Principio adventus ejus opinione concuſſi, legatos ad eum, ſocietatem amicitiamque petentes miſerunt. [2] Quos Agathocles ad coenam invita-

pidaque non pauca hujus tractus, *Siciliae* adſcribant, prout etiamnum in titulis Regum Hiſpaniae *Sicilia cis Pharum* appellatur, ad differentiam Inſulae, quae *ultra Pharum.* Adde Lans. Conſult. pag. 789. Bernec.

14. *Qua victoria erecti*] Hoc *qua* neceſſario referri debet ad certam aliquam, de qua prius dictum. At hic nulla mentio ſit victoriae in praecedentibus, ſed tantum belli. Quare puto hic ſcribendum, *quo victoria.* *Quo* refertur ad bellum, & ponitur pro *in quo.* Non intellexerunt ſcribae, & quia putaverunt *quo victoria* vitioſum eſſe, nec adjectivum ſubſtantivo reſpondere, ideo *qua victoria* fecere. Scheff.

Cap. II. 1. *Principio adventus opinionis ejus*] *Opinio* huic auctori eſt fama & rumor. Nonius ſignificationem notavit: ſed exempla, ut ipſius eſt mos, adſcripſit parum accommodata. Tacitus in Vita Agric. c. 9. *Comitante opinione Britanniam ei provinciam dari.* Cicero xi. ad Attic. Epiſt. 16. & 18. Bongars. Ceterum ſtructuram orationis vix hic expedio. Legerim, *Principio, adventus ejus opinione conc.* vel potius: *Principio adventus, opinione ejus concuſſi,* hoc eſt, fama territi. Sicut xx. 2. 3. *principio originum.* Bernec. Optime Gronovius ex veteribus impreſſis libris legendum cenſet, *adventus ejus opinione concuſſi*, hoc eſt, fama, ut ſaepe apud noſtrum. Graev.

Principio adventus opinionis ejus concuſſi] Ex libris impreſſis emendat Gronovius, ut monet amicus noſter Graevius, *adventus ejus opinione*; quod tam verum eſt quam facile ad emendandum fuit; ut & quod mox ſequitur ex edit. Juntarum *vindicantes*, pro *vindicantibus.* Ita etiam locutus eſt Juſtinus xxiv. 7. 6. *Prima namque opinione adventus Gallorum*, &c. Faber. Bongarſius & Berneccerus edidere, *Principio adventus opinionis ejus concuſſi.* Sed notavit Bongarſius, typis expreſſos habere *opinione.* Et fatetur Berneccerus ſibi omnino ſic legendum videri. Sed & Gronovius libros typis expreſſos hic ſequendos exiſtimat. Eſt autem *opinio* hic pro fama, ut frequentiſſime. Vorst.

2. *Quos Agathocles* &c.] Sic ab Tullo Hoſtilio os ſublitum eſt legatis C. Cluilii. Liv. 1. 22. 7. Sic legatis ipſis Romanis ab gente Achaeo-

vitatos, ne exercitum trajici viderent, in poſterum ſtatuta his die, conſcenſa nave fruſtratus eſt. [3] Sed fraudis haud laetus eventus fuit: ſiquidem reverti eum in Siciliam, interjectis paucis diebus, vis morbi coëgit; [4] quo toto corpore comprehenſus, per omnes nervos articulosque humore peſtifero graſſante, velut inteſtino ſingulorum membrorum bello impugnabatur. [5] Ex qua deſperatione bellum inter filium nepotemque ejus, regnum jam quaſi mortui vindicantes, oritur: occiſoque filio, regnum nepos occupavit. [6] Igitur Agathocles, cum morbi cura & aegri-

thaeorum, Pauſaniam lib. VII. pag. 423. m. adde Frontinum I. 4. 6. Bernec.

Conſcenſis navibus] MSS. omnes habent *conſcenſa nave*, quod non video, quare noluerint ſervare. Oratio ſane ipſa requirebat, nam *fruſtratus eos eſt* Agathocles *conſcenſa nave*, non *navibus*, nec enim plures poterat conſcendere. Fefellit correctores, quod praecedit de exercitu. At debebant animadvertere, duo diviſa hic proponi. Exercitus conſcendebat naves & trajiciebat, dum Agathocles legatos habet in coena. Deinde ſequebatur ipſe Agathocles, coena finita: id quod fiebat uno & peculiari navigio. Scheff.

4. *Velut inteſtino ſingulorum bello impugnabatur*] Angli ex tribus MSS. repoſuerunt: *velut inteſtino ſingulorum membrorum bello impugnabatur.* hoc quoque vocabulum in vulgatis perperam omiſſum conſpicitur etiam in Juntina. Graev.

5. *Bellum inter filium nepotemque ejus oritur*] Mirum hoc loco neque filium, neque nepotem nominatum, & filios in Africa amiſerat. Paulo poſt cum inquit. *Igitur Agathocles, cum morbi cura & aegritudo graviores eſſent*, legendum ſuſpicor, *cum belli cura & aegritudo.* Sic enim ſequentia melius intelligentur. Glarean.

Inter filium nepotemque ejus regnum jam quaſi mortui vindicantibus] Non fert hoc Priſciani doctrina. Scribe cum Juntis: *vindicantes.* & cum iiſdem ſtatim: *occiſoque filio.* Graev. Juntina, *vindicantes*, quod Graevius putat exigi a Priſciano. Vorſtius exiſtimat, non eſſe neceſſarium, ut liquet ex nota ejus ad II. 3. 16. & VIII. 5. 10. Scheff.

6. *Cum morbi cura & aegritudo graviores eſſent*,] Haec planiora fuerint, ſi Freinshemium reſcribentem ſequare: *cum morbo cura & aegritudo graviores eſſent.* Gravis morbus: ſed animi aegritudo curaque gravior. Bernec. Lego, *cum morbus cura & aegritudine ingraveſceret.* Terentius Hecyr. III. 2. *Male metuo, ne Philumenae magis morbus adgraveſcat.* Livius XLI. 16. *Ingraveſcente morbo.* Suetonius Tib. 73. *Tempeſtatibus & ingraveſcente vi morbi retentus paulo poſt obiit.* Gronov. Freinshemius, putabat hic legendum, *cum morbo cura.* ut ſit comparatio inter morbum corporis, & curam animi, probatque Berneccerus. Ego potius exiſtimem, ſcripſiſſe Juſtinum, *cum orbi cura*, quia *morbi* legitur in libris omnibus, & *m* in eo adjectum ex littera finali vocis praecedentis videtur. Porro *orbus* eleganter hic dicitur Agathocles, non modo propter amiſſum filium, ſed & multo magis, propter amiſſum regnum, quod carius rebus omnibus habuerat. Niſi forte quis exiſtimet jungendum utrumque, ac ſcribendum,

cum

aegritudo graviores essent, & inter se alterum alterius malo cresceret, desperatis rebus, uxorem suam Texenam, genitosque ex ea duos parvulos, cum omni pecunia, & familia, regalique instrumento, quo praeter illum nemo regum ditior fuit, navibus impositos Aegyptum, unde uxorem acceperat, remittit; timens, ne praedonem regni sui, hostem paterentur. 7 Quamquam uxor diu, ne ab aegro divelleretur, deprecata est; ne discessus suus adjungi nepotis parricidio posset; & tam cruente haec deseruisse virum, quam ille impugnasse avum videretur; 8 *Nubendo se non prosperae tantum, sed omnis for-*

cum morbo orbi cura, sed alterum praeferrem, quia illud *morbo* facile hic intelligitur. SCHEFF. Varie hic locus, corrigitur. Mihi, si quid mutandum, scribendum videtur: *Cum morbus, cura & aegritudo graviores essent.* aut si librorum scriptura non est sollicitanda, dicendum non uno modo morbo impugnatum fuisse Agathoclem, qui omnes ingravescebant curis & aegritudine, quae senem macerabant. Morbus sane & cura ac aegritudo tanquam duo mala, quibus Agathocles eodem tempore infestabatur saevissime, hic commemorantur, ut ex verbis, statim sequentibus, & *inter se alterum alterius malo* (cura nimirum seu aegritudo & morbi) *cresceret*, constat. GRAEV.

Texenam.] Unus e MS. *Teonexam*: forte *Theoxenam*. BONGARS. Juntae, *Theogenam*. GRAEV. Vel tu *Thexenam* scribe, vel *Theuxenam*: est autem nomen Doricum pro Theoxenam. FABER.

7. *Uxor diu, ne ab aegro divelleretur*] Id genus egregium fidei conjugalis exemplum est in Plutarchi Erotico cap. 49. quod etiam Tacitus Hist. IV. 67. 4. tangit, & in iis quae desiderantur, perscripsit. Plura Val. Max. VI. 7. Ph. Camerar. Op. Subcis. Centur. I. 51. Certe Vell. Paterc. II. 67. id notandum tradit, *fuisse in proscriptos fidem, ut filiorum nullam, servorum aliquam, libertorum mediam, sic uxorum summam.* BERNEC.

Ne distessus suus adjungi parricidio posset;] Quid est quaeso *discessus adjungitur parricidio?* & ad quem debet referri id, *adjungi posset?* a quo non debet posse adjungi? num ab aliis per sermones & convitia, si dicerent, eam sic deseruisse maritum, sicut nepos occidit filium ejus? Non videtur tantopere sollicita fuisse de fama. Et tamen aliter exponi verba ista nequeunt. In MSS. est *distessu suo*, quam lectionem puto veram. Sensus, precata est uxor, ne abire se compelleret, quia vereretur, discessu suo, seu per discessum suum futurum, ut ipse aeger adjungatur filio per parricidium nepotis, h. e. ut Agathocles pari modo interficiatur a nepote suo, sicut ab eo interfectus fuit filius. SCHEFF. Nihil hic novandum. Sententia est, ne discessus suus tam detestabilis esset & haberetur ac parricidium nepotis. Haec ipsa verba sequentia explicant, *& tam cruente haec deseruisse virum, quam ille impugnasse avum videretur.* GRAEV.

8. *Non prosperae tantum, sed omnis fortunae*] Qua causa, *consortia rerum secundarum adversarumque*, conjugia dicuntur Tacito III. 34. 6. Quomodo Porcia Bruto *se datam*, inquit,

fortunae iniisse societatem: nec invitam periculo spiritus sui emturam; ut extremos viri spiritus exciperet; & exsequiarum officium, in quod, profecta se, nemo sit successurus, obsequio debitae pietatis impleret. [9] Discedentes parvuli flebili ululatu amplexi patrem tenebant. Ex altera parte uxor maritum non amplius visura osculis fatigabat. Nec minus senis lacrimae miserabiles erant. [10] Flebant hi morientem patrem; ille exsules liberos: hi discessu suo solitudinem patris, aegri senis; ille in spem regni susceptos relinqui in egestate lugebat. [11] Inter haec regia omnis adsistentium fletibus tam crudelis discidii impleta resonabat. [12] Tandem finem lacrimis necessitas profectionis imposuit, & mors regis proficiscentes filios insecuta est. [13] Dum haec aguntur, Carthaginienses, cognitis quae in Sicilia agebantur, occasionem totius insulae occupandae datam sibi existimantes, magnis viribus eo trajiciunt; multasque civitates subigunt.

CAP. III. [1] Eo tempore & Pyrrhus adversus Romanos bellum gerebat; [2] qui imploratus a Siculis in auxilium, sicuti dictum est, cum Syracusas venisset,

inquit, *non sicuti pellices, ad lecti tantum & mensae consortium: sed etiam ad prosperorum adversorumque societatem.* Plutarch. in Bruto c. 19. Aliter Plancina, *segregata a marito periclitante.* Tacit. III. 15. 2. BERNEC.

Et exsequiarum officium] MSS. plures habent, *ut exsequiarum*, quod quia rationes emphatice proponit, & seorsum singulas insinuat; puto accommodatius huic negotio, & praeferendum. Vult enim uxor causas remanendi graves, & multas dare. SCHEFF.

9. *Senis*] Nempe 95. annos nati, juxta Lucian. in Macrobiis sub initium. LXXII. annos tribuit ei Diodor. XXI. 12. exercitissimis auctoribus Timaeo & Callia Syracusanis, & fratre Agathoclis Antandro BERNEC.

10. *Aegri senis*] Plane post *aegri* comma est ponendum; quod & absentia conjunctionis ostendit, & emphasis hoc loco requirit. SCHEFF. Junctae: *senis aegri.* GRAEV.

CAP. III. 1. *Pyrrhus adversus*] Vide Plutarchum in ejus Vita cap. 45. & Pausaniam in Atticis: qui eum primum Carthaginienses insula fugasse referunt, tandem cum ob crudele imperium a sociis desereretur, ὁ δυνάμενος κρατεῖν Σικελίας, ὥσπερ ναῦς ταραχθείσης, vocatus a suis, Italiam repetiit, navali proelio in itinere a Carthaginiensibus superatus. BONGARS.

2. *Sicuti dictum est*] Supra XXVIII. 2. 11. BERNEC.

ſet, multasque civitates ſubegiſſet, rex Siciliae, ſicut Epiri appellatur. [3] Quarum rerum felicitate laetus, Heleno filio Siciliae, velut avitum (nam ſusceptus ex filia Agathoclis regis erat) Alexandro autem Italiae regnum deſtinat. [4] Poſt haec multa ſecunda praelia cum Carthaginienſibus facit. [5] Interjecto deinde tempore legati ab Italicis ſociis venere, nuntiantes, *Romanis reſiſti non poſſe, deditionemque futuram, niſi ſubveniat.* [6] Anxius tam ambiguo periculo, incertusque quid ageret, vel quibus primum ſubveniret, in utrumque pronus conſultabat. [7] Quippe inſtantibus hinc Carthaginienſibus, inde Romanis, periculoſum videbatur exercitum in Italiam non trajicere: periculoſius a Sicilia deducere; ne aut illi non lata ope, aut hi deſerti amitterentur. [8] In hoc aeſtu periculorum tutiſſimus portus conſiliorum viſus eſt, omnibus viribus decernere in Sicilia; &, profligatis Carthaginienſibus, victorem exercitum transponere in Italiam. [9] Itaque conſerto praelio, cum ſuperior fuiſſet, quoniam tamen a Sicilia abiret, pro victo fugere viſus eſt: [10] ac propterea ſocii ab eo defecerunt; & imperium Siciliae

3. *Heleno filio*] Plutarchus in Pyrrho c. 17. non hunc, ſed Alexandrum ait ex Lanaſſa Agathoclis filia ſuſceptum. BONGARS.

5. *Ab Italicis ſociis venere*] A Tarentinis & Samnitibus. Plutar. Pyrrho c. 52. BERNEC.

8. *Aeſtu periculorum*] Vide notam ad XI. 13. 3. Ita Petronius: *Dum in hoc dictorum aeſtu totus incedo.* Ammianus lib. XV. *In hoc aeſtu mentis ancipitis* IDEM.

9. *A Sicilia abiret*] Cum ad inſulam reſpectans, comitibus ſuis dixiſſet: *O qualem, amici, palaeſtram Carthaginienſibus & Romanis relinquimus!* Plutarch. Pyrrh. c. 52. IDEM. In MSS. eſt *abire &*. Suſpicor lectionem veram eſſe *abierat*. SCHEFF.

Pro victo fugere] *Qui recedit, fugere creditur.* Curtius III. 8. 12. *Pro victo*, hoc eſt, tanquam victus. Ita XXIV. 7. 5. *Milites ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur*, h. e. tanquam ſi eſſent victores. Seneca de Vit. Beat. cap. 16. f. *Laxam catenam trahit, non jam liber, ſed tamen pro libero.* So viel als frey. Sueton. Aug. 24. 4. *ut equitem relegatum in agros, pro libero eſſe ſineret.* BERNEC. Plaut. Merc. IV. 3. 26. *Urges quaſi pro noxio.* Liv. II. 62. *Cur pro victo relinqueret hoſtem.* Caeſ. V. Bell. Gall. 8. *Nihil hunc, ſe abſente, pro ſano facturum arbitratus.* GRONOV.

10. *Socii ab eo defecerunt*] Partim ad Carthaginienſes, partim ad Mamer-

liae tam cito amiſit, quam facile quaeſierat. [11] Sed nec in Italia meliore felicitate uſus, in Epirum revertitur. Admirabilis utriusque rei caſus in exemplum fuit. [12] Nam ſicut ante ſecunda fortuna, rebus ſupra vota fluentibus, Italiae Siciliaeque imperium, & tot de Romanis victorias adſtruxerat: ita nunc adverſa, velut in oſtentationem fragilitatis humanae, deſtruens quae cumulaverat, Sicilienſi ruinae naufragium maris, & foedam adverſus Romanos pugnam, turpemque ab Italia diſceſſum adjecit.

Cap. IV. [1] Poſt profectionem a Sicilia Pyrrhi, magiſtratus Hiero creatur; [2] cujus tanta moderatio fuit, ut, conſentiente omnium civitatium favore, dux adverſus Carthaginienſes primum, mox rex crearetur. [3] Hujus futurae majeſtatis ipſa infantis educatio quaſi praenuntia fuit: [4] quippe genitus erat patre Hierocle, nobili viro, cujus origo a Gelone, antiquo

mertinos. Plutarchus Pyrrh. c. 52. Bernec.

11. *Nec in Italia*] Praeter Plutarchum, lege Florum I. 18. Oroſium IV. 2. & Frontinum IV. 1. 13. apud quem pro *Statuentam*, quod & MSS. agnoſcunt, ex Plutarcho Pyrrh. c. 54. legendum *Beneventum*. Victus autem magno proelio a Manio Curio conſule. Bongars.

In exemplum] Forte, *inter exempla*. Plin. XXVIII. Nat. Hiſt. 9. *Sunt inter exempla, qui aſininum bibendo liberati ſunt podagra chiragrave.* Gronov.

12. *Adſtruxerat*] Vulgo, *attraxerat*, & ita MSS. quidam. Illud malo, ſtatim enim *deſtruens*, inquit, *quae cumulaverat*. Tacit. de vita Agric. 44. 5. *& conſularibus ac triumphalibus ornamentis praedito, quid aliud adſtruere fortuna poterat?* Bongars. Ita Vell. Patercul. II. 55. *Victus a Caeſare Pharnaces, vix quicquam gloriae ejus adſtruxit.* Plinius Paneg. c. 62. *Sibi accreſcere putat, quod cuique adſtruatur.* & c. 74. *Nihil felicitati ſuae putat adſtrui poſſe.* Bernec. Antiquiores typis expreſſi, *attraxerat*. Sed Bongarſius reſcripſit, *adſtruxerat*. Quod cum in MSS. reperiſſe ſe non profitetur, illud tamen non repudiaverim; vel hanc ob cauſam quod aliquis cod. MS. eodem teſte habet *ſtruxerat*. *Adſtruere* pro adjungere elegans eſt. Vide Notas Berneceeri. Vorst.

Cap. IV. 4. *Quippe genitus*] Quae hic de Hierone referuntur, citat Sareſberienſ. Policratici lib. I. cap. 13. De eo Plautus Menaech. II. 3. 59. Bongars.

Hieroclyto] Paul. Leopardus, Emendation. lib. XVII. cap. 10. monet legendum *Hierocle*: & ita Pauſanias VI. pag. 365. 12. Bernec. Leopardus & Caſaubonus *Hierocle nobili*: Veram ſcripturam credo, *Hierocle inclyto*, & *nobili* eſſe gloſſam. Scheff.

Hierocle. Gelone. Pudendum] In primo, & ſecundo, ſecutus ſum ſententiam Leopardi & auctoritatem

 Pau-

quo Siciliae tyranno, manabat: [5] sed maternum illi genus sordidum, atque adeo pudendum fuit. [6] Nam ex ancilla natus, ac propterea a patre, velut dehonestamentum generis, expositus fuerat. [7] Sed parvulum, & humanae opis egentem, apes, congesto circa jacentem melle, multis diebus aluere. [8] Ob quam rem responso haruspicum admonitus pater, qui *regnum infanti portendi* canebant, parvulum recolligit, omnique studio ad spem majestatis, quae promittebatur, instituit. [9] Eidem in ludo inter coaequales discenti lupus tabulam, in turba puerorum repente conspectus, eripuit. [10] Adolescenti quoque prima bella ineunti aquila in clypeo, noctua in hasta

Pausaniae. In tertio, mihi praeivit Berneccerus. *Pudibundum* enim hoc loco vitiosum. FABER. Faber & Angli receperunt merito *Hierocle*, quamvis adversentur libri. GRAEV.

A Gelo] Rectius *a Gelone*. BERNEC. Quis dubitet legendum esse *a Gelone*. VORST. Vorstius, *a Gelone*, neque dubitandum. Ex Casaub. SCHEFF.

5. *Pudibundum.*] Malim *pudendum*. Sed in hoc librorum consensu nihil mutandum. Sic Lucanus Ecloga ad Pisonem vers. 114. *pudibundos soles* vocat, quorum pudere aliquem debeat. Alia notione XXXVIII. 8. 15. *Quae omni studio occultanda pudibundo viro erant*. BERNEC. Melius Juntae, ut conjecerat Cl. Berneccerus: *pudendum fuit*. GRAEV.

7. *Apes, congesto* &c.] Idem de Pindaro refert Aelianus Var. Hist. XII. 45. & de Jove Servius ad Virgil. Aen. III. 104. BERNEC.

8. *Parvulum recolligit*] Juntae: *collegit*. Paulo ante pro *Hierocyto*, recte Leopardus in emendationibus, & Casaubonus ad Dionys. Halicarnass. emendarunt, *Hierocle*, qui & *a Gelone* legendum censuit. Vulgo *a Gelo*. GRAEV. Simile illud in Graecis. Matth. XXV. 35. *ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με*. Ubi *συνάγειν* est recipere, suscipere: quomodo & in versione II. Sam. XI. 27. VORST.

9. *Inter coaequales*] Supra X. 6. 6. Bongarsius & Berneccerus edidere *aequales*. Quod elegantius quidem est; sed & ibi tamen Bechartii aliaeque veteres editiones habent *coaequales*. VORST.

In turba] MSS. habent *in turbam*, quod locutionis genus etiam alibi exhibent in similibus, sicut jam aliquoties a me annotatum est. SCHEFF.

Repente conspectus] Non videntur ista satis convenientia & sana. Quid enim sibi vult hoc *repente conspectus*, & quo fine adfertur? Suspicor potius scripsisse Justinum, *repente e conspectu eripuit*, sed quia illud *e* absumsit littera proxime praecedens, factum esse id, quod legitur in vulgatis. IDEM.

10. *Prima bella*] Hic quoque videndum, an non melius fuerit, si legamus, *primo bello ineunte*. IDEM.

Noctua in hasta] Potest hoc accidisse, cum Agathocles, bello Punico, noctuas compluribus per castra locis clam emisit, quae per agmen volitantes, dum clypeis galeisque insident, animos militum confirmabant, pro felici id augurio accipientibus singulis, propterea quod Minervae sacrum id animal habetur. Diodor. XX. 11. Videatur adagium *Noctua volat*. BERNEC.

14. Plures

ſta conſedit. [11] Quod oſtentum & conſilio cautum, & manu promtum, regemque futurum ſignificabat. [12] Denique adverſus provocatores ſaepe pugnavit, ſemperque victoriam reportavit: [13] a Pyrrho rege multis militaribus donis donatus eſt. [14] Pulchritudo ei corporis inſignis, vires quoque in homine admirabiles fuere. In adloquio blandus, in negotio juſtus, in imperio moderatus: prorſus ut nihil ei regium deeſſe, praeter regnum, videretur.

14. *Vires quoque in homine admirabiles*] Hinc excidit, *ut*, quod ii, qui acutum Latinitatis ſenſum habent, non inviti concedent. Lege igitur, *vires quoque, ut in homine, admirabiles fuere*; id eſt, tantae in illo vires erant, quantae maximae in homine eſſe poſſunt. FABER. Notator Anglicanus verba *in homine* delet. Faber ſcribit *ut in homine*. Mallem ſequi Fabrum, quanquam dubitem Juſtinum ſic ſcripſiſſe. SCHEFF.

Ut nihil ei regium &c.] Ex hoc loco doctiſſimus Adverſariorum ſcriptor XLVI. 7. explicat illud Senecae Thyeſt. v. 470.

Immane regnum eſt, poſſe ſine regno pati.

Rectius admirandi judicii vir H. Grotius ad Lucanum v. 314. BERNEC. Septem annis Hiero magiſtratum geſſit Syracuſis, antequam rex crearetur, uti Caſaubonus in Commemario in Polybium demonſtrat. VORST.

LIBER XXIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Graeciae civitates aliae in alias adsurgunt.*
2 *Ptolemaei Macedonis in sororem Arsinoën conspiratio.*
3 *Ptolemaei & Arsinoës nuptiae tragicis casibus solvuntur.*
4 *Gallorum, qui Ptolemaeum vicerunt, & interfecerunt, in Macedoniam irruptio.*
5 *Quo strategemate Ptolemaeum adgressi sint & oppresserint. Macedonum luctus & instauratio.*
6 *Alia Gallorum, Brenno duce, in Graeciam expeditio; & de spoliando Delphico templo consilium. Hujus templi & oraculi descriptio.*
7 *Brenni & aliorum consultatio de templi oppugnatione; & hortatio ad milites.*
8 *Gallorum Delphos oppugnantium clades, ipsiusque Brenni interitus.*

CAPUT I.

1 Dum haec in Sicilia geruntur, interim in Graecia, dissidentibus inter se bello Ptolemaeo Cerauno, & Antiocho, & Antigono regibus, [2] omnes ferme Graeciae civitates, ducibus Spartanis, velut occasione data, ad spem libertatis erectae, missis invicem legatis, per quos in societatis foedera adligarentur, in bellum prorumpunt; [3] &, ne cum Antigono, sub cujus regno erant, bellum cepisse viderentur, socios ejus Aetolos adgrediuntur, causas

CAP. I. 1. *Dissidentibus inter se bello Ptolemaeo Cerauno, & Antiocho, & Antigono*] Vestigia hujus belli jam supra XVII. 2. 10. apparuerunt. Videsis locum istum, inque Notis emendationem ejus. In textu perperam omissum video *& Antigono*. VORST.

4 Cir-

causas belli praetendentes, [4] quod consensu Graeciae sacratum Apollini Cirrhaeum campum per vim occupassent. [5] Huic bello ducem deligunt Arean, qui, adunato exercitu, urbem, sataque in his campis posita depopulatur; quae auferri non poterant, incendit. [6] Quod cum e montibus conspicati Aetolorum pastores essent, congregati admodum quingenti sparsos hostes, ignorantesque quanta manus esset, quoniam conspectum illis metus & incendiorum fumus abstulerat, consectantur, trucidatisque admodum novem millibus, praedones in fugam verterunt. [7] Reparantibus deinde Spartanis bellum auxilium multae civitates negaverunt, existimantes, dominationem eos, non libertatem Graeciae, quaerere. [8] Interea inter reges bellum finitur: nam Ptolemaeus, pulso Antigono, cum regnum totius Macedoniae occupasset, pacem cum Antiocho facit; adfinitatemque cum Pyrrho, data ei in matrimonium filia sua, jungit.

CAP. II. [1] Exinde externo metu deposito, impium &

4. *Cirraeum campum*] De quo Pausanias in Phocicis. Diodorus lib. XVI. & Plinius IV. 3. BONGARS.

5. *Arean*] Ita Veteres. Plutarch. in Pyrrho c. 58. & Pausan. Attic. Rex Lacedaemoniorum est Ἀρεύς. BONGARS. Spartanorum ille rex fuit: ut non tantum ex eo colligi licet quod dux & imperator electus est, sed & quod in vetere Prologo lib. XVI. Trogi Pomp. diserte *Lacedaemoniorum rex* appellatur, quem Antigonus Gonatas Corinthi interfecerit. VORST.

Urbes sataque] MSS. tres, quos vidit Bongarsius, habent *urbem*. Miror, quod neglexerint. Nam & alii, nisi unam urbem, iis in campis, ignorant. Plinius IV. cap. 3. *Ultra Cirrhaei Phocis campi, oppidum Cirrhae*. Adde Pausaniam in Phocicis. SCHEFF.

6. *Sparsos hostes, ignorantesque quanta manus esset*] Oppido obscurus locus est; si enim *ignorantes* in accusandi casu legatur, intelliguntur *Graeci*, qui quot essent pastorum ignorabant; sin nominandi casu, *Aetoli*: quippe qui nesciebant, quot Graecorum essent. Quid si auctor forsitan ita posuit, ut de utrisque intelligatur. GLAREAN.

Admodum novem millibus] Hoc *admodum* a sciolo hic puto intrusum ex superioribus. Non enim, cum conjunguntur maior minorque numerus, id majori quoque solet jungi, quia idem significat, ac *non amplius*, quod inepte maiori numero apponeretur. Livius XXII. 24. *Sex millia hostium caesa, quinque admodum Romanorum*. SCHEFF. Imo *admodum* est *quasi*, circiter, praeter propter, saepe apud Justinum aliosque. GRAEV.

8. *Filia sua*] Antigone, quae tamen Ptolemaei privigna verius. Plutarch.

& facinorosum animum ad domestica scelera convertit, insidiasque Arsinoae sorori suae instruit, quibus & filios ejus vita, & ipsam Cassandreae urbis possessione privaret. [2] Primus ei dolus fuit, simulato amore, sororis matrimonium petere: aliter enim ad sororis filios, quorum regnum occupaverat, quam concordiae fraude pervenire non poterat. [3] Sed nota scelerata Ptolemaei voluntas sorori erat. [4] Itaque non credenti mandat, *velle se cum filiis ejus regni consortium jungere; cum quibus non ideo se armis contendisse, quoniam eripere his regnum, sed quod id facere sui muneris vellet.* [5] *In hoc mitteret arbitrum jurisjurandi; quo praesente apud deos patrios, quibus vellet obsecrationibus, se obligaret.* [6] Incerta Arsinoë quid ageret: si mitteret, decipi perjurio; si non mitteret, provocare rabiem fraternae crudelitatis timebat.

tarch. in Pyrrho cap. 6. BERNEC.

CAP. II. 1. *Cassandreae.*] Haec urbs antea *Phlegra* & *Potidaea* dicta fuit, verum quia Cassander Antipatri filius novos ibi posuerat colonos, & urbem instauraverat, *Cassandrea* appellata est. Lege Strab. Excerpt. VII. & Liv. XLIV. 11. GRONOV. Juntae semper *Cassandriae urbis*; sic *Alexandrea*, *Alexandria*. GRAEV.

2. *Simulato amore*] Guntherus Ligurin. x. 291.

Nulla quidem pestis magis est operosa nocendi,
Quam simulatus amor, nimiumque domesticus hostis.

BERNEC.

Quam concordiae fraude] Florus lib. I. c. 16. de gente Samnitum: *saltibus fere, & montium fraude grassantem.* Silius lib. VII.

spargentem in vulnera saevos
Fraude fugae calamos

Quod noto, quia genus loquendi insolentius posset suspectum esse. SCHEFF.

4. *Id facere sui muneris*] Vide supra notam ad XIII. 4. 9. BERNEC. Ad hunc modum & sup. XIII. 4. 9. dixit *munus imperii beneficii sui facere.* Et Seneca III. de Benef. 18. *Adeoque dominis servi beneficia possunt dare, ut ipsos saepe beneficii sui fecerint.* Sic enim legendum Gronovius IV. Obs. 9. docet. Tacitus XV. Annal. 52. *Ne delecto imperatore alio sui muneris remp. faceret.* Pari modo dicunt *alienae potestatis aliquid facere.* Vide Livium VII. 31. Dicitur autem *sui muneris facere*, *sui beneficii facere aliquid*, concise pro facere ut aliquid sit sui muneris seu beneficii. Phrasi *esse muneris alicujus* usus Ovid. XIV. Metam.

Numinis instar eris semper mihi,
meque fatebor
Muneris esse tui.

VORST.

5. *Obsecrationibus*] Forte, *exsecrationibus*: ut Sueton. in Claudio 12. *Senatum quasi parricidam diris exsecrationibus incessere non ante destitit, quam* &c. GRONOV.

mebat. [7] Itaque plus liberis, quam sibi timens, quos matrimonio suo protecturam se arbitrabatur, mittit ex amicis suis Chodionem; [8] quo perducto in sanctissimum Jovis templum, veterrimae Macedonum religionis, Ptolemaeus, sumtis in manus altaribus, contingens ipsa simulacra & pulvinaria deorum, inauditis ultimisque exsecrationibus adjurat, [9] *se sincera fide matrimonium sororis petere; nuncupaturumque se eam reginam; neque in contumeliam ejus se aliam uxorem, aliosve, quam filios ejus, liberos habiturum.* [10] Arsinoë postquam & spe impleta est, & metu soluta, ipsa cum fratre colloquitur; cujus vultus & blandientes oculi cum fidem non minorem, quam jusjurandum promitterent, reclamante Ptolemaeo filio *fraudem subesse*, in matrimonium fratris concedit.

Cap.

7. *Chodionem.*] Juntae, *Dionem.* Graev. MSS. *Quodionem*, Impr. *Dionem.* Utrique vitiose: scribendum enim *Codionem*, ob originem Graecam, quasi Latine *Pellionem* diceres. Faber.

8. *Sumptis in manus altaribus*] Ita enim fieri mos; unde Virgilius:

Talibus orabat dictis, arasque tenebat.

Plaut. Rud. Act. v. Sc. 2.

G. *Tange aram hanc Veneris.*
L. *Tango.*
G. *Per Venerem hanc jurandum est tibi.*
L. *Quid juram tibi?* G. *quod jubeo.*
L. *Praei verbis quidvis. id quod domi est, nunquam illi supplicabo.*
G. *Tene aram hanc.* L. *Teneo.* G. *adjura te mihi argentum daturum*
Eodem ipso die, viduli ubi sis potitus.
L. *fiat.*
G. *Venus Cyrenensis dea te testor mihi,*
Si vidulum illum &c.

Cicero pro Flacco, *Is si aram tenens juraret, crederet nemo.* & Juvenal. Sat. xiii.

Atque adeo intrepidi quaecunque altaria tangunt.

Ac rursus Sat. xiv.

Falsus erit testis, vendet perjuria summa
Exigua, Cereris tangens aramque pedemque. Mod.

Quod moris fuisse veteribus in jurejurando, Brissonius Formul. lib. viii. probat ex Plauti Rudente v. 2. 49. & ex illo Juvenal. Satyr. xiv. 218.

Falsus erit testis, vendet perjuria summa
Exigua, Cereris tangens aramque pedemque.

Qui versus conjecturam Sebisii sup. xxii. 2. 8. nonnihil juvare videtur. Adde eundem Sat. xiii. 89. Virgil. Aen. iv. 219. & vi. 124. & xii. 201. Ciceronem pro Balbo c. 5. & pro Flacco c. 36. Macrob. iii. 2. Euseb. iii. 388. Bernec.

10. *Ptolemaeo filio*] Quis ille Ptolemaeus filius fuerit, dubitari potest.

Nam

CAP. III. [1] Nuptiae magno apparatu, laetitiaque omnium celebrantur. [2] Ad concionem quoque vocato exercitu, capiti ſororis diadema imponit, reginamque eam appellat. [3] Quo nomine in laetitiam effuſa Arſinoë, quia quod morte Lyſimachi prioris mariti amiſerat, recepiſſet, ultro virum in urbem ſuam Caſſandream invitat; cujus urbis cupiditate fraus ſtruebatur. [4] Praegreſſa igitur virum, diem feſtum urbi in adventum ejus indicit: domos, templa, ceteraque omnia exornari jubet: aras ubique hoſtiasque diſponi: [5] filios quoque ſuos, Lyſimachum ſexdecim annos natum, Philippum triennio minorem, utrumque forma inſignem, coronatos occurrere jubet. [6] Quos Ptolemaeus, ad celandam fraudem, cupide & ultra modum verae adfectionis amplexus, oſculis diu fatigat. [7] Ubi ad portam ventum eſt, occupari arcem jubet; pueros interfici. Qui cum ad matrem confugiſſent, in gremio ejus inter ipſa oſcula trucidantur, [8] proclamante Arſinoë, *quod tantum*

Nam Lyſimachi filiorum mox produntur nomina, Lyſimachus ac Philippus. GLAREAN. Lyſimachum & Philippum paulo poſt commemorat, Ptolemaei non meminit. Id movit quosdam, ut hoc loco pro *Ptolemaeo*, *Lyſimachum* reponerent. Ego nihil muto, cum praeſertim in Prologo hujus Libri, Ptolemaeum quendam Lyſimachi filium nominet. BONGARS.

CAP. III. 2. *Diadema imponit*] De coronatione reginarum operae pretium eſt inſpicere C. Paſchalium Coron. x. 8. BERNEC.

4. *Domos, templa*] MSS. Bongarſiani habent, *de more templa*, quod puto non temere contemnendum. Ut enim primo loco *domos* nominet, mox iterum addat *caeteraque omnia*, forte nulla eſt idonea cauſa. *De more* autem eleganter dicitur, ut appareat, fieri id omne voluiſſe, quod in maximis feſtorum ſolemnitatibus ſolebat. Et potuit ſyllaba *re* in vocabulo *more* extrita eſſe ob ſequentem *te* in *templa*. Relicto igitur *de mo*, quid poterat ſcriba ſolers, quam *domos* facere. SCHEFF.

Aras ubique hoſtiasque diſponi] Foedam hanc adulationem in adventu virorum principum antiquitus uſurpatam, Lipſius Not. 77. ad Tacit. Hiſtor. docuit ex Valer. Max. IX. 1. 5. Caeſare Bell. Gall. VIII. 51. Suetonio Calig. 13. 2. & Galb. 18. 2. & Plinio Panegyr. c. 23. Quibus adde Curtium V. 1. 33. Plutarchum in Dione c. 87. rurſusque Suetonium Aug. 98. 3. BERNEC.

5. *Jubet*] Inepte repetitum videtur ex praecedente themate. IDEM.

6. *Ultra modum*] Tacit. I. Hiſt. 45. *Quanto magis falſa ſunt quae fiunt, tanto plura faciunt.* Sic II. Annal. 77. *Periiſſe Germanicum nulli jactantius moerent, quam qui maxime laetantur.* IDEM.

8. *Proclamante Arſinoë*] Portentum erroris. Lege, *Proclamans.* FABER.

tum nefas aut nubendo, aut post nuptias contraxisset. Pro filiis saepe se percussoribus obtulit: frequenter corpore suo puerorum corpora amplexata protexit; vulneraque excipere, quae liberis intendebantur, voluit. [9] Ad postremum etiam spoliata funeribus filiorum, scissa veste, & crinibus sparsis, cum duobus servulis ex urbe protracta, Samothraciam in exsilium abiit; eo miserior, quod mori cum filiis ei non licuit. [10] Sed nec Ptolemaeo inulta scelera fuerunt. Quippe diis immortalibus tot perjuria, & tam cruenta parricidia vindicantibus, brevi post a Gallis spoliatus regno, captusque, vitam ferro, ut meruerat, amisit.

Cap. IV. [1] Namque Galli, abundante multitudine, cum eos non caperent terrae, quae genuerant, trecenta millia hominum ad sedes novas quaerendas, velut ver sacrum, miserunt. [2] Ex his portio in Italia con-

ber. Non opus mutatione. Locus hic prave interpungitur. Sic autem distingue: *Qui cum ad matrem confugissent, in gremio ejus inter ipsa oscula trucidantur, proclamante Arsinoë, quod tantum nefas aut nubendo, aut post nuptias contraxisset. Pro filiis saepe se.* Graev.

Quod tantum nefas] MSS. Bongarsiani habent, *quid tantum*, unde suspicor, lectionem veram esse, *qui tantum*. Scheff.

Contraxisset, pro filiis] Distinctio non placet, est enim sine emphasi aut vigore, quem postulat hic locus. Scribo eum totum hoc modo: *Proclamante Arsinoë, qui tantum nefas aut nubendo aut post nuptias contraxisset? Et pro filiis* &c. Idem.

9. *Scissa veste*] MSS. *& scissa*, quod longe majorem habet emphasin, quia injuriarum partes singulas cum pondere insinuat repetitio conjunctionis, quam ut vulgo editur, & ideo puto revocandum, cum praesertim probent MSS. alii, in quibus legitur *exscissa*. Idem.

Crinibus sparsis] Latinis auribus hoc loquendi genus non posse placere puto. Eae enim norunt *passos crines*, non *sparsos*. & sic Justinus scripsit, sicut & xxiv. 8. 3. Graev.

10. *Tot perjuria*] Etiam hic MSS. habent, *& tot perjuria*, quod longe rectius videtur. Scheff.

Cap. IV. 1. *Abundanti multitudine*] Cujus causam adducit Strabo sub initium lib. iv. quia scilicet mulieres Gallicae & fecundae sunt, & educatrices bonae. Bernec.

Cum eos non caperent terrae] Strabo lib. iv. pag. 139. f. *Verisimile esse ait Gallos* (Tectosages) δυναστεῦσαι ποτὲ καὶ εὐανδρῆσαι τοσοῦτον, ὥστε στάσεως ἐμπεσούσης, ἐξελάσαι πολὺ πλῆθος ἐξ ἑαυτῶν ἐκ τῆς οἰκείας, &c. Bongars.

Ver sacrum] Primus hunc locum ex vett. Libris emendavit P. Pithoeus Adversar. lib. i. cap. 6. Quid sit *ver sacrum*, docent Festus in *Ver sacrum*, & in *Mamertini*. Livius xxii. 9. 7. & xxxiv. 43. 1. Sisenna iv. Histor. apud Nonium in *Ver sacrum*, & in *Damnare*: nam duo ista

rex Macedoniae Ptolemaeus adventum Gallorum intrepidus audivit; hisque cum paucis & incompositis, quasi bella non difficilius, quam scelera patrarentur, parricidiorum furiis agitatus, occurrit. 9 Dardanorum quoque legationem viginti millia armatorum in auxilium offerentem sprevit; addita insuper contumelia, *actum de Macedonia* dicens, *si, cum totum Orientem soli domuerint, nunc in vindictam finium Dardanis egeant:* 10 *milites se habere filios eorum, qui sub Alexandro rege stipendia, toto orbe terrarum victores, fecerint.* 11 Quae ubi Dardano regi nuntiata sunt, *inclytum illud Macedoniae regnum brevi, immaturi juvenis temeritate, casurum* dixit.

Cap. V. 1 Igitur Galli, duce Belgio, ad tentandos Macedonum animos, legatos ad Ptolemaeum mittunt, offerentes pacem, si emere velit: 2 sed Ptolemaeus inter suos, *belli metu pacem Gallos petere*, gloriatus est. 3 Nec minus ferociter se legatis, quam inter amicos, jactavit, *aliter se pacem daturum* negando, *nisi principes suos obsides dederint, & arma tradiderint: non enim fidem se nisi inermibus habiturum.* 4 Renuntiata legatione, risere Galli, undique acclamantes, *brevi sensurum, sibi an illi consulentes, pacem obtulerint.* 5 Interjectis diebus, praelium conseritur, victique Macedones caeduntur. 6 Ptole-

carentur.] Scribo; *ab iis mercarentur.* Faber.

8. *Ptolemaeus*] Pausanias in Atticis, & Phocicis, quem lege de hac Gallorum in Graeciam irruptione, & Delphorum obsidione. Bongars.

11. *Juvenis temeritate casurum*] Cicero de Invent. I. 3. *Cum ad gubernacula reipubl. temerarii atque audaces homines accedunt, maxima ac miserrima naufragia fiunt.* Bernec.

Cap. V. 1. *Igitur Galli, duce Belgio.*] Pausaniae hic est Βόλγιος. Sed male, ut puto. Voss.

3. *Nec minus ferociter se legatis &c.*] Simillima vecordia Imp. Diogenes legationem Sultani, pacis conditiones offerentem, contemptim rejicit, & timorem interpretatur, quae confidentia ac lenitas erat. Zonar. tom III. Sapienter Aristhaenus apud Livium XXXII. 21. 27. Achaeos suos hortatur, *ne Romanos amicitiam ultro petentes fastidiant, nec enim eos id metu facere: sed quod rogant, cogere posse.* Bernec.

Obsides dederint, &c.] Forte, *Obsides darent, & arma traderent.* Gronov.

9. Nun-

lemaeus multis vulneribus saucius capitur: caput ejus amputatum, & lancea fixum, tota acie ad terrorem hostium circumfertur. [7] Paucos ex Macedonibus fuga servavit: ceteri aut capti, aut occisi. [8] Haec cum nuntiata per omnem Macedoniam essent, portae urbium clauduntur, luctu omnia replentur; [9] nunc orbitatem amissorum filiorum dolebant: nunc excidia urbium metuebant: nunc Alexandri Philippique regum suorum nomina, sicuti numina, in auxilium vocabant: [10] *sub illis se non solum tutos, verum etiam victores orbis terrarum exstitisse:* [11] *ut tuerentur patriam suam, quam gloria rerum gestarum caelo proximam reddidissent; ut opem adflictis ferrent, quos furor & temeritas Ptolemaei regis perdidisset*, orabant. [12] Desperantibus omnibus, non votis agendum Sosthenes, unus de Macedonum principibus, ratus, contracta juventute, & Gallos victoria exsultantes compescuit, & Macedoniam ab hostili populatione defendit. [13] Ob quae virtutis beneficia multis nobilibus regnum Macedoniae adfectan-

9. *Numina*] Forte, *numinum*. GRONOV.

12. *Non votis agendum*] Sallust. Catil. 52. 26. *Non votis, neque suppliciis* &c. & 1. Hist. *Non votis paranda auxilia*. Restituenda haec vox Afranio apud Nonium. *Nullam profecto accessi ad aram, quin Deos suppliciis, sumptu vatis, donis, precibus, plorans, obsecrans nequicquam fatigarem*. leg. *suppliciis, sumptu, votis*. BONGARS.

Unus de Macedonum principibus ratus,] Non rejicio, tantum moneo, videri melius, si legatur, *fatus*. Vix enim contra desperationem omnium efficere quid potuit privata ista sua sententia, nisi enim prius explicaret, & allatis rationibus firmaret desperatos, quod oratione factum, necesse est, ad quam illud *fatus* pertinet. Argumentum porro orationis fuit, quod praecedit, *non votis agendum*, quod proinde in textu litteris cursivis scribendum videatur. SCHEFF.

13. *Ignobilis ipse*] Non regio sanguine cretus: sed tamen unus principum procerumve regni, sicut modo num. 12. dictum. BERNEC.

Multis nobilibus, regnum affectantibus, ignobilis ipse] Hic dormitabat Justinus, qui dicat, multis nobilibus regnum competentibus praelatum fuisse Sosthenem, cum esset tamen ipse ignobilis. Oblitus fuit quod antea scripserat, *Sosthenes unus de Macedonum principibus*. Non cohaerent. Certe enim principes imperii non possunt haberi pro ignobilibus. Sed rem tractavit rhetorice Justinus, ut per comparationem cresceret Sosthenes, & tanto plus in eo virtutis fuisse crederemus, quanto minus nobilitatis habebat, sive ex genere, sive ex rebus gestis,

fectantibus ignobilis ipse praeponitur: [14] & cum rex ab exercitu appellatus esset, ipse non in regis, sed in ducis nomen jurare milites compulit.

CAP. VI. [1] Interea Brennus, quo duce portio Gallorum in Graeciam se effuderat, audita victoria suorum, qui Belgio duce Macedonas vicerant, indignatus parta victoria opimam praedam, & Orientis spoliis onustam, tam facile relictam esse, ipse adunatis centum quinquaginta millibus peditum, & quindecim millibus equitum, in Macedoniam inrumpit. [2] Cum agros villasque popularetur, occurrit ei cum instructo exercitu Macedonum Sosthenes: sed pauci a pluribus, trepidi a valentibus facile vincuntur. [3] Itaque cum victi se Macedones intra muros urbium condidissent, victor Brennus, nemine prohibente, totius Macedoniae agros depraedatur. [4] Inde quasi terrena jam spolia sorderent, animum ad deorum immortalium templa convertit; scurriliter jocatus, *locupletes deos largiri hominibus oportere.* [5] Statim

quae vera nobilitas est. FABER.

14. *Non in regis, sed* &c.] Ita fere Mezetulus apud Livium XXIX. 29. 7. Vide supr. Notam ad IX. 4. 2. & Amirat. Dissert. I. in Tacitum. BERNEC.

CAP. VI. 1. *Onustam tam facile relictam esse*] Istud (*facile*) vitium in hac scriptura arguit. Nam tam opulenta praeda a Brenno non facile relicta erat; quippe qui illi expeditioni Macedonicae non interfuisset; non igitur de Brenno id intelligi potest, sed de Belgio, qui tam facile Macedonas vicisset. Quare legendum puto, *tam facile quaesitam*, id est, comparatam, partam. FABER. Faber, sicut docet Notator Anglicanus. *Tam facile partam* vel *comparatam*, (imo *quaesitam*.) Miror. Annon enim relicta facile, interventu unius Sosthenis, adorti incautos? Historia nimis clara est. Itaque alibi animum habuit Faber, cum haec notaret. SCHEFF.

Et quindecim millibus equitum] Myriadas tantum recenset Diodorus in Epitome lib. XXII. Voss.

2. *Valentibus*] Hoc est, robustissimis. *Valens* enim non tantum dicitur, qui valetudine fruitur bona, sed & qui viribus & robore praestat. Cic. v. Verr. 55. *Valentissimi lictores.* & VII. ad Fam. Ep. 18. *Quum aut homo imbecillus a valentissima bestia laniatur.* Sueton. Octav. 35. *Decem valentissimis senatorii ordinis amicis sellam suam circumstantibus.* GRONOV.

4. *Locupletes deos* &c.] Qua scurrili cavillatione Dionysius etiam usus, *mensas argenteas de omnibus delubris jussit auferri: in quibus quod more veteris Graeciae inscriptum esset, BONORUM DEORUM, uti se eorum bonitate velle dicebat. Idem victoriolas aureas, & pateras coronasque, quae simulacrorum porrectis manibus sustinebantur, sine dubitatione tollebat, eaque se accipere, non auferre dicebat. Esse enim stultitiam, a quibus bona* pre-

tim igitur Delphos iter vertit, praedam religioni, aurum offensae deorum immortalium praeferens; *quos nullis opibus egere, ut qui eas largiri hominibus soleant*, adfirmabat. [6] Templum autem Apollinis Delphis positum est in monte Parnaso, in rupe undique impendente: ibi civitatem frequentia hominum fecit, qui ad adfirmationem majestatis undique concurrentes, in eo saxo consedere. [7] Atque ita templum & civitatem non muri, sed praecipitia; nec manu facta, sed naturalia praesidia defendunt: prorsus ut incertum sit, utrum munimentum loci, an majestas dei plus hic admirationis habeat. [8] Media saxi rupes in formam theatri recessit. Quamobrem & hominum clamor, & si quando accedit tubarum sonus, personantibus & respondentibus inter se rupibus, multiplex audiri, ampliorque quam editur, resonare solet. Quae res majorem majestatis terrorem ignaris rei, & admiratione stupentibus plerum-

precaremur, ab iis porrigentibus & dantibus nolle sumere. Cicero de Natur. Deor. III. 34. BERNEC.

5. *Qui eas largiri hominibus soleant*] Haec mihi a glossatore intrusa ex superioribus videntur. Certe illud *soleant* non convenit ei, quod antea dixerat, *oportere*. Nec enim admoneri debet officii sui, qui id solitus est ipse observare. SCHEFF.

6. *Templum autem Apollinis*] Praeter Pausaniam, vide & Strabonem lib. IX. pag. 288. BONGARS. Originem Oraculi Delphici refert Diodorus XVI. 26. BERNEC.

In rupe] Qua causa Theocritus Epigr. I. Δελφίδα πέτραν, similiter Orpheus in Argon. Παρνασίδα πέτραν appellat. BERNEC.

Civitatem frequentia hominum fecit] Sic scripsi cum Juntis, ut & *admiratione majestatis*, pro vulgato, *ad affirmationem majestatis*. GRAEV. Ita emendaveram; sed monet nos Graevius sic in Edit. Juntarum scriptum esse, non *facit*. FABER.

Qui ad affirmationem majestatis undique concurrentes] Editio Juntina teste Graevio pro *affirmationem* habet *admirationem*: idque multo concinnius est & consentaneum ei quod sequitur, *an majestas Dei plus admirationis habeat*. VORST.

8. *In formam theatri*] Strabo lib. IX. pag. 389. m. θεατροειδής. BONGARS. Lycophron. in Cassandra v. 600. locum ejusmodi θεατρόμορφον, hoc est, *theatriformem* appellat. Capella lib. VI. in descriptione Thessaliae: *Et omnes montes theatrali more curvantur*. BERNEC.

Quae res majorem majestatis terrorem ignaris rei, & admirationem stupentibus plerumque affert.] Sic emendo, *ignaris rei & admiratione stupentibus*. Paulo autem superius, ubi legitur, *ad affirmationem majestatis*, nil esse puto quod mutari oporteat. Respexit Justinus Virgilii locum de Capitolio & Arcadibus, quod observasse decuit. Versus sunt in VIII. Aeneid.

rumque adfert. [9] In hoc rupis anfractu, media ferme montis altitudine, planities exigua est, atque in ea profundum terrae foramen, quod in oracula patet: ex quo frigidus spiritus vi quadam velut vento in sublime expulsus, mentes vatum in vecordiam vertit; impletasque deo, responsa consulentibus dare cogit. [10] Multa igitur ibi & opulenta regum populorumque visuntur munera; quaeque magnificentia sui reddentium vota gratam voluntatem, & deorum responsa manifestant.

CAP. VII. [1] Igitur Brennus cum in conspectu haberet templum, diu deliberavit, an confestim rem adgrederetur; an vero fessis via militibus noctis spatium ad resumendas vires daret. [2] Emanus & Thessalorus duces, qui se ad praedae societatem junxerant, *amputari moras* jubent, *dum imparati hostes, & recens adventus sui terror esset:* [3] *interjecta nocte & animos hostibus, forsitan & auxilia accessura; & vias,*

Hoc nemus, hunc, inquit, frondoso vertice collem,
(Quis Deus, incertum est,) habitat Deus, Arcades ipsum
Credunt se vidisse Jovem, quum saepe nigrantem
Aegida concuteret dextra, nimbosque cieret.

Est etiam exemplum aliquod apud Livium, quod illam affirmationem numinis firmare possit. FABER.

9. *Profundum terrae foramen*] A MSS. duobus Fuldensibus abest τὸ *foramen*, & puto eleganter dici posse *profundum terrae* absolute: cum *profundum* nihil aliud sit, quam quod *porro*, id est, longe habet *fundum*. Unde ridicule & more suo Plautus Captiv. 1. 2. 79. parasiti ventrem *profundum* vocabat. Sed de hac re etiam alias. MOD.

Ex quo frigidus in quodam velut vento] Sulpitius Verulanus homo apprime doctus in v. libro Pharsaliae legit: *Ex quo spiritus vi quadam velut vento in sublime expulsus.* Quae lectio placet: sed operae pretium est considerare, quam illuserit hisce oraculis humano generi Diabolus, adjutus nonnunquam naturae secretis. Miratur autem Cicero suo tempore obticuisse hoc oraculum, nimirum quia veritatis praeses mendacii patrem oppugnaturus jam jam imminebat, Leo de tribu Judae Christus Servator noster. GLAREAN.

10. *Reddentium vota gratam voluntatem*] *Gratam voluntatem & gratum animum* dicunt, quod vulgo perperam gratitudinem. Vide Lib. de Latinit. mer. susp. 7. VOBST.

CAP. VII. 1. *An confestim*] Dele particulam *an*. GRONOV.

2. *Recens adventus sui terrori esset:*] Forte laborat hic locus, scribendumque, *recens adventus sui terror esset.* FREINSHEM. Suspicabatur Freinshemius, *recens adventus sui terror esset.* Sed hoc non satis cohaeret praecedenti *imparati hostes.* Mallem, *& recens adventu sui territi essent.* SCHEFF.

4. Gab-

vias, quae tunc pateant, obstructum iri. [4] Sed Gallorum vulgus ex longa inopia, ubi primum vino ceterisque commeatibus referta rura invenit, non minus abundantia, quam victoria laetum per agros se sparserat; [5] desertisque signis, ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur. Quae res dilationem Delphis dedit. [6] Prima namque opinione adventus Gallorum prohibiti agrestes oraculis feruntur, messes vinaque villis efferre. [7] Cujus rei salutare praeceptum non prius intellectum est, quam vini ceterarumque copiarum abundantia, velut mora Gallis objecta, auxilia finitimorum convenere. [8] Prius itaque urbem suam Delphi, aucti viribus sociorum, permunivere, quam Galli vino, velut praedae, incubantes, ad signa revocarentur. [9] Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum sexaginta quinque millia: Delphorum sociorumque non nisi quatuor millia militum erant; [10] quorum contemtu Brennus, ad acuendos suorum animos, praedae ubertatem omnibus ostendebat, statuasque cum quadrigis, quarum ingens copia procul visebatur, solido auro fusas

4. *Gallorum vulgus ex longa inopia*] Tacitus Hist. IV. 78. *Obstat vincentibus pravum inter ipsos certamen, hoste omisso, spolia consectandi.* Quod genus exempla monitaque collegerunt, Amiratus in Tacit. XVII. 9. Camerar. Hor. Subcis. III. 29. Piccartus Observ. X. 8. Praedae objectu hostem sustinentium exempla alia sunt in Plutarch. Lucullo c. 34. Polyaeno Strateg. lib. VII. ubi de Mithridate: Frontino II. 13. pr. & aliis. BERNEC.

5. *Pro victoribus*] Vide Notam ad XXIII 3. 9. IDEM.

6. *Messes vinaque villis efferre.*] *Messes* pro frugibus, frumento. Virgilius I. Georg.

Illius immensae ruperunt horrea messes.

Ovidius VIII. Metam.

gravidis onerati messibus agri.

VORST.

9. *Non nisi quatuor millia militum*] Pro *militum* MSS. Bongarsiani habent *milites*. Unde adducor, ut credam hoc vocabulum glossatoris esse, non Justini. Et docet totus, non tam hic sermonem esse de certis quibusdam militibus, quam omni multitudine, quae Delphis commorabatur. SCHEFF.

10. *Statuas cum quadrigis*] *Quadrigae*, ornamenta fuerunt fastigiorum, quorum figurae in antiquis numismatis & gemmis adhuc visuntur. Livius lib. X. *Aenea in Capitolio limina, Jovemque in culmine cum quadrigis.* Propertius II. 3.

ſas eſſe; plusque in pondere, quam in ſpecie habere praedae adfirmabat.

CAP. VIII. [1] Hac adſeveratione incitati Galli, ſimul & heſterno mero ſaucii, ſine reſpectu periculorum in bellum ruebant. [2] Contra Delphi plus in deo, quam in viribus reponentes, cum contemtu hoſtium reſiſtebant; ſcandentesque Gallos e ſummo montis vertice partim ſaxo, partim armis obruebant. [3] In hoc partium certamine, repente univerſorum templorum antiſtites, ſimul & ipſi vates, ſparſis crinibus, cum inſignibus atque infulis, pavidi vecordesque in primam pugnantium aciem procurrunt: [4] *adveniſſe deum* clamant, *eumque ſe vidiſſe deſi-*

Auro Solis erat ſupra faſtigia currus.

VORST.

CAP. VIII. 1. *Mero ſaucii*] Οἰνοπλῆγες, & μεθυπλῆγες apposite dicuntur Graecis. vide Gruterum Suſpicion. VIII. 13. & ſupra Not. ad I. 8. 8. BERNEC.

2. *Plus in deo quam in viribus reponentes*] Juntae, *ponentes.* Alii male intruſere *ſpem*. GRAEV. Antiquiores editiones, Becharii & Majoris pro *reponentes* habent *ſpem ponentes:* Juntarum vero, teſte Graevio, ſolum *ponentes.* Sed *plus reponentes* ſine dubio rectum eſt. Ita Tacitus Germ. c. 30. *Plus reponere in duce, quam in exercitu.* VORST.

Cum contemtu hoſtium] Quomodò contemnebant hoſtem, qui ſpem omnem ob paucitatem & infirmitatem ſuam cogebantur reponere in Deo? Solet haec ſpes gignere quidem fiduciam & exſpectationem laeti eventus, contemptum vero hoſtium gignere non ſolet. Cogitandum itaque, annon alieno loco haec ſint poſita, verbaque male trajecta ita ordinari debeant: *Plus in Deo, quam in viribus reponentes reſiſtebant, ſcandentesque cum contemtu hoſtium Gallos e ſummo vertice*, &c. *Contemptus* Gallis convenit, non Delphicis. Docet ipſe noſter in ſuperioribus ubi de Brenno: *quorum* (quatuor millium Delphicorum) *contemptu Brennus ad acuendos ſuorum animos, praedae ubertatem omnibus oſtendebat.* SCHEFF. Contemnebant hoſtes Delphi, cum tam pauci tantae multitudini fiducia dei reſiſtere auderent fortiter, nihili facientes illam hominum copiam, quam ope Apollinis ſe victuros non dubitabant. GRAEV.

3. *Simul & ipſi vates*] MSS. Fuldenſes, *ſimul & ipſae vates:* quod convenit ſatis cum eo quod ſequitur, *ſparſis crinibus.* & erant omnino pleraeque feminae Apollinis ſacerdotes, ejusque inſtinctu reſponſa conſulentibus dantes. Virgil. Aen. VI. 65.

tuque, ô ſanctiſſima vates,
Praeſcia venturi.

Delphis inprimis, ubi *Phoebades* vocabantur hae vates, ſive *Pythiae.* Vide Strabonem, ſi vacat, lib. IX. MOD.

Sparſis crinibus] Hoc eſt ſolutis, revinctis; hic enim ſacrificantium mos erat, ut capillos ſpargerent. Senec. OEdip. 230. *Incipit Leſbaea vates*

desilientem in templum per culminis aperta fastigia. [5] *Dum omnes opem dei suppliciter implorant, juvenem supra humanum modum insignis pulchritudinis, comitesque ei duas armatas virgines ex propinquis duabus Dianae Minervaeque aedibus occurrisse:* [6] *nec oculis tantum haec se perspexisse; audisse etiam stridorem arcus, ac strepitum armorum:* [7] *proinde ne cunctarentur, diis antesignanis, hostem caedere, & victoriae deorum socios se adjungere*, summis obsecrationibus monebant. [8] Quibus vocibus incensi, omnes certatim in praelium prosiliunt. [9] Praesentiam dei & ipsi statim sensere: nam & terrae motu portio montis abrupta Gallorum stravit exercitum, & confertissimi cunei non sine vulneribus hostium dissipati ruebant. [10] Insecuta deinde tempestas est, quae grandine & frigore saucios ex vulneribus absumsit. [11] Dux ipse Brennus cum dolorem vulnerum ferre non posset, pugione vitam finivit. [12] Alter ex ducibus, punitis belli auctoribus, cum decem millibus sauciorum citato agmine Graecia excedit. [13] Sed nec fugientibus

vates spargere horrentes comas. & Propert. II. El. I.

Ad frontem sparsos errare capillos.

Gronov.

4. *Per culminis aperta fastigia: dum omnes*] Distinctio hujus loci non est idonea. Nam *juvenem*, quod sequitur, non habet, quo possit referri, si eam servamus. Locus totus ita distinguendus: *cumque se vidisse desilientem in templum per culminis aperta fastigia, dum omnes opem dei suppliciter implorant; juvenem supra humanum modum insignis pulchritudinis. Comitesque ei duas armatas virgines*, &c. Ordo & connexio vocabulorum est, se vidisse eum desilientem, juvenem insignis pulchritudinis, hoc est, vidisse eum desilientem, specie juvenili, vel qui fuerit juvenis. Scheff.

6. *Audisse etiam stridorem arcus*] Virgil. Aen. IX. 659

Agnovere deum proceres, divinaque tela
Dardanidae, pharetramque fuga sensere sonantem.

Vide de hoc auctoris loco Saresberiens. Policrat. VI. 17. Bernec.

9. *Et terrae motu portio*] Compara cum hoc loco Gallicae cladis descriptionem, quae est in Phocicis Pausaniae. Is XXVI. millia Gallorum, partim ferro, partim tempestate, & metu Panico, partim fame scribit in Phocide cecidisse. De Brenni morte vide praeterea Valer. Max. I. II. 18. Bongars.

11. *Cum dolorem vulnerum ferre non posset, pugione vitam finivit.*] Atqui Pausanias inquit, illum vulneratum, veneno vitam finivisse, pudore scilicet

bus fortuna commodior fuit: ſiquidem pavidis nulla ſub tectis acta nox; [14] nullus ſine labore & periculo dies; adſidui imbres, & gelu nix concreta, & fames, & laſſitudo, & ſuper haec maximum pervigiliae malum, miſeras infelicis belli reliquias obterebant. [15] Gentes quoque nationesque, per quas iter habebant, palantes velut praedam ſectabantur. [16] Quo pacto evenit, ut nemo ex tanto exercitu, qui paullo ante fiducia virium etiam adverſus deos contendebat, vel ad memoriam tantae cladis ſupereſſet.

cet acceptae in Graecia cladis. Sed conciliat hos Diodorus: Βρέννος δὲ ἄκρατον πολὺν ἐμφορησάμενος, ἑαυτὸν ἀπέσφαξε. Voss.

13. *Pavidis nulla ſub tectis* &c.] *Neque enim ulla metuentibus quies:* ſupr. II. 13. 11. ſive, ut loquitur P. Syrus, *Metus cum venit, rarum habet ſomnus locum.* Onoſander Strateg. cap. 42. *Qui in periculis verſantur, ii ne ſi permittatur quidem, ſomno frui velint. Nam metu periculi, etiam quo tempore licet quieſcere, velut urbe jam jam capienda, vigilare coguntur.* Adde Marcell. lib. XXV. princ. BERNEC.

14. *Aſſidui imbres & gelu, nix concreta*] Etiam haec diſtinctio eſt vitioſa, quam ſervarunt tamen in noviſſima editione quoque; cohaerent enim *nix concreta gelu*, eſtque *gelu* non primi, verum ſexti caſus. Non multum aliter Curtius VIII. 4. *imbrem vis frigoris concreto gelu adſtrinxerat.* SCHEFF.

Maximum pervigiliae malum] Juntae, *pervigilii.* Mox iidem, *Deos contemnebat*, pro *adverſus Deos contendebat.* GRAEV. Vulgo *pervigiliae malum* editur. ſed quia noſter ſup. XIII. 8. 6. ſcribit *pervigilio noctis fatigatis*, & hoc quoque loco Juntarum editio, teſte Graevio, manifeſto habet *pervigilii malum*, ita omnino reſcribendum putavimus. VORST. MSS. habent *maxime*, quod praefero vulgatis. Non enim *ſuper haec* & *maximum* bene connectuntur. Praeterea nec *pervigilium* vere *maximum malum* dicitur. Contra *pervigilium maxime eos obterebat*, hoc eſt praecipue, potiſſimum. *Pervigilium* dico, non *pervigilia*, quod inſolentius, & Juntina hic, *pervigilii*, quod Vorſtius recepit in textum. Ego tamen alterum non temere rejecerim. SCHEFF.

15. *Per quas iter habebant*] Plaut. Aſinar. II. 36. *Huc quia habebas iter.* GRONOV.

16. *Nemo ex tanto exercitu*] Polybius IV. 46. eos, qui ſuperaverint, circa Byzantium conſtitiſſe, ibique imperium condidiſſe ſcribit. BONGARS. Quin etiam Auctor infra XXXII. 3. 6. ipſe ſibi contrarius, *partem horum Gallorum in Aſiam, partem in Thraciam extorres fugiſſe* ſcribit. Item Florus II. 11. 3 Conſentit tamen ei Diodorus XXII 13. BERNEC.

LIBER

LIBER XXV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Galli Antigono, Macedoniae regi, pacem venalem offerunt.*

2 *Dum ad praedam currunt, praedae fiunt ipsi: & Antigonus pacem obtinet. Nomen Gallorum formidabile & armorum invicta felicitas.*

3 *Pyrrhus Macedonia potitur, Antigono ejecto.*

4 *Pyrrhus, dum monarchiam somniat, a Spartanis mulieribus atteritur.*

5 *Pyrrhus apud Argos occiditur: ejusdem elogium & rerum summa subjicitur.*

CAPUT I.

1 Inter duos reges, Antigonum & Antiochum, statuta pace, cum in Macedoniam Antigonus reverteretur, novus eidem repente hostis exortus est. 2 Quippe Galli, qui a Brenno duce, cum in Graeciam proficisceretur, ad terminos gentis tuendos relicti fuerant, ne soli desides viderentur, peditum quindecim millia, equitum tria millia armaverunt; 3 fugatisque Getarum Triballorumque copiis,

CAP. IV. 2. *Cum in Graeciam proficiscerentur*] Legendum esse puto, *proficisceretur*, ut ad Brennum referatur, non ad Gallos, qui relicti essent ad tuendos gentis terminos, id est, Pannoniam & loca finitima Dardanis, Triballis, Getis, quae ipsi insederant. FABER. Qui? Galli reliqui. At de his nil praecedit. Mallem ergo *proficisceretur*, & ad Brennum referre. SCHEFF. Fuit error typographicus. Nam correctiores editiones non solum vetustiores, ut Juntina, sed & recentiores, ut Elseviriana anni 1659. aliaeque, praeferunt, *proficisceretur*. GRAEV.

3. *Fugatisque Getarum Triballorumque* &c.] Simillima referuntur a Niceta Choniate sub finem libri 1. de Alexio Angelo, Principe Byzantino, qui legatos Imp. Henrici pacem venalem offerentes, ostentatione divitiarum tam non terruit, ut dicerent, *nihil capi aut affici Germanos muliebribus istis spectaculis aut ornamentis: atque adeo jam tempus esse, ut his sepositis, Graeculi ferro aurum commutarent. Nam si irriti legationis suae*

redi-

piis, Macedoniae imminentes, legatos ad regem miserunt, qui pacem ei venalem offerrent, simul & regis castra specularentur. [4] Quos Antigonus, pro regali munificentia, ingenti apparatu epularum ad coenam invitavit. [5] Sed Galli expositum grande auri argentique pondus admirantes, atque praedae ubertate sollicitati, infestiores quam venerant, revertuntur. [6] Quibus & elephantos ad terrorem, velut inusitatas barbaris formas, rex ostendi jusserat, & naves onustas copiis demonstrari; [7] ignarus, quod quibus ostentatione virium metum se injicere existimabat, eorum animos ut ad opimam praedam sollicitabat. [8] Itaque legati ad suos reversi, omnia in majus extollentes, opes pariter & negligentiam regis ostendunt: [9] *referta auro & argento castra; sed neque vallo, fossave munita: & quasi satis munimenti in divitiis haberent, ita eos omnia officia militaria intermisisse:* [10] *prorsus quasi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundarent auro.*

CAP. II. [1] Hac relatione avidae gentis animi satis ad praedam incitabantur. [2] Accedebat tamen & exemplum Belgii, qui non magno ante tempore Macedonum exercitum cum rege trucidaverat. [3] Itaque, consentientibus omnibus, nocte castra regis adgrediuntur: qui praesentiens tantam tempestatem, signum

redirent; pugnandum iis cum viris esse, qui non, ut prata, lapillis niteant, neque vestibus variegatis, ut pavones glorientur; sed qui veri Martis alumni flammas nitoremque ex oculis jaciant, & quorum sudor splendidis guttis defluens referat margaritas. BERNEC.

Castra specularentur] De speculatricibus hoc genus legationibus, in ejus argumenti libro cap. 41. Car. Paschalius & alii. Vide Diodor. XXII. 11. IDEM.

5. *Praedae ubertate solicitati*] Hinc dicuntur *avidissima rapiendi gens.* Livio XXXVIII. 27. 2. *Nemini satis mites, ni subinde auro, cujus avidissima gens est, principum animi concilientur.* Idem XXI. 20. 8. BONGARS.

6. *Inusitatas*] Scribe, *invisitatas.* GRONOV. Gronovius quomodo supra, ita & hic legendum censet, *invisitatas.* VORST. Gronovius, *invisitatas.* ut XVIII. 1. SCHEFF.

Opes pariter & negligentiam regis] Hoc vocabulum *regis* habeo pro glossemate. Nam quae sequuntur, *haberent, eos, abundarent*, ostendunt, Justinum non tam regem habuisse in animo, cum ista scriberet, quam in universum hostes. SCHEFF.

CAP.

ſignum pridie dederat, ut, omnibus rebus ablatis, in proxima ſilva taciti ſe occultarent. Neque aliter ſervata caſtra, quam quod deſerta ſunt: [4] ſiquidem Galli, ubi omnia vacantia, nec ſine defenſoribus modo, verum etiam ſine cuſtodibus vident, non fugam hoſtium, ſed dolum arbitrantes, diu intrare portas timuerunt. [5] Ad poſtremum integris & intactis munimentis, ſcrutantes potius quam diripientes, caſtra occupaverunt. [6] Tunc ablatis quae invenerant, ad litus convertuntur. Ibi dum naves incautius diripiunt, a remigibus, & ab exercitus parte, quae eo cum conjugibus & liberis confugerant, nihil tale metuentes trucidantur: [7] tantaque caedes Gallorum fuit, ut Antigono pacem opinio hujus victoriae non a Gallis tantum, verum etiam a finitimorum feritate praeſtiterit. [8] Quamquam Gallorum ea tempeſtate tantae fecunditatis juventus fuit, ut Aſiam omnem velut examine aliquo implerent. [9] Denique neque reges Orientis ſine mercenario Gallorum exercitu ulla bella geſſerunt; neque pulſi regno, ad alios, quam ad Gallos, confugerunt. [10] Tantus terror Gallici nominis, & armorum invicta felicitas erat, ut aliter neque majeſtatem ſuam tutari, neque amiſſam reciperare ſe poſſe niſi

CAP. II. 4. *Omnia vacantia* &c.] Quod idem olim iidem fecere capta Roma. Liv. v. 41. 6. Flor. I. 13. 19. BERNEC.

6. *Quae eo cum conjugibus & liberis confugerant*] Forte, *qui eo cum conjugibus* &c. GRONOV. Neſcio, annon rectius ſit, *confugerat.* SCHEFF.

7. *Opinio hujus victoriae*] Hoc eſt, exiſtimatio ex victoria parta. Tacit. Germ. c. 13. *Germani ipſa plerumque fama bella profligant.* Veget. Praef. lib. III. *Nemo provocare, nemo audet offendere, quem intelligit ſuperiorem eſſe pugnaturum.* BERNEC.

8. *Aſiam omnem*] Vide Strabonem lib. XII. Oraculum de eorum in Aſiam tranſitu exſtat in Pauſaniae Phocicis. BONGARS.

10. *Majeſtatem ſuam tutam*] Quid ſi *tutari?* & ita quidam olim impreſſi. BONGARS. Praeſtat cum Bongarſio, Juntis, & aliis impreſſis legere, *tutari.* Mox melius MSS. *vocati* pro *invocati.* & cap. ſequente Juntae: *amiſſi regni ſpeculaturus eventum*, pro *eventus.* GRAEV. Emendavit Bongarſius, *tutari.* res plana fuit, imo & proclivis. FABER. Juntina editio teſte Graevio pro *tutam* habet *tutari.* Et congruit id magis ei quod ſequitur, *neque amiſſam reciperare.* VORST. Bongarſius, & Juntae, *tutari*, quod praeferunt. SCHEFF.

11 In

nisi Gallica virtute arbitrarentur. [11] Itaque in auxilium a Bithyniae rege invocati, regnum cum eo parta victoria diviserunt; eamque regionem *Gallograeciam* cognominaverunt.

CAP. III. [1] Dum haec in Asia geruntur, interim in Sicilia Pyrrhus a Poenis navali praelio victus, ab Antigono, Macedoniae rege, supplementum militum per legatos petit; [2] denuntians, *ni mittat*, *redire se in regnum necesse habere, incrementa rerum*, *quae de Romanis voluerit*, *de ipso quaesiturum.* [3] Quod ubi negatum legati retulerunt, dissimulatis caussis, repentinam fingit profectionem. [4] Socios interim parare bellum jubet: arcis Tarentinae custodiam Heleno filio & amico Miloni tradit. [5] Reversus in Epirum, statim fines Macedoniae invadit: cui Antigo-

11. *In auxilium a Bithyniae* &c.] Strabo Gallos scribit Attalicorum regum terras diu populasse: tandem ab iis Bithyniam obtinuisse, quae & Gallograecia. BONGARS. *Invocare* solum est etiam pro in auxilium vocare. Tacitus IV. Hist. 73. *Ingressi sunt duces imperatoresque Romani nulla cupiditate*, *sed majoribus vestris invocantibus.* Et 79. *unde metus & justae preces invocantium.* Sed plena locutio est quam noster habet *invocare in auxilium.* Sunt etiam codices MSS. qui simplex *vocati* hic habent: ut in V. L. notavit Bongarsius. Quod tamen cur alteri praeferendum sit, ut vult Graevius, nos quidem non videmus. VORST. Mallet hoc Graevius, quia meliores MSS. & editiones *vocati* scribunt, deteriores *invocati:* dein quia Latinius est *vocare in auxilium*, ut superius lib. V. 2. *vocare in portionem muneris*, & plura talia, quam *invocare in auxilium*, quamvis locutionem hanc non damnet Graevius. Quoniam Bongarsiani MSS. quoque habent *vocati*; mallem hoc, quam *invocati*, licet non sit infrequens compositi pro simplice usus, etiam in talibus SCHEFF.

CAP. III. 1. *Pyrrhus*] Quomodo Pyrrhus Italia & Sicilia excesserit, & in Graeciam reversus, Antigonum & Gallos strenue pugnantes vicerit, legendus in ejus vita Plutarchus & Pausanias in Atticis. BONGARS.

3. *Repentinam fingit profectionem.*] Quid hoc est? *fingere profectionem* significat simulare se profecturum, ut *fingere somnum* supra IX. 9. fingere seu simulare se dormire. Atqui sequitur *reversus in Epirum.* Non ergo fingebat, sed re vera suscipiebat profectionem. Quare suspicor scripsisse nostrum vel *indicat*, vel *instituit profectionem.* SCHEFF. *Fingit* hic non est simulat, ut vult Cl. Schefferus, sed adornat, parat, ut *fingere fugam* apud Plautum Captiv. II. 1.

At fugam fingitis, sentio quam rem agitis.

& Lucilium: *Sed fuga fingitur: timido vadit pede percitus*, hoc est, fugam molitur, ut recte politissimus Gulielmus exponit. Sic & *parricidia fingere* pro struere, parare, apud Senecam Consolat. ad Marc. 26.

tigonus cum exercitu occurrit; victusque praelio in fugam vertitur. [6] Atque ita Pyrrhus Macedoniam in deditionem accipit; & veluti damna amissae Siciliae Italiaeque adquisito Macedoniae regno pensasset, relictum Tarenti filium & amicum arcessit. [7] Antigonus autem cum paucis equitibus, fugae comitibus, repente fortunae ornamentis destitutus, amissi regni speculaturus eventus, Thessalonicam se recepit; ut inde cum conducta Gallorum mercenaria manu bellum repararet. [8] Rursus a Ptolemaeo Pyrrhi filio funditus victus, cum septem comitibus fugiens, non jam reciperandi regni spem, sed salutis latebras, ac fugae solitudines captat.

CAP. IV. [1] Igitur Pyrrhus in tanto fastigio regni collocatus, jam nec eo, ad quod votis perveniendum fuerat, contentus, Graeciae Asiaeque regna meditatur. [2] Neque illi major ex imperio, quam ex bello voluptas erat: nec quisquam Pyrrhum, qua tulisset impetum, sustinere valuit. [3] Sed ut ad devin-

26. *Quid dicam, nulla hic arma mutuis fuere concursibus, nec classes classibus frangi, nec parricidia aut fingi, aut cogitari, nec fora litibus strepere.* GRAEV.

6. *Pyrrhus Macedoniam in deditionem accipit*] Ait Graevius Gronovium legendum putare *in ditionem*: quod nobis non videtur. Est enim *in deditionem accipere* usitatissima nostro phrasis. VORST. Gronovius hic legit, *ditionem* quod Vorstio non probatur. Ipsum vide. SCHEFF. Non hic in dubium vocatur loquendi ratio, quae est usitatissima, sed res. Num Macedonia se dederit Pyrrho, an armis ab eo subacta in ditionem ejus venerit, quod ignorare non possunt, qui Pyrrhi vitam legerunt. GRAEV.

7. *Amissi regni speculaturus eventus*] Juntae: *eventum*. Paulo ante Gronovius legit, *in ditionem accepit*. Pro *deditionem*. GRAEV. Editio Juntina, teste Graevio, *eventum*: quod rectius videtur. VORST.

8. *Fugae solitudines captat*] Quid est, *captare solitudines fugae?* ut quis fugere possit solus? at id jam faciebat Antigonus. Itaque locus mihi neque integer, neque sic ut oportet, distinctus videtur. In MSS. Bongarsianis legitur *solitudinisque*. Hinc colligo, sic legenda distinguendaque omnia: *non jam recuperandi regni spem, sed salutis latebras ac fugae, solitudinesque captat*. Eleganter. Ordo est: captat latebras salutis & fugae, captat solitudines, quae nempe salutis & fugae latebrae ipsi erant futurae. SCHEFF. *Fugae solitudines captare*, est loca sola & deserta quaerere, per quae tuto fugias, & a nullo obvio deprehendaris. GRAEV.

CAP. IV. 1. *Ad quod votis* &c.] Consulendi, Gruter. Suspicion. VI. 14. & Brissonius in Formulis lib. 1. pag. 82. BERNEC.

2. *Qua tulisset impetum*] Hoc vero

vincenda regna invictus habebatur; ita devictis adquisitisque celeriter carebat. Tanto melius studebat adquirere imperia, quam retinere. 4 Itaque cum copias Cherroneso transposuisset, legationibus Athe-

ro nescio an sit Latinum. *Facere impetum* dicimus, non *ferre*, cum hoc sit passivae potius significationis. In MSS. legitur *imperium*. Quod apud me efficit, ut veram lectionem credam fuisse olim, *qua tulisset impetus eum*. Ex *impetus eum*, quod conjunctim velut unum vocabulum primo scriptum, deinde fecerunt *imperium*. SCHEFF.

3. *Ut ad devincenda regna*] Ideo eum Antigonus comparabat κυβευτῇ πολλὰ βάλλοντι καὶ καλὰ, χρῆσθαι δὲ οὐκ ἐπισταμένῳ τοῖς πεσοῖς. BONGARS.

Melius studebat acquirere imperia quam retinere.] Ea de causa Pyrrhum Antigonus aleatori similem esse dixit, qui spe lucri proprias opes prodigit: nec unquam contentus est eo, quod in alea vicerit, sed quaecunque collusoribus supersunt, aviditate magna cupit, inque ea relictis omnibus solum inhians, quaecunque ante quaesierat, profundit. Simili ingenio fuit Alexander Magnus, cujus res in Oriente gestas cum legeret Imp. Augustus, admiratum ferunt, non induxisse eum in animum, quomodo quaesita servaret: sed tantum, ut alia quaesitis adjiceret. Plut. Apoph. Rom. c. 46. Bene Thucydides VI. 2. 15. *Amentis est illos aggredi, quos licet vincas, non tamen retinere possis.* Et Cassiodorus lib. I. Var. Epist. 25. *Nihil prodest initia rei solidare, si valebit praesumtio, ordinata destruere. Illa sunt enim robusta, illa diuturna, quae prudentia incipit, & cura custodit*, &c. BERNEC.

4. *Itaque cum copias Cherronneso transposuisset*] Quod hic *Cherronesi* fit mentio, admodum miror; cum mox Spartam oppugnet. Ego omnino legendum puto *Peloponneso*. Ineptum autem, quod quidam annotarat, Xerxem quoque hoc loco trajecisse exercitum, neque enim hic Pyrrhus in Asia erat. GLAREAN.

4. *Cherronneso*] Glareanus ex historia legit *Peloponneso*, & sequentia comprobant. Vett. alii *cerroneso*: alii *cerronesto*. Vide Plutarchum, & Pausaniam in Atticis & Laconicis. BONGARS. Lego, *Cherronesum transposuisset.* Et sensus hic est; cum Pyrrhus copias in Peloponnesum per Isthmum Corinthiacum traduxisset. *Cherronesos* enim quaevis peninsula dicitur. GRONOV. *Chersoneso*, id est, in Chersonesum. Optime autem, ex fide veteris historiae, acutus ille Helvetius, Glareanus, legit, *Peloponneso*; Et id quidem cum judicio; Quid enim tantopere commoti fuissent Messenii, Achaeique, si res in Chersoneso Thraciae acta fuisset? Dein facile probes legendum esse, *Peloponneso*, cum dicat Justinus, *Primum illi bellum adversus Spartanos*; Qui fere principes Peloponnesi erant. FABER. *Cherroneso* sane editum adhuc fuit. Sed Gronovium ad Epit. Liv. XLVIII. locum sic citare video, *Cum copias Cherronesum transp.* ut sit accusativus Graecus, qui motum ad locum significet. Fuit cum crederem *Cherroneso* posse esse pro *in Cherronesum*: quomodo dicitur, *It clamor caelo*, & *invitare tecto*, *hospitio*, & *paratus neci*. Glareanus pro *Cherroneso* ex historia legendum putat *Peloponneso*. Et verum sane est in Peloponnesum tunc temporis copias transposuisse Pyrrhum. Quia tamen Peloponnesus chersonesus seu peninsula est, credi possit, nomen commune positum hic pro proprio, per synecdochen quandam. VORST. Gronovius legit, *Cherronesum*, quod est rectius. SCHEFF. Notator Anglicanus emendat *Peloponneso*, aitque probari per sequentia. Pridem hoc fecerat Glareanus, sed haud necesse est. Vide notas Clar. Vorstii hoc loco. IDEM. *Transponere Lugduno* pro Lugdunum nemo credo Latine sciens probaverit. Sic nec recte dixeris *trans-*

Athenienſium, & Achaeorum, Meſſeniorumque excipitur. [5] Sed & Graecia omnis admiratione nominis ejus, ſimul & rerum adverſus Romanos Poenosque geſtarum gloria attonita, adventum ejus exſpectabat. [6] Primum illi bellum adverſus Spartanos fuit: ubi majore mulierum, quam virorum virtute exceptus, Ptolemaeum filium & exercitus partem robuſtiſſimam amiſit: [7] quippe oppugnanti urbem, ad tutelam patriae tanta multitudo feminarum concurrit, ut non fortius victus, quam verecundius, recederet. [8] Porro Ptolemaeum filium ejus adeo ſtrenuum & manu fortem fuiſſe tradunt, ut urbem Corcyram cum ſexageſimo ceperit: idem praelio navali quinqueremem ex ſcapha cum ſeptimo inſiluerit, captamque tenuerit: [9] in oppugnatione quoque Spartanorum usque in mediam urbem equo procurrerit; ibique concurſu multitudinis interfectus ſit. [10] Cujus corpus ut relatum patri eſt, dixiſſe Pyrrhum ferunt, *aliquanto tardius eum, quam timuerit ipſe, vel temeritas ejus meruerit, occiſum eſſe.*

CAP. V. [1] Repulſus a Spartanis Pyrrhus, Argos petit: ibi, dum Antigonum in urbe clauſum expugnare conatur, inter confertiſſimos violentiſſime dimi-

transponere aut *trajicere Peloponneſo* pro in Peloponneſum. Gronovii acutiſſimi emendatio probanda utique. GRAEV.

7. *Ut non fortius victus, quam verecundius recederet.*] Non placet haec diſtinctio, nam comma poſt *verecundius* ponendum. Nec enim cohaeret, *verecundius recederet*, ſed *verecundius victus*, quomodo dicebatur victus, quia mulieres eum vicerant. SCHEFF.

8. *Urbem Corcyram*] Urbem primariam Phaeacum ſeu Corcyrae inſulae. Vide Pauſaniam in Atticis, ubi hanc rem attigit. Pag. 10. Numero 31. 32. &c. Editione illa optima Sylburgii utor. FABER.

Cum ſexaginta] MSS. *cum ſexageſimo*, & paulo poſt *cum ſeptimo*. Ita Plin. XII. Hiſt. Nat. 1. *Epulatus intra ſpeluncam cum duodeviceſimo comite.* & Oroſius VI. 16. *Sex. Pompejus cum centeſimo equite aufugit.* Vide Obſervat. in Script. Eccleſ. cap. 3. GRONOV.

Item praelio navali] Juntae: *Idem praelio navali*. GRAEV.

CAP. V. 1. *Expugnare conatur*] Diverſa lectio eſt *expugnare cogitat*: quam Sichardus in textu, alii in margine collocarunt. Sed & in editione Becharii lectionis ejus veſtigium eſt. Habet enim illa *cogit* pro *cogitat*. Et fortaſſe *cogitat* rectum eſt, &, quia falſo ſuſpectum, rejectum fuit.

dimicans, ſaxo de muris ictus occiditur. [2] Caput ejus Antigono refertur: qui victoria mitius uſus, filium ejus Helenum, cum Epirotis ſibi deditum, in regnum remiſit, eique inſepulti patris oſſa in patriam referenda tradidit. [3] Satis conſtans inter omnes auctores fama eſt, nullum nec ejus, nec ſuperioris aetatis regem comparandum Pyrrho fuiſſe; raroque non inter reges tantum, verum etiam inter illuſtres viros, aut vitae ſanctioris, aut juſtitiae probatioris viſum fuiſſe: [4] ſcientiam certe rei militaris in illo viro tantam fuiſſe, ut cum Lyſimacho, Demetrio, Antigono, tantis regibus bella gerens, invictus ſemper fuerit: [5] Illyriorum quoque, Siculorum, Romanorumque, & Carthaginienſium bellis, numquam inferior, plerumque etiam victor exſtiterit: [6] qui patriam certe ſuam anguſtam ignobilemque, fama rerum geſtarum, & claritate nominis ſui, toto orbe illuſtrem reddiderit.

fuit. Vide de eo verbo lib. de Latinit. f. ſuſp. p. 130. VORST. Veteres quidam, *expugnare cogitat*. Quam lectionem Vorſtius putat eſſe veram. SCHEFF.

Saxo de muris] Probus, *lapide ictus*. Plutarchus, & Pauſanias, & Strabo lib. VIII. *κεραμίδα*, id eſt, *tegulam* vocant. BONGARS. Quomodo etiam Ovidius in Ibin v. 303.

Aut ut Achilleidem cognato nomine clarum
Opprimat hoſtili tegula jacta manu.

BERNEC.

2. *Caput ejus*] Valer. Max. v. 1. BONGARS.

3. *Comparandum Pyrrho*] Νομισθεὶς ἐμπειρίᾳ μὲν πολεμικῇ, καὶ χειρὶ, καὶ τόλμῃ πολὺ πρῶτος εἶναι τῶν καθ' αὐτὸν βασιλέων. Plutarch. IDEM.

4. *Ut cum Lyſimacho, Demetrio, Antigono, tantis regibus bella gerens invictus ſemper fuerit*] MSS. mei, *bella geſſerit*: quomodo cum habeant omnes veteres ſcripti codices Bongarſii, puto geminata eadem voce & ſyllaba reponendum: *ut cum cum Lyſimacho, Demetrio, Antigono, tantis regibus bella geſſerit, invictus ſemper fuerit*. MOD. Antiquiores typis expreſſi, imo & MSS. tam Modiani, quam Bongarſiani pro *gerens* habent *geſſerit*. Mirum igitur quod Bongarſius id mutavit. VORST.

LIBER

IUSTINI
HISTORIARUM
PHILIPPICARUM

ex recensione

ABRAHAMI GRONOVII

Pars Posterior.

LIBER XXVI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Peloponnesii per proditionem Antigono traduntur. Aristotimus tyrannus Epirotas adfligit, & Hellanici prudentia opprimitur.*

2 *Antigonus Gallis occurrit, qui in furorem versi, conjuges & liberos suos trucidant: deinde numinis vindicta omnes internecione delentur. Antigoni bellum cum Atheniensibus.*

3 *Alexander, Pyrrhi filius, in regnum restituitur. Regni Cyrenarum turbulentus status.*

CAPUT I.

1 Post mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, verum etiam in Asia Graeciaque magni bellorum motus fuere. [2] Nam & Peloponnesii per proditionem Antigono traditi: [3] & variante hominum partim dolore, partim gaudio, prout singulae civitates aut auxilium de Pyrrho speraverant, aut metus sustinuerant, ita aut cum Antigono societatem jungebant, aut mutuis inter se odiis in bellum ruebant.
4 Inter hunc turbatarum provinciarum motum, Epirorum quoque urbs ab Aristotimo principe per tyranni-

CAP. I. 2. *Peloponnesii*] Et quidem, ut ex vetere hujus libri Prologo apparet, Spartanorum rex Areas, cujus & supra XXIV. 1. 5. fit mentio, ab Antigono Corinthi interfectus est. VORST.

3. *Variante hominum partim dolore, partim gaudio*] Forte, *variante homines* &. Liv. XXVI. 1. *Variabant secundae adversaeque res non fortunam magis, quam animos hominum.* GRONOV. Hoc *hominum* glossatoris, non Justini esse videtur. Sermo enim est de civitatibus, ut patet ex sequentibus. SCHEFF.

4. *Epirorum quoque urbs ab Aristotimo*] Quae est illa urbs, aut quis ita loquitur? Superiore libro Helenus Pyrrhi filius ab Antigono rege, qui Pyrrhum vicerat, cum parentis sui cadavere mittitur, ut regni haeres, haud dubie in Epirum. Vide num legendum *Epidauriorum?* GLAREAN.

rannidem occupatur: [5] a quo cum multi ex primoribus occisi, plures in exsilium acti essent, Aetolis per legatos postulantibus, *conjuges liberosque exsulum redderet*, primo negavit: [6] postea quasi poeniteret, proficiscendi ad suos omnibus matronis potestatem dedit; diemque profectionis statuit. [7] Illae, quasi in perpetuum cum viris exsulaturae, pretiosissima quaeque auferentes, cum ad portam quasi uno agmine profecturae convenissent, omnibus rebus exspoliatae, in carcerem recluduntur; occisis prius in gremio matrum parvulis liberis, virginibusque ad stuprum direptis. [8] Ad tam saevam dominationem stupentibus omnibus, princeps eorum Hellanicus, senex & liberis orbus, ut qui nec aetatis nec pigno-
ris

Epirorum quoque urbs] Locus manifesto mendosus: nec Vett. auxilio sunt. Glareanus nescio quo auctore *Epidauriorum* legit. Ex Pausaniae Eliacis, & Plutarchi libello de Virtutibus mulierum cap. 24. omnino legendum *Eliorum*. BONGARS.

Epirorum quoque urbs] Ita sane magno consensu codices tam MSS. quam typis expressi. Sed monuit Bongarsius ex Pausaniae Eliacis & Plutarchi lib. de Virtutibus mul. legendum esse *Eliorum*. Quod idem & Gronovius in lib. IV. Observ. verum esse judicat. VORST.

Aristotimo &c.] Vel pueri sciunt hunc *Aristotimum* Eleorum tyrannum fuisse: idque ex Plutarcho; & Pausania; sed unde illud *Epirorum* pro Eleorum? MSS. autem habent, *Epirotorum*, alii *Epyrrorum*, Impressi *Epirotarum*, alii *Epirorum*. Hoc dicam tantum, territorii Eliensis incolas, & urbis ipsius cives, dictos olim *Epios* seu *Epeos* fuisse. Itaque scripserit Justinus, *Epiorum*. Res constat ex Homero, plus decem in locis, & ex Dionysio Halicarnasseo. FABER. Praefero hanc emendationem aliorum. Vide Stephanum de Urbibus in Ἐπειός. SCHEFF.

7. *Direptis*] Scribe, *abreptis*. *Diripere* enim notat spoliare, *abripere* vero detrahere. GRONOV.

8. *Hellanicus*] Ita Vett. & Pausanias, & Plutarchus, quos lege. vulgo *Helematus*. BONGARS.

Senex & liberis orbus] A. Caesellius cum multa de temporibus Caesaris liberius loqueretur, amicique ne id faceret, monerent: *Duas res, quae hominibus amarissimae videntur, magnam sibi licentiam praebere* respondit, *Senectutem & Orbitatem*. Val. Max. VI. 2. 12. Ita Solon Pisistrato tyranno quaerenti, *qua tandem spe fretus, sibi tam audacter resisteret*, respondisse fertur, *Senectute*: Cicero de Senect. c. 20. *Suilius extrema senecta liber.* Tacit. Annal. XIII. 42. Adde Statium Thebaid. III. 214. iterumque Val. Max. III. 8. 5. Rationem reddit in Plutarchi Caesare c. 21. Considius. *Nam quod superest vitae, quia parum est, haud magnam cautionem desiderat.* Quod ipsum de orbitate dici potest. BERNEC.

Pigneris] Sic edidi ex Vett. omnibus. Vide Priscian. lib. VI. Frequens est *o* in *e* mutatio. Inde *Apellinem* dicebant veteres pro *Apollinem*. Festus. & *amplocti* pro *amplecti* apud Sallustium, & a tegendo *toga* dicta, Prisc. lib. I. & a pendeo *pondus*. In-
de

ris respectu timeret, contractos domum fidissimos amicorum in vindictam patriae hortatur. [9] Cunctantibus privato periculo publicum finire, & deliberandi spatium postulantibus, arcessitis servis jubet obserari fores, tyrannoque nunciari, *mitteret qui conjuratos apud se comprehenderet*; objectans singulis, *se, quia liberandae patriae auctor esse non possit, desertae ultorem futurum.* [10] Tunc illi ancipiti periculo circumventi, honestiorem viam eligentes, conjurant in tyranni necem: atque ita Aristotimus, quinto postquam tyrannidem occupaverat mense, opprimitur.

CAP. II. [1] Interea Antigonus cum multiplici bello

ſte quod in Vett. MSS. semper legitur *Ptolomaeus*, rectum arbitror: est enim Graecis Πτολεμαῖος. Ut quae iis est Κέρκυρα, Latinis est *Corcyra*: & Βερενίκη est *Beronice*. *Pignus* autem hic vocat natos. BONGARS. Duobus filiis orbatum Hellanicum scribit Plutarchus de Virtut. mulierum cap. 24. unde *pignerum* hic legi forte rectius sit. Adde notata ad Suet. Aug. 21. 4. BERNEC. *Pigneris* numero singulari, & per E literam, legi vult Bongarsius. Antiquiores typis expressi tamen habent *pignorum*. Et consentaneum huic est quod Plutarchus de Virt. mul. c. 24. scribit, Hellanicum duobus filiis orbatum esse. VORST. In veteribus legitur *pignorum*, quod Vorstius existimat consentaneum vero, quia Plutarchus scribit, Hellanicum orbatum liberis duobus. Ego praefero illud *pigneris*, quia puto poni hic indefinite, ac citra respectum ad ullum numerum. Sensus, non timebat, quia & senex erat ipse, nec filium habebat ullum, pro quo posset esse sollicitus, sive unum, sive plures prius habuisset. SCHEFF.

9. *Cunctantibus privato periculo publicum finire* &c.] Simile quid a Plutarcho refertur fine Pelopidae. BERNEC.

Arcessitis servis jubet obserari &c.] Lege, *arcessitos servos jubet obserare fores, tyrannoque nuntiare.* GRONOV. In MS. quodam reperitur, *observari*, quod praefero. Certe apud veteres, ut fit hodie, non exterius, sed intus januae obserabantur, nec tam cohibebantur eo constituti intra domum, quam excludebantur, qui foris adveniebant. Itaque haec obseratio supervacua hic fuerat. At observatio, id est custodia a tot servitiis conveniens proposito. Estque hoc plane *observare*. Plauto quoque in Asinar. II. 2. 7. ubi ait: *Vae illi qui tam indiligenter observarit januam.* Quo loco viri docti simul notant, proprium hoc servitiorum munus apud veteres fuisse, quod egregie cum nostris convenit. SCHEFF.

Se, quia liberandae patriae auctor esse non possit] Juntae: *se qui liberandae patriae auctor esse non possit, desertae ultorem fore.* GRAEV. *Liberandae patriae* non repudio, praeferrem tamen *liberatae*, si qui MSS. lectionem eam firmarent. Juntae habent: *se, qui liberandae patriae auctor esse non possit, desertae ultorem fore.* SCHEFF.

10. *Quinto postquam*] Sex menses tyrannidem tenuisse refert Pausanias. BONGARS.

CAP. II. 1. *Gallograeciae exercitus*] Insolens hoc & durius videtur. Mallem

bello & Ptolemaei regis, & Spartanorum, premeretur; novusque illi hostis Gallograeciae exercitus adfluxisset, in speciem castrorum parva manu adversus ceteros relicta, adversus Gallos totis viribus proficiscitur. [2] Quibus cognitis, Galli cum & ipsi se praelio pararent, in auspicia pugnae hostias caedunt: quarum extis cum magna caedes, interitusque omnium praediceretur, non in timorem, sed in furorem versi, sperantesque deorum minas expiari caede suorum posse, conjuges & liberos suos trucidant, auspicia belli a parricidio incipientes. [3] Tanta rabies feros animos invaserat, ut non parcerent aetati, cui etiam hostes pepercissent; bellumque internecivum cum liberis liberorumque matribus gererent, pro quibus bella suscipi solent. [4] Itaque quasi scelere vitam victoriamque redemissent, sicut erant cruenti ex recenti suorum caede, in praelium non meliore eventu, quam omine proficiscuntur: [5] siquidem pugnantes, prius parricidiorum furiae, quam hostes circumvenere; obversantibusque ante oculos manibus interemtorum, omnes occidione caesi.

lem *Gallograecia*, ut sit pro *ex Gallograecia* per ellipsin praepositionis, quae & alias nostro usitata. Sic enim & verbum sequens *affluxisset* convenientius se habere videtur. SCHEFF. Lege: *Gallograecus exercitus.* quia nulla Gallograecia in Europa, neque Galli regressi sunt ex Asia ad bellum Antigono inferendum vel cladem sociorum ulciscendam. Videntur autem Galli ab Antigono victi, uti constat ex lib. XXV. cap. I. qui in Graec cia & Macedonia remanserant, pace facta imperium ejus coacti fuisse accipere. Nam alio mox bello orto illos apud Megara delevit, & defectores appellavit auctor prologi. CUPERUS. Observat. IV. 11.

2. *Et ipsi se praelio pararent*] Antiquiores typis expressi *praelia pararent*. Si *praelio* legatur, est illud pro *ad praelium*: quomodo Virgilius I. Aen. dicit *paratus neci.* VORST.

A parricidio] MSS. omnes Bongarsiani praepositionem hic omittunt, quod quia sit & alibi apud nostrum, etiam hic puto omittendam. SCHEFF.

3. *Aetati, cui etiam* &c.] Ita fere supra XVIII. 6. 12. & Liv. XXIV. 26. 9. Humaniter ergo Pausanias Spartanorum princeps, cum Attaginus urbe Thebis profugisset, qui dedi debebat, *ejus liberos ad se adductos culpa absolvit, negans pueros factionis Medicae esse participes*, inquit Herodot. IX. 87. *Num quis irascitur pueris, quorum aetas nondum novit rerum discrimina?* Senec. de Ira II. 9. BERNEC.

Internecivum] Duobus praeterea locis, vocem hanc huic auctori restitui, quae & hic & VI. 6. 2. & XI. 9. 4. varie corrupta erat. Alii *interne-*

caesi. [6] Tanta strages fuit, ut pariter cum hominibus dii consensisse in exitium parricidarum viderentur. [7] Post hujus pugnae eventum, Ptolemaeus & Spartani victorem hostium exercitum declinantes, in tutiora se recipiunt. [8] Antigonus quoque ubi eorum discessum videt, recenti adhuc ex priori victoria militum ardore, bellum Atheniensibus infert. [9] In quo cum occupatus esset, interim Alexander rex Epiri, ulcisci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniae depopulatur. [10] Adversus quem cum reversus a Graecia Antigonus esset, transitione militum destitutus, regnum Macedoniae cum exercitu amittit. [11] Hujus filius Demetrius, puer admodum, absente patre, reparato exercitu, non solum amissam Macedoniam recipit: verum etiam Epiri regno Alexandrum spoliat. [12] Tanta vel mobilitas militum, vel fortunae varietas erat, ut vicissim reges, nunc exsules, nunc reges viderentur.

CAP. III. [1] Igitur Alexander, cum exsul ad Acarnanas confugisset, non minore Epirotarum desiderio, quam sociorum auxilio, in regnum restituitur. [2] Per idem tempus rex Cyrenarum Magas decedit: qui

internecinum scribunt; sed Festus *internecivum* dicit, & ita plerisque Amm. Marcellini locis editum est. BONGARS.

6. *In exitium parricidarum*] Juntae: *in excidium parricidarum*. GRAEV.

8. *Bellum Atheniensibus infert.*] Ejus meminit Pausanias in Atticis. BONGARS. In MSS. legebatur, *belli bellum Atheniensibus infert* Unde suspicor Justinum scripsisse, *recenti adhuc ex priori victoria militum ardore bellandi, bellum Atheniensibus infert.* VOSS.

10. *Transitione militum destitutus*] *Transfugiis nudatus*, inquit Tacit. II. 46. BERNEC.

CAP. III. 2. *Agas*] Hic Pausaniae est *Magas*. BONGARS. Atque ita legendum hoc loco, pridem monuit Paul. Leopardus Emendation. XVII. 10. BERNEC. *Magam* quoque vocant Polyaenus, & Athenaeus. VOSS. Optime Bongarsius, *Magas*. De illo aliquid nuper, debui certe, ad Aristippi versionem Gallicam ex Diogene Laërtio. Liber editus Lutetiae est. FABER. Editur vulgo *Agas*. Sed verum nomen regis fuisse *Magas*, Leopardus Emend. XVII. 10. & Vossius in Notis ad hunc locum, ex Pausania, Polyaeno & Athenaeo docuerunt. Prima litera nominis occasione proxime praecedentis M excidit: qualia sphalmata librariis persamiliaria fuere. VORST. Recte Vorstius *Magas*, secutus Vossium, qui sic ex Pausania, Polyaeno, & Athenaeo emendaverat. SCHEFF.

qui ante infirmitatem Beronicen unicam filiam, ad finienda cum Ptolemaeo fratre certamina, filio ejus desponderat. [3] Sed post mortem regis, mater virginis Arsinoë, ut invita se contractum matrimonium solveretur, misit qui ad nuptias virginis, regnumque Cyrenarum, Demetrium fratrem regis Antigoni a Macedonia arcesserent: qui & ipse ex filia Ptolemaei procreatus erat. [4] Sed nec Demetrius moram fecit. Itaque cum secundante vento celeriter Cyrenas advolasset, fiducia pulchritudinis, qua nimis placere socrui coeperat, statim a principio superbus, regiae familiae, militibusque impotens erat; studiumque placendi a virgine in matrem contulerat. [5] Quae res suspecta primo virgini, dein popularibus militibusque invisa fuit. [6] Itaque versis omnium animis in Ptolemaei filium, insidiae Demetrio comparantur: cui, cum in lectum socrus concessisset, percussores immittuntur. [7] Sed Arsinoë audita voce filiae ad fores stantis, & praecipientis, *ut matri parceretur*, adulterum paullisper corpore suo protexit. [8] Quo interfecto, Beronice & stupra matris, salva pietate, ulta est; & in matrimonio sortiendo judicium patris secuta.

Filiam ad finienda &c.] Pere sollemne, principum discordias sopiri, interveniente affinitate. Quomodo Augustus *reconciliatus post primam discordiam Antonio, postulantibus utriusque militibus, ut & necessitudine aliqua jungerentur, privignam ejus Claudiam duxit uxorem.* Sueton. Aug. c. 62. BERNEC.

Filio ejus &c.] Lege ex MS. *Filio ejus, qui vocatus est Callinicus.* GRONOV.

4. *Fiducia pulchritudinis*] Propertius III. 23. 1.

Falsa est ista tuae, mulier, fiducia formae,
Olim oculis nimium facta superba meis.

Aristaenetus I. epist. I. Φύσει τὸ κάλλος ἐστὶν ὑπερήφανον. *Natura forma superbior esse amat.* BERNEC.

6. *Comparantur*] MS. Voss. *Componuntur.* quomodo supra I. 8. *compositis in montibus insidiis.* GRONOV.

LIBER XXVII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Seleucus Callinicus novercam & fratrem infantem interficit.*
2 *Classe naufragio amissa, civitates amissas recipit: praelio victus aufugit: auxilium noxium a fratre Antiocho Hierace petit, & impetrat.*
3 *Asiae turbulentus status. In Antiochum Hieracem & Seleucum numinis vindicta.*

CAPUT I.

1 Mortuo Syriae rege Antiocho, cum in locum ejus filius Seleucus successisset, hortante matre Laodice, quae prohibere debuerat, auspicia regni a parricidio coepit: 2 quippe Beronicen novercam suam, sororem Ptolemaei regis Aegypti, cum parvulo fratre ex ea suscepto interficit. 3 Quo facinore perpetrato, & infamiae maculam subiit, & Pto-

CAP. I. 1. *Mortuo*] Nempe dolo conjugis. Is enim est, de quo Plinius VII. 12. m. & Val. IX, 14. ext. 1. Hieronym. ad cap. XI. Daniel. BERNEC.

Rege Antiocho] Is Θεὸς dicebatur, Appianus Συριακῇ, qui eum ab uxore Laudice interfectum scribit, quod doleret sibi adjunctam Berenicem, vel, ut est in nostris MSS. *Beronicem*. BONGARS.

Seleucus] Cognomento *Callinicus*, hoc est, egregius victor. quod cognomentum & Herculi tribuit cum Luciano Plutarchus, & Martyribus Zonaras. Nepos hic fuit Seleuci Nicanoris, de quo auctor XV. 4. 1. & alibi. BERNEC.

Hortante matre] Appianus Syriac. pag. 130. f. ipsi matri haec tribuit. An haec idem valent, & quae jubeas, ipse fecisse putandus es? Quomodo Tacitus Annal. 1. 6. Agrippam a tribuno confectum scribit, quem Suetonius Tib. cap. 22. a centurione, scilicet jussu tribuni. IDEM.

Auspicia regni a parricidio coepit] Supra XXVI. 2. 2. *auspicia belli á parricidio incipientes*. VORST.

2. *Beronicen novercam suam*] Scribendum cum Juntis *Berenicen*. Graecis Βερενίκην. GRAEV. Editio Juntina teste Graevio *Berenicen*, plane convenienter Graeco Βερενίκην. Sed contendit tamen Bongarsius in notis ad XXVI. 1. 8. Βερενίκην Latini esse *Beronicen*. VORST.

3. *Maculam subiit*] Cic. III. de Offic. 13. *Vitiorum subire nomina*. & XI. ad Attic.

Ptolemaei bello se implicuit. 4 Porro Beronice, cum ad se interficiendam missos didicisset, Daphnae se claudit. 5 Ubi cum obsideri eam cum parvulo filio nuntiatum Asiae civitatibus esset, recordatione paternae, majorumque ejus, dignitatis, casum tam indignae fortunae miserantes, auxilia ei omnes misere. 6 Frater quoque Ptolemaeus periculo sororis exterritus, relicto regno, cum omnibus viribus advolat. 7 Sed Beronice ante adventum auxiliorum, cum vi expugnari non posset, dolo circumventa, trucidatur. 8 Indigna res omnibus visa. Itaque cum universae civitates, quae defecerant, ingentem classem comparassent, repente exemplo crudelitatis exterritae, simul & in ultionem ejus, quam defensuri erant, Ptolemaeo se tradunt: 9 qui, nisi in Aegyptum domestica seditione revocatus esset, totum regnum Seleuci occupasset. 10 Tantum vel illi odium parricidale scelus, vel huic favorem indigne peremtae mors sororis, attulerat.

Cap. II. 1 Post discessum Ptolemaei, Seleucus cum adversus civitates, quae defecerant, ingentem classem comparasset, repente veluti diis ipsis parricidium vindicantibus, orta tempestate classem naufragio amittit: 2 nec quidquam illi ex tanto apparatu, praeter nudum corpus, & spiritum, & paucos naufragii comites residuos fortuna fecit. 3 Misera

Attic. Ep. 17. *odium subire*. Plin. III. Ep. 9. *offensum subire*. GRONOV.

4. *Daphnae*] Daphne Stephano est προαστεῖον τῆς ἐν Ἀντιοχείας μητροπόλεως. Strabo lib. XVI. oppidum mediocre dicit esse. BONGARS. Situm ejus & formam tradit Sozomenus V. I. BERNEC. *Daphne* suburbanum fuit Antiochiae, quae & *Epidaphnes* inde dicitur. Nomen sine dubio inditum fuit a Seleuco Nicanore. De hoc enim supra XV. 4. 8. scribit noster, quod campos vicinos Antiochiae Apollini dicaverit. Huic autem, ut notum, adamata Daphne fuit. VORST.

5. *Casum tam indignae* &c.] Scribe, *casum tam indignum fortunae. Casus* enim tanquam effectus fortunae ponitur; Livius XXX. 30. *Hoc ludibrium casus edidit fortuna:* Caesar. VI. Bell. Gall. 35. *Quantum in bello fortuna possit, & quantos afferat casus, cognosci potuit.* Vide Florum II. 8. GRONOV.

CAP. II.

ſera quidem res, ſed optanda Seleuco fuit: ſiquidem civitates, quae odio ejus ad Ptolemaeum transierant, velut diis arbitris ſatisfactum ſibi eſſet, repentina animorum mutatione in naufragii miſericordiam verſae, imperio ſe ejus reſtituunt. [4] Laetus igitur malis ſuis, & damnis ditior redditus, veluti par viribus, bellum Ptolemaeo infert: [5] ſed quaſi ad ludibrium tantum fortunae natus eſſet, nec propter aliud opes regni recepiſſet, quam ut amitteret, victus praelio, non multo quam poſt naufragium comitatior, trepidus Antiochiam confugit. [6] Inde ad Antiochum fratrem litteras facit: quibus auxilium ejus implorat, oblata ei Aſia, inter fines Tauri montis, in praemium latae opis. [7] Antiochus autem cum eſſet annos quatuordecim natus, ſupra aetatem regni avidus, occaſionem non tam pio animo, quam offerebatur, adripuit: ſed latronis more totum fratri eripere cupiens, puer ſceleratam virilemque ſumit audaciam. [8] Unde *Hierax* eſt cognominatus: quia non hominis, ſed accipitris ritu in alienis eripiendis vitam ſectaretur.

CAP. II 3. *In naufragii miſericordiam* &c.] Cicero pro L. Manil. cap. 9. *Sic fieri ſolet*, inquit, *ut regum afflictae fortunae facile multorum opes alliciant*. Val. Max. v. 3. 3. *Etiam quos injuriae inviſos faciunt, gratioſos miſeriae reddunt:* Nam, ut inquit Seneca de Clem. II. 5. *Miſericordia non cauſam, ſed fortunam ſpectat.* Adde Livium XLII. 63. 3. Tacitum XV. 44. 10. & Hiſt. II. 10. 6. Sueton. Caeſ. 12. 1. Florum III. 21. 17. Aeſchylum Supplic. v. 497. Flaccum Argon. VI. v. 74. BERNEC. Lego, *naufragi*, id eſt, qui naufragium paſſus fuerat. FABER. Puto, Juſtinum *naufragi* ſcripſiſſe. Nam vulgatum durius eſt. SCHEFF.

4. *Damnis ditior*] Ita *Marius clade major.* Flor. III. 21. 16. De Mithridate ſimilia Noſter infra XXXVII. 1. 8. BERNEC.

6. *Inter fines Tauri montis*] Omnes Bongarſiani MSS. habent *finem*, neque video quare debebat repudiari, cum de uno Tauro monte hic ſit ſermo. Tacit. XVI. Ann. 15. *Oſtorius longinquis in agris apud finem Ligurum id temporis erat.* Adde Livii loca a Rhenano ibi laudata. SCHEFF.

8. *Accipitris ritu in alienis eripiendis vitam* &c.] Corruptae voces integro ſenſu. Quid eſt enim *accipitris ritu in alienis eripiendis vitam ſectari?* niſi hoc pro ſuſtentare, tolerare, poſitum ſit. Forte legi poſſet, *ritum alienis erip. ſectari*, ut *vitam* omittatur. FREINSHEM. *Accipitris ritu* dictum, ut *pecudum ritu* ab ipſo Cicerone in Laelio. *In alienis eripiendis* dictum plene pro eo quod uſitatius, *alienis eripiendis*; & hoc porro pro *aliena eripiendo*: ut *legendis noſtris* a Cicerone I. Off. pro *legendo*

tur. 9 Interea Ptolemaeus Euergetes cum Antiochum in auxilium Seleuco venire cognovisset, ne cum duobus uno tempore dimicaret, in annos decem cum Seleuco pacem facit: 10 sed pax ab hoste data, interpellatur a fratre; qui conducto Gallorum mercenario exercitu, pro auxilio bellum, pro fratre hostem, imploratus exhibuit. 11 In eo praelio virtute Gallorum victor quidem Antiochus fuit: sed Galli arbitrantes Seleucum in praelio cecidisse, in ipsum Antiochum arma vertere; liberius depopulaturi Asiam, si omnem stirpem regiam exstinxissent. 12 Quod ubi sensit Antiochus, velut a praedonibus, auro se redimit, societatemque cum mercenariis suis jungit.

CAP. III. 1 Interea rex Bithyniae Eumenes, sparsis

de nostra. Porro *vitam sectari* Gronovius esse putat pro victum sectari: quomodo Ennius dicat, *Nautisque mari quaerentibus vitam;* & Plautus Sticho de mustela quae murem cepit, *Ut illa vitam hodie repperit sibi.* Et imposita voci significatio exemplo Graecae βίος, quae utrumque, & vitam, & victum, significat. Vide librum de Pec. Vet. p. 230. Freinshemius *sectari vitam* dictum putat pro tolerare vitam; atque ita vulgarem significationem vocis hic retinet. Sed XI. 15. tamen *vitam* de victu ipse quoque Freinshemius accipit; ut ex Indice apparet. VORST. Alii aliter de hoc loco judicant. Mihi videtur illud *ritu* glossatoris esse, natum forte ex sequenti *vitam*, quod tanquam longius distans aliquis hic adscripserat. *Sectari vitam hominis* vel *hieracis* puto eleganter dici, pro tali modo vivere. Quomodo apud Pacatum habemus, *sectam vitae principis* cap. 12. *Sed qui vitae tuae sectam cognoverit, fidei incunctanter accedat.* SCHEFF.

9. *Interea Ptolemaeus*] Codices quidam MSS. teste Bongarsio additum habent *Euergetes:* idque recte judicio Gronovii lib. IV. Observ. 10. id enim seriem Aegypti Syriaeque regum & temporum demonstrare. VORST.

Ne cum duobus uno tempore &c.] Vide Notam ad VI. 1. 2. BERNEC.

10. *Interpellatur a fratre*] Belli inter Seleucum Callinicum & Antiochum Hieracem meminit Strabo lib. XVI. BONGARS.

11. *In ipsum Antiochum* &c.] Cato lib. IV. Origin. citante Agellio V. 21. *Milites mercenarii compluries in imperatorem impetum fecere.* atque ita factum, quod e Vespis Aristophanis inter proverbia refertur, ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον. *Pedamentum vitem decepit.* Bene Livius XXV. 33. 5. *Non ita credendum externis auxiliis* monet, *ut non plus sui roboris suarumque proprie virium in castris habeas.* Quod ipsum inculcat Vegetius III. 1. fin. Imp. Leo Tactic. XX. 62. De Gallis auxiliaribus cum Annibale conspirantibus, & Romanos prodentibus, vide Polybium III. 66. & 67. Adde Livium XLII. 31. 8. & XLIV. 26. 13. Nostrum IV. 3. 5. ibique notam. BERNEC.

CAP. III. 1. *Interea rex Bithyniae Eumenes*] Regum Bithyniae originem & successionem lege Strabonis lib. XIII.

ſis conſumtisque fratribus bello inteſtinae diſcordiae, quaſi vacantem Aſiae poſſeſſionem invaſurus, victorem Antiochum, Gallosque adgreditur. [2] Nec difficile ſaucios adhuc ex ſuperiore congreſſione, integer ipſe viribus, ſuperat. [3] Ea namque tempeſtate omnia bella in exitium Aſiae gerebantur: uti quisque fortior fuiſſet, Aſiam velut praedam occupabat. [4] Seleucus & Antiochus fratres bellum propter Aſiam gerebant: Ptolemaeus, rex Aegypti, ſub ſpecie ſororiae ultionis Aſiae inhiabat. [5] Hinc Bithynus Eumenes, inde Galli, humiliorum ſemper mer-

XIII. BONGARS. Gronovius legit, *rex Bithyniae Nicomedes.* GRAEV. Gronovius ut ſupra XVII. 2. 10. pro *Eumeni* legendum putat *Nicomedi*, ita & hic teſte Graevio pro *Eumenes* ſupponendum *Nicomedes* exiſtimat. Ego tamen, ſi quid erratum hic ſit, non a librariis, ſed ab ipſo auctore illud factum putem. *Eumenis* enim nomen non ſemel, ſed ter in hoc cap. apparet: VORST. Graviter hic hallucinatus eſt Juſtinus, nec poteſt emendatione juvari, ut & Vorſtius vidit, & pluribus adſtruit eruditiſſimus & amiciſſimus Perizonius in Animadv. Hiſtoricis cap. 11. ubi oſtendit nullum Eumenem fuiſſe inter Bithyniae reges: Nicomedem vero nunquam cum Gallis pugnaſſe, ſed contra, ipſo adjuvante, Gallos in Aſiam primum perveniſſe, & arctiſſimam cum eo ſocietatem & amicitiam iniiſſe, & perpetuo deinceps ſervaſſe: nec illum aequalem fuiſſe Seleuco Callinico, & Antiocho Hieraci, de quibus hic agat Juſtinus, ſed illorum avo Antiocho Soteri. Bithyniae regem tum fuiſſe Zielam Nicomedis F. ut non ſolum ex temporum ratione, ſed & prologis librorum Trogi pateat. Nam in hujus libri prologo legi ex emendatione Valeſii: *Utque Galli Pergamo victi ab Attalo Zielam Bithynum occiderint.* Gallos itaque non caeſos eſſe a rege Bithyniae, ſed ab Attalo Pergami dynaſta, de quo Livius quoque XXXVIII. 10. Plurifariam igitur peccare Juſtinum, dum pro *Attalo*, *Eumenem* deceſſorem illius nominat; deinde cum *Bithyniae regem* & *Bithynum* dicit, cum Pergami dynaſtam deberet dicere. GRAEV.

Victorem Antiochum &c.] Ita fieri amat: & hoc ipſo argumento dictator Albanus Tullo Rom. regi praelium diſſuadens, *Memor eſto*, inquit, *jam cum ſignum pugnae dabis, has duas acies ſpectaculo fore, ut feſſos confectosque ſimul victorem ac victum Etruſci* (vicini potentes) *aggrediantur.* Hinc praeſagium Salluſtii de excidio Imperii Romani (an aptandum huic noſtro ſeculo?) in Orat. I. ad Caeſ. *Ego ſic exiſtumo; quoniam orta omnia intereunt, qua tempeſtate urbi Romanae fatum excidii adventarit, cives cum civibus manus conſerturos: ita defeſſos & exſangues regi aut nationi praedae futuros.* Adde XXXIX. 5. 5. BERNEC.

4 *Sub ſpecie ſororiae ultionis*] Quomodo & Mithridates infr. XXXVIII. 1. 3. Vide Notam ad IV. 3. 5. IDEM.

5. *Hinc Bithynus Eumenes*] MSS. Bongarſiani habent *Bithynius*, cui adſtipulantur veteres editi. Sed vulgata lectio retinenda. Stephanus in Βιθυνία. τὸ ἐθνικὸν, Βιθυνός. Juvenalis Sat. VII. *equitesque Bithyni.* Horat. I. Carm. Od. 3. *carina Bithyna.* Pro *Eumenes* Gronovius vult *Nicomedes* & exigit hiſtoriae fides. At Vorſtius hunc lapſum putat Juſtini, non librarii. SCHEFF.

Humiliorum ſemper mercenaria manus]

mercenaria manus, Aſiam depopulabantur: cum interea nemo defenſor Aſiae inter tot praedones inveniebatur. [6] Victo Antiocho, cum Eumenes majorem partem Aſiae occupaſſet, ne tunc quidem fratres, perdito praemio, propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt: ſed, omiſſo externo hoſte, in mutuum exitium bellum reparant. [7] In eo Antiochus denuo victus, multorum dierum fuga fatigatus, tandem ad ſocerum ſuum Ariamenen, regem Cappadociae, provehitur. [8] A quo cum primum benigne exceptus eſſet, interjectis diebus, cognito quod inſidiae ſibi pararentur, ſalutem fuga quaeſivit. [9] Igitur cum profugo nusquam tutus locus eſſet, ad Ptolemaeum hoſtem, cujus fidem tutiorem quam fratris exiſtimabat, decurrit; memor vel quae facturus fratri eſſet, vel quae meruiſſet a fratre. [10] Sed Ptolemaeus non amicior dedito, quam hoſti factus, ſervari eum artiſſima

nus] Nihili eſt lectio vulgata. Nec enim humiliorum, ſed ſuperiorum mercenaria manus ſemper erant Galli, nunc horum, nunc illorum proſperam fortunam ſequuti. Satis id indicant verba poſtrema capitis praecedentis. Itaque legendum arbitror. *Horum omnium ſemper mercenaria manus.* BOXHORN.

7. *Ad ſocerum ſuum Artamenem*] MS. habebat, *Arimenem*. Puto, verum eſſe, *Ariamenem*. Nam Diodori epitome habet Ἀριάμνης. Hujus Antiochi ſororem Stratonicen, uxorem duxerat Ariarathes, filius Ariamenis. Socerum itaque ejus laxius vocat Juſtinus. VOSS.

Provehitur] Scribo, *pervehitur*. FABER.

10. *Sed Ptolemaeus non tam amicus ei deditus, quam hoſtis factus*] Vide, num potius, *non tam amicus ei dedito*, ſit legendum in dandi caſu. GLAREAN.

Sed Ptolemaeus non amici debito quam hoſtis factus] Ea eſt bonorum librorum ſcriptura, ex qua legendum arbitror, *non amicus dedito quam hoſtis factus*, id eſt, non tam amicus, &c. Similes locutiones notavi ſupra ad VI. 1. 4. BONGARS. Quaedam etiam ad. XII. 8. 14. BERNEC. Doctiſſimus Gronovius, in Obſervationibus ſuis, ita hunc locum emendabat, *non tam amicus dedito, quam hoſtis fratri.* Quod quidam codices praeferrent: *non tam amicus ei deditus.* Verum, niſi me animus fallit, omnino pro *factus* ſcribendum *functus*; hoc modo: *Ptolemaeus non amici debito, quam hoſtis functus*, &c. Subintelligitur vero τὸ *tam*. Certo certior haec conjectura. VOSS. Haec ſunt contaminatiſſima, ut recte viderunt viri docti. Sed in Juntae editione optime legitur: *Non amicior dedito quam hoſti factus.* Quo nihil eſt verius. GRAEV.

Non amicior dedito, quam hoſti factus] Antea quidem in Impreſſis ita legebatur, (*non amici debito quam hoſtis factus*) quae lectio corruptiſſima eſt, & a nemine poteſt intelligi. Doctus autem ille Gronovius, qui id facile animadverteret, emendavit, ut eſt apud

tissima custodia jubet. [11] Hinc quoque Antiochus, opera cujusdam meretricis adjutus, quam familiarius noverat, deceptis custodibus elabitur; fugiensque a latronibus interficitur. [12] Seleucus quoque iisdem ferme diebus, amisso regno, equo praecipitatus, finitur. Sic fratres, quasi & germanis casibus exsules ambo, post regna, scelerum suorum poenas luerunt.

apud Is. Vossium, *non tam amicus dedito, quam hostis fratri;* quod optimum est: sed editio Juntarum, quam nos quasi ducem hic secuti sumus, longe melius id praestabit quam conjectura, & certius; Quod Graevii diligentiae referri acceptum debet, qui in Notis suis hoc monuit. FABER. Ita hunc locum legendum esse ex editione Juntina docuit Graevius, cum viri docti varias super eo conjecturas prodidissent, quas recensere nihil attinet. *Deditus* est pro eo qui dedidit se, ut supra XXV. 5. 2. Et vult auctor Ptolemaeum non amiciorem factum fuisse Antiocho, cum is se dedidit, quam cum hostis fuit. VORST.

Non amicior dedito, quam hosti factus] Hoc ex Juntina Vorstius volente Graevio recepit in textum. Ante legebatur: *non amici debito, quam hostis,* de quo varia viri docti. SCHEFF.

11. *Familiarius*] Familiaritate scil. illa turpi, nec dicenda. Similis verborum *consuevisse* & *solere* notio est. BERNEC.

12. *Finitur*] Nihil ambigo scribendum *finit.* Sic enim & Graeci τελευτᾷ: & praeter alios Tacitus VI. Ann. 50. 16. *Tiberius finivit*, hoc est, mortuus est. Neque tamen, non addicentibus libris, aliquid mutare sustineo. IDEM. Optimi libri editi juxta & manu exarati, *finitur.* Nec est quod cum viro doctissimo rescribamus *finit.* Oraculum vetus apud Ciceronem ex ejus versione:

Euthynous potitur fatorum munere leto;
Sic fuit utilius finiri ipsique tibique.

Seneca ep. 74. *Sive illi senectus longa contigit, sive citra senectutem finitus est.* Valer. Max. IX. 12. *Sed atrocius aliquando Euripides finitus est.* GRAEV. Bernecerus nihil ambigit legendum esse *finit.* Sed *finitur* rectum est: loquunturque ita & alii. Valerius Max. III. 2. ext. 6. *suo judicio finitus.* Et IX. 12. ext. 4. *Atrocius aliquanto Euripides finitus est.* VORST. Berneccerus legit, *finit.* Sed vulgatum ex Valerii Maximii III. 2. ext. 6. & IX. 12. ext. 4. tuetur Vorstius. Ut jam ante Graevius ex Seneca & Cicerone fecerat. SCHEFF.

Germanis] Mallem, *germani*, ut germanos fratres fuisse intelligat non natura tantum, sed casibus etiam, & fortuna. BONGARS.

Sic fratres, quasi] Ingeniose & acutissime sane Bongarsius, primus ille Justini servator. *Sic fratres, quasi & germani casibus*, id est, qui ita fratres, ita germani fuerunt, ut ex similitudine casuum & fortunarum, quibus uterque conflictatus est, si minus aliunde, facile tamen hinc posset probari. FABER. Distinctionem puto supervacuam, & reddere locum obscurum. Cohaerent enim, sic germanis casibus quasi fratres, id est, ii, quos non ratio nascendi solum, sed & similitudo casuum fratres quasi fecerat. SCHEFF.

LIBER

LIBER XXVIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Olympias, Alexandri Epirotae vidua, Demetrio Macedoni Phthiam filiam dat uxorem: unde tragoedia & bellorum initia.*

2 *Aetoli superbe respondent Romanis, qui Acarnanibus auxilium praebebant; & arma movent intrepide.*

3 *Filiis duobus morbo sublatis Olympias non diu supervivit. Laodamia filia interfecta. Epirus graviter adfligitur. Demetrius Macedo moritur. Hujus filii Philippi Antigonus tutelam suscipit, quam prudenter administrat.*

4 *Bellum Antigoni adversus Spartanos; quorum rex Cleomenes, viribus attritis, in Aegyptum profugit, ubi interficitur. Antigono mortuo, Philippus regnat.*

CAPUT I.

1 OLympias Pyrrhi, Epirotae regis, filia, amisso marito, eodemque germano fratre Alexandro, cum tutelam filiorum ex eo susceptorum, Pyrrhi & Ptolemaei, regnique administrationem in se recepisset, Aetolis partem Acarnaniae, quam in portio-

CAP. I. 1. *Olympias Pyrrhi* &c.] In unico verbo, quod ipsum monosyllabum tantum est, ingens error. Crederes enim Olympiadem Pyrrhi filiam in fide & quasi in clientela Aetolorum fuisse, quod tamen minime verum est; Sed ita res se habet: Pyrrhus in partem praedae communis belli portionem Acarnaniae acceperat; Nunc Aetoli postquam Pyrrhus nullus est, eam esse suam postulant; quod ubi videt Olympias, cui facile esset bellum praesentire, ad Demetrium Macedoniae regem confugit. Itaque isthuc *ab*, quod omnia perturbat, delendum est. FABER.

Ab Aetolis] MSS. Bongarsiani non agnoscunt illud *ab*. Et miror sane viros doctos potuisse ferre. An enim ista sensum habent convenientem, *ab Aetolis decurrit ad regem Macedoniae?*

portionem belli pater pupillorum acceperat, eripere volentibus, ad regem Macedoniae Demetrium decurrit; [2] eique habenti uxorem Antiochi regis Syriae sororem, filiam suam Phthiam in matrimonium tradit: ut auxilium, quod misericordia non poterat, jure cognationis obtineret. [3] Fiunt igitur nuptiae, quibus & novi matrimonii gratia adquiritur, & veteris offensa contrahitur. [4] Nam prior uxor, velut matrimonio pulsa, sponte sua ad fratrem Antiochum discedit, eumque in mariti bellum impellit. [5] Acarnanes quoque diffisi Epirotis, adversus Aetolos auxilium Romanorum implorantes, obtinuerunt a Romano senatu, ut legati mitterentur, [6] qui denuntiarent Aetolis, *praesidia ab urbibus Acarnaniae deducerent; paterenturque esse liberos, qui soli quondam adversus Trojanos, auctores originis suae, auxilia Graecis non miserint.*

Cap. II. [1] Sed Aetoli legationem Romanorum superbe audivere; Poenos illis & Gallos, a quibus tot bellis occidione caesi sint, exprobantes; [2] dicen-

niae? ubi autem apud Aetolos istos fuit, aut quo fuit modo? lectio verissima, *decurrit Aetolis volentibus eripere*, id est, cum Aetoli vellent eripere, eamque impeterent. Scheff.

2. *Ptiam*] Scribendum *Phthiam*, quomodo apud Plutarch. in Pyrr. cap. 1. vocatur Pyrrhi mater. Bongars. MS. *Bithiam*. Junt. *Pythiam*. Lege *Phtiam*, uti legendum ex Plutarcho docuit Bongarsius. Graev. *Phthiam* scribendum. Viderat Bongarsius. Faber. Editur vulgo *Ptiam*. Sed agnoscit tamen Bongarsius legendum esse *Phthiam*, quomodo apud Plutarchum in Pyrrho vocatur Pyrrhi mater. Et juvant nonnihil editiones veteres quae habent *Pithiam*, vel *Pythiam*. Vorst.

6. *Qui soli quondam adversus Trojanos*] Strabo lib. x. id ex Ephoro docet. Bongars.

Cap. II. 1. *Aetoli legationem Romanorum superbe audivere:*] De Universa natione Livius viii. 22. 9. *Relatum a Graecis, gente lingua magis strenua quam factis, ferox responsum.* Haec istorum hominum natura in canes quoque regionis ejus transgressa est. Unde Gratius Cyneget. v. 186.

At clangore citat, quos nondum conspicit apros
Aetola quaecunque canis de stirpe (malignum
Officium) sive illa metus convitia rupit,
Seu frustra nimius properat furor.

Bernec.

Legationum Romanorum superbe audivere] MSS. mei *superbe audire*. Mod.

A quibus tot bellis occidione caesi sint.] Juntae: *a quibus tot bellis vexati*,

centesque, *prius illis portas adversus Carthaginienses aperiendas, quas clauserit metus Punici belli, quam in Graeciam arma transferenda.* 3 *Meminisse* deinde jubent, *qui quibus minentur.* 4 *Adversus Gallos urbem eos suam tueri non potuisse; captamque non ferro defendisse, sed auro redemisse:* 5 *quam gentem se aliquanto majore manu Graeciam ingressam, non solum nullis externis viribus, sed ne domesticis quidem totis adjutos, universam delesse; sedemque sepulcris eorum praebuisse, quam illi urbibus, imperioque suo proposuerant.* 6 *Contra, Italiam, trepidis ex recenti urbis suae incendio Romanis, universam ferme a Gallis occupatam.* 7 *Prius igitur illis Gallos Italia pellendos, quam minentur Aetolis: priusque sua defendenda, quam aliena appe-*

ti, toties occidione caesi sint. Sed haec interpolata credo, nec recedendum esse ab aliorum codicum lectione. *Bella* enim hic sunt proelia, ut infinitis aliis in locis. Superius IX. 4. *Bello consumptorum corpora sepulturae reddidit.* Sed haec obvia sunt. GRAEV.

2. *Prius illis portas adversus Carthaginienses aperiendas*] Haec verba ego non intelligo. Quid enim *aperire portas adversus aliquem?* Non, *contra aliquem*, quia contra quem non aperiuntur, sed clauduntur. Nec etiam, *aperire alicui*, quia si Romani portas aperuissent Carthaginiensibus, hoc eis ad bellum contra Graecos prodesse adeo non poterat, ut obfuisset potius. Nullam ergo habet cum ceteris conjunctionem sed inepti glossatoris, qui verba *metus belli Punici* explicaverat, intrusum postea in textum loco alieno, ac propterea delendum. Sensus enim optimus sine illis: aperiendas Romanis portas, id est, efficiendum submotis Poenis seu Carthaginiensibus profligatisque, ut aperire portas queant, nec metu impetus hostilis claudere eas cogantur. SCHEFF.

4. *Captamque non ferro defendisse*] Etiam hoc ineptum. Quomodo enim capta urbs defenditur ferro. Si capta, jam defensio est supervacua. Plane igitur hoc *defendisse* glossa est superioris *tueri potuisse.* Et stat per se, *captam redimere ferro*, pro virtute recipere. IDEM.

5. *Viribus*] MSS. mei *urbibus*, quo pacto cum etiam legatur in Bongarsii Codd. non dubitem eam scripturam in contextum recipere. MOD.

Urbibus] Non dubitavi hanc scripturam, & Fuldensibus & Bongarsii codicibus affirmatam, in contextum recipere. Hactenus editi, *viribus.* BERNEC. Juntae quoque cum MSS. Fuldensibus: *urbibus.* Sed pro *proposuerant*, legunt Juntae, *praeposuerant.* GRAEV. Pro *urbibus* editum olim fuit *viribus.* Berneccerus autem τὸ *urbibus* in textum recipit, quod in MSS. Modianis & quibusdam Bongarsianis id repertum sciret. Editionem quoque Juntinam ita habere testatur Graevius. VORST.

7. *Priusque sua defendenda*] Hiulca oratio est, & aliquid deest. Adde, *quam aliena appetenda.* ex libb. impr. in quibus, mendose tamen, legitur, *quam aliena (defendi) appetenda.* Illud (*defendi*) nullum hic locum habet. Cetera recte, & commode, ac necessario huc revocanda. FABER.

Priusque sua defendenda, quam aliena appetenda] Horum posteriora re-

situs

appetenda. [8] *Quos autem homines Romanos esse? nempe pastores, qui latrocinio justis dominis ademtum solum teneant:* [9] *qui uxores cum propter originis dehonestamenta non invenirent, vi publica rapuerint:* [10] *qui denique urbem ipsam parricidio condiderint, murorumque fundamenta fraterno sanguine adsperserint.* [11] *Aetolos autem principes Graeciae semper fuisse; & sicut dignitate, ita & virtute ceteris praestitisse:* [12] *solos denique esse, qui Macedonas, imperio terrarum florentes, semper contemserint: qui Philippum regem non timuerint; qui Alexandri Magni post Persas Indosque devictos, cum omnes nomen ejus horrerent, edicta spreverint.* [13] *Monere igitur se Romanos, contenti sint fortuna praesenti, nec provocent arma, quibus & Gallos caesos, & Macedonas contemtos videant.* [14] Sic dimissa legatione Romanorum, ne fortius locuti, quam fecisse viderentur, fines Epiri regni & Acarnaniae depopulantur.

CAP. III. [1] Jam Olympias filiis regna tradiderat; & in locum Pyrrhi fratris defuncti Ptolemaeus successerat: [2] qui cum hostibus instructo exercitu obvius

stitui ex antiquioribus typis expressis, qui habent una voce superflua, *quam aliena defendi appetenda.* Bongarsius & Bernecerus nescio qua de causa prorsus eliminarunt. IDEM. Vorstius restituit ex vetustioribus, *priusque sua defendenda, quam aliena appetenda.* SCHEFF. Pulchre hunc locum ex veteribus codd. doctissimi viri restituerunt, adstipulantibus duobus codicibus Britannicis. GRAEV.

8. *Pastores, qui latrocinio*] Hieronymus in Chronico, *pastorum & latronum manum* dicit: inde forte Gallica dictio, *pastres*, pro latronibus. BONGARS. De primordiis urbis: de raptu Sabinarum: de Remi caede, Livius lib. 1. & alii. BERNEC.

10. *Fraterno sanguine*] Lucan I. v. 95.

Fraterno primi maduerunt sanguine muri.

BERNEC.

11. *Aetolos autem &c.*] Strabo ex Ephoro lib. x. pag. 319. 14. Τὸς Αἰτωλὸς ἔθνος εἶναι μηδεπώποτε γεγενημένον ὑφ' ἑτέροις, ἀλλὰ πάντα τὸν μνημονευόμενον χρόνον μεμενηκὸς ἀπόρθητον, *propter locorum asperitatem, & difficilem aditum, & belli usum:* a quo, Homero μενεχάρμαι dicuntur. BONGARS. Hoc est praelium forti animo sustinentes. Iliad. IX. 525. BERNEC.

12. *Nomen ejus horrerent*] Ovid. IX. Met. 440. de Minoe.

Terruerat magnas ipso quoque nomine gentes.

Et I. Maccab. 8. 12. καὶ ὅσοι ἤκουον τὸ ὄνομα αὐτῶν, ἐφοβοῦντο ἀπ' αὐτῶν. GRONOV.

14. *Epiri regni*] Dele, *regni.* FABER.

vius proceſſiſſet, infirmitate correptus in itinere decedit. [3] Olympias quoque, non magno poſt tempore, gemino funerum vulnere adflicta, aegrum ſpiritum trahens, non diu filiis ſupervixit. [4] Cum ex gente regia ſola Nereis virgo cum Laodamia ſorore ſupereſſet, Nereis nubit Geloni, Siciliae regis filio: [5] Laodamia autem cum in aram Dianae confugiſſet, concurſu populi interficitur. [6] Quod facinus dii immortales adſiduis cladibus gentis, & prope interitu populi vindicaverunt. [7] Nam ſterilitatem famemque paſſi, & inteſtina diſcordia vexati, externis ad poſtremum bellis pene conſumti ſunt: [8] Miloque Laodamiae percuſſor in furorem verſus, nunc ferro, nunc ſaxo, in ſumma dentibus laceratis viſceribus, duodecima die interiit. [9] His in Epiro geſtis, interim in Macedonia Demetrius rex, relicto filio Philippo, parvulo admodum, decedit: [10] cui Antigonus tutor datus, accepta in matrimonium matre pupilli, regem ſe conſtitui laborabat. [11] Interjecto deinde tempore, cum ſedi-

CAP. III. 3. *Non magno poſt tempore*] Bongarſius teſtatur haec in MSS. omiſſa eſſe. Nempe ſequitur ſtatim *non diu*, quod idem eſt. Neque poteſt utrumque ſcripſiſſe Juſtinus, ſed alterutrum neceſſe eſt ut ſit gloſſatoris. SCHEFF.

4. *Laudamia*] Jan. Parrhaſius de Rebus per Epiſtolam quaeſitis, Epiſt. 41. nomen hoc, ut alia in auctore plura, depravatum exiſtimat, ſcribendumque *Deidamia*. Vide notam ad XIV. 6. 4. BERNEC. Parrhaſius Ep. 48. legendum putat *Deidamia*: ut ſit eadem de qua ſup. XIV. 6. 4. dixit. Sed fallitur. Nam *Deidamia* filia fuit Aeacidae & ſoror Pyrrhi; ut ex loco illo altero intelligitur: at *Laudamia*, quia ſoror Nereidis filia Pyrrhi fuit. Scribit enim Pauſanias lib. VI. Pyrrhi filiam Nereidem, cujus & Juſtinus paulo ante mentionem fecit, Hieronis regis Siciliae filio Geloni nuptam fuiſſe. VORST.

Siciliae regis] Scil. Hieronis. De hoc ita Pauſanias lib. VI. pag. 365. 19. *Fuit Hieroni cum Pyrrho Aeacidae filio hoſpitium prius, deinde affinitas, quod Pyrrhi filia Nereis ejus filio Geloni nupſerat.* BERNEC.

11. *Interjecto deinde tempore cum ſeditione* &c.] Sic Avidius Caſſius. Is cum ingens ſeditio in exercitu exorta eſſet, proceſſit nudus, campeſtri ſolo tectus, & *percutite me*, inquit, *ſi audetis, & corruptae diſciplinae facinus addite.* Tunc conquieſcentibus cunctis, meruit timeri, quia non timuit, ut ſcribit Vulcatius Gallicanus in Avid. Caſſ. c. 4. reſpiciens, opinor, ad verba Lucani v. 316. de Caeſare:

ſtetit aggere fulti
Ceſpitis, intrepidus vultu, meruitque timeri
Nil metuens.

Quo-

feditione minaci Macedonum, clausus in regia teneretur, in publicum sine satellitibus procedit; [12] projectoque in vulgus diademate ac purpura, *dare haec* eos *alteri* jubet, *qui aut imperare illis nesciat, aut cui parere ipsi sciant:* [13] *se adhuc invidiosum illud regnum, non voluptatibus, sed laboribus ac periculis sentire.* [14] Commemorat deinde beneficia sua: *ut defectionem sociorum vindicaverit: ut Dardanos, Thessalosque exsultantes morte Demetrii regis compescuerit: ut denique dignitatem Macedonum non solum defenderit, verum etiam auxerit.* [15] *Quorum si illos poeniteat, deponere se imperium, & reddere illis munus suum: ipsi regem quaerant, cui imperent.* [16] Cum populus pudore motus, recipere eum regnum juberet, tam diu recu-

Quomodo Menius etiam adversum feditiosos, *praesidium ab audacia mutuatus est*. Tacit. Annal. I. 38. BERNEC.

Clausus in regia teneretur] *Clausus* est pro claudens se, & *teneretur* pro teneret se. Non enim ab aliis clausum fuisse apparet ex eo quod sequitur, *in publicum sine satellitibus procedit*. Verba passiva poni pro activis & pronomine reciproco sexcentis exemplis ostendi potest. Et facit observatio ea ad multa loca auctorum rectius intelligenda. VORST.

12. *Qui aut imperare illis sciat*,] *Sciat* legendum puto ex antiquioribus typis expressis; non, quod Bongarsius & Berneccerus edidere, *nesciat*. Apparet autem εἰρωνικῶς ab Antigono id dictum esse. IDEM.

Qui aut imperare illis nesciat] Cur, *qui nesciat?* An hoc modo melius sibi consulturi erant Macedones? Contrarium videtur verum, & ideo in impresso quodam legitur *sciat*. Ex quo ipso tamen, quod contraria reperiuntur, suspicor, scripsisse neutrum Justinum, sed esse glossatoris, qui illud ex sequenti, *sciant*, post *imperare illis* ostendebat intelligendum. Locus ita debet habere: *dare haec eos alteri jubet, qui aut imperare illis, aut cui parere ipsi sciant.* Vorstius *imperare illis sciat*, impressum secutus, edidit. SCHEFF.

15. *Quorum si illos poeniteat.*] Id est, quae si parum & non sufficere ipsis videantur: ut in illo Ciceronis VI. ad Fam. Ep. I. *Suae quemque fortunae maxime poenitet.* Vide & Gifanii Obf. L. L. VORST.

Deponere imperium] Scribo, *deponere se imperium.* FABER. Ingenio Fabri applaudit Juntina, in qua *se* legitur recte. GRAEV.

Ipsi regem quaerant] Vett. omnes *quia.* forte, *quare regem quaerant.* BONGARS. Rex igitur Antigonus. quod negare videtur Livius XL. 54. 3. BERNEC. MSS. habebant, *quia* pro *ipsi.* Noli dubitare, quin Justinus scripserit, *quin.* Voss. Testatur Bongarsius, in MSS. omnibus reperiri, *quia regem quaerant.* Miror, quod non sequi voluerit hunc consensum, cum sententia longe sit melior, quam quae in vulgatis. Hoc enim ajebat Antigonus, quia vos quaeritis Regem, sicut video, non qui imperet vobis, sed cui imperetis vos, ideo nolo ego esse rex vester, sed depono imperium, libenterque reddo vobis vestrum munus. SCHEFF. *Quia* est etiam apud Juntas. GRAEV.

recusavit, quoad seditionis auctores supplicio traderentur.

CAP. IV. [1] Post haec bellum Spartanis infert: qui soli Philippi Alexandrique bellis, & imperium Macedonum, & omnibus metuenda arma contemserant. [2] Inter duas nobilissimas gentes bellum summis utrimque viribus fuit: cum hi pro vetere Macedonum gloria, illi non solum pro illibata libertate, sed etiam pro salute certarent. [3] Victi Lacedaemonii, non ipsi tantum, verum etiam conjuges liberique magno animo fortunam tulere. [4] Nemo quippe in acie saluti pepercit: nulla amissum conjugem flevit: filiorum mortem senes laudabant: patribus in acie caesis filii gratulabantur: suam vicem omnes dolebant, quod non & ipsi pro patriae libertate cecidissent. [5] Patentibus omnes domibus saucios excipiebant, vulnera curabant, lassos reficiebant. [6] Inter haec nullus in urbe strepitus, nulla trepidatio: magis omnes publicam, quam privatam fortunam lugebant. [7] Inter haec Cleomenes rex post multas hostium caedes, toto corpore, suo pariter

CAP. IV. 1. *Bellum Spartanis infert*] Vide Plutarchum in Cleomene & Arato, & Pausaniam Corinth. BONGARS.

3. *Magno animo*] Ex praecepto Periclis apud Thucydidem II. 11. 23. *Oportet divinitus immissa, necessario; ab hostibus illata, forti animo pati.* BERNEC.

4. *Saluti pepercit*] *Saluti*, suae puta. Et *salus* pro vita est, ut saepe. VORST.

5. *Patentibus omnes* &c.] Ita ex uno MS. legendum: ceteri *petentibus*. Tacitus Annal. IV. 63. *Ceterum sub recentem cladem patuere procerum domus, fomenta & medici passim praebiti.* BONGARS. Sic Livius II. 47. 16. BERNEC.

6. *Inter haec nullus*] Hoc *inter haec* videtur ex sequentibus huc translatum. Nullus certe sensus aptus ei hoc loco, multoque elegantius abest. Cum praesertim verisimile haud sit, Justinum idem bis eodem poene loco voluisse repetere, modo penitus ingrato. SCHEFF.

Magisque omnes publicam &c.] Nec immerito. Rationem reddit Livius XXVI. 36. 9. *Respublica incolumis etiam privatas res facile salvas praestat: publica prodendo, tua nequicquam serves.* Ita Caesar apud Dionem Cassium lib. XXXVIII. *Privatim quidem nemo omnium ita potest laetis rebus uti, ut non idem cum Republ. corruente pereat: at Respubl. si prospero successu utatur, etiam privatorum omnes calamitates potest sublevare.* Adde Thucyd. II. 11. 2. Sallust. Catil. 52. 5. Cicer. ad Attic. I. Ep. 17. fin. & pro L. Manil. c. 7. BERNEC. Copulam omittunt Juntae. Efficacius sane hic abest, ut in praecedentibus. GRAEV.

7. *Cleomenes rex*] Tyrannum vocat Livius XXXIV. 26. 9. & 28. 1. Pausan.

liter & hoſtium cruore madens, ſupervenit; [8] ingreſſusque urbem, non humi conſedit, non cibum aut potum popoſcit, non denique armorum onus depoſuit: [9] ſed acclinis parieti, cum quatuor millia ſola ex pugna ſuperfuiſſe conſpexiſſet, hortatur, *ut ſe ad meliora reipublicae tempora reſervarent.* [10] Tum cum conjuge & liberis Aegyptum ad Ptolemaeum proficiſcitur: a quo honorifice ſuſceptus, diu in ſumma dignatione regis vixit. [11] Poſtremo poſt Ptolemaei mortem a filio ejus cum omni familia interficitur. [12] Antigonus autem, caeſis occidione Spartanis, fortunam tantae urbis miſeratus, a direptione milites prohibuit; veniamque his, qui ſuperfuerant, dedit, [13] praefatus, *bellum ſe cum Cleomene, non cum Spartanis habuiſſe, cujus fuga omnis ira*

Pauſan. p. 501. 10. BERNEC.

9. *Acclinis*] Impreſſi ceteri, *acclivis*, quomodo ſaepius haec vox depravatur, cum *acclivis* proprie de inanimatis, *acclinis* de animatis dicatur, ut placet Ob. Giſanio in Obſerv. Lat. Ling. Virgil. Aen. x. 835. *Arboris acclinis trunco.* Tacit. XIII. 16. *Ille ut erat reclinis & neſcio ſimilis.* BERNEC.

Hortatur, ut ſe ad meliora &c.] Legendum videtur, *hortatus, ut ſe ad meliora reipublicae tempora reſervarent, cum conjuge, &* &c. GRONOV.

Ut ſe ad meliora &c.] Hoc ipſum Leonidas ſuos hortatur ſup. II. XI. 5. itemque rex Agis ſuos, apud Diodorum XVII. 63. Antigonus rex aliquando cedens hoſtibus imminentibus. *non ſe fugere* dixit: *ſed opportunitatem a tergo ſitam perſequi.* Plutarch. Apophteg. c. 48. & Stobaeus Serm. 52 BERNEC.

10. *Dignatione*] Id eſt, dignitate. Utitur Tacitus paſſim, M. Cicero ad Attic. x. Epiſt. 10. Curtius, Seneca, alii. Cleomenem autem ſibi ipſi attuliſſe manus Pauſan. & Plutarch. ſunt auctores. BONGARS. Videndus omnino Caſaubonus ad Sueton. Caeſ. c. 4. 2. BERNEC. Antiquiores typis expreſſi, *dignitate regis.* Sed Bongarſius, e MSS. credo, reſcripſit *dignatione.* Sed ipſum tamen hoc quoque pro dignitate poſitum Bongarſius exiſtimat. At Freinshemius *dignationem* hic pro gratia poſitam putat; & intelligi hoc ex eo quod additum eſt *regis*, Ptolemaei puta. Et ſane ita eſt: Ptolemaeus honore dignatus eſt Cleomenem, ipſiusque Ptolemaei ea dignatio fuit. Et in ipſa illa regis Ptolemaei dignatione fuiſſe dicitur Cleomenes, quod eandem expertus eſt. Ponitur tamen *dignatio* pro ipſa quoque dignitate. Cicero x. ad Att. Ep. 10. *Etſi meus quidem* (animus) *eſt fortior, eoque ipſo vehementius commovet, nec quidquam niſi de dignatione laborat.* Feſtus: *Maximae dignationis Flamen Dialis eſt.* VORST. Bongarſius, *in ſumma dignatione.* Veteres, *dignitate*: quod ex gloſſa natum videtur. Quanquam *dignatio* potius ſit *gratia*, Freinshemio interprete, hoc loco. SCHEFF.

11. *Interficitur*] Cleomenem ſibi ipſi manus attuliſſe, Pauſanias & Plutarchus auctores ſunt. BONGARS.

13. *Omnis ira ejus*] An hoc *ejus* gloſſa eſt? Juſtinus ſane videtur *ſua*

 pro

ira ejus finita sit: 14 *nec minori sibi gloriae fore, si ab eo servata Lacedaemon, a quo solo capta sit, proderetur.* 15 *Parcere igitur se solo urbis ac tectis, quoniam homines, quibus parceret, non superfuissent.* 16 Nec multo post ipse decedit; regnumque Philippo pupillo, annos quatuordecim nato, tradidit.

pro eo fuisse scripturus, maxime cum praecedat *se*. Nam alias interdum alterum pro altero poni, non plane inusitatum. SCHEFF.

14. *Proderetur*] Hoc est, *memoriae proderetur*, ut plenius loquitur Auctor XII. 6. 17. *Posteris prodi*, est Plinio Paneg. c. 75. BERNEC.

15. *Parcere se solo urbis ac tectis*] Florus IV. 12. 81. *Cum in captam urbem Lanciam faces poscerentur, aegre dux impetravit, ut victoriae Romanae stans potius esset, quam incensa monumentum.* Sulpitius Severus lib. II. Hist. Sacrae: Deliberante Tito, an urbe capta templum Hierosolymitanum everteretur, nonnullis visum est: *aedem sacratam ultra omnia mortalia illustrem, non debere deleri, quae servata, modestiae Romanae testimonium; diruta, perennem crudelitatis notam praeberet.* BERNEC.

16. *Decedit*] De morte Antigoni variantes sententias refert Plutarchus in Ag. & Cleom. c. 42. IDEM.

LIBER

LIBER XXIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Orbis multa imperia nova regum successione mutantur, nominatim in Africa, Aegypto, Macedonia.*
2 *Philippum, regem Macedoniae, Demetrius impellit, ut, omissis Aetolis, bellum inferret Romanis.*
3 *Philippi hanc in rem oratio.*
4 *Philippus tandem apertus hostis apparet: unde cruentum bellum, ipsique perniciosum simul & ignominiosum.*

CAPUT I.

1 Iisdem ferme temporibus prope universi orbis imperia, nova regum successione mutata sunt. [2] Nam & in Macedonia Philippus, mortuo Antigono, tutore eodemque vitrico, annorum quatuordecim regnum suscepit: [3] & in Asia interfecto Seleuco, impubes adhuc rex Antiochus constitutus est: [4] Cappadociae quoque regnum Ariarathi puero admodum pater ipse tradiderat: [5] Aegyptum, patre ac matre interfectis, occupaverat Ptolemaeus, cui ex facinoris crimine cognomentum *Philopator* fuit. [6] Sed

CAP. I. 3. *Interfecto Seleuco*] Callinici filio, qui pharmaco ab amicis sublatus est, relicto fratre Antiocho successore, qui Magnus dictus est. Appian. Syriaca. BONGARS.

5. *Philopator*] Hoc est, parentis amans, per antiphrasin. BERNEC. Juntae. *Cognomentum Philopatori fuit.* Quae syntaxis nostris temporibus inusitatior, ideoque a sciolis mutata, veteribus perfamiliaris fuit. Plaut. Prolog. Rudent. *Nomen Arcturo est mihi.* In Trinum. Act. II. Scen. II. *Lesbonico est nomen.* In Prologo ejusdem fabulae: *Huic nomen Graece est Thesauro fabulae.* Ibid. *Nomen Trinummo fecit.* Menechm. Act. I. Scen. I. *Nomen fecit Peniculo mihi.* Plura cum apud hunc, tum alios optimae notae scriptores exempla sunt in promptu. GRAEV. In Edit. Juntarum, *Philopatori.* Latinissime. FABER.

7. *Aetate immatura*] Minor quinque & viginti annis, cum novem annos natus odium Romanorum pa-

tri

[6] Sed & Spartani in locum Cleomenis ſuffecerunt Lycurgum. [7] Et ne qua temporibus mutatio deeſſet, apud Carthaginienſes quoque aetate immatura dux Hannibal conſtituitur, non penuria ſeniorum, ſed odio Romanorum, quo imbutum eum a pueritia ſciebant; fatale non tam Romanis, quam ipſi Africae malum. [8] His regibus pueris etſi nulli ſeniores aetatis rectores erant, tamen in ſuorum quibusque majorum veſtigia nitentibus magna indoles virtutis enituit. [9] Solus Ptolemaeus, ſicut ſceleſtus in occupando regno, ita & ſegnis in adminiſtrando fuit. [10] Philippum Dardani, ceterique omnes finitimi populi, quibus velut immortale odium cum Macedonum regibus erat, contemtu aetatis adſidue laceſſebant. [11] Contra ille, ſubmotis hoſtibus, non contentus ſua defendiſſe, ultro etiam Aetolis bellum inferre geſtiebat.

CAP.

tri juraſſet. Probus. BONGARS.

Sciebant. Fatale non tam &c.] Dele τελείαν στιγμὴν, & diſtingue hoc modo, *ſciebant*, *fatale non tam Romanis* &c. Ut haec dicantur per appoſitionem. GRONOV.

8. *His regibus pueris*] Poteſt defendi haec lectio, quia in verbo *enituit* eſt praepoſitio, quae hic intelligenda, quia item Virgilius ſic loquitur IV. Aen. ubi ait:

tantum egregio decus enitet ore.

Mihi tamen Juſtinus videtur ſcripſiſſe. *In his regibus*, praepoſitionem vero *In* eſſe interceptam per litteram *m*, quae proxime praecedit. Certe durior eſt ellipſis, quam ut ceterae conſuetudini ſcribendi, quae eſt apud noſtrum, reſpondeat. SCHEFF.

In ſuorum quisque majorum veſtigia intentis] Caſſiodorus lib. IX. Var. Ep. I. *Magnus verecundiae ſtimulus eſt laus parentum; dum illis non patimur eſſe impares, quos gaudemus auctores.* Nazarius Paneg. Conſtant. c. 3. *Rapitur ad ſimilitudinem ſuorum excellens quaeque natura: nec ſenſim ac lento judicium promit boni, quum involucra infantiae vividum rupit ingenium.* Imp. Julianus in Miſopog. *Quemadmodum in plantis veriſimile eſt diffundi qualitates quam latiſſime, ac fortaſſe in totum ſimilia naſci quae gignuntur, iis, quibus orta ſunt: ſic etiam in hominibus credibile eſt, nepotum mores avitis affines eſſe.* Adde infr. XLII. 2. 3. BERNEC. Suſpicor legendum, *tamen in iis, in ſuorum queisque majorum veſtigia intentis* GRONOV. Hoc loco, *quisque*, vitium eſt orationis; ſcribendum vel *cuique*, vel *queisque*, vel *cujusque*; Libera optio datur. Mox pro *intentis*, in Juntina eſt, *nitentibus*: quam ego lectionem huic anteponam libentiſſime. FABER. Juntae: *In ſuorum quibusque majorum veſtigia nitentibus.* Acute hic quoque doctiſſimus Faber vidit *quisque* corruptum eſſe. Angli ſuppoſuerunt *cujusque.* Sed ſequor Juntas. In priore mearum notarum editione typographorum vitio ſcriptum quoque fuit in Juntina etiam legi *quisque*, cum tamen in illa habeatur *quibusque.* In codicibus autem antiquis *quisque* ſcriptum fuit pro *queisque.* GRAEV. Juntae, *veſtigia nitentibus.* Sic Ovidius, *niti in aëra.* SCHEFF.

CAP.

CAP. II. [1] Quae agitantem illum Demetrius rex Illyriorum, nuper a Paulo Romano consule victus, supplicibus precibus adgreditur, *injuriam Romanorum* querens: [2] *qui non contenti Italiae terminis, imperium spe improba totius orbis amplexi, bellum cum omnibus regibus gerant.* [3] *Sic illos Siciliae, sic Sardiniae Hispaniaeque, sic denique totius Africae imperium adfectantes, bellum cum Poenis & Hannibale suscepisse:* [4] *sibi quoque non aliam ob causam, quam quod Italiae finitimus videbatur, bellum illatum: quasi nefas esset, aliquem regem juxta imperii eorum terminos esse.* [5] *Sed & ipsi cavendum esse exemplum, cujus quanto propius nobiliusque sit regnum, tanto sit Romanos*

CAP. II. 1. *Demetrius*] De quo Appianus in Illyrica historia, Polybius, Livius. Fuit autem L. Aemilius Paullus, consul cum M. Livio Salinatore. BONGARS. Vide Dionem apud Valesf. 593. BERNEC.

2. *Imperium spe improba totius orbis amplexi*] *Avida ulteriorum semper gens Romana.* Livius IX. 28. 6. *Mithridates elatus animis ingentibus, Asiae totius, & si posset Europae cupiditate flagrabat.* Florus III. 5. 5. *Antiochus rex secunda fortuna ac potentia elatus, Orbis terrae imperio adjecit oculos.* Plutarch. in Flamin. cap. 15. Quod ipsum Alexandrum quoque conatum esse tradit idem Orat. 1. de Fortit. Alexand. cap. 11. Atque adeo in universum *hic mortalibus mos est, ex magnis majora cupiendi.* Senec. de Benef. III. 3. IDEM.

Spe improba] Hoc est, impudente, nimis avida & audace: Florus III. 10. 32. *Improba classis, naufragio castigata.* Ausonius Epist. XI. *Palmes audacior in hibernas adhuc auras improbum germen agit.* Martialis VIII. Epigr. 24. *Improba non fuerit si mea charta, dato.* Sic quod apud Homerum Odyss. XI. 597. est ἀναιδὴς (impudens) illud est *improbus* apud Virgilium Aeneid. XII. 687. Sicut *probus* apud Festum, quasi *prohibus*, qui se a delinquendo prohibet: sic *improbus*, qui non inhibetur, ἀπαραπόδιστος. Isidorus lib. X. *Improbus dictus, quod instat etiam prohibenti.* Cui respondet vernaculum ungehalten, quod tamen in malam partem sumitur, illud etiam in bonam. Virgil. Georg. I. 145.

labor omnia vincit
Improbus.

Quod idem fere cum isto Petronii: *Nihil est tam arduum, quod non improbitas extorqueat.* IDEM.

Bellum cum omnibus regibus gerant] Ita Mithridates: *Romani omnia non serva, & maxime regna, hostilia ducunt.* Sallustius Histor. lib. IV. Sic Perseus apud Livium XLIV. 24. IDEM.

5. *Promptius*] Existimat Freinshemius legendum, *proximius.* Facit praecedens versiculus. BERNEC. Loquitur de Macedonia. In Impressis est, *propius.* Freinshemius autem emendabat, *proximius*, quod idem est. Dices, Quid tandem? Macedonia, quae supra Thessaliam est, eritne Italiae propior quam ceterae Graeciae partes meridionales? Erit, inquam, quia Macedonia quodammodo limen Italiae est ad mare Ionium, utpote Epiro conterminat. Fateor cap. 3. huiusce libri Macedoniam dici remotiorem: Sed cum eo pervenerimus, locum

manos acriores hostes habiturus. [6] Super haec, *cedere se illi regno, quod Romani occupaverint*, profitetur, *gratius habiturus, si in possessione imperii sui socium potius, quam hostes videret.* [7] Hujuscemodi oratione impulit Philippum, ut, omissis Aetolis, bellum Romanis inferret, minus negotii existimantem, quod jam victos ab Hannibale apud Trasimenum lacum audierat. [8] Itaque ne eodem tempore multis bellis distineretur, pacem cum Aetolis facit; non quasi alio bellum translaturus, sed ut Graeciae quieti consulturus, *quam numquam in majori periculo fuisse* adfirmabat. [9] *Siquidem consurgentibus ab Occidente novis Poenorum & Romanorum imperiis, quibus una haec a Graecia atque Asia sit mora, dum inter se bello discrimen imperii faciunt: ceterum statim victoribus transitum in Orientem fore.*

CAP. III. [1] *Videre se itaque* ait *consurgentem in Italia*

illum esse vitiatum ostendemus. FABER. In MS. erat *proprius.* Malim *propius*, ut quoque est in Vett. edit. VOSS. *Propius* antiquiores sane typis expressi habent: Placetque idem Is. Vossio. Convenientius tamen nunc videtur quod substituit Bongarsius, τὸ *promtius* puta; etsi unde id hauserit, non profiteatur. VORST. Bongarsius *promptius.* Sed *promptum regnum* an Latine dicatur, ignoro, nec invenio exemplum. In MSS. legitur *proprius*, quod suspicor esse compendium vocabuli *prosperius.* Eleganter *prosperum regnum* Philippi appellat, propter summotos hostes & virium incrementa. Et rectius prosperitas illa fingebatur suspecta Romanis ac invisa, quam quantacunque promtitudo. Ut vix dubitare possim, ita scripsisse Justinum. *Propius* maluerunt alii, de quibus Vorstius. SCHEFF.

6. *Gratius habiturus*] Forte, *gratius habiturum.* GRONOV. MSS. habent *gratias*, quod rectius videtur. Nam illud *gratius* comparative potest intelligi de eo, quod minus est ingratum. At hoc non convenit ceteris huius loci, aut sententiae Demetrii. Hoc dicit potius, se non modo donare illi hoc regnum, sed insuper & acturum esse gratias, si id ereptum Romanis possit videre. SCHEFF.

8. *Ne eodem tempore* &c.] Supra Not. VI. 1. 2. & Livius XXIX. 30. 11. BERNEC.

Multis bellis detineretur] Magis probem, *distineretur.* In quibusdam impress. tamen legas, *gravaretur*, quod & ipsum non malum est, & a manu Justini esse crediderim, ita ut illud *detineretur* sit illius glossema. Unde enim tanta discrepantia scripturae nata esset? FABER. Juntae: *ne multis bellis eodem tempore gravaretur.* Sed praestat cum Fabro *distineretur.* Sic & legendum lib. XXXI. 1. *ne uno tempore duplici bello Romanae vires distinerentur*, hoc est distraherentur. Aliud est *detineri*, aliud *distineri.* Detinemur longo bello aut obsidione, distinemur duobus pluribusve bellis. GRAEV.

CAP. III. 2. *Omnia illa levia fuisse*] Ita habent disertim etiam MSS. mei

mei,

lia nubem illam trucis & cruenti belli: videre tonantem ac fulminantem ab Occasu procellam, quam in quascumque terrarum partes victoriae tempestas detulerit, magno cruoris imbre omnia foedaturam. 2 *Frequenter Graeciam ingentes motus passam, nunc Persarum, nunc Gallorum, nunc Macedonum bellis: sed omnia illa ludum fuisse existimaturos, si ea, quae nunc in Italia concurrat manus, extra terram illam se effuderit.* 3 *Cernere se, quam cruenta & sanguinaria inter se bella utrique populi & viribus copiarum, & ducum artibus, gerant: quae rabies finiri solo partis alterius interitu sine ruina finitimorum non possit.* 4 *Feros igitur animos victorum minus quidem Macedoniae, quam Graeciae timen-*

mei, ut verum fatear. labor tamen ut vulgatam olim scripturam recipiendam videri censeam, *sed omnia illa ludum fuisse* ut dixit in Eunucho sua II. 3. 7. Terentius.

> *ludum jocumque*
> *Dices fuisse illum alterum, praeut*
> *hujus rabies quae dabit.*

Mod.

Omnia illa levia fuisse] Modius suos quoque MSS. ita disertim habere fatetur: censet tamen vulgatam olim scripturam recipiendam: *omnia illa ludum fuisse*, ut dixit in Eunucho II. 3. 7. Terentius,

> *ludum jocumque*
> *Dices fuisse illum alterum, praeut*
> *hujus rabies quae dabit.*

Nobis *levia* prae comico illo placet. Bernec. Merito Modius probavit veterum editionum lectionem, quam & Juntina prae se fert: *Omnia illa ludum fuisse.* & pluribus asseruit Gronovius Observat. IV. 10. ex Cicerone, Livio, aliis. Graev. In aliis Impressis, praesertim in Edit. Juntarum, legitur; *omnia illa ludum fuisse*, quae verissima lectio est; eaque, nisi jam a Gronovio probata esset, exemplis Graecorum & Latinorum probaretur. Faber. *Ludum* habent antiquiores typis expressi, interque ceteros Juntinus quoque teste Graevio. Sed Bongarsius pro eo substituit *levia:* placetque idem & Bernecceró; quod vox *ludi* in talibus a solis Comicis usurpata ipsi videatur. Locuti tamen ita & Cicero. Ut in Orat. pro Flacc. *Quibus jusjurandum jocus est, testimonium ludus.* Item Livius XXXVIII. *Nae tibi, P. Corneli, cum ex alto Africam conspexeris, ludus & jocus fuisse Hispaniae tuae videbantur.* Et Valerius Max. V. I. *Nisi vinum nos defecisset, ista quae tibi relata sunt, prae iis quae de te locuturi eramus, lusus ac jocus fuissent.* Illud *levia*, quod in quibusdam codd. MSS. Justini est, habendum pro interpretamento, quod ex margine in textum irrepserit. Vorst.

In Italia concurrat] MSS. *Italiam concurrat.* Lege, *Italiam concutiat.* Gronov.

4. *Feros igitur animos victorum minus quidem Macedoniae, quam Graeciae* &c.] Hoc ad illam notam pertinebit, quae est ad cap. 2. scripta. Sic autem dico, Macedoniam non modo non remotiorem esse, sed & propiorem. Nonne Dyrrhachium Macedoniae urbs est in conspectu Italiae? Nonne Apollonia? At utraque

timendos, quia & remotior, & in vindictam sui robustior sit: [5] *scire tamen se, eos, qui tantis viribus concurrant, non contentos hoc fine victoriae fore; metuendumque sibi quoque certamen eorum, qui superiores exstiterint.* [6] Hoc praetextu finito cum Aetolis bello, nihil aliud quam Poenorum Romanorumque bella respiciens, singulorum vires perpendebat. [7] Sed nec Romani, tametsi Poeni & Hannibal in cervicibus erant, soluti metu Macedonico videbantur: [8] quippe terrebat eos & vetus Macedonum virtus, & devicti Orientis gloria, & Philippus studio Alexandri aemulationis incensus, quem promtum in bella, industriumque cognoverant.

CAP. IV. [1] Igitur Philippus, cum iterato praelio victos a Poenis Romanos didicisset, aperte hostem se his professus, naves, quibus in Italiam exercitum trajiceret, fabricare coepit. [2] Legatum deinde ad Hannibalem, jungendae societatis gratia, cum epistolis mittit: [3] qui comprehensus, & ad senatum perductus, incolumis dimissus est, non in honorem regis, sed ne dubius adhuc, indubitatus hostis redderetur. [4] Postea vero, cum Romanis nuntiatum esset, in Italiam Philippum copias trajecturum, Laevinum praetorem cum instructis navibus ad

que urbs navium Romanarum appulsus seu portus erant. Nonne ibi & Aulon? Itaque non remotior; nam & ex Virgilio & historia veteri facile conjicias non totas sex horas illius freti trajectum postulare; Ergo hic legendum *promptior*, id est, animosior, fortior, *&c.* FABER.

8. *Vetus Macedonum - devicti Orientis gloria*] Juntae & aliae vetustae editiones: *vetus Macedonum virtus*, quod cum & Angli in optimo codice repererunt, merito cum illis recipio. GRAEV. Antiquiores editiones una voce pleniores sic habent, *Vetus Macedonum virtus & devicti Or. gl.* VORST.

CAP. IV. 2. *Legatum deinde ad Annibalem*] Vide Livium XXIII. 31. qui in vincula conditos Philippi legatos scribit. BONGARS.

Incolumis dimissus, non in honorem regis] De Xenophane Philippi legato ac suis Livius lib. XXIII. ita ait: *Captivis in vincula conditis, comitibusque eorum sub hasta venditis.* &c. de dimissione eorum nihil. sed id variatum puto in historia, quia Xenocrates paulo ante M. Valerium, in cujus manus inciderat, deceperat. GLAREAN.

4. *Laevinum praetorem*] M. Valerius Laevinus praetor M. Marcello &

ad prohibendum transitum mittunt. [5] Qui cum in Graeciam trajecisset, multis promissis impellit Aetolos bellum adversus Philippum suscipere. Philippus quoque Achaeos in Romanorum bella sollicitat. [6] Interea & Dardani Macedoniae fines vastare coeperunt, abductisque viginti millibus captivorum, Philippum a Romano bello ad tuendum regnum revocaverunt. [7] Dum haec aguntur, Laevinus praetor, juncta cum Attalo rege societate, Graeciam populatur. Quibus cladibus perculsae civitates, auxilium petentes, Philippum legationibus fatigant: [8] nec non & Illyriorum rex lateri ejus haerens, adsiduis precibus promissa exigebat. Super haec vastati Macedones ultionem flagitabant. [9] Quibus tot tantisque rebus obsessus, cui rei primum occurreret, ambigebat: omnibus tamen propediem auxilia

& Q. Fabio Maximo Coss. a Romanis, precibus Apolloniatum, contra Philippum missus. Livius XXIV. 40. Bongars.

8. *Nec non & ab Illyriorum rege lateri ejus inhaerentes*] In verbo *haerentes* amphibolon est. Num *haerentes lateri regis Illyricorum*, an *haerente* legendum? ut sit sensus: exigebant promissa ab Illyriorum rege Demetrio, haerenti lateri ejus scil. Philippi. Quippe qui Demetrius in bellum Romanum Philippum impulerat. Sed *haerentes* malim de civitatum legatis intelligere. Glarean.

Nec non Illyriorum reges lateri ejus haerentes assiduis precibus promissa exigebant] Juntae rectius: *Nec non Illyriorum rex, lateri ejus haerens, assiduis precibus promissa exigebat.* Sane unius Demetrii meminit in capite secundo, qui Philippum in bella Romanorum impulerit. Juntinam secuti sunt Angli. Paulo ante: *Juncta cum rege Attalo societate* Juntae: *inita cum rege Att. soc.* Graev. Optime in illa Juntarum editione, ut monitum a Graevio est; *nec non Illyriorum rex lateri ejus haerens, assiduis precibus promissa exigebat.* Neque enim plures, solus Demetrius erat. Faber. Mirum quinam plures isti Illyriorum reges fuerint, qui Philippi lateri haeserunt. Paulo ante sane unus tantum Illyriorum rex memoratur, qui Philippum in bellum Romanorum impulerit, nomine Demetrius. Cui plane convenienter editio Juntina teste Graevio & hic habet numero singulari, *Illyriorum rex lateri ejus haerens promissa exigebat.* Vorst. Recte illud *reges* suspectum habent, cum Illyrii non habuerint, nisi regem unum, Demetrium. Nec tamen concesserim, lectionem veram esse editionis Juntinae, tot mutantis vocabula, quae in codicibus MSS. aliis leguntur, & pro *reges*, *rex*, pro *haerentes*, *haerens*, pro *exigebant*, *exigebat* praeferentis. Potius emendatoris alicujus ista sunt quam Justini. Ipsum puto *Illyriorum legationes* scripsisse, verum τὸ *legationes* postea contracte formatum in *leges*, quod cum scribae nullum videretur habere sensum, qui codicem istum tractabat, ex eo fecisse *reges*. Scheff.

9. *Non*

auxilia ſe miſſurum pollicetur; non quia facere poſſet quae promittebat, ſed ut ſpe impletos in ſocietatis jure retineret. 10 Prima tamen illi expeditio adverſus Dardanos fuit; qui abſentiam ejus aucupantes, majore belli mole Macedoniae imminebant. 11 Cum Romanis quoque pacem facit, contentis interim bellum Macedonicum diſtuliſſe: Philopoemeni Achaeorum duci, quem ad Romanos ſociorum animos ſollicitare didicerat, inſidias praetendit. Quibus ille cognitis vitatisque, diſcedere ab eo Achaeos auctoritate ſua coëgit.

9. *Non quia facere poſſet* &c.] Livius XXXI. 46. 4. *Aetoli cum ſpe magis, Romanis omnia pollicentibus, quam cum auxilio dimiſſi* Et XXXIV, 12. 2. Cato auxilia rogantibus *ſociis ſpem pro re oſtentandam cenſet, ſaepe vana pro veris, maxime in bello, valuiſſe; & credentem ſe aliquid auxilii habere, perinde atque haberet, ipſa fiducia & ſperando atque audendo ſervatum.* Adde eundem XXXIV. 59. 6. & Tacit. Hiſt. III. 25. BERNEC.

10. *Abſentiam ejus aucupantes*] Cic. pro Flacco 39. *Cur epiſtolis & ſororis & matris imbecillitatem aucupatur?* GRONOV.

11. *Pacem facit*] Publio Sempronio in provincia proconſule. Livius XXIX. 12. BERNEC.

Contentus interim bellum Macedonicum diſtuliſſe] Contra mentem auctoris haec ſunt; & contra libros etiam omnes notae melioris, in quibus eſt, *contentis interim bellum Macedonicum diſtuliſſe.* recte. de Romanis enim haec accipienda, non de Philippo: qui Romani cum diſtinerentur bello Punico ſecundo, etſi injurias ſibi illatas a Philippo putabant, tamen ſatisfieri ſibi paſſi ſunt, ne ille quoque ad Annibalem hoſtis accederet; in tempore & per occaſionem de Macedonum rege vindictam ſumpturi. porro etiam ultima hujus libri ſic, ſi mei judicii res ſit, legerim; *Quibus illi cognitis vitatisque, deſciſcere ab eo Achaeos auctoritate ſua cogit.* quomodo fere etiam ſuos MSS. habere Bongarſius fatetur. MOD.

Contentis] Ita ſcripſi de ſententia Modii, ipſiusque in variantibus Bongarſii, ex fide MSS. omnium notae melioris: cum editiones quas viderim omnes *contentus* habeant, contra mentem auctoris. De Romanis enim haec accipienda, non de Philippo: qui Romani cum diſtinerentur bello Punico ſecundo, etſi injurias ſibi illatas a Philippo putabant, tamen ſatisfieri ſibi paſſi ſunt, ne ille quoque ad Annibalem hoſtis accederet; in tempore & per occaſionem de Macedonum rege vindictam ſumturi. BERNEC.

Diſcedere] Modius *deſciſcere* mavult, quomodo e MSS. Bongarſianis unus habet. INSAL.

LIBER

LIBER XXX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Ptolemaei, regis Aegypti, luxuria, vecordia, & parricidia, bellum cum Antiocho.*

2 *Miserrimus Aegypti status sub turpissimo principe: ejus meretrix & lenones crudeli fato pereunt.*

3 *Mortuo Ptolemaeo, Romani tutelam pupilli adversus Antiochum Syrum, & Philippum Macedonem suscipiunt; Philippumque prius bello reducunt ad humiliorem mentem.*

4 *Terrae motus ingentes. Romani pacem repudiant. Philippus & Flamininus suos ad pugnam accendunt. Macedonas Romana fortuna vincit: & Philippus, Graeciae urbibus amissis, solam Macedoniam retinet.*

CAPUT I.

1 Philippo in Macedonia magnis rebus intento, in Aegypto Ptolemaei diversi mores erant: 2 quippe regno parricidio parto, & ad necem utriusque parentis caede etiam fratris adstructa, velut rebus feliciter gestis, luxuriae se tradiderat; regisque mores

CAP. I. 2. *Adjuncta*] Parum abfuit quin MSS. omnium lectionem, *adstructa*, in contextum admiserim; quam vocem Nostro supra quoque XXIII. 3. 12. ex bonis auctoribus adstruximus. BERNEC. Quoniam MSS. quidam, ut Bongarsius testatur, pro *adjuncta* habent *adstructa*, genuinum hoc ipsum judico, quia enim rarius hoc quam illud est, non verisimile est a librariis id profectum esse. Plinius Paneg. *Sibi accrescere putat quod cuique adstruatur.* Item: *Nihil felicitati suae putat adstrui posse.* Vide & nostrum supra XXIII. 3. 12. VORST.

Regis mores omnis secuta &c.] Cicero Famil. I. Epist. 9. ex Platon. lib. IV. de Legib. hoc dictum refert: *Quales in repub. Principes essent, tales reliquos solere esse cives.* Cujus dicti veritatem pluribus & testimoniis & exemplis confirmat Gruterus Dissert. VI. ad Tacitum. BERNEC.

Omnis

res omnis ſecuta regia erat. [3] Itaque non amici tantum praefectique, verum etiam omnis exercitus, depoſitis militiae ſtudiis, otio ac deſidia corrupti marcebant. [4] Quibus rebus cognitis, Antiochus rex Syriae, veteri inter ſe regnorum odio ſtimulante, repentino bello multas urbes ejus oppreſſit, ipſamque Aegyptum adgreditur. [5] Trepidare igitur Ptolemaeus; legationibus miſſis, quoad vires pararet, morari Antiochum. [6] Magno deinde in Graecia exercitu conducto, ſecundum praelium facit; ſpoliaſſetque regno Antiochum, ſi fortunam virtute juviſſet. [7] Sed contentus reciperatione urbium, quas amiſerat, facta pace, avide materiam quietis adripuit; revolutusque in luxuriam, occiſa Eurydice uxore, eademque ſorore ſua, Agathocliae meretricis illecebris capitur; [8] atque ita omnem magnitudinem nominis ac majeſtatis oblitus, noctes in ſtupris, dies in conviviis conſumit. [9] Adduntur inſtrumenta luxuriae, tympana & crepundia: nec jam ſpectator rex, ſed magiſter nequitiae,

Omnis ſecuta regia] Praefero quod impreſſi quidam habent *regio*. Sane quod ſubjicitur de exercitu omni, non ad *regiam*, ſed *regionem* pertinet. SCHEFF.

4. *Antiochus rex Syriae*] Appian. Syr. D. Hieronymus in Danielis cap. XI. BONGARS.

7. *Agathocliae*] Meminit Plutarch. in Erotico cap. 10. vulgo *Agathocleae*. quomodo habet & Hieronymus in Danielem. IDEM. Quomodo promiſcue *Darius* & *Dareus*, *Media* & *Medea* in MSS. invenias. Nam *ει* Graecorum utralibet vocali Latinis effertur BERNEC.

8. *Majeſtatis oblitus*] Ovidius Metamorph. II. 18.

Non bene conveniunt, nec eadem ſede morantur
Majeſtas & amor.

IDEM.

9. *Crepundia*] Vulgo *tripudia*. lectionem veterem in tanto librorum conſenſu ſi non amplectar, impudens ſim. Nimis baſilicum eſt, & Alexandreum, quod ſolvere non poſſis, reſcindere. *Crepundia* videntur his eſſe κροτοπαίγνια, crepitacula, ſiſtra Aegyptiaca, crotala, quibus in ſaltationibus utebantur veteres, maxime orientales populi: ut apud Maronem Syra,

Criſpum ſub crotalo docta movere latus.

Crepundia Plauto Mil. Glorioſ. V. 1. 6. ſunt inſtrumenta puerilia.

Ut faciam quaſi puero in collo pendeant crepundia.

Martialis Apophor. Ep. 54. *crepitacula* vocat. Vulgata lectio confirmari poteſt loco Salluſtii, qui eſt in Catil. 25.

tiae, nervorum oblectamenta modulatur. [10] Haec primo laborantis regiae tacitae pestes, & occulta mala fuere.

CAP. II. [1] Deinde crescente licentia, jam nec parietibus regiae domus contineri meretricis audacia potest: [2] quam proterviorem sociata cum Agathocle fratre, ambitiosae pulchritudinis scorto, quotidiana regis stupra faciebant. [3] Accedebat & mater Oenanthe, quae geminae subolis illecebris devinctum regem tenebat. [4] Itaque non contentae rege jam etiam regnum possident, jam in publico visuntur, jam salutantur, jam comitantur. [5] Agathocles

dil. 25: 3. *Psallere, saltare elegantius quam necesse est probae: multa alia, quae sunt instrumenta luxuriae. Sed ei cariora quam decus atque pudicitia semper omnia fuere.* Ita in MSS. libris Sallustii legi. BONGARS. Videndus omnino Scaliger pag. 255. Commentar. in Copam incerti autoris, quae extat in appendice Virgiliana: itemque notata ad Sueton. Calig. 54. 4. BERNEC.

10. *Haec primo laborantis regiae tacitae pestes & occultae fuerunt.*] Forte, *Hae primo laborantis* &c. sup. XVIII. 8. *Is primum aliis videtl furor.* ubi etiam vulgo editur, *id primum.* GRONOV. MS. Juntae cum aliis vett. ed. *Haec primo labentis regiae tacita pestis & occulta mala fuerunt.* Lege. *Haec prima labantis regiae tacita pestis & occulta mala fuerunt. Labans regia* est minans ruinam. Sic *labans disciplina.* Liv. I. 86. GRAEV. Haec inertia sunt & languida, atque ut opinor, mutila. In Impr. & in uno MS. est, *& occulta mala fuere.* sed *mala* glossema est alicujus vocis, quae hinc effluxerit, ut solet. Ratio est, quia *pestes* est aliquid validius multo & vehementius quam *mala*, quod & tenue est & debile. Credo Justinum scripsisse, *& occulta venena fuere.* FABER.

Tacitae pestes & occultae] Synonymia prorsus otiosa. Impressi quidam habent, *& occulta mala*, una voce auctius. Sed & hoc suspectum. Cur enim pestibus mala subjiciat? Puto plane verba *& occulta mala* irrepsisse in textum ex glossa, qua quis illas *tacitas pestes* explicare voluerat. SCHEFF.

CAP. II. 3. *Accedebat & mater*] Videtur convenientius, quod habetur in MS. quodam, *Accendebat*, ut referatur ad illam meretricis audaciam, de qua praecessit. Certe illud *accedebat* non satis explicat sententiam loci. IDEM.

Oenanthe] Hujus meminerunt Plutarchus Cleomene c. 46. Polybius XV. 27. & 31. Athenaeus VI. 13. In vulgatis editionibus *Euanthe* corrupte legitur. BERNEC.

4. *Itaque non contentae rege* &c.] Ptolemaei mores Claudius egregie retulit apud Sueton. c. 29. qui *libertis uxoribusque addictus, non principem se, sed ministrum egit, compendio cujusque horum, vel etiam studio ac libidine, honores, exercitus, impunitates, supplicia largitus est, & quidem inscius plerumque & ignarus:* Talis & Imp. Arcadius apud Zonaram in ejus vita. IDEM.

Regnum possident] *Quid enim interest, utrum feminae gubernent, an qui gubernant, gubernentur a feminis?* inquit Aristoteles Politic. II. 7. IDEM.

Jam comitantur] Verbum *comitari* passivo sensu, legi alibi quoque scio apud bonos scriptores. Hic tamen suspectum mihi est, quasi natum sit ex glossa sequentium, *Agathocles regis lateri junctus.* SCHEFF.

thocles regis lateri junctus, civitatem regebat: tribunatus, praefecturas, & ducatus mulieres ordinabant; nec quisquam in regno suo minus quam ipse rex poterat. [6] Cum interim, relicto quinquenni ex Eurydice sorore filio, moritur: sed mors ejus, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, & imperium, inita cum perditissimis societate, occupare conantur, diu occultata fuit. [7] Re tamen cognita, concursu multitudinis & Agathocles occiditur, & mulieres in ultionem Eurydices patibulis suffiguntur. [8] Morte regis, supplicio meretricum velut expiata regni infamia, legatos Alexandrini ad Romanos misere, orantes, *ut tutelam pupilli susciperent; tuerenturque regnum Aegypti, quod jam Philippum & Antiochum, facta inter se pactione, divisisse* dicebant.

CAP. III. [1] Grata legatio Romanis fuit, causas belli adversus Philippum quaerentibus, qui insidiatus temporibus Punici belli fuerat. [2] Huc accedebat, quod, Poenis & Hannibale superato, nullius magis arma metuebant, reputantibus, quantum motum Pyrrhus parva manu Macedonum in Italia fecisset, quantasque res Macedones in Oriente gessissent. [3] Mittuntur itaque legati, qui Antiocho & Phi-

5. *Ducatus mulieres ordinabant;*] Sueton. in Augusto 46. *Equestrem militiam ex commendatione publica cujusque oppidi ordinabat.* Capitolin. in Pertinace 9. *Dum aulicum famulitium ordinaret.* GRONOV.

7. *Re tamen cognita*] Mallem *re tandem*, quomodo habetur in MS. quodam Bongarsiano, nam illi *diu*, quod praecedit, rectius respondet. SCHEFF.

In ultionem Eurydicis] Junmae bene: *Eurydices.* Eurydice enim Εὐρυδίκη Graecis est. GRAEV. Editur vulgo *Eurydicis.* Sed rectius editio Juntina teste Graevio, *Eurydices.* Est enim Graece Εὐρυδίκης. VORST.

8. *Tuerenturque regnum*] *Quippe jam gentium reges, duces, populi, nationes, praesidia sibi ab hac urbe petebant.* Florus II. 7. 8. BERNEC.

CAP. III. 1. *Causam belli adversus &c.*] Intelligebant nimirum Romani, quantum interesset famae, & per hanc potentiae, iniqua bella non gerere. Vide & Freinshemium ad Florum II. 8. 1. VORST.

2. *Reputantibus quantum motum*] Praecedit *metuebant* scil. Romani: & tamen sequitur *reputantibus:* quod quidem ad eosdem illos Romanos pertinet. Hujus igitur generis plura ad II. 13. 6. & VIII. 50. 10. vide. IDEM.

4. *Mit-*

Philippo denuntient, *regno Aegypti abstineant.* [4] Mittitur & M. Lepidus in Aegyptum, qui tutorio nomine regnum pupilli administret. [5] Dum haec aguntur, interim legationes Attali regis, & Rhodiorum, injurias Philippi querentes, Romam venerunt. Quae res omnem cunctationem Macedonici belli senatui exemit. [6] Statim igitur, titulo ferendi sociis auxilii, bellum adversus Philippum decernitur, legionesque cum consule in Macedoniam mittuntur. [7] Nec multo post tempore tota Graecia, fiducia Romanorum, adversus Philippum spe pristinae libertatis erecta, bellum ei intulit: atque ita cum rex undique urgueretur, pacem petere com-

4. *Mittitur & M. Lepidus in Aegyptum, qui tutorio nomine regnum pupilli administret* &c.] Qua de re ita Valerius Maximus vi. 6. 1. *Cum Ptolemaeus,* inquit, *rex tutorem populum Romanum filio reliquisset, Senatus Marcum Aemilium Lepidum, Pontificem Max. bis Consulem ad pueri tutelam gerendam Alexandream misit; amplissimique, & integerrimi viri sanctitatem, reipub. usibus & sacris comparatam externae procurationi vacare voluit, ne fides civitatis nostrae frustra petita existimaretur.* & exstant hodieque denarii argentei cum inscriptione M. LEPIDVS. PONT. MAX. TVTOR REG. in quorum parte versa capiti turrito subscriptum est, ALEXANDREA. MOD.

M. Lepidus &c.] Pompejum insulse habet L. Ampelius. Hoc exemplum est imitatus Tiberius, referente Tacito II. Ann. 67. 6. De Lepido ita Val. Max. vi. 6. 1. *Cum Ptolemaeus rex tutorem populum Romanum filio reliquisset, Senatus M. Aemilium Lepidum Pont. Max. bis Consulem, ad pueri tutelam gerendam, Alexandriam misit; amplissimi & integerrimi viri sanctitatem reipubl. usibus & sacris operatam, externae procurationi vacare voluit; ne fides civitatis nostrae frustra petita existimaretur.* Huic narrationi suffragantur antiqui denarii argentei, repraesentantes in uno latere urbis Alexandriae faciem, cum corona murali turrita, cui subscriptum antique, ALEXANDREA: in altero M. Lepidum togatum senem calvum, qui a dextris stantem adolescentulum cum sceptro in manu, diademate regio coronat, hoc adscripto titulo: S. C. M. LEPIDVS PONT. MAX. TVTOR REG. ut testatur Steph. Vin. Pighius Annal. Rom. Tom. II. pag. 404. ubi tamen Nostro prochronismi litem movet. Vide locum, & expende. BERNEC.

6. *Legionesque cum consule*] Ita MSS. duo: ceteri omnes, *legationesque cum conditionibus pacis.* Error ex notarum compendio: *cum CONS.* interpretati sunt *cum conditionibus* & ad id sequentia invitabant, *deinde cum expositae conditiones pacis a Rom. essent.* Missus autem est consul post P. Sulpitium Galbam, & P. Villium Tappulum *T. Quinctius Flamininus,* ita Vett. libri: & recte, ne Flamininos patricios cum plebejis Flaminiis confundamus. Hoc non animadversum, auctorem libelli de Viris Illustribus, sive is Aur. Victor, sive quis alius, in foedum errorem induxit, ut hunc, Flaminii ejus qui ad Thrasimenum lacum occubuit, filium arbitraretur, ut alii docuerunt inepte. Hic tamen Plutar-

 cho

compellitur. [8] Deinde cum expositae conditiones pacis a Romanis essent, repetere sua & Attalus, & Rhodii, & Achaei, & Aetoli coepere. [9] Contra Philippus, *adduci se posse, ut Romanis pareat*, concedebat; *ceterum indignum esse, Graecos a Philippo & Alexandro majoribus suis victos, & sub jugum Macedonici imperii subactos, veluti victores, leges pacis sibi dicere, quibus prius sit servitutis ratio reddenda, quam libertas vindicanda.* [10] Ad postremum tamen petente eo, induciae duorum mensium datae, ut pax, quae in Macedonia non conveniebat, Romae a senatu peteretur.

CAP. IV. [1] Eodem anno inter insulas Theram & Therasiam, medio utriusque ripae & maris spatio, terrae motus fuit. [2] In quo, cum admiratione navigantium, repente ex profundo cum calidis aquis insula

eho ubique Φλαμίνι© dicitur. BONGARS.

8. *Conditiones pacis*] Quas vide apud Livium XXXII. 33. 2. &c. BERNEC.

9. *Concedebat*] Putida oratio, *concedebat se adduci posse.* Quin scribendum, *contendebat.* Haec Val. Acidalius ad Vellejum II. 130. 8. quem vix tamen est ut sequamur. IDEM.

CAP. IV. 1. *Eodem anno inter insulas Theram & Therasiam*] *Theram* hoc loco legendum, non *Theramenem.* Tractat eundem locum Strabo lib. I. & Plinius lib. II. cap. 87. Ubi ait factum hoc Olympiadis CXXXV. anno quarto: ibi ego legendum puto *Olympiadis* CXXXX. *anno quarto:* idque ex supputatione retrograda ab anno quinto Tiberii, quando Thia enata narratur fine hujus capitis. GLAREAN.

Eodem anno inter insulas Theram & Therasiam] Imo jam multis annis, antequam haec gesta sunt, fuit motus ille terrae. Contigit enim Olympiadis CXXXIX. anno. I. ut constat ex Polybio, & Eusebii Chronico. Plinius tamen lib. II. Nat. Hist. cap. 87. inquit, Automatam sive Hieram (de qua omnino capienda verba Justini) enatam esse inter Theram & Therasiam insulas, Olympiadis CLVI. anno II. Quod quomodo fieri potuerit, non video. VOSS.

Theramenem & Therasiam] Theramenis insula hic, ut & supra XIII. 7. 2. pro *Thera* accipitur. Strabo lib. I. pag. 36. f. ἀνὰ μέσον Θήρας καὶ Θηρασίας. Vide & Plinium II. 87. & Eusebium in Chronico, & Senecam Natural. Quaest. VI. 21. cujus locus mendosus est, nec satis explicatus ab annotatore. BONGARS. Adde Livium XXXIX. 56. 6. Plinium IV. 12. m. Ammian. XVII. 16. Munster. Cosm. I. 3. BERNEC. Scripsi *Theram* pro *Theramenem*, quomodo sup. XIII. 7. 2. *Therae* pro *Theramenis;* quoniam editio Juntina supra manifeste *Therae* habet, ceterique omnes, qui ejus insulae mentionem faciunt, *Theram* eam vocant. VORST.

2. *Navigantium*] An *habitantium?* FREINSHEM. Suspicabatur Freinshemius *habitantium* pro *navigantium.* Sed lectio vulgata retinenda. Seneca VI. Quaest. Natur. 22. *Theram* nostrae

ſula emerſit. [3] In Aſia quoque eadem die idem motus terrae Rhodum, multasque alias civitates gravi ruinarum labe concuſſit: quasdam ſolidas abſorbuit. [4] Quo prodigio territis omnibus, vates cecinere, *oriens Romanorum imperium vetus Graecorum ac Macedonum voraturum.* [5] Interim a ſenatu repudiata pace, Philippus in ſocietatem belli Nabin tyrannum ſollicitat. [6] Atque ita, cum in aciem exercitum inſtructis e diverſo hoſtibus produxiſſet, hortari ſuos coepit, referendo, *Perſas, Bactros, Indosque, & omnem Aſiam Orientis fine a Macedonibus perdomitam;* [7] *tantoque fortius hoc bellum quam illa ſuſtinendum, quanto ſit libertas imperio carior.* [8] Sed & Flamininus Romanus conſul, relatione rerum recentiſſime geſtarum, ſuos ſtimulabat in praelium, oſtendendo, *hinc Carthaginem cum Sicilia, inde Italiam & Hiſpaniam Romana virtute perdomitas:* [9] *nec Hannibalem quidem Alexandro Magno poſtponendum, quo Italia pulſo, Africam ipſam, tertiam partem mundi, ſuperaverint.* [10] *Sed nec Macedonas veteri fama, ſed praeſentibus viribus aeſtimandos:* [11] *quia non cum Alexandro Magno, quem invictum audiant, nec cum exercitu ejus,*

noſtrae aetatis inſulam, ſpectantibus nautis, in Aegaeo mari enatam. SCHEFF.

Inſula emerſit] Dicebatur *Thia* teſte Pomp. Mela II. cap. ult. GRAEV.

3. *Rhodum*] Quam inſulam tamen Europae Diodorus XVIII. 8. annumerat. Sed Aſiae contribuit etiam Epitome Livii LXXVIII. BERNEC.

Labe] A *labendo labem* dixit, ut & ſupra XVII. 1. 5. & Cicero de Legib. II. 15. *Quamobrem ille quidem ſapientiſſimus Graeciae vir, longeque doctiſſimus, valde hanc labem veretur.* *Labem* etiam χάσμα eſſe, & hiatum, notatum eſt ex JCtorum libris, & M. Cicer. de Divinat. I. 35. & 43. Haec vox cum librariis eſſet inſolens, vertit in *mole.* Hoc terrae motu Rhodium coloſſum ruiſſe Euſebius refert. BONGARS.

6. *Et omnem Aſiam Orientis finem*] MS. cum Juntis: *Orientis fine.* GRAEV.

Omnem Aſiam, Orientis finem, a Macedonibus perdomitam.] Id ita legitur in multis, ſed in quibusdam Impr. & MSS. etiam eſt, *Orientis fine*, quod idem valet atque, Orientem usque. Ex Saluſtio Bongarſius. Hinc eſt quod in ſermone Italico, *Fin*, & *Fine*, pro *usque* ſumuntur. FABER. Plane lectio haec prava. Quomodo enim Aſia finis Orientis? Scriptum quondam fuit, *Aſiam in Orientis finem*, ſed praepoſitionem *in* praecedens littera *m*, totidem conſtans lineis, intercepit. Niſi malumus *Orientis fine*, quia MS. & impreſſus quidam probant. Et plane ſuſpicor alterum *in Orientis finem* hujus explicationem eſſe, quas

ejus, qui totum Orientem devicerit, bellum gerant; [12] *sed cum Philippo puero immaturae aetatis, qui regni terminos adversus finitimos aegre defendat; & cum his Macedonibus, qui non ita pridem praedae Dardanis fuerint.* [13] *Illos majorum decora, se suorum militum commemorare.* [14] *Non enim alio exercitu Hannibalem & Poenos, & totum ferme Occidentem, sed his ipsis, quos in acie habeat, militibus, subactos.* [15] His abhortationibus utrimque concitati milites, praelio concurrunt, alteri Orientis, alteri Occidentis imperio gloriantes; ferentesque in bellum alii majorum suorum antiquam & obsoletam gloriam, alii virentem recentibus experimentis virtutis florem. [16] Sed Macedonas Romana fortuna vicit. [17] Fractus itaque bello Philippus, pace a Flaminino consule petita, nomen quidem regium retinuit: sed omnibus Graeciae urbibus, velut regni membris extra terminos antiquae possessionis, amissis, solam Macedoniam retinuit. [18] Offensi tamen Aetoli, quod non

quae in textum est transmissa. SCHEFF.

11. *Deviceral*] Scribe, *devicerit.* & paulo ante, *qui invictus audierit*, pro vulg. *quem invictum audierant.* GRONOV.

12. *Puero immaturae aetatis*] Quid hoc est? num & pueri maturae aetatis dantur? Cur ergo hoc adjectum? Mihi non est dubium, quin illud *puero* glossatoris sit, non Justini. SCHEFF.

Qui non ita pridem praedae Dardanis fuerunt.] *Fuerint.* FREINSHEM. Freinshemius mallet, *fuerint.* Et firmant emendationem istam, praeter rationem sermonis Latini, etiam MSS. & impressi quidam. Porro in iisdem legitur, *praedae iisdem Dardanis.* Unde colligo, lectionem veram esse, *praedae iisdem fuerunt*, ut referatur ad praecedens *finitimos*, omissa voce *Dardanis*, quam puto transsumptam in textum ex glossa. SCHEFF.

15. *Antiquam & obsoletam gloriam*] Plutarchus in Praeceptis Reip. gerend. c. 45. *Cum videmus puerulos parentum crepidas conari subligare sibi, aut coronas eorum capitibus suis imponere, per jocum ridemus. at urbani magistratus, majorum opera, arduos conatus, & facta praesentibus temporibus ac rebus non congruentia stulte jubentes imitari, multitudinem concitant; & cum ridicula sunt moliti, non risu jam digna patiuntur, nisi plane sint contemti.* BERNEC.

16. *Romana fortuna vicit.*] Ad Cynoscephalas. Vide Livium XXXIII. 7. 3. Plutarchum in Titi Flaminini vita c. 11. Florum II. 15. 17. qui locum illum *Cynocephalas* vocat: Pausaniam in Atticis & Achaicis, & Strabonem lib. IX. ext. BONGARS.

17. *Graeciae urbibus*] Debetur haec lectio Codici Cujaciano. nam ceteri optimae notae *Thraciae*, contra historiam. Plutarchus in Flaminino cap. 4. Τὴν μὲν Μακεδόνων ἀντίσ- [illegible]

non ex arbitrio eorum Macedonia quoque ademta regi, & data ſibi in praemium belli eſſet, legatos ad Antiochum mittunt, qui eum adulatione magnitudinis in Romana bella, ſpe ſocietatis univerſae Graeciae, impellerent.

ειν αὐτῷ βασιλείαν· τῆς δὲ Ἑλλάδος προστέταξεν ἀποστῆναι. Idem.

18. *Legatos ad Antiochum*] Aſiaticum bellum Romanis ſuſcitavit Thoas Aetoliae princeps, & Annibal. Florus ii. 8. 6. Idem.

Adulatione magnitudinis] Curtius iii. 2. 1. *Purpurati ſolita vanitate Darii ſpem inflant.* Seneca Benef, vi. 30. *Principes dum ignorant vires ſuas, & dum ſe tam magnos, quam audiunt, credunt, attraxere ſupervacua, & in diſcrimen omnium perventura bella.* Bernec.

LIBER XXXI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Romani Antiochum Syrum legatione coërcent: a Nabide Graeciam liberari jubent. Hannibalis nomen Romanis formidabile.*

2 *Hannibal Romanorum insidias fugiens, ad Antiochum cursum dirigit.*

3 *Nabis duobus praeliis fractus, post Romanorum discessum arma movet. Hannibalis ad Antiochum de opprimendis Romanis consilium.*

4 *Carthaginienses ab Antiocho sollicitati, rem Romanis significant; qui politico strategemate Hannibalem ab Antiocho divellunt.*

5 *Iteratum Hannibalis consilium de bello in Italia Romanis inferendo.*

6 *Antiochi adulatores Hannibalis sana consilia rident; inde subversio Antiochi, qui terrestri & navali praelio a Romanis superatur.*

7 *Scipiones, ducto in Africam exercitu, pacis leges Antiocho praescribunt, quas ipse repudiat.*

8 *Bello reparato, & pugna commissa, caesis quinquaginta Asiaticorum millibus, Antiochus subactus pacem petit & obtinet.*

CAPUT I.

Mortuo Ptolemaeo Philopatore, rege Aegypti, contemtaque parvuli filii ejus aetate, qui in spem regni relictus, praedae etiam domesticis erat, Antiochus rex Syriae occupare Aegyptum statuit. 2 Itaque Phoenicen, ceterasque Syriae quidem,

CAP. I. 1. *Mortuo Ptolemaeo*] Haec latius & accuratius persequitur Appianus in Syriaca. BONGARS.

Contemptaque parvuli aetate] Prout amat fieri. Qua caussa *Romani audita morte Hieronis, anxii ne quid ex*

dem, sed juris Aegypti, civitates cum invasisset,
legatos ad eum senatus mittit, qui denuntiarent ei,
abstineret regno pupilli, postremis patris precibus fidei
suae traditi. 3 Quibus spretis, interjecto tempore
alia legatio supervenit, quae, omissa pupilli perso-
na, *civitates, jure belli factas populi Romani in inte-*
grum restitui jubebat. 4 Abnuenti bellum denun-
tiatum: quod ille facile susceptum infeliciter gessit.
5 Eodem tempore & Nabis tyrannus multas Grae-
ciae civitates occupaverat. 6 Igitur senatus, ne
uno tempore duplici bello Romanae vires distine-
rentur, scripsit Flaminino, *si ei videatur, sicuti Ma-*
cedoniam a Philippo, ita Graeciam a Nabide liberet.
7 Ob quam causam imperium ei prorogatum est.
Terribile quippe Antiochi bellum Hannibalis no-
men faciebat, *quem* aemuli ejus *occultis mandatis*
cum

ex contemptu aetatis relicti pueri, rerum novarum moveretur Syracusis &c. Polybius excerpto Legat. primo. Consulatur Sallust. Jug. 6. 7. Florus IV. 4. 3. Polybius V. 34. & 41. Herodianus I. 7. Zonaras tom. III. sub imperio Constantini Leonis filii. Hinc intelligitur, quantum laudet Stiliconem Claudianus II. 64.

vitaeque & lucis in ipso
Limite contemptus nunquam, dat jura subactis
Gentibus, & secum sentit crevisse triumphos.

Bernec. Lege, *contemta parvuli filii ejus aetate.* Scilicet antequam Lepidus veniret. Gronov.

Praeda etiam] Praetulerim *praedae*, quod e MS. Bongarsius inter variantes retulit. Ita Livius, *praedae futura legio.* Sallust. Catil. 21. 5. *Quibus victoria praedae fuerat.* Bernec. MSS *praedae*, quos merito censet sequendos Berneccerus. Graev.

Praedae] Ita est in MSS. non *praeda*, optime. Faber. Codices quidam MSS. quos Bongarsius vidit *praedae.* Sed utrumque videtur recte dici. Vorst.

2. *Itaque Phoenicem, ceterasque Syriae quidem*] Legendum omnino *Phoenicen*, Φοινίκην. *Phoenicem* est a *Phoenix.* Sic autem nunquam dicta fuit regio. Hoc vitium, ab omnibus editoribus praetermissum, superius quoque correxi. Statim scribendum, ut Schefferus monuit, *juris Aegyptii.* Graev.

Sed juris Aegypti] Puto *juris Aegyptii* scribendum, quomodo apud Ciceronem *rex Aegyptius* occurrit. Vulgata inde ita sese habet, quoniam in MSS. littera *i* ultima fuit longa, id est duo notavit, quod scriba transmisit inobservatum. Scheff.

5. *Nabis tyrannus*] Livius lib. XXXIV. Plutarchus in Flaminino & Philopoemene. Pausanias in Messeniacis, Achaicis, & Arcadicis. Bongars.

6. *Detinerentur*] Scribendum: *distinerentur*, hic etiam ut superius. Graev.

7. *Annibalis*] Appianus & Livius lib. XXXIV. Bongars.

Occultis mandatis] Haec currentibus litteris edunt, ac si regantur a sequenti

cum Antiocho inisse societatem apud Romanos criminabantur; [8] negantes *eum aequo animo sub legibus vivere, adsuetum imperio & immoderata licentia militari; semperque, taedio quietis urbanae, novas belli causas circumspicere.* [9] Quae etsi falsa nuntiata fuissent, apud timentes tamen pro veris habebantur.

CAP. II. [1] Denique senatus metu perculsus, ad speculandos actus Hannibalis, legatum in Africam Cnaeum Servilium mittit; eique tacitis mandatis praecipit, *si posset, eum per aemulos ejus interficeret, metuque invisi nominis tandem populum Romanum liberaret.* [2] Sed res Hannibalem non diu latuit, virum ad prospicienda cavendaque pericula paratum, nec

sequenti *inisse societatem.* At res aliter se habet; pertinent enim ad verbum *criminabantur.* Hoc dicit, criminabantur occultis mandatis, sive per occulta mandata, iis nempe tradita, qui has criminationes apud Romanos debebant proponere. Certe *societatem inire mandatis*, nullum habet sensum. SCHEFF.

8. *Assuetum imperio*] Ita Livius II. 2. 4. *Nimium Tarquinios regno assuesse* &c. *nescire Tarquinios privatos vivere.* Sueton. Caes. 30. 8. *Captus imperii consuetudine Caesar.* De Miltiade Probus in ejus vita. *Multum in imperiis magistratibusque versatus, non videbatur posse esse privatus: praesertim cum consuetudine ad imperii cupiditatem trahi videretur.* BERNEC.

Immoderata licentia militari] Ita sane ex antiquioribus editionibus ea quam curavit Major. Et retinuerunt lectionem eam Bongarsius & Berneccerus. Notavit tamen Major in margine diversam lectionem esse *militare;* & Bongarsius quoque in V. L. monet codices quosdam typis expressos sic habere. Ego tamen non dubitem legendum esse *immoderatae licentiae militari;* eo casu nimirum quem praecedens *assuetum* requirit. VORST. Nil patior hic mutari. Non enim magis Latinum est *assuetus licentiae*, quam *assuetus licentia.* Cicer. III. de Orat. *Homines labore assiduo & quotidiano assueti.* Virgil. *Bellis assuetus Opheltes.* SCHEFF.

9. *Quae etsi falsa nuntiata fuissent*] Vix est, ut & lectio habeatur proba. Puto, Justinum scripsisse vel, *quae etsi falso nunciata fuissent*, vel *quae etsi falsa, apud timentes tamen* &c. IDEM.

Falsa apud timentes pro veris &c.] Seneca II. de Ira 22. *Quae inviti audimus, libenter credimus.* Tacit. IV. Hist. 38. 3. BERNEC.

CAP. II. 2. *Peritum*] Malim *paratum*, quod in MSS. omnibus esse testatur Bongarsius. IDEM. Omnino servandum, quod habent MSS omnes *paratum.* Nam *peritus ad prospiciendum* ne Latinum quidem puto. SCHEFF.

Paratum] Non solum hanc lectionem MSS. Bongarsianorum probarunt Berneccerus & Schefferus, sed Britanni in tribus codicibus repertam merito receperunt. GRAEV. Angl. *paratum.* Quae lectio mea sententia est optima. Et dubito num in usu fuerit Latinis, *peritus ad cavendum.* Potius *cavendi peritum* dixissent, ut *peritus regendae civitatis, peritus arguendi, nandi*, & id genus. At *paratus ad cavendum*, ut apud Cic. in Orat. *paratus ad dicendum*

nec minus in ſecundis adverſa, quam in adverſis ſecunda cogitantem. [3] Igitur cum tota die in oculis principum, legatique Romani, in foro Carthaginienſium obverſatus in ſupremum fuiſſet, appropinquante veſpere, equum conſcendit; & rus urbanum, quod propter litus maris habebat, ignaris ſervis, juſſiſque ad portam revertentem opperiri, contendit. [4] Habebat ibi naves cum remigibus, occulto ſinu litoris abſconditas: erat & grandis pecunia in eo agro praeparata, ut, cum res exegiſſet, nec facultas fugam, nec inopia moraretur. [5] Lecta igi-

cavendum & in pro Milon. *Non ſatis paratus ad cavendum fuit*, hac ipſa phraſi. SCHEFF.

In ſecundis adverſa] Idem Romanae conſtantiae mos erat, *in adverſis vultum ſecundae fortunae gerere: moderari animos in ſecundis.* Livius XLII. 62. 9. Adde infra XXXI. 8. 9. BERNEC.

3. *Principum*] Procerum, & populi primorum, id eſt, ſenatorum. Ita Seneca Conſol. ad Helv. cap. 11. pr. & 12. m. Item de Benef. 11. 12. & alibi. Capitolinus in Gordianis cap. 13. Ceterum Senatores ab Auguſtae hiſtoriae ſcriptoribus appellatos etiam *optimates*, *ſummates*, *optimos nobilium*, *proceres*, ipſumque Senatum *Nobilitatem*, docet ad illos ſcriptores pag. 93. Salmaſius. IDEM.

Obverſatus in ſupremum fuiſſet] Lego, *in ſupremam.* Cenſorinus de Die Natali cap. 23. *Inde de meridie, hinc ſuprema, quanquam plurimi ſupremam poſt occaſum ſolis eſſe exiſtimant, quia eſt in duodecim tabulis ſcriptum. ſol. occaſus. ſuprema.* Vide ad Plaut. Aſin. III. 3. 4. GRONOV. Legendum: *in ſupremam fuiſſet*, ſcilicet diei horam. Sic enim Latini loquebantur. Lex XII. Tabularum apud Gellium. *Sol occaſus diei ſuprema tempeſtas eſto.* Varro IV. de LL. *Suprema ſummum diei; hoc tempus duodecim tabulae dicunt occaſum ſolis.* Sic olim conjeci; poſtea didici celeberrimum Gronovium in eadem eſſe ſententia, ſuiſſeque dudum, cujus ſane conſenſu vehementer laetor. GRAEV. Gronovius *in ſupremam*, ex auctoritate Varronis pro in ſupremam horam, ſeu tempeſtatem; quod melius. Ita & Graevius conjecerat. FABER. Gronovius atque Graevius legendum putant *in ſupremam*. Facitque huc quod Varro IV. de LL. ſcribit: *Suprema ſummum diei. hoc tempus duodecim tabulae dicunt occaſum ſolis.* Item quod Gellius XVII. 2. ex XII. tabulis citat, *Sol occaſus ſuprema tempeſtas eſto.* De eo tamen quod ſubaudiri vult Graevius *diei horam* non ſatis liquet. Quid ſi ſubaudiatur modo *diem*; idque ſit pro *diei partem*? Quod dictum eſſet ut *ultima platea* a Terentio pro ultima parte plateae, & ſexcenta id genus alia. VORST. Gronovius & Graevius legunt *in ſupremam*, ut ſubaudiatur, *diei horam.* Vorſtius putat rectius ſubintelligi *diem*, quomodo Terentius dixit *ultimam plateam.* Verum ſic *ſupremum* quoque rectum fuerit. Et ſane puto nil mutandum. *ſupremum* enim pro *ſupremum tempus diei.* SCHEFF.

Rus urbanum] Forte *ſuburbanum.* FREINSHEM. Lege, *rus ſuburbanum.* De quo nemo adverſabitur; Idem Freinshemio in mentem venerat. FABER. Attentior Freinshemio, pro his, *ſuburbanum* ſcribenti, niſi forte malimus *rus ſuburbanum*, quod magis conveniret cum editis, & frequens eſt bonis ſcriptoribus. SCHEFF.

4. *Nec facultas fugam, nec inopia moraretur.*] Quomodo facultas fugam

igitur servorum juventute, quorum copiam *Italicorum captivorum* numerus augebat, navem conscendit, cursumque ad Antiochum dirigit. [6] Postera die civitas principem suum, ac tum temporis consulem, in foro exspectabat. [7] *Quem* ut *profectum* nuntiatum est, non aliter, quam si urbs capta esset, omnes trepidavere, exitiosamque sibi fugam ejus ominati sunt. [8] Legatus vero Romanus, quasi bellum jam illatum Italiae ab Hannibale esset, tacitus Romam regreditur, trepidumque nuntium refert.

CAP. III. [1] Interim in Graecia Flamininus, juncta cum quibusdam civitatibus societate, Nabidem tyrannum duobus continuis praeliis subegit; & graviter fractum, velut exsanguem, in regno reliquit. [2] Sed

gam potest morari? quin facultas fugiendi promovet fugam. Videtur Justinus scripsisse: *nec difficultas fugam, nec inopia moraretur.* difficultas scilicet navigandi, si nulla navis esset parata & in promptu. GRAEV. Quomodo *facultas* morari fugam possit, equidem non intelligo. Et latet hic fortasse aliquid mendi. VORST. Putat Vorstius latere mendum, cum facultas non possit morari fugam. Et sane non moratur, si adest; moratur tamen, si abest, quod haud dubie Justinus intellexit. SCHEFF.

5. *Italicorum captivorum*] Atqui Livius XXX. 37. 2. scribit inter conditiones pacis & hanc fuisse, Carthaginienses Romanis *captivos omnes traderent.* Quomodo ergo hi numerum servorum Annibalis auxerunt? FREINSHEM.

Navem conscendit] An legendum, *naves?* quia praecedit *habebat ibi naves.* Sane ad complendam navem, tanta servorum & captivorum copia opus fuisse non videtur. SCHEFF.

6. *Ac tum temporis consulem*] *Suffetes* Carthaginiensibus erant, qui Romae *Consules*, Livius XXX. 7. 5. quos Aemilius Probus in Annibale, *binos Reges* vocat. Erat & apud illos Dictatoris imperium, Liv. XXIII. 13. 11. & Quaestorum dignitas. habebantur hi proximi Judicibus, idem Liv. XXXIIII. 32. 4. Judices erant centum supr. XIX. 2. 5. & Senatus erat triginta seniorum consessus, Liv. XXX. 16. 3. Erant apud eos & Praetores. Probus Annib. Livius XXXIII. 32. 3. BONGARS. Adde supr. notam ad XIX. 1. 7. BERNEC. Fere enim easdem dignitates eosdemque magistratus Poeni habebant ac Romani. FABER.

8. *Trepidum nuntium*] Romani enim Annibalem, etsi senio & exilio fractum, pro igni habebant, cui abesset nihil, nisi qui eum excitaret. Plutarch. Flaminio cap. 37. BERNEC.

CAP. III. 1. *In Graecia Flamininus*] De hoc bello copiose Livius XXXIV. 22. & seqq. IDEM.

Et graviter fractum, velut exanguem in regno reliquit.] In MSS. est, *& gravibus fractum*, &c. Et ita lege. Hoc quod non intelligerent librarii, rescripserant, *gravibus vulneribus.* Inepte. VOSS. Quid hoc? *graviter fractum velut exsanguem?* Certe aliquod vinculum, quo connectatur oratio . hic desiderari videtur. Sed aliud suspicor. Habebat in animo Justinus

2. Sed libertate Graeciae restituta, deductisque ab urbibus praesidiis, cum Romanus exercitus in Italiam reportatus esset, velut vacua rursus possessione sollicitatus, multas civitates repentino bello invasit. 3 Quibus rebus exterriti Achaei, ne vicinum malum etiam ad se serperet, bellum adversus Nabidem decernunt, ducemque praetorem suum Philopoemenem, insignis industriae virum, constituunt: 4 cujus in eo bello tanta virtus enituit, ut opinione omnium Flaminino Romano imperatori compararetur. 5 Eodem tempore Hannibal cum ad Antiochum pervenisset, velut deorum munus excipitur: 6 tantusque ejus adventu ardor animis regis accessit, ut non

Justinus, egregiam istam Virgilii comparationem:

Qualis saepe viae deprensus in aggere serpens,
Aerea quem obliquum rota transiit, aut gravis ictu
Seminecem liquit saxo lacerumque viator.

Ita, inquam, suspicor; nam praeterquam quod, ut dicebam, aliquid deest orationi, hoc etiam sentire possis, istud *velut* comparationem aliquam resipere; tum hoc videas quoque, verba ipsa imitationem ostendere. *graviter* Justini ex *gravis* apud Virgilium natum est. *Fractum*, ex *lacerum*. *Reliquit*, ex *liquit*. Quamobrem lego, *& graviter fractum, velut anguem reliquit*. FABER. Haec nimis arguta sunt. Librorum omnium scriptura hic perperam impugnatur, cujus haec est sententia. Nabis multis proeliis victus est: sed tamen non exutus est regno, sed in illo relictus tanquam homo exsanguis, hoc est sic debilitatus, & viribus destitutus, ut ab illo nihil inposterum sibi metuendum haberent Romani. Inferius XXXIX. 5. *Magnum nomen viribus finitimorum exsanguibus, fecit*. GRAEV. Codices quidam MSS. teste Bongarsio *& gravibus fractum*. Alii *gravibus vulneribus fractum*. Et sane *vulnera* noster non semel dixit pro cladibus. Vide I. 8. 10. & cetera in hanc sententiam in Indice notata. VORST. MSS. Bongarsiani plerique habent, *gravibus*. Bene, sed mutanda est distinctio, & sic legendum: *duobus continuis praeliis subegit & gravibus fractum, velut exsanguem in regno reliquit*. Oratio elegans & apta: Quod autem libri quidam addunt, *gravibus vulneribus*, factum est a glossatore, qui deesse quid τῷ *gravibus* putavit. Sane *frangi vulneribus* an recte dicatur, nescio, exempla saltem scio nulla. SCHEFF.

Velut exsanguem] Faber legendum censet *velut anguem*. Vossius ex MSS. fide *& gravibus fractum* mavult: sed vera recepta lectio est, & inferius repetita. ANGLI. Verba, quae respiciunt, extant infra XLI. 3. *Ab invalidioribus Parthis, velut exsangues oppressi sunt*. SCHEFF.

4. *Flaminino Rom. imp. compararetur*] Quod Flamininum male habebat: & Plutarchus (Philopoem. c. 25. & Flamin. c. 23.) inter causas finiti cum Nabide belli recenset Flaminini φιλονεικίαν καὶ ζηλοτυπίαν τῆς Φιλοποίμενος τιμῶν. BONGARS.

6. *Tantusque adventu ejus ardor animis regis accessit*] Juntae: *animo regis*.

non tam de bello, quam de praemiis victoriae cogitaret. 7 Sed Hannibal, cui nota Romana virtus erat, negabat *opprimi Romanos, nisi in Italia, posse.* 8 Ad hoc sibi centum naves, & decem millia peditum, & mille equites poscebat, promittens *hac manu non minus bellum, quam gesserit, Italiae instauraturum;* 9 *& in Asiam regi sedenti aut victoriam de Romanis, aut aequas pacis conditiones relaturum:* 10 *quippe*

gis. Sed nihil muta. Superius VII. 3. *Depositisque hostilibus animis, in affinitatis jura succedit.* ubi male emendant: *hostilibus armis,* Et XXI. 6. *Mittunt ad speculandos ejus animos Hamilcarem.* Sic & *epistolae* pro *epistola* frequens nostro, & *causae* pro *causa.* GRAEV. *Animi* & unius sunt. Supra VII. 3. 9. *Depositis hostilibus animis.* Et XXI. 6. 1. *Ad speculandos ejus animos.* VORST.

7. *Annibal, cui nota Romana virtus erat, negabat opprimi Romanos* &c.] Ita Livius XXXIV. 59. *Sententia ejus* (Annibalis) *una atque eadem semper erat, ut in Italia bellum gereretur. Italiam & commeatus & militem praebituram externo hosti, si nihil ibi moveatur, liceatque populo Rom. viribus & copiis Italiae extra Italiam bellum gerere; neque regem, neque gentem ullam parem Romanis esse. Sibi centum tectas naves, sedecim milia peditum, mille equites deposcebat.* &c. MOD. Hoc ipsum fusius demonstratur inf. cap. 5. Apud Vellejum II. 27. Pontius Telesinus, Samnitium dux, *vociferabatur eruendam delendamque Romam; adjiciens, nunquam defuturos raptores alienae libertatis lupos, nisi silva, in quam refugere solerent, esset excisa.* BERNEC.

8. *Ad hoc sibi centum naves & decem millia peditum*] Livius dec. IV. lib. IV. sub finem, idem consilium describens, dicit *sedecim millia peditum* Hannibalem postulasse, quod est verisimilius, videlicet, ut aequaret consularem exercitum, qui binis legionibus erat civium ac Latini nominis. Suspicor in Justini codice hoc corruptum, ideoque emendandum. Quanquam non sum nescius multa in hoc libro a Livii traditione dissentire, ut paulo post de Tyrio Aristone; item de legatis ad Antiochum missis, ac eorum cum Hannibale conversatione: sed ea omnia persequi, ut jam saepe testati sumus, non est nostri propositi negotii. Sane prorsus ad finem hujus libri legendum, *possessiones voluptarias,* pro quibus *voluntarias* perperam legitur. Vult enim Romanos malle gloriam quam voluptatem, quod mox sequentia verba clarius indicant. GLAREAN.

Mille equites] Vett. plerique *equitum.* unde mendosum locum esse suspicor: & sane in Jo. Pelerini vet. Cod. legitur *tria millia equitum.* BONGARS. Vulgatam affirmat Livius XXXIV. 59. 5. *Sibi centum tectas naves, sedecim millia peditum, mille equites deposcebat.* Illud vero *mille equitum,* pro mille equites, Latine dici, & *mille* hic esse substantivum singulare, sicuti *chillas,* docet e bonis auctoribus Agellius I. 16. ut mihi vix temperaverim, quin idem in Justinum reciperem. BERNEC.

Non minus bellum, quam gesserit, &c.] Videtur mutilus hic locus. Quo enim pertinet illud *non minus?* Nil tamen mutandum. *Minus* enim hic est adjectivum, non adverbium, & cohaeret cum voce *bellum.* *Restaurare bellum non minus,* est, aeque magnum restaurare. SCHEFF.

9. *In Asiam*] Scribe, *in Asia.* GRONOV.

Regi sedenti] Id est, otioso. Cicero ad Attic. X. Ep. 8. & 12. BONGARS. Ita Senec. Epist. 8. 1. BERNEC.

10 *quippe & Hispanis bello flagrantibus ducem tantum deesse; & Italiam notiorem sibi nunc, quam pridem fuisset: sed nec Carthaginem quieturam, sociamque se ei sine mora praebituram.*

CAP. IV. 1 Cum regi consilia placuissent, mittitur Carthaginem unus ex comitibus Hannibalis, qui in bellum cupidos hortetur, *Hannibalemque cum copiis adfuturum* nuntiet; *nihil*, dicat, *partibus*, *nisi animos Carthaginiensum deesse: Asiam & vires belli & sumtum praebituram.* 2 Haec cum perlata Carthaginem essent, nuntius ipse ab inimicis Hannibalis comprehenditur, & perductus in senatum cum interrogaretur, *ad quem missus esset?* Punico ingenio respondit, *se ad universum senatum missum: nec enim hoc opus singulorum, sed universorum esse.* 3 Dum multis diebus deliberant, an eum Romam ad purgandam publicam conscientiam mittant, tacitus conscensa nave ad Hannibalem revertitur: quo cognito, Carthaginienses ultro rem Romam per legatum deferunt. 4 Romani quoque ad Antiochum legatos misere, qui sub specie legationis, &

BERNEC. Varro I. de Re Rust. 2. *Romanus sedendo vincit.* Liv. IX. 3. *Sedens bellum conficiet.* & XXXI. 38. *Sedentem Romanum debellaturum credi poterat.* GRONOV.

10. *Hispanis*] Leg. *Hispaniis*. FREINSHEM.

Et Italiam notiorem sibi nunc, quam pridem, fuisse] Scribendum prorsus *fuisset*, quod monuisse satis est. FABER. Receperunt Angli merito. GRAEV.

CAP. IV. 1. *Unus ex comitibus*] Aristonem, mercatorem Tyrium, προφάσει τῆς ἐμπορίας missum scribit Appianus pag. 90. quem lege, & Livium XXXIV. 60. BONGARS. Hoc ipso astu Pelopidas usus, ad Sphodriam Spartanum misit quemdam mercatorem cum pecunia & mandatis magna de re: Plutarch. Pelop. c. 24. Prudenter ergo cautum est Honorii ac Theodosii rescripto, L. 4. Cod. de Commerc. & Merc. *Ne mercatores tam Imperio Rom. quam Persarum regi subjecti, ultra ea loca, in quibus foederis tempore cum memorata natione Imperatoribus convenit, nundinas exerceant; ne scil. alieni regni scrutentur arcana.* BERNEC.

2. *Haec cum relata Carthaginem essent*] MSS. alii habent *perlata*. Puto utrumque glossatoris esse, legendumque simpliciter *lata*. Sic colligo ex MS. alio, in quo est *laera*, vitio scriptoris, ut apparet. Porro *lata* exposuerunt alii *relata*, alii *perlata*, atque inde haec diversitas. SCHEFF. *Perlata* sane Cicero ejusque aequales dicerent, quibus familiarissimum *ad nos perfertur*, pro nobis nunciatur. GRAEV.

4. *Ad Antiochum legatos*] Inter quos erat P. Scipio, qui Annibalem deviceraт, Praeter Livium XXXV. 14. &

& regis apparatum specularentur, & Hannibalem aut Romanis mitigarent, aut adsiduo colloquio suspectum invisumque regi redderent. [5] Itaque legati cum Ephesi convenissent ad Antiochum, mandata ei senatus tradunt. [6] Dum responsum exspectant, omnibus diebus adsidui circa Hannibalem fuere; dicentes, *timide eum a patria recessisse, cum pacem Romani, non tam cum republica ejus, quam cum eo factam, summa fide custodiant:* [7] *nec bella eum Romanorum magis odio, quam patriae amore gessisse, cui ab optimo quoque etiam spiritus ipse debeatur. Has enim publicas inter populos, non privatas inter duces, bellandi causas esse.* Inde res gestas ejus laudare. [8] Quorum sermone laetus, saepius cupidiusque cum legatis colloquebatur, ignarus, quod familiaritate Romana odium sibi apud regem crearet. [9] Quippe Antiochus tam adsiduo colloquio reconciliatam ejus cum Romanis gratiam existimans, nihil ad eum, sicuti solebat, referre; expertemque totius consilii, veluti hostem proditoremque suum, odisse coepit. Quae res tantum apparatum belli, cessante imperatoria arte, corrupit. [10] Senatus mandata fuerant, *ut contentus terminis Asiae esset, ne ipsis ingrediendi Asiam necessitatem imponeret.* Quibus spretis, non accipiendum bellum statuit, sed inferendum.

Cap. V. [1] Dicitur, cum frequenter de bello consilium habuisset, remoto Hannibale, tandem eum vocari jussisse, non ut ex sententia ejus aliquid ageret, sed ne per omnia eum sprevisse videretur; omni-

& Appianum pag. 91. & 92. vide Lucianum in Dialogis Νεκρικοῖς, & Plutarchum in Flaminino sub finem. Consilium autem legatorum explicat & Frontinus I. 8. 7. BONGARS.

5. *Cum Ephesi convenissent ad Antiochum*] Scrib. *convenissent Antiochum.* FREINSHEM. Legendum puto cum Freinshemio *convenissent Antiochum.* Additur sane praepositio & nomini: sed ea fere quae & in verbo continetur. VORST. Freinshemius illud *ad* putat delendum. Contra servant id libri omnes MSS.; at pro *Ephesi* quidam habent *Ephesium.* Unde adducor, ut scripturam veram putem; *Itaque legati cum Ephesum venissent ad Antiochum.* Literae ultimae

omnibusque perrogatis postremum interrogasse. [2] Quo ille animadverso, *intelligere se* professus est, *non quia egeat consilio, sed ad supplendum numerum sententiarum se vocatum: tamen & odio Romanorum, & amore regis, apud quem solum tutum sibi exsilium relictum sit, se viam gerendi belli edisserturum,* [3] Veniam deinde libertati praefatus, *nihil se aut consiliorum, aut coeptorum praesentium, probare* ait: *neque sedem belli Graeciam sibi placere, cum Italia uberior materia sit:* [4] *quippe Romanos vinci non nisi armis suis posse; nec Italiam aliter, quam Italicis viribus subigi: siquidem diversum ceteris mortalibus esse illud & hominum & belli genus.* [5] *Aliis bellis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepisse occasionem loci temporisque, agros diripuisse, urbes aliquas expugnasse: cum Romano, seu occupaveris prior aliqua, seu viceris, tamen etiam cum victo & jacente luctandum esse.* [6] *Quamobrem si quis eos in Italia lacessat, suis eos opibus, suis viribus, suis armis posse vincere, sicut ipse fecerit.* [7] *Sin vero quis illis Italia velut fonte virium cesserit, perinde falli, ac si quis amnes non ab ipsis fontium primordiis derivare, sed concretis jam aqua-*

tae in *Ephesum* perperam adsociatae verbo *venissent*, pepererunt *convenissent*. SCHEFF.

6. *Assidui circa Annibalem fuere*] Antiquiores typis expressi *cum Annibale*: idque pro *apud Annibalem*. *Cum* pro *apud* satis notum. Ut *queri cum aliquo*. VORST. Antiquiores *cum Annibale*, quod probat Vorstius. Mihi glossa alterius videtur. SCHEFF.

CAP. V. 1. *Omnibusque perrogatis*] Appian. pag. 93. Annibalem primum sententiam rogatum scribit. BONGARS. Sicuti *perspectare* Suetonio Dom. 4. 7. est a principio ad finem usque spectare: ita *perrogare* est omnes peragere sententias. Eo verbo utuntur & Liv. XXIX. 19. 10. Tacit. Hist. IV. 9. 3. Sueton. Aug. 35. 9. (ubi *praerogare* vitiose legitur) Plin. VI. Epist. 22. & Panegyr. c. 60. Lampridius in Commodo c. 21. BERNEC. Ita *perrogare* de personis, quae rogantur omnes. Dicunt autem & *legem perrogare*. Valer. Max. I. 2. ext. 1. *Traditas sibi leges perrogabat*. Sic enim ibi legendum sine dubio, non ut ipsi alios secuti edidimus, *praerogabat*. Idem VIII. 6. 4. *Tribunus pl. legem adversus intercessionem collegarum perrogavit*. VORST.

5. *Etiam cum victo* &c.] Herennius Pontius apud Livium IX. 3. 13. *Ea est gens Romana, quae victa quiescere nesciat*, &c. BERNEC. Dubito valde Justinum sic scripsisse. Ingrata sane conjunctionis *cum* hic repetitio: *cum Romano cum victo*. Sed nec particula *tum* hic necessaria. Mallem: *cum Romano, seu occupaveris prior aliqua, seu viceris tu, etiam victo & jacente luctandum esse*, vel *etiam tunc victo*. SCHEFF.

6. *Suis eos opibus*] Quod in Africa

 contra

aquarum molibus avertere vel exsiccare velit. [8] *Haec & secreto se censuisse, ultroque ministerium consilii sui obtulisse; & nunc praesentibus amicis ideo repetisse, ut scirent omnes rationem gerendi cum Romanis belli; eosque foris invictos, domi fragiles esse.* [9] *Nam prius illos urbe quam imperio, prius Italia quam provinciis exsui posse: quippe & a Gallis captos, & a se prope deletos esse; neque se umquam victum prius, quam terris eorum cesserit. Reverso Carthaginem statim cum loco fortunam belli mutatam.*

CAP. VI. [1] Huic sententiae obtrectatores amici regis erant; non utilitatem rei cogitantes, sed verentes, ne probato consilio ejus primum apud regem locum gratiae occuparet. [2] Et Antiocho non tam consilium, quam auctor displicebat, ne gloria victoriae Hannibalis, non sua esset. [3] Omnia igitur variis adsentationum adulationibus corrumpebantur: nihil consilio vel ratione agebatur. Rex ipse per hiemem in luxuriam lapsus, novis quotidie nuptiis deditus erat. [4] Contra Acilius Romanus consul, qui

contra Carthaginienses jam antea fecerat Agathocles. Eleganter Appianus: Τὰς πολέμους ἅπασι χαλεπὰς μὲν οἴκοι διὰ λίμον ἢ ἐπιγιγνομένον, ἔξω δὲ κρατίστας. BONGARS.

8. *Ministerium*] Ita MSS. ut supra XXIV. 2. 5. *arbitrium* pro arbitrum. Et VI. 2. 15. *postulat sibi dari ministerium impensae*, ut est in vulgatis libris. nam ibi MSS. *ministrum*. IDEM.

CAP. VI 1. *Verentes, ne* &c.] *Laeo consilii quamvis egregii, quod non ipse afferret, inimicus, & adversus peritos pervicax.* Tacit. I. Hist. 26. BERNEC.

3. *Assentationum adulationibus*] *Assentantium*, quod est in vet. Cod. Pelerini, rectum puto. BONGARS. At ego illud rectius. Ita Liv. VIII. 24. 13. *discrimen periculi* dixit. Noster XXIX. 1. 5. *facinoris crimen.* & VII. 1. 12. *gentes populorum.* Flor. I. 16. 7. *fallacias insidiarum.* Suet. Caes. 67. 2. *munus officiorum.* Idem Domitian. 3. 3. *animadversionem supplicii.* BERNEC. Juntae: *assentatorum.* Sed propius ab aliorum codicum lectione abest, quod in Pelerini codice fuit: *assentantium.* Hoc & Bongarsio arrisit. GRAEV.

Assentationum adulationibus] Melius ut Bongarsius, *assentantium*; ex cod. MS. Pelerini. FABER In cod. MS. Pelerini est *assentantium*; quod Bongarsius rectum putat. Typis expressus Juntarum teste Graevio habet *assentatorum.* Berneccerus tamen *assentationum adulationibus* retinendum putat, & simile illud esse his, *discrimen periculi*, *facinoris crimen*, & id genus aliis. VORST. Mallem, *assentantium* cum Bongarsio, vel propterea, quoniam in Juntarum codice legitur, *assentatorum.* haud dubie ex glossa alterius. SCHEFF. *Assentantium* probarunt Angli. GRAEV.

4. *Acilius Romanus*] Manius Acilius

qui ad hoc bellum missus erat, copias, arma, ceteraque bello necessaria summa industria parabat; civitates socias confirmabat, dubias illiciebat: nec alius exitus belli, quam apparatus utriusque partis fuit. 5 Itaque prima belli congressione cum cedentes suos rex cerneret, non laborantibus auxilium tulit: sed fugientibus se ducem praebuit, castraque ditia victoribus reliquit. 6 Deinde cum in Asiam, praeda Romanis occupatis, fugiendo pervenisset, poenitere neglecti consilii coepit; revocatoque in amicitiam Hannibale, omnia ex sententia ejus agere. 7 Interim nuntiatur, Aemilium, Romanum ducem, cum octoginta rostratis navibus in bellum navale a senatu missum, adventare: quae res illi spem restituendae fortunae dedit. 8 Itaque priusquam sociae civitates ad hostes deficerent, decernere navali praelio statuit, sperans cladem, in Graecia acceptam, nova posse victoria aboleri. 9 Tradita igitur Hannibali classe, praelium committitur.

lius Glabrio. Apud Appianum mendose legitur 'Ακίνιος inverso Λ pro 'Ακίλιος. Erat hic Consul cum P. Corn. Scipione Nasica. Vulgo *Attilium*, inepte, ut apud auctorem de Viris Illustribus. Vide Livium XXXVI. 1. 1. Florum II. 8. 14. Frontinum II. 4. 4. BONGARS.

Bello necessaria] In MSS. pluscülis est *belli*. An diversitas haec arguit, glossatorum istam esse voculam, non Justini. SCHEFF.

Summae industria parabat] Junctae: *summa ope & industria*. GRAEV.

5. *Prima belli congressione*] Omnes omnino MSS. *conditione*. Forte legendum *coitione*, ut dixit Terentius Phorm. II. 2. 34. *Prima coitio est acerrima*. MOD. Victus est Antiochus ad Thermophylas. Livius XXXVI. 19. BERNEC. MSS. omnes Modiani habent *conditione*. Idem in suis reperit Bongarsius. Hinc Modius putat *coitione* legendum. Mihi propius ad ductum literarum venire videtur, si scribamus *conlisione*. Et est *conlidere* vel *collidere* verbum usitatum in tali negotio Horat. I. Ep. 2.

Graecia Barbariae lento collisa duello.

SCHEFF.

Castraque ditia victoribus reliquit.] Credo deesse aliquid. Forte, *castraque praeda ditia*. FABER.

6. *Poenitere neglecti consilii*] Nimirum hoc habet mortalitas: *tunc demum sentit se male de rebus suis statuisse, cum id nihil jam prodest*, ut ait Cicero apud Dionem Cassium XLIV. Adde Ausonii Epigramma XII. in simulacrum Occasionis. BERNEC.

7. *Aemilium*] Ita vet. Cod. Pelerini. Cujacianus, *Eimilium*, *E* pro *A*. Veteres enim *Aimilius* scribebant. Ceteri varie corrupti: quidam *ei vilium*: alii, *ei Livium*. Scripsisse auctorem arbitror, *nuntiatur ei Lucium Aemilium*, pro quo

mittitur. Sed nec Asiani milites Romanis, neque naves eorum pares rostratis navibus fuere; minor tamen clades ducis sollertia fuit. [10] Romam nondum opinio victoriae venerat, & idcirco in consulibus creandis suspensa civitas erat.

CAP. VII. [1] Sed adversus Hannibalem ducem quis melior quam Africani frater crearetur, cum vincere Poenos opus Scipionum esset? [2] Creatur igitur consul Lucius Scipio: eique datur legatus frater Africanus; ut intelligeret Antiochus, non majorem fiduciam se in Hannibale victo, quam Romanos in victore Scipione habere. [3] Trajicientibus in Asiam Scipionibus exercitum, jam utrobique profligatum bellum nuntiatum est; victumque Antiochum terrestri, Hannibalem navali bello invenerunt. [4] Primo igitur adventu eorum, legatos pacem petentes ad eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferentes ipsius filium, quem rex parvo navigio trajicientem ceperat. [5] Sed Africanus, *privata beneficia a rebus publicis secreta esse* dixit; *aliaque esse patris officia, alia patriae jura, quae non liberis tantum, verum etiam vitae ipsi praeponantur.* [6] *Proinde gratum se munus accipere, privatoque impendio munificentiae*

impresserunt quidam *Livium Nepium*: quidam *Livium Menenium*. Est autem hic L. Aemilius Regillus Livio XXXVII. 58. 1. & Floro II. 8. 18. Appiano Syriac. pag. 102. d. Λεύκιος Αἰμίλιος Ρηγίλλος, pro Ρηγίλλος. BONGARS.

CAP. VII. 1. *Sed adversus Annibalem ducem* &c.] Legendum puto, *sed adversus Annibalem dux quis melior quam Africani frater crearetur.* GRONOV.

2. *Consul L. Scipio*] Et cum eo C. Laelius: praeter citatos Gellius XVI. 4. Scipio hoc bello confecto *Asiaticus* dictus. BONGARS.

4. *Ipsius filium*] P. Aemilii, qui Perseum vicit, natura filium; P. Scipionis, adoptione, inquit Appianus, Syriac. pag. 105. contra quam ceteri: non enim ipse Africanus, sed ejus filius, Paulli Aemilii filium, eum qui Carthaginem evertit, adoptavit. Plutarchus in Aemilio cap. 7. Cicero, alii. BONGARS. Adde Livium XLIV. 44. 1. Idem auctor XXXVII. 37. 6. nonnihil a Nostro discrepans ait, Antiochum Scipioni Elaeae aegrotanti, post istam demum legationem, filium captum misisse: neque solum patrio animo gratum munus, sed corpori quoque salubre gaudium fuisse. BERNEC.

5. *Privata beneficia* &c.] Vide Camerar. Oper. Succis. cent. I. 32. IDEM.

6. *Proinde gratum se munus accipere*] Supra XI. 10. 10. *grate muni-*

tiae regis reſponſurum. Quod ad bellum pacemque pertineat, nihil neque gratiae dari, neque de jure patriae decidi poſſe, reſpondit. [7] Nam neque de redimendo filio umquam tractavit, nec ſenatum de eo agere permiſit; ſed, ut dignum majeſtate ejus erat, *armis ſe recepturum filium* dixerat. [8] Poſt haec leges pacis dicuntur: *Ut Aſia Romanis cederet: contentus Syriae regno eſſet: naves univerſas, captivos & transfugas traderet; ſumtumque omnem belli Romanis reſtitueret.* [9] Quae cum nuntiata Antiocho eſſent, *nondum ita victum ſe eſſe* reſpondit, *ut ſpoliari ſe regno pateretur; bellique ea irritamenta, non pacis blandimenta eſſe.*

CAP. VIII. [1] Igitur cum ab utrisque bellum pararetur, ingreſſique Aſiam Romani Ilion veniſſent, mutua gratulatio Ilienſium ac Romanorum fuit, Ilienſibus *Aeneam, ceterosque cum eo duces a ſe profectos*; Romanis *ſe ab his procreatos* referentibus. [2] Tantaque laetitia omnium fuit, quanta eſſe poſt longum tempus inter parentes & liberos ſolet. [3] Juvabat Ilienſes, nepotes ſuos, Occidente & Africa domita,

re accepto. Et fortaſſe *grate* etiam hic legendum. VORST. Vir doctus ſuſpicatur *grate.* Si quid mutandum, mallem *privatum* ſcribere. Ac poteſt fieri, ut compendium ejus *pratum* pepererit vocem *gratum.* Sane, quia ſequitur, *privatoque*, videtur *privatum* praeceſſiſſe, quoniam alias non habet, quo ſatis commode referatur. SCHEFF.

7. *Neque de redimendo filio tractavit*] *Tractare* pro eo, quod mox ſequitur, agere. Infra XXXVII. 3. 4. & pro conſultare, deliberare, poſitum apparet. VORST.

CAP. VIII. 3. *Juvabat Ilienſes nepotes* &c.] Iterum Livius XXXVII. 37. 2. *Inde Ilium* (Scipio) *proceſſit, caſtrisque in campo, qui eſt ſubjectus moenibus, poſitis in urbem arcemque cum aſcendiſſet, ſacrificavit Minervae praeſidi arcis, & Ilienſibus in omni rerum verborumque honore ab ſe oriundos Romanos praeferentibus, & Romanis laetis origine ſua.* Et propter creditam hanc cognationem multis & magnis beneficiis a Romanis affecti ſunt Ilienſes. Sueton. Claud. 25. 14. *Ilienſibus quaſi Romanae gentis auctoribus tributa in perpetuum remiſit.* Calliſtratus Jurisconſultus L. 17. §. 1. de Excuſ. Tut. *Ilienſibus*, inquit, *& propter inclytam nobilitatem civitatis, & propter conjunctionem originis Romanae, jam antiquitus & Senatusconſultis, & principum conſtitutionibus pleniſſima immunitas tributa eſt, ut etiam tutelae excuſationem habeant.* Quin ipſe etiam Alexander M. poſt pugnam ad Granicum eandem hanc urbem ἐλευθέραν καὶ ἄφορον pronunciavit, auctore Strabone lib. XIII. p. 408. MOD. Tacitus Annal. XII. 58. *Nero ut eloquentiae gloria nite-*

ta, Asiam ut avitum regnum vindicare, *optabilem Trojae ruinam fuisse* dicentes, *ut tam feliciter renasceretur.* [4] Contra Romanos, avitos lares, & incunabula majorum, templaque ac deorum simulacra, inexplebile desiderium videndi tenebat. [5] Profectis ab Ilio Romanis Eumenes rex cum auxiliis occurrit: nec multo post praelium cum Antiocho commissum. [6] Cum in dexteriore cornu pulsa legio Romana majore dedecore, quam periculo, ad castra fugeret, M. Aemilius tribunus militum ad tutelam castrorum relictus, *armare se milites suos, & extra vallum progredi* jubet, strictisque gladiis fugientibus minari, *morituros* dicens, *nisi in praelium revertantur, infestioraque sua, quam hostium, castra inventuros.* [7] Attonita tam ambiguo periculo legio, comitantibus commilitonibus, qui fugere eos prohibuerant, in praelium revertitur, magnaque caede edita, initium victoriae fuit. [8] Caesa hostium quinquaginta millia,

steret, causa Iliensium suscepta, Romanum Troja demissum, & Juliae stirpis auctorem Aeneam, aliaque haud procul fabulis vetera facunde exsecutus, impetrat ut Ilienses omni publico munere solverentur. BERNEC.

Optabilem Trojae ruinam &c.] Seneca Epist. 91. m. *Saepe majori fortunae locum fecit injuria: multa ceciderunt, ut altius surgerent & in majus.* BERNEC.

Ut tam feliciter renasceretur] Horatius lib. III. Od. 3. de eadem Troja:

Trojae renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur.

VORST.

5. *Praelium cum Antiocho*] Ad montem Sipylum, absente Africano, qui Eleae aegrotabat. Appian. Syriac. pag. 100. BONGARS. Hujus praelii, circa Magnesiam quae ad Sipylum est, instructi commissique luculenta descriptio extat in Liv. XXXVII. 37. & seqq. BERNEC.

6. *Armare se milites suos jubet*] Juntae: *armari*. GRAEV. Editio Juntina teste Graevio, *armari milites suos jub.* quod fortasse & rectum. Pro *armare se* dicunt sane & *armari*; quomodo pro lavare se, *lavari*, & pro exercere se, *exerceri*, & sexcenta id genus alia. VORST. Editio Juntarum habet, *armari milites.* Sed videtur aliud subesse malum huic loco. An enim putamus tum, cum maxime committebatur pugna, inermes fuisse in castris? Mihi sane verisimile haud videtur. An scribendum, *animare milites suos.* SCHEFF. Castris praesidio relicti armati utique non erant, nisi in stationibus & excubiis positi. GRAEV.

Fugientibus minari] Hoc genus exempla sunt apud Tacitum Hist. II. 41. 6. Frontinum II. 8. 11. & 14. item IV. 1. 29. Adde supr. L. 6. 10. ibique notata. BERNEC.

Morituros dicens] Hoc *dicens* sine dubio est stulti glossatoris. Nec enim M. Aemilius hoc dicebat ipse solus, sed jubebat suos dicere fugientibus,

lla, capta undecim. Antiocho pacem petenti, nihil ad superiores conditiones additum, Africano praedicante, *neque Romanis, si vincantur, animos minui; neque, si vincant, secundis rebus insolescere.* 9 Captas civitates inter socios divisere Romani, aptio-

tibus. Itaque vel delendum penitus, vel scribendum *dicentes.* Quanquam rectius mea quidem sententia deleatur. SCHEFF.

8. *Neque si vincant* &c.] Οὐχ ὑβρίζομεν ταῖς εὐπραξίαις, οὐδ' ἐπιβαρῦμεν τοῖς ἑτέρων ἀτυχήμασι, inquit Africanus apud Appianum Syriac. pag. 112. BONGARS. Livius XLII. 52. 9. Romanam constantiam celebrans; *Ita tum moris erat*, inquit, *in adversis vultum secundae fortunae gerere, moderari animos in secundis.* Et apud eundem autorem XLV. 8. 6. Paullus Cos. *In secundis rebus nihil in quemquam superbe ac violenter consulere decet, nec praesenti credere fortunae: cum, quid vesper ferat incertum. Is demum vir erit, cujus animum nec prospera flatu suo efferet, nec adversa infringet.* Adde supr. XXXI. 2. 2. BERNEC. Hic latet soloecismus, *Romanis* ..... *insolescere.* Cum hoc olfecissem, quaesivi in excerptis MSS Codd. ubi quid esset mutandum reperi. Sic autem ibi scriptum est: *neque Romanos, si vincantur, animis minui*, &c. Quae sana, & vera scriptura est, quamque adeo omnino revocandam judico. FABER.

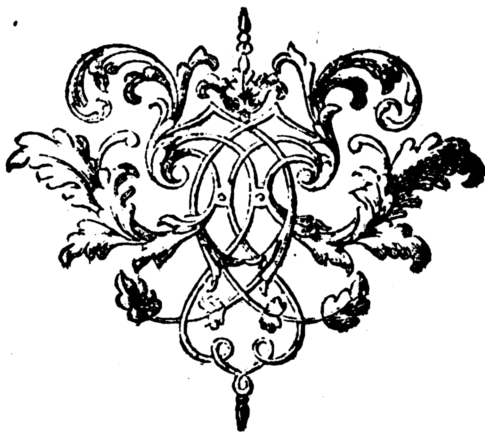
Neque Romanis, si vincantur, animos minui; neque, si vincant, secundis rebus insolescere.] Sic vulgo legitur. Longe elegantior est lectio quorundam MSS. Bongarsii, *Romanos neque si vincantur animis minui, neque si vincant, secundis rebus insolescere.* SCHEFF.

9. *Captas civitates inter socios divisere Romani, aptiorem gloriam quam possessiones voluptarias judicantes*] Ea est duorum tantum MSS. lectio: ceteri vulgatam confirmant, nisi quod vulgo *voluntarias* legitur. BONGARS. Est locus ὕποπτος. MS. & Juntina, veteresque aliae editiones: *Captas civitates inter socios divisere, muneris Romani aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias judicantes.* Censeo scribendum. *Captas civitates inter socios divisere, Romanis aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias judicantes.* Sensus enim postulat, ut exprimatur quibus aptior fuerit gloria, quam possessiones voluptariae; & confirmatur sequentibus: *Quippe victoriae gloriam Romano nomini vindicandum, opum luxuriam sociis relinquendam.* In antiquo libro scriptum fuit *Romani*, quod cum ab alio correctum esset superscripto *Romanis*, natum inde est apud alios descriptores, non exputantes quid *Romani* & *Romanis* sibi velit, *muneris.* GRAEV. Lego *aptiorem sibi gloriam* &c. Aliter conjecit Graevius noster, quem vide. FABER. Graevius codices MSS. & Juntas, veteresque alias editiones omnes habere ait sic: *Captas civitates inter socios divisere, muneris Romani aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias judicantes.* Unde ille voce *muneris* expuncta legendum censet, *Captas civit. inter soc. divisere, Romanos aptiorem gloriam, q. poss. volupt. judic.* Jam editionem Juntinam sic, ut ille ait, habere accredo. At aliae veteres editiones, Becharii puta, Majoris & aliorum, sic habent, *muneris Romani aptiorem Asiam:* quomodo & in uno cod. MS. esse testatur Bongarsius. Unde legendum fortasse *muneri Romanis aptiorem Asiam;* ut sensus sit, Asiam Romanis in munus aptiorem fuisse: vel, si *gloriam* retinere malis, *muneris Romanis aptiorem gloriam*, ut sensus sit, muneris gloriam Romanis aptiorem fuisse quam possessiones voluptarias. Trajectiones vocum tam nostro quam aliis satis usitatae. Illud de *munere* consentaneum quoque ei quod antecedit

aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias judicantes: quippe victoriae gloriam Romano nomini vindicandam; opum luxuriam sociis relinquendam.

captas civit. inter socios divisere. VORST. MSS. plerique, *divisere, muneris Romani.* Hinc alii *muneris* delent, & scribunt *Romanis*, alii *muneris Romanis aptiorem Asiam* faciunt, quia pro *gloriam* in aliquibus est *Asiam.* Mihi sic scripsisse distinxisseque Justinus videtur: *Captas civitates inter socios divisere muneri Romani, potiorem gloriam, quam possessiones voluptarias judicantes.* Illud *muneri divisere* sic est dictum, ut *donarunt victum memoriae patris* apud eundem nostrum lib. XXXVIII. c. 6. & alia hujus generis apud alios scriptores, pro, diviserunt in munus, ut esset munus, ut haberent pro munere. SCHEFF.

Possessiones voluptarias] Manlius ad milites suos apud Livium XXXVIII. 17. 18. *Vobis mehercule Martis viris cavenda ac fugienda quamprimum amoenitas est Asiae: tantum hae peregrinae voluptates ad extinguendum vigorem animorum possunt: tantum contagio disciplinae morisque accolarum valet.* Ut factum infra XXXVI. 4. 12. BERNEC.

LIBER

Liber XXXII.

Breviarium Capitum.

1 *Aetoli libertate spoliantur. Bellum inter Messenios & Achaeos. Philopoemen captus & veneno interemtus; unde Messeniorum clades.*

2 *Antiochus Syrus, dum sacrilegio sibi providere putat, interficitur. Senatus Romanus Philippo parcit, ob Demetrii filii virtutem: cui Perseus frater invidet, & Demetrium impiis artibus de medio tollit.*

3 *Philippi obitus, & belli apparatus adversus Romanos, Gallis ad hujus belli societatem pertractis: de quorum migrationibus subjicitur narratio.*

4 *Bellum inter Prusiam & Eumenen, in quo Hannibalis opera Prusias superior evadit. Pace inter reges sancita, Romani Hannibalem persequuntur. Is hausto veneno legationem morte praevenit. Adjunctum ejusdem Hannibalis elogium.*

Caput I.

1 Aetoli, qui Antiochum in bella Romana impulerant, victo eodem, soli adversus Romanos, & viribus impares, & omni auxilio destituti, remanserunt: 2 nec multo post victi, libertatem, quam illibatam adversus dominationem Atheniensium & Spartanorum, inter tot Graeciae civitates soli retinuerant, amiserunt. 3 Quae conditio tanto amarior illis, quanto serior fuit, reputantibus tempora illa, quibus tantis Persarum opibus, domesticis viribus restiterint; quibus

Cap. I. 1. *Aetoli*] De Aetolico bello, quod gessit M. Fulvius Nobilior Cos. cum Gn. Manlio Vulsone, lege Livium XXXVIII. 3. &c. Florum

quibus Gallorum violentiam, Asiae Italiaeque terribilem, Delphico bello fregerint. Quae gloriosa recordatio magis desiderium libertatis augebat. [4] Dum haec aguntur, medio tempore inter Messenios & Achaeos de principatu primo dissensio, mox bellum ortum est. [5] In eo nobilis Achaeorum imperator Philopoemen capitur: non quia pugnando vitae pepercerit, sed dum suos in praelium revocat, in transitu fossae equo praecipitatus, a multitudine hostium oppressus est. [6] Quem jacentem Messenii, seu metu virtutis, seu verecundia dignitatis, interficere ausi non fuerunt. [7] Itaque velut in illo omne bel-

Florum II. 9. BONGARS.

3. *Majus desiderium libertatis augebat.*] Lege: *Quae gloriosa recordatio majorum desiderium libertatis augebat.* GRONOV.

Majus desiderium libertatis augebat] Hanc lectionem vix opinor esse probam. Quis enim Latinum putet, *augere majus desiderium?* Nam quod majus est, jam augmentum suum habet. Itaque non augetur desiderium majus, sed desiderium simplex augetur magis. Mihi non est dubium, quin Justinus scripserit, *in majus desiderium libertatis augebat.* Sic enim illud *in majus* usurpat & alibi. Ut XI. 13. 2. *Famae in majus, sicuti mos est, omnia extollens.* Praepositionem autem *in* abstulit sequens litera *m* in voce *majus*, totidem constans lineis, quod & alibi jam observavimus esse factum. SCHEFF. Omnino cum Juntina legendum: *magis desiderium libertatis augebat. In majus augeri* nemo veterum dixit, ut *in majus extolli.* GRAEV.

4 *De principatu primo dissensio, mox bellum ortum est. In ea Philopoemen capitur.*] Error est; Scribe *in eo.* Neque enim in illa nascenti dissensione captus est Philopoemen, sed in bello. Ceterum haec verba, *nobilis Achaeorum Philopoemen imperator*, transposita fuerunt, & ita disponenda, *In eo nobilis Achaeorum imperator Philopoemen capitur.* FABER. Sic planissime Juntina, ut Faber conjecerat. GRAEV.

5. *Philopoemenes*] Praeter Livium XXXIX. 49. & Plutarchum lege Pausaniam Arcadicis. BONGARS. Optime MSS. *Philopoemen*, quibus adsentiuntur Juntae. Sic enim dicitur, non *Philopoemenes*, Graecis. GRAEV.

Nobilis Achaeorum Philopoemenes imperator] Codices quidam MSS. teste Bongarsio, *Nob. Ach. imperator Philopoemen.* Sed & editio Juntina teste Graevio *Philopoemen* habet: idque rectius videtur. VORST. MSS. Bongarsiani & *Philopoemen* scribunt, pro *Philopoemenes*, & trajecte habent *imperator Philopoemen.* Et profecto ita postulat ratio sermonis Latini. Facit tamen ipsa haec diversitas, ut putem, nomen *Philopoemen* aut *Philopoemenes* non Justini esse, verum glossatoris. SCHEFF.

6. *Seu metu virtutis, vel verecundia dignitatis*] Juntae: *Seu metis virtutis, seu verecundia dignitatis.* Mox iidem, *Itaque laeti, velut in illo omne bellum confecissent. Laeti* vulgo desideratur. GRAEV. Editio Juntina teste Graevio pro *vel* habet *seu:* id quod concinnius rursus videtur. VORST. Juntina, *seu verecundia*, quod a doctis probatur. SCHEFF.

Verecundia dignitatis] Vide supra notam ad XIV. 6. 10. BERNEC.

7. *Velut in illo omne bellum &c.*] Tantum

bellum confecissent, captivum per universam civitatem, in modum triumphi, circumduxerunt, effuso obviam populo, ac si suus, non hostium imperator adventaret. 8 Nec victorem Achaei avidius vidissent, quam victum hostes viderunt. Igitur eumdem in theatrum duci jusserunt, ut omnes contuerentur, quem potuisse capi incredibile singulis videbatur. 9 Inde in carcerem ducto, verecundia magnitudinis ejus, venenum dederunt; quod ille laetus, ac si vicisset, accepit, quaesito prius, *an Lycortas praefectus Achaeorum*, quem secundum a se esse scientia rei militaris sciebat, *incolumis effugisset?* Quem ut accepit evasisse, *non in totum* dicens *consultum male Achaeis*, exspiravit. 10 Nec multo post, reparato bello, Messenii vincuntur; poenasque interfecti Philopoemenis penderunt.

CAP. II. 1 Interea in Syria rex Antiochus, cum gravi tributo pacis, a Romanis victus, oneratus esset,

Tantum instar scilicet est in uno belli duce. Cicero pro L. Muraena cap. 16. de Mithridate: *Ipse Pompejus, regno ejus possesso, tamen tantum in unius anima posuit, ut cum omnia quae ille tenuerat, victoria possideret, tamen non ante, quam illum vita expulit, bellum confectum judicarit.* Tacit. Annal. IV. 25. *Differtur per manipulos Tacfarinatem omnes notum tot praeliis consectarentur, non, nisi duce interfecto, requiem belli fore.* Quo ipso argumento Plutarchus in Flamin. 38. qualitercunque Romanos Annibalem quamvis decrepitum & exulem, ad mortem usque persequentes excusat. Adde Livium XLV. 7. 1. Florum IV. 2. 29. Curtium V. 13. 4. IDEM.

9. *In carcerem ducto*] Juntae: *educto.* leg. *deducto.* GRAEV.

Lygortas] MSS. *Lygorias*, facili lapsu *i* pro *t*. Graeci Λυκόρτας. BONGARS. Et hic Juntae rectius: *Lycortas.* Λυκόρτας Graecis. GRAEV. *Lycortas* pater fuit Polybii, Scriptoris nobilissimi, qui veri studio ipsum patrem notavit. VORST.

10. *Poenasque interfecti Philopoemenis penderunt.*] Quicumque autores fuerunt ut interficiendi Philopoemenis, ipsi sibi ultro mortem conscivere. Plutarch. BERNEC.

CAP. II. 1. *Cum gravi tributo pacis a Romanis victus oneratusque esset*] Hoc nihil est, *gravi tributo pacis victus oneratusque.* Lege & ita distingue, deleto QUE: *Cum gravi tributo pacis, a Romanis victus, oneratus esset.* Res est & plana & certa. FABER. *Tributum pacis* est id, sub cujus promissione Antiochus pacem obtinuit. Pro *victus* legendum fortasse *vinctus.* Et videntur haec de Antiocho Magno, non de Antiocho Epiphane intelligenda. Quod si ita sit, non ei conveniunt, quae de templo Jovis Elymaei tentato, ipsoque rege interfecto sequuntur. haec enim Antiocho Epiphani competunt. VORST. Mallet *vinctus* vir doctus. Ego quoque *victus tributo* non intelligo. Sed puto, verba haec sic esse scribenda: *cum gravi tributo*

ſet, ſeu inopia pecuniae compulſus, ſeu avaritia ſollicitatus, quia ſperabat ſe, ſub ſpecie tributariae neceſſitatis, excuſatius ſacrilegia commiſſurum, adhibito exercitu, nocte templum Elymaei Jovis aggredi-

tributo pacis a Romanis victus, oneratus eſſet, deleto illo *que* poſt *oneratus*, quod adjecerat, qui iſta duo putabat juncta, cum tamen *victus* ſtet per ſe. *victus eſt oneratus*, id eſt, cum victus eſſet, aut poſtquam victus eſſet, oneratus eſt. SCHEFF. Non aliter Juntina, quam ut legendum videre ſagaciſſime Schefferus, & Faber, quorum conjectura vel ſine libris amplexi ſunt editores Angli, qui addunt conſulendum eſſe Diod. Sic. in Excerptis Valeſ. pag. 292. GRAEV.

Seu inopia pecuniae compulſus, ſeu avaritia ſollicitatus, qua ſperabat ſe ſub ſpecie tributariae neceſſitatis excuſatius ſacrilegia commiſſurum, adhibito exercitu, nocte templum Didymaei Jovis aggreditur.] Vides ſenſum requirere, ut legatur, *quia ſperabat*. Dein ſcribendum cum Juntis *Elymaei* Jovis templum. Ut & legendum ſtatuit Iſaacus Voſſius. Confirmat & Sulpitius Severus praeter Polybium & Diodorum Siculum in excerptis Porphyrogenetae lib. II. *Interea Antiochus, quem in Perſidem profectum ſupra memoravimus, oppidum Elymam, regionis illius opulentiſſimum, fanumque ibi ſitum multo auro refertum diripere conatus, confluente undique ad defenſionem loci multitudine, fugatus.* Non confuderunt veteres Antiochos, ut Berneccerus ex Strabone: Hieronymo, Joſepho, & I. Maccab. 6. ad Juſtini hunc locum, & Druſius ad Sulpitium notarunt, ſed docuerunt potius, & patrem Antiochum, Magnum nimirum, & filium Antiochum Epiphanem fuiſſe ſacrilegos. Patrem Jovis ſive Beli Elymaei, filium Dianae Elymaeae templum compilaſſe, ut recte vidit Rupertus Obſervat. ad Hiſtor. Univerſal. cap. 10. GRAEV.

Nocte templum Dodonaei Jovis aggreditur] Legendum puto, *templum Elymaei Jovis*, id eſt Beli. Nam quod Jupiter Cretae rex apud ſuos conſecutus eſt, nempe divinitatis opinionem ſtulto gentilium errore, hoc Belus apud Elymaeos. Verum lib. I. Machab. cap. 6. de Antiocho Epiphane hoc ſacrilegium refertur. Unde hoc variatum hiſtoria puto tum in homime, cum in Deo, de duobus Antiochis & de Jove vario. GLAREAN.

Didymaei] Strabo XVI. pag. 512. 40. interfectum a barbaris, cum templum Beli ſpoliare conaretur. Auctor de Viris Illuſtribus, a ſodalibus, quos temulentus in convivio pulſaverat, occiſum eſſe refert. D. Hieronymus in XI. Daniel. cum adverſus Elymaeos pugnaret, cum omni exercitu deletum. BONGARS. Joſephus Ant. XII. 13. narrat, Antiochum, templum Dianae in Elymaïde ſpoliare conantem, magna clade accepta, Babylonem receſſiſſe: ubi cum paulo poſt accepiſſet nuntium de altera clade a ſuis accepta in Judaea, dolore ſit confectus. Conſonat lib. I. Machabaeor. cap. 6. Haec auctorum diverſitas a non diſtinctis Antichorum cognomentis orta videtur. Antiochi Soteris interitum reperies apud noſtrum XXXVIII. 10. 14. BERNEC. MSS. *Dodonaei*, Impr. *Dindymaei*, & *Didymaei*. Omnia falſa. Legendum omnino eſt, *Elymaei Jovis*; quam lectionem miror a Bongarſio conſtabilitam non fuiſſe, ante CL. Voſſium, nam omnia legerat unde id fieret. Firmior itaque Voſſius, qui rem indubitam ponit, legendum ſcilicet, *Elymaei*, quod liquido apparet in Edit. Juntarum, ut affirmat Graevius. Oppidum autem illud, unde Jupiter dicitur Elymaeus, in Perſide erat. FABER. Scribendum omnino, *templum Elymaei Jovis*. Strabo XVI.

greditur. [2] Qua re prodita, concursu insularium, cum omni militia interficitur. [3] Romae, cum multae Graeciae civitates questum de injuriis Philippi regis

bo XVI. p. 744. Ἐλυμαῖοι δὲ καὶ μείζω ταύτης κέκτηνται χώραν &c. Ἀντίοχον μὲν οὖν τὸν Μέγαν τὸ τοῦ Βήλου συλᾶν ἱερὸν ἐπιχειρήσαντα ἀνεῖλον ἐπιθέμενοι καθ' αὑτοὺς οἱ πλησίον βάρβαροι. Neque mirum est *Belum* vocari Straboni, qui Justino Jupiter. Diodor. Sic. II. pag. 97. Τὸν Δία καλοῦσιν οἱ Βαβυλώνιοι Βῆλον. GRONOV. Editur vulgo *Didymaei*. sed legendum esse *Elymaei* ex Polybio & Diodoro Sic. monet Vossius. Atque ita manifeste in editione Juntina esse testis est Graevius. Scribit & Hieronymus in XI. Daniel. Antiochum cum adversus Elymaeos pugnaret, cum omni exercitu deletum fuisse. Facit huc item quod I. Macc. 6. legitur ἐν Ἐλυμαΐδι *Elymaide* templum fuisse admodum opulentum, quod Antiochus spoliare conatus fuerit. VORST.

2. *Qua re prodita, concursu insularum*] Impressi *incolarum*, quod placet. BERNEC. Narrat quoque hanc tempore Polybius in Excerptis Porphyrogennetae, & Diodorus Siculus. Unde patebit, legendum esse, *Jovis Elymaei*. *Insulares* autem vocat templi custodes, & accolas. Templa enim, & fana, locaque secreta, *insulas* appellari, nemo nescit. Sic Delphi, insula a quibusdam dicuntur. VOSS. Insignis est & certissima emendatio Isaaci Vossii: *concursu insularium*. Sicut hic insulares sunt aeditui, custodes, & incolae templorum, sic Pomponio dicuntur *insularii*, Leg. XVI. de Usu & habitat: *Dominus proprietatis etiam invito usufructuario, vel usuario fundum, vel aedes, per saltuarium, vel insularium custodire potest. Interest enim ejus fines praedii tueri.* Confirmatur haec lectio in codice manu exarato, quem Bongarsius in variis testatur habuisse: *insularium*. Sunt autem in Asia talia templa, ad quae habitant plurimi homines, qui sacerdoti parent. Talis fuit Cumanus sacerdos, in cujus potestate & ditione erant ad sex millia hominum. Interdum arma corripiebant, & qui iis injuriam inferebant, ulciscebantur & propulsabant. Vide Cic. XV. ad Fam. Ep. 4. GRAEV. Praeclara est Is. Vossii emendatio, pro *insularum*, ut vulgo scribebatur, legentis *insularium*. Sciunt autem docti qui sint insulani & insulares; & quid sit insula in genere aedificiorum. Illum vide & juris interpretes. In libris quidem impressis legitur, *incolarum*: sed id ab ignoratione significationis factum arbitror. Dein, dicendum fuerat, *accolarum*. Sed, mihi crede, Vossii tuta fides, illum ducem sequere. FABER. Bongarsius edidit *insularum*. Prae quo Berneccero placet quod antiquiores typis expressi habent *incolarum*. Mirum autem quod, cum Bongarsius unum codicem MS. viderit, in quo *insularium* fuit, idem tamen ipsum illud non rescripsit, sed potius *insularum*, ut dixi. Non *insularum* concursus fieri potuit, sed *insularium*. Suntque *insulares* dicti hic ejus de quo praedictum templi custodes & accolae. Festus: *Insulae dictae proprie quae non junguntur communibus parietibus.* Et facit huc quod Hieronymus in Comm. in c. XI. Daniel. ex Polybio & Diodoro refert, Antiochum cum templum Dianae Elymaide spoliaret, *a custodibus templi*, & vicinis gentibus oppressum esse. Porro *militia* hic est pro exercitu: qua de significatione vocabuli in lib. de Latinit. mer. susp. egimus contra Scioppium. VORST.

3. *Questum de injuriis*] Juntae: *Questum injurias Philippi*. Paulo post iidem: *Nam & apud fratrem Persem*. GRAEV. Juntina: *questum injurias*. Ita supra I. 10. 17. *queritur crudelitatem regis*. Cic. de Amic. *quorum plerique queruntur semper aliquid*. SCHEFF.

Discre-

gis Macedonum venissent, & disceptatio in senatu inter Demetrium Philippi filium, quem pater ad satisfaciendum senatui miserat, & legatos civitatium esset; turba querelarum confusus adolescens, repente obticuit. [4] Tunc senatus verecundia ejus motus, quae probata etiam antea, cum obses Romae esset, omnibus fuerat, causam illi donavit: atque ita modestia sua Demetrius veniam patri, non jure defensionis, sed patrocinio pudoris obtinuit: [5] quod ipsum decreto senatus significatum est, ut appareret, non tam absolutum regem, quam donatum filio patrem. [6] Quae res Demetrio non gratiam legationis, sed odium obtrectationis comparavit. [7] Nam & apud fratrem Perseum aemulatio illi invidiam contraxit; & apud patrem nota absolutionis causa offensae

Discrepatio in Senatu inter Demetrium] Antiquiores typis expressi, *disceptatio in Sen.* VORST.

Discrepatio in Senatu] Vorstius sic publicavit nescio quem secutus. SCHEFF.

Turba querelarum confusus] *Confusus* pro perturbato, ut saepe apud Valerium Max. & alios. VORST.

4. *Modestia sua*] Non satis hoc cohaeret cum sequentibus, *modestia sua, patrocinio pudoris obtinuit.* Saltem idem bis repetitur. Unde credo verba *modestia sua* irrepsisse hic ex glossa. SCHEFF.

7. *Nam apud fratrem Perseum*] Editio Juntina teste Graevio additum *&* habet hoc modo, *Nam & ap. fr. Persem.* Estque id concinnius; quia alterum *&* mox sequitur. VORST. Juntina; *nam & apud fratrem Persem.* Illud, *&* Vorstio probatur, tanquam sit concinnius ob *&* alterum quod mox sequitur. *Perses* est ubique, etiam in sequentibus. SCHEFF.

Nota absolutionis causa offensae fuit] Non nego hanc lectionem posse ferri. nec, si renuant veteres libri, quicquam hic tentem. *Nota* enim *absolutionis* est infamis absolutio. Ut lib. XXXIX. *infamia mortis* est ignominiosa mors. Et XLI. *varia periculorum certamina* sunt, varia periculosa certamina. Blanditur tamen vehementer Juntinae editionis lectio, tanquam longe elegantior & huic loco aptior: *Apud patrem absolutionis causa offensae fuit.* Causa enim absolutionis fuit modestia filii, & ex ea senatus in illum studia & amor, qui offendit patrem, uti & sequentia arguunt. *Indignante Philippo plus momenti apud senatum personam filii, quam auctoritatem patris, ac dignitatem regiae majestatis habuisse.* *Offensae esse*, ut *laudi esse*, *opprobrio esse*, *bono esse*, & mille talia. Praestare ausim & in me recipere Trogum ita scripsisse. GRAEV. Planissime, & verissime in Edit. Juntarum legitur: *Et apud patrem absolutionis causa offensae fuit.* Nil vidi melius; neque vero injuria tam bona scriptura a Graevio probatur. FABER. Ab antiqua editione Becharii & aliis abest *causa:* & a Juntina teste Graevio abest *nota.* Quorum hoc eidem Graevio rectum videtur; ut per *absolutionis causam* hic intelligatur, quod verecundia & modestia filii apud senatum plus momenti ha-

ſae fuit, indignante Philippo, plus momenti apud ſenatum perſonam filii, quam auctoritatem patris, ac dignitatem regiae majeſtatis habuiſſe. [8] Igitur Perſeus, perſpecta patris aegritudine, quotidie abſentem Demetrium apud eum criminari; & primo inviſum, poſt etiam ſuſpectum reddere: nunc amicitiam Romanorum, nunc proditionem ei patris objectare. [9] Ad poſtremum inſidias ſibi ab eo paratas confingit: ad cujus rei probationem immittit indices, teſtes ſubornat, & facinus, quod objicit, admittit. [10] Quibus rebus compulſo ad parricidium patre, funeſtam omnem regiam facit.

Cap. III. [1] Occiſo Demetrio, ſublatoque aemulo, non negligentior tantum Perſeus in patrem, verum etiam contumacior erat; nec heredem regni, ſed regem gerebat. [2] His rebus offenſus Philippus, impatientius in dies mortem Demetrii dolebat;

habuiſſet quam auctoritas patris & dignitas regiae majeſtatis. Vorst. Vox *nota* abeſt a Juntina, quod a Graevio probatur. Videtur tamen ſtare poſſe, ſi conjungatur cum ſequenti *cauſa*, ut *nota cauſa* ſit, quae innotuit, exſiſtatque haec ſententia, quia cauſa abſolutionis, modeſtia ſcilicet filii, innotuit, publiceque circumlatum eſt, ob eam ſolam patrem liberatum; ideo id offendit patrem. Scheff.

8. *Igitur Perſeus*] Orationes utriusque pulcherrimae & cetera huc pertinentia extant apud Livium lib. xl. Bernec.

Perſeus perſpecta patris aegritudine] Juntae: *Perſes*. Paulo ante: *apud fratrem Perſem*. cap. ſeq. *Non minus ſcelere Perſae, quam innoxii Demetrii morte cruciabatur*. Dicebant *Perſeus*, *Perſes*, & *Perſa*. Graev. Editio Juntina *Perſes*: ut & paulo ante *apud fratrem Perſem*. Sed & infra xxxiii. 2. eſt *usque Perſen*. Et dicitur ſane utrumque *Perſeus* & *Perſes*. *Aegritudo* dicitur hic quod xxxii. 3. 4. *aegritudo animi*: qua de ſignificatione vocis in lib. de Latinit. mer. ſuſp. cap. 14. egimus. Vorst.

Cap. III. 1. *Occiſo Demetrio*] De Perſei in fratrem Demetrium fraude, & Philippi morte, vide Livium lib. xl. & Pauſaniam in Corinthiacis. Bongars.

Non negligentior tantum Perſeus] In MS. legitur *neglectimentior*. Vetus lectio proculdubio fuit *neglectior*. Voss. Lego, non *irreverentior*. Id poſtulat ſententia. Alius aliud quaeret. In MSS. *nonne clementior* quod, corruptum licet, ad conjecturam meam facit. Faber. Codices MSS. quos Bongarſius vidit pro *negligentior* habent *neglectimentior*; de quo cogitare ob conſenſum codicum operae pretium videtur Voſſio. Quid igitur credamus Juſtinum ſcripſiſſe *neglectim habentior*? Vorst. An *negligens in aliquem* Latinum ſit, ignoro, certe dubito. In quibusdam eſt *neglectimentior*, unde Vorſtius *neglectim habentior*. Sed nec *neglectim habens in aliquem* procedere videtur: Aliis in libris eſt *nonne clementior*, unde facillime fieret, *non inclementior*. Sed fuiſſe hanc ſcripturam veram, non contenderim. Quid?

ſi

bat: tunc & insidiis se circumventum suspicari, testes indicesque torquere. [3] Atque ita cognita fraude, non minus scelere Persei, quam innoxii Demetrii morte cruciabatur; peregissetque ultionem, nisi morte praeventus fuisset. [4] Nam brevi post tempore, morbo ex aegritudine animi contracto, decessit, relicto magno belli apparatu adversus Romanos, quo postea Perseus usus est. [5] Nam & Gallos Scordiscos ad belli societatem perpulerat: fecissetque Romanis grave bellum, nisi decessisset. [6] Namque Galli, bello adversus Delphos infeliciter gesto, in quo majorem vim numinis, quam hostium senserant, amisso Brenno duce, pars in Asiam, pars in Thraciam extorres fugerant. [7] Inde per eadem vestigia, qua venerant, antiquam patriam repetivere. [8] Ex his manus quaedam in confluente Danubii & Savi consedit, *Scordiscosque* se appellari voluit. [9] Tectosagi autem, cum in antiquam patriam Tolosam venissent, comprehensique pestifera lue essent, non prius sanitatem reciperavere, quam haruspicum responsis moniti, aurum argentumque

& pro *neglectimentior*, legeretur *aequi timentior*. SCHEFF.

2. *Tunc & insidiis circumventum*] Juntae: *insidiis se circumventum*. GRAEV. Juntae addunt, *se*, circumventum se. Bene; ita & in aliis Impressis. FABER. Editio Juntina teste Graevio, *insidiis se circumventum*: & recte meo judicio. Frequens quidem ellipsis pronominis reciproci est; sed hic tamen paulo durior ea videtur. VORST.

3. *Innoxia Demetrii morte*] Legendum, *innoxii Demetrii morte*. Et ita MS. FABER. Sic & Juntae. GRAEV.

5. *Scordiscos*] Hos ad Istrum habitasse, etiam Strabo lib. VII. auctor est. BONGARS.

6. *Namque Galli*] Videtur hic deminisse Justinus eorum, quae dixerat supra XXIV. 8. 16. BERNEC.

8. *Sabi*] Ita ex Vett. edidi. Fluvius is Straboni est Σάος, & Plinio III. 3. 25. *Savus*. BONGARS. Bene Juntae: *Savi*. Est hic librariorum posterioris aetatis error, qui ubique est expungendus. Stulte enim quis apud Catullum scripserit hodie, quod in multis antiquis libris legitur, *bibamus mea Lesbia*, pro *vivamus*. GRAEV. *Sabi* pro *Savi* frequenti temporum illorum scriptione. Ita habemus in glossis *bacca* pro *vacca*, *berbex* pro *veruex*, *bicissim* pro *vicissim* & id genus alia. Nam verum nomen *Savus*, quomodo & apud Pacatum nostrum scribitur, ubi vide, quae notavi. Atque ita mox §. 14. in MSS. legitur, ubi *Sabi* est in editis. Sed & *Savi* Juntina habet in superioribus. SCHEFF.

9. *Aurum argentumque*] Lege Strab. lib. IV. Fuit autem Q. Servilius Cae-

tumque bellis ſacrilegiisque quaeſitum, in Toloſenſem lacum mergerent: [10] quod omne magno poſt tempore Caepio Romanus conſul abſtulit. Fuere autem argenti pondo centum decem millia, auri pondo quinquies decies centum millia. [11] Quod ſacrilegium cauſa excidii Caepioni exercituique ejus poſtea fuit. Romanos quoque Cimbrici belli tumultus, velut

Caepio Cos. cum Attilio Serrano, & inſequenti anno a Cimbris victus, epitome Liviana LXVII. Oroſius v. 16. Salluſtius extremo Jugurthino ubi pro *C Manlio* vetus Codex legit *M. Mallio*. De ejus morte Strabo, & Valer. VI. 11. 13. qui inter ſe variant: & ipſe Valerius ſecum pugnat IV. 7. 3. BONGARS. De adagio *Aurum Toloſanum* Agellius III. 9. De hujus auri raptu quaeſtionem aliquando habitam Romae ſcribunt Cicero de Nat. Deor. III. 30. Oroſius v. 15. & alii. Porro ſacram pecuniam non impune temerari, oſtendit praeter alios Livius XXIX. 8. 8. item XXIX. 18. 8. & 4. BERNEC.

10. *Fuere auri pondo* CX *millia, argenti pondo quinquies decies* C *millia*] Mira apud auctores variatio de hoc auro. Strabo ex Poſidonio refert 15000. talentûm fuiſſe; quanti damnatus magnus Antiochus in belli expenſas a Romanis, ut lib. VII. dec. IV. tradit Livius, ſumma 9000000 coronatorum. Verum ſi hae ſummae Juſtini bene habent, ſumma in immenſum major fuerit: quod ut Lectori clarum faciamus, redigere placet ad noſtrae aetatis aurum ac argentum. Primum enim dicit auri pondo 110. millia pondo. Ea ſi multiplicentur per 112. (tot enim libra pecuniaria coronatos habet) erit ſumma coronatorum 12320000. Deinde ſubjungit *argenti pondo quinquies decies* 100. *millia*, quod Budaeus lib. IV. de Aſſe, putat dictum, pro quindecies centena millia: ea multiplicata per 10. producent ſummam coronatorum 15000000. Quae duae ſummae a Juſtino proditae ſimul additae facerent ſummam 27320000. coronatorum, plus triplo majorem quam 15. millia talentûm. Lector ipſe, quantum his numeris conſidendum, diſpiciat. Porro, quod poſt aliquot verſus de Colchis ſubjungit, in plerisque codicibus regis Colchorum nomen depravate legitur *Aceta*, cum ſit Graece Αἰήτης, *Aeëtas*. GLAREAN.

Argenti pondo, &c.] De hoc loco ita Budaeus lib. IV. de Aſſe p. 152. Haec ſumma vix dicere auſim quanti aeſtimanda ſit. Auri ſingula pondo minoris aeſtimari centum aureis ſolatis non poſſunt, etiam ut undecima pars aeris in eo mixta fuerit. Qua ratione aurum illud Toloſanum centies & decies centenis millibus aureorum valuit. quod ſi obryzum fuerit, id eſt centenis & duodenis ſolatis in libras aeſtimabile, centies vicies ter centenis & viginti millibus valuit. Quod autem ad argentum pertinet, Trogum exiſtimarim non *quinquies decies centena millia pondo* ſcripſiſſe, quae ſumma quinquagies millies mille aureos valet: ſed *quindecies centena millia*, quae quindecies millies mille aureis coronatis aeſtimantur a nobis, id eſt, centies & quinquagies centenis millibus. Quod ſi quis Trogum *quinquies decies* ſcripſiſſe malit, tamen pro *quindecies* intelligam, quomodo apud Suetonium in Aug. 101. 6. *quaterdecies millies*, pro *bis septies*, id eſt, *quatuor decies*. Strabo ex Poſidonio quindecim millibus talentûm argenti aeſtimaſſe aurum argentumque ſimul videtur: quae ſumma minor eſt minima praedictarum, id eſt, nonagies centena millia aureorum. Haec Budaeus, ſed

 uſus

velut ultor ſacrae pecuniae, inſecutus eſt. [12] Ex gente Tectoſagorum non mediocris populus, praedae dulcedine, Illyricum repetivit, ſpoliatisque Iſtris, in Pannonia conſedit. [13] Iſtrorum gentem fama eſt originem a Colchis ducere, miſſis ab Aeëta rege ad Argonautas raptoresque filiae perſequendos: [14] qui ut a Ponto intraverunt Iſtrum, alveo Savi fluminis penitus invecti, veſtigia Argonautarum inſequentes, naves ſuas humeris per juga montium usque ad litus Hadriatici maris tranſtulerunt; cognito quod Argonautae idem propter magnitudinem navis priores feciſſent: [15] quos ut avectos Colchi non reperiunt, ſive metu regis, ſive taedio longae navigationis, juxta Aquileiam conſedere, *Iſtri*que ex voca-

uſus editione veteri, quae noſtrae contraria, ſummam argenti tribuit auro. Conſtabit tamen ratio, ſed inverſa BERNEC.

11. *Velut ultor ſacrae pecuniae*] Forte leg. *velut ultio ſacrae pecuniae.* GRONOV.

13. *Originem à Colchis ducere, miſſos ab Aeeta.*] Lege, *miſſis:* ſcilicet qui miſſi fuerant ad perſequendos Argonautas. FABER. Hic etiam rem acu tetigit Faber, planeque jam olim in Juntina ſic ſcriptum eſt. GRAEV.

Aeeta] Graecis eſt Ἀιήτης. Quod autem ſtatim dicit, Argonautas navem humeris tuliſſe, vide Apollonium lib. IV. Argon. v. 1383.

Ὑμέας, ὦ πέρι δὴ μέγα φέρτατοι υἷες ἀνάκτων,
Ἧι βίῃ ᾗ ἀρετῇ Λιβύης ἀνὰ θῖνας ἐρήμους
Νῆα μεταχθονίην, ὅσα τ' ἔνδοθι νηὸς ἄγεσθε,
Ἀνθεμένους ὤμοισι, φέρειν δυοκαίδεκα πάντα
Ἤμαθ' ὁμοῦ νύκτας τε &c.

Vos ô ſupra modum optimi filii regum,
Qua vi, qua virtute, Libyae per cumulos arenae deſertos
Navem ſublimem, quaeque in navi fertis,
Suſcipientes humeris, ferre duodecim integros
Dies ſimulque noctes, &c.
BONGARS.

14. *Magnitudinem navis*] Vulgo *longitudinem navis. Navis* pro *navigationis* dixit. BONGARS. Non videtur. BERNEC. *Navis* Bongarſius interpretatur *navigationis.* Non recte. Simpliciter ita capiendum, quod flumen Sabus triremem illam Argonautarum non caperet, propter magnitudinem. Adeo ut illis neceſſe fuerit illam fluvio elatam humeris ſuis in littus Adriaticum deportare. Nota eſt hiſtoria. VOSS. Bongarſius notat, vocem *navis* poſitam hic pro voce *navigationis*, quod recte diſplicet Berneccero. Re vera enim *navis* hic compendium eſt vocis *navigationis*, ac legendum *propter magnitudinem navigationis. Magnitudo* notat *longitudinem* ſeu *longinquitatem*, unde in impreſſis aliquibus *longitudinem navis*, ex gloſſa videlicet. Nam *magnitudinem* rectum puto, nec magis contemnendum, quam quod habetur apud Suetonium in Auguſto c. 28. *itinera minuta*. SCHEFF.

15. *Iſtrique ex vocabulo amnis*] Diodorus IV. 51. Strabo lib. I. pag. 39. m.

vocabulo amnis, quo a mari concesserant, appellati. 16 Daci quoque suboles Getarum sunt: qui cum, Orole rege, adversus Bastarnas male pugnassent, ad ultionem segnitiae, capturi somnum, capita loco pedum

ut & Plinius III. 18. confutant eorum errorem, qui putaverunt esse quendam fluvium Istro cognominem, qui in Adriam exeat ab illo divulsus, ab eoque denominari gentem Istros, per quos defluit. Quo in errore haesit etiam Aristoteles in Historia Animal. VIII. 13. BERNEC.

Quo a mari concesserant] Phil. Cluverius Ital. Antiq. I. 21. rectius censet, *quo a mari recesserant*: id est, quo amne a mari Pontico recesserant, scilicet Istrum subeuntes. Nam ad mare Hadriaticum accesserant; ubi Polam urbem condidisse feruntur. Et ita sive ex Justino sive ex ipso Trogo, transcripsit Isidorus Origin. IX. 2. *Histrorum*, inquit, *gens originem a Colchis* (lege, ut apud Justinum, *a Colchis*) *ducit. qui missi ad Argonautas persequendos, ut a Ponto intraverunt Histrum fluvium; a vocabulo amnis, quo a mari recesserant, appellati sunt.* Ergo non ab Histriae aliquo fluvio, sed ab ipso Danubio id nominis eos adsumsisse voluit Justinus. *Istria* porro & *Ister* etsi sine aspiratione plerumque legitur: ex antiquis tamen aliquot lapidum inscriptionibus, itemque Cassiodori libro de Orthographia patet, veteres adspirationem adscripsisse. IDEM.

Quo a mari concesserant,] Non possum persuaderi, hanc esse veram lectionem: neque illam, quam ex Isidoro Cluverius exposuit. Solemne enim Isidoro, ut quicquid non intelligeret, aut deleret, aut prave corrigeret. In MSS. erat: *qua e mari concesserant*. Unde conjicio scriptum fuisse: *quo a Narico concesserant*. *Naricum*, sive *Naracum* est ostium Istri, quod tradiderunt Apsyrtum ingressum esse, cum Argonautas persequeretur. Νάρηκος στόμα est Apollonio Rhodio lib. IV.

ἀμφὶ δὲ δοιαὶ
Σχίζονται προχοαί· τὴν μὲν κα-
λέουσι Νάρηκος,
Τὴν δ' ὑπὸ τῇ νεάτῃ καλὸν στό-
μα, &c.

Meminere ejus ostii omnes Geographi. Alii tamen per Pulchrum ostium in Istrum vectos esse Colchos, ajunt. Voss.

16. *Daci*] De Dacis & Getis lege Strabonem lib. VII. BONGARS.

Qui cum, Orole rege, adversus Bastarnas male pugnassent.] Mirum quam turpiter depravatum sit nomen hoc Dacici regis. In minori epitome Trogi dicitur *Rubobostes*: Et hoc male. Legendum, *cum Boerebiste rege*, &c. Vide Strabonem lib. VII. cui est Βοιρεβίστας. Voss. Juntae: *Orode*. In Epitome minori dicitur *Rubobostes*. Hinc Isaacus Vossius legendum censuit, *cum Boerebiste rege*. GRAEV. Aliter in minore Epitoma dicitur, *Rubobostes*. Vossius ex Strabone facit, *Boerebistam*. FABER. Juntina: *Orode*. Isa. Vossius putabat *Boerebiste*, quia in Epitome est *Rubobostes*. SCHEFF. Notator Anglicanus legit *Barbebista* ex Strabone, quod jam ante Vossius fecerat. Videtur juvare conjecturam hanc, quod Baroebistes dicatur suos Orobris afflictos bellis refecisse exercitatione, sobrietate & diligentia. Verum obstat, quod Getarum potius, quam Dacorum rex dicatur. Deinde successores habuisse fertur temporibus Augusti, ut non dici ante videatur vixisse. Et revera Syllae, Julii Caesaris floruit aetate, ut ex ipso Strabone & Jornande cognoscitur. Vide quae de eo tradidi in Upsaliae Antiquae cap. 10. Non potest igitur in locum Orolis substitui, cum quibus imperavit quondam Oroles, illi deinde cum aliis gentibus militarint Perseo, qui vixit diu ante Boerebistam. IDEM.

Ad ultionem segnitiae] Non dissimi-

pedum ponere jussu regis cogebantur; ministeriaque uxoribus, quae ipsis antea fieri solebant, facere. Neque haec ante mutata sunt, quam ignominiam bello acceptam virtute delerent.

CAP. IV. [1] Igitur Perseus, cum imperio Philippi patris successisset, omnes has gentes adversus Romanos in societatem belli sollicitabat. [2] Interim inter Prusiam regem, ad quem Hannibal post pacem Antiocho a Romanis datam profugerat, & Eumenen bellum ortum est; quod Prusias, Hannibalis fiducia rupto foedere, prior intulit. [3] Namque Hannibal, cum ab Antiocho Romani, inter ceteras conditiones pacis, deditionem ejus deposcerent, admonitus a rege, in fugam versus, Cretam defertur. [4] Ibi cum diu quietam vitam egisset, invidiosumque se propter nimias opes videret, amphoras plumbo repletas in templo Dianae, quasi fortunae suae praesidia, deponit; [5] atque ideo nihil de illo sollicita civitate, quoniam, velut pignus, opes ejus

les in disciplina militari animadversiones, plus ignominiae quam cruciatus habentes, est observare apud Diodorum Siculum XII. 16. Plutarchum in Agesilao c. 51. Livium XXVII. 15. 8. Tacitum XIII. 36. 5. Suetonium in Aug. c. 24. Val. Max. II. 7. 9. & 15. Frontinum IV. 1. Plato quoque IX. sub init. lib. de Legib. inter leviores poenas numerat ἀμόρφους ἕδρας καὶ στάσεις, *sessiones, stationesve deformes & ignominiosas*: quales etiam Augusto suo Livia commendat apud Dionem lib. LV. pag. 642. BERNEC.

Quae ipsis antea fieri &c.] Malim *ab ipsis*. FABER.

CAP. IV. 3. *Cretam defertur*:] Vide Probum in Annibalis vita. Quo commento Eumenem vicerit, refert & Frontinus IV, 7. 12. Et de ejus morte Plutarchus in Flaminino c. 35. Appianus in Syriaca. Livius XXXIX. 51. ubi & Africani mortem commemorat. Val. Max. IX. 2. 2. Varro περὶ ἐξαγωγῆς apud Nonium: *Quaerit ibidem ab Annibale, cur biberit medicamentum: Quia Romanis*, inquit, *me Prusiades tradere volebat*. BONGARS.

5. *Velut pignus opes ejus tenebat*] Agellius XVI. 10. *Quoniam res pecuniaque familiaris obsidis vicem pignerisque esse apud Rempub. videbatur; amorisque in patriam fides quaedam in ea firmamentumque erat: neque proletarii, neque capite censi, milites nisi in tumultu maximo scribebantur; quia familia pecuniaque his aut tenuis, aut nulla esset*. Ita Vegetius II. 20. *Miles qui sumtus suos scit apud signa depositos, de deserendo nihil cogitat: magis diligit signa: pro illis in acie fortius dimicat: more humani ingenii, ut pro illis habeat maximam curam, in quibus suam videt positam esse substantiam*. Unde callidi Principes a sibi suspectis mutuam pecuniam accipientes, eorum sibi fidem obstringunt.

ejus tenebat, ad Pruſiam contendit, auro ſuo ſtatuis, quas ſecum portabat, infuſo, ne conſpectae opes vitae nocerent. 6 Dein, cum Pruſias terreſtri bello ab Eumene victus eſſet, & praelium in mare tranſtuliſſet, Hannibal novo commento auctor victoriae fuit: quippe omne ſerpentium genus in fictiles lagenas conjici juſſit, medioque praelio in naves hoſtium mitti. 7 Id primum Ponticis ridiculum viſum, fictilibus dimicare, qui ferro nequeant. Sed ubi ſerpentibus repleri naves coepere, ancipiti periculo circumventi, hoſti victoriam ceſſere. 8 Quae ubi Romam nuntiata ſunt, miſſi a ſenatu legati ſunt, qui utrumque regem in pacem cogerent, Hannibalemque depoſcerent. Sed Hannibal re cognita, ſumto veneno, legationem morte praevenit. 9 Inſignis hic annus trium toto orbe maximorum imperatorum mortibus fuit, Hannibalis, & Philopoemenis, & Scipionis Africani. 10 Ex quibus conſtat Hannibalem, nec tum cum Romano tonan-

gunt. Id quod feliciter expertus eſt Eumenes, narrante Diodoro XIX. 24. & Plutarcho in Eum. c. 24. itemque Leucon apud Polyaenum lib. VI. fecit hoc Eduardus ſecundus Anglus, teſte Cominaeo; itemque Reges Hiſpaniae faciunt. Rationem explicat Ariſtoteles in Ethicis in Nicom. IX. 7. BERNEC.

Auro ſuo in ſtatuis, quas ſecum portabat, infuſo] Ita ſane editiones tam veteres, quam recentiores. Ego tamen vix dubitem, quin legendum ſit vel *ſtatuis infuſo*, vel *in ſtatuas infuſo*. VORST. Libri omnes habent *in ſtatuis*, neque quidquam eſt mutandum. Dixi alibi de hac conſtructione praepoſitionis *in*, quae legitur ſaepe in MSS. etiam apud noſtrum, ſed dein mutata in editis per ſciolos. SCHEFF.

6. *Novo commento*] Strategema hoc imitati Atreni, cum obſiderentur a Severianis, vaſa fictilia, volucribus quibusdam, venenatisque beſtiolis oppleta dejecerunt in oppugnantes, quae cum aut oculis involitarent, aut in apertas corporis partes ſenſim obreperent, graviter eos ſauciabant. Herodian. III. 28. BERNEC.

In naves hoſtium mittit.] Non dubito, quin Juſtinus ſcripſerit *mitti*, & retulerit ad antecedens *juſſit*. Factum autem eſt *mittit*, propter ſequens *id*, quod ei adglutinaverunt. SCHEFF. Schefferi conjecturam firmat Juntina, in qua *mitti* extat. GRAEV.

9. *Inſignis hic annus*] Adde Livium XXXIX. 50. 10. Similia idem XL. 37. 1. Tacit. XII. 64. 3. Dio Caſſ. lib. LX. fin. BERNEC.

10. *Nec tum cum Romano tonantem bello Italia contremuit*] Scribe cum Juntis: *nec cum Italia Romano tonante bello contremuit*. Bellum enim tonat, non imperatores, qui fulmina quidem belli dicuntur. Superius XXIX. 3. *Videre tonantem ac fulminantem*

tonantem bello Italia contremuit, nec cum reversus Carthaginem, summum imperium tenuit, aut cubantem coenasse, aut plus quam sextario vini indulsisse; [11] pudicitiamque eum tantam inter tot captivas habuisse, ut in Africa natum quivis negaret. [12] Moderationis certe ejus fuit, ut, cum diversarum gentium exercitus rexerit, neque insidiis suorum militum sit petitus umquam, neque fraude proditus, cum utrumque hostes saepe tentassent.

nantem ab occasu procellam. Flor. II. *Prima belli tempestas detonuit.* GRAEV. Editio Juntina teste Graevio, *Nec cum Italia Romano tonante bello contremuit.* Nobis altera illa lectio praeferenda videtur. VORST.

12. *Neque insidiis suorum*] Eadem Livius XXVIII. 12. 3. Rationem reddit Tacitus Hist. II. 37. Quia *exercitus linguis moribusque dissoni*, quales Hannibali fuerunt, *in consensum non facile coalescunt.* BERNEC.

LIBER

Liber XXXIII.

Breviarium Capitum.

1 *Macedonicum bellum. Persei & consulum Romanorum animus.*
2 *Pugna, in qua Macedones fusi fugatique sunt. Perseus & filii capti in fuga. Macedonia in provinciam redacta, & Aetoli oppressi.*

Caput I.

1 Minore quidem rerum motu Romani Macedonicum, quam Punicum bellum gesserunt; sed tanto clarius, quanto nobilitate Macedones Poenos antecesserunt: quippe cum gloria Orientis domiti, tum & auxiliis omnium regum juvabantur. 2 Itaque Romani & legiones plures numero conscripserunt; & auxilia a Masinissa, rege Numidarum,

Cap. I. 1. *Macedonicum*] De hoc bello Plutarchus in Paullo Aemilio. Livius lib. XLI. & seqq. Florus II. 12. Paterculus I. 9. Pausanias Achaicis, Diodorus lib. XXXI. cujus habemus tantum excerpta. Bongars.

Tanto clarius] Idem Livii judicium XXXI. I. 5. Bernec.

Tum auxiliis omnium regum juvabantur] Livius lib. II. dec. V. ait Eumenem, Antiochum & Ptolemaeum a Perseo sollicitatos, sed cum Romanis mansisse in fide. Idem de Ariarathe & Masanissa; quapropter rectius dixisset *aliquot*, aut *paucorum*, pro *omnium*, Justinus. Glarean.

2. *Legiones plures numero*] Non plures numero legiones, sed quatuor tantum conscripserant Romani, numerum autem militum in singulis legionibus auxerant. Nam cum 5200. pedites ex veteri instituto legere solerent, in has legiones sena millia peditum conscripsere, ut ex Livio XLII. 31. tradidit Perizonius, qui oscitantiae hic accusat Justinum Histor. Animadvers. cap. II. Mallem hoc in loco negligentiam hanc in librarios derivare, qui corrupere locutionem, quam non intellexerunt. Puto enim Justinum reliquisse: *legionis plures numeros conscripserunt*. Saepe enim *numeri* sunt cohortes. Tacit. I. Hist. 6. *Multi ad hoc numeri e Germania, ac Britannia & Illyrico.* &c. ubi vide Lipsium. Nam & ibi hanc vocem corruperant scioli. Graev.

2. *Auxilia a Masinissa rege Numidarum acciverunt*] Bongarsiani codices habuerunt, *acceperunt*. Quam lectionem puto rectiorem, ut convenientiorem veritati & historiae,

rum, ceterisque sociis omnibus acciverunt; & Eumeni, regi Bithyniae, denuntiatum, ut bellum summis viribus juvaret. 3 Perseo, praeter Macedonicum invictae opinionis exercitum, decennis belli sumtus, a patre paratus, in thesauris & horreis erat. Quibus rebus inflatus, oblitus fortunae paternae, veterem Alexandri gloriam considerare suos jubebat. 4 Prima equitum congressio fuit, qua victor Perseus suspensam omnium exspectationem in favorem sui traxit: 5 misit tamen legatos ad consulem, qui pacem peterent, quam patri suo Romani etiam victo dedissent, impensas belli lege victi susceptürus. Sed consul Sulpicius non minus graves quam

Masinissae profecto non fuit ea tum conditio, ut Romani talia imperare illi possent aut vellent, quo tamen respicit verbum *acciverunt*. Et Livius XLII 29. tantum sic de eo: *Masinissa & frumento juvabat Romanos, & auxilia cum elephantis Misagenenque filium mittere ad bellum parabat* Quibus verbis liquet, ultro hoc factum a Masinissa, non quod exegissent Romani. Quorum ne magnitudo quidem animi hoc facile permisisset. SCHEFF.

Eumeni regi Bithyniae] Scribe, *Eumeni Regi Pergami*. GRONOV. Non apparet, qui Eumenes rex Bithyniae esse potuerit, cum Prusias ejus aliquando hostis, rex Bithyniae; ipse vero rex Pergamenus fuerit. VORST. Hoc *Bithyniae* suspectum habet Vorstius, cum Eumenes rex fuit Pergamenus, ex Gronovio. SCHEFF. Praestantissimus Perizonius Animadv. Hist. cap. 11. docet Justinum hic errasse, non librarios, ut superius XXVII. 3. dum hunc Eumenem Bithyniae regem appellat, qui fuerit Pergami rex, Attali filius, socius atque amicus Romanorum praecipuus. Vide Liv. XXXVII. 39. 41. 43. GRAEV.

Denuntiatum] Malim, *denuntiarunt*. BONGARS.

3. *Decennis*] Ita legendum ex vestigiis antiquae lectionis, ea est *decentis*. BONGARS. Firmat hanc Bongarsii correctionem Juntina editio. GRAEV.

4. *In favorem sui*] Livius XXIX. 30. 6. *Fama modicae rei in principio rerum prospere actae, convertit ad nos hominum studia*. Tacitus Histor. II. 20. *Ut initia belli provenerint, fama erit in cetera*. Fama fallax, quia *Mars communis saepe spoliantem jam & exsultantem evertit & perculit ab abjecto*. Cicero pro Mil. c. 21. BERNEC.

5. *Sed consul Sulpitius non minus graves*] Non est mihi dubium, quin hoc loco legendum, *consul L. Licinius* pro *Sulpitius*. Deceptio evenisse videtur, quod initio belli Macedonici cum Philippo consul Sulpitius fuerit. Verum id bellum plus XXV. annis praecessit. Nec de Sulpitio Gallo Astrologo intelligi potest, qui post devictum Persea consul factus est. Ut nihil dicam de numero regum ad finem hujus libri, qui sumptus est ex V. libro decad. V. In utroque nimis exiguus, si Eusebio credimus: in Livio XX. hic XXX. apud Eusebium XXXVIII. GLAREAN.

Cos. Sulpitius] Hujus consulis nemo praeter hunc auctorem meminit. Aut igitur foedum mendum est in

quam victo leges dixit. [6] Dum haec aguntur, metu tam periculosi belli Romani Aemilium Paulum consulem creant, eique extra ordinem Macedonicum bellum decernunt: qui cum ad exercitum venisset, non magnam moram pugnae fecit. [7] Pridie, quam praelium consereretur, luna nocte defecit; triste id ostentum Perseo omnibus praesagientibus, finemque Macedonici regni portendi vaticinantibus.

CAP. II. [1] In ea pugna M. Cato, Catonis oratoris filius, dum inter confertissimos hostes insigniter dimicat, equo delapsus, pedestre praelium adgreditur. [2] Nam cadentem manipulus hostium cum horrido clamore, veluti jacentem obtruncaturus, circumsteterat: at ille citius corpore collecto, magnas strages edidit. [3] Cum ad unum opprimendum undique hostes

in libris: aut Justinus turpiter lapsus est. Est enim hic *P. Licinius*, qui Cos. fuit cum C. Cassio Longino. Liv. XLII. 28. 3. & Plutarch. Apophtheg. c. 13. quod notavit Glareanus, nescio tamen quo auctore cum L. Licinium vocet. BONGARS. Bongarsius etiam in Variantibus Lectionibus monet, *Sulpitii* nomen huc ex ora libri irrepsisse, quod Studiosus notaverat ad illa quae statim sequuntur, *Luna nocte defecit*. BERNEC. Notator Anglus putat *Sulpicius* delendum, ut ex margine transsumtum in textum. Atque sic jam pridem judicarunt alii. Vide Not. Cl. Bernec. Mihi subesse huic vocabulo videtur aliquod quod respondere debeat sequenti *victo*. An *supplici*, quia praecedit *misit, qui pacem peterent*. Num potius *superiori*; quia praecedit *victor Perseus*. SCHEFF. Errasse hic Justinum, cum non Sulpicius, sed P. Licinius Crassus missus fuit ad hoc bellum contra Persen, olim notavit Glareanus, & pluribus adstruit Perizonius Animadvers. Hist. II. testatus duo bella Macedonica, Philippicum & Persicum confudisse Justinum, consulemque P. Sulpicium Galbam, qui prius inchoavit, fallente memoria in posterius contulisse; praesertim cum apud ipsum Trogum, ab isto consule & imperatore superius Macedonicum bellum coeptum lib. XXXV. ut ex Prologo constat, legisset. vide ibi plura. GRAEV.

7. *Pridie quam praelium consereretur*] Antiquiores typis expressi, *Prid. quam consereretur bellum*; id quod a stylo Justini nec abhorret, ut qui subinde *bellum* pro proelio ponit. VORST. Vetustiores, *quum bellum*, quod merito praefert Vorstius. SCHEFF.

CAP. II. 1. *M. Cato*] M. Cicero Dialogo de Senectute. Ex ejus I. 11. de Officiis constat Catonem filium in Macedonia Persico bello militasse. Totus is locus Ciceronis adducitur a Saresberiensi lib. VI. Policr. cap. 7. a quo abest glossa illa, *Adeo summa erat observatio in bello movendo*, quae in textum Ciceronis impudenter irrepsit. BONGARS. Frontinus Strateg. IV. 5. 7. BERNEC.

2. *Corpore collecto*] Nescio, an vera sit haec lectio. Sane *corpus colligere*, pro *surgere* num dicatur de prolapso, quaero adhuc, nec invenio. Mallem, *corpore correcto*, aut *corpore recorrecto*, quomodo habemus in Fragmento Petronii Dalmatico: *Sed recorrexit costas ipsius prima*

hostes convolarent, dum procerum quemdam petit, gladius ei e manu elapsus, in mediam cohortem hostium decidit: 4 ad quem reciperandum umbone se protegens, inspectante utroque exercitu, inter mucrones se hostium immersit; recollectoque gladio, multis vulneribus exceptis, ad suos cum clamore hostium revertitur. Hujus audaciam ceteri imitati, victoriam peperere. 5 Perseus rex fuga cum decem millibus talentûm Samothraciam defertur: quem Cneus Octavius, ad persequendum missus a consule, cum duobus filiis, Alexandro & Philippo, cepit; captumque ad consulem duxit. 6 Macedonia a Carano, qui primus in ea regnavit, usque Perseum triginta reges habuit. Quorum sub regno fuit quidem annis noningentis & viginti tribus; sed rerum non nisi centum nonaginta duobus annis potita. 7 Ita cum

ma vindemia. Ubi vide, quae a nobis sunt notata. SCHEFF. *Corpus colligere* eodem modo dicitur, ut paulo post *gladium recolligere.* Sic & *colligere vires* Ciceroni. GRAEV.

3. *Gladius ei e manu elapsus*, &c.] Seneca Epist. 120. de Horatio Coclite: *Non minus sollicitus ut armatus, quam ut salvus exiret.* Nam ut ait Diodorus XIV. 115. *Fortes arma & vitam eodem aestimant pretio.* Unde P. Furius maluit cum millenaria cohorte perire, quam redimere salutem traditis armis. Dionys. Halicarn. IX. 80. BERNEC. Juntae: *gladius manu lapsus.* Mox eadem editio: *Multis vulneribus exceptis ad suos cum clamore omnium revertitur.* Probo: *ad suos.* GRAEV. Juntarum editio. *glad. manu elapsus.* Et perinde est, quod quidem ad Latinitatem attinet. Valerius Max. II. 16. 2. *E vagina gladius ejus elapsus decidit.* VORST.

4. *Ad socios cum clamore hostium revertitur*] *Ad suos* optime, in Edit. Juntarum. In al. male, *ad socios.* FABER. Antiquiores typis expressi, & inter ceteros, quem Juntae curarunt, *cum clamore omnium.* VORST. Juntina, *ad suos*, quod Cl. Graevio probatur. Dein pro *clamore hostium* veteres, *clamore omnium*, atque sic & Juntina, quod puto esse rectum, cum hic clamor gratulantium sit intelligendus. SCHEFF.

5. *Decem millibus talentûm*] In MSS. est *tantum*, quasi sermo sit de militibus. Et equitatum totum cum e praelio secutum, sunt auctores. Sed re vera illud *tantum* est compendium τῦ *talentûm.* Docet Livius XLIV. 45. ubi tamen *duo millia talentûm* non *decem* leguntur, ut videndum sit, an non lectio nostri sit depravata per eos, qui II. pro X. acceperunt. SCHEFF.

6. *Triginta reges*] Livius XLV. 9 3. tantum *viginti* numerat. Eusebius Persen tricesimum nonum facit. BERNEC.

Rerum non nisi centum nonaginta duobus annis potita] Livius lib XLV. putat regnum Macedonum inde a morte Alexandri distractum in multa regna, a summo culmine fortunae ad ultimum finem stetisse CL. annos. VORST.

7. *Ita cum*] Quid sibi velit vocula *ita* hoc quidem loco, non intelligo. In

cum in ditionem Romanorum cessisset, magistratibus per singulas civitates constitutis, libera facta est; legesque, quibus adhuc utitur, a Paulo accepit. [8] Aetolorum universarum urbium senatus, cum conjugibus & liberis, qui dubia fide fuerant, Romam missus, ibique, ne in patria aliquid novaret, diu detentus, aegreque, per multos annos legationibus civitatium senatu fatigato, in patriam quisque suam remissus est.

In MSS. legitur *itaque*, quod nihilo videtur melius, cum causalitatis nulla hic sit ratio. Legendum sine dubio: *duobus annis petita. Quae cum*, &c. Vocula *ita* perperam est repetita ex praecedentis vocis ultimis literis *petita*. Dein cum *Quae* scriptum esset per *e* simplex, ut fit in MSS. conjunxerunt utrumque, ac fecerunt *Itaque*. SCHEFF.

8. *Diu detentus*] MSS. Bongarsiani omnes habent *diu tentus*, quod nescio, quare noluerint recipere in textum. Nam *tenere* pro *retinere* vel *detinere* frequens apud optimos scriptores. IDEM.

LIBER

LIBER XXXIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1. *Romani adversus Achaeos causas belli quaerunt, & inveniunt. Cruenta Achaeorum seditio.*
2. *Bellum, quo Achaei oppressi sunt: Corinthus diruta: Ptolemaeus ab Antiocho pulsus Aegypto, petit a Romanis auxilium, atque impetrat.*
3. *Popilii ad Antiochum in gratiam Ptolemaei vere libera legatio. Antiocho mortuo, Demetrius frater Roma profugus regno Syriae potitur.*
4. *Prusias, rex Bithyniae, regno & vita a filio spoliatur.*

CAPUT I.

1 Poenis ac Macedonibus subactis, Aetolorumque viribus principum captivitate debilitatis, soli adhuc ex Graecia universa Achaei nimis potentes tunc temporis Romanis videbantur, non propter singularum civitatium nimias opes; sed propter conspirationem universarum. 2 Namque Achaei, licet per civitates, veluti per membra, divisi sint, unum tamen corpus & unum imperium habent; singularumque urbium pericula mutuis viribus propulsant. 3 Quaerentibus igitur Romanis causas belli, tempestive fortuna querelas Spartanorum obtulit, quorum agros Achaei propter mutuum odium populabantur. 4 Spartanis a senatu responsum est, *legatos*

CAP. I. 1. *Achaei*] Bellum Achaïcum, & ejus originem multis describit Pausanias in Achaïcis. Vide Livium lib. LII. & Florum II. 16. Paterculum I. 12. Orosium V, 3. BONGARS.

2. *Unum corpus*] Polybius II. 38. Achaeos ut optimum exemplar bene constitutae Reipub. commendat, cum quo Belgico-Germania in multis

legatos se ad inspiciendas res sociorum, & ad injuriam demendam in Graeciam missuros: [5] sed legatis occulta mandata data sunt, *ut corpus Achaeorum dissolverent, singulasque urbes proprii juris facerent, quo facilius ad obsequia cogerentur; &, si quae urbes contumaces essent, frangerentur.* [6] Igitur legati, omnium civitatium principibus Corinthum evocatis, decretum senatus recitant: quid consilii habeant, aperiunt: [7] *expedire omnibus* dicunt, *ut singulae civitates sua jura & suas leges habeant.* [8] Quod ubi omnibus innotuit, velut in furorem versi, universum peregrinum populum trucidant: [9] legatos quoque ipsos Romanorum violassent, nisi, audito tumultu, trepidi fugissent.

Cap. II. [1] Haec ubi Romae nuntiata sunt, statim senatus Mummio consuli bellum Achaïcum decernit: qui extemplo exercitu deportato, & omnibus strenue provisis, pugnandi copiam hostibus fecit. [2] Sed Achaei, velut nihil negotii Romano bello

tis convenire videtur. Bernec.

5. *Frangerentur*] Non displiceat, quod in MSS. esse testatur Bongars. *trajicerentur*: ut scilicet trajectione populorum contumaciam eorum frangendam Romani censuerint: quod fecit Philippus supr. viii. 5. 7. Bernec. In libris Bongarsii fuit *trajicerentur*, quod Berneccerus putat probum. Mihi aliter videtur, cum quia istiusmodi trajectio, tum quidem, & ibi locorum, factu videtur fuisse impossibilis, tum quia non admittit verbum *frangerentur*, quod mihi glossa lectionis verae esse certo videtur. Puto tamen in *trajicerentur* latere vestigia verae scripturae. Ac primum quidem censeo delendum literam *t* a capite, quae ei adhaeserit ex fine vocis praecedentis, supererit *rabicerentur*; ita enim fuit in MSS. Hoc quoque puto dividendum in duo, *ra bicerentur*. priori *ra* si imponas virgulam in summo, facile colligas, legendum pro eo *ruina*. Jam ex *bicerentur* quid facilius quam formare *dicerentur*, id est, *dijicerentur* vel *disjicerentur*. Ita lectio integra erit: *& si quae urbes contumaces essent, ruina dijicerentur*, quod plane illud *frangerentur* est, quod in editis hodie occurrit. Scheff.

9. *Legatos quoque ipsos*] Florus ii. 16. de Critolao concitore hujus belli, *legatosque Romanos, dubium an & manu, certe oratione violavit.* Et M. Cicero pro Lege Manil. c. 5. propter legatos superbius appellatos Corinthum eversam dicit. Vide & de Officiis i. 11. Bongars.

Cap. II. 1. *Mummio consuli*] L. Mummius cum Cn. Cornelio Lentulo Cos. fuit: & ab Achaïa devicta *Achaïcus* dictus. Orosius, Paterculus, ceteri. Corinthum captam esse anno iii. Olympiadis clvi. scribit Plin. xxxiv. 2. Pausanias Olympiade clx. Bongars.

2. *Sed Achaei, velut &c.*] Hermocrates

bello susceppissent, ita apud eos neglecta omnia & soluta fuere. [3] Itaque praedam, non praelium cogitantes, & vehicula ad spolia hostium reportanda duxerunt; & conjuges liberosque suos, ad spectaculum certaminis, in montibus posuerunt. [4] Sed praelio commisso, ante oculos suorum caesi, lugubre his spectaculum, & gravem luctus memoriam reliquerunt. [5] Conjuges quoque liberique eorum, de spectatoribus captivi facti, praeda hostium fuere. [6] Urbs ipsa Corinthus diruitur: populus omnis sub corona venditur: ut hoc exemplo ceteris civitatibus metus novarum rerum imponeretur. [7] Dum haec aguntur, rex Syriae Antiochus Ptolemaeo, majoris sororis suae filio, regi Aegypti, bellum infert, segni admodum, & quotidiana luxuria ita marcenti, ut non solum regiae majestatis officia intermitteret, verum etiam sensu hominis nimia sagina careret. [8] Pulsus igitur regno, ad fratrem minorem Ptolemaeum Alexandriam confugit: participatoque cum eo regno, legatos Romam ad senatum mittunt; auxilia petunt; fidem

crates ad Syracusanos in Thucydide VI. 6. 24. *Id unicuique fixum certumque in animo esto, quod contemptum hostium ipsis factis & viribus declarare, in re vero praesenti cum metu apparatum firmissimum, tanquam in haud dubio periculo, comparare, longe sit utilissimum.* Nam ut inquit Archidamus apud eundem II. 3. 6. *Haud raro parva manus magnam multitudinem hostium, qui contemptim & imparati certamen inierant, profligavit.* Curtius VI. 3. 18. *Nihil tuto in hoste despicitur, quem spreveris, valentiorem negligentia facies.* Quomodo in Floro II. 14. 2. *Macedo, aliquanto quam ante gravior, dum contemnitur.* BERNEC.

6. *Ut hoc exemplo*] MSS. Bongarsiani habent: *ut ex hoc exemplo*, quod non debuit contemni. Plena enim est locutio, quae vulgo per praepositionis ellipsin effertur. Sane sic legendum etiam hinc colligas, quod in quibusdam reperitur, *ut & hoc exemplo*, quod sine dubio ex altero, errore scribae, sic formatum est. Similia & alibi notavimus apud nostrum. SCHEFF.

7. *Rex Syriae Antiochus Ptolemaeo*] Cum tot sint Antiochi apud scriptores, non dignatur Justinus vel uno verbo innuere, de quonam Antiocho hic loquatur, de Ptolemaeo ad idem. Ego quidem puto eum loqui de Antiocho Epiphane, Seleuci septimi regis Syriae fratre. Vide Florum lib. XLI. in Livii Epitome. Item de Ptolemaeo Philomatre sexto post Alexandrum, hactenus perpetuo a patre suscipiente imperium, ut inquit Strabo lib. ult. GLAREAN.

Antiochus] Epiphanes dictus, Magni filius: ejus sororis Cleopatrae hic Ptolemaeus filius erat. BONGARS.

Nimia sagina] Adde XXI. 2. 1. & XXXVIII.

fidem ſocietatis implorant. Movêre ſenatum preces fratrum.

CAP. III. [1] Mittitur itaque legatus Popilius ad Antiochum; qui *abſtinere illum Aegypto, aut, ſi jam inceſſiſſet, excedere* juberet. [2] Cum in Aegypto eum inveniſſet, oſculumque ei rex obtuliſſet (nam coluerat inter ceteros Popilium Antiochus, cum Romae obſes eſſet) tunc Popilius *faceſſere interim privatam amicitiam* jubet, *cum mandata patriae intercedant;* [3] prolatoque ſenatus decreto, & tradito, cum cunctari eum videret, conſultationemque ad amicos referre; ibi Popilius virga, quam in manu gerebat, amplo circulo incluſum, ut & amicos caperet, *conſulere* jubet; *nec prius inde exire, quam reſponſum ſenatui daret, aut pacem, aut bellum cum Romanis habiturum.* [4] Adeoque haec aſperitas animum regis fregit,

XXXVIII. 8. 14. BERNEC.

CAP. III. 1. *Legatus P. Popilius ad Antiochum*] Hujus legati & praenomen, & nomen varie legitur, ut apud Valerium Max. lib. VI. cap. 4. & apud alios. Ego credo *Cajum*, non *Publium*: item *Popilium* absque *m* in prima ſyllaba, non *Pompilium* nominatum. Certe Livius lib. V. decados V. ubique vocat *C. Popilium Lenatem*. GLAREAN.

Legatus Popillius] De eo vide Livium XLV. 12. Plutarch. Apoph. c. 32. Valer. Max. VI. 4. 3. a quibus *C. Popillius* dicitur. Paterculo I. 10, 1. eſt *Marcus*, & Hieronymo in XI. Daniel. Hic vulgo eſt *P. Popilius*. BONGARS. Adde Plinium XXXIV. 6. ubi tamen errore manifeſto Cn. Octavius pro Popilio ponitur: itemque Ciceronem Philippic. VIII. 8. & Appianum Syriac. pag. 131. m. BERNEC.

2. *Faceſſere privatam amicitiam*] Ita Timotheus adverſus Jaſonem, *patriae ſanctiora jura, quam hoſpitii, eſſe duxit*. Probus Timoth. ext. Quomodo Demoſthenes dixit, *ſe anteponere ſalem civitatis hoſpitali menſae*, quod ei tamen maledicti loco objicit Aeſchines in Orat. de Falſ. Legat. BERNEC.

3. *Ut & amicos caperet*] Eſt qui languere haec verba, & ita reſcribenda cenſet, *ut ut amicos caperet*, quae quid ſibi velit emendatio, non video. Juſtini mens, eam fuiſſe circulo capacitatem, ut intra eum ſtare poſſent etiam amici Antiocho advocandi, & in conſilium adhibendi. Vox *amici* ſumitur hic eo ſignificatu, ut IX. 8. 16. XII. 12. 8. XXXI. 6. 1. & paſſim apud auctores: clariſſime vero apud Sueton. Tib. 55. 1. *Super veteres amicos & familiares, viginti ſibi e numero principum civitatis depopoſcerat, velut conſiliarios in negotiis publicis*. IDEM.

Amplo circulo incluſum, ut & amicos caperet, conſulere jubet] Juntae: *amplo circulo incluſum amicos capere, & conſulere jubet*. Quod mihi arridet. Sic *capere arbitros, generum*, apud Terentium & alios. GRAEV.

4. *Haec auſteritas animum regis fregit*] MS. Juntina, veteresque editiones aliae, *aſperitas*. GRAEV. Antiquiores editiones, interque eas teſte Graevio Juntina, pro *auſteritas* habent *aſperitas*. VORST. Veteres

fregit, ut *pariturum se senatui* responderet. [5] Reversus in regnum Antiochus decedit, relicto parvulo admodum filio: [6] cui cum tutores dati a populo essent, patruus ejus Demetrius, qui obses Romae erat, cognita morte Antiochi fratris, senatum adiit: *obsidem se vivo fratre venisse, quo mortuo, cujus obses sit, se ignorare.* [7] *Dimitti igitur se ad regnum petendum aequum esse, quod, sicuti jure gentium majori fratri cesserit, ita nunc sibi, qui pupillum aetate antecedat, deberi.* [8] Cum se non dimitti animadver-

res & Juntina, *asperitas.* Alterum glossatoris est, SCHEFF.

5. *Antiochus decedit*] Appianus Syriaca pag. 131. *spoliato in Elymaeis templo Veneris, tabe perit relicto novenni filio Antiocho Eupatore.* Hieronym. in Dan. ex Polybio & Diodoro bibliothecarum scriptoribus refert, eum, cum templum Dianae in Elymaïde spoliare conaretur, oppressum a custodibus templi, & vicinis gentibus, quibusdam phantasiis in amentiam versum, morbo interiisse, in Tabes oppido Persidis. BONGARS. Praeterit ergo Auctor quod Antiochus reversus in regnum Judaeos vexavit, quodque Elymaïda profectus templum ibi spoliare voluit. Judaeos a regibus Syriae vexatos significat demum lib. XXXVI. & primum quidem a Demetrio, qui sublato Antiochi Epiphanis filio Antiocho Eupatore, regnum occupavit. Quae supra XXXII. 2. 1. de templo Jovis Elymaei oppugnato scribit, ea huc referenda fuissent. VORST.

Relicto parvulo admodum filio] Gronovius e MSS adjiciendum censet *nomine Eupatore.* IDEM. Addunt MSS. *nomine Eupatore*, quod Gronovius putat rectum. SCHEFF. Angli quoque id repererunt in tribus MSS. sed ex margine irrepsisse id contendunt. GRAEV.

6. *Patruus ejus Demetrius*] Appianus Syriaca pag. 117. Demetrium hunc dicit Σελεύκου μὲν υἱὸν, Ἀντιόχου δὲ Ἐπιφανοῦς ἀδελφιδοῦν, υἱωνὸν δὲ τοῦ μεγάλου Ἀντιόχου, ἀνέψιον ὄντα τῷ παιδίῳ. Non ergo *patruus*, sed *patruelis.* erant enim ambo duorum fratrum filii. Lege Appianum, & Epitomen Livii XLVI. BONGARS. Et sic Diodor. apud Vales. 322. BERNEC.

Obsidemque se] Legendum videri possit, *obsidem inquiens se*, ut cohaereat oratio. Sed auctori non insolens est haec ellipsis. Exempli causa v. 7. 12. IDEM. Suspicatur Berneccerus *obsidem inquiens se*, mox repudiat, quia non insolens auctori sit haec ellipsis. Mihi contra persuasissimum, sic esse scribendum. Nam illud *que* in *obsidemque* prorsus hic est otiosum, neque habet quidquam, quo referatur, & *in* in *inquiens*, intercidit praecedens *m* in voce *obsidem.* Nisi plane sequi malumus MSS. Bongarsianos, & legere *obsidem se* omisso illo *que.* Tunc enim valebit, quod de ellipsi a Berneccero notatum est. SCHEFF.

7. *Dimitti igitur se ad regnum* &c.] Postulatum non iniquum. Qui obses datus est tantum, ut alterum captivum aut obsidem redimat, eo mortuo liberatur. Nam in illo, dum moritur, jus pignoris extinctum est, ut in captivo redempto dixit Ulpianus L. 8. D. de Captivis. Quare sicut in Ulpiani quaestione pretium non debetur, quod in personae locum successit, ita nec hic persona manebit obligata, quae personae vicaria facta est. Haec Grotius de Jure Belli ac Pacis III. 20. 56. BERNEC.

Deberi] Adde, *dicebat.* FABER. Notator

madverteret a ſenatu, tacito judicio, tutius apud pupillum, quam apud eum, regnum futurum arbitrante; ſpecie venandi ab urbe profectus, Hoſtiae tacitus cum fugae comitibus navem conſcendit. 9 Delatus in Syriam, ſecundo favore omnium excipitur: regnumque ei, occiſo pupillo, a tutoribus traditur.

Cap. IV. 1 Eodem fere tempore Pruſias, rex Bithyniae, conſilium cepit interficiendi Nicomedis filii, dum conſulere ſtudet minoribus filiis, quos ex noverca ejus ſuſceperat, & Romae habebat. 2 Sed res adoleſcenti ab his, qui facinus ſuſceperant, proditur: hortatique ſunt, *ut crudelitate patris provocatus, occupet inſidias, & in auctorem retorqueat ſcelus:* Nec difficilis perſuaſio fuit. 3 Igitur cum accitus in patris regnum veniſſet, ſtatim rex appellatur. 4 Pruſias regno ſpoliatus a filio, privatusque redditus, etiam a ſervis deſeritur. 5 Cum in latebris ageret,

Notator Anglicanus putat hic addendum *dicebat* (ex Fabro) vel quid ſimile. Ac profecto mutila eſt haec oratio. Sed, mallem eam ſuperius juvari, ubi legitur *obſidemque.* Quae eſt enim connexio: ſenatum adiit obſidemque ſe veniſſe? Legendum igitur exiſtimo: *Senatum adit, obſidem inquit ſe veniſſe.* Scheff.

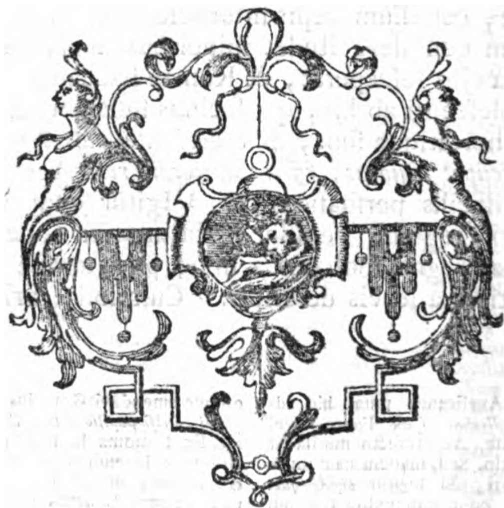
9. *Delatus in Syriam ſecundo favore omnium excipitur: regnumque ei occiſo pupillo a tutoribus traditur.*] Tutor fuit Lyſias. Is regnum non tradidit Demetrio, ſed a militibus interfectus eſt uterque, Lyſias & Antiochus, ut tradunt auctor Maccab. I. 7. & Joſeph. Antiquit. Jud. XIII. 16. Liv. epit. XLVI. *Hunc Antiochum puerum cum Lyſia tutore ejus Demetrius, Seleuci filius, qui Romam obſes miſſus fuerat, clam* (ſcil. elapſus) *quia non dimittebatur a Romanis, interemit, & ipſe in regnum receptus.* Itaque hic legendum ſtatuo: *regnumque ei, occiſo pupillo & tutoribus, traditur.* Graev. Ex hiſtoria veteri optime emendavit Graevius: *Regnumque ei, occiſo pupillo & tutoribus, traditur.* Ex Epitoma Livii XLVI. Faber. Graevius legendum putat, *pupillo & tutoribus;* quia aliunde ſciri poteſt tam tutorem Lyſiam, quam pupillum Antiochum Eupatora occiſum fuiſſe tum cum Demetrio regnum traderetur. Vorst. Cl. Graevius, *pupillo & tutoribus.* Probo, exigente ſic hiſtoria; tantum mallem, *pupillo ac tutoribus*, ut abeſſet propius a veteri ſcriptura. Scheff.

Cap. IV. 1. *Pruſias*] Strabo lib. XIII. ſcribit interfectum ab Attalo: alii a filio, adjuvante Attalo. Epitoma Liviana L. Appian. Bongars. Porro de adfectu paterno, novercalibus odiis extincto vide Notam XVII. 1. 4. Adde Livium XXXIX. 9. 4. Tacitum I. 3. 6. &c. Bernec.

5. *In latebris*] *Religione fani Jovis ſe tutantem confoderunt quidam immiſſi a filio*, inquit Appianus Mithrid. pag. 175. Idem.

ret, non minori ſcelere, quam filium occidi juſſerat, a filio interficitur.

Non minori ſcelere, quam filium occidi juſſerat, a filio interficitur.] Melius ſi reſcribas, *quam quo fil. occ. juſſ.* FABER.

LIBER

LIBER XXXV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Demetrius Soter Ariarathi infestus fratrem ejus in regnum Cappadociae restituere statuit. Antiochenses a Demetrio deficiunt, & Alexandrum Balam regem appellant.*

2 *Demetrii filius Demetrius Nicator, auxiliantibus Cretensibus, Alexandrum praelio superat, & interficit.*

CAPUT I.

1 DEmetrius, occupato Syriae regno, novitati suae otium periculosum ratus, ampliare fines regni, & opes augere finitimorum bellis statuit. 2 Itaque Ariarathi, regi Cappadociae, propter fastiditas sororis nuptias infestus, fratrem ejus Orophernen, per injuriam regno pulsum, supplicem recepit; datumque sibi honestum belli titulum gratulatus, restituere eum in regnum statuit. 3 Sed Orophernes ingrato animo, inita cum Antiochensibus pactione, offensis tunc Demetrio, pellere ipsum regno, a quo restituebatur, consilium cepit. 4 Quo cogni-

CAP. I. 1. *Novitati suae ocium*] Supr. XX. 1. 1. *grave ocium regno suo.* Catullus Carm. 52.

Ocium reges, prius & beatas
Perdidit urbes.

Vulgo *odium* hic legitur pro *ocium*: quod & quae sequuntur, & quae superiore libro dixit, impugnant. BONGARS.

2. *Fastiditas sororis nuptias*] Exempla bellorum, ob petitae repulsam inter reges exortorum, extant in Herodoto III. 1. Diodoro XIV. 107. Dionysio Halic. IV. 52. Nostro II. 5. 9. Addendus Apulejus sub initium lib. VIII. Metamorph. BERNEC.

Orofernem] Ita Vett. Appianus Syriac. pag. 118. 'Ολοφέρνην, & Diod. XXXI. BONGARS. Aelian. Hist. Var. II. 41. 18. Polyb. apud Valesium 170. BER-

cognito, Demetrius vitae quidem ejus, ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur, pepercit: ipsum autem comprehensum vinctum Seleuciae custodiri jubet. 5 Nec Antiochenses indicio territi, a defectione destiterunt. 6 Itaque adjuvantibus & Ptolemaeo rege Aegypti, & Attalo rege Asiae, & Ariarathe Cappadociae, bello a Demetrio lacessiti, subornant Balam quemdam, sortis extremae juvenem, qui Syriae

BERNEC. 'Οροφέρνης quoque vocatur in excerptis Porphyrogennetae e Diodoro. Quamvis alii aliter vocent. VOSS.

6. *Lacessiti*] Impr. *lacessitis*, rectius, ut opinor. BERNEC.

Subornant] De hoc Alexandro, incertae stirpis & ignoto homine, Livii Epitoma LII. & Appian. Syriac. pag. 131. BONGARS. Ejusdem Demetrii filio, item Demetrio dicto, itidem submissus fuit Pseudo-Alexander alius, de quo Noster infra XXXIX. I. 5. Hujusmodi scenicos & obrepetitios principes aliquam multos contraxit Lipsius in Monitis & Exemplis Politicis II. 5. Quibus adde Pseudo-Drusum ex Tacit. Annal. V. 10. Pseudo-Neronem, Sueton. Ner. fin. Pseudo-Ariarathen, Val. Max. IX. 16. Pseudo-Johannem, Pachymer. III. 12. & 13. & plures. BERNEC.

Propalam quendam] Ampliss. Lingelshemius ostendit mihi locum in doctoris sui Ob. Gifanii plenis bonae frugis Observationibus in Linguam Lat. ubi *propalam* ait *Latine dici eum qui propalam, velut ante-palum & de palo pendentes merces habet & vendit: eamque vocem ubique fere per errorem esse mutatam in* propola, *quae vox tamen Graeca est, & proxenetam seu venditionis conciliatorem significat, teste Polluce* VII. 2. Consimilia Turnebus Adversar. I. I. Ostendit etiam epistolam a Bongarsio, ante hos 20. annos ad se scriptam, & huic expositioni subscribentem, cum antea putarit, Justino *propalam* hic adverbialiter accipi. Scaliger tamen in Culicem Virgili pag. 42. statuit, *propala* non etymologiae, sed pravae librariorum consuetudinis esse scripturam, pro *propala*: hoc autem non esset ortum a mere Graeco προπώλης, qui est proxeneta, & pararius Senecae; sed esse ex Graeco πωλεῖν, & Latina praepositione conflatum duplici argumento: tum quia producit primam syllabam, cum alioqui, si Graeca esset, corriperetur: tum etiam quia diversam a προπώλης significationem habet. Dictus enim quod primus vendat merces, quas in portu primus anticipat, &, ut Persius ait, *primus tollit piper a sitiente camelo*, ut prior vendat. Quod manifeste innuit Lucillius, citatus a Nonio, voce *Primiter:*

Sicuti cum primus ficos propola recentes
Protulit; & pretio ingenti dat primitu paucos.

Quanquam etiam in his Lucillianis *propola* nonnulli libri habent: item in Varrone de Re Rust. III. 14. Quin in illis quoque Ciceronis in Pisonem cap. 27. *panis & vinum propala, atque de cupa.* MSS. Palatinorum & editionum vett. hanc esse scripturam, testatur Gruterus. Pro hoc item *propala* in opt. Glossario scriptum invenisse se, Scaliger asserit. Porro similem huic in Nostro locum vide XXXIX. I. 5. BERNEC. Celeberrimus vir Fr. Gronovius optime conjecit scribendum hic esse, *subornant Balam quendam.* Josepho enim 'Αλέξανδρος ὁ Βάλας dicitur lib. III. cap. 8. uti habent libri meliores. VOSS. Praeclara Gronovii emen-

Syriae regnum velut paternum armis repeteret: [7] & ne quid contumeliae deesset, nomen ei *Alexandri* inditur, genitusque ab Antiocho rege dicitur. [8] Tantum odium Demetrii apud omnes erat, ut aemulo ejus non vires regiae tantum, verum etiam generis nobilitas consensu omnium tribueretur. [9] Igitur Alexan-

emendatio est, ita namque ille Alexander dicebatur. In MSS. & Impressis nihil subsidii. In iis omnia sunt foedissime inquinata; Alii enim habent *propalam*, alii *prepolam*, &c. FABER. Gronovius Observat. IV. 10. & Rupertus Observ. ad Hist. Univers. cap. 10. legunt *Balam quendam*. Constat enim ex Strabone, Josepho, Eusebio hunc regem dictum esse, *Alexandrum Balam*. Apud Eusebium corrupte scribitur: Ἀλέξανδρος ὁ τῦ Βαλᾶ, pro Ἀλέξανδρος ὁ Βαλᾶς, ut Rupertus docuit. GRAEV. Frustra sunt qui *propalam* nomen appellativum esse putant. Quoniam ex historia notum est, ipsum hunc, de quo hic agitur, nomine proprio *Balam* vocatum, quidni cum Gronovio credamus legendum esse *Balam quendam?* Nominibus propriis addi solere *quidam*, notum est. Nepos IV. 4. 1. *Argilius quidam*. & XX. 5. 2. *Lamestius quidam*. Vide & Ind. in eum Auctorem: ubi Boeclerus observat, *pronomen hoc nominibus propriis addi, interdum designandi causa: interdum contemtim; aliquando quasi de ignotiore, obscuro aut obiter memorato*. Dicitur autem *Balam quemdam* pro quendam nomine Balam; ut apud Nepotem *Argilius quidam* pro quidam nomine Argilius. VORST. Probe illi, qui pro isto *propalam*, quod est nihil, substituunt *Balam*. sed quia hoc tantum potest succedere τῷ *palam*, reliqua manet syllaba *pro* in *propalam*. Quae cum non temere putari possit a librario adjecta, venio in eam sententiam, quasi hic desit nomen aliquod proprium, atque sic haec verba scribi debeant; *subornant pro ..... Balam quendam*. Putem autem deesse nomen pupilli, aut filii Antiochi, a Demetrio occisi, quod fuit *Eupatoris*, & sic restitui posse omnia: *subornant pro Eupatore Balam quendam*. Nisi plane alia & plura desint, quia sequitur, indidisse ei nomen non Eupatoris, sed Alexandri. Et finxerunt forte, praeter Eupatorem, adhuc alium filium, Antiochum, ut sic in lacuna ista potius videatur legendum, *pro filio Antiochi Balam quendam*, vel *pro pupillo Balam quendam*. Nam & supra *pupilli* vox in re simili. SCHEFF.

7. *Nomen ei Alexandri inditur*,] Nec hoc loco auctor uno verbo indicat, cujus Antiochi filius dictus hic Alexander. Eusebius Antiochi Epiphanis ait: quidam *Balam* putant. Talem etiam Ptolemaeus Physcon Demetrio decimo quarto Syriae regi postea subornasse dicitur, ut hic auctor tradit lib. XXXIX. Ceterum de hoc Alexandro hoste Demetrii Soteris videtur mentio lib. I. Macchabaeorum cap. 10. Caeterum si quis conetur in hisce aliquot libris explicare, quoties alii aliis imposuerint; matrimonia junxerint, ac mox rursus ruperint, res nullum finem invenerit. GLAREAN.

8. *Tantum odium* &c.] Saepe accidere, ut homines quemlibet sibi malint imperare, etiam indignissimum, quam eum a quo laesi sunt, *documento Vitellius est, nullis stipendiis, nulla militari fama, Galbae odio promotus*. Tacitus Hist. II. 76. Sic Opilium Macrinum Senatus, odio Antonini Bassiani, libenter imperatorem accepit, cum in Senatu omnibus una vox esset: *quemvis magis quam parricidam, quemvis magis quam incestum* &c. Capitolinus in ejus vita cap. 2. BERNEC.

 9. *Prist-*

lexander admirabili rerum varietate pristinarum sordium oblitus, totius ferme Orientis viribus succinctus, bellum Demetrio infert; victumque vita pariter ac regno spoliat. [10] Quamquam nec Demetrio animus in propulsando bello defuit. Nam & primo praelio hostem fugavit, &, regibus bellum restituentibus, multa millia in acie cecîdit. [11] Ad postremum tamen invicto animo inter confertissimos fortissime dimicans cécidit.

CAP. II. [1] Initio belli Demetrius duos filios apud Gnidium hospitem suum cum magno auri pondere commendaverat, ut belli periculis eximerentur, &, si ita fors tulisset, paternae ultioni servarentur. [2] Ex his major Demetrius, annos pubertatis egressus, audita Alexandri luxuria, quem insperatae opes, & alienae felicitatis ornamenta, velut captum, inter scortorum greges desidem in regia tenebant, auxiliantibus Cretensibus, securum ac nihil hostile metuentem adgreditur. [3] Antiochenses quoque, veterem patris offensam novis meritis correcturi, se ei tradunt: sed & milites paterni favore juvenis accensi, prioris sacramenti religionem novi regis superbiae

9. *Pristinarum sordium oblitus*] Juxta Claudian. illud in Eutrop. I. 18. I.

Asperius nihil est humili, cum surgit in altum.

Et sane insperato felices, omnium pessime ferre fortunam, apparet etiam ex Proverb. XXX. 22. & 23. Euripide Supplicib. v. 741. Thucydide III. 6. 25. Curtio IX. 2. 8. Dione lib. LVIII. ubi de Sejano. Amm. Marcellino XIV. I. Aristide sub initium Orationis prioris de Pace &c. IDEM.

CAP. II. I. *Apud Gnidium*] Scribe *Cnidium*. GRONOV.

Commendaverat] Ita est in Veteribus. *Commendare* est *deponere* L. 14. D. de Religiosis. L. 186. de Verb. Signif. Cicero de Legib. II. 9. Lar familiaris in Querolo: *Mihi thesaurum commendavit*, id est, concredidit thesaurum auri, ut id servarem sibi: ut est in Plauti Aulularia Prolog. v. 6. BONGARS. Juntae: *demandaverat*. perperam. Est enim *commendare* non nunquam deponere, servandum & custodiendum mandare. Hygin. Fab. 3. *Cujus beneficio ad sororem Medeam est commendatus*. Medeae servandus fuit commissus. vide apud Gronov. Observ. III. 23. alia Scheff. ac Rittershus. ad Phaedrum I. Fab. 16. in hanc rem. Mox Juntae, *velut captivum*, pro vulgato *velut captum*. GRAEV.

2. *Velut captum, inter*] Distinctio prava.

perbiae praeferentes, signa ad Demetrium transferunt: 4 atque ita Alexander non minori impetu fortunae destructus, quam elatus, primo praelio victus interficitur; deditque poenas & Demetrio, quem occiderat, & Antiocho, cujus mentitus originem fuerat.

prava. debet enim comma rejici post vocem *greges*. Non enim est sententia, fuisse desidem inter greges scortorum, sed captum. Habebant scorta eum captum, atque inde sequebatur desidia, de qua Justinus. SCHEFF. Editio Juntina: *velut captivum inter scortorum greges*, non male. GRAEV.

LIBER XXXVI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Demetrius Nicator bellum Parthis infert, & infeliciter persequitur. Trypho regnum Syriae invadit: sed tandem ab Antiocho, Demetrii fratre, opprimitur; qui etiam Judaeos subigit.*
2 *Judaeorum origo, incrementa, & res gestae.*
3 *Judaeorum opes. Mare Mortuum. A quibus domiti sint Judaei.*
4 *Attali, Asiae regis, scelera, mors, testamentum. Asia Romanorum fit propria; divitias autem & vitia sua Romam transmittit.*

CAPUT I.

1 Reciperato paterno regno Demetrius, & ipse rerum successu corruptus, vitiis adolescentiae in segnitiam labitur; tantumque contemtum apud omnes inertiae, quantum odium ex superbia pater habuerat, contraxit. 2 Itaque cum ab imperio ejus passim civitates deficerent, ad abolendam segnitiae maculam, bellum Parthis inferre statuit: 3 cujus adventum non inviti Orientis populi vidêre, & propter Arsacidae regis

CAP. I. 1. *Demetrius*] Nicator dictus. vide Appian. Livii LII. Epitoma haec paulo aliter. *Demetrius*, inquit, *ob crudelitatem, quam per tormenta in suos exercebat, a Diodoto quodam, uno ex subjectis, qui Alexandri filio, bimulo admodum, regnum asserebat, bello superatus, Seleuciam fugit.* BONGARS.

Tantumque contemtum apud omnes inertiae, quantum odium ex superbia pater habuerat, contraxit] *Habere odium* quis ferat Latine doctus? Delendum *habuerat*, & subaudiendum *contraxerat*. GRAEV.

3. *Arsacidae*] *Arsacides* pro *Arsace*. Arsaces dicebantur omnes Parthorum reges, infra XLI. 5. 6. Sed & supr. II. 6. 9. *Amphictyon*, in MSS. est *Amphictyonides*: *Prusiades* est *Prusias*, apud Varronem, cujus locum supra notavimus: & *Callias*, sub quo Athenas Xerxes incendit, Diodoro dicitur *Calliades*: & quod mirius est, auctor noster supr. II. 12. 11. pro Thespias posuit *Thespiadas*. ita enim vete-

regis Parthorum crudelitatem, & quod veteri Macedonum imperio adsueti, novi populi superbiam indigne ferebant. [4] Itaque cum & Persarum, & Elymaeorum, Bactrianorumque auxiliis juvaretur, multis praeliis Parthos fudit. [5] Ad postremum tamen pacis simulatione deceptus, capitur; traductusque per ora civitatium, populis, qui desciverant, in ludibrium favoris ostenditur. [6] Missus deinde in Hyrcaniam, benigne & juxta cultum pristinae fortunae habetur. [7] Dum haec aguntur, interim in Syria Trypho, qui se tutorem Antiocho, Demetrii privigno, substitui a populo laboraverat, occiso pupillo, regnum Syriae invadit. [8] Quo diu potitus, tandem exolescente favore recentis imperii, ab Antiocho puero admodum, Demetrii fratre, qui in Asia educabatur, bello vincitur; rursusque regnum Syriae ad subolem Demetrii revertitur. [9] Igitur Antiochus, memor quod & pater propter superbiam invisus, & frater propter segnitiam contemtus fuisset, ne in eadem vitia incideret, recepta in matrimonium Cleopatra, uxore fratris, civitates, quae vitio fraterni imperii defecerant, summa industria persequitur, domitasque rursus regni terminis adjicit.

veteres libri MSS. omnes. BONGARS.

5. *Pacis simulatione deceptus capitur*] De liberatione Demetrii e captivitate ista Parthica agitur demum infra XXXIX. 1. VORST.

Juxta cultum] Ita supra XI. 9. 15. & infra XXXVIII. 9. 3. BERNEC.

7. *Trypho*] Dictus *Didiotus*. Strabo lib. XIV. & XVI. Appianus Syriac. pag. 132. & Livius Epit. LV. BONGARS.

Antiocho privigno] Alexandrum Alexandri nothi filium vocant Appianus, Livius Epit. LII. & LV. quos lege. IDEM.

8. *Diu potius*] Triennium habet Josephus XIII. 12. fin. BERNEC

9. *Civitates quae initio fraterni imperii defecerant*] Non dubitavi recipere lectionem elegantissimam & certissimam editionis Juntinae: *civitates quae vitio fraterni imperii defecerant*. Quia nimirum in luxuriam lapsus male regnum administravit. *vitio*, id est, culpa imperii. Plaut. Aulul. IV. 10. *Quia vini vitio & amoris feci*. Horat. I. Carm. 2.

Audiet pugnas vitio parentum
Rara juventus.

GRAEV. Editio Iuntina teste Graevio, *vitio fraterni imperii*: quod non contemnendum. Praecedit enim, *Frater propter segnitiam contemtus fuit*. VORST. Putant, *vitio fraterni imperii*, legendum. Mihi secus videtur, vel propter hoc ipsum, quia de vitio fratris proxime praecessit, Otiosa enim esset ista repe-

cit. [10] Judaeos quoque, qui in Macedonico imperio sub Demetrio patre armis se in libertatem vindicaverant, subigit. Quorum vires tantae fuere, ut post hunc nullum Macedonum regem tulerint, domesticisque imperiis usi, Syriam magnis bellis infestaverint.

CAP. II. [1] Namque Judaeis origo Damascena, Syriae nobilissima civitas: unde & Assyriis regibus genus, & reginae Semiramidi fuit. [2] Nomen urbi a Damasco rege inditum: in cujus honorem Syrii sepulcrum

repetitio. SCHEFF.

10 *Judaeos quoque qui in Macedonico imperio sub Demetrio patre*] Legendum puto, *qui sub Macedonico bello sub Demetrio patre.* ut intelligatur bellum Macedonicum, quod Romani adversus Persea gesserunt. Biennio enim antequam Demetrius Soter, huius Antiochi pater, in regnum venit, Judas Machabaeus Judaeos in pristinam libertatem asserrit, ut tradit Eusebius, GLAREAN.

Judaeosque] Tacitus Histor. v. Vide historiam Macchabaeorum. Statim, malim legere, *a Macedonico.* BONGARS. Adde infra XXXVI. 3. 9. BERNEC.

Judaeos quoque] Ita legere malo ex antiquioribus typis expressis quam *Judaeosque.* De Judaeis nunc demum agere incipit; cum jam supra XXXIV. 3. ubi de Antiocho Epiphane agit, de illis agendum fuisset. VORST.

CAP. II. 1. *Origo Damascena*] *Damascena* pro *Damascus.* FABER.

Unde & Assyriis regibus genus ex regina Semirami fuit.] Quid si ita legatur: *Unde & Syriis regibus genus, & reginae Semiramidi fuit?* GLAREAN. MS. & Juntae: *Unde & Assyriis regibus genus & reginae Semiramidi fuit.* Constat ex lib. 1. cap. 2. *Syros* pro *Assyriis* accepisse veteres & cum iis confudisse non Semiramidem solam; quamvis & hanc Syram, fuisse, & apud Syros postea divinis honoribus affectam quam plurimi tradant. GRAEV. Forte vera lectio est, *ex regina Semiramide:* sed & illa vera esse potest quae in Juntina est, *& reginae Semiramidi.* FABER. Antiquiores typis expressi *Semiramide*, aut *Semiramidi*, Et Juntinus quidem teste Graevio casu tertio sic, *Et reginae Semiramidi.* VORST. Verum puto, quod in multis legitur, *& reginae Semiramidi.* Nam reges Assyrios genus suum habuisse ex Semiramide, non existimo. Saltem unius fuisse stirpis omnes, verisimile haud videtur. SCHEFF.

2. *Nomen urbi a Damasco rege inditum*] Nemo potest ignorare, quantopere semper in usu fuerit apud librarios, nomina eorum, a quibus urbes, & regiones, denominatae, & conditae traderentur, corrumpere, & inflectere ad ipsiusmet loci appellationem. Idem quoque hic factum esse, non injuria quis dubitare possit. Is enim, qui hic nomen urbi dedisse, quique Athares uxoris cultum instituisse dicitur, ab aliis, non *Damascus*, sed *Damas* vocatur. Etymologicum magnum: Δαμασκὸς πόλις Συρίας, περὶ δ' Ἀντιλίβανον· εἴρηται ὅτι Δαμᾶς στρατεύων μετὰ Διονύσου, ἐκεῖσε σκηνὴν πηξάμενος, ἱδρύσατο τὸ ἐκεῖ Συρίας Θεοῦ ξόανον. Ἡ ἐν Δαμασκηνῇ, Δάμασκος. Scio quidem, alios mentionem facere Damasci cujusdam, qui a Baccho excoriatus esse traditur, unde Δερμασκὸς, & postea κατὰ παραφθορὰν, *Damascus* dicta sit. Sed cum quidquam cum Athare, aut Atargati, commune habuisse,

crum Arathis uxoris ejus pro templo coluere, deamque exinde sanctissimae religionis habent. 3 Post Damascum Azelus, mox Adores, & Abraham, & Israhel reges fuere. 4 Sed Israhelem felix decem filiorum proventus majoribus suis clariorem fecit. 5 Itaque populum in decem regna divisum filiis tradidit, omnesque ex nomine Judae, qui post divisionem decesserat, *Judaeos* appellavit; colique ejus memoriam ab omnibus jussit, cujus portio omnibus acces-

se, nemo dixit. De appellatione autem hujus urbis tantum a sese abeunt veteres, quantum a veritate. Vide Damascium apud Photium, Philonem Judaeum, Stephanum. Verum haec alibi. Voss.

Arathis] Hermolaus in Plin. v. 23. dubitat, an hoc loco, permutatis litteris legendum sit *Atharan*, quae est Syriorum Dea, etiam *Atargatis* dicta, Strabo fine libri XVI. cujus meminit & Macrobius I Saturnal. BONGARS. Discutit haec exactissime, more suo, Salmasius ad Solinum pag. 574. BERNEC. Lege *Athares*, & alii viderunt ita scribendum esse. FABER. Notator Anglicanus ex Strabone & Macrobio existimat scribendum *Athares*. Sed vitium hic est typographi: legendum enim *Astara* vel *Athara*. Nec res ipsa convenit. Nam *Athara* vel *Asthara* mater Semiramidis. vid Rupertum ad Besoldi Synopsin cap. 3. GRAEV.

Sepulcrum Athares uxoris ejus pro templo coluere.] Vix equidem possum amplecti hanc lectionem, praesertim cum MSS. praeferant; *uxoris ejus extemplo*. Puto itaque scribendum; *Syri sepulchrum Athares uxoris, ejus exemplo, coluere*. Ait, Syros, aestimatione Damasci, Athares conjugis sepulchrum (quam ipse, dum viveret, impensissime amarat, mortuam plus quam debita pietate prosecutus erat) coluisse, regis sui, quamdiu superstes esset uxori, exemplum secutos. Voss. Non displicet. cum *colere quid pro templo* insolentius videatur dici, quia potius coluntur numina in templis. SCHEFF.

4. *Decem filiorum proventus*] Ad veritatem historiae sacrae rescribendum fuerit *duodecim*. Simile in Notis Lipsii ad Val. Max. I. I. I, Quanquam nihil mirum, auctorem hic impingere, cum multo graviorum errorum in hac tota sit historia manifestus. Et sane res Judaïcas valde Romanis incognitas fuisse, facile intelliget, qui cum Mosis libris, praeter hunc Autoris, etiam Taciti librum v. Hist. Strabonis XVI. & Dionis XXXVII. contulerit. Sed & Graecorum commentis multa a fide historiae abhorrentia, de Judaeis prodita fuisse, Josephus lib. I. adversus Apionem auctor est, & fidem facit Ecloga ex Diodori libro XL. BERNEC.

5. *Ejus portio*] Forte; *cujus portio*, aut, *nam ejus port.* Videtur enim in his verbis consistere ratio, propter quam coli ipsum voluerit Israel. aliter, quomodo haec explicari possint, non video. FREINSHEM. Freinshemius mallet *cujus portio*, vel *nam ejus portio*. Mihi verosimilius videtur, sic scripsisse Justinum: *colique ejus memoriam ab omnibus jussit, ut ejus portio omnibus accesserat*. Particulam *ut* litterae *it* postremae in voce *jussit* intercepere. SCHEFF. Lege, *cujus portio*, &c. FABER. Lectio rectissima, & in textum ubique transferenda, nisi malit sequi, quod nos attulimus in notis. GRAEV.

6. Jo-

accesserat. [6] Minimus aetate inter fratres Joseph fuit; cujus excellens ingenium veriti fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. [7] A quibus deportatus in Aegyptum, cum magicas ibi artes sollerti ingenio percepisset, brevi ipsi regi percarus fuit. [8] Nam & prodigiorum sagacissimus erat, & somniorum primus intelligentiam condidit, nihilque divini juris humanique ei incognitum videbatur; [9] adeo, ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos providerit: perissetque omnis Aegyptus fame, nisi monitu ejus rex edicto servari per multos annos fruges jussisset: [10] tantaque experimenta ejus fuerunt, ut non ab homine, sed a deo responsa dari viderentur. [11] Filius ejus Moses fuit, quem praeter paternae scientiae hereditatem etiam formae pulchritudo commendabat. [12] Sed Aegyptii, cum scabiem & vitiliginem paterentur, responso moniti,

6. *Joseph*] De toto hoc loco videndus Orosius I. 8. BERNEC.

11. *Paternaè scientiae*] Scilicet artis Magicae. Quomodo Plinius XXX. I. *Est & alia Magicae factio, a Mose, & Jamne, & Jodape Judaeis pendens* &c. Mosen inter Magos numerat & Apulejus in Apol. Sed Strabo lib. XVI. pag. 524. Mosen non tam fuisse magum dicit, quam oraculis deditum, quales Minos, Lycurgus, aliique legumlatores, item Amphiaraus, & Orpheus, & Musaeus fuisse leguntur. Judicio eruditissimi juxta & optimi Viri, D. Nic. Vedelii, cum anno superiore, in transitu perhumaniter ad me viseret, e Suida didici, Alexandrum Milesium, cognomine polyhistora, qui Syllae temporibus vixit, praeter alia scripsisse de Roma libros quinque, in quibus ait: *Hebraeam fuisse mulierem, Moso nomine: a qua perscripta sit lex Hebraeorum.* depravato & sexu & nomine nostri legislatoris. Ita scilicet in tenebris illis aliquas tamen veri stricturas *οἱ ἔξω* viderunt. BERNEC.

12. *Vitiliginem*] Ita ex MS. legendum, & Orosio I. 8. & 10. *Vitiligo* Arnobio est lepra, ut me docuit doctorum princeps Jac. Cujacius: *Ille notas albicantium vitiliginum, manu admota detersit.* Et Seneca Natural. Quaest. III. 25. *vitiliginem* vocat *foedam ex albo varietatem.* Graecis λευκὴ. Exodi IV. 6. & Numer. XII. 20. *lepra* dicitur *candens ὡσεὶ χιών.* Haec debeo, saepius a me commemorato, nunquam tamen satis laudato doctori meo; cujus de humanitate & doctrina numquam quisquam ita magnifice dicet, quin id virtus ejus exsuperet. Sed clarissimi viri gloriae, neque mea praedicatione accedere quidquam potest: neque tenebrionum quorundam obtrectatione decedere. Illuc revertor. *Vitiliginem* hanc Tacitus Histor. V. 3. *tabem* vocat, *quae corpora foedaret.* De Mose aliter Strabo lib. XVI. BONGARS. Etiam MSS. nostri habent, *uliginem paterentur.* Turnebus tamen magnus ille Galliae sol, *scabiem & pruriginem* probavit. *est enim*, ait ex Isidoro Etymol,

moniti, eum cum aegris, ne pestis ad plures serperet, terminis Aegypti pellunt. [13] Dux igitur exsulum factus, sacra Aegyptiorum furto abstulit: quae repetentes armis Aegyptii, domum redire tempestatibus compulsi sunt. [14] Itaque Moses, Damascena antiqua patria repetita, montem Synae occupat: quo, septem

mol. IV. 8. *prurigo vocata a perurendo & ardendo*, legendumque censet etiam apud Juvenalem:

Unius scabie cadit & prurigine porci.

nam *porrigo*, quam vocem etiam hoc loco quidam reponunt, capitis videtur morbus esse, furfuribus & farina quadam obsiti. Serenus cap. 8.

Cum caput immensa pexum porrigine ningit.

Et Lucilius apud Nonium:

Tristem & corruptum scabie, & porriginis plenum. MOD.

Plinius XXXI. 2. ex Varrone narrat, Titium quendam praetura functum, *marmorei signi faciem habuisse propter vitiliginem.* Apud Photium Biblioth. cap. 279. nugatur Helladius, Mosem *Alpha* vocari, quod corpus habuerit ἀλφοῖς, id est, vitiligine distinctum: & ad mendacium Philonem testem adhibet. Ceterum Adr. Turnebus Adversar. XIV. 17. adstruit vulgatarum editionum scripturam, *pruriginem*, quem vide. Modius in Fuldensibus esse dicit *uliginem.* Sed haud dubie Bongarsii correctio *vitiliginem* est bona: certe Lipsio Not. 4. ad V. Hist. Taciti probata. BERNEC.

Cum scabiem & vitiliginem paterentur] Non reprehendo hanc incomparabilis JCti Jacobi Cujacii emendationem, fide antiquorum librorum fultam. Non tamen frustra in antiquis editionibus legitur: *pruriginem.* In Juntina vero & nonnullis aliis optime, si quid video, *porriginem.* Sic *scabiem* & *porriginem* jungit Juvenalis Sat. VI.

grex totus in agris
Unius scabie cadit, & porrigine porci.

Et Lucilius: *Tristem & corruptum scabie & porrigine plenum.* Est autem *porrigo* secundum Celsum proprie: *ubi inter pilos quaedam quasi squamulae surgunt, easque a cute resolvuntur, & interdum madent, interdum siccae sunt.* Tribuitur tamen & iis porrigo, quorum totum corpus squamulis & scabie obsitum est, ut ex iis patet exemplis, quae attulimus. GRAEV. Becharius & alii pro *vitiliginem* edidere *pruriginem.* Sed voluere, aut debuere, ut in editione Juntina est, *porriginem.* VORST. Juntina & nonnullae aliae editiones, *porriginem.* Liquet alterutrum glossatoris esse. SCHEFF.

14. *Montem Synan*] Juntae: *montem Synae*, ut *mons Soractis*, *Vergelli torrens*, *flumen Arethusae*, & sexcenta hujus notae apud optimos Latinae linguae auctores. GRAEV. Becharius rursus & alii edidere *montem Synaeum.* Voluere, credo, aut debuere, ut in editione Juntina est, *montem Synae.* Quod est ejus formae, cujus sunt *urbs Antiochiae*, *mons Soractis.* Nimirum nomini communi jungitur proprium casu secundo: ut rectio quam vocant sit pro appositione. VORST. Placet, *montem Synae.* Sed puto, alia quoque hic esse vitiosa. Quomodo enim occupat primum montem Synae, dein iter facit per deserta Arabiae, & tandem venit Damascum? Haec omnia mediocriter locorum perito sunt

septem dierum jejunio per deserta Arabiae cum populo suo fatigatus, cum tandem venisset, septimum diem more gentis *sabbata* appellatum in omne aevum jejunio sacravit, quoniam illa dies famem illis erroremque finierat. [15] Et quoniam metu contagionis pulsos se ab Aegypto meminerant, ne eadem causa invisi apud incolas forent, caverunt, ne cum peregrinis communicarent: quod ex causa factum, paullatim in disciplinam religionemque convertit. [16] Post

sunt absurda. Vitium latere in *occupat quo* videtur, sed quid pro eo substitui debeat, non invenio. SCHEFF.

Sabbatum &c. *jejunio sacravit*] Eundem errat errorem Augustus apud Sueton. cap. 76. *Ne Judaeus quidem, mi Tiberi, tam diligenter Sabbatis jejunium servat.* Nimirum Romani cum scirent a Judaeis crebra jejunia usurpari, & Sabbatum ab iisdem praecipua castimonia celebrari; Sabbatis eos jejunare temere sibi persuaserunt: quod falsum, nisi Sabbatum, non pro septimo die hebdomadis, sed pro tota hebdomade accipiamus, quo sensu Pharisaeus, Lucae XVIII. 12. *jejuno bis in Sabbato.* Haec fere Casaub. ad Sueton. BERNEC.

15. *Eadem causa*] *Causam* vocat auctor, quam ante dixit *scabiem & vitiliginem*. *Causa* saepius pro morbo usurpatur. Celsus: *Partes quae in causa sunt.* Unde & *causarius* pro aegroto. Plin. XXIII. 3. *Causarii dentes.* & XXV. 6. *Causarii vel latere vel faucibus.* Seneca *causarium corpus* vocat infirmum. *Caussaria missio* apud Romanos erat, cum quis ob adversam valetudinem a militia dimitteretur. Aretaeo quoque dicitur *ἐν αἰτίᾳ εἶναι* pro *morbo laborare.* GRONOV.

Cum peregrinis communicarent] MSS. Fuldenses optimi, *cum peregrinis conviverent:* quod amplectendum puto: maxime cum ita etiam in suis MSS. repererit Bongarsius. ut sit hic *convivere*, conjunctione vitae mutua uti, frui. Unde *convivium*: de quo ita Cicero de Senectute, sive in Catone suo cap. 13. *Bene majores nostri accubationem epularem amicorum, quae vitae conjunctionem haberet, convivium nominarunt.* Plautus: *Misisti ad navim Sosiam, ut hodie tecum conviveret.* quod supra quoque allegare memini, quo loco vide plura de hoc verbo. MOD. Constructio verbi sic se habet ut apud optimos; cum ablativo puta intercedente praepositione *cum*. Sed significatio, quae hic non activa, sed neutralis est, apud eosdem illos nondum, credo, est observata. Apud Sulpicium Severum aliosque scriptores ecclesiasticos, satis frequens est. An ipse Justinus ita scripserit, ambiguum facit illud quod codices MSS. Fuldenses teste Modio, & Bongarsiani quidam, pro *communicarent* habent *conviverent:* id quod Modius pro altero & rescribendum putat. VORST.

Quod ex causa factum] Justinum arbitror ita scripsisse, *quod ea causa.* FABER. Imo *causa* hic est morbus. *quod ex causa factum* est propter illum morbum, vitiliginem scilicet, propter quam expulsi ex Aegypto fingebantur a Judaeis, factum est, ut ab aliarum gentium commercio abhorrerent. GRAEV.

Convertit] Absolute, pro *conversum est.* Ita Sallust. Catil. c. 6. *Regium imperium in superbiam dominationemque convertit.* Sic Cicero in Bruto 38. 2. Hoc modo Livius II. 8. 1. *Leges in contrarium vertunt.* Tacitus XII. 29. *diuturnitate in superbiam mutans*, hoc est, mutatus. Florus II. 15. 6. *Quum bellum sederet:* ubi meliores

16 Post Mosen etiam filius ejus Aruas, sacerdos sacris Aegyptiis, mox rex creatur; semperque exinde hic mos apud Judaeos fuit, ut eosdem, reges & sacerdotes haberent; quorum justitia religione permixta, incredibile quantum coaluere.

CAP. III. 1 Opes genti ex vectigalibus opobalsami crevere,

meliores editiones *sedaret*, hoc est, sedaretur: quod rectum est. Sic enim & Propertius III. Eleg. 18.

Flamma per incensas citius sedaret aristas.

ut in Animadvers. ad illum poëtam e cod. Pal. eruit V. C. Janus Gebhardus: Agel. XVIII. 12. ex Vell. *tempestas sedavit*. Nec aliter Marcellin. lib. XXIX. fin. *tempestas mollivit*. Adde supr. Notam ad III. 3. 5. BERNEC.

16. *Aruas sacerdos*] In MS. quodam Bongarsii legebatur *Arruans*. Mihi non est dubium, quin litera *s* huic voci adglutinata sit ex sequentis vocabuli initiali, legique debeat *Aruan*. Sic enim Aronis nomen corrupisse barbari videntur. SCHEFF.

Semperque exinde hic mos] Aliter veriusque Josephus Antiq. Judaic. XIII. 19. *Ut quidam principes simul & Pontifices essent, tempore Maccabaeorum primo fieri coepit, praesertim principatu Aristobuli, qui primus principatum summo Pontificatui conjunxit, & diadema sibi imposuit, annis post captivitatem Babylonicam* 481. BERNEC.

Ut eosdem, reges & sacerdotes &c.] Non tantum apud Judaeos mos hic fuit: sed etiam si quid Servio credimus, apud alias gentes. Qua de re sic ille ad istum Virgilii versum Aen. III. 80.

Rex Anius, rex idem hominum,
Phoebique sacerdos,

Majorum enim haec erat consuetudo, inquit, *ut rex esset etiam sacerdos*, vel pontifex. *Unde hodieque* (sic enim locum hunc corrigo ex membranis vulgo corruptum, & inepte interpolatum) *Imperatores Pontifices dicimus*. MOD. Adde Livium I. 20. 1. Diodorum III. 5. Nostrum XI. 7. 14. Casaub. ad Suet. Aug. 31. 1. BERNEC.

Justitia religione permixta] Strabo δικαιοπραγοῦντες, καὶ θεοσεβεῖς ὄντες. BONGARS.

Coaluere] Forte scribendum, *convaluere*, hoc est, potentiam acquisivere, quo significatu verbum hoc auctori usitatum esse, supr. not. ad XVIII. 4. 1. ostensum est. BERNEC. Certissima est conjectura Bernecceri legentis *convaluere*. *Coalescere* hic locus nullus est. GRAEV.

CAP. III. 1. *Opes genti ex vectigalibus opobalsami crevere*] De balsamo, opobalsamo ac xylobalsamo multa praeclare Plinius lib. XII. cap. 25. Lector cogitet, utri auctori plus tribuendum. Nam in multis nimis diffident hic Trogus ac Plinius. Trogo posterior Plinius, Plinio Justinus, *Spatium loci*, inquit Justinus, *ducenta millia jugera*; Plinius, *duobus hortis, altero jugerum non amplius* XX. *altero pauciorum*. Haec Plinius. In Justino errorem putant, cum etiam Latinitas male habeat, *ducenta millia jugera*, pro *ducenta millia jugerum*. Iterum Justinus: *Et arbores opobalsami formam similem piceis arboribus habent*. Plinius, *Quippe viti similior est quam myrto*. Unde pro *piceis* fortassis *myrteis* legendum quis censuerit, quod alii *pineis* emendarunt. Strabo lib. XVI. Cythiso & Therminthe persimilem dicit. GLAREAN.

Opes genti ex vectigalibus opobalsami crevere] Balsamum in Judaea provenisse unquam sunt qui negent, eamque

crevere, quod in his tantum regionibus gignitur. [a] Est namque vallis, quae continuis montibus, velut muro quodam, ad instar castrorum clauditur. Spatium loci ducenta jugera, nomine Hierichus dicitur.

eamque mercem aliunde importatam credant. Sed ut in Aegypto & Arabia provenisse olim scimus, ita & in Judaea, at vetustioribus paulo temporibus: Id quod ex Genesi probare possis in historia Jacobi, ubi de muneribus ad Josephum mittendis agitur. Unde apparet tunc in Judaea crevisse balsamum, in Aegypto non crevisse. At quum balsamum Galaaditicum memoratur in Scripturis Sacris, hoc meminisse potes, prophetam illum, qui mihi in animo est, multis post Jacobum seculis scripsisse; Tunc autem, ut valde verisimile est, in Judaea propria defecerat Balsamum. De hoc argumento libellum egregium Prosperi Alpini legimus. FABER.

In his tantum regionibus] Ita sane tunc fuerit. Postea non dubium, stirpem eam in Aegyptum transisse, atque illic crevisse Claudianus in Epithalamio Palladii:

Gemmatis alii per totum balsama tectum
Effudere cadis, duro quae saucius ungue
Niliacus pingui desudat vulnere cortex.

Perseverare etiam illic nostro aevo, qui perigrinati sunt, affirmant. Lipsius Not. 15. ad Tacit. v. Hist. BERNEC.

2. *Ducenta jugera, nomine arcus dicitur*] Vulgo *ducenta millia jugera*: immants & supra fidem numerus. Veteres plerique *ducenta jugera nomine arcus dicitur.* Quid si legamus; *viginti jugerum Hierichus dicitur?* & id Plinius XII. 25. & Solinus cap. 38. confirmat: & Strabo XVI. pag. 525. 10 Ἱερικοῦς ἐστι πεδίον κύκλῳ περιεχόμενον ὀρεινῇ τινὶ καὶ πῃ καὶ θεατροειδῶς πρὸς αὐτῷ κεκλιμένῃ. Is tamen spatium loci facit centum stadiorum. BONGARS. Ex hoc Strabonis loco considerandum monuit Freinshemius, an forte Noster ad formam loci potius quam nomen respiciat. Theatrum enim cum *arcu* similitudinem quandam habet. Sed potius est ut Salmasium audiamus, in Exercitationibus ad Solinum pag. 583. c. 1. locum hunc ita restituentem: *Spatium loci ducentûm jugerum Jericus dicitur.* Nam quod Bongarsio ex Plin. XII. 25. pr. visum est *viginti jugerum*, id ad unum tantum balsametum, partem vallis non magnam, a Plinio refertur. At Auctori nostro de totius vallis Jericuntis longitudine sermo est, quam non plus spatii habuisse quam viginti jugerum, non est credibile. BERNEC. Juntae: *Spatium loci ducenta millia jugera, nomine Hjericho dicitur.* Praeclare Salmasius ad Solinum: *Spatium loci ducentum jugerum Jerichus dicitur.* GRAEV. Ex Strabone Bongarsius pro *arcus* legit *Hierichus*; locus est celeberrimus in lib. Sacris, ut & urbs ibi olim. Sed profecto nihil mutandum puto, quamvis etiam in quibusdam Impr. ante Bongarsium legatur *Hiericho*; Formam enim loci, non proprium nomen, respexisse Justinum credibile est. In eadem sententia Freinshemium fuisse comperio. Ceterum videtur ignorasse Justinus, aut Trogus, opobalsamum non esse arborem ipsam, sed succum expressum & deciduum ex balsamo. FABER. Sed cum in Anglicano quoque MS. habeatur *Hiericho*, non video cur Salmasiana correctio sit respuenda, praesertim cum nullus a quoquam commemoretur locus, qui *arcus* fuerit appellatus. Non enim de forma loci hic agit, sed de nomine. *Nomine*, inquit, *arcus dicitur.* GRAEV.

Spatium loci ducenta jugera, nomine Hierichus dicitur.] Quoniam, in antiquioribus typis expressis, etiam

citur. [3] In ea valle silva est & ubertate & amoenitate insignis: siquidem palmeto & opobalsameto distinguitur. [4] Arbores opobalsami formam similem piceis arboribus habent, nisi quod sunt humiles magis, & in vinearum morem excoluntur. Hae certo anni tempore balsamum sudant. [5] Sed non minor loci ejus apricitatis quam ubertatis admiratio est: quippe cum toto orbe regionis ejus ardentissimus sol sit, ibi tepidi aëris naturalis quaedam ac perpetua apricitas inest. [6] In ea regione lacus est Asphaltites,

tes,

etiam Juntino, teste Graevio, est *Hiericho*, & in plerisque MSS. quos Bongarsius vidit, *arcus*: quidni Salmasium sequamur & legendum statuamus *Hierichus* aut *Jericus*: ut Plinius & alii appellant? VORST.

3. *In ea silva est*] Scribe, *in eo*, nempe spatio. GRONOV. Major sic, *In ea valle silva est*. Et sane *valle* videtur vix abesse posse; quod in proximis superioribus eadem non apparet. VORST. Juntina quoque: *in ea valle silva est*. GRAEV.

Opobalsamo] *Balsamum* proprie de arbore, *opobalsamum* vero (quasi ὀπὸς τοῦ βαλσάμου sicut ὀποπάναξ est ὀπὸς τοῦ πάνακος) de succo: *xylobalsamon* denique de ligno dicitur. Justinus tamen inversa vice, contra usum auctorum, *opobalsamum* pro arbore posuit, *balsamum* pro lacrima seu succo arboris. Salmas. ad Solin. 582. E. 1. BERNEC. MSS. *opobalsameta*. Juntae, *opobalsameto*. Nimirum arboribus opobalsami & palmis ea planities est consita. GRAEV. Juntae: *opobalsameto*. Probo cum Cl. Graevio, & *opobalsamo* per compendium cum linea in capite pro eo scriptum puto. SCHEFF.

4. *Piceis arboribus*] Veteres plerique *specie*, transpositis literis. Strabo cytiso & terebintho similes facit. Vide Plinium & Solinum. BONGARS. Ex isto veteri *specie* Salmasius ad Solin. 579. E. 2. eruit hanc indubitato meliorem scripturam *piceae arboribus*. Sic enim auctor ipse modo dixerat *opobalsami arbor*: & Cicero pro Flacco cap. 8. *fici arbor*: & Livius XXIV. 3. 4. *abietis arbores*: BERNEC.

5. *Opacitatis*] In MSS. manifesto errore legitur *apricitatis*. BONGARS. Non dubitavi reddere Justino vocem suam, in MSS. omnibus extantem, attestante Bongarsio: qui tamen erroneum hoc, & edendum censuit *opacitatis*, & mox hoc versu, *perpetua opacitas*, quod crederet, opinor, ardentissimum Solem, nisi opacitate, non potuisse ab Hierichuntis valle defendi. Atqui, quod Salmasius ad Solinum pag. 990. docet, non omnis locus Soli expositus, sed is demum, ex Latine loquentium usu dicitur *apricus*, qui Soli tepido, leni, temperato, non torrentissimo, patet. Hinc *aprici colles* Virgilio Eclog. IX. 49. qui obversi sunt orienti Soli, qui quoniam non est intemperate calidus, coquendis uvis maxime est accommodatus. Hujus vocis vim clarius aperit Solinus c. 51. *Attacis temperiei praerogativa miram aëris clementiam subministrat. Arcent afflatum noxium colles, qui salubri apricitate undique secus objecti prohibent auras pestilentes*. Plin. VI. 17. *Gens apricis ab omni noxio afflatu seclusa collibus*. BERNEC.

6. *In ea regione lacus*] MSS. quidam, *latus lacus*: alii, *Non longe est lacus Asphaltites*. Postremam hanc lectionem non rejicio: loquitur enim

hoc

tes, qui propter magnitudinem & aquae immobilitatem *Mortuum mare* dicitur. [7] Nam neque ventis movetur, resistente turbinibus bitumine, quo aqua omnis stagnatur; neque navigationis patiens est, quoniam omnia vita carentia in profundum merguntur; nec materiam ullam sustinet, nisi quae alumine illinatur. [8] Primum Xerxes, rex Persarum, Judaeos domuit: postea cum ipsis Persis in ditionem Alexandri Magni venere, diuque in potestate Macedonici imperii subjecti Syriae regno fuere. [9] A Demetrio

hoc loco de Asphaltite lacu, quem cum Sirbone eundem facere videtur Strabo lib. XVI. pag. 525. 27. cum eos distinguat Plinius V. cap. 13. 15. 16. BONGARS. Adde Tacitum Hist. V. 6. Diodorum XIX. 98. Josephum de Bello Jud. V. 5. BERNEC. MSS. & Juntae: *In ea regione lacus est Asphaltites.* Quos sequor. In nonnullis MSS. est: *Non longe est lacus Asphaltites.* GRAEV. Codices quidam MSS. quos Bongarsius vidit, & typis expressus Juntarum, ipsum lacus nomen additum habent, *Asphaltites* puta. VORST. Addunt MSS. & Juntinus liber, *Asphaltites*, quod Graevio probatur. SCHEFF.

7. *Stagnatur*] Hoc est, munitur, firmatur, induraturque, a στιγανῶσαι vel στιγιῶσαι, ut placet Salmasio ad Solinum p. 577. BERNEC. Graecum est, στιγανόω. FABER.

Nisi quae alumine illinatur] MSS. *nisi quae alumine illustratur.* Juntae cum nonnullis vett. edd. *nisi quae alumine illutatur.* Quod non damnem temere. Eodem sensu *lutare* pro *illinere* Pers. Sat. III. 104. *Compositus lecto, crassisque lutatus amomis.* Et *delutare* Catoni de Re Rustica cap. 128. *Si habitationem delutare vis, terram quam maxime lutosam vel rubricosam sumito, eo amurcam infundito, paleas indito, finitoque quatriduum fracescat, ubi bene fracuerit, rutro concidito, ubi concideris, delutato.* GRAEV. Codices quidam MSS. teste Bongarsio, *nisi quae alum. illustratur.* Et vetus typis expressus Becharii, *illustretur.* Utrumque perperam scriptum videtur pro *illutatur*, quod teste Graevio manifeste in editione Juntina est, & a Majore item atque Sichardo adscriptum in margine. VORST. Juntae & impressi quidam veteres habent, *illutatur*, quod a Cl. Graevio probatur, quoniam *lutare* pro *illinere* apud Persium & Catonem quoque reperitur. At in MSS. legitur *inlustratur*, de quo ipso quoque forsitan non male sentiendum. *Lustre* enim est a *luo*, quod prima significatione sua idem esse ac *lave*, constat vel ex compositis ipsius *abluo*, *eluo*, & similibus. Hinc *inlustre*, imbuo, & frequenter lavo, quae significatio non est aliena ab hoc loco. SCHEFF.

8. *Primum Xerxes*] Atqui Xerxes nunquam bellum movit Judaeis, utpote qui a Cyro, primo Persarum rege, Persico imperio semper fuerant subjecti: & plus 150 annis ante Xerxem, Chaldaeorum rex Nabuchodonosor ter domuerat Judaeos, & in servitutem redegerat. BERNEC. Lege cum Juntis: *Primus rex Persarum Judaeos domuit.* GRAEV. Graevius legendum suadet ex Juntina, *Primus rex Persarum*, omissa voce *Xerxes.* SCHEFF.

Primus Xerxes rex Persarum Judaeos domuit] Hoc falsum ex ipsamet historia Judaeorum. (ita tamen in edit. Juntarum est, ut scribit Graevius.) al. *Primum* ...... quod non minus a vero remotum est, quam illud alterum. FABER.

9. *Am-*

metrio cum desciviſſent, amicitia Romanorum petita, primi omnium ex Orientalibus libertatem receperunt, facile tunc Romanis de alieno largientibus.

Cap. IV. [1] Per eadem tempora, quibus in Syria regni mutatio inter novos reges alternabatur, in Aſia rex Attalus florentiſſimum ab Eumene patruo acceptum regnum caedibus amicorum, & cognatorum ſuppliciis foedabat, nunc matrem anum, nunc Beronicen ſponſam maleficiis eorum necatas confingens.

9. *Amicitia Romanorum petita*] Joſephus Antiq. Jud. XII. 17. refert, Judam Pontificem, poſtquam accepiſſet partas a Romanis de regibus victorias, legatos Romam, ad amicitiam ſocietatemque jungendam miſiſſe. Senatumque dediſſe quod petebant. Poſtea etiam ad renovandam cum Rom. amicitiam a populo Judaico, & rurſum ab Hircano Pontifice, poſt Antiochi regis obitum, legatos Romam miſſos ſcribit, ipſaque Senatusconſulta de poſtulatis eorum facta recitat idem auctor lib. XIII. 17. & XIV. 16. Bernec.

Cap. IV. 1. *In Aſia rex Attalus florentiſſimum & ab Eumene patruo*] Aut *ab Eumene patre*, aut *ab Attalo patruo* legendum: idque ex Strabone, apud quem lib. XIII. Attalorum progenies ita habet. Philetaerus ſpado Lyſimachi quaeſtor duos habuit fratres; Eumenem natu majorem, & Attalum natu minorem. Ex Eumene natus Eumenes, ex Attalo Attalus; qui Attalus filius quatuor habuit filios Eumenem, Attalum, Philaeterum ac Athenaeum: ex primo filio Eumene fuit hic ultimus Attalus, de quo hoc loco Juſtinus. Sed ea omnia in typum ſub uno aſpectu ſic ponere placuit.

Tres fratres Strab. lib. XIII.

I. Philetaerus ſpado. — Eumenes, qui genuit Eumenem. — Attalus, qui genuit Attalum.

II. Eumenes. Hic Pergami ſucceſſionem habuit; Antiochum Soterem apud Sardes vicit, obiit cum regnaſſet annis XXII.

II. Attalus rex. Hic Galatas vicit, ac ſecundo bello Punico pro Romanis contra Philippum Macedonum regem bellavit. Regnavit annis XLIII. Hic quatuor habuit filios, quorum primus Eumenes ei ſucceſſit.

III. Eumenes. Hic contra Magnum Antiochum & Perſea reges pro Romanis pugnavit: regnavit annis XLIX. relicto regno Attalo filio.

III. Attalus. Hic tutor parvi relicti Attali XXXI. annis adminiſtravit regnum, multaque alia geſſit contra Demetrium Sotera, Pſeudophilippum ac Pruſiam.

Philetaerus; Athenaeus. Hi duo privati vixerunt, ſicut & frater eorum Attalus, vivente Eumene.

IV. Attalus ultimus. Hic Philometor dictus, cum quinque annis regnaſſet, mortuus eſt, & populum Romanum reliquit haeredem. Glarean.

gens. [2] Post hanc scelestam violentiae rabiem, squalidam vestem sumit; barbam capillumque in modum reorum submittit: non in publicum prodire, non populo se ostendere, non domi laetiora convivia inire, aut aliquod signum sani hominis habere, prorsus ut poenas pendere manibus interfectorum videretur. [3] Omissa deinde regni administratione, hortos fodiebat, gramina seminabat, & noxia innoxiis permiscebat; eaque omnia veneni succo infecta, velut peculiare munus, amicis mittebat. [4] Ab hoc studio, aerariae artis fabricae se tradit, cerisque fingendis, & aere fundendo procudendoque oblectabatur. [5] Matri deinde sepulcrum facere instituit: cui operi intentus, morbum ex solis fervore contraxit, & septima die decessit. Hujus testamento heres

Ab Eumene patruo] Ex Strabone lib. XIII. constat Eumenem hujus Attali *patrem* fuisse, & ita quidam hic ediderunt contra libros. Dictus est hic Attalus, *Philometor*: & morbo interiit, populo Rom. herede instituto. Strabo, epitome Livii LVIII. Florus extremo lib. II. Orosius V. 8. alii. BONGARS. Puto fuisse tantum *a patruo*. nomen *Eumenis* insertum postea fuisse. FREINSHEM.

Matrem anum] In quibusdam MSS. quos habuit Bongarsius, legebatur, *matrem manu*, quod videtur rectius, ut sit oppositum sequentis *maleficiis*. SCHEFF.

2. *In modum reorum*] De hoc more reorum, utendi veste squalida, barbam capillumque producendi, ut scilicet eo habitu suffragatores conciliarent, inimicos permulcerent, & judices temperarent, his quae Cujacius Observation. VI. 5. & Rad. Fornerius Rer. quotidian. IV. 5. habent, addendi Sisenna apud Nonium in *Vicatim*: Cicero in Verrem II. 8. Livius VI. 16. 4. VI. 20. 1. XLIV. 19. 5. Seneca Consol. ad Polyb. c. 36. Val. Max. VI. 4. 4. Sueton. Ner. 47. 6. Plinius VII. Epist. 27. fin. Plutarchus Quaest. Rom. c. 14. Agellius III. 4. Orosius V. 17. fin. Hinc Tertulliano de Anima c. 39. *caput reatui vovere* est comam reorum more promittere. Sic apud Senecam de Benef. II. c. ult. & IV. 12. *detrahere sordes*, est reum liberare. Videndum & adagium, *Quasi dies dicta sit*. BERNEC.

Non domi laetiora convivia] Pro *laetiora* in MSS. est *laetitia*. Unde suspicor, non satis commode hunc locum se habere in vulgatis; certe mirum, quod sola convivia hic inter omnia, quae tractantur domi, memorentur. Mallem itaque sic locum istum totum legere, ac distinguere: *non in publicum prodire, non populo se ostendere. Non domi laetitia, Convivia inire, aut aliquod signum sani hominis habere.* Hoc vult, non tantum publice tristem sese exhibuisse, sed ne domi quidem ejus ullam fuisse laetitiam, abstinuisse quoque ab omnibus conviviis, & convictu cum aliis. SCHEFF.

3. *Gramina seminabat*] MSS. duo *gramina serebat*; quod aeque convenit. MOD.

5. *Matri deinde sepulchrum*] Hinc, & similia propter facta videtur acquisisse *Philometoris* nomen, quod ipsi tribuit

heres populus Romanus tunc instituitur. [6] Sed erat ex Eumene Aristonicus, non justo matrimonio, sed ex pellice Ephesia citharistæ cujusdam filia genitus, qui post mortem Attali velut paternum regnum Asiam invasit. [7] Cum multa secunda praelia adversus civitates, quae metu Romanorum tradere se ei nolebant, fecisset; justusque rex jam videretur, Asia Licinio Crasso consuli decernitur: [8] qui intentior Attalicae praedae, quam bello, cum extremo anni tempore inordinata acie praelium conseruisset, victus poenas inconsultae avaritiae sanguine dedit. [9] In hujus locum missus Perperna consul, prima congressione Aristonicum superatum in potestatem suam redegit; Attalicasque gazas, hereditarias populi Romani, navibus impositas, Romam deportavit. [10] Quod aegre ferens successor ejus Manius Aquilius con-

tribuit praeter alios Appianus Mithrid. pag. 212. b. & Strabo lib. XIII. pag. 429. 50. BERNEC.

Heres populus Rom.] Vide Livii epitomen LVIII. Vellejum II. 4. 1. Augustin. Civ. XIII. 11. Florum II. 20. Orosium V. 8. alios. Idem factum a Nicomede, Bithyniae rege, tradit epitome Livii XCIII. & ab Appione, rege Cyrenae, Appian. Mithrid. in fine, ipseque Noster XXXIX. 5. 2. Liv. Epit. LXX. 2. itemque ab Archelao Cappadociae, & Pylaemene Paphlagoniae regibus, Jornandes de Success. Regnor. cap. 55. Ceterum in adeunda hac Attali hereditate Romanos doli mali accusat Mithridates apud Sallustium lib. IV. Histor. & Horatius II. Od. 18.

neque Attali
Ignotus heres regiam occupavi.

IDEM.

6. *Aristonicus*] De bello Aristonici praeter Livianam epitomen LIX. Florum II. 20. Velle[j]um II. 4. lege Strabonem lib. XIV. pag. 444. fin. Licinius Crassus, qui a nostro *Consul* dicitur, Floro est *Praetor*, Paterculo *Proconsul*: qui eum juris scientissimum vocat. A nostro auctore sunt Livius, Orosius, M. Cicero Philipp. XI. 8. BONCARS.

7. *Adversus civitates*] Mindum, Samum & Colophonem. Flor. II. 20. 5. BERNEC.

8. *Inconsultae avaritiae*] Vide notam ad XXIV. 7. 4 BERNEC.

9. *Perpenna*] In fastis *Perperna*. Vide auctores supra notatos. BONGARS. *Perpenna* constanter omnes editiones. Supra citatis auctoribus *M. Perperna* dicitur. De eo videndus quoque Val. Maximus III. 4. 5. BERNEC. In Capitolinis aliisque monumentis vocatur *Perperna:* itaque & in Valerio Max. III. 4. 5. edidimus. VORST. Rectius *Perperna* legitur ex Capitolinis, ut observat Vorstius. SCHEFF.

10. *M. Aquilius*] In fastis *Manius*. BONGARS. Rescripsi, *Manius Aquilius*, ex Fastis Capitolinis. GRAEV. *Manius Aquilius* est in notis doctissimi Graevii. Et recte sane. Sic enim dicitur ab omnibus Latinis. Error natus est ex compendio scripturae. Cum enim *Manium* volebant scribere, sic scribebant, M'. cum

consul, ad eripiendum Aristonicum Perpernae, veluti sui potius triumphi munus esse deberet, festinata velocitate contendit. [11] Sed contentionem consulum mors Perpernae diremit. [12] Sic Asia Romanorum facta, cum opibus suis vitia quoque Romam transmisit.

cum *Marcum*, per M. simpliciter. FABER. Vulgo plena voce *Marcus* editur. Sed praenomen fuisse *Manius*, e monumentis rursus Capitolinis sciri potest. VORST. Integre, *Manius Aquilius*, ut ex Fastis Capitoliuis docet Graevius. SCHEFF.

12. *Cum opibus vitia* &c.] Florus III. 12. *Syria prima nos victa corrupit: mox Asiatica Pergameni regis hereditas.* Adde Livium XXXIX. 6. fin. Sallust. Catil. cap. II. Plinium XXXIII. II. fin. Nostrum II. 14. 6. & Notam ad XXXI. 8. 9. Prudenter ergo *Spartana civitas, severissimis Lycurgi legibus obtemperans, aliquamdiu civium suorum oculos a contemplanda Asia retraxit; ne illecebris ejus capti, ad delicatius vitae genus prolaberentur. Quod eos non frustra timuisse, dux ipsorum Pausanias patefecit, qui maximis operibus editis, ut primum se Asiae moribus permisit, fortitudinem suam effeminato ejus cultu mollire non erubuit*, ut ait Val. Max. II. 6. I. BERNEC.

LIBER

LIBER XXXVII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Massilienses pro Phocaeënsibus apud Romanos deprecantur. Regibus, qui adversus Aristonicum auxilia tulerant, praemia a Romanis persoluta. Tragoediae in Cappadocia & Ponto. Mithridati Euergetae, Ponti regi, succedit Mithridates Eupator.*

2 *Ejusdem futura magnitudo praedicta, occupationes, vindicta.*

3 *Ejusdem res gestae, & domi ab uxore periculum. Ejusdem exercitia militaria, Cappadociae & Galatiae occupatio, atque superbum Romanis responsum.*

CAPUT I.

1 CApto Aristonico, Massilienses pro Phocaeënsibus, conditoribus suis, quorum urbem senatus, & omne nomen, quod & tunc, & antea Antiochi bello, infesta contra populum Romanum arma tulerant, deleri jusserat, legatos Romam deprecatum misere, veniamque his a senatu obtinuere. 2 Post haec regibus, qui adversus Aristonicum auxilia tulerant, praemia persoluta: Mithridati Pontico Phrygia major;

CAP. I. 1. *Phocensibus*] Scribe, *Phocaeensibus*. *Phocaeenses* enim, a *Phocaea*, quae urbs est Asiae Minoris in Jonia, unde & oriundi Massilienses: *Phocenses* vero dicti a Phocide vicina Boeotiae in Graecia. Eodem modo & infra XLIII. 5. legendum *Phocaeensium* pro vulg. *Phocensium*. GRONOV.

2. *Syria major*] Quidam impressi Codd. *Phrygia major*: quod probo. Infra XXXVIII. 5. 3. *Sibi pupillo majorem Phrygiam ademerint, quam patri suo, praemium dati adversus Aristonicum auxilii, concesserant.* Vide Appian. Mithridat. p. 203. BONGARS. Quaenam *Syria major*? Optime Juntae & alii impressi: *Phrygia major*, quod & Bongarsius vidit. GRAEV. Excudi jussi *Phrygia Major* & ita in quibusdam Impr. positum est. FABER. Editur vulgo *Syria major*: sed contra historiam. Infra XXXVIII. 5. 3. ipse Mithridates, hujus filius, sic loquens inducitur: *Sibi pupillo majorem Phrygiam ademerint, quam patri suo praemium dati adversus Aristonicum auxilii concesserant.* Quoniam

jor; filiis Ariarathis, regis Cappadociae, qui eodem bello occiderat, Lycaonia & Cilicia datae; 3 fideliorque populus Romanus in focii filios, quam mater in liberos fuit: quippe hinc parvulis auctum regnum, inde vita ademta. 4 Namque Laodice ex numero fex filiorum, quos virilis fexus ex Ariarathe rege fufceperat, timens ne non diutina regni administratione adultis quibusdam potiretur, quinque parricidali veneno necavit: 5 unum parvulum fceleri matris cognatorum cuftodia eripuit, qui poft necem Laodices (nam propter crudelitatem, eam populus exftinxerat) folus regno potitus eft. 6 Mithridates quoque repentina morte interceptus, filium, qui & ipfe Mithridates dictus eft, reliquit: 7 cujus ea poftea magnitudo fuit, ut non fui tantum temporis, verum etiam fuperioris aetatis omnes reges majeftate fupe-

plam ergo in editione Juntina tefte Graevio manifefte & hiftoriae convenienter eft *Phrygia major*, idemque de codd. typis expreffis & Bongarfius teftatur, quidni ipfum illud recipiamus? VORST.

Phrygia major] Sic ex Juntina, exigente hiftoria, reftituit Vorftius, Graevium fecutus. SCHEFF.

4. *Namque Laodice* &c.] Femineae regnandi cupiditatis, nec filiis parcentis, fimile exemplum eft, infra XXXIX. 2. 9. & luculentum aliud apud Zonaram in vita Irenes filiique Conftantini. BERNEC.

Ne non diutinam regni adminiftrationem adultis quibusdam potiretur] Hoc *potiretur* fufpectum mihi, non propter cafum appofitum, fed fignificationem non fatis aptam huic loco Nam *potiri* de futuris ufurpatur, jam regni adminiftratio res erat non futura apud Laudicem, fed praefens, quia eam jam tunc habebat in manibus, nec tam potiebatur ea fequentibus temporibus, quam continuabat. In MSS. extat *pateretur*. Quare fufpicor, lectionem veram effe, *paterentur*, ut fit ordo: necavit quinque, timens ne non paterentur adminiftrationem regni diutinam, adultis quibufdam, i. e., quia erant adulti. SCHEFF. Num qui rerum potitur, futuram rem agit? Atqui in hac locutione *rerum potiri*, femper omittitur *adminiftrationem*. Nihil hoc loco fanius. GRAEV.

6. *Mithridates quoque*] Hic *Evergetes* dictus: filius autem ejus, quem undecim annos natum regni fucceflorem reliquit, *Eupator*. Strabo lib. x. Vide Appiani Mithridat. *Mithridates* eft in noftris MSS. in uno *Methridatis*. Quod quidam *Mithradates* fcribendum cenfent, ex numismatibus antiquis, non probo. Μιθριδάτης enim Graecum eft, *Mithridates* Latinum; *a* in *i*: ut Μασσαλία, *Maffilia*; Κατάνη, *Catina*: Νομάδες, *Numidae*: Ἀκράγας, *Agrigentum*: & fortaffe etiam Μασανάσσης, qui in Eclogis Diodori vitiofe dicitur Μανασσῆς, *Mafiniffa*. Sed & in Latinis vocibus τὸ *a* in *i* vertitur: *fapiens*, *infipiens*: *cano*, *tibicines*, &c. BONGARS. Adde notam ad IV. 3. 4. BERNEC.

Repentina morte interceptus] Amicorum dolo necatum tradit Strabo lib.

superaverit, bellaque cum Romanis per quadraginta sex annos varia victoria gesserit: 8 cum eum summi imperatores, Sylla, Lucullus, ceterique, in summa Cneus Pompejus, ita vicerint, ut major clariorque instaurando bello resurgeret, damnisque suis terribilior redderetur. 9 Denique ad postremum non vi hostili, sed voluntaria morte, in avito regno, senex, herede filio, decessit.

CAP. II. 1 Hujus futuram magnitudinem etiam coelestia ostenta praedixerant. 2 Nam & eo quo genitus

lib. x. pag. 329. 15. IDEM.

7. *Bellaque cum Romanis per quadraginta sex annos*] De annis Mithridatici belli nihil convenit apud auctores. Florus in sua Epitome lib. III. ait 40 annis Mithridatem obstitisse Romanis, hic 46 anni produntur. In Livii Epitome 30 anni produntur. De regionibus, quas possederat, ex Latinis auctoribus nihil certi propemodum habetur, cum Pontum & Bithyniam confundunt, jam sinistra, jam dextra Ponti possedisse memorant ex Strabone, dextra Ponti & vicinae nationes Cappadociae ac Armeniae minoris partes ad Colchidem usque sub ejus imperio esse colliguntur. Sed id alterius considerationis est, quam ut ea latius prosequamur. GLAREAN.

Per quadraginta sex annos] Orosius VI. I. fin. *Triginta gerendi belli inveniuntur anni. Qualiter autem XL a plerisque dicti sint, non facile discernitur.* Florus III. 5. 3. annos XL. Appianus XLII. Si rationem inieris XXIX annos invenies ab ortu ipso Mithridatici belli ad Pompeji triumphum. BONGARS.

8. *Damnisque terribilior*] Ita *Samnites cladibus ipsis animosiores.* Florus I. 16. 15. Sed multo maxime prisca illa Roma, quae secundum Horatium IV. Od. 4.

Duris ut ilex tonsa bipennibus,
Nigrae feraci frondis in Algido,
Per damna, per caedeis, ab ipso
Duxit opes animumque ferro.

Et ut ait Claudianus de laudib. Stiliconis lib. III. v. 144.

Nunquam succubuit damnis, & territa nullo
Vulnere, post Cannas major Trebiamque fremebat.

Adde Notas ad XXVII. 2. 4. BERNEC.

9. *Denique ad postremum*] Libenter deleam isthuc, *denique.* FABER. At vero noster ad eundem modum XII. 16. *victus denique ad postremum est non virtute hostili, sed insidiis suorum.* Qui locus Fabro transmissus est sine censura. Et solent hujus generis jungi alia. Cic. pro Milone: *Deinde postea se gladio perculsum esse.* Apul. lib. III. Asini: *Tandem denique, reversus ad sensum praesentium.* Forsitan huc referendum, & quod legitur apud nostrum XIII. I. *Contra Macedones versa vice*, in quo simililiter illud *versa vice* Faber delet. SCHEFF.

Non vi hostili victus] Praestaret abesse *victus*, sicuti in Juntina editione recte abest. GRAEV. Ab edit. Junt. abest *victus*; recte, ex judicio Graevii & meo. FABER. *Victus* teste Graevio ab editione Juntina abest: nec male. VORST.

CAP. II, 2. *Nam & quo genitus*] MSS. *nam & eo quo*, rectius haud dubie, quam quod editur. quia mox similiter, *& eo quo regnare primum coepit.* SCHEFF. Sic & tres libri Anglicani. GRAEV.

Et quo genitus est &c.] Totum hunc

nitus est anno, & eo, quo regnare primum coepit; stella cometes per utrumque tempus septuaginta diebus ita luxit, ut coelum omne flagrare videretur. 3 Nam & magnitudine sui quartam partem coeli occupaverat; & fulgore sui, solis nitorem vicerat; & cum oriretur occumberetque, quatuor spatium horarum consumebat. 4 Puer tutorum insidias passus est, qui eum fero equo impositum equitare jacularique cogebant: 5 qui conatus cum eos fefellissent, supra

hunc locum reperias, paulo aliter scriptum apud Lupum, Abbatem Ferrariae in Senonibus. Eum, si voles, si tempus erit, conferre poteris cum hodierna lectione; nam in quibusdam melior Lupi lectio erat quam quae in impressis est. Vixit ille Lupus abhinc ferme nongentis annis. (Nam & *eo* quo genitus est anno, & eo quo regnare primum coepit, stella cometes per utrumque tempus septuaginta diebus ita *eluxit*, ut coelum omne *flagrare* videretur... quartam coeli partem occupaverat, & *fulguris* sui *radiis* nitorem Solis vicerat, &c.) Istud *fulguris*, pro *fulgoris*, Lucretii est; sed quod mox sequitur, *radiis*, verum est, & longe optimum. FABER.

Stella cometes] Quae Ovidio in fine Metamorph. *stella comans*, Plinio II. 23. aliisque *sidus crinitum*. Est enim cometae vox adjectiva, qua cum etiam absolute utuntur auctores, ἀστέρα seu stellam subintelligunt. BERNEC.

Per utrumque tempus] Noctu scilicet & interdiu. Quod autem cometes ille, coeli seu superioris hamisphaerii, quartam partem, hoc est, gradus 45. occupasse, & quatuor horarum spatium ortu occasuque consumsisse dicitur, id de cauda ipsius in tantam porrecta longitudinem, & Solis radiis illustrata, non de capite ipsoque corpore est intelligendum. Similis Cometa anno ante Nat. Chr. CCCLXXII. quem Aristoteles Meteor. I. 6. *magnum cometam* appellat, & splendorem (caudae) ad tertiam usque coeli partem, id est, ad gradus 60. extendisse perhibet: Diodorus XV. 50. lumen aemulum Lunae praetulisse. Pontanus scribit, Cometam anni MCCCCLVI. amplius quam duo coeli signa (gr. 60.) comae suae tractu occupasse. Vide Keppleri Paralipom. ad Vitell. p. 266. BERNEC.

Septuaginta diebus] Plinius II. 25. Brevissimum, quo cometae cernuntur, spatium septem dierum annotatum est: longissimum, octoginta. IDEM.

Omne conflagrare] In MSS. legitur, *flagrare*. Num Justinus scripsit: *ut coelum omne eo flagrare?* Sic noster alibi, *flagrare belli cupiditate*, noc temere aliter ceteri scriptores. SCHEFF.

4. *Fero equo*] *Equo* glossema mihi videtur, annotatum explicandi non protriti vocabuli caussa. Nam *ferus* per se & substantive sumtum equus est: ut apud Virgil. Aeneid. II. 51. & Manilium Astronom. lib. V. v. 77. 348. & 643. ex emendatione Scaligeri: fortassis etiam lib. IV. v. 795. Sic Accius in Medea: *Perite in stabulis immittens frenos feris*. Nazarius Panegyr. Constantin. c. 29. *Quos insultans ferus proterit*. Arnobius advers. Gent. lib. IV. pag. 181. *Saturnus induit formam feri*. Hinc vernaculum nostrum Pferd ortum putatur. Ita *ferinus* Virgilio Aeneid. XI. 571. est equinus: & poëtae passim *semiferos* vocant Centauros: non quidem a *feritate* vocabuli eius etymologia petita: sed a forma ipsa, qua *feros*, hoc est, equos dimidiata

ſupra aetatem regente equum Mithridate, veneno eum appetivere. 6 Quod metuens, antidota ſaepius bibit, & ita ſe adverſus inſidias exquiſitioribus remediis ſtagnavit, ut ne volens quidem ſenex veneno mori potuerit. 7 Timens deinde, ne inimici, quod veneno non potuerant, ferro peragerent, venandi ſtudium finxit, quo per ſeptem annos neque urbis, neque ruris tecto uſus eſt: 8 ſed per ſilvas vagatus, diverſis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus, quibus eſſet locis; adſuetus feras curſu aut fugere, aut perſequi, cum quibuſdam etiam viribus congredi. 9 Quibus rebus & inſidias vitavit, & corpus ad omnem virtutis patientiam duravit.

CAP. III.

ta ſui parte repraeſentare finguntur. Adde quod putida phraſis hic fuerit, *equo equitare.* nec ſane Mithridati periculum erat ab equi feritate; ſed ab imperita regendi pueritia. BERNEC.

6. *Antidota* &c.] Plinius XXIII. 8. & XXV. pr. 2. & XXIX. 1. f. BONGARS.

Adverſus inſidias exquiſitioribus remediis ſtagnavit] *Exquiſitioribus* eſt in antiquioribus typis expreſſis. Pro quo Bongarſius maluit *exquiſitis tutioribus*: ut *exquiſitis* ſit participium. Sed eſt illud plerumque ex participio factum nomen: diciturque exempli gratia, *exquiſita ars*, *exquiſita doctrina* Deinde *exquiſitior adulatio* affertur ex Taciti lib. XI. Annal. Et denique ſuperlativi gradus vox *exquiſitiſſimus* eſt itidem ſatis nota. *Stagnare* eſt hic pro munire. Supra XXXVI. 4. 7. *aqua ſtagnari*, id eſt, denſari ac firmari dicitur. VORST. Vorſtius ex antiquioribus reſtituit, *exquiſitioribus remediis;* & *tutioribus*, quod addit Bongarſius, ex gloſſa natum videtur. SCHEFF.

Stagnavit] Hoc eſt, munivit, ut ſupr. XXXVI. 3. 7. BERNEC. Legendum *ſtannavit* pro *ſtagnavit*, quod eſt in MSS. Solent enim literae G. & N. confundi a ſcribis, ut apud Liv. XXI. 27. in MS. Voſſiano, *ignare* pro *innare.* GRONOV. Jam ſupra occurrit; hic pro *induravit*, *praeparavit*, *muniit*, *corroboravit.* Alibi *ſtagnare ſanguinem*, pro ſupprimere, Gallice, *arreſter le ſang.* FABER. *Stagnari* poteſt dici aqua, ſanguis & liquor, cum quaſi ſtagnum ſit. Sed ſtagnari homo contra venenum, pro muniri abſurde ſane diceretur: nec quisquam hanc tranſlationem aut capere poteſt, aut probare, Aſſentior itaque viris doctis, qui legendum cenſent *ſtannavit*, hoc eſt pectus obmuniit, & quaſi obduxit antidotis contra veneni vim. Eſt quidem tranſlatio durior, ſed tamen non inepta & aliena a re, quam exprimere voluit. GRAEV.

Quoper] Mallem *quapropter*, quod eſt in quibusdam editis. SCHEFF.

8. *Fugare*] Freinshemius *fugere* legit, ut opponatur mox ſubjuncto *perſequi.* BERNEC. Sicut conjecerat legendum eſſe Freinshemius, ſic olim legitur in optima Juntina: *aſſuetus feras curſu aut fugere, aut perſequi.* Nihil verius. Quid enim diſcriminis inter *fugare*, & *perſequi?* GRAEV. Aſſentior Freinshemio, ſcribenti *fugere*, quia nulla alias eſt oppoſitio, quam coniunctio *aut* hic poſtulare videtur. Nam ut pro *&* accipiamus, quod aliquando fit, nulla ratio eſt, cum hoc fiat ſaltem in diverſis, qualia non ſunt *fugare*, & *perſequi.* Et probat quoque Juntae liber. SCHEFF.

9. *Virtutis*] Hoc eſt, *fortitudinis.* Unde

CAP. III. [1] Ad regni deinde adminiſtrationem cum acceſſiſſet, ſtatim non de regendo, ſed de augendo regno cogitavit. [2] Itaque Scythas invictos antea, qui Zopyriona, Alexandri Magni ducem, cum triginta millibus armatorum deleverant; qui Cyrum, Perſarum regem, cum ducentis millibus trucidaverant; qui Philippum, Macedonum regem, fugaverant, ingenti felicitate perdomuit. [3] Auctus igitur viribus, Pontum quoque, ac deinceps Cappadociam occupavit. [4] Cum de Aſia tractaret, tacitus cum quibusdam amicis regno profectus, univerſam nemine ſciente pervagatus eſt, omniumque urbium ſitum ac regiones cognovit: [5] Inde in Bithyniam tranſcendit, & quaſi dominus Aſiae, opportuna quaeque victoriae ſuae metatus eſt. [6] Poſt haec in regnum, cum jam periſſe crederetur, reverſus eſt, invento parvulo filio, quem per abſentiam ejus Laodice ſoror uxorque enixa fuerat. [7] Sed inter gra-

Unde Xenophon lib. I. Cyripaed. Venationem, veriſſimam eſſe rerum bellicarum exercitationem oſtendit. De Trajano Plinius Panegyr. cap. 81. *Olim haec experientia juventutis, haec voluptas erat, his artibus futuri duces imbuebantur: certare cum fugacibus feris curſu, cum audacibus robore, cum callidis aſtu*, &c. Addendi, Plato non uno loco, praecipue lib. VII. de Legib. Ariſtoteles Politic. I. 5. Plutarchi Sertorius cap. 19. Vegetius I. 7. Dio Chryſoſtomus Orat. III. de Regno, ſub finem. Pollux Praefat. lib. V. BERNEC.

Virtutis patientiam] Mira locutio, etiamſi *virtutem* pro fortitudine accipias. An enim *pati virtutem* recte dicimur? Ergo vereor, ne ex gloſſa hoc *virtutis* irrepſerit in textum. SCHEFF.

CAP. III. 2. *Itaque Scythas*] Strabo lib. VII. Idem lib. I. & II. refert Mithridatem hunc, barbaros ad Maeotidem paludem, & inde Colchos usque deviciſſe. Vide Memnonis excerpta. BONGARS.

Sopyriona] De quo ſupr. XII. 2. 16. BERNEC.

Philippum] Auctor ipſe ſibi contrarius eſſe videtur ſupr. IX. 2. 14. IDEM. Rectius hic de Dario Hyſtaſpis dixiſſet. hunc enim a Scythis fugatum conſtat. At de Philippo ipſe auctor ſupra IX. 2. 14. aliud prodidit. VORST. Notat Bernecceerus, videri auctorem contraria dicere ſupra IX. 2. 14. Inde Cl. Vorſtius rectius Darium Hyſtaſpis cenſet dixiſſe. Mihi tamen nil mutandum videtur. Liquet enim ex oratione Mithridatis, quam ipſius Trogi verbis noſter adfert in ſequentibus, fuiſſe, qui & Darium fugatum a Scythis ſcriberent. Verba clara ſunt lib. XXXVIII. cap. 7. *Scythiam duos unquam ante ſe reges non pacare, ſed tantum intrare auſos, Darium & Philippum, aegre inde fugam ſibi expediſſe.* SCHEFF.

4. *Cum quibuſdam amicis regno profectus*] Juntae: *a regno*. Forſan *e regno*. Sed nihil muto. GRAEV.

8. *Fa-*

gratulationem adventus sui, & filii geniti, veneno periclitatus est: siquidem Laodice soror, cum perisse eum crederet, in concubitus amicorum projecta, quasi admissum facinus majore scelere tegere posset, venenum advenienti paravit. [8] Quod cum ex ancilla Mithridates cognovisset, facinus in auctores vindicavit.

CAP. IV. [1] Hieme deinde appetente, non in convivio, sed in campo; non in vacationibus, sed in exercitationibus; nec inter sodales, sed inter aequales, aut equo, aut cursu, aut viribus contendebat.

8. *Facinus in auctores vindicavit*] Quomodo *in auctores*, cum de unica praecesserit Laodice? puto igitur *in auctore* scribendum, nisi malis *in auctore ejus*. Et potest fieri, ut ex *auctore ejus* junctim scripto, ut saepe solet in libris veteribus, formaretur illud *auctores*. SCHEFF.

CAP. IV. 1. *Hieme deinde*] Etiam hibernis diebus exercendos milites, ne intermissa consuetudo & animos eorum debilitet & corpora, monet Vegetius II. 23. BERNEC.

Hieme deinde appetente] Pro *hieme deinde imminente*, Angli *hieme deinde appetente*. Alterum horum est ex glossa. Et quia illud *appetente* doctius, quam ut Glossatori conveniat, idcirco genuinum esse censeo Justini. Liv. lib. v. *Comitiorum consularium jam appetebat tempus*. SCHEFF. Secutus sum Britannos, qui hanc lectionem ex duobus codicibus eruerunt. Vulgata: *hieme deinde imminente*. GRAEV.

Non in vacationibus] Bongarsius edidit *advocationibus*. Janus Guilielmius lib. I. Verisimil. cap. 18. a Palmerio se monitum scribit, & contendit Modius, omnino hic legendum *vocationibus*, hoc est, invitationibus, conviviis, de quo significatu supr. ad XII. 6. I. diximus. Verum Lipsius Not. 90. ad Taciti Histor. I. pertendit rectum esse *Vacationibus*, & interpretatur de Vacationibus militarium operum, quas recte proprieque Noster *exercitationibus* hic opponit. *Vacationes munerum* appellat Tacitus I. 17. 7. & Quintilianus Orat. pro Milite: *Militare otium* est eidem Tacito Histor. I. 46. 5. de quo Livius etiam VII. 7. 8. accipiendus. Itaque veterem impressorum lectionem revocare non dubitavi. Sed omnino rectum est, *advocationibus*. Vide Gruteri notas in Panegyricos p. 577. fin. & seq. BERNEC.

Sed inter coaequales aut equo, aut cursu, aut viribus contendebat] Sic de Pompejo, cui res gestae Magni nomen peperere, Sallustius: *equitare, jaculari, cursu cum aequalibus certare*. Porro in praecedentibus; *non in advocationibus, sed in exercitationibus*, fuit cum legendum existimarem; *non in vocationibus*, quae est, ut supra docui, vox conviviorum peculiaris, & convenit insane bene cum eo quod sequitur; *nec inter sodales*. Erat enim *sodalitium*, quod Graeci ἑταιρείαν dicunt, teste Gajo ICto L. ult. Dig. de Colleg. & Corp. Tertullianus lib. II. ad Uxorem cap. 6. *Discumbet cum marito in sodalitiis, saepe in popinis*. Cicero de Senectute c. 13. *sodalitates* appellat: quem vide, cum ibi, tum pro Plancio c. 15. ubi legem quandam Liciniam de his latam refert. MOD.

Coaequales] Latinius Juntina & alii impressi *aequales*. Aequales enim melioris aetatis scriptoribus sunt ejusdem aetatis homines, non *coaequales*,

bat. [2] Exercitum quoque suum ad parem laboris patientiam quotidiana exercitatione durabat: atque ita invictus ipse inexpugnabilem exercitum fecerat. [3] Inita deinde cum Nicomede societate, Paphlagoniam invadit, victamque cum socio dividit. [4] Quam cum teneri a regibus senatui nuntiatum esset, legatos ad utrumque misit, qui *gentem restitui in pristinum statum* juberent. [5] Mithridates, cum se jam parem magnitudini Romanorum crederet, superbo responso, *hereditarium patri suo regnum obvenisse*, respondit; *mirarique se*, *quod quae ei relata controversia non fuerit*, *sibi referatur*. [6] Nec territus minis, Galatiam quoque occupat. [7] Nicomedes, quoniam se tueri jure non potuerat, *justo regi redditurum* respondit. [8] Atque ita filium suum, mutato nomine, Pylaemenen

les, quod postea inolevit, ut & *concivis* pro *civis*, *contribulis* pro *tribulis*. Vide, si tanti est, quae notavi ad Luciani Soloecistam. GRAEV.

Coaequales] Hanc vocem non ausim reprehendere, cum jam antea usus illa fuerit Justinus, ubi de Hierone haec dicit: *Eidem*, *in ludo inter coaequales discenti*, *lupus tabulam.... eripuit*. Adde auctoritatem Columellae, qui ex optimis scriptoribus est; Is de pullo anserino agens sic ait: *Ubi se paululum confirmavit*, *in gregem coaequalium compellitur*. Quod in lib. *de Vitiis Sermonis* meminisse poterat Doctiss. ille Gerardus Vossius. FABER.

Aequales] Ita Becharius, Major, & teste Graevio ipsi Juntae, edidere. Bongarsius tamen maluit *coaequales*. Sed alterum elegantius est. Contra IX. 6. 6. Ubi Bongarsius *aequales* edidit, antiquiores editiones habent *coaequales*. VORST. Sane non damno hanc vocem. Verum tamen est eam jam esse inclinantis Latinitatis, Terentio, Tullio, & omnibus illius aetatis scriptoribus ignotam, apud quos semper *aequales* legitur, quod cum in optima reperiatur editione, non video cur rejici debeat. GRAEV.

2. *Quotidiana exercitatione.*] Vegetius II. I. *Exercitus ex re ipsa atque opere exercitii nomen accepit*, *ut ei nunquam liceret oblivisci quod vocatur*. BERNEC.

5. *Mirarique se*, *quod ei relata controversia non fuerit*, *sibi referatur.*] MS. *mirarique se quoque cum ei*. Glareani editio: *mirarique se quae ei*. Scribe: *mirarique se*, *quod qua ei relata controversia non fuerit*, *sibi referatur*. Adstipulantur Juntae. GRAEV. Assentior Graevio, edit. Juntinae lectionem sequenti. Ea est, *Mirarique se*, *quod quae ei relata controversia non fuerit*, *sibi referatur*. FABER. Optime editio Juntina teste Graevio, *quod quae ei relata controversia non fuerit*. Bongarsii & Bernecceri editiones *quae*; at Becharii aliaeque antiquiores editiones *quod* omittunt. Sed neutrum abesse potest, ut facile intelligitur. VORST.

Quod quae ei relata] Sic legebat Graevius, adstipulante Juntina, & in textum recepit Vorstius SCHEFF.

7. *Non potuerat*] Scribo, *poterat*. FABER.

8. *Mutato nomine*] Hoc non Justini, sed glossatoris esse videtur. Est enim totum otiosum, & mox *nomine* sequitur, ingrata prorsus re-

pe-

menen Paphlagonum regum nomine appellat, & quasi stirpi regiae reddidisset regnum, falsó nomine tenet. ⁹ Sic ludibrio habiti legati, Romam revertuntur.

petitione. SCHEFF.

Philiamenem] *Pylaemenem* legendum est. Πυλαιμένης Paphlagonum regum nomen est, & apud Livium lib. I. ab initio, & apud Homerum (unde Livius habet) ad finem Boeotiae.

Παφλαγόνων δ' ἡγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ
Ἐξ Ἐνετῶν.

Occiditur a Menelao Iliad. v. GLAREAN. *Pylaemenem* ex Homero legendum docuit Glareanus. Παφλαγόνων δ' ἡγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ, inquit Homerus Iliad. II. 851. Ejusdem meminit Eustathius in Dionysium, & Strabo lib. XII. & Probus in Datame, qui eum, memoria lapsus, a Patroclo interfectum ait: cum ex Homeri Iliad. v. 578. constet, Menelaum eum hasta confodisse. Ab hoc Paphlagonia aliquando *Pylaemenia* dicta: Plinius VI. 2. *Nicomedem* autem & *Pylaemenem* reges commemorat Orosius VI. 2. BONGARS. Non procul recedunt a verá lectione Juntae: *Philaemenem*. Extrita enim unica litera scribendum *Pylaemenem*, ex Homero aliisque ostenderunt Glareanus in notis ad hunc locum, & Thomas Reinesius in Variis Lectionibus. GRAEV. Non est dubium quin legendum sit *Pylaemenem*. Hoc enim Paphlagonum regum nomen fuisse ex Homero & aliis constare potest. Nec procul inde abit editio Juntina, quippe quae teste Graevio *Philaemenem* habet. VORST.

LIBER

LIBER XXXVIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Mithridates regni sui auspicia parricidiis polluit; & callidis artibus Ariarathen Cappadocem trucidat.*

2 *Novae Mithridatis & Nicomedis tragoediae, quas senatus Romanus utcumque sedat.*

3 *Mithridates Tigranen in societatem belli adversus Romanos trahit; & proconsulibus Romanis fusis, ingenti civitatium Asianarum favore excipitur.*

4 *Oratio Mithridatis, in qua rationes suas exponit, cur bellum sit Romanis inferendum.*

5 *Romanos, dum occupati essent, adoriundos esse censet, justum bellum illud ostendens.*

6 *Malas eorumdem artes & originem detegit.*

7 *Stirpis suae nobilitatem, suorumque libertatem ac fortitudinem opponit; nec non belli facilitatem, liberalitate ac munificentia milites alliciens.*

8 *Ptolemaeus Physcon in Aegypto multiplici scelere omnia turbat, & a suis pellitur.*

9 *Demetrii Syriae regis, fortunae ludibrii, casus varii.*

10 *Antiochus, Demetrii frater, Parthos bello adgreditur, & in praelio a suis desertus occiditur.*

CAPUT I.

Mithridates parricidia a nece uxoris auspicatus, sororis alterius Laodices filios, cujus virum Ariarathen, regem Cappadociae, per Gordium insidiis occiderat, tollendos statuit; nihil actum morte patris existimans,

CAP. I. 1. *Mithridates*] Φονικώτατος ἐκ παιδὸς ὁ Μιθριδάτης ἦν. Vide ἐκλογὰς Memnonis. In iis filius sororis Mithridatis *Arathes* dicitur, ut & in Prologo hujus libri. BONGARS.

Parri-

mans, si adolescentes paternum regnum, cujus ille cupiditate flagrabat, occupassent. [2] Igitur dum in his cogitationibus versatur, interim Nicomedes, rex Bithyniae, vacuam morte regis Cappadociam invadit. [3] Quod cum nuntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia sorori ad expellendum Cappadocia Nicomeden mittit. [4] Sed jam Laodice per pactionem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. [5] Quod aegre ferens Mithridates, praesidia Nicomedis Cappadocia expellit; regnumque sororis filio restituit: egregium prorsus factum, ni subsecuta fraus esset. [6] Siquidem interjectis mensibus, simulat, se Gordium, quo ministro usus in Ariarathe interficiendo fuerat, restituere in patriam velle, sperans, si obsisteret adolescens, causas belli futuras; aut, si permitteret, per eumdem filium tolli posse, per quem interfecerat patrem. [7] Quod ubi Ariarathes junior moliri cognovit,

Parricidia nece uxoris auspicatus] Scribendum, *a nece uxoris auspicatus*. FABER. Ediderc Bongarsius, Bernecccerus & alii, *Parricidia nece ux. ausp.* Sed perperam. Antiquiores editiones recte *a nece*. Plinius VII. prooem. *A suppliciis vitam auspicatur*. Et noster sup. v. 8. 12. *Caedes ab Alcibiade auspicantur*. VORST.

Laodices filios, &c.] Vide XXXVII. I. 4 Aut enim contradicit sibi auctor, aut historiam mire confundit. FREINSHEM.

Per Gordium insidiis occiderat] *Per Gordium* inquit, quasi omnibus notum, cum nullum omnino verbum de eo ante dictum sit. Mox *Mithridatem Cappadociae cupiditate flagrare*, cum priore libro dicat eam occupasse. Capit fortassis excusationem per hysteron proteron. Sed videtur auctoris incuria accidisse, tres nomine Ariarathes viros, tres mulieres sub Laodices nomine in unam Mithridatis aetatem incidentes, nunquam ne uno quidem verbulo distinguere dignatus est. Item inter legatorum Romanorum a Mithridate devictorum nomina, Malthini nomen haud scio an uspiam legerim. Verum haec, ac ea omnia, quae in prolixa illa Mithridatis oratione, qua probe Romanos pinxit, continentur, facile ex historia corrigi possunt. GLAREAN.

3. *Ad expellendum Cappadocia Nicomedem*] Alii *Nicomedem Cappadocia*. Liquet, τὸ *Cappadocia* glossatoris esse, non Justini; & ideo id in plerisque suis Bongarsius non reperit. SCHEFF.

7. *Quod ubi Ariarathes junior moliri cognovit*] *Moliri* passive: nisi vocula forsan exciderit, aut subintelligenda sit, *eum moliri*. Composito sic utitur & Livius XXXIX. 44. 3. *quae in loca publica inaedificata immolitave privati habebant*. BERNEC. Forte scrib. *Quem ubi Ariarathes junior moliri cognovit*. Cic. XII. Famil. Ep. 12. *Dein cum suspicare nos moliri, quod te sollicitum esse & de saluti*

vit, graviter ferens interfectorem patris per avunculum potissimum ab exsilio revocari, ingentem exercitum contrahit. [8] Igitur cum in aciem eduxisset Mithridates peditum octoginta millia, equitum decem millia, currus falcatos sexcentos; nec Ariarathi, auxiliantibus finitimis regibus, minores copiae essent, incertum belli timens, consilia ad insidias transfert; [9] sollicitatoque juvene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter fascias gereret, scrutatori ab Ariarathe regio more misso, curiosius imum ventrem pertractanti, ait, *caveret, ne aliud telum inveniret, quam quaereret.* [10] Atque ita risu protectis insidiis, sevocatum ab amicis velut ad secre-

salute nostra, & de rerum eventu putabam. GRONOV. MSS. Bongarsiani illud *quod* non agnoscunt. Et puto rectius abesse. *Moliri* plane active accipiendum. Forte scripserat Justinus, *Quem id ubi*, deinde duae voculae, *Quem id*, conjunctim scriptae, *Queid* cum lineola supra literam *e*, post factum *Quod*. SCHEFF.

8. *Incertum belli*] Malim *incerta belli:* sicut Livius XXX. 30. 12. *incerta casuum:* & Tacitus Hist. I. 26. *incerta noctis.* Nam ita quoque vetus dictum habet, relatum a Philone de Fortitud. m. τὰ κατὰ πολέμους ἄδηλα, hoc est, interprete Cicerone ad Attic. VII. 7. fin. *Nemini est exploratum, cum ad arma ventum est, quid futurum sit.* Quomodo Annibal apud Livium XXX. 30. 22. *Nusquam minus, quam in bello, eventus respondet.* Egregie Seneca Thebaide v. 625.

nunc belli mala
Propone, dubias Martis incerti vices.
Licet omne tecum Graeciae robur trahas,
Licet arma longe miles ac late explicet;
Fortuna belli semper ancipiti in loco est.

BERNEC. Berneccerus mallet *incerta belli*. Sed nihil mutandum. *Incertum* dicit auctor quod vulgo perperam *incertitudinem*. Vide libri nostri de Latinit. mer. susp. c. 7. VORST.

9. *Inter fascias*] Feminales fascias accipe, de quibus Casaubonus ad Sueton. Aug. c. 82. 1. ubi tamen has de braccis etiam accipi posse conjicit, non dissentiente Salmasio ad Histor. August. 223. E. 1. BERNEC. Intelligit subligar, quod ex fasciis constabat. FABER.

Scrutatori] *Scrutatores* in officiis principum fuere. Vide Suetonium Claud. c.35. & Vespas. c. 12. VORST.

Regio more] Qui patet ex Plutarchi Timoleonte c. 21. & Dione c. 23. Regiam deinde hanc, salutantes scrutandi consuetudinem Romae primus usurpavit Augustus, Senatum legens, Sueton. cap. 35. Postea Claudius, idem c. 35. Sed eam omisit Vespasianus, idem c. 12. Post alii repetivere, ut Severus apud Spartianum cap. 6. BERNEC.

Aliud telum] Scilicet quod salva lege Cornelia gestare licet: nec tamen honeste nominari potest. Simili metphora Catullus Carm. 68. *s. culam* dicit: Propert. I. 3. & III. 19. *arma.* Caecilius Hymnide: *nihil agit in amore inermus.* Nec aliter Graecis, ὅπλον, κέντρον, σόρθυγξ. Hinc jocus apud Quintil. VI. 3. 81. IDEM.

10. *Evocatum ab amicis*] Lege, *sevo-*

ſecretum ſermonem, inſpectante utroque exercitu, interficit: regnum Cappadociae octo annorum filio, impoſito *Ariarathis* nomine, additoque ei rectore Gordio, tradidit.

CAP. II. [1] Sed Cappadoces crudelitate ac libidine praefectorum vexati, a Mithridate deficiunt; fratremque regis & ipſum Ariarathen nomine ab Aſia, ubi educabatur, revocant: [2] cum quo Mithridates praelium renovat, victumque Cappadociae regno expellit. Nec multo poſt adoleſcens, ex aegritudine collecta infirmitate, decedit. [3] Poſt hujus mortem Nicomedes timens, ne Mithridates acceſſione

ſevocatum Cic. II. Philipp. 14. *Cum interficeretur Caeſar, tum te a Trebonio vidimus ſevocari.* GRONOV. Olim vidi legendum eſſe *ſevocatum*. Non enim evocabatur ab amicis, ſed ab illis ſevocabatur. *Sevocare* eſt ſeorſum vocare, quod ii faciunt, qui ſoli cum aliquo ſunt collocuturi, ut *ſeducere* eſt ſeorſim ducere, *ſecubare* ſeorſim ſolum cubare. Plaut. Menaechm. V. 9. *Sevocabo herum, Menaechme.* Men. *Ambo. quid vis?* Men. *Non ambos volo.* Ovid *Sevocat hunc genitor, nec cauſam faſſus amoris.* Sueton. Cal. 36. *Egreſſus triclinio cum maxime placitam ſevocaſſet.* Cic. pro Muraen. *Facit ut rurſus plebs in Aventinum ſevocanda videatur.* Idem I. ad Famil. Ep. 9. *quoniam quidam nobiles homines inimicum meum me inſpectante ſaepe in ſenatu modo ſevere ſeducerent, modo familiariter amplexarentur.* Hanc emendationem cum communicaſſem cum celeberrimo & unico doctore noſtro Gronovio, oſtendit ſibi idem dudum veniſſe in mentem. Poſtea cum adhiberem Juntinam, cognovi ſic dudum in illa fuiſſe lectum, uti & in aliis impreſſis, quod ex variis lectionibus Bongarſii liquet. Sane in Glareani editione legitur: *ſevocatum*. Nec puto in poſterum quenquam futurum, qui vulgati *evocatum* ſit patrocinium ſuſcepturus. Nihil enim eo hoc loco eſt abſurdius. GRAEV. Bongarſius edidit *evocatum*. *Sevocatum* vero antiquiores typis expreſſi, interque ceteros teſte Graevio Juntinus habet. *Sevocare*, formatum, ut *ſeponere*, *ſeducere*, *ſecubare*; & ab aliis item uſurpatum. VORST.

CAP. II. I. *Sed Cappadoces*] Strabo lib. XII. p. 273. 35. *Romani*, inquit, *θαυμάσαντες εἰ τινες οὕτως εἶεν ἀπειρηκότες πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἐπέτρεψαν αὐτοῖς ἐξ ἑαυτῶν ἑλέσθαι κατὰ χειροτονίαν ὃν ἂν βέλοιντο*, &c. BONGARS.

Praefectorum] Hoc ſuſpectum eſt. Qui enim ſunt praefecti illi, quos hic nominat, & cujus? Ariarathis? quid ergo faciebat Gordius? Num Mithridatis? At in filium octo annorum libido non cadit. In impreſſo quodam eſt *praefatorum*. Sed hoc gloſſatoris videtur, qui volebat praefectos illos de Gordio & filio Mithridatis accipi. Ego cenſeo, unum Gordium hic innui, de lectione loci nondum poſſum quid ſtatuere. SCHEFF.

Ubi educabatur, revocant:] Mallem *evocant*. Nam *revocare* proprie illius, qui ante dimiſit. At hoc non fecere Cappadoces, verum pater Ariarathis hujus. Verbo *evocare* alibi etiam hoc ſenſu utitur. Eſtque eo veroſimilius, ſic hic legendum, quia adhaeſiſſe a fine vocis praecedentis videtur huic vocabulo. IDEM.

3. *Ne Mithridates acceſſione Cappadociae*

cessione Cappadociae etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximiae pulchritudinis, quasi Ariarathes tres, non duos filios genuisset, qui a senatu Romano paternum regnum peteret. [4] Uxorem quoque Laodicen Romam mittit, ad testimonium trium ex Ariarathe susceptorum filiorum. [5] Quod ubi Mithridates cognovit, & ipse pari impudentia Gordium Romam mittit, qui senatui adseveret, *puerum, cui Cappadociae regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens cecidisset.* [6] Sed senatus, studio regum intellecto aliena regna falsis nominibus furantium, & Mithridati Cappadociam, & Nicomedi, ad solatia ejus, Paphlagoniam ademit. [7] Ac ne contumelia regum foret, ademtum illis, quod daretur aliis, uterque populus libertate donatus est. [8] Sed Cappadoces munus libertatis abnuentes, negant *vivere gentem sine rege posse.* Atque ita rex illis a senatu Ariobarzanes constituitur.

CAP. III.

dociae etiam &c.] Forte leg. *ne Mithridates velut accessionem Cappadociae, etiam Bithyniam finitimam invaderet.* Sensus est. Ne Mithridates Bithyniam faceret tanquam additamentum Cappadociae. Valer. Max. IX. 1. *Ptolemaeus accessione vitiorum suorum vixit.* & Florus II. 11. 9. *Quidquid insularum in eo mari inter Ceraunios montes jugumque Maleum, Aetolici belli accessio fuerunt.* GRONOV.

5. *Qui senatui assereret,*] Legendum, *asseveret.* Cicero in Bruto c. 57. *Quemadmodum adversarius de quaque re asseveret.* GRONOV. *Asserere* pro affirmare notum, usurpari a veteribus, at *asserere quid alicui* an reperiatur, dubito. In MSS. Bongarsianis est *asseveret.* Unde putem, nostrum *asseveraret* scripsisse. SCHEFF. Verissima est scriptura librorum Bongarsianorum, qui *asseveret* legunt pro *assereret.* Nam *asserere* pro affirmare nusquam apud meliores scriptores vetustiores reperitur. *Asserere in libertatem* frequens est. Sed *asserit hoc hic aut ille* deterioris temporis. GRAEV.

8. *Negant vivere gentem sine rege posse*] *Gentem*, subaudi, suam, scilicet Cappadocum: quomodo auctor ea voce speciatim etiam utitur XXXVI. 2. 14. Hoc non monerem, nisi magni nominis Politicus, Auctoris ista de *omni gente* pronuntiari censeret. Quod non est ita. Nam etsi de sententia Mithridatis apud Sallust. Histor. lib. IV. *pauci libertatem, pars magna justos dominos volunt:* hoc tamen iis solum accidit, qui *libertatis dulcedinem nondum sunt experti.* Livius I. 17. 3. Sicuti apud Tacitum XIII. 34. *Armenii, libertate ignota, magis ad servitium inclinant.* Adde de Aegyptiis Herodotum II 147. Ceteroqui sane *nihil omnium bonorum multitudini gratius, quam libertas.* Livius XXXIII. 18. 6. BERNEC.

Ariobarzanes] Hunc postea regno expulsum refert Cicero pro L. Manil.

CAP. III. [1] Erat eo tempore Tigranes rex Armeniae, obses Parthis ante multum temporis datus, sed olim ab iisdem in regnum paternum remissus. Hunc Mithridates mire ad societatem Romani belli, quod olim meditabatur, pellicere cupiebat. [2] Nihil igitur de offensa Romanorum sentientem per Gordium impellit, ut Ariobarzani, segni admodum, bellum inferat; &, ne quis dolus subesse videretur, filiam suam ei Cleopatram in matrimonium tradit. [3] Primo igitur adventu Tigranis Ariobarzanes, sublatis rebus suis, Romam contendit. Atque ita per Tigranen rursus Cappadocia juris esse Mithridatis coepit. [4] Eodem tempore, mortuo Nicomede, etiam filius ejus & ipse Nicomedes regno a Mi-

nil. 5. & auctor ipse cap. seq. 3. IDEM.

CAP. III. 1. *Tigranes*] Lege Strabonem lib. XI. ext. ex quo & ex uno MS. scripsi *obses Parthis*, cum in ceteris sit, *obses a Parthis*, inepte. Appianus Mithr. pag. 176. d. Ariobarzanem a Mithraa & Bagoa Cappadocia pulsum scribit, & in ejus locum Ariarathen constitutum: Nicomedem vero Bithynia a Socrate fratre ejectum. BONGARS.

Ante multum temporis] Ita Bongarsius & post eum alii edidere. Sed antiquiores typis expressi habent, *ante non multum tempus:* quod ego quidem rectum putem. *Multum tempus* pro multum temporis dicitur, ut *multum oleum*, *exiguum vinum* a Scribonio Largo. Vide Indicem in hunc Rhodii. VORST. Pro *temporis* in editis quibusdam *tempus* legitur, quod non repudiem. At quod iidem adjiciunt *non*, sensumque faciunt contrarium, vix puto admittendum, cum repugnent MSS. E quibus mox pro *sed olim*, sunt, qui *nec olim* malunt. Mihi omnia examinanti locus totus ita videtur scribendus: *obses Parthis ante multum tempus datus, sed nec olim ab iisdem in regnum paternum remissus.* SCHEFF.

Sed olim] Pro hoc malim *nec olim*, ut Becharius edidit: ut hoc sit pro non ita pridem. VORST. Juntina quoque: *ante non multum tempus, nec olim.* GRAEV.

Quod olim meditabatur] *Olim* abest a Becharii aliisque antiquioribus editionibus: & recte meo judicio. Non Mithridates olim, sed jam tum meditabatur: nec potest quisquam aliquid olim meditari. repugnant enim haec inter se, ut quae tempora diversa, praeteritum & futurum, aut praesens & futurum, comprehendunt. Meditari aliquis potest quod olim demum sit gerendum, sed non potest olim meditari. VORST.

2. *Et ne quis dolus* &c.] Quia nullus est contractuum, qui videatur fieri meliore fide: quippe *generi soceris sunt loco filiorum: & hi vicissim in loco parentum suis generis*, ut ait Philo Judaeus lib. II. de Monarchia. *Hoc sacrum est, quod nulla permittitur commotione violari. nam quibus obsidibus habeatur fides, si non credatur affectibus?* Cassiodor. Var. III. Epist. 4. pr. BERNEC.

Filiam suam Cleopatram] Inde Appianus Mithrid. pag. 180. c. Τογϐάνης (legendum Τιγράνης) ὁ Ἀρμένιος αὐτῷ κηδεστὴς ἐστι. *Socer* vertit Interpres: cum hoc loco κηδεστὴς sit

a Mithridate pellitur; qui cum supplex Romam venisset, decernitur in senatu, ut uterque in regnum restituantur: in quod tum missi Aquilius & Manlius Maltinus legati. [5] His cognitis Mithridates societatem cum Tigrane, bellum adversus Romanos gesturus, jungit: pactique inter se sunt, ut urbes agrique Mithridati, homines vero & quaecumque auferri possent, Tigrani cederent. [6] Post haec Mithridates intellecto, quantum bellum suscitaret, legatos ad Cimbros, alios ad Gallograecos, & Sarmatas Bastarnasque, auxilium petitum mittit. [7] Nam omnes has gentes, Romanum meditabundus bellum, variis beneficiorum muneribus jam ante illexerat. Ab Scythia quoque exercitum venire jubet, omnemque Orientem adversus Romanos armat. [8] Non magno igitur labore Aquilium & Maltinum Asiano exercitu instructos vincit; quibus simul cum Nicomede pulsis, ingenti favore civitatium excipitur: [9] multum ibi auri argentique, studio veterum regum, magnumque belli apparatum invenit: qui-

gener. De Nicomede filio pulso, vide Strabonem lib. XII. BONGARS.

4. *Aquilius & Manlius Maltinus*] Legendum arbitror *Manius Aquilius & M. Attilius*. Vett. quidam, *Aquilius & Marcus Altinius*. Appianus Mithrid. p. 276. c. *missos legatos* ait, ὧν Μάνιος Ἀκύλιος ἡγεῖτο: quem superatum a Mithridate, docet Epitome Livii LXXVII IDEM. Vir summus Thomas Reinesius in Epistola XXIII. ad Rupertium legit: *Aquilius & M. Acilius* ex Vincentii Bellovacensis lib. VI. Spec. Hist. cap. 101. quem vide. Juntae legunt: *Aquilius Manlius, & Manius Attilius*. GRAEV. Infr. XXXVIII. 4. 4. *Aquilium & Maltinum*. Nec dubium illud *Manlius* nihili, & pro *Manius* esse, sive jam Aquilii, sive Maltini praenomen hoc sit. Juntae teste Graevio edidere, *Aquilius Manlius & Manius Attilius*. At Becharius & Major, *Aquilius Mallius & Maltinus*. Bongarsius legendum arbitratur, *Manius Aquilius & M. Attilius*. Certe Appianus principem eorum, qui missi tum ad Mithridatem fuerunt, *Manium Aquilium* vocat. VORST.

6. *Post haec Mithridates intelligens* &c.] Juntae *Mithridates intellecto quantum bellum suscitaret*. Optime. Nihil frequentius nostro est hac ratione loquendi. GRAEV. Ed. Juntarum, *intellecto*, quod elegantius, & magis e consuetudine Justini. FABER.

Ad Cimbros] Freinshemius legendum putat *Cimmerios*, ex XXXVIII. 7. 10. Nam quomodo huc Cimbri? licet ab illis ortum traxisse quidam fabulentur. Pro *Cimbros* legit *Iberos* Jo. Isacius Pontanus. Vide de situ harum regionum Amm. Marcellinum lib. XXII. cap. 11. & seqq. BERNEC.

8. *Non magno* &c.] Qua ratione Mithridates Aquilium & C. Cassium Ro-

quibus instructus, debita civitatibus publica privataque remittit, & vacationem quinquennii concedit. [10] Tunc ad concionem milites vocat, eosque variis exhortationibus ad Romana bella sive Asiana incitat. [11] Quam orationem dignam duxi, cujus exemplum brevitati hujus operis insererem; quam obliquam Pompejus Trogus exposuit: quoniam in Livio & in Sallustio reprehendit, quod conciones directas pro sua oratione operi suo inserendo, historiae modum excesserint.

Cap. IV. [1] *Optandum sibi fuisse* ait, *ut de eo liceret consulere, bellumne sit cum Romanis, an pax habenda:* [2] *quin vero sit resistendum impugnantibus, ne eos quidem dubitare, qui spe victoriae careant. Quippe ad-*

Romanos duces vicerit, lege Appianum Mithrid. pag. 181. & seqq. Bongars.

9. *Vacationem quinquennii*] Ita Cappadocibus in formam provinciae redactis a Romanis, *quaedam ex regiis tributis deminuta, quo mitius Romanum imperium speraretur.* Tacit. Annal. II. 56. De Macedonibus similia Livius XLV. 18. Adde Sc. Amirat. XX. 7. Bernec. Antiquiores typis expressi *quinquennio*; ut quantum in tempus concessa vacatio fuerit, casu sexto notetur: id quod sane nec insolens est. Supra I. 9. *Militiae vacationem in triennium permittunt.* Vorst.

11. *Quod conciones directas*] De iis qui ὑπεξμήκεις δημηγορίας historiae inserunt, & ita historiam concionum προσθήκην faciunt, vide initium lib. XX. Diodori. Bongars. Quod Livius, Sallustius & alii oratione directa usi sunt, id minime reprehendendum. Et concinnius fecisset noster, si & ipse orationem directam usurpasset, cum tam longam formare vellet. Placet hac super re judicium Freinshemii, quod is ad Curt. III. 2. 11. exposuit his verbis: *Ut largiar in brevioribus concionibus decentius hoc fieri* (ut oratio obliqua fit) *hoc certe concedere non possim, in prolixioribus idem obtinere, cum toties inculcanda sint ista* se, sibi, & inquam, inquit, *quae verba vitanda Cicero sibi censuit, ne saepius interponerentur. Adde quod vix caveri possit, quin alia quoque hac ratione indecora committantur, verbi gratia in oratione Trogi* XXXVIII. 7. 8. tantumque se avida expectat Asia, ut etiam vocibus vocet: adeo illis odium Romanorum incussit rapacitas proconsulum, &c. *haec enim directae orationi congruerent, obliquae minus conveniunt.* Observo ipsum quoque nostrum oratione directa alicubi usum; & quidem XIV. 4. ubi Eumenem; & XVIII. 7. ubi Maleum loquentem inducit. Vorst.

Cap. IV. 1. *Optandum sibi* &c.] Simillime Pericles apud Thucydidem II. 11. 7. *Qui arbitrium belli pacisque habent, dementes fuerint, si bellum malint. At quibus ea necessitas injungitur, ut aut cedendo finitimorum ferre dominatum, aut pro victoria belli discrimen adire cogantur; hic qui periculis se subducit, multo majorem, quam qui eo sustinet, reprehensionem meretur.* Ita Sulpitius apud Livium XXXI. 7. 2. & rursus ipse Mithridates initio epistolae ad Arsacen, ap. Sallust. Histor. IV. Bernec.

2. *Nec eos quidem dubitare*] Scribendum, *ne eos quidem dubitare*; & mox

adversus latronem, si nequeant pro salute, pro ultione tamen sua, omnes ferrum stringere. [3] *Ceterum quia non id agatur, an liceat quiescere, non tantum animo hostiliter, sed etiam praelio congressis, consulendum, qua ratione ac spe coepta bella sustineant.* [4] *Esse autem sibi victoriae fiduciam, si sit illis animus: Romanosque vinci posse, cognitum non sibi magis, quam ipsis militibus, qui & in Bythinia Aquilium, & Maltinum in Cappadocia fuderint.* [5] *At si quem aliena magis exempla, quam sua experimenta moveant, audire se, a Pyrrho, rege Epiri, non amplius quam quinque millibus Macedonum instructo, fusos tribus praeliis Romanos.* [6] *Audire Hannibalem sexdecim annis Italiae victorem immoratum: & quin ipsam caperet urbem, non Romanorum illi vires obstitisse, sed domesticae aemulationis atque invidiae studium.* [7] *Audire populos Transalpinae Galliae Italiam ingressos, maximis eam plurimisque urbibus possidere; & latius aliquanto solum finium, quam in Asia, quae dicatur imbellis, eosdem Gallos occupasse:* [8] *nec victam solum dici sibi Romam a Gallis, sed etiam captam, ita ut unius illis montis tantum cacumen relinqueretur; nec bello hostem, sed pretio remotum.* [9] *Gallorum autem nomen, quod semper Romanos terruit, in partem virium suarum ipse nume-*

mox *agatur*, pro *agitur*. GRONOV.

3. *Quia non id agitur*] Ut multa alia in oratione hac indirecta sunt, quae magis orationi directae conveniunt, ita & τὸ *agitur* non tam ad indirectam, quam ad directam orationem pertinere videtur. VORST.

Sed etiam proelio congressis.] MS. Leydensis; *sed etiam proelii congressu.* Ita & alii. Nec male. BOXHORN.

7. *Solum finium*] Hoc *finium* non videtur Justini esse, aut sub eo corrupto aliud latere vocabulum, quod difficile divinare. SCHEFF.

Eosdem Gallos occupasse] Praefero quod habent MSS. Bongarsiani, *iidem Galli occupassent.* IDEM.

9. *In partem virium suarum ipse numeret*] Mallem legere, *in parte virium suarum ipsum numerare*, id est, inter suae potentiae assertores & propugnatores se habere. Et mox pro *occupaverunt*, *occupaverint*. GRONOV. Constructionem hic non video. Debebat, nisi fallor, scripsisse, *in partem virium suarum se numerare*. An verba, *semper Romanos terruit*, delenda? Fieret profecto melior oratio: *Gallorum autem nomen* (supple, esse) *quod in partem virium suarum ipse numeret.* SCHEFF. Non facile haec refingam omnibus libris invitis, sed potius referam inter

numeret. Nam hos, qui Asiam incolunt, Gallos ab illis, qui Italiam occupaverant, sedibus tantum distare; [10] *originem quidem ac virtutem, genusque pugnae idem habere: tantoque his sagaciora esse quam illis ingenia, quanto longiori ac difficiliori spatio per Illyricum Thraciamque prodierint, pene operosius transitis eorum finibus, quam ubi consedere, possessis.* [11] *Jam ipsam Italiam audire se numquam, ut Roma condita sit, satis illi pacatam, sed adsidue per omnes annos pro libertate alios, quosdam etiam pro jure imperii bellis continuis perseverasse:* [12] *& a multis civitatibus Italiae deletos Romanorum exercitus ferro, a quibusdam novo contumeliae more sub jugum missos.* [13] *Ac ne veteribus*

inter illa vitia, quibus hanc orationem obliquam laborare Freinshemius doctissimus superius observavit. GRAEV.

Hos qui Asiam incolunt] Caussae suae potius, quam vero servit hoc loco Mithridates. Verius de iisdem Florus II. 11. *Gens Gallograecorum, sicut ipsum nomen indicio est, mixta, & adulteratae reliquiae Gallorum, qui Brenno duce* &c. *Itaque ut frugum semina mutato solo degenerant: sic illa genuina feritas eorum, Asiatica amoenitate mollita est.* Adde Livium XXXVIII. 17. BERNEC.

10. *Tantoque his sagaciora esse ingenia*] In MSS. legitur *acriora*, quod miror omisisse sumere in textum. Est enim alterum glossatoris, & quidem prorsus inepti. Ecquid enim hic sagacitas faciat, cum de virtute fortitudineque manifeste praecedat, operositasque itineris duros potius, quam sagaces faciat. SCHEFF. Nec hic viro doctissimo possum subscribere. *Sagacitas* an non requiritur in bello? Cur barbari viribus & impetu potentiores victi sunt a Romanis, quam quia hi prudenter secundum artem militarem bella gerebant? *Acres* erant omnes Galli, hoc est intrepidi, bellicosi, sed non sagaces. Sed non ratione bellum gerebant, quae non potest esse sine sagacitate. Puchre Seneca I. de Ira cap. 11. *Germanis quid est animosius? quid ad incursum acrius? quid armorum cupidius, quibus innascuntur innutriunturque;* & quae sequuntur. Dein: *Agedum illis corporibus, illis animis, delicias, luxum, opes ignorantibus da rationem, da disciplinam, ut nihil amplius dicam, necesse erit, nobis certe, Romanos mores repetere.* Hos itaque Gallos, qui virtutem pristinam retineant, difficultates, labores (nam παθήματα μαθήματα) & loca ipsa cultiora, in quibus consederant, sagaciores reddiderant, ut illorum vis magis esset timenda, quam caeterorum. Acuerant ratione virtutem, ut Florus loquitur. Plurima possent in hanc rem afferri, nisi res esset in aperto. GRAEV.

11. *Jure imperii*] MSS. *vice imperii*, quae lectio omnino praeferenda est. Intelligit enim alteram imperii, & senatus, & consulum partem, ut ipsis essent vices imperii & partes: cum peterent populi Latii jus civitatis, & alterum consulem, & dimidiam senatus partem. Florus I. 14. *Quum jus civitatis, partem imperii ac magistratuum poscerent.* GRONOV.

12. *Sub jugum missos*] Scilicet a Samnitibus ad Caudinas furcas. Liv. IX. 6. BERNEC.

teribus immoretur exemplis, hoc ipso tempore universam Italiam bello Marsico consurrexisse, non jam libertatem, sed consortium imperii civitatisque poscentem. [14] *Nec gravius vicino Italiae bello, quam domesticis principum factionibus urbem premi, multoque periculosius accessisse Italico civile bellum.* [15] *Simul & a Germania Cimbros, immensa millia ferorum atque immitium populorum, more procellae, inundasse Italiam:* [16] *quorum tametsi singula bella sustinere Romani possent, universis tamen obruantur, ut ne vacaturos quidem bello suo putet.*

CAP. V. [1] *Utendum igitur occasione, & rapienda incre-*

13. *Ne veteribus immoremur*] Mallem *immoretur*. Sed sunt alia quoque hujus generis orationi directae propria in hac oratione, de quibus pridem viri docti monuere. Ut fortassis Justini potius, quam librarii haec sit culpa. SCHEFF. Cujus emendationem confirmat Juntina, in qua legitur *immoretur*. GRAEV.

Bello Marsico] Dictum a Marsis belli auctoribus, Strabo lib. v. Dictum etiam Italicum & sociale: de eo lege Appianum, & Florum, & alios: apud quos, & apud Plutarchum, vide historiam belli civilis Mariani & Cimbrici, quorum mox meminit. Orosius v. 19. eodem anno bellum civile commotum & Mithridaticum coeptum scribit. BONGARS.

14. *Vicino Italiae*] Juntae: *vicinae:* & mox iidem: *multoque periculosius accessisse Italico civile bellum.* Quod praeferendum vulgato *esse*. GRAEV.

Periculosius esse Italico] Antiquiores typis expressi pro *esse* habent *accessisse:* nec male meo judicio. VORST.

CAP. V. 1. *Utendum occasione*] *Valet in omnibus rebus humanis & pollet occasio, sed maxime in bellicis.* Polyb. IX. 14. & X. 39. BERNEC.

Rapienda incrementa] Verbi emphasin exprimit illud Senecae Consol. ad Marciam c. 10. *Quicquid a fortuna datum est, tanquam exemplo abiturum possideat animus. Rapite ex liberis voluptates: fruendos vos invicem liberis date, & sine dilatione omne gaudium haurite. nihil de hodierna die promittitur, imo nihil de hac hora. festinandum est: instat a tergo mors,* &c. Et alibi: in re subita, *rapienda, non capienda consilia.* Ennius apud Ciceronem de Oratore III. 40.

Vive, Ulysses, dum licet:
Oculis postremum lumen radiatum rape.

BERNEC. Liv. XXVII. 17. *Eam velut primam occasionem raptam.* Lucan. X. 508.

Caesar semper feliciter usus
Praecipiti cursu bellorum, & tempore rapto.

& Stat. v. Theb. III.

rapuit gavisa Polyxo
Fortunam.

& Paulus JCtus L. 168. D. de Reg. Juris. *Rapienda occasio est, quae praebet benignius responsum.* GRONOV.

Rapienda incrementa virium] Quis Latine dixerit, *rapere incrementa virium?* Nemo, quod sciam. MS. Leydensis: *rapienda munica virium.* Ex

incrementa virium, ne, ſi illis occupatis quieverint, mox adverſus vacuos & quietos majus negotium habeant. [2] *Non enim quaeri, an capienda ſint arma, ſed utrum ſua potius occaſione, an illorum.* [3] *Nam bellum equidem jam tunc ſecum ab illis geri coeptum, cum ſibi pupillo majorem Phrygiam ademerint, quam patri ſuo praemium dati adverſus Ariſtonicum auxilii conceſſerant, gentem quam & proavo ſuo Mithridati Seleucus Callinicus in dotem dediſſet.* [4] *Quid, cum Paphlagonia ſe decedere juſſerint, non alterum illud genus belli fuiſſe? quae non vi, non armis, ſed adoptione teſtamenti, & regum domeſticorum interitu, hereditaria patri ſuo obveniſſet:* [5] *cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo non tamen eos mitigarit, quin*

Ex quo quid elicere poſſint, videant eruditi. Boxhorn.

3. *Dati adverſus Ariſtonicum auxilii*] Legendum puto: *lati adverſus Ariſtonicum auxilii.* Nam *dare auxilium* non memini legi apud Latinos ſcriptores. Graev.

4. *Adoptione teſtamenti*] Mira locutio. Quid enim *adoptio teſtamenti?* Forte, quae fit per teſtamentum, At hoc nemo iſta formula exponit. Dein unde conſtat, factum id per teſtamentum? Niſi omnia me fallunt, ſcripſit Juſtinus, *ſed adoptione, teſtamento, & regum domeſticorum interitu.* Scheff.

5. *Parendo, non tamen*, &c.] Idem queſti de Romanis Britanni, *Nihil*, inquiunt, *profici patientia, niſi ut graviora tamquam ex facili tolerantibus imperentur.* Pub. Syrus:

Patiendo multa veniunt, quae nequeas pati.

Adde Thucydidem I. 24. 13. Livium XXXV. 17. 6. & XLII. 1. 8. Bernec.

Cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo non tamen eos mitigaret, quin acerbius ſe in dies gerant, non obtinuiſſe] MS. & Juntae: *Cum hac decretorum amaritudine parendo.* Juntae quoque *mitigarit.* Totus locus ſic eſt ſcribendus: *Cum interea huic decretorum amaritudini parendo, non tamen eos mitigarit. Decretorum amaritudo*, ſunt amara decreta: de quo loquendi genere plura ſupra notavi. Graev. Rectius videtur *mitigarit.* Vorst. Cl. Vorſtius cum Graevio mallet, *mitigarit.* Nec repugno. Illud quaero potius, quomodo cohaereant, *parendo non mitigarit, non obtinuiſſe.* Manifeſte haec mendoſa ſunt, quae videntur poſſe ſanari, ſi verba illa *non tamen eos mitigaret*, penitus deleantur. Et exiſtimo ab eo eſſe, qui ſequentia explicare volebat. Scheff. Facile videas locum hunc vitioſe ſcriptum eſſe. Sic emendari poteſt, & ex mente ac ſtylo Juſtini. *Cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo, non* tantum *eos* non mitigaſſet, *quin*, ne *acerbius ſe in dies gerant, non obtinuiſſet.* Aliter conjecit amicus noſter, alii aliter conjicient, queis plus otii, plus ingenii, plus felicitatis in hoc genere fuerit. Faber. Non contemno hanc emendationem. Videtur tamen propius a lectione veteri abire, ſi legamus, *non tamen eos mitigarit.* Quin acerbius ſe gerant *non obtinuiſſe* Niſi malis

quin acerbius se in dies gerant, non obtinuisse. [6] *Quod enim a se non praebitum illis obsequium? non Phrygiam, Paphlagoniamque dimissas? non Cappadocia filium eductum, quam jure gentium victor occupaverat?* [7] *Raptum tamen sibi esse victoriae jus ab illis, quorum nihil est, nisi bello quaesitum.* [8] *Non regem Bithyniae Chreston, in quem senatus arma decreverat, a se in gratiam illorum occisum? tamen nihilominus imputari sibi, si qua Gordius aut Tigranes faciat:* [9] *libertatem etiam in contumeliam sui a senatu ultro delatam Cappadociae, quam reliquis gentibus abstulerunt: deinde populos Cappadocum pro libertate oblata Gordium regem orantes, ideo tantum, quoniam amicus suus esset, non obtinuisse.* [10] *Nicomeden praecepto illorum bellum sibi intulisse: quia ultum ierit se, ab ipsis ventum obviam, &*

malis sequi quod in notis jam ante monui. SCHEFF.

Non obtinuisse] Haec forte delenda sunt, utpote transposita ex sequentibus §. 9. GRONOV.

7. *Raptam tamen sibi esse victoriam ejus ab illis*] Juntae non invenuste: *raptum tamen sibi esse victoriae jus.* GRAEV. Editio Juntina teste Graevio sic, *Raptum tamen sibi esse victoriae jus:* quod non contemnendum. Praecedit enim, *Quam jure gentium victor occupaverat.* VORST.

Quorum nihil] Similia Minio legatis Romanis objicit apud Livium XXXV. 16. BERNEC.

9. *Populo Cappadocum pro libertate oblata Gordium regem orante* &c. *ideo non obtinuisse*] Non ferunt aures Latinae: *populo orante non obtinuisse.* Juntae: *populos.* alii: *orantem.* Leg. *populos Cappadocum pro libertate oblata Gordium regem orantes*, &c. *non obtinuisse.* cap. 7. iidem Juntae: *Sen populis eorum conferat suos.* Sic *Latini populi*, *Aequi Volscique populi*, *Samnitium populi* apud Livium. De quo vide multa exempla apud Gronov. ad Liv. V. 34. GRAEV. Recte Graevius ex Juntina editione, *populos Cappadocum*, FABER. Testatur Graevius, editionem Juntarum habere *populos*, & conjicit legendum esse *populos Cappadocum Gordium regem orantes ideo non obtinuisse:* quomodo Livius dicat *Latini populi*, *Aequi Volscique populi.* VORST. In Juntarum est *populos.* Ideo Cl. Graevius mox scribit, *orantes.* Ego, quoniam in libris aliis est *orantem*, malim alterum mutare, ac scribere *populum.* Vitium ex eo natum, quoniam librarius antiqua ratione *populo* cum lineola supra *o* finali scripserat pro *populum.* Inde alii *populo* simpliciter, neglecta lineola, alii *populos* fecere, ut facile colligitur. SCHEFF.

10. *Ultum ierit se*] Ita ex Vett. emendavi: quomodo & apud Tacitum legendum docuit me P. Pithoeus, Annal. VI. 36. 1. *Mox Artabanus tota mole regni ultimi id peritia locorum.* Lege, *ultum iit*, ut doctissimus & diligentissimus Lipsius annotavit. BONGARS. Amat ita loqui Tacitus: ut Annal. XIII. 44. 7. *Injurias ultum isse.* Forsan imitatione Sallustii Jugurth. 68 1 *ultum ire injurias festinat.* Ita Curtius X. 8. *temeritatem armis ultum ivit.* BERNEC. *Ultum ierit* recte rescripsere BON-

& nunc eam secum bellandi illis caussam fore, quod non impune se Nicomedi lacerandum, saltatricis filio, praebuerit.

CAP. VI. [1] *Quippe non delicta regum illos, sed vires ac majestatem insequi; neque in se uno, sed in aliis quoque omnibus hac semper arte grassatos.* [2] *Sic & avum suum Pharnacen, per cognationum arbitria, succedaneum regi Pergameno Eumeni datum:* [3] *sic rursus Eumenen, cujus classibus primum in Asiam fuere transvecti; cujus exercitu magis, quam suo, & Magnum Antiochum, & Gallos in Asia, & mox in Macedonia regem Persen domuerant;* [4] *& ipsum pro hoste habitum, eique interdictum Italia: & quod cum ipso deforme sibi putaverant, cum filio ejus Aristonico bellum gessisse. Nullius apud eos majora, quam Masinissae, regis Numidarum haberi merita.* [5] *Huic imputari victum*

Bongarsius e MSS. Et loquuntur ita & alii. *In eo* ab antiquioribus typis expressis, & inter hos Juntino abest; adjectumque non aeque bene est a Bongarsio. VORST.

Ventum obviam in eo, & nunc] Juntae non agnoscunt *in eo*. rectius abesset. GRAEV. Error manifestus; pro *in eo* legendum *tunc*, cum mox addat, *& nunc*. FABER. Recte censent posse τὸ *in eo* abesse. Quod si tamen probis in codicibus reperit Bongarsius, putem Justinum sic scripsisse: *ab ipsis ventum obviam. Eo & nunc*, ut illud *eo* referatur ad *quod* subsequens, & potest *in* ante *eo* factum esse ab *m*, quod praecedit proxime in fine vocis *obviam*. SCHEFF.

CAP. VI. I. *Non directa regum*] Sallustius in epistola Mithridatis ad Arsacem: *Namque Romanis cum nationibus, populis, regibus cunctis, una & ea vetus caussa bellandi est, cupido profunda imperii & divitiarum* &c. Idem & Jugurtha apud eundem Sallustium 81. 2. BONGARS. Idem Britanni apud Tacit. in Agric. c. 30. Nec diversus abit Appianus in fine lib. de Bellis Mithrid. BERNEC.

Neque in se uno, sed in aliis quoque omnibus hac semper arte grassatos] Cic. III. ad Famil. Ep. 8. *Quod in te bene merito grati essent.* Liv. XXX. 26. *Se nihil nec institutis populi Romani nec moribus suis indignum in iis facturum.* Plinius XXXV. 10. *Apelles & in aemulis benignus.* Virgil. II. Aeneid. 541.

At non ille, satum quo te mentiris, Achilles
Talis in hoste fuit.

Vid. Not. ad Senec. Nat. Quaest. IV. Praef. GRONOV.

In se uno] Non rejicio penitus. Suspicor tamen, evenisse hic, quod in superioribus, ut pro *unum* librarius scriberet *uno* cum lineola in littera finali *o*, antiqua ratione. Noster certe alibi semper quartum casum apponit verbo *grassari* & praepositioni *in*, non ultimum. SCHEFF.

5. *Huic imputari victum Hannibalem*] Non mala tantum, sed & bona *imputari* dicunt: estque *imputari* hic idem quod acceptum referri. Tacitus I. Hist. 38. *Hoc erit solum certamen, quis mihi plurimum imputet,*

ctum Hannibalem, huic captum Syphacem, huic Carthaginem deletam; hunc inter duos illos Africanos tertium servatorem urbis referri: [6] *tamen cum hujus nepote bellum modo in Africa gestum adeo inexpiabile, ut ne victum quidem memoriae avi donarent, quin carcerem ac triumphi spectaculum experiretur.* [7] *Hanc illos regibus omnibus legem odiorum dixisse, scilicet quia ipsi tales reges habuerint, quorum etiam nominibus erubescant, aut pastores Aboriginum, aut haruspices Sabinorum, aut exsules Corinthiorum, aut servos vernasque Tuscorum, aut, quod honoratissimum nomen fuit inter haec, Superbos; atque, ut ipsi ferunt, conditores suos lupae*

tet, id est, quis plurimum mihi tribuat, & me sibi devinciat. Plinius XXIX. Hist. Nat. I. *Stertinius imputavit principibus, quod HS. quingenis annuis contentus esset.* Saepe casus tertius omittitur. Plinius Paneg. *Copiam tui, non ut imputes, facis.* Suetonius Tib. 53. *Imputavit etiam quod non laqueo strangulatam in Gemonias abjecerit.* Sed discrepant nonnihil ab eo quod noster dicebat. Cum enim illud, ut dixit, per τὸ acceptum referri explicari possit, haec per τὸ expensum ferre explicanda potius fuerint. VORST.

6. *Modo*] Id est ante annos XVI. Nam ἐν πλάτει, seu παρατατικῶς hoc accipiendum est. Ita Cicero in Bruto de annis XXX. dixit *nuper*, & Val. Max. I. I. 13. agens de supplicio Tullii Duumviri, quem Tarquinius rex culleo insutum in mare abjici jussit: *Idque*, inquit, *supplicii genus non multo post parricidis lege irrogatum est*, id est, annis a regifugio circiter LX. ubi nonnullos, contra membranarum fidem, extrita negandi particula vitiose legere *multo post*, ostendit Theod. Marcilius Interpretam. Legis XII. Tabularum, pag. 285. sic Plinius XXXV. 10. fin. *fuit & nuper* &c. Nempe Neronis tempore, cum scriberet Plinius sub Tito. Livius IX. 17. 6. *sicut magnum modo Pompejum*, id fuit spatium annorum minimum XX. Cic. Offic. II. 21. 9. *modo hoc malum in Remp. invasit* &c. *nondum centum & decem anni sunt* &c. BERNEC.

Ut ne victum quidem memoriae patris donarent] Juntae: *memoriae avi.* Et hoc ratio postulat. Patris nulla hic fit mentio, sed *avi* & *nepotis.* GRAEV. In ed. Juntarum, pro *patris*, legitur, *avi*; quod verum est, & jure a Graevio probatur. Avus erat Masinissa. FABER. Editio Juntina teste Graevio pro *patris* habet *avi.* Idque ratio postulare videtur; quia non de filio, sed de *nepote* praedictum fuerat. *Memoriae alicujus aliquem donare* est parcere alicui propter aliquem. Sic sup. XXXII. 2. 5. *Non tam absolutum regem, quam donatum filio patrem.* VORST. Juntae; *memoriae avi*, quod historiam postulare dicit Graevius. SCHEFF.

7. *Tales reges* &c.] Regii nominis odium quantum Romae fuerit, aliquot Livii locis perspicitur: ut II. I. 10. III. 38. 2. XXVII. 21. 4. &c. Adde Latini Pacati Panegyr. Theodos. c. 20. BERNEC.

Inter haec] Juntae & aliae vett. edd. *inter hos.* GRAEV.

Atque ut ipsi ferunt.] An scribendum, *atque ut*, *ut ipsi ferunt*. Debet enim sequens *sic* habere, quo referatur. SCHEFF.

Lupo-

lupae uberibus altos: [8] *ſic omnem illum populum luporum animos, inexplebiles ſanguinis atque imperii, divitiarumque avidos ac jejunos habere.*

Cap. VII. [1] *Se autem, ſeu nobilitate illis comparetur, clariorem illa colluvie convenarum eſſe, qui paternos majores ſuos a Cyro Darioque conditoribus Perſici regni, maternos a Magno Alexandro ac Nicatore Seleuco, conditoribus imperii Macedonici, referat: ſeu populus illorum conferatur ſuo, earum ſe gentium eſſe, quae non modo Romano imperio ſint pares, ſed Macedonico quoque obſtiterint.* [2] *Nullam ſubjectarum ſibi gentium expertam peregrina imperia; nullis umquam niſi domeſticis regibus paruiſſe: Cappadociam velint, an Paphlagoniam recenſere; rurſus Pontum an Bithyniam; itemque Armeniam majorem minoremque: quarum gentium nullam neque Alexander ille, qui totam pacavit Aſiam, nec quiſpiam ſucceſſorum ejus, aut poſterorum, attigiſſet.* [3] *Scythiam duos umquam ante ſe reges non pacare, ſed tantum intrare auſos, Darium & Philippum, aegre inde fugam ſibi expediſſe, unde ipſe magnam partem adverſus Romanos virium haberet.* [4] *Multoque ſe timidius ac diffidentius bella Pontica ingreſſum, cum ipſe rudis ac tiro eſſet. Scythas praeter arma, virtutemque animi, locorum quoque ſolitu-*

8. *Luporum animos*] Hinc *lupi* convitio dicti ab hoſtibus Romani: ut a Volſcis Aequiſque ducibus apud Livium III. 66. 5. a Teleſino Samnitium duce apud Vellejum II. 27. 3. Bernec.

Inexplebiles] *Romani raptores Orbis, quos non Oriens, non Occidens ſatiaverit*, &c. inquit Britannicus ille Galgacus in Tacit. Agric. 30. Idem.

Cap. VII. 1. *Majores ſuos a Cyro*] Appianus de Mithridate originis hujus auctore, ἀνὴρ γένος ἐκ βασιλείας Περσικῆς. Florus lib. III. Bongars.

Seu populus eorum conferatur ſuo] Antiquiores typis expreſſi Bechari, & teſte Graevio Juntarum, *ſeu populis illorum conferat ſuos*; quod rectius videtur. Sane Romani varios in ditione ſua populos habebant: neque minus Mithridates. Vorst.

Nicatore Seleuco] Appianus Syriac. pag. 124. c. Seleucum a victoriis potius, quam ab occiſo Nicatore, cognomentum hoc traxiſſe ſcribit. Livius XLIII. 19. 9. Cohortis regiae meminit, quos *Nicatoras* appellabant. Bernec.

Earum ſe gentium eſſe] Adde neceſſario, *regem. Earum ſe gentium regem eſſe*, &c. Faber.

4. *Solitudinibus*] Plinius Panegyr. c. 14. Germaniam veterem *prope infinita*

litudinibus vel frigoribus instructos, per quae denuntiaretur ingens militiae labor ac periculum. [5] *Inter quas difficultates ne spes quidem praemii foret ex hoste vago, nec tantum pecuniae, sed etiam sedis inope.* [6] *Nunc se diversam belli conditionem ingredi. Nam neque coelo Asiae esse temperatius aliud, nec solo fertilius, nec urbium multitudine amoenius; magnamque temporis partem, non ut militiam, sed ut festum diem acturos, bello dubium facili magis an uberi:* [7] *si modo aut proximas regni Attalici opes, aut veteres Lydiae Ioniaeque audierint, quas non expugnatum eant, sed possessum:* [8] *tantumque se avida exspectet Asia, ut etiam vocibus vocet: adeo illis odium Romanorum incussit rapacitas proconsulum, sectio publicanorum, calumniae litium.* [9] *Sequantur se modo fortiter; & colligant, quid se duce possit efficere tantus exercitus, quem sine cujusquam militum auxilio, suamet unius opera, viderint Cappadociam, caeso rege, cepisse: qui solus mor-*

finita vastitate interjacentis soli muniri dirimique dicit. Herodianus lib. II. scribit Imp. Augustum munivisse Imperium, cum aliis rationibus, tum ἐρήμῳ γῇ καὶ δυσβάτῳ, *terra deserta & aegre pervia.* BERNEC.

Scythiae praeter arma, &c. vel frigoribus instructae] Vides haec non congruere cum oratione obliqua: itaque aut legendum, *Scythiam instructam*; aut cum Juntis, *Scythas instructos.* GRAEV.

Scythas . . . . instructos &c.] Cum oratio sit obliqua, necessario admittenda est scriptura Juntarum apud Graevium *Scythas . . . . instructos.* Longe optima lectio est, & quae in dubium vocari haud possit. Vulgata autem vitiosa est, *Scythias* &c. FABER. *Scythiae instructae* quo referri possit, non apparet. Legendum ergo *Scythiam instructam*: vel, ut teste Graevio Juntae edidere, *Scythas instructos.* VORST. Recte Vorstius observat illud *Scythiae instructae* non habere, quo possit referri, & jam Graevius hoc monuerat. Mallem tamen legere non *Scythiam instructam*, ut ipse, verum *Scythia instructa*, postremo locum totum sic distinguere, ac legere: *Multoque se timidius ac diffidentius bella Pontica ingressum: cum ipse rudis ac tyro esset, Scythia praeter arma virtutemque animi, locorum quoque solitudinibus vel frigoribus instructa; per quae* &c. *Scythia instructa* regitur ab *esset*, quod ex praecedenti *esset* intelligendum, atque huc trahendum. SCHEFF.

8. *Tantumque se avida expectat Asia, ut etiam vocibus voces*] Lego, *tamque se avida exspectet Asia, ut etiam vocibus vocet.* FABER.

Tantumque se avida expectat Asia] Haec & proxime sequentia orationi indirectae, qua auctor usurum se professus fuerat, minime omnium congruunt. VORST.

Odium Romanorum incussit] Scribe, *inussit.* Cic. I. in Catil. 6. *Quae notae domesticae turpitudinis non inustae*

mortalium Pontum omnem Scythiamque pacaverit, quam nemo ante transire tuto atque adire potuerit. [10] *Nam justitiae atque liberalitatis suae nec ipsos milites, qui experiantur, testes refugere; & illa indicia habere, quod solus regum omnium non paterna solum, verum etiam externa regna hereditatibus propter munificentiam adquisita possideat, Colchos, Paphlagoniam, Bosporum.*

CAP. VIII. [1]. Sic excitatis militibus, post annos tres & viginti sumti regni, in Romana bella descendit. [2] At in Aegypto mortuo rege Ptolemaeo, ei, qui Cyrenis regnabat, Ptolemaeo, per legatos regnum & uxor Cleopatra regina, soror ipsius, defertur. [3] Laetus igitur hoc solo Ptolemaeus, quod sine certamine fraternum regnum recepisset, in quod subornari & a matre Cleopatra, & favore principum, fratris filium cognoverat: ceterum infestus omnibus, statim ubi Alexandriam ingressus est, fautores pueri trucidari jussit. [4] Ipsum quoque die nuptiarum, quibus matrem ejus in matrimonium recipiebat, inter apparatus epularum & solemnia religionum, in complexu matris interficit, atque ita torum sororis, caede filii ejus cruentus, adscen-

vitae tuae est? & II. 9. *Tantus enim illorum temporum dolor inustus est civitati.* GRONOV.

9. *Quam nemo ante transire tuto atque adire*] Mallem, *quae nemo*, ut illud *quae* referretur & ad Scythiam & ad Pontum. Nam alias non video, quomodo conveniant duo illa verba sequentia *transire* & *adire*, nisi alterum ad Pontum, alterum ad Scythiam referatur. De sola quippe Scythia praeposterum esset dicere primo *transire*, post *adire*. SCHEFF.

10. *Ne ipsos milites.*] In exiguo verbulo magnus error; lege *nec*, id est, *ne quidem*. FABER.

Colchos] Strabo lib. XII. BONGARS.

Bosphorum] Nempe Cimmerium. BERNEC. Hic agitur de faucibus Cimmerii freti, non de angustiis freti Byzantini. Sed vellem hunc errorem ex omnibus libris sublatum esse. Scribi enim debet *Bosporus*, non *Bosphorus*. FABER.

CAP. VIII. 1. *Post annos tres & viginti*] Pro annis tribus & vig. post sumptum regnum. Simile illi quod XVIII. 3. 5. observatum, *ante annum Trojanae cladis*. VORST.

2. *Mortuo rege Ptolemaeo*] Post Ptolemaeum Philometorem ordo successionis regum Aegypti mutatus est: huc usque enim patri filius successerat. At Philometori frater successit Evergetes II. dictus, & Physcon. Strabo lib. XVII. Vide Epito-

adſcendit. [5] Poſt quod non mitior in populares, qui eum in regnum vocaverant, fuit: ſiquidem peregrinis militibus licentia caedis data, omnia ſanguine quotidie manabant: ipſam quoque ſororem, filia ejus virgine per vim ſtuprata, & in matrimonium adſcita, repudiat. [6] Quibus rebus territus populus, in diverſa labitur; patriamque metu mortis exſul relinquit. [7] Solus igitur in tanta urbe cum ſuis relictus Ptolemaeus, cum regem ſe non hominum, ſed vacuarum aedium videret, edicto peregrinos ſollicitat. [8] Quibus confluentibus, obvius legatis Romanorum, Scipioni Africano, & Spurio Mummio, & L. Metello, qui ad inſpicienda ſociorum regna veniebant, procedit. [9] Sed quam cruentus civibus, tam ridiculus Romanis fuit. Erat enim & vultu deformis, & ſtatura brevis, & ſagina ventris non homini, ſed belluae ſimilis. [10] Quam foeditatem nimia ſubtilitas perlucidae veſtis augebat; prorſus quaſi aſtu inſpicienda praeberentur, quae omni ſtudio occultanda pudibundo viro erant. [11] Poſt diſceſſum deinde legatorum (quorum Africanus, dum inſpicit urbem, ſpectaculo Alexandrinis fuit) jam etiam populo peregrino inviſus, cum filio, quem ex ſorore ſuſceperat, & cum uxore, matris

pitomam Livianam LIX. & Oroſium V. 10. BONGARS.

6. 7. *Quibus rebus* &c.] Tertullianus Apologet. c. 37. *Si tanta vis hominum in aliquem orbis remoti ſinum abrupiſſemus a vobis, ſuffudiſſet utique dominationem veſtram tot quarumcunque amiſſio civium: imo etiam & ipſa deſtitutione puniſſet; proculdubio expaviſſetis ad ſolitudinem veſtram, ad ſilentium rerum & ſtuporem quendam quaſi mortuae urbis quaeſiſſetis quibus in ea imperaſſetis.* BERNEC.

8. *Legatis Romanorum*] Meminit hujus legationis Strabo lib. XIV. BONGARS. Valer. Max. IV. 3. 13. Scipionis continentiam laudat, quod hanc legationem, ſeptem tantum ſervis comitatus, obierit. Plut. Apopht. Rom. cap. 23. IDEM.

9. *Sagina ventris*] A qua Ptolemaeus hic, *Phyſcon* eſt appellatus, hoc eſt ventricoſus, obeſus. IDEM.

10. *Subtilitas perlucidae veſtis*] De his veſtibus Ceis ſive Cois Plinius XI. 22. *In Ceo mulier Pamphilia excogitavit rationem, ut denudet feminas veſtis.* Et cap. ſeq. *Nec puduit has veſtes uſurpare etiam viros, levitatem propter aeſtivam. In tantum a lorica gerenda diſceſſere mores, ut oneri ſint etiam veſtes.* In eas graviter invehitur Seneca de Benef. VII. 9. & Epiſt. 90. & Conſol. Helviae c. 16. Pellu-

matris pellice, metu insidiarum tacitus in exsilium proficiscitur; contractoque mercenario exercitu bellum sorori pariter ac patriae infert. [12] Arcessitum maximum deinde a Cyrenis filium, ne eum Alexandrini contra se regem crearent, interficit. Tunc populus statuas & imagines ejus detrahit. [13] Quod factum studio sororis existimans, filium, quem ex ea susceperat, interficit, corpusque in membra divisum, & in cista compositum, matri die natalis ejus inter epulas offerri curat. [14] Quae res non reginae tantum, verum etiam universae civitati, acerba & luctuosa fuit; tantumque moerorem festivissimo convivio intulit, ut regia omnis repentino luctu incenderetur. [15] Verso igitur studio principum ab epulis in exsequias, membra lacera populo ostendunt; & quid sperare de rege suo debeant, filii caede demonstrant.

CAP. IX. [1] Finito luctu orbitatis, Cleopatra cum urgueri se fraterno bello videret, auxilium a Demetrio

Pellucidis vestibus Tarentinos amictos refert Athenaeus XII. 5. pag. 522. Aelian. VII. 9. Hieron. advers. Helvid. sub fin. Dio apud Vales. III. 93. IDEM.

12. *Detrahit*] Detrahere est de loco superiore dejicere aut amovere. Imagines autem sublimes dedicari solitas, est notum. Aptum ergo verbum, quo in re simili utitur Sueton. Domitian. 13. 4. Et inter senatus acclamationes, extincto Commodo, fuit haec: *gladiatoris statuae detrahantur*. Lamprid. c. 19. IDEM.

13. *Filium*] Nomine Menephitem, referente Val. Max. IX. 2. ext. 5. Truculentum hoc facinus memoratur etiam in epitome Liviana LIX. Legendum *Memphitem* ex Diod. apud Vales. 354. & 374. IDEM.

In cista compositum] Antiquiores typis expressi *impositum*. Legendum ergo fortasse *in cistam impositum*. VORST.

Die natalis] Subintellige *lucis*. Plin. XXXVII. Nat. Hist. 2. *Tertio triumpho, quos pridie Calend. Octob. die natalis sui egit, transtulit alveum* &c. Lamprid. in Commodo c. 10. *Eam etiam, qui Tranquilli librum vitam Caligulae continentem legerat, feris objici jussit, quia eandem diem natalis habuerat, quam & Caligula.* Cod. Theodos. VI. Tit. XXIX. L. 6. *Felicis natalis nostri die.* GRONOV. Bongarsius edidit *die natalis ejus*; idque Bernecccerus & alii retinuere: quod miror. Et sane τὸ *natalis* nomen adjectivum, cumque altero convenire hoc oportet casu. Quod *natalem*, subaudito *diem*, dicunt, id saepissime quoque plene *diem natalem* appellant. VORST.

14. *Luctu incenderetur*] Ita & Graeci loquuntur, &, si satis commemini Virg. Exemplum Graecum est apud Simonidem, & alios. Sed hic characteres Graecos non habeo. FABER.

trio, rege Syriae, per legatos petit; cujus ipsius varii & memorabiles casus fuere. 2 Namque Demetrius, ut supra dictum est, cum bellum Parthis intulisset, & multis congressionibus victor fuisset, repente insidiis circumventus, amisso exercitu capitur. 3 Cui Arsacides Parthorum rex, magno & regio animo, misso in Hyrcaniam non cultum tantum regium praestitit; sed & filiam in matrimonium dedit, regnumque Syriae, quod per absentiam ejus Trypho occupaverat, restituturum promittit. 4 Post hujus mortem desperato reditu, non ferens captivitatem Demetrius, privatam, etsi opulentam, vitam pertaesus, tacitus in regnum fugam meditatur. 5 Hortator illi & comes Callimander amicus erat: qui post captivitatem ejus a Syria per Arabiae deserta, ducibus pecunia comparatis, Parthico habitu Babylonem pervenerat. 6 Sed fugientem Phrahates, qui Arsacidae successerat, equitum celeritate, per compendiosos tramites occupatum retrahit. 7 Ut est deductus ad regem, Callimandro quidem non tantum venia, verum etiam praemium fidei datum: Demetrium autem & graviter castigatum ad conjugem in Hyrcaniam remittit, artioribusque custodiis observari jubet. 8 Interjecto deinde tempore, cum fidem illi etiam suscepti liberi facerent, eodem amico comite, repetita fuga est: sed pari infelicitate prope

CAP. IX. 2. *Ut supra dictum est*] Scilicet XXXVI. 1. BERNEC.

3. *Arsacides*] Error pudendus; leg. *Arsaces.* Ita alibi Justinus, & res notissima est. Unde XLI. 5. *Cujus memoriae hunc honorem Parthi tribuerunt, ut omnes exinde reges suos Arsacis nomine nuncupent.* FABER.

Misso in Hyrcaniam] Supr. XXXVI. 1. 6. Similis magnanimitas Alexandri XI. 9. 15. BERNEC.

5. *Callimander*] Hic Josepho Καλλίμανδρος dicitur. GRONOV. Scribendum *Callimander.* FABER.

Ducibus] Scil. viae seu itineris ὁδηγοῖς. Ea voce simpliciter utitur quoque Livius XXII. 13. 6. & Suetonius. Caes. 31. 3. Recentiores Graeci pro ὁδηγεῖν dixerunt διασώζειν, & duces viae vocarunt διασώστας, item ἀνασώστας. Utuntur & in Latinum corrupta voce δουκάτωρ. Meurs. Glossar. Graecobarb. BERNEC.

6. *Arsacidae*] Legendum, *Arsaci.* FABER.

7. *Praemium fidei*] Simile exemplum de Mithridate & Attilii libertis, habet Appianus Mithrid. 233. pr. & plura in hanc rem Gruterus Disser-

prope fines regni sui reprehenditur; ac denuo perductus ad regem, ut invisus a conspectu submovetur. 9 Tunc quoque uxori & liberis donatus, in Hyrcaniam, poenalem sibi civitatem, remittitur, talisque aureis ad exprobrationem puerilis levitatis donatur. 10 Sed hanc Parthorum tam mitem in Demetrium clementiam non misericordia gentis faciebat, nec respectus cognationis: sed quod Syriae regnum adfectabant, usuri Demetrio adversus Antiochum fratrem, prout res, vel tempus, vel fortuna belli exegisset.

CAP. X. 1 His auditis, Antiochus occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis

Dissertatione 48. ad Tacitum. BERNEC.

8. *Deprehenditur*] Acidalius ad Vell. II. 130. 8. monet hic legendum, *reprehenditur*, quod proprium de fugiente verbum. Ita Curtius IV. 14. 3. *reprehensi ex fuga Persae*, hoc est, retracti. Livius aliquoties: ut II. 10. 3. XXXIV. 14. 6. &c. Sueton. Calig. 45. 5. IDEM. Recepi ex MSS. & Juntina *reprehenditur*. Quomodo legendum olim divinaverat Acidalius ad Vellejum. Curtius: *reprehensi ex fuga Persae*. Phaedrus: *elapsum semel non ipse possit Jupiter reprehendere*. GRAEV. Recte ex MSS. & ex Juntina Graevius, *reprehenditur*. Est enim proprium eorum quos certi homines reducunt ex fuga. Id etiam *retrahere* dicebant. Salust. *Quem pater ex fuga retractum* .... in Catilin. & Terent. *retraham hercle fugitivum argentum*. Sed & ita Justinus XXXVIII. 10. 11. *Ad quem retrahendum cum turmas equitum festinato misisset*, &c. Quin & hoc libro cap. 9. 6. *Per compendiosos tramites occupatum retrahit*. FABER. Bongarsius & alii ediderunt *deprehenditur*. Sed legendum sine dubio *reprehenditur*: ut teste Bongarsio in quibusdam MSS. & teste Graevio in editione Juntina est. *Reprehendere* est rursus prehendere: quae significatio maxime quoque propria est. Vide & Lib. de Latinit. F. Susp. p. 180. VORST.

9. *Civitatem*] Ut alibi, provinciam, rempublicam. *Civitatem* vocat totam Hyrcaniam, non aliquam urbem. FABER.

Talis aureis ad exprobrationem puerilis levitatis &c.] Puerilis enim talorum ludus est. Hinc illud Lysandri apud Plutarch. Apophteg. Lacon. c. 94. *Pueros talis, viros jurejurando decipi debere*. De talorum tesserarumque jactu plura collegit Hadr. Junius Animadvers. II. 4. BERNEC.

10. *Tam mitem in Demetrium clementiam*] Valde metuo, ne in vitio cubet hic locus. Ecquid enim *mitis clementia*? cui fini hoc epitheton adjicitur? num quae non mitis clementia? Ergo plane suspicor, Justinum scripsisse, *tam miram in Demetrium clementiam*. SCHEFF.

Non misericordia gentis &c.] Eodem respectu, *Arminii conjux & filius non hostiliter habiti* a Romanis: Tacitus I. 10. Sic *Maroboduus Ravennae habitus, si quando insolescerent Suevi, quasi rediturus in regnum ostentabatur*. Idem I. 36. BERNEC.

Adversus Antiochum fratrem] Qui *Sidetes* dictus est. Ejus in Parthos expeditionis meminit Livii. epit. LIX. & Orosius V. 10. & Appianus Syr. qui

bellis induraverat, adversus Parthos ducit. [2] Sed luxuriae non minor apparatus, quam militiae fuit: quippe octoginta millia armatorum secuta sunt trecenta millia lixarum, ex quibus coquorum, pistorum, scenicorumque, major numerus fuit. [3] Argenti certe aurique tantum, ut etiam gregarii milites caligas auro figerent, proculcarentque materiam, cujus amore populi ferro dimicant. [4] Culinarum quoque argentea instrumenta fuere, prorsus quasi ad epulas, non ad bella pergerent. [5] Advenienti Antiocho multi Orientales reges ocurrêre, tradentes se, regnaque sua, cum exsecratione superbiae Parthicae. [6] Nec mora congressioni fuit. Antiochus tribus praeliis

qui Antiochum victum, sibi ipsi manus attulisse refert. BONGARS.

CAP. X. 2. *LXXX millia armatorum*] Orosius v, 10. *Centum millia armatorum, ducenta millia amplius calonum atque lixarum, immixta scortis & histrianibus*, IDEM. Tacitus Histor. III. 33. 1. *Quadraginta armatorum millia irrupere: calonum lixarumque amplior numerus*. BERNEC.

Scenicorumque] Hoc MSS. Bongarsiani non agnoscunt. Et videtur rectius abesse. SCHEFF.

3. *Caligas auro figerent*] Caligas inter calceamenta fuisse, vel ex hoc loco manifestum est: & imperite *braccas* sic appellari vulgo censemus, quarum tamen usum veteres Romanos, Graecos, Hebraeos penitus ignorasse, Casaubonus demonstrat ad Sueton. Aug. c. 82. Ceterum de hoc Calceamentorum luxu multa collegit ex antiquitate Phil. Rubenius in Electis II. 14. Adde quaedam ex Brisson. Antiq. II. 5. & Pancirolli Deperditis pag. 338. & seqq. BERNEC. MS. *fuerent*. Festus in voce *Mustricola*. *Mustricola est machinula ex regulis, in qua calceus novus suitur*. GRONOV. *Caligae* hic munimenta pedum: ut vel ex verbo *proculcare* quod sequitur apparet. Valerius Max. IX. 1. ext. 4. eadem de re agens, *aureos clavos crepidis subjectos* ait. Ubi quod noster *aurum* dicit, *aureus clavus*; quodque *caligam* vocat, *crepida* appellatur. Vide & Nigronium in lib. de Caliga Veterum, & Casaubonum in Suetonii Augustum. VORST. Hoc *figerent* suspectum est. Ut enim fulmenta solearum figuntur, aut suffiguntur, ita non soleae ipsae, aut caligae. MSS. habent *facerent*, *fierent*, a quo posteriori proxime abest *fuerent*, quod itidem in quodam reperitur. Et puto rectissime de caligis usurpari. Suuntur auro, quando fulmenta clavis aureis suffiguntur. Sed fortasse nil in nostro est mutandum. Nam & Plinius ad hunc ipsum fere modum XXXIII. 3. *Agnonem Tejum Alexandri Magni Praefectum aureis clavis suffigere crepidas* solitum ferunt, quanquam libri veteres ibi habeant, *consigere*, quod rectius videtur. Neque aliter accipiendum *figere* apud nostrum, quam ut simplex pro composito *configere*, quod frequenter in talibus usurpant. Sic Columella VII. 9. *Robustum tabulam configunt aculeis*. Nisi quis plane censeat, apud nostrum primitus fuisse *auro configerent*; post librarium compendiose scripsisse *cofigerent*, cum lineola in *o*, postremo illud *co* a praecedenti *ro* absumptum esse. SCHEFF.

praeliis victor, cum Babyloniam occupasset, magnus haberi coepit. Itaque omnibus ad eum populis deficientibus, nihil Parthis reliqui praeter patrios fines fuit. 7 Tunc Phrahates Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico praesidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad sua tuenda a Parthia revocaretur. Interim, quoniam viribus non poterat, insidiis Antiochum ubique tentabat. 8 Propter multitudinem hominum exercitum suum Antiochus per civitates in hiberna diviserat: quae res exitii causa fuit. Nam cum gravari se copiarum praebitione & injuriis militum civitates viderent, ad Parthos deficiunt; & die statuta omnes apud se divisum exercitum per insidias, ne invicem ferre auxilia possent, adgrediuntur. 9 Quae cum nuntiata Antiocho essent, auxilium proximis laturus, cum ea manu, quae secum hiemabat, progreditur. In itinere obvium regem Parthorum habuit, adversus quem fortius, quam exercitus ejus, dimicavit. 10 Ad postremum tamen, cum virtute hostes vincerent, metu suorum desertus, occiditur: cui Phrahates exsequias regio more fecit, filiamque Demetrii, quam secum Antiochus adduxerat, captus amore virginis, uxorem duxit. 11 Poenitere deinde dimissi Demetrii coepit: ad quem retrahendum cum turmas equitum festinato misisset, Demetrium hoc ipsum metuentem jam in regno missi invenerunt; frustraque omnia conati, ad regem suum reversi sunt.

8. *Copiarum praebitione*] In MS. legitur *exhibitione*, quod praefero, vulgatumque hujus habeo pro glossemate. *copiae* de rebus necessariis intelligendae cum ad victum, tum ad alia. IDEM.

Et die statuta] De vesperis Siculis, & ejusmodi lanienis improvisis, vide collectanea Camerar Hor. Subcis. 1. 83. BERNEC.

Divisum exercitum] Frontinus Strategem. I. 8. 11. Polyb. apud Vales. 37. IDEM.

10. *Vincerent*] Forte *vinceret*. FREINSHEM. Probo conjecturam Freinshemii, & lego, *vinceret*. SCHEFF.

Occiditur] Appianus Syr. pag. 132. b. ipsum sibi manus intulisse scribit. BERNEC.

LIBER XXXIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Demetrius, interfecto fratre Antiocho, dum Aegyptum tentat, Syriam amittit; & tandem cruento fato tollitur.*

2 *Alexander ex ignobili rex factus, dum fortunam suam non reverenter habet, foede perit, interfectus a Grypo, qui & matrem & fratrem exstinguit.*

3 *Cleopatra regina mater in Aegypto gravissimas turbas concitat: unde horrendae lanienae ex mulierum ira, quarum interitus describitur.*

4 *Peculiares tragoediae, quas Cleopatra inter suos excitat, & tandem a filio Alexandro occupata interficitur.*

5 *Alexander in exsilium agitur, revocato Ptolemaeo Notho. Romanis ad Orientalia regna excurrentibus, Syria & Aegyptus vexantur.*

CAPUT I.

1 Antiocho in Parthia cum exercitu deleto, frater ejus Demetrius obsidione Parthorum liberatus, ac restitutus in regnum, cum omnis Syria in luctu propter amissum exercitum esset; 2 quasi Parthica ipsius ac fratris bella, quibus alter captus, alter occisus erat, prospere cessissent, ita Aegypto bellum

CAP. I. 1. *Obsidione Parthorum liberatus*] *Obsidio* pro captivitate, ut supra non semel. De initio captivitatis ejus Demetrii dixit supra lib XXXVI. VORST

2. *Alter occisus erat, prospere gessisset*] Omnino scribendum *cessissent*. VOSS. Num ille fratris bella gessit? MSS. *gessissent*. Leg. *cessissent*, cum Juntis. Ita & in MSS. XL. 2. *Quod gesserit Trigani non daturum*, pro vulgato *quo cesserit Tigrani*. Ut I. 10. *Tanta patientia cessisse ea* (regno Persarum) *quod ut eriperent Magis, mori non recusaverint*. & lib. XXXIX. 2. *Cedere se illi regno, quod Romani occupaverint*. GRAEV. III. Vossius emendaverat, *cessissent*, quod postea in Ed. Juntarum scriptum reperit Graevius. Ita etiam emendaverat Bongarsius ante Vossium in Var. Lect In vulgatis cor-

bellum inferre statuit, regnum Aegypti Cleopatra socru pretium auxilii adversus fratrem suum pollicente. 3 Sed dum aliena adfectat, ut adsolet fieri, propria per defectionem Syriae amisit: siquidem Antiochenses primi, duce Tryphone, exsecrantes superbiam regis, quae conversatione Parthicae crudelitatis intolerabilis facta erat, mox Apameni, ceteraeque civitates exemplum secutae, per absentiam ejus a Demetrio defecere. 4 Ptolemaeus quoque rex Aegypti, bello ab eodem petitus, cum cognovisset, Cleopatram sororem suam, opibus Aegypti navibus impositis, ad filiam & Demetrium generum in Syriam profugisse, immittit juvenem quemdam Aegyptium, Protarchi negotiatoris filium, qui regnum Syriae armis peteret, 5 composita fabula, quasi per adoptionem Antiochi regis receptus in familiam regiam esset, nec Syriis quemlibet regem adspernantibus, ne Demetrii paterentur superbiam: nomen juveni *Alexandri* imponitur, auxiliaque

corrupte legitur, *gessisset*. FABER. Vidit If. Vossius, legendum esse, *cessissent*: idemque in editione Juntina manifeste expressum reperit Graevius. Juvat item conjecturam, quod codices quidam MSS. numero plurali *gessissent* habent. VORST.

Ita Aegypto] To *ita* supervacuum videtur. GRONOV.

3. *Dum aliena* &c.] Loci hujus est fabula de camelo, qui cornua affectans etiam aures perdidit. BERNEC.

Apamenii] Scriberem, *Apameni*. V. tamen Steph. de Urbibus. FABER.

Per absentiam regis] MS. habet, *per absentiam ejus*. rectius opinione mea, quia Demetrius intelligitur, de quo non satis apte praemittitur vox *regis*, quippe quae facilius de alio, quam ipso accipitur. Et persuasum mihi successisse hanc in locum verae ex glossa. SCHEFF.

4. *Immittit*] Vide Notam XXXV. 1. 6. BERNEC.

Armis peteret. Et composita fabula] Lectio & distinctio haec vitiosa videtur. Datur utique hic ratio, qua subornare illum mercatoris filium potuerit ad petendum regnum. Debet ergo illud *Et* deleri, quod haud dubie factum est ex syllaba proxime praecedente, pro puncto quoque comma scribi, ut *composita* sit non primus, verum sextus casus, modumque significet. SCHEFF. Recte Juntae & ignorant. GRAEV.

5. *Quemlibet regem*] Exemplum referendum ad Notam XXXV. 1. 8. BERNEC.

Nec Syriis quemlibet] In MS. quodam legitur, *quidem libet*. Forte junxit utrumque Justinus, & scripsit *nec Syriis quidem quemlibet*. Solent sane illud *quidem* sic libenter usurpare Latini. SCHEFF.

Nomen Alexandri imponitur] *Zebinam* cognominatum scribit Joseph. Antiq. XIII. 17. Et Porphyrius sub-

liaque ab Aegypto ingentia mittuntur. [6] Interea corpus Antiochi interfecti a rege Parthorum in loculo argenteo ad sepulturam in Syriam remissum supervenit: quod cum ingenti studio civitatium & regis Alexandri ad firmandam fabulae fidem excipitur. Quae res illi magnum favorem popularium conciliavit, omnibus non fictas in eo, sed veras lacrimas existimantibus. [7] Demetrius autem victus ab Alexandro, cum undique circumstantibus malis premeretur, ad postremum etiam ab uxore filiisque deseritur. [8] Relictus igitur cum paucis servulis cum Tyrum, religione templi se defensurus, petisset, navi egrediens, praefecti jussu interficitur. [9] Alter ex filiis Seleucus, quoniam sine matris auctoritate diadema sumsisset, ab eadem interficitur; alter, cui propter nasi magnitudinem cognomen Grypus fuit, rex a matre hactenus constituitur, ut nomen regis penes

junctus Eusebio p. 227. quo nomine fuit martyr quidam apud Euseb. Hist. Eccles. VIII. 19. BERNEC. Scribe, *Nomen juveni Alexandro imponitur.* GRONOV.

6. *Pervenit*] Praestat Juntinae lectio: *supervenit*. Inopinato venit & peropportune in illo mimo. Haec vis verbi. *Grata superveniet, quae non sperabitur hora.* Sed apud Justinum saepius occurrit. GRAEV.

7. *Demetrius autem victus*] Appianus Syr. pag. 132. b. *interfectum*, ait, *ab uxore Cleopatra* διὰ ζῆλον τοῦ γάμου Ροδογούνης, *& post ejus mortem Seleucum filium ab ea veneno sublatum.* Vide & Epit. Livii. LX. BONGARS. De Demetrii caede cum Nostro magis consentit Josephus Antiq. XIII. 17. Seleucum vero sagitta confossum a matre Cleopatra, modo indicato loco confirmat Appianus. Nam quod de veneno Bongarsius habet, deceptum crediderim voce ἐπιτεξιύσασα, & pro ea ἐπιτοξεύσασα legisse. BERNEC.

9. *Cui propter nasi magnitudinem cognomen Grype fuit*] Male. nam qui a Graecis *Grypos* dicitur, non ea caussa ita dicitur, quod nasum magnum habeat, sed quod altum, atque adeo incurvum. Inde est quod Lexicographi veteres, ut Hesychius & alii, vertunt, καμπυλόρριν id est, ad verbum, homo nasi incurvi, ut gryphes, psittaci, & aquilae. Itaque legendum omnino est, *cui propter nasi altitudinem*, &c. Hanc nasi formam amabant Persae. Xenophon. FABER. Verum quaeri posset an hoc doceat vox *altitudinis*, ut significet nasum formae aduncae. Sed nec *altum nasum* apud Latinos temere reperias. Et magnitudinis voce potest intelligi, quod aduncum dicitur. SCHEFF.

Grype] Ita Vett. & Appianus Γρυπός. Est autem *Grypus* καμπυλόρριν, ὁ ἐπικεκαμμένην τὴν ῥῖνα ἔχων. Hesychius. De his cognominibus lege elegantem locum Plutarchi in Coriolano cap. 14. & 15. Hujus frater uterinus Antiochus, Κυζικηνὸς dictus, quod Cyzici esset educatus. Lege Appianum extrema historia Syriaca. BONGARS.

Jus

penes filium, vis autem omnis imperii penes matrem esset.

CAP. II. [1] Sed Alexander, occupato Syriae regno, tumens successu rerum, spernere jam etiam ipsum Ptolemaeum, a quo fuerat subornatus in regnum, superba insolentia coepit. [2] Itaque Ptolemaeus, reconciliata sororis gratia, destruere Alexandri regnum, quod odio Demetrii, viribus suis adquisierat, summis opibus instituit. [3] Mittit igitur ingentia Grypo auxilia & filiam Tryphaenam Grypo nupturam, ut populos in auxilium nepotis, non societate tantum belli, verum & adfinitate sua sollicitaret. [4] Nec res frustra fuit: nam cum omnes Grypum instructum Aegypti viribus viderent, paullatim ab Alexandro deficere coepere. [5] Fit denique inter reges praelium, quo victus Alexander, Antiochiam profugit. Ibi inops pecuniae, cum stipendia militibus deessent, templo Jovis solidum ex auro

Jus autem imperii] Dubitari queat, an non rectius sit, *vis imperii*, quod magis proprie *nomini regis* opponi videtur. Ita Tacitus Annal. VI. 43. 5. *Neque penes Arsacidem imperium, sed inane nomen apud imbellem: vim in Abdagesis domo.* Item Hist. IV. 11. 4. *Vim Principis amplecti: nomen remittere.* Nec aliter idem auctor Annal. II. 37. 1. III. 60. 1. & XV. 14. 4. & XV. 69. 1. & Hist. II. 39. 1. Possis tamen & vulgatam indidem tueri, ut XV. 31. 2. *apud Romanos jus imperii valet: inania transmittuntur.* Nisi forsan hic quoque *vis* legere praestat. BERNEC. Quam acute conjecerit Bernecccerus, *vis autem omnis imperii penes matrem esset*, ostendere Juntae, apud quos sic extat, ut & in codice manu descripto. GRAEV. Magno cum judicio Bernecccerus sic legit: *Vis*, non *jus*, *autem omnis imperii*, optime. Sed & illum MSS. monere poterant; quos tamen, ut est homo ingenuus, ab ipso minime hoc loco consultos puto. In editione Juntarum ita etiam legitur; quod ipse testatur Graevius. FABER. Non dubito rectum esse, quod teste Graevio in editione Juntina est, *Vis autem omnis imp.* Et conjecerat ita Bernecccerus; *Nomenque* & *vim* similiter & a Tacito conjungi docuerat. Sed & codex quidam MS. quem Bongarsius vidit, habet *vis autem.* VORST.

CAP. II. 3. *Tryphenam*] Lege *Tryphaenam*, postulante & analogia, sicut *leaena*, & usu apud Petronium: *Lycam Tarentinum esse dominum hujusce navigii, qui Tryphaenam exulem Tarentum ferat.* GRAEV.

5. *Templo Jovis solidum ex auro Victoriae signum tolli jubet.*] MS. & Juntae: *in templo Jovis.* Quod non intellexerunt, qui repudiarunt. *In* saepe ponitur pro *ex.* Florus III. 4. *bibere in ossibus capitum*, hoc est, ex ossibus. Senec. Agamemn. v. 868.

Merumque in auro veteris Assaraci trahunt.

Cic. I.

auro Victoriae signum tolli jubet, facetis jocis sacrilegium circumscribens: nam *Victoriam commodatam sibi ab Jove esse* dicebat. 6 Interjectis deinde diebus, cum ipsius Jovis aureum simulacrum infiniti ponderis tacite evelli jussisset, deprehensusque in sacrilegio, concursu multitudinis esset in fugam versus; magna vi tempestatis oppressus, ac desertus a suis, a latronibus capitur; perductusque ad Grypum, interficitur. 7 Grypus porro, reciperato patrio regno, externisque periculis liberatus, insidiis matris appetitur. Quae cum cupiditate dominationis, prodito marito Demetrio, & altero filio interfecto, hujus quoque victoria inferiorem dignitatem suam factam doleret, venienti ab exercitatione poculum veneni

Cic. I. Fam. Ep. 6. *Me in summo dolore quem in tuis rebus capio.* Inscriptio antiqua: *Statuam in aere auratam posuere.* GRAEV.

Facetis jocis sacrilegium circumscribens] Exempla talia vide supr. XIV. 64. Ceterum an & quatenus templorum opes in bellicas necessitates conferre liceat, docent bene secusve dicta & facta apud Thucydidem II. 4. 7. cum seqq. & IV. 20. 9. Livium V. 50. 7. & XXII. 57. 10. Tacitum XV. 45. 2 Val. Max. VII. 6. 4. &c. BERNEC. Joci illi faceti, quos nemo explicavit, sic intelligendi sunt. Ex veterum monumentis, praesertim autem ex Numismatibus, constat, Jovem saepe ita sculptum aut fusum fuisse, ut Victoriae simulacrum vola manus sustineret, porrecto brachio. Ille autem Alexander, de quo Justinus, rem facete ad jocum traducens, Ecquid videtis, inquiebat, Jovem ipsum Opt. Max. Victoriam mihi ultro offerre, ac me prope invitare, ut eam e manu ipsius tollam, quae scilicet nimio oneri est, cumque in sudorem dare posset, ita grave ac ponderosum est solidum illud ex auro Victoriae simulacrum. Hic jocus, haec irrisio sacrilegi principis fuit. FABER.

6. *Jovis aureum simulacrum*] Arnobius lib. VI. adversus Gentes p. 257. hoc sacrilegium tribuit *Antiocho Cyziceno, quem ferunt decem cubitorum Jovem ex delubro aureum sustulisse, & ex aere bracteolis substituisse fucatum.* BERNEC.

A latronibus capitur] Cl. Bochartus II. 16. Phaleg. putant hanc historiam pertinere ad Alexandrum Balam, quum Justinus hic agat de Alexandro, cui cognomen fuit Zabinae. GRONOV.

7. *Quae cum* &c.] Simillimum exemplum est apud Livium VIII. 18. cujus meminit quoque Val. Max. II. 5. 3. & Orosius III. 10. Plura collegit Ph. Camerarius Centur. I. 9. quibus adde Paul. Diac. II. 15 BERNEC.

Cupiditate dominationis] Ita supra XXXVII. I. 4. IDEM.

Venienti ab exercitatione] Clar. Usserius in Annal. Aetat. VI. pag. 124. mallet, *ab exercitu.* At nihil mutandum. *Exercitatio* enim luctam notat. Sup. XXXVII 4 *Non in advocationibus sed in exercitationibus.* Plutarch. in Pompejo p 640. καὶ γυμνάζοντα ἑαυτὸν ἵππῳ περὶ τὸ στρατόπεδον. Liv. X. 11. *T. Manlius vix dum ingressus hostium fines, quum exerceretur inter equites, ab rapido cursu circumagendo*

veneni obtulit. [8] Sed Grypus, praedictis jam ante insidiis, veluti pietate cum matre certaret, bibere ipsam jubet; abnuenti instat: postremum prolato indice eam arguit, *solam defensionem sceleris superesse* adfirmans, *si bibat, quod filio obtulit.* Sic victa regina, scelere in se verso, veneno, quod alii paraverat, exstinguitur. [9] Parta igitur regni securitate, Grypus octo annis quietem & ipse habuit, & regno praestitit. [10] Natus deinde illi est aemulus regni, frater ipsius Cyzicenus, eadem matre genitus, sed ex Antiocho patruo susceptus, quem cum veneno tollere voluisset, ut maturius armis cum eo de regno contenderet, excitavit.

Cap.. III. [1] Inter has regni Syriae parricidales discordias, moritur rex Aegypti Ptolemaeus, regno Aegypti uxori & alteri ex filiis, quem illa legisset, relicto, videlicet quasi quietior Aegypti status, quam Syriae regnum esset, cum mater, altero ex filiis electo, alterum hostem esset habitura. [2] Igitur cum pronior in minorem filium esset, a populo compellitur majorem eligere: cui prius quam regnum daret, uxorem ademit; compulsumque repudiare carissimam sibi sororem Cleopatram, minorem sororem Selenen ducere jubet, non materno inter filias judicio, cum alteri maritum eriperet, alteri daret. [3] Sed Cleopatra non tam a viro repudiata, quam a matre divortio viri dimissa, Cyziceno in Syria nubit; eique ne nudum uxoris nomen adferret, exercitum Grypi sollicitatum, velut dotalem, ad

agendo equo effusus, extemplo prope exspiravit. Gronov.

8. *Praedictis jam ante insidiis*] Non placet hic *praedictis*, & vitiosum esse, liquet vel ex eo, quia sequitur *jam ante*, quod τῷ *praedictis* otiose apponitur. Malo scribere, *proditis jam ante insidiis.* Scheff.

Cap. III. 1. *Quasi quietior Aegypti status, quam Syriae regnum esset*] Forte leg. *quasi quietior Aegypti status, quam Syriae futurus esset.* Gronov.

3. *Exercitum Cypri sollicitatum*] MSS. & Juntae: *Grypi sollicitatum.* Et hoc verum censeo. Sollicitantur enim exercitus aliorum, ut nostras transeant partes; non vero qui nostris

ad maritum deducit. [4] Par igitur viribus fratris Cyzicenus praelium committit, ac victus in fugam vertitur, Antiochiamque venit. [5] Tunc Antiochiam Grypus, in qua erat Cyziceni uxor Cleopatra, obsidere coepit: qua capta, Tryphaena uxor Grypi nihil antiquius, quam sororem Cleopatram requiri duxit; non ut captivae opem ferret, sed ne effugere captivitatis mala posset, quae sui aemulatione in hoc potissimum regnum invaserit, hostique sororis nubendo hostem se ejus effecerit. [6] Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudiatam a fratre, contra matris voluntatem, extra

stris sumtibus colliguntur in aliis regionibus. GRAEV. In MSS. est *Grippi*, unde facile intelligas scribendum esse *Grypi*. Quod & in editione illa optima Juntarum apparet. FABER. Cl. Graevio placet, *exercitum Grypi:* quod in quibusdam MSS. & typis expresso Juntarum est. Mihi vero *Cypri* rectum videtur. Paulo post enim eundem illum exercitum, *peregrinos exercitus qui in certamina fratrum adducti sint*, vocat. VORST. Recte Faber. Nam sollicitantur aliorum exercitus. Si scripsisset *Cypri collectum*, aut *conscriptum*, & libri veteres nihil moverent, vulgatae scripturae non adversaremur. GRAEV.

Velut dotalem] Virgil. IV. Aeneid. 104.

> *liceat Phrygio servire marito,*
> *Dotalesque tuae Tyrios permittere dextrae.*

Et IX. 737.

> *Non haec dotalis regia Amatae.*

GRONOV.

5. *Nihil antiquius quam sororem Cleopatram requiri jussit*] Praetulerim Juntarum scriptionem: *nihil antiquius quam sororem Cleopatram requiri duxit.* GRAEV. Pro *jussit*, in Juntina est, *duxit*, id est, *putavit*, *judicavit*. Male. Neque enim dicimus, *duxit illam requiri*, sed *requirendam esse*. Memoriae certe nulla exempla occurrunt, quae id suadeant. FABER. Editur vulgo *requiri jussit*. Sed mihi placet quod in editione Juntina esse testatur Graevius *req. duxit*. Sensus manifestus est, Tryphaenam nihil antiquius duxisse quam sororem Cleopatram requiri: estque ita *antiquius*, ut alias, adjectivum nomen comparativi gradus. Si autem *jussit* legas, non pro nomine adjectivo, sed pro adverbio habendum erit: idque sine exemplo fere. VORST.

Nihil antiquius] Huic non recte jungitur verbum *jussit*, quod est in vulgatis. Itaque Juntae ediderunt *duxit* pro eo, quod probarunt viri docti. Ego praefero lectionem MS. in quo habetur, *nihil ante*, *quam*. Nimirum illi *ante* adscripserat aliquis voculam *prius*, quae deinde juncta priori, factumque *anteprius*, ita natum *antiquius* ex ingenio emendatoris. Certe verbum *jussit* MSS. servant omnes. SCHEFF. Tritius est hoc loquendi genus *duxit requirendum*. Sed & illud ferri potest, quod liquebit, si refinxeris infinitum in verbum finitum, *nihil antiquius duxit quam ut requiratur*. Verum non minus insolens est *nihil antiquius jussit*, quam *duxit requiri*. GRAEV.

8. Quippe

extra Aegyptum nuptam accusat. [7] Contra Grypus orare, *ne tam foedum facinus facere cogatur: a nullo umquam majorum suorum inter tot domestica, tot externa bella, post victoriam in feminas saevitum, quas sexus ipse & periculis bellorum, & saevitiae victorum eximat:* [8] *in hac vero, praeter commune bellantium fas, accedere necessitudinem sanguinis: quippe ipsius, quae tam cruente saeviat, sororem equidem germanam esse, suam vero consobrinam; liberorum deinde communium materteram.* [9] His tot necessitudinibus sanguinis adjicit superstitionem templi, quo abdita profugerit, *tantoque religiosius colendos sibi deos, quo magis his propitiis ac faventibus vicisset: tum neque, occisa illa, se virium quidquam Cyziceno demturum, nec servaturum reddita.* [10] Sed quanto Grypus abnuit, tanto soror muliebri pertinacia accenditur, rata non misericordiae haec verba, sed amoris esse. Itaque vocatis ipsa militibus, mittit qui sororem confoderent. [11] Qui ut in templum intraverunt, cum evellere eam non possent, manus amplexantis deae simulacrum praeciderunt. Tunc Cleopatra exsecratione parricidarum, mandata violatis numinibus ultione sui, decedit. [12] Nec multo post repetita praelii congressione, victor Cyzicenus uxorem Grypi

8. *Quippe ipsius, quae tam cruente saeviat, sororem equidem germanam esse*] Malim ego interpungere & scribere, *quippe ipsius, quae tam cruente saeviat, sororem; & quidem germanam esse*, quomodo erit oratio non paulo vehementior. Neque enim soror uterina tantum, aut eodem patre, sed matre diversa erat edita: sed utroque parente eodem nata. Dicitur enim a *germine germanus*. Festus: *Germen est, quod ex arborum surculis nascitur: unde & germani, quasi eadem stirpe geniti.* MOD.

9. *His tot necessitudinibus sanguinis*] Antiquiores typis expressi, *necessitatibus*. Nec est hoc insolens *necessitatem* pro necessitudine poni, ut in Notis ad Val. Max. docuimus. VORST.

10. *Sed quanto G. a. t. soror muliebri pertinacia*] Auctor supr. XXII. 4. 13. *Feminarum contumaces animi.* Elliptice dictum *quanto*, pro *quanto magis*. BERNEC. *Quanto* Berneccerus dictum putat per ellipsin pro *quanto magis*. Sed statuendum potius, *quanto* & *tanto* esse posita pro *quantum* & *tantum*. Saepe enim talia permutantur. Vide Scioppium Ep. 5. Parad. Literar. VORST.

Itaque vocatis ipsa militibus] Forte leg. *itaque vocatos ipsa milites mittit.* GRONOV.

11. *Evellere*] Scribendum, *avelleres*

Grypi Tryphaenam, quae paullo ante sororem interfecerat, capit; ejusque supplicio uxoris manibus parentavit.

CAP. IV. [1] At in Aegypto Cleopatra cum gravaretur socio regni, filio Ptolemaeo, populum in eum incitat; abductaque ei Selene uxore, eo indignius, quod ex Selene jam duos filios habebat, exsulare cogit, arcessito minore filio Alexandro, & rege in locum fratris constituto: [2] nec filium regno expulisse contenta, bello Cypri exsulantem persequitur. Unde pulso, interficit ducem exercitus sui, quod vivum eum e manibus dimisisset; quamquam Ptolemaeus verecundia materni belli, non viribus minor ab insula recessisset. [3] Igitur Alexander territus hac matris crudelitate, & ipse eam reliquit, periculoso regno securam ac tutam vitam anteponens. [4] Cleopatra vero timens, ne major filius Ptolemaeus ab Cyziceno ad reciperandam Aegyptum auxiliis juvaretur, ingentia Grypo auxilia, & Selenen uxorem, nupturam hosti prioris mariti, mittit; [5] Alexandrumque filium per legatos in regnum revocat: cui cum occultis insidiis exitium machinaretur, occupata ab eodem interficitur; spiritumque non fato, sed parricidio dedit: [6] digna prorsus hac mortis infamia, quae etiam matrem toro expulit; & duas filias viduas alterno fratrum matri-

re; & mox, *cum exsecratione parricidarum* IDEM.

12. *Tryphaenam quae*] MSS. una voce auctius legunt vel *impie namque*, vel *impiam quae*, quod posterius rectum, nec fortassis hic omittendum. SCHEFF.

CAP. IV. 1. *Cum gravaretur socio regni*] Lege cum Gronovio: *gravaretur socium*. GRAEV. Emendavit jam supra Gronovius, *gravaretur socium*. FABER. Gronovius legendum censet *socium*, quomodo sup. XX. 2. 11. *longinquam militiam gravati*, pro longinqua mil. grav. ad quem locum Notas vide. VORST.

Arcessito minore filio Alexandro] Contra jus gentium, & nominatim Aegyptiorum. Nam etiam apud hos viguisse jus primogeniturae, nec a Ptolemaeis introductum, sed ab ultima Pharaonum memoria observatum fuisse, patet ex his quae leguntur Exodi XI. 5. *Occidam omne primogenitum, a primogenito Pharaonis, qui sedet in solio ejus, usque*, &c. BERNEC.

CAP.

matrimonio fecit; & filio alteri in exfilium acto bellum intulit, alteri erepto regno exitium per insidias machinata est.

CAP. V. [1] Sed nec Alexandro caedes tam nefanda inulta fuit. Nam ubi primum compertum est, scelere filii matrem interfectam, concursu populi in exsilium agitur, revocatoque Ptolemaeo regnum redditur: qui neque cum matre bellum gerere voluisset, nec a fratre armis repetere, quod prior possedisset. [2] Dum haec aguntur, frater ejus ex pellice susceptus, cui pater Cyrenarum regnum testamento reliquerat, herede populo Romano instituto, decedit. [3] Jam enim fortuna Romana porrigere se ad Orientalia regna, non contenta Italiae terminis, coeperat. Itaque & ea pars Libyae provincia facta est: postea Creta Ciliciaque piratico bello perdomitae, in formam provinciae rediguntur. [4] Quo facto & Syriae, & Aegypti regna, Romana vicinitate artata, quae incrementa de finitimis bellis quaerere solebant, ademto vagandi arbitrio, vires suas in perniciem mutuam converterunt: [5] adeo ut

CAP. V. 1. *Qui neque cum matre*] In MS. quodam legitur, *quod neque*, unde suspicor, lectionem veram esse *quia neque*. SCHEFF.

2. *Frater ejus ex pellice*] Ptolemaeus Apio dictus, populum Rom. testamento heredem reliquit, Eusebius in Chronicis. BONGARS. Item Appianus in fine Mithrid. BERNEC. Vide Tacit. Ann. XII. 18. & Henr. Valesium ad Ammian. Marcell. p. 243. GRONOV.

3. *Provincia facta*] Ejus regni civitates liberas esse senatus voluit, Liviana Epitome libri LXX. contra auctorem nostrum. BONGARS. Sigonius de Antiquo Jure Provinciar. VIII. 16. contradictionem hanc ita conciliat: Cyrenaeos, liberos a senatu relictos, post a tyrannis oppressos esse: atque inde populum Rom. Cyrenaicae in provinciam redigendae occasionem arripuisse. BERNEC.

Creta Ciliciaque] Bellum piraticum & maritimum, a P. Servilio, qui, expugnato Isauro arce Ciliciae, *Isaurici* cognomen reportavit, coeptum Pompejus confecit, mira felicitate & celeritate, intra XL. diem nimirum, aut, ut alii, XLIX. Vide Plutarchum, Appianum, Ciceronem pro lege Manilia. Cretam Q. Caecilius Metellus debellavit, qui inde *Creticus*. Florus III. 7. BONGARS.

4. *Quo facto*] MS. quidam, *quo pacto*, quod videtur rectius. Mallem tamen scribere *quo fato*, quia supra de fortuna Romanorum coepit loqui. SCHEFF.

Bellis quaerere] Forte, *bello quaerere*. GRONOV.

ut adsiduis praeliis consumti, in contemtum finitimorum venerint, praedaeque Arabum genti, imbelli antea, fuerint: [6] quorum rex Erotimus fiducia septingentorum filiorum, quos ex pellicibus susceperat, divisis exercitibus, nunc Aegyptum, nunc Syriam infestabat; magnumque nomen Arabum, viribus finitimorum exsanguibus, fecerat.

5. *Assiduis praeliis consumpti*] Atqui praecedit, *& Syriae & Aegypti regna*, quo hoc referendum. Num ergo noster rem, quam verba, magis habuit in animo, cum ista scriberet, & pro regnis, incolas regnorum intellexit: an potius scripsit *consumpta*, idque post mutatum est in *consumpti* propter sequens *in*, quod ab *i* initium habet. SCHEFF.

6. *Quorum rex Erotimus*] Non dubito quin hic sit *Aretas*, ut ab aliis vocatur. Meminit ejus saepe Josephus: erat autem hic filius Obodae, ut testatur Stephanus, in *Αὔαρα*. VOSS.

Divisis exercitibus] praefero, quod in multis MSS. legitur, *diversis*. SCHEFF.

LIBER

LIBER XL.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Syri Tigranen Armenium regem sibi deligunt.*

2 *Victo Tigrane, Antiochus Cyziceni filius creatur rex Syriae, quae postea in provinciae formam redigitur.*

CAPUT I.

1 Mutuis fratrum odiis, & mox filiis inimicitiis parentum succedentibus, cum inexpiabili bello & reges, & regnum Syriae consumtum esset, ad externa populus auxilia concurrit, peregrinosque sibi reges circumspicere coepit. 2 Itaque cum pars Mithridaten Ponticum, pars Ptolemaeum ab Aegypto arcessendum censeret: occurreretque quod Mithridates implicitus bello Romano esset, Ptolemaeus

CAP. I. 1. *Filiis inimicitiis parentum succedentibus*] More priscorum Germanorum, apud quos *suscipere tam inimicitias seu patris seu propinqui, quam amicitias necesse est.* Tacitus Germ. c. 21. Quomodo Cato major, quum in adolescentem, qui defuncti patris inimicum involverat infamia, in foro post judicium ambulantem incidisset, dextera data dixit: *ita parentibus esse parentandum: non agnis, non baedis, sed inimicorum lacrimis damnationibusque.* Plutarchus in Catone majore c. 28. Seneca tamen de Ira II. 34. pronuntiat *nihil iniquius, quam aliquem heredem paterni odii fieri.* BERNEC. Antiquiores typis expressi *filiorum*: ut *inimicitiis*, quod expressum est, sit sexti casus; & *inimicitiis* tertii casus sit subaudiendum. Si legatur *filiis inimicitiis parentum succedentibus*, est hoc concise dictum pro *filiorum inimicitiis inimicitiis parentum succedentibus*; & simile illis quae supra ad I. 7. 14. & II. 14. 10. notavimus. VORST. Impressi veteres habent *filiorum*, quod nonnulli probant. Atqui *filiorum succedentibus* non congruit. Puto, Justinum scripsisse, *& mox filiorum, iis inimicitiis parentum succedentibus.* Librarius rudis illud *iis* emendationis gratia putavit adjectum, quasi pro *filiorum*, *filiis* esset scribendum, atque sic mutato illo, hoc *iis* penitus exclusit. SCHEFF. Cum in antiquioribus editionibus legatur *filiorum*, laborarunt viri docti in hoc loco constituendo & explicando. Discutientur omnes nebulae, si cum Juntis legas, *& mox filiorum inimicitiis succedentibus.* Ex margine irrepsit *parentum.* Facile enim intelligebatur filios hos esse eorum fratrum, qui mutuis odiis flagrarant. GRAEV.

Et reges & regnum Syriae consumtum esset] Existebat adhuc Antiochus,

maeus quoque semper hostis fuisset Syriae; 3 omnes in Tigranen regem Armeniae consensere, instructum, praeter domesticas vires, & Parthica societate, & Mithridatis adfinitate. 4 Igitur accitus in regnum Syriae, per octodecim annos tranquillissimo regno potitus est; neque bello alium lacessere, neque lacessitus inferre alii bellum necesse habuit.

CAP. II. 1 Sed sicut ab hostibus tuta Syria fuit, ita terrae motu vastata est: quo centum septuaginta millia hominum, & multae urbes perierunt. *Quod prodigium mutationem rerum portendere* aruspices responderunt. 2 Igitur Tigrane a Lucullo victo, rex Syriae Antiochus, Cyziceni filius, ab eodem Lucullo appellatur. 3 Sed quod Lucullus dederat, postea ademit Pompejus: qui poscenti regnum respondit, *ne volenti quidem Syriae, nedum recusanti, daturum se regem, qui octodecim annos, quibus Tigranes Syriam tenuit, in angulo Ciliciae latuerit: victo autem eodem Tigrane a Romanis, alieni operis praemia postulet.* 4 *Igitur ut habenti regnum non ademerit; ita quo cesserit Tigrani, non daturum, quod tueri nesciat, ne rursus Syriam Judaeorum & Arabum latrociniis infestam reddat.*

chus, Antiochi Cyziceni filius: quem regem sumere, eique tutorem dare, donec adolevisset, utique potuissent. VORST.

3. *In Tigranen*] Tigranes Syria ultra Euphratem & Cilicia potitus, *rex regum* dictus est: Appianus Syriac. pag. 118. Strabo lib. XI. f. Eo a Lucullo superato, Antiochus, Εὐσεβὴς, hoc est, *Pius* dictus, Cyziceni filius, ἦρχε τῶν Σύρων ἑκόντων. Duxerat is patris uxorem Selenem, quam deinde Tigranes interfecit. Strabo XVI. BONGARS.

CAP. II. 3. *Ademit Pompejus:*] Ὅτι τοὺς Σελευκίδας ὑπὸ Τιγράνους ἐκπεσόντας οὐκ εἰκὸς ἦν ὅτι Συρίας ἄρχειν μᾶλλον, ἢ Ῥωμαίους Τιγράνην νικήσαντας. Appianus Syr. pag. 119. b. De Luculli autem & Pompeji rebus in Syria contra Mithridatem & Tigranem gestis, lege praeter Appianum, Plutarchum in utriusque vita, & Dionem. BONGARS.

Alieni operis praemia] Fabius apud Livium X. 24. 8. *quam arborem conseruisset, sub ea legere alios fructum, indignum esse* dixit. BERNEC.

4. *Ut habenti regnum non ademerit*] Quomodo haec stare possunt cum superioribus, ubi dicit, a Lucullo *regem Syriae appellatum?* An hoc proprie & stricte accipiendum de appellatione nuda, non immissione simul in regnum? videtur: sed sic legerem, *ut habenti regnum non adimeret*. SCHEFF.

Quo cesserit] Non improbo; quia tamen quidam MSS. habent *quod gesserit*, suspicor scripturam veram

reddat. [5] Atque ita Syriam in provinciae formam redegit: paullatimque Oriens Romanorum, discordia consanguineorum regum, factus est.

veram esse, *quod cesserit*, regnum scilicet. SCHEFF.

5. *Redigit*] An, *redegit*? ut respondeat superioribus *ademit*, *respondit*, propter insertam conjunctionem *atque*. SCHEFF. Consentit Juntina. GRAEV.

LIBER XLI.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Parthorum origo, nomen, successus, imperium.*
2 *Regni Parthici administratio. Parthorum sermo, vestes, arma, exercitus, praeliandi mos.*
3 *Eorumdem mores domestici, sepultura, religio, ingenium, virtutes & vitia.*
4 *Parthicorum regum res gestae.*
5 *Arsacis sapientissimi Parthorum regis vita & mors placida.*
6 *Bactriani regni status sub Eucratide, qui a filio opprimitur. Parthorum bellici successus.*

CAPUT I.

1 Parthi, penes quos, velut divisione Orbis cum Romanis facta, nunc Orientis imperium est, Scytharum exsules fuere. 2 Hoc etiam ipsorum vocabulo manifestatur: nam Scythico sermone *Parthi* exsules dicuntur. 3 Hi & Assyriorum & Medorum temporibus, inter Orientis populos obscurissimi fuere.

CAP. I. 1. *Parthi*] Vide Strab. lib. XI. & Dionysium, & quae in eum notavit Eustathius, & Agathiam lib. II. & Jornandem, qui hunc locum citat ex Trogo Pompejo. Strabo eos dicit ἀντιπάλυς τῶν Ῥωμαίων κατὰ μέγεθος τῆς ἀρχῆς. BONGARS. Adde cum primis Amm. Marcellinum XXIII. 16. BERNEC.

2. *Scythico sermone Parthi exules*] Cum Parthi *Scythicae*, seu ut Jornandes de Reb. Get. c. 6. specialius exprimit, *Gothicae*, hoc est, Germanicae sint originis, a vero non abludere videtur amici mei veteris, Casp. Simonis Franci, linguarum & politioris litteraturae Scientissimi, conjectura, dictos Parthos, quasi die fahrter / sive fahrende / hoc est, vagabundos, errones, non inusitata litterarum *p* & *f* commutatione. Quomodo dicimus die fahrende Schuler. Affinis eidem originationi vox Hispanica *farandulero*. Certe minus absurdum hoc etymon, quam commentitium illud Graecorum, Parthos dictos ἀπὸ τῦ πορθεῖν, quod vastando omnia perdant: habuit autem Parthica lingua

multa

re. [4] Postea quoque cum imperium Orientis a Medis ad Persas translatum est, veluti vulgus sine nomine, praeda victorum fuere. [5] Postremo Macedonibus, triumphato Oriente, servierunt: [6] ut cuivis mirum videatur, ad tantam eos felicitatem virtute provectos, ut imperent gentibus, sub quarum imperio veluti servile vulgus fuere. [7] A Romanis quoque, trinis bellis, per maximos duces, florentissimis temporibus lacessiti, soli ex omnibus gentibus non pares solum, verum etiam victores fuere: [8] quamquam plus gloriae sit, inter Assyria & Medica Persicaque, memorata olim regna, & opulentissimum mille urbium Bactrianum imperium emergere potuisse, quam longinqua bella vicisse. [9] Praeterea cum gra-

multa communia cum Germanica. vide Reineccii partem III. p. 213. m. Bernec.

4. *Cum imperium Orientis* &c.]

sic omnia verti
Cernimus, atque alias assumere pondera gentes,
Concidere has.

Ovid. Metam. XV. 420. Idem.

6. *Ad tantam eos felicitatem per virtutem provectos*] *Per virtutem* desideratur in Juntis, & posset non incommode abesse. Dein iidem cum aliis impressis: *ut non immensa tantum jam ac profunda camporum.* Graev. Ex ratione debent haec verba *per virtutem* deleri; & in Edit. Juntarum non apparent. Faber. *Per virtutem* abest teste Graevio ab editione Juntina. Et videtur sane glossema esse, quod ex margine irrepserit in textum. Vorst.

7. *Trinis bellis per maximos duces*] Crassum & Antonium: tertium adhuc quaero. An Cesennium Paetum? Sed is inferior aetate Trogi. Itaque *binis* forte rectius legas. Bernec.

8. *Et opulentissimum illud urbium*] Scribe, ut est in aliis, *& opul. illud urb. mille.* Bongars.

Et opulentissimum mille urbium &c.] Strabo XV. p. 686. ex Apollodoro. 'Ευκρατίδαν γῦν πόλεις χιλίας ὑφ' ἑαυτῷ ἔχειν. Sed inter has pleraeque Indiae.. Gronov. MSS. *opulentissimum illud*, unde Bongarsius, *opulentissimum illud urbium mille*, ut legi ait in quibusdam. Mallem tamen credere, Justinum transposite scripsisse, *opulentissimum illud mille urbium*, vel ob hanc solam causam, quoniam alias vocabulum *illud* non fuisset abolitum, si simillimum ei *mille* non arctissime habuisset sibi conjunctum, per quod extinctum est. Scheff.

Longinqua bella vicisse] Multum dubito, Justinum sic scripsisse, certe *vincere bella* num reperiatur alibi usurpatum ignoro. Nec est oppositio, quam hic facere Justinus videtur, inter *imperium Bactrianum*, & *longinqua bella.* Itaque crediderim, fuisse olim, *quam longinqua bella vicisse.* ut *longinqua* referatur ad *imperia* vel *regna*, de quibus praecedit. Ita enim elegans existit oppositio inter emergere inter regna, in quibus constituti erant Parthi, & vincere longinqua, a quibus procul aberant. *Bella* quoque *vincere* convenientissi-

gravibus Scythicis, & vicinalibus bellis adsidue vexati, variis periculorum certaminibus urguerentur; 10 hi domesticis seditionibus Scythia pulsi, solitudines inter Hyrcaniam, & Dahas, & Areos, & Spartanos, & Margianos furtim occupavere. 11 Fines deinde, non intercedentibus primo finitimis, postea etiam prohibentibus, in tantum protulere, ut

mum, & receptissimum loquendi genus, nostro etiam alibi usitatum. IDEM.

9. *Praeterea cum*] Hoc *praeterea* vitiosum esse, mihi non est dubium, cum significatio hic ejus nulla sit. Rectius scriberetur *praesertim:* verum ita scripsisse Justinum haud contenderim. SCHEFF.

Cum gravibus Scythicis, & vicinalibus bellis assidue vexati] MSS. *Cum gravibus Scythis, & vicinalibus bellis assidue vexati.* hoc est, cum vexarentur a Scythis, qui iis graves erant, & vicinalibus bellis. Superius IV. 3. *Catinienses quoque cum Syracusanos graves paterentur.* Horat. III. 5.

adjectis Britannis
Imperio gravibusque Persis.

Et I. Carm. 9.

Quo graves Persae melius perirent.

GRAEV.

10. *Inter Hyrcaniam & Dacas & Areos & Spartanos & Majanos*] Ut nihil pudet haec tam manifesta errata in libris publicare, cum nemo nesciat esse falsa. Legendum est *inter Hyrcaniam & Daas, & Areos, & Carmanos, & Margianos.* Quis unquam *Spartanos* in Asia posuit? *Maianos* autem gentis nomen non facile reponas apud Geographos. In Margiana autem Ptolomaeus & *Daas* & *Tapures* & *Massagetas* ponit. GLAREAN.

Et Dahas, & Arcos, & Spartanos, & Maggianos] Vett. librorum MSS. lectionem exhibui. Legendum autem, *& Dahas, & Arios, & Arianos, & Margianos*, ex Strabone, Ptolemaeo, & Plinio VI. 25. ubi *Parthi*, inquit, *habent ab ortu Arios, a meridie Carmaniam & Arianos.* BONGARS. Hanc emendationem Bongarsii confirmat & Salmasius in Solinum pag. 1198. A. 2. BERNEC. Codices MSS. teste Bongarsio habent, *& Dahas & Areos, & Spartanos, & Maggianos.* Putat autem Bongarsius, pro *Areos* legendum esse *Arios.* Verum si hic ita legendum sit, supra quoque XIII. 4. 22. legendum ita erit. Quia vero supra *Arei* sunt tolerati, & hic tolerari, credo, possunt. Graece dicuntur Ἄρειοι. Unde Latine aeque *Arei*, atque *Arii* dici possunt. Porro *Arianos* & *Margianos* pro *Spartanos* & *Maggianos* legendum esse facile accredo. VORST.

Spartanos] Sic alicubi memini legere. Barbarum nomen; sed hic nulli esse Spartani possunt. Ortelius putabat legendum esse *Arianos*, qui populi Caudusiis finitimi sunt. FABER.

11. *Intercedentibus*] Hoc est, vetantibus, vox tribunitia. Intercedimus verbo: prohibemus manu & opere. BERNEC.

In tantum protulere] *In tantum* plena locutio pro *tantum.* Sic & inf. XLIII. 3. 13. *In tantum enituerunt.* Et judicat Scioppius, *quantum, tantum*, & id genus alia regulariter cum praepositione; figurate vero sine praepositione dici. Livius XXII. 27. *In tantum suam virtutem enituisse.* Virgilius VI. Aeneid.

Nec puer Iliaca quisquam de gente Latinos
In tantum spe tollet avos.

Vide

ut non immensa tantum jam ac profunda camporum, verum etiam praerupta collium, montiumque ardua occupaverint. [12] Ex quo fit, ut Parthiae pleraque finium aut aestus, aut frigoris magnitudo possideat: quippe cum montes nix, & campos aestus infestet.

CAP. II. [1] Administratio gentis post defectionem Macedonici imperii sub regibus fuit. [2] Proximus majestati regum, populorum ordo est: ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace habent. [3] Sermo his inter Scythicum Medicumque medius, & ex utrisque mixtus. [4] Vestis olim sui moris; posteaquam accessere opes, ut Medis, perlucida ac fluida. Ar-

Vide Scioppium Parad. Literar. Ep. 5. quam sub nomine Paschasii Grosippi edidit. VORST.

Profunda camporum] Vide Flori Indicem, quem brevi dabit Freinshemius, in *Diversa terrarum*. Ita supra XXXVIII. I. 8. legendum videbatur *incerta belli;* quod ipsum est in Tacito IV. 23. 6. BERNEC. Cl. Priceus ad Apulejum Met. I. legit, *immensa tantum jam ac porrecta camporum*. Porro *immensa camporum* auctor dixit, ut Cicero II. de Nat. D. 39. *Immensitates camporum*. & 64. *immensa camporum*. GRONOV.

Ardua montium] Tacit. XI. Ann. 9. *ardua castellorum*. & Varro II. de Re Rust. *montium arduitatem* dixit. IDEM.

12. *Pleraque finium*] Vocem *finium* glossatoris puto esse tractam huc ex superioribus, *fines deinde*. SCHEFF.

Cap. II. 2. *Proximus majestati regum populorum ordo est:*] Scribe, *optimatum ordo est*. Supra I. 9. *Ostanes optimatibus Persarum rem indicat*. & XLII. 5. de Phrahate, *cum infestos sibi optimates propter assidua scelera videret*. Vide Strab. XI. p. 515. GRONOV. Mihi nihil certius, quam vocem *populorum* esse vitiosam. Quales enim illi *populi*, & quis unquam *ordinis* vocabulum usurpavit de populo? Quid vero substitui pro eo debeat, in hoc defectu historiae Parthicae, nondum potui videre. Nisi *optimatum* velis, ex lib. XLII. 5. 2. SCHEFF.

3. *Et utrisque*] Forte *ex utrisque*. FREINSH. Mallem *utrimque*. GRONOV.

Et utrisque mixtus] Ita Bongarsius & post eum alii edidere. Major & Sichardus ediderant *& ex utroque*. At Becharius *utriusque:* quod ad τὸ *utrisque* propius accedit. Ego cum Freinshemio legendum puto *ex utrisque*. Solent enim *utrique* plurali numero dicere pro *uterque*. Exempli gratia *utrique Dionysii* pro uterque Dionysius. Vid. Ind. in Nepotem. VORST. Legunt alii *ex utrisque*. Puto junxisse Justinum, & scripsisse *& ex utrisque*. SCHEFF.

4. *Vestis olim sui moris*, *posteaquam accessere opes*, *ut Medis pellucida*] Julianus ὁ παραβάτης, in Oratione de Constantii gestis: διασώζουσι καὶ ἀπομιμοῦνται τὰ Περσικὰ, οὐκ ἀξιοῦντες, ἐμοὶ δοκεῖ, Παρθυαῖοι νομίζεσθαι, Πέρσαι δὲ εἶναι προσποιούμενοι, ταῦτά τοι καὶ στολῇ Μηδικῇ χαίρουσι. Statim post apud Justinum sequitur: *Armorum Scythicus, ac patrius mos*. Quod forsan Trogi aevo verum fuit, sed Juliani non item. Ait enim ille, quod Parthi ἐς μάχας ἔρχονται, ὅμοιοι Μήδοις, ὅπλοις τε ἀγαλλόμενοι τοιούτοις, καὶ ἐσθήμασι ἐπιχρύσοις, καὶ ἀλουργίσι. Voss.

 Fluida.]

Armorum patrius ac Scythicus mos. [5] Exercitum non, ut aliae gentes, liberorum, sed majorem partem servitiorum habent: quorum vulgus, nulli manumittendi potestate permissa, ac per hoc omnibus servis nascentibus, in dies crescit. Hos pari ac liberos suos cura habent, & equitare & sagittare magna industria docent. [6] Locupletissimus ut quisque est, ita plures in bella equites regi suo praebet. Denique Antonio bellum Parthis inferenti cum quinquaginta millia equitum occurrerent, soli quadringenti liberi fuere. [7] Cominus in acie praeliari, aut obsessas expugnare urbes nesciunt. Pugnant aut procurrentibus equis, aut terga dantibus: saepe etiam

Fluida.] Tacitus Germ. c. 17. *Veste distinguuntur, non fluitante, sicut Sarmatae ac Parthi, sed stricta.* Herodianus IV. 20. de Parthis Antonini dolo oppressis: *Nec evadere fuga poterant, impediente cursum fluxa veste ad pedes deducta.* Lucanus VIII. 367.

Illic & laxas vestes, & fluxa virorum
Velamenta vides.

De vestitu Persarum ac Medorum, unde Parthi suum accepere, multa Brissonius Regn. Pers. lib. II. BERNEC.

5. *Majorem partem servorum habent:*] MSS. praeferunt, *servitiorum.* Quod probo. Ita enim semper solet Justinus. Voss. Juntae & MS. *servitiorum.* Sic scripsit Justinus XXII. 6. *Eodem congestis etiam servitiis*, hoc est, servis. Ita & *ministeria* pro ministris Tacit. XIII. Annal. *opera* pro operariis Horat. *accedas opera agro nona Sabino. Famulatio* pro famulis Apul. VI. Met. & Graecis θεραπεία, Matth. XXIV. 45. pro θεράποντες. *matrimonia* Justinus XII. 3. pro uxoribus, & mille talia. GRAEV. MSS. *servitiorum:* familiaris Justino loquendi ratio. Et docti viderunt. FABER. Codices quidam MSS. quos Bongarsius vidit, & typis expressus Juntarum teste Graevio, *servitiorum:* id quod a stylo Justini minime abhorret. VORST.

Equitare & sagittare] Et hoc ex instituto Persarum hausere, de quibus Herodotus I. 136. *Liberos suos, a quinto anno incipientes usque ad vicesimum, tribus tantum instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui.* Porro ne quis de Latinitate verbi *sagittare* dubitet, utitur eo quoque Curtius VII. 5. 64. BERNEC.

7. *Obsessas expugnare urbes* &c.] Lucanus VIII. 377.

Non aries illis, non ulla est machina belli:
Haud fossas implere valent: Partheque sequente
Murus erit, quodcunque potest obstare sagittae.

Tacitus XII. 45. 4. *Nihil tam ignarum barbaris, quam machinamenta & astus oppugnationum.* Adde de Gothis Marcellinum XXXI. 18. & 22. IDEM.

Pugnant autem procurrentibus equis &c.] Praestat Juntas sequi, qui legunt: *Pugnant aut procurrentibus equis, aut terga dantibus.* GRAEV. Juntarum editio teste Graevio pro *autem* habet *aut:* idque convenienter τῷ *aut*, quod

etiam fugam ſimulant, ut incautiores adverſum vulnera inſequentes habeant. [8] Signum his in praelio non tuba, ſed tympano datur. Nec pugnare diu poſſunt: ceterum intolerandi forent, ſi quantus his impetus eſt, vis tanta & perſeverantia eſſet. [9] Plerumque in ipſo ardore certaminis praelia deſerunt, ac paullo poſt pugnam ex fuga repetunt, ut, cum maxime viciſſe te putes, tunc tibi diſcrimen ſubeundum ſit. [10] Munimentum ipſis equisque loricae plumatae ſunt, quae utrumque toto corpore tegunt. Auri argentique nullus, niſi in armis, uſus.

Cap. III. [1] Uxores dulcedine variae libidinis ſinguli plures habent: nec ulla delicta adulterio gravius vindicant. [2] Quamobrem feminis non convivia tantum virorum, verum etiam conſpectum interdicunt. [3] Carne non niſi venatibus quaeſita veſcuntur.

quod ſequitur. Vorst.

Fugam ſimulant] Tacitus vi. 35. 2. *cum Partbus ſequi vel fugere pari arte ſuetus, diſtraberet turmas, ſpatium ictibus quaereret.* Atque de hac fugae ſimulatione capiendum illud Propertii ii. 8. 54.

Partborum aſtutae tela remiſſa fugae.

Quem ad locum vide notata ab eruditiſſimo Gebhardo: quibus adde Lucanum viii. 376. Plutarchum Craſſo c. 46. Appianum Parth. pag. 144. e. Ceterum hoc aſtutae fugae genus tribuit etiam Aetolis Thucydides iii. 15. 18. Perſis Xenophon lib. iii. Exp. Cyr. pag. 306. d. Theſſalis Curtius iii. ii. 26. Germanis, & praecipue Cattis, Tacitus i. 56. 8. & Germ. 6. 8. Sed & Plato in Lachete Scytharum exemplum, qui fugientes, non ſtantes, cum hoſte pugnant, adducit contra fortitudinis imperfectam illam deſcriptionem, quod ſit ea vis, qua quis in acie ſtans, fortiter pugnat. Homerus item Iliad. viii. 103. Aeneam hoc nomine commendans, μήςωρα φόβοιο, *fugiandi* *rite peritum* appellat. Bernec.

Nec pugnare diu poſſunt &c.] Facit tales & Germanos Germanicus apud Tacitum ii. 14. 8. ipſeque Tacitus Germ. 4. 2. Par elogium Gallorum in Livio x. 28. 4. & Floro ii. 4. 2. Idem.

10. *Loricae plumatae*] Hoc eſt, ex laminis ferreis in modum plumae factis conſertae. Virgilius Aen. xi. 770.

Spumantemque agitabat equum, quem pellis abenis
In plumam ſquammis auro conſerta tegebat.

Ubi Servium vide: praeterea Turnebum Adverſ. xi. 25. Lipſium de Mil. Rom. iii. 6. & Stewechium in Veget. iii. 23. Idem.

Cap. III. 2. *Feminis non convivia* &c.] Vide Notam vii. 3. 3. Idem.

3. *Venatibus*] De Parthorum acri ſtudio venandi meminit & Herodianus lib. vi Unde Vononem apud Auguſtum, cui a Phrahate obſes datus fuerat, educatum, petitum Roma acceptumque regem, quamvis gentis Arſacidarum, ut externum tamen

scuntur. 4 Equis omni tempore vectantur: illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt; super illos ire, consistere, mercari, colloqui. Hoc denique discrimen inter servos liberosque est, quod servi pedibus, liberi non nisi equis incedunt. 5 Sepultura vulgo aut avium, aut canum laniatus est: nuda demum ossa terra obruunt. 6 In superstitionibus atque cura deorum, praecipua amnibus veneratio est. 7 Ingenia genti tumida, seditiosa,

tamen aspernatos Parthos Tacitus Annal. II. 1. narrans, addit: *Accendebat dedignantes & ipse, diversus a majorum institutis, raro venatu, segni equorum cura.* Suetonius in Calig. c. 2. ait, *Regum regem* (hoc est, Parthicum) *ad indicium maximi luctus, exercitatione venandi abstinuisse.* IDEM.

5. *Sepultura* &c.] Etiam inhumanus hic humandi ritus ad Parthos defluxit a Persis, de quibus Herodotus I. 140. eumque postremis quoque Persarum temporibus in usu fuisse patet ex Procopio lib. I. Pers. & Agathia lib. II. Consulendi Cicero Tuscul. I. 44. & 45. Joh. Kirchman. in Append. ad lib. de Fun. Rom. cap. 2. C. Barthius Adversar. XLIX. 10. IDEM.

Sepultura vulgo aut avium, aut canum laniatus est.] Perperam puto hunc morem Parthis attribui, cum is Hyrcanorum proprius sit. Scio quidem idem fere Herodotum asserere de Persis: οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσεω ὁ νέκυς, πρὶν ἂν ὑπ' ὄρνιθος ἢ κυνὸς ἑλκυσθῇ. De canibus nescio, an verum sit. De avibus constat. Quamvis idem habent & alii. Moris enim semper fuit Persis, sive Parthis, ut immatura morte defunctis, os oculosque lacte oblinerent: inde equo impositos, instigatoque eo, corvorum praedae exponerent. Quod si ab iis, quibus ejus rei negotium incumberet, animadversum fuisset, dextrum ejus oculum prius a corvis maceratum, felicem judicabant: sin sinistrum, contra. Cum senibus aliter agebatur. Eos enim ad montana deferebant, fameque enecabant: & omnes, qui hoc fato defungerentur, felices existimabantur. Strabo, qui Caspiis illud tribuit, videtur haec duo mortis genera confudisse. Ait enim lib. XI. Κάσπιοι δὲ τοὺς ὑπὲρ ἑβδομήκοντα ἔτη λιμοκτονήσαντες, εἰς τὴν ἐρημίαν ἐκτιθέασιν. ἄποθεν δὲ σκοπεύοντες, ἐὰν μὲν ὑπ' ὀρνίθων κατασπωμένους ἀπὸ τῆς κλίνης ἴδωσιν, εὐδαιμονίζουσιν· ἐὰν δὲ ὑπὸ θηρίων ἢ κυνῶν, ἧττον· ἐὰν δ' ὑπὸ μηδενὸς, κακοδαιμονίζουσι. Videsis Petrum Teicheram in compendio Mircondi. VOSS.

6. *In superstitionibus atque cura deorum praecipua omnibus veneratio est.*] Insigniter hunc locum restituit Gronovius, qui legit: *In superstitionibus atque cura deorum praecipua amnibus veneratio est*, hoc est, praecipue religiose amnes & fluvios venerantur, quod ex Herodoto, Plinio, Tacito, Arnobio & aliis probat scriptoribus IV. Observat. 10. GRAEV. Praeclara Gronovii emendatio apud Vossium, *amnibus veneratio est*: nam & Parthi & Scythae & omnes ferme Septentrionales populi fluvios venerabantur. FABER. Certissima est emendatio Gronovii, pro *omnibus* legendum *amnibus* censentis. Persas & Parthos veneratos fuisse fluvios variis veterum testimoniis ostendit ille lib. IV. Observ. c. 10. Ceterum inepta quoque locutio esset, si dixisset, praecipuam omnibus venerationem esse, id est, praecipuam omnes venerationem habere in superstitionibus & cura deorum. Quid illud

tiosa, fraudulenta, procacia: quippe violentiam viris, mansuetudinem mulieribus adsignant. 8 Semper aut in externos, aut in domesticos motus inquieti: natura taciti: ad faciendum, quam ad dicendum promtiores: proinde secunda adversaque silentio tegunt. 9 Principibus metu, non pudore parent. In libidinem projecti, in cibum parci. 10 Fides dictis promissisque nulla, nisi quatenus expedit.

CAP. IV. 1 Post mortem Alexandri Magni cum inter successores ejus Orientis regna dividerentur, nullo Macedonum dignante Parthorum imperium, Stasanori externo socio traditur. 2 Hi postea diductis

illud est, venerationem esse alicui in superstitionibus, in cura deorum? Veneratio Deorum enim, superstitio, & cura Deorum, unum & idem sunt. At recte & concinne dictum fuerit, *in superstitionibus & cura Deorum praecipuam amnibus venerationem esse*, id est, inter superstitiones & culturas Deorum apud Parthos, praecipuam amnes seu fluvios venerationem habere, seu praecipua veneratione eos frui. VORST. Verissima lectio est, *amnibus*, quod Cl. Gronovius primus ostendit. SCHEFF.

8. *Ad faciendum, quam* &c.] Sallustius Catil. 8. 6. de Romanis: *Optumus quisque facere quam dicere malebat.* Amm. Marcellin. XXI. 8. *Plus audire quam loqui militem decet, actibus coalitum gloriosis.* Adde notam II. 10. 23. BERNEC.

9. *In libidinem projecti*] Quo argumento dissuaserunt amici Pompejo fugienti Corneliam uxorem formosam ad Parthos ducere. Plutarch. Pomp. c. 126. & Appianus Bell. Civil. lib. II. IDEM.

10. *Quatenus expedit*] Pestilens Lysandri dictum apud Plutarchum Apophtheg. Lacon. cap. 94. *Veritatem nihilo meliorem esse mendacio: sed utriusque dignitatem & pretium usu definiri.* IDEM.

CAP. IV. 1. *Staganori*] Legendum *Statanori*, ut supra XIII. 4. 22. cui tamen Drancas & Areos tribuit, (ut & Diodorus XVIII. 3.) Parthos autem Nicanori assignavit. Diodorus Parthiam & Hyrcaniam Phrataferni evenisse refert: & Strabo a Macedonibus Hyrcaniam Parthiae junctam scribit. BONGARS. MS *Staganori.* Juntae: *Stasanori.* optime, ut supra XIII. 4. GRAEV. *Statanori* emendavit Bongarsius pro *Staganori*, sed & *Stasanori* probum est, & ex analogia linguae Graecae, ut *Phthisanor*, & alia ejus formae. FABER. Rescripsi audacter *Stasanori* ex editione Juntina, quae teste Graevio ita habet. Bongarsius edidit *Stagnori.* Sed addit tamen legendum esse *Statanori*, ut supra XIII. 4. 22. legitur. Sed & Graevius pro *Stasanori*, quod in editione Juntina ipsa reperit, cum Bongarsio *Statanori* legendum putat. Verum quidni ipsum *Stasanori* reponamus, postquam editionem Juntinam sic habere, ceterosque omnes tum Latinos, tum Graecos, qui ejus hominis mentionem fecere, sic eum appellare scimus? Vide & supra Notas ad XIII. 4. 22. VORST.

Externo socio] Vocabulum *externo* mihi suspectum est, cum omnes socii sint externi, sic accepto externo-

ductis Macedonibus in bellum civile, cum ceteris superioris Asiae populis Eumenen secuti sunt: quo victo, ad Antigonum transiere. 3 Post hunc a Nicatore Seleuco, ac mox ab Antiocho & successoribus ejus possessi: a cujus nepote Seleuco primum defecere, primo Punico bello, L. Manlio Vulsone, M. Atilio Regulo consulibus. 4 Hujus defectionis impunitatem illis duorum fratrum regum, Seleuci & Antiochi, discordia dedit: qui dum sibi invicem eripere regnum volunt, persequi defectores omiserunt. 5 Eodem tempore etiam Theodotus, mille urbium Bactrianarum praefectus, defecit, regemque se appellari jussit: quod exemplum secuti totius Orientis populi, a Macedonibus defecere. 6 Erat eo

ternorum vocabulo. Num apposuit glossatorum aliquis, quia praecedit, *nullo Macedonum*. SCHEFF.

2. *Deductis*] Forte *diductis*. FREINSHEM. Placet mihi quoque, quod visum est Freinshemio *diductis*. Noster ipse supra XV. 4. 23. *& cum de praeda non convenirent, iterum in duas factiones diducuntur.* SCHEFF.

3. *Pronepote Seleuco*] Male. nepos enim fuit, ipso Justino teste. Hic enim Seleucus, Antiochi filius est XXVII. I. I hic vero Seleuci primi sive Nicatoris XVII. 2. 10. FREINSHEM.

Bulsone, M. Attilio] Vett. plerique, *Bulsione*. Legendum *Vulsone*. In Fastis est *C. Attilius*, non *M. Attilius*. [In fastis Capitolinis a Pighio suppletis, est *M. Attilius*.] Constitutum est Parthorum imperium, & conditum, Seleuco Callinico Asiam obtinente. Strabo XI. Eusebius Chronico. Lubet adscribere ortum regni Parthici ex Georgii Monachi Chronico, cujus mihi copiam fecit praestantissimus vir Fr. Pithoeus. Συρίας καὶ Ἀσίας δὲ ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ἐπικληθεὶς Καλλίνικος, ὁ αὐτὸς καὶ Σέλευκος. Et paulo post: Ἐπὶ τούτου τοῦ Ἀντιόχου Πέρσαι τῶν Μακεδόνων καὶ Ἀντιόχων ἀρχῆς ἀπέστησαν ὑπ' αὐτοὺς τελοῦντες ἀπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ κτίστου· διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἀρσάκης τις καὶ Τηριδάτης ἀδελφοί, τὸ γένος ἕλκοντες ἀπὸ τοῦ Περσῶν Ἀρταξέρξου, ἐσατράπευον Βακτρίων, ἐπὶ Ἀγαθοκλέους Μακεδόνος ἐπάρχου τῆς Περσικῆς· ὃς Ἀγαθοκλῆς ἐρασθεὶς Τηριδάτη, ὡς Ἀρριανός φησι, ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν, καὶ τὸν νεανίσκον σπουδάζων ἐπιβουλεῦσαι, διαμαρτήσας ἀνῃρέθη παρ' αὐτοῦ καὶ Ἀρσάκου ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύει Περσῶν Ἀρσάκης, ἀφ' οὗ οἱ Περσῶν βασιλεῖς Ἀρσακίδαι ἐχρημάτισαν, ἔτη β, καὶ ἀναιρεῖται· καὶ μετ' αὐτὸν Τηριδάτης ἀδελφὸς ἔτη λζ. Integrum locum adscripsi, quia editus non est, & narrationem continet memoria dignam. BONGARS. Hisce Suidas obstrigillat, qui scribit, *Arsacem Parthum, imperio Persarum potitum anno* 293. (scilicet ab initio Cyri) *ejectis Macedonibus, regnum Parthis tradidisse*. Atque ille annus 293. abest a Consulatu Vulsonis & Reguli (quem Noster terminum statuit) annis 17. Major discrepantia apud Ammianum Marcellinum XXIII. 16. qui Seleucum Nicatora ab hoc Arsace debellatum perhibet, ac tum Arsacidarum imperium iniisse. Tacitus Hist v. 8. 4. sub Antiocho Epiphane hoc contigisse refert. BERNEC.

5. *Theodotus.*] Straboni lib. XI. pag. 355.

eo tempore Arſaces, vir, ſicut incertae originis, ita virtutis expertae. [7] Hic ſolitus latrociniis & rapto vivere, accepta opinione Seleucum a Gallis in Aſia victum, ſolutus regis metu, cum praedonum manu Parthos ingreſſus, praefectum eorum Andragoram oppreſſit; ſublatoque eo, imperium gentis invaſit. [8] Non magno deinde poſt tempore Hyrcanorum quoque regnum occupavit; atque ita duarum civitatium imperio praeditus, grandem exercitum parat, metu Seleuci, & Theodoti Bactrianorum regis. [9] Sed cito, morte Theodoti metu liberatus, cum filio ejus & ipſo Theodoto foedus ac pacem fecit; nec multo poſt cum Seleuco rege, ad defectores perſequendos veniente, congreſſus, victor fuit: [10] quem diem Parthi exinde ſolemnem, velut initium libertatis, obſervant.

CAP. V. [1] Revocato deinde Seleuco novis motibus in Aſiam, dato laxamento, regnum Parthicum format, militem legit, caſtella munit, civitates firmat; [2] urbem quoque nomine Daram in monte Za-

855. 20. Διόδοτος. BONGARS.

6. *Arſaces, vir, ſicut incertae originis, ita virtutis expertae*] Georg. Monachus in allato jam modo loco dicit, Arſacem & fratrem Tiridatem ab Artaxerxe, Perſarum rege, genus ducere. BERNEC. Doctiſſimus Schicardus in Tarich regum Perſiae, putabat originem trahere Arſacem a Dario Codomanno: quod tamen non videtur. Nam in Chronico Perſico, quod penes Cl. Elichmannum eſt, dicitur eſſe ex ſemine Chaichosrou, qui eſt Cyrus. Pater vero ejus vocatur Darius quidam. Quae potuit erroris cauſa fuiſſe. VOSS.

7. *Parthos ingreſſus*] Credo legendum, *Parthos aggreſſus*. FABER.

Andragoram] Unum ex Andragorae poſteris, de quo ſup. XII. 4. 12. quem Arrianus lib. III. *Ammynapen* vocat. Georgius hunc vocat *Agathoclem*. BONGARS.

8. *Ita duarum civitatium*] Civitates, hoc loco, ſunt regiones, ut ſupra, *poenalem civitatem* id eſt, *Hyrcanos*. FABER.

Imperio praeditus] Salluſtiana phraſis: Catil. 51. 1. *Qui imperio praediti, in excelſo aetatem agunt*. BERNEC.

CAP. V. 2. *Urbem quoque nomine Daram in monte Taborteno*] Haec nomina mihi plane ſuſpecta. Strabo lib. XI. Parthorum optima inquit loca *Arla* & *Mariana*. Ptolemaeus *Dornam* in Niphate monte ponit ſupra Aſſyriam: item in ipſa Aſſyria *Dartheno*, in Suſiana *Deram* ad montem. Forte de hac nunc loquitur. GLAREAN.

Daram in monte Zapaortenon] Scripturam veterem expreſſi, ut ex ea veram lectionem quilibet aſſequi conetur. Pro *Daram*, putavi aliquando legendum *Chearam* ex Plinii VI. 15. ſed videat lector, an ex cap.

Zapaortenon condit: cujus loci ea conditio est, ut neque munitius quidquam esse, neque amoenius possit. 3 Ita enim & praeruptis rupibus undique cingitur, ut tutela loci nullis defensoribus egeat; & soli circumjacentis tanta ubertas est, ut propriis opibus expleatur. 4 Jam fontium ac silvarum ea copia est, ut & aquarum abundantia inrigetur, & venationum voluptatibus exornetur. 5 Sic Arsaces, quaesito simul constitutoque regno, non minus memorabilis Parthis, quam Persis Cyrus, Macedonibus

cap. 16 facilius possit erui vera lectio. *A Caspiis*, inquit, *orientem versus regio est Zapavortene dicta, & in ea fertilitatis inclytae locus Darieum dictus.* Ibi Hermolaus *Dasan* hoc loco legit, non *Daram*. BONGARS. Vide Salmas. in Solin. 982. b. Quem refutat Petavius in Miscell. Exercit. p. 382. BERNEC.

Daram in monte Apavarticeno condit] Supra quoque meminit *Darae*, ut nos ostendimus. Hoc vero loco pro *Dara* doctissimus Schicardus ex sua Tarich Persica, putabat rescribendum, *Asca*, quod reperisset Arsacem urbem condidisse, quam de suo nomine appellarit اشك, Sed haec alia est. Dara enim ad Caspias pylas, haec vero in Hyrcania. Videret hujus meminisse Isidorus Characenus. Ἐντεῦθεν Ἀσαυηνὴ σχοῖνοι ξʹ. ἐν ᾗ κῶμαι ιϛʹ. ἐν αἷς σταθμοί ιϛʹ. πόλις δὲ Ἀσαὰκ, ἐν ᾗ Ἀρσάκης πρῶτος βασιλεὺς ἀπεδείχθη καὶ φυλάττεται ἐνταῦθα πῦρ ἀθάνατον. Ita enim legendus est ille locus. Alii tamen *Arsaciam* vocant urbem illam, & eandem ac Ragas, Europum, Duram faciunt. Sed plures suo nomine insignitas urbes constat Arsacem condidisse. Verum haec confusissima. Alibi de iis erit fusior dicendi locus. VOSS.

In monte Zapaortenon] Legendum videtur, *in monte Zapaorteno*. Regio *Zapaortena* vocatur a Plinio VI. Nat. Hist. 16. GRONOV. Lucas Holsteinius legendum existimat, in monte *Apovartenon*. Ἀπαυαρκτικὴ fuit Parthiae regio, ut auctor est Isidorus Characenus, corrupte apud Plinium scribitur *Zapavartene* pro *Apovartene*. in hac situs est mons *Apavartenon* dictus. GRAEV.

3. *Ut tutela loci nullis defensoribus egeat*] Vix ita scripsit Justinus. Quam enim horrida ista, & inconvenientia: *locus cingitur rupibus, ut tutela loci non egeat defensoribus?* & quid est, *tutela eget defensoribus?* Itaque persuasum habeo, adscripsisse aliquem in margine, velut argumentum eorum, quae verbis hisce proponuntur, *tutela loci*, quasi diceret, agitur hic de tutela loci, sive quomodo is locus redditus sit tutus. Postea id argumentum transumptum esse in ipsum textum. SCHEFF.

4. *Jam fontium ac silvarum*] Juntae: *Nam fontium & sylvarum*. Sed nihil muta. *Jam* saepe venuste usurpatur in connexionibus. Cic. I. de Orat. *Jam vero narrationem quod jubent verosimilem*, &c. Idem. III. de Finibus: *Jam membrorum, id est, partium corporis alia videntur propter eorum usum natura esse donata*. GRAEV. Angl. illud *jam* non agnoscit. Ego tamen in vulgatis nihil mutem. Solent enim optimi scriptores hac particula sic uti, ut a glossatore vix videatur intrusa. Ipse noster superius IV. I. 16. in descriptione Siciliae: *Jam ipsa Italiae Sici-*

thibus Alexander, Romanis Romulus, matura senectute decedit: [6] cujus memoriae hunc honorem Parthi tribuerunt, ut omnes exinde reges suos *Arsacis* nomine nuncupent. [7] Hujus filius & successor regni, Arsaces & ipse nomine, adversus Antiochum Seleuci filium, centum millibus peditum & viginti millibus equitum instructum, mira virtute pugnavit; ad postremum in societatem ejus adsumtus est. [8] Tertius Parthis rex Priapatius fuit, sed & ipse Arsaces dictus. Nam, sicut supra dictum est, omnes reges suos

Siciliaeque vicinitas, jam promontoriorum altitudo ipsa ita similis est, &c. Locus nostro huic simillimus. SCHEFF.

6. *Arsacis nomine*] Apud Parthos inquit Strabo XV. pag. 483. 33. Ἀρσάκαι καλοῦνται πάντες· ἰδίᾳ δὲ ὁ μὲν Ὀρώδης, ὁ δὲ Φραάτης, ὁ δὲ ἄλλό τι. BONGARS. Servius ad illa Virgilii Aen. XII. 529.

Murrhanum hic, atavos & avorum antiqua sonantem
Nomina, per regesque actum genus omne Latinos. &c.

Hoc est, inquit, *cujus nomine majores omnes Murrhani dicti sunt, & reges fuerunt. Scimus enim plerumque solere fieri, ut primi regis reliqui nomen etiam possideant. Ut apud Romanos Augusti vocantur: apud Albanos Silvii: apud Persas Arsacidae: apud Aegyptios Ptolemaei: apud Athenienses Cecropidae.* MOD. Adde eundem Servium in Aeneid. VI. 760. Curtium VIII. 12. 23. Amm. Marcellin. XXIII. 16. Suidam in *Arsaces*. Isidorum Origin. IX. 3. & Freinshemii Indicem in *Regis*. BERNEC.

7. *Hujus filius & successor regni, Arsaces & ipse nomine*] Alii hujus Arsacis non meminerunt. Persae tamen norunt. Quemnam vero *Pricipatium*, aut *Pampatium*, Justinus vocet, ignoro. An est *Pharnapatius*? In Parthicorum sane regum catalogo, quem habeo, a Clar. Joanne Elichmanno, nihil simile apparet. Lubet hic eorum nomina apponere, quoniam non parum lucis Graecorum Historia inde potest mutuare. Mancus namque multis in locis fuit Catalogus ille, quem edidit Schicardus; quod vel hinc apparebit. *Askan filius Darii est primus Asfaniensium rex, & totam familiam ab eo denominant. Tempus regni ejus X anni. Ascan, filius Ascan, regnavit annis* XX. *Bebran, fil. Siabur*, XI *annis. Belas f. Bebram* XV *annis. Hormoz. f. Belas* XIX *annis. Nuscha f. Belas* XVII *annis. Feruz filius Hormoz* XII *annis. Chosru f. Belas* XIII *annis. Ardavan f. Belas* XIII *annis. Ardavan f. Asfan.* XV *annis. Belas f. Asfan.* XII *annis. Gjudar fil. Asfan.* XXX *annis. Barsebi f. Gjudar* XV *annis. Gjudar filius Mebras* II *annis. Beri filius Gjudar.* XV *annis. Gjudar filius Beri*, II *annis. Beri f. Gjudar* XX *annis. Ardavan* XXXI *annis. Et hic ultimus Asfaniensium est, quem Ardxir Babek e medio sustulit.* Tempus autem imperii Parthorum, sive Asfaniensium circiter CCL annorum faciunt: juxta alios vero CCCCXXX annorum. VOSS.

Antiochum] Magnum nempe, Seleuci Callinici filium, de quo supr. XXIX. 1. 3. & toto lib. XXXI. BERNEC.

8. *Priapatius*] Gronovius l. IV. Obs. c. 10. censet, legendum esse *Phriapitus*: aut certe *Parapitus*; quoniam Arrianus in Parthicis apud Photium commemoret Φριάπιτον quendam, & apud Xenophontem l. IV. Hist. Gr. *Parapita* Persicum mulieris nomen sit. Sed non magna eorum

suos hoc nomine, sicuti Romani *Caesares*, *Augustosque* cognominavere. 9 Hic, actis in regno quindecim annis, decessit, relictis duobus filiis, Mithridate & Phrahate: quorum major Phrahates, more gentis, heres regni, Mardos, validam gentem, bello domuit; nec multo post decessit, pluribus filiis relictis: 10 quibus praeteritis, fratri potissimum Mithridati, insignis virtutis viro, reliquit imperium; plus regio, quam patrio deberi nomini ratus, potiusque patriae, quam liberis consulendum.

CAP. VI. 1 Eodem ferme tempore, sicuti in Parthis Mithridates, ita in Bactris Eucratides, magni uterque viri, regna ineunt. 2 Sed Parthorum fortuna felicior ad summum hoc duce imperii fastigium eos perduxit. 3 Bactriani autem per varia bella jactati, non regnum tantum, verum etiam libertatem amiserunt: siquidem Sogdianorum, & Arachotorum, & Drangianorum Indorumque bellis fatigati, ad postremum ab

rum nominum est differentia; nec mirum, si in literis vocalibus Justinus ab aliis nonnihil discrepet. VORST.

9. *More gentis*] *More gentium* hic legendum censuit Bongars. Not. ad XXI. 1. 2. BERNEC.

Phrahates more gentis, haeres regni, Mardos, validam gentem, bello domuit] Mardos in Characem urbem transtulisse, auctor est Isidorus Characenus: Εἰς δὲ τὴν Χάρακα πρῶτος βασιλεὺς Φραάτης τοὺς Μάρδους ᾤκισε. Ita lege. VOSS.

10. *Fratri potissimum*] *Gala rege mortuo, regnum ad fratrem ejus Desalcem, praegrandem natu (moris ita apud Numidas est) pervenit.* Livius XXIX. 29. 3. Attamen plurium gentium jura nepoti favent, subscribente Lycurgo, qui regnum Charilao fratris filio cessit, quod in manu ejus erat, omnium gratia tenere. Noster supr. III. 2. 5. Plutarchus Lycurg. c. 4. Cui simillimum Ferdinandi, Aragoniae & Siciliae regis, exemplum refert Th. Fazellus de Reb. Siculis decad. posterior. lib. IX. BERNEC.

Mithridati] Sextum ab Arsace facit Orosius V. 4. BONGARS.

Plus regio, quam patrio &c.] Metius ad Imp. Tacitum apud Vopiscum c. 6. *Ingens est gloria morientis principis, rempub. magis amare quam filios.* Apud Tacit. I. 42. 1. Germanicus: *Non mihi uxor aut filius patre & repub. cariores sunt.* BERNEC.

CAP. VI. 1. *Eucratides*] Ejus meminit Strabo initio lib. XV. & lib. XI. BONGARS.

3. *Sogdianorum & Drangaritanorum*] Scribe, *Drangianorum.* Voss. MS. & Juntae: *Sogdianorum & Arachotorum & Drangianorum.* Arachoti sunt Arachosii. Nam Arachosia dicitur & Arachotis, & incolae Arachoti. vide Strab. & Steph. superius XIII. 4. corrupte legitur *Aracossi* pro *Arachoti*, aut *Arachosii.* GRAEV. Voss. *Drangianorum.* Vere

ab invalidioribus Parthis, velut exsangues, oppressi sunt. [4] Multa tamen Eucratides bella magna virtute gessit: quibus attritus, cum obsidionem Demetrii regis Indorum pateretur, cum trecentis militibus sexaginta millia hostium adsiduis eruptionibus vicit. Quinto itaque mense liberatus, Indiam in potestatem redegit. [5] Unde cum se reciperet, a filio, quem socium regni fecerat, in itinere interficitur: qui non dissimulato parricidio, velut hostem, non patrem interfecisset, & per sanguinem ejus currum egit, & corpus abjici insepultum jussit. [6] Dum haec apud Bactros geruntur, interim inter Parthos & Medos bellum oritur. Cum varius utriusque populi casus fuisset, ad postremum victoria penes Parthos fuit. [7] His viribus auctus Mithridates, Mediae Bacasin praeponit: ipse in Hyrcaniam proficiscitur. [8] Unde reversus, bellum cum Elymaeorum rege gessit: quo victo, hanc quoque gentem regno adjecit, imperiumque Parthorum a monte Caucaso, multis populis in ditionem redactis, usque flumen

re. FABER. Codex MS. teste Bongarsio, & typis expressus Juntarum teste Graevio, una voce amplius, *Sogdianorum & Arachotorum & Drangianorum*. Ἀραχωτοὶ *Arachoti*, ut Arrianus appellat, seu Arachosii, & supra XIII. 4. 22. nominantur: quanquam ibi ex editionibus vulgaribus *Aracossi* retentum. Sed & qui hic *Dranguritani* vocantur, jam supra memorati, & quidem *Drancae* appellati videntur. VORST. Mihi duorum populorum vocabula videntur coaluisse in unum. Unius certe verum nomen non *Drangaritani*, verum *Drangae*. Itaque quod reliquum est in hac voce, pertinet ad gentem aliam. Quale autem illud fuerit, nunc non est otium inquirere. SCHEFF. Sed cum Juntae quoque *Drangianorum* legant, merito illos sequimur. GRAEV.

Ab invalidioribus] Videri possit *validioribus* scribendum, quia validiorem invalidi non opprimunt. Sed retinenda lectio vulgata, nam *invalidiores* debent intelligi non respectu ejus temporis, quo Bactriani redditi erant exsangues per bella cum Sogdianis & aliis, sed reliquorum omnium, quibus semper Bactriani eos superabant viribus. SCHEFF.

5. *Per sanguinem ejus currum egit*] Junge Tulliae exemplum apud Livium I. 48. & Florum I. 7. 3. ubi Freinshem. BERNEC.

7. *Bacasin*] Forte decurtatum est ex *Bacabasum*. FABER.

8. *Elymaeorum rege*] De horum potentia & viribus, quibus freti Parthorum imperia contemnebant, Strabo lib. XVI. pag. 512. 36. BONGARS.

flumen Euphraten protulit; 9 atque ita adversa valetudine correptus, non minor Arsace proavo, gloriosa senectute decessit.

9. *Adversa valetudine arreptus*] In MSS. legitur *correptus*, quod sine dubio est praeferendum. Factum autem ex eo *arreptus*, quia littera initialis *c* per praecedentem finalem *e* ob similitudinem omissa est. Tum enim ex *orreptus*, quod remanserat, *arreptus* per emendationem scilicet est formatum. SCHEFF. *Correptus* stabilit etiam Juntina. sic supra XXIII. 3. Suet. Jul. cap. 72. ut notavit Schefferus in auctuario notarum. GRAEV.

LIBER

LIBER XLII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Mithridatis, Parthorum regis, filius & successor Phrahates a militibus interficitur.*

2 *Post Artabanum Mithridates, cognomine Magnus, regnat, qui bellum infert Armeniae, cujus origo exponitur, & primi reges recensentur.*

3 *Jasonis & Armenii, Armeniae conditoris, elogia. Tigris fluvii origo.*

4 *Mithridati ejecto Orodes successit, qui parricidiis & cladibus domi & foris exagitatur.*

5 *Phrahatis, filii Orodis, parricidia & varia fortuna. Augustus ab eo captivos Romanos & signa militaria repetit.*

CAPUT I.

1 Post necem Mithridatis, Parthorum regis, Phrahates filius ejus rex constituitur: qui cum inferre bellum, in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni, Syriae statuisset, Scytharum motibus ad sua defendenda revocatur. 2 Namque Scythae in auxilium Parthorum adversus Antiochum Syriae regem mercede sollicitati, cum confecto jam bello supervenissent, & calumnia tardius lati auxilii, mercede fraudarentur; dolentes tantum itineris frustra emen-

CAP. I. 1. *Post necem*] *Nex* raro exemplo de morte naturali. Nam in fine libri praecedentis dicitur, hunc *fato decessisse*. Ita Seneca Consol. ad Marciam c. 21. fin. *Fata nobis sensum nostrae necis auferunt.* Et Sueton. Caes. 5. 2. *Post necem Consulis* Lepidi, quem morbo extinctum constat ex Floro lib. III. fin. BERNEC.

Rex constituitur] MSS. plures Bongarsiani habent, *rex statuitur*, quam proinde lectionem puto esse veram. Nam & alibi sic noster; ut XII. 4. *Parthis deinde domitis praefectus bis statuitur ex nobilitate Persarum Andrageras.* To *constituitur* est glossatoris. SCHEFF.

2. *Dolentes tantum ils itineris*] Lege, *dolentes tantum sibi itineris*, &c. FABER.

mensum, cum *vel stipendium pro vexatione, vel alium hostem dari sibi* poscerent, superbo responso offensi, fines Parthorum vastare coeperunt. 3 Igitur Phrahates, cum adversus eos proficisceretur, ad tutelam regni reliquit Himerum quemdam pueritiae sibi flore conciliatum: qui tyrannica crudelitate, oblitus & vitae praeteritae, & vicarii officii, Babylonios, multasque alias civitates importune vexavit. 4 Ipse autem Phrahates exercitum Graecorum, quem bello Antiochi captum superbe crudeliterque tractaverat, in bellum secum ducit; immemor prorsus, quod hostiles eorum animos nec captivitas minuerat, & insuper injuriarum indignitas exacerbaverat. 5 Itaque cum inclinatam Parthorum aciem vidissent, arma ad hostes transtulere; & diu cupitam captivitatis ultionem, exercitus Parthici, & ipsius Phrahatis regis cruenta caede exsecuti sunt.

CAP. II. 1 In hujus locum Artabanus, patruus ejus, rex substituitur. Scythae autem contenti victoria, depopulata Parthia, in patriam revertuntur. 2 Sed

FABER. *Ei* pro sibi: quae pronominum permutatio in auctoribus est frequens. Contra *sibi* & *suus* dicunt pro *illi* & *illius*. Vid. lib. de Latinit. f. susp. cap. 5. VORST.

3. *Hymerum quemdam*] Athenaeo lib. x. est Ἵμερος. Eum vide. Voss. Scripseram in libro meo, *Himerum*. Sed ita prior, in suo, Vossius, & sic legendum. Adde quod ita in Impressis quibusdam legitur, & Graeca origo approbat. FABER.

Pueritiae flore] Claudian. in Eutrop. I. 342.

Parthica ferro
Luxuries vetuit nasci lanuginis umbram,
Servatoque diu puerili flore coëgit
Arte retardatam Veneri servire juventam.

BERNEC.

Importune vexavit] *Importunus*, *importune*, & *importunitas*, verba sunt quae in tyrannum accidunt, & extremae atque effrenatae impotentiae odorem habent. Cicero, Livius, Florus. FABER.

4. *Ipse autem Phrahates exercitum* &c.] Non temere utendum milite qui caussas habet cur animo sit a nobis alieniore. Polybius v. 54. pr. simile huic nostro proponit exemplum Molonis, Susianae & Babyloniae populis recens a se nec opinata victoria subactis, infeliciter utentis adversus Antiochum regem, a quo ipse antea defecerat. BERNEC.

CAP. II. 1. *Contenti victoria*] MSS. mei Fuldenses mire mira syntaxi, *contenti victoriae:* de qua locutione nos cum Deo alibi. MOD. Huius locutionis exemplum vix aliud invenias: nisi quod Claudius JC. etiam ita

2 Sed Artabanus bello Thogariis illato, in brachio vulneratus, ſtatim decedit. 3 Huic Mithridates filius ſuccedit: cui res geſtae *Magni* cognomen dedere: quippe claritatem parentum, aemulatione virtutis accenſus, animi magnitudine ſupergreditur. 4 Multa igitur bella cum finitimis magna virtute geſſit, multosque populos Parthico regno addidit. 5 Sed & cum Scythis proſpere aliquoties dimicavit, ultorque injuriae parentum fuit. 6 Ad poſtremum Ortoadiſti, Armeniorum regi, bellum intulit. 7 Sed quoniam in Armeniam tranſitum facimus, origo ejus paullo altius repetenda eſt. 8 Neque enim ſilentio praeteriri tantum regnum fas eſt, cum fines ejus poſt Parthiam omnium regnorum magnitudinem ſuperent,

ita locutus eſt L. 37. §. 4. in fin. D. de Legatis III. *Quoniam in bis expreſſit, ut contentus eſſet partis dimidiae dotis.* BERNEC.

2. *Sed Artabanus bellum Colcbatariis*] *Colcbatarii* qui ſint, non eſt clarum. Strabo lib. XI. Chalachanen ponit extra Armeniae montes, de qua hic eum loqui nunc puto. Item poſt aliquot verſus Juſtinus Armeniorum regem Artoadiſten nominat. Quem Plutarchus *Artuasden*. Strabo jam dicto libro Artabasden Tigranis filium appellat. Sed in barbaris non eſt multum momenti. GLAREAN.

Sed Artabanus] Mallem, quod habent MSS. Bongarſiani. *Sed & Artabanus*, ut fieret reſpectus etiam ad Phrahatis breve imperium. Cui alias hoc opponitur, ſi non ita ſcribatur, cum tamen oppoſitio ſit nulla. SCHEFF.

Thogariis] Ita libri veteres quidam tamen *Teogariis:* unus *Thocaris*. *Tochario*s Scythicum genus commemorat Plinius VI. 17. & Τοχάρως Dionyſius Periegetes, & Ptolemaeus. BONGARS. Antiquiores typis expreſſi *Colchatariis:* & paulo poſt *Artoadiſti* pro *Ortoadiſti*. VORST.

3. *Claritatem parentum*] Cicero Offic. III. 13. *Si quis ab ineunte aetate babet cauſam celebritatis & nominis, aut a patre acceptam* &c. Adde ſupr. Notam ad XXIX. I. 9. BERNEC.

6. *Ortoadiſti*] Ἀρταουάσδης Armeniae regis nomen eſt in Strabone lib. XI. & Plutarcho in Antonio cap. 66. De Armenia lege Strabonem lib. XI. Plinium VI. 9. Dionyſium & Euſtathium: qui in magnitudine ab auctore noſtro diſſentiunt. BONGARS. Juntae: *Artoadiſti*. Quod propius ad verum accedit. Appellatur enim, ut ex Strabone & Plutarcho Bongarſius oſtendit, *Artavasdes*, ſicut & qui Tigrani poſtea ſucceſſit ejusdem nominis fuit, ut ex Joſepho & aliis liquet. GRAEV. In MSS. *Artboadiſti*, unde ſane pronum Bongarſio fuit reſtituere ex omnibus hiſtoricis, *Artavasdi*, quo nomine multi Armeniorum reges olim dicti. FABER. Juntae *Artoadiſti*, quod factum ex *Artavasde*, vero nomine, ut ex Strabone ac Plutarcho docet Bongarſius, Graevius arbitratur. SCHEFF.

8. *Cum fines ejus poſt Parthiam*] MSS. Bongarſ. *Cum fines poſt Parthiam.* Forte leg. *cujus fines poſt Parthiam.* GRONOV.

perent. 9 Siquidem Armenia a Cappadocia usque mare Caspium undecies centum millia patet, sed in latitudinem millia passuum septingenta porrigitur. 10 Condita est autem ab Armenio, Jasonis Thessali comite: quem cum perditum propter insignem periculosamque regno suo virtutem Pelias rex cuperet, denuntiata militia, in Colchos eum abire jubet, pellemque arietis memorabilem gentibus reportare; sperans interitum viri aut ex periculis tam longae navigationis, aut ex bello tam profundae barbariae. 11 Igitur Jason, divulgata opinione tam gloriosae expeditionis, cum ad eum certatim principes juventutis totius ferme Orbis concurrerent, exercitum for-

9. *Undecies centum millia patet.*] Rideas magnitudinem, quam tribuat Armeniae. Sed haec alibi. Voss.

10. *Ab Armenio*] Armenum vocant Strabo, & Eustathius, ἐξ Ἀρμενίου πόλεως Θετταλικῆς. Stephanus ex Antipatro, Rhodium fuisse dicit. BONGARS.

Quem cum perditum &c.] His illustrandis faciunt illa Valerii Flacci lib. I. Argonaut. v. 29.

super ipsius ingens
Instat fama viri, virtusque haud laeta tyranno.
Ergo anteire metus, juvenemque extinguere pergit
Aesonium: letique vias ac tempora versat &c.

Eadem via grassati, per speciem honoris suspectos aut aemulos amoliri tentarunt, Saul Davidem, Joseph. Antiq. VI. 11. Cumani Aristodemum, Dionys. Halic. VII. 4. Hiero Polyzelum fratrem, Diodor. XI. 48. Dionysius Leptinem fratrem, Aeneas Poliorcet. c. 10. Alexander Clytum, Curt. VIII. I. 46. BERNEC.

11. *Principes juventutis*] *Juventus* hic de virili aetate dicitur: unde mox hi ipsi *fortissimi viri* audiunt. Romanis *Juniores*, ex instituto Servii, ad annum XLV, ultra *Seniores*. Dionys. Halic. IV. 20. & Liv. I. 43. I. Hinc Plinius in Panegyr. cap. 8. Imp. Trajano *juventam* tribuit: qui tamen agebat aetatis annum XLIV. Et cap. 22. factis tribus aetatis gradibus, inquit: *te parvuli noscere, ostentare juvenes, mirari senes.* Itemque cap. 69. Consulatus Candidatos, *juvenes* vocat: at illi utique jam viri quomodo Suetonio Aug. 34. 3. Germanicus post susceptos jam aliquot liberos, *juvenis* dicitur. Ita Tibullo I. 4. 33. *juvenis* est ein altlechte Frauw uber ihr viertzig Jahr. Nam adolescentiores uxores *puellas* appellari patet ex Horatio, Ovidio, Seneca. Quin & Pythagoras in Diog. Laertio, virilis & constantis aetatis hominem νεανίαν vocavit. Et Herodianus sub initium lib. IV. οἱ τῆς Συγκλήτου ἐπίλεκτοι νεανίαι, *Senatorii ordinis lectissimi juvenes.* IDEM.

Principes juventutis totius ferme orbis concurrerent.] De expeditione Argonautica loquitur Justinus; quare falsum est quod legis, ut ex toto orbe juventus concurrerit. Nulli enim huic interfuerunt, nisi qui Graeci nominis erant, ut ex Apollodoro, Apollonio Rhodio & *aliis* con-

fortissimorum virorum, qui *Argonautae* cognominati sunt, comparavit: [12] quem cum magnis rebus gestis incolumem reduxisset, rursus a Peliae filiis Thessalia magna vi pulsus, cum ingenti multitudine, quae ad famam virtutis ejus ex omnibus gentibus quotidie confluebat, comite Medea uxore, quam repudiatam miseratione exsilii rursum receperat, & Medio privigno, ab Aegeo, rege Atheniensium, genito, Colchos repetivit, socerumque Aeëtam regno pulsum restituit.

Cap. III. [1] Magna deinde bella cum finitimis gessit; captasque civitates partim regno soceri, ad abolendam superioris militiae injuriam, qua & filiam ejus Medeam abduxerat, & filium Aegealium interfecerat, adjunxit; partim populis, quos secum adduxerat, adsignavit: [2] primusque humanorum post Her-

constat. Id cum ita sit, scribendum est, *totius Graeciae;* quis enim credat in re adeo pervulgata, & quam in Scholis pueri discebant, Justinum ita turpiter lapsum fuisse? Dicetur tamen contra, Justinum ipsum pauculis post lineis, dicere, multitudinem ex *omnibus gentibus* sequutam esse Jasona, cum Colchidem repetivit. Fateor; Sed in Graecia quot gentes? quot populi erant? Itaque gentes illae erant non homines Siculi, non Itali, non Asiatici &c. sed Graeci. Faber.

12. *Medea*] Cujus historiam, praeter Euripidem & Apollonium Rhod. habet Ovidius Metamorph. lib. vii. Cicero de Nat. Deor. iii. 26. & pro Lege Manil. cap. 9. Bernec. Medea per divortium decesserat ab Aegeo, rege Athenarum. Vid. sup. ii. 6. 14. Vorst.

Medio privigno] Ita boni libri, unus *Medo*, quomodo eum Strabo, Stephanus & Eustathius vocant. Bongars. Hesiod. in Theog. 1001. Μήδειον illum appellat. Gronov.

Socerumque etiam regno pulsum restituit.] Scribe, *socerumque Aeëtam regno pulsum restituit.* Vide Higin. Fab. 27. Idem Tetrum ulcus in hoc loco est, quod a nemine animadversum & sanatum fuisse vehementer miror. De illo nuper scriptum est ad Graevium nostrum, sed antea ad Borellum; Epistola est in fine harum notularum. Sed absolvamus cetera, & hinc tandem emergamus;nam paucula supersunt. Faber.

Cap. III. 1. *Et filium Aegialium*] Hic Apollonio, & Straboni lib. vii. est *Absyrtus.* Bongars. Quidam impressi, *& filium Oetae.* Male. Alii, *filium Aetae.* Male positum pro *Aeëtae.* Sed est glossema. Nam praecessit, *ejus.* Hoc pertinet ad emendationem, quae a me in extremo fine posita est. Faber. Num reperiatur usquam *Aegialius* ignoro. *Aegialeus* legitur, sed Adrasti filius. Num errore glossatoris adscriptum in margine, ac dein transsumtum in textum? Ita malo credere. Nam *ejus* Fabri nimis longe abit a vocabulo *Aegialium.* Scheff.

2. *Primusque humanorum post Herculem*] *Humani* pro hominibus. Cicero xiii. 21. *Possum falli ut humanus.*

Herculem & Liberum, qui reges Orientis fuiſſe traduntur, eam coeli plagam domuiſſe dicitur. 3 Populis quibusdam Recam & Amphiſtratum, aurigas Caſtoris & Pollucis, duces adſignavit. 4 Cum Albanis foedus percuſſit; qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum, Geryone exſtincto, armenta ejus per Italiam duceret, ſecuti dicuntur; quique memores Italicae originis, exercitum Cn. Pompeji bello Mithridatico *fratres* ſalutavere. 5 Itaque Jaſoni totus ferme Oriens, ut conditori, divinos honores

manus. Ovidius lib. II. Faſt. *Pulcher & humano major.* Lucretius lib. III.

Et ſaepe usque adeo mortis formidine vitae
Percipit humanos odium lucisque videndae.

Pari modo vernaculum noſtrum menſch proprie nomen adjectivum eſt pro menniſch, nihilque aliud quam humanum & ad hominem pertinens ſignificat; ſed ex adjectivo factum deinde eſt ſubſtantivum: ut in cap. 2. Obſ. in Ling. Vernac. demonſtravimus. VORST.

Coeli plagam] An *ſoli* legendum: FREINSHEM. Suſpicatur Freinshemius, *ſoli plagam* legendum. Mihi vocula *coeli* ab inepto gloſſatore intruſa videtur, qui alias, niſi coeli plagas neſcivit. SCHEFF.

3. *Frudium & Amphiſtratum*] Straboni & Euſtathio Ῥικὰς καὶ Ἀμφίστρατος, οἱ τῶν Διοσκούρων ἡνίοχοι, a quibus populi iſti *Heniochi* dicti. Solinus c. 20. Ammian. Marcell. XXII. 15. *Amphitus & Telchius Spartani, aurigae Caſtoris & Pollucis.* BONGARS. Antiquitus impreſſi *Phrygium* habent, manifeſtis veſtigiis verae lectionis, quae eſt *Rhecium.* Salmaſ. in Solin. 193. F. 1. BERNEC. Juntae: *Recam & Amphiſtratum.* Strabo ſane & Euſtathius *Recam* appellant. GRAEV. Becharius & Major pro *Frudium* edidere *Phrygium.* In quo Salmaſius veſtigium eſſe putat verae lectionis, quae ſit *Rhecium.* At Juntae teſte Graevio manifeſte *Recam* habent, quod cum appellatione Strabonis & Euſtathii, utpote quibus Ῥικὰς eſt, optime omnium congruit. VORST.

Recam] Bongarſius ex Strabone & Euſtathio ita reſtituit; quae vera lectio eſt. Quin & ita ſcriptum fuiſſe in editione Juntarum notat Graevius. Antea legebatur *Frudium*, quod monſtrum unde advectum fuerit neſcio. FABER.

4. *Qui Herculem*] Tacitus Annal. VI. 34. Hiberos & Albanos Theſſalis ortos ſcribit. BONGARS. Plinius VI. 13. m. Noſtro propius accedens, *Albanos ortos ab Jaſone* dicit. BERNEC.

5. *Jaſoni totus ferme Oriens, ut conditori, divinos honores templaque conſtituit*] Orientales enim ſervitio nati, & ſummi adulandi artifices, principes ſuos adorabant, & pro diis habebant. Curtius meus: *Perſas non ſolum pie ſed etiam prudenter reges ſuos inter deos colere: majeſtatem enim imperii, ſalutis eſſe tutelam.* quem tamen morem etiam Romani excepere, apud quos ille, qui, ſi diis placet, dominus audire nolebat, ut Deus colebatur; templisque & aris honorabatur: cujus tamen rei invidiam ut non nihil mitigaret, non ſoli ſibi permiſit templa ſtatui, ſed conjunctim ſibi & urbi Romae. Ita enim a communi Aſiae Pergami ſtatutum templum illi, de quo vide Tacitum Annal. lib. IV. ubi elegantiſſimus Lipſius etiam

nores templaque constituit: quae Parmenio, dux Alexandri Magni, post multos annos dirui jussit, ne cujusquam nomen in Oriente venerabilius, quam Alexandri esset. [6] Post mortem Jasonis, Medius aemulus virtutis ejus, in honorem matris, Medeam urbem condidit; regnumque ex nomine suo Medorum constituit, sub cujus majestate Orientis postea imperium fuit. [7] Albanis vicinae Amazones sunt: quarum reginam Thalestrem concubitum Alexandri petisse, multi auctores prodidere. [8] Armenius quoque & ipse Thessalus, unus de numero ducum Jasonis, recollecta multitudine, quae amisso Jasone rege passim vagabatur, Armeniam condidit: [9] a cujus montibus Tigris fluvius modicis primo incrementis nascitur: interjecto deinde aliquanto spatio, sub terras mergitur; atque ita post quinque & viginti millia passuum grande jam flumen in regione Sophene emergit; ac sic in paludes Euphratis recipitur.

CAP. IV. [1] Igitur Mithridates rex Parthorum, post bellum Armeniae, propter crudelitatem a senatu

etiam denarios extare hodieque ait, cum forma ipsius templi & inscriptione COM. ASIAE. ROM. ET AVG. id est, Commune Asiae Romae & Augusto. Item lapides in quibus legatur FLAMINI. ROM. ET AVG. MOD.

Templaque constituit] Ἰασόνια vocat Strabo, & Ἰασόνεια ἡρῷα, τιμώμενα σφόδρα ὑπὸ τῶν βαρβάρων: qualia multa reguli everterunt: Parmenion autem id, quod erat Abderis, diruit. BONGARS. De his capiendus Tacitus VI. 34. 6. *Multa de nomine Jasonis* (scil. appellata templa sacellaque) *celebrari*. BERNEC.

Post multos annos] Quot annos? Circiter DCCCC. FABER.

7. *Thalestrem*] De qua supr. II. 4. 23. & XII. 3. 5. BERNEC.

9. *A cujus montibus*] MSS. illud *a* non agnoscunt; itaque crediderim, Justinum scripsisse, *e cujus*; verum illud *e* a sequenti altera *e* absumptum esse. SCHEFF.

Tigris] Praeter Strabonem lege Plinium VI. 27. & Solinum cap. 40. & libellum Plutarchi de Fluviis. BONGARS. Adde Diodorum XIX. 17. Curtius IV. 9. 33. a celeritate fluxus ita dictum ait, quia Persica lingua *Tigrim* sagittam appellant. BERNEC.

Sub terras mergitur;] Ejusmodi fluminum, terras subeuntium, & post longius intervallum emergentium, exempla vide apud Plinium II. 103. pr. & III. 16. pr. Strabonem lib. VI. pag. 190. I. Curtium VI. 4. 6. &c. IDEM.

CAP. IV. 1. *A senatu Parthico, regno pellitur*] Est qui interpretetur *a senatu* (scil. Romano) *Mithridatem depulsum Parthico regno*. Verum non dubie

natu Parthico regno pellitur. [2] Frater ejus Orodes, cum regnum vacans occupasset, Babyloniam, quo Mithridates confugerat, diu obsidet; & fame coactos in deditionem oppidanos compellit. [3] Mithridates autem, fiducia cognationis, ultro se in potestatem Orodis tradit. [4] Sed Orodes plus hostem quam fratrem cogitans, in conspectu suo trucidari eum jussit; & post haec bellum cum Romanis gessit, Crassumque imperatorem cum filio & omni exercitu Romano delevit. [5] Hujus filius Pacorus missus ad persequendas Romani belli reliquias, magnis rebus in Syria gestis, in Parthiam patri suspectus revocatur; quo absente, exercitus Parthorum relictus in Syria, a Cassio, quaestore Crassi, cum omnibus ducibus trucidatur. [6] His ita gestis, non magno post tempore Romanis inter Caesarem Pompejumque civile bellum oritur: in quo Parthi Pompejanarum par-

dubie *senatu Parthico* legendum, de quo supr. XLI. 2. 2. BERNEC.

2. *Orodes*] Ab hoc fratrem regno pulsum scribit Appianus in Parthica & Syriaca Historia: sed in hac 'Hρώδης editum est. Plutarcho in Crasso cap. 33. dicitur Ὑρώδης, in Antonio cap. 48. 'Hρώδης. BONGARS.

4. *Plus hostem, quam fratrem cogitans*] Simile fere in Tacito XII. 14. 8. Adde Notam ad XIX. 2. 6. BERNEC.

Crassumque] Praeter Plutarchi Crassum, de hoc bello videndi, Liv. epit. CVI. Appianus Parthic. Florus III. 11. Eutropius VI. 31. Orosius VI. 13. Tangit etiam Plinius II. 56. & V. 24. Lucanus passim: Propertius IV. 6. 83. IDEM.

5. *Hujus filius Pacorus*] Πάκορος in Graecis codicibus legitur. Quidam *Pacorus*, ut apud Horatium lib. III. Carm.

Jam bis Moneses & Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus.

Idem de Phraate lib. II. Carm.

Redditum Cyri solio Phraaten
Dissidens plebi numero beatorum Eximit virtus.

Et de Tiridate lib. I. Carm.

Quid Tiridatem terreat, unice
Securus.

Ut lector syllabarum rationem eo diligentius notet, haec adducere placuit. GLAREAN.

Hujus filius Pacorus missus] Hoc ipsum quoque testatur Cicero ad Atticum. Sed perperam apud eum hoc Orodi tribuitur, non filio ejus Pacoro: Verba ejus lib. V. Epist. 21. *Maximum bellum impendet. Nam & Orodes, regis Parthorum filius, in provincia nostra est*, &c. Sed scribendum erat, *Nam & Orodis regis Parthorum filius*, &c. Nihil certius. VOSS.

A Cassio] Lege M. Ciceronem ad Attic. V. Ep. 20. Orosium V. 13. Paterculum II. 46. De Pacoro a Ventidio caeso Plutarchus in Antonio: Appianus in Parthic. alii. BONGARS.

8. Si-

partium fuere, & propter amicitiam cum Pompejo bello Mithridatico junctam, & propter Crassi necem, cujus filium in partibus Caesaris esse audierant; quem ultorem patris victore Caesare futurum non dubitabant. [7] Itaque victis partibus Pompejanis, & Cassio & Bruto auxilia adversus Augustum & Antonium misere; & post belli finem rursum Pacoro duce, inita cum Labieno societate, Syriam & Asiam vastavere; castraque Ventidii, qui post Cassium absente Pacoro exercitum Parthicum fuderat, magna mole adgrediuntur. [8] Sed ille, simulato timore, diu continuit se, & insultare Parthos aliquantisper passus est. Ad postremum in securos laetosque partem legionum emisit; quarum impetu fusi Parthi, in diversa abiere. [9] Pacorus cum fugientes suos abduxisse secum legiones Romanas putaret, castra Ventidii, veluti sine defensoribus, adgreditur. [10] Tum Ventidius reliqua parte legionum emissa, universam Parthorum manum cum rege ipso Pacoro interfecit: nec ullo bello Parthi umquam majus vulnus acceperunt. [11] Haec cum in Parthia nuntiata essent, Orodes pater Pacori, qui paullo ante vastatam Syriam, occupatam Asiam a Parthis audierat, victoremque Pacorum Romanorum gloriabatur, repente filii morte, & exercitus clade audita, ex dolore in furorem vertitur. [12] Multis diebus non adloqui quemquam, non cibum sumere, non vocem mittere, ita ut etiam mutus factus videretur. [13] Post multos deinde dies, ubi dolor vocem

8. *Simulato timore*] Captus arte sua Parthus. *Nam ea gens praeter armorum fiduciam callida, simulat trepidationem.* Florus IV. 10. 3. Cujus strategematis exemplum insigne vide apud Caesarem de Bell. Gall. III. 18. & 19. BERNEC.

10. *Ventidius*] Tacitus Germ. 37. *Infra Ventidium dejectus Oriens.* Quo dicto non obscure cladem illam Parthicam exaggerat a Ventidii victoris ignobilitate, de qua Agellium XV. 4. vide. Ceterum de hoc bello Livius epit. CXXVII. & CXXVIII. Paterculus II. 78. Florus IV. 9. Val. Max. VI. 9. 9. Plutarchus Antonio. Appianus Parthic. Eutropius VII. 5. Orosius VI. 18. alii. IDEM.

16. Sed

cem laxaverat, nihil aliud quam Pacorum vocabat: Pacorus illi videri, Pacorus audiri videbatur; cum illo loqui, cum illo consistere: interdum quasi amissum flebiliter dolebat. [14] Post longum deinde luctum, alia sollicitudo miserandum senem invadit, quem ex numero triginta filiorum in locum Pacori regem destinet. [15] Multae pellices, ex quibus generata tanta juventus erat, pro suis quaeque sollicitae animum senis obsidebant. [16] Sed fatum Parthiae fuit, in qua jam quasi solemne est reges parricidas haberi, ut sceleratissimus omnium & ipse Phrahates nomine, rex statueretur.

Cap. V. [1] Itaque statim, quasi nollet mori, patrem interfecit; fratres quoque omnes triginta trucidat. Sed nec in filiis cessant parricidia. [2] Nam cum infestos sibi optimates propter adsidua scelera videret, ne esset qui nominari rex posset, adultum filium interfici jubet. [3] Huic Antonius, propter auxilium adversus se & Caesarem latum, bellum cum sedecim validissimis legionibus intulit: sed graviter multis praeliis vexatus, a Parthia refugit. [4] Qua victoria inso-

16. *Sed fatum Parthiae fecit*] Forte leg. *Sed fatum Parthiae fuit.* GRONOV.

Solemne est, reges parricidas haberi] Ut hodie in Turcico imperio, quod illi quasi successit. BERNEC.

Phrahates] Φραάτην vocat Plutarchus in Antonio c. 49. quem lege, & Appianum. Totus hic locus explicat quod Horatius Ode 2. lib. II. ait.

Redditum Cyri solio Phrahaten.

& quod Ode 26. lib. I.

Quid Tiridatem terreat, unice Securus.

Quod primus notavit Glareanus, non tam ineptus, quam eum quidam haberi volunt. BONGARS

CAP. V. 1. *Triginta*] In MSS. est *omnes triginta*, quod probo, nec obstat, quod objicitur, τὸ *triginta* esse ex inepta glossa, cum Phrahates ipse fuerit unus de triginta. Nam ut Jan. Rutgersius Var. Lect. I. 8. demonstrat, in antiquis scriptoribus novum non est, ut, quoties alicujus sodalitii fit mentio, etsi unum nominando, cum e numero reliquorum excepisse videantur, postea tamen universum totius collegii numerum ita ponant, quasi is, quem exceperant, includeretur. Exempla vide 1. Corinth. 15. 5. Val. Max. IX. 2. 6. ext. ex correctione indicata supr. I. 9. 9. item Rutil. Numatian. v. 300. BERNEC

3. *Antonius* &c.] Praeter Plutarchi Antonium, vide Liv. epit. CXXX. Florum IV. 10. Appianum Parthic. Eutropium VII. 7. Orosium VI. 19. aliosque. IDEM.

5. *Maxi-*

inſolentior Phrahates redditus, cum multa crudeliter conſuleret, in exſilium a populo ſuo pellitur. 5 Itaque cum magno tempore finitimas civitates, ad poſtremum Scythas precibus fatigaſſet, Scytharum maximo auxilio in regnum reſtituitur. 6 Hoc abſente, regem Parthi Tiridaten quemdam conſtituerant: qui, audito adventu Scytharum, cum magna amicorum manu ad Caeſarem in Hiſpaniam bellum tunc temporis gerentem profugit, obſidem Caeſari minimum filium Phrahatis ferens, quem negligentius cuſtoditum rapuerat. 7 Quo cognito, Phrahates legatos ſtatim ad Caeſarem mittit, *ſervum ſuum Tiridaten, & filium remitti ſibi* poſtulat. 8 Caeſar, & legatione Phrahatis audita, & Tiridatis poſtulatis cognitis (nam & ipſe reſtitui in regnum deſiderabat, *juris Romanorum futuram Parthiam* adfirmans, *ſi ejus regnum muneris eorum fuiſſet*) *neque Tiridaten dediturum ſe Parthis* dixit, *neque adverſus Parthos Tiridati auxilia daturum.* 9 Ne tamen per omnia nihil a Caeſare obtentum videretur, Phrahati filium ſine pretio remiſit; & Tiridati, quoad manere apud Romanos vellet, opulentum ſumtum praeberi juſſit. 10 Poſt haec finito Hiſpanienſi bello, cum in Syriam ad componendum Orientis ſtatum veniſſet, metum Phra-

5. *Maxime*] Freinshem. *maxime*, ſcilicet prae finitimis civitatibus. placet. IDEM. Non dubito, quin cum Freinshemio hic *maxime* ſit legendum. SCHEFF.

6. *In Hiſpaniam bellum gerentem*] Lege, *in Hiſpania*. vid. lib. III. cap. I. FABER.

7. *Mittit, ſervum ſuum*] Mallem, *mittit, & ſervum*, quia veriſimile, conjunctionem a ſyllaba ultima vocis praecedentis per ſimilitudinem eſſe interceptam. SCHEFF.

8. *Si ejus regnum muneris eorum fuiſſet*] *Fuiſſet* pro eſſet: quae temporum permutatio, ut ſupra monuimus, frequens eſt. *Eſſe muneris aliquorum* talis [illegible] eſt, qualis *eſſe juris, eſſe ditionis aliquorum.* Deinde dicunt *facere aliquid muneris, juris, poteſtatis aliquorum*, pro facere ut ſit muneris, juris, poteſtatis aliquorum; ut ſupra oſtendimus. VORST.

10. *Metum Phrahati incuſſit*] Juntae: *injunxit*. Sic *injungere* interdum eſt inferre. *Injungere injuriam*, Cic. III. de Nat. Deorum: *Ita ab inopia temeritatem in deos, in homines injunxit injuriam.* *Injungere detrimentum* eidem pro damnum inferre. *Injungere inimicos* Livio. GRAEV. Reſcripſi audacter *injunxit*; quod in antiquioribus typis expreſſis,

Phrahati incussit, ne bellum Parthiae vellet inferre. 11 Itaque tota Parthia captivi ex Crassiano sive Antonii exercitu recollecti, signaque cum his militaria Augusto remissa. 12 Sed & filii nepotesque Phrahatis obsides Augusto dati: plusque Caesar magnitudine nominis sui fecit, quam armis alius imperator facere potuisset.

sis, & inter ceteros, uti Graevius testatur, Juntino est. Bongarsius maluit *incussit*: quod, credo, in aliquibus codd. MSS. ille reperit. Sed ego non dubito quin hoc alterius modo interpretamentum sit, & ex margine in textum irrepserit. Solent enim minus nota aliis notioribus explicari, & in illorum locum deinde haec succedere. *Injungere* pro inferre, imponere, non rarum. Brutus in Ep. ad Cic. *Ne quid detrimenti reip. injungant.* Vide & sup. Notas ad III. 5. 8. Ipse Cicero III. de N. D. *In homines injunxit injuriam.* Sic Livius dicit *injungere alicui onus*, *stipendium*, *militium*, *servitutem*, *ignominiam*. Usus & Valerius Max. non semel; ut in Notis in hunc ostendimus. VORST.

11. *Tota Parthia*] Meminit Strabo lib. VI. & XVI. Suetonius in Octavio cap. 21. Horatius lib. IV. Od. ult. de Augusto: *Et signa nostro restituit Jovi*, &c. Suetonii locus confirmat antiquam scripturam *Crassiano*. Vulgo enim legitur *Cassiano*. BONGARS. Vide Florum IV. 12. 63. BERNEC.

12. *Magnitudine nominis sui* &c.] Hoc scilicet est, *fama bella profligare*, apud Tacitum Germ. c. 13. Qua de re Gruteri dissertationem VII. ad Tacitum operae pretium est inspicere. IDEM.

LIBER

LIBER XLIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Romani imperii initia. Urbis origo. Primi Italiae cultores & reges.*
2 *Rhea, Numitoris filia, Romulum & Remum parit, qui mira ratione educati emergunt.*
3 *Roma a Romulo & Remo condita: Senatus constitutus: raptae Sabinae: vicini subacti. Phocaeënses Tarquinii temporibus Massiliam condunt, Liguribus invidentibus.*
4 *Varia Massiliensium fortuna, & felices successus.*
5 *Eorumdem bella, & foedera: itemque benevolentia & munificentia in Romanos.*

CAPUT I.

1 Parthicis, Orientalibusque, ac totius propemodum Orbis rebus expeditis, ad initia Romanae urbis Trogus, velut post longam peregrinationem, domum revertitur; ingrati civis officium existimans, si, cum omnium gentium res gestas illustrave-

CAP. I. 1. *Totius propemodum orbis rebus explicatis*] Juntae, nec non veteres editiones aliae: *expeditis.* quod elegans est. Nullus dubito quin *explicatis* sit expositio τȣ̃ *expeditis.* Solent enim minus trita, quae non intelligunt, delere librarii & scioli, ac vulgatiora, & quae exponendi gratia sunt adscripta, supponere. Cic. prooem. de Natura Deorum: *Sin autem quis requirit, quae causa nos impulerit, ut haec tam sero litteris mandaremus, nihil est quod expedire tam facile possimus.* Sallust. Jugurth. c. 5. *Priusquam hujuscemodi rei initium expedio.* Cic. de Fin. *Istiusmodi autem res ornate velle dicere, puerile est: plane autem & perspicue expedire posse docti & intelligentis viri.* P. Mela prooem: *Ac primo quae sit forma totius, quae maximae partes, quo singulae modo sint, atque habitentur, expediam.* Plaut. Amphit. III. 2. *Cur dixisti? inquies; ego expediam tibi.* GRAEV. Al. *explicatis.* Al. ed. & illa Juntina, *expeditis;* optime, si quid mihi credendum. FABER. Antiquiores typis expressi, inque hos Juntinus, *expeditis.* Quod Graevius genuinum censet & elegans: nec dubitat, quin *explicatis* sit modo expositio τȣ̃ *expeditis.* Videsis Notas ejus. VORST.

Ingrati civis officium] Fortasse melius *indicium* dixisset. Nullum enim ingratitudinis officium est. FREINSHEM.

ſtraverit, de ſola tantum patria taceat. [2] Breviter igitur initia Romani imperii perſtringit; ut nec modum propoſiti operis excedat, nec utique originem Urbis, quae eſt caput totius Orbis, ſilentio praetermittat. [3] Italiae cultores primi Aborigines fuere, quorum rex Saturnus tantae juſtitiae fuiſſe traditur, ut neque ſervierit ſub illo quisquam, neque quidquam privatae rei habuerit: ſed omnia communia & indiviſa omnibus fuerint, veluti unum cunctis patrimonium eſſet. [4] Ob cujus exempli memoriam cautum eſt, ut Saturnalibus. exaequato omnium jure, paſſim in conviviis ſervi cum dominis recumbant. [5] Itaque Italia regis nomine *Saturnia* appellata eſt; & mons, in quo habitabat, *Saturnius*: in quo nunc, veluti a Jove pulſo ſedibus ſuis Saturno, Capitolium eſt. [6] Poſt hunc tertio loco regnaſſe Faunum ferunt, ſub quo Euander, ab Arcadiae urbe Pallanteo, in Italiam cum mediocri turba popularium venit: cui Faunus & agros, & montem, quem ille poſtea *Palatium* appellavit, benigne adſigna-

HEM. Rectiſſime Freinshemius obſervat, ingrati nullum eſſe officium. Sed quod pro *officium* exiſtimat *indicium* legendum, haud perſuadet. Potius deleverim vocabulum *officium*, ex gloſſa natum. Nempe accidit huic loco, quod ſupra XL. 5. notavimus. Adſcripſerat aliquis in margine, tanquam argumentum *civis officium*, quaſi diceret oſtendi verbis hiſce, quodnam civis ſit officium, illuſtrare ſcilicet vel praecipue res patriae ſuae. Inde extiterunt, qui vocem *officium* putarent abeſſe, atque ideo receperunt in textum. SCHEFF.

De ſola tantum patria taceat] Angl. vocem *tantum* non exhibet. Probo. Nam qui de ſola patria tacet, in tantum de patria tacet. Gloſſa eſt igitur illud *tantum*. IDEM.

2. *Caput totius orbis*] Livius I. 16. 7. & XXI. 30. 11. *Roma caput Orbis terrarum*. BERNEC.

3. *Aborigines*] Hos deſcribit Salluſtius Catil. c. 6. *genus hominum agreſte, ſine lege, ſine imperio, liberum atque ſolutum.* Lucem adferet huic toti loco Dionyſius Halic. I. 10. & ſeqq. IDEM.

Indiviſa omnibus] Tibullus I. 3. 43. de Saturnio regno:

Non domus ulla fores habuit: non fixus in agris
Qui regeret certis finibus arva lapis.

Adde Macrobium Saturnal. I. 8. BERNEC.

5. *Saturnia* &c.] Vide Tertullian. Apologet cap. 10 ſ. Macrob. Saturnal. I. 7. IDEM.

6. *Pallanteo*] Stephanus: Παλάντιον, πόλις Ἀρκαδίας. De Palatio vide Virgilium VIII. Æneid. Varronem IV. de Ling. Lat. & Feſtum, Ovidii Faſtos, Propertii lib. IV. BONGARS.

Montem, quem ille poſtea Palatinum appellavit] MS: *Palantinum*. Jun-

ſignavit. [7] In hujus radicibus templum Lyceo, quem Graeci *Pana*, Romani *Lupercum* appellant, conſtituit: ipſum Dei ſimulacrum nudum, caprina pelle amictum eſt, quo habitu nunc Romae Lupercalibus decurritur. [8] Fauno fuit uxor nomine Fatua, quae adſidue divino ſpiritu impleta, velut per furorem, futura praemonebat. Unde adhuc, qui inſpi-

Juntae: *Palatinum.* Scribe: *Palantium.* Feſtus: *Palantium mons Romae appellatus eſt, quod ibi paſcens pecus balare conſueverit: vel quod palare, id eſt, errare ibi pecudes ſolerent. alii quod ibi Hyperborei filia Palanto habitaverit, quae ex Hercule Latinum peperit.* Virgil. VIII. Æn.

poſuere in montibus urbem
Pallantis proavi de nomine Pallanteum.

vide ibi Servium. GRAEV. Antiquiores typis expreſſi *Palatinum.* Unde Graevius legendum cenſet *Palantium:* quomodo Feſtus appellat. VORST.

7. *Lyceo*] Ovid. Faſtor. II. 424.

Faunus in Arcadia templa Lycaeus habet.

BERNEC.

Nudum, caprina pelle amictum] Haec ἀντιφατικὰ videri queant; non ſunt tamen. Seneca de Benef. V. 13. *Qui male veſtitum & pannoſum vidit, nudum ſe vidiſſe dicit.* Tacit. Germ. c. 20. *In omni domo nudi:* hoc eſt, explicante Caeſare Gall. VI. 21. *Pellibus aut parvis renonum tegumentis utuntur; magna corporis parte nuda.* IDEM.

8. *Fatua*] Soror eademque conjux Fauni: quam *Fatuam* nominatam tradit C. Baſſus, quod mulieribus fata canere conſueviſſet, ut Faunus viris. Lactantius lib. I. Vide Servium in illud Æneid. VI. 775.

caſtrumque Inui, Bolamque, Coramque.

& VII. 47.

Hunc Fauno & nympha genitum Laurente Maricae
Accipimus.

Quo loco Virgilius a Trogo diſſidet: facit enim Latinum Fauni & Maricae filium. BONGARS. Varro l. VII de Ling. Lat. *Fauni dii Latinorum, ĩ bos verſibus quos vocant Saturnios, in ſilveſtribus locis traditum eſt ſolites fari.* Neſcio quis inter obſcoeni carminis auctores:

Fronte & comantes Arcadas vides Faunos.

MOD.

Velut per furorem futura praemonebat] Servius ad illud Virgilii Æn. III. 443.

Inſanam vatem adſpicies, quae rupe ſub ima
Fata canit.

Inſanam vatem, alii, inquit, *magnam dicunt: ſed melius eſt, deo plenam, & vaticinatricem intelligamus: a Graecorum tractum etymologia, qui μάντεις ἀπὸ τῆς μανίας appellaverunt. Nam ſupra ſenſus humanos intelligentia, furor & inſania dicitur, teſte Cicerone de Divinatione* I. 31. *Huic praeſtantiſſimae rei nomen noſtri a* divis, *Graeci (ut Plato interpretatur)* a furore *dixerunt, prorſus furoris divinationem Sibyllinis maxime verſibus contineri arbitrati.* MOD. Sane Picus Mirandula lib. IX. de Praenotione, futura praenoſcendi & revelandi munus feminis prae maribus ideo datum arbitratur, quod magis fatuus ille ſexus ſit.

 Exem-

inſpirati ſolent, *fatuari* dicuntur. 9 Ex filia Fauni & Hercule, qui eodem tempore, exſtincto Geryone, armenta, victoriae praemia, per Italiam ducebat, ſtupro conceptus Latinus procreatur. 10 Quo tenente regnum, Aeneas ab Ilio, Troja a Graecis expugnata, in Italiam venit; ſtatimque bello exceptus, cum in aciem exercitum eduxiſſet, ad colloquium vocatus, tantam admirationem ſui Latino praebuit, ut & in ſocietatem regni reciperetur, &, Lavinia in matrimonium ei data, gener adſciſceretur. 11 Poſt haec commune utriusque bellum adverſus Turnum Rutulorum regem, propter fraudatas Laviniae nuptias, fuit; in quo & Turnus & Latinus interierunt. 12 Igitur cum Aeneas jure victoriae utroque populo potiretur, urbem ex nomine uxoris Lavinium condidit.

Exempla ſunt in Tacito XIV. 32. 2. Curtio VIII. 6. 22. Zonarae Leone Armenio, & paſſim. BERNEC.

Futura praemonebat] Gronovius praefert MS. lectionem: *futura praecinebat. Canere* enim eſt vatum futura praedicentium. Juſtinus XXX. 4. *Quo prodigio territis omnibus vates cecinere.* III. 4. *Hoc enim modo recuperare illos patriam ſuam poſſe, Apollinem Delphis cecinisse.* VII. 6. *propter vetera Macedoniae fata, quae cecinerant, uno ex Amyntae filiis regnante, florentiſſimum fore Macedoniae ſtatum.* XI. 7. *antiqua fata ceciniſſe.* XVIII. 5. *Cui cum inſpirati vates canerent.* GRAEV. Codex aliquis MS. *praecinebat.* Quod Gronovius alteri praefert; quia *canere* vatum eſt futura praedicentium. VORST.

Qui inſpirari ſolent] Virgil.

magnam cui mentem animumque
Delius inſpirat vates.

MOD.

9. *Ex filia Fauni & Hercule*] Aliter Virgilius, qui ita tradit

Rex arva Latinus & urbes
Jam ſenior longa placidas in pace regebat.
Hunc Fauno & nympha genitum Laurente Marica
Accipimus.

Sed quis in hiſce talibus a Poëta juratores exigat, cum etiam hiſtorici inter ſe non conveniant? qua de re dicam, ſi erit operae ad Livium meum. MOD.

11. *Commune utriusque bellum adverſus Turnum &c. fuit*] Rectius Juntae: *poſt haec commune utrique bellum adverſus Turnum, &c. fuit.* Dein iidem: *Urbem ex nomine uxoris Lavinium condidit.* GRAEV. Editio Juntina teſte Graevio, *utrique*: quod magis placet. VORST. Juntina *utrique*: quod Graevio rectius videtur. SCHEFF.

12. *Jure victoriae utroque populo potiretur*] Florus II. 7. 4. *Ultra jus victoriae in templa, aras & ſepulcra ipſa ſaeviret.* Vocant & jus belli. VORST.

Urbem ex nomine uxoris Lavinium condidit] Bongarſius *Lavinium.* Unde peſſime non ſemel editum eſt *La-*

dit. [13] Bellum deinde adverſus Mezentium, regem Etruſcorum, geſſit: in quo cum ipſe occidiſſet, in locum ejus Aſcanius filius ſucceſſit; qui, Lavinio relicto, Longam Albam condidit, quae trecentis annis caput regni fuit.

Cap. II. [1] Poſt multos deinde urbis hujus reges, ad poſtremum Numitor & Amulius regno potiti ſunt. [2] Sed Amulius cum aetate priorem Numitorem oppreſſiſſet, filiam ejus Rheam in perpetuam virginitatem, ne quis vindex regni ſexus virilis ex gente Numitoris oriretur, demerſit; addita injuriae ſpecie honoris, ut non damnata, ſed ſacerdos electa videretur. [3] Igitur clauſa in luco Marti ſacro, duos pueros, incertum ſtupro, an ex Marte conceptos, enixa eſt. [4] Quo cognito Amulius, multiplicato metu proventu duorum, pueros exponi jubet; & puellam vinculis onerat, ex quorum injuria deceſſit. [5] Sed Fortuna origini Romanae proſpiciens, pueros

Lavinia. Becharius & alii *Laviniae.* Sed optimum quod teſte Graevio editio Juntina habet, *Lavinium.* Vorst. *Lavinium* ex Juntina emendavit Vorſtius Graevio praeeunte. Scheff.

13. *Trecentis annis*] Virgilius Aeneid. I. 276. de Albano regno:

Hic jam ter centum totos regnabitur annos.

Strabo tamen lib. v. pag. 158. 46. *quadringentos* annos ab Albae conditu ad Amulium Numitoremque, poſtremos Albae reges, numerat. Bernec.

Trecentis annis caput regni fuit] Falſum eſt: ſed Virgilium ſequitur.

Illic ter centum totos regnabitur annos.

Faber.

Cap. II. 2. *Amulius cum aetate priorem* &c.] Lege ex MS. *Amulius cum vi aetate priorem Numitorem oppreſſiſſet.* Gronov. Antiquiores typis expreſſi *potiorem.* Vorst.

Filiam ejus Rheam] Quae & *Silvia.* Apud Aelianum vii. Var. Hiſt 16. mendoſe legitur Σιρβία pro Σιλβία. Quae hic de urbis origine referuntur, pervulgata ſunt. Bongars.

Addita injuriae ſpecie honoris] Lege, *addita injuria*, vel, *additae injuriae ſpecie honoris.* Voss. Quid eſt *injuriae ſpecies?* dein unde pendet aut *honoris*, ſi *ſpecies* pertinet ad *injuriae:* aut unde *injuriae*, ſi refertur *ſpecie* ad *honoris.* Sine dubio legendum *addita injuria ſpecie honoris. Sub ſpecie honoris*, dum eam in perpetuam virginitatem demerſit, Virginum enim Veſtalium magnus erat honor, injuria illam affecit, cum invitam coëgit ſacerdotem eſſe. Graev.

5. *Fortuna origini Romanae proſpiciens*] Manilius Aſtron. lib. iv. princ. oſtenſurus, quod

ros lupae alendos obtulit; quae, amissis catulis, distenta ubera exinanire cupiens, nutricem se infantibus praebuit. 6 Cum saepius ad parvulos, veluti ad catulos, reverteretur, rem Faustulus pastor animadvertit, subtractosque ferae inter greges pecorum agresti vita nutrivit. 7 Martios pueros fuisse, sive quod in luco Martis enixi sunt, sive quod a lupa, quae in tutela Martis est, nutriti, velut manifestis argumentis creditum. Nomina pueris, alteri *Remo*, alteri *Romulo* fuere. 8 Adultis inter pastores, de virtute quotidiana certamina, & vires & pernicitatem auxere. 9 Igitur cum latrones a rapina pecorum industrie frequenterque submoverent, Remus ab iisdem latronibus captus, veluti ipse esset, quod in aliis prohibebat, regi offertur: crimini datur, quasi greges Numitoris infestare solitus esset. Tunc a rege Numitori in ultionem traditur. 10 Sed Numitor adolescentia juvenis permotus, & in suspicionem expositi nepotis adductus, cum eum nunc lineamentorum filiae similitudo, nunc aetas expositionis temporibus congruens, anxium tenerent, repente Faustulus cum Romulo supervenit: a quo,

Fata regant orbem, certa stent omnia lege.

postea subjicit:

At nisi fata darent leges vitaeque necisque,
Fugissent ignes Aeneam, Troja sub uno
Non eversa viro fatis vicisset in ipsis,
Aut Lupa projectos nutrisset Martia fratres.

BERNEC.

7. *Martios pueros fuisse*] Hoc *Martios* vix sanum puto. *Martium* sane Latinis non semper quod ex Marte, sed & quod Marti simile, ut notum. Unde *Martii homines*, *Martia ingenia*, &c. Cur ergo adhibetur hic vocabulum ambiguum. Lego potius; *Martis eos pueros fuisse*. Ex *Martis eos* junctim scriptis, factum post est *Martios*. SCHEFF.

Enixi sunt] Notandum, passive. FABER.

9. *Veluti ipse esset, quod in aliis prohibebat*] Vereor ne haec perverterint librarii. Num dicimus, ipse sum, quod in aliis prohibeo? imo sic loquimur, & veteres sic loquebantur, ipse ago, quod in aliis prohibeo. Censeo igitur Justinum scripsisse: *Veluti ipse fecisset, quod in aliis prohibebat*. GRAEV. *Quod* non ad substantiam, sed ad qualitatem significandam pertinens. Sic sup. XVIII. 3. *Quod ipsi non erant, liberos procreant*. Vide & lib. de Latinit. f. susp. c. 5. VORST.

Crimini datur] Alter ex MSS. Ful-

quo, cognita origine puerorum, facta conspiratione, & adolescentes in ultionem maternae necis, & Numitor in vindictam erepti regni armantur.

CAP. III. [1] Occiso Amulio, regnum Numitori restituitur, & urbs Romana ab adolescentibus conditur. [2] Tunc & senatus centum seniorum, qui *Patres* dicti sunt, constituitur: tunc & vicinis connubia pastorum dedignantibus, virgines Sabinae rapiuntur; finitimisque populis armis subjectis, primum Italiae, & mox Orbis imperium quaesitum. [3] Per ea adhuc tempora reges hastas pro diademate habebant, quas Graeci *sceptra* dixere. Nam & ab origine rerum, pro diis immortalibus veteres hastas co-

Fuldensibus *criminaturque*. de quo etiam viderimus alias. MOD.

10. *In vindictam erepti regni armantur*] Pro *armant se*. Estque hoc illud quod supra quoque alicubi legendum dicebamus. VORST.

CAP. III. 2. *Constituitur: tunc &*] Vocula *tunc* delenda est, quippe nata ex syllaba *tur*, quae praecedit. SCHEFF.

3. *Reges hastas pro diademate habebant*] Inde Homero σκηπτοῦχοι reges. Supra XXIII. 4. 10. cum Hieroni *aquila in clypeo, noctua in hasta consedisset, consilio cautum, & manu promptum, regemque futurum significabatur.* Pausanias in Boeoticis, Chaeronenses refert, ex Diis sceptrum colere, quod Vulcanus Jovi fabricavit, & id *hastam* vocare. BONGARS. Unde est illud Virgilianum:

nunc o numquam frustrata vocatus
Hasta meos.

& sic apud Aeschylum Parthenopaeus per hastam jurat, & eam colit pro deo, notaque est hasta Caenei, etiam proverbio celebrata, quam ille a civibus & viatoribus coli, & cujus nomine jusjurandum concipi jubebat. Valerius Flaccus:

Hanc ego magnanimi spolium Didymaonis hastam,
Quae neque jam frondes virides, neque proferet umbras,
Ut semel est avulsa jugis, ac matre perempta,
Fida ministeria & duras obit horrida pugnas,
Testor.

quae est imitatio Maroniana ex Aeneid. XII. MOD. Adde Turneb. Adversar. XXII. 12. ubi tamen quod mulieres non solitas dicitur hastam gerere, diversum habet scientissimus antiquitatis Apollinaris Carm. II. v. 432. Adde Dion. Chrysost. 69. C. Aelian. XII. 17. Arrian. V. I. 5. Max. Tyr. Dissert. 33. ubi Διογένους βακτηρίαν opponit Ἀλεξάνδρου τῷ δόρατι. BERNEC. Sebastianus Mugius, vir Nobilis genere apud Argentoratenses meos, litteris vero Graecis pariter ac Latinis summopere doctus, in suo codice, qui una cum bibliotheca ejus emptionis jure meus factus est, sic ad haec verba notaverat: *forte, cum diademate, legendum. Nam & diadema gestasse, indicio sunt Numae nummi. Aut certe Numam primum id usurpasse, hinc dicendum. Vide, quae notat B. Leand. Ital.* p. 157. SCHEFF.

Pro diis hastas coluere] Turnebus Ad-

coluere: ob cujus religionis memoriam adhuc deorum simulacris hastae adduntur. 4 Temporibus Tarquinii regis ex Asia Phocaeënsium juventus ostio Tiberis invecta, amicitiam cum Romanis junxit: inde in ultimos Galliae sinus navibus profecta, Massiliam inter Ligures & feras gentes Gallorum condidit; magnasque res, sive dum armis se adversus Gallicam feritatem tuentur, sive dum ultro lacessunt, a quibus fuerant ante lacessiti, gesserunt. 5 Namque Phocaeënses exiguitate ac macie terrae coacti, studiosius mare quam terras exercuere: piscando, mercando, plerumque etiam latrocinio maris, quod

Adversar. VIII. 16. ex Virgil. Aeneid. XII. 95. Aeschylo in Sept. ad Theb. v. 483. & Valer. Flacco III. 707. Adde paroemiographos in *Caenei hasta*. BERNEC.

4. *Temporibus Tarquinii regis*] Jam ante illa tempora Cyri, & Tarquinii, deductam esse a Phocaeënsibus Massiliam, testatur Aristoteles, apud Harpocrationem in voce Μασσαλία. Hoc ipsum quoque testatur Scymnus Chius:

Μασσαλία δ' ἐστ' ἐχομένη
Πόλις μεγίστη Φωκαέων ἀποικία.
Ἐν τῇ Λιγυστικῇ δὲ ταύτην ἔκτισαν
Πρὸ τῆς μάχης τῆς ἐν Σαλαμῖνι γενομένης
Ἔτεσιν πρότερον, ὥς φασιν, ἑκατὸν εἴκοσι.

Sic lege. Tempus igitur, quo condita est Massilia, incidit in annum primum Olympiadis XLV. Errat autem Agathias, qui ait, regnante Dario Hystaspe Massiliam conditam. VOSS.

Phocensium] Φωκαιέων scribunt Graeci, id est, *Phocaeënsium*, a Phocaea Joniae urbe. Gellius x. 16. *terram Phocidem* dixit. BONGARS. Hinc Lucano III. 301. *Phocais juventus* pro Massiliensibus: & Silio IV. 50. *Phocaïcae ora*, id est, Massilienses: quorum ager suburbicarius in Itineraria Tabula *Graecia* dicitur. BERNEC. Scribere volui *Phocaeënsium* per *aeë*; *Phocenses* enim, per *e* simplex in meditullio Graeciae sunt; *Phocaeënses* autem in ora Ioniae. Hic error in omnibus libris emendari debet. Debet quoque emendari titulus Epistolae D. Pauli ad *Colossenses*; vitiose enim scribitur, cum dicendum sit, *Colossaeënses*. Fit enim a *Colossae*, non a *Colossi*; res ex Geographia veteri notissima esse debet. FABER.

Massiliam] De Massilia vide Strabonem lib. IV. Solinum cap. 8. Ammianum XV. 23. & Gellium X. 16. Hi conditam Massiliam a Phocaeënsibus Persicam servitutem fugientibus referunt, cum ipsorum urbs ab Harpalo (Harpagum vocat Herodotus lib. I.) obsideretur. Plutarchus in Solone cap. 3. conditam scribit a *Proto*: eum Justinus *Protin* vocat. Plutarchi sensum non sunt assequuti Interpretes. BONGARS. Massiliae a Phocaeënsibus conditae meminit & Thucycides I. 3. 9. item Livius XXXIV. 9. I. Urbis etymon ex Timaeo Stephanus indicat. Ejus de conditu accurate Scaliger Animadvers. in Eusebii Chronicon pag. 80. & seq. BERNEC.

5. *Nam Phocenses exiguitate, ac macie terrae coacti*] Atqui Phocaeënsium tractus non sterilis, sed quam maxime fertilis, omniumque rerum abundans. Sed Phocensium regio (quos hic confundit cum Phocaeënsibus)

quod illis temporibus gloriae habebatur, vitam tolerabant. [6] Itaque in ultimam Oceani oram procedere ausi, in sinum Gallicum ostio Rhodani amnis devenere: [7] cujus loci amoenitate capti, reversi domum, referentes quae viderant, plures sollicitavere. [8] Duces classis Simos & Protis fuere. Itaque regem Segobrigiorum, Nannum nomine, in cujus finibus urbem condere gestiebant, amicitiam petentes conveniunt. [9] Forte eo die rex occupatus in apparatu nuptiarum Gyptis filiae erat; quam, more gentis, electo inter epulas genero nuptum tradere

sibus) arida & sterilis erat, maximaque ex parte montibus obsita. Unde Dorienses, qui eandem cum Phocensibus regionem incolebant, Λιμοδωριεῖς audiebant, διὰ τὸ λιμώττειν. Contra Phocaeënses Asiatici, quibus e terrae fecunditate, morum quoque luxuria accessit. Hinc quoque Massilienses, eorum ἀπόγονοι, θηλυγενεῖς Ciceroni dicuntur ad Atticum lib. x. epist. xii. *Massiliensium factum cum ipsum per se luculentum est, tum mihi argumento est, recte esse in Hispaniis. Minus enim auderent, si aliter esset: nam & victi, & diligentes sunt.* Emendarunt alii & *δειλοὶ gente sunt.* Noli dubitare, quin Cicero scripserit, *nam & victi, & θηλυγενεῖς sunt.* Voss.

Latrocinio] Hinc illa apud Homerum Odyss. III. 71. amica interrogatio, *an praedones estis?* ex qua Thucydides I. I. 22. probat, latrocinium apud veteres Graecos probro non fuisse; quod & de priscis Germanis asserit Caesar Bell. Gall. VI. 23. itemque de Tartaris Sigism. Herberstenius in Commentar. rer. Moscoviticar. Vide L. ult. D. de Collegiis. BERNEC.

8. *Duces classis Simos & Protis fuere*] Athenaeus ex Aristotelis libro περὶ τῆς Μασσαλιωτῶν πολιτείας, affert hanc historiam lib. XIII. Sed variat nonnihil in nominibus. Quem enim Justinus hic Protin, ille Euxenum, Nannum Nanum, Gyptin Pettam, sive mutato nomine, Aristoxenam vocat. Filium vero Euxeni, & Aristoxenae, facit Protin; unde ejus posteri Protiadae dicti sint. Sed Plutarchus ipsum conditorem Πρῶτιν vocat in Solone; Ἔνιοι δὲ καὶ πόλεων οἰκισταὶ γεγόνασι μεγάλων, ὡς καὶ Μασσαλίας Πρῶτις, ὑπὸ Κελτῶν τῶν περὶ τὸν Ῥοδανὸν ἀγαπηθείς. Ita legendum. Vulgo enim male Μασσαλίας πρῶτος, tanquam Massalias esset conditoris nomen. Voss.

Segobrigiorum] Quidam Vett. *Segobriorum.* Qui sint hi Galliae populi, non memini legere. Plinius III. 3. *Segobrienses* in Celtiberia collocat, & Strabo *Segobrigam.* In Gallia Narbonensi fuit *Segalauni*, qui Plinio III. 4. dicuntur *Segovellauni:* quo pacto hic fortasse reponendum est. BONGARS.

Itaque ad regem Segoriegiorum Senanum nomine] Ptolemaeus ad Rhodanum ponit Segalaunos, quos Celtica lingua puto dictas *Sigland.* Ex *land* i. e. regio. Ptolemaeus fecit *Launus*, Justinus *Regio.* Et utrumque quadrat; & *seman* durat adhuc hodie in Helvetiorum lingua, quem hic *Senanum* fecit. Latinis enim exterarum gentium linguae in parva cura erant, ut videre licet apud Caesarem. GLAREAN.

9. *Nuptum tradere illic parabat*] Juntae: *ille.* GRAEV. Nescio, quid hoc *illic* hic faciat. Viderunt, qui adornarunt veteres editiones, & pro eo substituerunt *illi.* Sed & hoc est otiosum. Quid enim est, *electo genero*

dere illic parabat. [10] Itaque cum ad nuptias invitati omnes proci essent, rogantur etiam Graeci hospites ad convivium. [11] Introducta deinde virgo, cum juberetur a patre aquam porrigere ei, quem virum eligeret, tunc omissis omnibus ad Graecos conversa, aquam Proti porrigit; qui factus ex hospite gener, locum condendae urbis a socero accepit. [12] Condita igitur Massilia est prope ostia Rhodani amnis, in remoto sinu, veluti in angulo maris. [13] Sed Ligures incrementis urbis invidentes, Graecos adsiduis bellis fatigabant; qui pericula propulsando in tantum enituerunt, ut, victis hostibus, in captivis agris multas colonias constituerent.

CAP. IV.

genero illi tradere parabat? Aut me fallunt omnia, aut Justinus scripsit, *tradere illico parabat*, id est, sine mora, inter electionem & ipsas nuptias intercedente. SCHEFF.

10. *Ad nuptias invitati omnes processissent*] *Procedere ad nuptias* semper perinsolens mihi visum & alienum a Latinae linguae indole. Si loqueretur de pompa nuptiali, cum in publico ducitur, nullus esset scrupulus. Sed de pompa hic ne sit quod cogitemus, sequentia vincunt, quae de invitatione hic loqui Justinum indicant: *rogantur etiam Graeci hospites ad convivium.* Jam quinam sunt illi omnes qui ad nuptias erant invitati? Itaque ante multos annos hic locus mihi fuit suspectus, veram autem lectionem nobis servarunt Juntae, apud quos rectissime legitur: *cum ad nuptias invitati omnes proci essent.* Qui ambierant virginem, erant ex more gentis invitati, ut ex iis maritum sponsa caperet & eligeret. Hoc ostendunt sequentia clare: *Introducta deinde virgo, cum juberetur a patre aquam porrigere ei quem virum eligeret*, nimirum inter procos. Nullus dubito Justinum ita scripsisse: nec cunctatus sum ei suam restituere lectionem: nec in posterum ullus dubitabit, quin recte restituerim, etsi dubitator sit magnus, si modo hunc locum accurate expendit. Sed & pro *rogantur ad nuptias*, mallem *vocantur ad nuptias.* lib. XII. 6. *amicos in convivium vocat.* GRAEV. Nil melius quam quod in Juntina editione Graevii scriptum est: *Cum ad nuptias invitati omnes proci essent.* FABER. Editiones Juntarum & Majoris pro *processissent*, habent *proci essent:* quod minime contemnendum. VORST. Vera lectio *proci essent*, quod jam Graevio notatum. SCHEFF.

Rogantur etiam Graeci hospites ad convivium] Graevius mallet *vocantur:* credo, quod *rogare ad nuptias* Germanismi nomine suspectum ipsi sit. Loquitur tamen ita & Ambrosius Serm. 21. de Epiph. ut in cap. 17. lib. de Latinit. f. susp. ostendimus. VORST. Sed auctoritas Ambrosii valet quidem in capitibus Christianae religionis, non in Latinae linguae proprietate asserenda. GRAEV.

11. *Aquam Proti porrigit.*] Alter ex manu exaratis cod. Fuldensibus, *aquam manibus Proti porrigit.* MOD.

13. *In captivis agris*] MS. & Juntae: *in captis agris.* Quis non probet? GRAEV. MSS. habent, *captis.* Utrumque rectum est. Virg. *Captivaque vestis*, & *Captivas naves.* lib. V. cap. 7. FABER. Editio Juntina teste Graevio, *in captis agris.* At Becharii & aliorum *in Capertinis ag.* quasi no-

CAP. IV. [1] Ab his igitur Galli & usum vitae cultioris, deposita & mansuefacta barbaria, & agrorum cultus, & urbes moenibus cingere didicerunt. [2] Tunc & legibus, non armis vivere; tunc & vitem putare, tunc olivam serere consueverunt: adeoque magnus & hominibus & rebus impositus est nitor, ut non Graecia in Galliam emigrasse, sed Gallia in Graeciam translata videretur. [3] Mortuo rege Nanno Segobrigiorum, a quo locus acceptus condendae urbis fuerat, cum regno filius ejus Comanus successisset, adfirmat Ligur quidam, *quandoque Massiliam exitio finitimis populis futuram, opprimendamque in ipso ortu, ne mox validior ipsum obrueret.* [4] Subnectit & illam fabulam: *Canem aliquando partu*

nomen proprium sit. VORST.

Colonias constituerent] Ad coërcendos nimirum hostes. Qua causa *coloniam sedem servitutis* vocat Tacitus Agric. 16. 2. *Aequi coloniam aegre patiuntur velut arcem suis finibus a Romanis impositam.* Liv. X. 1. 7. Oppida ab Alexandro condita velut *freni domitarum gentium* erant. Curtius VII. 10. 25. Conditae ab Alexandro urbes, & *colonis repletae, res novare cupientibus obstant.* Idem X. 2. 8. BERNEC.

CAP. IV. 1. *Ab his igitur* &c.] Massiliensium instituta praeclara tradit Val. Max. II. 6. 7. & Strabo lib. IV. sub initium. Tacitus Agric. c. 4. *locum* vocat *Graeca comitate & provinciali parcimonia mistum, beneque temperatum.* Adde Ciceronem pro Flacco cap. 26. BERNEC.

3. *Mortuo rege Nanno* (*al. Manno*) *Segobrigiorum, a quo locus acceptus condendae urbis fuerat, cum regno filius Comanus successisset, affirmante regulo quodam, quandoque,* &c. *subnectit & illam fabulam,* &c.] Ad hunc locum Graevius, qui editionem Juntarum habet, ita scribit: (Juntae, *adfirmat Ligur quidam.*) Tam isthaec Juntarum scriptura vera est, ut de illa dubitari non possit; alioqui esset gravissimum peccatum contra orationis puritatem; unde enim peteres casum, qui praecedere debet illud verbum, *subnectit?* nam tollendum omnino punctum est. Est etiam alius error tantillulus, nam verba male collocata sunt. Scrib. *Mortuo Segobrigiorum rege Nanno.* FABER.

Affirmante regulo quodam] Forte leg. *affirmare regulus quidam.* GRONOV. Juntae: *affirmat Ligur quidam.* GRAEV. Editio Juntina teste Graevio, *Affirmat Ligur quidam.* Et sane verbum indicativi modi hic plane necessarium est: neque aliud, hac quidem in periodo, visitur. Illud de *Ligure* perquam item verisimile est. Apparet enim ex proximis sequentibus, *Ligures* fuisse qui Massiliae insidias struxerunt atque comprehensi sunt. VORST.

Comanus] Ptolemaeus Massiliam vocat Κομμενῶν πόλιν, forte ab hoc rege, aut ejusdem nominis alio: Plinius tamen circa Massiliam Cenomannos habitasse in Volcis, refert: unde dubito, an in Ptolemaeo mendum sit. BONGARS.

4. *Subnectit & illam fabulam*] Nihil ad hanc fabulam Interpretes. Ea autem apud Phaedrum est lib. I. Fab. 19.

Canis

partu gravidam locum a pastore precario petisse, in quo pareret: quo obtento, iterato petisse, ut sibi educare eodem in loco catulos liceret: ad postremum, adultis catulis, fultam domestico praesidio, proprietatem loci sibi vindicasse. [5] *Non aliter Massilienses, qui nunc inquilini videantur, quandoque dominos regionum futuros.* [6] His incitatus rex, insidias Massiliensibus instruit. Itaque solemni Floraliorum die multos fortes ac strenuos viros hospitii jure in urbem misit; plures sirpeis latentes, frondibusque supertectos induci vehiculis jubet; [7] & ipse cum exercitu in proximis montibus delitescit; ut, cum nocte a praedictis apertae portae forent, tempestive ad insidias adesset, urbemque somno ac vino sepultam armatis invaderet. [8] Sed has insidias mulier quaedam regis cognata prodidit, quae adulterare cum Graeco adolescente solita, in amplexu juvenis, miserata for-

Canis parturiens cum rogasset alteram.

Ut foetum in ejus tugurio deponeret, &c.

FABER. Expressit eam Phaedrus I. Fab. 19. cujus hoc initium, *Canis parturiens cum rogasset alteram.* VORST. Satis ostendunt haec verba, non contemnendam lectionem codicis Juntarum in superioribus, qui habet, *affirmat Ligur quidam.* SCHEFF.

Canem aliquando partu gravidam locum &c.] Vide Adagium, *Hospes indigenam.* Exempla sunt apud Thucydidem II. 13. 4. Livium IV. 37. 3. &c. BERNEC.

6. *Extruit*] Scribe *struit.* GRONOV.

Plures scirpeis latentes] Optime Gronovius: *plures in sirpeis latentes. Sirpeae* enim erant cophini ex viminibus texti in plaustris. Ovidius IV. Fast. ex emendatione Salmasii:

& in plaustro sirpea lata fuit.

Nam & ibi legebatur *scirpea.* Varro IV. de R.R. *Sirpea quae virgis sirpatur, id est, colligando implicatur, in qua stercus aliudve quid evehitur.* Cato saepius utitur. GRAEV. Qui Plautum legerunt, sciunt illi scribendum esse, *sirpeis.* Vid. Interpretes. Mox, *miserata formae.* Impressi habent, *formam.* FABER. Editur vulgo *scirpiis.* Sed antiquiores typis expressi habent, *sirpis* aut *sirpeis.* Ipsumque *sirpeis* Gronovius & Graevius genuinum judicant. Fuere autem sirpeae cophini ex viminibus texti in plaustris. Varro I. de Re Rust. *Ut habeas vimina, unde utendo quid facias: ut sirpeas, vallos, crates.* Est & verbum *sirpare* pro colligare, eidem Varroni non semel usurpatum. VORST.

7. *Nocte a praedictis*] Lege, *nocte praedicta.* GRONOV.

Somno ac vino sepultam] Mutuo sumptum a Virgil. Aen. II. 265. BERNEC.

8. *Mulier quaedam*] Saepius a muliercculis arcana conjuratorum in vulgus manare, Piccartus Observation. Dec. VII. 3. exemplis nonnullis ostendit: quibus addantur relata a Livio XXVII. 17. 9. Plutarcho in Alexan-

formae ejus, insidias aperuit, *periculumque declinare* jubet. [9] Ille rem statim ad magistratus defert: atque ita patefactis insidiis, cuncti Ligures comprehenduntur, latentesque de sirpeis protrahuntur. [10] Quibus omnibus interfectis, insidianti regi insidiae tenduntur. Caesa sunt cum ipso rege hostium septem millia. [11] Exinde Massilienses festis diebus portas claudere, vigilias agere, stationem in muris observare, peregrinos recognoscere, curas habere, ac veluti bellum habeant, sic urbem pacis temporibus custodire. [12] Adeo illic bene instituta, non temporum necessitate, sed recte faciendi consuetudine, servantur.

CAP. V. [1] Post haec magna illis cum Liguribus, magna cum Gallis, fuere bella: quae res & urbis gloriam auxit, & virtutem Graecorum, multiplicata victoria, celebrem inter finitimos reddidit. [2] Carthaginiensium quoque exercitus, cum bellum captis pisca-

lexandro cap. 86. & Orat. II. de Fortun. Alexand. cap. 17. Nostro v. 2. 5. BERNEC.

Adulterare] Alii *adulterari*. ut Cicero de Offic. dixit. *adulterari turpe est*. Frequentius tamen est apud auctores illud. MOD.

Miserata formae ejus] Iterum alii, *miserata formam ejus*. quomodo Caesar de Bello Gallico I. 39. ait. *cum familiaribus commune periculum miserabantur*. & Virgilius Aen. XII. 243.

Turni sortem miserantur iniquam.

IDEM. Et auctor ipse VIII. 5. 13. & XII. 5. 4. &c. Rectius fuerit opinor *miserta formae*. ut & XV. 3. 6. BERNEC. Juntae ut conjecerat Modius: *miserata formam ejus*, Mox iidem: *insidias aperit*. GRAEV. Rescripsi *formam*, ut in antiquioribus typis expressis est, & usus obtinet. qua forma vulgari sup. VIII. 5. 13. & XII. 5. 4. ipse quoque noster usus est. Bongarsius maluit *formae*. VORST.

11. *Curas habere*] Hoc est, curiose scrutari. Non dissimiliter *curas agere* posuit Lampridius in Al. Severo cap. 64. ubi Salmas. BERNEC. Antea dixit, *vigilias agere*, hic autem scriptum arbitror fuisse, *excubias agere*. Aliud enim excubiae, aliud vigiliae. FABER. Explicat Berneccerus, *curiose scrutari*. At jam praecesserat *peregrinos recognoscere*, ut hoc sit supervacuum. Mihi persuasum est, scripsisse Justinum, *curae habere*. Notum genus hoc, & usurpatum Suetonio aliisque. Infinitivi sunt pro nominibus, ut *curae habere recognitionem*, atque ita & in caeteris. SCHEFF.

12. *Adeo illic* &c.] Confer hisce Graecos Emporiis habitantes, apud Livium XXXIV. 9. 4. & seqq. BERNEC.

CAP. V. 2. *Carthaginensium quoque exercitus*] Thucydides I. 3. 9. Φωκαιῆς Μασσαλίαν οἰκίζοντες, Καρχηδονίους ἐνίκων ναυμαχοῦντες. BONGARS. Adde Herodotum I. 166. BERNEC.

3. Fer-

piſcatorum navibus ortum eſſet, ſaepe fuderunt, pacemque victis dederunt; [3] cum Hiſpanis amicitiam junxerunt; cum Romanis prope ab initio conditae urbis foedus ſumma fide cuſtodierunt, auxiliiſque in omnibus bellis induſtrie ſocios juverunt. Quae res illis & virium fiduciam auxit, & pacem ab hoſtibus praeſtitit. [4] Cum igitur Maſſilia fama rerum geſtarum, & abundantia opum, & virium gloria virente floreret, repente finitimi populi ad nomen Maſſilienſium delendum, veluti ad commune exſtinguendum incendium, concurrunt. [5] Dux conſenſu omnium Catumandus regulus eligitur: qui, cum magno exercitu lectiſſimorum virorum urbem hoſtium obſideret, per quietem ſpecie torvae mulieris, quae ſe deam dicebat, exterritus, ultro pacem cum Maſſilienſibus fecit; [6] petitoque ut intrare illi urbem, & deos eorum adorare liceret, cum in arcem Minervae veniſſet, conſpecto in porticibus ſimulacro deae, quam per quietem viderat, repente exclamat, *illam eſſe, quae ſe nocte exterruiſſet; illam, quae recedere ab obſidione juſſiſſet.* [7] Gratulatusque Maſſilienſibus, quod animadverteret, eos ad curam deorum immortalium pertinere, torque aureo donata dea, in perpetuum amicitiam cum Maſſilienſibus junxit. [8] Parta pace, & ſecuritate fundata, revertentes a Delphis Maſſilienſium legati, quo miſſi munera Apollini tulerant, audierunt urbem Romanam a Gallis captam, incenſamque. [9] Quam rem domi nuntiatam publico funere Maſſilienſes proſecuti

cuti

3. *Foedus ſumma fide cuſtodierunt*] *Cuſtodire* pro ſervare, praeſtare, ſatis Latinum. Vide Lex. Rhodii in Largum. Sic & Graeci ſuum φυλάσσειν uſurpant. Videſis lib. noſtrum de Hebraismis N. T. c. 6. VORST.

4. *Gloria virente floreret*] Valde dubito, ſcripſiſſe ſic Juſtinum, & vocabula duo idem ſignificantia junxiſſe. Mallem pro *virente* ſcribere *nitente*, aut potius totum delere, cum ſuſpicer ex gloſſa τῶ *floreret* eſſe formatum. SCHEFF.

6. *Simulacro deae*] Quod ſedens fuiſſe in Maſſilia, Strabo refert lib. XIII. BONGARS.

9. *Publico funere*] Indicto ſcilicet a ſenatu juſtitio publicoque luctu. De hoc honoris genere vide Kirchman. fun. Rom. I. 4. BERNEC. Exiſtimo Juſtinum ſcripſiſſe,

publi-

cuti sunt; aurumque & argentum publicum privatumque contulerunt, ad explendum pondus Gallis, a quibus redemtam pacem cognoverant. [10] Ob quod meritum & immunitas illis decreta, & locus spectaculorum in senatu datus, & foedus aequo jure percussum. [11] In postremo libro Trogus majores suos a Vocontiis originem ducere; avum suum Trogum Pompejum, Sertoriano bello, civitatem a Cn. Pompejo percepisse dicit; [12] patruum, Mithridatico bello, turmas equitum sub eodem Pompejo duxisse: patrem quoque sub Cajo Caesare militasse, epistolarumque & legationum, simul & anuli curam habuisse.

publico luctu, non publico funere. FABER.

10. *Immunitas*] Scilicet a tributis & vectigalibus. Apud Suetonium in Aug. c. 40. Augustus Liviae pro quodam tributario Gallo roganti, *civitatem negavit*, *immunitatem obtulit*, puta ne posthac esset tributarius. Quales an Romanis Massilienses antea fuerint, haud ab re dubites: quippe socia civitas & amica: quam Caesar & secuti Principes etiam post graves offensas liberam conservarunt, teste Strabone lib. IV. pag. 125. 40. Vide tamen immunitatis libertatisque discrimen apud Livium XLV. 26. 11. 12. 13. BERNEC.

In senatu] Sic ait alibi Suetonius, *in equite spectare*, hoc est, *inter equites*. ut hic *in senatu*, id est *inter senatores*. Vide Lipsium ad lib. XIII. Annal. Taciti. MOD. Eadem phrasi sic usus Suetonius Claud. 25. 16. dicit. Armenios *sedisse in senatu*, hoc est, ut ibidem explicatur, *in Orchestra*, seu loco ad Theatri radices scenae proximo, ex quo Senatores spectabant. Ita *spectare in Equite* dixit Suetonius Domit. 8. 7. hoc est, in equestribus subselliis, seu Equitum cuneis. Jungit Tertullianus in lib. de Spectaculis, *arceri senatu & equite*, hoc est, honestioribus theatri locis: de quibus omnino videndi, Lipsius Amphith. c. 14. & P. Faber Semest. II. 6. BERNEC.

11. *Vocontiis*] Vulgo inepte, a *Volscis*: cui lectioni Volcae, Galliae ad Rhodanum populi, caussam dederunt. *Vocontii* sunt in Gallia Narbonensi, qui in Ptolemaeo mendose Ὀυασκόνδιοι, pro Ὀυοκόντιοι. Est & *Massilia* ejusdem Narbonensis Galliae civitas. Inde occasionem sumpsit Trogus originem suam edisserendi. BONGARS. Plinius III. 4. fin. & VII. 18. Vocontios *foederatam* Romanis *gentem* appellat. BERNEC.

12. *Legationum*] Legationes suscipere, & ad Principem admittere, sub ulterioribus Principibus fuisse munus Magistri officiorum, interdum Magistri epistolarum, observavit auctor Notitiae utriusque Imperii. Apud Persas id muneris gessit chiliarchus seu tribunus militum, qui secundum imperii gradum tenebat, Probus in Conone, & Aelianus Var. I. 21. In Aegypto, Nicanorem excipiendis Legatis a Ptolemaeo praepositum scribit Josephus Antiq. XII. 2. m. BERNEC.

Anuli curam] Quam etiam ab Imp. Augusto Maecenati atque Agrippae, & Muciano a Vespasiano commissam, ex Dione & ejus epitomatore docet V. C. Joan. Kirchmannus de Anulis cap. 6. IDEM.

LIBER XLIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

1 *Hispaniae nomen, situs, fertilitas, amnes, claustra, forma, salubritas.*
2 *Hispanorum mores, primus dux Viriatus.*
3 *Equarum Lusitanicarum fabula. Gallaecorum origo, divitiae, & miranda.*
4 *Habidis, Gallaeciae & finitimarum regionum principis, origo & conservatio, atque prudens regni administratio; item Geryonis, qui triplicis naturae fabulis dictus, regnum.*
5 *Carthaginiensium imperium. Praeclari eorumdem Duces violenta morte perierunt. Hispanos domat Caesar Augustus.*

CAPUT I.

1 Hispania sicuti Europae terminos claudit, ita & hujus operis finis futura est. 2 Hanc veteres ab Ibero amne primum Iberiam, postea ab Hispano Hispaniam cognominaverunt. 3 Haec inter Africam & Galliam posita, Oceani freto & Pyrenaeis montibus clauditur. Sicut minor utraque terra, ita utraque fertilior. 4 Nam neque, ut Africa, violen-

CAP. I. 1. *Hispania*] Confer Strabonem l. III. Melam. II. 6. Plinium III. 1. Solinum cap. 26. Vide & Curtium Rufum X. 1. 18. *Iberiam* quidem ab *Ibero* dictam putant, Herculis filio, fratre Celti: Eustathius in Dionysium. BONGARS.

3. *Haec inter Africam & Galliam posita, Oceani freto*] Improprie loquitur *inter Africam & Galliam*. Sed de Sardinia id verius. Caeterum *Oceano* legendum puto, ac distinguendum post *Oceano*, ut tres terminos faciat Hispaniae, a septentrione ac occasu Oceanum, a meridie Fretum Herculeum, & ab ortu Pyrenaeos montes, comprehendens Ibericum mare in verbo *Freto*. GLAREAN.

Fertilior] Fertilitas Hispaniae commendatur etiam a Plinio, Diodoro, Strabone, Solino, Mela: sed nimirum *quacunque ambitur mari*, ut ait Plinius XXXVII. 13. fin. qui quidem Baeticam ceteris Hispaniae partibus anteponit. Nam qua spectat Arctum, aspera est & sterilis: adeo ut quidam existiment, a D. Paulo Rom. XV. 24. & locis aliis supra XII. 13. 1. citatis, Σπα-

νία

violento sole torretur, neque, ut Gallia, adsiduis ventis fatigatur; sed media inter utramque, hinc temperato calore, inde felicibus & tempestivis imbribus, in omnia frugum genera fecunda est: adeo ut non ipsis tantum incolis, verum etiam Italiae, urbique Romanae, cunctarum rerum abundantiam sufficiat. [5] Hinc enim non frumenti tantum magna copia est, verum & vini, mellis, oleique; nec ferri solum materia praecipua est, sed & equorum pernices greges: [6] nec summa tantum terrae laudanda bona, verum & abstrusorum metallorum felices divitiae.

νίαν vocari διὰ τὸ σπάνιον τῶν ἐπιτηδείων, ob rerum ad vitam sustentandam necessariarum indigentiam. Unde *durae tellus Iberiae* dicitur Horatio IV. Ode 14. Cur autem hodie tantum videatur a prisca fertilitate degeneravisse, rationem reddit Ludov. Nonius in Hisp. cap. 5. fin. BERNEC.

4. *Tempestivis imbribus*] Apulejus de Mundo p. 71. ed. Elmenh. *Hinc tempestivi imbres, & spiritus infoecundi.* & Apolog. p. 289. *Ad tempestivum imbrem agellum exarabat.* Lucret. II. 877. & 923. *Intempestivi imbres.* Levitic. 26. 18. ὑετὸς ἐν καιρῷ αὐτοῦ. Deuteronom. II. 14. ὑετὸς καθ' ὥραν πρώϊμος καὶ ὄψιμος. Neque aliter D. Jacob. Ep. 5. 2. Hesiod. Ἐργ. 410. ὥριος ὄμβρος. Athenaeus XIV. Deipnos. 20. ὡραῖα ὕδατα. GRONOV.

5. *Materia praecipua est*] Hoc *praecipua* quem sensum habeat, non intelligo hoc quidem loco. Putem potius, Justinum pro eo scripsisse *preciosa*. Vix tamen quid mutandum, nam similiter cap. seq. 3. 8. SCHEFF.

Equorum pernices greges] Vide Symmachum IX. Epist. 23. ubi plura Juretus. BERNEC.

6. *Nec summa tantum terrae laudanda bona*] Scribe, *nec summae tantum terrae laudanda bona*. *Summae terrae bona* sunt quae nascuntur in terrae superficie, ut oleum vinum, frumentum, fruges, atque opponuntur metallis, quae in mediis terrae visceribus abdita latent. Seneca IV. de Benef. 6. *Latentium divitiarum in summa terra signa disposuit.* & Ep. 90. *Cum incendio silvarum adusta tellus, in summo venas jacentes liquefacta fudisset.* Varro de Re R. I. 29. *Seminaria omne genus ut ferantur. Putari in primis, circum vites ablaqueari, radices quae in summa terra sunt, praecidi.* Plinius XXI. 2. *Abrotono radix una, & alte descendens. ceteris in summa terra leviter haerens.* Strabo III. p. 147. Τὸν δὲ κασσίτερον οὐκ ἐπ' ἐπιπολῆς εὑρίσκεσθαι φησιν, ἀλλ' ὀρύττεσθαι. GRONOV.

Nec summa tantum terrae laudanda bona] Melius in MSS. *Sed nec summa* &c. Multo elegantius quam in vulgatis. Istud autem *bona* posset deleri, & delendum reor. *Summa terrae*, ut *ardua montium*, *strata viarum*, *plana camporum*, &c. FABER. Gronovius scribendum praecipit: *nec summae tantum terrae laudanda bona*, quae in summitate terrae proveniunt, quibus opponuntur *abstrusorum metallorum latentes venae*. GRAEV. Placet conjectura Gronovii, pro *summa* legendum esse *summae*. *Summa terra* dicitur pro summa pars terrae: ut *ultima platea* apud Terentium pro ultima pars plateae: & *postremus liber* a nostro XLIII. 5. 11. pro postrema pars libri;

vitiae. Jam lini, ſpartique vis ingens: minii certe nulla feracior terra. [7] In hac curſus amnium non torrentes rapidique, ut noceant, ſed lenes, & vineis campisque inrigui, aeſtuariisque Oceani adfatim piſcoſi, plerique etiam divites auro, quod in balucibus vehunt. [8] Uno tantum Pyrenaei montis dorſo adhaeret Galliae; reliquis partibus undique in orbem mari cingitur. [9] Forma terrae prope quadrata, niſi quod artantibus freti litoribus in Pyrenaeum coit. Porro Pyrenaei montis ſpatium ſexcenta millia paſſuum efficit. [10] Salubritas coeli per omnem Hiſpa-

& infinita id genus alia. VORST. Gronovius, *ſummae tantum terrae*, quod accipiunt viri docti. SCHEFF.

Lini ſpartique vis] De ſparto Plin. XIX. 2. Agellius XVII. 3. *Herbam Ibericam* dixit aliquis apud Quintilian. VIII. 2. 2. a Caſſio Severo propterea irriſus. BERNEC.

7. *Auro, quod in paludibus vehunt*] Quae, malum, iſtae paludes, in quibus aurum vehitur? Legendum, ſi quid divinare ſcio: *quod in balucibus vehunt*. *Balux* eſt, quae Straboni (lib. III. pag. 100. 54. ubi de Hiſpania) χρυσῖτις ἄμμος (nobis Goldſand) Plinius XXXIII. 4. m. de auro & Hiſpanis: *idem quod minutum eſt, balucem vocant*. Minuta igitur ramenta *baluces* vel *balucae*. Gloſſae: χρυσάμμος, *baluca*. Graecum eſt βάλλιξ, Latine *ballux*: ut Βρέττιοι, *Brutii*: Βρενδέσιον, *Brundaſium*: Σικελὸς, *Siculus*. Heſychius: βάλλικα, ψῆφον. Minutus igitur auri calculus, *balux*. Haec Salmaſius ad Solinum pag. 277. A. 1. *Palluca* dicitur χρυσάμμος. Pollux τὴν χρυσίδα ψάμμον vocat arenam auream. Vet. Gloſſ. *Palluca* ἀχώνευτος γῆ, ἢ χρυσώδης: terra non conflata, aut aurea. γήδιον χρυσῦ ἀκαθάριστον, glebula auri non purgata. Libra obruſae 12. unciis conſtat: libra bellucae 14. quia multum imminuitur inter purgandum, cum fornacibus excoquitur. Haec Bulengerus de Imperat. pag. 420. m. BERNEC.

Nihil verius Salmaſiana emendatione: *quod in balucibus vehunt*. Vide Exercitationes Plinianas. Tale eſt quod nunc ex Guinea in Europam adfertur aurum. GRAEV. Emendavit hunc locum Salmaſius, ſic, *quod in balucibus vehunt*. Splendida correctio eſt, ac tanto viro digna, quam hauſit Berneccerus ex Plinianis obſervationibus ad Solinum. eſt autem *balux*, ſive *baluca* (nam utrumque dicitur) eſt inquam, arena, ſeu terra, ſeu gleba, auraria, id eſt, ex qua aurum excoquitur. FABER. Quis dubitet legendum eſſe, ut Salmaſius conjecit, *in balucibus*, id eſt, in minutis ramentis, in minutis calculis. VORST.

9. *Quadrata*] Hiſpaniam *trigonam* imperite faciunt Aethicus in Coſm. & Oroſius I. 2. ſed Strabo, Mela, Ptolemaeus, & alii, comparant eam *corio bubulo* extenſo: cujus partes ad collum pertinentes in adhaerentem ipſi Galliam porriguntur: inde dilatatur ad brachia, ab Nova Carthagine usque ad Cantabros: crura a freto Herculeo usque in Gallaeciam & mare Britannicum: ultimum corii, ad modum caudae, promontorium Sacrum, hodie *S. Vincent.*, quod in Oceanum Atlanticum extenditur. BERNEC.

Sexcenta millia paſſuum] Quae ſunt ſtadia 4300. Strabo lib. III. pag. 111. 46. Tarracone ad Pampelonem ipſamque Oceani oram, ſtadia numerat

Hispaniam aequalis; quia aëris spiritus nulla paludium gravi nebula inficitur. Huc accedunt & marinae aurae undique versus adsidui flatus, quibus omnem provinciam penetrantibus, eventilato terrestri spiritu, praecipua hominibus sanitas redditur.

CAP. II. [1] Corpora hominum ad inediam laboremque; animi ad mortem parati. Dura omnibus & adstricta parcimonia. [2] Bellum, quam otium malunt: si extraneus deest, domi hostem quaerunt. [3] Saepe tormentis pro silentio rerum creditarum immortui: adeo illis potior taciturnitatis cura, quam vitae. [4] Celebratur etiam bello Punico servi illius patientia, qui ultus dominum, inter tormenta risu exsultavit, serenaque laetitia crudelitatem torquentium

rat 2400. tantum. At vero Diodorus IV. 35. Pyrenaeos ait in longitudinem stadia fere 3000. extendi. IDEM. Puta, spatium. At hoc per tautologiam dicetur, *spatium montis efficit spatium tot passuum.* Quanto igitur rectius in MSS. Bongarsianis legitur *DC. M. passus*, id est, *sexcenties mille passus?* Vitium ex eo, quod litteras numerales alius hoc, alius alio modo explicavit ex librariis. SCHEFF.

10. *Undique versus* &c.] Vulgati & duo MSS. *undique adversus assidui.* Malim *undique adversi & assidui flatus.* BONGARS. Val. Acidalius in Vellejanis lectionibus, sub finem, pro *undique versus*, addita copula reponit Apulejanum, *& undique secus*, id est ab omnibus partibus. Lego tamen *undique versum* etiam pud Apulejum lib. IV. Metam. & Apolog. nec video cur damnandum sit. BERNEC. Et impressi & MSS. habent *undique adversi*, quod videtur melius. Sunt autem *undique adversi*, qui undecunque veniant, habent flatus alios sibi adversos. Cujus rei caussa, quia undique mari cincta Hispania excepto eo latere, quo Galliae adhaereat. Cum ergo flatus surgant e mari, fit, ut qui ab hoc oriuntur latere, spirent contra eos, qui surgunt a latere opposito. SCHEFF.

CAP. II. 1. *Animi ad mortem parati*] Silius Ital. I. 225. de Hispanis:

Prodiga gens animae, & properare facillima mortem.
Namque ubi transcendit florentes viribus annos,
Impatiens aevi spernit novisse senectam,
Et fati modus in dextra est.

BERNEC.

2. *Si extraneus*, &c.] *Nulla magna civitas* (nec ulla bellicosa natio) *diu quiescere potest. Si foris hostem non habeat, domi inveniet.* Livius XXX. 44. 6. Quo consilio etiamnum apud Hispanos foris arma, domi quies. IDEM.

3. *Fortior taciturnitatis* &c.] Scribe, *Potior taciturnitatis cura.* GRONOV.

4. *Celebratur etiam*] Vide Livium XXI. 2. 6. Valerium Maximum III. 3. fin. BONGARS. Exemplum Hisp. constantiae in tormentis habet etiam Tacitus Annal. IV. 45. Strabo lib. III. pag. 114. 25. Adde supr. II. 9. 4. & Plinium VII. 23. Senec. Epist. 47. 4. BERNEC.

5. Et

tium vicit. [5] Velocitas genti pernix, inquies animus: plurimis militares equi, & arma, sanguine ipsorum cariora. [6] Nullus in festos dies epularum apparatus. Aqua calida lavari, post secundum bellum Punicum a Romanis didicere. [7] In tanta seculorum serie nullus illis dux magnus praeter Viriatum fuit; qui annis decem Romanos varia victoria fatigavit: adeo feris propiora, quam hominibus, ingenia gerunt. Quem ipsum non judicio populi electum, sed ut cavendi scientem, declinandorumque periculorum

5. *Et arma sanguine ipsorum cariora*] Livius XXXIV. 17. 6. Hispanos plerosque sibi manus attulisse refert ob adempta arma *ferox gens*, inquit, *nullam vitam rati sine armis esse.* BONGARS. Silius Ital. III. 330.

Nec vitam sine Marte pati: quippe omnis in armis
Lucis causa sita, & damnatum vivere paci.

Adde notata supr. ad XXXIII. 2. 3. & 4. BERNEC.

6. *Nullus epularum apparatus.*] Plinius XVI. 3. scribit, eos aevo suo *glandem in secundis mensis habuisse.* Quin ex glandium farina etiam panem confecisse docet Strabo lib. III. Quamvis ditissimi aquam bibebant, ut videre est apud Athenaeum II. 6. IDEM.

Aqua calida lavari.] Id quod jam olim deliciarum nomine taxatum apparet ex Homeri Odyss. VIII. 248. & illo Hermippi Comici veteris:

Μὰ Δί' οὐ μέν τοι μεθύειν τὸν ἄνδρα χρὴ
Τὸν ἀγαθὸν, οὐδὲ θερμολουτεῖν· ἃ σὺ ποιεῖς.
Sed inebriari non decet virum probum,
Calida aut lavari: quae facere tamen soles.

Sane Bunduica (quae Tacito Boudicea) regina Britannica, in oratione ad exercitum, *Romanos nec viros*, ait, *appellandos*, *quod calida lavent.* Dionis abbreviator in Nerone pag. 172. f. Quod Germanis excusatius est, *ut apud quos plurimum hiems occupat.* Tacit. Germ. c. 22. Qui idem inter *delinimenta vitiorum*, quibus Romani Britannos denique jugi patientiores reddidere, *balnea* quoque numerat in Agr. cap. 21. Fortissimos Spartanos, *psychrolutas* (Senecae verbo) facit Plutarchus in Alcibiade cap. 40. IDEM.

7. *In tanta seculorum serie*] Ἐπίθετοι γὰρ καὶ ληστρικοὶ ἐγένοντο τοῖς βίοις, τὰ μικρὰ τολμῶντες, μεγάλοις δὲ οὐκ ἐπιβαλλόμενοι &c. Strabo lib. III. pag. 109. 7. BONGARS.

Annis decem] Cum Viriatho bellum gestum annos quatuordecim, Florus II. 17. 25. & Orosius V. 4. scribunt. BONGARS. Vide omnino Lipsium Not. 172. ad lib. II. Vell. Paterc. BERNEC.

Adeo feris propiora] Haec in parenthesi vulgo ponunt, sine causa, ut opinor, & fortasse, quia mentem auctoris haud percipiebant. Continent enim rationem, ob quam nullos duces magnos habuerint, videlicet, quia ducibus aliquibus detrectaverint parere, ferarum instar, quae & ipsae duces agnoscunt nullos, sed suo arbitratu per se vagantur. Itaque subjungitur, ne Viriatum quidem secutos, ut ducem, & a se electum, ut ipsi pareant, ceu superiori, verum quia ostendebat rationes effugiendi periculi. Debet itaque sic distingui totus locus:

lorum peritum, secuti sunt. [8] Cujus ea virtus continentiaque fuit, ut, cum consulares exercitus frequenter vicerit, tantis rebus gestis, non armorum, non vestis cultum, non denique victum mutaverit: sed in eo habitu, quo primum bellare coepit, perseveraverit; ut quivis gregarius miles ipso imperatore opulentior videretur.

CAP. III. [1] In Lusitanis juxta fluvium Tagum, vento equas foetus concipere multi auctores prodidere. Quae fabulae ex equarum fecunditate, & gregum

cus: *qui annis decem Romanos varia victoria fatigavit: adeo feris propiora quam hominibus ingenia gerunt. Quem ipsum non &c.* SCHEFF.

8. *Non vestis cultum*] Talis Otho apud Tacitum Hist. II. 11. 8. Talis Carinus, seu potius Carus, apud Synesium Orat. de Regno pag. 13. BERNEC.

CAP. III. 1. *In Lusitanis*] *Rem incredibilem* dicit Varro, *sed veram* lib. II. de Re Rustica cap. 5. & Columella lib. VI. 27. & Plin. VIII. cap. 42. Vide & Maronem Georg. III, 273. BONGARS. Adde citatos & comprobatos a Lud. Carrione Emendat. I. 17. & II. 4. Franciscus tamen Fernandius de Cordoua, Hispanus, illam narrationem de equabus Hispanicis vento concipientibus, esse commentitiam, & auctoritate, & ratione, & experientia docet in Didascalia multiplici c. 48. In quam sententiam concedit & Joh. Wouwerius Polymath. cap. II. pr. BERNEC.

Quae fabulae ex equarum foecunditate & gregum multitudine natae sunt] Imo rem ita se habere, neque fabulosum hoc esse tradunt praeter Varronem, Virgilium, Plinium & Columellam etiam Silius Italicus, cui ut Hispanici generis homini maxime hic fides adhibenda videtur, his versibus:

mirabile dictu,
Nullus erat pater, ad Zephyri nova flamina campis
Vettonum eductum genitrix effuderat Harpe.

Et Solinus, qui inquit: *Tagum ob harenas auriferas ceteris amnibus praetulerunt: in proximis Vlyssiponis equae lasciviunt mira foecunditate. nam spirante vento Favonio concipiunt, & sitientes viros aurarum spiritu maritantur.* Item alibi: *Edunt equae ex ventis conceptos: sed hi numquam triennium aevum trahunt.* Martianus Capella de Ulyssipone agens: *In ejus*, inquit, *confinio equarum foetura ventis maritantibus inolescit.* quod autem ait: *numquam triennium aevum trahunt*, adfirmat etiam Columella. *Cum fit notissimum etiam in sacro monte Hispaniae, qui procurrit in occidentem juxta Oceanum, frequenter equas sine coitu ventrem pertulisse, foetumque educasse; qui tamen inutilis est: quod triennio, priusquam adolescat, morte absumitur.* adfirmat, inquam, Columella: sed non etiam Silius idem, cujus sunt isti versus:

At Vettonum alas Balarus probat aequore aperto.
Hinc adeo, cum ver placidum flatusque tepescit,
Concubitus servans tacitos grex prostat equarum,
Et Venerem occultam genitali concipit aura.
Sed non multa dies generi: properatque senectus:
Septimaque his stabulis longissima ducitur aestas.

Ecce, septem annos illis dat: quibus alii vix tres, nisi quis audacior censeat etiam hic reponendum: Ter-

tanas bellum adversus Deos gessisse proditur, incoluere Cunetes; quorum rex vetustissimus Gargoris mellis colligendi usum primus invenit. 2 Huic cum ex filiae stupro nepos provenisset, pudore flagitii, variis generibus exstingui parvulum voluit: sed per omnes casus fortuna quadam servatus, ad postremum ad regnum tot periculorum miseratione pervenit. 3 Primum omnium cum eum exponi jussisset, & post dies ad corpus expositi requirendum misisset, inventus est vario ferarum lacte nutritus. 4 Deinde relatum domum, tramite angusto, per quem armenta commeare consueverant, projici jubet; crudelis prorsus, qui proculcari nepotem, quam simplici morte interfici maluit. 5 Ibi quoque cum inviolatus esset, nec alimentis egeret, canibus primo

Incoluere Curetes] Nulli in saltibus Tartessiorum *Curetes*. Sed *Cynetes*: & ita legendum esse hoc loco, ostendimus in Ptolemaeo. VOSS.

Curetes] Ridicula scriptura, sed quae ab Is. Vossio V. CL. optime mutata fuit in *Cynetes*. Poterat etiam dicere *Cunetae*; sunt autem *Cunetae* in Hispaniae parte, qua Anas fluvius aquas suas in mare effundit. FABERI. Nihil hic Curetibus loci. Corrige cum Isaaco Vossio: *incoluere Cynetes*. Sic dicebantur incolae Cunei promontorii proprie, qui postea fines suos protulerunt. Vide Notas ejus ad Mel. III. I. GRAEV. Scripsi auctoritate Is. Vossii *Cunetes*: qui sunt Cunei promontorii incolae. Vult quidem ille *Cynetes*: sed quam facile *Y* in *U* transeat, notum, ita enim *Sulla* pro Sylla, & *Suphax* pro Syphax dixere. *Curetes*, ut vulgo editur, non Hispaniae, sed Graeciae populus sunt: de quibus Pausanias & alii. VORST.

Gargoris] Joannes Episcopus Gerundensis Paralipom. Hispaniae lib. 1. *Gorgonium* vocat, ejus nepotem *Abium*. BONGARS.

2. *Huic cum ex filiae stupro nepos provenisset*] MS. *ex filiae aestu*. Scripsisse Justinum censeo: *ex filiae incestu*. Inde sequitur *pudore flagitii*. GRAEV.

Ad regnum tot periculorum miseratione pervenit] Juntae: *tot periculorum admiratione pervenit*. Ut paulo post: *Admiratione tot casuum periculorumque ab eodem successor regni destinatur*. GRAEV. Rectius videtur, quod in editione Juntina est, *tot periculorum admiratione*. Sic paulo post, *Admiratione tot casuum periculorumque ab eodem successor regni destinatur*. VORST. Quaenam illa *miseratio periculorum*? unde, aut in quo? Lego potius: *tot periculorum iteratione*, sensu elliptico, pro, *ex tot periculorum iteratione*. Voci *iteratione* adhaesit *m* in principio, ex fine vocis praecedentis. Post ex *miteratione*, *miseratione*, fictum, quod accidit in aliis similibus. *Admiratione* Juntarum est ex §. 10. seq. SCHEFF.

4. *Quam simplici morte interfici*] *Simplicem mortem* dixere & alii; ut Suetonius Caes. 74. & Curtius VIII. 7. 8. Lucanus III. 751. *mortem non unam* vocat. Vide Notas Berneccери ad Justini XII. 10. 2. VORST.

5. *Cum inviolatus esset*] Mallem *cum non violatus esset*; debet enim prae-

mo jejunis, & multorum dierum abstinentia cruciatis, mox etiam suibus objecit. [6] Itaque cum non solum non noceretur, verum etiam quarumdam uberibus aleretur, ad ultimum in Oceanum abjici jussit. [7] Tum plane manifesto quodam numine inter furentes aestus, ac reciprocantes undas, velut nave, non fluctu veheretur, leni salo in litore exponitur: [8] nec multo post cerva adfuit, quae ubera parvulo offerret. Inde denique conversatione nutricis eximia puero pernicitas fuit; interque cervorum greges diu montes saltusque haud inferior velocitate peragravit. [9] Ad postremum laqueo captus, regi dono datus est. Tunc & lineamentorum similitudine, & notis corporis, quae inustae parvulo fuerant, nepos agnitus. [10] Admiratione deinde tot casuum periculorumque, ab eodem successor regni destinatur. [11] Nomen illi impositum *Habidis*; qui ut regnum accepit, tantae magnitudinis fuit, ut non frustra deorum maje-

praecedere verbum. SCHEFF.

6. *Non solum non noceretur*] Ita recte & alii hic emendarunt, & nostri MSS omnes habent: cum in editionibus hactenus male, *non nocerent*, fuerit. Cic. Verr. IV. *Confirmat curaturum se, ne quid ei per filium suum noceretur.* Et Columella lib. II. *Non nocebitur ei nocturnis roribus.* MOD.

Non solum non noceretur] Ergo ex Justini auctoritate dicere possumus, *nocere aliquem*, quod contra Canones receptos Latinitatis est; Sed & idem me apud Plautum observasse scio, quod satis est. Franc. autem Modius apud Berneccerum, quamquam alias & doctrina & judicio singulari praeditus, hic aliquid humani passus est; erravit enim, quod monendum putavi, ne cui auctoritas illius imponat, si credulum lectorem nactus erit. Is ad hujus loci confirmationem affert ex Cicerone in Verrem: *Confirmat curaturum se, ne quid ei per filium suum noceretur.* Tum & hoc ex Columella lib. I. *Non nocebitur ei nocturnis roribus.* Quod utrumque exemplum nil quidquam probat. Quid enim novi si dicamus, *noceretur Julio, nocetur pudori?* nempe in activa significatione dicendum esset, *nocere Julio*, non *Julium*. At hic, inquies, est itidem *noceretur*, ut apud Justinum. Fateor, sed, *noceretur ei*, non *noceretur ille*, quod erat probandum. Saepius legas apud optimos scriptores, *statur, quiescitur, venitur*, neque tamen propterea, unquam dicas *stor, curror, quiescor, calcor, venior.* Neque enim isthaec per plures personas flectuntur. Quid igitur afferre poterat Modius? Hunc Plauti locum scilicet,

Jura, te non nociturum esse hominem de hac re neminem.

tum vero rem plane confectam dedisset. FABER.

9. *Laqueo captus*] Vid. Not. ad Senec. Octav. 412. GRONOV.

12. *Hujus*

majestate tot periculis ereptus videretur: quippe barbarum populum legibus junxit; & boves primus aratro domari, frumentaque sulco quaerere docuit; & ex agresti cibo mitiora vesci, odio eorum, quae ipse passus fuerat, homines coëgit. [12] Hujus casus fabulosi viderentur, nisi & Romanorum conditores lupa nutriti, & Cyrus rex Persarum cane alitus proderetur. [13] Ab hoc & ministeria servilia populo interdicta, & plebs in septem urbes divisa. [14] Mortuo Habide, regnum per multa secula a successoribus ejus retentum est. In alia parte Hispaniae, & quae ex insulis constat, regnum penes Geryonem fuit. Inhac tanta pabuli laetitia est, ut, nisi abstinentia interpellata sagina fuerit, pecora rumpantur. [15] Inde denique armenta Geryonis, quae illis temporibus solae opes habebantur, tantae famae fuere, ut Herculem ex Asia praedae magnitudine illexerint. [16] Porro Geryonem ipsum non triplicis naturae,

12. *Hujus casus fabulosi viderentur*] Hominum θηριοτρόφων, hoc est, a feris educatorum, & agilitate feras aequantium exempla congessit Phil. Camerarius Horar. Subcis. I. 75. BERNEC.

Lupa nutriti] Supra XLIII. 2. 5. Livius I. 4. Plutarchus Romulo c. 5. & de Fortun. Romanor. c. 12. Strabo lib. V. Virgil. Aeneid. VIII. 630. & plerique, qui de origine urbis Romae tradunt. Plinius VIII. 17, *Quae de infantibus ferarum lacte nutritis, cum essent expositi, traduntur, sicut de conditoribus nostris a lupa, magnitudini fatorum accepta ferri aequius, quam ferarum naturae, arbitror.* Idem visum Plutarcho Romul. cap. II. *Suspectam quidam habent fabulam & commentum: nos quum cernamus, quanta vis sit fortunae, non debemus ei fidem derogare, reputantes animo, rem Romanam sine divino aliquo auspicio & magno miraculo non fuisse eo potentias progressuram.* Adde Demsterum ad Rosin. pag 4. c. IDEM.

Cane alitus] Supr. I. 4. 10. Lucianus in lib. de Sacrificiis post pr. Aelianus Var. Histor. XII. 41. Aliter Herodotus I. 10. IDEM.

14. *Et quae ex insulis*] Malim, *ea quae.* De Geryone quae referuntur notiora sunt, quam ut quidquam notari ad ea debeat. Narratio extat in Diodori IV. 17. BONGARS. Meminit & Plato in Gorgia. BERNEC.

Tanta pabuli laetitia] Strabo lib. III. pag. 117. 14. scribit, ibi pascentium ovium lac sero carere, multumque aquae ob pinguedinem affundi, ut caseus cogi possit; & 50 dierum spatio pecus suffocari, nisi post quinquagesimum quemque diem, sanguinis missione pinguedo castigetur. Similia de agro Catanaeo in Sicilia tradit idem lib. VI. pag. 186. 3. & de Arabia Curtius V. I. 15. IDEM.

Interpellata] Vide notata ad XVIII. 5. 7. IDEM.

15. *Herculem ex Asia*] Herculem Tyrium intelligit. Vide Arrianum lib. II. BONGARS.

16. *Porro Geryonem &c.*] Aliter Servius

rae, ut fabulis proditur, fuisse ferunt, sed tres fratres tantae concordiae exstitisse, ut uno animo omnes regi viderentur: nec bellum Herculi sua sponte intulisse; sed, cum armenta sua rapi vidissent, amissa bello repetisse.

CAP. V. [1] Post regna deinde Hispaniae, primi Carthaginienses imperium provinciae occupavere. [2] Nam cum Gaditani a Tyro, unde & Carthaginiensibus origo est, sacra Herculis, per quietem jussi, in Hispaniam transtulissent, urbemque ibi condidissent, invidentibus incrementis novae urbis finitimis Hispaniae populis, ac propterea Gaditanos bello lacessentibus, auxilium consanguineis Carthaginienses misêre. [3] Ibi felici expeditione & Gaditanos ab injuria vindicaverunt, & majorem partem provinciae imperio suo adjecerunt. [4] Postea quoque hortantibus primae expeditionis auspiciis, Hamilcarem imperatorem cum magna manu ad occupandam provinciam misêre: qui, magnis rebus gestis, dum fortunam inconsultius sequitur, in insidias de-

Servius ad illa Virgilii VII. Aen. 661.

postquam Laurentia victor,
Geryone extincto, Tirynthius attigit arva.

In haec verba: *Geryones rex fuit Hispaniae, qui ideo trimembris fingitur, quia tribus insulis praefuit, quae adjacent Hispaniae, Balearicae majori, & minori, & Ebusae. Fingitur etiam bicipitem canem habuisse, quia & terrestri, & navali certamine plurimum potuit. Hunc Hercules vicit: qui ideo dicitur, ad eum olla aerea transvectus, quod habuerit navem fortem & aere munitam.* MOD.

Ut uno animo regi viderentur] Imitatio Virgiliana, *Dum spiritus hos reget artus.* FABER.

CAP. V. 1. *Post regna deinde Hispaniae*] Quaenam regna? Hispania namque, de qua hic sermo, unum tantum habuit. Videtur ergo istoc *regna* glossatoris esse. Idem censeo & de sequente *provinciae* vocabulo, & utrumque arbitror delendum. SCHEFF. Atqui dixit in alia Hispaniae parte regnasse Habidem, in alia Geryonem. Est tamen hic locus ὕποπτος. GRAEV.

2. *Cum Gaditani a Tyro*] Haec prolixe narrat Strabo extremo lib. III. BONGARS. Colonias a Tyriis conditas referunt Plinius V. 19. & Curtius IV. 4. 27. Adde Diod. XXV. 2. Arist. Mirab. cap. 122. BERNEC.

Invidentibus incrementis &c.] Adde supra XLIII. 3. 13. & 5. 4. Livium I. 9. 4. & I. 14. 6. Tacitum IV. 63. 4. Amirat. XX. 10. IDEM.

4. *Hamilcarem*] Cujus cognomen *Barcas.* Lege Polybium lib. II. Appianum in Iberica pag. 258. f. Probum in ejus Vita. De Hasdrubale a servo, cujus supra hoc ipso libro auctor meminit, interfecto, vide eosdem. BONGARS.

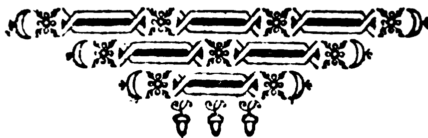
5. 4

deductus, occiditur. [5] In hujus locum gener ipsius Hasdrubal mittitur; qui & ipse a servo Hispani cujusdam, ulciscente domini injustam necem, interfectus est. [6] Major utroque Hannibal imperator, Hamilcaris filius, succedit. Siquidem utriusque res gestas supergressus, universam Hispaniam domuit: inde Romanis illato bello, Italiam per annos sexdecim variis cladibus fatigavit: [7] cum interea Romani, missis in Hispaniam Scipionibus, primo Poenos provincia expulerunt; postea cum ipsis Hispanis gravia bella gesserunt. [8] Nec prius, perdomita provincia, jugum Hispani accipere potuerunt, quam Caesar Augustus, perdomito Orbe, victricia ad eos arma transtulit, populumque barbarum ac ferum, legibus ad cultiorem vitae usum traductum, in formam provinciae redegit.

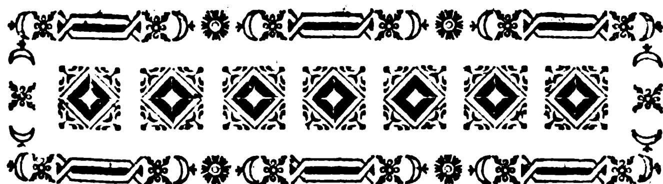
5. *A servo*] Supr. XLIV. 2. 4. Val. Max. III. 3. fin. Appianus Annib. p. 314 Silius Ital. I. 165. &c. Diod. XXV. 2. BERNEC.

7. *Scipionibus*] Cneum & Publium intelligit, quos *duo fulmina imperii Romani* vocat M. Cicero pro Balbo c. 15. Livius lib. XXV. De Hispania ab Augusto domita, lege Dionem, Suetonium, Florum, Orosium, Horatium lib. III. Od. 14. Sed hic, ut Augusto bellicorum certaminum, ita & mihi commentationis hujus, laboriosae quam gloriosae magis, finis esto: &, vacuo tunc duellis orbe terrarum, Ianus Quirini ab illo clusus, leve hoc, non futurum tamen inutile, opus claudat Feliciter. BONGARS.

8. *Nec prius, perdomita provincia*, &c.] Illa verba (*perdomita provincia*) deleo, nata quippe sunt ex illis quae in eadem periodo leguntur, *perdomito*, & *provinciae*. Id quod adeo verum est, ut hinc quoque error alius manarit, qui in MSS. Codd. occurrit. FABER. Certissima est haec Fabri elegantissimi conjectura. GRAEV.

TANA.

TANAQUILLUS FABER

AD

ELIAM BORELLUM.

Epistolam hodie ad Graevium scripsi, Mea Suavitas, in qua satis multa erant quae ad Justini emendationem pertinerent; idque a me ideo factum est, (nam, ut nosti, alia poteram scribere) quod ipse Graevius vir Doctissimus, & mei amantissimus, nuperam Justini editionem a se procuratam, & feliciter emendatam, ad me per amicum miserat. Ex iis autem locis, (nam bene multi erant,) en tibi unum ex lib. XLII. cap. 2. in fine. Loquitur ibi Justinus de Jasone, qui Colchidem, postquam in Thessaliam reversus fuerat, repetiit. *COMITE Medea uxore, quam repudiatam, miseratione exilii rursum receperat, & Medio privigno, ab Aegeo rege Atheniensium genito, Colchos repetivit, socerumque etiam regno pulsum restituit.*

Quid autem, inquies, an est ibi quod reprehendas, quod emendari postules? Est vero, ô Noster; & brevi una mecum senties. Sed prius audi carmen, si me amas, quod ipse paene aliud agens, sed de te cogitans, tamen, ad Divam Criticen cecini, cum de hujus loci emendatione mihi gratularer ludibundus, nugabundus, & requiem animo quaerens, ut meus est mos scilicet.

AD DIVAM CRITICEN.

O Dea, quae, tacitis residens sub rupibus, olim
Ringeris, aeternum obrodens sub corde laborem;
Huc ades, ô Critice mater; Te quattuor arae
Hic, o Diva, manent, rusco, urticaque revinctae;
Carduus hic, spinisque frequens paliurus acutis;
Apsinthique latex acri confusus aceto,
Et quae sopitos valeant pervellere sensus;

At

At pro Malobathri foliis, & thure Sabaeo,
Juniperus mordax plena tibi fumat acerra.
Huc ades, o Regina, tuo si Numine dignum est
Carmenque, & Sacrum, tibi quod mea Musa paravit.
Sed tamen est aliud, quod & ipsa fatebere majus,
Et quod te invitet nigrantia linquere tesqua;
Scilicet ex imo redivivum sistimus Orco,
Ante fores templi, regem, quem Colchica tellus
Phasidos ad ripas, herbosaque pascua quondam
Auriferas vidit late regnare per oras.

Uno verbo, Mi Borelle, pro *etiam*, apud Justinum, legendum omnino est, *AEetam*, qui Medeae pater, Jasonis autem socer, invitus licet, fuit tamen. Vale. Vides me de Justino cogitare; neque aliter res est, & jam aliquid orsus sum; hujus autem principis nomen est lib.XXXII. c.3. *Istrorum gentem fama est originem a Colchis ducere, missis ab Aeeta rege ad Argonautas raptoresque filiae persequendos.*

PROLOGI
HISTORIARUM
PHILIPPICARUM
POMPEII TROGI

Cum Notis

JACOBI BONGARSII, FRANCISCI MODII, JOANNIS FREINSHEMII, ISAACI VOSSII, JOANNIS VORSTII,

Quibus accedunt

Emendationes Rev. Abbatis DE LONGUERUE e MSS. Codicibus depromtae.

FRANCISCO ROSAEO
AMBIANO
JACOBUS BONGARSIUS
S. P. D.

Recte judicas, Francisce, eum

Qui mores hominum multorum vidit, & urbes,

ad judicandum sapientiorem, & ad agendum paratiorem fore. Vidisse autem non is solum putandus est, qui oculatus testis, regiones longinquas, & ultimas peragravit; sed & is, qui & mores hominum, & regionum situs, & rerumpublicarum conversiones animo tenet. Sedentibus nobis, id praestant historicorum libri. Unde enim, *ut est apud M. Tullium*, facilius quam ex annalium monumentis, aut bellicae res, aut omnis reipublicae disciplina cognoscitur? *Itaque, dum tu Italiae, discendi & cognoscendi causa, inhaeres; & doctorum, qui illic sunt hominum, doctis colloquiis frueris: ego historicos Graecos & Latinos magnam partem percucurri. Hi mihi Justinum emendanti, & quamplurimis locis caecutienti, facem praetulerunt. Reliqui erant in Pompeji historias Prologi, Latine, arbitror, numquam editi: e quibus stercoris plus*

exhausi, quam olim ex Augiae cloacis, Hercules ipse. Sed ita contaminata erant omnia, & foede conspurcata, ut ceteris historicis, tamquam auxiliaribus copiis, inter medios hostes destitutus, coactus tandem sim, victus, manum dare. Tu nobis isthic alterum Herculem quaerito. Eos interim tibi, amicissime Francisce, amicitiae nostrae testificandae lub. mer. do dico. Gozio & Pucbotio multam a me salutem. Vale.

PRO-

PROLOGI HISTORIARUM PHILIPPICARUM POMPEJI TROGI.

PROLOGUS LIBRI I.

Primo volumine continentur haec. Imperium Assyriorum a Nino rege usque ad Sardanapalum: post

PROLOGI] Librorum Trogi περιοχὰς edere, non erat animi mei sententia: tam crebra, tam foeda erant in iis vulnera, novae cicatrici ut locus non esset; & mihi desperata eorum videretur salus. Tandem & amicorum auctoritate compulsus, & meo etiam judicio persuasus, sententiam mutavi. Itaque vitam illis dedisse, hoc tempore satis sit: nam integram valetudinem aliis deberi, facile patiar. Attamen ne prorsus eorum curam viderer omisisse, periculum faciundum duxi, an & conjecturis nostris sanari quaedam possent: sagaciores in ceteris εὐστοχίαν suam exerceant. Namque a libris an sperandum aliquid sit, nescio: hoc scio septem MSS. codices, in difficillimis & contaminatissimis locis, quasi conspiratione quadam, consentire, aut lectionum monstris certare. Vide Italicam interpretationem, olim editam, quae ne uno quidem loco, a librorum nostrorum scriptura discedit. Cuicuimodi sunt, Justini abbreviatoris negligentiam detegunt, & historiarum Trogi seriem ostendunt. Auctoris nomen in libris nullum est. Nam quod in duobus legitur. *In Trogi sequitur Justini epitoma libros*, non arbitror huc spectare, sed ad majus opus, id est vulgatam Justini epitomam. Quisquis est, non in Justinum, sed in Trogum argumenta scripsit, ut in Livium Florus. Nam in his quaedam sunt non pauca, quae in Justino frustra quaeras; ut non immerito integrum Trogi ipsius opus, historia desideret. Sunt autem *Prologi* ὑποθετικοὶ, singulorum librorum argumenta continentes. BONGARS. Praeclarum est quod, cum ipsis historiis Philippicis Trogi Pompeji, quarum Justinus epitomas fecit, frui non liceat, antiquos tamen earum Prologos seu summaria habemus. Ex his enim non tantum ipsarum epitomarum Justini emendationes quaedam fieri possunt, sed & apparet fere, quaenam illa sint, quae Justinus in epitomis suis, ut ipse in praefatione fatetur, omisit. Sed sunt in prologis istis quam plurima menda. Quorum tamen non pauca a Bongarsio & aliis indicata, satisque manifesta, sustulimus; atque ita, ut prologi ipsi paulo minus asperi sint lectu, quam antea, effecimus. VORST. Hi, qui dicuntur *Prologi*, nihil aliud sunt quam breves periochae Trogi Pompeji. Illos autem describi curavi, itidem ut a Bongarsio olim editi fuere, Modii non addidi, qui corrupti sunt & paene deperditi. Quod igitur, inquies, quid illos describere attinebat,

post quem translatum est per Arbacen ad Medos, usque ad ultimum regem Astyagen. Is a nepote suo Cyro pulsus regno: & Persae regno potiti. Ut Croeso, Lydiae regi, bellum intulit Cyrus; victumque cepit. Hic in excessu dicti Aeolicarum & Ionicarum urbium situs; originesque Lydorum, & in Italia Tuscorum. Post Cyrum filius Cambyses Aegyptum domuit. Repetitae Aegypti origines urbium. Exstincto Cambyse, Darius, occisis Magis, regnum Persicum accepit; captaque Babylone, bella Scythica molitus est.

nebat? Id eo consilio factum a me est, ut intelligeres, Lector, quae res a Justino, dum Trogi Pompeji historias in compendium mittit, praetermissae fuerint. Isthuc autem nomen, *Prologi*, scis, in hac significatione, Barbarum esse? Ex quo & illud intelligere potes, eorum auctorem, quicumque ille fuerit, eruditis illis temporibus non vixisse, queis honesta Latinitas vigebat. Utcumque sit, Trogum ipsum Pompejum legerat, unde ad nos aliqua certe utilitas pervenire potest. Cum autem dicit, *in excessu*, (quod tam saepe in illis Prologis reperies,) vult dicere, *per digressionem*; unde suspicor, horum Prologorum scriptorem hominem Graeculum fuisse; quippe ita Graece diceres, *ἐν παρεκβάσει*, vel *διὰ παρεκβάσεως*. Dein & illud ipsum nomen, *Prologi*, id quoque videtur probare; Sic enim Graeco barbari loquerentur. FABER.

LIB. I. *Sardanapallum*] Notavi ad Justinum I. 3. I. hunc Diodoro esse tricesimum a Nino. Hunc Diodori locum transcripsit Georgius Monachus, cujus Chronicum, opus Graece conscriptum, ex bibliotheca reginae matris usus sum, beneficio Fr. Pithoei, viri & humanitate & doctrina praestantissimi. Is Diodori locum ita refert: *Σαρδανάπαλος δὲ τριακοστὸς μὲν καὶ πέμπτος ὢν ἀπὸ Νίνου*, &c. Idem, ubi apud Diodorum legitur, Assyrios regnasse *ἐπὶ γενεὰς τριάκοντα*, habet *ἐπὶ γενεὰς μϛ.* emendo *λϛ.* Et paulo post *Τευτάμου γὰρ βασιλεύοντος τῆς Ἀσίας, ὃς ἦν εἰκοστὸς ἀπὸ Νινύου*, &c. Georgius legit, *Ταυτάνου γὰρ βασιλεύοντος τῆς Ἀσίας, ὃς ἦν κϛ ἀπὸ Νινύου*, &c. Sed haec praeter institutum. BONGARS. Emenda *Sardanapalum*, Sic habet codex Maximianus sive Marchionis de Maximis Romani. LONGUERUE.

Arbacen] Meminit hujus historiae praeter alios etiam Joannes Tzetza Chil. III. Hist. 95. ubi tamen *Ἀρσάκης* corrupte legitur, pro *Ἀρβάκης*. FREINSHEM. Rectius hoc quam quod in ipso Justino est *Arbactus*. VORST.

Regno] Modius, *regno est*. FREINSHEM.

Excessu] Saepius haec vox his in Prologis obvia fit: & notat excursum, digressionem, seu verbo Thucydidis I. 16. 5. *ἐκβολὴν τοῦ λόγου*. IDEM.

In excessu dicti] Hoc est per digressionem, excedendo scilicet, seu recedendo a re proposita: quae phrasis in singulis fere Prologis reperitur. LONGUERUE.

PRO-

PROLOGUS LIB. II.

Secundo volumine continentur haec. Scythiae & Ponti situs; originesque Scythiae usque ad bellum, quo est inde pulsus Darius: qui post hanc fugam Graeciae bellum intulit per Datin & Tisafernen, quod soli Athenienses sustinuere. Hinc origines Athenarum repetitae, & reges usque ad Pisistrati tyrannidem, qua exstincta, Marathone vicêre Persas. Ut mortuo Dario, filius ejus Xerxes bellum Graeciae intulit: ac repetitae origines Thessaliae: expulsoque Graecia Xerxe, bellum ab Atheniensibus translatum in Asiam usque ad Xerxis interitum.

PROLOGUS LIB. III.

Tertio volumine continentur haec. Ut mortuo Xerxe, filius Artaxerxes ultus interfectorem patris

LIB. II. *Origines Scythiae*] Emenda, *res Scythiae*, ut habent codices omnes Romani. LONGUERUE.

Et Tisafernen] Ex Herodoto & Probo in vita Miltiadis, lege *Artaphernen*. BONGARS. Lege *Artaphernem*. Is enim, non autem *Tissaphernes* dux fuit exercitus Darii contra Graecos seu Athenienses, ut testantur Herodotus, Pausanias in Atticis, Corn. Nepos in vita Miltiadis. Codex primus Vaticanus habet *Tipharnem*, sed restituendum, *Artaphernem*. LONGUERUE.

Athenienses tenuere] Quae phrasis sit, *tenere bellum*, nondum compertum est mihi. malim, *sustinuere*, repetita ex priori voce syllaba, quam propter similitudinem absorpserant. Et sic diserte in MS. Regio, *sustinuere*. FREINSHEM. Bongarsius in uno cod. MS. reperit *sustinuere*. Atque ita sine dubio legendum. VORST. Lege *sustinuere*: & sic habent duo Vaticani & codex Maximianus. LONGUERUE.

Tyrannidem qua extincta &c.] Conjectura legendum auguro, *qua extincta, ad Marathonem vic. Pers.* aut propius veterem scripturam, *tyrannidem extinctam. Qua ratione vic. Pers.* BONGARS. Probo conjecturam posteriorem ingeniosissimi & doctissimi Bongarsii, reponentis, *usque ad Pisistrati tyrannidem extinctam. Qua ratione vicere Persas* &c. enim etiam Longobardica littera scriptus Justinus, qui Fuldae asservatur, cuique hae periochae praepositae sunt, habet; *ad Pisistrati tyrannidem, qua extincta radione vincere Persas*. MOD. Modius posteriorem Bongarsii conjecturam probat: mihi prior potior videtur. FREINSHEM.

Ratione vicere] Emenda *Marathone vicere Persas*. Quod vel pueris notissimum est. LONGUERUE.

LIB. III. *Pulso interfectore*] Lege *interfecto interfectore*. Prior vox ob affinitatem sequentis ab exscriptore omissa, peperit falsam lectionem, & historiae contrariam. BONGARS.

 „ Lege,

patris Artabanum, bellum cum defectore Aegypti habuit: primoque dux ejus Achaemenes victus est; iterum per Agabazum Aegypto recepta. Ut Graecis cum rege pacificatis, bella intra ipsos orta sunt. Inde repetitae Peloponnensium origines: ut ab Herculis posteris Dorico populo sit occupata. Deinde bella Argolica & Messeniaca: coalitique Sicyone &

„ Lege," inquit vir doctus, cui hi Prologi vitam debent, *interfecto interfectore*. „ Prior vox, ob affinitatem „ sequentis ab exscriptore omissa „ peperit falsam lectionem, & hi- „ storiae contrariam" Sic, inquam, ille de hoc loco censet, cum in suis MSS. legi deprehendisset; *pulso interfectore patris Artabano*. Caeterum ego qui in membranis Fuldensibus disertim perscriptum viderem; *pulsus interfectorem patris Artabanum*, non dubitavi ex eo facere, *ultus interfectorem patris Artabānum*. Sic enim etiam Justinus de hac re ait: *Atque ita egregius adolescens & caedem patris, & se ab insidiis Artabani vindicavit*. Virgilius:

Ulta virum poenas inimico a fratre recepi. Mod.

Modii MSS. Fuldenses, *pulsus interfectorem patris Artabanum*. ex quo ille: *ultus interfectorem* &c. Vere, ut puto. nam *ulcisci hostem* etiam dicimus. Vide Indicem Justinianum. Freinshem.

Artabano] Post hanc vocem addit Codex alter Colbertinus, *interfecto*: neque abs re: non enim pulsus solum, sed interfectus fuit ab Artaxerxe Artabanus. Lege itaque: *pulso interfectore patris Artabano, & interfecto*. Longuerue.

Primoque dux ejus Acchaemenes] Diodoro Ἀχαιμένης. & pro *Agabazum* lege *Megabazum*, Μεγάβαζος Diodoro lib. xi. Bongars.

Primoque dux ejus Acchaemenes victus est: iterum per Agabazum Aegypto recepta] Nostrae membranae; *primo duae dux ejus Acthamenes victus est, iterum per Agapaxum Aegyptus recepta*. monstrose plane, fateor; sed ex quo stercore fortasse aliquando aliquis aurum eruit. Mod. Modii MSS. *primo duae dux ejus Acthamenes victus est, iterum per Agapaxum Aegyptus recepta*. Sed Bongarsii opera satis restitutus videtur hic locus. Freinshem. Lege ex Herodoto, Ctesia, & Diodoro, *Achaemenes*. *Achaemenes* dux Xerxis. Codex primus Vaticanus habet, *Achamenes*. Longuerue.

Per Agabazum] Scribe, *Megabazum*, vel *Megabyzum* ex Herodoto & Diodoro, licet in nullo Codice littera prima compareat. Idem.

Peloponnensium origines] Codicum licet auxilio destitutus ita lego: *Peloponnesi origines*, non *Peloponnensium*. Etenim voces istae, *sit occupata*, ad singulare foemininum, Peloponnesum scilicet, necessario referuntur. Idem.

Ut ab Herculis posteris Dorico populo sit occupata] Codex unus Colbertinus habet, *pro Dorico populo* &c. & recte quidem. Idem.

Messiania] Intelligit bella contra Messenios. de quibus Justinus iii. 4. Videtur igitur legendum *Messeniaca*, aut *Messenica*. quo indice quartum suum librum insignivit Pausanias. Freinshem. *Messeniaca* legendum conjecit Bongarsius, cum in MSS. legeretur *Messiania* Vorst. Lege. *Messeniaca*. Longuerue.

Coalitique] *Coalescere* hic idem significat, quod *convalescere*: videturque in usu fuisse Trogo, & propterea etiam adferenda aut relinquenda Justino iii. 4 1. xviii. 4. 1. xxxvi. 2. 16. Hoc sensu Livius i. 8. 1. Freinshem.

Coaliti] Id est, convaluere, potentes facti sunt. Videturque Berneccero

& Corinthi tyranni. Bellum Crissaeum; & quod Athenienses primo cum Boeotis, dein cum Peloponnesiis gesserunt.

PROLOGUS LIB. IV.

Quarto volumine continentur res Siculae, ab ultima origine usque ad deletam Syracusis Atheniensium classem.

PROLOGUS LIB. V.

Quinto volumine continentur haec. Bellum inter Athenienses & Lacedaemonios, quod Deceleicum vocatur, usque ad captas Athenas. Ut expulsi sunt Athenis triginta tyranni. Bellum, quod Lacedaemonii in Asia cum Artaxerxe gesserunt,

neccero *coalescere* in usu fuisse Trogo; ac propterea asserendum ac relinquendum etiam aliquibus locis Justino. VORST.

Coalitique Sicionie & Corinthio] Emenda ex codicibus Romanis, *alitique Sicyone & Corinthi tyranni*; id est ut creverint & alti evaserint. De iis qui rerum potiti erant Corinthi & Sicyone, egerat hoc libro Trogus. Verum de istis omnibus nihil habet Justinus. LONGUERUE.

Sicroniae & Corinthio] Leg. *Sicyoniae & Corinthi tyranni*, de quorum regno Eusebius in Chronico, & Pausanias Corinth. *Bellum* autem *Criseum* mihi neque lectum, neque auditum est; suspicor legendum, *Thyreum*, de quo Herodotus I. 82. & Eusebius Chron. BONGARS. Historiam vide etiam apud Diodorum XV. 70. & XIV. 87. FREINSHEM.

Criseum] Vide notam praecedentem. Rutgersius Var. lib. V. cap. 7. *Crissaeum* legendum affirmat. Crissaeus sinus Straboni idem est qui Corinthiacus. Bellum autem occasione Corinthiae tyrannidis, *Corinthiacum* appellatum, modo citato loco Diodorus tradit, quod circum ea potissimum loca gestum sit. Potuit ergo simili de causa *Crissaeum* appellari. Meminit ejus Strabo lib. IX. p. 388. 30. Supplem. Curt. I. 5. 25. FREINSHEM. Hoc quodnam sit, non satis dignosci potest. Conjicit tamen Bongarsius legendum esse, *bellum Thyreum*, de quo Herodotus lib. I. agit. Rutgersius autem *Crissaeum* legendum putat; idque dictum pro Corinthiaco. Vide V. 7. Var. Lect. ejus. VORST.

Bellum Criseum vel *Crisseum* aut *Crisaeum.*] Sic habent omnes Codd. MSS. Eo loci egerat Trogus de bello gesto a Clisthene tyranno Sicyoniorum contra Crissaeos aut Cirrhaeos. De quo legendus Frontinus lib. III. cap. 7. num. 6. & Pausanias in Phocicis. LONGUERUE.

Et quod [scilicet *bellum*] *Athenienses primo cum Boeotis, deinde cum Peloponnesiis gesserunt.*] Bellum Atheniensium contra Boeotios, & quod Peloponnesiacum processit, incidit in annum 2. Olympiadis 83. De quo consulendus Diodorus libro XII. LONGUERUE.

LIB. IV.] Nihil in hoc Prologo indiget emendatione. IDEM.

tunt, propter Cyrum initum. Hinc repetitum in excessu Cyri cum fratre bellum; & Graecorum, qui sub eo militaverunt.

PROLOGUS LIB. VI.

Sexto volumine continentur haec. Bellum Lacedaemoniorum, gestum in Asia cum Persicis praefectis, ducibus belli Dercyllide & Agesilao, usque ad praelium navale factum Cnido: quo victis illis, Athenienses repetiêre imperium. Dein bellum Corinthiacum, & bellum Boeotium, quo Leuctris & Mantineae victi Spartani, amisere imperium. In Thessalia deinde Jasonis, & post illum Alexandri Pheraei coalitum atque exstinctum imperium. Tum sociale bellum gestum adversus Athenienses a Chiis, &

LIB. V. *Propter Grissum*] Lege, *Cyrum*. BONGARS. Adde Xenophontem Hist. Graec. lib. III. a princ. FREINSHEM. Legendum fortasse *Cyrum*, ut Bongarsius conjecit. VORST. Emenda, *Cyrum*. Hic enim de Cyro juniore filio Darii & Parysatidis, agitur. In duobus Vaticanis & in Maximiano Codice legitur, *Cyricum*. LONGUERUE.

LIB. VI. *Herculide*] Vide Not. ad Justin. VI. 1. 2. FREINSHEM. Emenda, *Dercyllide*, vel *Dercullide*, ex Xenophonte, Diodoro & Plutarcho in vita Agesilai, & ita legitur in codice 1. Vaticano. LONGUERUE. *Hercullides* iste vere est *Dercyllides* seu *Dercullides* memoratus a Xenophonte lib. III. Diodoro lib. XIV. Plutarcho in vita Artaxerxis, & in Apophthegm. Lac imo Trogum Pompeium a ceteris vetustis scriptoribus non dissensisse mihi persuasum habeo. Verumtamen hanc vocem a librariis jamdudum corruptam fuisse in historiis Philippicis liquet. Nam praeterquam quod Priscianus lib. VI. apud genuinum Trogum legerit, *Is ab Hercullide petito colloquio*, pro *Dercyllide*. Justinus ibidem habet *Hercyllides dux*, & ex eo Paulus Orosius lib. III. cap. 1. *Hercillides*. IDEM.

Cnido] Modii editio, *Cnidi*. FREINSHEM. Satis recte *Cnido* pro *Cnidi*. Sic & Justinus XVIII. 7. 3. *Rex Tyro decedit*. Et XX. 3. 9. *Corintho nunciata victoria*. VORST.

Leuctrix & Mantinae] Scribe, *Leuctris & Mantineae*. BONGARS.

Leuctrix & Mantinea] Lege, *Leuctris & Mantinea*; & sic habent Codices tres Romani. LONGUERUE.

Alexandri Epirei] Emenda *Pheraei*. Alexandri Pheraei nomen restituendum videtur & Diodoro XV. 67. sub anno IV. Olympiadis CII. καὶ καταλαβὼν (de Pelopida loquitur) τὴν ἀκρόπολιν φρουρουμένην ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος. Lege ex Plutarcho in Pelopida, τοῦ Φεραίου. BONGARS. Quid opus *Epirei* relinquere, cum manifestum sit legendum esse *Pheraei*? *Coalitum*, ut supra in Prologo lib. III. *Coaliti*. VORST. Emenda, *Pheraei*. Hujus tyranni, qui fratrem habuit Jasonem, historiam lege apud Xenophontem lib. V. rerum Graecarum. LONGUERUE.

Coalitum] Vide supra Prol. III. Not.

& Rhodiis, & Byzantiis. Transitus hinc ad res Macedonicas.

PROLOGUS LIB. VII.

Septimo volumine continentur origines Macedonicae, regesque a conditore gentis Carano usque ad Magnum Philippum: ipsius Philippi res gestae usque ad captam urbem Methonem. Additae in excessu Illyriorum & Paeonum origines.

PROLOGUS LIB. VIII.

Octavo volumine continentur res gestae Philippi Magni, post captam urbem Methonem a principio belli Phocensis, quod sacrum vocant, usque ad finem ejus: interjectumque huic bellum, quod Philippus cum Chalcidicis urbibus gessit, quarum

Not. FREINSHEM.

Achaeis, & Phodiis] Emenda *Rhodiis*. BONGARS. Lege, *a Chiis, & Rhodiis*. Primus Codex Vaticanus habet, *ab Achaeis & Rhodiis*. Secundus Codex, *ab Achaeis & Phocensibus*, cui concinit codex Maximianus. Attamen de emendatione nostra nil dubitandum: nam bellum illud sociale, quod a Chiis, Rhodiis & Byzantiis gestum fuisse constat, nihil ad Achaeos & Phocenses pertinuit. Vid. Diodor. lib. XII. LONGUERUE.

LIB. VII. *Magnum Philippum*] Ceteris regibus praestitisse καὶ τῇ τύχῃ, καὶ τῷ τρόπῳ Plutarchus in Apophth. 29. ex Theophrasto refert. Inde ergo Philippicae historiae Trogi, quod hic regum maximus Philippus Macedonici imperii prima fundamenta, eaque firmissima jecerit. Trogi autem historia nihil aliud, quam Macedonica historia. BONGARS. *Magnum* appellasse ipse Trogus videtur. Certe totam suam historiam Trogus *Philippicam* dixit, quod Philippus regum maximus fuit, imperiique Macedonici amplissimi fundamenta jecit. VORST.

Mathonem] Vide not. ad Justin. VII. 6. 14. FREJNSHEM. Lege hic & in seq. Prologo *Methonem*. Scribitur enim per E ab omnibus antiquis. Recentiores vero per O scribunt *Motho*, unde *Mothon* Gallice. LONGUERUE.

Poenum] Scribendum *Paeonum*. BONGARS. Lege *Paeonum*. Sic habent duo codices Colbertini. LONGUERUE.

LIB. VIII. *Interfectumque*] Lege *interjectumque*. BONGARS. Sic MS. Reg. FREINSHEM. Lege: *interjectumque huic* (bello sacro contra sacrilegos Phocenses scilicet) *bellum quod Philippus cum Chalchidicis urbibus gessit*. Merito reponimus, *interjectum*; nam saeviente bello sacro, Philippus, rex Macedonum bellum Chalcidicum confecit, & Olynthum delevit. Codices tres Romani sic ferunt, *interjectum*. LONGUERUE.

Calchidoniis] Lege *Chalcidoniis*. BONGARS. Chalcidicas urbes, τὰς Χαλκιδικὰς πόλεις appellant Diodorus XVI. 53. Suidas in voce Κάρανος: Ubi

rum clarissimam delevit Olynthon. Ut Illyrici reges ab eo victi sunt; & Thracia atque Thessalia subactae: & rex Epiro datus Alexander, ejecto Aryba: & frustra Perinthos oppugnata.

PROLOGUS LIB. IX.

Nono volumine continentur haec. Ut Philippus a Perintho summotus. Byzantii origines, a cujus obsidione summotus Philippus, Scythiae bellum intulit. Repetitae inde Scythicae res, ab his temporibus, in quibus illa prius finierant, usque ad Philippi bellum, quod cum Athea Scythiae rege

Ubi de hac expeditione loquuntur. Thucydides II. 15. & alibi Χαλκιδέας. Chalcidonii nusquam, quod sciam, leguntur. FREINSHEM. Bongarsius legendum censet *Chalcidonlis*. Sed insolens haec vocis forma est. Legendum ergo potius *Chalcidicis*; indeque ipse Justinus emendari potest. Vide sup. Notas ad VIII. 3. 6. VORST.

Ab eo subacta] A membranis meis absunt illa, *ab eo*, & recte. Quid enim, cum praecesserint, statim illis hic repetitis opus est? MOD.

Electo] Scribe, *ejecto Aryba*. BONGARS. scribe, *deleto*, id est mortuo, seu morte deleto. Legendus Diodorus lib. XVI. LONGUERUE.

LIB. IX. *Bizanti*] Mod. edidit, *Bizantii*. FREINSHEM.

In quibus illas prius finierat] Ita confidenter scribendum videri dico ex vitiosa Bongarsianorum Codicum scriptura: *in quibus illa prius finierant, usque ad* &c. & altera non multo in quibusdam meliore nostrorum codicum: *in quibus illas prius finieramus, quae ad* &c. MOD. Modius confidenter scribendum dicit, *in quibus illas prius finierat*, tam ex Bong. codicum scriptura, quam suorum: in quibus, *illas prius finieramus quae ad* &c. Videtur autem, si quidem malimus explicare auctores quam corrigere, retinenda Bongarsianorum MSS. lectio, ut mendo vacans. *Finierant* enim passivam vim habet, ut sexcenta alia. Ista porro locutio, ut illa verba *res Scythicas* referantur ad vocabulum *illa*, mira videri non debet, cum optimis auctoribus talia exciderint, saepius ad res ipsas quam verborum constructionem intentis. Ita Terentius Eun. I. 2. 87. *Eunuchum dixti velle te: quia solae utuntur his* (hoc est, Eunuchis) *reginae*. Item Salluft. Catil. 56. 6. *Servitia repudiabat, cujus initio ad eum magnae copiae concurrebant*, hoc est, cujus rei, servitiorum, ut Priscianus explicat. FREISNHEM.

Mathea] Legendum *Athea*, docui ad Justinum IX. 2. 1. Ponticarum gentium antiquissimum regem Atheam commemorat Florus III. 5. pr. qui in MSS. dicitur *Etas*. BONGARS. Sic & plerique codices Justini habent. Sed unus tamen teste Bongarsio habet *Atheas*, quomodo apud Justinum Bongarsius & rescripsit. Sed & ceteri omnes, qui mentionem hujus regis fecere, Ἀτίας vel *Atheam* vocarunt. VORST. Tolle litteram M & lege *Athea*, ut Justinus cap. 2., ex Trogo habet, cui concinunt Diodorus & alii omnes. LONGUERUE.

Grae-

ge geſſit. Unde reverſus, Graecis bellum intulit; victisque Chaeroneae, cum bella Perſica moliretur, praemiſſa claſſe cum ducibus, a Pauſania occupatis anguſtiis, nuptiarum filiae die occiſus eſt, priusquam bella Perſica inchoaret. Repetitae res inde Perſicae a Dario Notho, cui ſucceſſit filius Artaxerxes cognomine Mnemon: qui poſt fratrem Cyrum victum, pulſaque Cnido per Conona claſſe Lacedaemoniorum, bellum cum Euagora rege Cyprio geſſit: origineſque Cypri repetitae.

PROLOGUS LIB. X.

Decimo volumine continentur Perſicae res. Ut Artaxerxes Mnemon pacificatus cum Euagora rege Cyprio, bellum Aegyptium in urbe Ace compararit. Ipſe in Caduſiis victor defectores in Aſia purpuratos ſuos perſecutus, primum Datamen praefectum

Graeciae bellum intulit] Lege, *Graecis bellum intulit.* IDEM.

Victusque Cheroneae,] Scribendum *victorque Chaeroneae.* BONGARS. Emenda, *victisque.* A Philippo enim foederatos Graecos victos fuiſſe Chaeroneae nemo ignorat. Codex primus Vaticanus habet: *victisque Ceroneae.* LONGUERUE.

Occupatus anguſtiis] Emenda, *occupatis anguſtiis.* Sic habent omnes Codices MSS. Romani. LONGUERUE.

Nuptiarum filiae] Deeſt vox *die.* BONGARS.

Nemone] Hic & ſequenti libro ſcribe *Mnemon.* BONGARS.

LIB. X. *Annemon*] Vide proxime praeced. notam. FREINSHEM. Lege, *Mnemon.* Et ſic habent Codices Vaticani. LONGUERUE.

Ace] Strabo XVI. pag. 521, 43. Πτολεμαῒς μεγάλη πόλις, ἣν Ἄκην ὠνόμαζον πρότερον, ᾗ ἐχρῶντο ὁρμητηρίῳ πρὸς τὴν Αἴγυπτον οἱ Πέρσαι. *Ptolemais magna urbs, prius Ace nominata, hoc Perſae receptaculo adverſus Aegyptum utebantur.* Emendandus Probus Datame: *& nuntium ad exercitum Acem miſit.* Leg. *Acen.* BONGARS. Codices quidam habent *Accon, pro Ace.* LONGUERUE.

In Caduſiis] Meminit Probus Datame. BONGARS.

Effectores] Lege *defectores*, ut Prologo lib. III. Diodorus XV. 91. τοὺς ἀφεστηκότας, *eos qui defecerant*, Probus. Cui praefectus ſeu dynaſtes Paphlagonum, eſt *Thyus*, in V. C. *Thuys.* *Ariobarzanes* Diodoro XV. & Gemiſto, qui ex Diodoro exſcripſit, praefectus Phrygiae: Probo, Lydiae, & Ioniae, totiusque Phrygiae: cum Lydiam Autophradati Diodorus tribuat. *Orontes* illis eſt ſatrapes Myſiae. BONGARS Emenda, *defectores in Aſia purpuratos*, ſeu ſatrapas. Hanc reſtitutionem Maximiano Codici debemus. LONGUERUE.

Primum Dopanem] Vide not. praeced. Ceterum *Datamen* hic legendum patet ex Diodoro XV. 91. Polyaeno lib. VII. Nec obeſt, quod Paphlagonum praefectus hic dicitur, cum

fectum Paphlagonum, quorum origo repetita: dein praefectum Hellesponti Ariobarzanen: deinde in Syria praefectum Armeniae Orontem: omnibusque victis decesserit, filio successore Ocho. Is deinde occisis optimatibus Sidona cepit: Aegypto bellum ter intulit. Ut post mortem Ochi regnarit Arses: dein Darius, qui cum Alexandro Macedonum rege bello conflixit.

PROLOGUS LIB. XI.

Undecimo volumine continentur res gestae Alexandri Magni, usque ad interitum regis Persarum Darii. Dictaeque in excessu origines & reges Cariae.

PROLOGUS LIB. XII.

Duodecimo volumine continentur Alexandri Magni bella Bactriana & Indica, usque ad interitum

cum Cappadocum fuerit: nam & illam regionem occupavit. Probus in vita. FREINSHEM. Lege *primum Datamen praefectum Paphlagonum, quorum origo repetita.* Datames erat ille praefectus Paphlagonum, qui contra Artaxerxem rebellavit, de quo lege Diodorum & Aemilium Probum, seu Cornel. Nepotem cum notis eruditissimorum virorum ad vitam hujus Datamis. LONGUERUE.

Praefectum Paphlagonaen] Fortasse leg. *praefectum Paphlagonum: origo Paphlagonum repetita.* BONGARS. Forte etiam legi possit *Paphlagonum: eorum origo repetita*, ut ista vox in posterioribus antecedentis syllabis delituerit. FREINSHEM.

Origo repetita] Lege, *quorum*, Paphlagonum puta, *origo repetita*. VORST.

In Syria praefectum] Lege; *dein Syriae praefectum.* Hujus Syriae praefecti nomen non omiserat Trogus, neque autor Prologorum. Verum neglexit haec omnia Justinus. Diodorus vero, qui narrat Syriam ab Artaxerxe defecisse, nomen Satrapae omisit. LONGUERUE.

Armeniae Orontem] Lege, *et Mysiae Orontem.* Nam Orontes, ut habet Diodorus, satrapa erat Mysiae in Asia minore, non Armeniae. IDEM.

In omnibusque] Abundat τὸ *in*, natum ex ultima litera vocis *Orontem* BONGARS.

Sidon accepit] Lege, *Sidona cepit*, ex Diodoro XVI, 45. & Gemisto lib. II. qui cum soleat exscriptor esse Diodori, Mentorem facit Rhodium, ducem auxiliariorum; Tennen autem regem Sidoniorum, contra quam Diodorus, cui Mentor rex est, Tennes Rhodius dux. BONGARS. Lege, *Sidona cepit.* LONGUERUE.

Ter] Forte numeris expressa fuit haec vox III. & legi oportuit *tertium*, vel *tertius*, nempe post Cambysen & Artaxerxen. FREINSHEM.

Arsen] Straboni, extremo lib. XV. est Νάρσης. IDEM.

Deinde reus] Haec ita emenda, *Dein*

tum ejus. Dictaeque in excessu res a praefecto ejus Antipatro in Graecia gestae, & ab Archidamo rege Lacedaemoniorum, Molossoque Alexandro in Italia, quorum ibi est uterque cum exercitu deletus. Additae his origines Italicae Apulorum, Lucanorum, Samnitum, Sabinorum: & ut Zopyrion in Ponto cum exercitu periit.

PROLOGUS LIB. XIII.

Tertiodecimo volumine continentur haec. Ut mortuo Alexandro, optimates castrorum ejus, provinciarum imperia sint partiti: ut veterani, qui ab eodem lecti erant in colonias, moliti, relictis illis, in Graeciam redire, a Pithone sint deleti. Bellum Lamiacum, quod Antipater in Graecia gessit. Bellum, quo Perdiccas regem Ariarathen occidit,

Dein Dareus, qui cum Alex. &c. BONGARS. Emenda; *regnavit Arses, dein Dareus*, vel *Darius*, qui cum Alexandro Macedone conflixit. LONGUERUE.

LIB. XII. *Molossaque*] Scribe, *Molossoque*. De Archidamo, pro Tarentinis contra Lucanos pugnante, interfecto, Diodorus XVI. 64. & Gemistus II. BONGARS. Alexander, rex Epiri, *Molossus* vocatur, quomodo Justinus Arrybam, quem VIII. 6. 4. *regem Epiri* vocat. VII. 6. II. *regem Molossorum* appellat. Ad quem locum quod rectius regem Epiri, quam regem Molossorum vocatum diximus, id nunc retractamus. Apparet enim ex XVII. 3. I. in Epiro Molossorum primum regnum fuisse. VORST. Emenda, *Molosso*. LONGUERUE.

Quorum ibi est uterque] Verissima scriptura: quam tamen temerare ausi edidere: *ubi est cum exercitu deletus*. Nempe de Archidamo non legerant. FREINSHEM.

Origines Italicae Apulorum, Lucanorum, Samnitum] *Lucanos* ex membranis nostris audacter hic inserui. Neque enim verisimile est hos ab auctore omissos, quorum vel maxime causa in Italiam trajecit Alexander Molossus, a quibusque, postquam gravia cum iis diu bella gessisset, interfectus est. Vide Justini Epitomam XII. MOD. Modius *Lucanorum* ex membranis suis inserit. FREINSHEM. Editi habent: *Origines Italicae Apulorum*. Sed Maximianus Codex habet, *Italicae populorum*: Vaticani duo, *Italiae populorum*. Addit Maximianus Cod. *Lucanorum*. Codices Colbertini recte habent, *Apulorum*, *Lucanorum* & *Samnitum* & *Samnitum* LONGUERUE.

LIB. XIII. *Phitone*] Lege, *Pithone*. IDEM.

Lamsacum] Leg. *Lamiacum*. BONGARS. Emenda, *Lamiacum*. Licet vox illa corrupta sit in omnibus codicibus Romanis & Colbertinis. LONGUERUE.

Bellum quo Perdiccas regem Ariarathem occidit, & occisus est] Vereor ut hoc absque libris restitui possit: interim ut sententia constet, legamus, *occidit; is ut deinde occisus est*. De nece Perdiccae lege Diodorum XVIII,

dit, & ut occisus est. Bellum, quo Eumenes Neoptolemum & Craterum occidit. Additae in excessu origines regesque Cyrenarum.

PROLOGUS LIB. XIV.

Quartodecimo volumine continentur haec. Bellum inter Antigonum & Eumenen gestum: quem ut Cappadocia expulit Antigonus, sic Phrygia minore Aridaeum: & Clitos victus in Hellesponto navali bello. Repetitum rursus bellum ab Eumene per Argyraspidas; quo victus ab Antigono, interiit. Ut in Macedonia Cassander, victo Polyperchonte, receptaque a Nicanore Munychia, matrem

XVIII. 34. & Probum Eumene. BONGARS. Itane Perdiccas occisus est in bello contra Ariarathem? Absurdum plane. Itaque pauculae voces addendae ex Justino, *occidit*, & (*ut ipse Aegyptum cum exercitu petens*) *occisus est*. LONGUERUE.

Et Craterum occidit] Rectius hic de Cratero, quam a Justino in Epitome hujus libri de Polyperchonte tum occiso proditum est. Nec tamen in Justino aliquid mutandum videtur. Vide Notas in eum. VORST.

LIB. XIV. *Sic Phrygia majore Aridaeum, & Cliton*] Atqui Phrygiam majorem obtinebat ipse Antigonus. Et praeterea quid Clito cum Phrygia? qui praesidere classi jussus erat. Quae sequuntur, non sunt veriora. MS. Lugdunensis pro, *majore*, legebat *minore*. Sic itaque legendum; *quem ut Cappadocia expulit Antigonus, sic Phrygia minore Aridaeum. Ut Clitus victus in Hellesponto navali bello.* De strategemate autem, quo usus est Antigonus in devincendo Clito, vide Diodorum. VOSS. Legendum sine dubio, ut conjecit Vossius, *ut Clitus victus in Hellesp. n. b.* Clitus enim classi praeesse jussus erat. Neque cum Phrygia, de qua praedictum, quicquam ei negotii. VORST. Optime habent codices duo Colbertini, *Phrygia minore:* nam Satrapa, non rex Aridaeus praeerat Phrygiae minori ad Hellespontum. Consule Diodorum lib. XIX. Hunc Aridaeum bello lacessivit Antigonus. LONGUERUE.

Et Clito] Adde *Lydia*, cui praeerat Clitus, quem oppugnavit Antigonus. Licet haec vox *Lydia* nullo in codice legatur. Adde insuper, & *ut a Clito*, & post sequitur, *victus* &c. LONGUERUE.

Polyperchontere, captaque] Legendum arbitror, *Polyperchonte, receptaque a defectore Munychia, matrem Alexandri Olympiada, Pydnae obsessam interfecit*. BONGARS.

Victo Polyperchonte, receptaque a defectore Munychia] In MSS. valde corrupta haec erant, & sic quidem, *victo Polyperchontere captave adfatorem Mychia*. Scripsi ergo, ut legendum probabiliter conjecit Bongarsius. VORST.

Victo Polyperchontere, captaque ad fatorem Mychia matrem Alexandri Olympiadanae interfecit.] Corruptissimum hunc locum ope duorum Vaticanorum Codicum & Maximiani emendavimus. Habent enim: *victo Polyperchonte receptaque a Nicanore Micina matrem Alexandri Olympiadem interfecit*. Lege, *receptaque a Nicanore Mu-*

trem Alexandri Olympiada Pydnae obſeſſam & captam, ad favorem populi interfecit.

PROLOGUS LIB. XV.

Quintodecimo volumine continentur haec. Ut Demetrius, Antigoni filius, Gazae victus a Ptolemaeo. Ut Caſſander in Macedonia filium Alexandri regis interfecit, ac alterum Polyperchontes. Ut Ptolemaeum vicit claſſe Demetrius: idemque ab obſidione Rhodi ſummotus eſt. Repetita in exceſſu origo Rhodiorum: unde digreſſus Demetrius liberavit a Caſſandro Graeciam. Dein pater ejus Antigonus bellum cum Lyſimacho & Seleuco habuit. Repetitae Seleuci res, & regis Indiae Sandrocotti. Ut victus bello Antigonus interiit; reliquiaeque imperii a filio ejus ſunt collectae Demetrio. Cleo-

Munichia. Editi ex codicibus aliis MSS. ſic habent, *Olympiadanae obſeſſum interfecit.* Legendum, *Olympiadem Pydnae obſeſſam.* His autem ſubde ex duobus Colbertinis Codicibus, *& captam ad favorem populi*, id eſt, favente populo *interfecit*, quod ipſe Trogus aſſeverat. *Caſſander*, inquit Juſtinus, *Pydnam venit, & urbem obſidione cingit . . . . Olympias victori ſe tradidit . . . . . ad concionem vocato populo, Macedones ſine reſpectu majeſtatis priſtinae occidendam decernunt.* lib. XIV. cap. 6. LONGUERUE.

Olympiadanae] Vide not. praecedent. Bongarſii FREINSHEM.

Olympiada Pydnae obſeſſam] *Pydnae* quoque ex probabili conjectura Bongarſii eſt. In MSS. *Olympiadanae.* VORST.

LIB. XV. *Antiochi*] Scribe, *Antigoni.* BONGARS. Sic Reg. MS. FREINSHEM. Manifeſtum legendum eſſe *Antigoni* pro *Antiochi.* VORST. Lege, *Antigoni.* Nam Demetrius iſte eſt *Poliorcetes*, Antigoni filius: & ſic habent Codices Romani & Colbertini. LONGUERUE.

Gazae victus eſt a Ptolemaeo] Hic Prologus congruit cum Diodoro, & aliis Graecis ſcriptoribus, quod Demetrium *Gazae* victum ſcriptum in eo eſt. Juſtinus XV. 1. 6. *apud Gamalam* factum ait, urbem alteri vicinam. VORST.

Polyperconutes] Emenda, *Polyperchontes.* Is Herculem Barſines filium corruptus a Caſſandro interfecit. Plutarchus περὶ δυσωπίας 11. 7. Diodorus XX. 28. Pauſanias Boeot. FREINSHEM. Quod Polyperchontes is fuerit, qui alterum Alexandri filium, nomine Herculem interfecit, id epitomator Juſtinus referre neglexit. Tantum utrumque filium Alexandri a Caſſandro interfectum ſcribit XV. 2. 3. Quod quidem & verum eſt, ſi ſic intelligatur, unum eorum per Polyperchontem eum interfeciſſe, quod ut Polyperchontes id faceret, magnis promiſſis eum induxit. VORST. Lege *Popyſparchontes.* LONGUERUE.

A filio collectae] Cod. Maximianus habet, *collecta a Demetrio.* Melius Colbertini, *a filio ejus ſunt collectae Demetrio.* LONGUERUE.

Leonimidiae] Leg. *Leonidae.* BONGARS.

Es

Cleonymi deinde Spartani res gestae Corcyrae & Illyrico, & in Italia: cui ablata Corcyra, rex Cassander interiit.

PROLOGUS LIB. XVI.

Sextodecimo volumine continentur haec. Ut mortuo Cassandro, ortisque inter filios ejus certaminibus, Demetrius adjutor alteri adhibitus, occiso eo, Macedoniae regnum tenuit: quo mox ejectus a Pyrrho Epiri rege, translatis in Asiam bellis, captus a Seleuco decessit. Ut Ptolemaeus, nuncupato successore filio Philadelpho, decessit. Ut Lysimachus in Ponto captus ac dimissus est ab Dromichaete: rursus in Asia civitates, quae sub Demetrio fuerant, & in Ponto Heracleam occuparit. Repetitae inde Bithyniae & Heracleoticae origines: tyrannique

Et Leonimidiae inde] Emenda, *Cleonymi deinde Spartani res gestae Corcyrae & in Illyrico, & in Italia.* Quas res prosequitur fuse Diodorus: nec omisit Livius. Primus codex Vaticanus & Maximianus habent: *Et Leonymi deinde Spartani.* LONGUERUE.

Qui ablata] Lege, *cui ablata.* BONGARS.

Qui ablata Corcyra &c.] Emenda, *utque abactus Corcyra rex Cassander interiit.* Vide Diodorum in excerptis lib. II. Hic nihil subsidii lucisve adferunt codices. LONGUERUE.

LIB. XVI. *Quo mox evictus a Pyrrho*] Malim legere, *quo mox ejectus a Pyrrho.* Pyrrhus enim, ut auctor Justinus, citra sanguinem, imo sine certamine corrupto Demetrii exercitu, ipsoque in fugam acto, invasit Macedoniae imperium. MOD. Probo conjecturam Modii rescribentis *ejectus.* Et sic MS. Reg. FREINSHEM. Editum est, *evictus.* Sed rescripsi, ut Modius legendum conjecit; praesertim cum in uno quoque MS. manifeste ita lectum fuerit. VORST. Lege, *a quo mox evictus* codd. Romani MSS. habent, *quo mox victus.* LONGUERUE.

Missus ab Andromache] Scribe, *ab Dromichaete.* Justino XVI. I. 19. *Doricetes* dicitur. BONGARS.

Missus a Dromichaete] Ex MSS. editum est, *missus Andromache.* Sed optime conjicit Bongarsius legendum esse, *ab Dromichaete.* Nam & historia congruit, & *Dromichaetem* regem Thraciae fuisse ex aliis constare potest. Suntque veri nominis melioris vestigia hic quam in Justino. Hic enim XVI. I. 19. *Doricetem* vocat. VORST. Lege, *ac dimissus est a Dromichete;* rege scilicet Scythiarum & Getarum. Lege Diodorum in excerptis Valesianis, seu Peirescianis, Codices Vaticani, legunt *a Romiche*, Maximianus, *a Romuche.* Hic Thracum rex male apud Justinum appellatur *Doricetis;* nec de isto eadem narravit Justinus, atque ipsemet Trogus, ut ex hoc prologo liquet. Diodorus & Strabo. Polyaenus *lib.* VII. Bene hunc Thracum regem nominat *Dromichaetem*, sed ab ipso Lys-

nique Heracleae Clearchus, & Satyrus, & Dionysius; quorum filiis interfectis, Lysimachus occupavit urbem.

PROLOGUS LIB. XVII.

Septimodecimo volumine continentur haec. Ut Lysimachus, occiso filio Agathocle per novercam Arsinoën, bellum cum rege Seleuco habuit, quo victus interiit: ultimumque certamen commilitonum Alexandri fuit. Ut Seleucus, amissis in Cappadocia cum Diodoro copiis, interfectus est a Ptolemaeo fratre Arsinoës uxoris Lysimachi, in cujus vicem Ptolemaeus cognomine Ceraunus creatus ab exercitu rex, Macedoniam occupavit: bella cum Antiocho & Pyrrho composuit, datis Pyrrho auxiliis, quibus iret contra Romanos defensum Tarentum. Inde repetitae origines regum Epiroticorum usque ad Pyrrhum: ipsiusque Pyrrhi res gestae, priusquam in Italiam trajecit.

Lysimachum cum integro exercitu interemptum fuisse falso asserit. LONGUERUE.

Clearchus] Lege ἐκλογὰς Memnonis, Diodorum xv. 16. 20. hic Satyri non meminit: & Dionysii filii eidem sunt Ζάθρας καὶ Κλέαρχος. Ex Memnone videtur legendum, Ὀξάθρης καὶ Κλέαρχος. BONGARS.

Satyrus & Dionysius, quorum filiis interfectis Lysimachus occupavit urbem] Lege, *cujus filiis interfectis* &c. Dionysii nempe filios Clearchum & Oxathrem interfecit Lysimachus. Lege Memnonis excerpta in Bibliotheca Photii. Omnes MSS. codices habent, *quorum* numero multitudinis, at perperam. LONGUERUE.

LIB. XVII. *Ut Lysimachus*] Vide excerpta ex Memnonis historiis. BONGARS.

Cum Diodoro copiis:] Lege *cum Amynta*, ut narrat Diodorus, *Copiis interfectus est*. Nullus enim fuit Diodorus Macedonici exercitus dux. Sed exercitui illi praefuit Amyntas, ut legitur apud Diodorum in excerptis lib. XXXI. pag. 894. his verbis: Ἀριαράθης τὸν μὲν τῶν Μακεδόνων στρατηγὸν Ἀμύνταν ἀπέκτεινεν. *Ariarathes* regis Cappadociae filius, *Amyntam Macedonum ducem interfecit.* Imperiti autem librarii omisso *Amyntae* nomine, Diodorum nobilissimum historicum, quem ad testimonium adduxerat Trogus, pro duce Macedonum habuerunt. LONGUERUE.

Ptolemaeus cognomine Ceraunus] Scribe, *Ptolemaeus iste cognomine Ceraunus.* Nam secus quivis arbitraretur fratrem Arsinoes, cujus supra meminit auctor Prologi, alium fuisse a Ptolemaeo Cerauno, quod falsum. Immo suppleri debet, vox *iste*; quamvis in codd. MSS. vocula illa reperta non fuerit. LONGUERUE.

Cum Antiocho & Pyrrho] Adde *Antigono*, quamvis MSS. hoc nomen taceant; & scribe, *cum Antiocho, Antigono & Pyrrho*, ex Plutarcho in vita Pyrrhi. IDEM.

PROLOGUS LIB. XVIII.

Octavodecimo volumine continentur res a Pyrrho Epirota in Italia gestae contra Romanos: postque id bellum, transitus ejus in Siciliam adversus Carthaginienses. Inde origines Phoenicum, & Sidoniorum, & Uticae; Carthaginiensiumque res gestae in excessu dictae.

PROLOGUS LIB. XIX.

Undevicesimo volumine continentur res Carthaginiensium in Africam per Hasdrubalem, Hamilcarem & Hannonem gestae; & in Siciliam, cum Selinuntem, & Agrigentum, & Camarinam, & Gelam ceperunt: quo bello Dionysius Syracusanus Siciliae regnum

LIB. XVIII. *Sidonis*] Mallem, *Sidoniorum*; ut habet codex Maximianus. LONGUERUE.

Et Veliae Carthaginumque] Ex Justino lege *Uticae*. Veliam enim Strabo lib. VI. initio, auctor est a Phocaeënsibus conditam. BONGARS. Alii ediderunt *Tyri*. FREINSHEM. Emenda, *Uticae Carthaginensiumque*. Nam *Uticam* a Phoenicibus conditam ex Trogo memorat Justinus. Codices omnes eam praeferunt lectionem *Veliae*, at *Velia* a Phoenicibus condita nulla prorsus est. LONGUERUE.

Carthaginumque.] Lege, *Carthaginiensiumque*. BONGARS.

LIB. XIX. *In Africam*] Scribe *in Africa*. & paulo post, *in Sicilia*. Quae sequuntur, ita deformata sunt, ut nulla fere historiae species appareat. BONGARS. Retineri tamen posset ista lectio. Vide not. ad Justin. III. I. I. FREINSHEM.

Per rubellum annorum] MS. P. Pithoei adscriptum habet, *per Asdrubalem, Amilcarem & Annonem*, quod absque dubio rectum est. BONGARS. Aeque monstrose, nisi quod nonnihil propius accedunt ad Pithoei codicis scripturam, habent nostrae membranae, *per su bellum annonum gestae*. Porro ex earundem nostrarum membranarum item vitiosa scriptura, *quadsidione Syracusarum*, ubi habebant libri Bongarsii, *quod obsidione*, non timide reposui; *quoad obsidione Syracusarum exercitum & classem amisit*. MOD. Modii libri, *per subellum annorum*. Alii edidere, *per numerum multorum annorum*. FREINSHEM.

In Africam per Rubellum annorum gestae] Emenda, *in Africa per Asdrubalem, Amilcarem & Hannonem gesta*. Simili modo habent codices Colbertini, & Maximianus. Vaticanus alter *per Amonem*. LONGUERUE.

In Siciliam] Vide praecedent. not. init. Prol. FREINSHEM.

Et in Siciliam cum Selinum, Temetegantum, & Gamerinam, & Gelam ceperunt] Haec ita legenda conjicio, *cum Selinuntem, & Agrigentum, & Gam. & Gel. cep.* Est autem *Gamerina*, aliter *Camerina*. G & C invicem permutantur, κυβερνῶ, *guberno*; *gladius* Varroni a *clade*, ἐκκλησία nobis est *eglise*. Et in MSS. *Cobrias*, *Gobryas*; *adici* pro *adigi*. Graecis Καμαρίνα, Strabo, Stephanus. BONGARS. Pro *Selinum* legendum

regnum occupavit. Bellum, quod cum eo Poeni per Himilconem gesserunt; quoad obsidione Syracusarum exercitum & classem amisit.

PROLOGUS LIB. XX.

Vicesimo volumine continentur res gestae Dionysii Siculi patris. Ut pulsis Poenis Italica bella sit molitus. Inde repetitae origines Venetorum, & Graecorum, & Gallorum, qui Italiam incolunt. Deductisque Dionysii rebus ad interitum ejus, dictae quas Hanno Magnus in Africa gessit.

PROLOGUS LIB. XXI.

Uno & vicesimo volumine continentur haec. Ut in Sicilia Dionysius filius, patre amisso, tractarit imperium: per Dionem inde ejectus bellum cum Siculis gessit; donec, amissis liberis & fratribus, Corinthum abiit. Ut a Timoleonte Carthaginiensium bello

dum videtur *Selinuntem*: & pro *Temetegantum*, *Agrigentum*. VORST. Lege, *& in Sicilia cum Selinuntem & Agrigentum & Camarinam & Gelam ceperunt* &c. Romani codices non habent vocem *Gelam*; sed ex codicibus Colbertinis alter *Gelam*, alter vero *Geram* habet. Legendum, *Gelam*. LONGUERUE.

Phoemi per Homilconem] Scribe, *Poeni per Imilconem*. BONGARS. Lege, *Poeni per Himilconem gesserunt*, *quo* &c. & ita legitur in codice Maximiano. LONGUERUE.

Quod] Modii MSS. *quadsidione*: ex quo ipse facit, *quoad obsidione*. FREINSHEM.

LIB. XX. *Dictae quas*] Lege, *dictae res* (scilicet) *quas*. LONGUERUE.

LIB. XXI. *A patre*] Tò *a* videtur abundare. BONGARS. Si *a* expungas, expeditus sensus est. VORST.

Per Dionysius jectus bellum cum Siculis gessit: donec amissis liberis & fratribus Corinthum statim Oleonte Carthaginiensium bello] Leg. *per Dionem ejectus bellum cum Sic. gessit: don. amiss. lib. & fratre Corinthum secessit. Ut a Timoleonte Carthaginensium bello*, &c. Ita quodammodo expressimus mentem auctoris. BONGARS. Codex Vaticanus alter & Maximianus habent, *perinde ejectus*. Hinc omnino supplenda est vox *Dionem*. Restitue igitur, *per Dionem inde ejectus*. Syracusis scilicet ejectus est Dionysius junior tyrannus, ex Diodoro, Plutarcho & Probo seu Corn. Nepote in vita Dionis. LONGUERUE.

Corinthum secessit. Ut a Timoleonte &c.] Ita edidi quidem secutus conjecturam Bongarsii, cujus miram in hoc genere felicitatem multis locis nostrae membranae arguunt, aut disertim ita habentes, ut ille scribendum fortean censuit: aut ea earum scripturarum vestigia referentes, quibus illae comprobentur: hic tamen diligentius inspectis eisdem

bello ſit liberata Sicilia: mortuoque Soſiſtrato iterum facta ſeditione, arceſſitique ad bellum Carthaginienſes obſederunt Syracuſas: quo bello Agathocles nanctus imperium eſt.

PROLOGUS LIB. XXII.

Secundo & viceſimo volumine continentur haec. Res geſtae Agathoclis: ut a Poenis nanctus imperium, bellum cum ipſis geſſit, primum in Sicilia, dehinc victus trajecit in Africam: ubi poſſeſſa provincia, Ophellam regem Cyrenarum interfecit. Ut rurſus in Siciliam reverſus, occupata totius inſulae dominatione, cum revertiſſet in Africam, amiſſis copiis, ſolus inde profugit in Siciliam: belloque ibi repetitus, & cum Poenis pacem compoſuit, & diſſidentes a ſe Siculos ſubjecit.

dem libris meis malim ex ductu litterarum ſcribere; *Corinthum abiit: ut a Timoleonte* &c. MOD.

Corinthum. A Timoleonte] Hic duae voculae deſunt ad complendum ſenſum. Et legendum putat Modius, *Corinthum abiit, ut a Timoleonte Carthagenienſium bello ſit liberata Sicilia.* VORST. Emenda, *Corinthum ſeceſſit; ut a Timoleonte Carthaginienſium bello ſit liberata Sicilia.* Cum vulgatis Prologorum editionibus concinit primus codex Vaticanus; verum alter Vaticanus & Maximianus habent, *ſtatim proficiſcitur, ut ab Agathocle Carthaginienſium.* Et quidem mendoſe: nihil enim hic agitur de Agathocle, ſed de Timoleonte. LONGUERUE.

Mortuo Piſiſtrato] Nullum in Sicilia agnoſco Piſiſtratum: repone igitur: *mortuo Soſiſtrato.* IDEM.

Arceſſiti quam ad bello], Lege *arceſſiti ad bellum Carth* BONGARS. Ita quodammodo expreſſimus mentem auctoris. Scripſi *arceſſiti ad bellum*, ex conjectura Bongarſii. Vulgatae lectionis nullus ſenſus eſt. VORST.

Arceſſiti quam ad bello Carthaginienſes, obſederunt Syracuſas] Locus iſte mancus & corruptus eſt, quem ſic reſtituendum cenſeo: *Arceſſiti tanquam adjutores belli Carthaginienſes ſeditioſi, obſederunt Syracuſas. Quo bello Agathocles nanctus imperium eſt.* Haec plana ſunt ex Diodoro & Juſtino ipſo initio libri XXII qui nihil de Agathocle prorſus habet lib. XXI. licet Trogus eo loci ſub finem ſaltem ejusdem lib. XXI. multa de celeberrimo iſto Tyranno narraſſet. Verum Juſtino ſatis fuit quaedam de eodem Agathocle ſummatim narrare initio libri XXII. quae ex libro XXI. Trogi depromſerat. LONGUERUE.

Nanctus] Impreſſi *nactus*, ſed parum intereſt, ut & ſequenti Prologo. FREINSHEM.

LIB. XXII. *Opellam*] Emenda. *Ophellam.* De tyranno iſto Cyrenaeorum conſule Diodorum lib. XX. LONGUERUE.

Repetitus, &] Recte hoc quidem, Alii perperam, *repetito, cum.* FREINSHEM.

PRO-

PROLOGUS LIB. XXIII.

Tertio & vicesimo volumine continentur haec. Ut Agathocles, domita Sicilia, bellum in Italia Bruttiis intulerit. Repetitae inde Bruttiorum origines: omnibus subactis, rex seditione filii exheredati ac nepotis oppressus, interiit. Inter peregrinos deinde milites ejus & Siculos bellum motum: quae causa Pyrrhum regem Epiri in Siciliam adduxit. Bella, quae Pyrrhus cum Poenis & Mamertinis ibi gessit; & a Sicilia reversus in Italiam, victusque praelio a Romanis, revertit in Epirum.

PROLOGUS LIB. XXIV.

Quarto & vicesimo volumine continentur haec. Bellum, quod inter Antigonum Gonatam & Antiochum Seleuci filium in Asia gestum est. Bellum, quod Ptolemaeus Ceraunus in Macedonia cum Mytillo Illyrio & Ptolemaeo Lysimachi filio habuit: utque Arsinoen sororem suam imperio Macedonicarum urbium exsuit. Ipse cum Belgio Gallorum duce congressus, interiit. Repetitae inde Gallorum origines, qui Illyricum occuparant; atque ut ingressi Graeciam, Brenno duce, Delphis victi deletique sunt.

PROLOGUS LIB. XXV.

Quinto & vicesimo volumine continentur haec. Ut Antigonus Gallos delevit: deinde cum Apollodoro Cassandreae tyranno bellum habuit.

LIB. XXIII. *Bellaque Pyrrhus*] Placet quod Modius edidit, *bella quae Pyrrhus.* Sic MS. Reg. IDEM.

Et a Sicilia] Malim, *ut a Sic.* IDEM. Legendum sine dubio, *ut a Sicilia.* Hac ratione enim horum prologorum auctor summaria formare solet. VORST.

Revertit in Epirum] Codices duo Colbertini habent, *revertitur in Epirum.* LONGUERUE.

LIB. XXIV. *Continentur*] Modii aliaeque edd. *continetur:* sed illud malo, nam ad plura pertinet. FREINSHEM.

Monio Illyrio] Codex alter Colbertinus habet, *Mytillo*, quam veram esse lectionem nihil ambigo. Nam *Illyrius* ille libro sequenti constanter vocatur *Mytillus.* LONGUERUE.

LIB. XXV. *Apollodoro*] Hujus *Apollo-*

buit. Ut Galli transierunt in Asiam, bellumque cum rege Antigono & Bithynio gesserunt: quas regiones Felini occuparunt. Ut Pyrrhus ex Italia reversus, regno Macedoniae Antigonum exsuerit; Lacedaemoniam obsederit; Argis interierit: filiusque ejus Alexander Illyricum cum Mytillo bellum habuerit.

PROLOGUS LIB. XXVI.

Sexto & vicesimo volumine continentur haec. Quibus in urbibus Graeciae dominationem Antigonus Gonatas constituerit. Ut defectores Gallos Megaris delevit, regemque Lacedaemoniorum Arean Corinthi interfecit. Dehinc cum fratris sui Crateri filio Alexandro bellum habuerit. Ut princeps Achaiae Aratus Sicuonen, & Corinthum, & Megara occuparit. Ut in Syria rex Antiochus, cognomine Soter, altero filio occiso, altero rege nuncupato Antiocho, decesserit. Ut in Asia filius Ptolemaei regis, socio Timarcho, desciverit a patre. Ut frater Antigoni Demetrius, occupato Cyrenis regno, interierit. Ut mor-

pollodori Cassandriae Tyranni meminit Pausanias in Atticis. IDEM.

Ut Galli transierint in Asiam, bellumque cum rege Antigono & Bithynio gesserunt] Pro *Antigono*, repone *Antiocho*. Hanc lectionem exhibent duo codices Vaticani. Praeterea Galli, qui transierant in Asiam, ibidem bellum gerere cum Antigono Gonata non potuerunt, qui in nullo Asiae angulo rerum potiebatur; sed cum Antiocho Sotere Seleuci filio. Bithynii principis nomen neque Trogus omiserat, neque auctor ipse Prologorum. Locus iste sic restituendus, *bellumque cum rege Antiocho & Bithynio Zypoete gesserunt*. Galli socii erant Nicomedis, qui partem Bithyniae obtinebat, & hostis erat hujus Zypoetis. Vide excerpta Memnonis & Livium lib. XXXVIII. IDEM.

Bithynio] Malim, *Bithynis*. FREINSHEM.

Quas regiones Felini occuparunt] Lege tuto, *Galli*, non *Felini*: quas regiones Galli tunc occuparint, eo loci enarrabat Trogus, sed vide Livium lib. XXXVIII. & Strabonem. Codd. MSS. omnes depravati constanter retinent vocem *Felini*, vel *Selini*. LONGUERUE.

Lacedaemoniam] Modius edidit, *Lacedaemonem*. FREINSHEM.

LIB. XXVI. *Antigonus Gonatas*] Tangit haec Polybius Hist. IX. 23. IDEM.

Lacedaemoniorum Area] Modii editio, *Lacedaemonium Arean*. IDEM. Lege, *Aream*: & ita habent codices Colbertini. LONGUERUE.

Sicuonem] Mod. ed. *Sicionem*. FREINSHEM.

Megara] Mod. ed. *Megaram*. IDEM.

Ut mortuo rege Antigono, filius ejus Sele-

mortuo rege Antiocho, filius ejus Seleucus Callinicus regnum acceperit.

PROLOGUS LIB. XXVII.

Septimo & vicesimo volumine continentur haec. Seleuci bellum in Syria adversus Ptolemaeum Tryphonem: item in Asia adversus fratrem suum Antiochum Hieracem; quo bello Ancyrae victus est a Gallis: utque Galli Pergamo victi ab Attalo, Zielan Bithynum occiderint. Ut Ptolemaeus eum denuo captum interfe-

Seleucus Gallinicus] Scribe, *Antiocho*, & *Callinicus*. Nam Antiochus cognomine Deus pater fuit Seleuci Callinici. LONGUERUE.

LIB. XXVII. *In Syria adversus Ptolemaeum*] Lege, *Ptolemaeum Tryphonem*, ut habet codex Maximianus. IDEM.

Hieracem] Mod. ed. *Antiochum Hier.* FREINSHEM.

Angurae] Straboni lib. IV. & XII. Ἄγκυρα est castellum Tectosagum. Memnoni est urbs Trogmorum. IDEM. *Angurae* pro *Ancyrae*: quae metropolis Galatiae seu Gallograeciae. *c* & *g* ut literae ejusdem instrumenti facile inter se permutantur. Deinde pro *y* ut *u*, ut pro *Sylla* dicunt *Sulla*. VORST. Lege *Ancyrae*; vel *Ancurae*. Codex Maximianus habet *Ancyrae*. LONGUERUE.

Ab Ataloziae lambitunum] Modius edidit, *ab Attalo Lambitunum*. Lege, *ab Attalo*, *Zybaeam Bithynum* (aut antiquo more, *Bithunum*.) Livius XXXVIII. 16. 10. imo *Zielam*. ut legit Vales. in excerpto Polyb. p. 36. f. & Phot. 723. Sed & Zypaetes Bithynius legitur. vide Scalig. Euseb. 72. f. Pausan. 310. 10. Tzetz. Hist. Chil. III. 115. sed idem Tzetzes Zielam etiam agnoscit Prusiae fratrem. FREINSHEM.

Victi ab Attalo Zybaeam Bithunum occiderunt] In MSS. est *ab Ataloziae Jambitunum occiderunt*. Ex quo viri docti, sicut reposuimus, ex Liv. XXXVIII. 16. legendum conjecerunt; aut pro *Zybaeam*, *Zielam*. *Bithunum* est pro *Bithynum*, ut *Angura* pro *Ancyra*. VORST. Lege & disjunge: *Victi ab Attalo*, *Zielam Bithynium* (vel *Bithunium*) *occiderint*. Sic enim disjungit codex Maximianus, & unus Colbertinus. Gallos victos fuisse ab Attalo scribunt Polybius lib. XVIII. in exerptis Valesianis, Suidas in voce Νίκανδρος. Livius lib. XXXIII. & XXXVIII. & Strabo lib. XIII. Galli postea Zielam Bithynium occiderunt. Nam, ut docet nos Athenaeus lib. II. cap. 18. *Zelas*, vel, ut aliiscribunt, *Zielas*, cum Gallorum principes insidiis tollere conaretur, ab eis ipsis interfectus est. LONGUERUE.

Ut Ptolemaeus eum denuo captum interfecerit] Ptolemaeus iste, qui Antigonum praelio ad Andrum insulam vicit, procul dubio est Ceraunus, ut a Memnone discimus, quem consule. Sed ad quem ducem vel regem referemus *eum denuo captum interfecerit?* An ad Zielam a Gallis accisum? an ad Attalum, qui morte placida interiit? Utrumque absurdum. Restitue itaque, *Ptolemaeus Ptolemaeum denuo* &c. Hic Ptolemaeus interfectus, est filius Lysimachi, qui reclamaverat *fraudem subesse jurijurando Ceranni*, nuptiisque matris cum eodem Ceranno celebrandis obstiterat, ex Justino lib. XXIV. cap. 2. Imo sociis Illyriis, bellum in Macedonia gesserat cum Ceranno, ut legimus in

terfecerit; & Antigonum Andro praelio navali pervicerit. Ut a Callinico fusus in Mesopotamia Antiochus insidiantem sibi effugit Ariamenen; dein postea custodes Tryphonis: quo a Gallis occiso, Seleucus quoque frater ejus decessit, majoremque filiorum ejus Apaturius occidit.

PROLOGUS LIB. XXVIII.

Octavo & vicesimo volumine continentur haec. Ut mortuo rege Epiri Alexandro, Laodamiam Epirotae occiderint. Dictique in excessu Bastarnici motus. Ut rex Macedoniae Demetrius sit a Dardanis

Prologo libri XXIV. Victorem in hoc bello fuisse Ceraunum liquet, cepisseque tunc Ptolemaeum arbitror: atque eum liberum tunc dimisit. Nam Cassandriae matris in gremio solos Lysimachum & Philippum fratres Ptolemaei interemit, sed non multo post comprehensum ipsum Ptolemaeum occidit. Haec autem omisit Justinus. LONGUERUE.

Et Antigonum Andro praelio navali prona vicerit.] Mod. Edit. *Oprona.* FREINSHEM. Emenda, *& Antigonum Andro praelio navali pervicerit.* Nihil sani hic praeferunt manuscripti, ubi legitur *Oprena*, vel *Oppiona*. Editores legerunt *prona vicerit*. Quae vox *prona*, vel *oprona* nihil est. De hoc praelio navali consule Memnonem apud Photium in Bibl. Codex primus Vaticanus hanc lectionem habet, *Andre praelio navali*, quam editores admiserunt. LONGUERUE.

Et a Gallinico.] Malim, *ut a Gall.* Sic & Reg. MS. FREINSHEM. Lege *& a Callinico.* LONGUERUE.

Insidiantem sibi effugit Artamenen.] Totum locum ita scribo: *effugit Artamenem: dein postea custodes Tryphonis.* nempe Ptolemaei, cui hoc cognomen erat. Ansam dedit huic emendationi Rutgersius dicto cap. 7. ubi similem locum Prol. XXX corrigit. FREINSHEM. Lege *Ariamenem.* VOSS.

Antiochus insidiantem sibi effugit Artamenem.] *Antiochus* (Hierax scilicet Seleucida) *insidiantem sibi effugit Ariamenem.* Sic emenda. ita enim appellatur ab omnibus veteribus. Scribitur itidem in codicibus Romanis. Legendum idcirco apud Justinum *Ariamenem*, non vero *Artamenem*, ut vulgo in editis libris habetur. LONGUERUE.

Dein postea custode Tryphonis] Lege *custodes Tryphonis.* Certum est Hieracem custodes Ptolemaei tertii effugisse, qui Ptolemaeus vulgo dictus Euergetes, cognomine Tryphonis a Trogo insignitur, non modo hoc libro, sed lib. XXX. ut mox videbimus; imo & a Chronographo Alexandrino. Codices Romani hanc lectionem, *custodes Tryphonis*, exhibent, quam nos admittimus. IDEM.

Epacorius] Lege, *Apaturius*, ex Polybio IV. 48. FREINSHEM. Lege *Apaturius.* Sic enim qui Seleucum Ceraunum occidit, appellatur a Polybio lib. IV. ab Appiano in Syriacis, & ab Hieronymo in Danielem. Codices Romani MSS. habent *Epaterius;* Colbertini pejus *Epicarium*, aut *Epacorium.* LONGUERUE.

LIB. XXVIII. *Bastarnici*] Mod. ed. *Bastarnarum.* FREINSHEM.

Ut ex Macedonia Demetrius sit a Dardanis fusus, quo mortui re K C. filii ejus Philippi suscepit Antigonusque Thessaliae in Asiam Cariam subjecit] Emenda, *ut exiens e Macedonia* Deme-

nis fusus: quo mortuo tutelam filii ejus Philippi suscepit Antigonus, qui Thessaliam, Moesiam, Cariam subegit; & adjutis Achaeis contra regem Spartanum Cleomenen, cepit Lacedaemona: amissoque regno Cleomenes Spartanus confugit Alexandriam, atque ibi interiit. Dictum in excessu bellum Illyricum, quod Romani gessere cum Teuta.

PROLOGUS LIB. XXIX.

Undetricesimo volumine continentur haec. Res gestae Philippi regis adversus Dardanos, & Aetolos. Repetitaeque inde Creticae origines: post cujus insulae societatem, Philippus cum Illyriis, & Dardanis, & rursus Aetolis bello congressus est, adjuvantibus Aetolos Romanis: quo finito, intulit Aetolis bellum.

PRO-

Demetrius fit a Dardanis fusus. Quo mortuo tutelam filii ejus Philippi suscepit Antigonus, qui Thessaliam, Moesiam, Dardaniam subjecit. Antigonus enim cognomine Doson, tutor Philippi, Thessalos, Dardanos & Moesios, seu Triballos subjecit. Consule Justinum lib. XXVIII. Codices MSS. eo loci sunt depravatissimi. In codice tamen Maximiano leguntur haec verba: *quo mortuo tutelam filii ejus Philippus*, (lege, *Philippi*) *suscepit Antigonus*. Quae lectionem nobis exhibent verae proximam. LONGUERUE.

Ex Macedonia] Mod. ed. optime, *Rex Macedoniae*. FREINSHEM.

Quo mortuite KC filii ejus Philippi suscepit Antigonusque Thessaliae in Asiam Cariam subjecit:] Legendum arbitror, *quo mortuo tutelam filii ejus Philippi suscepit Antigonus, qui Thessaliam, Moesiam, Cariam subjecit*. Sed periculosae, si deficit historia, conjecturae. BONGARS. Spurcissima lectio. MS. habet, *quo mortuitanem filii ejus*. Puto scribendum; *quo mortuo, tuitionem filii ejus Philippi suscepit Antigonus, qui Thessaliam, Moesiam, Daciam subjecit*. VOSS.

Cepit Lacedaemona] MS. *Lacedaemoniam*. Et sic solet Justinus. Ita Babylonia, Chalcedonia, Sidonia. IDEM.

Amissoque regno Cleomenes Spartanos consufugit] Modii Edit *Spartanus*. FREINSHEM. Emenda, *Cleomenes Spartanus cum conjuge fugit Alexandriam*. Justinus enim ait Cleomenem cum conjuge in Aegyptum profectum esse. Codex Maximinianus habet, *Spartanus*, non *Spartanos*. LONGUERUE.

Teuta] Florus II. 5. 2. habet *Teuca*. sed in MSS. est *Teutana*; quomodo & in Jornande. Plinio XXXIV. 6. *Touca*. BONGARS.

LIB. XXIX. *Adversus Dardanos & Aetulos*] Modii Editio, *Aetolos*. & sic MS. Reg. FREINSHEM. Lege ut habent duo codices Colbertini, *adversus Romanos*. Romani enim, non Dardani, contra Philippum regem Macedonum fuerunt in bello socii Aetolorum. LONGUERUE.

Intulit Aetolis bellum] Emenda, *Atheniensibus*. Secus enim absurda prorsus esset lectio. Finito bello cum Aetolis, non Aetolis bellum intulit;

PROLOGUS LIB. XXX.

Tricesimo volumine continentur haec. Ut mortuo Ptolemaeo Tryphone, filius ejus Philopator Antiochum regem vicit Raphiae: ipse amore Agathocleae corruptus decessit, relicto filio pupillo: in quem cum Philippo rege Macedonum consensit Antiochus. Philippi deinde gesta in Asia, cum movisset Aetola bella: a quibus reversus, bellum habuit cum ducibus Romanis Sulpicio & Flaminino, a quibus victus, pax. Transitus deinde ad res Antiochi, qui post regnum acceptum persecutus defectores in Media Molonem, in Asia Achaeum, quem obsedit Sardibus: pacata superiore Asia Bactris tenus, in Romana bella descendit.

intulit; sed aliis, puta Atheniensibus. Vide Livium, qui bella ista fuse edisserit. IDEM.

LIB. XXX. *Ptolemaeo Utrusphonae*] Hic est Ptolemaeus Evergetes: *Utrusphonae* quid sit, viderint doctiores. Sed & quod sequitur, *rapi poeamare gathoclae corr. dec.* quomodo restituendum sit, assequi conjectura non possum: hoc quilibet intelligit, amore Agathocleae corruptum decessisse. BONGARS. Rutgersius dicto cap. 7. lib. v. ostendit legendum *Tryphone*. Adde Valesf. ad Excerpta Polyb. 12. pag. FREINSHEM. Emenda, *Tryphone* (alias Euergete) filius ejus Philopator Antiochum regem vicit. Codices MSS. Romani habent, *Ptolemaeo Tryphone*, ut nos emendavimus. LONGUERUE.

Rapi ei poeamare gathocleae corruptus dec.] Valesius legit *Raphiae*, *ipse amore* &c. & ego ex Strabone lib. XVI. FREINSHEM. Puto scribendum; *Antiochum regem vicit*: *turpique postea amore Agathocleae corruptus decessit.* VOSS. Locum hunc corruptissimum in omnibus MSS. sic restituo: *Vicit, rapiturque ipsi praemium Agathocleae amore corrupto.* Haec optime & cum Justino ipso & cum ceteris Historicis conveniunt. LONGUERUE.

Flaminio, quibus victus] Scribe *Flaminino, a quibus victus.* BONGARS.

Quibus victus pax. Transitus] Emenda, *a quibus victus, pax transigitur.* Verbum *transigitur* librarii omisere, delusi affinitate sequentis vocis *transitus*. LONGUERUE.

Maccheum] Leg. *Achaeum* ex Polybio, qui bellum hoc describit lib. VIII. FREINSH. Est ergo simile hoc illi quod Atheas Scytharum rex supra in Prologo libri IX. *Matheas* vocatur. VORST. Notissimus est iste Asiae minoris Tyrannus. Codd. duo Colbertini habent *in Asiam Achaeum.* Legendum *in Asia Achaeum.* LONGUERUE.

PRO-

PROLOGUS LIB. XXXI.

Uno & tricesimo volumine continetur bellum, quod cum Lacedaemonio Nabide Titus Flamininus & Philopoemen dux Achaeorum gessit. Item bellum, quod cum Antiocho in Achaïa per Acilium consulem, & in Asia per Scipionem gestum est. Denique Hannibalis ad regem ab Carthagine fuga. Bellum cum Aetolis gestum per eumdem Acilium, qui Antiochum Graecia expulerat.

PROLOGUS LIB. XXXII.

Secundo & tricesimo volumine continentur haec. Defectio ab Achaeis Lacedaemoniorum & Messeniorum, qua Philopoemen interiit. Romanorum in Asia duce Manlio adversum Gallos bellum. Regis Philippi, propter ablatas sibi civitates, alienatus in Romanos animus; & ob hoc alter filiorum Demetrius occisus: concitatique ab eo Basternae, transire conati in Italiam. Inde in excessu dictae res Illyricae. Ut Galli, qui occuparant Illyricum, rursus redie-

LIB. XXXI. *Navide*] Mod. ed. *Nabide*. utrumque bene. FREINSHEM. Lege *Nabide Titus Flaminius*. LONGUERUE.

Achaicorum] Lege *Achaeorum*. BONGARS. Emenda, *Achaeorum*. LONGUERUE.

Per Achilium] Leg. *Acilium*. BONGARS. Lege, *per Acilium*. LONGUERUE.

Ad regem] Adde *Antiochum*: ut habet codex Maximianus. IDEM.

Ab Carthagine] Mod. edit. *a Carth.* FREINSHEM.

Bellum cum Acholis gestum per eumdem Achilium] Scribe *Aetolis*. BONGARS. Emenda & lege *Aetolis*, non *Acholis*, & *Acilium*, non *Achilium*. In codice Maximiano legitur *Aetolis*. Hoc bellum fuse narrat Livius, quem consule. LONGUERUE.

LIB. XXXII. *In Asia ducem ambo*] Legendum, *duce Manlio*, Livius XXXVIII. 12. Florus II. II. Miror in historia miscella Pauli Diaconi IV. 5. Fulvio hoc tribui: cum Fulvius, qui collega erat Manlii, paene iisdem diebus cum Aetolis bellum gesserit, quibus Manlius cum Gallis. Plutarchus de Virtutibus Mulierum, Γναῖον vocat, quod Manlii praenomen est: Interpres nostras de Cnaeo Scipione Plutarchum loqui arbitratus est. BONGARS. Emenda *in Gallia duce Manlio*, & lege Livium, qui hujusce ducis meminit. LONGUERUE.

Adversum] Mod. ed. *adversus*. FREINSHEM.

Redie-

redierunt in Galliam: originesque Pannoniorum, & incrementa Daciorum per Ruboboſten regem. In Aſia bellum a rege Eumene geſtum adverſus Gallum Ortiagontem, Pharnacen Ponticum, & Pruſiam, adjuvante Pruſiam Hannibale Poeno. Res geſtae Hannibalis poſt victum Antiochum. Et mox mortuo Seleuco filio Magni Antiochi ſucceſſit regno frater Antiochus.

PROLOGUS LIB. XXXIII.

Tertio & triceſimo volumine continentur haec. Ut cum Perſe Philippi filio, rege Macedonum, Romani bellum geſſerint: quo capto, deleta eſt Epiros. Aetolicae civitates ab unitate corporis deductae, inter Achaeos & Lacedaemonios certamine orto. Bellum rurſum in Macedonia geſtum a Romanis cum Pſeudophilippo.

Redierunt] Mod. ed. *redierint*. IDEM.

Gallium Ortiagonem, Parnecem Ponticum, & Pruſiana] Emenda, *Gallum Ortiagontem, & Pharnacem Ponticum, & Pruſiam*. Florus II. II. illum *Orgiacontem* vocat. ita eſt in MS. BONGARS. *Gallium* tamen rectum videtur: ſicut Salluſtius Hiſt. IV. *Gallias mulieres* dixit, pro *Gallicas*, quam ſubſtantivorum enallagen exemplis bonorum autorum firmant, Auſ. Popma de uſu antiquae locut. II. I. & D. Vechnerus Hellenolex. I. 8. FREINSHEM. Emenda *Gallum* (id eſt, Gallo-graecum) *Ortiagontem*. Conſule Livium. LONGUERUE.

Parnecem] Lege *Pharnacem*. IDEM.

Antiochum. Et mox] Modii editio rectius, *Antiochum, & mort.* FREINSHEM.

LIB. XXXIII. *Deleta eſt Epiros*] Direpta Epiro Plutarchus Aemilio c. 49. Eutropius IV. 8. BONGARS. Adde Polybii fragment. lib. VII. FREINSHEM. *Epiros*, id eſt Epiri civitates, quae ad Perſen regem defecerunt, uno die direptae, urbiumque direptarum homines abducti fuerunt, ut narrat Livius lib. XLV. cap. 33. LONGUERUE.

Aetolicae] Scribe, *Achaicae* BONGARS. Hiſtoria docet legendum eſſe *Achaicae civitates*; uti monuit Bongarſius. VORST.

Deductae inter Achaeos & Lacedaemonios] Aetolicae civitates ab unitate corporis deductae, id eſt civitatum Aetolicarum foederatarum reſpublica unicum quaſi corpus efficiens, diſſipata fuit a Romanis; quae fuſius narrat Livius. LONGUERUE.

Certamine orto.] Certamen iſtud nihil commune habuit cum clade Aetolorum. Scribe igitur & disjunge, *deductae. Inter Achaeos & Lacedaemonios certamen ortum*. IDEM.

Cum ſeu Philippo] Scribe, *Pſeudophilippo*. BONGARS. Scribe *cum Pſeudophilippo*, qui antea Andriſcus dicebatur. In codice Maximiano legitur *Pſeudo-Philippo*, LONGUERUE.

PRO-

PROLOGUS LIB. XXXIV.

Quarto & tricesimo volumine continentur haec. Bellum Achaïcum, quod Romani per Metellum & Mummium gessere: quo diruta est Corinthus. Bellum regis Eumenis cum Gallograecis, & in Pisidia cum Selgensibus. Res quas gessit Syriae rex Antiochus, & rex Aegypti Ptolemaeus. Repetitae inde origines regum Cappadocum. Ut mortuo Epiphane Ptolemaeo, relicti ab eo filii duo Philometor & Euergetes, primum cum Antiocho habuere bellum, quod per Romanos finitum est: deinde inter se, quo major est expulsus; restitutoque, Romani inter fratres regna diviserunt. Ut mortuo rege Syriae Antiocho, Demetrius cognomine Soter, qui Romae fuerat obses, clam fugit; occupataque Syria, bellum cum Timarcho Medorum rege habuit, Ariarathe rege Cappadocum. Ut habita inter Ariarathen & Oropher nen regni certamina. Ut mortuo rege Asiae Eumene, suffectus Attalus bellum cum Selgensibus habuit, & cum rege Prusia.

PRO-

LIB. XXXIV. *Macellum*] Repone, *Marcellum*. BONGARS. Imo *Metellum*. MS. Reg. *Metillum*. FREINSHEM.

In Pisidias cum Selegensibus] Scribe *in Pisidia cum Selgensib.* Selga urbs Pisidiae, Strabo lib. XII. Stephanus. BONGARS. Emenda, *in Pisidia cum Selgensibus*. Hacc enim Pisidiae urbs, *Selga* ab omnibus veteribus appellatur, Colonia Lacedaemonum, quae contra omnes reges libertatem suam propugnavit, ut ait Strabo. LONGUERUE.

Ptolemaeus. Repetitae] Scribe, *Ptolemaeus Epiphanes. Repetitae inde orig. reg. Cappadocum. Ut mortuo Ptol.* BONGARS.

Epiphanos ut mortuo] Cognomen hoc trajectum sine dubio est, & referendum ad Ptolemaeum, de quo praedictum, legenduuque rex *Aegypti Ptolemaeus Epiphanes*. VORST.

Epiphanos, ut mortuo Ptolemaeo] Lege *ut mortuo Epiphane Ptolemaeo*. LONGUERUE.

Cum Timarcho Medorum rege habuit Ariarathe] Lege, *cum Timarcho rege Medorum & Ariarathe*. IDEM.

Ariarathe rege Cappadocum.] Adde ex MS. *Repetitae inde res rerum Cappadocum*. Pro *rerum*, *regum* scribendum. VOSS.

Ariarathe rege Cappadocum. Ut habita inter Ariaten & Orphernem] Lege, *& Ariar. rege Cap. Ut habita inter Ariarathem & Oropbernem*. BONGARS. Emenda, *ut habita inter Ariarathen & Orophernen*. LONGUERUE.

Selegensibus] Lege, *Selgensibus*, ut supra. Codd. MSS. constanter retinent *Selegensibus*, sed mendose. IDEM.

Cum rege Prusia] Meminerunt hujus

PROLOGUS LIB. XXXV.

Quinto & tricesimo volumine continentur haec. Bellum Piraticum inter Cretas & Rhodios: seditio Cnidiorum adversum Ceramenses. Et adversus Demetrium Sotera subornatus est Alexander, tamquam genitus Epiphane Antiocho: quo bello victus Demetrius, invisum stultitia Alexandrum bello vicit, adjuvante Ptolemaeo Philometore, qui eo bello interiit. Ut deinde orta Demetrio bello sint cum Diodoto Tryphone: expulsusque a Tryphone regno Syriae Demetrius. Repetit inde superioris Asiae motus factos per Areteum & Arsacen Parthum.

jus belli excerptae e Polybio legationes 133. & 135. Diod. apud. Valesf. 337. Memorabile autem est, quod notat Athenaeus XI. 13. ex ejus nomine poculi genus *Prusian* vocatum. FREINSHEM.

LIB. XXXV. *Ripaticum*] Litterarum ordine inverso lege *Piraticum*. BONGARS. Emenda *Piraticum*. De hoc bello Piratico inter Cretas & Rhodios lege Polybium in excerptis Legationum num. 138. & 139. Nihil de hoc bello reperies apud Justinum. Eo loci depravati sunt omnes Codd. MSS. LONGUERUE.

Seditio Cbidiorum adversus Cerinenses] Mod. ed. *Cnidiorum*. FREINSHEM. Emenda, *seditio Cnidiorum adversus Ceramenses*, non *Cerinenses*, qui tunc nulli erant. Inter se discrepant codd. MSS. Vaticanus secundus habet, *seditio Eginorum adversus Catanenses*. Sed tunc omnia Siciliae oppida a Romanis subacta pro libitu regebantur a Praetoribus, nec mutuis seditionibus laborasse verisimile est. Recepta itaque lectio, licet paululum depravata, retinenda *Cbidiorum*, qui alii a Gnidiis esse non possunt. Veram quidem lectionem deprehendimus: nec multo longius a vero recedit haec lectio codicis Maximiani, *seditio Egniorum adversus Ceranenses*. Cnidii seu Gnidii tunc liberi erant & Romanorum socii: ad quos Judaeorum gratia senatus rescripsit Machab. I. c. 15. at juxta Cnidum Ceramus erat oppidum, ut testatur Strabo lib. XIV. p. 656. μετὰ Κνίδον Κέραμος, LONGUERUE.

Victus Demetrius] E duobus Demetriis unum librarii omiserunt. Primus Demetrius, cognomine *Soter*, hoc bello interemptus ab impostore Alexandro, pater erat alterius Demetrii, qui dictus est *Nicator*. Restitue igitur, *victus Demetrius. Filius ejus Demetrius invisum stultitia Alexandrum bello vicit*. Eo loci pessime depravati sunt codices MSS. IDEM.

Alexandrom] Mod. ed. *Alexandrum*. FREINSHEM.

Cum Diotoro] Leg. *Diodoto*. BONGARS. Diod. apud Valesf. p. 346. Joseph. XIII. 9. FREINSHEM. Lege & scribe *cum Diodoto*. LONGUERUE.

Factos per Aretbeum & Asacem Phartum.] Emenda, *Ariaratbem* (Cappadociae regem scilicet) *& Arsacem Partbum*, id est Mithridatem, cognomine Deum, qui tunc florebat. LONGUERUE.

Aretcum] Mod. ed. *Aretbeum*. forte legend. *Aretam*, qui Arabiae rex est Josepho XIII. 21. FREINSHEM.

Asacem Fartum] Leg. *Arsacem, Partbum*. BONGARS.

PROLOGUS LIB. XXXVI.

Sexto & tricesimo volumine continentur haec. Ut Trypho, pulso Syria Demetrio, captoque a Parthis, bellum gessit cum fratre ejus Antiocho cognomine Sidete. Ut Antiochus, interfecto Hyrcano, Judaeos subegit. Repetita inde in excessu origo Judaeorum. Ut rex Asiae Attalus Caenos Thracas subegit; successoremque imperii Attalum Philometora reliquit. Mortuo denique Philometore, (Aristonicus) regno Asiae occupato, bellum cum Romanis gessit, quo captus est.

PROLOGUS LIB. XXXVII.

Septimo & tricesimo volumine continentur haec. Repetitis regum Ponticorum originibus, ut in ulti-

LIB XXXVI. *Ut Cypro pulsus Syria Demetrio; captaque a Parthis, bellum gessit cum fratre ejus Antiocho cognomine, sed ut Antiochus interfecto Hyrcano, Judaeos subegit.*] Lego, *ut Trypho, pulso Syria Demetrio, captoque a Parthis, bel. gess. cum fr. ejus Ant. cognomine Sedete. Ut Antiochus* &c. IDEM. Locum depravatissimum sic restitue: *Ut Trypho, pulso Syria Demetrio, captoque a Parthis, bellum gessit cum fratre ejus Antiocho, cognomine Sidete. Ut Antiochus, interfecto Tryphone, Hyrcanum & Judaeos subegit.* Haec historia certissima est ex Justino, Appiano & Josepho. LONGUERUE.

Attalus Cenostracas subegit] Lege, *Thynos Thracas.* Voss. Emenda seu disjunge, *Caenos Thracas.* Hujus expeditionis Attali regis meminit Strabo lib. XIII. pag. 624. Ἐχειρώσατο δὲ καὶ Διήγυλιν τὸν ἐκείνων, (emenda, τῶν Καινῶν) βασιλέα στρατεύσας εἰς τὴν Θρᾴκην. *Cepit etiam Attalus Diegylin Caenorum regem expeditione suscepta in Thraciam.* De Caenis consule Livium. Plinium, Solinum, Ptolemaeum, Stephanum. LONGUERUE.

Regno Asiae occupato, bellum cum Romanis gessit, qua pactus est] Fort. *Aristonicus regno Asiae o. b. c. R. g. quo captus est.* BONGARS. Locus mancus & corruptus sic restituendus est. *Mortuo denique Philometore* (Attalo scilicet) *Aristonicus, regno Asiae occupato, bellum cum Romanis consulibus gessit, quo captus est.* Aristonicus enim, filius nothus regis Eumenis, conatus est sibi vindicare regnum Asiae minoris, quod Attalus Philometor testamento reliquerat populo Romano: quae omnia trita, neminique non nota sunt. Vox *Aristonicus*, quae omnino debet suppleri, in codd. tamen MSS. non reperitur. In codice Maximiano legitur, *bellum cum Romanis consulibus gessit, quo captus est.* Et recte quidem: nam Aristonicus bellum gessit primum cum Crasso Consule, qui rem male gessit: dein cum Perperna Consule, qui hostem illum pop. Romani victum vivum cepit. LONGUERUE.

LIB. XXXVII. *Ut ultimum Mithridatem neupatora*] Leg. *ut ultimum ad Mithrid. Eupatora.* BONGARS. Modius

ultimum Mithridaten Eupatora series imperii deducta sit: atque ut ingressus ille regnum, subegit Pontum & Paphlagoniam, priusquam in bella Romana descendit. Dictaeque in excessu regum Bosporanorum & Colchorum origines, & res gestae.

PROLOGUS LIB. XXXVIII.

Octavo & tricesimo volumine continentur haec. Ut Mithridates Eupator, occiso Ariarathe, Cappadociam occuparit; victoque Nicomede & Maltino, Bithyniam. Ut mortuo Ptolemaeo Philometore, frater ejus Ascon, accepto regno Aegypti seditione populi, deinde bellum cum uxore sua Cleopatra & cum rege Syriae Demetrio habuit. Inde repetitum, ut Demetrius captus sit a Parthis; & frater ejus, victo in Syria Tryphone, bellum Parthis intulerit, qui cum exercitu suo deletus est.

PRO-

dius edidit, *ultimum in Mithr. Eupat.* Ex vestigiis Bongarsianae scripturae non difficile est eruere, *ut ad ultimum Mithrid. in Eupat. Ad ultimum*, est tandem, sive, ut Justinus solet loqui, ad postremum. FREINSHEM. Addenda sine dubio praepositio *ad* vel *in*, legendumque *ad Mithridatem* vel *in Mithridatem*. VORST. Lege, *ut ad ultimum Mithridatem Eupatora*: licet in omnibus codd. MSS. legatur *Neupatora*, vel *Neopatora*. LONGUERUE.

LIB. XXXVIII. *Ut Mithridate Eupatore, occiso Arathe* &c.] Leg. *Eupator*. BONGARS. Emenda, *ut Mithridates Eupator, occiso Ariarathe, Cappadociam occupavit.* Quae notissima sunt ex Plutarcho in vita Mithridatis, Appiano in Mithridaticis *&c.* In codice Maximiano legitur *Ariarathe*. LONGUERUE.

Arathe] Mod. ed. *Ariarathe*, ut supra correxit Bongarsius. FREINSHEM.

Ut mortuo Ptolemaeo Philometore. Ac frater ejus Ascon, accepto regno Aegypti] Leg. *ut mort. Ptol. Philometore, frater ejus Physcon accepit regnum Aeg.* Si mavis *accepto regno*, deerunt quaedam. BONGARS. Emenda, *frater ejus Physcon accepto* &c. Frater Philometoris se ipsum *Euergetem* appellabat. At ei de ridiculo agnomen inditum Physconis est, ob turpissimam saginam. Duo codices Vaticani habent *Aston* pro *Ascon* seu potius *Physcon*, sed haec vox non comparet in Maximiano; retinenda tamen est. LONGUERUE.

Accepto regno] Modius etiam edidit, *accepit regnum*, ut supra visum Bongarsio. Locum ita scribo, *accepto regno Aegypti, seditionem populi; deinde bellum* &c. *Habere seditionem*, eadem phrasi, qua dicitur, *habere bellum*. Justin. XXXVIII. 4. 1. &c. Liv. XXXVI. 39. 7. FREINSHEM.

Bellumque intulerit, qui cum exercitu suo deletus est] Locus hic ita suppleri potest, *bellumque iis intulerit Antiochus, qui* &c. BONGARS.

Bellumque intulerit] Supplendum, credo, sic est, ut monuit Berneggerus *Bellumque iis intulerit Antiochus.* VORST.

Qui

PROLOGUS LIB. XXXIX.

Nono & triceſimo volumine continentur haec. Ut exſtincto a Parthis Antiocho Sidete, frater ejus Demetrius dimiſſus regnum Syriae recepit; ſubornatoque in bellum adverſus eum Alexandro Zabineo interiit: filiusque Antiochus Grypos, victo Zabineo, regnum occupavit. Dehinc cum fratre ſuo Antiocho Cyziceno bellum in Syria Ciliciaque geſſit. Ut Alexandriae mortuo rege Ptolemaeo Phyſcone, filius ejus Ptolemaeus Lathyros, accepto regno expulſus eſt a matre Cyprum; & in Syria bello petitus ab eadem, ſuffecto in locum ejus Alexandro fratre; donec, occiſa per Alexandrum matre, recepit Aegypti regnum. Ut poſt Lathyrum filius Alexandri regnarit, expulſoque eo, ſuffectus ſit Ptolemaeus Nothus. Ut Syriam Judaei & Arabes terreſtribus latrociniis infeſtarint: mari Cilices Pirati-

Qui cum exercitu ſuo deletus eſt.] Demetrius non fuit interemptus a Parthis, ſed ejus frater Antiochus: reſtitue igitur, *ut Demetrius captus ſit a Parthis; & frater ejus, victo in Syria Tryphone, bellum Parthis intulerit, qui cum exercitu ſuo deletus eſt.* Ita legitur in codice Maximiano, quicum concinunt codices Vaticani. Frater ille Demetrii Antiochus eſt cognomine Euergetes, ſeu qui vulgo a Syris *Sidetes* appellabatur. LONGUERUE.

LIB. XXXIX. *Sidete*] Mod. ed. *Sedete* FREINSHEM.

Gryppos] Mod. ed. *Grypos*. IDEM.

Zabineo] *Zebinam* vocat Joſephus XIII. 17. & Zonaras tom. I. IDEM.

Tzigeno] Leg. *Cyziceno*. BONGARS. Lege & emenda, *Antiocho Cyziceno*. Codex Maximianus habet *Cyzigeno*, LONGUERUE.

Alexandria] Malim, *Alexandriae mortuo* &c. FREINSHEM. Legendum *Alexandriae*. VORST.

Filius ejus Ptolemaeus Latyros, accepto regno, expulſus eſt a matre Cyprum; & in Syria bello petitus ab eadem] Mod. edit. *Lathyros*. FREINSHEM. Lathyrus non fuit a matre bello petitus in Syria, ſed a Cypro in Syriam fugatus: emenda igitur, *expulſus eſt a matre in Cyprum & in Syriam, bello petitus ab eadem, ſuffecto in ejus locum Alexandro, donec occiſa per Alexandrum*. LONGUERUE.

Alexandrone] Fort. *Alexandro, donec ecc.* BONGARS.

Laphyrum] Emenda, *Lathyrum*. IDEM & LONGUERUE.

Ptolemaeus Nothus] Ὁ Κόκκης καὶ παρείσακτος eſt Straboni lib. XVII. ubi tamen multo convenientius fuerit reponere ὁ Κόκκυξ, ex avis natura, Plin. X 9. dicacitate Alexandrina, cum ſubdititio, notho, & avaro rege comparata. Vide tamen Euſtathium in Dionyſ. XI. 254. FREINSHEM.

Infeſtarint. Mari] Ita leg. & diſt. *infeſtarint; mari Cilices pir bel. moverint* Nimirum terra marique latrocinia eo tempore exercita, vult dicere. IDEM.

raticum bellum moverint, quod in Cilici
per Antonium gesserunt. Ut in Syria He
mortem regis occuparit imperium.

PROLOGUS LIB. X

Quadragesimo volumine continentur
mortuo Grypo rege, Cyzicenus cu
bello congressus, interiit. Hi dei
Cyziceni Eusebe, exstinctaque regum
rum domo, Tigranes Armenius Syriam
quo mox victo, Romani abstulere ean
lexandriae post interitum Ptolemaei Lat
tuti sint ejus filii: alteri data Cypros, cui

Romani per Antonium] Emenda, *cum duce Antonio gesserunt.* Bellum istud Piraticum gestum est anno ante aeram Christi CII. LONGUERUE.

Ut in Syria Oracleo post mortem regis occuparint imperium] Mod. ed. *Eracleo.* Leg. *Heracleo*, ex Joseph. Antiq. XIII. 21. FREINSHEM. Locus mutilus & depravatissimus. In codicibus, quos prae oculis habuerunt editores, scriptum erat: *ut in Syria Eracleo post mortem regis.* In Vaticano primo: *ut in Syriam Edeo post.* In secundo Vaticano: *ut in Syriam Cheo post* &c. Hic Oedipo opus: verum in tantis tenebris faculam nobis praebet ipse Justinus. Nam ex iis quae scribit sub finem libri XXXIX. liquet Trogum eo loci narrasse, quomodo Syri assiduis praeliis consumpti, praedae Arabum genti antea imbelli fuerint. Itaque sic locus iste restituendus est: *Ut in Syria Arabes Antiocho (occiso) post mortem regis imperium occuparint.* Antiochus ille, filius Grypi, frater Philippi & Demetrii Eucaeri, cum Arabibus decertans, pene victor, occisus fuit, καὶ δὲ νικῶν ἀπέθανε. Mortuo autem Antiocho, Aretas Arabum princeps, regnum Syriae Coeles adeptus est, πεσόντος δὲ Ἀντιόχου, βασιλεύει μετὰ τοῦτον τῆς Κοίλης Συρίας Ἀρέτας. Haec Josephus Antiq. XIII. c. 23. LONGUERUE.

LIB. XL. *Ut mortuo Cypro*] Leg. *Grypo.* BONGARS. Emend
po. LONGUERUE.

Hii] Mod. ed. *Hi*
A filio Cyziceni E
regali Antiochorum do
lio Cyziceni Eusebe in
que regali (aut *regu*
&c. BONGARS. Add
Syriac. FREINSHEM.

A filio Cyziceni E
terfecti, aut simile:
videtur. VORST. Le
ceni Eusebe; utque ex
tiochorum domo. Codd
habent, *extincta reg*
LONGUERUE.

Regubi] Mod. ed.
HEM.

Quo] Malim, *Q*
GARS.

Ut Alexandriam p
lemaei Latirii substitu
alteri data Cypros.]
tur, *ut Alexandriae*
tyri subst. sint ejus f
IDEM. Emenda,
post interitum Ptolem
stituti sint ejus filii
pros. LONGUERUE.

Post Claudii rogat
& lege, ut habent
ticanus & Maximia
dii rogatione. IDEM.

Claudii] Vide V
cap. 47. FREINSHEM.

dii rogationem Romani abſtulerunt eam; alter ſeditione flagitatus Alexandreae, Romam profugit; belloque per Gabinium geſto recepit imperium: quo mortuo ſucceſſit filius, qui, cum ſorore Cleopatra certamine inſumto, & Pompejum Magnum interfecit, & bellum cum Caeſare Alexandriae geſſit. Ut ſucceſſit ejus regno ſoror Cleopatra, quae inligato in amorem ſuum M. Antonio, belli Actiaci fine exſtinxit regnum Ptolemaeorum.

PROLOGUS LIB. XLI.

Uno & quadrageſimo volumine continentur res Parthicae & Bactrianae. In Parthis, ut eſt conſtitutum imperium per Arſacen regem. Succeſſores deinde ejus Artabanus, & Tigranes cognomine Deus; a quo ſubacta eſt Media, & Meſopotamia. Dictusque in exceſſu Arabiae ſitus. In Bactrianis autem rebus, ut a Diodoto rege conſtitutum imperium eſt: deinde quo repugnante Scythicae gentes Sarancae & Aſiani Bactra occupaverint,

Seditione flagitatus Alexandreae Romae] Lege, *ſeditione exagitatus, Alexandrea Romam*. BONGARS. Modius edidit, *agitatus Alexandria Romam*. Poſſit etiam legi, *agitatus Alexandrea Romam*. ſed parum intereſt. FREINSHEM. Legendum rurſus *Alexandriae*. VORST. Emenda, *ſeditione exagitatus Alexandriae, Romam profugit*. Cod. Maximianus habet *Romam*. LONGUERUE.

Inſumpto] Forte, *ſumpto*. FREINSHEM. Rectius videtur *ſumpto*. VORST.

Regem] Scribe, *regnum*. BONGARS.

Regem Ptolemeicorum] Emenda, *regnum Ptolemaeorum*. Sic habet codex ſecundus Vaticanus. LONGUERUE.

Ptolemeicorum] Mod. ed. *Ptolemaicorum*. FREINSHEM.

LIB. XLI. *In Partilis, ut eſt conſtitutum imperium, per Arſacem regem.*] Leg. *in Parthicis, ut eſt conſt. imp. per Arſacem*. BONGARS. *In Parthis* legendum videtur pro *in Partilis*, quod ex MSS. edidit Bongarſius. *In Parthis* eſt pro inter Parthos vel in Parthia, ut ſaepe. VORST. Lege, *in Parthis per Arſacem regem*. LONGUERUE.

Et Tigranes cognomine Deus] Emenda, *Mithridates*. Rex enim ille Parthorum, qui ſubegit Mediam & Meſopotamiam, non appellatus eſt a Trogo *Tigranes*, ſed *Mithridates*, ut liquet ex Juſtino, quicum ceteri hiſtorici conveniunt IDEM.

Ut a Diudoto rege conſtitutum eſt] Lege, *regnum conſtitutum eſt*. BONGARS. Legendum *a Diodoto regnum*. Juſtin. XLI. 4. 9. *Theodotum* vocat. VORST. Emenda, *Diodoto regnum conſtitutum eſt*. Diodotus dux fuit Graecarum coloniarum, qui ulterioris Aſiae plurimas provincias occupaverunt. Horum geſta ex veterum fragmentis collegi in Annalibus meis Arſacidarum. LONGUERUE.

Quo repugnanto] Lege, *quo Rege pugnante*. IDEM.

Sarancae] Plin. VI. 16. *Sarangae*, Herodot.

verint, & Sogdianos. Indicae quoque gestae per Apollodorum & Menandru rum.

PROLOGUS LIB.

Secundo & quadragesimo volumin Parthicae res. Ut praefectus P teus Mesenis bellum intulit, & in Seleucienses saeviit: utque Phrahati Mithridates cognomine Magnus, qui lum intulit. Inde repetitae origines & situs. Ut varia complurium regum i cessione imperium accepit Orodes, qu levit, & Syriam per filium Pacorum c successit Phrahates, qui & cum Anton

Herodot. lib. III. Σαραγγαῖοι. lib. VII. Σαράγγαι. BONGARS. Lege, *Sacarancae*, & *Asiani Bactros occupavere & Sogdianos*. LONGUERUE.

Asiani Bactra occupavere & Socdianos] Leg. fortasse, *Ariani Bactra occupavere & Socdianos*. BONGARS.

Indicae res additae gestae per Apollodorum & Menandrum reges eorum.] Locus depravatissimus: nam *Apollodorus* rex Graecorum Bactrianae nullus fuit. Imo Apollodorus fuit celeberrimus & antiquus historicus, quem laudat Strabo; scripseratque Indica & Bactrica, fuseque enarraverat gesta Menandri, & Eucratidae regum Bactrianorum, ut narrat Strabo. Locus sic restituendus: *Indicae quoque res additae ex Apollodoro, gestae per Menandrum & Eucratidam reges eorum*, Bactrianorum scilicet & Sogdianorum. LONGUERUE.

Menandrum] De hoc vide Strabonem lib. XI. pag. 355. fin. FREINSHEM.

LIB. XLII. *Ut praefectus Parthis Apraeteus* &c.] Lege, pro *Apraeteus*, *a Phraate Imerus Messeniis bellum intulit, utque in Babylonios & Seleucienses saeviit; utque Phraati successit*. De hoc tyranno Imero plu-

ra dixi in Anna LONGUERUE.

Messenis] *Mess* sunt circa Maeo regio apud Ste Quadrato, intra d cujus meminit BONGARS.

Phyratis] Fort Legendum fortass sus conjecit Bon

Armenis] Mo FREINSHEM.

Ut varia complu thia successione im des,] Ex his ver stini, qui Mithri Orodem fuisse as 4. Vide notas in LONGUERUE.

Crassum] Mod.ed

Phraates] Mod. e

Thoclarorum] N *Tochariorum*, de stin. XLII. 2. 2. argumenta paullo Omnia sanare non Sed *nemo unquam segete, ad spicilegi* BONGARS. Emend Tocharis dicta

bitu, & cum Tiridate. Additae res Scythicae. Reges Thoclarorum Asiani, interitusque Sarducarum.

PROLOGUS LIB. XLIII.

Tertio & quadragesimo volumine continentur origines (Priscorum) Latinorum, situs urbis Romae, & res usque ad Priscum Tarquinium. Origines deinde Liguriae, & Massiliensium res gestae.

PROLOGUS LIB. XLIV.

Quarto & quadragesimo volumine continentur res Hispaniae & Punicae.

etiamnum appellatur *Tocharistan*. LONGUERUE.

Sarducarum] An. *Carduchorum?* FREINSHEM. *Sarducarum* nomen est corruptum. Isti enim iidem prorsus sunt ac Scythici Sacarancae, quorum meminerat Trogus superiore libro. Hi apud Strabonem scribuntur Σακάραυλοι. emendo, Σακαραύκοι, *Sacaraucli*, vel *Sacarancae*; alii prorsus a *Sarancis*; nam *Sarancae*, vel *Sarangae* iidem sunt ac *Drancae* seu *Drangae*, qui nequaquam Scythae erant; sed ab illis Scythis subacti & devicti. Emenda igitur, *Sacarancarum*. LONGUERUE.

LIB. XLIII. *Et res usque ad Priscum Tarquinium*] Emenda & lege, ut habet secundus cod. Vaticanus, *& reges* (Romanorum videlicet) *usque ad Priscum Tarquinium*. IDEM.

Ligruiae & Massiliensium] Lege, ut habet idem codex secundus Vaticanus, *Ligurum & Massiliensium*. IDEM.

LIB. XLIV. *Hispaniae*] Mod. ed. *Hispanicae*. Sed illud aeque probum est. Vide supr. Prolog. XXXII. not. FREINSHEM.

ABRAHAMI GRONOVII
NOTAE
IN
JUSTINUM.

PRAEF. 1. *Rem magni & animi & operis adgressus.*] *Operis* pro *corporis* legit Avus ex conjectura, quam praeter MS. Gudianum & editionem Juntinam firmant MS. Coll. N. atque ed. Ald. *Operis* etiam, vel *leporis*, legendum conjecerat Lipsius.

2. *Nonne nobis Pompejus Herculea audacia orbem terrarum adgressus videri debet,*] MS. Coll. N. *non minus nobis Pompejus periculosa aud. o. t. a. videtur.*

3. *Et quae historici Graecorum inter sese gregratim occupaverunt,*] Bongarsius e duobus MSS. edidit, *inter se segregati.* Magl. Thuan. ed. Rom. *inter se segregatim.* Ut hujus loci sensus sit, historicos Graecorum certam materiam sibi sumsisse: alios singulorum regum, alios populorum vel nationum res gestas, alios denique particularis belli historiam descripsisse.

4. *Per otium, quo in urbe versabamur, cognitione quaeque dignissima excerpsi,*] Coll. N. *versabar,* & *digna.* Prius secutus fuit editor Oxoniensis.

5. *Quod ad te, non tam cognoscendi, quam emendandi causa transmisi:*] Ed. Rom. Veneta, Florent. Paris. Ald. Junt. Colon. *quod ad te, Imperator Antonine, non tam cogn.* Plerique MSS. *quod ad te, non tam cognoscendi magis, quam emend.* Venustius Med. a prima manu, & tert. Leid. *quod ad te non cognoscendi magis, quam emendandi,* omissa vocula *tam*, quam eliminandam quoque existimabat Gerardus Joannes Vossius lib. I. de Hist. Lat. cap. 32. Ita Livius lib. XXVIII. cap. 18. *Itaque non quomodo Hispaniae amissae sint, quaerendum magis Carthaginiensibus esse, quam quomodo Africam retineant, cogitandum.* Gellius praef. *Petimus, inquam, ut ea non docendi magis, quam admonendi gratia scripta existiment.* & lib. I. cap. 3. *Haec taliaque Theophrastus cum discernendi magis disputandique diligentia, quam cum decernendi sententia atque fiducia disseruit.* & XVI. 8. *Fecisse videtur eum librum Aelius sui magis admonendi, quam aliorum docendi gratia*

gratia. Macrobius lib. I. Saturn. cap. I. *in quo* (sympofio) *quidem Socrates non artioribus, ut adſolet, nodis urget, atque implicat adverſarium: ſed eludendi magisque decertandi modo apprehenſis dat elabendi prope atque effugiendi locum.* ubi Meurſius e veteri Codice legit, *magis quam decertandi*; eamque ſcripturam firmant quatuor MSS. ed. Juntina & Baſileenſis. Ceterum voces, *Imperator Antonine*, olim per notam I. vel IMP. ANTON. ſcriptae a ſequenti vocula *non* abſorptae fuiſſe videntur, easdemque margini quorumdam Juſtini Codicum MSS. Bibliothecae Vaticanae, & Codicis Monaſterii S. Crucis in Hieruſalem Ciſtercienſium, recentiore manu adſcriptas eſſe, mihi per litteras ſignificavit Eminentiſſimus Princeps Sylvius Valenti ὁ νῦν ἐν ἁγίοις. Similem fere librariorum lapſum obſervare licet apud Mamertinum Genethl. Maximiani cap. 2. *Quae* (vis divinitatis) *vos tantis diſcurſibus toto, quem regitis, orbe deducit; ut nos ſemper auxilii veſtri caritate nuper ad libertatem piae conqueſtionis impleverit.* ubi particulam *ſemper* ortam fuiſſe ſuſpicor ex vocibus S. IMP. *Sacratiſſimi Imperatores.* Pro *impleverit* legendum eſſe *impulerit* monuit Gruterus, conjectura adſecutus ſcripturam MS. Thuanei.

Ibid. *Simul ut & otii mei, cujus & Cato reddendam operam putat, apud te ratio conſtaret.*] Med. *reddendam rationem putat, opera apud te c. Opera otii* a Cicerone dicitur *fructus otii* lib. VII. ad Fam. epiſt. I. *modo ut tibi conſtiterit fructus otii tui.*

6. *Sufficit enim mihi in hoc tempore judicium tuum,*] Ita Med. a ſec. m. Magl. quint. Leid. Coll. N. ed. Rom. Bech. Ven. Pariſ. Mediol. Ald. Junt. Bongarſius pronomen *hoc* male expunxit: illud enim addere ſolent optimi ſcriptores, ut Terentius Andria IV. 6. 24.

Sequar hos: nolo me in tempore hoc videat ſenex.

Cicero Orat. pro Quinctio cap. I. *Quae res in civitate duae plurimum poſſunt, eae contra nos ambae faciunt in hoc tempore.* Plinius lib. VIII. cap. 22. *quo in tempore ſi homine ſe abſtinuerit.* Gellius lib. I. cap. 3. *Ego certe in hoc quidem tempore non fallo me.* lib. II. cap. 6. *quando nullum calamitatis aut ſaevitiae aut immanitatis genus reperiri queat, quod in eo tempore Italia non perpeſſa ſit.* & XVII. 21. pag. 749. *qui in hoc tempore nobiles celebresque erant.* ita meliores MSS. Oroſius lib. III. cap. 20. *utraque prioribus comparata in hoc tempore minora ſunt.* Imperator Juſtinianus praef. Inſtitut. §. 3. *& quod in priore tempore vix poſt quadriennium prioribus contingebat.* Ita duo MSS. Vulgo abeſt praepoſitio *in.*

I. I. I. *Ad faſtigium hujus majeſtatis non ambitio popularis,*] Reg. *hujus dignitatis.* Coll. N. *tantae maj. non ambitio ſecularis.*

I. I. 2. *Populus nullis legibus tenebatur:*] Apud Auguſtinum lib. IV. de Civ Dei cap. 6. legitur, *populi n. l. tenebantur.*

I. I. 4. *Veterem & avitum gentium morem*] Bongarſius male-

bat *gentibus*, eique suffragantur Augustinus d. l
N. ed. Rom.

I. I. 5. *Terminos usque Libyae*] Ed. Rom. *ad*
terminos. Flor. Ald. Junt. *ad L. term. usque*. A
terminos usque Libyae.

I. I. 6. Sesostris *Aegypti & Scythiae rex Tanau*
Junt. *Sesostres*. Arrianus in Parthicis apud Photium
θυς δὲ φησιν ἐπὶ Σεσώστριδος τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως,
Σκυθῶν, ἀπὸ τῆς σφῶν χώρας Σκυθίας εἰς τὴν νῦν μετοικησ
renti in notis ad Arrianum Hist. Ind. pag. 318.
debatur, *& Scythiae rex Iandus*.

I. I. 7. *Ninus magnitudinem quaesitae domina*
possessione firmavit.] Saxo Grammaticus lib. I. H
cae pag. 204. 14. *nec quaesitae dominationis felicitate*
XIV. pag. 317. 9. *quippe Saxones, proferendi imperii*
ctoriae lucra continua possessione firmare.

I. I. 9. *Zoroastre*] Doctissimum Prideauxium lib
Vet. & N. Test. pag. 212. e MSS. legere *Oxya*
indicavit Cl. Hudsonus.

I. 2. I. *Haec nec immaturo ausa tradere imperiu*
Leid. Periz. ed. Jenson. Ven. Flor. Ald. Junt. *i*
Rom. *immaturo filio*.

I. 2. 3. *Igitur brachia ac crura velamentis, capu*
Thuan. *& crura calceamentis:* quomodo ex conje
masius. Pr. tert. Leid. *crura virilis vestis*. Matth
nasteriensis in Flor. hist. Aet. II. cap. 6. *brachia*
virili, caput tiara tegebat.

I. 2. 4. *Sexum mentita, puer esse credita est.*]
pag. 125. 37. *femineam mentitus effigiem*. Ed. Ven.
Paris. Ald. Junt. *puer credita est*.

I. 2. 5. *Quemve simulasset.*] Sec. Leid. Ald
causa simulasset.

I. 2. 7. *Haec Babyloniam condidit,*] Ed. Ald. Ju
Ibid. *Murumque urbi cocto latere circumdedit,*
tumine interstrato:] Ita Bongarsius edidit ex codic
adstipulantur Med. sec. quint. Leid. Bodl. Coll.
calcis vice bit. int. Ald. Junt. Plinius XI. Hist. Nat.
crassissimum, ut quo coaguli vice utantur. & XXXV.
(bitumine) *ad lucernarum lumina olei vice*. Ta
Hist. cap. 71. *ni revulsas undique statuas in ipso a*
objecisset. Apulejus lib. VIII. Metam. fin. *femu*
accuratius in protrimentis sapidissime percoctum appo
vini vice.

I. 2. 9. *Sed & Indiae bellum intulit,*] Prior partic
Junt. eaedemque cum ed. Rom. & plerisque MSS

I. 2. 10. *Duo & quadraginta annos post Ninum*
Ed. Ald. Junt. *post Ninum, qui regnavit annis* LII

I. 2. II. *Contentus elaborato a parentibus imperio, belli studia deposuit,*] Saxo lib. x. pag. 203. init. *majorum virtute elaboratum finivit imperium.*

I. 3. I. *Postremus apud eos regnavit Sardanapalus,*] Sec. Leid. ed. Ald. Junt. addunt, *anno ante urbem conditam* LXIIII. haud dubie ex Orosio lib. I. cap. 19. init. ubi ait: *Anno ante Urbem conditam* LXIIII. *novissimus apud Assyrios regnavit Sardanapalus.*

I. 3. 2. *Arbactus*] Magl. Bodl. ed. Ald. Junt. *Arbacus.* In prologo hujus libri, & apud Jornandem de Regn. Succes. Freculphum tom. I. lib. III. cap. 9. & 17. ac Matthaeum Westmonasteriensem Aet. II. cap. 3. rectius *Arbaces* legitur; idemque exhibuit Georgius Major. Ceterum apud Matthaeum Aet. IV. cap. 6. vitiose editum est, *Arbastus.*

Ibid. *Invenit eum inter scortorum greges purpuram colo nentem, & muliebri babitu, cum mollitia corporis* &c.] Graevius malebat *purpuras* ex MSS. Bongarsii, quibus accedunt Thuan. pr. tert. quart. Leid. Periz. ed. Rom. Apud Joannem Saresberiensem lib. VI. Policr. cap. 14. pag. 364. male abest conjunctio *&*: idemque cum Periz. Coll. N. ed. Rom. & Vincentio Bellovacensi lib. II. Speculi Historialis cap. 93. *mollitie.*

I. 3. 3. *Indignatus tali feminae tantum virorum subjectum, tractantique lanam ferrum & arma portantes parêre;*] Saresberiensis: *t. virorum iri subjectum*, & cum quart. Leid. *tractantesque ferrum, & arma babentes par.* Vocem *lanam* quoque omittit tert. Leid.

Ibid. *Qui se feminam malit esse*, Saresberiensis, quart. Leid. *mallet.*

I. 3. 4. *Fit igitur conjuratio,*] Saresb. *fit ergo conj.*

Ibid. *Non ut vir regnum defensurus, sed, ut metu mortis mulieres solent, primo latebras circumspicit:*] Sec. Leid. *metu bostis.* Infra h. l. cap. 8. 2. *quae* (Tomyris) *non muliebriter adventu bostium territa* &c. Posteriora Justini verba imitatur Saxo lib. XI. pag. 219. 43. *femineo more latebram circumspicit.*

Ibid. *Mox deinde cum paucis & incompositis in bellum progreditur.*] Saxo lib. x. pag. 203. *cum paucis & incompositis adversus multitudinem manum conserere cunctatus non est. Mox deinde,* ut apud Curtium lib. x. cap. 7. *Mox deinde cum stirpem generis mei latius propagare cuperem.* Inscriptio apud Ferretium Mus. Lapid. II. 46.

Annus erat vitae primus, mox deinde secundi
Liminibus rapuit me sibi Persepbone.

& *dein postea* in Prolog. lib. XXVII. *effugit Ariamenen, dein postea custodes Trypbonis.* & apud Celsum lib. VII. de Medic. cap. 18. *primum inflammatur, deinde postea pondere abrumpitur.* atque *post deinde* apud Gellium lib. I. cap. 3. *Post deinde idem Theopbrastus ad bunc ferme modum disseruit.* lib. VII. cap. 3. pag. 383. *Post deinde usum esse Catonem dicit argumentis parum bonestis.* & XX. I. *Post deinde, nisi dissolverent, ad Praetorem vocabantur.*

I. 3. 5. *Victus in regiam se recipit; ubi exstructa incensaque pyra, & se & divitias suas in incendium mittit,*] Periz. MSS. Bong. ed. Rom. Ven. *recepit.* In ed. Ven. Mediol. Flor. Paris. *incensaque* desideratur. Quint. Leid. *extructa ingensque pyra.* Bodl. *extr. in-*

ingentique pyra. Melius sec. Leid. atque editiones,
luit Bongarsius, *extructa ingenti pyra.* Ald. *Victus in*
& extructa ingenti pyra se & divitias, & concubinas in i
tit. Junt. *Victus in r. se recæpit, ubi extr. ingenti py*
tias, & conc. in inc. m. Hanc pyram describit Ather
cap. 7. ubi ex Ctesia refert, Σαρδανάπαλον καταλυθέντ
ϐάκȣ τελευτῆσαι ἑαυτὸν ἐμπρήσαντα, ἐν τοῖς βασιλείοις
ὕψος τεσσάρων πλέθρων, ἐφ' ἧς ἐπέθηκε χρυσᾶς κλίνας ἑκα
τα, καὶ ἴσας τραπέζας καὶ ταύτας χρυσᾶς. ἐποίησε δὲ ἐν τ
μα ἑκατόμπεδον ἐκ ξύλων, κἀνταῦθα κλίνας ὑπεστόρεσε: κ
ταῦθα αὐτός τε μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτȣ, καὶ αἱ παλλακίδες
κλίναις. Adde Diodorum Siculum, qui lib. II. c
πυρὰν ἐν τοῖς βασιλείοις κατεσκεύασεν ὑπερμεγέθη.

I. 3. 6. *Post hunc rex constituitur interfector ejus*
mo *victor ejus*: quomodo legitur in editione Romana
margine Codicis Vaticani exstare, per litteras me c
Eminentissimus D. Valenti. Eaedem voces etiam co
editionibus Valerii Maximi lib. IX. cap. 8. I. *Ita e*
maximae rei casus fluctuatus est; utrum interfector, a
pionis Syphax foret. Corradus & Pighius ediderunt,

I. 4. 2. *Hic per somnum vidit ex naturalibus filia*
cam habebat, vitem enatam, cujus palmite omnis A
tur.] Coll. N. *ex pube naturali filiae.* Cantab. *vit*
cujus. Thuan. *cujus palmitibus.* Reg. *Hic per somn*
vidit ex naturalibus filiae, quam un. hab. cujus palmites
obumbrarent. Herodotus lib. I. cap. 107. τὴν (M
Ἀστυάγης ἐν τῷ ὕπνῳ οὐρῆσαι τοσȣ̃τον, ὥστε πλῆσαι μὲν τ
ἐπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν. & cap. 108. Ἐ
αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῦναι ἄμπελον· τὴν δὲ ἄμ
τὴν Ἀσίην πᾶσαν. Ad utrumque Herodoti locum r
lianus de Anima cap. 46. *Astyages Medorum regn*
Mandanae adhuc virginis vesicam in diluvionem Asiae
viderit, Herodotus refert: item anno post nuptias ejus
vitem exortam toti Asiae incubasse. Haec etiam Charo
Herodoto prior tradit, qui filium ejus tanto operi int
non fefellerunt: siquidem Asiam Cyrus & mersit, &
hisdem locis eruditissimus Franciscus Junius optim
ejusdem locis. Post *tradit* majus στίγμα ponendum v

I. 4. 4. *Neque civi filiam, ne paterna maternaqu*
poti animos extolleret; sed ex gente, obscura tunc te
rum, Cambysi mediocri viro in matrimonium tradit.
que civi dedit filiam. ed. Ald. Junt. *n. civi nuptu*
& cum Bech. Ven. Flor. Mediol. Paris. *nepotis.* Eae
MS. Med. *de gente*, & cum ed. Bongars. *tradidit*, qu
omnes MSS. praeter Coll. N. & merito contra Sche
Cl. Schraderus in Animadv. ad Musaeum cap. 17.

I. 4. 5. *Ac ne sic quidem*] Ald. Junt. *at ne sic q*
Ibid. *Ut sub avi potissimum oculis partus necaretu*
Junt. *foetus necaretur.* MS. Coll. N. *ut sub avi pot.*
tus nec. quomodo etiam edidit G. Major.

I. 4. 7. *Puerum exponendum tradit.*] Med. Magl. Bodl. ed. Rom. Ven. Flor. Mediol. Ald. Junt. *tradidit.*

I. 4. 9. *Rogat sibi adferri ostendique puerum.*] Bodl. Cantab. *proferri.* pr. Leid. *preferri.* Magl. Reg. Thuan. quatuor Leid. Periz. a pr. m. ed. Rom. Ald. Junt. *perferri.* Valerius Flaccus lib. v. Argon. v. 491.

Hic sibi me auratae pecudis quiscunque periclis
Exuvias perferre jubet.

Martialis lib. IV. Epigr. 10. v. 11.

I puer, & caro perfer leve munus amico.

I. 4. 12. *Quem ubi in manum mulier accepit,*] Fabro emendanti *in manus* suffragantur tert. Leid. Coll. N. ed. Rom. Gellius praef. *ut librum in manus ceperam.*

Ibid. *Et dulcis quidam blandientis risus*] Plerique MSS. ed. Rom. *blandientis infantis*, pro *infantiae*: quomodo Avus legendum suspicabatur. Valerius Maximus II. 7. 6. *cujus infantiae blandimenta sinu atque osculis foverat.* Hegesippus lib. v. cap. 18. *si qua materno affectu percita, miserans vagitus infantiae, succos ciborum ore proprio vellet infundere.*

Ibid. *Ut pastorem uxor ultro rogaret, quo suum partum pro illo exponeret,*] Magl. sec. quart. Leid. *ut partum suum*, iterata particula causali, quemadmodum apud Gellium lib. III. cap. 9. *sed eumdem equum tali fuisse fato sive fortuna ferunt, ut quisquis haberet eum possideretque ut is cum omni domo, familia, fortunisque omnibus suis ad internecionem deperiret.* ubi vide Avum. Venustius quart. Leid. *rogaret, suum partum pro illo exponeret*, omissa particula *ut*, quae post *jubere, precari, hortari*, & similia verba eleganter omitti solet. Ita infra v. 10. 4. *orat, misereantur exsulum civium.* VII. 5. 4. *Alexander rogat patrem, respectu aetatis & gravitatis suae abiret convivio.* & XXXIV. 3. 2. ex sec. Med. *hortatique sunt, crudelitate patris provocatus occupet insidias.* Adde XII. 8. 10. XXVIII. I. 6. & 2. 13. XXX. 3. 3. XXXI. I. 2. Saxo lib. XI. pag. 215. 27. *Sacristae somnum capienti quidam per quietem praecepit, Suenoni sufficere diceret, quod* &c. & pag. 219. 42. *Blacco hortatur, fugae parcat.* ac lib. XIV. pag. 302. init. *Absulonem aliosque Danicae nobilitatis proceres obsecrat, regem arrepti itineris emensione prohibeant.*

I. 5. 2. *Verberibus adfectos.*] Saxo lib. XIV. pag. 306. 12. *primo siquidem verberibus adfectus.*

I. 5. 6. *Harpago amico suo infestus,*] Hegesippus lib. v. cap. 16. pag. 326. *cui enim infestior quam mihi esse debuit?* Ed. Rom. *infensus*, ut infra XIII. 4. 7. *infensus seditionis auctoribus.* Eadem adjectiva miscentur quoque XXXV. I. 2. *Ariarathi propter fastiditas sororis nuptias infestus.* pr. Med. Bodl. quint. Leid. *infensus.* & apud Freculphum tom. I. lib. IV. cap. 23. *quem cum undique infensi hostes circumdedissent.* Uterque MS. Leid. & Orosius II. 19. pag. 191. *infesti.*

I. 5. 10. *Exinterato lepore*] Med. tert. Leid. Periz. Bodl. Coll. N. ed.

N. ed. Jenson. Ven. Flor. Mediol. Parif. Ald. Junt. *exenterati*, idque placebat Avo & Vorftio. Thuan. quart. Leid. ed. Rom. *evifcerato*, quod ex gloffa ortum videtur. Plinius lib. xxx. cap. 10. *Quidam & ipfum* (ftellionem) *arundine exenteratum inveteratumque bibendum dedêre*. & xxxii. 8. f. de ranis: *fufpenfae autem pedibus, exenterari jubentur*. Lib. Tobiae vi. 5. *Exentera hunc pifcem*.

i. 6. i. *Lectis ille epiftolis*] Ald. Junt. *literis*.

i. 6. 2. *Antelucano tempore*] Saxo lib. xiv. pag. 248. 4. *antelucano tempore petens facrarium*. & pag. 285. 38. *antelucano tempore peractis divinis*.

Ibid. *Iter ingreffus*] Idem lib. xii. pag. 282. *cum rex iter ingredi vellet*.

i. 6. 4. *Jubet omnes praefto cum fecuribus effe*,] Med. Magl. MSS. Fuldenfes, fec. Leid. ed. Bernec. *adeffe*. Lucretius lib. v. v. 1411.

Nam quod adeft praefto, nifi quid cognovimus ante
Suavius, imprimis placet.

Terentius Eunucho v. 8. 20. *fed ubi eft frater? CH. Praefto adeft*. Curtius lib. vii. cap. i. *Edicit, ut omnes in veftibulo regiae praefto adforent*. Confer notam Cl. Wopkenfii.

i. 6. 6. *Si conditio proponatur*,] Med. Magl. Reg. Bodl. Thuan. quatuor Leid. Periz. MSS. Bongarf. ed. Rom. *ponatur*. Cicero lib. i. de Off. cap. 10. *Referri enim decet ad ea, quae pofui in principio, fundamenta juftitiae*. Ita tres MSS. pro vulg. *quae propofui*. Livius lib. xxxiv. cap. 58. *Ego quoque duas conditiones ponam*. L. Seneca Epift. xix. *ejusmodi quaeftiunculas ponens*. Valerius Max. ix. 12. ext. 3. *quia quaeftionem a pifcatoribus pofitam folvere non potuiffet*. Ita pro vulg. *propofitam* emendarunt viri doctiffimi Perizonius & Torrenius ex MSS. quibus accedit editio Aldina. Adde notam Avi ad xi. ii. 10.

Ibid. *Utrius vitae fortem legant, hefterni laboris, an praefentium epularum?*] Med. Magl. fec. quint. Leid. Periz. Coll. N. ed. Rom. Flor. Mediol. Ald. Junt. *hefternine laboris*.

Ibid. *Se fecutos, hodiernis epulis*.] Med. Magl. fec. quint. Leid. Bodl. *fi fe fecuti fint*.

i. 6. 8. *Meriti fui in Harpagum oblitus*,] Omnes MSS. excepto Thuaneo a fec. m. *in Harpago*, vel *in Arpago*. Ita infra xxii. 2. 5. e tribus MSS. *peculiaria in ipfo officia fui repromittens*. Saxo lib. xiv. pag. 250. 9. *Rex vero fuorum in Eskillo dedecorum oblitus*. & pag. 256. i. *Waldemarus paterna in Canuto merita perofus*.

i. 6. 9. *Qui exercitum acceptum ftatim Cyro per deditionem tradidit*,] Quint. Leid. ed. Ald. Junt. *per proditionem*; quod alteri praefert Vorftius: idemque exftat apud Freculphum i. iii. 18. & Orofium lib. i. cap. 19. ubi Fabricius notat: „ In Juftini li„ bris impreffis mendofe, *deditionem*, legitur, cum in antiquis „ recte

„ recte sit, *proditionem.*" Idem MS. eaedemque edd. *tradit.*
Ibid. *Regisque crudelitatem perfidia defectionis ulciscitur.*] Saxo lib. XIII. pag. 244. 18. *invidiam fraterna praelatione conceptam perfidia defectionis exsatians.*

1. 6. 10. *Partem exercitus a tergo ponit,*] Med. Magl. Reg. Thuan. Bodl. quatuor Leid. Periz. *de tergo.*

Ibid. *Et tergiversantes ferro agi in hostes jubet:*] Ed. Rom. Flor. Parif. Ald. *& in tergiversantes ferro agi ut in h. j.*

1. 6. 11. *Ac denuntiat suis, ni vincerent,*] Ed. Ven. Flor. Parif. Ald. Junt. *ac nunciat suis, ni vicerint.* In Flor. operarum errore editum est *micerint.*

Ibid. *Non minus fortes etiam post terga inventuros, quam a frontibus viros:*] *Etiam* abest a Med. Magl. Coll. N. Leidensibus, Periz.

1. 6. 12. *Ingens post necessitatem pugnandi animus exercitui & vis accessit. Pulsa itaque cum Persarum acies paullatim cederet,*] *Et vis* ex MS. Bongarsii edidit Graevius. Reliqui omnes MSS. praeter quintum Leid. in quo exstat *et ius*, atque veteres editiones dant, *exercitui ejus accessit.* Med. tert. quart. Leid. *Pulsa itaque P. acies cum p. c.* Orosius & Freculphus: *Qua necessitate instanter Medis pugnantibus, pulsa iterum Persarum acies cum paullatim cederet.* ubi τὸ *iterum* abundat, & recte abest a MS. Leid. Orosii atque Freculphi. Saresberiensis lib. VI. cap. 16. f. *Cum enim irruentibus Medis, acies Persarum pulsata in fugam ageretur, & omnino deficiens nec victorem respicere auderet, matres & uxores eorum passim obviam fugientibus currunt,* (*occurrunt* Justinus & Orosius) *& mulierum densata acie, orant, in praelium revertantur. Nolentibus, sublata veste, obscoena corporis ostendunt, ... & facta impressione, quos fugiebant, fugere compulerunt.*

1. 6. 14. *Rogantes, num*] Orosius & Freculphus: *quaerentes, num.*

1. 6. 15. *Et facta impressione, quos fugiebant, fugere compellunt.*] Saxo lib. VII. pag. 138. 29. *impressione facta, ad eum acrius impetendum pudore coguntur.*

1. 6. 16. *Cui Cyrus nihil aliud quam regnum abstulit;*] Periz. *nil amplius.* Lactantius lib. VI. cap. 11. 23. *ut etiam homines stultissimi malum sibi malo comparaverint; aut, si adeo placuerint, nihil amplius, quam inanem favorem paucorumque dierum fabulas, adsequantur.* Vulgatum tamen loco non movendum est. Confer Avum ad Livium lib. XXXI. cap. 24.

Ibid. *Nepotemque in illo magis quam victorem egit:*] Sec. Leid. *victorem se egit.* ut infra VII 5. 9. ex eodem MS. & Magl. ed. Rom. Ven. Flor. Parif. Ald. Junt. *Itaque Philippus diu non se regem, sed tutorem pupilli egit.* & VIII. 2. 10. ex Magl. ed. Ven. Flor. Mediol. Parif. Ald Junt. *aguntque se propugnatores sceleris.* Vulgatum imitatur Saxo lib. I. pag. 5. *Sed nec Lotherus tolerabi-*

lerabi-

lerabiliorem regem quam militem egit. lib. VIII. pag. 147. 44. *crudelitati intentus impium regem agebat.* lib. X. pag. 192. 51. *desertorem agere ratus.* lib. XIII. pag. 230. 54. *bonorum repetitorem agere coepit.* & pag. 234. 50. *bonorum ejus pervasorem agere coepit.* & lib. XIV. pag. 270. 33. *cujus concubinarii filii paedagogum ageret.*

Ibid. *Eumque maximae genti Hyrcanorum praeposuit.*] Thuan. *eumque ducem max.* idemque in Puteaneo reperit Bongarsius.

I. 7. 1. *Coeptorum socium*] Saxo lib. VII. pag. 131. 42. *coeptorum sociae.*

I. 7. 3. *Cujus opes & divitiae insignes ea tempestate erant,*] Idem lib. XIV. pag. 268. 41. *cujus insignes ea tempestate vires fuere.*

I. 7. 5. *Croesi exercitum nullo negotio fundit:*] Orosius lib. III. cap. I. *putantes, se vacuam praesidio civitatem nullo intraturos negotio.* Saxo lib. XIII. pag. 242. 31. *hostes nullo negotio fugavit.* & lib. XIV. pag. 343. I. *terga vertentes nullo negotio fundit.*

I. 7. 7. *Urbs Barce*] Coll. N. *Beroë.* ed. Jenson. Flor. Mediol. Parif. *Berce.* Ven. *Barcae.* Ald. *Beroea.*

I. 7. 10. *Si quid in Croesum crudelius consuluisset.*] Med. Magl. Leidenses, Periz. Thuan. ed. Rom. *in Croeso.*

I. 7. 12. *Quibus iterum victis arma & equi ademti,*] Ed. Flor. Parif. Ald. Junt. *victis & arma & equi ad.*

I. 7. 14. *Nullus tamen fortuna Candauli comparandus.*] Med. Magl. Leidenses, Periz. ed. Rom. Ven. Flor. aliaeque, *fortunae.* ut infra IV. 3. 2. *ausi facinus nulli tyranno comparandum.* Vide Avum ad Livium XXVII. 20. & Epitomen libri XLVII.

I. 7. 15. *Non contentus voluptatum suarum tacita conscientia,*] Saxo lib. VII. pag. 138. 23. *tacita fortunae conscientia fretus.*

I. 7. 17. *Ut adfirmationi suae fidem faceret, nudam sodali suo Gygi ostendit.*] Tert. Leid. *affirmatione sua;* idque ex MS. Bongarsii placebat Scheffero; verum vulgatum merito tuetur Cl. Dukerus ad Florum III. 16. I. Similiter dixit Livius lib. XXVI. cap. 19. *vulgatae opinioni fidem apud quosdam fecit, stirpis eum divinae virum esse.* Coll. N. *adfirmationis suae,* & *Gygi sodali suo nudam eam demonstravit.* Ed. Ven. Flor. Mediol. Parif. Ald. Junt. *eam G. sodali suo nudam demonstravit.*

I. 8. 2. *Quae non muliebriter adventu hostium territa,*] Saxo lib. I. pag. 6 *quae* (Gro) *sponsum adesse rata, insolito cultus horrore muliebriter territa.*

Ibid. *Cum prohibere eos transitu Araxis fluminis posset, transire permisit,*] Ed. Jenson. Ven. Flor. Mediol. Ald. Junt. *cum pr. eos posset, vadum A. fluminis transire permisit.* Coll. N. *cum prohibere a transitu eos posset, vadum A. fluminis tr. p.* Orosius lib. II. cap. 7. & Freculphus tom. I. lib. III. cap. 18. *cum prohibere transitu* (Frec. & MS. Orosii *transitum*) *Araxis fl. transire permisit.* Vocem *fluminis,* quam e margine in contextum irrepsisse suspicabatur Cl. Graevius, quia mox sequitur *objectu fluminis,* loco

loco non movendam esse vere existimat Cl. Schraderus Animadv. in Musaeum cap. 13. pag. 249.

I. 8. 3. *Trajectis copiis*] Med. sec. quint. Leid. ed. Ven. Flor. Mediol. Paris. *transjectis.* ut infra XX. I. I. ex sec. Leid. *copias in Italiam transjecit.* Livius lib. VII. cap. 2. *coguntur naves in alteram ripam transjicere.*

I. 8. 4. *Dein postera die, cum simulato metu quasi refugiens castra deseruisset, vini adfatim, & ea quae epulis erant necessaria, reliquit.*] Saxo lib. II. pag. 21. med. *Post haec simulato metu, castra paullisper deserere coepit.* Plerique MSS. *dein*, vel *deinde, postera die simulato metu q. r. c. deseruisset, ita vini* (pr. sec. tert. quart. Leid. ed. Jenson. Rom. *vinum*) *affatim.* Orosius & Freculphus: *insuper astu eadem* (castra) *instructa vino epulisque deseruit, quasi territus refugisset.* Venustam codicum scripturam erudite tuetur Cl. Wopkensius.

I. 8. 5. *Quod cum nuntiatum reginae esset,*] Ed. Flor. Paris. Ald. Junt. *renuntiatum.*

I. 8. 6. *Insuetos barbaros vino se onerare patitur:*] Saxo lib. V. pag. 94. f. *ingenti se oneravere vino.*

I. 8. 9. *Amisso tanto exercitu, &, quod gravius dolet, unico filio,*] Med. sec. quint. Leid. Bodl. *quod gravius doleret.* pr. tert. quart. Leid. Periz. ed. Jenson. aliaeque, *quod gravius dolendum.* Rom. *quod erat gravius dolendum.*

I. 8. 10. *Cyrum ad angustias usque produxit.*] Ed. Rom. *ad angustias montium usque perduxit.* Coll. N. ed. Flor. Paris. Ald. *ad usque angustias*; eaedemque editiones, *produxit.* Decem MSS. *perduxit.*

I. 9. 2. *Ammonis*] Tert. Leid. *Hamonis.* Periz. *Hammonis*, ut infra XI. 10. 9. & *Hammonem* XII. 15. 7.

I. 9. 4. *Post haec per quietem vidit fratrem suum Smerdim regnaturum.*] Zonaras lib. IV. Annal. cap. I. τοῦ Καμβύσου ἦν ἀδελφὸς κατὰ μὲν Ξενοφῶντα (lib. VIII. de Inst. Cyri pag. 235. ed. Paris.) Ταναοξάρης· κατὰ δὲ τὸν Ἡρόδοτον Σμέρδης ὀνομαζόμενος. Eumdem Ctesias a Cl. Vossio ad h. l. laudatus appellat Τανυοξάρκην, quod Persicum nomen Graece interpretatur Tzetzes Chil. VIII. v. 950.

Πέρσαι δὲ τὸν μακρόχειρα φασι Τανυοξάρκην.

I. 9. 7. *Ad hoc tam crudele ministerium Magum quemdam ex amicis delegit nomine Cometen.*] Ed. Flor. Paris. *Praxaspem.* Ald. *Praexaspem.* Junt. *Proexaspem.* Lege *Prexaspen.* Hunc enim Cambysis jussu Smerdim interfecisse, refert Herodotus: qui etiam eumdem a fratribus Magis clare distinguit lib. III. cap. 75. καὶ δὴ ἔλεγε (Πρηξάσπης) τὸν μὲν Κύρου Σμέρδιν ὡς αὐτὸς ὑπὸ Καμβύσεω ἀναγκαζόμενος ἀποκτείνειε, τοὺς Μάγους δὲ βασιλεύειν· Πέρσῃσι δὲ πολλὰ ἐπαρησάμενος, εἰ μὴ ἀνακτήσαιατο ὀπίσω τὴν ἀρχὴν, καὶ τοὺς Μάγους τισαίατο, ἀπῆκε ἑωυτὸν ἐπὶ κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Idem etiam Magum, qui fratrem suum Σμέρδιν, quem *Oropasten* appellat Justinus, in regnum subjecit, Πατιζείθην nominat lib. eod. cap. 61. Iidem Zonarae lib. IV. cap. I. dicuntur Κα-

τιζίας

τιζίτης & Σμέρδις. ubi prius nomen corrigendum
Cedreno pag. 144. Σφενδάτης & Κιμέρδιος. Const
Σμέρδης καὶ Ἀσπαθίνης. Pro Σμέρδις autem apud
nogr. pag. 160. vitiose legitur Σπέρδιος. Μετὰ δὲ
σίλευσε Σπέρδιος ὁ μάγος μῆνας ζ΄. Μετὰ δὲ Σπέ
Δαρεῖος Ὑστάσπου ἔτη κ΄. atque etiam Chronograph
Canisii tom. II. part. I. *Esmedius.*

I. 9. 8. *In femore graviter vulneratus*] Ita inf
femore vulneratus est. & XLII. 2. 2. *in brachio vu*
Interpres Euangelii secundum D. Marcum XII.
capite vulneraverunt. Hegesippus lib. III. cap. 12.
retur jaculo sagittae. Verum MSS. ed. Rom. cum
III. cap. 27. exhibent *in femur*, quod vulgat
Schraderus Animadvers. ad Musaeum cap. XV. p
fra dicto loco IX. 3. 2. MS. Coll. N. *in femur*
Ceterum Cambysen Ecbatanis Syriae mortuum
Herodotus lib. III. cap. 64. Damasci vero
IV. cap. I. Hujus verba sunt: Καμβύσης γὰρ ἐ
ἔτη, καὶ καταστρεψάμενος ἐν τούτοις τὴν Αἴγυπτον,
μάσκῳ ἐτελεύτησεν.

Ibid. *Poenasque luit seu imperati parricidii, seu*
trati.] Saxo lib. XIV. pag. 307. 30. *luensque poena*
tolerati parricidii.

I. 9. 10. *Erat enim & oris & corporis lineame*
Vincentius lib. III. cap. 27. *lineamentis Smerdi*

Ibid. *Oropasta*] Ed. Ven. Flor. Mediol. Paris.
ropastes, congruenter praecedenti *Oropasten.*

I. 9. 12. *Tributa & militiae vacationem in trien*
Magl. Reg. tert. quart. Leid. & Vincentius,
Oxon. *tributi . . . . permittunt*; quomodo ex co
Avum testatur Boxhornius.

I. 9. 13. *Ut regnum indulgentia & largitionibu*
Decem MSS. *indulgentiae largitionibus.* Ita in
adsentationum adulationibus. ubi plura exempla co
cerus. Confer Avum lib. III. Observ. cap. 2. pa

I. 9. 14. *Ostani viro nobili, & in conjecturis saga*
Hotani. ed. Ald. *Otani.* Ὀτάνης etiam ab Hero
cap. 68. & Zonara lib. IV. cap. I. appellatur.
Bodl. Periz. ed. Ven. Flor. Mediol. Paris. Ald.
ctura, probante Scheffero. Ita Ammianus lib. x
sunt in conjectura sagaces. Thuan. ed. Rom. *in con*

I. 9. 15. *Quaerit de filia,*] Quae ab Herodo
Zonara Φαιδυμίη vocatur.

I. 9. 17. *Pertrectare*] Plerique MSS. ed. Ro
Paris. Ald. Junt. & Vincentius, atque etiam MS.
observante Cl. Schradero Animadv. ad Musa
pertractare. ut infra XXXVIII. I. 9. *pertractanti.*

Ibid. *Aures utrasque praeciderat.*] MS. Bongarsii, & Vincentius: *praesciderat.*

I. 9. 18. *Factus deinde per filiam certior,*] Vincentius: *factus demum.* pr. sec. quart. Leid. *f. dein.*

I. 9. 19. *Occultato sub veste ferro, ad regiam pergunt.*] Saxo lib. I. pag. 19. f. *occultato sub veste ferro, opportunum sceleri tempus exspectabat.*

I. 9. 20. *Quibus ne ipsis quidem animus in auxilium sui defuit;*] Idem lib. I. pag. 18. 37. *Nec Tostoni in vindictam sui animus defuit.*

I. 9. 22. *Ipsi tamen corripiuntur a pluribus:*] Vincentius: *ipsi tandem.*

Ibid. *Quorum alterum Gobryas medium amplexus,*] Saxo lib. XV. pag. 367. init. *Arusiorum pontifex Sueno medium* (*regem*) *complexus.*

I. 9. 23. *Fortuna tamen ita regente;*] Med. ed. Rom. *ictum regente:* quomodo ex conjectura legit Bongarsius. Curtius lib. VIII. cap. 4. f. *bastam manu complexus, ictum hostis adjuvit.* Seneca Epist. 7. *Mira homicidia sunt, nihil habent, quo tegantur: ad ictum totis corporibus expositi, numquam frustra manum mittunt.*

I. 10. 2. *Erant enim virtute & nobilitate ita pares,*] Ed. Jenson. Rom. Bechar. Flor. Ald. Junt. aliaeque, *erant enim & virtute.*

I. 10. 5. *Solem Persae unum Deum esse credunt,*] Freinshemius ad Curtium lib. III. cap. 3. legit *unum Deum*, sive unum ex Diis.

I. 10. 9. *Salutaverint.*] Med. ed. Bech. Ven. Flor. Mediol. Paris. Ald. Junt. *salutarint.*

I. 10. 11. *Sic regnum Persarum septem nobilissimorum virorum virtute quaesitum*] Vox antepenultima desideratur in Med. Bodl. Coll. N. ed. Bech. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt.

I. 10. 12. *Incredibile prorsus tanta patientia cessisse eo, quod ut eriperent Magis, mori non recusaverint.*] Med. Magl. cum septem aliis & ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *eos, quod*, probante Vorstio.

I. 10. 15. *Unus de interfectoribus Magorum Zopyrus*] Coll. N. ed. Jenson. Bechar. Ald. Junt. *Zopyrus nomine.* Rom. *unus* (leg. *unius*) *de interfectoribus Magorum, Megabyzi filius, Zopyrus nomine.* Apposite. Herodotus lib. III. cap. 153. Ἐνθαῦτα εἰκοστῷ μηνὶ Ζωπύρῳ τῷ Μεγαβύζου τοῦ, ὃς τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν ἐγένετο τῶν τὸν μάγον κατελόντων, τούτῳ τῷ Μεγαβύζου παιδὶ Ζωπύρῳ ἐγένετο τέρας τόδε.

Ibid. *Domi se verberibus lacerari toto corpore jubet; nasum, aures & labia sibi praecidi;*] Coll. N. *praescidi.* Med. *praecidit.* Herodotus lib. eod. cap. 154. ἐνθαῦτα ὤν ἐλαφρῷ ποιησάμενος, ἑωϋτὸν λωβᾶται λώβην ἀνήκεστον· ἀποταμὼν γὰρ ἑωϋτοῦ τὴν ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα, καὶ τὴν κόμην κακῶς περικείρας, καὶ μαστιγώσας, ἦλθε παρὰ Δαρεῖον. & cap. 155. οὔτε τις ἀλλοτρίων, ὦ βασιλεῦ, τάδε ἔργασται, ἀλλ' αὐτὸς ἐγὼ ἐμεωϋτόν.

Ibid. *Atque ita regi inopinanti se offert.*] MS. quint. Leid. *inopinato.*

I. 10. 16. *Transfugae titulo Babyloniam proficiscit* II. pag. 22. init. *transfugae titulo oppidum petit.* li 50. *Frotbonem transfugae titulo petens.* & lib. XIV. *transfugae titulo Olavum petivit.* Ed. Ald. Junt. *B* aliter paullo ante.

I. 10. 17. *A quo in regni petitione . . . . supera* lib. XIII. pag. 243. 24. *a quo se in regni petitione* *debat.*

I. 10. 18. *Quid hostibus cavendum sit.*] Ed. Ald. *hostibus.*

I. 10. 21. *Cedentibus consulto Persis,*] Reg. *ex c* MSS. & vetustae editiones, *ex consulto.* Auctor lib. II. cap. 30. *Sextus locus est, cum ostendamus* *ctum.* Saxo lib. XIV. pag. 268. 9. *equites deorsum* *tracti prius ex consulto veluti terga vertebant.* pag. *ex consulto cedentibus.* & pag. 340. 26. *nec prius ab* *quam classis hostica se ipsam ex consulto praedicti sinu* *fudisset.* lib. XV. pag. 362. 21. *quibus eadem* (loca *ex consulto cedebat.*

II. I. 2. *Nec virorum imperio magis, quam femi* *bus claruere.*] Vocem *imperio* ignorant sec. Leid. Bodl. Periz. Coll. N. nec male. Vide Cl. Oud Suetonium de Illustr. Gramm. cap. 17.

II. I. 5. *Quamquam inter Scythas & Aegyptios d* *generis vetustate fuerit:*] Damascius in vita Isidori pud Photium Bibl. Cod. CCXLII. pag. 1027. Ἀιγ μὲν παλαίτατοι ἀνθρώπων εἰσὶν, ὡς ἀκοῇ γινώσκομεν, ὁ οὐδεὶς ἔτω ἐςὶν ὀψιμαθὴς, ὡς οὐχὶ πολλῶν ἀκήκοε λεγόντ φόντων.

II. I. II. *Animalia quaeque generasse.*] Ita tert N. ed. Ald. Junt. verum reliqui MSS. & vett. edd.

II. I. 14. *Illuvies aquarum*] Magl. ed. Rom. *allu* ad Livium lib. 2. cap. 4. malebat, *aq. eluvies:* qu git Lactantius lib. VII. cap. 16. *Interibunt* (civita *ferro & igni: verum etiam terrae motibus adsiduis* *quarum.*

Ibid. *Sive ignis, qui & mundum genuit, cuncta* neca lib. VI. de Benef. cap. 22. *Ignis cuncta possidea* *de pigra nox occupet.*

II. I. 16. *Quippe qui etiam nunc torrenti calore s* Rom. *aestuet.* Periz. ed. Bechar. *exaestuat.* Ald. Jur

II. I. 20. *Et adversum vim incurrentium aquaru* *cta molibus,*] *Decurrentium* Coll. N. ed. Bech. Ven. Paris. Ald. Junt. *extructa* Bodl. *instructa* Magl. C demque editiones: idque vulgato recte praefert Cl. G

ſa vice apud Plinium lib. xxxv. cap. 14. pro *inſtruuntur*, quod dant editiones, MSS. exhibent *ſtruuntur. Quid? non in Africa Hiſpaniaque ex terra parietes, quos appellant formaceos, quoniam in forma circumdatis utrimque duabus tabulis inferciuntur verius quam ſtruuntur, aevis durant incorrupti imbribus.*

Ibid. *Tot foſſis conciſa,*] Ita praeter ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. etiam MS. Med. Thuan. ſec. quart. a pr. m. quint. Leid. Bodl.

Ibid. *Nihilominus coli, niſi excluſo Nilo, non potuerit,*] Cl. Jenſius editioni Graevianae adſcripſerat: „*Effuſo Nilo*, Ortwinius. „*Extuſo*, Henninius in literis ad nos III. Kal. Decembr. cIↄIↄCCI."

Ibid. *Quae, ſive ex aggerationibus regum, ſive Nili trahentis limum, terrarum recentiſſima videatur.*] Quart. Leid. *quae a generationibus*. ed. Rom. *quae aggregationibus*, pro *quae aggerationibus*, quomodo edidit Bongarſius, probante Avo ad Senecam Herc. Oet. v. 1260. Particula *ſive* priore loco etiam abeſt a Med. Magl. ſec. tert. Leid. Bodl. Thuan. Periz. ed. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt.

II. 2. I. *Ab uno latere Ponto, & ab altero montibus Ripaeis,*] Conjunctio deeſt in ſeptem MSS. ed. Rom.

II. 2. 4. *Quibus, coriis imbrium hiemisque cauſa tectis,*] Cantabr. *curribus imb.* omiſſo pronomine relativo, quod etiam abeſt tert. Leid. Periz.

II. 2. 6. *Quippe ſine tecto munimentoque pecora & armenta inter ſilvas habentibus quid ſalvum eſſet, ſi furari liceret?*] Ed. Bech. omittit τὰ *inter ſilvas*. Magl. tert. quart. Leid. *& armenta alimenta habentibus quid inter ſilvas ſupereſſet*: quam ſcripturam conjectura adſecutus fuit Schefferus. Med. Periz. *armenta habentibus q. i. ſilvas ſupereſſet*. Coll. N. *alimenta habentibus quod ſalvum eſſet*. In Chronico Reginonis, qui ſub anno DCCCLXXXIX. hoc caput & partem ſequentis tranſcripſit, legitur: *quippe ſine tecti munimento pecora & armenta, alimentaque habent.*

II. 2. 7. *Aurum & argentum perinde aſpernantur, ac reliqui mortales appetunt.*] Quint. Leid. ed. Bongarſ. Regino: *aurum & argentum non perinde ac reliqui mortales appetunt*. Quart. Leid. *perinde ut reliqui.*

II. 2. 9. *Lanae iis uſus ac veſtium ignotus, quamquam continuis frigoribus urantur: pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur.*] Med. Magl. ſec. tert. quart. Leid. Bodl. Coll. N. ed. Jenſon. Rom. Bech. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *& quanquam continuis*. Bechar. *frigoribus utantur*. Coll. N. & C. C. ed. Rom. *pellibus tantum*, quomodo ex conjectura legebat Bongarſius. Ald. Junt. *felinis*. Dein Coll. N. ed. Bech. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. *marinis veſtiuntur*. Regino: *& quanquam continuis frigoribus afficiuntur, pellibus tantum felinis aut murinis induuntur.*

II. 2. 10. *Haec continentia illis morum quoque juſtitiam edidit,*] Med. Magl. ſec. Leid. Periz. ed. Jenſ. Rom. Bech. Ven. Med.

Parif. Ald. Junt. *dedit.* Ita Saxo lib. xiv. pag. 250. *Ita Erico & populi favor & pueri majeſtas vires regias dedit.* Ed. Oxon. *addidit.* Utroque modo loquitur Hegefippus lib. v. cap. 12. *Judaeis deſperatio audaciam dabat: Romanis gloriae cupiditas virtutem addebat.*

Ibid. *Quippe ibidem divitiarum cupido eſt, ubi & uſus.*] Med. fec. quint. Leid. Bodl. & Vincentius lib. 1. cap. 88. *quippe ibi div.* Periz. ed. Rom. Mediol. Ald. Junt. *q. div. cupido ibi eſt.*

II. 2. 11. *Moderatio & abſtinentia*] MSS. *moderatio abſtinentiaque.*

II. 2. 14. *Quod Graeci longa ſapientium doctrina, praeceptisque philoſophorum conſequi nequeunt,*] Periz. *nequiverunt.*

II. 3. 8. *Vexoris*] Med. quint. Leid. MS. Bongarf. *Beſoxis.* Editiones, quas vidit Bongarfius, & Ald. *Seſoſtres.* Lege, *Seſoſtris.* Idem nomen pro *Veſoſis*, *Vezoris* vel *Vexoſis*, quomodo legitur in MSS. reftituerunt Viri docti fupra I. 2. 6.

Ibid. *Miſſis primo lenonibus, qui hoſtibus parendi legem dicerent.*] Tert. Leid. *primum.* fec. quint. & Med. cum Bodl. Periz. Coll. N. ed. Jenfon. Rom. Bech. Mediol. Ald. Junt. Orofio lib. I. cap. 14. atque Freculpho I. 11. 16. *prius.* Reg. a pr. m. & pr. Leid. *lenonibus.* Reliqui MSS. & Reg. a fec. m. praeter tertium Leidenfem, qui a vulgato ftat, dant *legatis*; eamdemque vocem exhibent edd. Jenfon. Rom. Bech. Ald. Junt. aliaeque. Orofius & Freculphus: *leges dicerent.* Med. tert. quint. Leid. Bodl. Coll. N. *legem dicant.*

II. 3. 12. *Igitur non exſpectaturos Scythas, dum ad ſe veniatur,*] *Dum* pro donec, ut apud Terentium Andria v. 6. 13. *Longe eſt nos illum exſpectare, dum exeat.* & Eunucho v. 6. 16. *Ne exſpectetis, dum exeant huc.* Salluftium fragm. I. 14. *an exſpectatis, dum exercitu rurſus admoto, ferro atque flamma urbem invadat.* Paulum JCtum L. 63. D. ad Leg. Falcid. *nec expectandum eſt, dum vendat.* Infra XIII. 2. 6. *nec exſpectandum, dum reges naſcerentur.* ubi ed. Rom. *ut reges*; nec aliter hoc loco ed. Bech. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *ut ad ſe veniatur.* Ita infra h. l. cap. 11. 12. *nec exſpectandum, ut ab hoſte circumvenirentur.* Tacitus lib. I. Hift. cap. 33. *non exſpectandum, ut compoſitis caſtris forum invadat.* Curtius lib. IX. cap. 3. init. *Exſpectabant, ut duces principesque ad regem perferrent* &c.

II. 3. 13. *Quos cum tanta celeritate venire rex addidiciſſet,*] Med. Magl. fec. quint. Leid. Coll. N. ed. Jenf. Rom. Bech. Ven. Flor. Med. Junt. *didiciſſet.* Ita infra XXVII. I. 4. *cum ad ſe interficiendam miſſos didiciſſet.* & XXIX. 4. 11. *quem ad Romanos ſociorum animos ſollicitare didicerat.*

II. 3. 15. *Aſiam perdomitam vectigalem fecere,*] Hegefippus lib. v. cap. 16. pag. 355. ed. Colon. *Noſtri ſacerdotales inſulas Babyloniis vectigales fecere.* Saxo lib. VIII. pag. 147. 41. *Jutiam vectigalem effecit.*

II. 3. 16. *Quindecim annis pacandae Aſiae immorati, uxorum flagi-*

gitatione revocantur, per legatos denuntiantibus,] Magl. *denuntiantes.* sec. tert. Leid. Periz. ed. Jenson. Rom. Bech. Ald. aliaeque, *denunciantium.* Orosius lib. I. cap. 15. & Freculphus d. l. *ubi per* XV. *annos sine pace immorati, tandem uxorum flagitatione revocantur, denuntiantium.* Uterque tamen scripsisse videtur *denuntiantibus*, quomodo scriptum in duobus Florentinis Orosii, & secundo Leidensi Freculphi.

Ibid. *Nec passuras, ut in posteritatem Scytharum genus per feminas intercidat.*] Freinshemius malebat, *in posterum*, & Schefferus, *in posteram aetatem.* Praestat vulgatum. Cicero Orat. III. in Verrem cap. 55. *cum res frumentaria, commeatus, copiae, salus urbis atque exercituum nostrorum in posteritatem illius avaritia interierit.*

II. 4. I. *Ylinos & Scolopitus*] Meliores MSS. *Scolopitos*, vel *Scolpitos*, terminatione Graeca, quam in priori nomine etiam adhibuit auctor.

II. 4. 2. *Et in Cappadociae ora juxta amnem Thermodonta consederunt,*] Coll. N. *in Cappadociam Pontice ora*, vitiose pro *in Cappadociae Ponticae ora. Cappadocia Pontica* ἡ πρὸς τῷ Πόντῳ Καππαδοκία a Strabone lib. XII. init. dicitur. Orosius ex duobus Flor. ed. Ven. & Freculphus, *in Cappadociae Ponticae ora.* Ed. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *Thermodoonta.* Orosius, *Thermodoontem*, Freculphus, *Thermodontem.* Otto Frisingensis lib. I. Chron. cap. 23. *in Ponti & Cappadociae oris juxta Thermodoontem consedere.*

II. 4. 3. *Ibi per multos annos spoliare finitimos adsueti,*] Bodl. *Hi per m.*

II. 4. 6. *Singulare omnium seculorum exemplum ausae, auxere rempublicam sine viris: jam etiam cum contemtu virorum se tuentur.*] Med. *exemplum ausae, rempublicam sine viris:* quomodo legendum suspicabatur Avus, cujus alteram conjecturam, *rempublicam agere sine viris.* firmat Magl. codicis scriptura, quamvis corrupta, *auxere agere rempublicam sine viris.* Idem MS. sec. Leid. omittunt pronomen reciprocum. Ald. Junt. *sing. o. s. exemplum. auxere r. p. s. viris, jam etiam c. c. v. t.*

II. 4. 9. *Pace armis quaesita*] Saxo lib. II. pag. 249. 27. *Ericus quaesitam armis pacem justitiae ornamentis excolere cupiens.*

Ibid. *Concubitum finitimorum ineunt.*] Decem MSS. ed. Rom. & Vincentius lib. I. cap. 96. *concubitus.* Ita infra III. 4. 6. *quibus promiscuos feminarum concubitus permisere.* & XXXVII. 3. 7. *in concubitus amicorum projecta.* Orosius & Freculphus: *externos concubitus ineunt.*

2. 4. 10. *In eumdem ipsis morem*] Bech. *in eundem ipsum.* Ald. Junt. *in eundem ipsarum m.*

2. 4. 11. *Ne sagittarum jactus impediretur.*] Decem MSS. *impediatur.* Ed. Rom. Orosius atque Freculphus, *impedirentur.*

Ibid. *Unde Amazones dictae sunt.*] Med. Magl. quatuor Leid. Periz. Orosius & Freculphus omittunt verbum substantivum. Ita III. 4. 7. *Ex his nati, ob notam materni pudoris, Partheniae vocati:* qui

qui cum &c. De origine vocis *Amazones* praeter alios quoque agit auctor Historiae Trojanae in Catalogo Bibliothecae Uffenbachianae part. II. pag. 115. Τροίαν πρότερον μὲν ἐπόρθησεν Ἡρακλῆς ὁ Ἀλκμήνης καὶ Ἀμφιτρύωνος ἢ Διὸς, εἶτα αἱ Ἀμαζόνες (leg. εἶτα τὰς Ἀμαζόνας) αἳ γυναῖκες ἦσαν οὕτω καλέμεναι, διὰ τὸ μὴ ἔχειν μαζὸν δεξιόν. ἀπέτεμνον γὰρ αὐτὸν, ἵνα μὴ ἐν ταῖς τοξείαις προσίσταιτο, ἢ ἐν νηπίᾳ τῇ ἡλικίᾳ μύδρῳ ἔκαιον τὸ μέρος τῆς ἐκφύσεως τοῦ μαστοῦ. Scholiastes Homeri Iliad. I. v. 189. Ἐκλήθησαν δὲ (Ἀμαζόνες) οὕτως, διὰ τὸ τὸν δεξιὸν μαστὸν ἐκτέμνεσθαι αὐταῖς, ὡς ἐμποδίζοντα ἐν τῷ τοξεύειν. Alter Scholiastes MS. Biblioth. Leid. Παρὰ τῷ Θερμώδοντι αὗται ᾤκουν, ἅς φησιν ἐπὶ πυριπνόων ἵππων μαχομένας ληΐζεσθαι τὰς περιχώρους. Ἀμαζόνας δὲ παρὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸν ἕτερον τῶν μαζῶν, (ἐπυράκτουν γὰρ αὐτὸν πρὸς τὸ μὴ ἐμποδίζεσθαι ἐν τῇ τοξείᾳ) ἢ παρὰ τὸ μὴ χρῆσθαι μάζαις, χελώναις δὲ καὶ ὄφεσι καὶ σαύραις.

II. 4. 12. *Solae terminos alternis defendentes*,] Med. sec. Leid. Coll. N. ed. Rom. *soli terminos*, quod conjectura adsecutus fuit Freinshemius. Bech. *sollicitae t. a. d.* Ald. Junt. *solae alternis t. d.* Tert. quint. Leid. *alternos.* quart. Reg. Coll. C. C. ed. Rom. *alterno.* Utrumque pejus vulgato. Lucretius lib. IV. v. 791.

Mollia mobiliter quum alternis brachia mittunt.

& lib. VI. v. 569. de ventis.

Nunc quia respirant alternis, inque gravescunt,
Et quasi conlecti redeunt, ceduntque repulsi.

Seneca de Vita beata cap. 5. *quem voluptates doloresque incertissima dominia impotentissimaque alternis possident.* Idem Epist. 37. *Hos tam graves dominos interdum alternis imperantes, interdum pariter, dimittet a te sapientia.* & Epist. 72. *Hic deprimitur alternis & extollitur, ac modo in coelum allevatur, modo defertur ad terram.* & Epist. 95. *Ceteri decidunt subinde & reponuntur, & inter omissa appetitaque alternis fluctuantur.* Statius lib. I. Theb. v. 410.

paullum alternis in verba minasque
Cunctantur.

Ubi Scholiastes: „ *Alternis*, mutua vice verborum, adverbium „ pro invicem. Virgilius (Ecl. III. v. 59.)

„ *Alternis dicetis.* „

Lactantius I. 10. 5. de Castore & Polluce: *eosdem alternis vivere, alternis mori narrant.* Euanthius de Tragoedia & Comoedia: *sed primo una persona substituta est cantoribus, quae respondens alternis choro, locupletavit variavitque rem musicam.* Glossae: *Alternis*, ἀνὰ μέρος, ἀμοιβαδόν.

II. 4. 17. *Orithya*] Thuan. a sec. m. Coll. N. Orosius & Freculphus, *Sinope.* Salmasius malebat *Otreria*, idemque placebat Munkero ad Hygini Fab. 163.

II. 4. 19. *Eo igitur profectus*] Ed. Bech. Ven. & quinque aliae; *Igitur eo prof.*

Ibid. *Inopinantes adgreditur*] Orosius & Freculphus: *ex improvi.*

viso adgredi, & insperatas circumvenire maluerit. Pr. Leid. Freculphi, *& imparatas.*

II. 4. 20. *Duae tum sorores Amazonum regna tractabant, Antiope & Orithya: sed Orithya foris bellum gerebat.*] Ed. Bech. *Duae ex quattuor tunc sorores A. r. tr. Antiope & Ottera, quarum Ottera.* Coll. N. ed. Jens. Rom. Ald. Junt. *& Orithya: quarum Orithya* (Ald. Junt. utroque loco, & paullo ante, *Orithyia*) *foris b. g.* Simili pronominis constructione utitur auctor paullo post: *Paucae usque tempore Alexandri Magni duravere. Harum Minithya* &c. & XXXVIII. 8. 11. *Post discessum deinde legatorum, quorum Africanus dum inspicit urbem* &c.

II. 4. 21. *Igitur cum Hercules ad litus Amazonum applicuit, infrequens multitudo . . . . erat.*] Reg. Thuan. Periz. Ald. Junt. *applicuisset.*

Ibid. *Antiopa nihil hostile metuente*] Saxo lib. XIV. pag. 286. 26. *Tunc Absalon Rugiam nihil hostile metuentem cognoscit.*

II. 4. 22. *Repentino tumultu excitae*] Idem lib. XV. pag. 368. 32. *Hac fama Scaniae populus excitus.*

II. 4. 23. *Menalippe*] Ald. Junt. & Freculphus: *Melanippe*, probante Munkero ad Hyginum fab. 186. & Antoninum Liberalem Fab. 8. Scholiastes Homeri Iliad. Γ. v. 188. Μελανίππη καὶ Ἱππολύτη, θυγατέρες Ἄρεος, τῶν Ἀμαζονίδων προηγέμεναι τῆς στρατιᾶς.

II. 4. 25. *Et pretium arma reginae accepit.*] Orosius & Freculphus: *& arma reginae pretio redemtionis accepit.* Pr. Leid. Freculphi, *pretium.*

II. 4. 26. *Hortatur comites,*] Med. Magl. sec. quint. Leid. Bodl. ed. Rom. Bech. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. addunt *in ultionem.*

Ibid. *Si Graecorum non tam bellis, quam rapinis pateant.*] Saxo lib. XIV. pag. 287. 14. *periculo se quam rubori patere malle.* & pag. 350. 6. *ceterum insidiarum periculis patere malle.* Saresberiensis lib. VII. Policrat. cap. 2. init. *Cum & professio scissa sit, & pro parte tam risui pateat, quam errori.*

II. 4. 27. *Sagillo rege Scythiae,*] Med. *Sagulo.* sec. quart. quint. Leid. *Sagilo.* pr. tert. Coll. C. C. *Sagino.*

II. 4. 28. *Mittit cum ingenti equitatu filium Panasagorum*] Periz. *cum ingenti exercitu.* Coll. N. *Phenasseorum.* ed. Bech. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *Penaxagoram.* Paullo ante Bodl. *motus ille tanta domestica gloria.* Periz. *motus illa tanta d. g.*

II. 4. 32. *Interfecta demum Penthesilea*] Med. Reg. pr. sec. quart. quint. Leid. Bodl. Reg. Coll. N. Periz. *int. deinde P.* Eaedem particulae supra I. 9. 18. & apud Vincentium quoque miscentur.

Ibid. *Usque tempora Alexandri Magni duraverunt.*] Periz. *usque in tempora.* Bech. Junt. *usque ad tempora.* Sed vulgatum auctori usitatius est, ut paullo post: *usque tempora Ancyri.* Adde infra h. I. 7. 7. V. II. II. VII. I. 4.

II. 4. 33. *Harum Minithya sive Thalestris*] Sec. Leid. Ald. Junt. *Harum Thalestris*, probante Graevio ad XII. 3. 5.

II. 5. 4. *Nec armorum, sed dominorum jure vincendos:*] Avus ad Senecam de Const. cap. 13. legendum conjecit, *dominiorum*. Coll. N. *nec armorum, sed dominorum more jure vincendos.*

II. 5. 5. *Postquam ad hostem accessere*] Ita MSS. undecim, ed. Rom. Bongars. ut infra XI. 14. 11. ed. Med. Ald. Junt. *se quoque ab hostis crudelitate vindicaret.* & XXXI. 6. 8. sec. Med. *priusquam ad hostem deficerent.*

II. 5. 7. *Partim ferro, partim suspendio vitam finierunt.*] Ita infra IX. 7. 12. XVIII. 6. 7. atque Saxo lib. II. pag. 7. 49. *senectute vitam, non ferro finiit.* In Periz. penultima vox desideratur, ut apud Tacitum lib. VI. Ann. cap. 50. *sic Tiberius finivit.*

II. 5. 8. *Usque tempora Jancyri*] Ed. Ald. Junt. Med. *Lanthiri.* Magl. *Antyri.* sec. Leid. *Jamiri.* quart. & Bodl. *Jamcyri.* Orosius II. 8. *Attyro regi Scytharum:* tres MSS. Florent. ed. Veneta, *Atyro.* Freculphus I. 4. 1. *Antyro regi Gothorum Scythiae degentium.*

II. 5. 10. *Et armatis septingentis millibus hominum Scythiam ingressus,*] Freculphus: *cum sexcentis millibus armatorum.* Lege ex utroque MS. Leid. & Orosio, *cum septingentis m.* Herodotus lib. IV. cap. 87. τουτέων μυριάδες ἐξηριθμήθησαν χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ ἑβδομήκοντα σὺν ἱππεῦσι· νέες δὲ ἑξακόσιαι συνελήχθησαν. Diodorus Siculus lib. II. cap. 3. Darium μετὰ ὀγδοήκοντα μυριάδων Scythiam ingressum fuisse refert.

II. 5. 10. *Interrupto ponte Istri,*] Med. Magl. pr. quart. quint. Leid. & Orosii duo MSS. Florent atque Freculphus, *Histri.* nec aliter infra IX. 2. 11. Med. Magl. pr. tert. Leid. Periz. Item XXXII. 3. 12. uterque Med. Magl. pr. tert. quart. quint. Leid. Periz. *Histrum.* & IX. 2. 1. Med. pr. sec. tert. quint. Leid. Periz. & tres MSS. Florent. Orosii lib. III. cap. 13. *Histrianorum.* & XXXII. 3. 12. uterque Med. Magl. pr. Leid. Periz. *Histris.* Ibid. §. 13. praeter Periz. qui cum tert. quarto Leid. dat *Histriorum*, iidem exhibent *Histrorum:* & §. 15. duo Med. Magl. pr. quart. quint. Leid. Periz. *Histrique.* Apud Orosium quoque lib. I. cap. 2. MS. Florent. *Histriam*, & IV. 22. tres Flor. dant *Histri*, & *Hister.*

Ibid *Amissis octoginta millibus*] Magl. Coll. N. ed. Bech. Med. Paris. Ald. Junt. *nonaginta.*

II. 5. 12. *Jonas quoque navali praelio superat.*] Vincentius lib. III. cap. 34. *navali bello.*

II. 5. 13. *Joniis*] Ald. Junt. *Jonibus.* Eaedem quoque infra V. 2. 9. pro vulg. *Jonios* praeferunt *Jonas.* Rom. *Jones.*

II. 6. 1. *Quae (bella) ultra gesti fidem patrata sunt;*] Ita Vellejus lib. II. cap. 114. *Hiems emolumentum patrati belli contulit.* & Livius XXVIII. 41. *Egregiam istam palmam belli Punici patrati pe-*

tis

tis? Quum vero Bongarsius ex suis MSS. quibus accedunt undecim nostri, ed. Rom. Ald. Junt. ediderit *peracta sunt*, illum sequi malui. Neque aliter loquitur auctor infra XXII. 8. 6. *dum reliquiae belli peraguntur.* Ubi *patrantur* non invenuste dicere potuisset, quemadmodum Vellejus lib. II. cap. 123. init. *reliqua belli patraturus.* Lucanus lib. I. v. 691.

Impiaque in medio peraguntur bella senatu.

Statius lib. III. Sylv. I. 55.

Annua veloci peragunt certamina lustro.

In aliis veteribus editionibus, ut Bech. Ven. Flor. Mediol. Paris. non *patrata*, sed *parata* legitur.

II. 6. 2. *A sordidis initiis ad summa crevêre.*] Ald. Junt. *ad summam.* Coll. N. *a sordidissimis ad summa cr.*

II. 6. 4. *Quippe non advenae, neque passim collecta populi colluvies*] Ald. Junt. *advena.* Periz. *quippe neque advenae.*

I. 6. 5. *Glandem vescentibus*] Magl. sec. quint. Leid. Periz. Bodl. Coll. N. & C.C. *glande vesc.* Ita infra XLIV. 4. II. ed. Ald. Junt. *ex agresti cibo mitiore vesci.* Adde II. 2. 9. & XLI. 3. 3.

II. 6. 6. *Litterae certe ac facundia, & hic civilis ordo disciplinae veluti templum Athenas habent.*] Vocula *hic* deest in sec. Leid. ed. Ald. Junt.

II. 6. 8. *Huic successit Cranaus, cujus filia Athis regioni nomen dedit.*] Med. Bodl. quint. Leid. ed. Ven. *Attis.* Flor. Paris. Ald. Junt. *Atthis.* Ἀτθὶς etiam dicitur Straboni lib. IX. pag. 397. & Pausaniae lib. I. cap. 2. Eustathius in Dionysium Periegeten v. 423. Ἀττικὴ δὲ ἡ κατὰ Ἀθήνας χώρα λέγεται, καὶ Ἀτθίς· τοῦτο μὲν ἀπὸ Ἀτθίδος τῆς θυγατρὸς Κραναοῦ, Adde Vossii notam ad h. l.

II. 6. 9. *Post hunc Amphictyon regnavit:*] Sec. Leid. addit, *anno s. ante urbem conditam octingentesimo decimo.* Ald. Junt. *Post h. Amphictyon anno scilicet ante urbem conditam oct. d. regnavit.*

Ibid. *Minervae urbem sacravit.*] Hegesippus lib. I. cap. 35. *ut homini templum sacraret.*

II. 6. 12. *Per ordinem deinde successionis regnum ad Erechtheum descendit.*] Sec. Leid. *Ericteum.* Coll. N. ed. Bongars. *Erichtheum.* Chronicon marmoreum Oxoniense a Cl. Vossio ad h. l. laudatum epoch. 13. ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ ΑΘΗΝΗΣΙΝ ΕΡΙΧΘΕΩΣ. epoch. 14. & 15. ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΕΡΙΧΘΕΩΣ.

Ibid. *Apud Eleusin*] Magl. sec. quint. Leid. ed. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *Eleusina.* Ven. *Elusina. Eleusina* a recto casu *Eleusin.* Cicero lib. VI. ad Att. ep. I. *Audio Atticum* προπύλαιον *Eleusine facere.* & epist. 6. *cum jam Appius de Eleusine non cogitet.* Apulejus lib. V. Met. pag. III. ed. Pric. *Eleusinis Atticae sacrarium.* Ravennas anonymus lib. IV. cap. 9. *Athenas, Eleusina.* Ita MS. Leid. Vulgo, *Athenae, Eleusinae. Eleusina* etiam hoc loco Justino restituit Munkerus ad Albricum cap. II. & *Eleusin* pro *Eleusis* Julio Firmico Avus Observ. in Script. Eccles. cap. 9. pag. 96.

II. 6. 14. *Colchos cum Medio filio concessit.*] Magl. sec. quint. Leid. Coll. N. ed. Bech. Ald. Junt. aliaeque, *Medo:* nec aliter infra XLII. 2. 13. Med. Magl. Periz. ed. Rom. Ald. Junt. Ibid. cap. 3. 6. *Medus* pro *Medius* dant iidem MSS. cum Coll. N. & quatuor Leid. eaedemque editiones & Bech. Μῆδος etiam dicitur Straboni lib. XI. pag. 526.

II. 6. 16. *Simultatum*] Med. pr. quart. quint. Leid. ed. Salmur. *simultatium*, ut *civitatium*, *adfinitatium*.

Ibid. *Quas vindicaturi bello Dorienses, de eventu praelii oracula consuluerunt.*] Magl. Thuan. Coll. N. ed. Ald. Junt. *de eventu belli*. Saresberiensis lib. III. cap. I. pag. 214. stat a vulgato. Paullo post Coll. N. ed. Med. Ald. Junt. *cum ventum esset in bellum*.

II. 6. 17. *Responsum superiores fore, ni regem Atheniensium occidissent.*] Saresberiensis: *responsum est, superiores fore, nisi r.*

II. 6. 18. *Militibus ante omnia custodia regis praecipitur.*] Bodl. *custodia regis Atheniensium praec.*

II. 6. 19. *Qui & responso Dei, & praeceptis hostium cognitis, permutato regis habitu, pannosus, sarmenta collo gerens,*] Saresberiensis: *qui responso Dei, & p. h. c. mutato regis habitu, sarmenta c. g.*

II. 6. 20. *Ibi in turba obsistentium, a milite, quem falce astu convulneraverat, interficitur.*] Idem: *in turba obs. a milite, quem falce percusserat, int.* Verbum *convulnerare* etiam occurrit apud Hegesippum lib. I. cap. 45. *tot parricidiis convulneratur.* Ita MS. & margo edit. Gualtheri.

II, 7. 4. *Vir justitiae insignis,*] Magl. Coll. N. ed. Rom. Bech. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. *justitia.* Infra V. 2. 6. *Erat enim & aetatis flore, & formae veneratione, nec minus eloquentia etiam inter Athenienses insignis.* & VI. 8. 3. *nec postea virtutibus, sed cladibus insignes fuere.* Virgilius lib. V. Aen. v. 10. *Insignem pietate virum.* Lactantius lib. V. cap. 12. *insignis scelere & audacia.* Saxo lib. XIV. pag. 249. *utque fortitudine fuerat, ita justitia insignis apparuit.*

Ibid. Qui velut novam civitatem legibus conderet: qui tanto temperamento inter plebem senatumque egit (cum si quid pro altero ordine tulisset, alteri displiciturum videretur) ut ab utrisque parem gratiam traheret.] Ed. Rom. *qui v. n. c. l. conderet. Hic tanto t. i. pl. senatumque egit, ut, cum si q. p. a. o. tulisset, & alteri discipliturum videret, ab u. p. gr. traheret.* Ald. Junt. *qui v. n. c. l. conderet, tanto t. i. p. senatumque egit, ut, si quid pro a. o. tulisset, & alteri displ. videretur, tamen ab utr. p. gr. tr.* Vocem *temperamentum* eodem sensu adhibuit Saresberiensis lib. VIII. cap. 14. *Aequitatis admirabili temperamento se inter misericordem patrem & justum legislatorem partiens.*

II. 7. 6. *Hujus viri inter multa egregia illud memorabile fuit.*] Med. Bodl. *i. m. egregia & illud.* Ed. Rom. *inter egr. multa & illud.*

illud. Bech. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *i. m. egregia & iſtud.*

II. 7. 7. *De proprietate Salaminae inſulae prope uſque interitum armis dimicatum fuerat.*] Quart Leid. *Salaminiae.* ed. Ald. *Salaminis.* Infra XLIV. 3. 2. *atque ibi urbem nomine antiquae patriae Salaminam condidiſſe.* Ubi etiam *Salamina* praeferunt ed. Med. Ald. Junt. cum MS. Coll. N. ſec. tert. quart. Leid. Eadem varietas occurrit apud Plinium lib. v. cap. 31. *Salamis*, *Amathus.* MS. Leid. *Salamina*, *Amathus.* Ampelius cap. 6. *Aegina*, *Salamina*, *Coos.* Saresberienſis lib. VIII. cap. 6. pag. 557. *Xerxes apud Salaminam vix una navé evaſit.* Porro Ald. Junt. *uſque ad interitum civitatis a. d. f.*

II. 7. 8. *Capital eſſe apud Athenienſes coepit*,] Valerius Maximus v. I. ext. I. *id ei ſalutare futurum dicens*, *quod apud Perſas capital exſtitiſſet.* Curtius lib. VIII. cap. 9. *quas* (arbores) *violare capital eſt.* L. Seneca lib. IV. de Benef. cap. 38. *quo* (decreto) *cavetur*, *ne miſeros tecto juvare capital ſit.* Confer notam Avi ad M. Senecae Controv. VIII.

II. 7. 9. *Ne aut tacendo parum reipublicae conſuleret*, *aut cenſendo ſibi*,] Magl. ed. Rom. Bech. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *aut cenſendo* (Magl. *conſulendo*) *periculum ſibi afferret.* Thuan. *aut cenſendo ſibi offenderet.*

II. 8. I. *Memores illati Athenienſibus belli*, *& veriti*, *ne fruſtra arma moviſſe viderentur*,] Med. Magl. Reg. Bodl. pr. quart. Leid. Periz. *& deſerti*, *ne fr.* ſec. in margine, atque quint. *& diſerti*: ut infra h. l. cap. 12. 19. *deſerto bello.* v. 2. 10. *eatenus bellum ſuſtinendum*, *ne inopia deſeratur.* IX. 2. 5. *ne inopia bellum deſerere cogatur.* & XX. 5. 10. *bellum quod hue deſeruerant.*

Ibid. *In Eleuſiniis ſacris*] Ald. Junt. *in Eleuſinis ſ.*

II. 8. 3. *Ut ſpeciem captarum matronarum praeberent.*] Penultimam vocem ignorat Med.

II. 8. 4. *Quibus caeſis*, *Piſiſtratus paullum a capienda urbe abfuit.*] Med. a pr. m. quart. quint. Leid. ed. Bongarſ. *afuit*: ut ſupra h. l. cap. 5. I. ex eadem ed. & Med. a pr. m. *afuiſſent.* Cicero lib. IV. ad Famil. epiſt. 3. *Etſi enim afui.* Ita MS. Pomponius L. 22. Quibus modis uſusfr. *& illa afuerit.* Paulus L. 39. ex Quibus c. maj. *Is qui reipublicae cauſa afuturus erat.* & L. 17. §. 3. de Uſur. *reipublicae cauſa afuit.* Julianus L. 41. ex Q. c. maj. *reipublicae cauſa afuit.* & in fine ejuſdem Legis, *r. p. c. afuit.* Ubi quaedam Edd. praeferunt *abfuit* contra fidem MS. & ed. Florent. Papinianus L. 13. ad Municip. *Si alter ex magiſtratibus totò anno afuerit.* Ulpianus L. 69. de V. S. *cui rei dolus malus aberit*, *afuerit.* Macrobius lib. I. Saturn. cap. 2. *a quo* (convivio) *te afuiſſe non opinor.* Symmachus lib. x. epiſt. 59. ex MS. *nam certe juſto diutius afuiſti.*

II. 8. 7. *In publicum progreditur: advocata concione*, &c.] Med. ſec. quint. Leid. & Vincentius lib. III. cap. 18. *egreditur:* idemque paullo poſt, *conqueritur.* Ed. Bech. Ven. Flor. Mediol. Parif. Ald. Junt. *& advocata.*

II.

II. 8. 10. *Per annos triginta tres regnavit.*] Med. Magl. *triginta quatuor.* Sec. quint. Leid. Bodl. ed Bech. Ald. Junt. aliaeque, XXXIIII.

II. 9. 1. *Diocles, alter ex filiis,*] Nomen proprium abest a MS. Coll. N. nec male.

II. 9. 3. *Conscios caedis*] Apud Vincentium prave editum est, *consocios caedis.* & dein: *utrum aliquis de consociis superesset.*

II. 9. 4. *Neminem ait superesse, quem amplius mori gestiat, quam ipsum tyrannum.*] Med. Magl. sec. quint. Leid. Bodl. *nisi ipsum t.* ed. Bechar. Ald. Junt. *nemo, ait, superest, q. a. mori gestiam, q. i. t.* Vincentius: *neminem esse, quem mori vellet, praeter ipsum tyrannum.*

II. 9. 6. *Hujus virtute cum admonita civitas libertatis esset,*] Saxo lib. v. pag. 78. f. *quo dicto Ericus propulsandae fraudis admonitus.*

II. 9. 8. *Auxilium a Lacedaemoniis, socia tum civitate, petiverunt.*] Med. Magl. Periz. ed. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. *socia tunc c.* Eaedem edd. cum Bechar. Med. & MS. Magl. *petierunt.* Schefferus malebat *postulaverunt* pro *perduraverunt*, quod in omnibus MSS. uno excepto, se reperisse, testatur Bongarsius; idemque praefert Thuaneus: at quart. Leid. a reliquis discedens suffragatur conjecturae Schefferi, quae tamen non necessaria est. Cornelius Nepos Miltiade cap. 4 *Hoc tumultu Athenienses tam propinquo tamque magno permoti, auxilium nusquam, nisi a Lacedaemoniis, petiverunt.*

II. 9. 9. *Quos ubi viderunt quatridui teneri religione,*] Periz. *quos ubi didicerunt*, ut supra h. l. 3. 13. Magl. ed. Rom. *quatriduanae religionis otio teneri.* Thuan. a sec. m. *quatriduanae teneri rel. otio.* Orosius & Freculphus: *cum detineri quatriduanae religionis otio compertum haberent.* Apud Freculphum post *detineri* inepte additur vox *Persas*, eamdemque retinet Vincentius. Ita enim ille; *Interim cum viderent Persas quatridui religione teneri, nacta occasione, non exspectatis Lacedaemoniis.*

Ibid. *In campos Marathonios in praelium egrediuntur.*] Magl. Thuan. Bodl. quart. Leid. *in campis Marathoniis.* Periz. *in campis Marathonis.* Orosius & Freculphus: *campis Marathoniis proruperunt.*

II. 9. 10. *Miltiades & dux belli erat, & auctor non exspectandi auxilii;*] Saxo lib. x. pag. 235. 35. *committendi praelii auctorem agere postulatus.* & lib. XVI. pag. 374. 35. *Eumque dividendi inter pupillos regni auctorem habiturus.*

Ibid. *Quem tanta fiducia ceperat, ut plus praesidii in celeritate, quam in sociis duceret.*] Idem lib. IV. pag. 62. 49. *Tanta autem Atislum fiducia ceperat, ut* &c. lib. XIV. pag. 312. 19. *quem tanta fiducia ceperat, ut plus remedii in celeritate quam in sociis duceret.*

II. 9. 11. *Nec audaciae ejus eventus defuit.*] Pronomen *ejus* abest Coll. N. Saxo lib. III. pag. 49. 5. *nec audaciae eventus defuit.*

II.

II. 9. 13. *Ex quibus multae suppressae, multae captae sunt.*] Med Magl. sec. quint. Leid. Bodl. *submersae.* ed. Rom. Ald. Junt. *summersae.* Verbum substantivum ignorant Ven. Flor. Mediol. Paris. Ald. Junt.

15. 9. 15. *Inter ceteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit.*] Ed. Rom. *enituit;* idemque in suo MS. exstare testatur Cl. Dorvilius in Miscell. Observ. vol. I. pag. 170. Livius lib. XXII. cap. 27. *in tantum suam felicitatem virtutemque enituisse.* Saxo lib. XI. pag. 221. 11. *sed & clandestina ejus virtus perlucidis postmodum experimentis enituit.*

II. 9. 16. *Cynaegiri*] Med. quint. Leid. ed. Bechar. *Cynegeri.* Similiter apud Herodotum ex MS Med. VI. 114. Κυνέγειρος.

II. 9. 19. *Duabus manibus amissis,*] Magl. Coll. N. ed. Rom. Bech. aliaeque, *ambabus.*

Ibid. *Veluti & rabida fera,*] Magl. *veluti rabida.* pr. quart. Leid. *& velut. r.* Med. Bodl. Thuan. sec. quint. Leid. Periz. cum vetustis editionibus & Bongars. atque Bernec. *& veluti.*

II. 10. I. *Cum bellum restauraret,*] MS. Coll. N. Orosius lib. II. cap. 9. & Freculphus tom. I. lib. IV. cap. I. *instauraret.* atque ita infra III. 5. 2. Med. Magl. Bodl. sec. quint Leid. ed. Ald. Junt. Orosius lib. I. cap. 21. *bellum instaurant,* & Coll. N. *instauravit.* & XX. 5. 6. ed. Ven. *bellum velut ex integro instaurat.* Item XXXI. 3 8. eadem cum Florent. Paris. *bellum Italiae instauraturum.* & Ven. Paris. Mediol. XXXVII. I. 8. *ut major criorque resurgeret instaurando praelio.* Vulg. *in restaurando bello resurgeret.*

II. 10. 2. *Ex his Artemenes maximus natu aetatis privilegio* &c. §. 8. *materno tamen se jure & avito vincere.*] Med. sec. quint. Leid. *Ariamenes.* Periz. ed. Rom. *Artamenes.* Jenson. Med. *Arthemenes.* Ven. *Archamenes.* Flor. Paris. *Arimenes.* Ald. Junt. *Artabazanes.* Adde notam Bongarsii. Hunc locum quoque imitatur Saxo lib. XI. pag. 213. 37. *Qui etsi virtuti maturior videretur, se tamen naturae ordine, aetatisque privilegio vincere.* & lib. II. pag. 42. 24. *quippe regnum ejus avito sibi jure competere.*

II. 10. 3. *Porro Xerxes controversiam non de ordine, sed de nascendi felicitate referebat.*] Saxo lib. XI. pag. 213. 36. *si non eum dignitate posteriorem sors ipsa nascendi fecisset.* & paullo post: *quem nascendi serie priorem sciat.*

II. 10. 6. *Avo quoque materno*] Med. quint. Leid. Bodl. *ita avo q. m.*

II. 10. 10. *Nec victus doluerit;*] Coll. N. ed. Rom. Bech. Ald. Junt. aliaeque, *indoluerit.*

Ibid. *Et jucunda quoque inter se, non solum credula convivia habuerint:*] Ed. Rom. *j. quoque inter se convivia non solum, sed credula habuerint.* Magl. Coll. N. *jucunda quoque inter se non solum convivia, sed crebra* (Coll. N. *solum sed crebra convivia*) *habuerint.* Pro *credula* Freinshemius quoque malebat *crebra.*

II.

Ibid. *Judicium quoque ipsum sine convicio fuerit.*] Vincentius lib. III. cap. 36. *sine arbitris vel c. f.* Saxo lib. XI. pag. 213. 39. *Igitur fraternae contentionis certamen sine arbitris aut judicibus, solis partium suffragiis gerebatur.*

II. 10. 12. *Igitur Xerxes bellum a patre coeptum adversus Graeciam quinquennium instruxit.*] Ald. *acceptum.* Junt. *accaeptum.* Novem MSS. ed. Rom. Ald. Junt. aliaeque cum Orosio lib. II. cap. 9. & Vincentio lib. III. cap. 37. *adversus Graeciam per quinquennium instruxit.*

II. 10. 13. *Ne inopinato bello opprimerentur,*] Saxo lib. XIV. pag. 261. 14. *inopinatum hostem opprimere.* lib. XVI. pag. 376. 11. *subiti inopinatique belli fama perculsus.*

Ibid. *Omnia in tabellis ligneis magistratibus perscribit, eademque cera superinducta delet.*] Ed. Flor. *prescripsit.* Ald. Junt. *praescribit.* Vincentius: *omnia in tabulis ligneis describit, & ceram superducta cera delet.* Orosius lib. II. cap. 9. *per tabellas primum scriptas, deinde ceratas, suis prodidit.*

II. 10. 18. *Septingenta millia de regno armaverat, & trecenta millia de auxiliis:*] Magl. ed. Rom. Orosius ex tribus MSS. Florent. & Freculphus tom. I. lib. IV. cap. 6. *& trecenta de auxiliis,* omissa voce *millia*, quae posteriore loco subaudiri solet: sic infra XXIV. 6. I. ex sec. Leid. *adunatis centum quinquaginta millibus peditum & quindecim equitum.* & XXXI. 8. 8. *Caesa hostium quinquaginta millia, & capta undecim.* & XXXVIII. I. 8. *peditum octoginta millia, equitum decem.* Ita optimus Mediceus & MSS. Bongarsii. Plura exempla congessit Avus ad Livium lib. XXI. cap. 17.

II. 10. 20. *Naves quoque mille ducentas habuisse numero dicitur.*] Orosius *rostratas* (ita quoque legendum apud Freculphum pro vulg. *prostratas*) *etiam naves mille ducentas, onerarias autem tria millia numero habuisse narratur.* Orosium etiam sequitur Albertus Stadensis Chron. pag. 136. apud quem legitur, *ter mille.*

II. 10. 22. *Cum flumina multitudine consumerentur,*] Coll. N. *c. flumina a mult. c.*

II. 10. 23. *Ipse autem primus in fuga, postremus in praelio semper visus est;*] Contra de Atesso scribit Saxo lib. IV. pag. 61. 15. *cum is ante omnes bella gesserit primus; fuga vero postremus incesserit.*

II. 10. 24. *Et montes in planum ducebat,*] MSS. atque editiones, praeter quam tres posteriores Cl. Graevii, *deducebat*, atque ita loquuntur optimi scriptores. Seneca Epist. III. *Ludit istis animus, non proficit; & philosophiam a fastigio deducit in planum.* Curtius lib. VI. cap. I. *&, donec avidius sequentes in planum deduxere, multi cadebant.* Florus lib. II. cap. 3. *Fulvius latebras eorum ignibus sepsit: Baebius in plana deduxit.*

II. 11. 2. *Nam, cum Leonida, rex Spartanorum, cum quatuor millibus militum angustias Thermopylarum occupasset,*] Med. Bodl. Coll. N. quart. Leid. Periz. ed. Bech. Ven. Flor. Med. Paris.

Ald.

Ald. Junt. *namque cum*. Rom. *namque cum Leonidas dux Spartanorum quatuor m.*

II. II. 8. *Aut regi Spartanorum, aut urbi cadendum.*] Coll. N. *aut urbi aut regi cladem imminere.*

II. II. 9. *Et idcirco rex Leonida cum in bellum proficisceretur, ita suos firmaverat, ut ire se parato ad moriendum animo scirent. Angustias propterea occupaverat,*] Ed. Bechar. Flor. Med. Ald. Junt. *& iccirco cum rex Leonidas.* Bech. *Leonides.* MS. Med. sec. quint. Leid. Periz. ed. Rom. Ald. *angustiasque propterea.* Junt. *angustias praeterea occ.*

II. II. 10. *Aut minore damno reipublicae caderet.*] Coll. N. *aut minore detrimento.*

II. II. 11. *Meminerint, qualitercunque praeliantibus cadendum esse:*] Ed. Bech. Ald. Junt. *qualit. praeliarentur.* Periz. cum MSS. Bong. Modii, *praeliatis.* Infra v. I. I. *praeliati ad ultimum.*

II. II. 16. *Tumultus totis castris oritur.*] Saxo lib. XIII. pag. 244. 36. *cumque totis in castris tumultus exoriretur.*

Ibid. *Ut qui sciant se pugnare non spe victoriae, sed in mortis ultionem.*] Periz. *sed mortis ultione.* Coll. N. *non in spem victoriae, sed in mortis ultionem.*

II. II. 17. *Majorem partem diei*] Quint. Leid. *die.* Sallustius Jug. cap. 56. *Et jam die vesper erat.* Vide Bongarsium ad h. l.

II. II. 19. *Experiri maris fortunam statuit.*] Saxo lib. x. pag. 203. *belli fortunam experiri.* & lib. XIV. pag. 281. *armorum fortunam experiri.*

II. 12. 2. *Symbolos proponi, & saxis proscribi curat:*] Ed. Ald. Junt. *symbola.* Coll. N. *& in saxis proscribi curat.* Ed. Rom. *& in saxis perscribi.* Orosius lib. II. cap. 10. & Freculphus: *saxisque affigi jubet.* Herodotus lib. VIII. cap. 24. ἐντάμνων ἐν τοῖσι λίθοισι γράμματα.

II. 12. 3. *Bellum inferre olim conditoribus*] Med. *b. inferre solet o. c.* MS. Bongarf. *b. i. solit. olim c.* Forte legendum, *b. i.* sicut *olim c.*

II. 12. 6. *Quin vos in haec nostra castra ex ista obsidione transitis?*] Med. Magl. Thuan. pr. Leid. Bodl. Coll. N. & C. C. *in haec vestra castra*: eamque scripturam amplectitur Parens ad Gellium lib. IV. cap. 18. tert. quart. Leid. *in haec castra vestra.*

II. 12. 9. *Sed & cum diis immortalibus bellum gereret:*] Ald. Junt. *sed cum diis etiam imm.*

II. 12. 10. *Quae manus tota imbribus & fulminibus deleta est,*] Confer Herodotum lib. VIII. cap. 37. & 38.

Ibid. *Ut intelligeret, quam nullae essent hominum adversus Deos vires.*] Periz. Bech. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *ut int. quanto gravior offensa deorum esset, tanto nullas esse hominum adv. d. v.*

II. 12. II. *Thespias;*] Sec. quint. Leid. Bodl. *Thespiades.* tert. quart. Reg. *Thespiadas*, probante Bongarsio ad XXXVI. I. 3.

Ibid. *Et quoniam ferro in homines non poterat, in aedificia igne gras-*

grassatur.] Med. sec. quart. Leid. Bodl. *in aedificiis.* Ita infra XXXVIII. 6. 1. *in aliis quoque omnibus hac arte grassatus.* Saxo lib. XIV. pag. 309. 32. *& quoniam in homines grassari non licuit, tamquam a rebus mutis supplicium exacturus, urbem Gozcovam cremandam curavit.*

II. 12. 14. *Themistocles navium praesidium demonstratum ratus, ... timens Themistocles, ne discessu* &c.] Coll. N. plurimum quantum hoc loco a recepta lectione discedit: *cum Themistocles interpretatus est,* (leg. *esset*) *Deum muros ligneos dixisse naves; cujus probato consilio, conjuges liberosque Salaminiis demandant: ipsi naves armati conscendunt. Idem & aliae civitates Graeciae faciunt, inter quas cum dissensio oriretur, delapsuri jam ad sua tuenda viderentur, veritus Themistocles, ne discessu* &c.

II. 12. 19. *Per servum fidum Xerxi nuntiat,*] Herodotus lib. VIII. cap. 75. *πέμπει ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ Μήδων ἄνδρα πλοίῳ, ἐντειλάμενος τὰ λέγειν χρεών· τῷ οὔνομα μὲν ἦν Σίκιννος, οἰκέτης δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἦν τῶν Θεμιστοκλῆος παίδων.*

II. 12. 20. *Quod si civitates, quae jam abire vellent, dissipentur,*] Tert. Lcid. *quae jam feriari vellent.*

II. 12. 22. *Interea rex, velut spectator pugnae,*] Saxo lib. XIV. pag. 255. f. *pro duce pugnae spectator effectus.*

II. 12. 23. *Artemisia regina Halicarnassi*] *Alicarnasi* vel *Halicarnasi* exhibent meliores MSS. tam Orosii, quam Justini. Vincentius lib. I. cap. 38. *Archemidora autem, vel, sicut alibi legitur, Artemisia regina Halicarnasi.* Ita *Halicarnasos* quoque dant MSS. Pomponii Melae lib. I. cap. 16. & Ἁλικαρνησσὸν atque Ἁλικαρνησσεὺς codex Mediceus Herodoti lib. I. cap. 144. Josephus lib. IV. Antiq. Jud. cap. 17. Ψήφισμα Ἁλικαρνασσέων. Adde Patema ad Herodotum init. lib. I. Apud Freculphum vitiose editum est: *Artemidora regina Halicarnis.*

Ibid. *Inter primos duces bellum acerrime ciebat:*] Med. Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Mediol. Paris. Ald. Junt. *inter primores,* probante Vorstio.

II. 12. 25. *Quorum defectio animos ceterorum fregit,*] Ita infra XXXIV. 3. 4. *adeoque haec asperitas animum regis fregit.* & Livius lib. XXVI. cap. 12. *conspectum tam triste supplicium fregit animos Campanorum.* Bodl. Periz. ed. Jenson. Bechar. Flor. Ald. Junt. *ceteris.* Ita idem lib. XXXVI. cap. 28. *Tum fracta Phaeneae ferocia Aetolisque aliis est.* Coll. N. *in ceteris.* quomodo loquitur auctor supra I. 5. 5. *animum minacem dumtaxat in parvulo fregit.* Magl. sec. quart. quint. Leid. *ceteros.*

II. 12. 26. *Circumspicientes fugam*] Saxo lib. IX. pag. 170. 32. *quae res inspectantibus sociis gravissimam circumspiciendae fugae sollicitudinem attulit.*

II. 12. 27. *Plures tamen non minus saevitiam regis, quam hostem timentes, domum dilabuntur.*] Coll. N. *domo.* Lege, *domos,* Orosius ex tribus MSS. Flor. & ed. Fabric. *plures tamen saevitiam regis,*

regis, velut immanitatem hostis timentes, domos dilabuntur. Freculphus: *per domos dilabuntur*, praepositione temere addita. Vincentius lib. III. cap. 33. *plures tamen saevitiam regis timentes, domos delabuntur.* Infra XII II. I. *ut praedam praemiaque integra domos ferant.* Curtius lib. VI. cap. 6. *domos quasi in captivo habitu reversuros.* Livius lib. XXIX. cap. 27. *praeda onustos, triumphantesque mecum domos reduces sistatis.* Idem lib. II. cap. 7. addito pronomine: *ut ambo exercitus suas quisque abirent domos.*

II. 13. 6. *Et iter, quod aliter non pateret, ferro patefacerent;*] Hegesippus lib. V. cap. 4. *nec aliter nisi ferro iter aperiendum.* Helmoldus lib. I. Chron. Slav. cap. 37. *Videntes ergo ii se immensa multitudine circumfusos, viamque ferro aperiendam.*

II. 13. 7. *Et occupare transitum maturata fuga jubet.*] Orosius lib. IV. cap. 18. *cum maturato adventu descendisse jam ex Alpibus consulibus proditus esset.* Saxo lib. V. pag. 73. 32. *Ericus maturato recessu Lesso insulam subit.*

II. 13. 12. *Alitesque & bestiae escae illecebris sollicitatae;*] Magl. ed. Rom. Orosius & Freculphus, *escarum illecebris.*

II. 14. 3. *Posteaquam nullo pretio libertatem videt his venalem,*] Ed. Rom. aliaeqne veteres cum Ald. Junt. *vidit.*

II. 14. 6. *Castra referta regalis opulentiae*] MSS. Bongars. Ald. Junt. *regali opulentia*, ut infra XI. 14. 10. *referta orbis terrarum spoliis.* Adde XXIV. 7. 4. & XXV. I. 9.

II. 14. 9. *In Asiam.. nuntiatum sit!*] Flor. Ald. Junt. *in Asia.*

II. 14. II. *Civitatium testimonio*] Ald. Junt. *cunctorum test.*

II. 15. 2. *Cum moenia majora complexi fuissent,*] Flor. Ald. Junt. *majora sibi compl.*

II. 15. 3. *Ne munimenta hostibus, & receptacula futuri belli exstruant.*] Ed. Bech. *futuri rursus belli ext.* Ald. Junt. *futuri rursus belli causam extruant.* Magl. ed. Rom. *receptacula rursus futuri belli causas ext.* Tacitus lib. II. Annal. cap. 64. *exscindere castella causas bello.*

II. 15. 4. *Non exstimans abrupte agendum,*] Ita Ammianus lib. XV. cap. 2. *tenues damnabantur abrupte.* Periz. ed. Rom. *inconsulte.*

Ibid. *Ituros Lacedaemonem,*] Ed. Bech. Med. Ald. Junt. *Lacedaemona;* eaedemque cum Med. Periz. infra III. 3. 12. *relatis Lacedaemona.* ut VI. 7. 2. *Lacedaemona proficiscuntur.*

II. 15. 7. *Nuntiatur Spartanis, opus Athenis maturari;*] Med. Bodl. Periz. ed. Bechar. Med. Ald. Junt. *opus Atheniensium mat*

II. 15. 9. *Et posse jam illatum bellum non armis tantum, sed etiam muris sustinere:*] Ed. Flor. Ald. Junt. *& posse illatum non a. t. sed etiam muris bellum sustinere.*

II. 15. II. *Quod non virtute, sed imbecillitate sociorum,*] Ald. Junt. *quod non sua virtute.*

II. 15. 16. *Collegae conatibus obviam eundo,*] Gellius lib. V. cap. 10. *Potui huic tuae tam ancipiti captioni isse obviam.* Saxo lib. VIII. pag. 159. 4. *nequaquam a se regalibus institutis obviam itum esse.*

Obviare conatibus etiam dixit Hegesippus lib I. cap. 6. *quis conatibus ejus obviare auderet.*

II. 15. 18. *Ducem constituunt Cimonem*] Med. Coll. N. *Thimona.* Periz. *Tymona.* sec. Leid. Bodl. ed. Rom. Flor. Ald. Junt. *Cimona*: ut apud Valerium Maximum lib. V. cap. 3. *& Cimona paternas induere catenas coëgit.*

III. I. I. *Bello in Graeciam infeliciter gesto,*] Med. Magl. Bodl. sec. quint. Leid. Thuan. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Mediol. Paris. Ald. Junt. Orosius & Vincentius lib. III. cap. 41. *in Graecia.*

III. I. 3. *Impellit Artaxerxen*] Ed. Ald. Junt. *& imp. A.*

III. I. 5. *Adsumit in societatem consilii Bacabasum:*] Sec. quint. Leid. *Bagabasum.* ed. Rom. *Megabasum.* Bech. Ald. Junt. *Baccabassum.* Μεγάβυζον eumdem appellat Ctesias Pers. cap. 30. ubi ait: καὶ βασιλεύει Ἀρταξέρξης σπουδῇ Ἀρταπάνου, καὶ ἐπιβουλεύει πάλιν ὑπ' αὐτοῦ· καὶ λαμβάνει κοινωνὸν τῆς βουλῆς (leg. ἐπιβουλῆς) Ἀρτάπανος Μεγάβυζον· . . . ἀλλὰ μηνύει πάντα Μεγάβυζος· καὶ ἀναιρεῖται Ἀρτάπανος, ᾧ τρόπῳ ἔμελλεν ἀναιρεῖν Ἀρταξέρξην. Ceterum Aelianus lib. XIII. Var. Hist. cap. 3. refert, Xerxen αἰχμῆς ἀποθανόντα, ἀποσφαγῆναι ἐν τῇ εὐνῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ.

III. I. 8. *Rex simulat, se breviorem loricam habere: jubet Artabanum secum commutare.*] Saxo lib. IV. pag. 66. 27. *Tum Frogerum Frotho arma secum permutare jubet.*

III. I. 9. *Et caedem patris & se ab insidiis vindicavit.*] Ed. Rom. *necem patris & fratris.* Med. Magl. Bodl. Reg. Coll. N. sec. Leid. ed. Bech. Ald. aliaeque, *& c. p. & necem fratris.* Diodorus d. l. ait: πυθόμενος δὲ ὁ Ἀρταξέρξης, καὶ παραχρῆμα μετὰ τῶν δορυφόρων ἀνελόντος τὸν ἀδελφὸν Δαρεῖον. & paullo post: παραδόξως δὲ σωθεὶς ὁ Ἀρταξέρξης, καὶ τὸν φονέα τοῦ πατρὸς τετιμωρημένος, παρέλαβε τὴν τῶν Περσῶν βασιλείαν. Nimium itaque liberales fuisse videntur scribae, qui post vocem *patris* addiderunt *& fratris*, vel *& necem fratris.*

III. 2. 5. *Charilao*] Ita pro *Charillo* praeter Juntinam ed. Rom. Bech. Ven. Flor. Mediol. Ald. ac MS. Coll. N. idemque in suo Codice reperisse videtur Gualterus Burlei, qui in libro de Vitis Philosophorum, eumdem *Carilaum* vocat. Χαρίλαος etiam dicitur Suidae v. Λυκοῦργος, & Plutarcho in Lycurgo pag. 41. 42. & 52. & Cleomene pag. 809. ed. Francof. verum Χάριλλος in Apophth. pag. 189. & Tractatu II. de Fortuna Alexandri pag. 337. nec aliter hoc nomen scriptum occurrit apud Clementem Alexandrinum lib. I. Strom. pag. 327. ed. Paris. ubi ait: Σωσίβιος δὲ ὁ Λάκων ἐν χρόνων Ἀναγραφῇ κατὰ τὸ ὄγδοον ἔτος τοῦ Χαρίλλου τοῦ Πολυδέκτου βασιλείας Ὅμηρον φέρει· βασιλεύει δὲ οὗ Χάριλλος ἔτη ἑξήκοντα τέσσαρα. & apud Tzetzen Chil. VIII. v. 907.

Χάριλλος Λάκων ἀδελφὸς ὑπῆρχε τοῦ Λυκούργου.

At re vera fuit ἀδελφιδοῦς τοῦ Λυκούργου.

III. 2. 6. *Ut intelligerent omnes, quanto plus apud bonos pietatis jura, quam omnes opes valerent.*] Faber malebat, *ut intelligerent homi-*

homines. At melius fortasse abesset antepenultima vox *omnes*, quam ignorant Coll. N. ed. Ald. Junt. & Gualterus.

III. 2. 7. *Non habentibus Spartanis leges instituit*,] D. Augustinus lib. II. de Civ. Dei cap. 16. *Quamvis Lycurgus Lacedaemoniis leges ex Apollinis auctoritate se instituisse confinxerit.*

III. 2. 8. *Cujus non ipse primus in se documenta daret.*] Ita Magl. tert. quart. Leid. Periz. ed. Rom. Bechar. Mediol. Ald. Junt. Reliqui MSS. *documentum*, applaudente Scheffero. Gualterus: *cujus ipse documentum non primitus daret.*

III. 2. 9. *Principes ad justitiam imperiorum formavit.*] Hinc emendandus Saresberiensis, apud quem lib. IV. Policr. cap. 3. pag. 215. legitur, *impiorum firmavit*. Gualterus: *Principes vero ad justitiam inferiorum pari lege formavit.* τὸ *inferiorum* exstat quoque in tertio a manu sec. & quarto Leid. Magl. ed. Ald. Junt. Praestat vulgatum.

III. 2. 10. *Parcimoniam omnibus suasit, existimans laborem* &c.] Med. Coll. N. ed. Rom. *persuasit*. Pr. tert. Leid. *omnibus item exist. lab.*

III. 2. 12. *Auri argentique usum, velut omnium scelerum materiam, sustulit.*] Pr. Leid. & Saresberiensis, *& omnium*, pro *ut omnium*.

III. 3. 2. *Magistratibus judicia per annuas successiones;*] Praepositio *per* in nullo codice MS. reperitur. Magl. Coll. N. ed. Bechar. Ven. Florent. Med. Parif. Ald. *& annuas successiones*. Reliqui MSS. cum ed. Rom. *& annuos successores*. Gualterus: *& annuas sanctiones*.

Ibid. *Populo sublegendi senatum, vel creandi quos vellet magistratus, potestatem permisit.*] Ald. Junt. *legendi*. Med. Bod. sec. quint. Leid. *quos velit*. Saresberiensis: *populo sublegendi senatum potestatem dedit*. Gualterus: *populo eligendi senatum, vel creandi quos vellet magistratus, potestatem permisit.* MS. Coll. N. *populo vel legendi, vel creandi quos vellet magistratus, p. p.*

III. 3. 4. *Convivari omnes publice jussit, ne cujus divitiae vel luxuria in occulto essent.*] Ed. Ven. *ne cuique div.* Flor. Ald. Junt. *ne cui div.* Rom. *ne alicui div.* eademque & Coll. N, *luxuriae*. Gualterus: *convivare omnes publice jussit, ne cui divitiae vel luxuriae in o. e.*

III. 3. 5. *Juvenibus non amplius una veste uti toto anno permisit*,] Coll. N. & veteres edd. praeterquam Romana, *permissum*: quomodo edidit Bongarsius. *Unam vestem*, simplicem interpretatur Schefferus ad Aelianum lib. VII. Var. Hist. cap. 13.

III. 3. 6. *Ut primos annos non in luxuria, sed in opere & laboribus agerent.*] Octo MSS. ed. Rom. Bech. Flor. Mediol. Parif. Ald. Junt. *sed in opere & in laboribus*. Ita infra V. 4. 18. *Sic Alcibiades numquam mediocribus, nec in offensa nec in favore, studiis suorum exceptus est.* XXIV. 5. 14. ex MSS. & vett. edd. *ipse non in regis, sed in ducis nomen jurare milites compulit.* XXVI.

 2. 2.

2. 2. *non in timorem, sed in furorem versi.* xxv. 4. 2. *neque illi major ex imperio, quam ex bello voluptas erat.* Adde paterna ad Ciceronem lib. i. de Orat. cap. 18. & ii. 12. & 61.

iii. 3. 7. *Vitam sine pulmento degere,*] Gualterus, *agere.*

Ibid. *Statuit. Virgines sine dote nubere jussit.*] Saresberiensis: *statuit virginem sine dote nubere.*

iii. 3. 8. *Ut uxores eligerentur, non pecuniae.*] Med. sec. quint. Leid. Bodl. Periz. Coll. N. *legerentur:* ut supra ii. 7. 4. *Legitur itaque Solon, qui velut novam civitatem legibus conderet,* ubi *eligitur* quaedam editiones praeferunt. Adde cap. seq. §. 5. xxii. 3. 1. & xli. 5. 1. Ovidius lib. i. de Arte v. 263.

Hactenus, unde legas quod ames, ubi retia ponas,
Praecipit imparibus vecta Thalia modis.

Livius lib. xxiv. cap. 28. *Hieronis auctoritatem sequendam in sociis legendis.* Seneca de Vita Beata cap. 8. *quoniam mala pro bonis legere dementia est.* Vide Avum ad Livium lib. xxxii. cap. 52. *Pecunia* quoque pro *pecuniae* dant Magl. Bodl. Periz. ed. Rom. Bech. Ven. Flor. Mediol. Paris. Ald. Junt. & Saresberiensis. *ut uxores moribus eligerentur, non pecunia,* MS. Cantabr. Gualterus: *ut uxores non pecuniae causa eligerentur.*

iii. 3. 9. *Nec sane usquam terrarum locum honoratiorem senectus habet.*] Saresberiensis: *nec sane usquam terrae l. h. s. h.*

iii. 3. 10. *Ut consuescendi taedium metus religionis vincat.*] Med. Magl. sec. Leid. Coll. N. Periz. Bech. Mediol. Ald. Junt. *evincat.* Rom. *evinceret.*

iii. 3. 11. *Dein ut aeternitatem*] Periz. ed. Bech. Ald. Junt. & Saresberiensis: *deinde ut aet.*

Ibid. *Priusquam reverteretur:*] Saresberiensis: *antequam rev.*

Ibid. *Consulturum, quid addendum mutandumque legibus videretur.*] Coll. N. *mutandumve*: quomodo scripsisse Justinum suspicabatur Tollius ad Ausonium Idyll. x. v. 9. Gualterus: *vel mutandum.*

iii. 3. 12. *Proficiscitur autem Cretam, ibique perpetuum exsilium egit,*] Nicolaus Damascenus in Excerptis Porphyrogen. pag. 448. de Lycurgo ait: καταβὰς δὲ εἰς Κρίσαν, ἑαυτὸν διεργάζεται. Plutarchus in vita Lycurgi f. Τελευτῆσαι δὲ τὸν Λυκοῦργον οἱ μὲν ἐν Κίῤῥᾳ λέγουσιν. Ἀπολλόθεμις δὲ εἰς Ἦλιν κομισθέντα. Τίμαιος δὲ καὶ Ἀριστόξενος ἐν Κρήτῃ καταβιώσαντα, καὶ τάφον Ἀριστόξενος αὐτοῦ δείκνυσθαί φησιν ὑπὸ Κρητῶν τῆς Περγαμίας περὶ τὴν ξενικὴν ὁδόν.

Ibid. *Abjicique in mare ossa sua moriens jussit;*] Gualterus: *moriensque projici ossa sua in mare jussit.*

iii. 4. 1. *Messenam*] Ald. Junt. *Messenen.*

iii. 4. 8. *Phalantum filium Arati*] Ita praeter Juntinam etiam Flor. Ald.

Ibid. *Ad generandam subolem*] Ald. Junt. *ad generandam servandamque sobolem.*

iii. 4. 10. *E quarum adulterio infamiam collegisse videbantur,*]

Prae-

Praepositionem ignorant Med. sec. quint. Leid. Periz. ed. Bech. Ald. Junt.

III. 4. 13. *Hic moriens persuadet, ut &c.*] Avus malebat *His*, ex MS. Bong. cui suffragatur ed. Rom. *Is*, Magl. Periz. ed. Bech. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt.

III. 5. 2. *Bellum restaurant*] Vide supra ad II. 10. I.

III. 5. 3. *Lacedaemonii quoque eo conspiratius ad arma concurrunt, quod adversus servos dimicaturi videbantur.*] Ed. Ald. Junt. *conspirantius*. *Quod* pro *quo* legit Acidalius ex conjectura, quam firmant eaedem edd. cum MS. Med. tert. quint. Leid. Coll. N. Ita infra IX. 2. 6. *Quod eo promtius eos facere debere, quod missis a se in auxilium ejus militibus* &c. & XXXIX. 4. 1. *abductaque ei Selene uxore eo indignius, quod ex Selene jam duos filios habebat.* Med. sec. quint. Leid. & MS. Bong. *dimicandum videbatur:* quod vulgato praefert Vorstius.

III. 5. 6. *Qui* (Tyrtaeus) *tribus praeliis fusus eo usque desperationis Spartanos adduxit, ut ad supplementum exercitus servos suos manumitterent,*] Med. Bodl. sec. quint. Leid. *fusos*, probante Avo. Orosius lib. I. cap. 21. *qui* (Lacedaemonii) *tribus conflictibus fusi, amissum exercitum vocata in libertatem servorum manu suppleverunt.* Bodl. Periz. *in supplementum.*

III. 5. 7. *Sed & dignitati succederent.*] Junt. *sed etiam d. s.* Ald. operarum errore, *sed etiam dignati s.*

III. 5. 8. *Majora detrimenta civitati infligerent,*] Ed. Rom. *inferrent*. Med. Reg. pr. tert. quart. Leid. Periz. Coll. C C. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. *infunderent*. Ita Ammianus lib. XIV. init. *Fortunae saevientes procellae tempestates alias rebus infudere communibus.*

III. 5. 9. *In quibus hortamenta virtutis ... conscripserat.*] Med. *perscripserat:* quod verbum adhibuit auctor II. 10. 13. XXI. 6. 6.

III. 6. 3. *Supervacaneos simulantes, a bello eosdem dimiserunt.*] Ed. Bechar. *supervacuos eos simulantes a bello eodem dim.* Rom. Ald. Junt. *supervacaneos eos simulantes, a bello* (Rom. *ab eodem bello*) *dimiserunt.*

III. 6. 5. *Qui bellum Atheniensibus facerent.*] Similiter Gellius lib. VII. cap. 3. pag. 378. *bellumque eo illis faciendum censerent.* & pag. 384. *quod bellum populo Romano facere voluissent.* lib. XVII. cap. 21. pag. 796. *bellum populo Romano facturus.* Macrobius lib. I. Saturn. cap. 2. init. *quas* (copias) *bellum populo Romano facturas comparaverat.* Saxo lib. XIV. pag. 280. 48. *bellum Sclavis facturus.*

III. 6. 12. *Duos duces deligunt, Periclem ... & Sophoclem*] *Deligunt* etiam exhibent duo MSS. Orosii lib. I. cap. 21. & ed. Veneta pro vulg. *delegerunt*. Pr. Leid. *Pariden*, & *Sophoclen*. Med. Thuan. sec. quart. quint. Leid. *Periclen & Sophoclen*, Graeco sono; quem meliores MSS. in similibus nominibus propriis servant: ut supra I. 4. I. *Astyagen*. & 6. 2. *Sybaren*. III. I. 3. V. 8. 13. & II.

& II. 7. *Artaxerxen.* IV. 4. II. *Demosthenen.* V. I. 7. & VI. I. 2. *Tisaphernen.* VI. 3. 2. *Iphicraten.* XIV. 3. II. *Eumenen.* XV. 3. 6. *Callisthenen.* XVI. 4. 8. *Mithridaten.*

III. 7. 2. *Itaque quinto decimo anno rupto foedere,*] Med. Bodl. sec. quint. Leid. ed. Ald. Junt. *itaque intra quindecim annos.* Periz. *itaque infra* XV. *annos.* Coll. N. *itaque intra duodecim annos.* ed. Bechar. *i. inter quind. a.*

III. 7. 4. *Consilio Periclis*] Med. sec. quint. Leid. MS. Bongars. *Periclii* & paullo post iidem Leid. & MS. Bong *Haec Pericli expeditio*, eadem genitivi terminatione, qua utitur Cicero lib. II. de Orat. cap. 22. *Pericli succum.* & Cornelius Nepos Alcib. cap. 2. ex MSS. *educatus est in domo Pericli.* Supra I. 10. 6. *Darius Hystaspi filius.* Ita Bodl. *Hychaspi* ed. Rom. *Hyptasi* Bongars. *Hyptapsi*, *Hiptaspi*, *Hisptasi*, *Hytaspi*, reliqui MSS Eodem modo apud Cornelium Nepotem de Reg. cap. I. in MSS. legitur, *Darius Ystapsi*, vel *Ystaspi*, *filius.* Infra XXII. 7. 7. sec. Med. *in exercitu Agathocli.* Virgilius lib. VI. Aeneid. v. 838.

genus armipotentis Achilli.

Cicero lib. I. de Orat. cap. 19. *ex orationibus Demostheni.* Ita MS. Pithoei. Gellius lib. VII. cap. 5. *Oresti ossa.* & cap. 16. *versus Euripidi.* Vetus interpres lib. III. Regum IV. 3. *sicut scriptum est in lege Moysi.* & Euang. secundum D. Joannem VII. 23. *ut non solvatur lex Moysi.* Vide Priscianum lib. VI. pag. 706. ed. Hanov. & Avum Observ. in Script. Eccles. cap. II. atque Vorstium h. l.

Ibid. *Supervacuam pugnam existimantes,*] Schefferus legit *aestimantes* e MS. Bong. cui accedunt Med. quint. Leid. *extimantes* sec. Leid.

III. 7. 13. *Denique fessi tot malis, pacem in annos quinquaginta fecere, quam non nisi sex annis servaverunt.*] Suidas: Νικίας Ἀθηναῖος (MS. Leid. Ἀθηναίων) στρατηγός. Οὗτος Κύθηρα τὴν νῆσον εἷλε, καὶ περὶ τῆς Σπάρτης εἰς φόβον κατέστησε Λακεδαιμονίους, ὡς καὶ φρουρὰν αὐτοὺς ἐν τῇ πόλει καταστῆσαι· εἰρήνην δὲ ὀκτὼ (MS. Leid. πεντήκοντα) ἔτη ταῖς πόλεσιν ἐπρυτάνευσεν.

III. 7. 16. *Quod priusquam expono,*] Magl. Bodl. pr. sec. Leid. Periz. Coll. C. C. ed. Bech. Ven. Flor. Mediol. Paris. Ald. Junt. *exponam.*

IV. I. I. *Siciliam ferunt angustis quondam faucibus Italiae adhaesisse, direptamqne velut a corpore majore impetu maris, quod toto undarum onere illuc vehitur.*] Pr. sec. quart. Leid. Thuan. Periz. Coll. C. C. ed. Rom. Mediol. *diremptamque*, quomodo etiam legendum praeceperant Avus ad h. l. & Nic. Heinsius ad Valerium Flaccum lib. I. v. 284. Tacitus Agric. cap. 23. *nam Glota & Bodotria diversi maris aestu per immensum revecti, angusto terrarum spatio dirimuntur.* Seneca Oedipo. v. 9. *Rupemque saxis vasta dirimentem freta.* Cicero lib. IV. in Verrem cap. 48. *Tota* (Enna) *ab omni aditu circumcisa atque diremta est.* ubi *direpta*

pta in vetere editione legi, margini editionis Lambini adscripsit Gruterus. Livius lib. XXI. cap. 49. *Hispania angusto diremta freto.* Seneca Consol. ad Marciam cap. 17. *Videbis primum ipsam insulam* (Siciliam) *ab Italia angusto intercisam freto, quam continenti quondam cohaesisse constat: subitum illo mare irrupit, &*

Hesperium Siculo latus abscidit.

Pro *vebitur* Nob. Heinsius malebat *devebitur.*

IV. I. 4. *Nunc flammas, nunc vaporem, nunc fumos eructet.*] Coll. N. ed. Ald. Junt. *nunc ignes, nunc flammas, nunc vaporem, nunc f. e.* MSS. Bongarf. Med. pr. sec. quint. Leid. *eructuet.*

IV. I. 7. *Rhegium dicitur, ideo quia Graece abrupta hoc nomine pronuntiantur.*] Med. *nuncupantur.* Isidorus lib. XIII. cap. 18. Fretum Siciliae *quod* Rhegium *dicitur, Salustius ex tali causa vocari scribit, dicens, Italiae olim Siciliam conjunctam fuisse, &, dum esset una tellus, medium spatium aut per humiditatem abruptum est* (lege *esse*) *aquis, aut per angustiam scissum, & inde* Ῥήγιον *nominatum, quia Graece* abruptum *hoc nomine nuncupatur.*

IV. I. 9. *Neque experientibus modo terribile, verum etiam procul videntibus.*] Med. sec. quint. Leid. Coll. N. Periz. ed. Jens. Rom. Bech. Ven. Flor. Mediol. Paris. Ald. Junt. *visentibus*: quomodo ex conjectura legit Nob. Heinsius d. l. & ex MS. Bongars. Cl. Wasseus ad Sallustium Fragm. Hist. VI. 25. in add.

IV. I. 10. *Undarum porro inter se concurrentium tanta pugna est,*] Ita infra XIII. I. 15. *qui numquam sibi reperissent pares, nisi inter se concurrissent.* Plinius lib. IV. Hist. Nat. cap. 17. *Cyaneae aliis Symplegades appellatae, traditaeque fabulis inter se concurrisse.* Livius XXVI. 39. *Insignis inter ceteras* (naves) *pugna fuit duarum, quae primae agminis concurrerant inter se.* Verum Med. Magl. quart. Leid. Coll. N. Periz. ed. Jenson. Ven. Mediol. Paris. *in se concurrentium.* Vide notam Cl. Wopkensii.

Ibid. *Alias veluti terga dantes in imum desidere,*] Med. sec. quint. Leid. Periz. Bodl. Coll. N. ed. Jenson. Bechar. *dantes verticibus* (Bech. *vorticibus*) *in i. d.* Rom. *dantes vorticibus mergi, ac in im. d.*

Ibid. *Alias quasi victrices in sublime ferri*] Praepositionem *in* deleri jubet Heinsius d. l. eamque omittit editio, quam consuluit Bongarsius.

Ibid. *Nunc hic fremitum ferventis aestus, nunc illic gemitum in voraginem desidentis exaudias.*] Med. Bodl. quint. Leid. Coll. N. ed. Ald. Junt. *hinc . . . nunc illinc.*

IV. I. 12. *Nisi humoris nutrimentis aleretur.*] Plerique MSS. & Isidorus, atque ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Mediol. Paris. *nisi & humoris.* Ald. Junt. *nisi ex hum.*

IV. I 16. *Promontoriorum altitudo*] Ed. Jenson. Flor. *promontoriûm.*

Ibid. *Coëuntibus in se promontoriis,*] Ita Seneca Herc. Fur. v. 1212.

cumque revocata vice
In se coibunt saxa.

Nob. Heinsius d. l. malebat, *inter se*. Coll. N. c. *in se promontoriis*, *&* *concurrentibus*.

IV. 1. 17. *Neque hoc ab antiquis in dulcedinem fabulae compositum*,] Macrobius lib. v. Saturn. cap. 17. *ut conniveant tamen fabulae*, *&* *intra conscientiam veri fidem promentes malint pro vera celebrari*, *quod pectoribus humanis dulcedo fingentis infudit*.

IV. 2. 4. *Anaxilaus justitia cum ceterorum crudelitate certabat*;] Saxo lib. I. pag. 6. m. *cum aliorum regum fortitudine munificentia* *&* *liberalitate certabat*.

IV. 3. 1. *Ab Himera in auxilium vocati*,] Magl. ed. Ven. Flor. Parif. Ald. Junt. *ab Himera urbe in a. v.*

IV. 3. 2. *Ausi facinus nulli tyranno comparandum*:] Ald. Junt. *tyrannico*.

Ibid. *Quippe ut Rheginis melius fuerit vinci*, *quam vicisse*.] Eaedem: *q. ut Rheginis magis fuerit optandum vinci*, *q. v.*

IV. 3. 3. *Exsulare necesse habuissent*;] Saxo lib. III. pag. 42. 4. *ad Gevarum decurrere necesse habuit*. & lib. XIV. pag. 256. 26. *qui in regis oculis pugnam edere necesse haberent*.

IV. 3. 4. & 7. *Catinienses*] Periz. *Cathenenses*. ed. Bech. Ven. Med. Ald. Junt. *Catanenses*, & paullo post, *Catanensibus*: ut apud Lactantium II. 4. 28. *de Cerere Catanensi*. Rom. *Catinenses*, & dein, *Catinensibus*; nec aliter Freculphus I. IV. II. atque ex edit. Ven. Orosius. Cicero lib. IV. in Verrem. cap. 45. *Sacrarium Cereris est apud Catinenses*. Ibid. *Senatus Catinensium*. Insuper duo MSS. Florent. Orosii lib. v. cap. 14. dant *Catinam*, & *Catinenses*.

Ibid. *Auxilium ab Atheniensibus petivere*:] Magl. ed. Ven. Flor. Parif. Ald. Junt. *petiere*. Orosius. & Freculphus I. IV. II. *ab Ath. auxilia poposcerunt*.

IV. 3. 5. *Qui seu studio majoris imperii*, *quo Asiam Graeciamque penitus occuparent*.] *Quo* pro *quod* ex conjectura legit Bongarsius, cui suffragantur quart. Leid. Periz. Coll. N. Idem edidit *occupaverant*, quod praeferunt undecim MSS. *occuparant* ed. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. Eodem modo loquitur Tacitus lib. VI. Ann. cap. 8. *Nec enim Sejanum Vulsiniensem*, *sed Claudiae* *&* *Juliae domus partem*, *quas adfinitate occupaverat*, *tuum*, *Caesar*, *generum colebamus*.

IV. 3. 6. *Chariade*] Orosius lib. II. cap. 14. *Charoeade*. Duo MSS. Florent. ed. Ven. *Chariade*.

IV. 4. 1. *Omni squaloris habitu ad misericordiam commovendam adquisito*,] Ita infra XII. 3. 8. ex MS. Coll. N. *Post haec Alexander habitum regis Persarum* *&* *diadema adquisivit*. Vulg. *assumit*. Periz. *assumpsit*. Georgius major hoc loco in margine exhibet, *accersito*.

IV. 4. 3. *Nicias* *&* *Lamachus*] Apud Freculphum d. l. pro

Micea

Micea & *Miceam* reponendum est *Nicia* & *Niciam*, atque pro *Jamacho* & *Jamachum*, *Lamacho* & *Lamachum*.

IV. 4. 4. *Revocato ad reatum Alcibiade*,] Med. *vocato*. Sec. Leid. a sec. m. Periz. ed. Rom. *ob reatum* Coll. N. *ad senatum*. Praestat vulgatum. Diodorus lib. XIII. cap. 5. ἀπέστειλε (ὁ δῆμος) τὴν Σαλαμινίαν ναῦν εἰς Σικελίαν, κελεύων τὴν ταχίστην ἥκειν Ἀλκιβιάδην ἐπὶ τὴν κρίσιν. Orosius: *detentus ad judicium pro quadam insimulatione*.

IV. 4. 5. *Hostes etiam marinis commeatibus in urbe clausos intercludunt*.] Ed. Rom. *probibent*. Utraque lectio proba est. Cicero Orat. pro Lege Manilia cap. 17. *cum ex omnibus provinciis commeatu & privato & publico probibeamur*. & lib. VII. ad Atticum epist. 9. *ille commeatu & reliquis copiis intercludendus*.

IV. 4. 7. *Ab bis mittitur Gylippus solus, sed in quo instar omnium auxiliorum erat*.] Magl. ed. Bech. Med. *solus quidem, sed in quo*. Coll. N. *solus quidem, sed in quem*. Orosius lib. II. cap. 14. *a quibus mox mittitur Gylippus solus quidem, sed in quo omnium praesidiorum instar praeferebatur*. Boschius in notis ad Petronium cap. 2. ex MS. atque editione Isingrini A. 1539. legit, *solus quidem sed qui instar*. Bongarsius quoque legendum conjecit, *sed qui*.

IV. 4. 9. *Hostes in fugam compulit*,] Magl. & Orosius: *vertit*. Ed. Rom. *bostes vertit in f.*

IV. 4. 10, *Gylippus classem Lacedaemone cum auxiliis arcessit*.] Med. sec. quint. Leid. Periz. ed. Bech. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *a Lacedaemone*.

IV. 5, 3. *In quae servare bos urbis apparatus oporteat*.] Med. sec. quint. Leid. Coll. N, Periz. ed. Rom. Bech. Ven, Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *reservare*. Supra II. II. 5. *se ad meliora patriae tempora reservent*. & XXVIII. 4. 9. *Ut se ad meliora reipublicae tempora reservent*. Cicero Or. pro Fontejo cap. 15. *Nonne & bominem ipsum ad dubia reipublicae tempora reservandum putatis?* Livius lib. XXV. cap. 6. *Nos vulgo bomines laudabant, quod reipublicae nos reservassemus*.

IV. 5. 6. *Inscitia ducum, qui inter angustias maris tuentes se Syracusanos adgressi fuerant, facile vincuntur*.] Quint. Leid. Coll. N. *inscientia*. Cicero lib. III. de Orat. cap. 35. *neque inscientiam illius, cui res non suppetat, esse laudandam*. Idem Parad. 3. init. *in re aliquantulum, in gubernatoris inscientia nibil interest*. & lib. III. de Off. cap. 17. *neminem id agere, ut ex alterius praedetur inscientia*. Ed. Lambini, *inscitia*; cujus margini adscripsit Gruterus: „Ed. Langii & MSS. Palatini, *inscientia*. „Plinius lib. XXVI. cap. I. *ille medicorum inscientia sectus*. Macrobius lib. III. Saturn. cap. I. *quin in medium detegat inscientiae Virgilianae vulnera*. Adde notas Avi ad Livium lib. XXII. cap. 25. & Gellium lib. I. cap. 15. pag. 86. Tert. Leid. Coll. C. C. omittunt pronomen relativum *qui*. sec. Leid. ed. Rom. Ald. Junt. *aggressi sunt, f. v.* Reliqui MSS. & vet. edd. *aggressi facile vincuntur*.

v. 1. 1. *Mysteria Cereris Initiorum sacra, nullo magis quam silentio solemnia,*] Ed. Rom. *nulla re magis:* quod ex interpretatione est. Saxo lib. viii. pag. 161. 28. *affirmans, monstra nullo magis nocendi vim, quam advenarum verbis parum comiter editis sumere.* lib. xi. pag. 217. 16. *Recolebat, bellicam majorum gloriam nullo magis, quam Anglicis crevisse titulis.* & pag. 218. 43. *principum famam nullo magis, quam militum fide crevisse.* Idem *quo* pro *qua re* usurpat lib. xv. pag. 368. 21. *quo effectum est;* & *in aliquo* Hegesippus lib. 1. cap. 36. *caveret tamen, ne in aliquo mulieris animam moestificaret;* atque Saresberiensis lib. vii. Policr. cap. 24. pag. 515. *raroque invenies, qui in aliquo non detrahat praesidenti.*

v. 1. 3. *Diris per omnium sacerdotum religiones devotum*] Ed. Becharii & Majoris, *Diis per o.* pr. tert. Leid. & MS. Bong. *diis iratis per o.* quod vulgato praefert Schefferus. *Diris devotus* idem valet, quod *exsecrationibus devotus* infra cap. 4. 14. Nihil igitur hoc loco mutandum.

Ibid. *Lacedaemona se contulit; ibique regem Lacedaemoniorum impellit turbatis Atheniensibus adverso Siciliae praelio ultro bellum inferre.*] Ed. Bechar. *ibi et regem Lac.* Tert. Leid. ed. Rom. *impulit.* Orosius lib. ii. cap. 15. *Lacedaemona se contulit, impulitque Spartanos, ut, turbatis Atheniensibus, novo rursus bello insisterent.* Periz. *adversis Siciliae praeliis*, nempe navali & terrestri. Vide supra iv. 5. 1. & 2.

v. 1. 5. *Quo facto omnia Graeciae regna, velut ad exstinguendum commune incendium, concurrunt,*] Coll. N. *q. f. omnis Graeciae multitudo. . . . concurrit.* Bongarsius, glossemate rejecto, legit, *omnis Graecia concurrit.* Orosius lib. ii. cap. 15. *cui incepto ita Graecia omnis adstipulata est, quasi ad commune incendium restinguendum bono publico congestis viribus consuleretur.* Freculphus i. iv. 11. *cum quibus* (Spartanis) *totam Graeciam adversus Athenienses excitavit. Omnis Graecia*, ut infra xiii. 5. 3. *praesente universa Graecia.* & xxv. 4. 5. *sed & Graecia omnis* &c.

v. 1. 6. *Tantum odii*] Ita etiam Magl. ed. Rom. Ald.

v. 1. 7. *Tissafernem*] MSS. *Tisafernem, Tisafernen*, vel *Tisafarnem.* ed. Bech. *Tisapharnem.* Τισαφέρνης etiam Graecis scriptoribus dicitur, ut Ctesiae, Isocrati Paneg. pag. 139. Xenophonti lib. 1. de Exp. Cyri pag. 245. A. Polyaeno i. 49. 1. Plutarcho in Agesilao pag 601. & Artaxerxe pag. 1022. Suidas: Τισσαφέρνης ὄνομα κύριον, καὶ κλίνεται εἰς ους. Pro εἰς ους forte legendum εἰς ου καὶ ους. Utraque enim flexio usitata est. Prioris exempla occurrunt apud Diodorum Siculum lib. xiv. cap. 27. Polyaenum ii. 2. 2. & vii. 16. 1. posterioris vero apud eumdem vii. 46. 1. Thucydidem viii. 6. Xenophontem lib. 1. de Exp. Cyri pag. 244. & 245. Diodorum xiv. 36. & 37. & 82. atque Plutarchum in Agesilao pag. 600.

v. 2. 3. *Partaque cum amissis imperia pensabant.*] Med. Magl.

sec. quint. Leid. Coll. N. ed. Rom. *pensare*, approbante Avo Flor. Ald. Junt. *pensantem*.

v. 2. 4. *Sed apud Lacedaemonios virtus Alcibiadis plus invidiae quam gratiae contraxit.*] Vide Cl. Stephanium ad Saxonem lib. VI. pag. 103 22.

v. 2. 5. *Cognita re Alcibiades per uxorem Agidis*] Gualterus, *quo cognito*. Vincentius lib. III. cap. 61. *quo cognito Alc. per Timeam uxorem Agidis*.

Ibid. *Cui se celeriter officii comitate . . . insinuavit.*] Gualterus *adunavit*.

v. 2. 7. *Sed in conciliandis amicitiarum studiis, quam in retinendis, vir melior: quia morum vitia sub umbra eloquentiae primo latebant.*] Ed. Rom. *vir eo melior, quia*. Med. sec. quint. Leid. *cui morum vitia*.

v. 2. 11. *Diffidentibus Graecis*] Ita Coll. N. ed. Rom. pro vulg. *dissentientibus Gr.*

v. 2. 12. *Domesticis itaque bellis Graeciam atterendam,*] Hegesippus lib. I. cap. 9. f. *majore victor detrimento, quoniam regni sui vires attriverat.* & lib. V. cap. 15. *sed patres vestri cum Persarum praeliis gravibus attererentur.* Vide Avum Observat. in Script. Eccles. cap. 6. pag. 66.

v. 2. 14. *Aut necessitatem deponendi belli imponeret.*] Hegesippus lib. II. cap. 20. *paratum se, ut incolumes servaret, si bellum deponerent.*

v. 3. 5. *Itaque permittente populo, &c.*] Flor. Ald. Junt. *ita perm.*

v. 3. 6. *Qui cum insita genti superbia crudeliter in plebem consuleret,*] Med. pr. sec. tert. Leid. ed. Rom. *gentis*, idemque in exemplari typis exarato reperit Bongarsius, & vulgato praefert Avus ad Livium lib. XXVIII. cap. 24.

v. 3. 7. *Statim igitur Athenas mittit,*] MSS. ed. Rom. Ald. Junt. *scribit*.

v. 4. 4. *Quibus ea res quaestum praestabat.*] Med. Magl. pr. sec. tert. & a sec. manu quintus Leid. Coll. N. & C. C. ed. Bongars. *praebebat*.

v. 4. 6. *Asiam vastat; multis locis praelia facit:*] Pr. tert. Leid. Coll. C. C. *As. vastat, jam multis.* De particula *jam* vide Cl. Graevium ad XLI. 5. 4.

v. 4. 10. *Et ut ipsam Victoriam intuentur:*] Confer Savaronem ad Sidonium lib. XII. epist. 5. Med. tert. quint. Leid. Bodl. *& velut ipsam*. Coll. N. *& veluti ipsam*.

v. 4. 13. *Divinis eum honoribus onerant:*] Ed. Rom. *ornant*. Quart. quint. Leid. Periz. ed. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *honorant*. Ut in Actis Apost. XXVIII. 10. οἳ δὲ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς. Interpres vetus: *qui etiam multis honoribus nos honoraverunt*. Adde notam Cl. Wopkensii ad h. l.

v. 4.

v. 4. 14. *Quorum exsecrationibus erat devotus.*] Med. ed. Rom. *fuerat.*

v. 4. 18. *Numquam mediocribus, nec in offensa, nec in favore, studiis suorum exceptus est.*] Med. Magl. sec. quint. Leid. Periz. Bodl. *in offensam nec in favorem.* ed. Bech. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *in offensam nec favorem.*

v. 5. 7. *Morum luxuria*] S. Maximus Taurinensis Homil. IX. *Dolendum plane est, istos morum abjicere nolle luxuriam.*

v. 6. 9. *Sed neque is miles erat, qui nomen Atheniensium tueretur;*] Cl. Perizonius editionis Bernecceri margini adscripserat: „ *Nomen*, id est dignitatem. Sic Virgilius lib. II. Aeneid. v. 89.

& nos aliquod nomenque decusque
Gessimus.

„ Hinc Salustius: *vulgus sine nomine. Tueretur.* Ita Cicero lib. „ XIII. ad Att. ep. 49. *Erat enim in consulatus petitione per te mi-* „ *bi pollicitus, si quid opus esset: quod ego perinde tuebar, ac si u-* „ *sus essem.* & Catil. III. cap. 12. *Illud perficiam profecto, ut ea,* „ *quae gessi in consulatu, privatus tuear, atque ornem.*

v. 6. 10. *Cum dux Conon eo praelio superfuisset solus,*] Pronomen *eo* abest a Thuan. tert. Leid. Coll. N. ed. Bech. Ven. Med. Paris. Orosius lib. II. cap. 16. *solus dux Conon superstes bello, & populo.* Infra XVIII. 3. 38. *qui praelio superfuerant.* Tacitus lib. I. Hist. cap. 79. *donec pauci, qui praelio superfuerant, paludibus abderentur.* & IV. 60. *cunctosque, qui praelio superfuerant, incendium hausit.* Confer Cl. Wopkensium h. l.

Ibid. *Ad regem Cyprium concedit*] Bechar. Ven. Flor. *contendit.* Ald. Junt. *ad regem Cypri contendit.*

v. 7. 3. *Ac tributarias Atheniensium civitates voluntarias recepit; nec aliud ditionis Atheniensium praeter urbem ipsam reliquit.*] Med. sec. quint. Leid. Coll. N. *recipit*, & *relinquit*: quomodo correxit Freinshemius. Tertius Leid. *recipit*, & *reliquit.* Orosius: *ademtis omnibus civitatibus, nihil Atheniensibus praeter inanem urbem reliquit.*

v. 7. 9. *Sibi quisque ante oculos obsidionem, famem . . . proponentes,*] Saxo lib. x. pag. 203. f. *ut jam sibi victoriam ante oculos praeponentes* (leg. *proponentes*) *in praelium prosilirent.*

v. 8. 4. *Cum multi delendum Atheniensium nomen, urbemque incendio consumendam censerent.*] Huc spectat fragmentum Lycurgi apud Suidam v. Μηλόβοτος χώρα· κεῖται δὲ τοὔνομα καὶ τῷ (lege ex MS. Leid. καὶ παρὰ τῷ) Λυκούργῳ ἐν τῷ κατ' Αὐτοκλέους· Ἀλλὰ καὶ μηλόβοτον τὴν Ἀττικὴν ἀνῆκε· βουλευομένου δὲ ὅπως τῇ πόλει χρήσεται. Ἀθηναῖοι μὲν μηλόβοτον ἀνεῖναι συνεβούλευον· Φωκεῖς δὲ ἀντεῖπον σῶσαι. Pro Ἀθηναῖοι Cl. Kusterus corrigit Θηβαῖοι, & pro ἀνεῖναι MS. Leid. dat ἀφεῖναι.

v. 8. 5. *Si demissa Piraceum versus muri brachia dejicerent,*] Med. sec. quart. Leid. *demissa in Pyraceum versus.* Cicero lib. IV. ad Fam. ep. 12. *in Italiam versus navigaturus.* Curtius lib. IV. cap.

cap. 7. *in meridiem versus Arabes spectant.* Inscriptio apud Gruterum pag. 207. ANTAS DUAS AD MARE VORSUM PROICITO. Marcianus Capella lib. VI. pag. 217. *Interior autem Africa ad meridiem versus habet Leuco-Aethiopes.* Ita MS. Laud. pro vulg. *Leucas Aeth.*

v. 8. 7. *Insignis hic annus & expugnatione Athenarum, & morte Darii regis Persarum, & exsilio Dionysii Siciliae tyranni fuit.*] Cl. Corsinius in Fastis Atticis pag. 256. pro *exsilio* legit *exordio.* Cl. Jensius margini editionis Graevianae adscripserat: „ *exilio* Henninius in literis ad nos III. Kal. Decembr. MDCCI. „ ut ad Dionysium majorem referatur." Dein suam de hoc loco sententiam aperit vir Cl. „ Sed haud dubie tota haec periodus est spuria, inserta ex margine in contextum. Etenim „ Darii hujus mortem aggreditur auctor cap. XI. *Eodem fere „ tempore Darius rex Persarum moritur.* Quod non attexuisset, „ si id hic jam esset factum, vel debuisset saltem ibi addi, *ut „ supra monui*, vel simile quid, uti iste est Historicorum mos." Ita sane respectu relationis ad praecedentia uti solet auctor his formulis, *ut* vel *sicut supra dictum est*, II. 5. 9. XXXVIII. 9. 2. XLI. 5. 8. *sicuti supra significatum est*, II. 9. 7. *cujus mentio supra habita est*, X. 2. 2. Quod autem ad hanc περιοχὴν spectat, eam genuinam esse persuadent Orosius lib. II. cap. 17. & ipse auctor, qui eodem modo loquitur infra XXXII. 4. 9. *Insignis hic annus trium toto orbe maximorum imperatorum mortibus fuit Hannibalis, Philopoemenis & Scipionis Africani.* Ubi ejusmodi formulam quoque omittit, quamvis Philopoemenem veneno sumto exspirasse etiam antea retulerit, nempe ejusdem libri cap. I. 9.

v. 8. 9. *Triginta rectores reipublicae constituuntur; qui fiunt tyranni.*] Seneca Epist. 104. *Viginti & septem annis pugnatum est: post finita arma triginta tyrannis noxae dedita est civitas, ex quibus plerique inimici erant.*

v. 8. 10. *Quippe a principio tria millia sibi satellitum statuunt . . . . & septingentos milites a victoribus accipiunt.*] Vincentius lib. III. cap. 63. *adunatis sibi tribus millibus satellitum & septingentis millibus de exercitu victoriae.* Lege, *& septingentis militibus de exercitu victore.* Orosius lib. II. cap. 17. *qui primo se tribus millibus satellitum stipant; mox etiam septingentos milites victoris exercitus lateribus suis circumponunt.*

v. 8. 12. *Ne iterum rempublicam sub obtentu liberationis invaderet.*] *Liberatoris*, quod in MS. reperit Bongarsius, merito improbat Vorstius ad I. 6. I. Infra XXXVII. 3. 4. *Ptolemaeus sub specie sororiae ultionis Asiae inhiabat.* Curtius lib. X. cap. 8. *cum iste sub tutelae specie regnum occupaturus sit.*

v. 9. I. *Miseras urbis reliquias caedibus & rapinis exhauriunt.*] Saxo lib. XIV. pag. 258. *bona eorum qui ad Canutum concesserant, rapinis exhauriunt.*

v. 9. 4. *Quod etiam ipsum auxilium cum miseris eriperetur.*] Ed.

Ed. Bechar. *auxilium unicum a miseris er.* Coll. N. *cum etiam ipsum auxilium unicum miseris eriperetur*, omisso pronomine relativo. sec. Leid. Magl. *quod etiam i. auxilium unicum miseris eripitur.* ed. Ald. Junt. *quod cum etiam ipsum auxilium unicum m. eriperetur.*

v. 9. 6. *Cui audendum aliquid pro patria . . . etiam cum periculo ratus,*] Saxo lib. XIV. pag. 258. 53. *audendum aliquid cum periculo ratus.* & pag. 357. 7. *pro patria difficilia audere solitus.*

v. 9. 8. *Itaque Ismenias*] Med. Magl. ed. Rom. Ald. Junt. *Itaque & Ism.* Flor. Paris. *Itaque & Hismenias.*

v. 9. 10. *Inde pro aliena dominatione securius pugnaretur.*] Periz. *segnius pugn.*

v. 10. 1. *Ex quibus major pars Atheniensium erat,*] Similia hujus constructionis exempla adfert ad h. l. Avus, qui in nota ad Livium lib. XXIII. cap. 35. legendum conjecerat, *ex quibus major pars Athenienses erant.* Ita Tacitus lib. III. Hist. cap. 12. *Magna pars Dalmatae Pannoniique erant.*

v. 10. 3. *Reddant sibi patriam, accipiant libertatem.*] Periz. *reddant ipsi patriam.* Coll. N. *accipiant ipsi libertatem.*

v. 10. 4. *His vocibus tantum promotum est, ut* &c.] Saxo lib. XIV. pag. 290. 50. *cujus excellenti virtute tantum promotum est, ut deinceps Sclavi* &c.

v. 10. 7. *Nuntiatur Lacedaemone, bellum Athenis exarsisse; ad quod comprimendum Pausanias rex mittitur.*] Med. pr. sec. quart. quint. Leid. Periz. ed. Rom. Ald. Junt. *in bellum Athenienses exarsisse. Comprimere bellum*, ut *comprimere motum* in Inscriptione Plautiana apud Gruterum pag. 453. MOTUM ORIENTEM SARMATARum COMPRESSIT.

v. 10. 8. *Eleusina migrare*] Med. sec. quint. Leid. *emigrare:* ut paullo ante : *tyrannos emigrare Eleusina juberet.* Periz. *Eleusin emigrare.*

v. 11. 3. *Itaque occulte adversus fratrem bellum parabat.*] Wasseus ad Sallustium Jug. cap. 7. ex MS. Bong. malebat *occulto.* verum prius etiam occurrit §. 5. h. c. & infra XIII. 4. 8. XVI. 4. 20. & XVIII. 3. 9.

v. 11. 6. *Lacedaemonii memores, Atheniensi bello enixe se ejus opera adjutos,*] Tert. Leid. *Atheniensium bello*, i. e. *bello adversus Athenienses*, ut infra XV. 4. 21. *in bellum Antigoni descendit.* Pro *enixe* Avus ex conjectura legit *enixa*, quomodo scriptum in Med. Coll. N. Seneca lib. VI. de Benef. cap. 17. *si nobis opera illorum enixior visa est.* & VII. 16. *enixa & sedula opera.* Ammianus lib. XXVI. cap. 3. *Apronianus opera curabat enixa.* Ita *enixo studio* apud Livium lib. XLII. cap. 2. *Q. Fulvius Flaccus censor aedem Fortunae equestris faciebat enixo studio.* & Valerium Maximum lib. VII. cap. 15. ext. 1. *enixo Crotoniatae studio ab eo petierunt.* Aldhelmus de Laud. Virg. cap. 52. *Capitolii flaminem enixa prece poposcit.*

v. II. 7. *Quaerentes apud Cyrum gratiam, & apud* &c.] Med. Coll. N. ed. Bechar. *quaerentes & apud C.*

VI. I. I. *Lacedaemonii, more ingenii humani, quo plura habent, eo ampliora cupientes* &c.] *More ingenii humani* etiam dixit Hegesippus lib. I. cap. 36. & 37. Ed. Ald. Junt. *quo plura habebant.* Coll. N. *quo plura habebant, eo plura cupiebant, & non contenti.*

VI. I. 2. *Dercyllides*] Ita recte emendarunt pro vulg. *Hercyllides*, vel *Hercyllides*, ex Graecis Scriptoribus Leopardus lib. XVII. Emend. cap. II. & Bongarsius: nec aliter scripsisse Trogum persuadent tres MSS. Prologi h. l. in quibus legitur, *Dercullide.* Med. sec. quint. Leid. Coll. N. ed. Rom. *Herculides.*

Ibid. *Praefectos Artaxerxis*] Med. Magl. pr. quart. Leid. Periz. Coll. N. Thuan. ed. Rom. aliaeque addunt, *regis.*

Ibid. *Maximarum gentium viribus succinctos*] Saxo lib. XIV. pag. 255. 48. *quorum viribus succinctus.* pag. 256. 39. *Canutus magnis Orientis viribus succinctus.* pag. 271. 43. *alienorum viribus succinctus.* & pag. 282. 42. *rex magnis viribus succinctus.*

Ibid. *Pacificari cum altero statuit.*] Bodl. Coll. N. *pacificare.* Thuan. pr. sec. quart. quint. Leid. Coll. C. C. *pacificandum*, quomodo ediderat Bongarsius. Valerius Maximus lib. II. cap. 9. 3. *Cato eo magis illum notandum statuit.* Salvianus lib. VII. de Gubern. cap. 21. *qui statuunt non adulterandum, & primi adulterant; statuunt non furandum, & furantur.* Saxo lib. XIV. pag. 343. 41. *pacificandum cum nostris ratus.*

V. I. 3. *Cyri quondam regis*] Ita habent omnes MSS. nec quidquam mutandum. *Rex* hic vocatur, qui filius regis erat. Similiter regis Orodis filius *rex* appellatur inf. XLII. 4. 10. *Ventidius universam Parthorum manum cum rege ipso Pacoro interfecit.* Florus IV. 9. 6. *Rex* (Pacorus) *fortissime dimicans cecidit.* ubi plura exempla congessit Cl. Dukerus. Zonaras lib. x. Annal. cap. 26. ὅτι γὰρ βασιλεὺς ἐκείνων (Πάρθων) ὁ Πάκορος ἐν τῷ πολέμῳ ἔπεσε. Virgilius lib. IX. Aeneid. v. 223.

statione relicta
Ipse comes Niso graditur, regemque requirunt.

Ubi Servius notat: *Regemque requirunt, regis filium, ut:*

Magnum reginae sed enim miseratus amorem.

Regem & regis filios *reges* appellat Livius lib. II. cap. 3. *legati ab regibus superveniunt.* & cap. 9. *Nunc monebant etiam, ne orientem morem pellendi reges inultum sineret.* & Livium imitatur Seneca Octav. v. 294.

Illi reges hac expulerunt
Urbe superbos; ultique tuos
Sunt bene manes, virgo, dextra
Caesa parentis.

& Troad. v. 138. regis filios *reges* vocat.

post

post elatos
Hecubae partus, regumque gregem,
Postrema pater funera ciudis.

VI. 1. 8. *Etsi fractae sint opes,*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Mediol. Parif. Ald. Junt. *sunt.* Coll. N. *sint res & opes.*

VI. 2. 1. *Lacedaemonii & ipsi a rege Aegypti Hercynione auxilia* &c.] Pr. Leid. *a r. Aegypti auxilia.* Otto Frisingensis lib. I. Chron. cap. 22. *Porro Lacedaemonii ab Hermione Aegypti rege petito & accepto auxilio, sociorumque undique contractis copiis, bellum parant, Agesilaumque pede claudum, sed manu fortem, ducem sibi creant.*

VI. 2. 2. *Modiorum*] Med. sec. quart. quint. Leid. ed. Ald. Junt. *modiûm.*

VI. 2. 4. *Propter responsum oraculi Delphici*] Decem MSS. ed. Rom. *responsa:* ut supra III. 5. 5. ex ed. Junt. *cum responsa cognovissent.* & infra XIII. 7. 11. *virginis nomine ex responsis agnito.* ubi Med. Magl. sec. quint. Leid. Bodl. Coll. N. ed. Bech. Ald. Junt. dant, *ex dei responsis.* & XIV. 5. 6. *responsa fatorum.* Vitruvius lib. IV. cap. I. init. *quem* (Jonem) *etiam Apollo Delphis suum filium in responsis est professus.*

VI. 2. 5. *Cum regium claudicasset imperium:*] Saxo lib. XI. pag. 207. 47. *Suenonis regnum ante admodum claudicaverat.*

VI. 2. 7. *Non facile dixerim, quod* &c.] Saresberiensis lib. VI. cap. 14. init. *cujus* (militaris disciplinae) *quanta sit utilitas, non facile dixerim.*

VI. 2. 11. *Eo instantius debita poscentibus,*] Ed. Rom. Ald. Junt. *poscentium:* quomodo ex conjectura legit Faber.

VI. 2. 13. *A cujus adspectu & colloquio probibitus est,*] Praepositionem ignorant Periz. ed. Bech. Ven. Flor. Mediol. Parif. Ald. Junt.

VI. 3. 2. *Magna cura ordinat suos.*] Quint. Leid. *& magna cura.* pr. quartus & Magl. Coll. C. C. *ex magna cura*, probante Scheffero. Confer Freinshemium in Ind. Flori v. *Ex.*

VI. 3. 3. *Summa igitur non ducum in eo praelio quam militum aemulatio fuit.*] Ita ed. Parif. Bongarf. verum MS. Coll. N. *summa igitur in eo pr. tam ducum q. m. aem. fuit:* nec male. Reliqui cum ed. Ven. Flor. Med. Ald. *non ducum tantum*, & novem MSS. cum ed. Rom. *quam vulgi.* Reg. pr. quart. Leid. Coll. C. C. *aemulatus*, quam vocem quoque usurpavit Tacitus lib. XIII. Annal. cap. 46. *ne in urbe aemulatus ageret.* Ita *dominatus* pro *dominationis* exstat in MS. quem Bongarsius consuluit, & sec. quint. Leid. supra V 10. 7. *nihil exemplo prioris dominatus territi:* nec temere. Cicero lib. II. de Orat. cap. 55. *qui hunc populum dominatu regio liberavit.* Caesar in Anti-Catone apud Gellium lib. IV. cap. 16. *unius arrogantiae superbiaeque, dominatuque.* Orosius III. 84. *regis fraus, ferocia & dominatus.* Ita *responsus* apud Vitruvium lib. I. cap. 2. pag. 6. ed. Amstel. *Symmetria est*

est ex ipsius operis membris conveniens consensus, ex partibusque separatis ad universae figurae speciem ratae partis responsus. & *perfectus* lib. v. cap. 5. pag. 87. *Haec autem si quis voluerit ad perfectum facile perducere.* & x. 8. init. *principia pariunt ad duos perfectus.* & *significatus* ix. 7. f. *ut etiam videantur, divina mente tempestatum significatus post futuros, ante pronuntiare.* ac *cogitatus* x. 14. init. *Transferatur nunc cogitatus scripturae ad rationem non inutilem.*

vi. 3. 6. *Sed alieni imperii viribus dimicet,*] Pr. Leid. ed. Bech. *sed alieni praelii v. d.* Ald. Junt. *sed alienis viribus praelio dim.*

vi. 3. 8. *Ne a rebus gestis ejus & gloriae splendore decederet;*] Cl. Jensius malebat, *ne a r. g. ejus gloriae spl. d.* omissa conjunctione; eaque abest MS. Coll. N. in quo scriptum: *ne a r. g. ejus gloria & splendore discederet.* Ita Salvlanus lib. II. de Gubern. cap. 2. quamvis diverso sensu: *Ille per hoc ostendere voluit, quod a nobis adfectu & protectione jugiter non discederet. Discedere a continentia* etiam dixit Valerius Maximus IV. 3. 12. *Multum a prisca continentia posterior Cato discedit.* Confer Avum ad Livium lib. XXVII. cap. 10.

Ibid. *Neve tot bellis ac seculis quaesitum imperium brevis momenti culpa subverteret.*] Med. sec. quint. Leid. *nec tot bellis.* Periz. *neu t. b. Ne.... neu,* ut apud Curtium VIII. 5. 14. *ne in peregrinos ritus degenerare se cogeres, neu invidiam tali adulatione contraheres.* Idem MS. cum Bodl. ed. Rom. Bechar. Flor. Paris. Ald. Junt. *brevissimi.*

vi. 3. 9. *Eadem militum & omnium regum cura erat,*] Coll. N. *E. m. & omnium civium c. e.* Ed. Ald. Junt. *& civium omnium.*

vi. 4. 8. *Igitur Thebani potiti victoriam,*] MSS. ed. Bech. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. atque Orosius lib. III. cap. I. *victoria.* Infra IX. 7. 12. *Spectaculoque pendentis ultione potita est.* Ita sec. quart. Leid. Periz. eaedemque editiones atque Jenson. XII. 7. 10. ex Magl. sec. quart. Leid. Bodl. Col. N. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Mediol. Paris. Ald. Junt. *qui postea regno Indorum potitus est.* Adde XXXVII. 1 4.

vi. 4. 12. *Sed victis adversus paullo ante victores nec animus, neque vires pares fuere.*] Ed. Majoris, *nec animi,* quomodo etiam edidit Vorstius; eamdemque scripturam ex tertio Dörviliano merito tuetur Cl. Wopkensius.

Ibid. *Prima igitur congressione funduntur.*] Med. Magl. pr. sec. Leid. Thuan. ed Rom. *prima itaque congr.*

vi. 5. 5. *In quo non imperatoriae tantum, verum & oratoriae artes fuere.*] Ed. Bech. *verum etiam.* sec. quint. Leid. Coll. N. cum MSS. Fuldensibus, *oratoriae artes magnae f.* Ald. Junt. *verum etiam orat. artes magnae f.*

vi. 5. 6. *Ad depopulandos Lacedaemoniorum agros*] Coll. N. ed. Bechar. Med. Ald. & Orosius, *ad populandos:* ut v. 5. 2. & XVI. 3. 10. *agros populatur.* XXIV. 6. 2. *cum agros villasque popularetur.*

VI. 5. 9. *Praedarum sumtu & exercitu Persarum restituit; quae diruta, reficit.*] Ald. Junt. *pr. sumptu restituit, & exerc. P. quae dirupta fuerant, reficit.*

VI. 6. 1. *Jubet omnes ab armis discedere:*] Saxo lib. XV. pag. 369. init. *Plebs ab armis se discessuram promittit.*

VI. 6. 2. *Adsiduisque bellorum internecivis odiis*] Penultima vox abest Magl. *inter cives odiis* Med. sec. quint. Leid. Periz. Reg. Bodl. ed. Rom. aliaeque cum Ald. Junt. *interve cives* Jenson. *internecinis* ed. Oxon.

VI. 6. 3. *Ne... exercitus sui in Graecia distinerentur.*] Ita Graevius edidit ex Juntina pro *detinerentur*, quod alteri merito praefert Vorstius. Periz. ed Ven. Flor. Paris. *in Graeciam detinerentur*, idemque in duobus MSS. reperisse se testatur Cl. Oudendorpius ad Caesarem de B. G. II. 17. 3.

VI. 6. 5. *Quod repente pax tota Graecia facta est: sed etiam eo, quod* &c.] Coll. N. *pax in tota Gr.* ed Rom. *q. repente tota Gr. pax f. est; sed etiam quod.*

VI. 6. 9. *Qui cum caedi suos jam et victos videret, per praeconem corpora interfectorum ad sepulturam poscit.*] Med. Magl. sec. quart. quint. Leid. Periz. Bodl. ed. Rom. Bechar. aliaeque, *ut victos.* Orosius lib. III. cap. 2. *cum jam caedi suos ut victos videret.* Ita ex optimo codice Florentino edidit Cl. Havercampus pro vulg. *cum etiam.* Coll. N. *corpora interemptorum.* Porro Med. quint. Leid. Coll. N. *poposcit.* ed. Rom. *deposcit.*

VI. 7. 1. *Cum quasi tacito consensu induciae essent,*] Coll. N. *tacito ex consensu*: ut paullo post: *atque ita ex placito consensu e praelio disceditur.* ubi *ex tacito* malebat Berneccerus, cujus conjecturam firmat Orosius: *veluti ex consensu tacito utrimque discessum est.*

VI. 7. 3. *Quippe senes & cetera imbellis aetas... in ipsis portarum angustiis armati occurrunt;*] Periz. *concurrunt.* Orosius lib. III. cap. 2. *in ipsis se portarum angustiis objecerunt.*

VI. 7. 5. *Penatium*] Pr. Leid. Bodl. Magl. ed. Bech. Med. Ald. *penatum.* Saxo lib. XIV. pag. 356. 8. *penatum suorum hospitio.*

Ibid. *Tantoque praesentia, quam recordatione sui, majores spiritus largiuntur.*] Periz. *quam praeterita rec.* Magl. ed. Rom. *elargiuntur.*

VI. 7. 7. *Cui par ante diem universa juventus esse non potuit.*] Med. quint. Leid. Periz. Coll. N. Bodl. *ante dies*, probante Avo.

VI. 7. 9. *Cum interim, Agesilai adventu nuntiato, Thebani recessere.*] Coll. N. *Interim cum Ag.* Periz. ed. Bech. Ven. Flor. Med. *adventus nunciatur.* Ald. Junt. *adventus nunciaretur.*

VI. 7. 12. *His ex dolore metus, illis ex gaudio stupor injicitur.*] Med. sec. quint. Leid. Coll. N. *& his ex d. metus, & illis.* pr. Leid. *& illis ex g. stupor mittitur.* Magl. *immittitur*, haud dubie ex interpretatione. Infra XXV. 1. 7. *quibus ostentatione virium metum se injicere existimabat.* Saxo lib. IV. pag. 64. 8. *Tantum autem stuporis Uffo praesentibus injecit.* & lib. XV. pag. 331. 44. *ne su-*

per-

pervenientibus metus injiceretur. & pag. 368. 40. *ad metum consimilis audaciae ceteris injiciendum.*

VI. 8. 1. *Cum quo vires quoque reipublicae ceciderunt.*] Ed. Rom. *vires pariter reip.*

VI. 8. 2. *Sic illo, velut mucrone teli, ablato duce Thebanorum, rei quoque publicae vires bebetatae sunt:*] Demades in Orat. pag. 180. τῷ Ἐπαμινώνδου σώματι συνέθαψε τὴν δύναμιν τῶν Θηβαίων ὁ καιρός. Haec Cl. Jensius. Saxo lib. X. pag. 200. 35. *bebetatis pristinae militiae nervis.* & XVI. pag. 376. f. *militaris roboris nervos otio bebetari.*

VI. 8. 8. *Ut ornamentum non accipere, sed dare ipsi dignitati videretur.*] Octo MSS. *ornatum.* ed. Ald. Junt. *ipse.* Coll. N. *sed dare ipsis dignitatem vid.* Vulgatum imitari Saxonem observavit Cl. Stephanius ad eumdem praef. pag. 1. 37. ubi ait: *ut potius magistratui ornamentum dare, quam ab ipso accipere videretur.*

VI. 8. 11. *Semianimis*] Cl. Wasseus ad Sallustium Fragm. Hist. IV. 31. legit *semianimus* ex MS. Bongarsii, quem tamen istud ex editionibus, non vero ex codice MS. protulisse, constat ex ejusdem variis Lectionibus.

Ibid. *Id unum a circumstantibus requisivit, num cadenti sibi scutum ademisset hostis.*] Coll. N. *ab uno a* (leg. *e*) *circumstantibus quaesivit.* Diodorus lib. XV. cap. 87. Πρῶτον μὲν γὰρ τὸν ὑπασπιστὴν προσκαλεσάμενος, ἐπηρώτησεν, εἰ διασέσωκε τὴν ἀσπίδα. τοῦ δὲ φήσαντος, καὶ θέντος αὐτὴν πρὸ τῆς ὁράσεως, πάλιν ἐπηρώτησε, πότεροι νενίκασιν. ἀποφαινομένου δὲ τοῦ παιδὸς, ὅτι Βοιωτοὶ νενίκασιν, ὥρα, φησὶν, ἐστὶ τελευτᾷν.

VI. 8. 12. *Allatum velut laborum gloriaeque socium osculatus est.*] Ita quint. Leid. Thuan. Coll. N. ed. Bechar. Flor. Paris. Ald. Junt. *allatumque* reliqui MSS. cum ed. Rom. quae etiam dat, *deosculatus est.*

VI. 9. 2. *In segnitiam torporemque resoluti,*] Saxo lib. VII. pag. 139. 48. *ne militum animos in desidiam resolvi pateretur.* Magl. pr. Leid. ed. Ven. Flor. Paris. Junt. Ald. *in segnitiem.*

VI. 9. 5. *Quo milites & remiges alebantur,*] MSS. ed. Rom. Bongars. *quo antea mil.* Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *quo ante mil.*

VII. 1. 1. *Emathia*] Antoninus Liberalis cap. 9. ex Nicandro: ὑπὸ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον ἐβασίλευσε Πίερος αὐτόχθων Ἠμαθίας. Periegetes anonymus, qui sub Nicomede vixit: Μετὰ δὲ ταῦτα Μακεδόνων ἀπὸ τῆς Μακέδονος Ἠμαθίας τε λεγομένης. Ex nostro emendandus est Rabanus Maurus lib. XVI. de Serm. Propr. cap. 2. ubi vitiose editum est: *Macedones a nomine Macionis regis antea Emarci nuncupati sunt: postea Macedones dicti.* Apud Valerium Maximum IX. 11. 4. & Marcianum Capellam lib. VI. pag. 211. *Emathia* quoque legendum pro *Aemathia.* Ptolemaeus lib. III. Geogr. cap. 13. ΜΑΤΙΑΣ Ευρωπος. ΗΜΑΘΙΑΣ Τύριοσα. Lege ex MS. Florentino & Coisliniano ΗΜΑΘΙΑΣ Ἔυρωπος, Τύριοσα.

VII. I. 2. *Ita termini perangusti fuere.*] Coll. N. *ita & termini.*

VII. I. 5. *Pelegonus*] Ita quoque Ald.

VII. I. 7. *Cum in Emathiam venisset,*] Ita Magl. Periz. verum reliqui MSS. ed. Parif. praepofitionem omittunt.

VII. I. 10. *Aegeas*] Ed. Bechar. Flor. Ald. Junt. *Aegaeam.* Parif. *Aegeam.* Med. Magl. quint. Leid. *Egas*, pro *Aegas.* Solinus cap. 9. de Carano: *urbem condidit, quam dixit Aegas.* Ita duo MSS. Florent. αἰγαι ed. Ald. & Graffer. Αἰγας Stephan. *Aegeas* Salmas. Αἰγαὶ etiam haec Macedoniae civitas appellatur a Paufania lib. I. cap. 6. & Stephano Byzant. Adde notam ad IX. 6. 4.

VII. I. 12. *Adunatis gentibus variorum populorum,*] Vide Avum ad Livium lib. V. cap. 34.

VII. 2. 2. *Argaeo*] Med. ed. Paris. Ald. Junt. *Argeo*, & paullo poft cum Florentina, *Argeus.* Ἀργεῖον quoque hunc regem vocant Auctor συναγ. ἱστορ. pag. 367. & Georgius Syncellus Chronogr. pag. 262.

Ibid. *Sed & succedentium sibi regum ossa poni jussit;*] Magl. *sibi in regno.* quatuor Leid. Bodl. Coll. C. C. Thuan. Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *sibi in regnum.* Ita Orofius lib. II. cap. 9. init. *Xerxes Dario in regnum succedens.*

VII. 2. 3. *Regnum in familia mansurum.*] Tert. quart. Leid. *regnum familiae m.* ut fupra VI. I. 8. *quippe Atheniensibus, etsi fractae sint opes, manere tamen navalem usum.* Infra XV. 4. 9. ex ed. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *Originis ejus argumentum etiam posteris mansit.* Plinius Paneg. cap. 24. *manet imperatori quae prior humanitas.* Vetus interpres lib. Ecclefiaft. XI. 17. *Datio Dei permanet justis.*

VII. 2. 5. *Aëropum parvulum admodum*] *Aëropum* etiam exhibet Aldina. *Eoropum filium parvulum adm.* Rom. Saxo lib. VIII. pag. 154. 20. *Jarmericus cum sororibus admodum parvulis.* lib. XIV. pag. 275. 15. *filia admodum parvula.* & pag. 331. 57. *Waldemarus admodum parvulus.*

VII. 2. 8. *Qui praelio pulsi, rege suo in cunis prolato, & pone aciem posito, acrius certamen repetivere.*] Saresberienfis lib. VI. cap. 24. *qui secundo praelio pulsi,* & *repetiere.* Med. fec. quint. Leid. Bodl. Ald. Junt. *& ante aciem.* Periz. ed. Rom. Bechar. Ven. Med. Parif. *& pugnae ante aciem.* Nazarius Paneg. cap. 20. a Vorftio ad h. l. laudatus: *regem suum in cunis ad aciem detulerunt.* Ammianus lib. XXVI. cap. 9. init. *sicuti aliquando dimicaturi Macedones cum Illyriis, regem adhuc infantem in cunis locavere post aciem, cujus metu ne traheretur captivus, adversos fortius oppresserunt.*

VII. 2. 9. *Tamquam ideo victi fuissent antea*] *Antea* omittit Saresberienfis.

Ibid.

Ibid. *Quod bellantibus sibi regis sui auspicia defuissent;*] Idem: *quod bellantibus defuerant auspicia regis sui.* Coll. N. etiam omittit pronomen *sibi.*

VII. 2. 10. *Quod ex superstitione animum vincendi ceperant:*] Idem: *quod ex superstitione vel fide animum v. c.*

VII. 2. 11. *Simul & miseratio eos infantis tenebat, quem, si victi forent* &c.] Idem: *nam & miseratio infantis eos tenebat: quoniam si victi essent,* &c.

VII. 2. 14. *Cui Alexandro tanta omnium virtutum natura ornamenta exstitere,*] Cl. Burmannus ad Phaedrum lib. I. fab. 18. v. 5. legit: *tam matura omnium virtutum incrementa.* *Incrementa* quoque dat ed. Rom.

VII. 3. 1. *Megabyzum*] Med. *Megabaxum*, & §. 7. *Megabaxus.* Periz. *Magabasum*, & *Magabasus.* Ed. Rom. *Megabassum*, & *Megabassus.* Ven. Med. Parif. *Megabasum*, & *Megabasus.* Bongarf. *Megabazum*, & *Megabazus*, quae hujus nominis vera scriptura est. Herodotus lib. v. cap. 14. Ἐνθαῦτα Δαρεῖος γράφει γράμματα πρὸς Μεγάβαζον, τὸν ἔλιπε ἐν τῇ Θρηΐκῃ στρατηγόν· & paullo post: περαιωθεὶς δὲ δίδοῖ τὸ βιβλίον τῷ Μεγαβάζῳ. Adde cap. 15. 16. 23. & 24.

VII. 3. 3. *Adbibitis in convivium suis ac filii uxoribus:*] Ed. Ald. Junt. addunt, *& filiabus.* Coll. N. Bech. Ven. Flor. Med. Parif. *adbibitis in conv. suum filiis & ux. & filiabus.* Coll. C. C. Periz. ed. Rom. Bongarf. *adb. in conv. suum filiis & uxoribus.* Bodl. *conv. suis filiis & uxor.*

VII. 3. 4. *Quae ut venerunt, petulantius Persis eas contrectantibus*] Med. Magl. Bodl. Periz. Thuan. pr. tert. Leid. Coll. C. C. ed. Flor. Ald. *petulantius contr.* quint. L. *petulantius Persis contr.* Rom. *petulantius eas contr.* quod Justini esse videtur.

VII. 3. 5. *Cultius exornaturus, gratioresque reducturus.*] Magl. Coll. N. *cultius exornatas.* Coll. N. sec. Leid. *gratioresque redituras.*

VII. 3. 8. *Ne dehonestaretur praelio tam foedae gentis.*] Magl. Coll. N. ed. Rom. *tam sordidae g.*

VII. 3. 9. *Sed Bubares ante bellum amore filiae Amyntae captus,*] Magl. ed. Rom. addunt, *cui nomen erat Gygea.*

VII. 4. 5. *Euryonem: ex Gygaea*] Ita etiam Aldina: eadem paullo post cum Rom. Ven. Flor. Parif. Ald. *Arideum*, pro vulg. *Archideum.*

VII. 4. 7. *Insidiis autem Eurydices . . . occupatus fuisset,*] Saxo lib. XIV. pag. 259. 42. *invictum foro insidiis occupant.* Med. Magl. sec. tert. quint. Leid. Bodl. Coll. C. C. ed. Rom. *insidiis etiam Eurydices.*

Ibid. *Pellicatum*] Hanc vocem etiam usurpavit Saxo lib. IV. pag. 58. 20. *indignum tamen ajebat maritali gratiae pellicatus odium anteferri.* Vetus Interpres Levitici XVIII. 18. *sororem uxoris tuae*

in pellicatum non accipies. Aldhelmus de Laud. Virg. cap. 53. *perfidi pellicatus stupro deceptus.*

VII. 4. 8. *Functus itaque tot periculis*] Coll. N. *defunctus.*

VII. 5. 4. *Insidiis Eurydices matris appetitus occumbit.*] Ed. Rom. *Eur. matris insidiis impetitus*, & cum Periz. *occubuit.* Saxo lib. v. pag. 94. 10. *ne clandestinis insidiis appeteretur.*

VII. 5. 7. *Quam scelerum suorum suppliciis liberorum contemplatio vindicaverat.*] Ed. Rom. *quam ex scelerum.* Coll. N. *quam a scelerum:* quomodo legendum conjecerat Sebisius. Supra III. 1. 9. *se ab insidiis Artabani vindicavit.* & IV. 5. 10. *a captivitate gladio & voluntaria morte se vindicat.* Curtius lib. IX. cap. 9 *Itaque fame dumtaxat vindicatus exercitus.* ubi N. Heinsius legit, *Itaque a fame*, conjectura adsecutus scripturam MS. Florentini. Adde notam Cl. Wopkensii.

VII. 5. 8. *Quod ei apud matrem misericordiam nec parvulus quidem filius conciliaverat.*] Ed. Rom. Ald. Junt. *ne parvulus quidem.* ut infra XIX. 3. 11. *ne filiis quidem admissis.* XXIII. 1. 2. *cujus imperii partem ne speraverat quidem.* XXXVIII. 4. 2. *ne eos quidem dubitare.* Ita sec. Med. & Avus ex conjectura; atque eod. cap. §. 16. *ut ne vacaturos quidem bello putet.* Valerius Maximus IX. 15. 2. ex MS. *ne divi quidem Augusti numen ab hoc injuriae genere intentatur.* Columella lib. II. cap. 18. *propter quod ne pecora quidem oportet teneris adhuc & subsidentibus pratis immittere.* lib. III. cap. 10. *ne generandi quidem data est facultas.* lib. VII. cap. 8. *quam ob causam rustici ne patiuntur quidem sua sponte pigro humore defluere.* lib. IX. cap. 8. *quamquam ne sic quidem velim nisi optimas possidere.* & lib. XII. praef. *Itaque ne villici quidem aut villicae magna erat opera.* Ita omnibus hisce locis MS. Abbatiae S. Germani Paris. cujus ope etiam corrigendus est locus ejusdem lib. VI. praef. *sed ne apud nostros quidem colonos alia res uberior, ut etiam M. Cato prodidit.* Vulgo, *& nunc apud n. q. c. a. res uberior nulla est, ut etiam M. Cato credidit.* Macrobius lib. I. Comment. in Somn. Scip. cap. 1. pag. 2. *sed ne exiguus hominum coetus, nec domus quidem parva constabit.* Ita MS. a pr. m. ed. Junt. Ven. Basil. Lactantius lib. I. de Ira cap. 4. init. ex MS. Regio Londin. *sicut iram in Deo non esse, ita ne gratiam quidem.* & cap. 11. ex eodem: *sed ne in caelo quidem multi soles esse potuerunt.* Celsus de Med. lib. VIII. cap. 1. init. *Neque enim certus earum* (suturarum) *numerus est, sicut ne locus quidem.* Ita vetustae editiones. Eodem cap. *ac ne sustinere quidem caput posset, nisi* &c.

VII. 5. 10. *At ubi graviora bella imminebant, serumque auxilium in exspectatione infantis erat*, &c.] Ed. Rom. *At quia, ubi gr. b. imminebant, serum aux. in exp. infantis omnibus erat.* To *omnibus* huc male translatum est ex initio capitis sequentis, *magna de illo spes omnibus fuit*: ubi eadem istud male omittit. Coll. N. *spes omnium fuit.*

VII.

VII. 6. 2. *Cui spei scelus matris hunc residuum fecerat.*] Saxo lib. v. pag. 93. 48. *quem solum ex tanto sociorum agmine fortuna residuum fecit.* Coll. N. *scelus maternum hunc.*

VII. 6. 3. *Inde inopia continuis bellis exhausti regni,*] Coll. N. *continui belli exh. r.* Med. Magl. sec. quart. quint. Leid. Periz. ed. Bongars. aliaeque, *continui belli & exh. r.* Magl. *inde pompa continui belli & exh. r.* ed. Rom. *inde pompa c. belli & exh. regni penuria.*

VII. 6. 5. *Alia interposita pactione componit,*] Saxo lib. VI. pag. 104. 14. *nuper se ejus societati, interposita pactione, subduxerat.* & lib. X. pag. 187. 45. *ter regem a piratis captivum, interposita munerum pactione, receperat.*

Ibid. *Et contemtum sibi hostium demeret,*] Bongarsius malebat *sui*, applaudente Gebhardo ad Livium lib. XXV. cap. 37. f.

VII. 6. 7. *Bello in Illyrios translato,*] Med. sec. quint. Leid. Reg. Bodl. Coll. N. *ad Illyrios.*

VII. 6. 8. *Larissam capit. Hinc Thessaliam . . . quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adjungere gestiebat, improvisus expugnat:*] Seneca Phoen. v. 627.

Licet omne tecum Graeciae robur trahas.

Saxo lib. I. pag. 12. f. *Orientalium robore debellato.* lib. IV. pag. 60. 30. *omne virtutis Sueticae robur.* & lib. XIV. pag. 280. f. *in eam classem Danicum penitus coisse robur.* Pro *improvisus* Periz. a sec. m. exhibet *de improviso*, & Orosius atque Freculphus tom. I. lib. IV. cap. 19. *ex improviso.* Vulgatum tamen imitatur Orosius lib. III. cap. 1. *Agesilaus improvisus bello supervenit.* Praeter Juntinam Aldina etiam firmat conjecturam Bongarsii, *Larissam in Thessalia.*

VII. 6. 9. *Unumque corpus equitum . . . facit.*] Ita Reg. Coll. N. Reliqui & veteres Edd. atque Bongars. *fecit.*

VII. 6. 10. *Quibus rebus feliciter provenientibus,*] Saxo lib. XIV. pag. 252. 16. *rebus in Scania parum feliciter provenientibus.* Ed. Rom. *His rebus f. pr.*

Ibid. *Olympiadem*] Med. Periz. ed. Bech. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *Olympiada.* Infra IX. 7. 2. Magl. sec. tert. quart. Leid. *Olympiadam* pro *Olympiada:* quomodo habent Periz. ed. Rom. Med. Paris. Ald. Junt. XI. 11. 5. & Med. Magl. tert. quint. Leid. ed. Bechar. Ven. Med. Paris. XIV. 5. 1. item Periz. ed. Ven. Med. Paris. Ald. Junt. eod. cap. 4. 10.

VII. 6. 11. *Conciliante nuptias fatre patruele, altore virginis, Arryba,*] Coll. N. *patruele ac tutore v.* ed. Rom. *patruele, tutore v.* Bongarsius ad XVII. 3. 9. legit *patruo tutore virginis.* Olympias Arrybae soror dicitur Orosio lib. III. cap. 12. & Freculpho I. 4. 19. *Olympiadem Arubae* (Frec. *Aurucbae*) *regis Molossorum sororem duxit uxorem.* atque Adoni in Chronico: *cum Aruba*

pa rege Molossorum pacatus, sororem ejus Olympiadem duxit. Ἀρύμβαν fratrem Olympiadis etiam nominat Plutarchus in Alexandro init. Λέγεται δὲ Φίλιππος ἐν Σαμοθρᾴκῃ τῇ Ὀλυμπιάδι συμμυηθεὶς, αὐτός τε μειράκιον ὢν ἔτι, κἀκείνης παιδὸς ὀρφανῆς γονέων ἐρασθῆναι, καὶ τὸν γάμον οὕτως ἁρμόσαι, πείσας τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Ἀρύμβαν. Huc respicit Himerius in Epithal. apud Photium Cod. 243. pag. 1115. Λέγεται δέ ποτε καὶ Ὀλυμπιάδα τὴν ἐπὶ τοῖς Ἀλεξάνδρου τόκοις εὐδαίμονα, ὀργιάζουσαι τὰ Καβείρων ἐν Σαμοθρᾴκῃ μυστήρια, ἰδεῖν κατὰ τὴν τελετὴν τὸν Φίλιππον. ἦν δὲ ὑπηνήτης ἔτι. ἰδοῦσαν δὲ ἐρασθῆναι τοῦ νεανίσκου, καὶ ὁμολογῆσαι γάμον, προτέλειά τε ποιησαμένην τοῦ γαμηλίου πυρὸς μυστήριου.

Ibid. *Qui sororem Olympiadis Troada in matrimonium habebat.*] Med. Reg. pr. sec. tert. quart. Leid. Bodl. Thuan. Coll. C. C. *in matrimonio.*

Ibid. *Quae causa illi exitii, malorumque omnium initium fuit.*] Penultima vox desideratur in novem MSS. & sex vet. editionibus. Coll. N. *omniumque malorum fuit.* Magl. ed. Rom. *malorumque omnium origo fuit.* Mediol. *q. c. illi exitii malorum omnium fuit.*

VII. 6. 12. *Adquisiturum se sperat,*] Pronomen reciprocum eleganter abest a pr. tert. quart. Leid. Thuan. Bongars. Ita VIII. 4. 11. *jurejurando adactis responsum nemini prodituros.* XXXVIII. 9. 3. *regnumque Syriae restituturum promittit.* Gellius lib. XVII. cap. 9. ex MSS. *cui facturum id promitteret.*

Ibid. *Proprio regno ab eodem privatus*] Med. sec. quint. Leid. *prius proprio.*

VII. 6. 14. *Cum Methonam urbem oppugnaret,*] Pr. Leid. *Mothanam.* sec. & Coll. C. C. *Mathonam.* tert. & Periz. Coll. N. ed. Rom. Paris. *Motbonam*; nec aliter Freculphus & MSS. Orosii. & Solinus cap. 8. *Motbona oppidum est, quod cum obsideret Philippus* &c. Ita MSS. atque ed. Salmasii. *Methone* ed. Delrii ac Grasseri, & Mela II. 3. Harpocration: Μεθώνη, Δημοσθένης Φιλιππικοῖς· λέγοι ἂν τὴν ἐν Θρᾴκῃ, ἣν πολιορκῶν Φίλιππος ἐξεκόπη τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν. Strabo lib. IX. pag. 436. ἡ μὲν οὖν Μεθώνη (Thessaliae urbs) ἑτέρα ἐστὶ τῆς Θρᾳκίας Μεθώνης, ἣν κατέσκαψε Φίλιππος. & in Excerptis lib. VII. pag. 330. ἐν δὲ τῷ πρὸ τῆς Μεθώνης πεδίῳ γενέσθαι συνέβη τῷ Φιλίππῳ τῷ Ἀμύντου τὴν ἐκκοπὴν τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ καταπελτικῷ βέλει κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως. Ed. Rom. & Vincentius lib. IV. cap. 15. *expugnaret.*

VIII. 1. 2. *In mutuum exitium sine modo ruentes,*] Saxo lib. XIV. pag. 310. 49. *in exitium suum ruentes.*

VIII. 1. 3. *Philippus, rex Macedoniae, velut e specula quadam, libertati omnium insidiatus,*] Periz. *Philippus ex Macedonia velut specula q.* idemque in exemplaribus typis excusis reperit Bongarsius. Orosius lib. III. cap. 12. *quorum dum insanas concertationes Philippus veluti e specula observat.* atque ita sec. MS. Leid. Freculphi,

phi, apud quem vulgo praepositio desideratur. Ceterum mira est scripturae varietas, quam suppeditat primus ejusdem codex: *Philippus velut vulpecula observat.*

VIII. 1. 10. *Factum Phocensium, tametsi omnes exsecrarentur,* &c.] Med. *tamen etsi.* Pacuvius apud Gellium I. 24. *tamen etsi properas.* Terentius Andria V. 2. 23. *tamen etsi hoc verum est.* L. Seneca lib. IV. de Benef. cap. 9. *tamen etsi nihil aliud sequendum est, quaerimus quid faciamus.* Adde paterna ad Ciceronem lib. II. de Orat. cap. 52.

VIII. 1. 12. *Thebanos castris exuit.*] Saxo lib. VI. pag. 99. 26. *cum se gemina strage omnibus propemodum copiis exutum viderat.*

VIII. 2. 2. *Et externae dominationi, quam in suis timuerunt, sponte succedunt.*] Fabro corrigenti, *timuerant*, suffragantur Mediceus, sec. Leid. quibus accedit Coll. N. in quo etiam scriptum, *a suis*: ut apud Livium lib. XXIV. cap. 38. *Et consulis castra in propinquo sunt, ne quid ab Himilcone & Carthaginiensibus timeri posset.* Auctor lib. II. ad Herennium cap. 19. *a quo sibi non injuria summum periculum metuebat.*

VIII. 2. 6, *Solum qui piacula exigeret, exstitisse.*] Saxo lib. XII. init. *parricidii justa exegit piacula.*

VIII. 2. 7. *Dignum itaque qui diis proximus haberetur,*] Quint. Leid. Coll. N. Periz. ed. Rom. *habebatur* corrupte, pro *habeatur*, quod exstat in Med. sec. quart. Leid. Bodl. Adde notam Cl. Wopkensii ad V. 6. 8.

VIII. 2. 11. *Quod illo duce . . . tot urbes auspicato condiderant;*) Vide Illustr. Spanhemium ad Callimachi Hymnum in Apollinem v. 55.

VIII. 2. 12. *Tantum facinus admisisse*] Ed. Rom. *admittere.*

Ibid. *Ut, quid posthac succensere jure barbaris possent, non haberent.*] Ven. *ut qui unde posthac*, & *possint.* Ed. Rom. *ut quod posthac succ. barbaris jure p.* Bechar. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *ut quid unde posthac s. j. b. possint.* quomodo etiam edidit G. Major, qui in margine notat: „ Alii, *quod posthac.* „

VIII. 3. 6. *Inde, veluti rebus egregie gestis, in Cappadociam trajicit:*] Ald. Junt. *in Thraciam.* ed. Rom. *in Thraciam pergit.* Cl. Valesius ad Harpocrationem pag. 38. legit, *in Cassiopeam.* Lipsius editioni Bongars. adscripserat. „ *L. Cassiopeam* vel *Chao-* „ *niam.*"

VIII. 3. 7. *Deinde ad abolendam invidiae famam,*] Coll. N. *inopiae f.* Infra IX. 1. 6. de eodem Philippo: *Captis itaque centum septuaginta navibus, mercibusque distractis, anhelantem inopiam paululum recreavit.* & ejusdem libri cap. 8. 5. *cui maximae opes erant instrumenta bellorum : divitiarum quaestu quam custodia sollertior. itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat.*

Ibid. *Qua insignis praeter ceteras tunc temporis habebatur*] Ed. Rom.

 prae

prae ceteris. Ita Hegesippus lib. I. cap. I. *consilio bonus & prae ceteris fide promtus.* & cap. II. f. *nam prae ceteris sese offerre solebat periculis.* Sed prius non minus elegans est. Infra XXI. 6. I. *Vir sollertia facundiaque praeter ceteros insignis.* Cicero lib. II. de Off. cap. 7. *Testis est Phalaris, cujus est praeter ceteros nobilitata crudelitas.*

VIII. 3. 8. *Philippum magna pecunia locare & muros per civitates & fana & templa facienda;*] Coll. N. & *fora*, probante Scheffero, quem merito refellit Cl. Oudendorpius ad Suetonium Jul. cap. 54. qui eadem nomina junxit: *In Gallia fana templaque Deûm donis referta expilavit.* Apulejus Apol. pag. 64. ed. Pric. *Nullum templum frequentavit: si fanum aliquod praetereat, nefas habet adorandi gratia manum labris admovere.* Pro *per civitates* idem MS. dat *civitatibus.*

VIII. 3. 9. *Taciti proficiscebantur.*] Coll. N. *taciti profugiebant.*

VIII. 3. 10. *Duos fratres*] Quart. Leid. *duo:* ut supra I. 2. 10. *duo & quadraginta annos.* Cicero lib. III. de Orat. cap. 47. *in quo impune progredi licet duo dumtaxat pedes.* Livius lib. VI. f. *Factum senatus consultum, ut duo viros aediles ex Patribus dictator populum rogaret.* lib. XXVI. cap. 13. *duo consules ad Capuam oppugnandam miserunt.* & XXVIII. II. *& Albae duo soles visos referebant.* Lactantius II. 16. 17. *Hannibal duo exercitus populi Romani & astu & virtute confecit.* Orosius lib. I. cap. 4. *per duo & quadraginta annos.* & cap. 21. f. *duo duces delegerunt.* Ita optimus Flor. Idem lib. III. cap. 23. ex duobus Flor. & Freculphus I. 5. 26. ex utroque Leidensi: *res foedissimi spectaculi erat, duo reges concurrere.* lib. IV. cap. 6. ex iisdem Flor. *quae* (Carthago) *ante urbem Romam duo & quadraginta annos ab Elisa condita invenitur.* lib. VI. cap. 5. ex iisdem: *annos natus septuaginta & duo.* & cap. II. *Dehinc duo colles sibi invicem obversos Romani Gallique ceperunt.* Imp. Justinianus praef. de Confirm. Digest. §. 5. *Alius itaque liber post duo primos.* Ita MS. & editio Florentina. Adde Servium ad Virgilium Ecl. VI. v. 18. Ita *ambo* pro *ambos* apud Livium lib. XLV. cap. 19. ex duobus MSS. *ambo omnibus injuriis obnoxios fore.*

VIII. 3. II. *Urbem antiquam & nobilem exscindit;*] Ita Silius lib. IV. v. 474.

Tum celso e curru Mavors Karthaginis arces
Exscindes.

Tacitus lib. XIII. Ann. cap. 39. *exscindere castella.* Mamertinus Geneth. Maxim. cap. 17. *Gotthi Burgundios penitus exscindunt.* Ed. Rom. *exstinguit.* Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. cum Magliabequiano, *excidit:* ut infra XX. I. 10. *exciso Ilio.* Ammianus lib. XXIV. cap. 4. *regna furentium Germanorum excidens.* Ibidem: *urbes excisae.*

Ibid.

Ibid. *Et fratres olim destinato supplicio tradit.*] Coll. C. C. *destinatos*, & *tradidit.*

VIII. 3. 12. *Auraria in Thessalia, argenti metalla in Thracia occupat.*] Ed. Rom. *auri in Th. argenti in Thracia metalla occ.*

VIII. 3. 14. *Sed invicem metuentes, ne alterius viribus accederet,*] Nobil. Heinsius ad Petronium cap. 70. malebat, *ne alter alterius v. acc.*

VIII. 3. 15. *Et regno utrumque spoliavit.*] Orosius lib. III. cap. 12. & Freculphus I. IV. 19. *inscios juvenes vita regnoque privavit.*

VIII. 4. 4. *Crudescente ira*] Ita Ammianus lib. XXV. cap. 1. *immani crudescente bellorum materia.* & lib. XXX. cap. 10. *quasi furore barbarico crudescente.* Coll. N. ed. Ald. Junt. *recrudescente.* Rom. *incrudescente.*

Ibid. *Ut professum adversum Phocenses ducem Graeciae exhibeat.*] Magl. ed. Rom. Ald. Junt. & Orosius, *professum se adv.* Infra XXVII. 2. 10. *pro auxilio bellum, pro fratre hostem imploratus exhibuit.* ubi Magl. ed. Ven. & quinque aliae dant, *hostem impl. se exb.* Coll. N. *h. se impl. exb.* Cicero Orat. pro Sextio cap. 50. *Qui se non solum auctorem meae salutis, sed etiam supplicem populo Romano exhibuit.* Pacatus Paneg. cap. 47. *ut te omnibus principem, singulis senatorem exhibueris.*

VIII. 4. 6. *Contra Phocensium legati, adhibitis Lacedaemoniis & Atheniensibus,*] Orosius: *adhibitis secum Ath. & Lac.* ubi duo Florentini, *adhibitis sibi.*

Ibid. *Cujus ab eo dilationem ter jam emerant,*] Coll. N. *ter jam pretio emerant.* Orosius: lib. IV. cap. I. *omnes bello utiles caesi, reliqui pretio venditi sunt.*

VIII. 5. 7. *Alienis excubare sedibus*] Coll. N. ed. Rom. *al. excubare foribus.*

Ibid. *Rogantem*] Ald. Junt. *rogitantem.*

VIII. 4. 8. *Eoque discordia sua civilibusque bellis redactos, ut &c.*] Med. Magl. Coll. N. ed. Rom. Bech. Ven. Flor. Mediol. Paris. Ald. Junt. *eo usque discordia.* Tacitus lib. IV. Annal. cap. 2. *Tradit Cluvius, ardore retinendae Agrippinam potentiae eo usque provectam, ut medio diei offerret se saepius temulento comtam.* Mediceus paullo ante, *orbis terrarum principes.*

Ibid. *Sordidam clientelae suae partem:*] Saxo lib. XIII. pag. 234. 33. *Sordidissimae clientelae frequentia.*

VIII. 4. 9. *Antea inter se imperii, nunc Graeciae imperantis aemulos.*] Coll. N. *gratiam* pro *gratiae*; quomodo legendum vidit Menso Altingius, applaudente Avo lib. IV. Observat. cap. 10. pag. 152. Voces *gratus* & *Grajus*, *gratia* & *Graecia*, in MSS. misceri ostendit Cl. Graevius ad Suetonium Tib. cap. 46. *grata* & *Graja*, Nob. Heinsius ad Ovidium lib. I. Art. Am. 686. & lib. V. Fast. 8. *Graeciae* pro *gratiae* Tertulliano Apolog. cap. 46. optime restituit Rhenanus: *adeo quid simile Philosophus, & Christianus? Graeciae discipulus, & coeli.* Rupertus in Epist. 41. pag. 323. ad Reinesium pro *antea inter se imperii* ex vetustis editionibus,

bus, quas Bongarsius consuluit, malebat, *antea inter se imperium agitantes, nunc Graeciae imperantis aemulos.* „Ut sensus verbi *agi-* „ *tare* sit biceps: *Qui antea inter se imperium agitabant*, h. e. de „ eo certabant, & alternis administrabant, ii nunc agitabant Ma- „ cedonas Graeciae imperantis aemulos, id est, suppliciis & „ adulationibus certabant, uter populus adipisci posset favorem „ Macedonum? Solet Justinus verba non admodum commode „ ad omnia narrationis membra referre. Lib. XI. cap. 4. §. 6. „ *Quorum pretium non ex ementium commodo, sed ex inimicorum odio* „ *extenditur.* Haec verba, *non ex ementium commodo*, satis in- „ commode cum sequenti verbo, *extenditur*, construuntur, tan- „ quam si inimicorum odium afuisset, potuerit pretium ex emen- „ tium commodo extendi. Lib. XXXVII. cap. 4. §. 1. de Mithri- „ date: *Non in vacationibus, sed in exercitationibus contendebat.* „ *Vacationes* in Romana militia quae sint, scio. Sed quid est *in* „ *vacationibus contendere?*" Hactenus Cl. Rupertus. Priore loco ait auctor, pretium captivorum non propter usum, quem ex iisdem sperarent emtores, ut solet, sed propter odium inimicorum, qui ipsos ad servile opus cogere gestirent, auctum fuisse. In posteriore pro *vacationibus* rectius *advocationibus*, quomodo edidit Bongarsius, vel *avocationibus* legitur.

VIII. 4. 10. *Philippus venditatione gloriae suae tantarum urbium fastidium agitat.*] Med. Magl. Thuan. Bodl. Periz. Coll. N. ed. Rom. Bechar. aliaeque, *Philippus inter haec vendicatione.* Ald. Junt. *Phil. i. h. vindicatione.* Coll. N. *fastidium agit.*

VIII. 4. 11. *Utrosque vetat parare bellum, aut metuere.*] Coll. N. ed. Rom. Junt. *utr. vetat aut par.*

VIII. 5. 3. *Pacta salute se dediderunt.*] Med. Reg. Periz. ed. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. *se dedunt.* sec. quart. Leid. Reg. Coll. N. *se dederunt.*

VIII. 5. 7. *Ut illi vel replenda, vel derelinquenda quaeque loca videbantur,*] Periz. *ut ei.* Coll. N. *ut illi replenda, vel relinquenda.*

VIII. 5. 8. *Miseranda ubique facies, & excidio similis erat.*] Saxo lib. IV. p. 38. 49. *Stupenda siquidem illa facies erat, quum exstincti raperentur ad praelia.* & lib. XIII. pag. 246. 39. *Calamitosa nimirum illa facies erat, cum* &c.

VIII. 5. 11. *Crescit dissimulatione ipsa dolor hoc altius demissus, quo minus profiteri licet.*] Coll. N. *Crescit ex dissim.* Orosius: *ipsaque dissimulatione dolor crescit.* Eamdem sententiam aliis verbis expressit Saxo lib. V. pag. 70. 51. *Internus omnium praecordia dolor hoc acrius, quo occultius, lacerabat.*

VIII. 6. 1. *Quosdam bello captos in supplementis urbium dividit.*] Ed. Rom. Junt. *in supplementum*: adstipulatur Saresberiensis lib. VI. Policr. cap. 12. pag. 360. *Milites autem in supplementum aliarum urbium distribuit.* Conjecturam Freinshemii legentis, *in supplementa*, firmant Orosius & Freculphus I. IV. 19.

VIII. 6. 3. *Compositis ordinatisque Macedoniae rebus,*] Magl. quart.

quart. Leid. ed. Rom. Bongars. *in Macedonia:* ut IX. 5. 1. *compositis in Graecia rebus.* Saxo lib. XIV. pag. 249. 12. *ordinatis in Dania rebus.*

VIII. 6. 6. *Sollicitatum spe regni*] Ita Cornelius Nepos Pausan. cap. 3. *Hos quoque sollicitare spe libertatis existimabatur.* Med. Magl. Coll. N. sec. quint. Leid. ed. Rom. aliaeque, *sollicitatum in spem regni.*

VIII. 6. 7. *Cum igitur ad viginti annos pervenisset,*] Ed. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. *Igitur cum viginti ad annos perv.*

IX. 1. 2. *Ad cujus* (belli) *emolumentum egregie pertinere ratus, si Byzantium, nobilem & maritimam urbem, receptaculum terra marique copiis suis futuram, in potestatem redegisset.*] Tert. quart. Leid. Thuan. ed. Rom. *in cujus emol.* Med. Magl. quart. quint. Leid. Bech. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *futurum*, ut ad propius substantivum referatur. Vide Cl. Oudendorpium ad Suetonium Jul. cap. 56.

IX. 1. 3. *Haec namque urbs*] Ed. Rom. *nam haec urbs.*

Ibid. *Deinde variante victoria, nunc Lacedaemoniorum, nunc Atheniensium juris habita est.*] Ed. Rom. *deinde variante fortuna.* Infra X. 3. 6. *bellumque cum Alexandro Magno, diu variante fortuna, gessit.*

IX. 1. 5. *Pecuniae commercium de piratica mutuatur.*] *Pecuniae commercium* dictum eodem modo, quo *belli commercium* apud Virgilium lib. X. Aeneid. v. 532.

belli commercia Turnus
Sustulit ista prior, jam tum Pallante peremto.

& *laboris commercium* apud Saxonem lib. VI. pag. 112. 22. *quod talibus* (rusticis) *vitae subsidia justo laboris commercio peterentur.* & *de piratica mutuatur*, ut apud Macrobium lib. I. Comm. in Somn. Scip. cap. 6. pag. 37. *Sol quoque ipse, de quo vitam omnia mutuantur, septimo signo vices suas variat.* & cap. 17. pag. 87. *quod de Arato poëtae alii mutuati sunt.* & cap. 20. *cum defectum lunae conantur adserere, probationem de solis magnitudine mutuantur.* Idem: lib. II. cap. 10. *ne totum videamur de fabulis mutuari.* Pro *de* alii scriptores adhibuerunt *a* vel *ab*, ut Tacitus lib. II. Annal. cap. 38. *praesidium ab audacia mutuatus est.* & Valerius Maximus VI. 2. ext. 1. *potius praesidium a libertate, quam ab innocentia mutuata.* lib. VII. cap. 4. 3. *praesidium ab astutia mutuari.* eumque imitari solitus Saxo lib. II. pag. 27. 19. *vires ab astutia mutuatus est.* pag. 29. 45. *lacessitae integritatis defensionem ab arctissimo naturae vinculo mutuatus.* & paullo post: *leniendi ardoris praesidium a clypeo mutuans.* lib. III. pag. 51. 41. *incolumitatis praesidium ab extrema deliramentorum specie mutuari.* pag. 54. 12. *propriae salutis obtentum ab astutia mutuatus.* lib. VI. pag. 107. 25. *at senex ab insolita sibi moderatione patientiam mutuatus*, & saepius alibi. Porro hunc Justini locum ita interpretatur Otto Frisingensis lib. II. Chron. cap. 24.

pi-

piraticam adgreditur, centumque LXX navium ſpolia rapuit, & militibus ſuis dedit.

IX. I. 7. *Ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus tereretur,*] Bodl. Coll. N. *ne in unius.* Magl. Bodl. ed. Rom. Bech. Ven. Florent. Mediol. Pariſ. Ald. *teneretur.* Vide Cl. Graevium h. l.

Ibid. *Cherſonenſium urbes expugnat:*] Reg. Coll. N. & C. C. *Cherſoneſi.* ed. Ald. Junt. *Cheronneſi.*

IX. I. 8. *Ut ſub militia patris tirocinii rudimenta deponeret,*] Saxo lib. IV. pag. 61. 26. *qui tirocinii rudimenta bellorum auſpiciis ornare contendant.*

IX. I. 9. *Praedandi cauſa profectus eſt.*] Verbum ſubſtantivum male omittunt Ven. Flor. Pariſ. Ald. Junt.

IX. 2. I. *Rex Scytharum Atheas*] Bechar. *Matthaeas.* Ald. Junt. *Anteas.* Lucianus in Macrobiis tom. II. pag. 469. Ἀντέας δὲ Σκυθῶν βασιλεὺς μαχόμενος πρὸς Φίλιππον περὶ τὸν Ἴστρον ποταμὸν ἔπεσεν, ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη γεγονώς.

IX. 2. 4. *Nam neque vindicta Macedonum egere Scythas,*] Ed. Ald. Junt. *vindictae:* ut infra XXIII. 4. 7. *humanae opis egentem.* Cicero lib. IX. ad Fam. epiſt. 3. *ut medicinae egeamus.*

IX. 2. 6. *Quod eo promtius eum facere debere, quod &c.*] Magl. ed. Rom. *Id eo promptius.*

IX. 2. 7. *Inclementiam coeli, & terrae ſterilitatem cauſatus,*] Saxo lib. II. pag. 38. 20. *fortunam quoque cauſabatur.* lib. III. pag. 42. 49. *occultantis ſe regis inertiam cauſantur.* & *cauſari inopiam* lib. XIV. pag. 272. 41. *competentium alimentorum cauſabatur inopiam.*

Ibid. *Quae non patrimoniis ditet Scythas, ſed vix alimentis exhibeat.*] Sec. Leid. Thuan. a ſec. m. Magl. Bech. ed. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. *alimenta.* Nob. Heinſius ad Valerium Flaccum lib. VII. v. 229. malebat, *alimentis ſe exhibeat.* Coll. N. *alimentis ſufficiat.* ed. Rom. *ſufficiat alimentis.* Vide Cl. Wopkenſium.

IX. 2. 9. *Scythas autem virtute animi & duritia corporis, non opibus cenſeri.*] Saxo lib. VII. pag. 123. 14. *virtutum, non rerum aeſtimatione cenſeri.*

IX. 2. 10. *Quibus deriſus Philippus, ſoluta obſidione Byzantii, Scythica bella adgreditur*] Sec. tert. Leid. Periz. Reg. Coll. N. *quibus irriſus.* ed. Rom. *quibus irriſis, ſoluto obſidione Byzantio.* Ald. Junt. *Scythicum bellum.*

IX. 2. 13. *Verſurumque aes ſtatuae in aculeos ſagittarum.*] Quint. Leid. & MS. Bongarſ. *in tubos vel in ac. ſ.*

IX. 2. 15. *Viginti millia puerorum ac feminarum capta;*] Coll. N. *In eo praelio viginti m.* Oroſius lib. III. cap. 13. & Freculphus I. IV. 19. *In ea pugna vig. m. p. ac feminarum Scythicae gentis capta.*

Ibid.

IX. 2. 16. *Ea primum fides inopiae Scythicae fuit.*] *Fides* hic notat indicium, vel argumentum, ut infra XXIV. 4. 4. *Cui* (Herculi) *ea res virtutis admirationem & immortalitatis fidem dedit.* Livius lib. I. cap. 15. *quorum nihil absonum fidei divinae originis, divinitatisque post mortem creditae fuit.* & VI. 13. *Pars maxima captivorum ex Latinis atque Hernicis fuit: nec hominum de plebe, ut credi posset mercede militasse, sed principes quidam juventutis inventi; manifesta fides publica ope Volscos hostes adjutos.* & XLII. 45. *ut crimina delata ab Eumene fide rerum refellerent.* Tacitus IV. Hist. 85. *Praecipua victoriae fides dux hostium Valentinus.* Saxo lib. VII. pag. 141. 13. *ad vulgandam victoriae suae fidem ipsa latronum cadavera patibulis ingesta latius inspectanda constituit.* eodemque sensu πίστιν usurpant Graeci. Sophocles Elect. v. 893.

Τίν' ὦ τάλαιν' ἰδοῦσα πίστιν;

D. Lucas in Act. Apost. XVII. 31. πίστιν παρασχὼν πᾶσιν. Vetus Interpres: *fidem praebens omnibus.* Josephus de Bell. Jud. I. 20. Ἐπὶ τούτοις καὶ Βάθυλλος εἰς τοὺς ἐλέγχους συνέδραμεν, ἡ τελευταία πίστις τῶν Ἀντιπάτρῳ βεβουλευμένων.

IX. 3. 6. *Legationibus Graeciam fatigant.*] Saxo lib. XIV. pag. 358. 43. *nec minus Absalon & Roskildienses legationibus curiam fatigant.* & lib. XVI. pag. 374. 25. *dubiis Absalonem legationibus fatigant.*

Ibid. *Communem hostem putant communibus viribus submovendum:*] Idem lib. XIV. pag. 263. 38. *publicum ruborem communibus armis submovendum existimans.*

IX. 3. 8. *Quaedam civitates Atheniensibus se jungunt:*] Idem lib. XIV. pag. 256. 1. *Waldemarus Suenoni se jungit.* & pag. 277. 45. *ex Suenonis militia complures Waldemaro se jungunt.*

Ibid. *Quasdam autem ad Philippum belli metus traxit.*] Coll. N. *attraxit.*

IX. 4. 3. *Atque ita inter tacitam laetitiam & dolorem hostium temperavit,*] Tert. Leid. *atque ita se inter.*

IX. 4. 4. *Et bello consumtorum corpora sepulturae reddidit;*] Reg. Magl. ed. Rom. *tradidit.* Supra III. 5. 11. *ut ex indicio titulorum tradi sepulturae possent.* & XII. 2. 15. *Corpus ejus Thurii sepulturae tradiderunt.* ubi ed. Rom. *mandaverunt.* Ulpianus L. 1. de Cadav. punit. *ut ossa & cineres collecta sepulturae tradi possint.* Paulus lib. 1. Sent. tit. XXI. §. 1. & 4. *corpus perpetuae sepulturae traditum.*

IX. 4. 7. *Alios in exsilium redegit,*] Coll. N. Orosius lib. III. cap. 14. & Freculphus I. IV. 19. *egit*: quomodo ex conjectura legit Faber, probante Graevio.

IX. 4. 8. *Pulsos deinde per injuriam in patriam restituit:*] Orosius & Freculphus: *pulsos dudum* (*deinde* Frec.) *a civibus per inj. rest.*

IX. 4. 9. *Quod per injuriam se in exsilium egissent,*] Faber malebat, *ipsos in exs.* Ed. Rom. *eos in exsilium misissent.*

IX. 4. 10.

IX. 4. 10. *Et quoniam rebus nequeunt ulcisci, verbis usurpant libertatem.*] Praeter Juntinam Aldina, *& quam rebus.*

IX. 5. 1. *Corinthum*] Ed. Rom. *Corinthon*; atque ita eadem XI. 2. 5.

IX. 5. 3. *Soli Lacedaemonii & legem & regem contemserunt, servitutem non pacem rati, quae non ipsis civitatibus conveniret, sed a victore ferretur.*] Med. quatuor Leid. Periz. Bodl. ed. Bongars. *& regem & leges.* tert. Leid. *& regem & legem.* Coll. N. *sed rege auctore ferretur.*

IX. 5. 4. *Auxilia deinde singularum civitatium describuntur,*] Infra XVI. 3. 9. *Cum rerum potirentur Athenienses, victisque Persis, Graeciae & Asiae tributum in tutelam classis descripsissent.* Livius XXX. 37. *Decem millia talentûm argenti descripta pensionibus aequis in annos quinquaginta solverent.*

IX. 5. 8. *Parmenionem*] Med. quint. Leid. *Parmenionam* pro *Parmeniona*, ut infra XI. 10. 4. Thuan. tert. quart. Leid. & XXI. 6. 5. iidem cum Mediceo & sec. Leid.

IX. 6. 2. *Collocantis filiam*] Bodl. *locantis.*

IX. 6. 3. *Ad quorum spectaculum Philippus dum sine custodibus medius inter duos Alexandros, filium generumque, contenderet,*] Magl. *spectacula*, & cum reliquis MSS. ed. Rom. Ald. Junt. *Philippus cum sine custodibus corporis medius.* Ita Livius lib. XL. cap. 6. *proxima est regia cohors, & custodes corporis.* Curtius lib. X. cap. 2. *tredecim adservandos custodibus corporis tradidit.* Herodianus IV. 7. 4. ὡς καὶ συμμάχους παρ' αὐτῶν (Γερμανῶν) λαβὼν, καὶ τοῦ σώματος ἑαυτοῦ φρουροὺς ποιήσασθαι. Hinc *custodia corporis* infra XII. 12. 3. *nunc quoque ait, custodiam corporis sui non Macedonibus tantum se, verum & illis crediturum.* Hegesippus lib. I. cap. 34. f. *quadringentos quoque stipatores ex Gallia, quibus septa incedebat Cleopatra, ad custodiam corporis regi concessit.* Herodianus I. 12. 8. εἰς τοσοῦτον ὑπ' αὐτοῦ τιμῆς καὶ ἐξουσίας προήχθη, ὡς τήν τε τοῦ σώματος φρουρὰν, καὶ τὴν τοῦ θαλάμου ἐξουσίαν ἐγχειρισθῆναι. Particula *dum* comparet demum in secunda editione Graeviana. Ed. Bechar. Ven. Med. *concederet.*

IX. 6. 4. *Pausanias, nobilis ex Macedonibus adolescens,*] Josephus lib. XI. Antiq Jud. cap. 8. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ Φίλιππος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἐν Αἰγαίαις (MS. Busbeq. Αἰγαῖς) ὑπὸ Παυσανίου τοῦ Κεράστου, ἐκ δὲ τῶν Ὀρεστῶν γένους, δολοφονηθεὶς ἀπέθανε. Cornelius Nepos de Regibus cap. 2. *Philippus Aegis a Pausania, cum spectatum ludos iret, juxta theatrum occisus est.*

Ibid. *Diemque laetitiae destinatum, foedum luctu funeris facit.*] Tacitus lib. XVI. Annal. cap. 13. *tot facinoribus foedum annum tempestatibus & morbis insignivere.*

IX. 6. 5. *Hic primis pubertatis annis stuprum per injuriam passus ab Attalo fuerat: cujus indignitati haec etiam foeditas accesserat:*] Med. sec. quint. Leid. *Is primis.* tert. *cui indignitati:* quomodo legendum conjecerat Avus.

IX. 6. 6.

IX. 6. 6. *Perductum in convivium*] Ald. Junt. *productum*, & cum Bechar. Florent. MS. Periz. *in convivio*. Eadem participia variant in MSS. Suetonii Vespas. cap. 22. *quum perductae pro concubitu sestertia quadringenta donasset*. Terentius Andria I. I. 54.

Qui tum illam amabant, forte, ita ut fit, filium
Perduxere illuc, secum ut una esset, meum.

Vide Cl. Jensium lib. I. Lect. Lucian. cap. 5. f.

Ibid. *Solutumque mero*] MS. Coll. N. *sopitumque*. Livius lib. XXV. cap. 24. *Magna pars in turribus epulati, aut sopiti vino erant, aut semigraves potabant*. & XXVIII. 26. *Ut eos per idoneos homines, benigno vultu ac sermone in hospitium invitatos, sopitosque vino vincirent*. Valerius Maximus lib. II. cap. 5. 4. *mero somnoque sopiri*. Curtius lib. VIII. cap. 6. *sopitum mero ac somno excitant regem*. & cap. 10. *quippe ne epulantes quidem & sopitos mero adgredi ausus est hostis*. Vulgatum imitatur Saxo lib. XIV. pag. 336. 42. *quidam e Julinensibus mero solutus*.

IX. 6. 7. *Hanc rem aegre ferens Pausanias, querelam Philippo saepe detulerat.*] Saresberiensis lib. VIII. cap. 5. pag. 545. *Pausanias cum Hermoclea percunctatus esset, quonam modo subito clarus posset evadere, atque is respondisset, si occidisset aliquem virum illustrem, futurum ut in gloriam ejus id ipsum redundaret, continuo Philippum interemit; & quidem quod petierat, assecutus est. Nam & se parricidio notum posteris reddidit, & celebri supplicio patibuli, cui affixus est, corona aurea, quam Myrtalis, quae & Olympias dicta est, capiti ejus pendentis imposuit, nullum dante solatium. In vindictam tamen pudicitiae per injuriam prostitutae, Philippo non puniente, sed deridente injuriam, potest, auctore Trogo, aliquatenus sacrilegii crimen excusari*. Priora descripsit ex Valerio Maximo VIII. 14. ext. 4. apud quem legitur, *percontatus*. &: *ut gloria ejus ad ipsum redundaret*. &: *tam enim se parricidio quam Philippus virtute, notum posteris reddidit*.

Ibid. *Cum variis frustrationibus non sine risu differretur,*] Med. ed. Rom. *qui cum variis frustrat*. Coll. N. *qui tamen var. fr.*

IX. 7. 3. *Regni aemulum fratrem*] Saxo lib. I. init. *regni aemulos ratus, quos dignitate pares habuerat*.

Ibid. *Eoque factum, ut in convivio antea primum cum Attalo... jurgaret.*] Med. Magl. sec. tert. a pr. m. & quint. Leid. ed. Rom. *eoque factum*. Coll. N. *eo factum*. Periz. *eque factum*.

IX. 7. 4. *Adeo ut etiam stricto gladio cum Philippus consectatus sit, aegreque a filii caede, amicorum precibus, exoratus.*] Periz. *consectatus, aegreque*, omisso verbo substantivo. Bodl. *precibus revocatus*. Med. Magl. sec. Leid. Coll. N. *exoratus sit*.

IX. 7. 8. *Utrique Pausaniam... impulisse creduntur.*] Ald. Junt. *uterque*. sec. Leid. *credebantur*. quintus ac Bodl. *utrisque*, & cum Coll. N. *credebatur*.

IX. 7. 9. *Fugienti percussori equos quoque praeparatos habuit. Ipsa deinde*] Bodl. sec. quint. Leid. *fug. percussori etiam equos habuit*

buit praeparatos. & sec. *Ipsa demum.* Coll. N. *fug. p. eq. praep. habuit. Ipsa quoque deinde.*

IX. 7. 10. *In cruce pendentis*] Med. *in crucem.*

Ibid. *Quod nemo alius audere, nisi haec, superstite Philippi filio, potuisset.*] Magl. *quod n. alius fuisset ausus, nisi hoc superstiti Ph. filio placuisset.* ed. Rom. *quod n. al. fuisset ausus, nisi haec, superstite Ph. filio.* Praestat vulgatum. *Audere potuisset*, id est ausus fuisset. Ita supra VI. 7. 7. *cui par ante dies universa juventus esse non potuit.* Vide notam Avi ad Livium lib. XXXII. cap. 13. & Cl. Wopkensii ad VII. 6. 4.

IX. 7. 12. *Spectaculoque pendentis ultione potita est, ad quam per parricidium festinaverat.*] Vide me supra ad VI. 4. 8. & Cl. Wopkensium ad h. l. Ed. Rom. *pendentis ejus pro ultione.* Magl. *pend. ejus ultione potita est, ad q. p. p. illam destinaverat.*

IX. 7. 13. *Novissime gladium, quo rex percussus est, Apollini sub nomine Myrtalis consecravit:*] Med. sec. quint. Leid. Periz. ed. Bechar. Flor. Ven. Med. Paris. Ald. Junt. *nov. gladium illum, quo.* Med. ed. Salmur. Oxon. *Myrtales:* ut apud Horatium lib. I. Od. 33. v. 14.

Ipsum me melior cum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina.

& Martialem lib. V. epigr. 4.

Foetere multo Myrtale solet vino.

Μυρτάλη etiam meretrix quaedam vocatur a Luciano Dial. Meretr. p. 553. & Aristaeneto lib. II. epist. 16. Inscriptio in Diario Italico eruditissimi Montefalconii cap. 14. pag. 202. ΓΕΜΙΝΙΑ ΜΥΡΤΑΛΗ.

IX. 8. 2. *Genuit ex Larissaea saltatrice filium Aridaeum,*] Saresberiensis lib. IV. cap. 12. *Quis Alexandro major in Graecia? Ei tamen non suus legitur successisse, sed filius saltatricis. Saltatricem* fidicinam scenicam interpretatur Avus in notis ad Senecam epist. 121. eamque Φιλίνναν appellatam fuisse, refert Athenaeus lib. XIII. cap. 5. pag. 578. Φιλίνην Arrianus de Rebus gestis post Alexandrum apud Photium cod. XCII. init. ὃς (Ἀρριδαῖος) ἐκ Φιλίνης τῆς Θεσσαλῆς Φιλίππῳ τῷ Ἀλεξάνδρου πατρὶ ἐγεγόνητο.

IX. 8. 4. *Fuit rex armorum quam conviviorum apparatibus studiosior.*] Penultimam vocem omittit Saresberiensis lib. V. cap. 12.

IX. 8. 5. *Cui maximae opes erant instrumenta bellorum: divitiarum quaestu quam custodia sollertior.*] Ita quoque interpungendum apud Saresberiensem, & pro *quaestus*, quod in MSS. quoque reperit Bongarsius, atque dant sec. quint. Leid. corrigendum *quaestu.* Ed. Rom. *divitiarum tamen quaestu.*

IX. 8. 7. *Misericordia in eo & perfidia pari jure dilectae.*] *Tà in eo* nescit ed. Rom.

IX. 8. 8. *In seria & jocos artifex.*] Coll. N. *vel jocos.* ed. Rom. *& jocosa.*

Ibid. *Gratiam fingere in odio, in gratia offensam simulare,*] Ita etiam Aldina.

Ibid.

Ibid. *Instruere inter concordantes odia, apud utrumque gratiam quaerere, solemnis illi consuetudo.*] Apud Saresberiensem vitiose editum est, *cordantes*. Magl. ed. Rom. *struere*. Vincentius lib. IV. cap. 20. *instruere inter concordes odia*. Apud eumdem, atque in Med. sec. quint. Leid. tres postremae voces desiderantur.

IX. 8. 9. *Amicitias utilitate, non fide colebat.*] Ed. Rom. *amicitias non fide, sed util. col.*

IX. 8. 10. *Inter haec eloquentia insignis, oratio acuminis & sollertiae plena;*] Ita etiam Aldina: verum Rom. *I. haec eloquentia & ins. acuminis oratio sol. plena.* Bech. *I. h. eloquentia & ins. or. acuminis & sollertia pl.* Saresberiensis: *I. haec eloq. & insignis, oratio ac & s. p.* Aelianus lib. IV. Var. Hist. cap. 19. Φίλιππος ὁ Μακεδὼν οὐ μόνον ἐλέγετο τὰ πολέμια εἶναι ἀγαθὸς, καὶ εἰπεῖν δεινός· ἀλλὰ καὶ παιδείαν ἀνδρειότατα ἐτίμα.

Ibid. *Ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventio, nec inventionibus deesset ornatus.*] Undecim MSS. ed. Jenson. Rom. Bechar. Ven. Florent. Med. Paris. Ald. Junt. & Vincentius: *nec facilitati inventionum d. o.*

IX. 8. 11. *Et virtute & vitiis patre major.*] Coll. N. *pariter major*. ed. Rom. *patre superior*.

IX. 8. 12. *Vincendi ratio utrique diversa.*] Saresberiensis cum plerisque MSS. & vett. edd. *Itaque vinc. r.*

Ibid. *Hic aperte, ille artibus bella tractabat.*] Med. Periz. & Saresberiensis: *Hic aperta*. sec. quint. Leid. Bodl. Coll. N. ed. Bech. Ven. Flor. Mediol. Paris. Ald. Junt. *Hic aperta vi:* quomodo Livius lib. XXV. cap. 24. *Et jam undique non furtim, sed vi aperta gerebatur res.* Vide Cl. Wopkensium. Vincentius lib. V. cap. 22. *Hic aperta, ille artibus diversa bella tractabat.* Mirum autem, Cl. Graevium apud Saresberiensem legisse *aperta vi*, quum in utraque editione Lugduno Batava *vi* desideretur.

IX. 8. 14. *Huic, ubi exarsisset, nec dilatio ultionis, nec modus erat.*] MSS. ed. Bechar. Med. Saresberiensis & Vincentius: *Hic ubi exarsisset*. ed. Rom. *Hic ut exars.* Coll. N. *nec dilationem nec modum ultionis adhibere.*

IX. 8. 15. *Pater de convivio in hostem procurrere,*] Ita Graevius edidit ex MS. Coll. N. at reliqui, Saresberiensis & Vincent. *Patri mos erat etiam de conv. in h. p.* Ed. Rom. *Patri mos erat de c. in h. pr.* Bech. Ald. Junt. aliaeque, *p. mos erat & de c.* Saxo lib. XIV. pag. 342. 51. *avide in hostem procurrunt.*

Ibid. *Manum conserere,*] Haec ignorant Magl. & Saresberiensis. Sulpicius Severus lib. I. Hist. Sacrae cap. 50. *non ausus manum conserere.* Saxo lib. XIII. pag. 231. 8. *cum tota acie manum conserere tutius rati.* Adde lib. XIV. pag. 287. 34. & pag. 290. 50. & lib. XV. pag. 368. 35.

Ibid. *Periculis se temere offerre:*] Hegesippus lib. II. cap. II. *nam prae ceteris sese offerre solebat periculis.* & lib. V. cap. 12. *cum ipse toties pro exercitu periculis offerre se non dubitavisset.*

Ibid. *Alexander non in hostem, sed in suos saevire.*] Ed. Bechar. *saeviebat.* Saresberiensis & plerique MSS. minus eleganter, *Al. non in hostes, sed in suos saeviebat.* Coll. N. *Al. in amicos hostium more saevire.*

IX. 8. 16. *Hic amicorum interfector convivio frequenter excessit.*] Coll. N. *amicis interfectis.* Med. Magl. Bodl. sec. quart. quint. Leid. Periz. & Saresberiensis, *am. interfectorum.* ed. Rom. *de am. interfectorum conv.* Lucianus Dial. Mort. pag. 287. de Alexandro: καὶ ἐμιαιφόνει ἐν τοῖς συμποσίοις τοὺς φίλους, καὶ συνελάμβανεν ἐπὶ θανάτῳ.

IX. 8. 17. *Regnare ille cum amicis volebat*] *Volebat* pro *nolebat* correxit Sebisius, adstipulantibus ed. Rom. & Saresberiensi.

Ibid. *Amari pater malle, hic metui.*] Ita editio Saresberiensis in contextu: verum in margine, *malebat.* Coll. N. *amari pater, iste metui malebat.*

IX. 8. 20. *Ille nec sociis abstinebat.*] Haec addit Aldina, quam sequuntur tres aliae editiones a Graevio & Vorstio laudatae.

X. 1. 1. *Artaxerxi, regi Persarum, ex pellicibus centum & quindecim filii fuere,*] Coll. N. *centum duodecim.*

Ibid. *Darius*] Med. Bodl. Coll. N. *Dareus*, ut infra XI. 8. 6. *Dareo*, & cap. 9. 8. *Darei* ex eodem MS. Med. Valerius Maximus VI. 3. ext. 2. ex codice Andino, *Dareum regem.* Diphthongus ει per secundam & tertiam vocalem efferri solet, ut Ἀλεξάνδρεια, *Alexandrea* & *Alexandria*; Κασσάνδρεια, *Cassandrea* infra XXIV. 2. 11. & cap. 3. 3. & *Cassandria* apud Livium lib. XLIII. cap. 10. Ἡράκλεια, *Heraclea* & *Heraclia.* Hinc *Heracleensis*, & *Heracliensis* in MSS. infra XVI. 3. 4. & cap. 7. 11. Prius placuit Livio lib. XXXVI. cap. 22. *Heracleensis ager*: posterius Ciceroni Or. pro Archia cap. 4. *Heracliensibus*, & *Heraclienses.*

Ibid. *Ariarathes*] Med. sec. quint. Leid. *Arirates.* quart. *Aralratus.* Magl. *Arialarcus.* ed. Rom. *Ariaractes.* Flor. Ald. *Ariarcus.*

X. 1. 6. *Quem aut paterna majestas... a tanta sceleris immanitate revocaret.*] Vocem *sceleris* addidi ex Magl. pr. Dorvil. ed. Rom. Junt. Cicero Or. pro Coelio cap. 6. *nisi tot vitiorum tanta immanitas quibusdam facilitatis & patientiae radicibus niteretur.* Gellius lib. XX. cap. 1. f. *eo consilio tanta immanitas poenae denuntiata est.*

X. 1. 7. *Adeone vile paternum nomen apud tot numero filios fuit.*] Pro *fuit* malebat Avus lib. II. Observ. cap. 14. *fuisse.*

X. 2. 2. *Occiso quippe Cyro fraterno bello,*] Ald. Junt. *Cyro fratre in bello.*

X. 2. 7. *Artaxerxes morbo ex dolore contracto decedit.*] Saxo lib. II. pag. 28. 43. *Suanhuita parvo post & ipsa morbo ex moestitia contracto decedit.* & lib. XIV. pag. 283. 6. *languore ex molestia contracto.*

X. 3. 2. *Atque ita veluti purificato regno,*] Ed. Rom. *pacifico.* Vincentius: *pacificato.*

X. 3. 3. *In eo cum adversus provocatorem hostium Codomannus quidam omnium favore processisset, hoste caeso, victoriam suis pariter & amissam gloriam restituit.*] MSS. ed. Bongars. *in eo adversus*, omissa particula *cum.* Med. *Godomanis*, & paullo post cum vetustis edd. *Codomanus.* Periz. utroque loco, *Codonianus.* Dein MSS. ed. Bechar. Med. Bongars. *quidam cum omnium f.* Coll. N. *in eo adv. prov. h. Codomannus quidam cum o. f. processit, & h. c.* quomodo legendum suspicabatur Freinshemius. *Quidam* abest ab ed. Rom. Vincentius lib. IV. cap. 90. *in quo bello adversus procuratorem hostium Codomanus quidam cum o. f. processit, &, hoste caeso, victoriam suis obtinuit.* Porro Med. Bodl. Coll. N. sec. quint. Leid. *& belli prope amissam gl. r.*

X. 3. 5. *Darii nomine... honoratus.*] Tacitus lib. II. Hist. cap. 89. *Sic Capitolium ingressus, atque ibi matrem complexus, Augustae nomine honoravit.*

XI. 1. 4. *Nonnulli facem nuptiis filiae accensam, rogo patris subditam dolebant.*] Ovidius Heroid. Epist. VI. v. 41.

Heu! ubi pacta fides? ubi connubialia jura,
Faxque sub arsuros dignior ire rogos?

XI. 1. 6. *Nunc Illyrios, Thracas, Dardanos,*] Med. Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *& Thracas, & D.*

Ibid. *Qui omnes populi si pariter deficiant, sisti nullo modo posse.*] Ita quart. Leid. Periz. Bodl. probante Avo ad Livium IV. 12. Coll. N. *hiis resisti.* ed. Rom. *his resisti.* sec. quint. Leid. Junt. *iis resisti*, ut infra XXIII. 3. 5. *nuntiantes, Romanis resisti non posse.* Reliquae vet. edd. *resisti*, omisso pronomine.

XI. 1. 7. *Queis rebus*] Magl. *quibus r.* quart. quint. Leid. ed. Bongars. *quis rebus.* Med. Bodl. ed. Bechar. Ven. Flor. Mediol. Paris. Ald. Junt. *his rebus.* Vide infra ad XXIX. 1. 8.

XI. 1. 8. *Pro concione ita vulgus omne consolatus est,*] Saxo lib. XIV. pag. 277. 28. *Suenonisque dolum pro concione causatus.*

Ibid. *Et spe omnes impleret.*] Quart. Leid. Bodl. Periz. Coll. C. C. ed. Bongars. *& in spem omnes impelleret.* Med. sec. quint. Leid. ed. Jenson. Bech. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *& in spem sui o. impelleret.* Eadem verba etiam miscentur apud Mamertinum Genethl. Maximiani cap. 2. Vide notam ad Praef. §. 5.

XI. 1. 10. *Tantum sibi favorem omnium conciliavit,*] Med. ed. Rom. *tantum sibi favoris apud omnes conciliavit. Tantum favoris*, ut supra II. 14. 9. *tantum spatii.* & c. 15. init. *tantum incrementi.* V. 1. 6. *tantum odii.* & V. 11. 14. ex ed. Ald. Junt. *tantum irae.* XI. 13. 9. *tantum sanguinis.* & 4. 12. *tantum momenti. Apud omnes conciliavit*, ut supra VII. 5. 8. *ei apud matrem misericordiam ne parvulus quidem filius conciliaverat.*

XI. 2. 2. *Alexandro Lyncistae*] Ita ex Juntina, cui consentit Aldina, edidit Cl. Graevius. Ed. Rom. *Lyncistari.* MSS. *Lyncistarum* cum ed. Flor. Paris. Bong. vel *Lycestarum* cum Mediol. quod Cl. Munkerus ad Hyginum Fab. 255. eodem modo

dictum existimat, quo *Tullia*, *Lucretia Romanorum Pomona Hamadryadum*.

Ibid. *Servans in eo auspicium dignitatis suae.*] Ed. Rom. *auspicia majestatis suae*. Bongarſ. *servans sane auspicium d. s.*

XI. 2. 8. *Qui ... affirmaverit*,] Bodl. Coll. N. *qui affirmaverat*.

XI. 3. 4. *Contemtum hostis in admirationem vertentes*,] Saxo lib. XI. pag. 205. f. *ultione in admirationem versa*. Bechar. *in admiratione convertentes*. Male.

XI. 3. 5. *Quibus graviter increpatis*,] Junt. *increpitis*.

XI. 3. 8. *In consilio cum de excidio urbis deliberaretur*,] Ed. Rom. *in concilio*. Ita VIII. 1. 4. *apud commune Graeciae concilium*. & IX. 5. 2. *conciliumque omnium , veluti unum senatum*, *ex omnibus legit*.

XI. 3. 10. *Odium eos omnium populorum esse*:] Magl. *odio*. Ed. Rom. *odium in eos*. Praestat vulgatum. Plautus Curcul. I. 3. 35.

Tun' etiam cum noctuinis oculis odium me vocas?

Trucul. II. 2. 65.

Sed eccum odium progreditur meum.

& Rud. II. 2. 13.

Deorum odium atque hominum , malum, malique vitii probrique plenum,
Qui duceret mulierculas duas secum satis venustas.

Sophocles Electra v. 771.

Ἄγετε τὸ μῖσος, ὡς κατ' ὄμματ' αὐτίκα
Παρόντι θνήσκῃ πλησία τῷ νυμφίῳ.

Scholiastes: Ἄγαγε τὸ μῖσος. τὴν Ἀντιγόνην φησίν. D. Paulus Epist. ad Ephes. v. 7. ἦτε γάρ ποτε σκότος. Valerius Max. lib. IX. cap. I. ext. 5. *Jam Ptolemaeus accessio vitiorum suorum vixit*. Minucius Felix cap. 24. *dum fieri malunt alieni erroris accessio*, *quam sibi credere*. Vide Avum ad Senecam Herc. Fur. v. 1157.

XI. 4. 5. *Privata etiam regem superstitione deprecatur , geniti apud ipsos Herculis, ... actaque Thebis a patre ejus Philippo pueritia*:] Med. tert. quart. Leid. Bodl. Ald. *actaeque ... pueritiae ..* sec. L. *aptaeque Th.* quart. *auctaeque Thebis a p. e. Philippo propueritiae*. Ed. Rom. *actaque Thebis propueritia a Philippo patre ejus*.

XI. 4. 11. *Paratisque Atheniensibus, ne cogantur subire bellum*,] Med. MS. Bong. *ne haec cogantur*, probante Avo. Ed. Rom. *ne hoc cogerentur*. Livius lib. IV. cap. 26. *siquidem cogi aliquid pro potestate ab tribuno consules*. ubi *aliquid* merito tuetur Avus.

XI. 5. 3. *Et reges stipendiarios conspectioris ingenii ad commilitium secum traxit.*] Conjunctionem delendam censebat Freinshemius; eamque nescit Coll. N. *Regis* pr. Leid. ed. Bong. *regios* Magl. ed. Rom. Ald. idemque in exemplaribus typis excusis reperit Bongarsius, cujus editioni Lipsius adscripserat: „ Leg. *regios*. „ Porro ed. Ald. Junt. *suspectioris ingenii*.

XI. 5. 6. *Petitae Graeciae*.] Med. sec. quint. Leid. Bodl. *appetitae*.

XI.

XI. 5. 10. *Cum delati in continentem essent, primus Alexander jaculum velut in hostilem terram jecit, armatusque de navi tripudianti similis prosiluit,*] Parenti ad Arrianum lib. I. cap. 11. pag. 24. τὸ *primus* transponendum videbatur post *armatusque*. Ita enim Arrianns: Λέγουσι δὲ καὶ πρῶτον ἐκ τῆς νεὼς σὺν τοῖς ὅπλοις ἐκβῆναι αὐτὸν ἐς τὴν γῆν τὴν Ἀσίαν. Gualterus lib. I. Alexandr. v. 384.

Tantum aberat classis portus statione, lapillum
Quantum funda potest celeri transmittere jactu.
Eminus emissa Pellaeus arundine terram
Vulnerat hostilem, faustumque hoc praedicat omen
Tota cohors, laetosque ferunt ad sidera plausus.
Nec mora: litoreis immergitur uncus arenis.
Exonerant primo naves, celerique volatu
Exsiliunt, viridique locant in litore castra.

XI. 5. 12. *In Ilio quoque ad tumulos heroum, qui Trojano bello ceciderunt, parentavit.*] *Heroum* pro *eorum* correxit Sebisius, cujus ingeniosam conjecturam firmat editio Romana, in qua exstat *eroum*.

XI. 6. 1. *Quae possessuri venerint.*] Cl. Ortwinius malebat, *possessum*.

XI. 6. 2. *In exercitu ejus fuere peditum triginta duo millia, equitum quatuor millia quingenti, naves centum octoginta duae.*] Orosius lib. III. cap. 16. *equitum quatuor millia ducenti* (optimus Florent. cum Freculpho I. IV. 22. *quingenti*) *& naves centum & octoginta.* Matthaeus Westmonasteriensis Aet. V. cap. 7. *habens in exercitu peditum* 30000. *equitum* 4050. Ed. Junt. *naves centum* LXXXIII. MS. Coll. N. *naves centum* LXXX. ut Orosius, Freculphus, & Gualterus lib. I. Alexandr. qui in peditum & equitum atque navium numero Justinum sequitur. Ita enim ille d. l. v. 254.

Praeterea peditum quater octo millia bello
Instaurat. . .

& v. 243.

lectosque ad bella quirites
Dividit in turmas, quorum bis millia bina
Quingentique equitum numerus fuit.

& v. 353.

Inde rates variis rerum speciebus onustat,
Nec tanto libuit paucas adhibere labori.
Namque quater ductus, nisi ter senarius obstet,
Navigii numerum quinquagenarius aequat.

XI. 6. 3. *Hac tam parva manu universum terrarum orbem utrum admirabilius vicerit, an adgredi ausus fuerit* &c.] Ita praeter Juntinam etiam Med. tert. Leid. ed. Rom. Ald. pro olim vulg. *utrum sit admirabiliis vicerit.* Orosius & Freculphus; (apud quem vitiose editum, *ac tam parua*) *utrum admirabilius sit quod vicerit, an quod adgredi* &c. Pro *quod* utroque loco apud Freculphum & in duobus MSS. Florentinis Orosii legitur, *quia.*

XI. 6. 4. *Non juvenes robustos, nec primum florem aetatis, sed*

 ve-

veteranos,] Ed. Bech. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *prima flore aetatis.*

Ibid. *Qui cum patre patruisque militaverant*,] Coll. N. *patruoque.* Ald. Junt. *qui c. patre usque mil.*

XI. 6. 6. *Ut si principia castrorum cerneres, senatum te alicujus priscae reipublicae videre diceres.*] Med. quart. quint. Leid. *senatum te priscae alicujus.* Matthaeus Westmon. d. l. *& si principes castrorum cerneres, senatum te cernere, non militiae duces existimares. Nemo denique illorum in praelio fugam, sed victoriam cogitavit.*

XI. 6. 10. *In campis Adrastiae*] Coll. N. ed. Rom. *Adrasteis.* Bechar. Ven. Flor. *Adrastis.* Matthaeus: *in campis Adrasti.*

XI. 6. 11. *In acie Persarum sexcenta millia militum fuere.*] Ita MSS. atque editiones ante Graevianam anni MDCLXXXIII. e qua excidit vox *militum.*

XI. 6. 12. *De exercitu Alexandri novem pedites, centum viginti equites cecidere.*] Matthaeus: *in exercitu vero Alexandri* 900. *cecidere pedites, &* 120. *equites.*

Ibid. *Quos rex impense ad ceterorum exemplum humatos statuis equestribus donavit.*] Med. sec. quint. Leid. Bodl. Periz. ed. Jenson. Bechar. Ven. Parif. Ald. Junt. *ad ceterorum solatia.*

XI. 6. 14. *Post victoriam*] Vincentius lib. IV. cap. 27. *post hanc vict.*

XI. 6. 15. *Quos terrore nominis sui vicit.*] Saxo lib. VII. pag. 139. 40. *regnorum omnium motus nominis sui terrore cohibuit.*

XI. 7. 1. *Indicio captivi ad eum defertur.*] Idem lib. XIV. pag. 359. 39. *Quod Absalon captivi cujusdam indicio expertus.*

XI. 7. 3. *Gordium urbem*] MSS. *Gordien.* Orosius & Freculphus: *Gordien Phrygiae civitatem, quae nunc Sardis vocatur.* ed. Rom *Gordiem.* Bech. Ven. Flor. Med. Parif. *Gordin.* Ald. Junt. *Gordieum:* quo nomine etiam hanc urbem appellat Gualterus lib. II. Alexandr. v. 68.

Gordiëum veteres, Sardis dixere minores.

ubi *minores* pro vulg. *moderni* optime ex MSS. restituit Cl. Guggerus. Ita idem lib. I. v. 298.

Progenitos serpente patres, semperque minores
Cordibus infusum patrium servasse venenum.

XI. 7. 6. *Profectus ad consulendos augures vicinae urbis, obviam in porta habuit virginem eximiae pulchritudinis; percontatus eam*,] Vocem *vicinae* tuetur Parens ad Arrianum lib. II. de Exped. Alex. cap. 2. Med. pr. sec. quint. Leid. ed. Viennensis, *percontatusque eam.* Magl. Coll. N. ed. Rom, *percontatusque est eam.* Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. *percunctatusque est eam.* Ald. Junt. *percunctatusque eam:* quomodo edidit G. Major. Cl. Best in Ratione emend. Leg. cap. 25. malebat, *percontatur eam.*

XI. 7. 10. *Regem discordiis opus esse.*] Magl. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *rege.*

XI. 7. 13. *Ille plaustrum, quo vehenti regnum delatum fuerat,* in

in templo Jovis positum, majestati regiae consecravit.] Med. Coll. N. sec. quint. Leid. *quo vehente, regnum ei delatum* (sec. L. *delatum ei*) *fuerat.* Pr. tert. *quo vehenti pax sibi sive regnum d. f.* quart. *quo vehenti passive r. d. f.* Istud *passive* prius margini adscriptum postea in τα *pax sibi sive* migrasse, vere suspicatur Bongarsius in Var. Lect. Bechar. *majestati consecravit regiae.*

XI. 8. 2. *Quingenta stadia cursu fecit.*] Livius lib. XXVII. cap. 45. *postquam jam tantum intervalli ab hoste fecerat.*

XI. 8. 3. *Captus Cydni fluminis amoenitate per mediam urbem influentis,*] Coll. N. *fluentis*, idemque in tertio Dorvil. reperit Cl. Wopkensius. Gualterus lib. II. v. 145.

Purus & illimis mediam perlabitur urbem
Cydnus.

Ibid. *In praefrigidam undam se projecit.*] Ed. Rom. *se effudit.* Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. *in p. nudum undam se pr.* Junt. *in pr. undam nudum se pr.*

XI. 8. 8. *Epistolas medico tradidit.*] *Epistolae* pro epistola, ut apud Hegesippum lib. I. cap. 45. *nam tum maxime Salomes periculum dolis tentabatur, directis epistolis, quas Salomes nomine Antipater composuerat.* & auctorem libr. Maccab. I. 12. 5. *& hoc est exemplum epistolarum, quas scripsit Jonathas Spartiatis.* & v. 19. *& hoc est rescriptum epistolarum, quas miserat Oniae.* & Saxonem lib. XIV. pag. 353. 30. *Perlectasque epistolas Magnus cum responso excepturus putaretur.* Med. Bodl. quint. Leid. *epistolam.*

XI. 8. 9. *Ut securum conspexit,*] Dissentit a Justino Zonaras lib. IV. cap. 9. καὶ ὁ μὲν ἔπινεν, ὁ δὲ ἀνεγίνωσκεν, ἐνορῶντες ἀλλήλοις, ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἐν ὄψει χαριέσσῃ καὶ ἱλαρᾷ· ὁ δὲ Φίλιππος περιδεεῖ καὶ τεθορυβημένῃ. Curtius lib. III. cap. 6. de Philippo refert: *Ille, epistola perlecta, plus indignationis, quam pavoris ostendit.*

XI. 9. 1. *Interea Darius cum quadringentis millibus peditum, ac centum millibus equitum in aciem procedit.*] Ita Matthaeus Aet. V. cap. 8. verum Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. Orosius lib. III. cap. 16. & Freculphus I. 4. 22. *cum trecentis millibus.*

XI. 9. 2. *Respectu paucitatis suae*] Saxo lib. XVI. pag. 374. 36. *ut absque paucitatis suae respectu in hostem contenderent.*

XI. *Ne desperatio suis cresceret,*] Schefferus, probante Graevio, legit, *ne desperatio succresceret.* Pr. quint. Leid. *ne desperatio succresceret suis.*

XI. 9. 5. *Macedones admonet.*] Med. tert. quart. Leid. Periz. Coll. N. *Macedonas*, ut infra h. l. cap. 13. 8. *Macedonas admonebat.*

Ibid. *Nec inventas illis toto orbe pares vires gloriatur.*] Ita Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. verum MSS. ed. Ald. Junt. *nec inventos... viros gl.* Rom. *nunc inventos i. t. o. viros pares gl.* Vulgatum tuetur Avus in Epistola ad Vorstium, qui eamdem Valerio Maximo praemisit.

Ibid. *Omnia circumire,*] Tert. Leid. Periz. *o. circuire.* Ita in-

fra h. l. cap. 13. 3. ex iisdem & quarto Leid. *Sed nec duces circuire suos cessabat.* Saxo lib. v. pag. 96. 14. *circuiri ipsos jubet.* & lib. VIII. pag. 141. 22. *quam multitudinem rex equo circuiens.*

XI. 9. 8. *Nec Darii segnis opera in ordinanda acie defuit*] Med. Magl. Reg. Bodl. Coll. N. & C. C. tres Leid. Periz. Thuan. ed. Rom. Bechar. Ald. Junt. Bongarſ. aliaeque veteres, *fuit.* Saxo lib. XIII. pag. 245. 22. *Nec segni Lalandensibus ad opitulandum animus fuit.* *Ordinare aciem* etiam dixit idem lib. XV. pag. 363. 14. *propter nemus aciem ordinant.*

XI. 9. 9. *In eo uterque rex vulneratur. Tam diu certamen anceps fuit, quoad fugeret Darius.*] Matthaeus: *In eo proelio uterque vulneratus est, & tam diu c. a. fuit, quoad aufugeret Darius.*

XI. 9. 10. *Caesa sunt peditum unum & sexaginta millia: capta quadraginta millia.*] Magl. pr. quart. Leid. Periz. ed. Rom. Med. *peditum sexaginta unum m.* Coll. N. *peditum octoginta millia*; nec aliter Orosius& Freculphus: *Ibi tunc peditum octoginta millia, equitum decem millia caesa.* Parens ad Arrianum lib. II. cap. 11. legendum suspicabatur, *sex & nonaginta millia.* Matthaeus stat a vulgata scriptura, quam tuetur atque illustrat Avus lib. I. de Pec. vet. cap. 10. pag. 45. Coll. N. *capta triginta millia.*

XI. 9. 14. *Provolutae deinde genibus*] Periz. *genubus.*

XI. 9. 19. *Easque haberi ut reginas praecepit.*] Ita Matthaeus Westmon. d. l. verum Med. Periz. ed. Jenson. Bechar. Ven. Flor. Med. Parisſ. Ald. Junt. *easque haberi & salutari, ut r. pr.* Magl. sec. quint. Leid. Bodl. Coll. N. ed. Rom. *easque & haberi & sal. ut r. p.*

XI. 10. 2. *Tunc Barsenen*] Med. sec. quart. quint. Leid. *tunc & B.* Coll. N. ed. Ald. Junt. *Barsinen:* ut infra XIII. 2. 7. & XV. 2. 3. *Barsine.* Bechar. *Marsinem.*

XI. 10. 6. *Ubi obvios cum infulis multos Orientis reges habuit.*] Hunc locum illustrat Avus Observat. in Script. Eccles. cap. 6.

XI. 10. 7. *Aliis regnum ademit,*] Med. sec. quint. Leid. Bodl. Coll. N. ed. Ald. Junt. *regna.*

XI. 10. 8. *Rex ab Alexandro Sidoniae constitutus,*] MS. Bongarſ. *Sidone*, quod vulgato praeferebat Avus ad Senecam lib. VI. Quaest. Nat. cap. 4. *Sydone* Vincentius lib. V. cap. 25.

XI. 10. 9. *Operam oblocare*] Ed. Rom. *locare operas.* Magl. *operas ablocare.* *Ablocare* in ed. Col. quoque exhibuit Georgius Major. Idem verbum, observante Cl. Scheffero ad h. l. occurrit apud Suetonium in Vitellio cap. 7. *ut domum in reliquam partem anni ablocaret.* & Julio cap. 26. ex MS. Memmiano & duobus Mediceis, *ea, quae ad epulum pertinerent, quamvis macellariis ablocata, etiam domesticatim apparabat.* Vulg. *oblocata.*

Ibid. *Misere vitam exhibentem.*] Cl. Jensius malebat, *exigentem:* idemque praeferunt Ald. Junt. & Colon. in margine.

XI. 10. 11. *Cum legati rectius id eum in Tyro vetere & antiquiore*

quiore templo facturum dicerent, in deprecantes ejus introitum ita exarsit, ut urbi excidium minaretur.] Med. Bodl. Reg. quatuor Leid. Coll. N. ed. Rom. *facturum dicerent, deprecantes ejus introitum*, omissa praepositione *in*. Hic locus ita legendus, & interpungendus videtur: *cum legati rectius id eum Tyro vetere & antiquiore templo facturum dicerent, deprecantes ejus introitum, ita exarsit*, vel, si malis, *tum ita exarsit*. Nam vocula *tum* a postrema praecedentis vocis syllaba facile absorberi potuit. Verbum *exardere* absolute positum occurrit apud Curtium VII. 4. 19. *Bessus adeo exarsit, ut vix* &c. & supra IX. 8. 14. *Hic ubi exarsisset.* Vulgatum imitatur Saxo lib. X. pag. 188. 18. *perquam graviter in Suenonis caput exarsit.* Idem quoque ultima hujus periodi verba imitatur lib. XVI. pag. 374. 30. *Lundensi urbi portas sibi claudenti excidium minatus est.*

XI. 10. 14. *Amota igitur imbelli aetate Carthaginem, & arcessitis mox auxiliis.*] Periz. *abmota.* sec. Leid. ed. Rom. *aetate, ex Carthagine arc.* Med. *aetate, & ex Carthagine arc.*

XI. 11. 1. *Inde Rhodum Alexander, Aegyptum Ciliciamque sine certamine recipit.*] Thuan. *Litiamque.* Forte rescribendum, *Libyamque.* Arrianus lib. III. de Exp. Alex. cap. 2. Λιβύης δὲ τῆς προσχώρου ἄρχειν δίδωσιν Ἀπολλώνιον Χαρίνου. Curtius *Africam* vocat lib. IV. cap. 8. *Africae deinde, quae Aegypto juncta est, praepositus Apollonius.*

XI. 11. 3. *Alexandrum non ex eo se, sed ex serpente concepisse.*] Pronomen reciprocum abest ab Ald. Junt.

XI. 11. 5. *Velut stupri compertam*] Magl. *velut ex stupro.* Ed. Rom. *velut in stupro:* ut apud Suetonium Tib. cap. 35. *ut uxorem in stupro generi compertam dimitteret.* MSS. Bongarf. *velut stupro.* Eadem constructione *compertus* pro *experto* occurrit apud Ammianum lib. XI. cap. 11. init. *longa militum frugalitate compertus.* & XXVIII. 5. *dux diuturno bellorum labore compertus.* & XXXI. 7. init. *legiones opere Martis saepe recte compertae.*

XI. 11. 7. *Ingredientem templum statim antistites ut Hammonis filium salutant.*] Aelianus lib. XII. de Nat. Anim. cap. 6. καὶ Ὀλυμπιάδος δὲ ἔκειτο γνώμη, ἡ τεκοῦσα τὸν τοῦ Διὸς, ὡς ἐκόμπαζεν αὐτὴ, καὶ ἐκεῖνος ἔλεγε.

XI. 11. 10.] *Tertiam interrogationem poscenti, victoriam omnium bellorum possessionemque terrarum dari respondetur.*] Med. Coll. N. Bodl. quint. Leid. ed. Rom. *tertia interrogatione poscenti victoriam omn.* Bechar. *respondent.*

XI. 11. 11. *Comitibus quoque suis responsum,*] Coll. N. ed. Rom. *com. q. ejus resp.* quomodo etiam ex conjectura legit Avus in Ἀντιξην. III. de Centesimis Usuris §. 71.

XI. 11. 12. *Mirusque animo increvit tumor,*] Med. ed. Rom. *nimiusque.*

XI. 11. 13. *Et coloniam Macedonum caput esse Aegypti jubet.*] Tert. quart. Leid. *coloniam Macedoniam*, quod vulgato praefe-

runt

runt Bernecerus, & Wasseus ad Sallustium fragm. Hist. lib. iv. 10. in add.

xi. 12. 1. *Darius cum Babyloniam profugisset, per epistolas Alexandrum deprecatur,*] Ald. Junt. *Babylona.* Eaedem cum novem MSS. ed. Rom. Bongarſ. *precatur.* Bechar. Mediol. *deprecatus*, male.

xi. 12. 5. *Bellum Darius reparat; cum quadringentis millibus peditum, & centum millibus equitum obviam vadit Alexandro,*] Praepositio *cum* abest Med. Magl. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. *& cum quadringentis* Leidenses, Periz. ed. Rom. Orosius lib. iii. cap. 17. & Freculphus: *quadringenta & quatuor* (Frec. *quadraginta quatuor*) *peditum & centum millia equitum Alexandro ab Aegypto revertenti apud Tarsum* (*Tharsum* Frec.) *bello opponit.* Τα *& quatuor* desiderantur in veterrimo codice Flor. Orosii, & pro *quadraginta* primus MS. Leid. Freculphi dat *CCC.* secundus *CCCC.* Porro τα *apud Tarsum bello*, vel *bellum*, quod exstat in duobus aliis Florentinis, interpolatoris, non vero Orosii manu addita fuisse suspicor: siquidem haud verisimile est, sedulum Justini imitatorem hic mentionem fecisse loci, quem tertio cum Alexandro praelio, suique exercitus clade nobilem fecit Darius: quum in praecedenti capite Issum oppidum, ubi secundum praelium Darium inter & Alexandrum contigit, una cum Justino silentio praetermiserit. Hujus autem laciniae, quae ex Curtio iv. 9. 9. addita fuisse videtur, veram scripturam fuisse putem, *apud vicum Arbela.*

xi. 12. 6. *Uxorem ejus ex collisione abjecti partus decessisse,*] *Abjecti* abest Periz. Cl. Dorvilius tom. i. Observ. Miscell. pag. 235. *abjecti*, ejecti, vel abacti, interpretatur. Magl. *partus abjecti.*

Ibid. *Ejusque mortem illacrimatum Alexandrum,*] Med. quart. Leid. Thuan. Bodl. Coll. N. *morte.* Eadem varietas est apud Tacitum lib. xiv. Annal. cap. 10. *morti parentis illacrimans.* ubi MS. Florent. duo Oxon. ed. Rom. Ven. dant *morte:* verum vulgatum tuetur Pichena loco Ciceronis lib. iii. de Nat. D. cap. 33. *Quid dicam de Socrate? cujus morti illacrimari soleo.*

xi. 12. 7. *Cum matrem filiasque ejus parvulas frequenter consolaretur.*] MSS. & veteres editiones, *parvulasque filias ejus.* Parens ad Arrianum lib. ii. cap. 2. de Exped. Al. malebat, *filiasque ejus pavidas. Frequenter* idem valet quod *multis praesentibus*, ut interpretantur Avus cap. 14. Observ. in Script. Eccles. pag. 147. & Cl. Tennulius ad Frontinum Strat. iii. 9. 2. vel *cum ingenti frequentia*, quomodo loquitur Petronius cap. 65. *Inter haec triclinii valvas lictor percussit, amictusque veste alba, cum ingenti frequentia comissator intravit.* Idem etiam *cum modica frequentia* dixit: cap. 97. *Intrat stabulum praeco cum servo publico aliaque sane modica frequentia.*

xi. 12. 8. *Tunc Darius se ratus vere victum*] Ald. Junt. *ratus est vere v.* Rom. *Tunc se ratus est v. v.* Novem MSS. ed. Bongarſ. *Tunc se r. v. v.*

Ibid.

Ibid. *Post tot praelia*] Media vox desideratur in Med. Magl. Leidensibus, Bodl. Coll. C. C.

Ibid. *Gratumque sibi esse, si vincere nequeat, quod a tali potissimum vinceretur.*] Accius in Armorum Judicio:

Si autem vincas; vinci a tali nullum est probrum.

XI. 12. 10. *Offert deinde majorem partem regni*,] Thuan. quart. Leid. Periz. *o. deinde & m.* Med. pr. tert. Leid. Bodl. *o. deinde ei m.* Magl. *offert & deinde m.*

XI. 12. 15. *Neque orbem duo regna salvo statu terrarum habere.*] Euripides Androm. v. 471.

Οὐδὲ γὰρ ἐν πόλεσι
Δίπτυχοι τυραννίδες
Μιᾶς ἀμείνονες φέρειν.
Ἄχθος δ' ἐπ' ἄχθει,
Καὶ στάσις πολίταις.

Tacitus lib. XIII. Annal. cap. 17. *plerique hominum insociabile regnum aestimantes.* Lucanus lib. I. v. 92.

Nulla fides regni sociis, omnisque potestas
Impatiens consortis erit.

Pro *regni* Nob. Nic. Heinsio legendum videbatur *regnis*: ut apud Statium lib. I. Theb. 139.

sociisque comes discordia regnis.

Ubi Avus malebat *regni*; idemque exhibent edit. Rothomag. A. 1713. & Paris. 1618. Barthius quoque margini editionis Bernartii adscripsit: „ *regni* MS. „ Scholiastes MS. Statii hunc locum ita interpretatur. „ Quia duo in uno & eodem regno nunquam „ potuerunt esse concordes. Unde Seneca (Thyeste v. 444.) „ *Non capit regnum duos.* & Ovidius (lib. III. Art. v. 564.)
„ *Non bene cum sociis regna Venusque manent.*

XI. 13. 1. *Postera die aciem producunt. Tum repente ante praelium &c.*] Coll. N. *p. die in aciem prodeunt. Cum repente autem ante praelium.* Ed. Rom. *p. d. producunt aciem. Cum repente a. pr. Alexandrum somnus corripuit curis confectum.* Cum pro *tum* quoque legendum suspicabatur Schefferus. Ed. Becharii, *cum repente ante praelium consertum curis Alex.*

XI. 13. 2. *Cujus* (somni) *etiam in otio parcior fuerit.*] *Cujus etiam* pro *cum etiam* ex conjectura legit Bongarsius, suffragantibus Magl. ed. Ald. Junt. Saxo lib. IV. pag. 63. 36. *quod pugnae parcus, timidius juventam exegerit.* & lib. XIV. pag. 267. 14. *irae parcissimus.* Ed. Rom. *cum etiam in otio somni parcus semper fuerit.*

XI. 13. 8. *Ne multitudine hostium, nec corporis magnitudine,*] Ald. Junt. *neve corp.* Bechar. aliaeque cum pr. quart. Leid. *ne corp. m.* Rom. *nec corporum mult.*

XI. 13. 9. *Nec meliores factos putarent fuga,*] Verbum *putarent* expungendum esse, existimabat Avus lib. II. Observ. cap. 14. pag. 325.

Ibid.

Ibid. *Et tantum sanguinis duobus praeliis fusi ferrent;*] Med. ed. Bechar. Ven. Florent. Med. Paris. *de duobus praeliis.* Coll. N. *de d. pr. fusum f.* Coll. C. C. tert. quart. Leid. Thuan. ed. Rom. *perferrent.* pr. L. *perferent.* Ald. Junt. *praeferrent.* Magl. *& sanguinis tantum de d. pr. fusi perferrent.*

XI. 13. 11. *Spernant illam aciem.*] Coll. N. *spectent.*

Ibid. *Cum victoria non armorum decore, sed ferri virtute quaeratur.*] Magl. sec. quart. Leid. Coll. N. ed. Jenson. Bechar. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *non ornamentorum decore*, idque placebat Avo.

XI. 14. 1. *Post haec praelium committitur.*] Zonaras lib. XI. cap. 14. Τῇ δ' ἐπιούσῃ τῆς μάχης συγκροτηθείσης, ὡς μὲν τινές φασιν, ἐν Ἀρβήλοις· ὡς δ' ἕτεροι, ἐν Γαυγαμήλοις, οἱ βάρβαροι ἐνέκλιναν, καὶ ἦν αὐτῶν διωγμός. Adde Strabonem lib. XV. pag. 737. & Fabricium ad Orosium lib. III. cap. 17. init.

Ibid. *In ferrum ruebant:*] Ovidius lib. II. Art. v. 333.

In ferrum flammasque ruit.

Livius lib. XXVIII. cap. 22. *quum coeci furore in vulnera ac ferrum vecordi audacia ruerent.*

XI. 14. 2. *Raro ullo praelio tantum sanguinis fusum est.*] Sec. Leid. ed. Ald. Junt. *raro in alio.* tert. Leid. Periz. Coll. N. & C. C. ed. Rom. Orosius, Freculphus & Vincentius lib. V. cap. 36. *raro in ullo p.* pr. Leid. *raro in nullo.* Bechar. *Raro etiam ullo pr.*

XI. 14. 4. *Ut pons Cydni fluminis ... intercideretur:*] Ita pro *intercluderetur* legit Acidalius, cujus conjecturae praeter Juntinam favent Aldina & tert. Leid. in quo scriptum, *ut post transitu C. fl. aditum hostium impediendum intercideretur*, duabus postremis litteris puncto subnotatis. Livius lib. XXVI. cap. 9. *Inde in Fregellanum agrum ad Lirim fluvium ventum, ubi intercisum pontem a Fregellanis, morandi itineris causa, invenit.*

XI. 14. 5. *Eo se semper ingerebat.*] Med. tert. quint. Leid. Periz. Coll. N. *mergebat.* Reg. pr. quart. Leid. Magl. Thuan. *immergebat*, quomodo edidit Bongarsius. Ita infra XXXIII. 2. 4. *inter mucrones hostium se immersit.* Ammianus lib. XIX. cap. 11. *barbarorum catervis semet immersit.* & XXXVII. 10. *ni legionum gremiis se immersisset.* Saxo lib. II. pag. 32. 16. *confertissimis se globis immergit.* & lib. XIV. pag. 330. 4. *mediis se jaculantium saxis immersit.*

Ibid. *Periculaque sua esse, non militum, volebat.*] Novem MSS. *militis*, ut supra h. l. 6. 1. ex pr. sec. quart. Leid. MSS. Bongars. *militem a populatione Asiae prohibuit*, VIII. 19. *conducto mercenario milite.* infra XXII. 3. 1. & XLI. 3. 1. *militem legit.*

XI. 14. 6. *Asiae imperium rapuit.*] Saxo lib. IV. pag. 60. 30. *totius Daniae imperium rapturus.* & lib. XIV. pag. 250. 32. *jamque vacantem Daniae possessionem nemo aut petere, aut rapere, praesumebat.*

XI.

XI. 14. 8. *Triginta quatuor diebus praedam recognovit.*] MSS. Bongarſ. pr. Leid. Coll. C. C. & Vincentius lib. V. cap. 37. XXXVII *diebus*. tert. Leid. XXXVIII *d.* quint. XXXIII *d.* Ed. Bechar. Ven. Med. Oroſius & Freculphus: XXXIII *continuis diebus*. Florent. Pariſ. Ald. Junt. XL. *continuis diebus*. *Tò continuis* non temere additum. Livius lib. XXVII. cap. 42. *Inde inſequentibus continuis diebus aliquot ita inſtitit portis.* & XLII. 58. *prioribus continuis diebus numquam ante horam quartam hoſtis apparuerat.* Plinius lib. X. cap. 29. *Luſciniis diebus ac noctibus continuis quindecim garrulus ſine intermiſſu cantus.* Martialis lib. IX. epigr. 8.

Dicere de Libycis reduci tibi gentibus, Afer,
Continuis volui quinque diebus Ave.

Paulus lib. V. Sentent. cap. 33. *cavere debet, ut ex die acceptarum litterarum continui quinque dies computentur.* Imp. Juſtinianus lib. I. Inſtit. tit. 25. §. 16. *intra quinquaginta dies continuos, ex quo cognoverint ſe eſſe tutores vel curatores datos, ſe excuſare debent.* Vetus Interpres lib. II. Maccab. X. 37. *Per continuum biduum praeſidio vaſtato.* & XIII. 12. *per triduum continuum proſtrati.*

XI. 14. 9. *In urbe deinde Suſa quadraginta millia talentûm invenit.*] Ald. *Suſis.* MS. Med. pr. ſec. tert. quint. Leid. Periz. ed. Bechar. Ven. *clauſa.* quart. *auri.* Coll. N. *cluſa.* Magl. ed. Rom. *Tharſo* (Rom. *Tarſo*) *clauſa.* Vincentius: *in urbe deinde clauſa* LX *milia talentorum invenit.*

XI. 14. 10. *Quae* (ſpolia) *interitu ejus primum apparuere.*] Med. ſec. Leid. *in interitum ejus.* primus & Coll. N. atque MS. Bongarſ. *in interitu ejus:* ut infra XII. 16. 14. *Prodigia magnitudinis ejus in ipſo ortu apparuere.* Apud Vincentium mendoſe legitur: *quae nutui ejus primum paruerant.*

XI. 15. 3. *Ibique cognovit Darium clauſo vehiculo per noctem exportatum.*] Ed. Rom. *ubi cogn.* Magl. ſec. Leid. *aſportatum.* Livius lib. XXIX. cap. 8. *nihil in terram integri praeter ſacram pecuniam Deae, quam aſportabant, extulerunt.* & cap. 17. *qui rapiuntur atque aſportantur.*

XI. 15. 7. *Quod... felicius hoſtem, quam cognatos ſortitus ſit.*] Med. Magl. ſec. quint. Leid. *cognatos propinquoſve.* pr. tert. quart. & Bodl. Periz. Thuan. Coll. N. & C. C. ed. Rom. Ald. Junt. *cognatos propinquoſque.* Livius lib. XXV. cap. 3. *qui propinquus cognatuſque Poſtumio erat.* Herodianus lib VII. cap. 3. ὀνειδίζοντων αὐτοῖς ἐπιφθόνως συγγενῶν καὶ οἰκείων.

XI. *Quam ipſe victor volet.*] Ed. Rom. *quam v. v.* Coll. N. *q. i. v. voluerit.*

XI. 15. 10. *Alexandro referre ſe* &c.] Coll. N. *ipſi Alex. r. ſe.*

XI. 15. 11. *Pro ſe juſtam magis quam gravem ſepulturae veniam orare.*] Nob. Heinſius ad Ovidii Epiſt. Her. VII. v. 188. malebat, *quam gravem ſepulturae impenſam.* Magl. *pro ſe j. m. quam gravem ſepulturam orare.* Periz. *quam gravem ſepulturam venie orare.* Gualterus lib. VIII. Alexandr. v. 298.

Utque

Utque mihi justi concesso jure sepulcri
A rege extremi non invideantur honores.

XI. 15. 12. *Quippe cum in altero justitiae ejus, in altero etiam utilitatis causa versetur.*] Ita Lactantius de Ira cap. 6. f. *causa religionis in hoc versatur.* Med. tres. Leid. Bodl. *justitia ejus.* Periz. *justitiae jus.* ed. Rom. *justitiae vis.* Voces *vis*, *jus* & *ejus* etiam confunduntur in MSS. infra XXXIX. 1. 9. Gualterus d. l. v. 292.

Et cum justitiae status hinc versetur, & illinc
Utilitas, uno teneatur utrumque rigore.

Ita duo MSS. atque ed. Gugger. Vulg. *imo testatur.* Coll. N. *in altero ejus utilitatis c. v.*

XI. 15. 13. *Postbaec porrecta manu exspiravit.*] Coll. C. C. ed. Rom. *post baec porrexit manum, exspiravitque.*

XI. 15. 15. *Corpusque regio more sepeliri, & reliquias ejus majorum tumulis inferri jussit.*] Plutarchus Alex. pag. 1266. τότε δ' τοῦ Δαρείου τὸ μὲν σῶμα κεκοσμημένον βασιλικῶς πρὸς τὴν μητέρα ἀπέστειλεν.

XII. 1. 2. *Inutilesque etiam, qui superfuerant, facti.*] Plerique MSS. ed. Rom. *inutiles etiam.*

XII. 1. 3. *Pecunia omnis centum nonaginta millia talentûm Ecbatana congesta,*] Coll. N. *centum LXXX. millia talentûm*, prorsus convenienter Diodoro Siculo, cujus verba exhibet Bongarsius. Ald. Junt. *CLXXX. millia talentorum ex victoria nuper cong.* Jenson. Bech. Flor. Med. Parif. *CLIII. millia talentorum ex victoria nuper cong.* pr. tert. Leid. *exhibita nuper cong.* quart. *Exbatanum cong.* Vicentius lib. IV. cap. 38. *Ecbatanis nuper congesta.* Vulgatum imitatur Saxo lib. XIII. pag. 234. 52. *Armachum rapta congessit.*

XII. 1. 4. *Epistolae Antipatri e Macedonia ei redduntur, quibus bellum Agidis regis Spartanorum, in Graecia; bellum Alexandri regis Epiri in Italia; bellum Zopyrionis, praefecti ejus in Scythia, continebatur.*] Ald. Junt. *Ep. Ant.* (Junt. *Antipatris*) *a Mac. red. q. b. A. r. S. in Graecia, & Al. r. E. in Italia, Zopyrionis p. e. in S. mors continebatur.*

XII. 1. 5. *Plus tamen laetitiae... quam doloris... suscepit.*] Tert. quart. quint. Leid. *coepit.* Med. Magl. Bodl. Coll. C. C. sec. Leid. ed. Rom. *cepit*, quod merito tuetur Schefferus; qui nescire se fatetur, an *suscipere dolorem* legatur alibi. *Suscipere luctum* occurrit in Tabula marm. Pisana II. NON. DVM. QUIETO. LVCTV. QVEM. EX. DECESSV. L. CAESARIS. COLONIA. VNIVERSA. SVSCEPERAT.

XII. 1. 7. *Qui Philippi Alexandrique pacem soli spreverant, & leges respuerant.*] Undecim MSS. *Alexandrique & pacem.*

XII. 1. 10. *Tantam stragem hostium edidit.*] Coll. N. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. *tantas strages.* Junt. *tantas strages hostium dedit.*

dias

XII. 2. 3. *Quod ficut Alexandro Magno Delphica oracula infidias in Macedonia;*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. *ut ficut.* Periz. *in Macedoniam*, & in marg. „ immo *in Babyloniam.* Coll. N. *infidias Macedonum.*

XII. 2. 5. *Appulis*] Med. fec. tert. Leid. Periz. *Apulis*, atque ita in feq. Infcript. APVLI, & APVLIA. Livius lib. XXIV. cap. 61. *Apulorum pars.* & XXIII. 32. *in Apuliam.*

XII. 2. 7. *Brundufium*,] Med. pr. fec. quart. quint. Leid. Coll. N. *Brundifium*, idemque in MS. Duisburgenfi reperiffe fe teftatur Cl. Dukerus ad Florum lib. II. cap. 20. nec aliter fupra III. 4. 12. Med. tertius a pr. m. & quintus Leid Coll. N. atque Orofius lib. I. cap. 2. pag. 24. ex MS. Florent. & VI. 18. pag. 432. ex duobus Florent. Tacitus lib. I. Annal. cap. 10. *Brundifino foedere.* Idem III. I. & IV. 27. *Brundifium.* Adde Ciceronem Act. I. in Verrem cap. 2. & Or. pro Lege Manilia cap. 12. Plinium lib. III. cap. 17. & Frontinum de Coloniis pag. 127. Infcriptio Grut. pag. 151. 2. Gud. pag. 71. 2. BRVNDISIVM, & Grut. pag. 801. 5. REM PVBLICAM BRVNDISINORVM.

Ibid. *Fama rerum in Troja geftarum*] Cl. Jenfius ad h. l. notarat: „ Lege *ad Trojam.* Forte Juftinus male fecutus eft Grae„ cos, dicere folitos ἐν Τροίᾳ, pro quo Latini malunt *ad.* ". Vulgatum merito tuetur Avus fupra ad III. 7. 5.

XII. 2. 9. *Cum belli comminatione*] Bechar. Ven. Florent. Med. Parif. Ald. Junt. *fub h. c.*

XII. 2. 10. *Legatos in urbe fepelierant*,] Med. Bodl. *fepelierunt*, quomodo legendum conjecerat Freinshemius. Magl. *fepeliverunt.* Coll. N. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *fepeliunt.*

XII. 2. 12. *Tum & cum Metapontinis*,] Duae priores particulas nefciunt Med. Magl. pr. fec. tert. quart. Leid. Periz. Bodl. Coll. C. C. ed. Rom. Ald. Junt.

XII. 2. 14. *Non in patria fuiffe fibi periculofam mortem, propter quam patriam fugerat, intellexit.*] Cl. Graevius egregie reftituit, *periculofam fortem.* Livius lib. VIII. cap. 24. *Alexandrum Epiri regem ab exfule Lucano interfectum, fortes Dodonaei Jovis eventu affirmaffe.* & XXVI. 19. *ut imperia confiliaque, velut forte oraculi miffa, fine cunctatione adfequeretur.* Prudentius Apoth. v. 438.

Delphica damnatis tacuerunt fortibus antra.

Orofius lib. VI. cap. 15. *Ita Appius perplexa incertus forte difceffit.* Lexicon Gr. Lat. Χρησμοί, *Sortes.*

XII. 2. 16. *Adunato triginta millium exercitu*,] Ed. Rom. Bech. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *adun.* XXX. *millium militum ex.* MSS. & Orofius atque Freculphus ftant a vulgato.

XII. 3. I. *Exercitui fuo triduum luctum indixit.*] Pierique MSS. cum vet. edd. *triduo.* tert. Leid. *tridui:* quomodo legendum

dum conjecerat Sebisius. Plinius lib. VIII. cap. 51. *Pinguescunt sues LX. diebus; sed magis tridui inedia saginatione orsa.*

XII. 3. 2. *Omnibus deinde, velut perpetrato bello, reditum in patriam exspectantibus,*] Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *velut Darii morte perp. bello.* Quint. Leid. Bodl. Periz. *spectantibus.* Magl. sec. Leid. *sperantibus.* Eadem verba miscentur infra XIII. 1. 9. *Sed nec amici Alexandri frustra regnum spectabant.* MS. Coll. N. ed. Junt. *sperabant.* quart. Leid. a sec. manu, Cantabr. ed. Rom. Bechar. Flor. Ald. aliaeque, *exspectabant.*

XII. 3. 3. *Ibi nihil actum tot egregiis praeliis ait,*] Ald. Junt. *sibi nihil.*

XII. 3. 5. *Thalestris sive Minithaea*] Tert. Leid. *Minithia* pro *Minithya*, quomodo edidit Faber, idemque Amazonis nomen scriptum est supra [illegible] 4. 33. *Minothaea* ab Orosio vocatur, & *Minothea* a Freculpho I. IV. 27. apud quem *Halestris* vitiose legitur. Praeter Juntinam etiam Aldina omittit τὰ *sive Minithaea*; eademque non videntur exstitisse in codice, quo usus fuit Otto Frisingensis. Ita enim ille lib. II. Chron. cap. 25. *Amazonumque reginam Alestram procaciter venientem ad se cum muneribus, ob suscipiendam prolem excepit.* Lege *Thalestrim* & *cum CCC. mulieribus.*

Ibid. *Cum trecentis mulieribus,*] *Ducentis* Freculphus ex secundo codice Leid. & Gualterus lib. VIII. v. 9.

Gentis Amazoniae venit regina Thalestris,
Castraque virginibus subiit comitata ducentis.

Periz. *cum trecentis millibus mulieribus.*

Ibid. *Viginti quinque dierum itinere confecto,*] Med. quart. Leid. Perizon. XXXV. *dierum.* Magl. *quindecim diebus.* ed. Rom. XXXV. *diebus.*

XII. 3. 8. *Post haec Alexander habitum regum Persarum, & diadema ... adsumit.*] Lucianus Dial. Mort. pag. 294. σὺ δὲ καὶ τὴν Μακεδονικὴν χλαμύδα καταβαλὼν, κάνδυν, ὥς φασι, μετενέδυς, καὶ τιάραν ὀρθὴν ἐπέθου, καὶ προσκυνεῖσθαι ὑπὸ Μακεδόνων ὑπ' ἐλευθέρων ἀνδρῶν ἠξίους, καὶ τὸ πάντων γελοιότατον ἐμιμοῦ τὰ τῶν νενικημένων.

XII. 3. 10. *Jubet. Ut luxum quoque* &c.] Ald. Junt. *jubet, ac ut,* quomodo etiam edidit Faber. Longe praestat conjectura Avi corrigentis, *& uti:* siquidem particula *&* a postremis litteris proxime praecedentis verbi facile absorberi potuit.

ibid. *Inter pellicum regiarum greges*] Vincentius lib. V. cap. 42. *inter pelicum regium gregem.*

XII. 3. 11. *Ne jejuna & destructa luxuria videretur,*] Sec. Leid. *destructa & jejuna.* tertius a pr. m. Periz. *j. & destituta.* N. Heinsius ad Petronium cap. 119. corrigit *adstricta.* Graevius ad h. l. & in Epistola ad N. Heinsium tom. IV. Syll. Epist. pag. 753. legit, *restricta.*

XII. 4. 1. *A Philippo illum patre tantum degeneravisse, ut etiam patriae nomen ejuraret, moresque Persarum adsumeret.*] Bechar. *ut etiam patriae nomen evitaret.* Ald. Junt. *ut etiam p. nomen negligeret.*

re. Magl. ed. Rom. *degenerasse, patriaeque nomen neglexisse, ut Persarum mores assumeret. Degenerasse* etiam exhibent Med. Leidenses. Conjecturam Boxhornii legentis, *ut etiam patriae morem ejuraret*, confirmari verbis Curtii lib. VIII. cap. 7. *patrios mores exosus es*, existimat Freinshemius ad istum Curtii locum.

XII. 4. 3. *Imaginem quamdam larium*] Med. pr. tert. Leid. Periz. *larum*, ut apud Ciceronem lib. III. de Nat. D. cap. 25. *aedes Larum.* & Tacitum lib. XII. Annal. cap. 24. ex MS. Flor. *sacellum Larum.* Inscript. Ancyrana tab. I. a dextra v. 7. IN AVENTINO AEDEM LARVM.

XII. 4. 6. *Verum & incunabula in ipsis castris posuissent.*] Coll. N. ed. Rom. Bech. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *verum etiam.* Magl. *deposuissent.*

XII. 4. 7. *Quae consuetudo in successores quoque Alexandri mansit.*] Magl. pr. tert. Leid. Bodl. Periz. ed. Rom. *in successoribus.* Infra XV. 4. 9. *Originis ejus argumentum etiam in posteris mansit.* ubi praepositio *in* desideratur in ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. Vide Cl. Wophensium ad h. l.

XII. 4. 8. *Igitur & alimenta pueris statuta, & instrumenta armorum equorumque juvenibus data, & patribus pro numero filiorum praemia statuta.*] Participium *statuta* priore loco ignorat Coll. N.

XII. 4. 9. *Quorum pueritia inter varias expeditiones militia erat.*] MS. Med. *militia erat enutrita.*

XII. 4. 10. *Periculis laboribusque indurati*] Plerique MSS. *laboribus periculisque ind.*

XII. 4. 12. *Parthis deinde domitis, praefectus his statuitur ex nobilibus Persarum Andragoras;*] Freculphus: *Post haec Parthorum pugnam aggressus, quos illu obtinentes delevit.* Lege *obnitentes* ex primo codice Leidensi, & Orosio. Coll. N. *Parthis d. d. praefectus statuitur.* Med. Magl. ed. Jenson. Bechar, Med. Junt. *nobilissimis.* Iidem MSS. & sec. Leid. *Andragora*, ut *Leonidas, Leonida; Achillas, Achilla; Perdiccas, Perdicca.*

XII. 5. 1. *Non regio, sed hostili odio saevire in suos coepit.*] Reg. tert. Leid. Periz. *hostili more s. in suos coepit.* Ita infra XIV. 6. 1. *cum principum passim caedes muliebri magis quam regio more fecisset.* Ed. Rom. *non regio more, sed hostili odio.*

XII. 5. 2. *Maxime indignabatur carpi se sermonibus suorum, Philippi patris, patriaeque mores subvertisse.*] Coll. N. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *carpi serm.* Idem MS. *subverti.* Vincentius lib. V. cap. 42. *indignans se carpi sermonibus dicentium, eum Philippi patris patriaeque mores subvertisse.*

XII. 5. 3. *Propter quae crimina Parmenion quoque senex, dignitate regi proximus, cum Philota filio, de utroque prius quaestionibus habitis interficitur.*] Med. sec. Leid. *Parmenio*, ut supra h. l. cap. I. 3. & Orosius lib. III. cap. 18. nec aliter Edd. vet. infra cap. seq. §. 14. & Periz. XLII. 3. 5. ac Curtius III. 7. 6. & IV. 5. 9. Ed. Bechar.

 char,

char. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *interficiuntur.* Eadem conſtructione utitur auctor infra XIV. 6. 13. *filium Alexandri cum matre in arcem Amphipolitanam cuſtodiendos mittit.* Apulejus lib. X. Met. verſus finem: *Juno quidem cum Minerva triſtes & iratis ſimiles e ſcena redeunt.* Marcianus Capella lib. III. f. *His germanae verbis cum ſponſo Delius annuebant.* Vide Avum ad Livium lib. XXI. cap. 60. & M. Senecam Controv. XIII. Hunc locum autem ita interpretatur Freinshemius ad Curtium VII. 2. 27. „ Sub idem ferme tempus occiſum eſſe Parmenionem, quem ob „ dignitatem prius nominavit (Juſtinus) cum filio; poſtquam in „ utriusque caput quaeſitum fuiſſet, non utroque tamen, ſed „ uno Philota tormentis adhibito. „ Adde Diodorum lib. XVII. cap. 80. & Plutarchum Alex. pag. 693.

XII. 5. 8. *In unam cohortem eos... contribuit.*] Columella lib. IX. cap. II. init. *Quod ſi nullam progeniem tulerint favi, duas vel tres alveorum plebes in unum contribuere licebit: ſed prius reſperſas dulci liquore.* MS. Abb. S. Germ. *alvorum plebes in unam.* In tertio Leid. ſecunda manus adſcripſerat: „ al. *contrahit.* „

XII. 5. 9. *Drancas*] Ita pro vulg. *Trancas* MS. Leid. Freculphi tom. I. lib. III. cap. 15. ut infra XIII. 4. 23. *Drancae.* Iidem ab Oroſio lib. I. cap. 18. & Plinio lib. VI. cap. 17. & 27. *Drancae*, atque a Strabone lib. XV. pag. 721. & ſeqq. Δράγγαι appellantur; eorumdemque regio a Diodoro Siculo lib. XVII. cap. 78. Δραγγινὴ, & a Strabone lib. XI. pag. 516. Δραγγιανὴ vocatur. Vincentius, *Darantas.*

Ibid. *Parymas*] Med. pr. Leid. Periz. Oroſius & Freculphus, *Parimas.* Vincentius, *Parinias.*

XII. 5. 10. *Verum & interfecerat.*] Magl. ed. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *verum etiam int.* ut ſupra h. l. cap. 4. 6. Rom. *ſed etiam int.*

XII. 5. 11. *Quem in ultionem perfidiae excruciandum fratri tradidit,*] Vincentius lib. V. cap. 44. *quem Alexander in ultionem proditionis fratri Darii dedit cruciandum.*

XII. 5. 12. *Tanaim*] Ita primus codex Leid. Freculphi pro vulg. *Danaim:* ſecundus, *Thanaim.*

Ibid. *Muro ſex millium paſſuum conſummato,*] Sec. Leid. ed. Ald. Junt. VI. *milibus p.* Pr. tert. quint. L. Bodl. Periz. ed. Bechar. Mediol. & Vincentius, *ſex milia p.*

Ibid. *Translatis eo trium civitatium populis,*] Pr. tert. Leid. Coll. N. ed. Rom. *translatis earum c.* Vincentius, *translatis eo illarum civ.*

XII. 6. 3. *Clitus,*] Med. pr. tert. quint. Leid. Thuan. Bodl. *Clitos*, nec aliter iidem infra h. l. cap. 12. 8. Similiter *Lamachos* IV. 4. 3. & 4. *Crateros* h. l. cap. 12. 8. & XIII. 6. 9. atque apud Cornelium Nepotem in Eumene cap. 2. & 4. *Battos* infra XIII. 7. 1. & 6. & *Grypos* XXXIX. 2. 7. & 8. *Coenos* apud Curtium IV. 16.

16. f. dant meliores MSS. In eodem nomine terminationem Graecam retinent editiones ejusdem III. 9. 7. & IV. 13. 28.

Ibid. *Ut telo a satellite rapto eumdem in convivio trucidaverit.*] Coll. N. *ut telo satellitis rapto.* Seneca lib. III. de Ira cap. 17. *Dabo tibi ex Aristotelis sinu regem Alexandrum, qui Clitum carissimum sibi & una educatum inter epulas transfodit, & manu quidem sua, parum adulantem & pigre ex Macedone ac libero in Persicam servitutem transeuntem.*

XII. 6. 5. *In irae locum successit aestimatio,*] Ita Macrobius lib. VI. Saturn. cap. 16. *in locum satietatis succedit horror.* Periz. *in irae loco.* sec. Leid. *extimatio.* ed. Rom. Med. aliaeque, *existimatio*, quam vocem illustrat Avus ad Gellium lib. I. cap. 3. Adde notam Vorstii ad h. l.

XII. 6. 6. *Occisum inter epulas & pocula*] Hegesippus lib. II. cap. 12. *inter mensas & pocula circumventus.*

XII. 6. 8. *Vulnera tractare, & quasi audienti confiteri dementiam, arreptum telum in se vertit,*] Ed. Rom. *confiteri dementiam suam, ereptumque telum in se vertere.*

Ibid. *Peregissetque facinus, nisi amici intervenissent.*] Ed. Bechar. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *ni amici.* Saxo lib. XIV. pag. 348. 46. *peregissetque facinus, ni rex ratem scandere maturavisset.*

XII. 6. 10. *Accesserat enim poenitentiae nutricis suae . . . recordatio,*] Ed. Rom. *accesserat etiam poen.*

XII. 6. 11. *Tam foedam illi alimentorum suorum mercedem redditam,*] Saxo lib. XV. pag. 370. 6. *tam foedam educationis suae mercedem exsolvit.*

XII. 6. 12. *Reputabat deinde,*] Coll. N. *reputare d.*

XII. 6. 14. *Tunc Amyntas consobrinus,*] Filius Perdiccae. Vide Freinshemium ad Curtium VII. 2. 9.

Ibid. *Eurylochus,*] Ita quoque legendum apud Freculphum pro vulg. *Eutilochus.*

XII. 6. 15. *Ob haec illi quatriduo perseverata inedia est.*] *Perseverare* active etiam usurpavit Livius lib. XXII. cap. 38. *quo id constantius perseveraret.* Adde notam Avi. Seneca lib. VI. de Benef. cap. 23. *quia quidquid desinere non possunt, perseverare voluerunt.* Symmachus lib. I. epist. 37. *qui amicitiam stabili diligentia perseveras.*

Ibid. *Ne ita mortem unius doleat, ut universos perdat:*] Tert. Leid. Periz. *morte*, ut apud Livium lib. XXIX. cap. 21. *quamquam parum injuriis civitatis suae doluerit.* Inscriptio apud Ferretium I. 31.

NEC. DVRO. IAM. DOLEAS OBITU.

Prior tamen constructio auctori usitatior est, ut IX. 7. 2. & XXXII. 3. 2. *impatientius in dies mortem Demetrii dolebat.* Quem loquendi modum imitatur Hegesippus lib. I. cap. 44. *patrui mortem impatienter dolebat.* Pro *perdat* Avus ad h. l. & lib. III. Observ. cap. 20. legit, *prodat.* Adde Berneccerum & Vorstium ad XIX. 3. 10. Cl. Bentlejum ad Horatium lib. I.

Epist. 16. v. 7. & Cortium ad Sallustium Jug. cap. 31. 18.

XII. 6. 17. *Multum profuere Callisthenis philosophi preces, condiscipulatu apud Aristotelen familiaris illi, & tunc ab ipso rege ad prodenda memoriae acta ejus accitus.*] Pr. Leid. *condisciplinatu.* Periz. *condiscipuli.* ed. Rom. *discipulatu.* Pro *accitus* acutissimus Faber edidit *acciti*, eamque scripturam firmat Vincentius Bellovacensis. Ita enim ille: *Multum vero illi prof. preces Callisthenis phil. & condiscipuli sui apud Ar. fam. illi, & tunc ab i. r. ad pr. m. a. ejus acciti.* Coll. N. *familiaris illi, qui erat tunc ab ipso rege ... accitus.* ed. Rom. *fam. illi, & qui tunc erat ab i. r... accitus.*

XII. 6. 18. *Revocato igitur ad bellum animo,*] Plerique MSS. ed. Rom. *ad bella.* Vincentius lib. v. cap. 46. *in bella.*

Ibid. *Dabas*] Ita quoque legendum apud Freculphum pro *Daçbas.* Vincentius, *Daas.*

XII. 7. 1. *Quod primo ex Persico superbiae regiae more distulerat.*] Pr. tert. quart. Leid. Coll. C. C. & Cantabr. *quod in primo. In primo* idem valet quod *in principio.* Seneca Hippolyto v. 132.

quisquis in primo obstitit,
Pepulitque amorem, tutus ac victor fuit.

Marcianus Capella lib. IV. pag. 132. *nec interest in propositione quam partem in primo ponas.* Ita MS. Laudianus. Vide Avum ad Livium lib. x. cap. 14. & Senecam Epist. 101. ac lib. v. Nat. Quaest. cap. 14. atque Parentem ad Macrobium lib I. Comm. in Somn. Scip. cap. 4. Magl. ed. Rom. *primum:* quomodo Virgilius lib. IX. Aen. v. 85.

Tempore quo primum Phrygia formabat in Ida
Aeneas classem.

ubi Servius notat: „ *Quo primum*, hoc est initio. Non enim „ secundo factae sunt naves apud Idam. „

XII. 7. 3. *Retentus tamen est a Macedonibus mos salutandi regis.*] Periz. Vincentius, *modus salutandi.*

XII. 7. 5. *Phaleras equorum & arma militum argento inducit,*] Vincentius, *obduxit.*

XII. 7. 6. *Nysam*] Ita tres MSS. Florentini, ed. Ven. Orosii lib. III. cap. 19. pro vulg. *Nyssam.* Confer notam paternam ad Arrianum lib. v. de Exp. Alexand. cap. I. Coll. N. Freculphus I. 4. 23. Ado, & Vincentius lib. v. cap. 48. *Nisam.* ed. Rom. *Nyseam.*

XII. 7. 7. *Quam si manu cultus, colentiumque industria exornatus esset.*] Coll. N. *ornatus.* Vincentius, *quam si manu cultus esset & ornatus.* Bodl. *q. s. m. cultus, magis mirabilem col.*

XII. 7. 8. *Ut intelligeret, non tam oppido se parcendo, quam exercitui suo consuluisse.*] *Oppidanis* Med. Reg. Bodl. Coll. N. Periz. ed. Rom. idque vulgato recte praeferunt Vorstius, Schefferus, & N. Heinsius in Animadv. ad Tacitum lib. III. Annal. cap. 46. vol. IX. Miscell. Observ. tom. III. pag. 392. Vincentius d. l. *ut intelligeret Alexander, se suo exercitui*

magis,

magis, quam oppidanis parendo consuluisse. Ed. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *ut i. non tam opp. parcendo, q. e. suo se cons.*

XII. 7. 9. *Cleofidis*] Magl. Periz. ed. Rom. Bech. Ven. Flor. aliaeque, Orosius, *Cleophidis.* Freculphus, *Cleophilis*, male.

Ibid. *Quae cum se dedidisset ei,*] Vincentius, *dedisset.*

Ibid. *Illecebris consecuta, quod virtute non potuerat.*] Med. Magl. sec. quint. Leid. Periz. Thuan. Bodl. Coll. N. ed. Jens. Rom. Bechar. aliaeque, *quod armis.* MSS. Bongars. quart. Leid. ed. Rom. *poterat*, probante Scheffero. Vincentius: *quod vi non poterat.*

XII. 7. 10. *Qui postea regnum Indorum potitus est.*] Med. quint. Leid. *regna.* sec. quartus, & Bodl. *regno.*

XII. 7. 11. *Propter prostratam pudicitiam scortum regium ab Indis exinde appellata est.*] Vincentius: *prostrata pudicitia, sc. r. ab Indis deinceps e. a.*

XII. 7. 13. *In deditionem accipit.*] Magl. Bodl. Coll. N. quart. Leid. ed. Rom. Paris. *accepit.*

XII. 8. 1. *Unus ex regibus Indorum fuit, Porus nomine,*] Helladius Chrestomathia: Πῶρος δὲ ὁ βασιλεὺς Ἰνδῶν κυρίως υἱός.

XII. 8. 3. *Sibi regem eorum privatum hostem deposcit.*] Vincentius lib. v. cap. 49. *Porus regem Alexandrum privatum sibi hostem deposcit.* Scheffero emendanti *privatim* favet Orosius lib. III. cap. 19. *Alexander cum ipso Poro singulariter congressus, occisoque dejectus equo, concursu satellitum praesentiam mortis evasit.* Matthaeus: *cum Poro ipsius gentis rege fortissimo, equo vectus, singulari certamine dimicavit: sed occiso dejectus equo, concursu satellitum suorum mortem evasit.* Otto Frisingensis d. l. *Ibi Porum regem Indorum singulari congressu vicit.*

XII. 8. 5. *Porus multis vulneribus obrutus capitur.*] Cedrenus pag. 152. ὃς (Πῶρος) καὶ εἰς χεῖρας ἐλθὼν Ἀλεξάνδρου, πολλοῖς τε τῶν Ἰνδῶν ζημιωθεὶς, καὶ τρωθεὶς τὸν ἀγκῶνα, σὺν τῷ ἐλέφαντι κατέπεσε, πολλῆς τε θεραπείας τυχὼν, σύμμαχος Ἀλεξάνδρου γέγονεν.

XII. 8. 6. *Cum veniam ab hoste accepisset.*] Vincentius lib. v. cap. 49. *recepisset.* Coll. N. ed. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. Colon. pr. Graev. *invenisset.* Vide notam Cl. Wopkensii.

XII. 8. 7. *Quem Alexander ob honorem virtutis incolumem in regnum remisit.*] Mamertinus Paneg. cap. 10. *Nam ille quidem Magnus Alexander jam mihi humilis videtur, Indo regi sua regna reddendo, cum tam multi reges, Imperatores, vestri clientes sint.*

XII. 8. 8. *Alteram ex nomine equi Bucephalem vocavit.*] Ald. Junt. *Bucephaliam.* Βουκεφαλίαν etiam hanc urbem nominat Plutarchus in Alexandro pag. 699. *Bucephalon* Curtius IX. 3. 23. & Gellius lib. v. cap. 3: τὴν Βουκέφαλον Ἀλεξάνδρειαν Suidas in v. Κοππατίας Bodl. ed. Rom. Curtius d. l. ex MS. & Orosius, Vincentius, *Bucephalam*, atque Βουκεφάλαν Auctor συναγ. ἱστορ. ΟΛ ΡΙΓ. Parens ad Arrianum lib. I. cap. 9. de Exp. Al. suspicabatur Justinum scripsisse, *alteram ex nomine equi Bucephalae Bucephalam*

 voca-

vocavit. Freculphus *Bucifalem*. verum primus ejusdem codex Leid. & tres Florentini Orosii, *Bucefalen*. sec. *Bucefalem*.

XII. 8. 9. *Arestas*,] Periz. ed. Jenson. Rom. Bechar. Med. aliaeque, Orosius & Freculphus, *Adrestas*. Ald. Junt. *Andrestas*, Adde noam Bernecceri.

Ibid. *Gesteanos*,] Magl. ed. Rom. *Gestanos*. Bodl. Coll. N. *Sateanos*. ed. Bechar. Med. Paris. *Statbenos*. Florent. *Stratbenos*. Ald. Junt. *Assacenos*. MSS. Florent. Orosii, & Leidenses Freculphi, *Catbenos*.

Ibid. *Praesidas*,] Med. sec. quint. Leid. Bodl. Coll. C. C. & MS. Florent. Orosii, *Praesidias*. Magl. ed. Rom. *Presideas*. Periz. *Prasidas*. Jenson. Ven. Flor. Med. ed. Ven. Orosii, *Passidas*. Ald. Junt. *Prasios*. Freculphus & Vincentius lib. v. cap. 52. *Persidas*.

Ibid. *Gangaridas*,] Med. Bodl. *Cantaridas*. Coll. N. *Gantaredos*. Magl. *Gargaridas*. ed. Jenson. Ven. Flor. Med. Paris. *Gangaritas*. Ald. Junt. *Gandarias*. Freculphus, *Candaridas*: verum ejusdem MSS. Leidenses, Orosius atque Vincentius stant a vulgato.

XII. 8. 10. *Cuphites*] Coll. N. *Cosites*. ed. Rom. *Cuffides*. Bechar. *Eusites*. Orosius & Freculphus ex MSS. *Chosides*. Vincentius lib. v. cap. 51. *Aphites*. Ortelius in Thes. Geogr. malebat *Cophites*.

Ibid. *Ubi eum ducentis millibus equitum hostes opperiebantur*,] Periz. ed. Rom. *ubi eum hostium CC. millia equitum. op.* Vincentius: *ubi eum CC. milia eq. op. hostium*.

XII. 8. 11. *Finem tandem belli faceret*,] Med. Magl. pr. sec. quart. quint. Leid. Periz. Bodl. Coll. C. C. *bellis*, quod vulgato praeferebat Vorstius.

XII. 8. 14. *Quorum non studiis deficiatur, quam annis*;] Magl. Reg. ed. Rom. *non tam studiis*, male. Symmachus lib. I. epist. 86. ex MS. Regio & Card. Bessarionis: *Ubi non in scribendo negligentia mea, quam tua in describendo diligentia displicebit*. Vulg. *non tam in scribendo*. Coll. N. *quorum non st. deficiatur, sed annis*. *Commeatibus defici* etiam dixit Saxo lib. XIV. pag. 280. 50. & *pane defecti* lib. XIII. pag. 161. 4. Confer notam Avi ad Senecam Epist. 30.

XII. 8. 15. *Ac si non militibus, vel ipse sibi parcat.*] Magl. Bodl. ed. Ald. *at si*. Coll. N. *aut si*.

XII. 8. 17. *Itaque caesis hostibus, cum gratulatione in eadem (castra) reverterunt.*] Schisius malebat, *hostiis*: quomodo etiam Lipsius legendum conjecerat. Vide Blancardum ad Arrianum lib. v. de Exp. Alex. pag. 375.

XII. 9. 1. *Acesinem*] Quart. Leid. Coll. C. C. Orosius ex veterrimo codice Florentino, & Freculphus, *Agesinem*. Ejusdem pr. Leid. *Agesinem*. Sec. quint. Leid. *Acegisinem*.

XII. 9. 2. *Ibi Hiacensanas Sileosque*,] Vincentius: *ubi Biacensanas*

ſanos & Sileos. MS. Fabricii, *Jacenſanas Sibosque.* Bodl. ſec. quint. Leid. *Ageſinas Syrosque.* Med. *Ageſinas Sirbosque.* Magl. *Argeſinas Silleosque.* Coll. N. *Aginos Sibosque.* Periz. *Acenſonos Sibosque.* ed. Jenſon. Bechar. *Geſonas Aſybosque.* MSS. Oroſii & Freculphi, *Geſſonas* (ed. Frec. *Greſſonas*) *Sibosque.*

XII. 9. 3. *Hinc in Ambros & Sugambros navigat.*] Sec. Leid. *Hinc Mandros.* quint. *Hinc in Mandros.* Freculphus, & tertius Florent. Oroſii: *Hinc Ambros & Subagras navigat.* ed. Veneta, *Hinc Mardos & S. n.*

Ibid. *Quae gentes eum armatis octoginta millibus peditum & ſexaginta millibus equitum excipiunt.*] Ed. Rom. aliaeque veteres, *quae gentes cum*, nec aliter Freculphus, cujus tamen uterque MS. Leid. & Oroſius dant, *q. g. eum.* Sec. Leid. *& LXX. m. e.*

XII. 9. 5. *Quam deſertam a defenſoribus cum de muro . . . animadvertiſſet.*] Hunc locum illuſtrat Freinshemius ad Curtium IX. 4. 2. MS. Coll. C. C. *deſertam diebus tribus.*

Ibid. *Deſiliit.*] Med. ſec. quint. *deſilit.* quart. *deſilivit.* Periz. *deſilluit.* Oroſius & Freculphus, *deſiluit*; idemque dant pr. quart. Leid. Periz. h. l. cap. 8. 8. Ita XI. 5. 10. *proſiluit.* XXV. 4. 8. *inſiluerit*, & I. 10. 19. ex Periz. *deſiluerint.* Saxo lib. XIV. pag. 278. 33. *equo diſſiluit.* Lege, *deſiluit.*

XII. 9. 6. *Si poſſent in uno capite orbis bella finire.*] Coll. N. *in unius capite.*

XII. 9. 8. *Non tantus laceſſentium clamor*,] *Non tantum* quart. Leid. ed. Bech. Ven. Med. & Freculphus, cujus uterque codex Leid. ſtat a vulgata tam Juſtini quam Oroſii ſcriptura. Ed. Rom. *non tantorum.*

XII. 9. 9. *Ubi vero obrui multitudine ſe vidit*,] Oroſius & Freculphus; *ubi ſe obrui a circumfuſa multitudine perſenſit.* Duo MSS. Flor. Oroſii, *obrui circumf.*

Ibid. *Qui propter murum ſtabat*,] Bodl. ed. Rom. aliaeque, *qui prope:* male. Inſcriptio Neapolitana: PARIES QUI EST PROPTER VIAM. &: QUAE (feneſtrae) IN PARIETE PROPTER EAM AREAM SUNT. Saxo lib. XIV. pag. 268. 26. *armenta propter litus errantia.* pag. 306. f. *propter litus peditem occiderunt.* & lib. XVI. pag. 383. 20. *propter muros equo deſcendit.*

XII. 9. 11. *Praeliumque tam diu anceps fuit, quoad omnis exercitus, muris dejectis, in auxilium veniret.*] Periz. *praelium diu anceps fuit.* Idem cum Med. Magl. ed. Junt. *dejectus*, probante Graevio. Oroſius & Freculphus: *perfractis muris.* Gualterus lib. IX. Alexandr. v. 444.

murum fregere dolabris,
Molitique aditum, ſpreto diſcrimine mortis,
Per murum fecere viam.

Ibid. *Navibus conſcenſis, Oceani litora peragrat.*] Ed. Ven. Med. Junt. *naves conſcendit, & O. l. p.* Suetonius Calig. cap. 37. *qui-*

bus (liburnicis) *litora Campaniae peragravit.* Adde Cl. Dukerum ad Florum II. 7. 6.

XII. 10. 2. *Ambigeri regis*] Coll. N. *Ambiregi regis.* Ald. Junt. *Ambiani regis.* Vincentius lib. v. cap. 54. *Ambigiri regis.* Blancardus ad Arrianum lib. VI. de Exp. Alex. pag. 409. malebat *Ambi*, vel *Sambi*, *regis*. Priorem Cl. viri conjecturam firmant Med. Bodl. sec. quint. Leid.

XII. 10. 3. *Per quietem regi monstrata in remedia veneni herba est:*] Orosius: *ac post herba per somnium sibi ostensa, & in potum sauciis data cum reliquis subveniretur, urbem expugnavit & cepit.* Ita etiam uterque MS. Leidensis Freculphi, apud quem vulgo legitur, *ac post herbam... ostensam... datam.* Strabo lib xv. pag. 723. Ἐν δὲ τοῖς Ὠρείταις τὰ τοξεύματα χρίεσθαι θανασίμοις φαρμάκοις ἔφασαν, ξύλινα ὄντα καὶ πεπυρακτωμένα· τρωθέντα δὲ Πτολεμαῖον κινδυνεύσαι· ἐν ὕπνῳ δὲ παραστάντα τινὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ δεῖξαι ῥίζαν αὐτόπρεμνον, ἣν κελεῦσαι τρίβοντα ἐπιτιθέναι τῷ τρωθέντι· ἐκ δὲ τοῦ ὕπνου γενόμενον, μεμνημένον τῆς ὄψεως, εὑρεῖν ζητοῦντα τὴν ῥίζαν πολλὴν πεφυκυῖαν, καὶ χρίσασθαι καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους.

XII. 10. 4. *Oceano libamenta dedit,*] Saxo lib. XVI. pag. 377. 19. *armis, non precibus Deo libamenta daturus.*

XII. 10. 5. *Secundo aestu ostio fluminis Indi invebitur.*] Idem lib. XIV. pag. 277. 27. *secundo mari in Iutiam pervenit.* & pag. 252. 21. *ostio militem invebi jubet.* Coll. N. *vebitur.*

XII. 10. 6. *Urbem Barcem condidit.*] Periz. *Barten.* Coll. N. *Bartemostem.* Vincentius lib. v. cap. 62. *Barchem.*

Ibid. *Relicto ex numero amicorum litoralibus Indis praefecto.*] Vincentius: *relicto uno ex amicis lit. Indis*, omissa voce postrema.

XII. 10. 7. *Cum arida loca medii itineris dicerentur.*] Vincentius: *cum ar. loca in itinere invenienda dic.*

Ibid. *Puteos opportunis loci fieri praecipit.*] Magl. Bodl. *opportunis in l.* & cum pr. quart. Leid. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *praecepit.*

XII. 10. 9. *Filiam post haec Darii regis Statiram in matrimonium recepit:*] Στάτειραν eamdem quoque appellant Plutarchus Alex. pag. 703. & Zonaras lib. IV. cap. 14.

XII. 10. 10. *Sed & optimatibus Macedonum lectas ex omnibus gentibus nobilissimas virgines tradidit,*] Aelianus lib. VIII. Var. Hist. cap. 8. Ἀλέξανδρος ὅτε Δαρεῖον εἷλε, γάμους εἱστία καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν φίλων.

Ibid. *Ut communi facto crimen regis levaretur.*] Symmachus lib. II. Epist. 4. *Putas solemni genere defensionis levare peccatum.* Hegesippus lib. I. cap. 6. *ut facti invidiam levaret.* Saxo lib. XIV. pag. 328. f. *ea res mulieris infamiam levavit.*

XII. 11. 1. *Se aes alienum omnium propria impensa soluturum,*] Vincentius: *se aes alienum ad omnia imp. pr. sol.*

XII. 11. 2. *Quoniam utriusque exactio pariter ac solutio difficilis erat.*] Bodl. *difficiles erant.*

XII. 11. 4. *Exercitum junioribus supplet.*] Med. Magl. Bodl. Coll.

Coll. N. Periz. ed. Bech. Ven. Flor. Mediol. Parif. Ald. Junt. *exercitum ex junioribus*. Livius lib. XXVII. cap. 7. *M. Valerio cum L. Cincio Cannenfis exercitus datus: eumque fupplere ex militibus, qui ex legionibus Cn. Fulvii fupereffent, juffi.* Vincentius: *exerc. de junioribus fupplet.*

XII. 11. 6. *Nec jam precibus, fed convicio agebant, jubentes,*] Saxo lib. XIV. pag. 262. 16. *non jam redargutione, fed convicio agebat*. Vincentius: *nec hoc jam prec. fed c. agebant, dicentes.*

Ibid. *Inire bella, quatenus*] Ita edidit Bongarfius ex fuis MSS. quibus confentiunt Thuan. Magl. Leidenfes, quorum primus & quartus dant *quatinus*. Periz. ed. Rom. *inire bella, ne*. Bodl. *inire bellum, ut*. Bechar. Ven. Flor. Med. Pariz. *finire bella, ut*. Ald. Junt. *finire bella, quatenus*. Adde notam Modii.

XII. 11. 8. *Manu fua ipfe ad fupplicia duxit.*] Periz. *ad fupplicium*. Magl. pr. quart. Leid. Thuan. Bodl. Coll. C. C. *in fupplicium*, probante Scheffero. Vincentius: *manu fua percuffit.*

XII. 12. 7. *Undecim millia militum veteranorum*] Penultima vox defideratur in MS. Col. N.

XII. 8. *Polydamas, Amadas,*] Voffius pro *Amadas* malebat *Amyntas*, idque ipfum exhibent Magl. Thuan. a manu fec. verum Blancardus ad Arrianum lib. VII. de Exp. Alex. pag. 466. fufpicabatur hoc nomen ex praecedenti ortum fuiffe; idemque defideratur in MS. Coll. N. atque ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt.

XII. 12. 11. *Ephaeftion decedit, dotibus primo formae pueritiaeque; mox obfequiis regi percarus.*] Quart. Leid. ed. Rom. *Hephaeftion*. Med. *demum obfequiis*. Vincentius, *mox obfequio.*

XII. 12. 12. *Tumulumque ei duodecim millium talentorum fecit, eumque poft mortem coli ut deum juffit,*] Med. Bodl. Periz. ed. Rom. *talentûm*. Lucianus in tractatu, Calumn. non temere cred. tom. II. pag. 419. ἐπεὶ γὰρ ἀπέθανεν Ἡφαιστίων, ὑπὸ τοῦ ἔρωτος Ἀλέξανδρος ἐβουλήθη προσθεῖναι καὶ τοῦτο τῇ λοιπῇ μεγαλουργίᾳ, καὶ θεὸν χειροτονῆσαι τὸν τετελευτηκότα. εὐθὺς οὖν νεώς τε ἀνέστησαν αἱ πόλεις, καὶ τεμένη καθιδρύετο, καὶ βωμοὶ, καὶ θυσίαι, καὶ ἑορταὶ τῷ καινῷ τούτῳ θεῷ ἐπετελοῦντο. Zonaras lib. IV. Annal. cap. 14. Ἐν Ἐκβατάνοις δὲ γενομένου αὐτοῦ, ὁ Ἡφαιστίων ἐπύρεττε, καὶ ἐξ ἀκολάστου διαίτης τῆς νόσου κρατυνθείσης ἐξέλιπεν. οὐκ ἤνεγκεν οὖν λογισμῷ τὸ πάθος Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ τὸν μὲν ἰατρὸν ἀνεσταύρωσεν· ἵππους δὲ κεῖραι καὶ ἡμιόνους προσέταξε, καὶ τὰς ἐπάλξεις περιεῖλε τῶν πόλεων, καὶ μουσικὴν καὶ αὐλοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολὺν χρόνον κατέπαυσεν. Confer Plutarchum in Pelopida pag. 296.

XII. 13. 1. *Babyloniam revertenti*] Sec. Leid. Ald. Junt. *Babylonem.*

Ibid. *Siciliae, Galliae, Sardiniae,*] Coll. N. *Siciliae, Sardiniae.*

Ibid. *Ejus adventum Babyloniae opperiri.*] Med. Magl. Leidenfes, Periz. *adventum ejus*. pr. fec. tert. Leid. ed. Ald. Junt.

Ba-

Babylone. Vincentius lib. v. cap. 63. *ejus adv. Babylone experiri.* & paullo post idem cum sec. Leid. Ald. Junt. *Babylonem festinanti.* pr. Leid. *Babilona f.* Dein §. 4. & 6. sec. Leid. eaedemque editiones quoque dant, *Babylone*, & *Babylonem.*

xii. 13. 3. *Hunc locum ei fatalem fore.*] Vincentius: *hoc ei fatale fore.*

xii. 13. 4. *In Borsippam . . . concessit.*] Plerique MSS. ed. Bongarf. *Bursiam.* Periz. *Brixiam.* Coll. N. *Blesiam.* ed. Jenson. Rom. *Byrsam.* Bechar. *Byrsiam.* Vincentius, *Bursiam conscendit.* Paullo ante sec. Leid. ed. Rom. *Ob haec omissa Babylone.*

xii. 13. 5. *Compulsus est rursum Magorum praedicta contemnere, ut falsa & incerta,*] Coll. N. *ut falsa, ut incerta.* Vincentius: *Magorum dicta c. tanquam f. & inc.*

xii. 13. 7. *Totusque in laetitiam effusus, cum diei noctem pervigilem junxisset,*] Ed. Rom. *in laetitia effusus.* Med. sec. quint. Leid. *pervigilando.* Bodl. *vigilando.* Magl. *pervigil.* Coll. N. *totusque laetitiam fusus, c. d. noctem conjunxisset pervigilem.* Tert. Leid. a pr. m. & Vincentius, *duxisset.*

Ibid. *Medius Thessalus*] Ald. Junt. *Midius Th.*

Ibid. *Instaurata comissatione, & ipsum & sodales ejus invitat.*] Saxo lib. xiii. pag. 245. 37. *instaurata comissatione, crebris custodes poculis attentabat.*

xii. 13. 9. *Elatusque e convivio*] Praepositionem omittunt Med. Magl. quart. Leid. Coll. N. ed. Rom.

xii. 13. 10. *Amici causam morbi intemperiem* &c.] Med. Leidenses, Periz. Vincentius, *causas.*

Ibid. *Re autem vera insidiae fuerunt.*] Saxo lib. xiv. pag. 267. init. *re autem vera Canuto Suenonis filiae postulandae negotium fuit.*

xii. 14. 1. *Auctor insidiarum*] Vincentius, *actor insid.*

Ibid. *Qui cum carissimos amicos ejus interfectos videret, Alexandrum Lyncistam*] Ald. Junt. *qui carissimos*, & *Lyncisten.*

xii. 14. 5. *Ex quibus se quoque a Macedonia non ad societatem militiae, sed ad poenam evocatum arbitrabatur.*] MSS. & vetustae editiones, *ex quibus* (tert. Leid. *ex his*) *rebus se*; nec aliter prima & secunda Graeviana. Med. Magl. Leidenses, Thuan. Bodl. *vocatum.*

xii. 14. 6. *Ad occupandum regem*] Ita quoque legendum apud Vincentium, pro *ad occ. regnum.*

xii. 14. 7. *Ut non aere, non testa contineretur.*] Idem: *nec ferro, nec testa.*

Ibid. *Ne alii quam Thessalo & fratribus crederet.*] Magl. Periz. Bodl. *aliis.* Med. *decrederet*; nec aliter quintus Leid. cui adscriptum est: „ al. *detegeret.* „ ed. Rom. *ne alii quam Thessalo crederet & fratribus.*

xii. 14. 9. *Praegustare ac temperare potum regis*] Pr. Leid. *regis potum.* sec. quint. *potum regi.* Periz. *regi potum.* Ald. Junt. *temperare ac praeg. p. r.*

xii. 15. 1. *Indubitatam mortem sentiens,*] Saxo lib. iii. pag. 43. 38. *qui cum indubitatum fatum sibi imminere sentiret.* xii.

Ibid. *Agnoscere se fatum domus majorum suorum, ait.*] Vincentius lib. v. cap. 65. *agnoscere se f. domus suae, ait, & majorum suorum.*

XII. 15. 2. *Tumultuantes deinde milites, insidiis perisse regem suspicantes, ipse sedavit.*] Med. sec. tert. Leid. Periz. Bodl. Thuan. *insidiisque perisse.* Magl. pr. tert. quart. Leid. ed. Rom. Med. Ald. Junt. Bongars. & Vincentius, *insidiisque perire.* Bechar. *insidiis perire.*

XII. 15. 6. *Tum ipse*] Magl. ed. Rom. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. *tunc ipse.*

XII. 15. 7. *Corpus suum in Hammonis templo condi jubet.*] Med. pr. sec. quint. Leid. Periz. Bodl. Coll. C. C. *in templum.*

XII. 15. 9. *Cum Roxanem uxorem* &c.] Ald. Junt. *Rhoxanem.* Strabo lib. XI. pag. 517. ἐν ᾗ (Σισιμίθρου πέτρᾳ) καὶ ξενίας τυχεῖν πολυτελοῦς, καὶ γάμους ἀγαγεῖν Ῥωξάνης τῆς Ὀξυάρτου θυγατρὸς τὸν Ἀλέξανδρον.

Ibid. *Dignissimum nuncuparet haeredem.*] Med. Magl. Leidenses, Bodl. Coll. C. C. *nuncuparit.*

XII. 15. 12. *Sexto die*] Pr. Leid. & Vincentius: *Sexta d.*

Ibid. *Exemtum digito anulum*] Vincentius: *exceptum d. a.*

XII. 16. 1. *Decessit Alexander, mensem unum, annos tres & triginta natus,*] Pr. tert. Leid. *mense uno* (pr. *uno &*) *annis tribus & tr. n.* quart. quint. Periz. Bodl. Coll. N. ed. Jenson. Rom. Vincentius: *mense uno, &* (*&* abest quart. L.) *annos tres & triginta* (Coll. N. *triginta tres*) *natus.* Quae scriptura juvat conjecturam Cl. Oudendorpii ad Julium Obsequentem cap. 104. legentis, *mense minus annos tres & triginta natus.* Ado in Chron. *ibique* (Babylone) *tricesimo secundo vitae, regni autem sui duodecimo anno, ministri insidiis, veneni haustu periit.* Matthaeus: *Verum cum Darium regem annis tantum 5. supervixisset, & Babyloniam reversus fuisset, suorum insidiis in eadem urbe, in ipso aetatis & victoriarum suarum flore, vitam veneno finivit, vitae videlicet suae anno 32. regni vero sui duodecimo.* Arrianus lib. VIII. de Exped. Al. cap. 28. Ἐτελεύτα μὲν δὴ Ἀλέξανδρος τῇ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ καὶ ἑκατοστῇ Ὀλυμπιάδι, ἐπὶ Ἡγησίου ἄρχοντος Ἀθήνησιν· ἐβίω δὲ δύο καὶ τριάκοντα ἔτη, καὶ τοῦ τρίτου μῆνας ἐπέλαβεν ὀκτὼ, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος· ἐβασίλευσε δὲ δώδεκα ἔτη, καὶ τοὺς ὀκτὼ μῆνας τούτους. Joannes Canabutzes Comment. in Dionysium Halicarn. lib. I. cap. 63. καὶ ζήσας (ὁ Ἀλέξανδρος) τριάκοντα καὶ δύο χρόνους καὶ μῆνας ὀκτὼ, βασιλεύσας δὲ μόνα τὰ δώδεκα καὶ τοὺς ὀκτὼ μῆνας· εἶτα ἀποθανὼν (ἄνθρωπος γὰρ ἦν) ζῇ, διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ τῶν λόγων, τὴν ἀθάνατον τῆς δόξης ζωὴν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον. Vita Alexandri MS. Ἔζησε δὲ Ἀλέξανδρος ἔτη λβ. ἐβίωσε δὲ οὕτως· ἀπὸ κ ἐτῶν ἐβασίλευσεν. ἐπολέμησε δὲ ἔτη ιβ. ἐγεννήθη δὲ ὁ Ἀλέξανδρος μηνὶ Ἰανουαρίῳ, νεομηνίᾳ ἀνατολῆς οὔσης ἡλίου· καὶ ἐκάλεσαν τὴν ἡμέραν τῆς τελευτῆς αὐτοῦ νεομηνία, διὰ τὸ τὸν Ἀλέξανδρον νέον τετελευκέναι. Eadem Latine MS. *Vixit autem annis* XXXII. *imperio potitus est annis* XII.

XII. 16. 2. *Visa per quietem est cum ingenti serpente volutari;*] Plutarchus in vita Alexandri init. Ὤφθη δέ ποτε καὶ δράκων κοιμωμένης τῆς Ὀλυμπιάδος παρεκτεταμένος τῷ σώματι. Lucianus Dial. mort. pag. 290. ubi Diogenes ait Alexandro: καὶ μὴν καὶ περὶ τῆς Ὀλυμπιάδος ὅμοια ἐλέγοντο, δράκοντα ὁμιλεῖν αὐτῇ, καὶ βλέπεσθαι ἐν τῇ εὐνῇ, εἶτα οὕτω σε τεχθῆναι. & in Pseudomanti pag. 751. ὅθεν καὶ τὸν περὶ τῆς Ὀλυμπιάδος μῦθον διαφοιτῆσαι πάλαι εἰκὸς, ὁπότε ἐκύει τὸν Ἀλέξανδρον, δράκοντος τινὸς, οἶμαι, τοιούτου συγκαθεύδοντος αὐτῇ. Marcianus Capella lib. VI. pag. 211. *Macedonia postea centum quinquaginta populorum maximis regibus inclyta, praesertim Alexandro (qui Philippo cum natus crederetur, ejus mater Olympias dracone eum conceptum esse memorabat) victore orbis.* Ita MS. Vulg. *victor orbis*. Sec. tert. Leid. Periz. *voluptari*. Ald. Junt. *voluptuari*. Vulgatum merito tuetur Nobilissimus Heinsius in Adversariis pag. 706.

Ibid. *Majus humana mortalitate opus utero tulit:*] Pro *opus* Graevius malebat *onus*: quomodo etiam legendum conjecerat Pricaeus Annot. in Euang. sec. Matthaeum I. 18.

XII. 16. 4. *Prodigia magnitudinis ejus in ipso ortu nonnulla apparuere.*] Praepositio *in* abest sec. quart. Leid. Periz. ed. Rom. Dianae Ephesiae templum, nascente Alexandro, conflagrasse, referunt Cicero lib. I. de Divin. cap. 25. & Plutarchus Alex. pag. 665. ubi ait; Ἐγεννήθη δ' οὖν Ἀλέξανδρος ἱσταμένου μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος, ὃν Μακεδόνες Λῷον καλοῦσι, ἕκτῃ, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος ἐνεπρήσθη νεώς. & paullo post: Φιλίππῳ δὲ ἄρτι Ποτίδαιαν ᾑρηκότι τρεῖς ἧκον ἀγγελίαι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον· ἡ μὲν, Ἰλλυριοὺς ἡττῆσθαι μάχῃ μεγάλῃ διὰ Παρμενίωνος· ἡ δὲ, Ὀλυμπιάσιν ἵππῳ κέλητι νενικηκέναι· τρίτη δὲ, περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου γενέσεως. ἐφ' οἷς ἡδόμενον, ὡς εἰκὸς, ἔτι μᾶλλον οἱ μάντεις ἐπῇραν, ἀποφαινόμενοι τὸν παῖδα τρισὶ νίκαις συγγεγεννημένον, ἀνίκητον ἔσεσθαι.

XII. 16. 6. *Eadem quoque die nuntium pater ejus duarum victoriarum accepit, alterius, belli Illyrici; alterius, certaminis Olympici, in quod quadrigarum currus miserat: quod omen universarum terrarum victoriam infanti portendebat.*] Pr. quart. Leid. Periz. Thuan. *altera. . . . altera.* Med. sec. quint. Leid. Bodl. Periz. ed. Rom. *alterae . . . alterae:* quod placebat Scheffero. Ita *alterae* pro *alteri* usurpavit Columella lib. V. cap. 11. *ut alterae parti conveniat:* & *aliae* in secundo & tertio casu Gellius lib. IV. cap. 10. & IX. 4. Infra etiam XXIII. 2. 6. *alteri* pro vulg. *alterius* dat MS. Coll. N. *cum morbi cura & aegritudo graviores essent, & alterum alteri malo cresceret.* Porro Magl. Coll. N. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *Olympiaci*, ut infra XII. 5. 3. *mercatu Olympiaco.* ubi Mediceus & tres alii dant *Olympico*.

XII. 16. 7. *Puer acerrimis litterarum studiis eruditus fuit.*] Praeter Juntinam Rom. Bechar. Ven. Flor. Mediol. Ald. &

MS.

MS. Coll. N. *acerrimus*. Cornelius Nepos Alcib. cap. 5. init. *acerrimi viri praestans prudentia.*

XII. 16. 10. *Ut illo praesente nullius hostis arma, nec inermes, timuerint.*] Vincentius lib. V. cap. 65. *ut i. pr. nullos hostes nec arma etiam inermes timerent.*

XII. 16. 12. *Victus denique ad postremum est, non virtute hostili, sed insidiis suorum,*] Tacitus lib. II. Annal. cap. 73. de Germanico: *Et erant qui formam, aetatem, genus mortis, ob propinquitatem etiam locorum, in quibus interiit, Magni Alexandri fatis adaequarent. Nam utrumque corpore decoro, genere insigni, haud multum triginta annos egressum, suorum insidiis externas inter gentes occidisse.* Vincentius: *Victus tamen ad extremum est.*

XIII. 1. 1. *Triste apud omnes tota Babylone silentium fuit.*] Med. sec. quint. Leid. Periz. Coll. N. ed. Ald. Junt. *Babylonia.* Bechar. Ven. Flor. Med. *totamque Babyloniam.* Vincentius: *in tota Babylonia.*

XIII. 1. 3. *Quoties praesenti morte ereptus esset:*] Pr. Leid. Thuan. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *morti.* Valerius Flaccus lib. IV. Argon. v. 79.

Tunc ait: eripias dirae Titana volucri.

& lib. V. v. 10.

Eripe me populis, & habenti nubila terrae.

XIII. 1. 5. *Quam . . . a fastigio tantae majestatis in captivitatem redactam, in eam diem vitae non poenituerat,*] Med. Magl. pr. quart. quint. Leid. Coll. N. Thuan. ed. Rom. *quae ... redacta:* ut supra XII. 6. 5. ex ed. Rom. *causam occidendi considerans pigere facti coepit.* Vulg. *pigere eum f. c.* Aldhelmus de Laude Virg. v. 1863.

Ad Dominum tota conversus mente fidelis
Poenituit tandem magus.

Adde notam Cl. Wopkensii

XIII. 1. 9. *In annuo vectigali tributo tricena millia.*] Hunc loquendi modum illustrat Perrenonius lib. II. Animadv. cap. 30. Ald. Junt. *triginta m.* quomodo ex conjectura legit Budaeus.

XIII. 1. 11. *Quippe ea formae pulchritudo... ac sapientiae magnitudo in omnibus fuit,*] Coll. N. *quippe f. p... ac sap. magnitudo singularis omnibus fuit.*

XIII. 1. 13. *Quos primo Philippus, mox Alexander tanta cura legerat,*] Tert. quint. Leid. Coll. N. ed. Ven. Flor. Ald. Junt. *legerant.*

XIII. 1. 15. *Qui numquam sibi reperissent pares,*] Periz. *qui n. sibi pares vires invenissent.*

Ibid. *Si non inter se concurrissent:*] Saxo lib. IV. pag. 60. 15. *accidit, ipsos agminum duces inter se ferro concurrere.*

XIII. 2. 2. *Nec minus milites invicem se timebant,*] Coll. N. *mil. inter se:* nec aliter edd. veteres, praeterquam Romana, quae

quae cum pr. tert. quarto Leid. Thuan. Periz. dat, *milites quam invicem se:* quomodo etiam edidit Bongarsius.

XIII. 2. 7. *Seu puer illis placeat, esse Pergami filium, . . . seu mallent juvenem*] Med. sec. quint. Leid. *Pergamo.* Coll. N. *malint.*

XIII. 2. 10. *Quod nec ipsum Alexandrum voluisse dicit.*] Periz. *dicitur.* Tò *dicit* suspectum videbatur Cl. Dukero ad Livium lib. x. cap. 32.

XIII. 2. 11. *Ptolemaeus recusabat.*] Med. Magl. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *recusat:* ut paullo ante, *Perdicca censet*, & *Meleager negat.*

XIII. 2. 12. *Melius esse ex his legi, qui pro virtute regi suo proximi fuerint, qui provincias regant, quibus bella mandentur, quam sub persona regis indignorum subjiciantur imperio.*] Coll. N. *sed melius esse.* Med. sec. quint. Leid. Periz. ed. Rom. Bechar. & *melius esse.* Flor. Paris. Ald. Junt. & *melius etiam ex his legi.* Pr. Leid. *qui sub persona regis.* Hinc forte legendum, *quam qui sub p. r.*

XIII. 2. 13. *Leonatum*,] Suidas: Λεοννάτος στρατηγὸς Μακεδονίας, κατὰ γένος προσήκων Φιλίππου μητρὶ, συντραφεὶς δὲ Ἀλεξάνδρῳ, κατὰ τὸ τῆς τροφῆς ἐπιτήδειον καὶ τοῦ γένους, καὶ κατὰ μέγεθος μέν τοι καὶ κάλλος τοῦ σώματος τιμῆς μετεῖχεν, κ. τ. λ. Ald. *Leonnatum.*

Ibid. *Perdiccam, Crateron*] Med. sec. quart. Leid. Periz. Bodl. & *Perdiccam*, & Cr. Ald. Junt. & *P.* & *Craterum.*

XIII. 3. 1. *Satellitesque illi ex tribu sua legunt.*] Sec. quint. Leid. Periz. *ex turba sua.*

XIII. 3. 3. *Statim & seditio crevit, ubi caput & consilium habere coepit.*] Saxo lib. XI. pag. 220. init. *Statimque impetus crevit, ubi caput & consilium habere coepit.*

XIII. 3. 8. *Ad quem armatum & ultro vocantem cum accedere percussores ausi non fuissent;*] Ita Curtius lib. VI. cap. I. *ultro vocans hostem, si quis jacenti spolia demere auderet.* Med. Magl. sec. quint. Leid. Bodl. Reg. Coll. N. Periz. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. & *ultro provocantem.*

Ibid. *Et in concionem vocatos doceret,*] Med. Magl. Thuan. Leidenses, Periz. Coll. N. *edoceret*, ut supra I. 10. 16. *Attonitum, & quaerentem Darium causas auctoremque tam foedae lacerationis, tacitus quo proposito fecerit, edocet.* Magl. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *evocatos edoceret.*

XIII. 3. 10. *Parentaturosque sanguine suo manibus hostium a se interfectorum*] Saxo lib. XIV. pag. 280. 5. *sanguine Uvonis, ducis sui manibus parentandum putantes.* & pag. 294. 11. *Fratres mei paternis manibus nostro sanguine parentabunt.*

XIII. 4. 3. *Servata est portio regni Alexandri filio,*] Magl. *servata tamen est.*

XIII. 4. 5. *Castrorum, exercitus,*] Sec. quart. quint. Leid. Magl. ed. Rom. Bongars. *castrorum & exerc.*

XIII. 4. 7. *Lustrationem castrorum . . . in posterum edicit.*] Tert. Leid. *in diem posterum.*

XIII. 4. 8. *Consentientibus universis, evocatos dum transit, de singulis manipulis seditiosos supplicio tradi occulte jubet.*] Sec. Leid. *consentientibus ibi univ. evocatis.* Med. quint. Leid. Bodl. *ibi* (Bodl. *ubi*) *univ. evocatis*, omisso participio *consentientibus.* Magl. ed. Jenson. Rom. Bechar. Med. Paris. Ald. Junt. *evocatos dumtaxat de singulis:* in qua scripturae varietate latere videntur melioris lectionis vestigia, *consistentibus ibi universis, evocatos dumtaxat de s.* Verbum *consistere* eodem modo occurrit infra xx. 3. 3. *cum Crotoniensium centum viginti millia armatorum constitissent.*

XIII. 4. 9. *Reversus inde, inter principes provincias dividit,*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *reversus deinde.* Eaedem praeterquam Bechar. Med. *divisit.* Rom. *rev. deinde provincias per principes tanquam praefectos divisit.* Magl. *reversus deinde provincias per principes divisit.*

XIII. 4. 10. *Prima Ptolemaeo Aegyptus & Africae Arabiaeque pars sorte venit.*] Med. *Aegyptos.* Orosius lib. III. cap. 23. *provenit.* Freculphus I. IV. 25. *evenit:* quomodo edidit Faber, secutus conjecturam Bernecceri. Livius lib. XXV. cap. 41. *Sulpicio Sicilia, Cethego Apulia, Lentulo Sardinia evenit.* Infra h. l. cap. 5. 8. *cui Graecia sorte evenerat.* Freculphus & MSS. Orosii, *venerat:* verum editiones ejusdem & tertius Leid. *obvenerat.* Quomodo loquitur Livius VII. 16. *Ea provincia Cn. Manlio obvenit.*

XIII. 4. 12. *Laumedon Mitylenaeus,*] MS. Coll. N. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. *Laomedon*, nec aliter Orosius atque Freculphus; apud quos vitiose editum. *Mitylinaeus*, & *Mitilenus.* Curtius lib. X. cap. 10. *Laomedonti Syria cum Phoenice.*

Ibid. *Ciliciam Philotas, Philo Illyrios accipiunt.*] Magl. ed. Rom. *Cil. Philotas cum filio Illyrios accipiunt:* quae scriptura juvat emendationem Glareani, *Philotas cum filio Illyrio acc.* Coll. N. *Graeciam Philotas cum filio & Illyrios acc.* Ald. Junt. *Ciliciam Philotas cum Philoxeno & Illyrio acc.* idemque in editione reperit Bongarsius. Bechar. *Cil. Philotas cum filio & Illyrios accipiunt.*

XIII. 4. 13. *Atropatus,*] Ed. Jenson. Ven. Flor. Paris. MS. Med. Magl. sec. Leid. Bodl. Thuan. *Atropatos.* Reliqui, in quibus nomen istud vitiose scriptum est, Graecam quoque dant terminationem. Hujus ducis mentionem faciunt Stephanus Byzantinus in Ἀτροπατηνή· Ἀτροπατία, καὶ Ἀτροπάτιος, ἡ τῆς Μηδίας δευτέρα μοιρὶς (ἡ γὰρ προτέρα, καθ' ἣν ἦν τὰ Ἐκβάτανα, ἡ μητρόπολις καὶ τὸ βασίλειον τῆς Μηδίας) ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Ἀτροπάτου. & Strabo lib. XI. pag. 523. Ἡ δ' ἑτέρα μοιρίς ἐστιν ἡ Ἀτροπάτιος Μηδία· τοὔνομα δ' ἔσχεν ἀπὸ τοῦ Ἀτροπάτου ἡγεμόνος, ὃς ἐκώλυσεν ὑπὸ τοῖς Μακεδόσι γενέσθαι καὶ ταύτην, μέρος οὖσαν τῆς μεγάλης Μηδίας.

Ibid. *Minori* (Mediae) *socer Perdiccae praeponitur.*] Magl. Thuan. a sec. m. *minori Alcetas socer P. p.* ed. Florent. *in m. Alceta*

 Per-

Perdiccae pr. Pr. Leid. ed. Bechar. Med. Ald. Junt. *minori Alceta frater P. praep.*] Infra cap. 6. 15. & 8. 10. *frater Perdiccae Alcetas.* Adde Diodorum lib. XVIII. cap. 28. Freinshemius in Divisione imperii inter duces Alexandri, demta voce *minori*, legit: *Mediae majori Atropatos socer Perdiccae praeponitur.*

XIII. 14. 14. *Susiana gens Scyno,*] Conjecturam illustris Scaligeri legentis *Coeno* comprobat Avus lib. IV. Observ. cap. 15. pag. 243.

Ibid. *Phrygia major Antigono, Philippi filio, adsignatur. Lyciam & Pamphyliam Nearchus, Cariam*] Med. ed. Ald. Junt. *Nearcus.* tert. Leid. *Argus.* quart. *Arcus.* Bechar. *Learchus.* Bongarsius Diodorum, Appianum & Curtium secutus, optime restituit, *adsignatur cum L. & Pamphylia, Cariam.* Majorem Phrygiam Perdiccae, & minorem cum Lycia & Pamphylia Antigono cessisse, refert Syncellus Chron. pag. 264.

XIII. 4. 15. *Cariam Cassander,*] *Asander* legit Freinshemius in Indice Curtii v. *Asander*, quia paullo post sequitur: *Stipatoribus regis satellitibusque Cassander filius Antipatri praeficitur.* Juxta Dexippum etiam atque Arrianum Cariam obtinuit Asander. Sec. MS. Leid. Freculphi, *Casander.* Diodorus lib. XVIII. cap. 3. Κασάνδρῳ μὲν Καρίαν.

Ibid. *Lydiam Menander*] Fabricius ad Orosium *Meleager* legit ex Diodoro: vulgatum tuentur Arrianus, Dexippus, & Curtius X. 10. 2. qui cap. 9. f. de Meleagro ait: *confugit in templum, ac ne loci quidem religione defensus, occiditur;* nempe ante imperii divisionem inter duces Alexandri factam. Verum Diodorus lib. XVIII. cap. 5. post eamdem demum & seditiosos milites jussu Perdiccae supplicio traditos, & Meleagrum interfectum fuisse refert.

XXX. 4. 16. *Leonato minor Phrygia evenit;*] Diodorus: Λεοννάτῳ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίαν.

Ibid. *Cappadocia cum Paphlagonia Eumeni data.*] Cornelius Nepos in vita ejusdem cap. 2. *Hoc tempore Eumeni data est Cappadocia, sive potius dicta.*

XXXI. 4. 18. *Stipatoribus regis satellitibusque Cassander filius Antipatri praeficitur.*] Med. sec. quint. Leid. ed. Ald. Junt. *regiis.* Magl. *praeponitur.* Dexippus apud Syncellum pag. 265. Κάσανδρος ὁ Ἀντιπάτρου σὺν τῷ πατρὶ τὴν Ἀριδαίου καὶ Ἀλεξάνδρου διῴκει βασιλείαν ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ Ἑλλάδος κρατεῖ.

XIII. 4. 20. *Terras inter amnes Hydaspen & Indum Taxiles habebat.*] Med. sec. quart. quint. Leid. Periz. Bodl. *Seras inter.* idemque in suo Justini codice reperit Franc. Fabricius. Orosius & Freculphus: *Seras* (*Seres* Frec.) *inter duos amnes Hydaspem & Indum constitutos Taxiles habuit.* Ed. Jenson. Rom. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. *Seres* (*Seras* Rom.) *inter amnes duos.* Bechar. Flor. Ald. Junt. *Taxilles*, male.

XIII. 4. 21. *Paropamisios & fines Caucasi montis Extarches accepit.*] Ald. Junt. *Paropamisadas.* Conjunctionem & ignorant undecim MSS.

MSS. atque ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Bongarf. *finem* quart. Leid. Coll. N. *fine* Thuan. Orosius : *Parapamenos fine Caucasi montis.* Ita optimus codex Florentinus, cui consentit Freculphus. Vide notam ad xxx. 4. 6. Ed. Rom. *Oxiarches.* Jenson. Ven. Flor. Parif. Ald. Junt. *Axiarches.* Freculphus, *Oxyarches.* Orosius, *Oxyartes*, quod praestat. Diodorus lib. XVIII. cap. 3. τὴν παρὰ τὸν Καύκασον χειμένην, ὀνομαζομένην δὲ Παροπαμισαδῶν προσόρισιν Ὀξυάρτῃ τῷ Βακτριανῷ βασιλεῖ.

XIII. 4. 22. *Aracossi Gedrosique Sibyrtio traduntur,*] Magl. *Arathosi.* ed. Rom. *Arathossi.* MS. Franc. Fabricii, ed. Ald. Junt. Orosius, *Arachosii.* Freculphus, *Arachossi*, & ex pr. codice Leid. *Arachosi: Arachosios* eosdem vocant Curtius VII. 2. 26. IX. 10. 8. & Plinius lib. VI. cap. 23. *Gedrosi* etiam Γεδρωσοὶ dicuntur Dionysio Perieg. v. 1086. & *Gedrosi* Plinio lib. VI. cap. 5. Ald. Junt. Orosius, *Gedrosiique*, ut apud Curtium IX. 10. 5. *Gedrosiorum regio.* Freculphus : *Chedrosiique*, & ex pr. MS. Leid. *Chedrosique.* Apud eumdem *Sybriti* male editum. Diodorus Siculus : καὶ Σιβυρτίῳ μὲν ἔδωκεν Ἀραχωσίαν καὶ Κεδρωσίαν. Ceterum integra haec periodus desideratur in ed. Jenson. Bechar. Ven. Florent. Mediol. Parif.

Ibid. *Drancae & Arei Stasanori.*] Ed. Jenson. Bechar. Flor. Med. *Draicas* (*Dracas* Fl.) *& Argaeos Statanor.* Ald. Junt. *Drangas & Arios Stasanor.*

XIII. 4. 23. *Tleptolemus*] Med. Coll. N. Orosius, *Tlepolemus:* at Freculpho *Thlepotemus*, & Auctori συναγ. ἱστορ. Τριπόλεμος dicitur. Tert. Leid. *Cleptolemus.* Magl. ed. Rom. Bechar. Med. Ald. Junt. *Neoptolemus.* Ven. *Neoptolemeus.* Flor. *Neptolemus.* Parif. *Neoptelemus.* Confer Freinshemium in Divif. imp. v. *Neoptolemus*, & *Tlepolemus*..

Ibid. *Archos Pelasgos*,] Orosius, *Archon P.* Freculphus, *Archoas Pelassus*, & ex utroque MS. Leidensi, *Pelassos.* Ed. Rom. & duo MSS. Florent. Orosii. *Archous.* Ald. *Arthous.*

Ibid. *Arcesilaus Mesopotamiam.*] Magl. ed. Rom. Orosius & Freculphus, *Archelaus M.* Dexippus : τῆς δὲ Μεσοποταμίας Ἀρχέλαος ἦρχε. Vide Freinshemium in Div. imp. v. *Arcesilaus.*

XIII. 5. 3. *In mercatu*] Med. Magl. quatuor Leid. ed. Bechar. Flor. Mediol. Ald. *in mercato;* quod vulgato praefert Ger. Vossius ad Vellejum lib. I. cap. 8.

XIII. 5. 4. *Quod plurimi non legibus pulsi* &c.] MSS. *quia plurimi* &c.

XIII. 5. 8. *Detrectantem*] Ed. Ven. Flor. Med. *detractantem.*

XIII. 5. 9. *Qui crudelitatem Alexandri fugerat, quod civitatem in ejusdem Alexandri bellum impelleret,*] Freinshemius malebat, *quo civitatem.* Coll. N. *ut civit.* Magl. *impulerat.*

XIII. 5. 10. *Ceterasque civitates,*] Pr. Leid. *civitatumque ceteras.* tert. *civitatesque ceteras.*

XIII. 5. 12. *Interim in obsidione Antipatri, Leosthenes ..... telo e muris in transeuntem jacto occiditur,*] *Telum* pro lapide hoc

loco usurpat auctor more JCtorum. Vide L. 23. §. 2. D. de Verb. Signif. & Institut. lib. IV. tit. 18. §. 2. Suidas: Λεωσθένης στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων. Οὗτος ἐν τῷ πρὸς Μακεδόνας πολέμῳ προθυμίᾳ χρησάμενος τοῦ καιροῦ προθυμοτέρᾳ, καὶ τῇ παραπεσούσῃ εὐπραξίᾳ (MS. Leid. εὐπραγίᾳ) κατὰ τῶν πολεμίων ἐπεξιὼν, τήν τε ἐμβολὴν ἀφειδῆ ποιεῖται, καὶ λίθῳ πληγεὶς κατὰ τὴν κεφαλὴν ἀφυλάκτως ἐπὶ τῆς παρατάξεως πίπτει. Diodorus lib. XVIII. cap. 13. ὁ μὲν Λεωσθένης παραβοηθῶν τοῖς ἰδίοις, καὶ πληγεὶς εἰς τὴν κεφαλὴν λίθῳ, παραχρῆμα ἔπεσε, καὶ λειποψυχήσας εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπεκομίσθη· τῇ τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ τελευτήσαντος αὐτοῦ καὶ ταφέντος ἡρωϊκῶς, διὰ τὴν ἐν τῷ πολέμῳ δόξαν, ὁ μὲν δῆμος τῶν Ἀθηναίων τὸν ἐπιτάφιον ἔπαινον εἰπεῖν προσέταξεν Ὑπερείδῃ τῷ πρωτεύοντι τῶν ῥητόρων τῇ τοῦ λόγου δεινότητι καὶ τῇ κατὰ τῶν Μακεδόνων ἀλλοτριότητι.

XIII. 6. 1. *Interea Perdicca, bello Ariarathi regi Cappadocum illato, praelioque victor,*] Med. sec. quint. Leid. ed. Rom. *bello innoxiori Ar.* Bodl. Coll. N. & vetustae editiones, *bello innoxio Ar.* tert. Leid. *praelio victor.* Τὸ *victo*, quod dant posteriores editiones Cl. Graevii, ortum est ex vitio typographico: in priore enim *victor* recte idem Vir Cl. edidit. Lucianus in Macrobiis tom. II. pag. 470. Ἀριαράθης δὲ ὁ Καππαδοκῶν βασιλεὺς, δύο μὲν καὶ ὀγδοήκοντα ἔζησεν ἔτη, ὡς Ἱερώνυμος ἱστορεῖ· ἐδυνήθη δὲ ἴσως καὶ ἐπὶ πλεῖον διαγενέσθαι· ἀλλ' ἐν τῇ πρὸς Περδίκκαν μάχῃ ζωγρηθεὶς, ἀνεσκολοπίσθη.

XIII. 6. 3. *Eodem congestis etiam servitiis & semet ipsos praecipitant.*] Particula & desideratur in Med. sec. quint. Leid. ed. Rom. Bechar. Ven. Med. *opibus* pro *servitiis* dant Jenson. Ven. Flor. Med. Paris. Dein decem MSS. ed. Rom. Bechar. Ven. Med. *ipsi.* Vide notam Graevii ad h. l. & Parentis ad Tacitum lib. IV. Hist. cap. 11. ac Rivii ad Ciceronem lib. VII. ad Famil. Epist. 3. Ita infra XIV. 4. 16. ex MS. Med. *triumphum de se ipse ad victoris sui castra ducit.* Imp. Justinianus lib. I. Instit. tit. 2. §. I. *quod quisque populus ipse sibi jus constituit.* Ita MSS. ed. Pictav. Vulg. *ipsi sibi.*

Ibid. *Ut nihil hostis victor suarum rerum praeter incendii spectaculo frueretur.*] Ed. Rom. *spectacula.* Ald. Junt. *praeterquam*, male. Cap. praec. init. *omnium civitatium exsules, praeter caedis damnati, restituebantur.* Confer Avum ad Gellium lib. I. cap. 23.

XIII. 6. 7. *Dum duas eodem tempore uxores quaerit,*] Junt. *petit.*

XIII. 6. 10. *Perdicca, alienatis rebus* &c.] Sec. Leid. *alienatus.* Coll. N. *alienatis regibus.* Vulgatum tuentur Avus ad Livium lib. XXVII. cap. 7. & Wasseus ad Sallustium Catil. cap. 36.

XIII. 6. 14. *Eumeni praeter provincias, quas acceperat, Paphlagonia & Caria & Lycia & Phrygia adjiciuntur.*] Magius ad Cornelium Nepotem Eum. cap. 2. pro *Paphlagonia* malebat *Lycaonia.*

conia. At Bosius vocem *Paphlagonia* ex glossa ortum fuisse, vel pro ea *Pamphylia* reponendum suspicabatur.

XIII. 6. 15. *Craterum*] Magl. quatuor Leid. *Crateron:* ut supra h. l. cap. 2. 14. & Curtius IV. 3. 2. ex MS. Ita *Coenon* Idem V. 4. 20. VIII. 1. 1. & 14. 15.

Ibid. *Frater Perdiccae Alcetas,*] Suidas: Ἀλκέτας ὑποστράτηγος Ἀλεξάνδρου.

XIII. 7. 1. *Cyrene autem condita fuit ab Aristaeo, cui nomen Batto . . . fuit.*] Meliores MSS. *Bactos*, *Baetos*, *Bacthos.* ed. Rom. Bechar. Flor. Bongars. *Battos.* Adde notam ad XXXI. 1. 9. De Cyrene canit Dionysius Perieg. v. 214.

Κυρήνη τ' εὔιππος, Ἀμυκλαίων γένος ἀνδρῶν.

Eustathius: Ἀποικία δέ ἐστιν ἡ Κυρήνη νησιωτῶν Θηβαίων (leg. Θηραίων) τῶν ἐκ Λακεδαίμονος ἀνέκαθεν μετοικησάντων. ὁ Θήρας γὰρ ἐκεῖνος ὁ στείλας (leg. ἡ Θήρα γὰρ ἐκείνη ἡ στείλασα) εἰς αὐτὴν ἀποικίαν, Λάκων (leg. Λακωνικὴ) ἄνωθεν ἦν, ὡς καὶ Πίνδαρος. Respicit Eustathius ad Pythia Od. V. v. 99.

Τὸ δ' ἐ-
μὸν γαρύοιτ' ἀπὸ Σπάρ-
τας ἐπήρατον κλέος·
Ὅθεν γεγενναμένοι
Ἵκοντο Θήρανδε φῶ-
τες Αἰγεΐδαι.

Strabo lib. X. pag. 484. Θήρα ἡ τῶν Κυρηναίων μητρόπολις, ἄποικος Λακεδαιμονίων. & lib. XVII. pag. 837. Ἔστι δὲ (ἡ Κυρήνη) Θηραίων κτίσμα, Λακωνικῆς νήσου.

XIII. 7. 2. *Therae insulae,*] Ita etiam Ald.

XIII. 7. 3. *Ex qua coloni ad urbem condendam in Africam tam vastae regionis proficisci jubebantur,*] Coll. N. *a qua*, & cum ed. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *longinquae regionis.*

XIII. 7. 4. *Quorum tam insignis paucitas fuit,*] Saxo lib. XVI. pag. 376. 27. *quarum* (navium) *insignis paucitas* &c.

XIII. 7. 5. *Montem Cyram & propter amoenitatem loci & propter fontium ubertatem occupavere.*] Plerique MSS. ed. Jenson. Rom. Bechar. Ven. Florent. Med. Paris. Ald. Bongars. Oxon. *fontis.* Vide Leopardum lib. III. Emend. cap. II. Coll. N. & *fontis uberem copiam.* Illustris Marshamus in Can. Chronol. pag. 553. legit, *montem Azirin.*

XIII. 7. 7. *Authocum,*] MSS. *Euthocum*, *Eutocum*, *Authonum* vel *Auctonum.* Ald. Junt. *Autuchum:* quam scripturam firmat Scholiastes Apollonii Rhodii lib. II. v. 500. qui Aristaei fratrem Αὐτοῦχον nominatum fuisse refert: atque ita hoc nomen etiam scribendum esse monuit Cl. Staveranus tom. X. Observ. Miscell. pag. 388.

Ibid. *Argaeum*] Thuan. Coll. N. *Agraeum.* Periz. *Egreum.* quart. quint. Leid. Ald. Junt. *Agreum.* Auctor Etymologici M. Ἀγρεὺς

ὁ ἥρως εὕρηται περὶ τὸ ἐν ἀγρῷ γεγενῆσθαι· ἀπὸ γὰρ Κυρήνης καὶ Ἀπόλλωνος. Nonnus lib. XVI. Dionyſ. pag. 444. ed. Hanov.

Καὶ κύνας ἀγρευτῆρας Ἀρισταίοιο καλέσσαι,
Καὶ λίνα σὺν σταλίκεσσι καὶ ἄρμενα δῶρα κομίσσαι,
Ἐνδρομίδας Νομίοιο καὶ Ἀγρέος.

XIII. 7. 8. *Hypſeo*] Ita etiam ed. Bechar. Med. Ald.

XIII. 7. 10. *Apium & mellis uſum & lactis ad coagula*] Med. Magl. ſec. quint. Leid. Periz. ed. Ven. Flor. Pariſ. Ald. Junt. *apum* Med. ſec. quint. Leid. *& lactis ac coaguli.* ed. Jenſon. Ven. Flor. Med. Pariſ. *& l. & coaguli.* Bechar. *& lactis coaguli.* Ald. Junt. *& lactis coagulandi.* Magl. *& lactis ad coagulandum.*

Ibid. *Solſtitialesque ortus ſideris*] Eruditiſſimo Salmaſio legenti *ſolſtitialisque* ſuffragantur MSS. ed. Bongarſ. aliaeque.

XIII. 8. 5. *Victus Neoptolemus*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. *victusque N.*

Ibid. *Securo fuga ſua Eumeni*] Med. ſec. quint. Leid. *fugae ſuae.* Perſius Sat. VI. v. 12. *Heic ego ſecurus vulgi.* Tacitus lib. III. Annal. cap. 28. *potentiae ſecurus.* Macrobius lib. I. Sat. cap. 7. *mendacii procax, ac ſecurus offenſarum.* Ammianus lib. XXXII. cap. 8. pag. 345. *ſecurus belluarum* & XXIX. 1. *ſecurus hoſtium.* Confer Avum ad Senecam Hippol. v. 974.

XIII. 8. 6. *Sed res Eumenen non latuit.*] Ita Cicero lib. II. de Orat. cap. 79. *Populum Romanum non latuit.* Lactantius de Opif. Dei cap. 12. init. *Quae quamquam in operto latent, ſenſum tamen & intelligentiam latere non poſſunt.* Marcianus Capella lib. VI. pag. 197. *nobisque ſeptemtrio conſpicabilis illos lateat ſine fine.* Magl. Coll. N. & C. C. *Eumeni:* ut Cicero Orat. I. in Catil. cap. 6. *Nihil moliris, quod mihi latere valeat in tempore.* Lucianus lib. I. v. 119.

at mihi ſemper
Tu, quaecumque moves tam crebros cauſa meatus,
Ut ſuperi voluere, late.

Seneca Oedipo v. 295.

Viſu carenti magna pars veri latet.

Ibid. *Securis in itinere, & pervigilio noctis fatigatis*] Praepoſitio *in* abeſt Periz. ed Bechar. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. Dein Bodl. *pervigiliam.* ed. Ald. *pervigili.* Periz. cum quinque prioribus edd. *pervigilia.* Infra XXIV. 8. 14. *maximum pervigiliae malum.* ubi Coll. N. ed. Rom. Ald. Junt. *pervigilii* dant.

XIII. 8. 10. *Cum Pithone*] Ald. Junt. *cum Phyloxeno.*

XIV. 1. 2. *Ultro ea militibus ſuis indicavit,*] Tert. Leid. *intimavit.*

XIV. 1. 3. *Simul ut, quomodo circa ſe animati eſſent, cognoſceret,*] Ita MS. Coll. N. *ſimul ut, an contra ſe* Coll. C. C. ed. Rom. Bechar. cum ſex reliquis. *ſimul an circa ſe* tert. quart. Leid. *ſimul ut circa ſe* ſec. quintus, & Bodl. atque ed. Bongarſ.

XIV.

XIV. I. 5. *Qua voce adeo cunctos in studium partium suarum induxit, ut ultro illum omnes hortarentur,*] Sec. quint. Leid. *in studia.* tertius, Thuan. ed. Rom. *ut ultro bellum omnes hortarentur.* Quem loquendi modum illustrant Avus in Diatr. Stat. cap. 35. & in notis ad Tacitum lib. XI. Annal. cap. 3. & Parens ad Gellium XIII. cap. 23.

XIV. I. 7. *Inde Sardis profectus,*] Med. Thuan. Leidenses, quint. Leid. *Sardas.*

Ibid. *Centuriones principesque*] Med. Thuan. quint. Leid. ed. Rom. Bechar. cum sex aliis, *principalesque.* L. 13. §. 4. D. de Re milit. *Irreverens miles non tantum a tribuno vel centurione, sed etiam a principali coërcendus est.*

XIV. I. 10. *Quod nemo inventus esset, qui spem cruenti praemii fidei sacramenti anteponeret;*] Coll. N. ed. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. *inventus sit.* Τὸ *sacramenti* etiam exstat in quart. Leid. a pr. m. Thuan. ed. Rom. Cicero lib. III. de Off. cap. 26.

Cuju' ipse princeps jurisjurandi fuit,
Quod omnes scitis, solus neglexit fidem.

Apulejus lib. IV. Met. pag. 78. *neque clamore, ac ne ululatu quidem fidem sacramenti prodidit.* Panegyricus Constantino dicit cap. 15. *quos tibi praeter liberalitatem tuam, & sacramenti fidem, tot victoriarum gloriae dicavissent.*

XIV. I. II. *Deinde callide subnectit,*] Med. sec. Leid. Periz. Bodl. ed. Ven. Ald. Junt. *tum deinde.* Bechar. Flor. Med. Paris. *tamen d.*

XIV. I. 13. *Labantium animos retinuit,*] Ita etiam Aldina & MS. Coll. N. Ammianus lib. XX. cap. 7. init. *Besabden, vi vel promissorum dulcedine illectis defensoribus, retenturus.*

XIV. 2. I. *Cum interim Antigonus cum exercitu supervenit,*] Prius *cum* abest ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Saxo lib. XIV. pag. 277. 6. *brevi se cum exercitu superventurum denuntians.*

XIV. 2. 9. *Militiam Liberi patris,*] Sec. quint. Leid. *patris Liberi.*

XIV. 3. 7. *Patrimoniorum*] Ita ex Juntina edidit Cl. Graevius; idemque dant Med. sec. quint. Leid. Bodl. Coll. N. ed. Rom. Ald.

XIV. 4. 2. *Cernitis . . . habitum atque ornamenta ducis vestri, quae mihi non hostium quisquam imposuit;*] Pr. tert. Leid. *quem mihi*, ut relativum ad remotius substantivum referatur. Ed. Bechar. Ald. Junt, aliaeque, *cernite*, & *quae non hostium*, omisso pronomine.

Ibid. *Nam hoc etiam solatio foret.*] Magl. *nam hoc etiam mihi s. f.* ed. Rom. *nam hoc & mihi s. f.* Pr. quart. Leid. Thuan. Coll. C. C. *etiam in solatio*, quod vulgato praeferunt Schefferus ; & Avus lib. III. Observ. cap. 8. pag. 500.

XIV. 4. 3. *Vos me .... ex imperatore captivum fecistis;*] Saxo lib. X. pag. 192. init. *captivus ex rege factus.*

XIV. 4. 8. *Aut si ipsos pudet roganti vim adhibere, ferrum huc*

 date;]

date;] *Ipsos* ἐλλειπτικῶς pro *vos ipsos*, quomodo scriptum in Magl. Vide notam Avi ad Livium lib. I. cap. I. Idem MS. cum ed. Rom. & MS. Bongarf. *ferrum*, *quaeso*, *date*.

Ibid. *Sine religione jurisjurandi*] Med. quint. Leid. *jurandi*. Terentius Andria IV. 3. 13.

Quia si fortè opus sit ad erum jurandum mihi
Non adposuisse, ut liquido possim.

Ammianus lib. XVII. cap. 10. *jurandique exsecratione restituere universos promisit.*

XIV. 4. 12. *Ipsum denique Alexandrum, si fas fuisset eum mortali manu cadere, interemturi;*] Saxo lib. XIV. pag. 349. 17. *Horum itaque eventuum miraculis liquere, mortali manu regem perire non posse*.

XIV. 4. 14. *Devorentque vos arma vestra,*] *Vestra* nescit ed. Rom. *arma ista* Coll. N.

XIV. 4. 15. *Custodes suos praecedere ad Antigoni castra coepit.*] Ed. Rom. Flor. Parif. *praecepit*. Magl. Ald. *procedere* ... *praecepit*. Junt. *procedere praecaepit*.

XIV. 4. 21. *Eumenen vero, verecundia prioris amicitiae, in conspectum suum venire prohibitum*] Saxo lib. XIV. pag. 354. 45. *quem rex, praeteritae amicitiae verecundia, consurgere jussum* &c.

XIV. 5. 9. *Cum Epiro in Macedoniam ... veniret,*] Med. Magl. tert. quint. Leid. Periz. Bodl. Coll. N. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. & Vincentius lib. VI. cap. 10. *cum ab Epiro*, & Coll. N. *Macedoniam venisset.*

Ibid. *Probiberique finibus ab Eurydice ... coepisset;*] Vincentius: *probibita est a finibus Macedoniae ab Eur.*

XIV. 5. 10. *Indignatione rei moti,*] Saxo lib. VI. pag. 98. 46. *Hujus rei indignatione permoti.*

Ibid. *Cujus* (Olympiadis) *jussu Eurydice & rex occiditur,*] Ed. Bech. *c. jussu & Eur.* Rom. *& rex Aridaeus occ.* Ald. Junt. *c. jussu & Eurydice occiditur, & rex Aridaeus.* Fuit autem interfectus a Polyperchonte. Georgius Syncellus Chron. pag. 274. Πολυπέρχης (leg. Πολυσπέρχων) υἱὸς Ἀντιπάτρου ἀνεῖλε τὸν Ἀριδαῖον.

XIV. 6. 2. *In Pydnam urbem concedit.*] *Concessit*, Periz. *secessit*, Vincentius.

XIV. 6. 3. *Speciosus magis quam utilis grex,*] Med. sec. quint. Leid. omittunt particulam *magis*. Ita Ammianus lib. XVII. cap. 12. *obsequi defensoribus, ut in malis, optabile, quam servire suis mancipiis, arbitrati.* Orosius lib. II. cap. 4. *Igitur regibus Urbe propulsis, Romani consulendum sibi, quam cuiquam suae libertati dominandum rati, consules creaverunt.* Plura hujus constructionis, in qua *magis* vel *potius* subintelligitur, exempla congessit Avus ad Livium lib. V. cap. 23.

XIV. 6. 4. *Citato cursu Pydnam venit,*] Saxo lib. XIV. pag. 314. 10. *ad locum, cui nomen Ostrozno, citata navigatione profectus.*

XIV. 6. 5. *Victori se tradidit.*] Vincentius, *reddidit.*

XIV.

XIV. 6. 9. *Sed Olympias . . : veste regali, duabus ancillis innixa*] Ed. Rom. *cum veste reg.* Vincentius, *veste induta regali, d. a. i.* Utrumque ortum videtur ex interpretatione scripturae, quam repraesentant Med. sec. quint. Leid. Bodl. Coll. N. ed. Ald. Junt. *in veste regali.* Ita Lucretius lib. II. v. 236.

si plebeja in veste cubandum est.

Virgilius lib. IV. Aeneid. v. 518.

Unum exuta pedem vinclis, in veste recincta,
Testatur moritura deos.

Idem lib. V. 178.

madidaque fluens in veste Menoetes.

& VII. 167.

Nuntius ingentes ignota in veste reportat
Advenisse viros.

atque XII. 169.

puraque in veste sacerdos.

Livius lib. XLV. cap. 20. *quum primo in veste candida visi essent.* Lampridius in Commodo cap. 16. *ipse in pullis vestimentis praesidens.* Bion Idyll. I. v. 7.

Μηκέτι πορφυρέοις ἐνὶ φάρεσι, Κύπρι, καθεῦδε.

Auctor libr. Maccab. II. 11. 8. ἐφάνη προηγούμενος αὐτῶν ἔφιππος ἐν λευκῇ ἐσθῆτι. D. Lucas Euang. XX. 46. περιπατεῖν ἐν στολαῖς. & XXIV. 4. δύο ἄνδρες ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις. Idem Act. Apost. I. 10. ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ. X. 30. ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ. D. Jacobus Epist. II. 2. ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι. Aelianus lib. XVI. Var. Hist. cap. 32. Ἱππίαν δὲ καὶ Γοργίαν ἐν πορφυραῖς ἐσθῆσι προϊέναι διαρρεῖ λόγος. Herodianus lib. II. cap. 13. αὐτοὶ δὲ ἐν μόναις ταῖς πομπικαῖς ἐσθῆσι δαφνηφοροῦντες ἠπείγοντο. & IV. 7. ἐν χλαμύσιν, αἷς εἰώθασιν, ἀργύρῳ πεποικιλμέναις ἐκρᾶτο. Idem IV. 11. πᾶν δὲ τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων ἄνθεσι τοῖς ἐπιχωρίοις κατεστεμμένον, ἐν ἐσθῆτι χρυσῷ καὶ βαφαῖς διαφόροις πεποικιλμένῃ. Ita hunc locum optime emendavit H. Stephanus. Vulg. κατεστεμμένον, ἐσθῆτι, & πεποικιλμένον. Vide Eruditissimum Hemsterhusium ad Scholiasten Aristophanis Plut. v. 1200.

XIV. 6. 12. *Insuper exspirans capillis & veste crura contexisse fertur.*] Quint. Leid. *capillos.* Med. *confisse insuper exp. capillos.* Magl. Periz. *confixa ins. exp. capillos.* sec. Leid. *confixa igitur exp. capillis.* pr. quart. *compresse ins. exp. capillis.* Bodl. *consumpsisse ins. exp. capillis.* Coll. N. Thuan. *compsisse insuper exspirans capillos.* ed. Rom. *confisse insuper exp. capillos.* Vincentius lib. VI. cap. 10. *comprimens se, insuper expirans, capillo & veste cr. c. f.* Placet scriptura Magl. & Periz. atque conjectura Schefferi pro *capillos* emendantis *capillis as.* Virgilius lib. XI. Aen. v. 883.

atque inter tuta domorum
Confixi exspirant animas.

XIV. 6. 13. *Uxorem ducit.*] Med. pr. sec. quart. quint. Leid. *duxit*, nec aliter ed. Ven. Flor. Parif. Ald. Junt.

XV. 1. 1. *Perdicca & fratre ejus*,] Ed. Jenson. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. addunt *Alceta*.

XV. 1. 2. *In cujus* (belli) *periculum solus descenderit.*] Coll. N. *pericula*, nec male.

XV. 1. 6. *Asiam & partes Orientis*] Ita MSS. Fuldenses, quibus accedunt Magl. pr. quart. Leid. Thuan. Bongarf. Hegesippus lib. I. cap. 9. *dum regni ejus partes invadere coepit.* & cap. 25. *cum esset in partibus Judaeae.* D. Matthaeus Euang. II. 22. ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας. XVI. 13. Ἐλθὼν δὲ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου. D. Lucas Act. Apost. II. 10. κατοικοῦντες Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην. Herodianus lib. VI. Hist. cap. 5. ὡς ἄρα φαίνοιτο Ῥωμαίων στρατὸς ἕτερος ἐν τοῖς ἐκείνοις μέρεσι Παρθυαίων.

XV. 1. 8. *Amicos Demetrii non solum cum suis rebus, verum etiam additis insuper muneribus dimisit;*] Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. *cum s. rebus dimisit, verum etiam a. i. muneribus honoravit.*

Ibid. *Adjecto honore verborum*] Cicero lib. X. ad Fam. Ep. 13. *Nihil praetermisi in ornando, quod positum est aut in praemiis virtutis, aut in honore verborum.* Livius lib. XXVIII. cap. 4. *Scipio, collaudato fratre cum quanto poterat honore verborum* &c. & XXXVII. 37. *Iliensibus in omni rerum verborumque honore ab se oriundos Romanos praeferentibus.* Suetonius Aug. cap. 66. *Amicorum suprema judicia morosissime pensitavit, neque dolore dissimulato, si parcius, aut citra honorem verborum; neque* &c.

XV. 1. 9. *Quod Antigonus . . . . solus communis praedae praemia corripuisset.*] Magl. *diripuisset*, quod ex glossa ortum videtur. *Corripere* enim pro intercipere & diripere usurpari docet Avus ad h. l. & lib. IV. Observ. cap. pag. 30.

XV. 2. 1. *Cassander ab Apollonia rediens, incidit in Abderitas.*] Saxo lib. II. pag. 21. 25. *Inde profectus, in Trannonem Rutenae gentis tyrannum incidit.* Freinshemius pro *Abderitas* verissime ex Diodoro restituit *Autariatas*. Iidem Αὐταριάται dicuntur Straboni lib. VII. pag. 313. 315. & seqq. Ἀφθαριάται Agatharchidae cap. 26. & Appiano de Bell. Illyr. pag. 1196. quem ad h. l. laudat Berneccerus, Αὐταριεῖς & Αὐταριαῖοι. Αὐτωριάται Aeliano lib. XIII. de Nat. Anim. cap. 41. Med. sec. quint. Leid. *Audariates*.

Ibid. *Relicto patriae solo, sedes quaerebant.*] Med. quatuor Leid. Bodl. Coll. C. C. ed. Ald. Junt. *patrio solo*. Ita infra XVII. 3. 3. ex octo MSS. & ed. Rom. *relicto patrio solo.* XXXVIII. 10. 7. *Nihil Parthis reliquum praeter patrios fines fuit.* Florus lib. II. cap. 6. *desiderio patrii soli.* Sulpicius Severus lib. I. Hist. Eccles. cap. 7. *in solum patrium rediturus.* Magl. *novas quaerebant sedes.* ed. Rom. *novas s. q.* ut XX. 5. 7. *His autem, Gallis causa*

in

in Italiam veniendi, *sedesque novas quaerendi* &c. & XXIV. 4. 1. *ad sedes novas quaerendas.*

XV. 2. 2. *Agrosque iis ultimos Macedoniae adsignat.*] Med. tert. quint. Leid. *agrosque bis.* Ed. Rom. *assignavit*, & cum Bechar. Ven. Flor. *agrosque iis ultimis M. finibus.* Ald. Junt. MS. Magl. *iis in ultimis M. f. assignat.*

XV. 2. 3. *Qui fere annos quatuordecim excesserat.*] In Magl. sec. tert. Leid. Bodl. Coll. C. C. ed. Rom. Ald. Junt. particula *fere* desideratur. Vide Bongarsium. Ven. *qui poene* Jenson. Bechar. Med. *qui per a.*

XV. 2. 4. *Alterum quoque filium cum matre Rhoxane pari fraude interficit.*] Georgius Syncellus pag. 264. Ῥωξάνην σὺν Ἀλεξάνδρῳ παιδὶ πεμφθεῖσαν εἰς Ἀμφίπολιν Σέλευκος Νικάνωρ ἀφανίζει, Κασάνδρου κελεύσαντος, ὥς φασι. Pro *Rhoxane* igitur legendum *Barsine*, & paullo ante, ut Vorstius monuit ad XIV. 6 2. *ne Alexander Al. f.* & *cum mate Rhoxane.*

XV. 2. 7. *Filium Ptolomaei Leontiscum,*] Athenaeus lib. XIII. cap. 5. pag. 576. αὕτη ἡ Θαῒς καὶ μετὰ τὸν Ἀλεξάνδρου θάνατον καὶ Πτολεμαίῳ ἐγαμήθη τῷ πρώτῳ βασιλεύσαντι Αἰγύπτου, καὶ ἐγέννησεν αὐτῷ τέκνον Λεοντίσκον καὶ Λάγον, θυγατέρα δὲ Εἰρήνην.

Ibid. *Aegyptum remittit.*] Magl. *in Aegyptum remittit.*

XV. 2. 9. *Tanto honestius tunc bella gerebantur, quam nunc amicitiae coluntur.*] Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *quanto nunc.*

XV. 2. 10. *Antigonus, regem se cum Demetrio filio appellari a populo jubet.*] Magl. *regem se clam cum D.*

XV. 2. 12. *Quibus auditis, Cassander & Lysimachus & ipsi regiam sibi majestatem vindicaverunt.*] Coll. N. r. *sibi assumunt potestatem.*

XV. 2. 14. *Tanta in illis verecundia fuit,*] Coll. N. *tanta illis verecundia erat*: ut infra XVIII. 4. 9. *quibus par odium in regem esse arbitrabatur.* ubi Florent. Ald. *in quibus.* *Erat* etiam dant Med. Magl. quatuor Leid. Periz. Bodl. ed. Rom. Ald. Junt.

Ibid. *Quoad Alexandro justus haeres fuit.*] Med. sec. quint. Leid. Bodl. Junt. *foret.*

XV. 2. 16. *Tempus & locum coëundi*] Ita Magl. Coll. N. Thuan. sed Ald. Junt. *tempus locumque.*

XV. 3. 1. *Erat hic Lysimachus illustri quidem Macedoniae loco natus,*] Saxo lib. 1. pag. 8. *Ringo splendido Sialandiae loco natus.* lib. XIV. pag. 293. 42. *quidam claro Saxonum loco natus.*

XV. 3. 2. *Quae* (virtus) *tanta in illo fuit, ut animi magnitudine, philosophia ipsa, viriumque gloria omnes vicerit.*] Tert. quart. quint. Leid. Bodl. Periz. Coll. C. C. *philosophiam ipsam*, quod vulgato praeferunt Berneccerus & Schefferus.

XV. 3. 4. *Eumque, truncatis crudeliter omnibus membris,*] MS. Duis-

Duisburg. teste Cl. Dukero ad Livium lib. xxxi. cap. 34. & *crudeliter omnibus laniatum membris.*

Ibid. *Abscisfisque auribus,*] Med. quart. Leid. Thuan. Periz. *abscisisque auribus.* Ita apud Macrobium lib. I. Comm. in Somn. Scip. cap. 2. in tribus MSS. Anglicanis legitur: *Saturnus pudenda Coeli patris abscidens.* Vulg. *abscindens.* Confer N. Heinsium ad Prudent. Apoth. v. 945. & Avum ad Livium lib. xliv. cap. 5.

xv. 3. 5. *Insuper cum cane in cavea clausum* (Callisthenen) *ad metum ceterorum circumferret.*] Suidas: Καλλισθένης Δημοτίμου, οἱ δὲ Καλλισθένους, Ὀλύνθιος, μαθητὴς Ἀριστοτέλους καὶ ἀνεψιαδοῦς, ὃν ἐδόκει ἕπεσθαι Ἀλεξάνδρῳ τῷ Μακεδόνι. ὁ δὲ ἐν γαλεάγρᾳ σιδηρᾷ βαλὼν ἅμα Νεάρχῳ τῷ τραγικῷ, διότι αὐτῷ συνεβούλευε μὴ ἐπιζητεῖν ὑπὸ Ἀθηναίων καλεῖσθαι δεσπότης. De morte Callisthenis alii alia tradunt. Vide Freinshemium ad Curtium viii. 8. 21.

xv. 3. 6. *Venenum ei in remedium calamitatum dedit.*] Med. quatuor Leid. Periz. & Vincentius lib. v. cap. 46. *in remedia.* Med. quart. quint. L. *calamitatium:* Idemque dant MSS. ed. Bongars. aliaeque infra xvi. 4. 5.

xv. 3. 7. *Ferocissimo leoni*] Coll. C. C. ed. Rom. *perferocissimo. l.*

xv. 3. 8. *Cum ad conspectum ejus concitatus leo impetum fecisset,*] Ita Vincentius: verum Med. Magl. Periz. ed. Jenson. Rom. Bechar. aliaeque, *concitus.* Seneca Hippolyto v. 901.

Hi trepidum fuga
Videre famuli concitum celeri pedem.

Statius lib. ix. Theb. v. 110.

Ipse nec ire retro, nec in obvia concitus arma
Exsilit.

Apulejus Florid. 22. *Tum cum eo equo per viam concito pervolant.*

Ibid. *Arreptaque lingua, feram exanimavit.*] Mediceus, ed. Rom. Ald. Junt. & Vincentius: *abreptaque.* quint. Leid. *abreptamque linguam.*

xv. 3. 11. *Postea in India insectanti regi quosdam palantes hostes, cum a satellitum turba equi sui celeritate desertus esset, solus ei per immensas arenarum moles cursus comes fuit.*] Lege, *insectante rege,* vel *solus per immensas,* deleto pronomine *ei.* Prius firmat Vincentius lib. v. cap. 48. *Porro insectante Alexandro in India quosdam palantes hostes, cum a satellitum turba prae celeritate desertus esset, solus ei Lysimachus per immensas arenarum moles comes fuit.* Vox *cursus* quoque abest Magl. *cursu* Med. Bodl. atque ita legendum conjecit Schefferus. Coll. N. *cum a satellitum custodia equi sui celeritate digressus esset.* Participium *palantes* etiam usurpavit Saxo lib. x. pag. 185. 5. & *metu palantes* lib. viii. pag. 146. 32. ac lib. xiv. 359. 38. & *sparsi palantesque* lib. xi. pag. 207. 33.

xv. 3. 12. *Exspiraverat.*] Vincentius, *expiravit;* & paullo post:

post: *claudi non posset, quam ut diadema sibi d. r. a. vulneris cura capiti* &c.

XV. 3. 14. *Quod auspicium primum regalis majestatis Lysimacho fuit.*] Idem: *q. a. primum futurae regiae maj. L. f.*

XV. 3. 15. *Ferocissimae gentes, quasi omnium fortissimo adsignatae sunt.*] Med. quint. Leid. Bodl. ed. Rom. Ald. Junt. *ferocissimae ei gentes.* Cantabr. *ferocissimae gentes ei.* Magl. *fortissimo ei ass.* Periz. *assignatae sunt sibi.*

XV. 4. 4. *In cujus* (anuli) *gemma anchora sculpta esset:*] Praepositionem *in* omittunt Med. sec. quint. Leid. Coll. N. Periz. ed. Jenson. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt.

Ibid. *Jussaque donum filio . . . dare.*] Med. quint. Leid. ed. Bechar. *donum id filio.* Bodl. *dona id f.* Ald. Junt. *jussamque donum id f.* Faber etiam *jussamque* legendum conjecerat.

XIV. 4. 5. *Admirabilem fecit hunc visum & anulus, qui postera die ejusdem sculpturae in lecto inventus est.*] MS. Coll. N. ed. Ald. Junt. *Admirabile fecit hoc visum.* Cicero lib. I. de Divin. cap. 27. *idque visum pro nihilo habendum esse duxisset.* Macrobius lib. I. Comm. in S. Scip. cap. 3. pag. 13. *φάντασμα vero, hoc est visum inter vigiliam* &c. Inscriptio in Palatio Principis Justiniani: SOLI. INVICTO. MITHRAE. ARAM. EX. VISO. POSUIT. Med. quint. Leid. *ejusdem scalpturae.*

XV. 4. 6. *Edocto de origine sua,*] Saxo lib. XIV. pag. 278. 32. *de hostium insecutione edocti.*

XV. 4. 8. *Campos vicinos urbi Apollini dicavit.*] Coll. N. *dedicavit.*

XV. 4. 10. *Principio Babyloniam cepit.*] Ald. Junt. *Babylonem.* Vincentius lib. VI. cap. 13. *Hic in pr. Babylonem cepit.*

Ibid. *Inde auctis ex victoria viribus.*] Periz. Coll. N. *auctus.* Supra V. 3. 2. *aucti viribus.* & infra XX. 6. I. *auctus auxiliis.*

XV. 4. 12. *Veluti cervicibus jugo servitutis excusso,*] Med. sec. quint. Leid. Periz. ed. Rom. Bechar. Ven. Med. Paris. Ald. Junt. *veluti a cervicibus.* Orosius lib. III. cap. 23. & Freculphus I. IV. 26. *detracto excussoque a cervicibus jugo.*

XV. 4. 13. *Auctor libertatis Sandrocottus fuerat;*] Ita Saxo lib. X. pag. 103. 8. *Haraldus domesticae libertatis auctor.* Ald. Junt. *Sandrocotus. Sandrocottus* Adoni est *Andragathus*, & Saresberiensi lib. V. cap. 17. pag. 322. *Sandracottus*, atque Orosio ex tribus MSS. Florent. *Androcottus.* Ἀνδρόκοττος etiam dicitur Straboni lib. II. pag. 70. ubi vide Casaubonum; at Σανδρόκοττος lib. XV. pag. 702. & 709.

XV. 4. 14. *Quem ab externa dominatione vindicaverat.*] Vincentius: *liberaverat.*

XV. 4. 17. *Sudoremque profluentem lingua ei detersit,*] Coll. N. *defluentem.* Vincentius: *abstersit.*

XV. 4. 18. *Hoc prodigio primum ad spem regni impulsus, contractis latronibus, Indos ad novitatem regni sollicitavit.*] Saresbe-

rien-

riensis: *H. pr. pr. ad spem regni majestate* (marg. *majestatemque*) *ominis impulsus est.* Vincentius: *contracta manu latronum.*

XV. 4. 19. *Molienti deinde bellum*] Vincentius: *moventi d. b.*

Ibid. *Elephantus ferus*] Adjectivum omittit Saresberiensis.

Ibid. *Et veluti domita mansuetudine eum tergo excepit;*] Idem, *cepit*, male. Cl. Jensius adnotarat, Ortwinium maluisse, *& veluti domitum ad mansuetudinem*: quomodo loquitur Curtius lib. IX. cap. 8. *utrumque animal ad mansuetudinem domitum.*

Ibid. *Duxque belli & praeliator insignis fuit;*] Saresberiensis: *duxque b. & praeliator postmodum insignis fuit.*

XV. 4. 23. *Denuo in semet ipsos arma verterunt, & . . . iterum in duas factiones diducuntur.*] Med. Magl. tert. Leid. Thuan. Bodl. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *vertunt.* Praeter Juntinam Ald. quint. Leid. dant, *diducuntur.* Magl. ed. Rom. *dividuntur.* Apud Freculphum I. III. 26. vitiose editum, *pactiones.*

XV. 4. 24. *Seleucus Demetrio, Ptolemaeus Lysimacho junguntur.*] Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. atque editiones Orosii & Freculphi, *jungitur*: verum pr. MS. Leid. Orosii, & pr. Freculphi a vulgato stant.

XVI. I. 2. *Propensior fuisse Alexandro videbatur.*] Ita Bodl. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. Valerius Max. I. 8. 2. *Deorum propensum huic urbi numen.*

XVI. I. 5. *Ob haec igitur Alexander in ultionem maternae necis gesturus cum fratre bellum,*] Sec. Med. *Ob hoc ig. Al.* Periz. *Ob hoc Al.* Ita infra XVII. 2. f. ex iisdem & Coll. N. *Ob hoc Pyrrhus eum vindicem regni reliquit.*

XVI. I. 7. *In Macedoniam admitti.*] Ald. Junt. *in Macedonia adm.*

XVI. I. 8. *Alexandrum interfecit, occupatoque . . . vocat.*] Sec. Med. quint. Leid. Bodl. Reg. Coll. N. & C. C. ed. Ald. Junt. *interficit*: quomodo ex conjectura legit Faber. Hujus Alexandri uxor fuit Lysandra Ptolemaei filia, teste Georgio Syncello pag. 265.

XVI. I. 15. *Quoad omnem stirpem regiae subolis deleret.*] Sec. Med. quart. Leid. *stirpis regiae subolem.* ut Livius XXXIX. 24. *Non subolem tantum stirpis parabat, cogendis omnibus procreare atque educare liberos.* & Curtius IV. 14. *Matrem meam, duas filias, Ochum in spem hujus imperii genitum, illos principes, illam subolem regiae stirpis, duces vestros regum instar, vinctos habet.*

XVI. I. 19. *Doricetis regis Thracum*] Ed. Flor. Parif. Ald. *Dromichetis.* Δρομιχαίτης quoque a Diodoro vocatur in Exc. Constantini Porphyr. pag. 257.

Ibid. *Ne eodem tempore & adversus eum dimicare necesse haberet.*] Pr. Med. quint. Leid. Bodl. *ne eodem tempore & adversus Demetrium eum dimicare necesse haberet.* Magl. *ne eodem tem-*

tempore adversus Demetrium & eum (nempe Dromichaeten regem Thraciae) *dimicare necesse haberet.*

XVI. 2. 1. *Igitur Demetrius totis Macedoniae regni viribus instructus,*] Med. quint. Leid. Bodl. Coll. N. ed. Ald. Junt. *Macedonici regni.* Ita praec. cap. §. 6. *spe invadendi Macedonici regni.* XV. 4. 9. *post divisionem inter socios regni Macedonici.* XXX. 3. 9. *sub jugum Macedonici imperii subacti.* & XXXIII. 1. 7. *finis Macedonici regni.* Magl. Periz. *totis Macedoniae viribus*, omissa voce *regni.* Orosius & Freculphus: *Demetrius augmento Graeciae & totius Macedoniae elatus.* Hinc *totius* edidisse videtur Faber.

XVI. 2. 4. *Dum haec aguntur,*] Ed. Ven. *Deinde h. a.* Flor. Ald. Junt. *deinde dum h. a.*

XVI. 2. 7. *Minimo natu ex filiis ante infirmitatem regnum tradiderat,*] Lucianus Macrobiis pag. 470. Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου, ὁ τῶν καθ' ἑαυτὸν εὐδαιμονέστατος βασιλέων Αἰγύπτου μὲν ἐβασίλευσε τέσσαρα καὶ ὀγδοήκοντα βιώσας ἔτη· ζῶν δὲ παρέδωκε τὴν ἀρχὴν πρὸ δυοῖν ἐτοῖν τῆς τελευτῆς τῷ Πτολεμαίῳ τῷ υἱῷ, Φιλαδέλφῳ δὲ ἐπίκλησιν, ὅστις διεδέξατο τὴν πατρῴαν βασιλείαν ἀδελφῶν. Lege, ἀδελφῶν νεώτερος. Istum enim comparativum absorbuisse videtur sequens nomen Φιλαίτερος in easdem litteras desinens, pro quo Φιλεταῖρος legendum esse recte monuerunt viri docti.

XVI. 3. 1. *Adsiduum inter pares discordiae malum,*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *discordia. Discordiae malum*, ut *nequitiae mala* apud Phaedrum III. 8. 15.

Tu formam ne corrumpas nequitiae malis.

& *dissensionis mala* h. cap. §. 8. *multa etiam domesticae dissensionis mala fuere.* Ita Medicei, Thuan. sec. quint. Leid. Periz. Bodl. Coll. N. ed. Ven. Bechar. Med. Paris. Ald. Junt. Vulg. *Multae etiam domesticae dissensiones fuere.*

XVI. 3. 6. *Quorum cum adversa praelia paterentur, iterato ad oraculum decurrunt;*] Coll. N. *cujus cum adv. Cujus*, scilicet belli. Sec. Med. Bodl. Coll. N. *ad oracula.*

XVI. 3. 9. *Graeciae & Asiae tributum in tutelam classis descripsissent.*] Hegesippus lib. I. cap. 9. *tributa quoque Moabitis & Galaditis jure victoriae adscripta.* ubi *descripta* legit Avus cap. 6. Observ. in Script. Eccles.

XVI. 3. 10. *Lamachus*] Hoc ducis nomen ex Thucydide lib. IV. cap. 75. cui accedunt sec. Med. sec. quint. Leid. Justino adseruit Parens tomo II. Thesauri Antiq. Graec. LXV. Ejusdem etiam meminit Diodorus Siculus lib. XII. cap. 72. Μετὰ δὲ ταῦτα Λάμαχος ὁ στρατηγὸς ἔχων δέκα τριήρεις, ἔπλευσεν εἰς τὸν Πόντον, καὶ καθορμισθεὶς εἰς Ἡράκλειαν περὶ τὸν ποταμὸν τὸν ὀνομαζόμενον Κάχητα, πάσας τὰς ναῦς ἀπέβαλε. Μεγάλων γὰρ ὄμβρων καταῤῥαγέντων, καὶ τοῦ ποταμοῦ βίαιον τὴν καταφορὰν τοῦ ῥεύματος ποιησαμένου, τὰ σκάφη κατά τινας τραχεῖς τόπους προσπεσόντα τῇ γῇ διεφθάρη. Pro Κάχητα apud Thucydidem d. l. legitur Κάληκα.

XVI.

XVI. 3. 11. *Cum neque mari posset, amissis navibus, neque terra auderet,*] Ald. Junt. *possent*, & *auderent*.

XVI. 4. 3. *Diu re in senatu tractata,*] Cl. Perizonius ad vocabulum *re* adnotarat: „ An non hoc spurium?

Ibid. *Postremum adversus plebem*] Mediccei, sec. quint. Leid. Periz. Coll. N. & pleraeque vetustae edd. atque Bongarsiana, *ad postremum*.

XVI. 4. 8. *Insidias in ipsum Mithridaten verterat.*] Sec. Med. Periz. Coll. N. ed. Ald. Junt. *vertit*. Magl. ed. Rom. *convertit:* quod imitatur Saxo lib. II. pag. 23. f. *insidias a fratre in virum convertit*. At prius adhibuit auctor supra XIII. 8. 6. *insidiae in insidiatores versae*.

XVI. 4. 9. *De exsilio reversus esset,*] Praepositionem ignorat pr. Leid.

XVI. 4. 10. *Atque ut in illo subitum se ex socio fecit hostem,*] Pr. Med. *atque ut illo*, id est illa re. Ed. Flor. Ald. Junt. & tertius codex Dorvil. testante Cl. Wopkensio ad XXXVIII. 6. 1. *atque ut illi*.

Ibid. *Ex defensore senatoriae causae repente patronus plebis evasit;*] Saxo lib. I. pag. 5. 27. lib. VIII. pag. 155. 42. *ex rege privatus evasit*. & pag. 8. *ex hoste procus evasit*. lib. XI. pag. 220. 13. *Blacco ex speculatore sceleris hortator evasit*.

XVI. 4. 11. *A quibus revocatus in patriam,*] Ed. Flor. Ald. Junt. *revocatus fuerat in p.*

XVI. 4. 13. *Quod si pares se crudelitati senatorum arbitrarentur,*] Conjecturam Fabri corrigentis, *arbitrentur*, juvant sec. Med. Magl. in quibus corrupte scriptum, *quod se inparem*, & *quod si parem se crud. sen. arbitretur*.

XVI. 4. 15. *Proinde consulant sibi ipsi, jubeant abire se, an malint causae popularis socium remanere.*] MSS. *an malint vel causae*. Magl. *videant, abire, an se malint, vel c. p. soc. r.* Lege, *videant, ab. s. m. an causae pop. Videant*, id est considerent, ut supra I. 6. 11. *proinde videant, fugientibus haec, an illa pugnantibus acies rumpenda sit*. Ald. Junt. *an malint socium c. p. r.* Nob. Heinsius in Animadv. ad Tacitum lib. III. Annal. cap. 46. Observ. Miscel. tom. IX. pag. 392. legit, *Proinde consulant sibi, sive jubeant abire, seu malint vel caussa populari socium remanere*.

XVI. 4. 16. *Plebs summum ad eum imperium defert.*] Magl. ed. Rom. *summam ad eum imperii*. Ita supra I. 6. 8. *summam belli eidem committit*. Livius lib. XXV. cap. 37. *ut ad L. Marcium cuncti summam imperii detulerint*. & lib. XXVII. cap. 31. *penes eum summa imperii erat*. Plinius Paneg. cap. 56. *postquam ad se imperii summam dii transtulerint*.

XVI. 4. 17. *Nam ceteri in fugam dilapsi erant.*] Pr. Med. quint. Leid. Bodl. Coll. C. C. *in fuga*, idemque in MSS. reperit Bongarsius, non *fuga*, quod ex iisdem profert Vorstius, cui tamen emen-

emendanti *fuga dilapsi* favet locus Saxonis lib. XIII. pag. 234. f. *postquam fuga delapsum cognovit.* Lege, *dilapsum.* Simile mendum apud eumdem occurrit lib. XIV. pag. 270. 49. *exercitus parte delapsa.* Regino lib. II. Chron. pag. 93. *Abbas & congregatio fratrum vix fuga dilapsi sunt.*

XVI. 4. 18. *Laetari plebs,*] Pr. Med. Magl. sec. quint. Leid. Bodl. ed. Ald. Junt. *Laetatur plebs.*

Ibid. *Conversum esset.*] Ita tert. quint. Leid. Periz. Coll. N. ed. Rom. Bechar. Mediol. Ald. Junt. *esse* Bongars. aliaeque.

XVI. 4. 19. *Quibus dum mortem passim omnibus minatur, cariora eorum pretia facit;*] Coll. N. *Quibus auditis, dum mortem* &c.

XVI. 5. 6. *Nullus locus urbis a crudelitate tyranni vacat.*] Tertullianus de Carne Christi cap. 5. *An ideo passiones a Christo non recidisti, quia ut phantasma vacabat a sensu earum.* Ita edit. Franeq. Rhenanus male ediderat, *vocabat.* Hegesippus lib. I. cap. 32. *Judaea ab hostili tumultu vacabat.* & cap. 38. *Vacare enim mentem Herodis ab odio filiorum Antipatri non patiebatur.*

XVI. 5. 11. *Ut deos non mendacio tantum, verum etiam nominibus illudat.*] Ita Lactantius III. 28. 12. *Nec dissimili errore credunt esse Fortunam quasi deam quamdam res humanas variis casibus illudentem.* Pr. Med. *deis*, ut apud Eumenium Paneg. Constant. Caes. cap. 6. *cum mare frustra reciprocum prohibitis fuga quasi illudere videretur.* Orosium lib. VI. cap. 65. pag. 417. *custodiae ejus illuserat.* & Salvianum lib. VII. de Gubern. Dei cap. 10. *illudentes sibi barbaros cerneret.* Vide infra notam ad XVIII. 7. 10. & Donatum ad Terentium Phorm. V. 7. 22.

XVI. 5. 12. *Haec illum facere duo nobilissimi juvenes Chion & Leonides indignantes,*] Sec. Med. *indignati*, ut supra I. 3. 3. XIII. 3. I. & XXIV. 6. I. Pro *Leonides* Vossius ex Memnone legit *Leon*: verum Justino consentit incertus auctor apud Suidam in v. Κλέαρχος. Ἀπέκτεινε δὲ αὐτὸν (Κλέαρχον) πρῶτον μὲν ἡ δίκη· εἶτα δὲ ἡ χεὶρ ἡ Χίωνος, ὅσπερ οὖν ἦν ἑταῖρος Πλάτωνος, καὶ χρόνον διήκουσεν αὐτοῦ, καὶ τὸ μισοτύραννον ἐκ τῆς ἐκείνου ἑστίας ἀσπασάμενος, ἠλευθέρωσε τὴν πατρίδα. κοινωνοὶ (MS. Leid. κοινωνὼ) δὲ οἱ τῆς καλῆς πράξεως γενέσθαι λέγονται) Λεωνίδης τε καὶ Ἀντίθεος, φιλοσόφω καὶ τώδε ἄνδρε. Memnon cap. 2. plures hujus conjurationis conscios fuisse refert: ὀψὲ δὲ καὶ μόλις ὑπὸ Χίωνος τοῦ Μάτριος, ἀνδρὸς μεγαλόφρονος, καὶ κοινωνίαν πρὸς αὐτὸν (Κλέαρχον) τὴν ἐξ αἵματος ἔχοντος, καὶ Λέοντος, καὶ Εὐξένωνος, καὶ ἑτέρων οὐκ ὀλίγων, συσκευασθῆναι πληγὴν καιρίαν ἐνεγκεῖν, καὶ τελευτῆσαι πικρῶς ἀπὸ τοῦ τραύματος.

XVI. 5. 13. *Cognatos, veluti clientes,*] Duas postremas voces e glossemate ortas fuisse, frustra suspicabantur Sebisius & Berneccerus. Vide Avum lib. I. Observ. cap. 24.

XVI. 5. 14. *Ipsi more jurgantium,*] Saxo lib. XIV. pag. 274. 15. *subornat ex suis, qui jurgantium more rem in strepitum seditionemque converterent.*

XVI. 5. 18. *Heraclienses sub regno tyrannorum fuere.*] Coll. N. ed. Junt. *sub regnum.* Medicei, sec. quint. Leid. Bodl. Reg. Thuan. Periz. Coll. C. C. ed. Rom. Bechar. Flor. Med. Parif. Ald. *Her. regnum tyr. f.*

XVII. I. I. *Per idem ferme tempus in Hellesponti & Chersonesi regionibus terrae motus fuit;*] Praepositionem *in* omittunt Medicei, Magl. sec. quart. Leid. Thuan. Periz. Bodl. Coll. N. ed. Rom. Ven. Flor. Parif. Ald. Junt.

Ibid. *Maxime tamen Lysimachia urbs ante duos & viginti annos a Lysimacho rege condita, eversa est.*] Strabo lib. x. pag. 460. Ἴχνη δὲ αὐτῆς (Ὠλένου) λείπεται μόνον ἐγγὺς τοῦ Πλευρῶνος ὑπὸ τῷ Ἀρακύνθῳ· ἦν δὲ καὶ Λυσιμαχία πλησίον ἠφανισμένη καὶ αὐτὴ, κειμένη πρὸς τῇ λίμνῃ τῇ νῦν μὲν Λυσιμαχίᾳ· πρότερον δ' Ὕδρᾳ.

XVII. I. 4. *Non solum patrium, verum etiam humanum ultra morem perosus,*] Medicei, Magl. & sex alii, ed. Rom. Ald. Junt. *non solum ultra p. v. etiam ultra h. m. p.* Supra II. 6. I. *quae* (bella) *non modo ultra spem gerendi, verum etiam ultra gesti fidem peracta sunt.*

XVII. I. II. *Utrique animi juveniles erant,*] Quart. Leid. a prima manu, & MSS. Fuldenses, *juvenales:* idemque in codice MS. Justini se reperisse, testatur Pontanus ad Macrobium lib. IV. Saturn. cap. 3. ubi Macrobius laudat versum Virgilii lib. XII. Aeneid. v. 151. quem in MS. codice, cui accedit MS. Oxon. ita legi ait idem Vir Cl.

Pubentesque genae & juvenali in corpore pallor.

Livius lib. I. cap. 57. *& tum quidem a nocturno juvenali ludo in castra redeunt.* Ita duo MSS. Florentini. Symmachus lib. I. Epist. I.

Hos inter, juvenale decus, sed honore senili,
Bissseno celsus, Symmache, fasce cluis.

& VII. 9. *Decet enim loqui exsultantius juvenalem calorem.* Ita MS. & ed. Scioppii. Marcianus Capella lib. I. pag. 3. *in juvenalis roboris excellentiam.* Ita MS. Laud. & pag. 13. *decor juvenalis.* lib. V. pag. 139. ex eodem MS. *Scholarium juvenalium monitus.* lib. VII. pag. 242. *juvenalis aetas.* Inscriptio Florentina tom. I. pag. 308. CVRATORI. LVSVS. IVVENALIS. Adde Animadverf. Eruditi Britanni in Apulejum lib. x. Miscell. Observat. vol. II. tom. III. pag. 399. Sec. Leid. *utrique annos juveniles servabant.* Ald. Junt. *uterque animos juveniles servabant.*

XVII. I. 12. *Angustiis sibimet inclusi videbantur,*] Sec. Med. Coll. N. ed. Ald. Junt. *angustis sibi metis incl. vid.* Valerius Max. VIII. 7. ext. 10. *Citerioris aetatis metas, sed non parvi tamen spatii, Chrysippi vivacitas flexit.* Statius lib. V. Silv. carm. 3. v. 255.

o Pylias aevi transcendere metas,
Et Teucros aequare senes, o digne videre
Me similem!

Saxo

Saxo lib. x. pag. 192. 10. *ne tamen regnandi usum intra patriae metas clausum haberet. Angustis metis*, ut *angusto limite* apud Juvenalem Sat. x. v. 168.

Unus Pellaeo juveni non sufficit orbis:
Aestuat infelix angusto limite mundi.

XVII. 2. 1. *Non instrenue moriens*,] Ita sec. Med.

XVII. 2. 2. *Laetus tanta victoria Seleucus*] Memnon cap. 13. Σέλευκος δὲ τοῖς κατωρθωμένοις κατὰ Λυσιμάχου ἐπαρθεὶς, εἰς τὴν Μακεδονίαν διαβαίνειν ὥρμητο, πόθον ἔχων τῆς πατρίδος, ἐξ ἧς σὺν Ἀλεξάνδρῳ ἐστράτευτο, κἀκεῖ τοῦ βίου τὸ λεῖπον διανύσαι, γηραιὸς ἤδη ὤν, διανοούμενος, τὴν δὲ Ἀσίαν Ἀντιγόνῳ (leg. Ἀντιόχῳ) παραθέσθαι τῷ παιδί.

Ibid. *Solum se de coborte Alexandri remansisse*,] *De coborte*, id est ex proximis, familiaribus, ut interpretatur Avus lib. IV. Observ. cap. 10. pag. 158.

XVII. 2. 6. *Ambitiosus apud populares*] Magl. Reg. Bodl. pr. quart. quint. Leid. Periz. ed. Rom. Ven. Flor. Ald. Junt. & MSS. Bongarsii, *ad populares. Ad* pro *apud.* Livius lib. III. cap. 21. *si vana vestra, Patres conscripti, ad plebem auctoritas est.* VI. 7. *potens ad plebem.* & XXIX. 22. *& ipsa deformitas Pleminii, memoriaque absentis Scipionis favorem ad vulgum conciliabat.* Gellius lib. XIX. cap. 7. *cum ad eum coenassemus.* Caecilius apud eumdem II. 23.

qui quasi
Ad hostes captus, libere servio, salva urbe atque arce.

Phaedrus III. 4. 1.

Pendere ad lanium quidam vidit simium.

Vetus Interpres libri Sapientiae VIII. 10. *Habebo propter hanc claritatem ad turbas.* Saxo XIV. pag. 282. *familiaritatem ad hostes habebant.* Inscriptio Florentina tom. 1. pag. 444.

SI TAMEN AD MANES CREDIMVS ESSE ALIQVID.

Plura veterum scriptorum loca congesserunt Vechnerus lib. II. Hellenol. cap. 3. & Avus ad Livium lib. VII. cap. 7.

XVII. 2. 9. *Deponere se offensam erepti paterni regni*,] Pr. Med. sec. quint. Leid. *ereptae partis pat. regni.*

XVII. 2. 10. *Adulatur Eumeni & Antigono, Demetrii filiis, Antiocho filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat, ne tertius sibi hostis accederet.*] Ald. Junt. *filiis & Antiocho.* Pr. Med. *adulatur cum enim Antigonum Demetri filiosantici filio Seleuchi, c. q. b. b. erat, ne t. s. b. a.* sec. *adulaturum ne Antigono Demetri, Antiochoque filio Seleuci, cum q. b. b. erat, tertius sibi b. a.* Hinc scripsisse videtur auctor, *adulatur eum*, (fratrem Ptolemaeum, regem Aegypti) *ne Antigono Demetrii, Antiochoque filio Seleuci, ... tertius sibi hostis accederet.* Antigonus autem Demetrii & Philae filiae Antipatri filius fuit, cognominatus Gonatas, de quo Georgius Syncellus pag. 270. ait: ὃς ἐν Γόνασι τραφεὶς τῆς Θετταλίας, Γονατᾶς ἐπεκλήθη.

XVII. 2. 13. *Qui opibus quam militibus instructior erat*,] Saxo

lib.

lib. VI. pag. 98. 10. *ne alienis quam propriis viribus instructior videretur.*

XVII. 2. 14. *Quinque millia peditum, equitum quatuor millia,*] Prius *millia* desideratur in sec. Med. & Magl.

XVII. 2. 15. *Vindicem eum regni reliquit, ne, abducta in Italiam juventute, praedam hostibus regnum relinqueret.*] MSS. Fuldenses, Leidenses, Regius, Bodl. Coll. N. & C. C. Periz. Thuan. ed. Rom. Ald. Junt. post verbum *reliquit* addunt, *pacificatus cum omnibus finitimis.* Sequentia autem hujus periodi verba, *ne abducta . . . relinqueret*, temere omittunt ed. Jenson. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Pro *praedam* pr. Med. sec. Leid. dant *praedae.* Prior constructio placuit Justino supra IV. 3. 3. *non tamen crudelissimis tyrannis patriam cum conjugibus ac liberis praedam reliquissent.*

XVII. 3. 1. *Sed quoniam ad Epiri mentionem ventum est,*] MS. Bongars. sec. Leid. Bodl. Coll. N. ed. Rom. *ad Pyrrhi:* quod non contemnendum videbatur Scheffero: verum prius flagitant sequentia, *Molossorum primum in ea regione regnum fuit.*

XVII. 3. 4. *Cum in templum Dodonaei Jovis ad consulendum venisset,*] Praepositionem *ad* ignorant MSS. Bongars. Medicei, Leidenses, Thuan. Bodl. Coll. N. Simili constructione utitur Ulpianus L. 12. §. 1. D. de Usufructu: *Navis usufructu legato, navigandum mittendam puto.*

XVII. 3. 6. *Et Andromachen Hectoris, quam & ipse matrimonio suo in divisione Trojanae praedae acceperat, uxorem tradidit,*] Sec. Med. sec. Leid. ed. Ald. Junt. *Andromacham.* quint. & Periz. *Andromacam Hectoris, quam in divisionem Tr. pr. accep. u. tr.* Pr. Med. sec. tert. quart. quint. Leid. *Hectoris e* (quint. L. *a*) *matrimonio suo quam* (tert. quart. Leid. *quos*) *in divisione* (pr. Med. *in divisionem*) *Trojanae pr.* sec. Med. *Hectoris m. s. quam in d.* Magl. *Andromachen quondam uxorem Hectoris matr. s. quam in div. pr. Troj. acc.* ed. Ald. Junt. *Hectoris e matr. s. quam ipse in d. T. pr. acc. uxorem reddidit.*

XVII. 3. 7. *Orestae;*] Medicei cum octo aliis, & ed. Rom. *Oresti.* Vellejus lib. I. cap. I. *post Orestis interitum.* Gellius lib. III. cap. 10. ex MS. Regio; *Orestis corpus.* Servius ad Virgil. lib. III. Aeneid. v. 331. *cum* (Hermione) *Oresti esset desponsata.* Inscriptio: ORESTI ET ORESTILLO LIBERTIS.

XVII. 3. 8. *Pialis*] Pr. Med. quint. Leid. *Pialas.* sec. Med. *Pialdes . .* Periz. Coll. N. ed. Rom. Ven. Flor. Med. Paris. *Piales.* Bechar. *Pyales.* Ald. Junt. *Pielus*, quod praestat. sec. Leid. *Phialas.* tert. *Pilades.*

XVII. 3. 12. *Primus itaque leges & senatum* &c.] Pr. Med. Periz. ed. Bechar. Ven, Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *Pr. itaque & leges & s.*

XVII. 3. 13. *Cultior*] Glossa quinti Leid. *ordinatior.*

XVII. 3. 14. *Olympias, mater Alexandri Magni,*] Pr. Med.

Magl.

Magl. sec. tert. quint. Leid. *Ol. mater Magni Alexandri.* Ita infra XVIII. 2. 2. *aut minores animos Magno Alexandro habuisse.* & XXXVIII. 6. 3. *Magnum Antiochum.* Ibid. 7. 1. *qui maternos* [majores suos] *a Magno Alexandro referat.*

XVII. 3. 16. *Populum fatigando offensam civium contraxit;*] Saxo lib. XVIII. pag. 159. 17. *civium offensam contrahere maluit.* & lib. XI. pag. 214. f. *eoque studio gravissimas majorum offensas contraxit.*

XVII. 3. 17. *Filium bimum admodum parvulum*] Quart. Leid. *filium vivum a. p.* Magl. *filium admodum p.* Thuan. *filium unum a. p.* quint. Leid. *filium unicum a. p.* quomodo legendum divinaverat Vossius.

XVII. 3. 19. *Quae & ipsa genus Aeacidarum erat.*] Ita Mediceus, sec. tert. quart. quint. Leid. eamque scripturam merito tuentur Viri docti. Propertius lib. II. eleg. 2. v. 61.

Qualis & Ischomache Lapithae genus heroinae
Centauris medio grata rapina mero.

Seneca Medea v. 179.

Medea Colchi noxium Aeetae genus.

Act. Apost. XVII. 28. τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. & 29. Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ. Apocalyps. XXII. 16. Ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος τοῦ Δαβίδ. Herodianus lib. I. cap. 13. init. ἡμεῖς δὲ τὸ σὸν γένος ὅσον οὐδέπω ἀπολέσαμεν. Ita duo MSS. atque ex conjectura Sylburgius. Vulgo, ἀπολλύμεθα.

XVII. 3. 20. *Addito in auxilium etiam adoptionis officio.*] Medicei, quint. Leid. Bodl. Coll. N. *addito auxilio etiam ad. of.*

XVII. 3. 21. *Usque adultam ejus aetatem*] Coll. N. *in adultam.* Medicei, sec quint. Leid. ed. Ald. Junt. *usque in ad.* pr. tert. quart. Leid. Periz. ed. Rom. *usque ad adultam.*

XVII. 3. 22. *Tantusque rerum successu haberi coeptus est, ut* &c.] Saxo lib. VII. pag. 122. 38. *Igitur apud Sueones tantus haberi coepit, ut magni Thor filius existimaretur.*

XVIII. 1. 1. *Et ipsis auxilio adversus Romanos indigentibus,*] Periz. *auxilia.* pr. Med. Reg. sec. quint. Leid. Bodl. ed. Ald. Junt. *& ipsis auxilium* [Junt. *auxilia*] *adv. Romanos pollicentibus.*

XVIII. 1. 2. *Qui... Orientem subegit.*] Sec. Med. Magl. Coll. N. ed. Rom. *subegerat*, nec male.

XVIII. 1. 3. *Ptolemaeo annos quindecim nato*] Pr. Leid. *annos* XI. *nato.* sec. Leid. *annos* XX. *n.* Coll. C. C. *annos* XII. *n.*

Ibid. *Alexandro & Heleno in solatia longinquae secum expeditionis adductis.*] *Abductis* legendum suspicabatur Bongarsius, cujus venustam conjecturam firmat sec. Med. Vide notam Avi ad Livium lib. XXXIX. cap. 49.

XVIII. 1. 6. *Inusitata ante elephantorum forma*] *Invisitata* malebat Avus, qui idem adjectivum etiam restituit Livio lib IV. cap. 33. & V. 17. atque XXVII. 39. ex MSS. item infra XXV. 1. 6. *quibus elephantos*

tos ad terrorem, velut invisitatas barbaris formas rex ostendi jussit. Ita etiam MS. Bongarſ. ſec. Med. Coll. N. Seneca lib. III. de Ira cap. 17. *cum aures illi naſumque abſcidiſſet, in cavea velut novum animal aliquod & inviſitatum diu pavit.* Curtius lib. IX. cap. 1. *magnitudinis inviſitatae ſerpentes.* Ibid. cap. 6. *inviſitatas belluas inducat.* Ita MS. utroque loco. Plinius lib. X. cap. 47. *In Hercynio Germaniae ſaltu inviſitata genera alitum accepimus.* Ita tres MSS. Gellius lib. VI. cap. 3. *ſerpente inviſitatae longitudinis,* & *ſerpentem inviſitatae immanitatis.* Apulejus lib. VIII. Metam. pag. 155. *aper immanis atque inviſitatus exſurgit.* Idem Florid. 10. *quorum forma inviſitata, vis cognita.* Zonaras lib. VIII. Annal. cap. 2. ὁ δὲ Πύῤῥος οὐδὲ τὸ ἔαρ ἀναμείνας ἀπῆρε, στράτευμά τε πολὺ καὶ ἔκκριτον ἐπαγόμενος, καὶ ἐλέφαντας εἴκοσι, ζῶα μήπω πρότερον τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὀφθέντα. Syncellus pag. 271. τὸ δὲ πλεῖστον ἀποβαλὼν τῆς δυνάμεως, ὥς τε εἶχεν ἐλέφαντας, οὐκ ἄλλοτε Ῥωμαίοις ὀφθέντας πρὸ τούτου.

Ibid. *Mox cedere praelio coëgit;*] Cl. Dukerus ad Livium lib. XXXIV. 47. malebat, *mox excedere,* ut τὸ *ex* abſorptum fuerit a praecedente particula *mox.* Quum vero omnes MSS. conſtanter dent, *excedere,* mihi veriſimile ſit, vocem *praelio* e margine in contextum migraſſe: eaque etiam deſideratur in Coll. N. ed. Rom. Verbum *cedere* eodem ſenſu abſolute uſurpavit auctor I. 6. 13. *Pulſa itaque cum Perſarum acies paullatim cederet.* Ibid. cap. 10. 21. *ſemel atque iterum cedentibus Perſis.* & XXXI. 6. 5. *cum cedentes ſuos rex cerneret.*

Ibid. *Repente*] Sec. Med. *derepente,* quod adverbium optimis ſcriptoribus eſt uſitatum. Plautus Moſtell. V. 2. 57.

Atque ille exclamat derepente maximum.

Terentius Hecyra IV. 1. 3.

Ita corripuit derepente tacitus ſeſe ad filiam.

Ubi Donatus: *Derepente,* ὑφ' ἕν. *Nam ſi ſeparaveris, non eſt Latinum* de repente. Cato in Orat. pro Rhodienſibus apud Gellium lib. VII. cap. 3. *Ea nunc derepente tanta nos beneficia ultro citroque, tantam amicitiam relinquemus.* Cicero Orat. pro Ligario cap. 5. *Tu derepente irrupſiſſes.* Suetonius Veſpaſ. cap. 23. *cum inter cetera prodigia Mauſoleum Caeſarum derepente patuiſſet.* Gellius lib. X. cap. 12. *imbres & tonitrus fieri derepente.* Apulejus Apol. pag. 81. *derepente animi mutatum.*

XVIII. 1. 7. *Nec hoſtibus incruenta victoria fuit.*] Saxo lib. VIII. 149. 18. *incruentam victoriam retulit.* & lib. XIII. pag. 246. 26. *incruentam victoriam habuit.*

XVIII. 1. 11. *In quo par fortuna priori bello fuit.*] Sec. Med. *prioris belli.* quint. Leid. *in q. par veluti fortuna priori bello f.*

XVIII. 2. 1. *Cum centum viginti navibus*] Coll. N. *cum* CXV. *n.* ed. Rom. *cum* CXXV. *n.*

XVIII. 2. 4. *Quo eum arceſſiri fama erat.*] Sec. Med. MSS. Bongarſ. *arceſſi.* Coll. N. *quo eum venturum f. e. Arceſſire* & *arceſſere* quoque miſcentur infra XXVI. 3. 3. *qui ad nuptias virginis Deme-*

metrium a Macedonia arcesserent. ubi tert. quart. Leid. *arcessirent.* Verbum *arcessire* etiam occurrit apud Saxonem lib. II. pag. 29. 30. *filiumque Sueciam arcessiri jubet.* & lib. V. pag. 69. init. *Westmarum quoque & Colonem cum filiis accersiri* (leg. *arcessiri*) placuit.

XVIII. 2. 5. *Nam Romanis eadem causa mittendi auxilii Carthaginiensibus fuerat,*] Novem MSS. ed. Ven. Med. Paris. Ald. Junt. *mittendi auxilia.* Coll. N. *auxilia sua.*

XVIII. 2. 6. *Fabricius Lucinus*] Sec. Med. sec. quart. quint. Leid. Periz. ed. Bechar. Flor. Med. Paris. Bongars. *Luscinus.* Gellius lib. XVII. cap. 21. *C. Fabricius Luscinus.* Adde Valerium Maximum II. 9. 4. & IV. 4. 10. Ammianum Marcellinum lib. XXX. cap. 1. & Eutropium II. 9. 1. Rom. Ald. Junt. *Luscinius.*

XVIII. 2. 7. *Cyneas*] Ita quoque hoc legati Pyrrhi regis nomen scribitur apud Valerium Maximum IV. 3. 7. & Joannem Saresberiensem lib. V. cap. 7. pag. 278. eamque scripturam tuetur Faber. Idem Κινέας dicitur Zonarae lib. VIII. cap. 2. & 4. atque Himerio in Propempt. apud Photium Cod. CCXLIII. pag. 1119. ubi ait: ὢ τοσοῦτον ἰσχύσας τοῖς λόγοις, ὅσον καὶ τὸν Θετταλὸν ἀκούω Κινέαν, ὃς σὺν βασιλεῖ Πύῤῥῳ γῆν ἐπιὼν πᾶσαν καὶ θάλασσαν, πρὸ τῶν μηχανημάτων τοῖς λόγοις τὰς πόλεις εἷλεν. Verum Κινέας Plutarcho in Pyrrho pag. 391. & *Cineas* Ciceroni lib. I. Tusc. Disp. cap. 24. lib. IX. ad Fam. Epist. 25. & de Senect. cap. 13. Eutropio lib. VIII. cap. 2. & 4. & in Epit. Livii libri XIII. idemque hoc loco dant pr. Med. ed. Bechar. Flor. Med. Paris. Ald. Junt.

XVIII. 2. 9. *Missi a senatu in Aegyptum legati*] Praepositio *in* desideratur in decem MSS. atque ed. Med. Vide notam Berneccerі ad XIV. 5. 4. Bechar. *missa a s. Aegyptum legatione.*

Ibid. *Quas* (coronas) *illi honoris causa receptas . . . statuis regis imposuerunt.*] MSS. Bongars. Pr. Leid. *has.* quart. Leid. *hominis causa.* sec. Med. *ominis c.* quomodo legendum conjecerat Freinshemius.

XVIII. 2. 10. *Appio Claudio*] Magl. addit *Coeco.*

XVIII. 2. 12. *Firmatisque sociorum civitatibus valido praesidio,*] Saxo lib. XIV. pag. 246. 46. *urbem Arcbam adversum se valido praesidio firmatam inveniunt.*

XVIII. 3. 3. *Assyrium stagnum primo, mox mari proximum litus incoluerunt,*] Pr. Leid. *ad Siriam st.* Magl. *Syriorum s.* ed. Rom. *Syrium stagnum.*

XVIII. 3. 8. *Dominosque non truci feritate, sed piae misericordiae humanitate respiceret.*] Ed. Ald. *sed pia misericordia ac hum.* Magl. *feritate trucidaret, sed p. m. h. respiceret.* Periz. ed. Rom. *feritate trucidavit, sed pia mis. h. respexit.* Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Junt. *fer. trucidavit, sed pia misericordia ac h. respexit.* Junt. *respiceret.*

XVIII. 3. 9. *Deliberantibus placuisset regem ex suo corpore creari, eumque potissimum quasi acceptissimum diis,*] Coll. N. *regem de suo corpore.* Ita supra XII. 6. 3. idem MS. *unus de senibus Ci-*

 tus.

tus. Adde I. 4. 4. Thuan. quart. Leid. *eumque pacatissimum.* tert. *eumque placatissimum.* MSS. Bongars. *eumque placitissimum*, probante Avo ad Statium lib. XII. Theb. v. 302. Salvianus lib. III. adv. Avar. cap. 8. *sancta ac placita deo pignora.* Pro *diis* sec. Med. dat *deo.*

Ibid. *Hoc enim ei nomen erat,*] Particula *enim* desideratur in sec. Med. Coll. N.

XVIII. 3. 10. *Ceteris in Orientem spectantibus*] Praepositio *in* abest pr. Med. Magl. sec. quint. Leid. Bodl.

XVIII. 3. 11. *Id primum aliis videri furor,*] Avus malebat, *Is primum.* Vide notas ad Livium lib. II. cap. 20. & Senecam Consol. ad Marciam cap. 17.

XVIII. 3. 16. *Regnum ad filium, ac deinde ad nepotes transiit.*] Ed. Rom. Junt. *ac deinceps.* sec. Med. *in nepotes.* Ita L. 32. ad Leg. Falcid. *quae* (obligatio) *in heredem transit.* L. 76. de Verb. Obl. *in heredes tamen transit obligatio.*

XVIII. 3. 18. *Omnes qui praelio superfuerant, ob memoriam veteris caedis crucibus adfixit.*] Ed. Junt. *in memoriam.* sec. Med. *ob memoriam veteris sceleris.* Vincentius lib. IV. cap. 25. *omnes, qui in praelio superfuerant, ob mem. v. caedis a servis in dominos factae, crucibus infixit.*

XVIII. 3. 19. *Ut, exstirpato servili germine, genus urbis ex integro conderetur.*] Coll. N. *ex ingenuis cond.* ed. Junt. *ex ingenuis restitueretur.* Tò *ingenuis* & *restitueretur* repeti videntur ex paullo ante praecedentibus, *restituit, ingenuis & innoxiis incolis insulae attributis,*

XVIII. 4. 1. *Parcimonia & labore quaerendi cito convaluere.*] Bongarsius malebat *coaluere*, idemque exhibent Ald. Junt. Praestat vulgatum. Vide Berneccerum h. l. & Vorstium ad III. 2. 7. Salvianus lib. III. de Gubern. D. cap. I. *cur probi jaceant, improbi convalescant.*

XVIII. 4. 3. *Rex Tyro decedit, filio Pygmalione, & Elissa filia . . heredibus institutis.*] Pr. Med. sec. quint. Leid. Coll. N. *rex multo Tyro decedit.* Pro *multo* Vossius optime emendavit *Mutgo.* Dido Agenoris vel Beli filia fuisse dicitur Eustathio ad Dionysium Perieg. v. 197. Διδὼ ἡ τοῦ Πυγμαλίωνος ἀδελφὴ, Ἀγήνορος θυγάτηρ ἢ Βήλου βασιλέως Τυρίων, ἡ καὶ Ἔλισσα καλουμένη καὶ Ἄννα, Συχαίῳ (lege, Συχαίῳ) γενομένη γυνὴ ἀνδρὶ Φοίνικι, Τύρον ᾤκει· τοῦτον δὴ τὸν ἄνδρα Πυγμαλίων σὺν αὐτῷ ἀποδημοῦντά που δολοφονεῖ ἔρωτι χρημάτων. Ὁ δὲ δι' ὀνείρων σημάνας τὸ πάθος τῇ γυναικὶ, κελεύει φεύγειν· οὐκέτι γὰρ εἶναι πιστὰ τῷ Πυγμαλίωνι, ἐν δευτέρῳ χρημάτων τὰ φυσικὰ τιθεμένῳ θεσμά. Ἡ δὲ προσλαβομένη τινὰς τῶν Τυρίων, συναραμένη δὲ καὶ τὰ χρήματα, ἔρχεται ἐπὶ Λιβύην. Ed. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. Orosius, *Elisa. Institutis* desideratur in Ald.

XVIII. 4. 5. *Acerbae*] Pr. Med *Cervae*, & paullo post, *Acervae, Acerbam, Acervae, Acervas.* sec. *Cberbae*, & dein *Acberbae, Acberban, Atberbae & Atberba:* quae posterior scriptura proxime acce-

accedit ad conjecturam Avi lib. IV. Observ. cap. 20. *Adherba* & *Alberbam*. Ald. Junt. *Acervae*, & *Acervam*. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. *Sicbaeo* & *Sicbaei*. & dein *Sicbarbam*, *Sicbarbae* & *Sicbarbas*. *Sicbaeus* etiam Didonis conjux dicitur Virgilio lib. I. Aeneid. v. 343. & 348. Συχαῖος a Georgio Cedreno Comp. Hist. pag. 140. qui illum in venatione a Pygmalione interfectum fuisse refert: ἦν δὲ ἡ Διδὼ ἐκ μικρᾶς πόλεως Χαρτικῆς, τῆς Φοινίκης παραλίας οὔσης, μεταξὺ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος. ἥτις Διδὼ ἦν πλουσιωτάτη, ἔχουσα ἄνδρα Συχαῖον, ὃν ἐφόνευσεν ἐν κυνηγεσίῳ ὁ ἀδελφὸς τῆς Διδοῦς ὁ Πυγμαλίων, διαφθονούμενος αὐτῷ ὡς πολυευπόρῳ καὶ δυνάστῃ. καταδιώκοντος γὰρ σύαγρον ἔφιπποι (leg. σύαγρον ἔφιππος) ἤλασεν ἐκ τοῦ ἐπιθεν κατ' αὐτοῦ τὸ δόρυ, καὶ ἀπέκτεινε, καὶ λαβὼν τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἔρριψε κατὰ τοῦ κρημνοῦ· καὶ ὑποστρέψας, εἶπε τοῖς διαφέρουσιν αὐτῷ, ὅτι ἐκρημνίσθη διώκων τὸν σύαγρον. ἐβούλετο δὲ ὁ αὐτὸς Πυγμαλίων καὶ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν διαχειρίσασθαι, καὶ λαβεῖν τὰ χρήματα αὐτῆς· ἥτινι Διδοῖ ἐφάνη ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Σοχαῖος ἐν ὁράματι, καὶ εἶπεν· ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἐφόνευσέ με, δείξας αὐτῇ καὶ τὸν τόπον τῆς πληγῆς, καὶ εἶπεν αὐτῇ· φύγε, μὴ καί σε φονεύσῃ. Καὶ λοιπὸν ἡ αὐτὴ Διδὼ λαθοῦσα τὸν ἴδιον ἀδελφὸν, ἀνελάβετο πάντα χρήματα αὐτῆς· καὶ ἐμβᾶσα εἰς πλοῖον, ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς Φοινίκης, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Λιβύην, καὶ κτίζει τὴν Χαρτάγεναν, ἥτις ἐστὶ Νεάπολις.

Ibid. *Sacerdoti Herculis, qui bonos secundus a rege erat,*] Cicero lib. IV. in Verrem cap. 61. *Homo nobilis, qui sacerdos Jovis fuisset, qui bonos apud Syracusanos est amplissimus, agit mecum* &c.

XVIII. 4. 7. *Quam rem etsi homines ignorabant,*] Pr. Med. sec. quint. Leid. Bodl. *ignorarent*.

XVIII. 4. 8. *Avunculum suum, eumdemque generum, sine respectu pietatis occidit.*] Magl. *eumdemque cognatum*. quod ex glossa ortum. *Gener* non solum pro filiae, sed etiam pro sororis marito usurpatur, quemadmodum etiam *adfinis*, & *cognatus*. Vide Cujacium lib. VI. Observ. cap. 17. & Savaronem ad Sidonium Carm. v. v. 443. *Absque pietatis respectu* etiam dixit Saxo lib. I. pag. 19. init.

XVIII. 4. 9. *Elissa diu fratrem propter scelus aversata, . . fugam tacito molitur.*] Pr. Med. pr. sec. tert. quint. Leid. ed. Bechar. *adversata*, male. Vide ad Tacitum lib. I. Hist. cap. I. Saxo lib. III. pag. 58. 20. *neque se adeo virum aversaturam*. & lib. X. pag. 188. 37. *exsulem aversatus est*. Periz. ed. Ven. Bechar. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *tacite*. Medicei, tert. quint. Leid. Bodl. Coll. N. *tacita*. Ita supra XVI. 4. 7. *primo tacitus cum Mitbridate colloquitur*. ubi Periz. *tacite*. Infra XXI. 2. 8. *cum omni regio apparatu in Italiam profugit tacitus*. XXXI. 2. 8. *Legatus vero Romanus tacitus Romam regreditur*. & cap. 13. *tacitus conscensa nave ad Hannibalem revertitur*. Adde XXXVIII. 8. II. & 9. 4.

XVIII. 4. 10. *Ne amplius ei mariti domus, cupidae oblivionis, gravem luctus imaginem renovet, nec ultra amara admonitio oculis*

 ejus

ejus occurrat.] *Renovet* praeter ed. Aldinam & Juntinam exhibent MSS. Medicei, Magl. Bodl. Coll. C. C. pr. sec. quint. Leid. in quibus atque ed. Rom. Ald. Junt. Salmur. exstat *neve ultra.* Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Parif. *renovaret*, *neve ultra.* Pro *ultra* Cl. Heusingerus lib. II. Emend. cap. 4. malebat *ultro.*

XVIII. 4. 12. *Prima vespera*] Sec. Med. *primo vespere.*

XVIII. 4. 13. *Ciet: orat,*] Coll. N. ed. Ald. Junt. *ciet, orans.* Jenson. Rom. Bechar. *exorat.*

Ibid. *Ut libens opes suas recipiat, quas reliquerat; habeatque inferias, quas habuerit causam mortis.*] Plerique MSS. atque Editiones ante Salmuriensem & secundam Graevianam publicatae exhibent, *habuerat c. m.* Prius tamen non damnandum, si paullo ante legatur *reliquerit* ex Bodl. pr. quart. quint. Leid. *causas mortis.* sec. Med.

XVIII. 4. 14. *Acerbos cruciatus,*] Pr. Med. Magl. sec. quint. Leid. Bodl. *amaros cruc.* sec. Med. praecedens verbum *ait* transponit post *imminere.*

XVIII. 4. 15. *Hoc metu omnibus injecto, comites fugae accepit. Junguntur & senatorum in eam noctem praeparata agmina;*] Sec. Med. *Junguntur ei sen.* idemque cum Periz. *accipit.*

Ibid. *Atque ita sacris Herculis, cujus sacerdos Acerbas fuerat, repetitis,*] Quint. Leid. *cui sacerdos.*

XVIII. 5. 2. *Deorum monitu, comitem se Elissae sociumque fortunae praebuit,*] Sec. Med. Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Mediol. Parif. Ald. Junt. *dei monitu.* Iidem MSS. eaedemque edit. *sociumque* (Bechar. *socium*) *fortunae offert.* Coll. N. *sociumque fortunae se offerret.* pr. Leid. *sociumque praebuit*, omissa voce *fortunae.*

XVIII. 5. 4. *Libamenta Veneri soluturas.*] Saxo lib. III. pag. 42. 18. *foeda superis libamenta persolvit.*

XVIII. 5. 6. *Aegre precibus matris & deorum minis victus,*] Idem lib. VI. pag. 99. 43. *perseverantissimis omnium precibus victus.* MSS. *matris deorumque.*

XVIII. 5. 9. *Deinde emto loco, qui corio bovis tegi posset,*] Virgilius lib. I. Aeneid. v. 371.

Mercatique solum facti de nomine Byrsam,
Taurino quantum possent circumdare tergo.

uti Servius notat: „ Dido appulsa ad Libyam, cum ab Hiarba „ pelleretur, petiit callide, ut emeret tantum terrae, quantum „ posset corium bovis tenere; quod cum ille permisisset, corium „ in tenuissimas corrigias sectum tetendit, occupavitque mo„ dum stadia viginti & duo. Quam rem leviter tangit Virgilius „ dicendo, *de nomine*; & non *tegere*, sed *circumdare.*" Pr. tert. Leid. *dein cepto loco*, pro *capto loco*, ut legit Schefferus, Pr. Med. sec. Leid. *deinde* (Med. *dein*) *accepto loco*, scilicet quem petierant. Themistius Orat. XXI. p. 260. Καθάπες δήποτε Καρχηδονίας χωρίον ἰσομέτρητον βύρσῃ παρὰ Λιβύων αἰτησαμένης, εἰς λεπτὸν ἱμάντα κατα-

κατατεμόντας τὴν βύρσαν πολυπλασιάσαι τὴν δωρεάν· καὶ νῦν ἔτι Καρχηδόνιοι Βύρσαν τὸν τόπον ἐπονομάζουσιν, εἰρωνευόμενοι τῇ σμικρότητι τοῦ ὀνόματος πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ χωρίου. Juxta Servium emti loci ſpatium fuit viginti & duorum ſtadiorum, quod corio bovis quamvis in tenuiſſimas corrigias ſecti cingi poſſe prorſus incredibile eſt: quare alium dolum Didonis ſubfuiſſe, ſuſpicabatur eruditiſſimus Hydius ad Abrahami Peritſol Itinera mundi cap. 6. pag. 44. „ videlicet Didonem tantum terrae emiſſe, quantum Bo„vinum Corium (vivente adhuc Bove) uno die circumire po„tuit. Nam cum Bos ſine corio ire non potuerit, ideo (taci„ta Bovis mentione) ſolo corio faciendum & emetiendum prae„tendebat, Bove ipſo ſimul doloſe ſubintellecto. Vel alias, „forte fuerit tantum terrae, quantum ambiri potuerit a Corio „Bovino hominis manu portato; aut tale quiddam. Hujusmo„di enim foemineo & ingenioſo dolo (propter rei novitatem & „elegantiam) reſiſtere & contradicere non potuerit Rex, ſui „etiam forte impotens & amore captus. Foeminae enim inna„ta aliqua aſtutia, & aliquo (praeſertim ſi formoſae ſint,) ſexus „ſui privilegio, omni ſemper aevo viris ſubdole imponere ſo„lebant. Alias autem, ſi tale quid (ut praedictum) non ad„mittitur, hiſtoria eſt valde improbabilis: cum ſane Corium „Bovinum in ſegmenta partitum vix dimidium jugerum ambire „potuerit; quae tam minuta terrae portio condendae urbi ſuffi„cere non potuit."

XVIII. 5. 14. *Carthago conditur*] Conditae a Didone Carthaginis memoriam propagarunt Tyrii in nummo Helagabali, qui Didonem ſtolatam, dextra ſcipionem, laeva ſceptrum tenentem, ſtantem ante portam urbis, cui inſtaurandae incumbit faber, & ante pedes Didonis figuram virilem ligone terram aperientem, & a tergo purpurae Tyriae concham repraeſentat. In ſuperiore ambitu TYRIORVM, & in imo ΔΕΙΔΩΝ. Eumdemque typum adhibuerunt iidem in nummis Otaciliae Severae, & Valeriani ſenioris cum hac inſcriptione COL TYRO METRO, quorum poſtremum ad Stratonis hiſtoriam, quam narrat auctor ſupra cap. 3. h. l. refert Triſtanus tom. III. Comment. pag. 8. ſed eruditiſſimum iſtum virum in eo nummo conſiderando & deſcribendo mire hallucinatum fuiſſe, oſtendit Cl. Vaillantius tom. II. Numiſm. aer. Imp. Rom. in Col. perc. pag. 338.

XVIII. 5. 15. *In primis fundamentis caput bubulam inventum eſt* &c.] Euſtathius ad Dionyſium Perieg. l. l. Οἱ δὲ καὶ τοῦτο περὶ Καρχηδόνος φασὶν, ὡς ἄρα οἱ περὶ τὴν Ἔλισσαν, ἤγουν οἱ μετὰ τῆς Διδοῦς, ὀρύσσοντες εἰς πόλεως κτίσιν, καὶ βοὸς εὑρόντες κεφαλὴν, ἀπέσχοντο τοῦ ὀρύσσειν, οἷα ὀπτευσάμενοι μόχθους καὶ δουλείαν συνεχῆ, ὃ καὶ οἱ βόες πάσχουσιν· ὀρύξαντες δὲ περί που φοίνικα πεφυτευμένον, εὗρον κεφαλὴν ἵππου, καὶ συμβαλόντες σημαίνεσθαι σχολὴν αὐτοῖς, καὶ παρ' ἄλλων δόσιν τροφῆς, καθὰ καὶ τοῖς ἵπποις, ἔκτισαν ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ τὴν Καρχηδόνα, καὶ

ταῦτα

ταῦτα (Lege, κἀν ἐνταῦθα) πότιμον ὕδωρ μὴ ἔχοντι. Καὶ τάχα διὰ τῦτο κὴ Κακκάβη ἐκλήθη.

Ibid. *Quod auspicium quidem fructuosae terrae, sed laboriosae perpetuoque servae urbis fuit;*] Vox *terrae*, quae in plerisque MSS. desideratur, exstat in quarto Leid. Idem cum reliquis MSS. *quod ausp. fr. quidem.*

XVIII. 6. 1. *Rex Maxitanorum Hiarbas*] Sec. Med. *Mustitanorum.* sec. Leid. *Massitanorum.* tertius & Magl. *Maurorum.* ed. Rom. *Murtanorum.* Bechar. Med. Ald. Junt. *Mauritanorum.* Ausonius Epigr. 118. v. 7. de Didone.

Sed furias fugiens atque arma procacis Jarbae,
Servavi, fateor, morte pudicitiam.

Eustathius ad Dionysium d. l. τῦ δὲ Νομάδων κὴ Μαζικῶν βασιλέως Ἰάρβαντος ἐκβάλλοντος αὐτὴν, κ. τ. λ.

XVIII. 6. 4. *Quae praecipiat aliis, ipsi facienda esse, si velit urbi consultum esse.*] Prius *esse* delebat Faber; verum posterius ignorant Medicei, Magl. sec. quint. Leid. Infra XXIII. 1. 9. *non in totum dicens consultum male Achaeis.*

XVIII. 6. 5. *Ituram se, quo suae urbis fata vocarent.*] Pronomen *se* abest sec. Med. Idem cum Magl. Periz. Coll. N. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *quo sua & urbis fata* (Ven. *facta*) *vocarent.* Bodl. *quo sua & suae urbis.*

XVIII. 6. 6. *Pyra in ultima parte urbis exstructa,*] Ita supra I. 3. 5. *exstructa, incensaque pyra.* Tert. Leid. *constructa.* Magl. pr. quart. Leid. Coll. N. & C. C. ed. Rom. *instructa.*

Ibid. *Inferiasque ante nuptias missura,*] Tabula marmorea Pisana: QVI PRIVATIM VELINT MANIBVS EIVS INFERIAS MITTERE.

XVIII. 6. 9. *Condita est urbs haec septuaginta duobus annis ante quam Roma;*] Pr. Leid. *annos.* Periz. *ante quam Alba.* Carthaginem conditam fuisse centum quadraginta tribus annis & octo mensibus post aedificationem Templi Salomonis refert Josephus lib. III. contra Apionem cap. 18. ἐπεὶ δὲ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς Εἰρώμυ βασιλείας ἐν Ἱεροσολύμοις ᾠκοδομήθη ὁ ναός· γέγονεν ἔτη ἀπὸ τῆς οἰκοδομήσεως τῦ ναῦ ἄχρι Καρχηδόνος κτίσεως ἔτη ἑκατὸν τεσσαράκοντα τρία, μῆνες ὀκτώ.

XVIII. 7. 1. *Itaque adversis tanto scelere numinibus,*] Orosius lib. IV. cap. 6. *Itaque Carthaginienses adversis diis propter istiusmodi sacra* &c. Pr. Med. Bodl. sec. quint. Leid. *sceleri.* sec. Med. ed. Colon. in margine, aliaeque quas consuluit Bongarsius, *aversis*, quod Fabro & Munckero ad Albricum cap. 22. placebat. Saxo lib. IX. pag. 179. init. *aversis bello pectoribus.* & praepositione addita Hegesippus lib. I. cap. 9. *aversusque a praelio, arte tractabat sibi subditos.* Quae constructio usitatior est. Dativo etiam hoc adjectivum junxit Quintilianus lib. VII. Inst. Orat. cap. 1. *ne illud spectans judex reliquorum defensioni sit aversior.*

Ibid.

Ibid. *Cum in Sicilia diu feliciter dimicassent;*] Ed. Bechar. Ald. Junt. Freculphus I. III. 18. *diu infeliciter*, male. Vide Bongarsium ad h. l.

Ibid. *Gravi praelio victi sunt:*] Vincentius lib. IV. cap. 70. *gravi bello v. s.*

XVIII. 7. 5. *Non se expugnatum, sed reciperatum patriam venire;*] Idem: *recuperatum patriam venisse.*

Ibid. *Non virtutem sibi priore bello . . . defuisse;*] Idem: *non sibi virtutem in pr. b..d.*

XVIII. 7. 7. *Cartalo Malei ducis filius,*] Sec. Med. *Carthago.* & paullo post *Carthalo*, adstipulante Orosio lib. IV. cap. 6. Zonaras lib. VIII. cap. 15. ϗ ὁ Καρθάλων κατέχειν Ἀιγιθαλον. Pro *Malei* & *Maleum* Vossius optime restituit *Malchi* & *Malchum.* Bechar. *Machaei*, & paullo ante *Machaeum.* Ald. Junt. *Mazaei* & *Mazaeum.* Rom. *Mazei* & *Mazeum*: quomodo apud Orosium & Freculphum I. 3. 18. hoc nomen scribitur.

Ibid. *Decimas Herculis ferre*] Medicei, pr. Leid. cum sex aliis & ed. Rom. *Herculi*, quomodo legendum conjecerat Faber. Pr. tert. quart. Leid. Coll. N. ed. Rom. & Vincentius: *decimam* scilicet partem: ut apud Livium lib. V. cap. 21. *tibique hanc decimam partem praedae voveo.* Deuteronom. XII. 17. *decima frumenti & vini.* Ezdra lib. II. cap. 13. 5. & 12. *decima frumenti, vini & olei.*

Ibid. *Prius publicae se religionis officia exsecuturum.*] Saxo praef. pag. I. f. *privatis curis publicae religionis officia anteponere.*

XVIII. 7. 8. *Quam rem etsi indigne ferret pater, non tamen vim adferre religioni ausus est.*] Medicei, pr. sec. quint. Leid. Bodl. Coll. N. *quam rem tametsi.* Saxo lib. XIV. pag. 301. 36. *ego vero tametsi circumstantia damna pervideam, tamen ut animae tuae vestigium ab errore probibeam, meam periculis implicare non metuam.* & lib. XV. pag. 364. f. *Igitur tametsi Scanorum potissimis stiparetur, ad supplendum tamen arbitrorum numerum etiam Thordonem nuntio vocatum.* Infra XXIX. I. 8. *His regibus pueris tametsi nulli senioris aetatis rectores erant, tamen* &c. Ita sex MSS. XXXVIII. 4. 16. *quorum tametsi singula bella sustinere Romani possent, universis tamen obruantur.* Cicero Or. pro Roscio Amer. cap. 20. *tametsi miserum est, tamen ei, qui hunc accuset, possim aliquo modo ignoscere.* & pro Quintio cap. 5. *tametsi causa postulat, tamen quia postulat, non flagitat, praeteribo.* Gellius lib. VII. cap. 21. *tametsi* haberi *atque* dimitti *contraria sunt; unum atque id ipsum tamen utroque in verbo ostenditur.* Adde paterna ad Macrobium lib. I. Comment. in Somn. Sup. cap. 5. pag. 22. Lactantius lib. III. cap. 12. *qui tametsi nescierunt immortalitatis viam, res tamen non fefellit.* Periz. ed. Bechar. Ald. Junt. *aegre ferret.* Tert. quart. Leid. *vim inferre religioni.* Vincentius: *vim religioni inferre.*

Ibid.

XVIII. 7. 9. *Interjectis deinde diebus,*] Vincentius: *I. autem d.*

Ibid. *Ornatusque purpura & infulis sacerdotii,*] Idem, *sacerdotis.*

Ibid. *Tunc in secretum abducto pater ait:*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *tum in secretum* (Ven. Flor. *secreto*) *pater adducto ait:* quod pejus vulgato. Vincentius: *cui in secretum abducto ait pater.* Livius lib. I. cap. 29. *tum abducto in secretum viro Tanaquil ait:* ubi Aldus quoque edidit, *adducto.* Idem lib. XXX. cap. 14. *abductum in secretum Masinissam sic adloquitur.*

XVIII. 7. 10. *In conspectum tot miserorum civium venire?*] Tert. quart. Leid. Periz. Vincentius lib. III. cap. 70. *in conspectu.*

XVIII. 7. 14. *Ego quoque imperatorem me magis, quam patrem judicabo;*] Sec. Med. *cogitabo.* Vide Berneccerum ad XIX. 2. 6. Ed. Bechar. Ald. Junt. aliaeque, *indicabo.*

Ibid. *Statuamque in te exemplum,*] *Exemplum* hoc loco idem valet, quod *poena.* Gellius lib. VI. cap. 14. *Veteres quoque nostri* exempla *pro maximis gravissimisque poenis dicebant.* Confer Avum lib. IV. Obferv. cap. II.

Ibid. *Ne quis posthac infelicibus miseriis patris illudat.*] Periz. ed. Bechar. *post haec.* Vincentins: *ne quis posthac filius infelicibus patris miseriis illudat.* Saxo lib. IV. pag. 65. f. *ut infelicitatis suae vulneribus alienorum fastus illuderet.*

XVIII. 7. 15. *In altissimam crucem in conspectu urbis suffigi jussit.*] Sec. Med. *in altissima cruce.* Vincentius, *in aspectu urbis,* & cum Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *affigi jussit.* Coll. N *crucifigi j.*

XVIII. 7. 16. *Contentumque victoria sua*] Periz. *victoriarum suarum,* quod placebat Nob. Heinfio ad Vellejum II. 88. Ed. Ald. Junt. *contentusque victoria sua.* Ven. *contentusque victoriarum suarum.* Flor. Parif. *contemptusque victoriarum suarum.* Mediol. *contemptumque victoriarum suarum.*

Ibid. *Punitis auctoribus, miserorum civium, injuriosi exsilii omnibus se veniam dare dicit. Atque ita decem senatoribus interfectis, urbem legibus reddidit.*] Hic locus ita interpungendus videtur, *punitis auctoribus miserorum civium injuriosi exsilii, omnibus se veniam dare dicit: atque* &c. *Miseros cives* vocat partem exercitus, quae fuperfuerat praelio, quamque exfulare jufferant Carthaginienfes. Vincentius: *punitisque auctoribus exsilii sui & sociorum, urbem legibus suis reddidit, interfectis* X. *senatoribus. Omnibus* i. e. ceteris, vel aliis omnibus. Ita εἰς πάντας dixit D. Paulus in Epift. I. ad Theffalon. 3. 12. Ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς,

XVIII. 7. 18. *Nec multo post ipse adfectati regni accusatus,*] Sec. Med. Magl. ed. Rom. *nec multo post tempore ipse.* Jenfon. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *nec m. post tempore affectati.* nec aliter Bechar. in qua vitiofe impreffum, *affectari.*

XVIII. 7. 19. *Cujus industria & opes Carthaginiensium, & imperii*

perii fines, & bellicae gloriae laudes creverunt.] Pr. Med. Bodl. sec. Leid. *gloriae primo laudes crev.* quint. *bellicae primo gloriae l. c.*

XIX. I. 1. *Viresque civitatis non minus bellandi arte quam virtute firmasset,*] Pr. Leid. Bodl. *formasset*, male.

XIX. I. 2. *Per vestigia paternae virtutis decurrentes,*] Saxo lib. I. pag. 6. m. *cujus mirifica indoles ita paternas virtutes redoluit, ut prorsus per earum vestigia decurrere putaretur.* & lib. XI. pag. 177. f. *per aviti negotii vestigia decurrit.*

XIX. I. 7. *Cujus mortem cum luctus civitatis, tum & dictaturae undecim & triumphi quatuor insignem fecere.*] Medicei, Magl. quint. Leid. Bodl. ed. Rom. *tum dictaturae.* sec. Leid. *triumphi* IX.

XIX. I. 8. *Veluti cum duce vires Poenorum cecidissent.*] Ed. Rom. *veluti si cum d.* Bechar. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *v. c. d. P. vires concidissent.* Paris. errore typographico, *condidissent.*

XIX. I. 10. *Quo Poeni humanas hostias immolare, & canina vesci probibebantur: mortuorumque corpora cremare potius, quam terra obruare a rege jubebantur.*] Magl. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. & Vincentius lib. IV. cap. 71. *& canina carne vesci pr.* Periz. nescit verbum *probibebantur.* Dein pr. quart. Leid. Thuan. Coll. N. ed. Rom. *mortuorum quoque corpora.* Magl. *& corpora quoque mortuorum.* Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. *mortuorum corpora.* Vincentius: *jubebanturque mortuorum corpora cremare p. q. t. o.* Nobilissimo atque Amplissimo Viro J. van Nispen in Disput. Jurid. Inaug. de Sepulcro violato cap. 10. *que* in *quam* propter praecedens *potius* ab interpolatore perperam mutatum, atque idcirco hic locus ita emendandus & interpungendus videbatur: *vesci probibebantur mortuorumque corpora cremare, potiusque terra obruere a rege jubebantur.* Eadem quoque conjectura in hoc loco restituendo usus fuit Parens. Ceterum Kirchmanni emendationem, quae Berneccero non displicebat, calculo suo comprobat Cl. Heindrich in Carthag. Republica lib. II. sect. I. cap. 9. eam vero improbat in Epistola ad Nic. Crassum Pignorius lib. I. Symb. Epist. 28. pag. 104. ita autem vir ille eruditissimus: „ Scio Joannem Kirchmannum lib. I. „ de Funer. Romanor. cap. II. verborum collocationem trans„ posuisse, reposuisseque apud Justinum, *mortuorumque corpora* „ *terra obruere potius, quam cremare a rege jubebantur.* Verum „ cum ego abstineam ab hac metamorphosi, perpendo tamen „ Herodoti verba, qui lib. III. (cap. 16.) narrans Cambysen „ jussisse, ut Amasidis cadaver cremaretur, adjecit impie fe„ cisse. Persas enim Deum Ignem esse arbitrari, ideoque nefas „ esse Deo depasci cadavere hominis: quamobrem Ignem inqui„ nare arbitrati sunt illi ipsa morte acerbius, ut inquit nescio „ quis apud Suidam in voce Αὐθ., deque hoc Ignis cultu apud Per„ sas non est quod dubitemus, quando etiam ipse Ctesias in excer„ ptis Persicis, & Clitarchus apud Diogenem Laërtium id testati „ sint.

„ sint. Itaque in eam sententiam impellor, ut existimem Da-
„ rium hoc jussisse in odium Magorum, quos fere ad internecio-
„ nem caeciderat, (hunc enim illum eumdem esse arbitror) qui
„ etiam Festum Magophoniae instituerit, cujus meminerunt He-
„ rodotus & Ctesias. Magorum autem institutum fuit Ignis vene-
„ ratio, uti notat Maximus Tyrius, & e recentioribus Dale-
„ champius ad Athenaeum, Sirmondus ad Sidonium, & Otho
„ Heurnius in Indico cap. 28. Neque sane Persa non fuit &
„ Cambyses, qui, ut vidimus, cadaver Igni objecit depascen-
„ dum. Vel etiam (si tibi Amice non improbabitur) leni ma-
„ nu emendo Justinum, ut videlicet scripserit: *dum haec aguntur,*
„ *legati a Dario Persarum rege Carthaginem venerunt, afferentes*
„ *edictum, quo Poeni humanas hostias immolare, & canina vesci*
„ *prohibebantur, mortuorumque corpora cremare, quae terra obruere*
„ *a rege jubebantur.* Hic nullam trajectionem verborum vides,
„ imo percommodum sensum. At obnuntiantibus omnibus,
„ quotquot ego viderim, exemplaribus, religio mihi est ali-
„ quid in Justino mutare. Quo circa vulgatam lectionem solli-
„ citandam non puto; tum quia Persae corpora terrae non ob-
„ ruebant, ut fuse explicat ex Agathiae lib. II. Heurnius lo-
„ co citato, tum quia rex tactus forte odio Magorum,
„ Cambysis etiam exemplo, & alterius cujuspiam, ut vidimus
„ penes Ctesiam, Poenis exteris hominibus aliquid voluit in-
„ dulgere.

XIX. 2. 1. *Imilcone.*] Pr. Med. *Himilchone.* & §. 7. *Hamilcho,* Magl. *Amilcone*, & *Himilco.* quint. Leid. *Amilchone*, & *Hemilcho.* Periz. *Hamilcone*, & *Himilco.* Vincentius, *Yvulcone.* Bechar. *Almicone*, & *Almico:* verum cap. seq. §. 1. *imperator Amilco sordida* &c. Hic dux *Melcho* appellatur a Freculpho I. IV. 3. cujus uterque codex Leid. praefert *Himilcho:* quomodo etiam hoc nomen scriptum est in plerisque MSS. Orosii lib. IV. cap. 6. in cujus novissima editione pag. 226. Nota Cl. Haverkampi, quae operarum errore subjecta est verbis Orosii, *ducem suum Mazeum*, referri debet ad τὰ *Imilco rex Carthag.* nam *Mazeum* eo loco constanter repraesentant Orosii MSS. Florentini & Leidenses, ac Freculphus I. III. 18.

XIX. 2. 2. *Sappho*] Medicei, Magl. pr. tert. quint. Leid. Bodl. ed. Ven. Flor. Ald. Junt. *Sapho.*

XIX. 2. 3. *Per hos res Carthaginiensium ea tempestate gerebantur.*] Medicei, Magl. sec. quint. Leid. Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Parif. Ald. Junt. *regebantur.* Med. *regebatur.*

XIX. 2. 7. *Pestilentis sideris vi exercitum amisit.*] Sec. Med. *p. sideris lue exerc. a.* quint. Leid. *pestilentia sideris ex. a.*

XIX. 2. 8. *Quae res cum nuntiata Carthagini esset, moesta civitas fuit: omnia ululatibus, non secus ac si urbs ipsa capta esset, personabant: clausae privatae domus;*] Pr. Med. Bodl. *Carthaginem.* pr. sec. tert. quart. Leid. Thuan. Coll. N. ed. Rom. *Carthagine.*

sec.

sec. Med. *quae res cum Carthagini n. esset, non secus ac si urbi ipsa c. esset, moesta civ. fuit: omnia ululatibus personabant: d. pr. domus erant.*

XIX. 2. 9. *Omnia privata officia damnata.*] Orosius: *cuncta privata publicaque officia damnata*; nec aliter Freculphus I. IV. 2. apud quem ex Orosio & MS. Leid. *cuncta* pro *cunctae* reponendum. Vincentius: *cuncta publica privataque officia damnata sunt.*

XIX. 2. 10. *Egredientesque paucos e navibus*] Iidem: *de navibus.*

XIX. 2. 11. *Tunc infelicium matrum ululatus & flebiles querelae audiebantur.*] Flor. Ald. Junt. *matrum & ululatus & querelae flebiles aud.*

XIX. 3. 1. *Inter haec procedit inops e navi sua imperator*] Orosius & Freculphus, *inter haec procedit & ipse inops de navi.* Pr. Med. *procedit & ipse è navibus imp.* Praepositio *e* abest Magl. pr. tert. Leid. Coll. N. ed. Rom. *Amilco* addunt ed. Bechar. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *Hamilcho* Ven. *Inter haec proceditque ipse de navi sua imp.* Vincentius.

Ibid. *Ad cujus conspectum plangentium agmina junguntur.*] Freculphus: *plangentia junguntur agm.* Verum *plangentium jung. agm.* rectius legitur apud Orosium & Vincentium.

XIX. 3. 6. *Quam possessione vacua fortuitis dominorum mortibus, sicuti caduca occuparint.*] Avus malebat *vacuam* & *caducam.* Ald. Junt. *caducam, occupaverint.*

XIX. 3. 7. *Quod ad hostes pertinet, victores se recessisse;*] Tert. Leid. *quantum ad hostes.* sec. Med. *pertineat:* quomodo legendum suspicabatur Avus. Pr. Med. *se revertisse.*

XIX. 3. 11. *Prosecutam multitudinem velut postremo adloquio dimisit.*] Orosius: *cunctos, qui lacrymantes prosequebantur, ultimo dimisit alloquio.* Novissima editio, *demisit*, male.

XIX. 3. 12. *Obseratisque foribus, ac nemine ad se, ne filiis quidem admissis, mortem sibi conscivit.*] Orosius; Freculphus atque Vincentius: *ac deinde obseratis (ac demum* Vinc.*) januis, exclusisque etiam filiis, gladio dolorem vitamque finivit.*

XX. 1. 1. *E Sicilia Carthaginiensibus pulsis,*] Praepositio abest sec. Med. & pr. Leid. Vincentius lib IIII. cap. 72. *fugatis a Sicilia Carthaginiensibus.*

Ibid. *Grave otium*] Quartus Leid. *grave hostium.* tert. *gravem hostem.* ed. Rom. *gravem hostem otium.*

XX. 1. 2. *Simul ut militum vires continuo labore acuerentur, & regni vires proferrentur.*] Medicei, sec. tert. quint. Leid. Coll. N. Bodl. *simul ut & militum.*

XX. 1. 3. *Prima illi militia adversus Graecos fuit;*] Pronomen *illi* omittitur in Vossiana & secunda editione Graeviana, aliisque recentioribus. Supra XII. 2. 5. *Primum illi bellum cum Apulis fuit.* & XXIII. 1. 3. *Primi igitur hostes illi Bruttii fuere.*

Ibid. *Finitimos quosque adgreditur.*] Junt. *quoque*, male. Supra VII. 6. 5. *facillimis quibusque adgressis.*

XX. 1. 9. *Adria quoque Illyrico mari proxima, quae & Adriatico mari nomen dedit.*] Medicei, sec. Leid. Periz. *Hadria*, & cum quint. Leid. *Hadriatico.*

XX. 1. 12. *Cerem*] Praeter Becharianam & Juntinam etiam Aldina dat *Caere.* Periz. *ceteras.*

XX. 1. 13. *Falisci*] Ald. Junt. *Phalisci.* Bechar. Ven. (*Falisci*, (Ven. *Phalisci*) *Japygii.* Flor. Paris. *Phalisci*, *Hyapengi.*

Ibid. *Abellani*] Quart. Leid. *Avellani.* Vide Cl. Drakenburgium ad Silium lib. VIII. v. 545. Ed. veteres & Bongars. *Abelani.*

XX. 1. 16. *Thurinorum urbem*] Quint. Leid. Bodl. Periz. ed. Bechar. *urbes.* Ald. *Thuriorum*, ut supra XII. 2. 15. *Thurii.*

XX. 2. 1. *Epeus*] Meliores MSS. ed. Rom. Bechar. *Epeos.* Reliqui *Epios*, vel *Ephios*, Graeca terminatione, quae in eodem nomine placuit Virgilio lib. II. Aeneid. v. 264.

& ipse doli fabricator Epêos.

XX. 2. 5. *Ob haec cum peste laborarent.*] Periz. ed. Rom. cum septem aliis, & Vincentio lib. IIII. cap. 23. *ob hoc.*

XX. 2. 7. *Cognito oraculo deorum*] Ald. Junt. *eorum.* sec. Med. *dei*, ut cap. seq. §. 3. *responso dei cognito.*

Ibid. *Deam panificiis placant.*] Junt. *beneficiis*, inepte.

XX. 2. 12. *Illi longinqua militia gravati*] Quemadmodum Avo, ita & Lipsio legendum videbatur, *longinquam militiam.*

XX. 3. 3. *Tacitamque eam rem habuere*,] Pr. tert. quart. Leid. *istam rem.*

XX. 3. 4. *Itaque cum in aciem processissent, & Crotoniensium centum viginti millia armatorum constitissent, Locrenses paucitatem suam* &c.] Vincentius: *bellum inierunt* XV. *millia Locrensium contra centum millia Crotoniensium, qui paucitatem suam & hostium multitudinem considerantes, ex desperatione sumpserunt animum, putaveruntque se victores fore, si non inulti morerentur. Itaque dum mori honeste* &c. Primus Leidensis quoque dat *centum millia:* dein tertius, quartus & Thuaneus, *sola* XII. *millia.* Coll. N. *sola* XI. *millia.*

XX. 3. 5. *Tantusque ardor . . singulos cepit*,] Saxo lib. XVI. pag. 374. 34. *quos* (milites) *tantus pugnandi ardor ceperat.*

XX. 3. 6. *Sed, dum mori honeste quaerunt, feliciter vicerunt:*] Hunc locum imitatur Saresberiensis lib. VI. Policr. pag. 363. *Saepe alii dum honeste viriliterque mori cupiunt, feliciter vincunt.* ubi *cupiunt* est ex interpretatione τοῦ *quaerunt.* *Quaerere* etiam pro cupere, conari, usurpavit auctor supra II. 11. 3. *dum ulcisci suos quaerunt.* Valerius Flaccus lib. VI. v. 450.

Juno duci sociam conjungere quaerit Achivo.

Saxo lib. XIV. pag. 268. 46. *dum patriae rebus consulere quaerit.* D. Joannes Euangel. VII. 1. ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. Ibid. 19. τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; 20. 19. τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; 30. & cap.

cap. x. 39. ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι. Adde VIII. 37. & 40. D. Lucas Act. Apoſt. XIII. 8. ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. quibus locis Latinus Interpres verbum *quaerere* quoque adhibuit.

XX. 3. 8. *Duo juvenes diverſo a ceteris armorum habitu, eximia magnitudine & albis equis, & coccineis paludamentis pugnare viſi ſunt,*] Sec. Med. Periz. *eximiae magnitudinis.* Primus Med. ſec. quint. Leid. *ex albis equis:* ut apud Ciceronem lib. II. de Nat. D. cap. 2. *In noſtra acie Caſtor & Pollux ex equis pugnare viſi ſunt.* Ed. Ald. Junt. *ex albis equis coccineis chlamydibus paludati pugnare viſi ſunt.*

Ibid. *Nec ultra apparuerunt,*] Vincentius: *nec ultra comparuerunt.*

XX. 3. 9. *Incredibilis famae velocitas.*] Saxo lib. XVI. pag. 379. 16. *incredibili famae velocitate.*

Ibid. *Nam eadem die .. & Corintho & Athenis & Lacedaemone nuntiata eſt victoria.*] Avo legenti *Corinthi* ſuffragantur ed. Rom. Ald. Junt. *Nam in eadem die ... & Corintho & L. n. eſt vict.* Vincentius.

XX. 4. 2. *Oderant enim quae infeliciter ſumſerant:*] Saresberienſis: *Fortunae ſiquidem indignantes, oderant arma, quae adverſus Locrenſes infeliciter ſumſerant.*

Ibid. *Ni Pythagoras philoſophus fuiſſet;*] Sec. Med. *Pythagora.* Bechar. *niſi Pythagoras.* Saresberienſis: *niſi eis Pythagoras philoſophus obſtitiſſet.*

XX. 4. 3. *Hic Sami Demarato locuplete negotiatore natus,*] Uterque Med. Magl. ſec. quint. Leid. Bodl. ed. Rom. Ven. Flor. Pariſ. Ald. Junt. *negotiatore patre natus*, ut infra XXII. 1. 2. *patre figulo natus.* & XXIII. 4. 4. *genitus erat patre Hierocle, nobili viro.* Gualterus Burlei de vitis Phil. cap. 17. *Pythagoras natione Samius (ut ait Juſtinus) negotiatoris divitis filius fuit, cui nomen Demaratus erat.* Saresberienſis lib. VII. cap. 4. *Fuit autem hic natione Samius, negotiatoris divitis filius, cui nomen Maratus erat.* Ex qua nominis proprii ſcriptura apparet, venerabilem Antiſtitem uſum fuiſſe Juſtini codice, in quo ſcriptum erat, *de marato*, quomodo etiam legitur in prima editione Speculi Hiſtorialis Vincentii lib. IV. cap. 24. In primo Leidenſi etiam ſcriptum, *Samide marato.* Ceterum de hoc patris Pythagorae nomine ſcribit Cl. Dodwellus in Exercit. de Aetate Pythagorae pag. 161. „ Alium porro *Philoſopho* patrem *Damaratum* tribuit Juſtini „ Trogus, qui quartus proinde fuerit, & cum *Zacynthio* quin„ tus, qui communi cum Philoſopho hiſtoria continetur. Sed „ mihi, fateor, ſuſpicio eſt cum *Lucumone* (qui poſtea *Tarqui*„ *nius* erat *Priſcus*) illum confundi *Pythagoram*, nec alium pro„ inde a *Damarato Corinthio Damaratum* illum fuiſſe *Samium.* „ Erant enim ambo exteri in Italia celeberrimi tam *Tarquinius* „ ille *Priſcus* quam etiam *Pythagoras Philoſophus.*

Ibid. *Magniſque ſapientiae incrementis formatus,*] Saresberienſis: *Magnis itaque ſap. formatus incr.* Pr. Med. ſec. quint. Leid.

Reg. Coll. C. C. Thuan. Ald. Junt. Bongarſ. Vincentius: *incrementis ornatus*. Bodl. *ornamentis formatus*. Gualterus *ſapientiae informatus incrementis*.

Ibid. *Ad perdiſcendos ſiderum motus, originemque mundi ſpectandam*] Ed. Bechar. *ad praediſcendos*. Gualterus: *ad perdiſcendum ſ. m. originemque m. ſpectandum*. & paullo poſt: *ad cognoſcendum Minois & Lycurgi leges*.

Ibid. *Summam ſcientiam conſecutus erat.*] Idem: *ſummam ſcientiarum conſecutus eſt*.

xx. 4. 4. *Cretam & Lacedaemona*] Idem: cum Periz. *Lacedaemoniam*.

xx. 4. 5. *Crotonam*] Avus ad Livium lib. i. cap. 8. malebat *Crotonem*; & paullo poſt §. 15. *Crotone*. Ed. Pariſ. Ald. Junt. *Crotonem*, eaedemque cum Mediceis, Periz. ed. Flor. & Vincentio, *Crotone* pro vulg. *Crotonae*. Saresberienſis: *ad Crotonicorum urbem applicuit*. ubi *Crotoniatarum* ſcripſiſſe videtur eruditus Antiſtes. Apud Gualterum mendoſe editum, *Ceuonam*.

xx. 4. 6. *Laudabat quotidie virtutem; & vitia luxuriae, caſusque civitatium ea peſte perditarum enumerabat.*] Medicei, quart. quint. Leid. Bodl. Coll. C. C. Periz. Vincentius: *caſumque civ. hac peſte perditarum*. *Hac* etiam dant Bechar. ed Rom. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. Saresberienſis: *Laudabat ergo virtutem quotidie, & vitia luxuriae denudabat, & caſuum urbium perditarum enuntiabat cauſas*.

xx. 4. 7. *Tantumque ſtudium ad frugalitatem multitudinis provocavit, ut aliquos ex his luxuriatos incredibile videretur.*] Ed. Rom. *luxuriatos in optimam frugem converſos incr. vid.* Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. *lux. in optimam frugem converſos fuiſſe incr. vid.* Magl. *tantoque ſtudio ad frugalitatem multitudinem revocavit, ut aliquos ex iis luxuriatos in optimam vitam converſos fuiſſe incred. vid.* Saresberienſis: *tantum quoque ſtudii ad frugalitatem multitudinis provocabat, ut aliquos ex his lux. eſſe incr. vid.* Vincentius: *tantoque ſtudio ad frugalitatem perdiſcendam multitudinem provocavit, ut aliquos ex eis luxuriatos eſſe incr. vid.* Gualterus: *tantumque ſtudium ad frugalitatem perdiſcendam multitudini prov. ut aliquos ex eis luxuriatos unquam fuiſſe incred. vid.*

xx. 4. 8. *Matronarum quoque ſeparatam a viris doctrinam, & puerorum a parentibus frequenter habuit. Docebat* &c.] Ita Saresberienſis. Vincentius: *matr. quoque ſeparatarum*, idque vulgato praefert Cl. Heuſingerus lib. ii. Emend. cap. 5. qui etiam legendum conjecerat *ſeparatim*, quomodo ſcriptum in ſec. Mediceo. Gualterus: *Matronas a viris ſeparatas, & pueros a parentibus derelictos, ad pudicitiam & ad debita ſocietatis obſequia ſuo ſtudio reduxit; induxitque matronas, ut auratas* &c.

xx. 4. 9. *Docebat nunc has*] Vincentius: *docebat autem n. h.*

xx. 4. 10. *Frugalitatem omnibus ingerebat,*] Saxo lib. viii. pag.

pag. 165. 46. *regi cognoscendae legationis aviditatem ingessit.* Saresberiensis lib. VII. cap. 5. pag. 419. *nisi Socrates verae laudis gloriam ei curasset ingerere.* Vincentius: *frug. omnibus differebat.*

XX. 4. 11. *Consecutusque disputationum adsiduitate erat, ut matronae* &c.] Vincentius: *consecutusque disputationum assiduitatem, erat ut matr.*

Ibid. *Velut instrumenta luxuriae deponerent.*] Saresberiensis: *quasi lux. instr. d.* Apud Gualterum *vel* male editum est pro *velut.*

Ibid. *Eaque omnia delata in Junonis aedem ipsi deae consecrarent,*] Gualterus: *& in Junonis aedem delata ipsi d. c.*

XX. 4. 12 *Prae se ferentes, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non vestes esse.*] Margo Saresberiensis: Al. *praeferentes*: Al. *praeferens.* Prius etiam dat Vincentius; posterius Perizonianus. Gualterus: *docens vera matronarum orn. pudicitiam esse, non vestes.*

XX. 4. 13. *In juventute quoque quantum profligatum sit, victi feminarum contumaces animi manifestant.*] Ald. Junt. *quantum profectum sit*, & *manifestabant.*

XX. 4. 14. *Sodalitii juris sacramento quodam nexi, separatam a ceteris civibus vitam exercerent, quasi coetum clandestinae conjurationis haberent,*] *Juris* etiam habent MSS. Bongars. Coll. N. & C.C. Thuan. a sec. m. quart. Leid. eamque scripturam tuetur Avus lib. IV. Observ. cap. 17. pag. 282. *Sodalitiis* quoque adjective usurpavit Ammianus lib. XV. cap. 9. §. *Druidae ingeniis celsioribus, ut auctoritas Pythagorae decrevit, sodalitiis adstricti consortiis:* ad quem locum notavit Henr. Valesius: „*Sodalitiis* hic „ sumitur adjective, ut apud Justinum in eo loco, quem supra „ laudavimus, *sodalitio jure.* Sic enim habent omnes MSS. co„ dices. Et similiter in L. I. D. de Colleg. *Collegia sodali-* „ *tia*". In praecedenti nota hunc Justini locum ita exhibuerat Vir summus: *Sed triginta ex juvenibus cum sodalitio jure sacramento quodam nexi, separatam a ceteris civibus vitam* &c. ubi *triginta* male excusum est pro *trecenti.* In nullo autem MSS. codicum, quibus usus fui, *sodalicio jure* reperire mihi contigit. Reg. Cantabr. dant *solatii juris.* pr. Leid. *sodalacii juris.* Reliqui, exceptis illis, quos modo laudavi, *sodalicii*, *sodalitii*, vel *sodaliti jure.* In ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Bongars. quoque exstat *sodalitii jure.* Apud Saresberiensem hic locus ita legitur: *Sed trecenti ex juvenibus, cum sodalitii juris sacramento separatam a caeteris civibus vitam agerent, quasi coetum clandestinae conjurationis habentes adversus Pythagoram, civitatem in se converterunt, quae eos, cum in unam domum convenissent, cremare voluit.* ubi τὰ *adversus Pythagoram* expungenda esse, vel pro *in se* reponendum *& se*, suspicabatur Schefferus libro Adversariorum, Miscellan. Obser-

yat. vol. VIII. pag. 414. qui pro *separatam* quoque legisse videtur *separatim*. Periz. *separatam a civibus ceteris vitam exercerent, & quasi coetum*.

Ibid. *Civitatem in se converterunt;*] Magl. ed. Flor. Ven. Paris. *convertunt*.

XX. 4. 15. *Quae eos, cum in unam domum convenissent, cremare voluit.*] Periz. *quos omnes cum in unam domum invenissent, cremare voluerunt*.

XX. 4. 16. *In quo tumultu sexaginta ferme periere:*] Periz. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *sexaginta ferme homines p.*

Ibid. *Ceteri in exsilium profecti.*] Saresberiensis addit, *sunt*.

XX. 4. 17. *Pythagoras autem cum annos viginti Crotone egisset, Metapontum migravit.*] Septem MSS. ed. Rom. & Vincentius *emigravit*. Vide supra v. 10. 8. Gualterus: *in Metapontum migravit*. Themistius Orat. XX. pag. 285. de Pythagora scribit: αὐτός τι γὰρ ὁ Μνησάρχου τοσόνδε ἄρα ἀπέλαυσε τῆς πολυυμνήτου σοφίας, ὥστε μετανάστης ἀεὶ διεβίω, διὰ τοὺς βασκαίνοντας καὶ κολούοντας, ἐκ Σάμου μὲν εἰς Κρότωνα, διὰ Πολυκράτην· ἐκ Κρότωνος δὲ εἰς Λοκρούς, διὰ Γύλωνα· Λοκρῶν δὲ οὐχ εἷς ἤδη, ἀλλὰ πάντες Λοκροὶ οὐχ ὑπέμειναν Πυθαγόρου τὴν ἀρετήν, ἀλλὰ μετεστήσαντο εἰς Τάραντα καὶ παρέπεμψαν· Ταραντῖνοι δὲ αὖθις, ὥσπερ φορτίον, εἰς Μετάποντον· οὗ δὴ καὶ ἐτελεύτησεν ἐν τῷ τεμένει τῶν Μουσῶν, τετταράκοντα, ὥς φασιν, ἡμέρας φεισάμενος σίτου. Simsonius Chron. A. M. 3506. malebat *annos decem*: at Cl. Bentlejus in Dissertat. de Phalaridis Epistolis pag. 74. *annos* XL. ex Jamblicho de vita Pythag. cap. 36. Αὐτὸν μὲν γὰρ Πυθαγόραν ἀφηγήσασθαι λέγεται ἑνὸς δέοντος, ἔτη τεσσαράκοντα.

XX. 4. 18. *Cujus tanta admiratio fuit, ut ex domo ejus templum facerent, eumque pro deo colerent.*] Gualterus: *cujus tanta in populo fuit opinio, ut ex d. e. t. facerent, & ipsum pro d. c.* Saresberiensis: *ipsumque pro deo colerent*. Diodorus Siculus in Excerptis Porphyrog. pag. 246. ἴσα θεοῖς παρὰ τοῖς Κροτωνιάταις ἐτιμᾶτο.

XX. 5. 4. *Qui ante menses Romam incenderant,*] Vossius legit, *ante mensem;* nec aliter ed. Rom. Ald. Junt. Prius tamen sincerum est. Vide notam Avi ad VI. 7. 7. Periz. *ante paucos menses*.

Ibid. *Adeunt; gentem suam &c.*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *adeunt, gentemque suam*.

XX. 5. 5. *Magnoque usui ei futuram vel in acie bellanti, vel de tergo intentis in praelium hostibus.*] Pronomen *ei* abest quint. Leid. *vel ante bellanti* sec. Leid. *vel ante in acie, vel de tergo int.* Ald. Junt.

XX. 5. 6. *Bellum velut ex integro restaurat.*] Ed. Veneta: *instaurat*.

XX. 5. 8. *Et Mediolanum, Comum,*] Ed. Bechar. *Contum*. Auctor libri de Gestis Treverorum, quem publicavit illustris Leibnitzius

nitzius, cap. 8. pag. 9. post *Mediolanum*, addit *Ariminum*; cujus urbis mentionem quoque facit Albertus Stadensis in Chronico pag. 259. ubi ait: *Quidam Belgio, a quo Gallia Belgica, quae prius dicebatur Comata, CCC millia in Italiam secum duxit, & Mediolanum, Ariminum, Comum, Brixiam, Veronam, Bergomum, Tridentum & Vincentiam condidit, & Illyricos sinus penetrans in Pannonia consedit.* Postrema verba, *& Illyr. s. &c.* transcripsit ex lib. XXIV. 4. 2.

Ibid. *Bergomum*] Ita cum Bechar. & Juntina sec. Med. ed. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. atque Albertus.

Ibid. *Vicentiam*] Sec. Med. *Vicetiam*: quomodo in melioribus libris Plinii III. 19. legi testatur Lipsius ad Tacitum lib. III. Hist. cap. 8. Inscriptio: VICETIA & VICETINI. Adde Pignorium Epist. 26.

XX. 5. 9. *Duce Rhaeto*,] Sec. Med. sec. Leid. ed. Rom. Bechar. Med. *Reto*, & paullo post cum Periz. *Retorum* (Bech. *Retiorum*) pro vulg. *Rhaetorum*. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. *Rheto* & *Rhetiorum*. pr. Med. *Raeso* & *Rhetiorum*. Lege, *Raeto* & *Retorum*. Horatius lib. IV. Od. 4. v. 17.

Vidêre Raeti bella sub Alpibus
Drusum gerentem & Vindelici.

Orosius lib. VI. cap. 21. *Drusus Galliam Raetiamque sortitus.* Ita optimus Florent. Adde notam paternam ad Tacitum lib. II. Annal cap. 12. *Gentem* quoque pro *gentes* dant eaedem edd. uterque Med. Magl. quint. Leid. Bodl.

XX. 5. 10. *Reparato exercitu*,] Ed. Jenson. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. *recuperato exerc.*

Ibid. *Bellum, quod lue deseruerant*,] Penultimam vocem omittit Vincentius lib. IV. cap. 72.

XX. 5. 11. *Suniatus*,] Magl. *Simicus*. Periz. *Sanniator*. Medicei, sec. quart. Leid. Bodl. ed. Jenson. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. *Suniator*. Rom. *Surriator*. Ald. Junt. *Suniacus*.

XX. 5. 12. *Segnitiem*] Medicei, Bodl. sec. Leid. Periz. ed. Rom. Paris. Flor. Ven. Med. Paris. Ald. Junt. *segnitiam*: nec aliter sec. Med. sec. quart. Leid. ed. Bongars. infra XXI. 2. 1.

Ibid. *Familiariter*] Vincentius: *familiari secreto.*

Ibid. *Proditionis damnatur*;] Ald. Junt. *proditionis reus damnatur.* Rom. & MS. Coll. N. *proditionis ejus d.* Magl. *ejus prod. d.*

Ibid. *Facto senatusconsulto*,] Pr. Leid. *f. senatus compulsu*, vitiose pro *consultu*, quomodo scriptum in Coll. N. & MSS. Bongarsii. De hac voce agit Avus ad Livium lib. III. cap. 62.

XX. 5. 13. *Ne quis postea Carthaginiensis aut litteris Graecis, aut sermoni studeret*:] Quart. Leid. *sermone*. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Junt. *aut Graeco sermoni studeret*. Ald. pr. Med. sec. quart. Leid. *aut literas Graecas aut sermonem studeret.* Cicero

Orat. post red. in Sen. cap. 9. *quum vero etiam litteras studere incepit.* Plautus Milite v. 5. 44.

Magis metuant, minus has res studeant.

& Poenulo III. 1. 72.

Lenonem perjurum ut perdas, id studes.

Inscriptio Lugdunensis ad S. Irenaei apud Illustr. Maffeium in Antiq. Galliae epist. xx. pag. 95. ELEMOSINAM ET ORACIONEM STVDVIT.

XX. 5. 14. *Nec multo post Dionysius, . . insidiis postremum suorum interficitur.*] MSS. ed. Bechar. Ald. Junt. *ad postremum.* Helladius in Chrestomathia de Dionysio refert: ὅτι ὀνηλάτου μὲν υἱὸς Διονύσιος ἦν, ὁ τῆς Σικελίας ἄρξας ἔτη μ' δυοῖν ἀποδέοντα. Syncellus Chron. pag. 258. Διονύσιος Σικελίας τύραννος ἀπέθανε κρατήσας ἔτη ιή. Lege λή.

XXI. 1. 2. *Et naturae jus secuti, & quod firmius futurum esse regnum, . . arbitrabantur.*] Conjecturam magni Cujacii, qui *naturae jus* pro *naturam ejus* legendum divinavit, firmant Magl. & sec. Leid. *futurum regnum* sec. Med.

XXI. 1. 3. *Aemulos imperii sui . . . tollere gestiebat.*] Pronomen abest a sec. Leid. Ald. Junt.

XXI 1. 4. *Qua re paullisper dissimulatum animum prius ad favorem popularium conciliandum intendit;*] Periz. *dissimulans.* Sec. Med. *qua re paullisper dissimulata, animum,* ut infra XXV. 4. 2. *dissimulatis causis.*

XXI. 1. 5. *Tributa populo per triennium remittit:*] Aldina & Juntina addunt, *fratres revocat.*

XXI. 1. 6. *Non cognatos tantum fratrum, sed etiam ipsos interficit.*] Ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. Bongars. *sed etiam ipsos fratres int.* Magl. *sed ipsos etiam fratres int.* Periz. *sed & ipsos int.*

XXI. 2. 1. *Ut non solem, non pulverem. . . ferre posset.*] Vegetius lib. 1. cap. 3. *solem pulveremque ferre condiscant.*

XXI. 2. 2. *Nec, ut pater carcerem nexis, sed caedibus civitatem replet.*] Pr. Med. sec. quint. Leid. *carcerem modo nexis.*

XXI. 2. 5. *Praedam & urbis direptionem*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *praedam, urbisque dir.*

XXI. 2. 9. *Solitamque sibi saevitiam exercet.*] Juntae: *solitamque ibi.*

XXI. 3. 2. *Cum Rheginorum tyranni Leophronis bello Locrenses premerentur,*] Bechar. *Leofronis.* Ald. Junt. *Leophonis.* Magl. Thuan. a sec. m. *cum ergo tyrannide ejus, & finitimorum bello Locr. prem.* idemque in MS. reperit Bongarsius.

Ibid. *Ut die festo Veneris virgines suas prostituerent.*] Pr. Med. Bodl. *Veneri.* Periz. *ut die festo virgines suas Veneri prost.*

XXI 3. 4. *Ex quibus sorte ductae centum,*] Pr. Med. Magl. sec. Leid. *sorte ducta,* male. Suetonius Domit. cap. 4. *ex quo* (collegio) *sorte ducti magisterio fungerentur.* Apulejus lib. IV. Me-

Metamorph. pag. 67. *quo speculatores e numero latronum sorte ducti noctibus excubabant.* & pag. 68. *Hi simili lavacro refoti, inter toros sociorum sese reponunt: nunc sorte ducti ministerium faciunt.* Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *centum ductae.*

XXI. 4. 1. *Quibus vires reipublicae superabat,*] Eaedem, *q. reip. sup. vires.* Thuan. *q. v. publicae rei sup.*

Ibid. *Ad occupandam dominationem intendit,*] Thuan. Coll. N. *in occupandam.*

XXI. 4. 5. *Ne persona designata, sed vitia correcta viderentur.*] Reg. Thuan. a sec. m. ed. Med. *correpta.* Magl. ed. Ven. Florent. Ald. Junt. *correpta esse vid.*

XXI. 4. 7. *Regemque Maurorum*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *Mauritanorum.*

Ibid. *Corpus in cruce figitur.*] Quint. Leid. Coll. N. ed. Rom. Bongarf. *in crucem.* Orosius lib. IV. cap. 6. *cruci suffixum.*

XXI. 5. 1. *Interea Dionysius Syracusis receptus,*] *Receptis* malebat Parens, cui suffragantur sec. Med. Thuan. Supra cap. 3. f. *Ibi Syracusas, securis omnibus, post longam intercapedinem pacis, per proditionem recipit.*

XXI. 5. 6. *Quod emere non poterat, oculis devorare.*] Sec. Med. Magl. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *quae emere non poterat.*

XXI. 5. 7. *Adversus lenones jurgari;*] Medicei, Magl. sec. Leid. Bodl. Coll. N. & C. C. atque MSS. Fuldenses, *jurgare.*

XXI. 5. 8. *Novissime ludimagistrum professus,*] Periz. ed. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *novissime se lud.* Columella praef. lib. I. *Agricolationis neque doctores qui se profiterentur neque discipulos cognovi.* Saresberiensis lib. VII. cap. 5. pag. 419. *Jamque carminum confidentia elatus, actorem se profiteri cupiebat.* Magl. Thuan. ed. Rom. *Novissime autem lud.*

Ibid. *Ut aut a timentibus semper in publico videretur,*] Sec. Med. *viseretur.*

XXI. 5. 9. *Tamen haec simulatio vitiorum, non naturae erat;*] Conjecturam Freinshemii emendantis, *natura*, tuetur Avus ad Senecam lib. II. Nat. Quaest. cap. 25.

Ibid. *Amisso regali pudore,*] Tò *regali* nescit Periz.

XXI. 5. 11. *Inter has tamen simulationum artes insimulatus est adfectatae tyrannidis;*] Medicei, Magl. sec. quint. Leid. Bodl. Periz. ed. Ven. & quinque aliae, *artes ter insimulatus. Ter* ex ultima proxime praecedentis vocis syllaba *tes* ortum fuisse, suspicabatur Bongarsius in Var. Lect.

XX. 6. 1. *Ne Persico regno & Africam vellet adjungere,*] Sec. Med. tres Leid. Thuan. Periz. Coll. N. *Africum.* Saxo lib. XIV. pag. 308. 22. *haud dubie regno Danico Noricum conjunxisset.*

Ibid. *Hamilcarem cognomento Rhodanum*] Sec. Leid. *Roxannum.* quintus, pr. Med. Bodl. *Roxannum.* MSS. Dorviliani, teste Cl. Oudendorpio ad Frontinum I. 2. 3. *Rodanum* & *Rhodonem*,

Posterius quoque exhibent Magl. ed. Rom. idemque cognomen exstat in Inscript. apud Gruterum pag. 698. 8. N. OGVLNIO RHODONI. & pag. 813. 1. N. OGVLNIVS RHODO. & pag. 849. 8. L. PACCIO RHODONI. Ῥόδων quoque nominatur Phocaeënsium legatus ad Seleucum Antiochi filium a Polybio Leg. XVIII. Vulgatum tuentur Orosius & Vincentius: eodemque nomine usi fuerunt plures, ut *Rhodanus* sub Diocletiano & Maximiano Inscript. L. 2. C. de Usucap. pro don. & Ῥοδανὸς Episcopus, qui adfuit Concilio Mediolanensi, apud Zozomenum lib. IV. Hist. Eccl. cap. 9. & Praepositus sub Valentiniano I. apud Zonaram lib. XIII. cap. 15. atque in Inscript. Grut. pag. 567. 7. RHODANO CAESARIS VERNA. & pag. 1012. 10. HERCVLI RODANVS PRO SE ET DATIANO V. S. L. M. RHODANUS quoque cognominatur T. SEXTIUS in Inscript. Grut. pag. 706. 15. observante Cl. Oudendorpio l. l. qui inter variantes lectiones codicum MSS. atque editionum Frontini adfert *Rhodium* pro vulg. *Rhodinum*, idemque in quarto codice MS. Bibliothecae Regiae reperisse se testatur proavunculus meus Tennulius. Istud autem cognomen Punicum esse apparet ex Polybio lib. I. Hist. cap. 46. Τοῖς δ' ἐν τῇ Καρχηδόνι βουλομένοις μὲν εἰδέναι τὰ περὶ τὸ Λιλύβαιον, οὐ δυναμένοις δὲ, διὰ τὸ τοὺς μὲν συγκεκλεῖσθαι, τοὺς δὲ παραφυλάττειν φιλοτίμως, ἐπηγγείλατό τις ἀνὴρ τῶν ἐνδόξων Ἀννίβας ἐπικαλούμενος Ῥόδιος, εἰσπλεύσας εἰς τὸ Λιλύβαιον.

Ibid. *Virum sollertia facundiaque praeter ceteros insignem.*] Medicei, *facundia sollertiaque.* Orosius: *virum facundia sollertiaque insignem.*

XXI. 6. 2. *Tyrus urbs*] Pr. Leid. *Tiros.* sec. Med. Thuan. quart. Leid. Coll. N. *Tyros.* Ita supra XVIII. 3. 5. *Tyron*, & apud Senecam lib. VI. Nat. Quaest. cap. 1. & Curtium lib. IV. cap. 4. *Tyros.*

XXI. 6. 5. *Profugisse se ad regem expulsum patria fingit,*] Sec. Leid. *profugum se.* tert. *profugisse ad r.* Periz. *profugisse ad regem expulsum se patria fingit.*. Vincentius lib. V. cap. 63. *profugisse se ad regem tanquam pulsum patria f.*

XXI. 6. 6. *In tabellis ligneis, vacua desuper cera inducta,*] Vincentius: *in tabulis.* Magl. abest τὸ *vacua.* Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. *desuper caera* (Periz. *cera.* Bechar. *cena*) *vacua ind.* Ald. Junt. *caera desuper vacua.*

XXI. 6. 7. *Reversum in patriam*] Ald. Junt. *in patria.*

XXII. 1. 3. *Vitam stupri patientia exhibuit.*] Magl. sec. Leid. ed. Rom. Ald. Junt. *patientem.*

XXII. 1. 4. *Libidinem a viris ad feminas transtulit.*] Juntina: *in feminas.*

XXII. 1. 6. *Cum Syracusas concessisset, adscitusque in civitatem inter incolas esset, diu sine fide fuit, quoniam* &c.] Vincentius lib. V. cap. 11. *cum Syr. accessisset.* Bechar. *accitusque.* pr. Leid. Ald. Junt. Vinc. *ascitusque.* Periz. *acceptusque*, &, *diu sine fraude fuit, quia.*

XXII.

XXII. I. II. *Aetnaeos*] Ed. Med. *Ennaeos*. Bechar. *Aennaeos*. Periz. *Etbeos*.

XXII. I. 12. *Damasconis*] Florent. Ald. Junt. *Damascenis*.

XXII. I. 16. *Imperium Syracusarum*] Sec. Med. Magl. quint. Leid. Coll. N. ed. Rom. *Syracusanum*. pr. tert. Leid. Periz. *Syracusanorum*.

XXII. 2. 5. *Peculiaria in ipsum officia sua repromittens.*] Pr. Med. sec. quint. Leid. *in ipso*. Medicei, quart. quint. Leid. Periz. Thuan. Bodl. Reg. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *officia sui*. sec. Leid. *sui officia*. Ita h. l. cap. praec. §. 11. *magna experimenta sui Syracusanis dedit*. & XII. 6. 12. *quantum apud ceteros amicos metum & odium sui fecerit*. Ibid. cap. 16. 10. *tantamque fiduciam sui militibus fecit*. Adde XII. 8. 16. XIV. 6. 1. XXIV. 7. 2. Cicero IV. Catil. cap. 4. *uterque pro sui dignitate*. L. 25. D. de Procur. & Def. *sed si id inlaesa existimatione sui fiat*. Ita MS. Abbatiae S. Crucis Florent. & Magliabequianus. Ed. Holoandr. *sed ita, si id illaesa existimatione sui fiat*. Orosius lib. I. cap. 2. de Africa. *quia & natura sui minus habet spatii*. Saxo lib. IX. pag. 169. 38. *in perniciem sui*.

XXII. 2. 6. *Societatem cum eo metu potentiae ejus jungit:*] Sec. Med. Magl. *soc. cum eo mutuae pot. jungit*.

Ibid. *Tantum ipse ad incrementa domesticae potentiae reciperaret.*] Pr. tert. quart. Leid. *ad crementa*. Similiter MSS. Curtii lib. IX. cap. 3. *in cremento*. Confer Bongarsium in Var. Lect. & Parentem ad Macrobium lib. I. in Somn. Scip. cap. 6. pag. 38. sec. Med. Periz. ed. Ald. Junt. *reciperet*.

XXII. 2. 8. *Tunc Hamilcari, expositis ignibus cereis tactisque, in obsequia Poenorum jurat.*] Conjecturam Sebisii reponentis *Cereris* pro *cereis* firmat sec. Med. *Expositis* hoc loco idem valet quod *repositis*; ut infra XXV. 1. 5. *Galli expositum grande pondus auri admirantes*. Livius lib. III. cap. 10. *exposita omni in campo Martio praeda*. & lib. XXVI. cap. 9. *expositis benigne commeatibus*. Cl. Graevio in Epistola ad Nic. Heinsium tom. IV. Syll. Epist. pag. 702. legendum videbatur: *Tunc Hamilcari, aris repositis & ignibus Cereris, tactisque, in obs. P. jurat*. Idem tamen pag. 733. Sebisii conjecturam, quam Avus lib. II. Observ. cap. 4. tuetur, calculo suo probat. Lipsius malebat, *expositis ignitis cereis*.

XXII. 2. 10. *Reipublicae statum formaturus*] Bodl. *firmaturus*. Junt. *reformaturus*.

Ibid. *Contracto in gymnasio senatu,*] Fabro corrigenti *in gymnasium* adstipulatur Magl. Cicero in epistola ad Pompejum lib. VIII. ad Att. epist. 13. *sin omnia in unum locum contrahenda sunt*. Valerius Maximus V. 3. ext. 3. *siquidem ille vicatim dispersos cives suos in unam urbem contraxit*. Saxo lib. XIV. pag. 269. 50. *contractis in regiam militibus*.

XXII. 2. 12. *Ex plebe quoque locupletissimos & promtissimos interficit.*] Magl. ed. Rom. *ex plebe quosque loc*. Bechar. Ven. Flor. Paris.

Med. Parif. Ald. Junt. *ex pl. loc.* & *promptiſſimos* (Ven. *peritiſſimos*) *quosque int.*

xxii. 3. 1. *His ita geſtis,*] Periz. *His itaque geſtis.*

xxii. 3. 2. *Poenorum quoque ſocios ... foede vexat:*] Ed. Jenſon. Bechar. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. *foede injuriis v.* Coll. N. *foedis injuriis vexat.*

xxii. 3. 4. *Sicut ab initio Syracuſae in pignus ſocietatis ſint traditae,*] Medicei, Coll. N. ed. Bech. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. *cui ab init.* quart. Leid. Coll. C. C. *ſicut Syr. in p.*

Ibid. *Nunc inſuper civitates ſociorum eidem titulo pacis addictas.*] Magl. ed. Rom. *additas.* Periz. *additae ſunt.* Bodl. *additae ſint.* ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. *pacis titulo traditae ſint.*

xxii. 3. 5. *Quantum malum non Siciliae magis, quam ipſi Africae attulerint.*] Avo emendanti *quantum mali* ſuffragantur Medicei, Magl. Thuan. pr. quart. quint. Leid. ed. Rom. cum ſex aliis. Supra ii. 15. 3. *tantum incrementi.* & xii. 6. 12. *quantum fabularum atque invidiae.* Livius lib. xliv. cap. 1. *per quae populus Romanus ad tantum faſtigii venerit.* Hegeſippus lib. 1. cap. 44. *verum etiam tantum accederet gratiae.* Ita MS. Vulgo, *tanta acc. gratia.* Salvianus de Gubern. cap. 1. *ſi vel tantum boni in ſe habeat, quantum mali.* & cap. 15. *Vellem mihi parem negotio eloquentiam dari, ſcilicet, ut tantum virtutis eſſet in querimonia, quantum doloris in cauſa.* Pro *attulerint* MS. Bongarſ. & ſec. Med. dant *aluerint.*

xxii. 3. 6. *Tacita de eo ſuffragia tulerunt,*] Sec. Med. *de illo.*

Ibid. *Dum alter Hamilcar Giſgonis filius a Sicilia reverteretur.*] Coll. N. ed. Bechar. Ven. & quatuor aliae, *donec alter.* Pr. Med. ſec. quint. Leid. *Giſconis,* nec aliter iidem hujus cap. §. 8. & quint. Leid. cap. 8. §. 2. idemque cum pr. Med. cap. 7. §. 10. Supra quoque xix. 2. 1. Berneccerus, Voſſius aliique ediderunt *Giſcone.* Γίσκων etiam Plutarcho in Timoleonte pag. 251. & Polybio lib. 1. cap. 66. 68. & ſeqq. dicitur: ab eodem Carthaginienſium legatus Γίσκων Στρυτάιος appellatur Legat. 143.

xxii. 3. 7. *Quem .. inauditum damnaverant.*] Apulejus lib. x. Metam. pag. 214. *nec damnaretur aliquis inauditus.* L. 2. C. ad Leg. Corn. de Sic. *Inauditum filium pater occidere non poteſt.*

xxii. 3. 9. *Majori mole reparaturus bellum*] Periz. *majori dolo.* Pr. Med. Bodl. quint. Leid. *paraturus.*

xxii. 4. 1. *Agathoclesque ſe nec viribus parem, neque ad obſidionem ferendam inſtructum videret: ſuper haec a ſociis crudelitate ejus offenſis deſertus eſſet, ſtatuit bellum in Africam transferre:*] Medicei, ſec. quint. Leid. ed. Bongarſ. *Agathocles cum ſe neque* (ſec. L. *nec.*) *viribus.* Magl. tert. quart. Leid. MSS. Bong. Thuan. a pr. m. *Agathocles quod ſe nec* (Magl. Th. *neque*) *vir.* Idem Th. a ſec. m. *Agathoclesque cum ſe.* pr. Leid. *Agathocles quod neque v. p. neque obſidione ferenda inſtr.* ed. Rom. *Ag. quo cum ſe nec.*

nec. &, *super haec sociis.* Periz. *super hoc s.* Magl. Ald. Junt. *& super haec s.*

XXII. 4. 3. *Invenisse se victoriae viam,*] Periz. *inv. se victoriae materiam.*

XXII. 4. 4. *Ceteros ad obsidionis necessitatem frumento & stipendio instruit.*] Thuan. pr. tert. quart. Leid. ed. Bong. *ceteros obsidionis necessitate.* ed. Amstelod. 1635. *ceteros pro obsidionis necessitate.*

Ibid. *Talenta ad praesentem usum aufert.*] Magl. Periz. ed. Ald. Junt. aliaeque, *affert.* Coll. N. *transfert.*

XXII. 4. 5. *Sacramento adegit, eosque... navibus imponit,.. ceteros omnes ad tutelam patriae reliquit.*] Medicei, Magl. Bodl. quint. Leid. Periz. *adigit*, & cum ed. Junt. aliisque, *relinquit.* *Omnes* abest a Magl. sec. Leid.

XXII. 5. 1. *Archagatho*] Ἀρχάγαθος filius Agathoclis vocatur a Diodoro lib. XX. cap. 10. 33. 57. & seqq. verum in Excerptis Porphyrog. pag. 258. & a Polybio Legat. 1. Ἀγάθαρχος. Quod nomen alteri praefert Valesius, quia propius accedit ad patris nomen.

Ibid. *Nullo militum sciente, quo veheretur.*] Periz. *milite.* Flor. Ald. Junt. *veherentur.*

XXII. 5. 2. *Tum primum... consilium suum omnibus aperit.*] Sec. Med. *tunc ipse... cons.*

XXII. 5. 3. *Quibus aliud nullum auxilium superesset,*] Sec. Med. corrupte *superse* pro *superesse*: quomodo ex conjectura legit Avus lib. II. Observ. cap. 14.

XXII. 5. 4. *Extera auxilia,*] Med. Magl. pr. sec. quint. Leid. Periz. *externa*, ut infra XL. 1. 1. *ad externa populus auxilia concurrit.*

XXII. 5. 5. *Quas omnes metu excidii facile ad belli societatem perlici posse.*] Coll. N. ed. Bech. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *perduci posse.*

XXII. 5. 9. *Quibus omnibus non sibi tantum in alios, sed & aliis in se sentient patere bella.*] Quart. Leid. *sentiunt.* Coll. N. *sentientibus.* Ven. Flor. Ald. Junt. *sentirent.* Avus malebat *sensuros* lib. II. Observ. cap. 14. pag. 325. Adde Munkerum ad Hyginum fab. 88.

XXII. 5. 12. *Ut terminari nullo tempore oblivione possit:*] Bechar. Ven. Med. Paris. *determinari*, & cum MSS. Bongars. Magl. pr. tert. quart. Leid. Periz. ed. Rom. *oblivionis.* sec. Med. *oblivionis silentio*, i. e. oblivione & silentio: quomodo loquitur Cicero lib. II. de Orat. cap. 2. *ut laudem eorum ab oblivione hominum atque a silentio vindicarem.* Ita in Praef. 6. *obtrectationis invidia.*

XXII. 6. 1. *Sed terrebat eos portenti religio, quod navigantibus eis sol defecerat.*] Periz. ed. Ven. Flor. aliaeque, *portenti visio.* Pronomen *eis* eleganter abest a MS. Bongars. utroque Med. Leidensibus, Thuan. Coll. N.

XXII. 6. 2. *Si prius quam proficiscerentur, factum esset,*] Quart. Leid.

Leid. MSS. Bongarf. *factus esset.* Periz. Bodl. *patratum esset.* Magl. ed. Rom. *patratus defectus esset.*

XXII. 6. 3. *Certumque esse florentibus Carthaginiensium opibus, adversisque rebus suis commutationem significari.*] Quint. Leid. *certumque esse & flor. Carth. opibus, & laboribus adv.* Medicei, sec. Leid. Bodl. *certumque se esse flor.* (sec. Leid. *se esse ex fl.*) *C. opibus, & laboribus adv.*

XXII. 6. 4. *Auxilio fugae ademto,*] Periz. ed. Ven. Med. Parif. *ablato.*

XXII. 6. 5. *Obvius eis fuit cum triginta millibus Poenorum Hanno; sed, praelio commisso, duo de Siculis, tria millia de Poenis cum ipso duce ceciderunt.*] Pr. tert. quint. Leid. Periz. *Paganorum H.* Coll. N. *pugnatorum dux H. Poenorum.* sec. Med. *aganorum dux Poenorum Hanno: ibi pr. c. duo de Siculis, ii d milia de P.* ed. Rom. *Hanno dux Poenorum, ibi pr. c.* Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *Poenorum* (*Poenarum* Ven.) *H. dux, & pr. c.* Bechar. *Poenorum Hanno dux pr. c.*

XXII. 6. 8. *Praedas ingentes agit,*] Saxo lib. VI. pag. 97. f. *ingentes praedas agere honestatis loco curatum est.* Lege, *putatum est.*

XXII. 6. 9. *Castra deinde in quinto lapide a Carthagine statuit.*] Ita sec. Med. Magl. Reg. Periz. pr. tert. quart. Leid. Coll. N. ed. Rom. Bechar. Junt. verum pr. Med. sec. quint. Leid. Ald. *in quintum lapidem*, ut malebat Schefferus. Orosius lib. IV. cap. 6. & Freculphus I. IV. 26. *ad quintum lapidem.*

Ibid. *Vastitatemque agrorum*] Magl. *vastationemque agrorum:* quod ex glossa ortum, vel ex Orosio desumtum est. Cicero lib. IV. in Verrem cap. 51. *Quae solitudo esset in agris, quae vastitas, quae fuga aratorum, quam deserta* &c. Columella lib. I. cap. 3. *cum vastitatem agrorum victoriae nostrae fecissent.*

XXII. 6. 11. *Stupor itaque omnes & admiratio incessit,*] Coll. N. *invasit*: ut infra XLII. 4. 14. *Post longum deinde luctum alia sollicitudo miserandum senem invadit.* & Livius lib. XXIV. cap. 5. *Itaque tantus omnes terror invaserat*: verum hoc loco *invasit* ex interpretatione ortum videtur, quemadmodum apud Sallustium Jug. cap. 45. pro *incessere* MS. Arondel. dat *invasere.* Livius lib. XXIV. cap. 12. *incessit ipsum cupido.* & XXV. I. *incessit civitatem religio.* & XXIX. 3. *incessit animos moestitia.* Hegesippus lib. I. cap. 14. init. *sed fuere, quos metus & rerum mutatio incesseret.* & lib. V. cap. 14. init. *& fames jam urbem graviter incesserat.* Salvianus lib. III. cap. 13. contra Avar. *Nova quippe amentia tam seculares, quam etiam quosdam religionem professos, incessit homines.* Idem verbum cum dativo jungit optimos Scriptores imitari solitus Saxo, ut praef. pag. 2. *quibus tanta tradendarum rerum suarum memoriae cupido incessit.* & lib. II. pag. 32. init. *quibus non minus subitae cladis horror, quam somni stupor incesserat.* & lib. XIV. pag. 326. 23. *tantus Karentinis terror incesserat.* nec aliter Sallustius Cat. cap. 32. *quibus reipublicae magnitudine timor insolitus*

tus incesserat. & Livius lib. IV. cap. 57. *incessit cura patribus.* atque Valerius Maximus praef. *Nec mihi cuncta complectendi cupido incessit.* & I. 8. 5. *Hetruscis tantus terror subito incessit.* Praepositionem *in* eidem verbo addidit Livius lib. XXV. cap. 4. *incessit in eos pestilentia.*

XXII. 6. 12. *Urbes nobilissimae*] Ald. Junt. *urbes tributariae nob.* probante Graevio.

XXII. 7. 4. *Rex Cyrenarum Apbellas,*] Ed. Jenson. Ven. Flor. Paris. *Offelas.* Ald. *Opbeltas.* Vide notam Graevii. Bechar. Mediol. & prologus h. l. *Opbellas.* Suidas: Ὀφέλλας τοῦ Κυρηναίου δυνάστου πρὸς Ἀγαθοκλέους ἀναιρεθέντος δόλῳ, Λεωνίδης ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχῆς κατέστη ὑπὸ Πτολεμαίου. Idem Freculpho *Asellas* dicitur, & Orosio ex ed. Ven. *Apellas,* atque ita tres MSS. Florentini, qui in seqq. dant *Asellae.* Leonidae etiam meminit Diodorus lib. XX. cap. 19 καὶ τὴν μὲν δύναμιν ἐξαποστείλας Πτολεμαῖος καὶ στρατηγὸν Λεωνίδην, τὰς ἐν τῇ τραχείᾳ Κιλικίᾳ πόλεις οὔσας ὑπ' Ἀντιγόνου ἐχειρώσατο. Eumdem Κλεωνίδην vocat Plutarchus in Demetrio pag. 895. B. προσέπεμψε Κλεωνίδῃ τῷ Πτολεμαίου στρατηγῷ φρουροῦντι Σικυῶνα καὶ Κόρινθον χρήματα προτείνων, ὥστε ἐλευθέρας ἀφεῖναι τὰς πόλεις.

XXII. 7. 6. *Occupatoque exercitu ejus, iterato Carthaginienses omnibus viribus bellum cientes, magno utriusque exercitus sanguine, gravi praelio superat.*] Coll. N. ed. Rom. Med. *bellum struentes.* Periz. *bellum ineuntes.* Praestat vulgatum. Supra II. 12. 13. *Artemisia inter primos duces bellum acerrime ciebat. Ciere* de ipso actu in bello usurpari solet, *struere* & *instruere* de apparatu belli, ut supra XV. I. 4. *bellum terra marique enixe instruunt.* Cicero lib. IX. ad Att. epist. 10. *bellum* ἄσπονδον *strui existimo.*

XXII. 7. 7. *Bomilcar, rex Poenorum*] Medicei, Magl. Coll. N. ed. Bechar. Ald. Junt. *B. dux P.* Ven. Flor. Med. Paris. *Bomilcbar dux P.*

XXII. 7. 8. *Patibulo suffixus est.*] Periz. *pat. fixus est.*

XXII. 7. 10. *Gisgonis*] Pr. Med. quint. Leid. *Gisconis.* Vide supra ad cap. 3. 6. h. l.

XXII. 8. 3. *Omnes Siciliae urbes*] Primam vocem addidi ex MSS. & vet. editionibus atque Bongarsiana.

Ibid. *Pulsis e Sicilia Poenis,*] Praepositionem ignorant Med. pr. Leid. Coll. N. Ita supra IV. 3. I. *pulsi civitate.* XIII. 5. 7. *finibus Graeciae boste pulso.* XX. 2. 3. *pellere ceteros Graecos Italia statuerunt.* Saxo lib. XIV. pag. 249. 50. *Sialandiae eum terminis pellit.* Vide ad XX. I. I.

XXII. 8. 5. *Ad concionem vocatos*] Ita supra XIV. I. 10. *vocatis ad concionem militibus.* ubi Magl. *in concionem,* atque ita hoc loco omnes MSS. & editio Romana. *In concionem vocare* etiam dixit auctor supra XVI. I. 9. & XXI. 3. 3. Prius occurrit apud Livium lib. XXIX. cap. 21. *vocatos ad concionem milites.* & cap. 24. *vocatis ad concionem militibus.*

XXII. 8. 7 *Ad castra bostium exercitum ducit:*] Penultima vox abest

abest a Mediceis. Livius lib. XXXVI. cap. 14. *Proërnam inde recepit, & quae circa eam castella erant. Ducere tum porro in sinum Maliacum coepit.*

Ibid. *Ibi .. majorem partem exercitus perdidit.*] Sec. Med. *ubi majorem.*

XXII. 8. 8. *Cum itaque in castra fugisset,*] Idem: *refugisset.*

XXII. 8. 10. *Qui a patre noctis errore discesserat.*] Magl. sec. Leid. *noctu.* Praestat vulgatum. Saxo lib. II. pag. 32. 3. *socii, an hostes occurrerent, noctis errore incertum reddente.* lib. XIV. pag. 275. 49. *ne noctis errore facinus impediretur.* Similiter *errore nebulae* dixit idem lib. III. pag. 39. 34 *Hotherus inter venandum errore nebulae perductus in quoddam silvestrium virginum conclave incidit.* lib. XIV. pag. 289. 45. *incerti viae, & errore nebulae implicati.* lib. XVI. pag. 377. 9. *nuntiis incidentis forte nebulae errore deceptis.* & *caliginis errore* lib. XIV. pag. 289. 47. *Sclavi caliginis errore protracti, in medios ferme hostes inciderunt.*

XXII. 8. 11. *Quibus* (navibus) *reversus a Sicilia fuerat,*] Periz. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *quibus fuerat a Sicilia regressus.* sec. Med. *quibus reverterat a Sic.* ut XII. 8. 17. *in eadem* (castra) *reverterunt.* Prologus hujus libri: *cum revertisset in Africam.* & lib. XXIII. *revertit in Epirum.* Cicero Orat. pro Roscio Amer. cap. 9. *Ameriam reverterunt.* Livius lib. XXXV. cap. 25. *Achaei non antea ausi capessere bellum, quam a Roma reverterent legati.*

XXII. 8. 12. *Exemplum flagitii singulare, rex exercitus sui desertor,*] Livius lib. XXXI. cap. 12. *& ne Pleminium quidem tam clarum recensque noxae simul ac poenae exemplum homines deterrere.* Vellejus lib. II. cap. 100. *Julius Antonius singulare exemplum clementiae.*

XXII. 8. 14. *Archagathus cum occideretur ab Arcesilao,*] Hujus caedis etiam alii participes fuerunt. Polybius Legat. I. Συνέβαινε δὲ τούτους τοὺς ἄνδρας (Ἱπποκράτη καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν νεώτερον Ἐπικύδη) καὶ πλείω χρόνον ἤδη στρατεύσασθαι μετ᾽ Ἀννίβου, πολιτευομένους παρὰ Καρχηδονίοις, διὰ τὸ φεύγειν αὐτῶν τὸν πάππον ἐκ Συρακουσῶν, δόξαντα προσενηνοχέναι τὰς χεῖρας ἑνὶ τῶν Ἀγαθοκλέους υἱῶν Ἀγαθάρχῳ.

XXIII. 1. 1. *Pacificatus cum Carthaginiensibus*] Periz. *pacificatis Carth.*

XXIII. 1. 2. *Qui multas civitates Italiae subegerat.*] Junt. *in Italia.*

XXIII. 1. 5. *Et pacem cum his aequis legibus fecerant.*] Cl. Jensius malebat, *nec pacem.*

XXIII. 1. 8. *Quippe ab initio pubertatis .. inter pastores habebantur,*] Ald. Junt. *alebantur.*

Ibid. *Sine veste, quam induerent,*] MSS. Bongars. *qua induerentur.* Ed. Rom. *quam induerentur.* Livius lib. XXVIII. cap. 37. *virgines longam indutae vestem.* Quintilianus lib. V. Institut. Or. cap. 4. *indutus thoracem.* Interpres vetus Epist. D. Pauli ad Ephesios

sios 6. 14. *induti loricam justitiae.* & ad Thessalon. 1. 5. 8. *induti loricam fidei.*

XXIII. 1. 9. *Potus aut lactis, aut fontium liquor erat.*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. *potus mellis & lactis & f. l. e.* Ald. Junt. *potus mellis aut l. aut f. l. e.* Ausonius Technopaegn. v. 67.

Quodque cibo & potu placitum, labor acer apum, MEL.

XXIII. 1. 10. *Horum igitur ex numero quinquaginta primo ex agris finitimorum praedari soliti, confluente deinde multitudine, sollicitati praeda, cum plures facti essent, infestas regiones reddebant.*] Sec. Med. *confluente deinde multitudine sollicitante praedas.* Coll. N. *confluente multitudine deinde sollicitante praeda.* Videtur Justinus scripsisse, *confluente deinde multitudine sollicitata praeda.*

XXIII. 1. 13. *Primum illis cum Lucanis, originis suae auctoribus, bellum fuit. Qua victoria erecti,*] Pronomen relativum *qua* suspectum habebat Schefferus, isque malebat *quo*, nempe *bello.* Pr. Med. Magl. ed. Mediol. *qui*, quod referendum ad τὸ *illis*, quod remotius est. Sec. Med. Coll. N. *cujus*, scilicet *belli.* Ita supra XI. II. 10. *Victoria omnium bellorum.* Livius lib. XXIII. cap. 11. *Victoria belli.* Auctor lib. 1. Maccab. 3. 19. ὅτι οὐκ ἐν πλήθει δυνάμεως νίκη πολέμου ἐστίν.

Ibid. *Tantasque opes brevi consecuti sunt,*] Periz. ed. Bechar. Ven. Florent. Med. Parif. *in brevi.* Apud Orosium quoque lib. 1. cap. 8. in MSS. Leidensibus *in brevi* pro vulg. *brevi* reperit Cl. Haverkampus, iisdemque adstipulatur Freculphus tom. 1. lib. IV. cap. 1. Idem lib. VII. cap. 37. *Ostendente in brevi judicio Dei, & quid favor ejus posset, & quid ultio exigeret.* Helmoldus lib. 1. Chron. Slav. cap. 25. *Quod si non feceritis, in brevi sentietis ultionem.* Saxo lib. XIV. pag. 259. 34. *Suenonis in brevi judicio praesentandus.*

XXIII. 1. 15. *Cum in auxilium Graecarum civitatium cum magno exercitu venisset, cum omnibus copiis ab his deletus est.*] Sec. Med. *civitatium magno exercitu*, omissa praepositione *cum.*

XXIII. 2. 1. *Pacificatus cum Carthaginiensibus.*] Periz. *Pacificatis Carth.*

XXIII. 2. 4. *Per omnes nervos articulosque humore pestifero grassante,*] Saxo lib. XI. pag. 212. 17. *qui cum, pestifero humore grassante, fatalem cordi dolorem imminere cognosceret.*

XXIII. 2. 5. *Bellum inter filium nepotemque ejus, regnum jam quasi mortui vindicantes, oritur*] Ita praeter Juntinam etiam Aldina & MS. Coll. N. *bellum i. f. nepotemque ortum, ejus r. jam q. m. vindicantes.* Periz.

XXIII. 2. 6. *Cum morbi cura & aegritudo graviores essent,*] Ed. Rom. *morbo*: quomodo legendum conjecerat Freinshemius. Pr. Med. quint. Leid. *cum morbi cura & aegritudinis.* sec. Med. *c. m. cura & aegritudo gravior esset.* sec. Leid. *cum morbi cura aegritudinis graviores essent.* Periz. *cum morbus cura & aegritudo*

gravior esset. Historiam morbi atque mortis Agathoclis descripsit Diodorus Ecl. lib. XXI. 12. ὁ δὲ βασιλεὺς εἰωθὼς μετὰ τὸ δεῖπνον ἀεὶ πτερῷ διακαθαίρεσθαι τοὺς ὀδόντας, ἀπολυθεὶς τοῦ πότου, τὸν Μαίωνα τὸ πτερὸν ᾔτησεν. εἶτα ὁ μὲν φαρμάκῳ σηπτικῷ χρίσας ἀπέδωκεν. ὁ δὲ χρησάμενος αὐτῷ φιλοτιμότερον, διὰ τὴν ἀγνοιαν, ἥψατο πανταχόθεν τῆς περὶ τοὺς ὀδόντας σαρκός. καὶ πρῶτον μὲν πόνοι συνεχεῖς ἐγένοντο, καὶ καθ᾽ ἡμέραν ἐπιτάσεις ἀλγηδόνων· ἔπειτα σηπεδόνες ἀνίατοι πάντη τοὺς ὀδόντας περιεῖχον. & paulo post: Μετὰ δὲ ταῦτα τὸν βασιλέα διακείμενον ἐσχάτως ἤδη κατέθηκεν ἐπὶ τῆς πυρᾶς Ὀξύθεμις ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ Δημητρίου τοῦ βασιλέως, καὶ κατέκαυσεν ὄντα μὲν ἔμπνουν ἔτι, διὰ δὲ τὴν ἰδιότητα τῆς περὶ τὴν σηπεδόνα συμφορᾶς οὐ δυνάμενον φωνὴν προέσθαι.

Ibid. *Thexenam,*] Pr. Med. sec. quart. Leid. Bodl. *Theonexam.* sec. Med. *Theooenam.* Periz. ed. Rom. Bechar. Ven. Med. Flor. Paris. Ald. Junt. *Theogenam.*

XXIII. 2. 7. *Et tam cruente haec deservisse virum, quam ille impugnasse avum videretur:*] Flor. Paris. Ald. Junt. *quam ille impugnasset avum, videretur.*

XXIII. 3. 6. *Incertusque quid ageret,* Saxo lib. XIIII. pag. 344. 89. *Rex quidnam potissimum ageret, incertus.*

XXIII. 3. 8. *Omnibus viribus decernere in Sicilia:*] Pr. Leid. Coll. N. & C. C. Flor. Ald. *decertare.*

Ibid. *Exercitum transponere in Italiam.*] Ita infra XXXV. 4. 4. *cum copias Cherroneso transposuisset.* Magl. *transferre in It.* ut supra II. 14. 3. *copias in Boeotiam transfert.* Periz. *transportare in It.* edit. Georgii Majoris in marg. *transmittere in It.*

XXIII. 3. 10. *Et imperium Siciliae tam cito amisit, quam facile quaesierat.*] Coll. N. *acquisierat.*

XXIII. 3. 12. *Rebus supra vota fluentibus,*] Sallustius Hist. fragm. lib. VI. 13. *rebus supra votum fluentibus.* Symmachus lib. I. epist. 21. *supra votum fortuna fluxit.* Menander fragm. 172. Ἀνέμωτα γὰρ τὰ πράγματ᾽ ἐπὶ τὰ συμφέρον ῥεῖ.

Ibid. *Et tot de Romanis victorias adstruxerat:*] Ita sec. Med. quint. Leid. *struxerat* pr. Med. Magl. sec. Leid.

XXIII. 4. 3. *Hujus futurae majestatis ipsa infantis educatio quasi praenuntia fuit:*] Med. Magl. sec. quint. Leid. Periz. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. *infantilis*: quod adjectivum occurrit supra XVII. 3. 20. *infantilibus blandimentis inductus rex.*

XXIII. 4. 4. *Quippe genitus erat patre Hierocle, nobili viro, cujus origo a Gelone,*] *Hierocle* ex Pausania verissime emendavit doctissimus Leopardus: & cum Pausania consentit Archimelus apud Athenaeum lib. v. cap. 12.

Φασὶ γὰρ, ὡς Ἱέρων Ἱεροκλέος Ἑλλάδι πάσῃ
Καὶ νάσοις καρπὸν πίονα δωροφορῶν.

Inscriptio basis Syracusis reperta, atque a nobilibus Panormitani Collegii adolescentibus sub regimine Patrum Soc. Jesu publicata in Dissertatione de Severae Martyris Epitaphio pag. 190.

BA-

ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΑΓΕ
ΙΕΡΩΝΟΣ ΙΕΡΟΚΛΕΟΣ
ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΙ ΘΕΟΙΣ ΠΑΣΙ.

Gelone etiam pro *Gelo* correxit idem Leopardus, cui suffragatur Magl.

XXIII. 4. 5. *Sed maternum illi genus sordidum* &c.] Zonaras lib. VIII. Annal. cap. 6. *ὁ δέ γε Ἱέρων οὔτε πατρόθεν ἐπιφάνειαν ἔχων τινὰ, μητρόθεν δὲ καὶ δουλείᾳ προσήκων, Σικελίας ἁπάσης ἦρξε μικροῦ.*

XXXIII. 4. 7. *Humanae opis egentem*,] Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. & Saresberiensis lib. I. cap. 13. pag. 39. *indigentem.*

XXIII. 4. 8. *Ob quam rem . . parvulum recolligit.*] Eaedem editiones & Romana, atque sec. Med. Magl. *recollegit. Collegit* in Juntina exstare nimium festinans monuit Cl. Graevius.

XXIII. 4. 9. *Eidem in ludo inter coaequales discenti lupus tabulam* &c.] Eamdem historiam narrat Aelianus lib. XIII. de Nat. Anim. cap. I. Saresberiensis lib. I. cap. 13. *Hiero Siculus litteratorio insistens studio inter coaequales stilo operam dabat: eique lupus in turba puerorum repente conspectus, tabellam eripuit, successus hominis firmans inaudita forma prodigii.*

XXIII. 4. 10. *Adolescenti quoque prima bella ineunti aquila in clypeo, noctua in basta consedit.*] Rupertus Epist. XXI. ad Reinesium pag. 66. & in Animadvers. ad Pomponium de Origine Juris lib. II. cap. 2. pag. 183. legit, *noctua in clypeo, aquila in basta consedit.* Verum hanc vocum transpositionem minime necessariam esse existimat Reinesius Epist. XXIII. ad eumdem pag. 77. Saresberiensis: *Dum Hiero prima bella iniret, aquila ex improviso resedit in clypeo progredientis, manu promtum, regemque futurum significans.* Idem: *Noctua tamen eo quod noctis tenebris non caecatur, diligentis hominis vigilantiam signat; ut in portento, quo in basta Hieronis, eum primum progrederetur ad bellum, noctua dicitur consedisse, significans, eum fore diligentissimum.*

XXIII. 4. 11. *Et consilio cautum, & manu promtum*,] Saxo lib. VIII. pag. 144. 53. *manu promti.* Hegesippus lib. VI. cap. 10. & 19. *manu promtus.* Magl. *in consilio*, omissa conjunctione. Thuaneus, ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. & *in consilio.*

XXIII. 4. 14. *Pulchritudo ei corporis insignis, vires quoque in homine admirabiles fuere:*] Periz. *Pulcbritudo corporis ins. v. q. in animo adm. f.* Hunc locum imitatur Regino lib. II. Chron. A. DCCCLXXX. de Carolomanno scribens: *Pulcbritudo ejus corporis insignis, vires in homine quoque admirabiles fuere.* & dein: *alloquio blandus, humilitate ornatus, in ordinandis regni negotiis singulari sollertia praeditus, sic ut prorsus ei nihil deesse in regiae majestatis competentia videretur.*

XXIV. 1. 1. *Interim in Graecia dissidentibus inter se bello . . .*

regibus, omnes ferme Graeciae civitates, &c.] Praepositio *in* desideratur in pr. quart. Leid. ed. Rom.

XXIV. I. 2. *Omnes ferme Graeciae civitates ad spem libertatis erectae*,] Saxo lib. XVI. pag. 375. 30. *quo exemplo ceteri ad spem veniae erecti* &c.

Ibid. *Per quos in societatis foedera adligarentur*,] Magl. *in societatem foederis*. ed. Rom. *in societatis foedere*.

XXIV. I. 4. *Causas belli praetendentes, quod Cirrhaeum campum per vim occupassent*.] Tacitus lib. II. Annal. cap. 59. *Germanicus Aegyptum proficiscitur cognoscendae antiquitatis: sed cura provinciae praetendebatur*. Hegesippus lib. I. cap. 41. *& facti poenitentiam praetendebat*.

XXIV. I. 6. *Quoniam conspectum illis metus & incendiorum fumus abstulerat, consectantur, trucidatisque admodum novem millibus, praedones in fugam verterunt*.] Ed. Rom. *quoniam prospectum*. Curtius lib. IV. cap. 15. f. *Prospectum oculorum nubes pulveris, quae ad coelum ferebatur, abstulerat*. sec. Med. *in fugam vertunt*.

XXIV. I. 7. *Existimantes, dominationem eos, non libertatem Graeciae, quaerere*.] Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *exist. dominationem eos Graeciae, non l. q.*

XXIV. I. 8. *Adfinitatemque cum Pyrrho . . jungit*.] MSS. ed. Junt. *cum Pyrrho rege . . . jungit*.

XXIV. 2. 2. *Primus ei dolus fuit, simulato amore, sororis matrimonium petere*.] Ed. Bechar. Flor. Med. Paris. *sororis in matr.* Rom. Ven. Junt. *sororem in matrimonium petere*. Periz. *Primo igitur sim. am. sororem in matrimonium petit*.

XXIV. 2. 7. *Mittit ex amicis suis Chodionem*:] Med. Magl. Bodl. sec. quint. Leid. Bodl. ed. Rom. Bechar. Flor. Ald. Junt. aliaeque, *Dionem*. Periz. *Clionem*.

XXIV. 2. 9. *Se sincera fide matrimonium sororis petere, nuncupaturumque se eam reginam, neque in contumeliam ejus se aliam uxorem . . . habiturum*.] Pr. Med. sec. quint. Leid. Bodl. pronomen reciprocum secundo & tertio loco ignorant.

XXIV. 2. 10. *Reclamante Ptolemaeo filio fraudem subesse*,] Saresberiensis lib. VII. Policr. cap. 14. pag. 307. *ipsa tamen reclamante, nec mihi nec tibi sit, sed dividatur*. Saxo lib. VIII. pag. 153. 27. *Percussor tamen promissis fraudem subesse veritus*.

Ibid. *In matrimonium fratris concedit*.] *Consensit* Bechar. Flor. Med.

XXIV. 3. 3. *Cujus urbis cupiditate fraus struebatur*.] Seneca Herc. Oetaeo v. 118.

Nescio quid animus timuit, & fraudem struit.

XXIV. 3. 4. *Domos, templa, ceteraque omnia exornari jubet: aras ubique hostiasque disponi*.] Thuan. pr. tert. Leid. Coll. N. *de more templa*, idemque in MS. reperit Bongarsius, & tuetur Schefferus. *De more* etiam saepius occurrit apud Virgilium, ut lib. I. Aen. v. 118. III. v. 65. & IV. v. 57. atque Ovidium lib. VI. Fast. v. 629. Praeplacet tamen scriptura, quam repraesentat sec. Med.

de-

domos, templa, itineraque omnia. Sic *itinera* pro viis in urbe apud Livium lib. XXIV. cap. 39. init. *Postero die alii aliis locis ad obsidenda itinera, claudendosque oppidanis exitus, pars maxima super theatrum circaque consistunt.* & lib. XXV. cap. 9. *Cum duobus millibus Gallorum Poenus in tres divisis partes per urbem dimittit Tarentinos, & itinera quam maxime frequentia occupare jubet.* & lib. XXVII. cap. 16. *dilapsi per nota urbis itinera in suas amicorumque domos.* Suetonius Ner. cap. 25. *Incedenti passim victimae caesae, sparso per vias identidem croco.* Pr. Med. Bodl. sec. quint. Leid. *aras ubique & hostias.*

XXIV. 3. 5. *Lysimachum sexdecim annos natum,*] Sec. Med. VI. *annos n.*

XXIV. 3. 9. *Scissa veste,*] Periz. *scisa v.* pr. Leid. *excissa v.*

Ibid. *Cum duobus servulis ex urbe protracta,*] Ita Orosius lib. VII. cap. 8. de Vitellio. *cum se in quamdam proximam palatio cellulam contrusisset, turpissime inde protractus* &c. Pr. Med. Bodl. *ex urbe projecta.* sec. Leid. *ex urbe provecta.* quint. *a duobus servulis ex urbe protecta.*

XXIV. 4. 1. *Velut ver sacrum*] Ita Pithoeus legit ex conjectura, quam firmant primus Leid. atque ed. Rom.

XXIV. 4. 3. *Nam augurandi studio Galli praeter ceteros callent.*] Periz. *prae ceteris:* quod minime praeferendum. Supra XXI. 6. 1. *vir sollertia facundiaque praeter ceteros insignis.* Vulgatum etiam firmat Auctor de Gestis Treverorum cap. 8. pag. 9. Ita enim ille: *nam auguriandi studio Galli praeter ceteras callent.* ubi illustris Leibnitzius malebat, *valent:* verum nihil mutandum. Eadem enim constructione dixit Livius lib. XXXV. cap. 26. *eo plus in ea, quorum usu calleret, spei nactus.* Petronius cap. 134.

his ego callens
Artibus.

Marcianus Capella lib. III. pag. 50. *femina tali multorum curatione callens.* Nec aliter verbum *callere* construere solet sedulus ille veterum scriptorum, & praesertim Justini atque Valerii Maximi imitator Saxo, ut lib. III. pag. 39. 16. *Praeterea sistro ac barbito, omnique fidium modulatione callebat.* pag. 44. 26. *Rosterum se vocitari, fabriliumque rerum opificio callere perhibuit.* Quae duo loca etiam laudat Barthius lib. IV. cap. 8. Ablegm. Eodem libro pag. 49. 47. *qui tam exculto manus artificio calluisset.* lib. IV. pag. 66. 20. *cujus* (dimicationis) *cum usu experientiaque callere sciat.* lib. V. pag. 72. 32. *ita ut etiam ferinarum pecudaliumque vocum interpretatione calleret.* pag. 87. 6. *Quem rex exquisitis dictorum sententiis callere cognoscens.* & pag. 93. 7. *venationibus callens.* lib. VI. pag. 103. 17. *complures miranda praestigiorum machinatione callentes.* lib. VII. pag. 123. 23. *tanto veneficiorum usu callentes.* pag. 139. 50. *insigni olim dimicationis arte callentes.* lib. XII. pag. 226. 21. *an ejusmodi usu calleret, interrogatus.* lib. XIII. pag. 244. 23. *quippe nostri rerum adhuc militarium rudes,*

Ut, utrum voci ejus, an fiduciae plus admirationis tributum sit, incertum exstiterit.

XXIV. 6. 8. *Media saxi rupes in formam theatri recessit.*] Vincentius: *cessit.*

Ibid. *Si quando accedit tubarum sonus,*] Idem: *& si q. accessit sonus.* Penultima vox etiam abest tertio, quarto Leid. Coll. C. C.

Ibid. *Quae res majorem majestatis terrorem ignaris rei, & admirationem stupentibus plerumque adfert.*] Fabro corrigenti, *admiratione*, suffragantur sec. Med. Periz. Ita infra XXVI. 1. 8. sec. Med. tert. quart. Leid. Periz. Reg. Thuan. ed. Rom. *hac* (quart. L. *ac*) *tam saeva dominatione stupentibus.* Ubi vulgo legitur: *ad tam saevam dominationem stup.* quomodo loquitur Plinius lib. XIV. cap. 22. *quoniam vini natura non gelascit, alias ad frigus stupens.* Statius lib. V. Silv. III. v. 136.

stupuit primaeva ad carmina plebes
Euboea.

& Latinus Interpres Proph. Danielis VIII. 27. *Stupebam ad visionem.* Usitatius tamen verbum *stupere* vel cum accusativo construitur, quem etiam dicto loco exhibent pr. Med. tert. quart. Leid. ed. Bechar. Ven. Med. Ald. Junt. *Hanc tam saevam dominationem stupentibus.* Statius lib. III. Silv. I. 17.

stupet ipse labores
Annus.

Idem lib. IV. Theb. v. 458.

Et nova clamosae stupuere silentia valles.

lib. IX. v. 228.

stupet hospita belli
Unda viros.

Idem lib. I. Achil. v. 14.

At tu, quem longe primum stupet Itala virtus
Grajaque.

Ibid. v. 578.

& actus
Adsidue stupet, & praesentem cantat Achillen.

Juvenalis Sat. XIII. v. 15.

stupet haec, qui jam post terga reliquit
Sexaginta annos.

Plinius Paneg. cap. 32. *stupebant agricolae plena horrea.* Adde notam Munkeri ad Lactantium Plac. XIII. 2. vel cum ablativo. Livius lib. XXVII. cap. 19. *cujus miraculo nominis alii mortales stuperent.* Petronius Satyr. cap. 123.

fluctus stupuere pruina.

Curtius lib. X. cap. 9. *stupebant improviso malo pedites.* Plinius lib. VIII. cap. 32. *cetero* (MS. Leid. *ceterum*) *animal simplex & omnium rerum miraculo stupet.* Persius Sat. III. v. 32.

Sed stupet hic vitio.

Statius lib. VIII. Theb. v. 346.

stupet

stupet insolito clangore Cithaeron
Marcidus.

Florus lib. I. cap. 18. *stupens occasione tanta dux hostium.* & addita praepositione *in*, Virgilius lib. x. Aeneid. v. 446.

tum jussa superba
Miratus, stupet in Turno.

XXIV. 6. 9. *Ex quo frigidus spiritus vi quadam, velut vento, in sublime expulsus mentes vatum in vecordiam vertit, impletasque deo, responsa consulentibus dare cogit.*] Vincentius: *ex quo fervidus sp. vi quadam, velut a vento in s. exp.* &, *impletasque dei r.* Ald. Junt. *impletasque eo r.* pr. Med. Magl. sec. quint. Leid. Bodl. *impletasque deorum r.*

XXIV. 6. 10. *Multa igitur ibi & opulenta regum populorumque visuntur munera.*] Vincentius: *Multa ibi & op. regum ac pop.* Sec. Med. *opulentia:* ut apud Cornelium Nepotem Chabr. cap. 3. *opulentium fortuna.* Apulejum lib. VIII. Met. pag. 163. *castellum frequens & opulens.* & lib. x. pag. 224. *matrona quaedam pollens & opulens.* Ausonium Epicedio in patrem v. 7.

Non opulens, nec egens, parcus sine sordibus egi.

& Salvianum lib. I. adv. Avar. cap. I. *sic esse coepisti turbis opulens, fide pauper.* Similiter *pestilens* infra XXIX. 2. 7. *pestilentis sideris vi.* Cicero lib. I. de Divin. cap. 36. *Sunt partes agrorum aliae pestilentes, aliae salubres.* Columella lib. I. cap 3. *pestilens fundus.* Salvianus eod. lib. cap. 3. *Quo fit, ut tam pestilens sit pietas* &c. & IV. I. *sufficit, inquit, pestilens praedicatio.* Dein pr. Med. quatuor Leid. Bodl. ed. Rom. & Vincentius: *regum ac populorum.*

XXIV. 7. 2. *Emanus*] Bodl. *Aenianus* ed. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. *Eurydanus.* Bechar. Med. *Euridanus.*

Ibid. *Thessalorus*] Flor. *Tessalonus:* reliquae edd. *Thessalonus.*

Ibid. *Dum imparati hostes, & recens adventus sui terrori esset.*] *Terror* pro *terrori* venuste legendum conjecit Freinshemius. Vide Cl. Wophensium.

XXIV. 7. 4. *Vino ceterisque commeatibus*] Periz. *Cererisque.*

Ibid. *Non minus abundantia, quam victoria laetum per agros se sparserat; desertisque signis ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur.*] Magl. quart. Leid. Periz. ed. Rom. *laeti per agros se sparserant.* Vincentius: *non minus abundantia quam victoria laetum se per agros dispersit, desertisque signis vagabatur ad occupanda omnia. Pro victoribus vagari* etiam dixit Hegesippus lib. v. cap. 14. *Judaeos tamen pro victoribus, quia se intra secundum murum receperant, quasi expulsis Romanis, gloriabantur.*

XXIV. 7. 6. *Prima namque opinione adventus Gallorum prohibiti agrestes oraculis feruntur,*] Periz. *oraculo coguntur.* Ven. Med. Paris. Ald. Junt. sec. Med. Thuan. Coll. N. sec. tert. Leid. *fuerant.* Bechar. Flor. *pr. agrestes a Graecis oraculis fuerant.* pr. Leid.

Leid. *probibitique a Graecis oraculis feruntur.* Vincentius: *Prima vero op. adv. eorum prob. feruntur agrenses.*

XXIV. 7. 7. *Cujus rei salutare praeceptum non prius intellectum est, quam . . . auxilia finitimorum convenere.*] Sec. Med. *convenirent.*

XXIV. 7. 8. *Galli vino, velut praedae, incubantes,*] Saxo lib. I. pag. 18. 35. *spoliorum reliquiis avidius incubantem adortus.* & lib. XIV. pag. 309. 25. *hostes praedae incubantes.*

XXIV. 7. 9. *Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum sexaginta quinque millia, Delphorum sociorumque non nisi quatuor millia militum erant.*] Sec. Dorvil. *peditum numero sexaginta.* ut supra II.10. 20. *naves quoque mille ducentas numero babuisse dicitur.* Vide Cl. Oudendorpium ad Caesarem lib. I. de B. G. cap. 50. & Cl. Wopkensium ad h. l. Magl. *sexaginta millia.* Deinde idem, *non nisi* III. *millia erant*, omissa voce *militum*, quam ex glossa ortam fuisse suspicabatur Schefferus. Pr. Med. pr. quint. Leid. Thuan. Periz. Bodl. & Vincentius : *non nisi quatuor milia milites erant:* idemque in MS. Duisburgensi reperisse se testatur Cl. Dukerus ad Livium lib. XXXV. cap. 20. Ald. Junt. *non n.* XV. *millia militum erant.* Margo Vincentii: al. 14. *millia.*

XXIV. 7. 13. *Brennus ad acuendos suorum animos, praedae ubertatem omnibus ostendebat, statuasque cum quadrigis . . . auro fusas esse; plusque in pondere , quam in specie babere praedae adfirmabat.*] Sec. Med. Coll. N. nesciunt verbum substantivum. ed. Rom. *quam in specie in se babere pr. a.* Quadrigarum autem, quae in fastigio templi Delphici erant, mentionem fieri apud Euripidem Ione v. 82. observavit Cl. Jensius:

Ἅρματα μὲν τάδε λαμπρὰ τεθρίππων
Ἥλιος ἤδη λάμπει κατὰ γῆν.
Splendentes bosce currus quadrigarios
Illustrat sol jam versus terram demittens radios.

XXIV. 8. 1. *Sine respectu periculorum*, & 5. 8. *certatim in praelium prosiliunt.*] Saxo lib. X. pag. 203. f. *ut absque respectu periculorum certatim in praelium prosilirent.*

XXIV. 8. 2. *Plus in deo , quam in viribus reponentes,*] Periz. *in viribus spei ponentes:* ut Livius lib. XXX. cap. 35. *in quo plurimum spei ponerent.* Thuan. pr. quart. Leid. Reg. Coll. C. C. *in viribus reputantes.* Coll. N. *in se reponentes.* sec. Leid. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *in viribus spem ponentes.* Rom. *in v. spem reponentes.* Bodl. *in v. spei reponentes.* Quod imitatur Saxo lib. III. pag. 56. 5. *Plurimum quippe spei in ejus industria ab universis reponebatur.* & lib. X. pag. 182. 13. *evenitque, ut plus spei in auxilio Danorum, quam metus in sua adversitate reponeret.* & lib. XV. pag. 369. 31. *non enim minorem expugnandi ejus spem in acumine quam viribus reponebat.*

Ibid. *Scandentesque Gallos . . . partim saxo, partim armis obruebant.*] Magl. ed. Bech. & sex aliae , *partim saxis.* Coll. N. *trucida-*

cidabant. Vincentius : *Delphi autem cadentes Gallos . . . partim saxis, p. a. obr.*

XXIV. 8. 3. *Templorum antistites, simul & ipsi vates,*] Sec. Med. *ipse* pro *ipsae*, quod exstat in quint. Leid. & MSS. Fuldensibus, vel *ipsa*. Orosius lib. VI. cap. 15. *Appius Claudius Censorinus jam abolitam Pythici oraculi fidem voluit experiri: quippe ab eo adacta vates descendere in specum, respondisse fertur* &c. Euripides Ione v. 93.

Θάσσει δὲ γυνὴ τρίποδα ζάθεον
Δελφὶς ἀείδουσ' Ἕλλησι βοὰς,
Ἃς ἂν Ἀπόλλων κελαδήσῃ.

XXIV. 8. 4. *Advenisse deum clamant,*] Vincentius lib. VI. cap. 21. *clamantes.*

XXIV. 8. 5. *Duas armatas virgines ex propinquis duabus Dianae Minervaeque aedibus occurrisse:*] Apud Vincentium male omittitur praepositio *ex*. Eamdem historiam referunt Scriptores laudati a Cl. Davisio ad Ciceronem lib. II. de Divin. cap. 37.

XXIV. 8. 7. *Proinde ne cunctarentur . . . victoriae deorum socios se adjungere.*] Virgilius lib. IX. Aeneid. v. 199.

Mene igitur socium tantis adjungere rebus,
Nise, fugis?

Ed. Flor. Paris. *proinde nec cunct.*

XXIV. 8. 10. *Quae grandine & frigore saucios ex vulneribus absumsit.*] Bechar. Flor. Med. Paris. Junt. *fulgure.* Ven. *fulgore.* Τὰ *ex vulneribus* omittit Saresberiensis.

XXIV. 8. 11. *Pugione vitam finivit.*] Sec. Med. sec. quint. Leid. *pugione se finivit.* pr. Med. corrupte, *pugionem se fin.*

XXIV. 8. 12. *Alter ex ducibus cum decem millibus sauciorum, citato agmine, Graecia excedit.*] Bechar. *cum d. m. sociorum c. a. a Graecia excedit.* Vincentius: *alter ex duobus ducibus, qui cum eo erant, cum X. milibus sauciorum Graecia excessit. Citato agmine* etiam dixit Orosius lib. VI. cap. 15. *Caesar inde citato agmine per Epirum in Thessaliam perrexit.*

XXIV. 8. 14. *Et gelu nix concreta, & fames, & lassitudo, super haec maximum pervigiliae malum, miseras infelicis belli reliquias obterebant.*] Medicei, sec. Leid. Periz. Coll. N. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *lassitudo, & super haec.* Rom. *& super hoc.* Flor. Ald. Junt. *pervigilii.* Paris. *pervigili.* Vincencentius : *& gelu & nix concreta & f. & super hoc m. pervigil malum mis. h. reliquias obtrivit.* Ven. Paris. *obterrebant.* pr. Med. *abterebant* pro *atterebant:* quomodo scriptum in sec. Leid. Pacatus Paneg. cap. 11. *Quidquid atterit Gothus, quidquid rapit Hunnus*, & cap. 45. *agmen hostile triumphalibus vestigiis atterens.* Vide Cl. Graevium ad III. 5. 12.

XXIV. 8. 15. *Palantes velut praedam sectabantur.*] Bechar. *pallantes.* pr. Med. Magl. sec. Leid. Bodl. ed. Rom. *vagos* (Med. *vagis*) *fugientes palantes.* Periz. *gaudentes v. pr. spectabant.* Ven.

Flor.

Flor. Parif. *gaudentes v. pr. vagos fugientes ſpectabant.* (Ven. *ſectabantur.*) Ald. Junt. *gaudentes, velut praedam palantes ſectabantur.* Lege, *vagos*, *palantes*, & vide Avum ad Livium XXVII. 16.

XXIV. 8. 16. *Quo pacto evenit, ut nemo ex tanto exercitu, qui paullo ante fiducia virium etiam adverſus deos contendebat, vel ad memoriam tantae cladis ſupereſſet.*] Regius: *etiam contra deos contendebant.* Periz. Bodl. ed. Ald. Junt. *etiam deos contemnebat.* Rom. Ven. Med. Parif. *etiam deos contemnebant.* Florent. *etiam deos ſpolians contendebat.* eademque cum Bechar. Ven. Med. Parif. *velut ad memoriam.* Pr. Med. *tantae caedis ſup.* Ceterum exiguam Gallici exercitus partem cladi ſuperfuiſſe, & in Aegyptum perveniſſe, refert Scholiaſtes Callimachi Hymno in Delum v. 175. Βρέννος ὁ τῶν Γάλλων βασιλεὺς συναγαγὼν τοὺς Κελτοὺς, ἦλθεν ἐπὶ Πυθῶνα, βουλόμενος τοῦ θεοῦ τὰ χρήματα διαρπάσαι. πλησίον δὲ γενομένων, ὁ Ἀπόλλων χαλάζῃ χρησάμενος, ἀπώλεσε τοὺς πλείους αὐτῶν. Ὀλίγων οὖν περιλειφθέντων, Ἀντίγονός τις φίλος τοῦ Φιλαδέλφου Πτολεμαίου προξενεῖ αὐτοὺς αὐτῷ ὥστε ἐπὶ μισθῷ στρατεύεσθαι. καὶ γὰρ ἔχρηζεν ὁ Πτολεμαῖος τούτου στρατεύματος. Οἱ δὲ ὁμοίως ἠβουλήθησαν καὶ τοῦ Πτολεμαίου διαρπάσαι τὰ χρήματα. γνοὺς οὖν συλλαμβάνει αὐτοὺς, καὶ ἀπάγει πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Νείλου τὸ λεγόμενον Σεβευυτικὸν, (lege Σεβεννυτικὸν) καὶ κατέκλυσεν αὐτοὺς ἐκεῖσε. Eorumdem Gallorum mentio occurrit apud Pauſaniam in Atticis pag. 18. Ἡνίκα (Πτολεμαῖος) παρεσκευάζετο ἐπιόντα ἀμύνεσθαι Μάγαν, ξένους ἐπηγάγετο καὶ ἄλλους καὶ Γαλάτας ἐς τετρακισχιλίους· τούτους ἐπιβουλεύοντας κατασχεῖν Αἴγυπτον, ἀνήγαγε σφᾶς ἐς νῆσον ἔρημον διὰ τοῦ ποταμοῦ. καὶ οἱ μὲν ἐνταῦθα ἀπώλοντο ὑπό τε ἀλλήλων καὶ τοῦ λιμοῦ.

XXV. 1. 2. *Peditum quindecim millia, equitum tria millia armaverunt;*] Ed. Rom. *peditum* XXV. *m.* Pr. Med. *equitum quatuor mil.* Ven. Med. *equitum quatuor milia.* eaedemque cum Bechar. Flor. Ald. Junt. pr. Med. Magl. *armaverant.*

XXV. 1. 3. *Getarum Triballorumque*] Apud Vincentium lib. VI. cap. 22. vitioſe editum eſt, *Graecorum Tribalorumque.*

XXV. 1. 4. *Pro regali munificentia, ingenti apparatu epularum ad coenam invitavit.*] MS. Bongarſ. *magnificentia:* ut XII. 3. 11. *conviviumque juxta regiam magnificentiam ludis exornat.* Vetus Interpres lib. Eſther 1. 7. *Bibebant autem, qui invitati erant, aureis poculis, & aliis atque aliis vaſis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, abundans & praecipuum ponebatur.* Saxo lib. V. pag. 94. 28. *aula erat cultu magnificentiae regalis inſtructa.* & lib. XII. pag. 220. 9. *quem rex regalis magnificentiae convivio excipit.* Adde Cl. Wopkenſium ad h. l.

XXV. 1. 8. *Opes pariter & negligentiam regis oſtendunt:*] Vincentius lib. VI. cap. 22. *Opes regis & negligentiam nunciant.*

XXV. 1. 10. *Quaſi ferri auxilio non indigerent,*] Cantabr. *auxilia.* Vide Cl. Waſſeum ad Salluſtium Jug. cap. 36.

XXV. 2. 3. *Signum pridie dederat, ut . . . in proxima ſilva taciti ſe occultarent.*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt.

in

in proximam sylvam. Vincentius: *dederat suis, ut, & tacite*, male. Sec. Med. *occulerent.*

XXV. 2. 4. *Siquidem Galli, ubi omnia vacantia, nec sine defensoribus modo, verum etiam sine custodibus vident,*] Vincentius: *omnia vacua:* idemque in MS. reperit Bongarsius. Coll. N. *nec sine custodibus modo, verum etiam sine defensoribus vident.*

XXV. 2. 5. *Scrutantes potius quam diripientes*] Sec. Leid. *strupantes.* Periz. *scruptantes.*

XXV. 2. 6. *Ad litus convertuntur. Ibi dum*] Vincentius: *ad l. revertuntur. Ubi dum.*

Ibid. *Et ab exercitus parte, quae eo cum conjugibus & liberis confugerant,*] Coll. N. *& ea exercitus parte.* Vincentius: *quae illo c. c.* Cl. Scheffero legenti, *confugerat*, suffragatur sec. Med. Paullo post pr. Med. Periz. ed. Bechar. Ven. & quinque aliae: *hujus victoriae opinio.*

XXV. 2. 8. *Quamquam Gallorum ea tempestate tantae fecunditatis juventus fuit,*] Coll. N. *tanta fecunditas juventutis fuit.*

XXV. 2. 9. *Denique neque reges Orientis . . . bella gesserunt, neque pulsi regno ad alios . . . confugerunt.*] Pr. Med. Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. & quatuor aliae, *gesserint*, & *confugerint.*

XXV. 2. 10. *Tantus terror Gallici nominis, & armorum invicta felicitas erat, ut aliter neque majestatem suam tutari, neque amissam recipErare se posse sine Gallica virtute arbitrarentur.*] Bodl. ed. Bechar. Flor. Ald. Junt. *nominis sive armorum.* sec. Med. *ut al. neque hii m. s. tutam, neque illi amissam recipere.* Coll. N. *ut neque hi m. s. tutam, neque illi a. r. posse, nisi Gal. v. arb. Nisi Gallica virtute* etiam in MS. reperit Bongarsius. *Nisi* pro praeterquam. Caecilius Plocio apud Gellium lib. II. cap. 23.

quae, nisi dotem, omnia
Quae nolis, habet.

Terentius Andria IV. 2. 14.

Hanc, nisi mors, mi adimet nemo.

Curtius III. 6. 18. *Nihil nisi divina ope adgredi videbatur.* ubi etiam quaedam exemplaria praeferunt, *sine divina ope.* Infra XXI. 3. 7. *negabat opprimi Romanos nisi in Italia posse.* XXXVIII. 5. 8. *quorum nihil est nisi bello quaesitum.* & cap. 7. 2. *Nullam subjectarum sibi gentium expertam peregrina imperia, nullis unquam nisi domesticis regibus paruisse.* Mamertinus Paneg. Maxim. cap. 10. *& tamen vides, non invenire me ex omni antiquitate quod comparem vobis, nisi Herculeae gentis exemplum.* Recte tamen in reliquis MSS. additur particula *aliter.* Salvianus lib. VI. de Prov. cap. 18. *aliter jam non vitiosi esse non possumus, nisi ut non simus.* Vetus Interpres libr. Numer. XXXV. 33. *nec aliter expiari potest, nisi per ejus sanguinem* &c. & lib. I. Regum XXIX. 4. *quomodo enim aliter poterit placare dominum suum, nisi in capitibus nostris.* Adde Cl. Wopkensii notam ad h. l.

XXV. 2. 11. *Itaque in auxilium a Bithyniae rege invocati, regnum*

gnum cum eo parta victoria diviserunt.] Sec. quint. Leid. Bodl. *in auxilium Bithyniae regis.* Vincentius: *itaque residui in auxilium Eumenis Bithyniae regis invocati.* Rabanus Maurus lib. XII. de Proprietate Sermonum cap. 4. & lib. XVI. cap. 2. *in auxilium a rege Bithyniae evocati.* Albertus Stadensis pag. 139. *A rege Bithyniae vocati, regnum cum eo diviserunt.* Auctor de Gestis Treverorum cap. 9. *in auxilium a rege Bithyniae vocati, cum eo regnum parta victoria diviserunt.* Hunc Bithyniae regem fuisse Nicomeden Zipoetae filium docet Ampl. Cuperus lib. IV. Observ. cap. 11. Periz. *facta victoria.*

Ibid. *Eamque regionem Gallograeciam cognominaverunt.*] Vincentius d. l. *nominaverunt.* Albertus: *Ibi habitantes in Asia regionem Gallograeciam vocant, a quibus Galatae.* Gesta Trever. *eamque regionem ex Gallis & Graecis composito nomine Gallo-Graeciam agnominaverunt.*

XXV. 3. 1. *Supplementum militum petit;*] Bongarsius aliique rectius ediderant, *suppl. mil. per legatos petit*, suffragantibus MSS. & vetustis editionibus.

XXV. 3. 2. *Incrementa rerum, quae de Romanis voluerit, de ipso quaesiturum.*] MS. Coll. N. *quae de Romanis nequiverit.*

XXV. 3. 6. *In deditionem accipit;*] Sec. Leid. Coll. N. ed. Rom. Bechar. & sex aliae, *accepit.*

Ibid. *Veluti damna amissae Siciliae Italiaeque adquisito Macedoniae regno pensasset,*] Saxo lib. XIV. pag. 264. init. *se ereptae Norvagiae damna Suetici primatus munere pensaturum.* & lib. XIV. pag. 268. 34. *incolarum fortitudine parvitatis damna pensabat.*

XXV. 3. 7. *Amissi regni speculaturus eventum, Thessalonicam se recepit,*] Ita Ald. Junt. verum sec. Med. pr. tert. quart. Leid. Thuan. ed. Bechar. Flor. Med. Paris. dant, *eventus*, ut supra XI. 12. 1. *in dubios belli eventus.* Lucanus lib. IX. v. 554.

Maximus hortator scrutandi voce Deorum
Eventus Labienus erat.

Nazarius Paneg. cap. 19. *cum res bellica caecos habeat eventus.* Adde notam Cl. Wopkensii. Porro pr. Med. Reg. sec. Leid. a sec. m. *se recipit.*

XXV. 3. 8. *A Ptolemaeo funditus victus*] Saxo lib. X. pag. 204. 1. *caeduntur funditus Sclavi.*

Ibid. *Salutis latebras ac fugae solitudines captat.*] Idem lib. XII. pag. 42. 44. *obscuros externosque secessus captent.*

XXV. 4. 2. *Nec quisquam Pyrrhum, qua tulisset impetum, sustinere valuit.*] MS. Coll. N. *qua tulisset impetus.* Ita Livius lib. XXIII. cap. 15. *dilapsi omnes, quocumque hospitia, aut fortuitus animi impetus tulit, per Campaniae urbes, maxime Nolam Neapolimque.* Plinius lib. XXV. cap. 10. *impetus animi & quaedam artis libido in haec eum tulere.*

XXV. 4. 3. *Sed ut ad devincenda regna invictus habebatur, ita devictis adquisitisque celeriter carebat.*] Sec. Med. Coll. N. *celeriter*

ter excidebat. Terentius Andria II. v. 12. *Herus, quantum audio, uxore excidit.* Ubi Donatus notat: *Uxore excidit.* Quod Graeci dicunt ἐξέπεσεν καὶ ἀπέτυχεν. Vide Avum ad Senecam Epist. 122.

XXV. 4. 4. *Cum copias Cherroneso transposuisset,*] Magl. *Cherronesum*, quae scriptura firmat conjecturam Avi legentis *Chersoneson.* Munkerus ad Hyginum Fab. 108. vulgatum tuetur. Ald. Junt. *Cheronneso.*

XXV. 4. 5. *Graecia omnis admiratione nominis ejus, simul & rerum adversus Romanos Poenosque gestarum gloria attonita, adventum ejus exspectabat.*] Vox *gloria* non exstat in MSS. atque vetustis editionibus. Bechar. Ven. Med. Parif. *spectabant.* Flor. *exspectabant.* eaedemque cum Ald. *attoniti.*

XXV. 4. 6. *Ubi majore mulierum, quam virorum virtute exceptus, Ptolemaeum filium & exercitus partem robustissimam amisit:*] Medicei, Magl. sec. tert. Leid. Coll. N. Thuan. Bodl. ed. Rom. Ald. Junt. *exceptus & Ptol.* Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. *excipitur. Tunc Ptol.* Vincentius lib. VI. cap. 23. *maj. mul. q. v. v. exceptum, ubi & Ptol.*

XXV. 4. 8. *Ut urbem Corcyram cum sexaginta ceperit: idem praelio navali quinqueremem ex scapha cum septem insiluerit,*] Ald. *ut u. Corcyram solus cum sexaginta.* Junt. *ut u. Corcyram aggressus solus cum sexaginta.* Medicei, quint. Leid. Bodl. Thuan. MSS. Bongarf. ed. Bechar. Ven. Med. *cum sexagesimo ceperit:* & cum pr. tert. Leid. Periz. Reg. Coll N. *cum septimo.* Venuste. Orosius lib. VI. cap. 16. *Sex. Pompejus cum centesimo equite aufugit.* Plura hujusmodi exempla collegerunt Avus ad h. l. & in Mantissa Pecun. vet. cap. I. ac Parens Differt. Epistol. in Livii loca Geogr. pag. 45. Dein quart. Leid. *idem praelio navali in quinqueremem insiluerit.* Vulgatum imitatur Saxo lib. VII. pag. 127. f. *scapham insiliens.* Pro *quinqueremem* Bechar. Flor. Ald. Junt. dant *triremem.*

XXV. 4. 9. *In mediam urbem equo procurrerit;*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Parif. Ald. Junt. *cum equo.* Thuan. quart. Leid. *procucurrerit.* sec. Med. *procucurrit.* Periz. *percurrerit.*

XXV. 5. 1. *Saxo de muris ictus occiditur.*] Orosius lib. IV. cap. 2. *saxo ictus decubuit.* Similiter Saxo lib. XIIII. pag. 311. *ita lapide ictus est, ut multus e capite cruor profunderetur.* Magl. *saxo de muris jacto occ.* quomodo ex conjectura legit Cl. Staveranus in Miscell. Observat. tom. X. pag. 397. Bodl. ed. Rom. Ven. Flor. Parif. Med. Ald. Junt. *jactato.*

XXV. 5. 2. *Caput ejus Antigono refertur.*] Magl. *defertur.* Coll. N. *ad Antigonum refertur.* Ita Tacitus lib. XII. Annal. cap. 54. *spoliaque & praedas ad procuratores referre.*

Ibid. *Filium ejus Helenum . . . in regnum remisit, eique insepulti patris ossa in patriam referenda tradidit.*] Pr. tert. quart. Leid. Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. *dimisit.* Pro *insepulti*

Cl.

Cl. Staveranus l. l. pag. 399. legit *insepulta*, conjectura adsecutus scripturam codicis Magliabequiani.

xxv. 5. 6. *Qui patriam certe suam angustam ignobilemque fama rerum gestarum* &c.] Sec. Med. *angustam ignobilemque eam rerum g. f.*

xxvi. 1. 2. *Nam & Peloponnesii per proditionem Antigono traditi:*] Sec. Med. & Leid. Magl. Periz. *Peloponenses*, nec aliter Magl. Periz. sec. Leid. supra iv. 4. 12.

xxvi. 1. 3. *Variante hominum partim dolore, partim gaudio*,] Avus ad Livium lib. xxxv. cap. 31. legit, *variante animos p.* ed. Rom. *variante varietate hominum p.*

xxvi. 1. 5. *A quo cum multi ex primoribus occisi*,] Ald. Junt. *ex primoribus, qui forte ad eum confugerant, occisi.*

xxvi. 1. 7. *Omnibus rebus exspoliatae in carcerem recluduntur.*] Medicei, pr. sec. quint. Leid. Thuan. Bodl. Coll. N. Periz. *spoliatae.* Magl. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *in carcere.*

Ibid. *Virginibusque ad stuprum direptis.*] Pro *direptis* optime correxit Avus *abreptis.* Ita *abripi in cruciatum* dixit Terentius Andria iv. 5. 46.

Hanc jam oportet in cruciatum hinc abripi.

xxvi. 1. 8. *Ad tam saevam dominationem stupentibus omnibus*,] Vide notam ad xxiv. 6. 8.

Ibid. *Hellanicus senex & liberis orbus, ut qui nec aetatis nec pignoris respectu timeret*,] Ald. Junt. *Hellanico.* Pr. tert. Leid. *& quia.* Iidem cum quart. quint. ed. Bongars. *pigneris.* Coll. N. ed. Rom. aliaeque, *pignorum.* Saresberiensis lib. vii. Policr. cap. 25. pag. 520. *Paschelius Junius interrogatus, quid sibi tantam daret, quae vellet, dicendi licentiam? duo, respondit, quae homines horrent, senectutem & orbitatem, quid enim timeret senex orbus.*

Ibid. *Contractos domum*] Bechar. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. *convocatos domi.*

xxvi. 1. 9. *Cunctantibus privato periculo publicum finire*,] Pr. Med. sec. quint. Leid. Bodl. Periz. *c. privato*, (Periz. *private*) *publicum periculum finire.* Coll. N. *c. privato impendio publica pericula finire.* Saxo lib. viii. pag. 146. 34. *publicam perniciem privato periculo redimere statuerunt.*

Ibid. *Arcessitis servis jubet obserari fores*,] Pr. Med. pr. sec. quint. Leid. Thuan. Periz. *observari*, quod Scheffero placebat: atque ita supra xix. 3. 12. pr. Med. *observatisque foribus.*

Ibid. *Mitteret qui conjuratos apud se comprehenderet:*] Magl. Periz. *comprehenderent.*

Ibid. *Se, quia liberandae patriae auctor esse non possit, desertae ultorem futurum.*] Coll. N. ed. Flor. Ald. Junt. *se qui lib.* Pr. Med. sec. quint. Leid. *liberatae*, quomodo ex conjectura legit Schefferus.

xxvi. 1. 10. *Tunc illi ancipiti periculo circumventi.*] Saxo lib. ii.

II. pag. 21. & lib. XIV. pag. 323. f. *ancipiti periculo circumventi*. Idem lib. XVI. pag. 382. 39. *ancipiti malo circumventum se dixit*.

Ibid. *Quinto postquam tyrannidem occupaverat mense*,] Ed. Flor. Ald. Junt. *q. posteaquam*. Novem MSS. *quinto quam occup*. quod venustius est. Livius lib. IX. cap. II. *quidquid pridie habuerunt, quam in colloquium est ventum, habeant*. & lib. XXXI. cap. 7. *sed quinto inde die, quam solverit naves, in Italiam perveniet*. Curtius lib. IV. cap. IV. *Tyrus septimo mense, quam oppugnari coepta erat, capta est*. Cornelius Nepos Aristide cap. I. *sexto anno quam erat expulsus*.

XXVI. 2. I. *Novusque illi hostis Gallograeciae exercitus adfluxisset*,] Coll. N. *Gallograecorum*. Schefferus malebat *Gallograeciâ*, idemque dant Thuan. quart. Leid.

XXVI. 2. 2. *Cum & ipsi se praelio pararent*,] Thuan. *se bello*.

XXVI. 2. 3. *Bellumque internecivum*] Ita pr. Med. sec quart. quint. Leid.

XXVI. 2. 4. *Sicut erant cruenti ex recenti suorum caede*,] Ita supra XIV. 4. I. *Prolatam, sicut erat catenatus, manum ostendit*.

XXVI. 2. 5. *Obversantibusque ante oculos manibus interemtorum*,] Saxo lib. I. pag. 18. f. *Hadingo defunctae conjugis species per quietem obversata*.

XXVI. 2. 6. *In exitium parricidarum*] Magl. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *in excidium p*.

XXVI. 2. II. *Reparato exercitu*,] Ed. Rom. *parato*. Periz. MSS. Bongars. *patrato*.

Ibid. *Auspicia belli a parricidio incipientes*.] Praepositio abest a MSS. Bongars. Bodl. Coll. C. E.

XXVI. 3. I. *Cum exsul ad Acarnanas confugisset*,] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *ad Arcadas*.

XXVI. 3. 2. *Rex Cyrenarum Agas*] Coll. N. *Magius* pro *Magas*, quomodo ex Scriptoribus Graecis legendum monuit Leopardus.

Ibid. *Qui . . Beronicen unicam filiam, ad finienda cum Ptolemaeo fratre certamina, filio ejus desponderat*.] Ald. Junt. hoc loco & XXVII. I. 2. *Berenicen*, atque ita infra §. 7. sed XXVII. I. 4. *Berenice*. Eaedem tamen infra XXXVI. 4. I. dant *Beronicen*. Inscriptiones: ΒΕΡΕΝΙΚΗ. Tert. Leid. *filio ejus, qui vocatus est Gallinicus, desp*.

XXVI. 3. 3. *Sed post mortem regis, mater virginis Arsinoë*,] Periz. *sed p. m. regis, uxor ejus Arsinoë*.

Ibid. *Demetrium . . a Macedonia arcesserent*.] Idem nescit praepositionem. Ald. Junt. *accersirent*. Vide ad XVIII. 2. 4.

XXVI. 3. 4. *Studiumque placendi a virgine in matrem contulerat*.] Ammianus lib. XV. cap. 2. *omni placendi studio in adulationem ex more collato*. Saxo in suo Justini codice videtur legisse, *transtulerat*. Ita enim ille lib. IV. pag. 58. 10. *Hortatus itaque placendi studium in se transferat*. & lib. XIV. pag. 270. 15. *aut ab iis saltem ad propinquos placendi studium transferat*. *Studium placendi* etiam dixit Hegesippus lib. I. cap. 31. init. *cum regi studio placendi inniterentur*.

XXVI. 3. 7. *Ut matri parceretur,*] Ed. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *parcerent.*

XXVI. 3. 8. *Et ftupra matris, falva pietate, ulta eft, & in matrimonio fortiendo judicium patris fecuta,*] Periz. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *& ftuprum.* Flor. Ald. Junt. *fubfecuta.*

XXVII. I. I. *Quae probibere debuerat,*] MS. Coll. N. ed. Ven. & quinque aliae, *inbibere.*

XXVII. I. 3. *Et Ptolemaei bello fe implicuit.*] Pr. Med. Magl. quatuor Leid. Bodl. Periz. *& Pt. fe bello i.* ut cap. 3. h. l. 3. *imperio fe ejus reftituunt.*

XXVII. I. 7. *Cum vi expugnari non poffet,*] Ed. Rom. *cum per vim e. non p.*

XXVII. I. 8. *Simul & in ultionem ejus, quam defenfuri erant, Ptolemaeo fe tradunt*] Pr. Med. Magl. MSS. Bongarf. *quam def. fuerant.*

XXVII. I. 10. *Indigne peremtae*] MS. Coll. N. *ind. interemptae.*

XXVII. 2. 2. *Nec quidquam illi ex tanto apparatu, praeter nudum corpus & fpiritum & paucos naufragii comites refiduos fortuna fecit.*] Coll. N. *refiduum*, quam lectionem conjectura adfecutus fuit Cl. Jenfius. Ald. Junt. *refidui.* Livius lib. XXVIII. cap. 25. *nihil reliqui babebant praeter non tutiffimum a malis confiliis receptum.* Pacatus Paneg. cap. 28. *ut nihil cuiquam reliqui faceret.* Paullo poft idem MS. *fatisfactum ei effet.*

XXVII. 2. 5. *Quafi ad ludibrium tantum fortunae natus effet,*] Saxo lib. XIII. pag. 247. I. *tanquam ad ludibrium fortunae refervatus.*

Ibid. *Non multo quam poft naufragium comitatior,*] Idem lib. VII. pag. 143. 5. *quo inferos comitatior peteret.* lib. XIV. pag. 314. 39. *cum Erlingus uno comitatior adfuiffet.* & paullo poft: *conditio comitatior.*

XXVII. 2. 6. *Ad Antiochum fratrem litteras facit:*] Magl. ed. Ven. & quinque aliae, *lit. fecit.*

Ibid. *Oblata ei Afia inter fines Tauri montis,*] Pr. Med. Magl. Leidenfes, Thuan. Bodl. Coll. C. C. *intra finem.* Reg. Cantab. Periz. Coll. N. ed. Rom. *inter finem*, probante Scheffero. Ald. Junt. *intra fines:* idemque ex MSS. reponi jubebat Bongarfius in V. L.

XXVII. 2. 8. *Quia non hominis, fed accipitris ritu in alienis eripiendis vitam fectaretur.*] Tert. Leid. *fequeretur.*

XXVII. 2. 9. *Cum Antiochum in auxilium Seleuco venire cognoviffet,*] Pr. Med. *cognofcet*, pro *cognoffet.*

XXVII. 2. 11. *In ipfum Antiochum arma vertere;*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *vertunt.*

XXVII. 3. I. *Bello inteftinae difcordiae,*] Saxo lib. XI. pag. 213. 43. *ne regnum domefticae atque inteftinae difcordiae bello corrumpat.*

Ibid. *Vacantem Afiae poffeffionem invafurus,*] Confer locum Saxonis lib. XIV. laudatum fupra XI. 14. 6.

XXVII. 3. 2. *Nec difficile faucios . . fuperat.*] Orofius lib. III. cap. I. *Agefilaus Thebanos adgreditur, nec difficile fuperat.*

XXVII.

XXVII. 3. 3. *Uti quisque fortior fuisset,*] Pr. Med. *ut quisque.* pr. Leid. *utique quisque.* Ald. Junt. *& uti q. f. f.*

XXVII. 3. 5. *Inde Galli, humiliorum semper mercenaria manus,*] Tertiam vocem nesciunt Flor. Parif. Ald. Junt. *humillimorum* Rom. *humiliore f. m. manu* pr. Med. sec. quint. Leid. Bodl. Periz. Male.

Ibid. *Cum interea nemo defensor Asiae . . inveniebatur.*] Particulam *cum* nesciunt Ald. Junt.

XXVII. 3. 7. *Ad socerum suum Artamenem . . . provebitur.*] Tert. Leid. *Ariamenen*, Coll. N. *Ariamenem:* quomodo scriptum in melioribus MSS. Prologi h. l. Pr. tert. quart. quint. Leid. Bodl. Periz. Ald. Junt. Bongarf. *pervebitur*, quomodo ex conjectura legit Faber.

XXVII. 3. 8. *A quo cum primum benigne exceptus esset,*] Coll. N. ed. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *susceptus:* ut infra XXVIII. 4. 10. *a quo honorifice susceptus.* Ita eaedem edd. idemque MS. cum Periz. at reliqui MSS. dant, *exceptus.*

Ibid. *Salutem fuga quaesivit.*] Saxo lib. XVI. pag. 383. 13. *celeritate pedum salutem quaesiturus.*

XXVII. 3. 10. *Servari eum artissima custodia jubet.*] Pr. Med. quatuor Leid. *adservari.* Saxo lib. XIV. pag. 247. 50. *Ericus ambos arctissima apud castrum Slesvicense custodia adservari praecepit.*

XXVII. 3. 12. *Sic fratres, quasi & germanis casibus*] Coll. N. *Sic uterque frater.* Ald. Junt. *quasi germ. cas.*

XXVIII. 1. 1. *Administrationem in se recepisset,*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. eaeque, quas consuluit Bongarsius, *admin. ipsa recep.*

XXVIII. 1. 2. *In matrimonium tradit:*] Magl. ed. Rom. *matrimonio:* idemque MS. cum Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *tradidit.*

XXVIII. 2. 1. *Poenos illis & Gallos, a quibus tot bellis occidione caesi sint, exprobrantes,*] Periz. ed. Rom. *& Poenos illis;* eaedemque cum Ald. Junt. *tot bellis vexati, toties* (Rom. *totiens*) *occidione sint caesi.* Bechar. *a. q. t. bellis occisione sint c.*

XXVIII. 2. 7. *Priusque sua defendenda, quam aliena appetenda.*] Ita non solum Junt. & Ald. verum etiam Magl. Periz. Coll. N.

XXVIII. 3. 3. *Non magno post tempore,*] Hae voces absunt ab undecim MSS. ed. Ald. Junt.

XXVIII. 3. 4. *Geloni Siciliae regis filio:*] Pr. Med. Magl. quatuor Leid. Bodl. Reg. Thuan. Periz. ed. Rom. Ald. Junt. *tyranni filio.*

XXVIII. 3. 5. *Laudamia autem cum in aram Dianae confugisset, concursu populi interficitur.*] Periz. Coll. N. Thuan. ed. Rom. Ald. Junt. aliaeque *Laodamia*, & paullo post *Laodamiae.* Micyllus ad illa Ovidii in Ibin v. 305.

Nataque ut Aeacidae, jaculis moriaris adactis:
Non licet hoc Cereri dissimulare nefas.

corrigit, *cum in aram Cereris confugisset*, & Micylli conjecturam approbat Sanctius: verum Justino consentit Polyaenus lib. VIII. cap. 52. a quo *Laodamia* appellatur Δηϊδάμεια. ἡ δὲ κατέφυγεν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἡγεμόνης Ἀρτέμιδος. Hinc etiam pro *Laodamia* Palmerius, post Parrhasium, in Exercit. ad Scriptores Graecos pag. 392. corrigit, *Deidamia*. Ceterum Ovidii locum venuste interpretatur Salvagnius.

XXVIII. 3. 7. *Nam sterilitatem famemque passi, & intestina &c.*] Primus Med. & Leid. Bodl. Periz. *Nam & sterilitatem*.

XXVIII. 3. 10. *Regem se constitui laborabat.*] Bechar. Ven. Flor. Med. Periz. Ald. Junt. *regem se constituere*, & cum Rom. sec. Med. Magl. pr. sec. tert. Leid. *laborat*. Paullo ante Periz. *accepta in matrimonio matre*.

XXVIII. 3. 15. *Ipsi regem quaerant, cui imperent.*] MSS. ed. Rom. Bechar. aliaeque veteres, *quia regem q.*

XXVIII. 3. 16. *Quoad seditionis auctores supplicio traderentur.*] Ed. Bechar. Ven. aliaeque, *donec sedit.*

XXVIII. 4. 2. *Inter duas nobilissimas gentes bellum summis utrimque viribus fuit:*] Coll. N. *utriusque*.

XXVIII. 4. 3. *Victi Lacedaemonii, non ipsi tantum, sed etiam conjuges liberique*] Pr. Med. Magl. tres Leid. ed. Rom. *verum etiam c.* Particula *sed* paullo ante praecessit.

XXVIII. 4. 4. *Quod non ipsi pro patriae libertate cecidissent.*] Pr. Med. Bodl. Leidenses, Periz. Ald. Junt. *quod non & ipsi*. Magl. *quod non etiam ipsi*. Periz. *pro patriae salute*. Bechar. *decidissent*.

XXVIII. 4. 5. *Lassos reficiebant.*] Vetus Interpres proph. Isaiae XXVIII. 12. *Reficite lassum.* Saxo lib. XIIII. pag. 283. 4. *quibus* (sacrificiis) *ille refectus, continuo oborto sudore, bonae valetudinis habitum recuperavit.* Bechar. Flor. Med. Ald. Junt. *lapsos ref.*

XXVIII. 4. 7. *Ingressusque urbem,*] Pr. Leid. Bodl. Periz. *ingressusque in urbem.*

XXVIII. 4. 9. *Hortatur, ut se ad meliora reipublicae tempora reservarent. Tum cum conjuge &c.*] Magl. *hortatus, ut ... reservarent, cum conjuge.* quomodo ex conjectura legit Avus. Sex alii etiam dant, *hortatus:* & *tum* abest Bodl.

XXVIII. 4. 10. *In summa dignatione regis vixit.*] Hegesippus lib. I. cap. 34. *qua dignatione Caesaris invitatus Alexander.* Saxo lib. VI. pag. 115. 27. *Videns autem Stercatherus, eos, qui Frothonem oppresserant, in summa regis dignatione versari.* Adde notam Cl. Stephanii ad lib. I. pag. 13. 8.

XXVIII. 4. 11. *Post Ptolemaei mortem a filio ejus cum omni familia interficitur.*] Polybius lib. V. c. 39. de Cleomene & conjuratis scribit: προσήνεγκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας ἐμψύχως πάνυ καὶ Λακωνικῶς. Κλεομένης μὲν οὖν οὕτω μετήλλαξε τὸν βίον.

XXVIII. 4. 12. *Antigonus autem, caesis occidione Spartanis, fortunam*

tunam tantae urbis miseratus, a direptione milites probibuit;] Propterea Euergetes & post mortem Soter cognominatus fuit, teste Polybio lib. v. cap. 9. Ἀντίγονος ἐκ παρατάξεως νικήσας μάχῃ Κλεομένην φυγαδεύσας τὸν βασιλέα, τῶν Λακεδαιμονίων ἐγκρατὴς ἐγένετο καὶ τῆς Σπάρτης, αὐτός τε ὢν κύριος ὃ βούλοιτο χρῆσθαι καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς ἐμπολιτευομένοις, τοσοῦτον ἀπεῖχε τοῦ κακῶς ποιεῖν τοὺς γεγονότας ὑποχειρίους, ὥστ᾽ ἐκ τῶν ἐναντίων ἀποδοὺς τὸ πάτριον πολίτευμα καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τῶν μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος καὶ κοινῇ καὶ κατ᾽ ἰδίαν Λακεδαιμονίοις, οὕτως εἰς τὴν οἰκείαν ἀπηλλάγη. τοιγαροῦν οὐ μόνον ἐκρίθη παρ᾽ αὐτὸν τὸν καιρὸν Εὐεργέτης, ἀλλὰ καὶ μεταλλάξας, Σωτήρ. οὐδὲ παρὰ μόνοις Λακεδαιμονίοις, ἀλλὰ παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἀθανάτου τέτευχε τιμῆς καὶ δόξης ἐπὶ τοῖς προειρημένοις. Participium φυγαδεύσας hoc loco abundare videtur, idemque abest a MS. Mediceo & apud Suidam v. Ἀντίγονος. Pro ὥστ᾽ ἐκ iidem atque codex Augustanus dant ὡς ἐκ. Pro πάτριον apud Suidam est πατρικόν. At praeferendum prius. Auctor lib. II. Maccab. 7. 37. Ἐγὼ δὲ σῶμα καὶ ψυχὴν προδίδωμι περὶ τῶν πατρίων νόμων. Aelianus lib. VII. var. Hist. cap. 19. κατὰ τὸ πάτριον αὐτοῖς ἔθος. Thomas Magister: Πατρῷα, τὰ ἐκ πατέρων εἰς υἱοὺς χωροῦντα· καὶ πατρῷοι φίλοι· πάτρια δὲ, τὰ τῆς πόλεως ἔθη.

XXVIII. 4. 13. *Cujus fuga omnis ira ejus finita sit:*] Pronomen *ejus* glossa videbatur Scheffero, idemque abest a pr. Med. sec. quint. Leid. Bodl.

XXIX. I. 2. *Nam & in Macedonia Philippus . . . annorum quatuordecim regnum suscepit:*] Magl. ed. Rom. *cum esset annorum quatuordecim.* Ald. Junt. XIIII. *annorum cum esset*: sed prius praeferendum. Supra XVII. 3. 21. de Pyrrho: *annorum undecim eum in regnum revocaverunt.*

XXIX. I. 3. *Impubes adhuc rex Antiochus*] Quarto Leid. adscriptum erat, *cognomine Magnus.*

XXIX. I. 7. *Fatale non tam Romanis, quam ipsi Africae malum.*] Eadem verba exstant apud Matthaeum Westmonast. Aet. V. cap. 14.

XXIX. I. 8. *Etsi nulli senioris aetatis rectores erant, tamen &c.*] Vide ad XVIII. 7. 8. Bechar. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. *licet n. s. aet. rect. erant.*

Ibid. *In suorum quibusque majorum vestigia nitentibus magna indoles virtutis enituit.*] Decem MSS. ed. Bongars. *quisque*; idemque tuetur Cl. Cortius ad Sallustium Jug. cap. 18. Ita *quis* pro *quibus* supra XI. I. 7. *quis rebus*, & apud Livium lib. XXX. cap. 25. *quis deficientibus.* ac Marcianum Capellam lib. VI. pag. 210. *nec Athenis cedunt Boeotiae, in quis Epicrene.* Ita MS. Laudianus pro vulg. *in quibus Epicr.* Acidalius ad Velleium II. 130. 4. malebat *quique* i. e. *quoque* ex impressis, ut ait, quibusdam. *Nitentibus* etiam dant Ald. Junt. *tantis* Veneta, *intensis* Florentina, *intentis* reliquae vetustae editiones, & plerique MSS.

inten-

intenti pr. Leid. Dein Magl. Bodl. ed. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. *emicuit*.

XXIX. I. 9. *Sicut scelestus in occupando regno, ita & segnis in administrando fuit.*] Bodl. Periz. *s. sc. in occupando, ita & s. in administrando regno fuit.*

XXIX. I. 10. *Ceterique omnes finitimi populi,*] Vox *omnes* desideratur in Bodl. Coll. N. ed. Bechar. Ven. Ald. Junt. aliisque.

XXIX. I. II. *Ultro etiam Aetolis bellum inferre gestiebat.*] Eaedem editiones perperam omittunt τὸ *ultro*.

XXIX. 2. I. *A Paulo Rom. consule victus,*] Pr. Med. sec. quint. Leid. *a Paulo Romano victus.* quartus & Magl. *a Paulo Romanorum consule v.*

XXIX. 2. 2. *Imperium spe improba totius orbis amplexi,*] Ita supra XXII. 7. *qui spe improba regnum totius Africae amplexus.* Saxo lib. II. pag. 22. 4. *Frotho spe Orientis imperium complexus.* lib. X. pag. 202. f. *Haraldus spe improba totius Angliae regnum complexus.* Adde lib. XIV. pag. 264. 32. & pag. 337. 32.

XXIX. 2. 5. *Quanto promtius nobiliusque sit regnum,*] Quidam MSS. *quanto propius*, eamque scripturam sequuntur ed. Rom. Bechar. Med. Ald. Junt. Alii, *quanto proprius*, vel *quanto prius*, idque etiam dat Florentina.

XXIX. 2. 6. *Si in possessione imperii sui socium potius quam hostes videret.*] Magl. ed. Bechar. *in possessionem*, & cum Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *hostem*. *In possessionem* quoque dat Rom. *viderit*. Magl. Periz.

XXIX. 2. 7. *Ut, omissis Aetolis, bellum Romanis inferret,*] Ita supra III. 6. 8. *Jam & Lacedaemonii, omissis Messeniis, adversus Athenienses arma verterant.* Pr. Med. sec. quint. Leid. *ut omissum cum Aetolis b. R. inferret.*

Ibid. *Thrasymenum*] Quart. Leid. *Trasimenum.* ed. Rom. *Transymenum.* Bechar. *Trasumenum.* Ven. *Transumenum.* Flor. Mediol. cum Magl. *Transimenum.* Paris. *Thrasumenum.* Ald. Junt. *Thrasimenum.*

XXIX. 2. 8. *Ne eodem tempore multis bellis detineretur,*] Coll. N. *destinaretur*, pro *distineretur*, quomodo ex conjectura legunt Faber & Graevius. Simili scripturae vitio *destinarentur* exstat in pr. Mediceo pro *distinerentur* infra XXXI. I. 6. sec. quint. Leid. ed. Jenson. Bechar. Ven. & quinque aliae, *ne m. b. eodem tempore gravaretur.*

XXIX. 2. 9. *Dum inter se bello discrimen imperii faciunt:*] Vox *imperii* desideratur in MS. Coll. N. Acidalius ad Vellejum II. 130. 4. malebat, *faciant*.

XXIX. 3. 2. *Frequenter Graeciam ingentes motus passam*] Pr. Med. sec. quint. Leid. Bodl. *frequentes Graeciam inter se m. p.*

Ibid. *Sed omnia illa ludum fuisse existimaturos,*] Saresberiensis lib. VII. cap. 25. pag. 520. *illa, quae tibi relata sunt, prae his, quae dixeramus, ludus ac jocus fuissent.*

XXIX. 3. 3. *Quam cruenta & sanguinaria inter se bella utri-*

que

qui populi viribus copiarum & ducum artibus gerunt,] MSS. & vetustae editiones, atque Bongarf. *populi & viribus*.

XXIX. 3. 4. *Feros igitur animos victorum minus quidem Macedoniae, quam Graeciae timendos, quia & remotior, & in vindictam sui robustior sit.*] Pr. Med. sec. quint. Leid. Bodl. ed. Rom. *feros igitur victoria animos*. quart. Leid. Periz. *f. igitur victorum a*. Ed. Rom. *quia emotior*.

XXIX. 3. 6. *Hoc praetextu finito cum Aetolis bello*,] Quint. Leid. Thuan. *Hoc praetexto*. Suetonius Julio cap. 30. *Et praetextum quidem illi civilium armorum hoc fuit*.

XXIX. 3. 7. *Sed nec Romani, tametsi Poeni & Hannibal in cervicibus erant . . . quippe terrebat*] Ita Livius lib. XLIV. cap. 39. *quanto enim facilius abire fuit, quum procul abessemus, quam nunc quum in cervicibus sumus*. Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. *sed nec Romani, quibus Poeni*. & *nam terrebat*.

XXIX. 4. 1. *Igitur Philippus, cum iterato praelio victos a Poenis Romanos didicisset, aperte hostem se bis professus*,] Pr. Med. sec. quart. quint. Leid. Thuan. *cum iterato victor*. Magl. ed. Rom. *cum it. proelio victores Poenos didicisset, aperte hostem se* (ed. R. *se hostem*) *prof*.

XXIX. 4. 5. *Qui cum in Graeciam trajecisset, multis promissis impellit Aetolos*] Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *qui cum in Gr. venisset, promissis multis impulit Aetolos*.

XXIX. 4. 6. *Philippus quoque Achaeos in Romanorum bella sollicitat*.] Coll. N. *suscitat*.

XXIX. 4. 8. *Nec non & Illyriorum rex lateri ejus haerens, assiduis precibus promissa exigebat*.] Ita in Juntina legi monuit Cl. Graevius; verum in eadem atque etiam Aldina non exstat *ejus*, quod MSS. & reliquae editiones repraesentant, sed *eorum*.

XXIX. 4. 10. *Qui absentiam ejus aucupantes . . Macedoniae imminebant*.] Lactantius de Mort. Persec. cap. 9. *aucupans exitus rerum*. Hegesippus lib. I. cap. 9. *Ejus absentiam aucupatus Alexander*. Saxo lib. III. pag. 51. 43. *rerum occasiones aucupor*. & lib. XIV. pag. 287. 46. *opportunitatem occupandae gentis aucupatus*. *Imminere* etiam eadem notione occurrit apud eumdem lib. VII. pag. 123. 1. *circumpositis imminere provinciis*. ubi vide Cl. Stephanium. & lib. XIII. pag. 230. f. *Donis infatigabiliter imminens*.

XXIX. 4. 11. *Discedere ab eo Achaeos auctoritate sua coegit*.] Pr. Med. sec. quint. Leid. cum MS. Bong. & Modianis, *desciscere ab eo A.* ut infra XXXVI. 3. 9. *Judaei cum a Demetrio defecivissent*. Livius lib. XXVIII. cap. 27. *qui a patria descistis*. Hegesippus lib. I. cap. 34. *Quid miraris, si a te desciscere fecit Cleopatra Antonium*. Ita MS. Vulg. *desistere*.

XXX. 1. 2. *Quippe regno parricidio parto, & ad necem utriusque parentis caede etiam fratris adjuncta*.] Magl. ed. Bechar. Ven. Flor. Ald. Junt. *Nam regno parricidio obtento*. Pr. Med. Reg.

 Bodl.

Bodl. pr. sec. tert. quart. Leid. Coll. N. Thuan. Periz. ed. Rom. *caede etiam fratris* (pr. Leid. *patris*) *adstructa.* Magl. sec. Leid. *& neci utriusque parentis etiam c. fr. adstructa.* Quae constructio priore usitatior est. Seneca lib. VI. de Benef. cap. 23. *& omnes alias impudentis animi voces bis adstrue:* Plinius lib. IX. cap. 35. *quaerente eo, quid adstrui magnificentiae posset.* & Plinius junior lib. IV. epist. 17. *quantum ille famae meae domi adstruxit.* Adde quae notarunt Viri docti ad h. l. & supra XXIII. 3. 18. atque ad Ovidium lib. II. de Arte v. 519. & Nob. Heinsius ad Petronium cap. 119.

Ibid. *Regisque mores omnis secuta regia erat.*] Periz. *regis quoque mores.* Reg. Coll. C. C. ed. Bechar. Ven. Med. Paris. *regio erat.* Ald. Junt. *regisque mores omnes sec. regio erat.*

XXX. 1. 5. *Trepidare igitur Ptolemaeus; legationibus missis, quoad vires pararet, morari Antiochum.*] Coll. N. *& legationibus emissis.* Ald. Junt. *Trepidat igitur Ptolemaeus, leg. missis, quibus vires paret, m. A.* Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. *Trepidat ig. Ptolemaeus, & per legationes, quousque vires paret, rogat morari Ant.*

XXX. 1. 6. *Magno deinde in Graecia exercitu conducto,*] Periz. *m. d. exercitu in Gr. cond.* pr. Med. Magl. sec. quart. Leid. *m. d. ex. in Graeciam c.*

XXX. 1. 7. *Sed contentus reciperatione .... facta pace,*] Particulam *sed* male omittunt Med. Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. eaque absorpta fuisse videtur ab ultima syllaba proxime antecedentis verbi *juvasset.* Eaedem editiones, *factaque pace.*

Ibid. *Materiam quietis adripuit;*] Saxo lib. VII. pag. 143. 6. *futurae cladis materiam ultronea belli instructione molitus.* lib. XIV. pag. 258. 52. *cum neque trahendi diutius belli materiam circumspiceret.* & pag. 359. 44. *Sclavos nusquam dilabendi materiam habituros.* Supra XXII. 4. 3. ex Periz. *invenisse se victoriae materiam.*

XXX. 1. 9. *Nec jam spectator rex,*] Tert. Leid. *& jam non sp. r.*

XXX. 1. 10. *Haec primo laborantis regiae tacitae pestes, & occultae fuere.*] *Hae primo* malebat Avus ad h. l. & Senecam Consol. ad Marciam cap. 19. Pr. Med. Magl. ed. Jenson. Bechar. Med. Junt. Ald. *Haec primo labentis regiae,* & cum Bodl. Thuan. Periz. *tacita pestis & occulta mala fuere.* Pro *labentis* Cl. Graevius legit *labantis:* idemque participium Livio lib. I. cap. I. restituit Avus. Cicero pro Mil. cap. 25. *Sed quis non intelligit, omnes tibi rei publicae partes aegras & labantes, ut eas his armis sanares & confirmares, esse commissas.* Idem Phil. II. cap. 21. *labantem & prope cadentem rem publicam.* Ita in Mauriciano codice legi, margini editionis Lambini adscripsit Gruterus. Vulgo, *labentem.* Littera A in E scripturae vitio etiam aliquoties transiit in Codice Pandectarum Florentino; ut L. 27. de Pactis,

ten-

tentum. L. 31. §. 2. de Neg. gest. *imputari*. L. 7. de Dolo m. *elegenter*.

XXX. 2. 1. *Deinde crescente licentia*] Saxo lib. XI. pag. 207. 36. *temere crescente audacia*. Plerique MSS. *dehinc*.

XXX. 2. 7. *Re tamen cognita*,] MS. Bongars. *re c. tandem*. Magl. *re tandem c.* quomodo legit Schefferus: verum *tamen*, quod dant reliqui MSS. eleganter hoc loco usurpatur, subintellecta particula *quidem* in praecedentibus, *sed mors ejus diu occultata fuit*.

XXX. 2. 8. *Morte regis, supplicio meretricum*] Magl. Ald. Junt. *m. regis, & s. m.*

Ibid. *Ut tutelam pupilli susciperent*;] Magl. *reciperent*.

XXX. 3. 1. *Causam belli adversus Philippum quaerentibus*,] Decem MSS. ed. Rom. *causas belli*; ut supra XXIV. 1. 3. *causas belli praetendentes*. Adde h. l. cap. 1. 8. & infra XXXIV. 1. 3. & XXXVIII. 1. 6.

Ibid. *Qui insidiatus eis, temporibus Punici belli fuerat*.] Pronomen *eis* nesciunt Medicei, Thuan. Bodl. quatuor Leid. Periz. ed. Bechar. Med. Paris. Auctor lib. II. Maccab. 9. 25. *Ad haec considerans de proximo potentes quosque & vicinos temporibus insidiantes, & eventum exspectantes*. Medicei, Magl. sec. Leid. Periz. *belli Punici*.

XXX. 3. 2. *Poenis & Hannibale superato*,] Thuan. pr. tert. quart. Periz. Coll. N. MSS. Bongars. ed. Rom. *superatis*. Vulgatum reliqui MSS. tuentur.

Ibid. *Quantum motum Pyrrhus parva manu Macedonum in Italia fecisset*,] Octo MSS. *parva Macedonum manu*.

XXX. 3. 4. *Qui . . . regnum pupilli administret*.] Sec. Med. Periz. ed. Ven. Flor. Ald. Junt. *administraret*.

XXX. 3. 5. *Legationes Attali regis*,] Periz. ed. Bechar. Ven. & quinque aliae, *legati*.

XXX. 3. 9. *Contra Philippus, adduci se posse, ut Romanis pareat, concedebat*:] Saxo lib. XIV. pag. 253. 32. *Olavus adduci se posse negabat, ut in hanc vocem, inconsulta patriae majestate, procurreret*. & lib. XIV. pag. 313. 5. *praefatus, se, exstante eo, cui primam militiae fidem dederit, alius militem non futurum, nec adduci posse, ut pristinum obsequium recenti permutet*. Bodl. Magl. *contendebat*, quomodo legit ex conjectura Acidalius.

Ibid. *Sub jugum Macedonici imperii subactos*.] Pr. Med. Periz. *subjectos*. sec. Med. *redactos*.

XXX. 3. 10. *Induciae duorum mensium datae*,] Ed. Rom. Ven. Flor. Ald. Junt. *sunt datae*.

XXX. 4. 1. *Eodem anno inter insulas Theram & Therasiam, medio utriusque ripae & maris spatio, terrae motus fuit*.] Sec. Med. *medio utriusque ripae maris sp.* Vincentius lib. VI. cap. 53. *terrae motus factus est*.

XXX. 4. 4. *Oriens Romanorum imperium vetus Graecorum ac*

Macedonum voraturum.] Vincentius: *or. Rom. imperium mansurum, vetus autem ac Macedonum vacaturum.*

XXX. 4. 6. *Cum in aciem exercitum instructis e diverso hostibus produxisset,*] Saxo lib. VII. pag. 122. 23. *quem cum, productis e diverso copiis, militum numero praestare videret.* Hegesippus lib. V. cap. 20. *quibus e diverso Johannes, princeps seditionum, cuniculum suffodit.*

Ibid. *Bactros*] Sec. Med. Periz. *Bactrianos.*

Ibid. *Omnem Asiam, Orientis finem,*] Pr. Med. sec. quint. Leid. ed. Rom. Bechar. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *fine.* Ita supra XIV. 4. 20. ex Thuaneo, cui adstipulantur Freculphus & veterrimus codex Florent. Orosii: *Parapamisios fine Caucasi montis Extarches accepit..* Hyginus Fab. 82. de Tantalo: *Ob id dicitur ad inferos in aquam medius fine corporis stare, semperque sitire.* Hirtius de Bello Afr. cap. 85. *Per mare umbilici fine ingressus.* Adde Cl. Wasseum ad Sallustium fragm. Hist. III. 14. in add.

XXX. 4. 9. *Nec Hannibalem quidem Alexandro Magno postponendum,*] Bechar. Ven. Med. Parif. Ald. Junt. *Alexandro quidem* (Ven. *quidam* lapsu typographico) *Magno post.* Medicei & Leidenses pro *nec* exhibent *ne.*

XXX. 4. 11. *Quem invictum audierant, nec cum exercitu ejus, qui totum Orientem devicerat,*] Medicei, Magl. Periz. Leidenses, *audiant*, & *devicerit*: quomodo Avo legendum videbatur.

XXX. 4. 12. *Qui non ita pridem praedae Dardanis fuerunt.*] Novem MSS. *fuerint*: quomodo Freinshemius legendum conjecerat.

XXX. 4. 17. *Omnibus Graeciae urbibus*] Pr. tert. Leid. ed. Bechar. Ven. Med. *Traciae.*

XXX. 4. 18. *Offensi tamen Aetoli, quod non ex arbitrio eorum Macedonia quoque ademta regi, & data sibi in praemium belli esset,*] Periz. *non arbitrio.* Leidenses, Bodl. ed. Rom. Bechar. Ald. Junt. *quia non.* & tert. quart. Leid. Thuan. Periz. Coll. N. ed. Rom. praepositionem *ex* ignorant: eam tamen addidit auctor supra XIV. 5. 4. *Cassander nihil non ex arbitrio muliebris audaciae gerit.*

XXXI. 1. 1. *Qui in spem regni relictus, praedae etiam domesticis erat,*] Pr. Med. Magl. sec. quart. quint. Leid. Periz. Thuan. ed. Rom. Bechar. Ald. Junt. *praeda*; nec aliter edidit Bongarsius. Infra XXXIV. 2. 5. *Conjuges quoque liberique eorum praeda hostium fuere.* Saxo lib. VIII. pag. 154. 19. *Jarmericus cum sororibus admodum parvulis praeda hostibus fuit.* lib. X. pag. 200. initio. *se praedam futuros.* Hegesippus lib. V. cap. 8. *quibus certantibus inter se praeda erat in medio populus eorum, qui vicerant.* & cap. 40. *ne canibus alitibusve vel feris praeda sis.* Supra tamen XXX. 4. 12. MSS. atque editiones constanter dant, *qui non ita pridem praedae Dardanis fuerunt*, vel *fuerint.* & infra XXXIX. 5. 5. *praedaeque Arabum genti fuerint.* Quomodo loquitur Livius lib. IX. cap. 36. *ut vindices praedarum prope ipsi praedae fuerint.* & XXXI. 28. *Sciathum & Peparethum, haud ignobiles urbes, ne classi hostium*

stium praedae ac praemio essent, diruit. Lactantius lib. v. cap. 2. 5. *ne simplicitas eorum praedae ac pabulo sit hominibus astutis.*

XXXI. I. 2. *Abstineret regno pupilli,*] Bodl. ed. Ald. Junt. *abstineret a r. p.*

XXXI. I. 3. *Quae . . civitates jure belli factas populi Romani, in integrum restitui jubebat.*] Demsterus ad Rosini Antiq. Rom. lib. II. cap. 2. pag. 89. monet in MS. Vaticano legi, *belli jure populi R. f.*

XXXI. I. 6. *Ne uno tempore duplici bello Romanae vires detinerentur*] Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *ne eodem temp.* Cl. Graevius malebat, *distinerentur.* Vide supra XXIX. 2. 8.

Ibid. *Sicuti Macedoniam a Philippo, ita Graeciam a Nabide liberet.*] Sec. Med. *S. Macedoniam Philippo, ita & Graeciam Nabide l.* Conjunctio & exstat etiam in pr. Med. quart. Leid. Thuan. *Nabi* Ald. Junt. eaedemque cum Rom. Bechar. Ven. Flor. Mediol. & Magl. *liberaret.* Cl. Jensius ad h. l. notaverat: „ Atqui Macedonia non fuit liberata a Philippo, quippe quae „ sola ei fuit relicta. Vide supra XXX. 4. & Livium XXXIII. 30, „ quare Ortwinius legit vel *sicuti a Philippo Macedone*, vel *sicuti* „ *a Macedoniae rege Philippo.* Sed nihil mutandum. Macedo- „ nia haud dubie durius & imperiosius tractata fuit a Philippo, „ antequam a Romanis fuerat coërcitus. Adde caput ult. libri „ praec. ubi Philippus modo nomen regis retinuisse dicitur."

XXXI. I. 7. *Ob quam causam imperium ei prorogatum est.*] Pr. Leid. *imperium ejus*, idemque cum MSS. Bongars. Mediceis, Bodl. Coll. N. Thuan. Periz. nesciunt verbum substantivum. Magl. *prorogatur.*

XXXI. I. 8. *Adsuetum imperio & immoderata licentia militari,*] Sec. Med. *licentia militaris rei.*

XXXI. 2. I. *Denique senatus . . legatum in Africam Cnaeum Servilium mittit;*] Cl. Perizonius malebat *Cajum Servilium.* Livius lib. XXXIII. cap. 47. *Legati tres missi C. Servilius, M. Claudius Marcellus, Q. Terentius Culleo, qui quum venissent ex consilio inimicorum Annibalis, quaerentibus causam adventus dici jusserunt: venisse ad controversias, quae &c.*

Ibid. *Eique tacitis mandatis praecipit,*] Saxo lib. XIV. pag. 310. 6. *Absalon tacitis mandatis praecepit.*

Ibid. *Metuque invisi nominis*] Pr. Leid. *inimici.*

XXXI. 2. 3. *Igitur cum tota die in oculis principum, legatique Romani in foro Carthaginiensium obversatus in supremum fuisset, appropinquante vespere, equum conscendit,*] Bodl. *in foro Carth. obversatus fuisset, in supremum appr. Obversari* eadem notione usurpavit Livius lib. XXXIV. cap. 61. *Hunc Aristonem Carthagine obversantem non prius amici, quam inimici Hannibalis, qua de causa venisset, cognoverunt.*

Ibid. *Rus urbanum,*] Pr. Med. *rus suburbanum:* quomodo emendarant Faber & Schefferus. Reliqui MSS. mendose *rursus* vel *versus* *sub-*

suburbanum. Tacitus lib. xv. Annal. cap. 60. *quartum apud lapidem suburbano rure subsliterat.* Symmachus lib. ii. Epist. 59. *suburbanum praedium, quod viae Appiae adjacet, invisebam.* L. 38. §. 4. D. de Leg. iii. *praedium suburbanum.*

xxxi. 2. 4. *Habebat ibi naves cum remigibus, occulto sinu litoris absconditas:*] Sec. Med. *navem . . absconditam:* ut paullo post: *navem conscendit.*

Ibid. *Erat & grandis pecunia in eo agro praeparata,*] MSS. *erat & grandis in eo agro pec. praep.*

xxxi. 2. 5. *Cursum ad Antiochum dirigit.*] Saxo lib. xiii. pag. 235. 41. *Ad locum, in quo Henricum diversari didicerat, cursum direxit.* & lib. xiv. pag. 267. 41. *cursum ad cultiores agros dirigere coepit.* Hegesippus lib. i. cap. 9. *inde in Arabiam iter direxit.* & cap. ii. f. *rectum autem in Arabas iter direxit.*

xxxi. 2. 6. *Postera die civitas principem suum, ac tum temporis consulem, in foro exspectabat.*] Magl ed. Ven. Flor. Ald. Junt. *postera autem die.* Tres posteriores editiones nesciunt vocem *temporis.*

xxxi. 2. 8. *Tacitus Romam regreditur,*] Ita supra xx. 4. 4. *Inde regressus Cretam.* Ed. Bechar. Ven. Florent. Mediol. Paris. Ald. Junt. *tacitus Romam revertitur.*

xxxi. 3. 1. *Et graviter fractum, velut exsanguem, in regno reliquit.*] Thuan. tres Leid. Periz. *& gravibus.* Lacunam huic loco inhaerentem eleganter supplet sec. Med. hoc modo: *gravibusque pacis legibus factum* (lege, *fractum*) *velut exs.* Ita infra xxxiii. i. 5. *sed consul Sulpicius non minus graves quam victo leges dixit.* *Leges* scilicet pacis: ut supra ix. 5. i. *Ibi pacis legem universae Graeciae statuit.* xi. 12. 12. *nec quod in leges pacis sibi lenocinia quaereret.* & xxx. 3. 9. *Graecos, veluti victores, leges paces sibi dicere.*

xxxi. 3. 2. *Multas civitates repentino bello invasit.*] Pr. Med. *oppressit,* ut supra ii. 10. 13. *ne inopinato bello opprimerentur.*

xxxi. 3. 3. *Ne vicinum malum etiam ad se serperet,*] Thuan. *ne vicinum bellum.* pr. Med. sec. quart. Leid. *ne vicinale malum.* Idem adjectivum occurrit infra xli. i. 9. *gravibus Scythicis & vicinalibus bellis adsidue vexati.* & apud Livium lib. xxi. cap. 26. *Itaque ingens coacta vis navium est, lintriumque temere ad vicinalem usum paratarum.* & L. Senecam lib. v. de Benef. cap. 24. *Agellos, in quibus vicinalis via causa rixae ac litium fuerat, militi suo donavit.* ubi vide Lipsium. Ulpianus L. 2. §. 22. D. Ne quid in loco publ. *Viarum quaedam publicae sunt, quaedam privatae vicinales.* ibid. *Vicinales sunt viae, quae in vicis sunt, vel quae in vicos ducunt.*

xxxi. 3. 5. *Eodem tempore Hannibal cum ad Antiochum pervenisset,*] Cicero lib. ii. de Orat. cap. 18. de Hannibale. *Ephesum ad Antiochum confugit.*

Ibid.

Ibid. *Tantusque ejus adventu ardor animis regis accessit,*] Magl. *animum regis incendit.*

XXXI. 3. 8. *Decem millia peditum & mille equites*] Medicei, Thuan. quatuor Leid. Coll. N. MSS. Bongarſ. *mille equitum*, idque alteri praeferunt Berneccerus, Acidalius ad Vellejum II. 130. 4. & Dukerus ad Livium lib. XXI. cap. 61. qui idem etiam reperit in MS. Duisburgenſi. Adde epiſtolam Avi ad Antonium Clementium ſubjunctam libris de Pecun. vet. pag. 697.

Ibid. *Hac manu non minus bellum, quam gesserit, Italiae reſtauraturum*] Ed. Ven. Flor. Pariſ. *inſtauraturum.*

XXXI. 3. 9. *Et in Aſiam regi ſedenti aut victoriam de Romanis, aut aequas pacis conditiones relaturum:*] Avo corrigenti *in Aſia* ſuffragantur Medicei, Thuan. Leidenſes, Bodl. Coll. N. Periz. ed. Rom. Ald. Junt.

XXXI. 3. 10. *Et Italiam notiorem ſibi nunc, quam pridem fuiſſet.*] Plerique MSS. ed. Rom. Bechar. *fuiſſe.* Periz. *& Italiam notiorem nunc, quam pridem ſibi eſſe.*

XXXI. 4. 1. *Nihil, dicat, partibus,*] Ald. Junt. *patribus.*

XXXI. 4. 2. *Haec cum relata Carthaginem eſſent,*] Sec. Med. Magl. Bodl. ſec. quint. Leid. Periz. a prima manu, *haec cum perlata.*

Ibid. *Et perductus in ſenatum*] Novem MSS. ed. Rom. *perductusque in ſen.* Periz. *perductusque in ſenatu.*

Ibid. *Punico ingenio reſpondit,*] Magl. Ald. Junt. *Punico uſus ingenio.* Ita Livius lib. XXXIV. cap. 61. de eodem: *Ariſto Punico ingenio inter Poenos uſus, tabellas conſcriptas celeberrimo loco ſupra ſedem quotidianam magiſtratus prima veſpera ſuſpendit.*

XXXI. 4. 3. *Ad purgandam publicam conſcientiam*] Gellius lib. VII. cap. 1. *legatosque Romam miſerant, qui temeritatem quorumdam popularium ſuorum deprecarentur, & fidem conſiliumque publicum expurgarent.* Auctor Epiſt. ad Hebraeos IX. 14. καθαριεῖ συνείδησιν.

Ibid. *Ultro rem Romam per legatum deferunt.*] Ald. Junt. *ſtatim rem R.* Bechar. Ven. Flor. Med. *ſtatim Romam legatum deferunt.*

XXXI. 4. 5. *Itaque legati, cum Epheſi conveniſſent ad Antiochum, mandata ei ſenatus tradunt.*] Quart. Leid. Periz. *conveniſſent Antiochum.* Medicei, ſec. quint. Leid. *cum Epheſum* (ſec. Med. *Epheſi*) *conveniſſent, Antiocho mandata ſen. tr.* Praeſtat vulgatum. Infra XLII. 3. 8. ex quinto Leid. ed. Bechar. Rom. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. *Itaque ad regem . . . amicitiam petentes conveniunt.* Livius lib. XXIX. cap. 10. *quingenti fere Numidae ad eum convenerunt.*

XXXI. 4. 6. *Non tam cum republica ejus,*] Pronomen in ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. deſideratur.

XXXI. 4. 8. *Quorum ſermone laetus . . . . colloquebatur*] Magl. ſec.

sec. Leid. Periz. Ald. Junt. *quarum*; & *colloquitur* eaedem editiones cum quatuor aliis. Rom. *quare*.

XXXI. 4. 9. *Tam adsiduo colloquio reconciliatam ejus cum Romanis gratiam existimans*,] Pronomen *ejus* abest Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. *rec. ejus Romanis gratiam* Parif. *reconciliatam ei cum Rom.* Magl.

Ibid. *Veluti hostem*] Octo MSS. ed. Bechar. Ald. Junt. aliaeque, *&* *veluti h.*

XXXI. 4. 10. *Senatus mandata fuerant, ut contentus terminis Asiae esset, ne ipsis ingrediendi Asiam necessitatem imponeret.*] Conjunctio *&* abest a MSS. quorum plerique dant, *Asiae terminis*, & *ne ipsis Asiam ingr.* Ald. Junt. *nec ipsis ingred.*

XXXI. 5. 1. *Dicitur, cum frequenter de bello consilium habuisset, remoto Hannibale, tandem eum vocari jussisse, non ut ex sententia ejus aliquid ageret*,] MSS. Bongarf. Coll. N. *Dicitur enim, cum fr.* Decem MSS. ed. Rom. *consilium, remoto Hannibale, hab.* Periz. *ex sent. ejus id ageret.* *Id* scilicet bellum, ut interpretatur Cl. Wopkensius.

XXXI. 5. 2. *Ad supplendum numerum sententiarum se vocatum*:] Saxo lib. XV. pag. 364. f. *ad supplendum arbitrorum numerum etiam Thodonem nuntio vocatum.*

XXX. 5. 5. *Agros diripuisse*] MSS. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *agros rapuisse.* Virgilius lib. II. Aeneid. v. 374.

alii rapiunt incensa feruntque
Pergama.

Lucanus lib. III. v. 98.

namque ignibus atris
Creditur, ut captae, rapturus moenia Romae
Sparsurusque deos.

& lib. VI. v. 14.

Dyrrachii praeceps rapiendas tendit ad arces.

Interpres vetus libri Jobi XX. 19. *domum rapuit.* & Proph. Michaeae II. 2. *rapuerunt domos.*

Ibid. *Cum Romano, seu occupaveris prior aliquam, seu viceris, tum etiam cum victo & jacente luctandum esse.*] Bechar. *aliquam.* Magl. ed. Rom. Flor. Parif. Ald. Junt. *aliqua ratione, seu.* Medicei, Leidenses, Bodl. Cantabr. Thuan. ed. Rom. Parif. Ald. Junt. *seu viceris, tamen etiam.* quod vulgato praefert Cl. Wasseus ad Sallustium Jug. cap. 26. & posteriorem particulam *cum* adversus Schefferum merito tuetur. Periz. *tamen &.* Bechar. Ven. Flor. Med. *luctandum est.* Apud Livium lib. XXVII. cap. 14. Hannibal inquit: *cum eo nimirum hoste res est, qui nec bonam nec malam ferre fortunam potest. Seu vicit, ferociter instat victis: seu victus est, instaurat cum victoribus certamen.*

XXXI. 6. 1. *Huic sententiae obtrectatores amici regis erant.*] Saxo lib. XIII. pag. 241. 44. *Hujus pactionis obtrectatores amici regis fuere.*

XXXI.

XXXI. 6. 2. *Et Antiocho* &c.] Ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *At Antiocho.*

XXXI. 6. 3. *Omnia igitur variis assentantum adulationibus corrumpebantur.*] Codex Pelerini, teste Bongarsio, *assentantium*, Verum *assentationum* merito praeferunt Berneccerus ad h. l. & Davisius ad Caesarem lib. III. de Bello Civ. cap. 83. ubi male editum, *assentantium generibus*; idemque firmant Medicei, Magl. sec. tert. quart. quint. Leid. Bodl. Periz ed. Jenson. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ita supra praef. 9. *obtrectationis invidia.* Ald. Junt. *assentatorum adul.*

Ibid. *In luxuriam*] Pr. Med. *luxoriam.* Ita *luxorioso* in MS. Florent. Pandectarum L. II. de Dolo m.

Ibid. *Novis quotidie nuptiis deditus erat.*] Hanc phrasin illustrat eruditissimus Spanhemius ad Callimachi Hymnum in Delum v. 240.

XXXI. 6. 4. *Copias, arma, ceteraque bello necessaria summa industria parabat.*] Praeter Juntinam etiam Ald. *summa ope & industria.*

XXXI. 6. 5. *Prima belli congressione*] Modius malebat *coitione*, Schefferus *conlisione*, pro *conditione*, quam vocem in omnibus MSS. exstare ait Modius: idemque dant tres Leid. Thuan. Coll. N. & C. C. verum reliqui vulgatum tuentur. Supra XV. I. 6. *Demetrius prima belli congressione a Ptolemaeo vincitur.* & infra XXXIX. 3. 12. *repetita praelii congressione.*

XXXI. 6. 7. *Interim nuntiatur, Aemilium, Romanum ducem, octoginta rostratis navibus in bellum navale a senatu missum, adventare:*] Pr. Med. *I. nuntiatur ei Emilium.* sec. *I. n. ei C. Julium* tert. Leid. *I. n. ei Levinum.* ed. Ven. *I. n. ei L. Nevium.* Flor. Parif. Ald. Junt. *I. n. ei Livium Menenium.* Bechar. Mediol. *I. n. ei Livium Nevium.* Magl. *I. nuntiatur ei Livium;* idemque in quibusdam MSS. reperit Bongarsius, & amplectitur Cl. Perizonius, qui margini editionis Bernecceri adscripserat: „*ei Livium.* Verissima est haec lectio. Vide Livium lib. XXXVI. cap. 42. Hinc „ Rhodii apud Livium lib. XLV. cap. 22. *C. Livium, L. Aemilium* „ *Regillum interrogate.* Nam Livius ante Regillum in Asia classi „ praefuit. „ Priore loco Livius ait: C. *Livius praefectus Romanae classis cum quinquaginta navibus tectis profectus ab Roma Neapolim, quo ab sociis ejus orae convenire jusserat apertas naves, quae ex foedere debebantur* &c. & paullo post: *Livius una & octoginta rostratis navibus, multis praeterea minoribus, quae aut apertae rostratae, aut sine rostris speculatoriae erant, Delum trajecit.* Porro Magl. quint. Leid. *Romanorum ducem*, & cum octo aliis MSS. & vet. edd. *cum octoginta.* Vincentius lib. VI. cap. 56. *Interea nunciatur Antiocho Aemilium Romanorum ducem cum* &c. & in margine: *Menenium, Nemium.* & ex prima editione, *Junium.* Periz. ed. Rom. *ad bellum.*

XXXI. 6. 8. *Sperans cladem in Graecia acceptam novus posse vi-*

ctoria aboleri.] Medicei, Magl. sec. Leid. Periz. *nova posse victoriae gloria aboleri.* Bodl. *victoria gloriae.*

XXXI. 7. 4. *Legatos pacem petentes ad eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferentes ipsius filium,*] Meliores MSS. *l. p. petentes Antiochus ad eos m. p. d. Africano ferentes filium ipsius.*

XXXI. 7. 5. *Privata beneficia a rebus publicis secreta esse dixit,*] Bechar. Ald. Junt. *segregata.* Flor. *segregata duxit.* Bodl. *pr. ben. rebus publicis privata esse dixit.*

XXXI. 7. 6. *Neque de jure patriae decidi posse.*] Sec. Med. *decedi.* Periz. *neque jure patriae decedi posse.* Nihilo melius. Vide Avum lib. II. Observ. cap. 6. pag. 255.

XXXI. 7. 7. *Nec senatum de eo agere permisit; sed .... armis se recepturum filium dixerat.*] Sec. Med. *dixit.*

XXXI. 8. 1. *Ilion venissent,*] Decem MSS. ed. Rom. *Ilium.* Eadem, *pervenissent.*

XXXI. 8. 5. *Nec multo post praelium cum Antiocho commissum.*] Magl. Periz. ed. Rom. *praelio c. A. commisso.* Bechar. *praelium & c. A. c.* Ven Flor. Paris. Ald. Junt. *praelium est c. A. c.*

XXXI. 8. 6. *M. Aemilius tribunus militum ... armare se milites suos, & extra vallum progredi jubet, strictisque gladiis fugientibus minari, morituros dicens, nisi in praelium revertantur, infestioraque sua, quam hostium, castra inventuros.*] *M. Aemilius* etiam Livio lib. XXXVII. cap. 43. dicitur: cum vero tert. Leid. det, *Mennius Aem.* & Coll. N. *Memmius Aem.* praenomen hujus Aemilii *Manius* fuisse suspicor. Ed. Flor. Paris. *armare mil.* Melius Ald. Junt. *armari mil.* Dein sec. Med. *strictisque gladiis fugientibus minari mortem; dicens, ni in praelium revertantur, infestiora sua* &c. *Infestiora sua* etiam scriptum in Periz. atque in eodem & Magl. pr. tert. quart. Leid. ed. Rom. *ni* pro *nisi.* ut apud Livium d. l. *Minae exinde erant, in perniciem suam coecos ruere, ni dicto parerent.*

XXXI. 8. 7. *Attonita tam ambiguo periculo legio*] Saxo lib. XIV. pag. 343. init. *oppidani improviso periculo attoniti.*

XXXI. 8. 8. *Caesa hostium quinquaginta millia, capta undecim.*] Livius lib. XXXVIII. cap. 45. *Ad quinquaginta millia peditum caesa ea die dicuntur, equitum quatuor millia: mille & quadringenti capti, & quindecim cum rectoribus elephanti.* Bechar. Flor. Ald. Junt. *capta XI. milia.*

Ibid. *Neque Romanis, si vincantur, animos minui;*] Periz. *Romanos neque.* Thuan. quart. Leid. *Romanos neque, s. v. animis m.* Medicei, quint. Leid. *Romanos neque si v. animos minuere.* Apud Livium d. l. Scipio Africanus ait: *Animos, qui nostrae mentis sunt, eosdem in omni fortuna gessimus, gerimusque: neque eos secundae res extulerunt, neque adversae minuerunt.*

XXXI. 8. 9. *Captas civitates inter socios divisere Romani, aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias judicantes:*] Coll. N. Periz. ed. Jenson. Bechar. Ven. Med. Paris. *divisere:* (Periz. *dividere:* mu-

muneris Romani aptiorem Asiam q. pr. Med. *divisere; minus* (ita etiam sec. quint. Leid. Bodl.) *Romani aptiorem Asiam quam possessionem judicantes.* sec. Med. *div. muneris Romano apt. Asiam quam poss. voluntarias judicantes.* Magl. ed. Flor. Ald. Junt. *divisere muneris R. apt. gloriam, quam poss. voluntarias* (Magl. *voluptuarias poss.*) *judicantes.* Forte scripsit auctor, *divisere, muneri Romani aptiorem Asiam quam possessioni voluptariae judicantes.* Gellius lib. I. cap. 13. *quem* (malum) *esse magis idoneum aptioremque faciendo arieti existimabat.* Jenson. Bechar. Med. Paris. etiam dant *voluntarias.* Ven. *voluntaria.*

XXXII. I. 1. *Qui Antiochum in bella Romana impulerant,*] Bodl. *qui in bella Rom. Ant. imp.* Vincentius lib. VI. cap. 58. *compulerant.* Paullo post ed. Rom. Bechar. Flor. Med. Ald. Junt. *remanserant.*

XXXII. I. 2. *Inter tot Graeciae civitates*] Secunda vox abest a Flor. Ald. Junt.

XXXII. I. 3. *Quibus* (temporibus) *tantis Persarum opibus . . . restiterant; quibus Gallorum violentiam . . . fregerant.*] Pr. Med. Magl. Leidenses, Periz. Bodl. Coll. N. ed. Rom. *restiterint, & fregerint.*

XXXII. I. 3. *Quae gloriosa recordatio magis desiderium libertatis augebat.*] *Magis* pro *majus* ex Juntina, cui consentit Ald. restituit Graevius; nec aliter scriptum in quarto Leid. Eaedem editiones cum Bechar. Flor. Med. Paris. *quae sola gloriosa rec.*

XXXII. I. 4. *Medio tempore inter Messenios & Achaeos de principatu primo dissensio, mox bellum ortum est. In eo nobilis Achaeorum imperator Philopoemen capitur:*] Ita ed. Rom. Ald. Junt. *primo contentio, & in eo nobilis Achaeorum Philopomenes imperator capitur* Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. *in eo bello nobilis Ach. imp. P. capitur* Periz. at Vincentius lib. VI. cap. 60. *His temporibus inter Mess. & Ach. de pr. primo dissensio, mox bellum exortum est, in quo nob. ille Ach. imp. Philopomenes cap.*

XXXII. I. 6. *Quem jacentem Messenii seu metu virtutis, seu verecundia dignitatis, interficere ausi non fuerunt.*] *Seu verecundia* pro *vel verec.* restituit Graevius ex Juntina, cui adstipulantur sec. Med. Magl. Leidenses, Bodl. Reg. Coll. N. Thuan. Periz. ed. Rom. Aldina. Vincentius: *quem captum Messenii verecundia dignitatis ausi interficere non sunt.*

XXXII. I. 7. *Itaque velut in illo omne bellum confecissent,*] Sec. Med. Magl. sec. quint. Leid. Periz. ed. Rom. Ald. Junt. *Itaque laeti velut.*

XXXII. I. 8. *Quem potuisse capi incredibile singulis videbatur.*] Vincentius: *q. capi potuisse incr. vid.*

XXXII. I. 9. *Inde in carcerem ducto . . venenum dederunt,*] Faber edidit *reducto.* Graevius malebat *deducto*, atque ita Bechar. Veneta, Mediol. Praestat vulgatum. Paullo ante: *eumdem in theatrum duci jusserunt.* Cicero Orat. in Vatinium cap. 9. *cum eum*

tu consulem in vincla duceres. & paullo post: *per quem consul populi Romani non in carcerem, sed ad supplicium & ad necem duceretur.* Ulpianus L. 2. D. de In jus voc. *qui coërcere aliquem possunt & jubere in carcerem duci.* & Callistratus L. 2. D. de Bonis damn. *Non ut quis in carcerem ductus est, spoliari eum oportet.* Eodem modo Lactantius lib. IV. cap. 22. dixit, *in judicium duci.* Adde Avum ad Livii Epit. LV. & Cl. Wopkensium ad h. l. Vincentius: *Inde et in c. ducto.* Periz. *venenum ei dederunt.* Flor. Ald. Junt. *deinde* (ita Bechar.) *in carcerem educto . . . venenum ei dederunt.* Tò *ei* etiam, sed male, addunt Magl. Periz. ed. Bechar. Ven. Med.

Ibid. *Quem secundum a se esse scientia rei militaris sciebat.*] Medicei, Magl. Bodl. Reg. pr. sec. tert. Leid. Coll. N. Periz. *scientia militari.* Vox *rei* etiam desideratur in quart. quint Leid. Utraque loquendi ratio auctori placuit: prior XXV. 5. 4. *scientiam certe rei militaris in illo viro tantam fuisse*; posterior v. 6. 9. *neque ea scientia militaris in his, quos vincula, non castra, continuerant.* Apud Vincentium corrupte legitur; *justitia, militari scientia.*

XXXII. 2. 1. *Seu inopia pecuniae compulsus, seu avaritia sollicitatus, qua sperabat se, sub specie tributariae necessitatis, excusatius sacrilegia commissurum, . . . templum Elymaei Jovis adgreditur.*] Quart. Leid. MSS. Bongarſ. *qui sperabat.* Melius Periz. ed. Bechar. Mediol. *quia sperabat.* Quomodo Graevius legendum conjecerat. *Elymaei* quoque dat Aldina, *Elimei* sec. Med.

XXXII. 2. 2. *Concursu insularium cum omni militia interficitur.*] Tert. Leid. *insulanorum.* Lipsius margini editionis Bongarsianae, in qua exstat *insularum*, adscripserat: „ An *incolarum?* „ idemque dant sec. quint. Leid. Periz. Bodl. ed. Bechar. Flor. Med. Ald. Junt. Dein Medicei, Magl. sec. quint. Leid. Periz. ed. Rom. Flor. Ald. Junt. *cum omni milite.* Adde notam ad XI. 14. 5. Tò *militia* tuetur Vorstius lib. de Latin. mer. susp. cap. 2. pag. 28.

XXXII. 2. 3. *Questum de injuriis Philippi regis Macedonum*] Flor. Ald. Junt. *questum injurias:* ut supra XVIII. 7. 16. *exsilii injuriam queritur.* Adde notam Schefferi. Eaedem omittunt nomen gentile.

Ibid. *Turba querelarum confusus adolescens repente obticuit.*] Periz. *turba querelantium*: De verbo *querelari* egit G. J. Vossius lib. IV. de Vit. Serm. cap. 18. Tert. quart. Leid. Coll. N. *turba querelarum concitata est: at confusus adol.*

XXXII. 2. 7. *Perseum*] Sec. Med. *Persen*, ut infra XXXIII. 2. 6. & XXXVIII. 6. 4. Ald. Junt. *Persem.* Eaedem paullo post, & cap. 3. 1. & 4. ac cap. 4. 1. XXXIII. 1. 4. & 2. 5. *Perses.* eodem lib. cap. 1. 3. & 7. *Perse.* & §. 3. *Persae.*

Ibid. *Et apud patrem nota absolutionis causa offensae fuit.*] Periz. *offensam produxit. Nota* abest Flor. Ald. Junt. *& apud p. nota absolutionis causa offensa f.* Bechar. Ven. Med. Parif.

Ibid. *Indignante Philippo,*] Periz. *indignato Ph.*

XXXII.

XXXII. 2. 10. *Quibus rebus compulso ad parricidium patre, funestam omnem regiam facit.*] Magl. *q. r. compulsus ad parricidium pater.* Ald. Junt. *fecit.*

XXXII. 3. 1. *Occiso Demetrio* &c.] Zonaras lib. IX. cap. 22. Φίλιππος δὲ ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς τὸν υἱὸν Δημήτριον ἀποκτείνας, καὶ τὸν ἕτερον υἱὸν τὸν Περσέα μελλήσας φονεύσειν, ἀπέθανεν· Ἐπεὶ γὰρ προσφιλὴς ἐκ τῆς ὁμηρείας τοῖς Ῥωμαίοις ἐγένετο ὁ Δημήτριος, καὶ αὐτός τε καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Μακεδόνων ἤλπιζον, ὅτι μετὰ τὸν Φίλιππον τὴν βασιλείαν λήψεται, ἐφθόνησεν αὐτῷ ὁ Περσεὺς, ἅτε καὶ πρεσβύτερος αὐτοῦ ὤν, καὶ διέβαλεν αὐτὸν ὡς ἐπιβουλεύοντα τῷ πατρί. Καὶ ὁ μὲν φάρμακον πιεῖν ἀναγκασθεὶς, ἐτελεύτησεν· ὁ δὲ Φίλιππος οὐ πολλῷ ὕστερον τὸ ἀληθὲς γνοὺς, ἀμύνασθαι τὸν Περσέα ἠθέλησεν, οὐ μέντοι καὶ ἴσχυσεν· ἀλλ' αὐτός τε ἀπέθανε, καὶ τὴν βασιλείαν ὁ Περσεὺς διεδέξατο.

Ibid. *Non negligentior tantum Perseus in patrem,*] Ita Seneca lib. I. de Ira cap. II. *quorum* (armorum) *unica illis est cura, in alia negligentibus.* sec. quint. Leid. *in patre.*

Ibid. *Nec heredem regni, sed regem se gerebat.*] Pronomen reciprocum nesciunt Medicei, quatuor Leid. Magl. Reg. Thuan. Coll. N. Bodl. Periz. ed. Rom. Med. Ald. Junt. Claudianus de IV. Consul. Honorii v. 294.

Tu civem patremque geras: tu consule cunctis,
Non tibi.

Saxo lib. VI. pag. 104. 14. *Bemonum quemdam, maritimum praedonem gesturus, accedit.* Vide Avum lib. IV. Observ. cap. 14. pag. 227.

XXXII. 3. 3. *Innoxii Demetrii morte cruciabatur.*] *Innoxii* pro *innoxia* reposuit Faber ex MS. quem consuluit Bongarsius, cique adstipulantur pr. Med. Magl. tres Leid. Bodl. ed. Rom. Bechar. Ald. Junt.

Ibid. *Nisi morte praeventus fuisset.*] Medicei, Magl. Bodl. Periz. *ni.* Bechar. Ven. Med. Ald. Junt. *nisi praeventus esset.*

XXXII. 3. 4. *Morbo ex aegritudine animi contracto,*] Vocem *animi*, quae in omnibus, quos consului, codicibus MSS. desideratur, exhibent Flor. Ald. Junt.

XXXII. 3. 6. *Namque Galli bello adversus Delphos infeliciter gesto, . . amisso Brenno duce, pars in Asiam, pars in Thraciam extorres fugerant.*] Berneccero videbatur hic dememinisse Justinus eorum, quae dixerat supra XXIV. 8. 16. verum eum refellit Cl. Jensius, qui ad vocem *Gallos* notavit: „ Scilicet qui non fuerant in „ expeditione Delphica. Nam sexaginta illa quinque millia, „ quae elegerat Brennus ex omni exercitu, una cum Brenno „ perierunt. Supra XXIV. 7. 6. *Habebat Brennus lecta ex omni* „ *exercitu peditum sexaginta millia.*

XXXII. 3. 8. *Ex his manus quaedam in confluente Danubii & Savi consedit,*] Bechar. Ald. Junt. aliaeque, *ex his pars q.* sec. Med. *Danuvii Savique.* Nummus Trajani: DANVVIVS. Orosius lib. VI. cap. 21. *objectu maximorum fluminum Rheni Danuviique seclusi*

sunt. Ita veterrimus codex Florentinus. Inscriptio apud Ferretium II. 37. AEQVORA. DANVVII.

XXXII. 3. 9. *Tectosagi*] Τεκτόσαγες Straboni lib. XII. pag. 566.

Ibid. *Non prius sanitatem reciperavere*] Sec. Med. *recepere*.

XXXII. 3. 10. *Fuere autem argenti pondo centum decem millia, auri pondo quinquies decies centum millia.*] Orosius lib. V. cap 15. *Caepio proconsule, capta urbe Gallorum, cui nomen est Tolosae, centum mille pondo auri, & argenti centum & decem mille, e templo Apollinis sustulit.*

XXXII. 3. 11. *Romanos quoque Cimbrici belli tumultus, velut ultor sacrae pecuniae, insecutus est.*] Conjecturam Avi legentis *ultio* firmant Thuan. tert. quart. Leid. MS. Bongars. ed. Rom.

XXXII. 3. 13. *Missis ab Aeëta rege ad Argonautas raptoresque filiae persequendos:*] Medicei, Magl. sec. tert. quart quint. Leid. Bodl. Reg. Periz. ed. Rom. *ad Argonautas raptores filiae pers.* Thuan. pr. Leid. *Argonautas raptorem filiae*, temere omissa conjunctione *que*, quam venuste repraesentant Coll. N. ed Bechar. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *Argonautas raptoremque filiae*, scil. Jasonem. ut *Panope centumque sorores* apud Ovidium lib. VI. Fast. v. 499.

Excipit illaesos Panope centumque sorores,
Et placido lapsu per sua regna ferunt.

D. Lucas Act. Apost. v. 29. ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι. Vide Cl. Wopkensium ad X. 3. 1.

XXXII. 3. 15. *Istrique ex vocabulo amnis, quo a mari concesserant, appellati.*] Thuan. quart. Leid. *qua mari*. sec. tert quint. & pr. Med. *quo mari*. Magl. *a quo mari*. Coll. N. *quam mari*. Rabanus Maurus lib. XVI. de Propr. Serm. cap. 2. *a vocabulo amnis, quo a mari recesserunt, appellati sunt. Recesserunt* quoque legendum conjecerat Cluverius a Berneccero ad h. l. laudatus.

XXXII. 3. 16. *Orole*] Vincentius: *Orolo*. Bechar. aliaeque *Olore*. Ald. Junt. *Orode*.

Ibid. *Bastarnas*] Ita infra XXXVIII. 3. 6. *Sarmatas Bastarnasque*. Inscriptio Plautiana apud Gruterum pag. 453. REGIBVS BASTARNARVM. Periz. utroque loco, & Vincentius lib. VI. cap. 66. *Basternas*. Prologus hujus libri, *Basternae*, & Livii epit. CXXXIV. *Bellum adversus Basternas*. Ita MS. vulgo, *Bastarnas*. Orosius lib. IV. cap. 20. *Basternarum gens*. & VII. 25. *adversus Carpos Basternasque*. Βαστέρναι etiam dicuntur Memnoni apud Photium cap. 41.

Ibid. *Ad ultionem segnitiae capturi somnum* &c.] Magl. *in ultionem*. Medicei, Bodl. ed. Rom. Bechar. Flor. Med. Ald. Junt. & Vincentius, *ob ultionem*. pr. Med. sec. quint. Leid. *captaturi somnum*.

XXXII. 4. 3. *Cum ab Antiocho Romani, inter ceteras conditiones pacis, deditionem ejus deposcerent,*] Pr. Med. Magl. Thuan. Reg. quart.

quart. Leid. Periz. & Vincentius lib. VI. cap. 59. *poscerent.* Praepositio *ab* desideratur in pr. quart. quint. Leid. Thuan. Coll. N. eaque sine ullo sententiae damno abesse poterit, si legas, *cum Antiochum . . . deditionem ejus poscerent.* Ita Livius lib. XXX. cap. 43. *ut illi praetorem sagmina poscerent.* & lib. XXXV. cap. 33. *quum id ipsum decretum posceret eum* (Damocritum) *Quintius.* Horatius lib. I. Od. 24. v. 11.

Tu frustra pius, heu, non ita creditum,
Poscis Quintilium deos.

Aldhelmus de Laud. Virg. cap. 47. *quem unius noctis intercapedinem proposcerat.*

Ibid. *Admonitus a rege, in fugam versus,*] Vincentius: *adm. a rege, versusque in fugam.*

XXXII. 4. 4. *Ibi cum diu quietam vitam egissent,*] Bechar. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *ubi cum diu.*

Ibid. *Deponit*] Eaedem, *deposuit.*

XXXII. 4. 5. *Atque ideo nihil de illo sollicita civitate,*] Bechar. Flor. Med. Paris. Flor. Junt. *atque ita nihil.*

Ibid. *Auro suo in statuis, quas secum portabat, infuso,*] Vorstio delenti praepositionem *in* suffragantur Bodl. Thuan. pr. tert. quart. Leid. Coll. N. & C. C. Periz. ed. Rom. atque Vincentius. Saxo lib. III. pag. 53. 25. *quod* (aurum) *postmodum liquatum clam cavatis baculis infundendum curavit.*

XXXII. 4. 6. *Dein cum Prusias*] Bodl. Magl. ed. Rom. Bechar. Flor. Med. Ald. Junt. *deinde.* Vincentius, *dehinc.*

Ibid. *Et praelium in mare transtulisset,*] Sec. Med. *transposuisset.*

Ibid. *Quippe omne serpentium genus in fictiles lagenas conjici jussit, medioque praelio in naves hostium mittit.*] Pr. Med. quint. Leid. MS. Bongars. *laguenas.* sec. Med. *lacunas.* quart. Leid. *lagoenas:* ut apud Columellam lib. XII cap. 11. *picatis lagoenis.* & cap. 12. *in lagoenam gypsatam.* ac cap. 41. & 45. *in lagoena:* quibus in locis codex Abbatiae S. Germani dat, *lagonis*, *lagonam*, & *lagona.* Porro in iisdem quatuor MSS. legitur *coici*, idemque in MS. reperit Bongarsius. Inscriptio Florentina tom. I. pag. 42. OSSA SVA IN OLLA MIDAES COICERENTUR. Periz. ed. Rom. *cogi.* Vincentius: *projici.* Pro *mittit* Cl. Schefferus malebat *mitti*, quomodo edidit Cl. Graevius ex Juntina, cui consentiunt Ald. sec. & tertius Leid.

XXXII. 4. 7. *Hosti victoriam cessere.*] Ita Saxo lib. XV. pag. 363. 31. *ambos hosti victoriam cessuros.* Pr. Leid. *cesserunt.* Vincentius lib. VI. cap. 59. *concesserunt.* MS. Cantabr. *concessere*, ut supra XIV. 2. 6. *hostique concessa victoria.* *Concessere* hoc loco etiam legendum videbatur Cl. Dukero ad Livium lib. XXIV. cap. 6. qui eodem verbo usum fuisse Justinum suspicabatur supra X. 2. 3. ubi vulgo editum: *Hanc patrem cedere sibi, sicuti regnum,*

Darius postulaverat. Ita omnes MSS. verum ed. Romana suffragatur eruditissimo vero emendanti, *concedere.*

XXXII. 4. 8. *Quae ubi Romam nuntiata sunt,*] Ed. Rom. Bechar. Flor. Med. Ald. Junt. *Romae:* ut infra XXXIV. 2. 1. *Haec ubi Romae nuntiata sunt.* Verum & istic ed. Rom. MSS. Bongarsii, Medicei, sec. quart. quint. Leid. Thuan. Coll. N. dant, *Romam.*

Ibid. *Sed Hannibal, re cognita, sumto veneno, legationem morte pr. evenit.*] Periz. *sumptoque ven.* Penultimam vocem omittit Vincentius.

XXXII. 4. 10. *Ex quibus constat, Hannibalem, nec tum cum Romano tonantem bello Italia contremuit, nec cum reversus Carthaginem summum imperium tenuit, aut cubantem coenasse, aut plus quam sextario vini indulsisse.*] Bechar. Ven. Med. Paris. *nec cum Italia cum Romano tonantem imperio contremuit.* Flor. Ald. Junt. *nec cum Italia Romano tonante bello* (Flor. *imperio*) *contremuit, .. aut plus sextario vini in dulsisse.* Particulam *quam* etiam omittunt Bechar. aliaeque. Rom. *intonante bello.* *Tonante,* quod ex Juntina merito amplectebatur Cl. Graevius, etiam dat Periz. Orosius lib. VI. cap. 16. f. *quatuor annis hoc civile bellum indesinenter toto orbe tonuit.* Claudianus de III. Consul. Honorii v. 64.

civilia rursus
Bella tonant, dubiumque quatit discordia mundum.

Vide Nob. Heinsium ad eumdem in Prob. & Olyb. Consul. v. 207. & IV. Consul. Honorii v. 318.

XXXII. 4. 11. *Pudicitiam eum tantam inter tot captivas habuisse,*] Lipsius malebat, *intra captivas.* Sec. Leid. *pud. eum inter tot captivas tantam hab.*

XXXIII. 1. 1. *Sed tanto clarius, quanto* &c.] Pr. Leid. *sed quanto cl. tanto.*

XXXIII. 1. 2. *Et auxilia a Masinissa Numidarum.. acciverunt.*] Magl. Periz. ed. Flor. Paris. *acceperunt.* Livius lib. XLIII. cap. 29. *Masinissa & frumento juvabat Romanos, & auxilia cum elephantis, Misagenemque filium mittere ad bellum parabat.*

XXXIII. 1. 5. *Sulpitius*] Medicei, Periz. *Sulpicius.*

XXXIII. 1. 7. *Pridie quam praelium consereretur, luna nocte defecit.*] Bechar. Ven. Flor. Med. *pr. q. consereretur bellum.* Vincentius lib. VI. cap. 67. *pridie antequam bellum cons.* Florentina, *una nocte luna def.*

Ibid. *Triste id ostentum Perseo omnibus praesagientibus,* &c.] Plerique MSS. *portentum,* & *praesagantibus.* Vincentius: *id portentum P. omn. praesagantibus, finemque Macedonici regni portendi vaticinium est.* omisso adjectivo *triste.* Glossae Graeco Latinae: Προμαντεύομαι, *praesago.* Idem verbum etiam usurpavit Aldhelmus de Laude Virg. v. 336.

Quatuor in mundo regnorum surgere sceptra
Ut prius in strato truculentus imaginis altae
Diversis vidit jam praesagare metallis.

Ita

Ita MS. Canisii, & Bibliothecae Bodleianae. Vulg. *praesagire.*

XXXIII. 2. 1. *M. Cato Catonis oratoris filius*] Nomen *Catonis* adscriptum est margini Periz. idemque nesciunt sec. Med. Coll. N. & C. C. atque Vincentius.

XXXIII. 2. 3. *Cum ad unum opprimendum*] Vincentius: *cum ad illum unum oppr.*

Ibid. *Gladius ei e manu elapsus,*] Coll. N. *lapsus.* Vincentius: *dilapsus.* Periz. *gladius ei manu lapsus.* Ald. Junt. *ei manu elapsus.* Plutarchus Cat. maj. pag. 348. τοῦ ξίφους ἐκκρουσθέντος ὑπὸ πληγῆς, καὶ δι' ὑγρότητα τῆς χειρὸς ἐξολισθόντος, ἀχθεσθεὶς τρέπεται πρός τινας τῶν συνήθων, καὶ παραλαβὼν ἐκείνους, αὖθις εἰς τοὺς πολεμίους ἐνέβαλε. πολλῷ δ' ἀγῶνι καὶ βίᾳ μεγάλῃ διαφωτίσας τὸν τόπον, εὗρε μόλις ἐν πολλοῖς σωρεύμασιν ὅπλων καὶ σώμασι νεκρῶν ὁμοῦ φίλων τε καὶ πολεμίων καταστεσωρευμένον.

XXXIII. 2. 4. *Inspectante utroque exercitu, inter mucrones hostium se immersit,*] Saxo lib. I. pag. 6. 12. *Teutonum Danorumque exercitu inspectante.* & lib. IX. pag. 172. 11. *utroque exercitu inspectante, congressus.* Bodl. tert. Leid. *inter hostium sese mucr. imm.* Magl. Periz. Vincentius: *inter h. mucr. sese imm.* Coll. N. *mucronibus se hostium imm.*

Ibid. *Multis vulneribus exceptis,*] Vincentius: *acceptis.* Vulgatum imitatur Saxo lib. VI. pag. 105. 8. *acerbissimum capite vulnus excepit.* & pag. 112. 9. *in excipiendis vulneribus.* lib. X. pag. 186. 19. *sagitta vulnus excepit.* & lib. XIV. pag. 331. init. *Alco dirum in gutture vulnus excepit.* Hegesippus lib. I. cap. 24. *multis vulneribus corpore exceptis.* & cap. 25. *non tamen ea pro illo, quae pro te excepi vulnera.* lib. V. cap. 4. *eo nihil exceperit vulneris.* Cicero Orat. pro Sextio cap. 10. *subeunda pro patria pericula, vulnera excipienda.* Inscriptio Pisanorum de Cajo: VOLNERIBVS. PRO. RE. PVBLICA. EXCEPTIS. Supra I. 8. 10. *simulata diffidentia propter vulnus exceptum.* Ita Coll. N. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt.

Ibid. *Cum clamore hostium revertitur.*] Vincentius: *cum clade h. rev.* Bechar. aliaeque, *cum clamore omnium rev.*

Ibid. *Quem Cnaeus Octavius . . cum duobus filiis . . cepit, captumque ad consulem duxit.*] Vincentius: *reduxit.* Medicei. sec. quint. Leid. Bodl. Periz. & MS. Bongars. *adduxit.* Livius lib. XLV. cap. 6. ait, Persen sese & filium Octavio tradidisse. *Liberos quoque parvos regios Ion Thessalonicensis Octavio tradidit: nec quisquam, praeter Philippum, maximum natu e filiis, cum rege relictus. Tum sese filiumque Octavio tradidit.* Filiam quoque Persis ab Aemilio captam fuisse refert Georgius Syncellus in Chronogr. pag. 282. οὗτος (Μ. Αἰμίλιος) Περσέα λαβὼν ζῶντα ἅμα δυσὶν υἱοῖς καὶ μιᾷ θυγατρί. Zonaras lib. IX. cap. 24. Persen cum uxore & tribus liberis captivorum habitu in triumpho ductum fuisse scribit, & paullo post addit: Περσεὺς δὲ εἰς Ἄλβαν σὺν τοῖς παισὶ καὶ τῇ θεραπείᾳ κατετέθη· κἀκεῖ μὲν, ἕως ἤλπιζε τὴν βασιλείαν κομίσασθαι,

ἀντυχεῖν· ἐπεὶ δ᾽ ἀπέγνω, ἑαυτὸν διεχειρίσατο· καὶ ὁ Φίλιππος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἥ τε θυγάτηρ αὐτοῦ οὐκ εἰς μακρὰν ἀπέθανον· μόνος δ᾽ ὁ νεώτατος τοῖς τῶν Ἀλβανῶν ἄρχουσιν ὑπογραμματεύων ἐπί τινα χρόνον διηρκεσεν. Carcerem autem, in quem reclusus fuit Perses, describit Diodorus Siculus ecl. 2. libri XXXI.

XXXIII. 2. 5. *Perseus rex fuga cum decem millibus talentûm Samothraciam defertur.*] Periz. *P. r. fugam cum paucis & decem millium tal. S. d.*

XXXIII. 2. 6. *Usque Persen triginta reges habuit.*] *XL. reges* corrigit Sigonius ad Livium lib. XLV. cap. 9. sed vulgatum tuetur Cl. Drakenburgius.

XXXIII. 2. 6. *Quorum sub regno fuit quidem annis noningentis & viginti tribus; sed rerum non nisi centum nonaginta duobus annis potita.*] Pr. Leid. *quorum sub imperio.* sec. Med. *annis D. CCCC. IIII.* primus cum Reg. Bodl. pr. quart. quint. Leid. Thuan. Coll. N. ed. Rom. *annis DCCCCXXIIII.* (Reg. pr. quart. Leid. *DCCCCXXXIIII.*) *sed rerum non nisi centum quinquaginta duobus annis potita.* Bodlejanus & sec. Mediceus nesciunt vocem *annis* ante τὸ *potita.* Magliabequianus: *annis noningentis & quatuordecim; sed rerum non nisi centum quinquaginta duobus annis potita.* nec aliter Periz. Georgius Cedrenus Chron. pag. 193. Τῆς δὲ τῶν Μακεδόνων βασιλείας κραταχούσης ἀπὸ Κρανοῦ (leg. Καρανοῦ) ἕως Ἀλεξάνδρου ἔτη φ. ι. η. Verum in laterculo codicis MS. Regii Chronographiae Syncelli margini adscripto, a Carano usque Alexandrum numerantur quadringenti & viginti quatuor anni. Livius lib. XLV. cap. 9. de Macedonico regno: *a summo culmine fortunae ad ultimum finem centum quinquaginta annos stetit.* ubi vide Cl. Dukerum.

XXXIII. 2. 8. *Qui dubia fide fuerant, Romam missus.*] Pr. Med. Bodl. *quia dubia.*

Ibid. *Ne in patria aliquid novaret,*] Periz. ed. Rom. *innovaret.* Vulgatum imitatur Saxo lib. VII. pag. 121. 30. *si quid ab eis in patria novaretur.* & lib. XIV. pag. 301. 41. *ne quid in patria novaret.*

Ibid. *Aegre per multos annos legationibus civitatium senatu fatigato, in patriam quisque suam remissus est.*] Medicei, Magl. Periz. *post multos a.*

XXXIV. 1. 3. *Tempestive fortuna querelas Spartanorum obtulit,*] Pr. Med. & Leid. Magl. ed. Rom. *querelam.* Periz. *Spartanorum querelam.* sed plurale nomen auctori usitatius est: ut XXII. 4. 2. *querelas Carthaginem socii detulerunt.* Adde III. 4. 3. XVI. 2. 4. & XXIII. 1. 11.

XXXIV. 1. 5. *Quo facilius ad obsequia cogerentur; &, si quae urbes contumaces essent, frangerentur.*] MSS. ed. Rom. *quo facilius & ad obs.* Pro *frangerentur* pr. Leid. Thuan. MSS. Bongars. *trabicerentur.* quart. Leid. Coll. N. *traicerentur.*

XXXIV.

XXXIV. I. 6. *Quid consilii habeant,*] Ven. Flor. Med. Ald. Junt. *quod c. h.*

XXXIV. I. 7. *Ut singulae civitates sua jura & suas leges habeant.*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *ut s. c. leges suas & jura sua h.* & paullo post eaedem, praeterquam Bechar. Med. *quod ut omnibus innotuit.*

XXXIV. I. 9. *Legatos quoque ipsos Romanorum violassent, nisi* &c.] Pr. Leid. *involassent, ni.*

XXXIV. 2. 3. *Vehicula ad spolia hostium reportanda duxerunt*] Sec. Med. Magl. pr. quart. Leid. Periz. *adduxerunt.*

XXXIV. 2. 4. *Lugubre bis spectaculum, & gravem luctus memoriam reliquerunt.*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Parif. Ald. Junt. *spectaculum sui, & gr.*

XXXIV. 2. 6. *Ut hoc exemplo ceteris civitatibus metus novarum rerum imponeretur.*] Magl. Periz. ed. Rom. *incuteretur:* ut infra XLII. I. 10. *metum Phrabati incussit, ne* &c. *Novas res* eodem sensu aliquoties dixit Saxo, ut lib. VII. pag. 123. 20. *novarum rerum licentiam adsequi.* lib. XIV. pag. 251. 16. *repulsae contumeliam ad novarum rerum licentiam transtulit.* & pag. 307. 49. *novarum rerum cupiditate accensi.* atque etiam *novarum rerum metu* pag. 269. 31. ipsum eod. lib. *quem apud ipsum novarum rerum metu vinctum haberi cupiat.*

XXXIV. 2. 7. *Rex Syriae Antiochus Ptolemaeo majoris sororis suae filio, regi Aegypti, bellum infert.*] Pr. Med. Magl. quart. Leid. Periz. ed. Med. Parif. & Vincentius lib. VI. cap. 65. *majori sororis suae filio.* Bechar. Ven. Ald. Junt. *majori sororis ejus filio. Majori* scilicet *Philometori*, cujus frater natu minor cognominabatur *Physcon* & *Euergetes*, quem paullo post *minorem Ptolemaeum* vocat Justinus. Iidem quoque respectu aetatis *major* & *minor* dicuntur Livio lib. XLIV. cap. 19. *Antiochus Syriae rex, qui obses Romae fuerat, per honestam speciem majoris Ptolemaei reducendi in regnum, bellum cum minore fratre ejus, qui tum Alexandriam tenebat, gerens, & ad Pelusium navali praelio victor fuerat, &, tumultuario opere ponte per Nilum facto, transgressus cum exercitu, obsidione ipsam Alexandriam terrebat: nec procul abesse, quin potiretur regno opulentissimo, videbatur.* & lib. XLV. cap. 11. *Quum haec gererentur, Antiochus, frustra tentatis moenibus Alexandriae, abscesserat; ceteraque Aegypto potitus, relicto Memphi majore Ptolemaeo, cui regnum quaeri suis viribus simulabat, ut victorem mox adgrederetur, in Syriam exercitum abduxit. Nec hujus voluntatis ejus ignarus Ptolemaeus, dum conterritum obsidionis metu minorem fratrem haberet, posse se recipi Alexandriae, & sorore adjuvante, & non repugnantibus fratris amicis, ratus; primum ad sororem, deinde ad fratrem amicosque ejus, non prius destitit mittere, quam pacem cum iis confirmaret.* Confer Valesium ad Excerpta Diodori pag. 49. & 51.

Ibid. *Ut non solum regiae majestatis officia intermitteret,*] Saxo lib. VI. pag. 106. 42. *intermissisque regiae majestatis officiis.*

XXXIV. 2. 8. *Participatoque cum eo regno,*] Hegesippus lib. I. cap. 40. *nam, accepto diademate, prope universi regni potentiam cum fratre suo* (Pherora) *Herodes participaverat.* ubi pro *accepto* ex MS. & Josepho lib. I. de B. I. cap. 24. reponendum *excepto.* Ita enim ille: ὃς πάσης μὲν ἐκοινώνει τῆς βασιλείας πλὴν διαδήματος. Saxo lib. XIV. pag. 312. 43. *rex regni majestatem cum sanguine suo participare non damnum honoris, sed claritatis incrementum putavit.*

XXXIV. 3. 1. *Popilius*] Ed. Bechar. *P. Pompilius.* Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *P. Popilius*, & paullo post quint. Leid. *Lucium Popilium.* Ποπίλιος Zonarae dicitur lib. IX. cap. 25. *C. Popillius* Livio lib. XLV. cap. 10. ac seqq. & Ciceroni Philipp. VIII. cap. 8. atque Ποπίλλιος Appiano de Bello Syr. pag. 212. ubi Tollium vide.

XXXIV. 3. 2. *Nam coluerat inter ceteros Popilium Antiochus,*] Sec. Med. *N. c. i. ceteros principes P. A.*

Ibid. *Tunc Popilius facessere interim privatam amicitiam jubet, cum mandata patriae intercedant;*] Saxo lib. XIV. pag. 335. f. *quin potius, ubi publicae necessitati consulitur, privatas lites facessere oportere.*

XXXIV. 3. 3. *Prolatoque senatus decreto,*] Vincentius: *prolatoque ei s. d.*

XXXIV. 3. 4. *Adeoque haec asperitas animum regis fregit,*] Livius lib. XLV. cap. 12. *Popillius pro cetera asperitate animi, virga, quam in manu gerebat, circumscripsit regem.* Coll. N. *austeritas.*

XXXIV. 3. 5. *Reversus in regnum Antiochus decedit.*] Margini quarti Leid. adscriptum erat: *Hic Antiochus Epiphanes, cum quo Judas bella gessit, templi exspoliator, qui lateris vermibus obiit.*

Ibid. *Relicto parvulo admodum filio:*] Cantabr. Coll. N. addunt, *nomine Eupatore;* idemque supra vocem *filio* adscriptum in quarto Leid. Vide Avum lib. IV. Observ. cap. 10. pag. 162.

XXXIV. 3. 6. *Patruus ejus Demetrius*] Immo *patruelis*, quomodo legendum monuerunt Bongarsius ad h. l. & Drusius ad Sulpicium Severum lib. I. Hist. S. cap. 23. Zonaras lib. IX. cap. 25. Δημήτριος δὲ ὁ Σελεύκου υἱὸς τοῦ παιδὸς Ἀντιόχου (Lege ὁ Σελεύκου, ἀνεψιὸς τοῦ π. Ἀ.) ὁμηρεύων ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον, καὶ ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ θείου τῆς βασιλείας ἐστερημένος, ὡς τὸν τοῦ Ἀντιόχου θάνατον ἔγνω, ᾔτει μὲν τὴν πατρῴαν ἀρχήν.

Ibid. *Cognita morte Antiochi fratris*] Immo *Antiochi patrui*, & paullo post, *vivo patruo*, non *fratre.* Hunc Justini, vel forte amanuensium errorem quoque taxarunt Drusius ad Sulpicium Severum d. l. & Perizonius Animadv. Hist. cap. 10. pag. 437.

Ibid. *Senatum adiit, obsidemque se vivo fratre venisse,*] Sec. Med. *obsidem se fuisse v. fr.* Conjunctio *que* etiam abest tribus Leid. Periz. Thuan. Bodl. & Duisburgensi, teste Cl. Dukero ad Livium

vium lib. x. cap. 32. *Adiit* ſcil. *dicens*, uſitata ellipſi. Virgilius lib. v. Aeneid. v. 230.

> *tum Nyſus & una*
> *Euryalus confeſtim alacres admittier orant:*
> *Rem magnam, pretiumque morae fore.*

Salluſtius Jug. cap. 62. *mittuntur ad imperatorem legati: Jugurtham imperata facturum.* Macrobius lib. II. Saturn. cap. 5. pag. 337. *Eosdem poſtea Toronius aeque inter coenam quaerenti Caeſari ſic excuſavit: ad molas ſunt.* Ita ſupra XII. 12. 6. ex MS. Coll. N. *Tunc univerſi flentes regem adeunt: ſuppliciis ſuis potius ſaturet ſe quam contumeliis.* Vulg. *adeunt: orant, ſuppl.* Plura exempla congeſſerunt Avus ad Livium lib. VIII. cap. 22. & Cl. Perizonius ad Sanctii Minervam lib. IV. cap. 5. 7.

XXXIV. 3. 8. *Specie venandi ab urbe profectus,*] Magl. ed. Rom. *ſub ſpecie.*

Ibid. *Hoſtiae*] Magl. quart. quint. Leid. *Oſtis.* Bodl. Periz. *Hoſtiis.* pr. Med. *Oſtiis.* ed. Bechar. *Hoſtis.* *Oſtia* & *Oſtiam* dixiſſe veteres obſervavit Avus ad Livium lib. IX. cap. 19.

XXXIV. 4. 1. *Eodem fere tempore Pruſias, rex Bithyniae, conſilium cepit interficiendi Nicomedis filii, dum conſulere ſtudet minoribus filiis, quos ex noverca ejus ſuſceperat, & Romae habebat.*] Sec. Leid. *eodemque ferme temp.* Bodl. *eodemque temp.* Bechar. Ven. & quinque aliae, *eodem tempore ferme.* Medicei, Magl. *eodem ferme temp.* Pruſiam autem non minores filios, quos ex noverca ſuſceperat, ſed Nicomeden filium Romae habuiſſe, atque ibi vitae illius inſidiatum fuiſſe, conſtat ex Appiano, qui lib. de Bello Mithrid. pag. 299. ſcribit: Ὄντι δ' αὐτῷ (Πρυσίᾳ) διὰ μῖσος τοῖς ὑπηκόοις ἐπὶ ὠμότητι χαλεπῇ Νικομήδης υἱὸς ἦν πάνυ τοῖς Βιθυνοῖς ἀρέσκων. ὅπερ ὁ Πρυσίας ὑφορώμενος, ἐς Ῥώμην αὐτὸν βιοῦν μετεστήσατο· καὶ μαθὼν εὐδοκιμοῦντα κἀκεῖ, προσέταξε τῆς βουλῆς δεηθῆναι, τῶν ἔτι ὀφειλομένων Ἀττάλῳ χρημάτων αὐτὸν ἀπολῦσαι. Μηνᾶν τε αὐτῷ συμπρεσβεύσοντα ἔπεμψε, καὶ εἴρητο τῷ Μηνᾷ, εἰ μὲν ἐπιτύχοι τῆς ἀφέσεως τῶν χρημάτων, ἔτι φείδεσθαι τοῦ Νικομήδους· εἰ δ' ἀποτύχοι, κτείνειν αὐτὸν ἐν Ῥώμῃ. κερκούρους τε τινὰς ἐς τοῦτο συνέπεμψεν αὐτῷ, καὶ δισχιλίους στρατιώτας. *Quumque ſubditis exoſus eſſet ob nimiam ſaevitiam, Nicomedes filius valde ab Bithynis amabatur; ideoque Pruſias eum ſuſpectum habens, Romam, ut ibi degeret, miſit: quem poſtquam cognovit ibi quoque gratioſum eſſe, mandavit ei, ut a ſenatu peteret, remitti ſibi quod ſupererat pecuniae debitae Attalo: addiditque illi Menam, qui ſimul legatione fungeretur, eique mandatum dedit, ſi impetraverit remiſſionem pecuniae, ut amplius Nicomedi parceret; ſin minus, Romae illum interficeret: & ad hoc cercuros aliquos cum eo miſit, & duo millia militum.* Appiano quoque conſentit Joannes Zonaras lib. IX. Annal. cap. 28. Τότε δὲ συνηνέχθη καὶ τὰ κατὰ τὸν Πρυσίαν, ὃς γέρων ὤν, καὶ τοὺς τρόπους τραχὺς, ἐφοβήθη τοὺς Βιθυνοὺς, μὴ τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐκβάλωσι, τὸν Νικομήδην τὸν υἱὸν ἀνθελόμενοι. Καὶ κατά τινα πρόφασιν ἔπεμψεν εἰς τὴν Ῥώμην αὐτὸν, κἀκεῖ διάγειν ἐκέ-

λευ-

λεύσειν. Ὡς τε (leg. δὲ) καὶ τῇ Ῥώμῃ διαιτωμένῳ τῷ υἱῷ ἐπεβούλευσε, καὶ ἔσπευδε κτεῖναι αὐτὸν, Βιθυνοί τινες εἰς Ῥώμην φοιτήσαντες ἐξήγαγον λάθρα τὸν Νικομήδη. Scribendum igitur ex Romana editione, *Prusias consilium cepit interficiendi Nicomedis filii, quem a se ablegatum (dum consulere studet minoribus filiis, quos ex noverca ejus susceperat) Romae habebat*. Hanc lectionem firmat sec. Med. *Prusias consilium cepit interficiendi Nicomedis filii, quem a se ablegatum, studens minoribus filiis, quos ex noverca ejus susceperat, Romae habebat.*

XXXIV. 4. 2. *Et in auctorem retorqueat scelus.*] Saxo lib. I. pag. 19. 44. *dolum in auctorem retorsit.* lib. XIV. pag. 350. 7. *Ceterum insidiarum periculis patere malle, quam in auctores facinus retorquere.* Saresberiensis lib. II. Policr. cap. 20. f. *Alioquin hominem nulla justitia condemnabit, cum culpa non in eum, sed in ipsius retorqueatur auctorem.*

XXXIV. 4. 5. *Non minori scelere, quam filium occidi jusserat, a filio interficitur.*] Conjecturam Fabri legentis, *quam quo filium*, refellit Cl. Dukerus ad Livium lib. XXXII. cap. 13.

XXXV. 1. 1. *Ampliare fines regni*] Sex MSS. *ampl. vires regni.*

XXXV. 1. 4. *Ipsum autem comprehensum, vinctum Seleuciae custodiri jubet*] Magl. Ald. Junt. *vinctumque.*

XXXV. 1. 5. *Nec Antiochenses indicio territi a defectione destiterunt.*] Ed. Rom. *judicio terr.*

XXXV. 1. 6. *Itaque adjuvantibus & Ptolemaeo rege Aegypti, & Attalo rege Asiae & Ariarathe Cappadociae, bello a Demetrio lacessiti* &c.] Vincentius lib. V. cap. 75. *Interim Antiochenses Demetrio defecerunt, adjuvantibus eos Ptol. r. Aeg. & Ariar. Cappadociae.* Tert. Leid. ed. Bechar. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *Ariarathe rege Capp.* Magl. Periz. ed. Bechar. Med. *lacessitis*, probante Berneccero.

XXXV. 1. 10. *Quamquam nec Demetrio animus.. defuit*] Bechar. Ven. & quinque aliae, *q. D. n. a. d.*

XXXV. 2. 1. *Duos filios apud Gnidium hospitem suum .. commendaverat, ut belli* &c.] *Cnidium* restituit Avus. Ita Prol. h. l. *Cnidiorum*; idemque dant MS. & ed. Aldina Valerii Maximi VIII. 11. ext. 4. Vulg. *Gnidiorum*. Bechar. Ald. Junt aliaeque *apud hospitem suum Gnidium*. Sec. Med. *ut & belli*. Bechar. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. *demandaverat*; & quinque posteriores, *ut a belli.*

XXXV. 2. 2. *Audita Alexandri luxuria,*] Sec. Med. *cognita Al. l.*

Ibid. *Velut captum*] Bechar. Ven. & quinque aliae: *velut captivum.*

Ibid. *Auxiliantibus Cretensibus*] Et Ptolemaeo Euergete, rege Aegypti, Georgius Syncellus Chronogr. pag. 292. Τῷ αὐτῷ Δημητρίῳ Δημητρίου Σωτῆρι ἐπιλεγομένῳ καὶ Νικάνορι Πτολεμαῖος δίδωσιν ὁ φιλόμητωρ Ἀλεξάνδρῳ τὴν θυγατέρα Κλεοπάτραν, ὁμοῦ καὶ τῆς Συρίας ἀρχήν.

ἀρχήν. Lege, Δημητρίῳ τῷ τοῦ Δημητρίου Σωτῆρος, ἐπιλεγομένῳ τῷ Νικάνορι, Πτολεμαῖος δίδωσιν.

XXXV. 2. 3. *Antiochenses quoque veterem patris offensam novis meritis correcturi,*] Medicei, Bodl. quint. Leid. *vetera patris offensa.*

XXXV. 2. 4. *Non minori impetu fortunae destructus,*] Flor. Bechar. Ald. Junt. *desertus.*

Ibid. *Deditque poenas & Demetrio, quem occiderat, & Antiocho, cujus mentitus originem fuerat.*] Hunc locum imitari Saxonem lib. I. pag. 19. 51. monuit Cl. Stephanius. Adde lib. VII. pag. 124. 24. *deditque poenas & Haldeno, quem provocaverat, & regibus, quorum sanguine per vim potitus fuerat.*

XXXVI. I. 5. *Traductusque per ora civitatium,*] Livius lib. II. cap. 38. *vestros liberos traductos per ora hominum.*

XXXVI. I. 6. *Missus deinde in Hyrcaniam,*] Pr. Med. Bodl. sec. quint. Leid. *missus deinde Hyrcaniam.* sec. Med. *missus dein Hyrcaniam.*

Ibid. *Benigne & juxta cultum pristinae fortunae habetur.*] Saxo lib. VIII. pag. 156. 21. *apud quem benignius habitus.*

XXXVI. I. 7. *Trypho, qui se tutorem Antiocho, Demetrii privigno, substitui a populo laboraverat, occiso pupillo, regnum Syriae invadit.*] Reg. Coll. N. & C. C. *Antiocho, Alexandri filio, Demetrii privigno.* Ab Appiano de Bell. Syr. pag. 132. atque in epitome Livii lib. LII. & LV. ut Bongarsius observat, Demetrii privignus *Alexander* vocatur. Verum Justino consentiunt auctor lib. I. Maccab. cap. XI. 39. Τρύφων ἐπορεύθη πρὸς Ἐιμαλκουαὶ τὸν Ἄραβα, ὃς ἔτρεφε τὸν Ἀντίοχον, τὸ παιδάριον τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. & cap. XIII. 31. ὁ δὲ Τρύφων ἐπορεύετο δόλῳ μετὰ Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως τοῦ νεωτέρου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ. Josephus lib. XIII. Antiq. Jud. cap. 5. Διόδοτος, ὁ καὶ Τρύφων ἐπικληθεὶς, παραγίνεται πρὸς Μάλχον τὸν Ἄραβα, ὃς ἔτρεφε τὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον. Ibidem cap. 7. init. Μετ' οὐ πολὺ δὲ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Δημητρίου, τὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον, ὃς καὶ Θεὸς ἐπεκλήθη, Τρύφων διέφθειρεν. atque Georgius Syncellus Chronogr. pag. 291. Οὗτος (Ἀντίοχος) τὸν Τρύφωνα τὸν ἀνελόντα Ἰωνάθην καὶ Ἀντίοχον, τὸν υἱὸν Ἀλεξάνδρου, καὶ ἑαυτὸν βασιλέα Συρίας ἀνειπόντα, ἐκ Σίδης ἐλθὼν πολιορκεῖ εἰς Δαρὰ καταφυγόντα, κἀκεῖθεν εἰς Ορθωσίαν, ἐξ ἧς διωχθεὶς, εἰς πῦρ ἐναλλόμενος θνήσκει. ubi pro εἰς Δαρὰ lib. I. Maccab. cap. 15. 11. legitur εἰς Δωρᾶ. & apud Josephum d. l. ἐκ τῆς Δώρας φυγών.

XXXVI. I. 10. *Judaeos quoque, qui in Macedonico imperio sub Demetrio patre armis se in libertatem vindicaverant, subigit.*] Sec. quint. Leid. Bodl. Periz. Ald. Junt. *qui Macedonico imp.* Sec. Med. firmat conjecturam Bongarsii legentis, *qui a Macedonico imperio.*

XXXVI. 2. I. *Namque Judaeis origo Damascena, Syriae nobilissima civitas:*] Pr. Leid. *Damascena, quae est Syr.* Bechar. *Damascena, quae S. nob. civitas est.* Rom. Flor. Ald. Junt. *Fuit namque Judaeis origo Damascena, quae Syriae nobilissima civitas est.*

Ibid.

Ibid. *Unde & Assyriis regibus genus ex regina Semirami fuit.*] Pr. Med. Magl. Periz. *& reginae Semirami.* sec. Med. *& reginae Semiramidis*, vitio scripturae pro *Semiramidi*, quod dant ed. Rom. Ald. Junt. Supra I. I. II. *uxore Semiramide.* Eaedem: *& reginae.* Bechar. *unde & Assyriis regibus genus ex regina Semyramide fuit.*

XXXVI. 2. 2. *Syrii*] Pr. Med. sec. quint. Leid. Ald. Junt. *Syri.*

Ibid. *Arathis*] Pr. Med. sec. quint. Leid. *Arates.* pr. tert. ed. Paris. *Marathis.* Periz. *Arathes.* Coll. N. *Marachis.* Magl. Rom. Ven. *Ariathis.*

XXXVI. 2. 5. *Populum in decem regna divisum,*] Magl. *p. in duodecim r. d.*

Ibid. *Omnesque ex nomine Judae . . Judaeos appellavit.*] Praepositio *ex* deest Coll. N.

Ibid. *Ejus portio omnibus accesserat.*] Pr. Leid. Ald. Junt. *cujus portio.*

XXXVI. 2. 6. *Clam interceptum*] *Clam* nesciunt Orosius, Freculphus, & Otto Frisingensis lib. I. Chron. cap. 14.

XXXVI. 2. 7. *Cum magicas ibi artes sollerti ingenio percepisset.*] Demsterus ad Rosinum lib. II. cap. 2 Antiq. Rom. ex Freculpho tom. I. lib. II. cap. I. legit, *cum magnificas.* quamvis, ut ait idem Vir Clarissimus, antiquam lectionem retineat Otto Frisingensis lib. I. cap. 14. Orosius quoque vulgatum sequitur, eique consentit uterque codex Leidensis Freculphi.

Ibid. *Brevi ipsi regi percarus fuit.*] Orosius ex MSS. Leid. Freculphus atque Otto Frisingensis, *in brevi.* Vide supra ad XXIII. I. 14. Periz. *precarus.*

XXXVI. 2. 9. *Ut etiam sterilitatem providerit:*] Saxo lib. XIV. pag. 270. 39. *Eskillus defectionem providens.*

Ibid. *Fruges*] Magl. *frugem.*

Ibid. *Ut non ab homine, sed a Deo responsa dari viderentur.*] Verbum *dari* desideratur apud Freculphum, Ottonem Frisingensem, atque in plerisque. MSS. Orosii.

XXXVI. 2. 11. *Moses*] Meliores MSS. ed. Rom. Ald. Junt. hic & paullo post, cum Orosio atque Ottone, *Moyses*, Graeco more.

XXXVI. 2. 12. *Vitiliginem*] Ita Orosius, Freculphus & Otto. *Puliginem* Medicei, *vetuliginem* Periz. *uliginem* Reg. Bodl. sec. quart. Leid. Thuan. MSS. Bongarsii, Modii, & MS. Francisci Fabricii, ed. Rom. *pruriginem* Jenson. Bechar. *porriginem* Ald. Junt.

XXXVI. 2. 14. *Montem Synae*] Periz. *m. Synam.* pr. Med. quint. Leid. *m. Sinam.* Magl. *m. Synai.* Bechar. *m. Synaeum.*

Ibid. *Septimum diem more gentis Sabbatum appellatum*] Decem MSS. *Sabbata.* Salvianus lib. VI. de Gubern. cap. 10. *Homo Israëliticae plebis cum ligna Sabbatis collegisset, occisus est.* D. Matthaeus XX. I. ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασι. &

D.

D. Lucas Act. Apost. XVI. 3. Τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως. Josephus lib. I. Ant. Jud. cap. II. ὅθεν καὶ ἡμεῖς σχολὴν ἀπὸ τῶν πόνων κατὰ ταύτην ἄγομεν τὴν ἡμέραν, προσαγορεύοντες αὐτὴν σάββατα. & XII. I. εἰσελθὼν γὰρ σαββάτοις εἰς τὴν πόλιν ὡς θύσων. & XIV. 17. δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ μηδένα κωλύεσθαι παρατηρεῖν τὴν τῶν σαββάτων ἡμέραν.

XXXVI. 2. 14. *Quoniam illa dies famem illis erroremque finierat*,] Saxo lib. XVI. pag. 378. *Illa igitur dies tot errores, tot maritima discrimina finivit.* Bechar. Med. Ald. Junt. *ille dies.*

XXXVI. 2. 15. *Ne cum peregrinis communicarent.*] Medicei, Magl. Thuan. Bodl. *conviverent.*

XXXVI. 2. 16. *Ut eosdem reges & sacerdotes haberent*] Rom. Bechar. Med. Ald. Junt. *ut eosdem & reges & sac.*

XXXVI. 3. 4. *Arbores opobalsami formam similem piceis arboribus habent.*]-Tert. Leid. a pr. m. *similem specie arb.* ed. Rom. *similem formam puniceis arboribus.* Isidorus lib. XVII. Orig. cap. 7. *Balsami arbor in Judaea intra terminos tantum viginti jugerum erat: postquam eamdem regionem Romani potiti sunt, etiam latissimis collibus propagata est, stirpe similis viti, foliis similis rutae, sed albidioribus, semperque manentibus.*

Ibid. *Haec certo anni tempore balsamum sudant.*] Ita Virgilius Ecl. IV. v. 30.

Et durae quercus sudabunt roscida mella.

quem versum etiam laudat Titius ad illa Nemesiani lib. I. v. 75.

Namque prius siccis phocae pascentur in arvis,
Hirsutusque freto vivet leo, dulcia mella
Sudabunt taxi.

Hinc emendandus Columella lib. X. v. 18. apud quem vulgo legitur:

Sed negat helleboros, & noxia galbana succo,
Nec patitur taxos, nec strenua toxica sudat.

Lege, *quae strenua toxica sudant. Taxum* sive σμῖλον tam hominibus quam animalibus noxiam esse, praeter alios scriptores, testatur Nicander Alexiph. v. 610.

Μὴ μὲν δὴ σμῖλον σὺ κακὴν ἐλατηΐδα ῥοάψαις.
Οἰταίην, θανάτοιο πολυκλαύτοιο δότειραν.

Adde Scholiasten. Vox *galbana* quoque corrupta est. *Galbanum* enim sive χαλβάνη plantae succus, non planta est; variisque morbis medetur, & veneno adversatur, teste Dioscoride lib. III. cap. 97. καταπινόμενον πρὸς παλαιὰς βῆχα, δύσπνοιαν, ἄσθματα, ῥήγματα, σπάσματα· ἀντιπάσχει δὲ καὶ τοξικῷ σὺν ὄξει καὶ σμύρνῃ ποθεῖσα· ἐπιληπτικούς τε καὶ ὑστερικὰς πνιγὰς καὶ σκοτωματικοὺς ὀσφραινομένη διεγείρει. Pro *galbana* in codice Abbatiae S. Germani scriptum est *carbasa*, ad quam vocem proxime accedit *carpasa*. *Carpasi succum* memorare videtur Plinius lib. XXXII. cap. 5. *Contra dorycnium echini maxime prosunt, & iis, qui succum Carpathii biberunt.* Optimus codex Leidensis, & *his, qui succum Carphati bib*,

Hen-

Henricus Stephanus in Indice Thesauri v. Κάρπασος malebat *Carpasi*, ex Dioscoride lib. VI. cap. 13. Καὶ ὁ τῦ καρπάσυ ὀπὸς ποθεὶς κάρον ἐπιφέρει καὶ πνιγμὸν ὀξύν. Pro *galbana* olim legendum conjeceram, *gramina*. Periz. *balsamum fundunt*.

XXXVI. 3. 7. *Nec materiam ullam sustinet, nisi quae alumine illinatur.*] Flor. Ald. Junt. *illutatur*. Periz. *bitumine illustratur*. Bechar. Mediol. *a lumine illustretur*.

XXXVI. 3. 8. *Diuque in potestate Macedonici imperii subjecti Syriae regno fuere.*] Africanus apud Georgium Syncellum Chronogr. pag. 276. Ἀπὸ τῦ Ἀλεξάνδρυ τῦ κτίσυ χρόνων ὑποδύντες Ἰυδαῖοι τῇ Μακεδόνων ἀρχῇ, ποτὲ μὲν Πτολεμαίοις, ποτὲ δὲ Ἀντιόχοις ἐτέλυν ὑπόφοροι.

XXXVI. 3. 9. *Primi omnium ex Orientalibus libertatem receperunt.*] MSS. ed. Rom. *acceperunt*.

XXXVI. 4. 1. *Per eadem tempora, quibus in Syria regni mutatio inter novos reges alternabatur.*] Ita Marcianus Capella lib. VI. pag. 224. init. *umbrae senis alternatae mensibus*. Sec. Med. *alternatae*. Orosius lib. III. cap. 20. *Qui haec pro adserenda omnium temporum alternanti calamitate percenseo*. Ita tres MSS. Florentini. Vulg. *alternata*. *Alternare se* quoque dixit Marcianus lib. VII. pag. 239. *in tria se spatia temporis cursus alternat*.

Ibid. *Rex Attalus florentissimum ab Eumene patruo acceptum regnum*] Vincentius lib. VI. cap. 8. *ab Eumene patruo susceptum r.* Bongarsius ex Strabone lib. VIII. cap. 624. pro *patruo* malebat *patre*, quomodo quosdam invitis libris edidisse ait. Ita sane Ald. Junt. Vide Cl. Perizonium cap. 2. pag. 76. Animadvers. Histor.

Ibid. *Nunc matrem anum*,] Postremam vocem nesciunt Magl. quart. Leid. & Vincentius. Tert. Leid. Coll. N. *n. matrem suam*.

XXXVI. 4. 2. *Non domi laetiora convivia inire*,] Magl. & Vincentius: *laeta conv.* Vox *domi* abest pr. Med. sec. quint. Leid. Bodl.

XXXVI. 4. 3. *Gramina seminabat*,] MSS. Fuldenses, quibus accedunt decem alii, ed. Rom. Vincentius, *serebat*.

XXXVI. 4. 4. *Aerariae artis fabricae se tradit, cerisque fingendis & aere fundendo procudendoque oblectabatur.*] Medicei, tres Leid. ed. Bechar. Ven. Flor. Ald. Junt. *caeterisque*. Bong. *caerisque* Vide Nob. Heinsium ad Ovidium lib. I. Fast. v. 158. *Oblectatur* etiam dant octo MSS. ed. Rom. Bechar. Ald. Juntina. Vincentius: *se tradidit, ac si simulacbris ex aere fundendo procudendoque oblectaretur*.

XXXVI. 4. 5. *Matri deinde sepulcrum facere instituit*:] Pr. tert. quart. Leid. Coll. N. *parare instituit*. Hujus Attali mater erat Stratonice Ariarathis Cappadocum regis filia, ut refert Strabo lib. XIII. pag. 624.

Ibid. *Morbum ex solis fervore contraxit.*] Pr. Med. Magl. Bechar. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. *ex solis ardore*.

XXXVI. 4. 6. *Qui post mortem Attali velut paternum regnum Asiam invasit.*] Vincentius: *velut avitum regnum*.

XXXVI.

XXXVI. 4. 7. *Tradere se ei nolebant,*] *Eidem* pr. Med. Magl. Periz. Reg. Bodl. ed. Rom. At Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *se tradere ei nol.*

XXXVI. 4. 8. *Poenas inconsultae avaritiae sanguine dedit.*] Saxo lib. II. pag. 27. 14. *Poenituit tunc oneris Britannos sanguine poenas avaritiae dantes.*

XXXVI. 4. 9. *Perpenna consul,*] Sec. Med. Orosius lib. V. cap. 10. Fasti Capitolini, *Perperna.* Valerius Maximus VI. 2. 8. *praetorius vis Perperna.* Adde eumdem III. 4. 5. & Vellejum lib. II. cap. 2. & 10.

XXXVI. 4. 11. *Sed contentionem consulum mors Perpennae diremit.*] Saxo lib. II. pag. 21. 36. *medium pugnae certamen nova facti diremit occasio.*

XXXVI. 4. 12. *Sic Asia Romanorum facta, cum opibus suis vitia quoque Romam transmisit.*] Dio in excerptis Constantini Porphyrog. pag. 609. Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι τῆς τρυφῆς τῆς Ἀσιανῆς γευσάμενοι, καὶ μετὰ τῆς τῶν λαφύρων περιουσίας, τῆς τε παρὰ τῶν ὅπλων ἐξουσίας, ἐν τοῖς τῶν κτηθέντων κτήμασιν ἐγχρονίσαντες, καὶ τήν τε (leg. γε) ἀσωτίαν αὐτῶν διὰ βραχέος ἐζήλωσαν, καὶ τὰ πάτρια ἤθη οὐ διὰ μακροῦ κατεπάτησαν. Οὕτω τὸ δεινὸν τοῦτ' ἐκεῖθεν ἀρξάμενον καὶ ἐς τὸ ἄστυ ἐπεσε.

XXXVII. 1. 1. *Infesta contra populum Romanum arma tulerant,*] Pr. Med. *sumpserant.* Ita Cicero Orat. pro Ligario cap. 3. *judicio ac voluntate ad ea arma profectus sum, quae erant sumta contra te.* & simpliciter *sumere arma* lib. 1. Tusc. Disput. cap. 35. *non imparatus arma sumsisset.* Supra II. 4. 4. *Horum uxores cum viderent exsilio additam orbitatem, arma sumunt.* & §. 22. *ut paucae repentino tumultu excitae arma sumerent.* Tacitus lib. III. Hist. cap. 24. *cur rari sumsissent arma.* Adde notam Casauboni ad Suetonium Jul. cap. 60.

XXXVII. 1. 2. *Post haec regibus praemia persoluta;*] Suetonius Aug. cap. 15. *ut promissa veteranis praemia persolverentur.*

Ibid. *Qui eodem bello occiderat,*] Periz. *ceciderat.*

XXXVII. 1. 3. *Fideliorque populus Romanus in socii filios, quam mater in liberos fuit:*] Uterque Med. sec. quint. Leid. Bodl. Periz. *fidiorque pop. R.* pr. Med. iidem Leid. *in sociorum filios.* tert. *fides melior populo Romano in socii filios, q. matri in l. f.*

XXXVII. 1. 4. *Ne non diutinam regni administrationem, adultis quibusdam, potiretur,*] Sec. Med. ed. Ald. Junt. *ne n. diutina regni administratione.* Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. *ne diutina r. administratione.* Plerique MSS. *ne non diutina administratione regni.* Sec. Leid. *ne mora diutina adm. r.* Bodl. *ne non mora d. adm. r.* Pro *potiretur* iidem dant, *daretur.* quartus Leid. ed. Rom. *pateretur.* Periz. *ne diutina adm. r. ad. quibusdam privaretur.*

Ibid. *Parricidiali veneno*] Pr. Med. pr. tert. quart. quint. Leid. Bodl. Coll. N. *parricidali:* ut supra XXVII. 1. 10. ex pr. Med. Magl. pr. sec. quart. Leid. Periz. Thuan. *parricidale scelus:* & infra ex utroque Mediceo, pr. tert. Leid. *parricidales discordiae;*

 idem.

idemque ex MS. Duisburgensi vulgato *parricidiales* praefert Cl. Dukerus ad Florum lib. III. cap. 21. init. Idem adjectivum occurrit apud Solinum cap. I. pag. 5. D. ed. Salm. *voluntas parricidalis.* & Hegesippum, ut lib. I. cap. 2. *immanitas parricidalis.* cap. 6. *tentamentum flagitii parricidalis.* cap. 8. *hostia parricidalis.* cap. 41. *parricidales cogitationes;* atque *animus parricidalis.* & cap. 45. *venena parricidalia.* lib. v. cap. 18. *sententiae parricidales.* cap. 22. *spectaculum parricidale.* & cap. 41. *parricidalis convivii ministerium.* & apud Saxonem, ut lib. III. pag. 49. 28. *parricidales manus.* & pag. 55. 40. *parricidales favillae.* lib. XI. pag. 220. 43. *cruor parricidalis.* & lib. XIV. pag. 298. 30. *parricidalibus bellis.* Ita *conjugalis*, *praesidalis*, *confinalis*, *convivalis.* Saxo lib. X. pag. 200. 53. *conjugalia sacra.* Symmachus lib. I. epist. 107. *praesidalis provincia.* L. 6. D. de Hered. petit. *acta praesidalia.* L. 17. & 18. Cod. de His qui acc. n. p. *praesidale judicium.* L. 11. C. de Pignor. act. *praesidalis jussio.* Ravennas anonymus lib. IV. cap. 11. *quae* (patria Sarmatorum) *confinalis existit cum praenominata Roxolanis.* Curtius lib. VIII. cap. 5. f. *convivales ludi.* Saxo lib. V. pag. 69. 10. *convivalia gaudia.* ead. pag. 14. & lib. III. pag. 56. 33. *convivales plausus.*

XXXVII. I. 5. *Qui post necem Laudices (nam propter crudelitatem eam populus exstinxerat) solus regno potitus est:*] Pronomen *eam* nesciunt Thuan. quart. Leid. & pro *nam* pr. Med. tert. Leid. Coll. N. dant *quam*, & pronomen *eam* omittunt.

XXXVII. I. 6. *Mithridates quoque repentina morte interceptus*] Mithridates Euergetes familiarium insidiis occisus fuit teste Strabone lib. X. pag. 447.

XXXVII. I. 7. *Verum etiam superioris aetatis omnes reges majestate superaverit,*] Coll. N. *praeiverit.* MSS. Bongarf. *praeierit.*

XXXVII. I. 8. *Cum eum summi imperatores, Sylla, Lucullus, ceterique, in summa Cnaeus Pompejus, ita vicerint, ut major clariorque in restaurando bello resurgeret.*] Ed. Flor. Ald. Junt. *quem summi*, idemque in impressis exemplaribus reperit Bongarsius. Coll. N. *in summa Cneus quoque Pompejus.* MSS. Bong. *in s. Gneus quoque p.* Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. *ut m. clariorque resurgeret instaurando praelio.* Ald. Junt. *ut m. clariorque resurgeret in restaurando bello.* Scripsisse videtur Justinus, *ut major clariorque instaurando bello resurgeret.* Appianus de Bell. Mithr. pag. 412. de Mithridate: ἔς τε τὴν Ἑλλάδα ἐμβαλὼν, πολλὰ καὶ μεγάλα ἔδρασε· καὶ τῆς θαλάσσης ἀπὸ τῆς Κιλικίας ἐπὶ τὸν Ἰόνιον ἦρξε, μέχρι Σύλλας αὐτὸν αὖθις ἐς τὴν πατρῴαν ἀρχὴν συνεκλεισεν, ἑκκαίδεκα στρατοῦ μυριάδας ἀποβαλόντα, καὶ τοσῷδε πταίσματι συμπεσὼν, ὅμως ἀνεκαίνισε τὸν πόλεμον εὐμαρῶς· στρατηγοῖς τε συνενεχθεὶς ἐς μάχας τοῖς ἀρίστοις, Σύλλᾳ μὲν ἡττᾶτο καὶ Λουκούλλῳ καὶ Πομπηΐῳ. & paullo post: Τὸ φρόνημα οἱ ἦν ἀεὶ κἀν ταῖς συμφοραῖς μέγας καὶ φερέπονος, ἐς οὐδεμίαν γε τοι κατὰ Ῥωμαίων ὁδὸν εἰς ἐπιχείρησιν οὐδ' ἡττώμενος παρέλιπεν.

XXXVII. I. 9. *Non vi hostili, sed voluntaria morte.. decessit.*] Ita

Ita MS. Coll. N. Reliqui MSS. & vett. edd. *non vi hostili victus, sed.* Vide Bongarsium ad v. 1. 10. De morte Mithridatis inter se dissentiunt auctores. Dio Cassius lib. XXXVIII. cap. 12. illum a Pharnace filio interfectum fuisse scribit: τόν τε πατέρα ἐς τὸ βασίλειον καταφυγόντα ἀπέκτεινεν. & Dionem sequitur Zonaras lib. x. cap. 5. Ἠγγέλη μὲν τοι αὐτῷ (Πομπηΐῳ) τεθνεὼς καὶ ὁ Μιθριδάτης, Φαρνάκου τοῦ υἱοῦ διαχρησαμένου αὐτόν. Orosius vero lib. VI. cap. 5. Mithridatem Gallum quemdam militem invitasse, eique jugulum praebuisse, refert; idemque tradunt Livii epitome CII. & Auctor de Viris illustr. cap. 76. atque Appianus de Bell. Mithridat. pag. 410. ubi de Mithridate ait: Βίτοιτον οὖν τινα ἰδὼν ἡγεμόνα Κελτῶν, Πολλὰ μὲν ἐκ τῆς σῆς, ἔφη, δεξιᾶς ἐς πολεμίους ὠνάμην· ὠνήσομαι (leg. ὀνήσομαι) δὲ μέγιστον, εἰ νῦν με κατεργάσαιο, ἐς πομπὴν ἀπαχθῆναι κινδυνεύοντα θριάμβου, τὸν μέχρι πολλοῦ τοσῆσδε ἀρχῆς αὐτοκράτορα καὶ βασιλέα... Ὁ μὲν δὴ Βίτοιτος ἐπικλασθεὶς, ἐπεκούρησε χρῄζοντι βασιλεῖ.

XXXVII. 2. 2. *Nam & eo quo genitus est anno, & eo quo regnare primum coepit,*] Vincentius lib. VI. cap. 100. *nam eo etiam quo g. e. anno, etiam & eo quo regnum pr. capit.*

Ibid. *Stella cometes*] Quam describit L. Seneca lib. VII. Hist. Nat. cap. 15. Artemidorus lib. II. cap. 38. οἱ λεγόμενοι κομῆται ἀστέρες.

Ibid. *Septuaginta diebus ita luxit, ut coelum omne flagrare videretur.*] Sec. Med. *septuagenis diebus.* ed. Ald. Junt. *septem d.* Medicei, sec. quint. Leid. Periz. Bodl. *omne conflagrare vid.* Vincentius: *LXXX. d. ita l. ut coelum omne conflagrare vid.*

XXXVII. 2. 3. *Nam & magnitudine sui quartam partem coeli occupaverat,*] Pro *quartam partem* Lipsius legendum suspicabatur, *aliquantam partem.*

Ibid. *Cum oriretur, occumberetque, quatuor spatium horarum consumebat.*] Bodl. *cum moreretur.* Medicei, *cum oreretur,* ut L. 2. §. 18. D. de Orig. juris: *cum crebra orerentur bella.* Ita MS. atque ed. Florent. *Occideretque* sec. Med. *Consummabat* quart. Leid. *Cum oriretur occumberetque vel VIII. vel VII. horarum spatium consummabat,* Vincentius.

XXXVII. 2. 4. *Equitare jaculari que*] Vincentius: *jaculari equitareque.*

XXXVII. 2. 5. *Qui conatus cum eos fefellissent,*] Sec. Med. sec. tert. quart. Leid. ed. Flor. Ald. Junt. *fefellisset.*

Ibid. *Veneno eum appetivere,*] Lactantius lib. V. cap. 9. *qui coelum quoque ipsum veneficiis appetant.* Helmoldus lib. I. Chron. Slav. cap. 48. *ne obsidentes jaculis appetant.*

XXXVII. 2. 6. *Quod metuens, antidota saepius bibit; & ita se adversus insidias exquisitioribus remediis stagnavit, ut ne volens quidem senex veneno mori potuerit.*] Pr. Med. sec. tert. quint. Leid. Periz. & Vincentius lib. VI. cap. 100. *exquisitis tutioribus remediis.* sec. Med. *exquisiti sortitus remediis.* Helinandus apud Vincentium. *In quibusdam quoque experimentis legisse me memini,* quod

quod Mithridates timens, ne a fratre suo invenenaretur, rutae folia XX cum duabus nucibus, & totidem caricis, admixto sale, quotidie jejunus edebat.

XXXVII. 2. 7. *Ne inimici, quod veneno non potuerant, ferro peragerent.*] Pr. Med. sec. quint. Leid. *potuerint.* Vincentius lib. VI. cap. 101. *poterant.*

Ibid. *Venandi studium finxit, quo per septem annos neque urbis neque ruris tecto usus est:*] Florentina, *quo per quattuor annos.* Vincentius, & editiones, quibus usus est Bongarsius; atque Bechar. Ven. Med. Paris. *quapropter quattuor annos neque urbis.*

XXXVII. 2. 8. *Ignaris omnibus, quibus esset locis;*] Thuan. ed. Rom. *quibus esset in locis.*

Ibid. *Adsuetus feras aut fugere, aut persequi,*] Pr. Med. pr. sec. tert. quint. Leid. ed. Bongars. & Vincentius, *aut fugare.* Rom. *aut fatigare.*

XXXVII. 2. 9. *Et corpus ad omnem virtutis patientiam duravit,*] Ita MSS. ed. Bechar. Ald. Junt. aliaeque, ac Vincentius. *Patientia* pro *usu.* Infra h. l. cap. 4. 2. *Exercitum quoque suum ad parem laboris patientiam quotidiana exercitatione durabat.* L. Seneca lib. VI. de Benef. cap. 24. *Non vides, quemadmodum teneram liberorum infantiam ad salubrium rerum patientiam cogant? Virtutis,* id est *fortitudinis,* ut recte interpretatur Bernecceru s.

XXXVII. 3. 1. *Statim non de regendo, sed de augendo regno cogitavit.*] Tert. Leid. *de ampliando regno.* Ita *ampliare regnum* auctor dixit supra VII. 4. 2. *terminos imperii* XIII. 6. 7. & *fines regni* XXXV. 1. 1.

XXXVII. 3. 4. *Regno profectus*] Medicei, tres Leid. Bodl. ed. Jenson. Bechar. Med. Ald. Junt. *a regno.* Vincentius, *e regno:* quomodo legendum conjecerat Cl. Graevius. Magl. *de regno.*

Ibid. *Nemine sciente,*] Medicei, Magl. Leidenses, Bodl. Reg. Cantabr. Coll. C. C. ed. Rom. Ald. Junt. & Vincentius: *nem. sentiente.* Supra VII. 1. 5. *non sentientibus oppidanis.*

Ibid. *Omniumque urbium situm ac regiones cognovit.*] Periz. *situs.*

XXXVII. 3. 5. *Inde Bithyniam transcendit.*] Tert. Leid. Periz. ed. Rom. & Vincentius: *Inde in Bith. tr.* Magl. *Deinde in Bith. tr.* Ita supra XXIII. 1. 2. *in Italiam transcendit.* Livius lib. XXXI. cap. 38. *Fama erat, Pleuratum Dardanosque jam in Macedoniam transcendisse.*

Ibid. *Et quasi dominus Asiae opportuna quaeque victoriae suae metatus est.*] Sec. Med. Coll. N. ed. Jenson. Rom. Bechar. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. atque Vincentius: *& quasi jam dom. A-* Ald. *opp. quaeque victoriae metitus est.* Flor. Junt. *opp. quaeque vict. meditatus est.* Praestat vulgatum. Vide notam Avi ad Livium lib. XXXVIII. cap. 17.

XXXVII. 3. 6. *Post haec in regnum reversus est,*] Vincentius; *Post hoc.*

Ibid.

Ibid. *Invento parvulo filio*] Postremam vocem nescit Vincentius.

XXXVII. 3. 7. *Sed inter gratulationem adventus sui*] Sec. Med. Magl. Periz. ed. Rom. Ald. Junt. aliaeque, *sed inter gratulationem*, (sec. Med. *gratulationes*) *post longam peregrinationem*, *adventus sui*.

Ibid. *Veneno periclitatus est.*] Orosius lib. VI. cap. 5. *cum unaquaeque civitas tantis concursibus periclitaretur.* Saxo lib. V. pag. 73. 37. *aut enim levanda esuries, aut fame periclitandum erat.* & pag. 88. 38. *Huni passim inedia periclitari coeperunt.* lib. VIII. pag. 163. 51. *periclitatis inedia sociis.*

Ibid. *In concubitus amicorum projecta*,] Sec. Med. *in conc. amicorum mariti proj.*

Ibid. *Quasi admissum facinus majore scelere tegere posset*,] Pr. Med. *deleri posset.* Infra XXXII. 3. 16. *Neque haec ante mutata sunt, quam ignominiam bello acceptam virtute delerent.* Cicero de Invent. II. 36. *Si beneficia proferet: aut aliqua de causa facta, non propter benevolentiam demonstrabit: aut postea odium acre esse susceptum, aut illa omnia maleficiis esse deleta.* Arridet tamen vulgatum. Seneca Hippol. v. 725.

scelere velandum est scelus.

XXXVII. 3. 8. *Quod cum ex ancilla Mithridates cagnovisset*,] Medicei, Magl. sec. tert. quint. Leid. Bodl. Thuan. Periz. Coll. N. & C. C. ed. Rom. *ex ancillis.* quart. Leid. *ab ancilla.* Vincentius: *cum hoc ex ancillis.*

Ibid. *Facinus in auctores vindicavit.*] Saxo lib. XIV. pag. 276. 2. *dum regis necem in auctores vindicare conatur.* Sextum quoque casum praepositioni addidit Lactantius lib. II. Inst. cap. 4. *cum isti tot ac tanta sacrilegia in Dionysio non vindicaverint.*

XXXVII. 4. 1. *Hieme deinde appetente*,] Saxo lib. XIV. pag. 313. 23. *vere appetente.* & pag. 368. 27. *appetente publici jejunii tempore.* Medicei, sec. quint. Leid. Periz. *adveniente.* Bechar. Ald. Junt. aliaeque, *imminente.*

Ibid. *Non in vacationibus, sed in exercitationibus*;] Bodl. *nec in vocationibus.* sec. Med. sec. tert. quart. Leid. Periz. Thuan. Coll. N. & C. C. Cantabr. *non* (Med. Coll. C. C. *nec*) *in advocationibus.* pr. Med. quint. Leid. *non* (Med. *nec*) *in avocationibus*, quomodo ex conjectura legit Avus ad Livii epitomen LXIX. Ita *avocavit* pro *evocavit* emendandum videbatur Patruo apud Valerium Maximum lib. IX. cap. 1. *illa* (Campania) *vigilantissimum ducem, illa exercitum dapibus largis, abundanti vino, unguentorum fragrantia, Veneris usu lasciviore, ad somnum & delicias avocavit.* Ceterum τὸ *advocationibus* praetulisse τῷ *avocationibus* postea videtur Avus, siquidem conjecturam, qua in editione Livii A. 1646. *avocationibus* legendum suspicabatur, in editione A. 1664. praetermisit.

XXXVII. 4. 2. *Exercitum quoque suum ad parem laboris patientiam*

tiam quotidiana exercitatione durabat.] Ita supra h. l. cap. 2. 9. *corpus ad omnem virtutis patientiam duravit.* Sec. Med. *cotidiano exercitio indurabat.* Ut supra VI. 4. 13. *induratus multis expeditionibus Agesilai exercitus.* & infra XXXVIII. 10. 1. *exercitum multis finitimorum bellis induraverat.* ubi Periz. dat, *duraverat.* Idem MS. hoc loco, *exercitumque suum ad laboris patientiam cotidiana exerc. d.*

XXXVII 4. 3. *Victamque cum socio dividit.*] Medicei, quint. Leid. male omittunt praepositionem.

XXXVII. 4. 5. *Mirarique se, quod quae ei relata controversia non fuerit, sibi referatur.*] Periz. *mirari se quidem, cum ei illata contr.* ed. Rom. *mirarique se, quod cum ei rel.* Ald. Junt. *quod quae ei controv. rel.* Flor. Bechar. Ven. Med. Parif. *mirarique se, quae ei contr. relata non fuerit, sibi referant.* Flor. *referantur.*

XXXVII. 4. 8. *Pylaemenem Paphlagonum regum nomine appellat.*] Thuan. Bodl. *regem app.*

XXXVII. 4. 9. *Sic ludibrio habiti legati Romam revertuntur.*] Ed. Rom. *sic l. h. Romanorum legati R. rev.*

XXXVIII. 1. 1. *Mithridates parricidia a nece uxoris auspicatus,*] Sec. Med. Magl. sec. quart. Leid. Bodl. Periz. Coll. N. Rom. ed. Bongarsii, Vossii & Fabri, *parricidia nece uxoris auspicatus.* Ita Valerius Maximus V. 4. 4. *& ingenium & adolescentiam praeclaro opere auspicatus.* Apulejus lib. VIII. Met. pag. 158. *Noli parricidio nuptias auspicari.* Saxo lib. I pag. 5. 34 *ut prorsus insolentia ac scelere regnum auspicari videretur.* lib. X. pag. 192. 19. *adolescentiam suam praeclaro aliquo opere auspicari cupivit.* & lib. XIV. pag. 280. 45. *ut regni initia strenuis militiae operibus auspicaretur.*

Ibid. *Nihil actum morte patris existimans,*] Ita supra XII. 3. 3. *Ibi nihil actum tot egregiis praeliis ait.* Saxo lib. XIV. pag. 306. 25. *Nihil a se actum existimantes, si &c.* & Saresberiensis lib. VI. Policr. cap. 20. pag. 405. *qui sibi nil actum credunt, dum aliquis* &c.

XXXVIII. 1. 5. *Ni subsecuta fraus esset.*] Sec. Med. *fuisset.*

XXXVIII. 1. 7. *Quod ubi Ariarathes junior moliri cognovit,*] Sec. Leid. Coll. N. *Ariarathes minor m. c.* pr. Med. *Ariathes per multos cognovit.*

XXXVIII. 1. 8. *Incertum belli timens*] Periz. *incertum eventum b. t.* quod ex interpolatione est. Hegesippus lib. I. cap. 11 f. *quorum maxima pars incerto fugae dispersa exstinguitur.* L. 3. Cod. de Vet. jure enucl. *ut humanae naturae incertum repleat.* Claudianus Mamertus lib. III. de Statu animae cap. 4. *ex opinionis incerto.* Salvianus Epist. 9. init. *per opinionis incertum.* Ibid. versus finem: *positus itaque in hoc ambiguae opinionis incerto* &c. Eleganter quoque vetus Interpres verba D. Pauli Epist. I. ad Timotheum VI. 17. μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι Latine transtulit, *neque sperare in incerto divitiarum.* Vide Avum Observ. in

Scipt.

Script. Eccles. cap. 6. pag. 67. & Vorstium de Latin. mer. susp. cap. 7. pag. 67.

XXXVIII. I. 9. *Curiosius imum ventrem pertractanti*] Saxo lib. IV. pag. 64. 16. *corpore deinde ejus curiosius contrectato.*

XXXVIII. I. 10. *Interficit: regnum Cappadociae octo annorum filio . . tradidit.*] Pr. Leid. *interfecit.* Pr. Med. Magl. Periz. ed. Rom. *regnumque Capp.* eademque cum Mediceis, Magl. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *tradit.*

XXXVIII. 2. 2. *Victumque Cappadociae regno expellit.*] Sec. Med. *pellit.*

XXXVIII. 2. 5. *Gordium Romam mittit, qui senatui adseveret,*] Ita Medicei, sec. tert. quint. Leid. Periz. Coll. N. *asueret* mendose primus Leid. *asserer et* Magl. quart. Leid. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. idque tuetur Cl. Dresigius tomo III. Supplem. ad nova Acta Lips. pag. 229. *Adserta* & *adseverata* etiam inter se miscentur in Cypriani Epist. 42. *a quibus haec omnia cum laetitia communi adserta sunt firmiter & probata.* ubi MS. *a q. haec omnia nobis cum l. c. asseverata sunt firmiter & probata.*

XXXVIII. 2. 6. *Et Nicomedi, ad solatium ejus, Paphlagoniam ademit.*] Pr. Med. pr. sec. quart. Leid. Thuan. Periz. Coll. N. ed. Rom. *ad solatia.* Ita supra I. 8. 9. *Orbitatis dolorem in ultionis solatia intendit.* XI. 6. 13. *quos rex impense ad ceterorum solatia humatos statuis equestribus donavit.* & XIX. 3. 4. *deferre se tamen civibus suis non modica solatia.* Saxo lib. I. pag. 14. 21. *sed nec mortis Asmundi solatia defuere.*

XXXVIII. 3. I. *Sed olim ab iisdem in regnum paternum remissus.*] Quemadmodum Bechariana & Juntina, ita & Ven. Paris. Aldina, MSS. Medicei, sec. tert. quart. Leid. Bodl. Coll. N. dant *nec olim.* Magl. Periz. ed. Rom. Flor. *olim ab iisdem,* omissa particula *sed.* pr. Leid. *nec ab iisdem.*

XXXVIII. 3. 4. *In quod tum missi Aquilius & Manlius Maltinus*] Sec. Med. Magl. Periz. Bodl. ed. Rom. *in quam rem.* Periz. *Marcus Aquilius & Mallius Maltinus.* ed. Paris. *Aquilius Malius & Malthinius*, nec aliter Ven. Flor. quae pro *tum* dant *tamen.* Bechar. Mediol. *in quod tamen missi Aquilius Mallius & Maltinus.* Ald. Junt. *in q. tamen missi Aquilius Manlius & Manius Attilius*, ac paullo post & cap. 4. *Aquilium & Manium Attilium.*

XXXVIII. 3. 6. *Post haec Mithridates intellecto, quantum bellum suscitaret,*] *Intellecto* pro *intelligens* restituit Graevius ex Juntina, cui consentiunt Aldina atque omnes MSS.

Ibid. *Legatos ad Cimbros, alios ad Gallograecos,*] Medicei, sec. quart. Leid. *Gallos Graecos.* Voces, *ad Cimbros, alios,* desiderantur in sec. Mediceo. Pro *Cimbros* Pontanus malebat, *Iberos*, in Epistola ad Bernecceruin, quae exstat in Sylloge Epistolarum ab A. Matthaeo publicata, pag. 149.

Ibid. *Auxilium petitum mittit.*] Sec. Med. Magl. sec. quart. Leid. Bodl. *auxilia.* Vincentius: *misit.*

XXXVIII. 3. 7. *Romanum meditabundus bellum,*] Saxo lib. XIV. pag. 264. 14. *Sueno Suetica meditabundus bella.*

Ibid. *Ab Scythia quoque exercitum venire jubet.*] Pr. Leid. Coll. N. nesciunt praepositionem. Periz. *a Scythis.* Vincentius: *de Scythia.*

XXXVIII. 3. 9. *Vacationem quinquennii*] Vincentius: *vac. quinquennem.*

XXXVIII. 3. 10. *Eosque variis exhortationibus ad Romana sive Asiana bella incitat.*] Periz. *excitat.*

XXXVIII. 3. 11. *Quod, conciones directas pro sua oratione operi suo inserendo,* &c.] Sec. Med. *quod conciones propria oratione operi suo ins.*

XXXVIII. 4. 2. *Quin vero sit resistendum impugnantibus, nec eos quidem dubitare,*] Ed. Rom. *quando vero.* Ald. Junt. *quando vero sit insistendum impugnantibus.* Sec. Med. *ne eos quidem dubitare:* quomodo ex conjectura legit Avus. Vide supra VII. 5. 8.

XXXVIII. 4. 3. *Quia non id agitur,*] Pr. Med. sec. quint. Leid. Bodl. *agatur:* ut infra cap. 6. 7. *quia ipsi tales reges habeant.*

XXXVIII. 4. 9. *Qui Italiam occupaverant,*] *Occupaverint* malebat Avus. Sec. Med. *occuparunt.*

XXXVIII. 4. 11. *Quosdam etiam pro jure imperii bellis continuis perseverasse:*] Plerique MSS. ed. Rom. *pro vice imp.* Paullo post iidem cum vetustis editionibus, *deletos Romanorum exercitus ferri.*

XXXVIII. 4. 12. *Sub jugum missos.*] Pr. Leid. *sub juga m.*

XXXVIII. 4. 13. *Ne veteribus immoretur exemplis,*] Saxo lib. XIV. pag. 348. 11. *ne peregrinis diutius immorer, stilum ad propria referam.*

XXXVIII. 5. 1. *Ne, si illis occupatis quieverint, mox adversus vacuos & quietos majus negotium habeant.*] Ed. Rom. *quieverit, & habeat.*

XXXVIII. 5. 3. *Dati adversus Aristonicum auxilii*] *Lati* pro *dati* legendum suspicabatur Graevius: verum vulgatum tuetur Dukerus ad Livium lib. XXXVIII. cap. 16.

XXXVIII. 5. 4. *Quid, cum Paphlagonia se decedere jusserunt,*] Pr. Med. Leidenses, Thuan. ed. Rom. *jusserint.* Sec. Med. *secedere.*

Ibid. *Hereditaria patri suo obvenisset:*] Sec. Med. pr. tert. quart. Leid. Periz. Coll. N. *venisset.*

XXXVIII. 5. 5. *Cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo non tamen eos mitigarit, quin acerbius se in dies gerant, non obtinuisse:*] Ald. Junt. *cum hac decretorum amaritudine* (ita etiam sec. Leid. sed quintus & pr. Med. *cum haec d. a.*) *parendo non tamen mitigari & quin.* sec. Leid. *mitigari, quin.* Porro sec. Med. *acerbius*

bius in dies circumcideretur, omissis postremis *non obtinuisse*, quae ex sequentibus huc transposita fuisse suspicabatur Avus.

XXXVIII. 5. 7. *Raptam tamen sibi esse victoriam ejus ab illis, quorum nihil est, nisi bello quaesitum.*] Pr. Leid. *raptum t. s. e. victoria ejus*. Periz. *raptum tamen esse jus victoriae ab illis*. Bodl. *raptum tamen esse sibi jus victoriae ejus*. Sec. Leid. ed. Rom. Ald. Junt. *raptum tamen s. e. victoriae jus*, probantibus Graevio & Vorstio, idemque in codice Duisburgensi reperit Cl. Dukerus, qui in nota ad Livii epit. lib. v. vulgatum defendi posse existimat simili locutione, quam adhibet auctor supra v. 4. 17. *Non Siciliae illis adversa pugna in ore est, sed Graeciae victoria.* Sec. Med. *quibus nihil est, nisi b. q.*

XXXVIII. 5. 8. *Non regem Bithyniae Chreston,*] Memnon cap. 32. Μιθριδάτης τὸν Χρηστὸν ἐπικληθέντα Νικομήδην ἀντικαθίστη.

XXXVIII. 5. 9. *Deinde populos Cappadocum pro libertate oblata Gordium regum orantes, ideo tantum, quoniam amicus suus esset, non obtinuisse.*] Periz. *deinde populo Capp. propter libertatem oblatam Gordium r. oranti*. pr. Leid. *dein populo optioē Cappadocum pro libertate oblata Gordium regem orant, id eos tamen tantum, quoniam.*

XXXVIII. 5. 10. *Quia ultum ierit se, ab ipsis ventum obviam,*] Ald. Junt. *q. ultum se i.* Bechar. *quia inultus ierit Mithridates, ab i.* Pr. sec. quint. Leid. *ab ipsis v. obviam in eo.*

Ibid. *Nicomedi, saltatricis filio,*] Quae Νύση fuit appellata. Vide Memnonem cap. 33.

XXXVIII. 6. 1. *Neque in se uno, sed in aliis quoque omnibus hac semper arte grassatos.*] Plerique MSS. *in uno se, sed.* pr. Leid. Coll. N. *in uno, sed*: pronomine *se* absorpto a sequenti vocula *sed.* Iidem MSS. *hac* (Coll. N. *ac*) *saepe arte gr.* Periz. *hac arte saepe gr.*

XXXVIII. 6. 3. *Cujus classibus primum in Asiam fuere transvecti,*] Pr. Leid. Periz. Coll. N. ed. Rom. *primo.*

XXXVIII. 6. 4. *Et quod cum ipso deforme sibi putaverant, cum filio ejus Aristonico bellum gessisse.*] Pr. Leid. *& quod cum eo def.* Periz. *& quodcunque def.* Saxo lib. XII. pag. 268. 48. *deforme ducentes, pacem censu, non armis exquiri.* lib. VII. pag. 121. 43. *deforme existimans ferro petere, qui ferrum in se convertere viderentur.*

XXXVIII. 6. 6. *Ut ne victum quidem memoriae avi donarent,*] Hanc locutionem illustrat Cl. Graevius ad Ciceronem lib. v. ad Famil. Epist. 4. Τὸ *avi* etiam exstat in Aldina.

XXXVIII. 6. 7. *Thuscorum*] Medicei, Magl. tert. quint. Leid. Periz. ed. Bechar. *Tuscorum*, ut supra XX. 1. 7. & *Tusci* ejusdem libri cap. 5. 8. & 9.

Ibid. *Atque, ut ipsi ferunt, conditores suos lupae uberibus altos,*] Pr. Med. *aut quod ipsi ferunt.* Secundus, & Magl. sec. Leid. Periz. ed. Bechar. Ven. Med. Paris. *alitos*, ut infra XLIV. 4. 12. *cane alitus.* & apud Livium XXX. 28. *alitus atque educatus.*

XXXVIII. 7. 1. *Earum se gentium esse,*] Scilicet *regem vel ducem.*

XXXVIII. 7. 4. *Multoque se timidius ac diffidentius bella Pontica ingressum,*] Saxo lib. XIV. pag. 269. f. *qua fide praesens bellum ingredi vellent.* Pr. Leid. *multumque se tim.*

XXXVIII. 7. 8. *Tantumque se avida exspectet Asia, ut &c.*] Ed. Ald. Junt. *avide*, Bechar. Ven. Med. Paris. *tantumque avida Asia, ut.* Flor. *tantumque se expectent av. A.*

Ibid. *Adeo illis odium Romanorum incussit rapacitas proconsulum,*] *Inussit* legit Avus ad h. l. & lib. II. Observ. cap 14. pag. 325. nec aliter sec. Med. Cicero Orat. pro domo cap. 34. *Tantum homines impios ex vetere illa conjuratione inustum nefariis mentibus bonorum odium retinebat.*

XXXVIII. 7. 9. *Pontum omnem Scythiamque*] Periz. *P. omnemque Scythiam.*

XXXVIII. 7. 10. *Num justitiae atque liberalitatis suae nec ipsos milites, qui experiantur, testes refugere.*] Bechar. Ald. Junt. *namque just. Nec ipsos* correxit Faber pro *ne ipsos*, suffragante MS. Coll. N. *Nec* hic idem valet, quod *ne quidem*, ut apud Lactantium VI. 10. 15. *Cum autem nec multitudinem ipsam viderent contra bestias esse tutam, oppida etiam coepisse munire.* & in L. 4. §. 1. D. de Usu & habit. *Nam per contrarium, quin uxor cum marito possit habitare, nec fuit dubitatum.*

Ibid. *Quod solus regum omnium non paterna solum, verum etiam externa regna hereditatibus propter munificentiam adquisita possideat,*] Pr. Leid. *non patria solum.* Rupertus in Epistola XLI. ad Reinesium pag. 324. de hoc loco scribit: „An merentur trajectio„nem: *non paterna solum hereditatibus, verum etiam externa re„gna propter munificentiam acquisita obtineat?* an insertam copu„lam: *hereditatibus ac propter munificentiam?*

XXXVIII. 8. 1. *Post annos tres & viginti sumti regni,*] Sec. Leid. *p. annos XIII. s. r.*

XXXVIII. 8. 2. *At in Aegypto mortuo rege Ptolemaeo,*] Coll. N. *atque in Aegypto.* ed. Rom. *Tunc & in Aegypto rege inter haec Ptolemaeo mortuo.*

XXXVIII. 8. 3. *Laetus igitur hoc solo Ptolemaeus, quod sine certamine fraternum regnum recepisset, in quod subordinari & a matre Cleopatra, & favore principum, fratris filium cognoverat:*] Pr. Leid. *laetus igitur Ptol. hoc solo,* & *cepisset.* Vincentius lib. VI. cap. 89. *Laetus igitur Ptolemaeus, quod sine certamine fraternum regnum cepisset, cognoscens, subordinari a matre Cleopatra & principum favore fratris filium.*

XXXVIII. 8. 4. *Interficit.*] Vincentius: *interfecit.*

XXXVIII. 8. 5. *Qui eum in regnum vocaverant,*] Idem: *ad regnum.*

Ibid. *Omnia sanguine quotidie manabant.*] Pr. Leid. *manebant.*

Me-

Melius sec. Med. *madebant*: ut supra XXVIII. 4. 7. *suo pariter & hostium cruore madens.*

XXXVIII. 8. 8. *Qui ad inspicienda sociorum regna veniebant*,] Apud Vincentium corrupte legitur: *ad aspicienda.*

XXXVIII. 8. 9. *Belluae*] Medicei, pr. quart. Leid. ed. Bechar. Med. *beluae.*

XXXVIII. 8. 10. *Prorsus quasi astu inspicienda praeberentur*,] Vincentius: *prorsus quasi arte aspicienda praeberentur.* In primo Leid. quoque exstat *arte.*

XXXVIII. 8. 11. *Post discessum deinde legatorum (quorum Africanus, dum inspicit urbem, spectaculo Alexandrinis fuit) jam etiam populo peregrino invisus*,] Vincentius: *dum inspiceret urbem.* Pr. Med. ed. Bechar. Ald. Junt. *Alexandrinis fuit, Ptolemaeus jam etiam pop.* sec. atque ed. Rom. *Alexandrinis fuit, jam etiam Ptolemaeus pop. peregr. inv.* Periz. *peregrino populo. Inspicit urbem*, ut apud Spartianum Severo cap. 17. *Nam & Memphim & Memnonem, & pyramides & labyrinthum diligenter inspexit.*

XXXVIII. 8. 12. *Arcessitum maximum deinde* &c.] Vincentius lib. VI. cap. 94. *Arc. deinde m.* Periz. *& accersitum deinde m.*

Ibid. *Statuas & imagines ejus*] Vincentius: *statuas ejus & im.*

XXXVIII. 8. 13. *Corpusque in membra divisum, & in cista compositum, matri die natali ejus inter epulas offerri curat.*] Ed. Bechar. Flor. Med. Ald. Junt. *impositum*, & *afferri curat.* Medicei sec. quint. Leid. Magl. Periz. Coll. N. ed. Rom. Flor. Paris. Ald. Junt. & Vincentius: *die natalis ejus.* Auctor Panegyrici Constantino dicti cap. 16. *ut ipsum diem natalis sui ultimi sua caede signaret.*

XXXVIII. 8. 14. *Quae res*] Vincentius: *Haec res.*

XXXVIII. 8. 15. *Verso igitur studio principum ab epulis in exsequias*,] Ita Saxo lib. II. pag. 38. 31. *Convivio in exsequias verso.* Pr. Med. Magl. pr. tert. Leid. Coll. N. ed. Rom. atque Vincentius: *ad exsequias.*

Ibid. *Membra lacera*] Ed. Rom. Flor. Ald. Junt. aliaeque: *membra lacerata.*

XXXVIII. 9. 1. *Cujus ipsius varii & memorabiles casus fuere.*] Saxo lib. II. pag. 20. I. *cujus* (Frothonis) *varii insignesque casus fuere.* Medicei, Magl. pr. quint. Leid. Bodl. Coll. N. ed. Rom. *cujus & ipsius v.* ed. Bechar. *ejus: cujus ipsi v.*

XXXVIII. 9. 2. *Ut supra dictum est*,] Pr. Leid. *sicut jam s. d. e.* In Mediceis, Magl. pr. sec. quint. Leid. Periz. scriptum est, *sicut*: quae particula in simili locutione auctori usitatior est: ut II. 9 2. *sicuti supra significatum est.* & XXIII. 3. I. *sicut supra dictum est.* ubi particula *supra* in reliquis exemplaribus tam typis quam manu exaratis desideratur.

XXXVIII. 9. 3. *Cui Arsacides Parthorum rex . . . filiam in matrimonium dedit*,] Appianus de Bell. Syr. pag. 213. de Demetrio scribit: ἐπὶ δὲ Παρθυαίους ϗ ὅδε μετὰ Σέλευκον ἐστράτευσε, ϗ γενόμενος

γόμενος αἰχμάλωτος, δίαιταν εἶχεν ἐν Φραάτου βασιλήϊῳ, (ed. Steph. βασιλέως,) καὶ Ροδογύνην ἔζευξεν αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν ὁ βασιλεύς.

XXXVIII. 9. 4. *Privatam etsi opulentam vitam pertaesus, tacitus in regnum fugam meditatur.*] Saxo lib. XV. pag. 368. 28. *Fioniensium Jutorumque comitatum pertaesus.* Idem lib. XIV. pag. 270. 49. *fugam meditans.*

XXXVIII. 9. 5. *Gallimander*] Sec. Med. sec. Leid. Bodl. Periz. ed. Rom. *Callimander:* ut malebat Faber. Ed. Bechar. Ald. Junt. *Calimander.* Καλλίμανδρος dicitur Porphyrio in Eusebium pag. 22. 2.

XXXVIII. 9. 7. *Arctioribusque custodiis observari jubet.*] Periz. *artioribusque studiis.* Medicei, pr. quart. quint. Leid. ed. Bongars. *artioribusque*, ut supra XXVII. 3. 10. *servari eum artissima custodia jubet.* Ammianus lib. XIX. cap. 3. *licet ob custodias artas nullus facile oppidum poterat introire.* Plura exempla collegit Nob. Heinsius in Animadv. ad Tacitum lib. I. Ann. cap. 5. tom. IX. Miscell. Observ. pag. 282. Ed. Bech. Ven. Flor. Med. *& arctioribus custodibus.* Ald. Junt. *& arct. custodiis.*

XXXVIII. 9. 8. *Sed pari infelicitate prope fines regni sui reprehenditur.*] Ita Medicei, sec. quint. Leid. Periz. ed. Bechar. Ven. Flor. Ald. Junt. & priores Graevianae, idemque in aliis MSS. reperisse se testatur Cl. Oudendorpius ad Suetonium Calig. cap. 12. Adde Cl. Dukerum ad Florum III. 16. 6. & Vorstium de Latin. falso susp. cap. 16. p. 180.

XXXVIII. 9. 9. *Talisque aureis ad exprobrationem puerilis levitatatis donatur.*] Sec. Med. *aleisque.* Primus, & Magl. Leidenses, Reg. Bodl. Thuan. Periz. *in exprobrationem.* Saresberiensis lib. I. Policr. cap. 5. pag. 25. *Regi quoque Demetrio in opprobrium puerilis levitatis tali aurei a rege Parthorum dati sunt.*

XXXVIII. 9. 10. *Sed hanc Parthorum tam mitem in Demetrium clementiam*] Periz. *in Demetrio.*

Ibid. *Respectus cognationis:*] Saxo lib. XIV. pag. 280. 14. *sub respectu cognationis.*

XXXVIII. 10. 2. *Quippe octoginta millia armatorum secuta sunt trecenta millia lixarum,*] Sec Med. & Orosius lib. V. cap. 10. *ducenta millia lixarum.* Posterius *millia* ignorant pr. Med. pr. sec. tert. quart. Leid. Coll. N. ed. Bechar. Mediol. XXX. *milia lixarum* Ald. Junt. Paris.

XXXVIII. 10. 3. *Caligas auro figerent,*] Magl. sec. Leid. *fuerent.* tert. quart. Coll. N. & C. C. ed. Rom. Saresberiensis lib. VI. Policr. cap. 14. pag. 363. *facerent.* Bechar. Ald. Junt. aliaeque, *fingerent.* Periz. *auro caligas figerent.*

Ibid. *Cujus amore populi ferro dimicant.*] Penultimam vocem ignorat Saresberiensis.

XXXVIII. 10. 5. *Advenienti Antiocho multi Orientales reges occurrere,*] Sec. Med. *advenienti igitur Antiocho.* Periz. *occurrunt.*

XXXVIII.

XXXVIII. 10. 6. *Cum Babyloniam occupasset,*] Pr. Leid. *Babilonem.* tertius, *Babylonem.* Ald. Junt. *Babylonem cum occ.*

XXXVIII. 10. 8. *Cum gravari se copiarum praebitione & injuriis militum civitates viderent,*] Magl. & MS. Bong. *copiarum exbibitione.*

XXXVIII. 10. 9. *Progreditur. In itinere obvium regem Parthorum babuit,*] Sec. Leid. Magl. *Progreditur, & in itinere.*

XXXVIII. 10. 10. *Ad postremum tamen, cum virtute bostes vincerent, metu suorum desertus occiditur:*] Freinshemio reponenti *vinceret* suffragatur Periz. De Antiochi Sidetae morte Appiani a Berneccero laudati verba haec sunt: καὶ στρατεύει καὶ ὅδε (Ἀντίοχος) ἐπὶ τὸν Φραάτην, τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν. ὁ μὲν δὴ Φραάτης αὐτὸν ἔδεισε, καὶ τὸν Δημήτριον ἐξέπεμψεν· ὁ δ᾽ Ἀντίοχος, καὶ ὅς συνέβαλλέ τι τοῖς Παρθυαίοις, καὶ ἡσσώμενος, ἑαυτὸν ἔκτεινεν. Pro καὶ ὅς in Mediceo codice scriptum est καὶ ὡς. Hinc forte legendum, ὁ δ᾽ Ἀντίοχος κακῶς. Κακῶς, *infeliciter*, ut apud Herodotum lib. IV. cap. 205. de Pharetima: ἀπέθανε κακῶς· ζῶσα γὰρ εὐλέων ἐξέζεσεν. & Aelianum lib. XIII. V. H. cap. 31. κακῶς ἀπαλλάξας. Idem quoque lib. X. de Nat. Anim. cap, 34. violenta morte Antiochum periisse tradit: Καὶ Ἀντιόχῳ δὲ νεοττεύουσα (χελιδὼν) ἐν αὐτοῦ (σκηνῇ) τὰ μέλλοντα οἱ ἀπαντήσεσθαι ὑπῃνίξατο· ἀνελθὼν γὰρ εἰς τοὺς Μήδους, εἶτα μέντοι οὐκ ἐπανῆλθεν εἰς τοὺς Σύρους, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν κατά τινα ἔωσε κρημνόν.

Ibid. *Cui Pbrabates exsequias regio more fecit,*] Periz. *cujus Pbrabates.* Ald. Junt. *Pbraates,* ubique.

Ibid. *Quam* (Demetrii filiam) *secum Antiocbus adduxerat,*] Primus Mediceus, Periz. Leidenses & Bongarsiani, *advexerat.*

XXXVIII. 10. 11. *Cum turmas equitum festinato misisset,*] Saxo lib. XI. pag. 218. 5. *Slesvicum festinato contendit.* & lib. XIV. pag. 252. 39. *festinato post ipsum pervebitur.*

XXXIX. 1. 1. *Obsidione Partborum liberatus, ac restitutus in regnum,*] Periz. *liberatus deinde ac r. in r.* Coll. N. *liberatus, deinde rest. in r.* pr. Leid. *obsidione lib. dein rest. in r.* omissa voce *Partborum.*

XXXIX. 1. 2. *Quasi Partbica ipsius ac fratris bella . . prospere cessissent,*] *Cessissent* pro *gessissent* recte emendavit Vossius, cujus conjecturam non solum tuetur editio Juntina, verum etiam Aldina & sec. Med. *evenissent* Magl. *evasissent* sec. Leid. Utrumque ortum ex glossa τοῦ *cessissent. Cessit* pro *gessit* quoque ex MSS. Ovidio restituit Nob. Heinsius lib. II. Fast. v. 382. Bodl. *egissent.*

XXXIX. 1. 3. *Apamenii*] Medicei, Thuan. tert. quint. Leid. Bodl. Periz. ed. Ald. Junt. *Apameni*, ut malebat Faber. Plinius lib. V. cap. 29. *Apamena regio.* & XIV. 7. *Apamenum* (vinum) *mulso praecipue convenire dicitur.*

XXXIX. 1. 4. *Qui regnum Syriae armis peteret, composita fabula* &c.] Vincentius lib. VI. cap. 87. *qui regnum Syriae & armis pete-*

peteret, & comp. ac dein: *& ne Demetrii superbiam paterentur . . . auxiliaque ei ab Aeg. ingentia mittuntur.*

XXXIX. I. 5. *Syriis*] Sex MSS. ed. Ald. Junt. *Syris.* Vide supra XXXVI. 2. 2.

XXXIX. I. 6. *Ad sepulturam in Syriam remissum supervenit;*] Periz. Coll. N. ed. Rom. *pervenit.* Vincentius: *ad sep. remissum est in Syriam.*

Ibid. *Ad firmandam fabulae fidem*] Medicei, Magl. Thuan. sec. quint. Leid. Periz. & Vincentius, *ad confirmandam:* ut apud Macrobium lib. I. Saturn. cap. 17. *Ideo in insula Delo, ad confirmandam fidem fabulae, aedes Providentiae apta religione celebratur.*

Ibid. *Quae res illi magnum favorem popularium conciliavit,*] Saxo lib. x. pag. 201. f. *quippe spectata patris sanctitas popularium ei favorem conciliaverat.*

Ibid. *Non fictas in eo, sed veras lacrimas*] Vincentius: *non fictas in eo lacrimas.*

XXXIX. I. 7. *Cum undique circumstantibus malis premeretur,*] Vincentius: *cum undique a circ.*

XXXIX. I. 8. *Religione templi se defensurus*] Pr. Leid. Periz. Vincentius: *religione se templi def.*

XXXIX. I. 9. *Cui propter nasi magnitudinem cognomen Grypo fuit,*] Sec. Med. *Grypos.* Reliqui MSS. *Gryphos, Griphos, Grypus* vel *Grippus*, in recto casu, ut supra XXIX. I. 5. *cui ex facinoris crimine cognomentum Philopator fuit.* Vide paterna ad Gellium lib. XV. cap. 29.

Ibid. *Rex a matre hactenus constituitur, ut nomen regis penes filium, vis autem omnis imperii penes matrem esset.*] Periz. *eatenus constit. Vis imperii*, ut apud Valerium Maximum IV. I. de Poplicola: *cum, exactis regibus, imperii eorum vim universam, omniaque insignia sub titulo consulatus sui in se translata cerneret.* L. 12. §. I. D. de Judiciis. *Item hi* (judicem dare possunt) *quibus id more concessum est propter vim imperii.* tert. quart. Leid. Cantabr. *filium ejus, jus.* Periz. Coll. N. *filium, jus.* Vincentius: *jus autem omnis imp.* Ita supra XXXVIII. 4. 11. *pro jure imperii.* Cicero Philipp. X. cap. 5. *Omne exercitus & imperii jus amittit is, qui eo imperio & exercitu rempublicam oppugnat.* Hegesippus lib. I. cap. 13. f. *Conventum fratrum hujusmodi fuit, ut regno Hyrcanus cederet, atque ad Aristobulum jus omne imperii transiret.* Saxo lib. IX. pag. 168. 19. *universum imperii jus in se ipsum transferre conatus.*

XXXIX. 2. I. *Spernere jam etiam ipsum Ptolemaeum,*] Particulam *etiam* nescit Vincentius lib. VI. cap. 88. Idem: *a quo subornatus fuerat, sup. ins. c.*

XXXIX. 2. 2. *Reconciliata sororis gratia,*] Idem: *reconciliata sibi sorore.*

XXXIX. 2. 3. *Mittit igitur ingentia Grypo auxilia, & filiam Try-*

Tryphaenam Grypo nupturam, ut populos . . . sollicitaret.] Vincentius: *Gryphinam Grypo sub spe nuptiarum.* Medicei, Magl. Leidenses, Bodl. Coll. N Periz. ed. Rom. *sollicitet.*

XXXIX. 2. 5. *Fit denique inter reges praelium,*] Medicei, Magl. pr. sec. quart. quint. Leid. Periz. Coll. N. ed. Ald. Junt. *fit deinde.* Rom. Bechar. Flor. Med. Paris. *Fit deinde inter eos pr.*

Ibid. *Templo Jovis solidum ex auro Victoriae signum tolli jubet.*] Medicei, *e templo.* Magl. sec. Leid. *ex templo.* pr. quintus, Periz. Thuan. Coll. N. ed. Rom. Bechar. Ald. Junt. Vincentius, *in templo.*

XXXIX. 2. 6. *In fugam versus; magna vi tempestatis oppressus,*] Vincentius: *in fugam versus est, & m.*

XXXIX. 2. 7. *Insidiis matris appetitur.*] Idem: *oppetitur.*

XXXIX. 2. 8. *Sed Grypus, praedictis jam ante insidiis, veluti &c.*] Scheffero emendanti *proditis* adstipulatur Periz. Vincentius: *sed praemonitus Grypus, veluti.*

Ibid. *Postremum prolato indice*] Magl. Periz. *postremo.* sec. Med. & Vincentius: *ad postremum.*

Ibid. *Quod alii paraverat,*] Vincentius: *quod filio par.*

XXXIX. 2. 10. *Natus deinde illi est aemulus regni, frater ipsius Cyzicenus, eadem matre genitus, sed ex Antiocho patruo susceptus,*] Periz. *N. deinde est illi.* Magl. *frater ejus.* Sec. Med. pr. tert. quart. Leid. Coll. N. *sed Antiocho.* Vincentius: *N. d. illi est regni aem. frater Cyzicenus, ex eadem quippe m. g. sed* &c.

XXXIX. 3. 1. *Videlicet quasi quietior Aegypti status, quam Syriae regnum esset,*] Sec. Med. *scilicet ne quietior Aeg. s. q. Syriae regni esset.*

XXXIX. 3. 3. *Cyziceno*] Antiochus hic *Cyzicenus* cognominatus fuit, quia Cyzici apud Craterum hospitem fuit educatus. Vide Valesium ad excerpta Porphyrog. ex Diodoro pag. 19.

XXXIX. 3. 4. *Par igitur viribus fratris*] Medicei, quart. quint. Leid. Thuan. Bodl. Coll. N. *par igitur jam viribus.* Quintus Leid. pr. Med. *fratrum.* sec. *fratri.* Magl. *par jam viribus frater.* ed. Ald. Junt. *p. i. viribus fratris jam factus.* Bechar. Med. *p. i. viribus jam factis.* Ven. Flor. Paris. *p. i. v. jam factus.*

Ibid. *Ac victus in fugam vertitur.*] Cl. Jensius malebat, *at victus.*

XXXIX. 3. 6. *Repudiatam a fratre, contra matris voluntatem . . nuptam*] Flor. Ald. Junt. *rep. a fratre, & contra.*

XXXIX. 3. 7. *A nullo umquam majorum suorum . . post victoriam in feminas saevitum,*] Eaedem editiones & Periz. *post victum hostem;* idemque in tribus Dorvilianis exstare monuit Cl. Wopkensius ad II. 8. 5.

Ibid. *Quas sexus ipse & periculis bellorum & saevitiae victorum eximat.*] Ita optimi scriptores. Gellius lib. IV. cap. 20. *tum notae jam destinatae exemtus est.* & Orosius lib. II. cap. 18. *equi velo*

velocitate morti exemtus. Quart. Leid. *& saevitia:* quae constructio Livio in primis placuit, ut lib. XXIV. cap. 41. *ibi quoque circumsessus, adventu fratris obsidione eximitur*. XXXVII. 22. *Daedala & quaedam alia parva castella obsidione exemerunt*. Ibid. cap. 26. *socios obsidione eximere*. & Ovidio lib. II. Epist. ex Ponto II. v. 112.

Eximat ut Scythici me feritate loci.

atque Ammiano, ut lib. XVIII. cap. 2. *nisi quos exemit discrimine temporis obscuritas, occiderunt*. & cap. 8. *Hoc periculo murorum nos propinquitas eximebat*. XXIX. 5. *ipse equi pernicitate aegre discrimine mortis exemtus est*. Petrus Chrysologus Homil. I. *Census filium tulit e gremio patris, ejecit de domo, exemit patria*.

XXXIX. 3. 8. *Quippe ipsius, quae tam cruente saeviat, sororem equidem germanam esse, suam vero consobrinam.*] Ald. Junt. *cui tam cr. saeviat*. Pr. Med. pr. quint. Leid. Bodl. *sororem & quidem g. e.* atque ita Modius legendum conjecerat: *equidem* hic idem est, quod *quidem*, ut apud Curtium lib. v. cap. 13. *cognoscit Alexander non equidem vinctum regem, sed in periculo aut mortis esse, aut vinculorum*.

XXXIX. 3. 11. *Tunc Cleopatra exsecratione parricidarum, mandata violatis numinibus ultione sui, decedit.*] Sec. Med. corrupte *in obsecratione*, pro *in exsecratione*. ed. Jenson. Bechar. Mediol. Parif. Ald. Junt. *in ultionem sui*.

XXXIX. 3. 12. *Tryphaenam .. capit*,] Sec. Med. & Leid. *cepit*.

XXXIX. 4. 2. *Nec filium regno expulisse contenta, bello Cypri exsulantem persequitur. Unde pulso, interficit.*] Vincentius lib. VI. cap. 94. *sed nec filium . . . persequitur. Unde eo pulso, interficit*.

Ibid. *Quod vivum eum e manibus dimisisset;*] Decem MSS. ed. Bechar. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. Vincentius, *eum e manibus emisisset*. Periz. *eum manibus emisisset*.

XXXIX. 4. 3. *Territus hac matris crudelitate*,] Sec. Med. *perterritus*.

XXXIX. 4. 5. *Occupata ab eodem interficitur*,] Saxo lib. VI. pag. 106. 35. *ab eodem occupatus occiditur*.

XXXIX. 4. 6. *Quae etiam matrem toro expulit, & duas* &c.] Medicei, Magl. Leidenses, Bodl. Periz. ed. Rom. *quae et m.*

Ibid. *Alteri erepto regno*] Bodl. *alt. adempto r.*

XXXIX. 5. 1. *Nam ubi primum compertum est*,] *Primum* nescit Periz.

Ibid. *Scelere filii matrem interfectam*] Ed. Ven. Flor. Mediol. Parif. Ald. Junt. *per scelus filii*.

Ibid. *Revocatoque Ptolemaeo regnum redditur: qui neque cum matre bellum gerere voluisset, nec a fratre* &c.] Medicei. Magl. sec. quint. Leid. Bodl. *quod neque*, iidemque, praeterquam sec. Leid. & Bodleianus, cum pr. quarto Leid. ed. Rom. *neque a fr.* Schefferus pro *quod* malebat *quia*.

XXXIX. 5. 2. *Pellice*] Medicei, quintus Leid. *pelice*, & §. 6. iidem

Iidem *pelicibus*. & supra XXXVI. 46. cum tert. Leidensi, *pelice*: ut in lege Numae apud Gellium lib. IV. cap. 4. PELEX.

Ibid. *Herede populo Romano instituto, decedit.*] Participium *instituto* ignorant Ald. Junt. *decessit* Bechar. Flor. Mediol. Ven. Paris.

XXXIX. 5. 4. *Quo facto & Syriae, & Aegypti regna, Romana vicinitate artata, quae incrementa de finitimis bellis quaerere solebant . . . vires suas in perniciem mutuam converterunt: adeo ut adsiduis praeliis consumti, in contemtum finitimorum venerint.*] Medicei, ed. Ven. Med. Paris. *quo pacto*. Ven. Med. *vicinitate Romana arctata*. Flor. Paris. Ald. Junt. *cum unitate Romana arctata*. Magl. *artata sunt*. Sec. Med. omittit vocem *bellis*, & pro *artata* dat *coartata*. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. *in perniciem suam*. Pr. Med. quint. Leid. *comsumpta*, quomodo legendum suspicabatur Schefferus.

XXXIX. 5. 6. *Quorum rex Erotimus fiducia septingentorum filiorum, . . divisis exercitibus, nunc Aegyptum, nunc Syriam infestabat.*] Pr. Med. quint. Leid. Bodl. ed. Flor. *Hierotimus*. Periz. ed. Bechar. Ven. Med. Paris. *Herotimus*.

XL. 1. 1. *Mutuis fratrum odiis, & mox filiis inimicitiis parentum succedentibus,*] Ita sec. Med. tert. quart. Leid. Periz. Verum pr. Med. sec. quint. Leid. ed. Rom. *filiis inimicorum par. succed.* Bechar. Ven. Flor. Paris. Mediol. *filiorum inimicitiis parentum succedentibus*. Aldina & Juntina: *odiis, mox & filiorum inimicitiis succedentibus*.

Ibid. *Cum inexpiabili bello & reges, & regnum Syriae consumtum esset,*] Magl. *& reges, & regum filii, & regn. S. c. e.*

Ibid. *Ad externa populus auxilia concurrit,*] Sec. Med. *decurrit*. *Concurrere ad aliquem* idem valet, quod *jungere se*, vel *jungi alicui*, ut XLII. 1. 11. *Cum ad eum certatim principes juventutis concurrerent*. *Decurrere* vero *ad aliquem* significat *auxilium alicujus implorare*, ut supra XIV. 2. 6. *Omnia igitur circumspicienti optimum visum est ad Alexandri Magni Argyraspidas decurrere*. XX. 2. 11. *Quo metu territi Locrenses ad Spartanos decurrunt*. XXVII. 3. 9. *ad Ptolemaeum hostem, cujus fidem tutiorem quam fratris existimabat, decurrit*. & XXVIII. 1. 11. *Olympias, Aetolis partem Acarnaniae eripere volentibus, ad regem Macedoniae Demetrium decurrit*. Saxo lib. III. pag. 42. 3. *siquidem a Baldero praelio superatus, ad Gevarum decurrere necesse habebat*. & lib. XIV. pag. 272. 49. *At Sueno non contentus semel Saxonibus supplicasse, iterato ad Henricum decurrit*.

Ibid. *Peregrinosque sibi reges circumspicere coepit.*] Pr. quart. Leid. Coll. N. *circuminspicere*; nec aliter supra XIV. 2. 6. Thuan. MSS. Bongars. *omnia igitur circuminspicienti*. XX. 3. 4. pr. Med. *paucitatem suam circuminspicientes*. & XXI. 5. 10. pr. tert. Leid. Coll. N. *neque honesta, sed tuta consilia circuminspiciebat*. & XXII. 5. 4. tert. quart. Leid. Coll. N. *odio diuturni imperii extera auxilia circuminspicientibus*. Iidemque XXXI. 1. 8. *novas belli causas* cir-

circuminspicere. Livius lib. I. cap. 30. *circuminspicere & ipsi externa auxilia.* Ita duo MSS. Florentini. Adde notam Nob. Heinsii ad Prudentii Psychom. v. 235. & parentis ad Ciceronem lib. I. ad Fam. epist. 9.

XL. I. 2. *Pars Mithridaten Ponticum, pars Ptolemaeum ab Aegypto arcessendum censeret;*] Sec. Leid. Periz. *censerent.* Plautus Trinummo act. I. sc. I. v. 12.

Nimioque hic pluris pauciorum gratiam
Faciunt pars hominum, quam id, quod prosit pluribus.

Livius lib. V. cap. 40. *magna pars tamen earum in arcem suos prosecutae sunt.* ibid. *inde pars per agros dilapsi, pars urbes petunt finitimas.* Tacitus lib. I. Annal. cap. 4. *Pars multo maxima imminentes dominos variis rumoribus differebant.*

XL. I. 4. *Per octodecim annos tranquillissimo regno potitus est;*] Pr. Med. Magl. sec. quint. Leid. *per decem & octo.* pr. tert. & Coll. C. C. *per decem & novem.* sec. Med. *per decem septem annos.* & cap. seq. §. 3. idem, XVII. *annis, quibus* &c. primus, & quint. Leid. *decem & septem annis q.* Periz. Magl. *decem & octo annos,* (Magl. *annis,*) *quibus.* Simsonius Chron. A. M. 3922. legit, *quatuordecim annos*, atque etiam Tollius ad illa Appiani de Bell. Syr. pag. 190. Μαγαδάτην στρατηγὸν ἐπιτάξας (Τιγράνης) ἄρχειν ἐπὶ ἔτη τεσσαρεσκαίδεκα. Idem pag. 215. προσθετέον ἐστὶ τοῖς διακοσίοις ἑβδομήκοντα ἔτεσι τὰ Τιγράνου τεσσαρεσκαίδεκα. Verum Appianum & Justinum inter se conciliat Eminentissimus Norisius Cenotaph. Pis. Dissert. II. pag. 222.

XL. 2. 4. *Igitur ut habenti regnum non ademerit; ita quo cesserit Tigrani, non daturum quod tueri nesciat;*] Magl. *ita quod cess. T. non daturum regnum, quod t. n.* Periz. mendose, *ita contrario Tigrani non d. se regnum, quod t. n.*

XL. 2. 5. *Paullatimque Oriens Romanorum, discordia consanguineorum regum, factus est.*] Magl. *paulatimque oriens, disc. cons. regum, Romanorum factus est.*

XLI. I. 2. *Nam Scythico sermone Parthi exsules dicuntur.*] Plerique MSS. *exsules Parthi dicuntur.* Suidas v. Σώστρις. καὶ κατῴκισεν ἐν τῇ Ἀσσυρίων χώρᾳ. Σκυθῶν ἄνδρας μυριάδας φ΄, οἵτινες ἐκλήθησαν Πάρθοι, ὅ ἐστι Περσικῇ γλώσσῃ Σκύθαι, καὶ μέχρι σήμερον ἔχουσι τὴν στολὴν καὶ τὴν λαλιὰν καὶ τοὺς νόμους τῶν Σκυθῶν.

XLI. I. 3. *Inter Orientis populos obscurissimi fuere.*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *inter orientales p.*

XLI. I. 6. *Ad tantam eos felicitatem provectos,*] Ita Thuan. ed. Rom. Ald. Junt. At sec. Med. *ad t. eos felicitatem virtute prov.* Reliqui MSS. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Bongars. *ad t. e. felicitatem per virtutem provectos.* Bechar. *profectos*, male.

XLI. I. 7. *Trinis bellis*] „ Legunt, *binis.* Nam Cesennii Paeti „ dedecus, de quo Tacitus, nescisse Trogum „ sed tamen de „ suo aliquid admetiri solet Justinus. „ Haec scribit Cl. Rupertus

tus in Epiſtola XL. ad Reineſium pag. 324. MS. Coll. N. *ternis bellis.*

XLI. I. 8. *Opulentiſſimum mille urbium Bactrianum imperium*] Magl. *op. mille illud urb. Bactr.* ed. Rom. *op. illud urbium mille B.* quod in quibusdam MSS. reperit Bongarſius. Ald. Junt. *illud mille u. B.*

XLI. I. 9. *Gravibus Scythicis & vicinalibus bellis adſidue vexati,*] Sec. Med. ed. Bechar. Ven. Flor. Pariſ. *Scythis*, quod alteri praefert Cl. Graevius. Idem vir Cl. in Epiſtola ad Nic. Heinſium tom. IV. Syll. Epiſt. pag. 706. ſcribit: „ Legiſtine „ *vicinalis?* meae ſane memoriae non occurrit. Forte ſcripſit „ Juſtinus, *vicinorum bellis.* Exciderat *orum*, & ex ſequentis vo-„ cis initio *bellis* videtur natum *alibus*, ſed nihil definio, nec „ mihi ſatisfacio. „ Vide ſupra ad XXXI. 2. 3.

XLI. I. 10. *Dabas*] Ita & ſupra XII. 6. 18. ut apud Virgilium VIII. Aen. 728. *Indomitique Dabae.* Flor. Ald. Junt. Pariſ. *Dacas.* Bechar. *Dacbas.* ſec. Med. *Daas.*

Ibid. *Arios,*] Medicei, tres Leid. Magl. Bodl. Periz. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. *Areos*, ut ſupra XIII. 4. 21. *Arei.*

Ibid. *Spartanos,*] Sec. Med. *Sparnos.* Strabo lib. X. pag. 508. τοὺς δὲ ἐν ἀριστερᾷ εἰσπλέοντι τὸ Κάσπιον πέλαγος παροικοῦντας νομάδας, Δάας οἱ νῦν προσαγορεύουσι τοὺς ἐπονομαζομένους Πάρνους. ubi MS. Σπάρνους. Idem pag. 511. Καὶ τῶν Δαῶν οἱ μὲν προσαγορεύονται Ἄπαρνοι. ubi vir ſummus obſervat, Πάρνους & Ἀπάρνους dici, ut Μάρδους & Ἀμάρδους. *Aparnos* utroque loco dat verſio vetus: atque ita etiam ſcripſiſſe videtur Juſtinus.

XLI. I. 11. *Deinde non intercedentibus primo finitimis, poſtea etiam prohibentibus,*] Magl. *deinde interced.* ed. Rom. *deinde non interdicentibus.*

Ibid. *Ut non immenſa tantum ac profunda camporum,*] Periz. *ut non merſa tantum.* ed. Bechar. Ven. Flor. Pariſ. Ald. Junt. *ut non immenſa tantum jam ac pr. c.*

XLI. 2. I. *Adminiſtratio gentis . . ſub regibus fuit.*] Saxo lib. XIV. pag. 260. 41. *adminiſtratio deinde provinciae ſub noſtris regibus eſſe coepit.*

XLI. 2. 2. *Proximus majeſtati regum populorum ordo eſt:*] „ *Philoſophorum* legit Henninius in litteris ad nos Kal. Decembris „ MDCCI. ex Strabonis libro XI. Etiam apud Chinenſes ſapien-„ tiſſimi dicti Mandarini rebus praeſunt. „ Haec Cl. Jenſius. Verba Strabonis haec ſunt pag. 515. Εἰρηκότες δὲ πολλὰ περὶ τῶν Παρθικῶν νομίμων ἐν τῇ ἕκτῃ τῶν ἱστορικῶν ὑπομνημάτων βίβλῳ, δευτέρᾳ δὲ τῶν μετὰ Πολύβιον, παραλείψομεν ἐνταῦθα, μὴ ταυτολογεῖν δόξωμεν· τοσοῦτον εἰπόντες μόνον, ὅτι τῶν Παρθυαίων συνέδριόν φησι Ποσειδώνιος εἶναι διττόν· τὸ μὲν συγγενῶν, τὸ δὲ σοφῶν καὶ μάγων, ἐξ ὧν ἀμφοῖν τοὺς βασιλεῖς καθίστησιν. Lege cum Caſaubono, καθιστᾶσιν.

Ibid. *Ex hoc rectores in pace habent.*] Ed. Ven. Med. Flor. Parif. Ald. Junt. *habentur.*

XLI. 2. 3. *Sermo his inter Scythicum Medicumque medius, & ex utrisque mixtus.*] Magl. *Medumque medius, utroque m.* pr. Med. Periz. ed. Ald. Junt. *Medumque medius* (Ald. *Medicum medius*) *& utrisque m.* Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. *Medumque* (Flor. Parif. *Moedumque*) *medius, & utriusque mixtus.*

XLI. 2. 4. *Vestis olim sui moris, posteaquam accessere opes, ut Medis perlucida ac fluida.*] Hinc Apulejo Flor. cap. 5. dicuntur *fluxi vestium Arsacidae.* *Posteaquam accessere opes*, fcilicet *iis*, quod pronomen eleganter fubintelligi folet. Vide Avum ad Livium lib. XXXVIII. cap. 17.

XLI. 2. 5. *Sed majorem partem servitiorum habent;*] Ita Medicei, Coll. N. fec. quint. Leid. ed. Ald. Vide notam Graevii ad h. l. & Reinefii epiftolam XLVII. ad Rupertum pag. 391.

Ibid. *Hos pari ac liberos suos cura habent; & equitare, & sagittare magna industria docent.*] Verbum *habent* defideratur in Thuaneo, fec. tert. Leidenfi. Periz. a prima manu: *liberos suos currere & eq.* fec. Med. *hos pariter ac l. suos curare & eq.* ed. Rom. *hoc pariter ac liberos suos currere, & equit.* Zonaras lib. III. Annal. cap. 15. καὶ (ὁ βασιλεὺς τοὺς ἰφήβους) ὁδοιπορίαις καὶ δρόμοις ἐγύμναζε.

XLI. 2. 6. *Ita plures in bello equites regi suo praebet.*] Medicei, quint. Leid. *in bella.* Ita fupra III. 5. 6. ex Bodl. & Periz. *ut in supplementum exercitus servos suos manumitterent.* Vulgo, *ad supplementum.* L. 7. §. 11. D. de Donat. *si maritus pecuniam uxori in unguenta dederit.*

Ibid. *Soli quadringenti liberi fuere.*] Ed. Med. Junt. aliaeque, *soli DCCC. l. f.*

XLI. 2. 7. *Cominus in acie praeliari, aut obsessas expugnare urbes nesciunt.*] Ed. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *c. in a. praeliari nesciunt, obsessasque exp. u.* Saresberienfis lib. VI. cap. 14. pag. 364. *Solent non in acie cominus praeliari, sed quoad possunt, hostem eminus laedunt: obsessas urbes mora & viribus nesciunt expugnare.* Haec Juftini verba, atque etiam pleraque ex fequentibus tranfcripfit Regino lib. II. Chron. pag. 90. ubi Hungarorum mores defcribit hoc modo: *Cominus enim in acie praeliari, aut obsessas expugnare urbes nesciunt. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus: saepe etiam fugam simulant; nec pugnare diu possunt. Ceterum intolerandi forent, si quantus est impetus, vis tanta & perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis praelia deserunt, ac paullo post pugnam ex fuga repetunt, ut, cum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit.* & paullo poft: *super illos* (leg. *equos*) *ire, meditari, consistere ac colloqui solent: liberos ac servos suos equitare & sagittare magna industria docent. Ingenia illis tumida, seditiosa, fraudulenta, praecocia: quippe eamdem ferocitatem feminis quam viris adsignant;* sem-

ſemper in externos aut in domeſticos motus inquieti, natura taciti, ad faciendum, quam ad dicendum proniores.

Ibid. *Pugnant autem procurrentibus equis aut terga dantibus*] Ita quatuor MSS. ed. Rom. Mediol. Regino & Saresberienſis, Thuan. Periz. verum Medicei, Magl. quart. Leid. Bodl. & reliquae editiones: *pugnant aut proc.* quod recte vulgato praeferunt Graevius & Vorſtius. Similiter cap. 3. §. 8. *ſemper aut in externos aut in domeſticos motus inquieti.* ubi Magl. dat, *ſemper autem*, ſed male.

Ibid. *Saepe etiam fugam ſimulant,*] Apud Saresberienſem vitioſe editum eſt, *ſaepius etiam ſimulantibus fugam.*

XLI. 2. 8. *Signum in praelio non tuba, ſed tympano datur.*] Coll. N. Periz. ed. Rom. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. *Signum bis in praelio.* pr. Med. quint. Leid. Bodl. *Signum bis in praelium.* Saresberienſis: *Signum bis ex antiquo more non tuba, ſed tympano datur.* Appianus de Bell. Parth. pag. 237. Πάρθοι γὰρ οὐ κέρασιν οὐδὲ σάλπιγξιν ἐποτρύνουσιν εἰς μάχην, ἀλλὰ ῥόπτρα βυρσοπαγῆ καὶ κοῖλα περιτείνοντες ἤλοις χαλκοῖς, ἅμα πολλαχόθεν ἐπιδουποῦσι.

Ibid. *Nec pugnare diu poſſunt. Ceterum intolerandi forent, ſi quantus bis impetus eſt, vis tanta & perſeverantia eſſet.*] Pr. Med. Bodl. quint. Leid. *ſi quanta eſt bis in* (Med. *bis eſt in*) *impetu vis, tanta.* ed. Rom. *ſi quanta eſt impetus vis, tanta.* Regino: *ſi quantus eſt impetus, vis tanta & p. e.* Saresberienſis: *nec pugnare diu poſſunt, quia intolerabiles eſſent, ſi quantus eſt eorum impetus, tanta eſſet perſeverantia.*

XLI. 2. 9. *Ut, cum maxime viciſſe te putes, tunc tibi diſcrimen ſubeundum ſit.*] Saxo lib. v. pag. 95. 21. *quo fit, ut, cum victoriam tibi ceſſiſſe putes, diſcrimen immineat.*

XLI. 2. 10. *Munimentum bis equisque loricae plumatae ſunt.*] Incertus auctor apud Suidam v. Θώραξ. Θώραξ δὲ ἱππικὸς Πάρθου τοιόσδε ἐστί. Τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ πρόσω στέρνα (MS. Leid. στέρνον) τε, καὶ μηρούς, καὶ χεῖρας ἄκρας, καὶ κνήμας καλύπτει· τὸ δὲ ὄπισθεν νῶτά τε, καὶ τὸν αὐχένα, καὶ τὴν κεφαλὴν ἅπασαν. περόναι δέ εἰσι πρὸς ταῖς πλευραῖς πεποιημέναι, αἳ ἑκάτερον τῶν μερῶν συμπορπηθὲν ὅλον σιδηροῦν ποιεῖ φαίνεσθαι τὸν ἱππέα. κωλύει δὲ οὐδὲν ὁ σίδηρος οὔτε τὰς ἐκτάσεις τῶν μελῶν, οὔτε τὰς συστολάς. οὕτως ἀκριβῶς πρὸς τὴν τῶν μελῶν φύσιν πεποίηται. ὁπλίζουσι δὲ καὶ τὸν ἵππον ὁμοίως σιδήρῳ πάντα μέχρι τῶν ὀνύχων, διότι οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος ἂν εἴη τῶν ἰδίων ὅπλων, εἰ ὁ ἵππος αὐτοῖς προαπόλοιτο.

XLI. 3. 1. *Nec ulla delicta adulterio gravius vindicant.*] Quart. Leid. *delicta quam adulteria.* ed. Bech. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. *adulteriis.*

XLI. 3. 6. *In ſuperſtitionibus atque cura deorum praecipua omnibus veneratio eſt.*] Pr. Med. quint. Leid. Bodl. ed. Ven. Flor. Med. Pariſ. Ald. Junt. *in ſuperſtitionibus ad curam deorum.* Rectius, ut opinor. Senſus eſt, Parthos in ſuperſtitionibus, praeter deos, amnes quoque religioſe venerari ſolitos fuiſſe. Livius XXVI. I. *Praelium non ſolito modo clamore ac tumultu eſt coeptum, ſed ad*

 alium

alium virorum, equorum, armorumque sonum, disposita in muris Camp anorum imbellis multitudo tantum cum aeris crepitu edidit clamorem

XLI. 3. 9. *Principibus metu, non pudore parent.*] Saresberiensis: *princ. metu, non pudore vel religione parent.*

XLI. 3. 10. *Fides dictis promissisque nulla,*] Pr. Med. sec. quart. quint. Leid. Periz. & Saresberiensis: *dicti promissique.* ed. Rom. *dicti facti.*

XLI. 4. 2. *Hi postea deductis Macedonibus in bellum civile,*] *Diductis* pro *deductis* malebat Freinshemius, cujus conjecturae adstipulatur tertius Leid. *seductis* ed. Bechar.

XLI. 4. 3. *A cujus* (Antiochi) *pronepote Seleuco primum defecere,*] Periz. *nepote*, ut malebat Freinshemius. Idem MS. cum tert. Leid. *primi defecere.* Matthaeus Westmonasteriensis Act. v. cap. 13. *Ab hoc proinde Seleuco* (Antiochi M. filio) *Parthi defecere, & Arsacen regem sibi constituere.*

Ibid. *L. Manlio Vulsone, M. Attilio Regulo*] Periz. *L. Manlio Bulsione, M. Aquilio Regulo.* Ed. Bechar. Ald. Junt. *Lucio* (Ald. Junt. *L.*) *Manilio Pisone, Attilio Regulo.* Medicei, tertius Leidensis, *M. Atilio.* Cicero lib. III. de Off. cap. 26. *M. Atilius Regulus cum consul iterum in Africa* &c. Epit. Livii lib. XVIII. *Atilius Regulus consul.* Polybius lib. I. cap. 26. Μάρκος Ἀτίλιος καὶ Λεύκιος Μάλλιος. Appianus de Bell. Pun. pag. 4. Ἀτίλιος Ῥήγλος. Orosius lib. IV. cap. 10. *Alter deinde Atilius Regulus & Manlius Vulso ambo iterum consules.* Ubi Franc. Fabricius notat: „ Horum consulum nomina in meo manuscripto Justini lib. XLI. „ integra sunt, nisi quod pro *Vulsone* more antiquo scriptum est „ *Bulsone:* unde in vulgatis factum est *Pisone.* „

XLI. 4. 5. *Theodotus*] Sec. Med. Periz. *Diodotus.* Διόδοτος a Strabone lib. XI. pag. 515. quoque rex Bactrianorum appellatur. Prologus hujus libri: *ut a Diodoto rege constitutum imperium est.* Paullo post tamen iidem MSS. dant *Theodoti*, & *Theodoto.*

XLI. 5. 2. *Daram in monte Zapaortenon condit:*] Pr. quint. Leid. Bodl. *in monte Aparteno.* sec. Med. *in monte Apaorteno.* Periz. *Daran in monte Apartheno.*

XLI. 5. 3. *Ut tutela loci nullis defensoribus egeat;*] Vocem *tutelam* hoc loco sexti casus esse exstimabat Cl. Jensius, scilicet ut *per tutelam loci*, quae sunt rupes, nullis defensoribus egeat.

XLI. 5. 8. *Nam omnes reges suos hoc nomine, sicuti Romani Caesares Augustosque, cognominavere.*] Posteriora Trogi non esse, suspicabatur Cl. Rupertus in Epist. XL. ad Reinesium pag. 324.

XLI. 5. 9. *Hic actis in regno quindecim annis decessit.*] Magl. *viginti annis.* Periz. XXV. *annis.* Thuan. Ald. Junt. aliaeque, *duodecim annis.*

Ibid. *Multis filiis relictis,*] Medicei, Magl. Leidenses, Thuan. Coll. N. *pluribus filiis rel.* Confer notam Schefferi ad XI. 15. 5.

XLI. 5. 10. *Plus regio quam patrio nomini deberi ratus,*] Ita Magl.

Magl. ed. Ven. Flor. Parif. Ald. Junt. Verum Bechar. Med. *plus regno:* idemque in exemplari typis excufo reperit Bongarfius. Rom. *deberi je n. r.* fec. Med. *plus regali q. p. debere fe nomini ratus.*

XLI. 6. 1. *Sicuti in Parthis Mithridates, ita in Bactris Eucratides, magni uterque viri, regna ineunt.*] Periz. *magni utrique viri*, idemque in duobus codicibus reperiffe fe teftatur Cl. Oudendorpius ad Caefarem de B. G. 1. 53. 4.

XLI. 6. 3. *Et Drangianorum*] Meliores MSS. *& Aracatorum & Dranganitanorum*, vel *& Arachotorum & Drangaritanorum*, pro quo *Drangarum & Ariorum* venufte reftituit Holftenius in Caftig. ad Stephanum Byzant. v. Δράγγαι. *Drancae* & *Arei* junguntur quoque fupra XIII. 4. 22. Ald. Junt. *Arachotorum & Drangianorum.*

XLI. 6. 4. *Sexaginta millia hoftium adfiduis eruptionibus vicit.*] Orofius lib. VI. cap. 21. *Hi Vaccaeos adfiduis eruptionibus populantur.*

XLI. 6. 7. *Bacafin*] Sec. Med. *Bacenfem.* Bodl. quint. Leid. *Vagafin.* Periz. *Vacaffem.* ed. Bechar. Ven. Med. *Bachajum.* Flor. *Bacajum.* Parif. Ald. Junt. *Baccafum.*

XLI. 6. 8. *Imperiumque Parthorum a monte Caucafo . . . usque ad flumen Euphraten protulit; atque ita adverfa valetudine correptus, . . . decedit.*] Medicei, Bodl. Reg. tres Leid. Thuan. *usque flumen*, ut infra XLII. 2. 9. *a Cappadocia usque mare Cafpium.* Periz. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. *arreptus*, eaedemque editiones, & fec. Med. Coll. N. pr. Leid. Ald. Junt. *deceffit.*

XLII. 1. 2. *Dolentes tantum iis itineris fruftra emenfum, cum vel ftipendium pro vexatione, vel alium hoftem dari fibi pofcerent,*] Pronomen *iis* abeft fec. Med. Magl. Thuan. fec. tert. quart. Leid. Bodl. nec male.

XLII. 1. 3. *Adverfus eos*] Ed. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *adv. Scythas.*

Ibid. *Himerum quemdam pueritiae flore fibi conciliatum;*] Livius lib. XXI. cap. 2. *flore aetatis primo fibi conciliatus.* Plura exempla congeffit Mercerus ad Nonium Marcellum pag. 96.

XLII. 1. 5. *Cum inclinatam Parthorum aciem vidiffent,*] Saxo lib. V. pag. 89. 40. *inclinatam Hunnorum aciem confpicatus.* Adde lib. VII. pag. 122. 30. & lib. XIV. pag. 255. 50.

Ibid. *Captivitatis ultionem . . ipfius Phrahatis cruenta caede exfecuti funt.*] Idem lib. IV. pag. 62. 1. *quam* (ultionem) *fe parum bello exfequi poffe credentes.* & lib. VIII. pag. 156. 26. *fraternam ultionem, quia viribus nequibat, fraude exfequi pertentabat.*

XLII. 2. 1. *Contenti victoria,*] Thuan. MSS. Fuldenfes, pr. Leid. *victoriae.* Plura hujus conftructionis exempla collegit Nob. Heinfius ad Vellejum II. 88. 2. Livius lib. XXIV. cap. 29. *libertatis contentus.*

Ibid. *Depopulata Parthia,*] Ed. Flor. Ald. Junt. *populata P.*

XLII. 2. 2. *Sed Artabanus bello Thogariis illato . . ftatim decedit.*]

dit.] Sec. Med. tres Leid. Bodl. Coll. N. & C. C. ed. Rom. *Tocbaris.*

XLII. 2. 3. *Quippe claritatem parentum animi magnitudine supergreditur.*] Saxo praef. pag. 2. m. *Ita antecessorum famam atque opinionem operum magnitudine supergressus.*

XLII. 2. 5. *Ortoadisti*] MSS. *Artboadisti*, vel *Attadisti*. Vetustae editiones, *Artoadisti.*

XLII. 2. 7. *Origo ejus paullo altius repetenda est.*] Orosius lib. VII. cap. 9. *namque ut paullo altius repetam.*

XLII. 2. 10. *Condita est autem ab Armenio*] Vincentius lib. II. cap. 69. sec. Med. Coll. N. *Armeno.* & cap. 3. 8. sec. Med. *Armenus.* Straboni lib. XI. pag. 530. Ἀρμένιος & Ἄρμενος dicitur. Symeon Logothetes Annal. cap. I. Ἀρμένιοι δὲ ἐκλήθησαν ἀπὸ Ἀρμενίου τινὸς οὕτω καλουμένου, τοῦ ἀπὸ Ἀρμενίας πόλεως Θετταλίας γενομένου, ὃς Ἰάσονι συνεστράτευσεν.

Ibid. *Quem cum perditum . . . Pelias rex cuperet,*] Magl. pr. Leid. Periz. ed. Bechar. Ven. Med. *perdere.* Coll. N. & C. C. *perdere invenire.* MSS. Bongars. quart. Leid. *perditum invenire:* nec aliter tertius, in quo quinque priores litterae, tamquam superfluae, lineola subductae erant; ut eruditus amanuensis existimaverit, Justinum scripsisse, *perditum ire:* quomodo hoc loco etiam legendum conjecit Gerardus Vossius ad Valerium Flaccum lib. V. Argon. v. 30. Ita auctor supra XXXVIII. 5. 16. *quia ultum iverit se.* & cap. 7. 7. *quas non expugnatum eant, sed possessum.* Prolog. lib. XVII. *quibus* (auxiliis) *iret contra Romanos defensum Tarentum.* Livius lib. XXVI. cap. 27. *ut sibi Romam ad senatum ire liceret oratum, si qua misericordia tandem flecti possent, ne se ad ultimum perditum irent.* lib. XXXII. cap. 22. *neu pertinacia sua gentem universam peditum iret.* lib. XXXIX. cap. 10. *pudicitiam, famam, spem vitamque tuam perditum ire hoc facto properat.* Hegesippus lib. I. cap. 28. *nec tamen invidiam evasit, quod regnum praereptum ire Hyrcano adfectaverat.* & cap. 41. *dicens, pro hospitii munere gratiam se lucis repraesentare, quam exceptum ire filii pergerent.* Saxo lib. V. pag. 90. 32. *Audiens Alricus interemtionem filii ultum ire deproperat.* lib. VI. pag. 107. 19. *tam inusitatae praesumtionis audaciam ultum ire deproperat.* & lib. XIV. pag. 270. 43. *si in cives ac propinquos pugnatum issent.* Joannes Saresberiensis fine prologi libri VII. Policrat. *in quo quidem me praestitum ire obsequium tam malis quam bonis arbitror.*

Ibid. *Ex bello tam profundae barbariae.*] Saxo lib. XIV. pag. 329. 15. *profundae barbariae piratae.*

XLII. 2. 12. *Rursus a Peliae filiis Thessalia pulsus, magna vi cum ingenti multitudine* &c.] Magl. quart. Leid. Periz. Bodl. *Thessalia magna vi pulsus, cum ing. m.* In sec. Mediceo τὰ *magna vi* desiderantur.

XLII. 3. 1. *Qua & filiam ejus Medeam abduxerat, & filium Aegialium interfecerat.*] Sec. Med. *filium Aegaei Aegialeum.* Magl. *filium*

filium Aegialeum. Thuan. *Aegealium.* ed. Ven. Flor. *filium Oeaetae Aegialum.* Parif. *filium Aeëtae Aegialeum.* Cicero lib. III. de Nat. D. cap. 19. *Quid bujus* (Medeae) *Absyrtae fratri, qui apud Pacuvium Aegialeus? Sed illud nomen veterum litteris usitatius.*

XLII. 3. 2. *Primusque bumanorum post Herculem & Liberum,*] Ald. Junt. *primusque bominum.* Male. Vide Avum ad Livium lib. VIII. cap. 9. Magl. pr. quart. Leid. ed. Rom. *Liberum patrem.*

XLII. 3. 3. *Recam & Ampbistratum, aurigas Castoris & Pollucis,*] *Recam* ex Strabone & Euftathio reftituerunt viri docti pro vulg. *Frudium*, vel, ut plerique MSS. habent, *Pbrigium*, *Fudium*, *Fraudium.* ed. Ald. Junt. *Rbecam.* fec. Med. *Ericam*, quod ad finceram fcripturam accedit proxime. Ceterum aurigas Dioscurorum *Ampbitum & Tbelcbium* vocat Plinius VI. Hift. Nat. 1. & Ammianus XXII. 15. a Bongarfio laudatus, *Ampbium & Telcbium.*

XLII. 3. 5. *Itaque Jasoni totus ferme Oriens, ut conditori, divinos bonores templaque constituit;*] Junge Strabonem lib. XI. pag. 526. & pag. 531.

Ibid. *Parmenion*] Periz. *Parmenio*, ut fupra XII. 1. 3.

XLII. 3. 6. *Medius aemulus virtutis ejus,*] MSS. ed. Ald. Junt. *Medus*, & fupra cap. 2. 12. *Medo.* Flor. *Moedus* & *Moedo.* Hygino fab. 26. 27. & 275. quoque *Medus* dicitur. Bodl. Periz. *virtutum ejus.*

Ibid. *In bonorem matris Medeam urbem condidit;*] Sec. Med. Magl. tert. quint. Leid. *Mediam.* Ed. Rom. Flor. Ald. Junt. *in bonorem matris Medeae Medeam* (Flor. *Maedeae Maedeam*) *urbem condidit.* Quomodo ex conjectura legit Munkerus ad Hyginum fab. 26.

Ibid. *Regnumque ex nomine suo Medorum constituit.*] Florentina, *regnumque e* (ita etiam Ald. Junt.) *nomine suorum Moedorum const.*

Ibid. *Sub cujus majestate Orientis postea imperium fuit.*] Ald. Junt. *sub c. maj. omne postea Or. imp. f.* Ven. Flor. Parif. *sub c. maj. omne postea imp. f.*

XLII. 3. 7. *Albanis vicinae Amazones sunt;*] Sec. Med. *Albani vicini Amazonum sunt.*

XLII. 3. 8. *Armeniam condit:*] Plerique MSS. ed. Rom. Ven. Flor. Med. Parif. & Rabanus Maurus lib. XVI. de ferm. propr. cap. 2. *condidit.*

XLII. 3. 9. *In regione Sopbene emergit,*] Ald. Junt. *Sopbenes.* Margo Periz. „ Videtur pro eodem ponere Tigrin & Euphra„ ten, cum tamen Scriptura eos pro diverfis ponat. „

XLII. 4. 2. *Babyloniam . . diu obsidet, & fame coactos in deditionem oppidanos compellit.*] Sec. Med. Periz. Bodl. ed. Flor. Ald. Junt. *obsedit.* fec. Med. *ad deditionem.*

XLII. 4. 4. *Et post baec bellum cum Romanis gessit, Crassumque imperatorem cum filio & omni exercitu Romano delevit.*] Ed. Be-

char. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *bella.* Athenaeus lib. VI. cap. 14. ex Nicolai Damafceni libro XIV. Craffum ab Andromacho Laodiceno, qui eum adulari folebat, & quicum confilia fua communicare folebat, Parthis proditum fuiffe, narrat.

XLII. 4. 5. *Exercitus Parthorum . . a Caffio quaeftore Craffi cum omnibus ducibus trucidatur.*] Quart. Leid. *cum omnibus deletur ducibus*, ut fupra XII. 7. 1. *deletus in Sicilia cum imperatore exercitus.* Caffii meminit Cicero in Orat. Philip. XI. cap. 14. *Magnas ille res geffit ante Bibuli, fummi viri, adventum, cum Pacori nobiliffimos duces maximasque copias fudit, Syriamque immani Parthorum impetu liberavit.*

XLII. 4. 6. *Cujus* (Craffi) *filium in partibus Caefaris effe audierant;*] Lipfius margini editionis Bongarfii, adfcripferat: „ Immo is interfectus eft cum eo. „

Ibid. *Quem ultorem patris . . futurum non dubitabant.*] Sec. Med. tert. quart. quint. Leid. Coll. N. Cantabr. MSS. Bongarf. *non deliberabant*, quod vulgato praefert Cl. Waffeus ad Salluftium lib. I. fragm. Hift. cap. 12. add.

XLII. 4. 7. *Et Caffio & Bruto auxilia adverfus Auguftum & Antonium mifere;*] Appianus lib. IV. de Bell. Civ. pag. 1001. καὶ αὐτῷ (Κασσίῳ) τινὲς καὶ Παρθυαίων ἱπποτοξόται συνεμάχουν, δόξαν ἔχοντι παρὰ τοῖς Παρθυαίοις, ἐξ οὗ Κράσσῳ ταμιεύων ἐμφρονέστερος ὤφθη τοῦ Κράσσου γενέσθαι.

Ibid. *Caftraque Ventidii*] Ald. Junt. *caftra quoque V.*

XLII. 4. 8. *Ad poftremum in fecuros laetosque partem legionum emifit;*] Sec. Med. *in fecuros jam laetosque.* Bodl. Periz. *immifit.* Prius etiam ufitatum Livio lib. XXVI. cap. 10. *Itaque immifit equites, fubmoverique atque in caftra redigi hoftium equitatum juffit.* XXVIII. 14. *equitatum omnem extemplo in equites emittit.* & XXIX. 2. *quae prior* (pars) *in dehifcentem intervallis hoftium aciem equites emifit.*

Ibid. *Quarum* (legionum) *impetu fufi Parthi in diverfa abiere.*] Saxo lib. V. pag. 91. 29. *in diverfa fugere.*

XLII. 4. 11. *Haec cum in Parthia nuntiata effent,*] Sec. Med. *in Parthiam.*

Ibid.] *Orodes pater Pacori,*] Gregorius Syncellus Chron. pag. 304. ὃς (Ἀντώνιος) ἀκούσας Λαβιηνόν τινα τῶν ἐν τέλει Ῥωμαίων ἕνα τῶν ἐπὶ Βρούτου καὶ Κάσσιον πρὸς Ἡρώδην Περσῶν βασιλέα φυγόντα, καὶ Ῥωμαίοις πολεμεῖν πείσαντα. & pag. 305. de Antigono: καὶ κατάγεται διὰ Πακόρου παιδὸς Ἡρώδου εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Lege πρὸς Ὀρώδην, & παιδὸς Ὀρώδου.

XLII. 4. 12. *Non vocem mittere,*] Ita loquuntur optimi fcriptores, ut Livius lib. VIII. cap. 33. *unde & privati vocem mittere poffemus.* & XXX. 12. *fi captivae apud dominum vitae necisque fuae vocem fupplicem mittere licet:* quem Livii locum imitatur Saxo lib. XIV. pag. 351. 43. *fupplicem pro nepotibus vocem mittere non fuftinuit.* Seneca lib. II. de Ira cap. 11. *miffa vox publici adfectus.* Gel-

Gellius lib. I. cap. 15. *Ulyssen Homerus vocem mittere ait non ex ore, sed ex pectore.* Verum sec. Med. Magl. sec. Leid. Bodl. *non vocem emittere*, ut supra XI. 15. 6. *nec incassum postremas voces emissurus.* Cicero Orat. VI. in Verrem cap. 37. *Cur cogis sodalis filium hanc primam in foro vocem cum dolore & querimonia emittere?* Idem lib. II. ad Att. epist. 24. *Nullum umquam verbum, quod revocare vellet, emisit.* & lib. II. de Orat. cap. 53. *Facete dicta statim ut emissa sunt, haerere debent.* Auctor ad Herennium lib. IV. cap. 67. *Quod si nunc haec urbs invictissima vocem emittat.* Petronius cap. 19. *nullum potui verbum emittere.* Seneca Hippolyto v. 602. *vis magna vocem emittit.* Saxo lib. XIV. pag. 293. init. *an piam vocem emiserit.* & pag. 306. 14. *non supplicem aut tristem vocem emisit.* Saresberiensis lib. II. cap. 4. pag. 57. *eamdem vocem miserabiliter & cum quodam ejulatu emittens.* D. Marcus Euang. XV. 37. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην. *Jesus autem emissa voce magna.* Ita vetus interpres. Idem libro Sapientiae VII. 3. *& primam vocem similem omnibus emisi plorans.*

Ibid. *Ita ut etiam mutus factus videretur.*] Particulam *etiam* omittunt ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt.

XLII. 4. 13. *Post multos deinde dies, ubi dolor vocem laxaverat,*] Vide Avum lib. II. Observ. cap. 2'. pag. 396.

Ibid. *Pacorus illi videri, Pacorus audiri videbatur; cum illo loqui,*] Simile exemplum refert Hegesippus lib. I. cap. 37. f. de Herode: *& ubi ira cecidit, amor successit; & passio resuscitata est; tantusque incanduit fervor cupiditatis, ut defunctam* (Mariamnen) *non crederet, atque in excessu mentis positus, quasi viventem adloqueretur. Et sicut ad eam quae viveret, pueros dirigebat, rogans, ut, depositis simultatibus, ad sese veniret, & redderet se conjugali gratiae.*

XLII. 4. 16. *Sed fatum Parthiae fecit, . . ut sceleratissimus omnium & ipse Phrahates nomine, rex statueretur.*] Avo ex conjectura legenti *fuit*, pro *fecit*, suffragatur tert. Leid. Sallustius Catil. cap. 47. *se tertium esse, cui fatum foret urbis potiri.*

XLII. 5. 1. *Fratres quoque triginta trucidat.*] Sec. Med. Magl. tres Leid. ed. Rom. *fratres quoque omnes trig.* probante Berneccero. Perizonianus: *fratres quoque ejus omnes trucidat.* „ Zonaras lib. X. cap. 26. ὁ δὲ (Φραάτης) ἀνοσιώτατος γεγονὼς, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐδολοφόνησε, καὶ αὐτὸν τὸν πατέρα δυσανασχετοῦντα δι᾽ ἐκείνους ἀπέκτεινε.

XLII. 5. 3. *Huic Antonius . . . bellum cum sedecim validissimis legionibus intulit; sed graviter multis praeliis vexatus a Parthia refugit.*] Sec. Med. *cum* XI. *validissimis legionibus.*

XLII. 5. 5. *Itaque cum magno tempore finitimas civitates, ad postremum Scythas precibus fatigasset, Scytharum maximo auxilio in regnum restituitur.*] Magl. sec. Leid. ed. Rom. *magno post tempore.* quint. Leid. *m. tempore ob id fin.* Sec. Med. Magl. ed. Rom. *Scytharum maxime auxilio*, quomodo legendum suspicabatur Freinshemius.

XLII.

XLII. 5. 6. *Regem Parthi Tiridaten quemdam constituerent.*] Sec. Med. ed. Rom. *regem sibi Parthi T.*

Ibid. *Cum magna amicorum manu ad Caesarem in Hispaniam bellum tunc temporis gerentem profugit*,] Praepositio *cum* abest ed. Med. Parif. Ald. Junt. *in Hispania* Magl. pr. sec. tert. Leid. Thuan. Bodl. Coll. N. ed. Rom. Ald. Junt. idemque malebat Faber. Vide Cl. Wopkensium ad III. 2. I. quart. Leid. *in Spania.* Idem a pr. m. Thuan. MS. Bongarf. supra XII. 13. I. *Spaniarum.*

XLII. 5. 8. *Neque Tiridaten dediturum se Parthis*,] Ed. Ald. Junt. *redditurum.*

XLII. 5. 9. *Phrabati filium sine pretio remisit, & Tiridati . . . opulentum sumtum praeberi jussit.*] Sec. Med. Magl. Thuan. pr. tert. quart. Leid. Bodl. Coll. N. Periz. ed. Rom. Bechar. Ven. Mediol. Parif. *& Phr. fil.*

XLII. 5. 10. *Metum Phrabati incussit*,] Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *injunxit*, quod temere in contextum recepit Vorstius. Livius lib. XXIII. cap. 26. *repentinaque eorum audacia terrorem hosti incussit.* XXXI. 34. *id metum pigritiamque incussit.* Hegesippus lib. V. cap. 16. *armorum sonitus auditi metum incussere victoribus.*

XLII. 5. 12. *Filii Phrabatis*] Quorum unus *Seraspadanes*, alter *Rhodaspes* appellatur in Inscriptione, quae exstat in hortis Mediceis, publicata ab illustri Scaligero lib. III. Isagog. pag. 523. Strabo lib. XVI. pag. 748. de Phrahate scribit : καὶ καλέσας εἰς σύλλογον Τίτιον τὸν ἐπιστατοῦντα τότε τῆς Συρίας, τέτταρας παῖδας γνησίους ἐνεχείρισεν ὅμηρα αὐτῷ Σαρασπάδην καὶ Κεροσπάσδην (MSS. Casaub. Κερισπάδην) καὶ Φραάτην (Mediceus, Φραάτην) καὶ Βοώνην.

XLIII. I. I. *Parthicis Orientalibusque ac totius propemodum orbis rebus expeditis*,] Septem MSS. *explicitis*, quod participium glossa est τοῦ *expeditis.* Sallustius Jug. cap. 5. *sed priusquam hujuscemodi rei initium expedio, pauca supra repetam.* Pomponius Mela prooem. *Ac primo quidem quae sit forma totius, quae maximae partes, quo singulae modo sint, atque habitentur, expediam.*

Ibid. *Si, cum omnium gentium res gestas illustraverit, de sola patria taceat.*] Ita Coll. N. applaudente Scheffero. Reliqui, *de sola tam, tum* vel *tantum p. t.* *Tantum* etiam addunt veteres edd. & Bongarsiana.

XLIII. I. 2. *Breviter igitur initia Romani imperii perstringit* ;] Orosius lib. VI. cap. 6. *sed hanc historiam nunc a nobis breviter fuisse perstrictam sat est.* Saxo lib. I. pag. 9. m. *quorum summatim opera perstricturus.* & lib. III. init. *Pulchrius enim pleniusque extrema annorum illius curricula perstringuntur, ubi prima silentio non damnantur.*

XLIII. I. 3. *Italiae cultores primi Aborigines fuere.*] Cedrenus pag. 147. οὗτος (Ῥωμύλος) μετωνόμασε τὴν πόλιν καὶ τὸ ἔθνος τῷ ἰδίῳ ὀνόματι Ῥωμαίους, πρότερον λεγομένους Λατίνους, πρὸ δὲ τούτου Ἀβοριγίνας. Georgius Syncellus pag. 194. Πρὸ δέ γε τούτου Λατῖνοι μὲν ἀπὸ Λατίνου

τίνε παιδὸς, ὥς φασιν, Ἡρακλέως ἐλέγοντο, καὶ πρὸ Λατίνε Ἀβοριγινες ἐκ τῶν πρὸ Λατίνε Ῥωμαίοις γενεαρχησάντων πρωτογόνων· οὕτω γὰρ ἑρμηνεύεται παρὰ Ῥωμαίοις ἡ τῶν Ἀβοριγίνων προσηγορία, ὡς αὐτόχθονάς φασιν Ἰταλίας.

Ibid. *Neque quicquam privatae rei babuerit:*] Ald. Junt. *neque jus quisquam.*

XLIII. I. 5. *Et mons, in quo habitabat, Saturnius; in quo nunc Capitolium est.*] Joannes Canabutzes comment. MS. in Dionysium Halic. lib. I. cap. 63. Οὗτοι δὲ οἱ τοῦ Ἡρακλέως Ἕλληνες κατοικίζονται εἰς ἕνα λόφον, ἤγουν εἰς βουνίον μικρὸν, ὃς τότε ἐλέγετο Σατούρνιος ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τούτου τοῦ Σατούρνου, ὅντινα λέγουσιν οἱ Ἕλληνες Κρόνον, Λατῖνοι δὲ Σατοῦρνον. Νῦν δὲ ὁ λόφος ἐκεῖνος λέγεται Καπιτώλιος, καὶ ἔστι σήμερον ἐντὸς τῆς Ῥώμης.

XLIII. I. 6. *Post hunc* (Saturnum) *tertio loco regnasse Faunum ferunt.*] Sec. Med. *Post hunc Picus: tertio loco regnasse F. f.* Virgilius lib. VII. Aeneid. v. 45.

Fauno Picus pater: isque parentem
Te, Saturne, refert.

Arnobius lib. II. adv. Gentes pag. 94. ed. Lugd. Bat. *Quis* (genuit) *Picum Fauni patrem, atque avum Latini? Saturnus, ut vos iidem vestris scriptis atque auctoribus traditis.* Suidas v. Μεταλλεῦς. Φαῦνος υἱὸς Πίκου τοῦ καὶ Διὸς, ὃν Ἑρμῆν ἐκάλεσαν εἰς ὄνομα τοῦ πλανήτου ἀστέρος μέταλλον (MS. Leid. μέταλλα) ἐφεῦρε χρυσοῦ, καὶ ἀργύρου καὶ σιδήρου, καὶ τὴν τούτων ἐργασίαν παρέδωκε τοῖς δυτικοῖς, ὡς καὶ πλουτοδότην αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καλεῖσθαι.

Ibid. *Sub quo* (Fauno) *Euander ab Arcadiae urbe Pallanteo in Italiam cum mediocri turba popularium venit.*] Joannes Canabutzes: Τρίτος στόλος Ἑλληνικὸς ἀπῆλθεν εἰς Ἰταλίαν, καὶ οὗτος τῆς Ἀρκαδίας, ἀπὸ πόλεως Παλαντίου ὀνομαζομένης. Ταύτης γὰρ τῆς πόλεως ὁ λαὸς ἐστασίασε, καὶ ἐμερίσθη εἰς δύο. Τὸ γοῦν ἐν μέρος μὴ ὑπομεῖναι τὴν καταφρόνησιν τοῦ ἑτέρου ἐποίησαν ἡγεμόνα καὶ ἀρχηγὸν Εὔανδρόν τινα ὀνόματι, καὶ ποιήσαντες πλοῖα διεπεράσησαν· καὶ οὗτοι εἰς τὴν Ἰταλίαν εἰς τὰ μέρη ταῦτα τῆς Ῥώμης, καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ μετὰ τῶν Ὀινωτρίων καὶ τῶν Πελασγῶν, Ἑλληνικῶν ἐθνῶν, περὶ ὧν εἴπομεν. Κατῴκησαν δὲ οὗτοι εἰς τὸν Τίβεριν ποταμὸν, ὅστις ῥέει σήμερον διὰ μέσης τῆς Ῥώμης. Quart. Leid. Magl. *Palanteo.*

Ibid. *Quem* (montem) *ille postea Palatium appellant.*] Sec. Med. ed. Bechar. *Pallatinum.* Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *Palatinum.* tert. Leid. MS. Bong. *Palantinum.*

XLIII. I. 8. *Fauno fuit uxor nomine Fatua, quae . . futura praemonebat.*] Sec. Med. *Fauni uxor f.* sec. tert. quart. Leid. *Fauno u. f.* MS. Bong. & C. C. *praecinebat*, quod alteri praeferebat Avus lib. III. Observ. cap. 24. pag. 666. Vid. Cl. Bunemannum ad Lactantium Div. Instit. I. 4. 5. De *Fatua* scribit Lactantius I. 22. 9. *Faunus in Latio sororem suam Fatuam Faunam, eamque conjugem consecravit, quam Gabius Bassus Fatuam*

tuam nominatam tradit, quod mulieribus fata canere consuevisset, ut Faunus viris.

XLIII. I. 9. *Ex filia Fauni*] Servius ad Virgilium lib. VIII. Aeneid. v. 314. *Hic Faunus habuisse filiam dicitur Omam castitate & disciplinis omnibus eruditam, quam quidam, quod nomine dici probibitum fuerit, Bonam Deam appellatam volunt.*

XLIII. I. II. *Post baec commune utriusque bellum adversus Turnum Rutulorum regem fuit;*] Cl. Graevius ex Juntina malebat *utrique*, idemque dant Aldina, sec. Mediceus, & priores Graev.

XLIII. I. 13. *In quo* (bello) *cum ipse occidisset,*] Bodl. Periz. ed. Ald. Junt. *cecidisset*. Appianus apud Photium pag. 50. Τρίτῳ δὲ ἔτει πάλιν διὰ Λαουινίαν τὴν γυναῖκα, ὑπὸ Ῥουτούλων τῶν Τυῤῥηνῶν, προμνηστευθεῖσαν αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, ἀναιρεῖται πολέμου νόμῳ Αἰνείας.

Ibid. *Qui* (Ascanius) *Lavinio relicto, Longam Albam condidit,*] Georgius Syncellus Chronogr. pag. 194. ex Diodori libro VII. Τὴν δὲ ἀρχὴν διαδεξάμενος Ἀσκάνιος υἱὸς ἔκτισεν Ἄλβαν τὴν νῦν καλουμένην Λόγγαν, ἣν ὠνόμασεν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ τότε μὲν Ἄλβα καλουμένου, νῦν δὲ Τίβεριος ὀνομαζομένου.

XLIII. 2. 2. *Sed Amulius cum aetate priorem Numitorem oppressisset,*] Ed. Rom. *cum vi & aetate.* Pr. Leid. Thuan. Bodl. Reg. Coll. C. C. *cum vi aetate.* Periz. Coll. N. ed. Med. *cum in aetate.* Ita quoque in primo Leidensi τὸ *vi* perperam in τὸ *in* transiit supra XXVI. I. 10. *atque ita in* (leg. *vi*) *Aristotimus opprimitur.* Appianus ibid. Λαβόντος δὲ τοῦ πρεσβυτέρου (Νεμίτορος) παρὰ τοῦ πατρὸς τελευτῶντος τὴν ἀρχὴν, ὁ νεώτερος (Ἀμούλιος) ὕβρει καὶ βίᾳ κατέχει ἀφελόμενος. Sec. Med. Magl. Reg. Leidenses, Bodl. Coll. N. & C. C. ed. Ald. Junt. Bongars. *potiorem.*

Ibid. *Filiam ejus Rbeam*] Ἰλίαν praeter alios scriptores Romuli ac Remi matrem vocat Zonaras lib. VII. cap. 2. Syncellus pag. 192. Ῥῶμος καὶ Ῥωμύλος ἐγεννήθησαν Ἄρεϊ καὶ Ἡλίᾳ τῇ Ἐμιτορος. ubi in margine emendatur, Ἰλίᾳ τῇ μητρί. Verum Syncellus scripsisse videtur, Ἰλίᾳ τῇ Νομίτορος. De variis nominibus, quibus haec Numitoris filia appellatur, egerunt eruditissimi Viri J. Perizonius & T. Ryckius in Epistolis Aeliani libro VII. Var. Hist. subjunctis.

XLIII. 2. 3. *In luco Marti sacro*] Magl. pr. sec. tert. quart. Leid. Thuan. Bodl. Coll. N. ed. Rom. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. *Martis.* Vide Nob. Heinsium ad Prudentium περὶ Στεφ. Hymno XI. v. 2.

Ibid. *Incertum stupro, an ex Marte conceptos,*] Flor. Ald. Junt. *an Marte.*

Ibid. *Addita injuriae specie honoris*] Ortwinius malebat, *abdita injuria sp. h.*

XLIII. 2. 5. *Nutricem se infantibus praebuit. Cum saepius ... reverteretur, rem Faustulus pastor animadvertit*] Ed. Rom. *praebuit, cumque saepius.*

XLIII. 2. 7. *Martis pueros fuisse*] Periz. *Martios.*

Prio-

XIII. 2. 10. *Cum eum nunc lineamentorum filiae similitudo, nunc aetas expositionis . . . anxium tenerent,*] Sec. Med. *c. eum n. lineamentorum fides, nunc filiae sim.* Ald. Junt. *teneret.*

XLIII. 3. 1. *Tunc & vicinis connubia pastorum dedignantibus,*] Priorem particulam, quam delendam censebat Schefferus, omittunt Ald. Junt. *conjugia* pr. tert. Leid.

XLIII. 3. 2. *Finitimisque populis armis subjectis,*] Sec. Med. ed. Rom. *subactis.*

XLIII. 3. 3. *Nam & ab origine rerum pro diis immortalibus veteres hastas coluere;*] Lipsius pro *ab origine rerum* malebat *Aborigines*, conjectura adsecutus scripturam codicis Perizoniani.

XLIII. 3. 4. *Ostio Tiberis invecta*] Vincentius lib. III. cap. 110. *ostio Tiberis ingressa.* Paullo post pr. tert. Leid. *inter Liguras.*

XLIII. 3. 5. *Namque Phocaeënses exiguitate & macie terrae coacti, studiosius mare quam terras exercuere : piscando, mercando . . . vitam tolerabant.*] Sec. Med. *coacti stud. m. q. terras exercere, piscando*, & cum Magl. *mercandoque.* Quemadmodum *terras exercere* dixit auctor, ita *exercere arva* Saxo lib. VIII. pag. 160. 19.

XLIII. 3. 8. *Regem Segobrigiorum Nannum nomine*] Bechar. Paris. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. *regem Segoregiorum Senanum.* & seq. cap. §. 3. *rege Senano Segoregiorum.* Sec. Med. *Nanum.* & cap. seq. *Nano.* Νάνον eumdem vocat Athenaeus lib. XIII. cap. 5.

XLII. 3. 9. *Gyptis*] Sec. Med. *Gestis.* Πέττα ab Athenaeo appellatur.

Ibid. *Quam more gentis electo inter epulas genero nuptum tradere illic parabat.*] Magl. sec. Leid. Vincentius lib. II. cap. III. *nuptui tradere. More gentis*, ut apud Saxonem lib. XV. pag. 368. 33. *more gentis, misso per omnes stipite.*

XLIII. 3. 11. *Locum condendae urbis a socero accepit.*] Sec. Med. *condendae urbi:* nec aliter idem MS. cap. seq. §. 3. *a quo locus acceptus condendae urbi fuerat.*

XLIII. 3. 13. *In tantum enituerunt,*] Ita Livius lib. XXII. cap. 27. *in tantum suam felicitatem virtutemque enituisse.*

Ibid. *Ut . . multas colonias constituerent.*] Sec. Med. Magl. sec. Leid. Periz. *constituerint.*

XLIII. 4. 1. *Et mansuefacta barbaria*] Pr. tert. Leid. *ac mans. barbarie.*

XLIII. 4. 2. *Tunc & vitem putare, tunc olivam serere consueverunt.*] Bechar. *olivam facere.* Vincentius: *olivam inserere.* Lipsius ad τὰ *vitem putare* adscripserat: „ Imo diu post. „ Macrobius lib. II. Comment. in Somn. Scip. cap. 10. *Galli vitem vel cultum oleae, Roma jam adolescente didicerunt.*

XLIII. 4. 3. *Adfirmat Ligur quidam,*] Ita etiam ed. Ald.

XLIII. 4. 5. *Non aliter Massilienses . . . . quandoque dominos regionum futuros*] Magl. Thuan. Leidenses, Periz. *dominos quandoque.*

XLIII.

XLIII. 4. 6. *Insidias Massiliensibus instruit*] *Struit* malebat Avus, ut apud Ovidium lib. I. Met. 198. *Cum mihi . . struxerit insidias.* Sec. Med. Magl. Bodl. sec. quint. Leid. ed. Rom. *instruit*, ut supra XXIV. 2. 1. *insidias sorori suae instruit.*

Ibid. *Plures sirpeis latentes, frondibusque supertectos induci vehiculis jubet;*] Conjecturam N. Heinsii ad Ovid. lib. VI. Fast. v. 680. emendantis *superjectis* juvat tert. Leid. in quo scriptum *supertectis*. ed. Ald. Junt. *syrpis* atque ita §. 9.

XLIII. 4. 7. *Ut, cum nocte a praedictis apertae portae forent,*] Bechar. Flor. Med. Ald. Junt. *nocte praed.* Pr. Med. *a praemissis*, ut supra XI. 11. 6. *per praemissos subornat antistites, quid sibi responderi velit.* Virgilius lib. VI. Aeneid. v. 23.

ni jam praemissus Achates
Adforet.

Ibid. *Urbemque somno ac vino sepultam armatis invaderet.*] Saxo lib. II. pag. 22. 12. *urbs vino sepulta diripitur.* & lib. XIV. pag. 251. 21. *sepulti somno milites.*

XLIII. 4. 8. *Quae adulterare cum Graeco adolescente solita, in amplexu juvenis, miserata formae ejus, insidias aperuit,*] Pr. tert. Leid. Bodl. Periz. Thuan. *assolita*. Ed. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. *aperit*, & cum Bechar. Med. *formam:* ut supra VIII. 5. 13. *miserantes nunc vicem suam.* XII. 5. 4. *innoxii senis filiique casum miserantes.* XXVII. 5. 8. *casum tam indignae fortunae miserantes.* & XXVIII. 4. 12. *fortunam tantae urbis miseratus.* Ita etiam V. 7. 9. *civitatium tam crudeles casus miserantium:* nec aliter in MSS. legi monuit Bongarsius in V. L. verum ipse edidit *crudelis*, idemque dant pr. Med. Magl. sec. quint. Leid. Bodl. in quibus accusativus pluralis nominum, quae in nominativo singulari in IS desinunt, per ES, non vero per IS efferri solet, ed. Bechar. Ven. Flor. Paris. Similiter XV. 3. 5. *miseratus tanti viri.* Ita pr. Med. Magl. quatuor Leid. Periz. Thuan. Bodl. Coll. N. ed. Rom. Ven. Flor. aliaeque. Minucius Felix cap. 28. *nonnumquam etiam miserantes eorum, crudelius saeviebamus.* ubi vide notam paternam.

XLIII. 4. 9. *Atque ita patefactis insidiis,*] Orosius lib. V. cap. 6. *patefacta Catilinae conjuratione.*

XLIII. 4. 10. *Insidianti regi insidiae tenduntur.*] Sec. Med. *praetenduntur.* ut supra XXIX. 4. 11. *Philopoemeni Achaeorum duci insidiae praetenduntur.*

XLIII. 4. 11. *Vigilias agere, stationem in muris observare,*] Sec. Med. & Leid. Magl. Bodl. ed. Rom. atque Vincentius, *stationes.* Ita Sallustius fragm. lib. II. Hist. *Noctu dieque stationes & vigilias tentare.* Livius lib. XXVIII. cap. 24. *& in stationes ac vigilias in ordinem ibant.* ubi tamen Avus e MSS. Gall. & Voss. profert, *in stationem.*

Ibid. *Peregrinos recognoscere, curas habere,*] Schefferus legit *curae habere*, adstipulante sec. Medicco. Valerius Maximus lib.

II. cap. 6. ext. 9. *Intrare oppidum eorum* (Massiliensium) *nulli cum telo licet: praestoque est, qui id custodiae gratia acceptum exituro reddat; ut hospitia sua, quemadmodum advenientibus humana sunt, ita ipsis quoque tuta sint.*

XLIII. 5. 4. *Massilia fama rerum gestarum & abundantia*] Octo MSS. ed. Rom. *Massilia & f. r.*

XLIII. 5. 5. *Catumandus*] Sec. Med. *Catumarandus.* Periz. *Catumaradus.* ed. Rom. *Catumerandus.* Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *Caramandus.*

Ibid. *Specie torvae mulieris . . exterritus*] Sec. Med. *minis t.*

XLIII. 5. 6. *Ut intrare illi urbem . . . liceret,*] Pronomen *illi* omittunt Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt.

Ibid. *Illam, quae recedere ab obsidione jussisset.*] Pr. Leid. nescit praepositionem. Secundus: *illamque ab obs. recedere jussisse.* Periz. ed. Ven. Flor. Ald. Junt. *illumque* (Ven. Flor. *illamque*) *recedere ab obs. jussisse.* Rom. *illumque r. ab obs. jussit.* Bechar. Med. *illamque r. ab obs. jussisset.* Parif. *illam rec. ab obs. jussisse.*

XLIII. 5. 7. *Torque aureo*] Bodl. *torqueque aureo.* pr. quart. Leid. Periz. ed. Ven. Flor. *torque aurea.* Ovidius lib. I. Fast. v. 601.

Ex uno quidam celebres, aut Torquis ademtae,
Aut Corvi titulos auxiliaris habent.

Adde notam Nob. Heinsii. Capitolinus in Maximinis cap. 3. *torque aurea donatus est. Aurea torqui* etiam dixit Apulejus Florid. 12. & *aurea torques* vetus Interpres Proph. Danielis v. 29. *auream torquem* ibid. 7. & 16.

XLIII. 5. 8. *Urbem Romanam*] Sec. Med. Magl. sec. Leid. Periz. ed. Ald. Junt. *u. Roman.*

XLIII. 5. 10. *Locus spectaculorum in senatu datus,*] Cornelius Fronto de Differ. vocum: Spectacula *loca sunt, unde spectamus.* Confer Lipsium ad Tacitum lib. XIII. Annal. cap. 54.

XLIII. 5. 12. *Epistolarumque & legationum, simul & anuli curam habuisse.*] Saxo lib. XIV. pag. 252. 25. *qui & epistolarum & anuli curam habebat.* Bodl. ed. Bechar. Med. *epulariumque.* Tert. Leid. *epistolarumque simul & legationum & anuli c. h.* quintus: *epistolarumque ac diviciarum, legationum simul & anuli c. h.* Ald. Junt. *epistolarumque ac divitiarum, legationum simul, & annuli curam habuisse.*

XLIV. I. 2. *Hanc veteres ab Ibero amne primum Iberiam cognominaverunt.*] Sec. Med. Magl. tert. quart. quint. Leid. Periz. *Hibero* & *Hiberiam.* Ferretius Mus. lapid. II. 8. NOBILE. FLVMEN. HIBERVS. Vincentius lib. II. cap. 75. *Hispania prius ab Hibero amne Hiberia nuncupata.*

XLIV. I. 3. *Oceani freto & Pyrenaeis montibus clauditur.*] Prior vox abest pr. Leid.

XLIV. I. 4. *In omnia frugum genera fecunda est;*] Bodl. *in omni fr. genere.*

Ibid. *Cunctarum rerum abundantiam sufficiat.*] Sec. Med. *abundantia adsufficiat.*

XLIV. I. 6. *Verum & abstrusorum metallorum felices divitiae.*] Auctor lib. I. Maccab. VIII. 3. καὶ ὅσα ἐποίησαν (οἱ Ῥωμαῖοι) ἐν χώρᾳ Ἱσπανίας, τοῦ κατακρατῆσαι τῶν μετάλλων τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ χρυσίου τοῦ ἐκεῖ.

XLIV. I. 7. *Sed lenes, & vineis campisque irrigui,*] Sec. Med. *& vicinis campis i.*

Ibid. *Aestuariisque Oceani*] Pro *que* sec. quart. quint. Leid. Thuan. dant *quoque.*

Ibid. *Quod in paludibus vehunt.*] Haec in sec. quint. Leid. desiderantur. Tertius, *quod a paludibus vehunt.* quartus: *quod in paludibus evehunt.* Pontanus edidit, *quod in calubibus vehunt*, Salmasius legit, *quod in balucibus vehunt.*

XLIV. I. 9. *Porro Pyrenaei montis spatium sexcentia millia passuum efficit.*] Sec. tert. quart. quint. Leid. Periz. *passus.*

XLIV. I. 10. *Paludium*] Pr. sec. tert. Leid. Periz. Bodl. *paludum.*

Ibid. *Huc accedunt & marinae aurae undique versus adsidui flatus,*]. Τὰ *undique versus* adversus Acidalium merito tuentur Berneccerus ad h. l. & Avus lib. I. Obs. cap. 7. pag. 66. Gellius lib. VII. cap. 16. *has undique versum indagines cupediarum.* & XII. 13. pag. 370. *Quum vero* (Oceanus) *omnes terras omnifariam & undique versum circumfluat.*

XLIV. 2. I. *Dura omnibus & adstricta parsimonia.*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt. *& stricta.*

XLIV. 2. 3. *Adeo illis fortior taciturnitatis cura, quam vitae.*] Sec. Med. duo Leid. Bodl. Periz. ed. Rom. *adeo illis potior*: atque ita ex conjectura legit Avus. Livius lib. XLII. cap. 47. *Vicit pars senatus, cui potior utilis quam honesti cura erat.*

XLIV. 2. 4. *Celebratur etiam bello Punico servi illius patientia,*] Sec. Leid. Bodl. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Ald. Junt. *celebratur eadem etiam.*

XLIV. 2. 5. *Inquies animus:*] De hoc adjectivo egit Avus Observ. in Script. Eccles. cap. 16. pag. 278. & Wasseus in Indice Sallustii. Periz. *ingens animus.* Thuan. tert. quart. Leid. Cantabr. Coll. C. C. *inquietus animus.*

XLIV. 2. 6. *Nullus in festos dies epularum apparatus.*] Thuan. pr. tert. quart. Leid. *nullus in festis diebus*; & primus, *epulorum.* Bechar. *nullus nisi festis diebus ep. ap.*

XLIV. 2. 7. *Viriatum*] Ita hoc nomen etiam scribitur apud Florum II. 17. 15. Valerium Maximum VI. 4. 2. IX. 6. 4. Eutropium lib. IV. cap. 7. & Orosium lib. V. cap. 4. tam in codicibus MSS. quam in vetustis editionibus. Fabricius inscriptionem secutus, edidit *Viriathus.* Οὐρίατθος hic dux Hispanorum dicitur Dioni in excerptis Constantini Porphyr. pag. 614. & Οὐρίατθος Appiano de Bello Hisp. pag. 490. ubi ait: ὁ δὲ Οὐρίατθος ἐν λόχμαις ἐνέδραν ἐπικρύψας ἔφυγε μέχρι τὰς λόχμας, ὑπεξ-

ελθὼν

ἐλθόντος τοῦ Οὐιτιλίου, αὐτός τε ἐπεστρέφετο, καὶ οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας ἀνεπήδων. Ita MS. Mediceus. Vulgo absunt ἐνέδραν ἐπιχρ. ἐφ. μέχρι τὰς λαχμάς. Diodoro in iisdem excerptis pag. 350. 361. Οὐρίατθος, & pag. 346. Οὐΐριατθος. Confer Cl. Drakenburgium ad Silium lib. III. v. 220.

Ibid. *Adeo feris propiora, quam hominibus, ingenia gerunt.*] Bechar. Ven. Flor. Parif. Ald. Junt. *quam hominibus ingenia funt.* Praestat vulgatum. Terentius Hecyr. III. I. *Quia enim qui eos gubernat animus, infirmum gerunt.* Ubi Donatus: *Infirmum gerunt* ἐσχηματισμένως, ἀντὶ τοῦ *infirmus eft.* Cicero Parad. v. 2. *gere animum laude dignum.* Seneca Hippol. v. 573.

ante ab extremo finu
Hesperia Tethys lucidum attollet diem;
Et ora damis blanda praebebunt lupi;
Quam victus animum feminae mitem geram.

Ibid. *Quem . . . ut cavendi fcientem, declinandorumque periculorum peritum, fecuti funt.*] Dio d. l. λῃστής τε γὰρ ἐκ ποιμένος, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ στρατηγός. ἐπεφύκει γὰρ καὶ ἤσκητο τάχιστος μὲν διῶξαί τε καὶ φυγεῖν, ἰσχυρότατος δὲ ἐν σταδίᾳ μάχῃ εἶναι.

XLIV. 2. 8. *Tantis rebus geftis non armorum, non veftis cultum . . . mutaverit, fed in eo habitu, quo primum bellare coepit, perfeveraverit;*] Periz. *quo bellare primum coeperat, perfeverarit.*

Ibid. *Ipfo imperatore opulentior*] Ed. Bechar. Ven. Flor. Parif. Ald. Junt. *ipfo imperatore etiam op.*

XLIV. 3. 1. *Quae fabulae ex equarum fecunditate & gregum multitudine natae funt:*] Magl. fec. Leid. MS. Bongarf. ed. Ald. Junt. *quae fabula nata eft.*

Ibid. *In Gallaecia*] Nob. Vlitius ad Nemefianum v. 253. legit *in Callaecia.* Ald. Junt. *in Gallecia.* Bechar. Mediol. *in Gallitia*, & paullo post: *Callaetiam* & *Callaetiae.* Orofius lib. VI. cap. 21. *Cantabri & Aftures Galleciae portio funt.* ubi unus ex Florentinis dat *Callatiae.* ibid. *ulteriores Galleciae partes.* Optimus Flor. *Calletiae.*

XLIV. 3. 2. *Teucrum morte Ajacis fratris invifum patri Telamoni, cum non reciperetur in regnum, Cyprum conceffiffe, atque ibi urbem nomine antiquae patriae Salaminam condidiffe.*] Cl. Wopkenfius ad II. 5. 9. legit, *urbem ex nomine.* Aliquot MSS. ed. Bechar. Ald. Junt. *Salamina.* Vide fupra ad II. 7. 7. De Teucro idem refert Scholiaftes Aefchyli Perf. v. 896. Σαλαμῖνα τὴν ἐν Κύπρῳ φησὶν ἧς ἡ μητρόπολις ἡ ἐν τῇ Ἀττικῇ δηλαδὴ, ἡμῶν αἰτία ἐστὶ τῶνδε τῶν συναγμάτων. Ἄποικοι γάρ εἰσιν οἱ ἐν Κύπρῳ Σαλαμίνιοι τῶν ἐν Ἀττικῇ. Φασὶ γὰρ ὅτι τοῦ Αἴαντος αὐτόχειρος γεγονότος, (MS. Leid. αὐτόχειρος σφαγέντος ἐν Τροίᾳ) ὁ Τεῦκρος ὁ αὐτοῦ ἀδελφὸς ἐν τῇ Σαλαμῖνι τῇ αὐτοῦ πατρίδι ἀπελθὼν, (MS. Leid. κατελθὼν) ἐκεῖ ἐδιώχθη τῷ πατρὶ αὐτῶν Τελαμῶνι, ἀλλ' ἐδιώχθη ἀπὸ τῆς Σαλαμῖνος, ὡς μὴ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Αἴαντα κωλύσας σφαγιασθησόμενον ὑφ' αὐτοῦ. κατελθὼν οὖν ἐν τῇ Κύπρῳ ἀπεδείματο πόλιν, καὶ ταύτην καλέσας Σαλαμῖνα

μῶνα ἐπ' ὀνόματι τῦ ἐν Ἀττικῇ. MS. Leid. ἐδνίματο π. καὶ ἐκάλεσε ταύτην Σαλαμῖνα ἐπ' ὀνόματι τῦ ἐν Ἀττικῇ Σαλαμῖνος.

XLIV. 3. 3. *Eurysace Ajacis filio*] Ex Tecmessa. Historia Trojana in Catalogo MSS. Bibliothecae Uffenbacchianae tom. I. cap. 32. pag. 679. Αἴας λῃΐζει Θρᾴκην, κἀκεῖθεν αἰχμάλωτον ἄγει τὴν Τελμήσσην (lege τὴν Τεκμήσσαν) . . . καὶ τὸν Εὐρυσάκην ἐκ ταύτης γεννᾷ. Sophocles Ajace flagell. v. 331. Τέκμησσα, δεινὰ, παῖ Τελεύταντος, λέγεις Ἡμῖν.

XLIV. 3. 4. *Regio cum aeris ac plumbi uberrima, tum & minio;*] Ed. Bechar. Ven. Paris. Ald. Junt. *tum minio.*

XLIV. 3. 5. *Auro quoque ditissima, adeo ut etiam aratro frequenter glebas aureas exscindant.*] Thuan. *auri.* Periz. nescit vocem *aratro.* Magl. tert. quart. Leid. Reg. Coll. N. & C. C. ed. Rom. Ven. Paris. *excidant.* Bechar. *excindant.* Ald. Junt. & MSS. Thuan. Bodl. Periz. *excitent.* sec. Med. *exsuscitent.*

XLIV. 3. 6. *Quem ferro violari nefas habetur:*] Periz. *violari ut nefas h.* tert. Leid. *nefas est.*

Ibid. *Sed si quando fulgure terra proscissa est, quae in his locis adsidua res est, detectum aurum, velut dei munus, colligere permittitur.*] Pr. tert. quart. Leid. *sed quando.* Periz. *proscisa.* Sec. Med. sec. tert. quart. Leid. Magl. Thuan. Bodl. Periz. ed. Rom. *quod in his l.* Ald. Junt. *colligi permittitur.*

XLIV. 3. 7. *Agrorumque culturas administrant:*] Columella lib. XI. cap. 2. *Possit igitur ab Idibus Januariis auspicari culturarum officia.* Marcianus Capella lib. VI. pag. 225. *culturas & venatus amant.*

XLIV. 3. 8. *Nec ullum apud eos telum probatur,*] Vorstius ad hunc locum notat: „Bongarsius maluit *ad eos;* credo, quod in „ quibusdam MSS. sic reperisset.„ Bongarsius vero nullam variantis lectionis mentionem hoc loco fecit: atque omnes MSS. in vulgatam lectionem conspirant. Berneccerus quoque in editione A. MDCXXXI. exhibuit, *apud eos:* verum in ejusdem editione A. MDCLXVI. *apud* errore typographico in *ad* transiit.

XLIV. 3. 9. *Ferroque ceteris praestare dicuntur.*] Sec. Med. sec. quint. Leid. ed. Rom. *ceteros.*

XLIV. 4. 1. *Tartesiorum,*] MS. Bongars. duo Leid. Bodl. Periz. ed. Rom. *Tarcessiorum.* Bechar. *Tarthesiorum.* Coll. N. ed. Ald. Junt. *Tartessiorum.* Ταρτήσσιοι etiam dicuntur Herodoto lib. I. cap. 163. & Nicolao Damasceno in excerptis Constant. Porphyr. pag. 514.

XLIV. 4. 2. *Variis generibus exstingui parvulum voluit:*] Ita L. Seneca Epist. 77. *multa millia hominum & animalium animam variis generibus emittunt.* Ald. Junt. quart. Leid. MS. Bongars. *variis generibus mortis ext.* Saxo lib. II. pag. 22. 39. *ut variis periculorum generibus implicaret.*

Ibid. *Ad postremum ad regnum tot periculorum miseratione pervenit.*]

venit.] Ed. Ald. Junt. *admiratione.* Schefferus malebat *periculorum iteratione*, idemque etiam visum fuit Pontano in Syll. Epist. ab A. Matthaeo publicata ep. 53.

XLIV. 4. 4. *Deinde relatum domum, tramite angusto . . . projici jubet;*] Sec. quint. Leid. Bodl. ed. Rom. *in tramite angusto.* Vincentius lib. II. cap. 53. *postmodum hunc domi relatum in callem angustum projici jubet.*

XLIV. 4. 5. *Mox etiam suibus objecit.*] Thuan. *objici jussit.*

XLIV. 4. 6. *Cum non solum non noceretur,*] Ita Vitruvius lib. I. cap. 7. *Ita spissis compactionibus solidatae neque ab tempestatibus, neque ab ignis vehementia nocentur.* & lib. II. cap. 9. pag. 35. *Larix ab carie aut a tinea non nocetur.* Solinus cap. I. pag. 6. f. ed. Salm. *ea propter capital est, si pars alterutra noceatur.* Saxo lib. XI. pag. 205. f. *sed neque Haraldus dentium belluarum acumine noceri poterat. Nocere* etiam cum quarto casu construitur. Latinus Interpres Psalm XXXIV. I. *Judica, Domine, nocentes me.* Tabula marmorea Romae in colle Quirinali apud Ferretium Mus. lapid. II. 29. NIL. TE. DANNA. NOCENT. Vide Gudium ap Phaedrum lib. IV. fab. 8. Magl. Ald. Junt. *necaretur.* Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. *nocerent.*

Ibid. *In Oceanum abjici jussit.*] Bodl. *projici.*

XLIV. 4. 8. *Inde denique conversatione nutricis eximia puero pernicitas fuit,*] Magl. *Inde quoque conv.*

XLIV. 4. 9. *Ad postremum laqueo captus,*] Vide Avum ad Senecam Octav. v. 412.

Ibid. *Tunc & lineamentorum similitudine & notis corporis . . . nepos agnitus.*] Ald. Junt. *tunc & l. s. ex notis c. . . nepos est agnitus.*

XLIV. 4. 11. *Nomen illi impositum Habidis;*] Ita Lactantius lib. I. cap. 13. ex MS. Nob. Menardi: *adeo ut ei multarum rerum & artium scientia Trismegisti nomen imponeret.* Vulg. *Trismegisto cognomen.*

Ibid. *Tot periculis ereptus*] Prior vox abest Bechar. Ven. Flor. Paris. Ald. Junt.

Ibid. *Quippe barbarum populum legibus junxit, & boves primus aratro domari, frumentaque sulco quaerere docuit, & ex agresti cibo mitiora vesci.. homines coëgit.*] Magl. tres Leid. Periz. Coll. N. ed. Rom. *quippe & barbarum.* Magl. quart. Leid. *legibus vinxit.* Ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. Ald. Junt. *sulco serere.* At *sulcis quaerere* etiam dixit Virgilius lib. I. Georg. v. 133.

Ut varias usus meditando extunderet artes
Paullatim, & sulcis frumenti quaereret herbam.

Pro *domari* Cl. Ortwinius malebat *domare.* Ed. Rom. *mitioribus vesci.* Bechar. Ven. Flor. Med. Paris. *melioribus v.* Ald. Junt. *mitiore v.* quomodo ex conjectura legit Avus lib. IV. Observ. cap. 20. ubi

ubi *τὸ ex agresti cibo* interpretatur, *omisso & fastidito agresti cibo*. Vide supra I. 6. 5.

XLIV. 4. 14. *Mortuo Habide, regnum per multa secula a successoribus ejus retentum est.*] Pr. Leid. *secula dite a succ.* tertius: *secula rite a succ.* Coll. C. C *secula rite sub succ.* Idem MS. sec. tert. quart. Leid. Periz. verbum substantivum nesciunt.

Ibid. *In alia parte Hispaniae, & quae ex insulis constat,*] Sec. Leid. omittit conjunctionem *et*.

XLIV. 4. 16. *Ut uno animo omnes regi viderentur:*] Sec. quint. Leid. Bodl. *una anima*.

XLIV. 5. 1. *Post regna deinde Hispaniae, primi Carthaginienses imperium provinciae occupavere.*] Cl. Jensius adnotarat: „ *Regnum* „ est hic *administratio regni*. Sensus est: Posteaquam administra- „ tio & summa rerum fuit penes ipsos Hispanos. Opposita sunt „ *habere regnum*, & *esse provinciam*. Supra X. 3. 7. *vitam pariter* „ *cum Persarum regno finivit.* & XLII. 5. 9. *Hic actis in regno* „ *quindecim annis decessit.*

XLIV. 5. 2. *Gaditani*] Periz. MS. Bongarf. *Gadetani*, & §. 3. *Gadetanos*.

Ibid. *Unde & Carthaginiensibus origo est,*] Magl. ed. Bechar. Ven. Flor. Med. Parif. Ald. Junt. *Carthaginiensium*.

XLIV. 5. 3. *Ibi felici expeditione*] Pr. tert. Leid. *Sic fel. exp.*

XLIV. 5. 4. *Cum magna manu*] Pr. quart. Leid. *cum manu m.* secundus & Bodl. *cum majore manu*.

XLIV. 5. 5. *Qui & ipse a servo . . . interfectus est.*] Ed. Flor. Ald. Junt. omittunt pronomen relativum.

XLIV. 5. 6. *Major utroque Hannibal imperator . . succedit.*] Magl. sec. Leid. *sed major.* quartus & Periz. Coll. N. & *major.* ed. Rom. *sed huic major.*

XLIV. 5. 7. *Missis in Hispaniam Scipionibus,*] Pr. tert. Leid. *missis Hispaniam Scip.*

XLIV. 5. 8. *Nec prius, perdomita provincia, jugum Hispani accipere potuerunt,*] Ita supra XI. 14. 7. *patienterque Persae, post imperium tot annorum, jugum servitutis acceperint.* Livius lib. XXXVIII. cap. 31. *si semel primis imperiis obediendo jugum accepissent.* & XL. 49. *populique alii voluntate, alii metu jugum acciperent.* Quartus Leid. Periz. Bodl. ed. Rom. *capere potuerunt.* Sec. quint. Leid. Bodl. Periz. ed. Bechar. Flor. Med. Ald. Junt. *perdomitae provinciae*; eaedemque editiones cum Bongarsiana, MS. Bodl. Periz. *Hispaniae*.

Ibid. *Victricia ad eos arma transtulit,*] Coll. N. & C. C. tert. Leid. *victoriae.* quartus, *victoria.* Melius Magl. *victor victricia.*

NO-

NOTAE
IN
PROLOGOS
LIBRORUM
TROGI POMPEII.

Primo volumine continentur haec. Imperium Assyriorum] Priores quatuor voces nescit Perizonianus. Coll. N. *Pr. v. continetur imp.*

I. *Sardanapallum*] Thuan. Periz. *Sardanapalum.* Reliqui MSS. vulgatum tuentur. Apud Justinum quoque I. 3. 1. sec. quart. quint. Leid. dant, *Sardanapallus*, & paullo post *Sardanapallo*; atque apud Orosium lib. I. cap. 19. tres MSS. Florentini, *Sardanapallus.* Adde Animadv. Scaligeri ad Eusebii Chronol. pag. 64. init.

Is a nepote suo Cyro pulsus] Nomen proprium exsulat a MS. Coll. N.

II. *Secundo volumine continentur haec. Scythiae & Ponti situs, originesque Scythiae.*] Periz. *Sec. vol. cont. haec. Scythiae res.*

Per Datin & Tisafernem,] Similis error est apud Ampelium cap. 15. *Miltiades dux, qui octuaginta millia militum Persarum Darii regis, praefectis Date & Tisapherne, in saltu Marathonio superavit.* Scribe, *Date & Artapherne.*

Quod (bellum) *soli Athenienses tenuere.*] *Sustinuere* pro *tenuere* legendum conjecerat Freinshemius, qui postea etiam illud reperit in MS. Regio, cui accedunt quinque alii & codex, quo usus fuit Italus Interpres, qui hunc locum ita vertit: *laquale guerra sostennono solamente gli Atheniesi. Sustinere bellum* quoque dixit Justinus II. 15. 9. *permunitas Athenas esse, & posse jam illatum bellum non armis tantum, sed etiam muris sustinere.* & XXX. 4. 7. *tantoque fortius hoc bellum sustinendum.* Tacitus lib. XIII. Annal. cap. 6. *cum octavo decimo aetatis anno Cn. Pompejus, nono decimo Caesar Octavianus, civilia bella sustinuerint.*

Hic origines Athenarum repetitae.] Tert. Leid. Periz. *Hinc or.* ut infra prol. V. *Hinc repetitum in excessu* &c.

Qua exstincta ratione vicere Persas.] Periz. *quam extinctam* (ita etiam pr. sec. tert. Leid.) *Marathone vicere Persam.* Sec. Leid. *vicerunt.*

III. *Pulso interfectore patris Artabano,*] Tres Leidenses, Cantabr. Coll. C. C. *pulsus interfectorem p. Artabanum.* Periz. *ultus interfectore... p. Artabanum*, quam scripturam conjectura adsecu-

tus fuit Modius. Justinus III. 1. 8. *Itaque cum inter ceteros & ipse Artabanus armatus adsisteret, rex* (Artaxerxes) *simulat, se breviorem loricam habere: jubet Artabanum secum commutare, exsuentem se ac nudatum gladio trajicit. Ultus interfectorem*, id est ultus se de interfectore, ut apud Justinum III, 7. 4. *cum ulcisci hostem sine periculo possent.*

Accbaemenes] Periz. *Acbamenes* pro *Acbaemenes*, quomodo ex Diodoro Siculo hoc nomen restituit Bongarsius. Ἀχαιμενίδης appellatur a Ctesia Pers. cap. 32. ubi ait: Ἀφίσαται Αἴγυπτος, Ἰνάρου Λυβίου ἀνδρὸς καὶ ἑτέρου Αἰγυπτίου τὴν ἀπόστασιν μελετήσαντος, καὶ εὐτρεπίζεται τὰ πρὸς πόλεμον. πέμπουσι καὶ Ἀθηναῖοι, αἰτησαμένου αὐτοῦ, τεσσαράκοντα νῆας. καὶ μελετᾷ αὐτὸς Ἀρτοξέρξης ἐκστρατεῦσαι, καὶ τῶν φίλων οὐ συμβουλευόντων, πέμπει Ἀχαιμενίδην τὸν ἀδελφὸν, τεσσαράκοντα μὲν μυριάδας ἐπαγόμενον στράτευμα πεζικὸν, νῆας δὲ π′. Συμβάλλει πόλεμον Ἴναρος πρὸς Ἀχαιμενίδην. καὶ νικῶσιν Αἰγύπτιοι, καὶ βάλλεται Ἀχαιμενίδης ὑπὸ Ἰνάρου, καὶ θνήσκει· καὶ ἀποπέμπεται ὁ νεκρὸς αὐτοῦ εἰς Ἀρτοξέρξην.

Iterum per Agabazum Aegypto recepta] Μεγάβυζος Ctesiae cap. 33. dicitur. Sec. Leid. *Aegyptum receptam.* quartus: *Aegyptus recepta.*

Ut . . bella inter ipsos orta sunt.] Pr. tert. quart. Leid. ed. Bongars. *sint.*

Deinde bella Argolica & Messiania: coalitique Sicroniae & Corinthio tyranni.] Sec. Leid. *Messiania, coalitique Sicbromae & Corintbo tyranni.* tertius, *Messianiana, coalitique Sicyoniae & Corinthio tyr.* Periz. *Messanico alitique Sicrone & Corinthio tyr.* Freinshemius legit *Messeniaca* vel *Messenica;* & *Sicyone* e MSS. Romanis Cl. Longueruaeus. Bongarsius, cujus conjecturam recepit editor Oxoniensis, malebat, *Sicyoniae & Corinthi tyranni.*

Bellum Criseum;] Ed. Oxon. *Crisseum. Crissaeum* legendum monuit Rutgersius a Freinshemio laudatus. Adde animadvers. illustris Scaligeri ad Eusebium Chron. pag. 92.

Boeotis] Tert. Leid. *Boetiis.*

Peloponnesiis] Quart. Leid. a sec. m. *Peloponnesibus*, Cantab. Coll. C. C. *Peloponensibus*, Scribe, *Peloponnensibus:* ut paullo ante, *Peloponnensium origines.* Justinus III. 6. 5. *qui* (Lacedaemonii) *cum Messeniorum bello occupati essent, Peloponnenses immisere, qui bellum Atheniensibus facerent.* XIII. 5. 10. *qui Peloponnenses in societatem armorum sollicitaret.* Adde notam ad Justinum XXVI. 1. 2.

IV. *Continentur res Siculae.*] Periz. *continentur haec. Res Siculae.*

V. *Quod Deceleicum vocatur,*] Haec nescit interpres Italus. Periz. *vocant.*

Ut expulsi sunt Athenis] Periz. *sint.*

Bellum, quod Lacedaemonii in Asia cum Artaxerxe gesserunt, propter Grissum initum.] Pro *Grissum* Bongarsius restituit *Cyrum.* Periz. *propter Cyricum adjutum.*

VI. *Bellum Lacedaemoniorum gestum in Asia.*] Pr. quart. Leid. *in Asiam.* tert. *in Ariam.*

Herculide] Periz. *Hercilide*, quam scripturam sequitur Italus interpres. Reliqui MSS. *Derculide* vel *Dercullide.* ed. Oxon. *Hercyllide.* Vide notas ad Justinum VI. 1. 2.

Repetiere imperium.] Periz. *repetivere imp.*

Dein bellum Corinthiacum,] Idem, & quartus Leid. *deinde b. C.*

Quo Eutrix & Mantinae victi Spartani,] Periz. *quo Leutris* pro *Leuctris.* Cantab. Coll. C. *Mantina.* *Mantineae* legit Bongarsius.

Alexandri Epirei] *Alexandri Pheraei* correxit Bongarsius.

Tum sociale bellum gestum adversus Athenienses Achaeis, & *Phodiis*, & *Byzantiis.*] *A Chiis & Rhodiis* emendavit Cl. Longueruaeus e Diodoro lib. XVI. cap. 8. ubi ait: Οἱ δ' Ἀθηναῖοι, Χίων κ. Ροδίων κ. Κῴων, ἔτι δὲ Βυζαντίων ἀποςάντων, ἐνέπεσον εἰς πόλεμον τὸν ὀνομασθέντα συμμαχικὸν, ὃς διέμεινεν ἔτη τρία.

VII. *Origines Macedonicae*,] Periz. *or. Macedoniae.*

Usque ad captam urbem Mothonem] *Methonem* h. l. & seq. prol. legit Cl. Longueruaeus. Periz. *Mathonem.*

Poenum origines] Quartus Leid. *aepoenum.* primus, *Paenum* pro *Paeonum*, quomodo legendum existimabat Bongarsius.

VIII. *Interfectumque huic bellum*,] Periz. *interjectumque*, quomodo emendavit Bongarsius. Idem MS. cum primo & secundo Leidensi dat *hinc bellum.*

Calchidoniis urbibus] Pr. sec. Leid. *Aachidoniis.* quart. *Calchidiois.* Thuan. a. pr. m. *Calchidionis.* a sec. *achidoniis.* Periz. *Calcidiois* corrupte pro *Chalcidicis*, quomodo legendum suspicabatur Freinshemius; cujus conjecturae favet interpres Italus, qui hunc locum ita vertit: *& la guerra fatta da Philippo con le città di Calcidia.*

Ut Illyrici reges ab eo victi sunt; & Thracia atque Thessalia ab eo subactae:] *Tu ab eo* posteriore loco in pr. tert. quarto Leid. Coll. N. C. Thuan. Cantabr. & MSS. Fuldensibus desiderantur, iisdemque consentit interpretatio Italica. Quart. Leid. *victi sint.* Coll. C. C. *ut Thracia.*

Et rex Epiro datus Alexander, electo Aryba:] Bongarsius malebat *ejecto.* Versio Italica: *Et come Alessandro fu fatto Re in Epiro havendo cacciato Arisba.* Pr. Leid. *erepto ab Ar.* praepositione, tamquam superflua, duobus punctis notata. Hinc forte legendum *ereptae Arrybae.* Ita enim Justinus VIII. 6. 7. *Cum igitur* (Alexander) *ad viginti annos pervenisset, ereptum Arrybae regnum puero admodum tradit.* Tert. quart. Leid. *Arybba.*

IX. *Bizanti origines*] Periz. *Bizantii orig.*

Repetitae inde Scythicae res,] Periz. *Rep. deinde Scythiae res.*

In quibus illa prius finierant, usque ad Philippi bellum] Ita Ulpianus L. 14. §. 4. D. Qui & a quibus manumitt. *Etsi bona*

 gratia

gratia finierit matrimonium. Periz. *in quibus illas prius finieramus, usque ad Pb. b.* tertius Leid. *in quibus illa prius finieramus quae ad Pb. b.* quartus: *in q. illa finieramus, quae ad Pb. b.*

Unde reversus Graeciae bellum intulit; victusque Cheroneae,] Periz. & primus Vaticanus, *victisque Chaer.*

Nuptiarum filiae occisus est.] Periz. *nuptiarum filiae die occ. est.* Quomodo ex conjectura legit Bongarsius.

Repetitae res inde Persicae a Dario.] Periz. *Rep. deinde res P. ab D.* Quart. Leid. *ab Dareo.*

Artaxerxes cognomine nemone] Periz. hic & seq. prol. *Nemon* pro *Mnemon.*

Gnido] Plerique MSS. *Cuido* pro *Cnido*, quomodo edidit Modius. Supra prol. VI. *praelium navale factum Cnido.* Periz. *Grado.* Interpres Italus hoc urbis nomen omittit.

X. *Ipse in Cadusiis victor: effectores in Asia purpuratos suos persecutus, primum Dopanem praefectum Paphlagonaon origo repetita.*] Sec. tert. quart. Leid. *Cadusis.* Sec. & Periz. *defectores in Asia*, idemque in Maximiano codice reperit Cl. Longueruaeus. Infra prol. XXVII. *Ut defectores Gallos Megaris delevit.* & XXX. *persecutus defectores. Datamen* pro *Dopanem*, & *Paphlagonum: eorum origo repetita*, legit Freinshemius; *Paphlagonum, quorum o. repetita*, Vorstius. Modius edidit, *praefectum Paphlagonum. Paphlagonum origo repet.* Periz. *praefectum, Paphlagonum origines repetitae*, ut supra prol. I. *Repetitae Aegypti origines urbium.* & II. *Hinc origines Athenarum repetitae.*

Orontem, in omnibusque victis decesserit.] Sec. Leid. *Orontium.* pr. tert. quart. Coll. C. C. Cantabr. *Oronti.* Periz. *Oronti neminibusque victis.* Pr. Leid. *decessit.*

Is deinde . . Sidon accepit.] Bongarsius legit *Sidona cepit.* Italus interpres: *questo dopoi prese Sidonia.*

Arsen] Italus interpres, *Tarsen.* Lege *Arses.*

Deinde reus, qui cum Alexandro Macedonum rege bello conflixit.] Periz. *deinde Darius, qui.* Vox *bello* in eodem desideratur. Justinus XI. 14. 3. *quod liceat cum omnibus Darii copiis confligere.* Pr. Leid. Coll. C. C. *bellum conflixit.* Italus interpres: *Doppo Reo, ilquale combattette con Alessandro Re di Macedonia.*

XII. *Additae his origines Italicae Apulorum, Samnitum, Sabinorum;*] Pr. sec. tert. Leid. Fuldenses, *Apulorum, Lucanorum, Samn. Sab.* Periz. *Add. his or. Italicae populorum Lucanorum, Sannitacum, Sab.* Mendosus quoque hoc loco fuit codex, quem usurpavit Interpres Italus. Is enim ita vertit: *A queste cose saggiugne l'origine de Itaglia di Puglia di Lucania di Samo & di Sabini.*

XIII. *A Phitone sint deleti.*] *A Pithone* legit Freinshemius in Indice Curtii v. *Pithon.*

Perdiccas] Periz. *Perdica* pro *Perdicca*, quomodo hoc nomen in

in primo casu efferre solet Justinus, ut VII. 2. 1. & 5. 6. XIII. 2. 3. & 4. 7.

Occidit, & occisus est.] MSS. nesciunt conjunctionem. Videntur ex iisdem excidisse particulae, *& ut.*

Craterum] Leidenses, Coll. C. C. *Cratereon.* Periz. *Cratherena.* Thuaneus & Italus interpres: *Crateron.* Vide notam ad Justinum XIII. 6. 15.

XIV. *Eumenem*] Tres Leidenses, *Eumenen.*

Phrygia majore] Pr. sec. quart. Leid. Cantab. Coll. C. C. *Phrygia minore*, idemque in suo codice reperit interpres Italus.

Et Cliton: victus in Hellesponto] Vossius malebat, *& Clitus victus:* verum ad vulgatum propius accedit, *& Clitos victus.* Periz. *& Cliton victos in Hell.*

Ut in Macedonia Cassander, victo Polyperchontere, captaque ad fatorem mychia matrem Alexandri Olympiadanae obsessam interfecit.] Sec. Leid. *victo Polyperchonte, captaque.* Periz. *victo Polyperchonte, receptaque a Nicanore initia.* Coll. C. *Olympiaden obs.* Pro *Mychia* & *Olympiadanae* Bongarsius legit *Munichia* & *Olympiada Pydnae*, quomodo etiam edidit Modius. Dein Thuaneus & duo Colbertini, *obsessam & captam* (Thuan. *captamque*) *ad favorem populi interfecit.*

XV. *Quindecimo volumine*] Pr. sec. quart. Leid. *Quinto decimo vol.* Italus interpres: *Nel quintodecimo volume.*

Ut Demetrius Antiochi filius Gazae victus est ab Ptolemaeo.] Periz. Coll. C. C. *Dem. Antigoni f.* Interpres Italus: *Come Demetrio figliuolo d'Antigono fu vinto da Ptholomeo à Thara.*

Polyperconutes.] Periz. *Polypercouthes.* Pr. Leid. *Polyperchontes.*

Ab obsidione Rhodi summotus est.] Periz. *Rhodiorum.*

Dein pater ejus Antigonus] Periz. *deinde p. e. A.*

Repetitae Seleuci res,] Tert. quint. Leid. Thuan. *Repetitae quam S. res.* Lege, *Repetitaeque.* Italica interpretatio: *& toccasi è fatti di Seleuco.*

Ut victus bello Antigonus interiit; reliquiaeque imperii sunt a filio collectae: & Leonimidiae inde Spartani res gestae Corcyrae,] Vatic. Maxim. Periz. *& Leonymi* (Periz. *Leonimi*) *deinde Spartani. Cleonymi* pro *Leonymi* correxit Cl. Longueruaeus. Colbertini & Thuan. *int. reliquiaequ: imperii a filio ejus sunt collectae Demetrio.* Italus Interpres: *& lo auanzo della sua signoria fu ricolto da Demetrio suo figliuolo. Poi le cose fatte da gli Spartani à Corcira.*

Qui ablata Corcyra,] Pro *qui* Bongarsius legit *cui.* Simili errore in codice Pandectarum Florentino, in Epistola III. §. 17. Imp. Justiniani, scriptum est, *qui soli concensum est leges & condere & interpraetare.* atque in eodem & editione Taurellii L. 1. D. de Off. ejus, cui mand. *Ut is, qui obtigerit exercitio, possit eam, si proficiscatur, mandare.* & L. 4. *vel si qui damni infecti non caveatur.*

XVI.

XVI. *Quo mox evictus a Pyrrho*] Periz. *ejectus*, quomodo legendum conjecerat Modius.

Ptolemaeus nuncupato successore] Periz. *Ut Ptol. n. s.*

Missus Andromache] Periz. *missus a Dromiche.* Longaeruaeo legendum videbatur *dimissus*, & Bongarsio, *ab Dromichaete.*

XVII. *Ultimumque certamen commilitonum Alexandri fuit.*] Avus malebat, *quod ultimum c.*

Seleucus amissis &c.] MSS. ed. Bongarsii & Modii, aliaeque, *ut Seleucus am.*

In cujus vicem Ptolemaeus cognomine Ceraunus, creatus ab exercitu rex, Macedoniam occupavit:] Legendum forte, *in cujus vicem idem Ptolemaeus.* De Ptolemaeo Cerauno eadem tradit Memnon cap. 13. καὶ ἵππου ἐπιβὰς, πρὸς Λυσιμαχίαν φεύγει· ἐν ᾗ διάδημα περιθέμενος, μετὰ λαμπρᾶς δορυφορίας κατέβαινεν εἰς τὸ στράτευμα, δεχομένων αὐτὸν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης καὶ βασιλέα καλούντων, οἱ πρότερον Σελεύκῳ ὑπήκουον.

XVIII. *Origines Phoenicum, & Sidonis, & Veliae Carthaginiumque res gestae in excessu dictae.*] Periz. *& Sidoniorum, & Veliae.* Pro *Veliae* Bongarsius & Longueruaeus recte emendarunt *Uticae* ex Justino, qui XVIII. 4. 2. de Tyriis scribit: *Ante cladem dominorum cum & opibus & multitudine abundarent, missa in Africam juventute, Uticam condidere.* Porro Periz. *Carthaginiensesque res in exc. d.* Bongarsius malebat, *Carthaginiensium.* Versio Italica: *& per digressione si dicono le cose fatte per li Carthaginesi.*

XIX. *Undevicesimo volumine continentur res Carthaginiensium in Africam per rubellum annorum gestae:*] Pr. Leid. *Nono decimo vol.* Periz. *Nono decimo vol. continentur haec. Res C. in A. per rubellum Hannonem gestae.* Pithoeanus a sec. m. Colbertini & Maximianus, *per Asdrubalem, Amilcarem & Hannonem.* Pith. *Annonem.* Thuan. *per Hasdr. Hamilc. & Hannonem.* Iisdem suffragatur interpretatio Italica: *Nel decimonono libro si contengono è fatti de Carthaginesi in Affrica sotto Asdrubale, Amilcare, Anone.*

Et in Siciliam cum Selinum Temetegantum & Gametinam & Gelam ceperunt:] Coll. C. C. *& Gamerinam.* Periz. *& in Sicilia, cum Selinuntem & Tagantum & Camerinam ceperunt.* Voces *& Gelam* quoque desiderantur in codicibus Romanis. *Selinuntem & Agrigentum* legit Bongarsius, & *Camarinam* Longueruaeus. Porro in codice, quem secutus fuit Italus interpres, haud male scriptum fuisse videtur, *& ut in Sicilia Sel.* Ita enim ille: *& come in Sicilia gli pigliorono Silino, Temetegato, Gamorina & Cela.*

Per Homilconem] Italus interpres: *sotto i Milcone.* Lege, *sotto Imilcone.*

Quoad obsidione Syracusarum exercitum & classem amisit.] Tertius Leid. *qua obs.* secundus & Coll. C. C. *quoad obs.* Avus malebat, *qui obs.* Thuan. *quod insidiis Syrac.* Italus interpres: *& come per sagacità di quelli di Seragosa egli perde l'armata & il campo.*

XX. *Quas Anno Magnus in Africa gessit.*] Periz. *Hanno Magnus.* Thuan. *q. Hanno Magnus in A. gerebat.*

XXI. *Ut in Sicilia Dionysius filius a patre amisso tractarit imperium.*] Praepositionem *a* deleri jubet Bongarsius, eamque nesciunt Italica interpretatio & Perizonianus, in quo etiam scriptum est, *Dionysii filius.* Hinc forte legendum, *Dionysius, Dionysii f.* eamque scripturam repraesentasse videtur codex Itali interpretis, qui hunc locum ita transfert: *Come Dionisio figliuolo di Dionisio havendo perduto il padre tratto la signoria in Sicilia.*

Per Dionysius jectus bellum cum Siculis gessit:] *Per* nescit Coll. C. C. *per in Dionysius ejectus* Periz. eaque scriptura firmat emendationem Cl. Longueruaei, qui legit, *per Dionem inde ejectus.* Interpretatio Italica: *& come cacciato egli facendo guerra con gli Siciliani.*

Donec amissis liberis & fratribus Corintbum statim oleontbe Carthaginiensium bello sit liberata.] Ed. Oxon. *fratre, ibat Corintbum. Ut Timoleonte Carth.* Versio Italica: *insino che perduto li figliuoli & i fratelli fuggi subito à Corinto. Et come Sicilia fu liberata dalla guerra di Carthaginesi da Agatocle.*

Mortuoque Pisistrato, iterum facta seditione arcessiti quam ad bello Carthaginienses obsederunt Syracusas:] Hunc locum ita correxit Avus: *mortuoque eo, ab Sosistrato iterum facta seditione, arcessiti cum Hannibale C. o. S.* Cl. Longueruaeus malebat, *mortuoque Sosistrato.* ed. Oxon. *mortuoque Pisarcho*, ex Diodor. lib. XIX. cap. 6. Periz. *arcessitique a bello Carthaginenses.* Thuan. *arcessitus est, quam* (a sec. manu *quod*) *a bello Carthag.*

XXII. *Dehinc victus*] Periz. *deinde v.*

Possessa provincia] Idem: *obsessa prov.*

Ut rursus in Siciliam reversus, occupata totius insulae dominatione,] Idem. *At rursus, & occupat totius ins. dominationem.*

Et diffidentes a se Siculos subjecit.] Pr. sec. Leid. Coll. C. C. *ejecit.*

XXIII. *Ut Agathocles . . bellum in Italia Bruttiis intulerit.*] Leidenses, Periz. Coll. C. C. *intulit.*

Victus praelio a Romanis, revertit in Epirum.] Periz. *victusque.* Thuan. Col. C. C. *revertitur Epirum.* Periz. *revertit Epirum.*

XXIV. *Quarto & vicesimo volumine continentur. Bellum*] Quartus Leid. *vicensimo*, atque ita in seqq. & prol. XXIX. *Undetricensimo volumine.* ac prol. XXX. *Tricensimo*, atque XXXI. *Uno & tricensimo.* Idem cum tertio, *continetur bellum.* Primus, secundus, Periz. & Coll. N. *continentur haec. Bellum;* iisdemque adstipulatur Italica interpretatio.

Ptolemaeus Ceraunus] Tert. quart. Leid. Thuan. *Pt. Ceraunos.*

Cum Monio] Thuan. *cum Mitilo.* Colbertinus, *Mytillo*, quomodo etiam hoc nomen scriptum est in Perizoniano, fine sequentis prologi. Interpres Italus: *Mitillo*, utroque loco.

Pr-

Ptolemaeo Lysimacho filio] Vide Bongarsium ad Justinum XXIV. 2. 10.

Ipse cum Belgio Gallorum duce congressus,] Thuan. *ipse & cum B.* Italus interpres: *& ello venuto alle mani con Belgio.*

Qui Illyricum occuparant;] Thuaneus, Leidenses, *occuparunt.* Periz. Coll. C. C. *occupaverunt.*

XXV. *Apollodoro Cassandreae tyranno*] Hujus tyranni meminerunt varii scriptores laudati a Nob. Heinsio ad Ovidium lib. II. ex Ponto Epist. 9. v. 43.

Ut Galli transierint in Asiam, bellumque cum rege Antigono & Bithynio gesserint.] Pr. Leid. *transierunt.* Leidenses, Thuan. Coll. C. C. *cum rege Antiocho*: quomodo hoc loco etiam legendum conjecerat amplissimus Cuperus lib. IV. Observ. cap. II. Periz. *Bithynia.* Coll. C. C. pr. tert. quart. Leid. *Bithannio*: secundus, *Bitanio.* Italus interpres: *& come i Gallici passarono in Asia, come gli feciono guerra con Antioco & Betinio.*

Felini] Ed. Oxon. *Tileni*,

Lacedaemoniam] Pr. tert. Leid. Coll. C. C. *Lacedaemonam*, pro *Lacedaemona.*

Filiusque ejus Alexander Illyricum cum Mytilo bellum habuerit.] Periz. *Filius ejus Alexander cum rege Illyricum cum Mytillo bellum habuerit.* Lege, *cum rege Illyriorum Mytillo bellum habuerit.*

XXVI. *Antigonus Gonatas*] Cognomen nescit Coll. C. C.

Regemque Lacedaemoniorum Area] Pr. quart. Leid. *Lacedaemonicum.* tert. *Lacedaemonium.* Periz. *Lacedaemonum.* Colbertini, *Arium.* ed. Modii, *Arean*, ut apud Justinum XXIV. I. 5. ex sec. quarto Leidensi, Thuaneo, & editione Bongarsii.

Dehinc cum fratris sui Crateri filio Alexandro bellum habuerit.] Periz. *deinde*, & cum pr. sec. tert. Leid. Coll. C. C. *cum fratris sui Crateri filio suo Al. b. h.*

Ut princeps Achaiae Aratus Sicuonem & Corinthum & Megara occuparit.] Pr. sec. Leid. *Icuonem.* Periz. *Niconem.* Versio Italica, *Hierone.* Strabo lib. VIII. pag. 385. Ἄρατος δὲ στρατηγήσας ἀφείλετο Ἀντίγονον τὸν Ἀκροκόρινθον, καὶ τὴν πόλιν τοῖς Ἀχαιοῖς προσέθηκε, καθάπερ καὶ τὴν πατρίδα· προσελάβετο δὲ καὶ Μεγαρέας.

Ut frater Antigoni . . interiit.] Periz. *interierit.*

Ut mortuo rege Antigono, filius ejus Seleucus Gallinicus regnum acceperit.] Periz. *rege Antiocho*, quomodo etiam legendum conjecerat Ampl. Cuperus d. l.

XXVII. *Seleuci bellum in Syria adversus Ptolemaeum.*] Voces *in Syria* desiderantur in Thuaneo & versione Italica. Maximianus & Perizonianus: *adversus Ptolemaeum Tryphonem.*

Item in Asia adversus fratrem suum Hieracem: quo bello Ancyrae victus est a Gallis.] Pr. Leid. *fr. s. Anthiocum Hieratem.* tertius: *fr. s. Anthiochum Hieraceme.* quartus, Coll. N. ed. Modii: *fr. s. Antiochum Hieracem.* Periz. *fr. s. Anthiocum Jeracem bellum, quo An-*

Ancirae victus est a Gallis. Interpres Italus: *contra Antioco Jetarce suo fratello, nella quale guerra Anduga Re fu vinto da i Gallici*, urbis nomine in nomen regis perperam mutato.

Utque Galli Pergamo victi ab Ataloziae Lambitunum occiderint.] Quartus Leid. Thuaneus a prima manu; *ab Attalo Zielan* (Leid. *ab Athalo Ziaelam*) *Bitunum occ.* Periz. *ab Athalo Ziaelà orbitunum*) *occ.* Valesius ad Constantini Porphyr. excerpta e Polybio pag. 30. legit, *ab Attalo Zielam Bithynum.* Secunda manus Thuanei a vero prorsus aberravit reponendo, *ab Antiocho Eumenem Bithinium*; quae scriptura ex alio codice orta esse videtur: siquidem Italus interpres eamdem in suo codice reperit. Vertit enim ille: *I Gallici vinti à Pergamo d'Antioco uccisono Heumene da Bitinia.* Τὰ *Eumenem Bithynum* videntur huc translata fuisse ex corruptis Justini locis XXVII. 3. 1. *Interea rex Bithyniae Eumenes.* & 5. *Hinc Bithynus Eumenes.* Ampl. Cuperus d. l. pro *Pergamo*, & *occiderint*, malebat *Pergameno*, & *acciverint*.

Ut Ptolemaeus eum denuo captum interfecerit.] Pr. tert. quart. Leid. Periz. Coll. C. C. *ut Ptolemaeus adeum d.*

Et Antigonum Andro praelio navali prona vicerit; & a Gallinico fusus,] Pr. tert. quart. Leid. Coll. C. C. *oprona*, nec aliter Periz. qui etiam dat, *Ut à Gall.* Cl. Longueruaeus legit *praelio navali pervicerit.* Interpretatio Italica: *& Anotegato vinse Antigono in battaglia navale.* Thuan. *& Antigonum Androgothus praelio navali vicerit*, erasa voce *oprona*.

Artamenem] MSS. *Ariamenem* vel *Ariamenen.* Justinus XXVII. 3. 7. *In eo* (bello) *Antiochus denuo victus, multorum dierum fuga fatigatus, tandem ad socerum suum Ariamenen regem Cappadociae provehitur.*

Dein postea custode Strypbonio] Periz. *deinde postea custodes Tryphonis.*

Quo a Gallis occiso Seleucus quoque frater ejus decesserit, majoremqae filiorum ejus Epacorios occiderit.] Periz. *decessit*, & *Epathorius*, atque cum primo Leidensi *occidit.* Pro *Epacorios* Freinshemius ex Polybio legit *Apaturius.*

XXVIII. *Laudamiam*] Tert. quart. Leid. Thuan. *Laodamiam.*

Bastarnici motus.] Periz. *Bastarnati*, pro *Bastarnaei*, quomodo legendum suspicabatur Avus.

Ut ex Macedonica Demetrius sit a Dardanis fusus, quo mortuis KC. filii ejus Philippi suscepit Antigonusque Thessaliae in Asiam Cariam subjecit.] Ed. Modii, *Asiam*, *Moesiam*, *Cariam.* Periz. *ut rex Macedoniae Demetrius sit a Dardanis fusus; quo mortuo, tutelam filii ejus Philippi suscepit Antigonus, usque ad Thessaliae in Asiam Cariam subegit.* Cl. Longueruaeus optime restituit, *Antigonus, isque Moesiam & Dardaniam.* Justinus XXVIII. 3. 14. *ut Dardanos Thessalosque exsultantes morte Demetrii regis compescue-*

pescuerit. *Subegit*, ut prol. xxxvi. *Judaeos subegit.* Ibid. *Caenos Thracas subegit.*

Cleomenem] Tert. quart. Leid. *Cleomenen.*

Lacedaemona] Pr. sec. tert. Leid. Periz. Coll. C. C. *Lacedaemoniam.*

Consufugit Alexandriam] MSS. *confugit Al.* Versio Ital. *fugg in Alessandria.*

Dictum in excessu] Periz. *dictumque in exc.* Interpr. Ital. *& per digressione.* Eadem mox omittit *cum Teuta.*

xxix. *Undetricesimo*] Periz. *Uno de trigesimo.*

Philippi deinde gesta in Asia,] Diodorus Siculus lib. xxvi. in excerptis Constantini Porphyr. pag. 294. Ὅτι Φίλιππος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς σπανίζων τροφῆς, οὐ διέλειπε τὴν ὑπ᾽ Ἀττάλῳ χώραν λεηλατῶν μέχρι τῆς τῶν Περγαμηνῶν πόλεως· κατέσκαψε δὲ καὶ τὰ περὶ τὸ Πέργαμον ἱερὰ, τότε Νικηφόριον πολυτελῶς κατεσκευασμένον, καὶ τὰ ἄλλα γλυφὰς ἔχοντα θαυμαζομένας εἰς τέλος παρώνισε. δι᾽ ὀργῆς γὰρ ἔχων τὸν Ἄτταλον, ἐπεὶ τοῦτον οὐ κατέλαβε περὶ τούτους τοὺς τόπους, τὸν θυμὸν εἰς ταῦτα κατετίθετο.

Res gestae Philippi regis adversus Dardanos & Aetulos.] Thuan. *adversus Romanos & Aet.* Interpres Italus: *le cose fatte da Philippo contra à Romani & gli Etholi.*

Philippus cum Illyriis & Dardanis, & rursus Aetolis bello congressus est,] Parenti legendum videbatur, *cum Illyriis, & Dardanis rursus & Aetolis.*

Intulit Aetolis bellum.] Periz. *Aetoliae.*

xxx. *Ut mortuo Ptolemaeo Utrusphonae filius ejus Philopator Antiochum regem vicit.*] Cl. Perizonius ad Aelianum lib. xiv. Var. Hist. cap. 32. malebat *Ptolemaeo Euergete*, vel *Ptolemaeo, Trypho filius ejus, idemque Philopator.* Pro *Utrusphonae* MSS. Romani & Perizonianus dant *Tryphone*, quod cognomen conjectura quoque adsecutus fuit Illustris Scaliger ad Eusebium n. 1771. eoque cognomine Ptolemaeum Euergeten a Chronographo Alexandrino appellari, monuit Cl. Longueruaeus ad prol. xxvii. Sec. Leid. *Ptolemaeo Ruppone.* Reliqui MSS. *Pt. Utruppone*, vel *Utrupphonae.* Interpres Italus: *Come morto Ptholemeo Trifone Filopater suo figliuolo vinse Antioco Re.*

Rapi ti poeamare gathocleae corruptus decessit.] Periz. *rapie ipse amore agathoie corruptus dec.* Thuan. *rapie ipse maragathocleae correptus dec.* Quae scriptura firmat emendationem eruditissimi Valesii ad excerpta Const. Porphyrog. ex Polybio pag. 12. *Raphiae ipse amore Agathocleae corruptus.* *Correptus amore*, ut apud Ovidium lib. iii. Fast. v. 681.

Armifer armiferae correptus amore Minervae
Uror; & hoc longo tempore vulnus alo.

Flaminio] Pr. Leid. *Flaminino*, ut prol. seq. *Titus Flamininus.*

Qui-

Quibus victus, pax.] Periz. *a quibus victus, pax.* Interpr. Ital. *dal qual vinto la pace fu fatta.* Tert. Leid. Coll. C. C. *quibus victis, pax.*

In Asia Maccbeum,] Pr. Leid. *in Asiam Attbeum.* secundus, *in Asia Accbeum.* tertius, quartus, Coll. C. C. *in Asiam Accbeum.* Periz. *in Asia Acbeum.* Interpr. Ital. *Acbeo in Asia.*

XXXI. *Uno & tricesimo volumine continentur bellum,* &c.] Sec. quart. Leid. *continentur haec. Bellum.*

Cum Lacedaemonio Navide] Int. Ital. *con Nabis di Lacedemonia.*

Dux Achaicorum] Periz. *dux Acheorum.* Int. Ital. *Duca de gli Achei.*

Quod cum Antiocho in Achaïa per Achilium consulem, & in Asia per Scipionem gestum est.] Pr. tert. Leid. *in Achaïam . . & in Asiam.* Periz. *per Attilium c. & in Asiam,* & mox *per eundem Attilium.* Interpr. Ital. *per Attilio,* & dein, *per quello medesimo Attilio.* Bongarsius malebat *Acilium.*

Annibalis ad regem ab Carthagine fuga.] Tert. Leid. *Hannibabalis,* atque ita in seqq. Periz. *ad regem Carth.* Coll. C. C. aliique male, *ad Carthaginem.*

Cum Acholis] Periz. *cum Etholis.* Interpr. Ital. *con gli Etholi.*

XXXII. *Romanorum in Asia ducem ambo adversum Gallos bellum.*] Τὰ *in Asia* nescit Periz. & pro *ducem ambo,* ἰνσόχως restituit Bongarsius *duce Manlio.*

Regis Philippi, propter ablatas sibi civitates, alienatus in Romanos animus;] Periz. *Regis Philippi alienatis in R. animis propter abl. s. c.*

Et incrementa Daciorum per Ruboboftem regem.] Periz. *& inc. Dachorum per Rubobusten regem.* Lege, *Dacorum.* Interpr. Ital. *& l'accrescimento di Dachi per Robustene Re.*

Adversus Gallium Ortiagonem, Parnecem Ponticum & Prusiana] Pr. Leid. *adv. Galliam Ortiagonen.* sec. *adv. Galliam Ortiagonem.* Periz. *Pamacem* pro *Parnacen,* & *Prusiam:* quomodo legit Bongarsius, cui etiam reponendum videbatur, *Gallum Ortiagontem:* ut apud Livium lib. XXXVIII. cap. 24. *Ortiagontis reguli uxor.* Ibidem: *jugulati praecisum caput ipsa involutum veste ferens ad virum Ortiagontem.* Apud Florum quoque II. II. 7. in editione Aldina *Ortiagontis* legi pro vulg. *Orgiagontis* observavit Cl. Dukerus. Polybius in excerptis Constantini Porphyrog. pag. 114. Ὅτι Ὀρτιάγων ὁ βασιλεὺς τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Γαλατῶν ἐπιβάλετο τὴν ἁπάντων τῶν Γαλατῶν δυναστείαν εἰς αὐτὸν μεταστῆσαι.

Mortuo Seleuco filio Magni Antiochi successit regno frater Antiochus.] Periz. *successit in regno fratri Ant.*

XXXIII. *Aetolicae civitates ab unitate corporis deductae,*] Interpres Italus: *le citta d'Etholia partite da l'unione.*

Inter Achaeos & Lacedaemonios certamine orto: Bellum rursum] Interpres Italus in suo codice legisse videtur, *ut inter A. & L. certamen ortum, & bellum rursus.* Ita enim vertit: *come cominciata*

ciata discordia tra gli Achei & i Lacedemonii, & da capo la guerra.

Cum seu Philippo] Periz. *cum Pseudophilippo.* Int. Ital. *con Perseo Philippo.*

xxxiv. *Per Macellum*] Periz. *per Metellum*, quomodo legendum conjecerat Freinshemius. Interpres Italus: *per Metello.*

Corinthus] Pr. tert. quart. Leid. Periz. Coll. C. C. Thuan. *Corinthos.*

Et in Pisidia cum Selegensibus] Periz. *& in Pisidia*, ut malebat Bongarsius, qui etiam *Selgensibus* legendum suspicabatur. Interpr. Ital. *& in Puglia con gli Selegiensi.* & fine hujus prologi: *con gli Seleginesi.*

Et rex Aegypti Ptolemaeus. Repetitae inde origines regum Cappadocum. Epiphanes ut mortuo Ptolemaeo, relicti &c.] Lege, *& rex Aeg. Ptolemaeus Epiphanes. Ut mortuo Ptolemaeo, relicti* &c. omissis mediis vocibus, quae ex sequentibus huc perperam fuerunt translatae, neque exstant in versione Italica. Verisimile enim est, Trogum in postremam partem hujus libri contulisse origines regum Cappadocum, & quidem postquam mentionem fecerat Ariarathis Cappadocum regis; idque persuadent omnes codices MSS. in quibus circa finem hujus prologi legitur: *Ariarathe rege Cappadocum. Repetitae inde origines regum Cappadocum. Ut habita* &c. Adde notam Vorstii.

Filometor] Scribe, *Philometor*, ut prol. xxxvi. *Philometora*, & *Philometore.* & xxxv. ex MSS. *Ptolemaeo Philometore.*

Quo major est expulsus; restituteque] Periz. *quo majore expulso, rest.*

Ut mortuo rege Syriae Antiocho;] MSS. *ut m. A. r. Syriae.*

Bellum cum Timarcho Medorum rege habuit.] Periz. *T. rege M.* Appianus de Bell. Syr. pag. 188. καὶ δεξαμένων αὐτὸν (Δημήτριον) ἀσμένως τῶν Σύρων ἦρχε, τόν τε Λυσίαν καὶ τὸ παιδίον ἐπ' αὐτῷ διαφθείρας, καὶ Ἡρακλείδην ἐκβαλὼν, καὶ Τίμαρχον ἐπανιστάμενον ἀνελὼν καὶ τἄλλα πονηρῶς τῆς Βαβυλῶνος ἡγούμενον.

Inter Ariaten & Ophernem] Sec. tert. Leid. *Ariathen & Orphernen.* Periz. *Ariaraten.* Interpr. Ital. *tra Ariarate & Ofernes.*

xxxv. *Bellum Ripaticum*] *Piraticum* correxit Bongarsius.

Seditio Chidiorum adversum Cerinenses.] Tert. Leid. *Chodiorum.* Idem cum tert. quarto, *Cermenses.* Periz. *Seditio Ogniorum adversus Ceratnenses.* Interpres Italus: *la seconda la discordia di quegli da Chio contra a Cernensi.* Cl. Wesselingius ad excerpta Constantin. Porphyrog. ex Diodoro pag. 594. probabili admodum conjectura legit, *Seditio Cnossiorum adversus Cretenses.*

Et adversus Demetrium] Ed. Oxon. *Ut adv. D.*

Quo bello victus Demetrius, invisum stultitia Alexandrum bello vicit.] Cl. Longueruaeus malebat, *quo bello victus Demetrius. Filius ejus Demetrius inv.* Ansam certe errori in hoc loco transcribendo librariis dedisse videtur repetitio ejusdem nominis

nis proprii, qualem etiam eosdem commisisse initio Prol. XXI. apparet ex versione Italica. Forte igitur legendum, *q. b. victus Demetrius interiit. Ut Demetrii filius Demetrius invisum* &c.

Diotoro Tryphone] Periz. *Diodoro*, pro *Diodoto*. Epitome Livii lib. LII. *Demetrius ab Diodoto quodam uno ex subjectis, qui Alexandri filio bimulo admodum regnum asserebat, bello superatus Seleuciam confugit.* & LV. *Alexandri filius, rex Syriae, decem annos admodum habens, ab Diodoto, qui Tryphon cognominabatur, tutore suo, per fraudem occisus est.* Utroque loco in codice Norvicensi simili errore scriptum est *Diodoro*.

Areteum & Asacen] Periz. *Arathеum & Arsacen*.

XXXVI. *Ut Cypro pulsus Syria Demetrio; captaque a Parthis, bellum gessit cum fratre ejus Antiocho cognomine, sed ut*] Periz. *ut Thripho p. S. Demetrio capioque.* Eleganter hunc locum restituit Bongarsius hoc modo: *Ut Trypho, pulso S. D. captoque a Parthis, b. g. c. fr. ejus Antiocho cognomine Sidete. Ut.*

Cenostracas] Pr. Leid. *Cenostractas*. Valesius ad excerpta Const. Porphyrog. ex Diodoro pag. 55. legit *Caenos Thracas*. Cl. Perizonius margini ed. Bernecc. adscripserat: „Forte *Oenos Thracas*, „vel *vicinos Thracas*."

Regno Asiae occupato bellum cum Romanis gessit, qua pactus est.] Pr. quart. Leid. *quo*. tertius, *quod*. sec. *quo victus est*. Periz. *quo captus est*: quomodo ex conjectura legit Bongarsius, qui etiam nomen *Aristonicus* ante voces *regno Asiae* excidisse suspicabatur.

XXXVII. *Ut ultimum Mithridatem neupatora series imperii deducta sit*:] Ed. Oxon. *ut ultimo in M. Eupatora*. Periz. *ut in ultimum Mithr.*

Pontum] Periz. *Ponticum*.

Priusquam in bella Romana descendit.] Idem MS. *descenderit*.

Dictaeque in excessu] Pr. tert. quart. Leid. Coll. C. C. *in excursu*. Sed prius horum prologorum auctori usitatius est, ut prol. I. V. XI. & XXXII. Adde Observationes Avi in Script. Eccles. cap. 19. pag. 203.

XXXVIII. *Ut Mithridates eupatore occiso Arathe,*] *Eupator* correxit Bongarsius; & *Ariarathe*, atque ita Periz.

Malthino] Duo Leid. *Maltino*: quomodo hoc nomen scribitur apud Justinum XXXVIII. 3. 4. & 4. 4.

Ut mortuo Ptolemaeo Philometore. Ac frater ejus Ascon accepto regno Aegypti seditione populi:] Particula *ac* deest in MSS. Periz. *seditionis Aegyptii populi.*

Deinde bellum . . habuit.] Periz. *gessit*.

Ut Demetrius captus sit a Parthis, (bellumque) intulerit,] Periz. *Parthis, & frater ejus, victo in Syria Triphone, bellum Parthis intulerit.* Adde notam Cl. Longueraei. Partem lacunae quoque supplet Interpres Italus, qui hunc locum ita transfert: *Poi tocca come Demetrio fu preso di quegli di Parthia, & suo fratello fece guerra à quegli di Parthia.*

XXXIX. *Zabbineo*] Quart. Leid. Periz. Coll. C. C. & versio Ital. *Zabineo*, Paullo post pr. Leid. *Zabieno*. quart. Periz. Coll. C. C. *Zabinea*.

Filiusque Antiochus Gryppos] Tert. Leid. Thuan. *filiusque ejus Ant. G.* quart. *filiusque ejus Antiochos Grypos*.

Antiocho Tzigeno] Periz. *Ciciceno*. Hoc cognomen nescit Italica interpretatio.

In Syria bello petitus] Tert. Leid. *repetitus*, duabus prioribus litteris puncto subnotatis.

Suffecto in locum ejus Alexandrone: occisa per Alexandrum matre recepit Aegypti regnum.] Pr. Leid. *suffecto in loco ejus fratre Al.* secundus, quartus, Thuan. & Coll. C. C. *suffecto* (quart. *subfecto*) *in locum ejus fratre. Al.* Periz. *suff. in l. e. Alexandro fratre, donec occisa* &c. Confer Justinum XXXIX. 4. 5. & 5. 1.

Laphyrum] Periz. *Lathyrum*.

Mari Cilices piraticum bellum moverunt,] Periz. *moverent*. Lege cum Freinshemio, *moverint*.

Quod Romani per Antonium gesserunt.] In quibusdam editionibus prave legitur, *per Antigonum*. Periz. *per Marcum Antonium*. Praenomen quoque addit Italus interpres.

Ut in Syria eracleo post mortem regis occuparint imperium.] Sec. quart. Leid. Periz. *Heracleo*, & *occuparet*. Lege *occuparit* cum Bongarsio, cujus conjecturae adstipulatur Interpres Italus: *come in Soria dopo la morte del Re Eracleo occupò la signoria.*

XL. *Ut mortuo Cypro rege*] *Grypo* legendum omnino cum Bongarsio.

Hii deinde a filio Cizyceni esebe, extinctaque regubi Antiochorum domo,] Sec. Leid. *Esebem*. Lege *Eusebe* cum Bongarsio. Periz. *Hi*, & *regum Antiochorum*. ed. Oxon. *Hii d. a filio Cizyceni Eusebe* (*occisi*:) *extinctaque regali A. d.*

Ut Alexandriam post interitum Ptolemaei Latirii substituti sint: ejus filia alteri data Cypros,] Periz. *Lathiri*. Thuan. pr. Leid. *filii*. Bongarsius integrum locum ita restituit: *Ut Alexandriae p. int. Pt. Lathyri s. sint ejus filii, alteri d. C.*

Post Claudii rogationem] Coll. C. C. pr. sec. Leid. *Clodii*. quart. Leid. *preclodii rogatione*. tertius & Thuan. *post Clodii rogatione*. Periz. *predodii rogationem*. Versio Italica, *à prieghi di Plocio Clodio*. Vaticanus & Maximianus, *Publii Clodii*. Ita Florus III. 9. 3. *ut victor gentium Populus & donare regna consuetus, Publio Clodio tribuno duce, socii vivique regis confiscationem mandaverit.*

Alter seditione flagitatus Alexandreae Romae profugit.] Periz. *Alexandriae*. *Flagitatus* hoc loco idem valere, quod *vexatus*, monuit Avus Observat. in Script. Eccles. cap. 14. pag. 149. qui etiam paullo ante legit, *post Clodii rogatione*. Bongarsius malebat, *Alexandrea Romam profugit*. Periz. quoque dat *Romam*.

Et bellum cum Caesare Alexandriae gessit.] Quart. Leid. *Alexandreae*; & paullo ante, *Alexandream*.

Ut successit ejus soror regno Cleopatra,] Periz. tert. quart. Leid. *ejus regno soror Cl.* In-

Inligato in amorem suum M. Antonio] Periz. *in matrimonium suum.*

Extinxit regem Ptolemeicorum.] Pr. Leid. *Ptolomeiorum.* sec. Vaticanus, cui suffragatur versio Italica, *regnum Ptolemaeorum.*

XLI. *Continentur res Parthicae*] Periz. *continentur haec. Res P.*

In Partilis ut est constitutum imperium per Assacem] Periz. *in Parthis*, & *per Arsacem.* Interpres Italus: *come in Parthia fu ordinata la signoria per Arsacide Re.*

Et Tigranes cognomine Deus:] *Mithridates* hoc loco praeter Cl. Longueruaeum legendum monuit Vaillantius Hist. Reg. Parth. pag. 39.

Dictusque in excessu] Periz. addit, *ejus.*

Ut a Diudoto rege constitutum est,] Periz. *ut a Dyodoto r. constitutum imperium est.* Adde notam ad Justinum XLI. 4. 5.

Deinde quo repugnante Scythicae gentes Sarancae & Asiani Bactra occupavere Socdianos.] Longueraeus malebat, *quo rege pugnante*, idemque visum fuit Vaillantio Hist. Reg. Parth. pag. 61. qui etiam *Sacarancae* pro *Sarancae* reponendum existimabat. Sec. quart. Leid. Thuan. *Sarauciae.* tert. Coll. C. C. *Saraucae.* Periz. *Sarancie & Asiani Bactra occupaverint Ogdianos.* Mendosus quoque fuit hoc loco codex Interpretis Itali. Is enim hanc periodum ita transtulit: *Poi quali contrastando li popoli de Tartaria di Sauricia d' Asia di Bratabia occupato Socbiano. Zarangas* memorat Plinius lib. VI. cap. 15. & Σακαυράκας Σκύθας Lucianus Macrob. pag. 471. Σινατρόκλης δὲ ὁ Παρθυαίων βασιλεὺς ἔτος ὀγδοηκοστὸν ἤδη γεγονὼς, ἀπὸ Σακαυράκων Σκυθῶν καταχθεὶς βασιλεύειν ἤρξατο, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτά.

Indicae quoque res additae, gestae per Apollodorum & Menandrum reges eorum.] Tert. quart. Leid. ed. Bongars. *Apollodotum.* Periz. *Apostolodorum.* Vaillantius Hist. Reg. Parth. pag. 37. legit, *I. q. res additae ex Apollodoro, gestae per Menandrum & Demetrium r. e.*

XLII. *Ut praefectus Parthis Apraeteus Messenis bellum intulit in Babylonios & Seleucinisse victusque Phyratis successit rex Mithridates* &c.] Periz. *Apretheus.* Valesius ad Constantini Porphyr. excerpta ex Diodoro pag. 58. pro *Apraeteus* corrigit *a Phrahate Himerus*, & ex MS. legit, *Mesenis bellum intulit, & in Babylonios & Seleucenses saeviit.* Pro *Messenis* Vaillantius Hist. Reg. Parth. pag. 62. malebat *Apamenis*, & pro *victusque Phyratis* Bongarsius *utque Phrabati.* Ed. Oxon. *Ut praefectus Parthis Apraeteus inter Tigridis alveos bellum intulit in Babylonios & Seleucienses.* ubi τὰ *inter Tigridis alveos* vehementer peccant. Videtur autem Cl. editor ad vocem *Messenis* exemplaris, quo utebatur, margini adscripsisse, *inter Euphratis & Tigridis alveos*, quarum vocum prima duaeque postremae incuria typographorum e margine in contextum migrarunt, & locum τῶ *Messenis* vel *Mesenis* occuparunt; atque ante oculos habuisse locum Asinii Quadrati apud Stephanum Byzantinum v. Μεσσήνη. Ἔστι καὶ ἄλλη Μεσήνη τῆς Σικελίας, καὶ χώρα Περσίδος.

EXCERPTIONES CHRONOLOGICAE AD

JOANNEM NOELIUM.

Quod oculus olim Polyphemo, id nobis in historiarum lectione notatio temporum: quae apud Justinum nulla est. Quid itaque aliud esse dicemus, quam

Monstrum, horrendum, informe, ingens, cui
lumen ademptum?

Trogum ipsum negligentiae accusandum, nemo mihi persuadeat: Justini abbreviatoris facinus est. Ergo ne quid huic auctori a me deesset, ex Eusebii & Hieronymi chronico, ad optima & antiquissima exemplaria manuscripta CL. V. Claudii Puteani, & doctissimi mihique amicissimi P. Danielis a me collato, excerpsi & exscripsi, quae lucis aliquid afferre Justino nostro poterant: non quidem omnia, sed summa fastigia rerum. Nam illud, injuriam esset facere amico nostro Laur. Bochello, a quo veteres chronologos emendatiores & auctiores exspectamus. Comparavi autem cum Eusebio Georgium Monachum, cujus Graecum codicem mecum vir eruditionis singularis Franciscus Pithoeus communicavit; & e nostris Beroaldum, Funccium. Illi LXX. interpretes, hi Hebraeos sequuntur codices: tanta opinionum varietate, ut Eu-

Eusebio, Nini regis annus primus, incurrat in annum mundi $\overline{III}$ CXLI. Georgio in $\overline{III}$ CCLXXI. Beroaldo in annum M. DCCCCLXV. Funccio in M. DCCCCVI. Hujus varietatis originem pluribus persequerer, nisi laborem istum mihi amici illius nostri levaret labor. Interim lumen hoc tibi, carissime Noëli, accendi, ne forte in historiae hujus tenebris aberres: & ut illius

Trunca manum pinus regit, & vestigia firmat;

ita haec velim amplectaris excerpta, quo tutius possis, & firmius ingredi. Adferent tibi fortasse in hujus auctoris lectione, non parvum adjumentum. Ad historiarum studium ut accedas, requirit aetas tua; requirunt haec tempora, quibus mature firmare animum expedit constantibus exemplis. Ea unde petas, nisi ex historiis? Historiarum autem cognitionem, si incboare à Sallustii, Livii, Taciti lectione volueris, neque recte feceris, neque ordine. Abrupta est, aut interrupta in eorum libris, historiae series. Ab hoc tibi auctore principium sit historici studii. Hic a Nino, qui primus est τῶν εἰς ἱστορίαν καὶ μνήμην παραδεδομένων, ad Augustum Caesarem, non ut Atticus apud M. Ciceronem, septingentorum, sed ut Corn. Nepos omne aevum, id est, duûm millium annorum memoriam, uno libro colligavit. Tu, Noëli dulcissime, utere fruere hac qualicunque opera mea, quae si promovendis studiis tuis fuerit, satis magnum laboris mei fructum tulero. Vale.

EX-

EXCERPTIONES CHRONOLOGICAE.

EUSEBIUS.

Cum divinam ſcripturam diligenter evolveris, a nativitate ABRAHAM uſque ad totius orbis DILUVIUM, invenies retrorſum annos DCCCCXLII.

Item à DILUVIO uſque ad ADAM, $\overline{II}$ CCXLII.

Anni mundi.	REGNUM ASSYRIORUM.		*Anni mundi.*	REGNUM HEBRAEORUM ET ATHENIENSIUM.	
			3184	Nini XLIII. anno natus ABRAHAM, vixit annos	175
3141	Primus omni Aſiae, exceptis Indis, regnavit NINUS F. Beli annis de quo Juſtinus I, I, 7.	52		de eo Juſtinus 36, 2, 3. Zoroaſtres clarus habetur. I, I, 9.	
3193	II. SEMIRAMIS I, I, 10.	42	3283	Abraham cum centenarius eſſet, genuit ex libera filium ISAAC. is vixit annos	180
3235	III. Zameis, qui & Ninyas. ibid.	38	3344	Sexagenario Iſaac naſcitur JACOB, qui poſtea Iſrahel a quo Iſrahelitae, qui nunc Judaei, vixit annos	147
3273	IV. Arius	30			
3303	V. Aralius	40			
3343	VI. Xerxes, qui & Balaeus	30		de eo 36, 2, 4.	
3373	VII. Armamitres	38			
3411	VIII. Belochus	35	3435	Joſeph naſcitur: vixit	110
3446	IX. Balaeus	52		venditur a fratribus annum agens XVII. 36, 2, 6.	
3498	X. Altadas	32			
3530	XI. Mamithus	30			

Anni

Anni mundi.	REGNUM ASSYRIORUM.	
3560	XII. Macchaleus	30
3590	XIII. Sfaerus	20
3610	XIV. Mamilus	30
3640	XV. Sparaethus	40
3680	XVI. Afcatades	40
	Diluvium fub Deucalione, Eufebius retulit in annum 35. Cecropis : Juftinus ad tempora Amphyctionis refert 2, 6, 10.	
3720	XVII. Amyntes	45
3765	XVIII. Belochus	25
3790	XIX. Bellepares	30
3820	XX Lamprides	32
3852	XXI. Sofares	20
3872	XXII. Lampares	30
3902	XXIII. Pannias circa annum hujus 16. Tyrus condita. Vide 18, 3, 2.	45
3947	XXIV. Sofarmus	19
3966	XXV. Mithraeus Vexoris rex Aegypti fecundum Orofium lib. 1. cap. 14. de quo 2, 3, 8. Is 1, 1, 6. antiquior Nino dicitur.	27

Anni mundi.	REGNUM HEBRAEORUM ET ATHENIENSIUM.	
3609	MOYSES nafcitur: vixit	120
	REGNUM ATHENIENSIUM.	
3644	XXXV. anno Moyfis Cecrops regnat in Attica 2, 6, 7.	50
3689	Moyfes LXXX. annum agens, dux itineris ex Aegypto Hebraeorum gentis efficitur. 36, 2, 11.	
3694	Athenienf. II. Cranaus 2, 6, 8.	9
3703	III. Amphyction 2, 6, 16.	10
3713	IV. Erichthonius	50
3763	V. Pandion	40
3803	VI. Erichtheus Triptolemus frumenta diftribuit. 2, 6, 12.	50
3853	VII. Cecrops fecundus. Hujus anno 22. Dionyfius qui & Liber pater adverfum Indos dimicans Nifam urbem juxta Indum flumen condidit. 12, 7, 6.	40
3893	VIII. Pandion	25
3918	IX. Aegeus Pandionis F. 2, 6, 14. Sub quo Argonautarum navigatio. 42, 2, 12. Hercules confummat certamina. 2, 4, 18.	48
3966	X. Thefeus. 2, 6, 15. Cocalus in Sicilia. 2, 2.	30

Anni

Anni mundi.	REGNUM ASSYRIORUM.	
3993	XXVI. Tautanes.	32
	LATINIS, qui postea Romani nuncupati sunt, post tertium annum captivitatis Trojae, sive, ut quidam volunt, post annum VIII. regnavit AENEAS annos 3. Ante Aeneam Janus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus in Italia regnaverunt annis circiter CL. 43, 1, 6.	
	Post Aeneam Ascanius an. 38. 43, 1, 13.	
4025	XXVII. Teutaeus	40
4065	XXVIII. Thineus	30
4095	XXIX. Dercylus	40
4135	XXX. Eupales	38
4173	XXXI. Laosthenes	45
	Hujus anno XIV. Carthago conditur a Didone. Vide 18, 5, 14.	
4218	XXXII. Piritiades.	30
4248	XXXIII. Ofrataeus	20
4268	XXXIV. Ofratanes	50
4318	XXXV. Acrazapes	42
4360	XXXVI. Thonos Concoleros, qui vocatur Graece Sardanapalus. 1, 3, 1.	20
4380	Regnum Assyriorum destructum.	

Anni mundi.	REGNUM ATHENIENSIUM.	
3996	XI. Mnestheus Peteo.	23
	Amazones Priamo tulere subsidium. 2, 4, 31.	
4019	TROIA CAPTA. Colligitur omne tempus a XLIII. ann. regni Nini, ad captam Trojam, anni DCCCXXXV. A nativit. Moysi anni CCCCX.	
4019	XII. Demophoon Thesei F. 2, 6, 15.	33
	Pyrrhus Delphis in templo Apollinis ab Oreste occiditur proditione sacerdot. Machrae. 17, 3, 7.	
4042	XIII. Oxynthes	12
4054	XIV. Aphidas	1
4055	XV. Thimoetes	8
4063	XVI. Melanthus	37
4110	XVII. Codrus Melanthi F. 2, 6, 19.	21
4132	Hoc interempto, regnum Erechtidarum destructum est, quod CCCCLXXXVII. annis perseverabat.	
	Post Codrum, principes quos mors finiebat, quorum primus Medon Codri F.	

Omnes anni regni Assyriorum, a primo anni Nini, supputantur M. CCXL. inquit Eusebius: ex ipsa ratione uno anno minus prodit. Justinus habet M. CCC. Georgius Monachus alia regum serie, M. CCLX.

Anni mundi.	REGNUM MEDORUM.		*Anni mundi.*	*Olympiades.*	GRAECORUM ET LYDORUM.
4381	Medorum primus ARBACES. annis I, 3, 6.	28	4400		Lycurgi leges in Lacedaemone, juxta Apollodori sententiam, hac aetate susceptae. 2, 3, 7 &c.
4409	II. Sosarmus	30			
			4424	I	OLYMPIAS PRIMA, à captivitate Trojae anno CCCCV. Hic initium habet vera historia, nam superiora variis sunt implicita fabulis. Varro apud Censor.
4439	III. Medidus	40			
	Circa Olymp. IX. Lacedaemonii contra Messenios vicennale bellum habent. 3, 4. &c.		4449	6	Athenis principes, qui usque ad mortem praeërant, esse desierunt. Et in X. annos magistratuum consuetudo versa est: regnavitque primus Charops F. Aeschyli.
4479	IV. Cardyceas	13			
			4480	14	Bellum quod in Thyria inter Lacedaemonios & Argivos gestum est. de quo Prolog. III.
			4484	16	CANDAULES IV. rex Lydorum regnavit annos 17. 1, 7, 14.
4492	V. Deioces	54			
			4501		Lyd. V. Gyges, an. 25.
4546	VI. Fraortes	24	4517	24	Athenis annui principes constituti sunt. 2, 7, 2.
4570	VII. Cyaxares	32	4605	46	Solon leges scripsit Atheniensium, ut Gell. XXXIII. Tarquinii. 2, 7, 4.
4602	VIII. Astyages	38			

Anni

Anni mundi.	MACEDONUM.		*Anni mundi.*	*Anni ab urbe condita.*	LATINORUM ET ROMANORUM.	
			4381		XIV. Latinorum rex PROCAS Silvius an.	23
4387	Macedonum primus CARANUS annis 7, 1, 7.	28	4404		XV. Amulius pulso Numitore 43, 2, 1.	44
4415	II. Coenus	12			Hujus anno XXIV. Remus & Romulus generantur Marte & Ilia. 43, 2, 3.	
4427	III. Tyrimmas Theraei Cyrenen condiderunt circa IV. Olymp. 13, 7.	38	4446		Anno III. Olymp. VI. ut alii VIII. ROMA parilibus, qui nunc dies festus est, condita. 433, 1.	
	Olymp. IX. MIDA regnavit in Phrygia. 11, 7, 14.				Primus rex Rom. ROMULUS ut alii 37. & interregnum uno anno.	38
4465	IV. Perdicca 7, 2, 1.	51	4484	38	II. Numa Pompilius ut alii 43.	41
4516	V. Argaeus 7, 2, 2.	38	4527	79	III. Tullus Hostilius	32
4554	VI. Philippus 7, 2, 5.	38	4557	III	IV. Ancus Martius ut alii 24.	
			4580	134	V. Tarquinius Priscus ut alii 38.	23
4592	VII. Europus *ibid.*	26			Massilia condita. 43, 3, 4.	37

Omnes Anni regni Medorum CCLIX. si Eusebii λογισμὸν sequamur. Diodoro & Georgio in regum appellationibus & temporibus non convenit cum Eusebio; neque ipsi inter se consentiunt.

Anni

Anni mundi.	REGNUM PERSARUM.	
4640	CYRUS regnavit Persis, subverso Astyage. 1, 6, 17.	30
4670	II. Cambyses 1, 9, 1.	8
4678	III. Fratres Magi mensibus 7. 1, 9, 9.	
4679	IV. Darius 1, 10, 9.	36
4715	V. Xerxes F. Darii 2, 10, 9.	20
4735	VI. Artabanus, de quo 3, 1, 2. menses 7.	
4736	VII. Artaxerxes, qui Longimanus cognominabatur. 3, 1, 3.	40

Anni mundi.	Olymp.	LYDORUM ET GRAECORUM.
4638	54	Croesus Lyd. IX. an. 15. 1, 7, 3.
	55	Pisistratus Atheniensium tyrannus. 2, 8, 6.
4653	58	Croesus à Cyro captus est, & Lydorum regnum & destructum, quod stetit annis CCXXX.
4709	72	Darii an. XXX. Bellum quod in Marathone gestum est 2, 9, 7. circa an. U. C. CCLX. Gellius, cui cum nostra ratione non convenit.
4721	75	Xerxis anno VI. Bellum in Thermopylis, & apud Salamina navale certamen. 2, 10, 12. & 2, 12, 21. Anno ab U. C. CCLXXII. ut Gellius, & in sequenti anno in Plataeis & in Mycale. 2, 14, 7.
		Pausanias damnatus, 2, 15, 16.

Anni

Anni mundi.	REGNUM PERSARUM.	
4776	VIII. Xerxes II. mensibus 2.	
	IX. Sogdianus mens. 7.	
4777	X. Darius cognomento Nothus	19
4796	XI. Artaxerxes, qui cognominatus est Mnemon, Darii & Parisatidis F. 5, 11, 2.	40
	Cyri regis, ascensus, de quo scribit Xenophon. 5, 11, 5.	
	Conon classi Persicae praeficitur. 6, 1, 9.	
4836	XII. Artaxerxes, qui & Ochus. 10,3,1.	26
4862	XIII. Arses Ochi F.	4
4866	XIV. Darius Arsami F.	6

Anni mundi.	Olympiad.	LYDORUM ET GRAECORUM
4740	79	Artaxerxes an. IV. Cimon juxta Eurymedontem Persas navali pedestrique certamine superat, & Medicum bellum conquiescit. 2, 15, 18. Diod. retulit in an. III. Olymp. LXXVII.
4769	87	Ejus an. XXXIII. Initium belli Peloponnesiaci: quod Gellius refert in an. U. C. CCCXXIX. nisi legas CCCXIX. 3, 6, 8.
4782	90	Darii anno V. clades, quae Atheniensibus accidit in Sicilia. 4, 5.
4786	91	Ejusdem an. IX. Alcibiades profugus abit ad Tisaphern. 5, 2, 5.
4801	94	Artaxerxes an. V. Atheniens. sustinent tyrannidem ad annum fere U. C. CCCXLVII. ut Gell. 5, 8, 9.
		Alcibiadem Pharnabazus interficit. 5, 8, 14.
4802	95	An. I. qui fuit VI. Artax. Tyranni Athenis oppressi. 5, 10, 9.
	104	Clearchus Heracleae tyrannus, annis XII. Diod. 16, 4, 6.

Anni mundi.	MACEDONUM.	
4618	VIII. Alcetas	29
4647	IX. Amyntas 7, 2, 13.	50
4697	X. Alexander 7, 4, 1.	43
4740	XI. Perdicca	28
4768	XII. Archelaus	24
4792	XIII. Orestes	3
4795	XIV. Archelaus	4
4799	XV. Amyntas	1
4800	XVI. Pausanias	1
4801	XVII. Amyntas 7, 4, 3.	6
4807	XVIII. Argaeus	2

Anni mundi.	An. ab U.C.	ROMANORUM ET SICULORUM.	
4617	171	VI. Servius Tullius	34
4651	205	VII. Tarquinius Superbus	35
		Pythagoras in Italiam venit: auctor Gellius. Laërtius Olymp. LX. floruisse scribit. Vide Sol. cap. 21. Plin. 2, 8. Just. 20, 4, 2.	
4686	240	Pulsi urbe reges. Rom. reges imperarunt annis CCXL. sive ut quibusdam placet CCXLIII.	
4700	254	Circa Olymp. 70, 71. &c. Anaxilaus in Sicilia regnat, & post eum Micythus Olymp. 76. Diod. XI. Just. 4, 2, 4.	
		Eodem fere tempore Gelo obtinuit Syracusas, à quo victi Carthaginienses. 23, 4, 4.	
	Olymp.		
4794	93	Circa finem imperii Darii Nothi Dionysius in Sicilia tyrannidem exercet, an. 38. 20, 1. &c. anno ab U. C. 347. Gellius.	

Anni

	MACEDONUM.			Anni mundi.	Olymp.	ROMANORUM ET SICULORUM.
4809	rursum Amyntas	18				
				4811	97	Ut Diodor. & Halic. XCVIII. Galli Senones Romam invaserunt. 6, 6, 5. ab U. C. anno 365. Livius.
4827	XIX. Alexander 7, 4, 5.	1				
4828	XX. Ptolemaeus Alorites	4				
4832	XXI. Perdicca 7, 4, 5.	6				
					103	Ut Diod. 105. Dionysius rex Siciliae anno XXXVIII. moritur: Post quem Junior Dionysius regnum invadit. 21, 1, 1.
4838	XXII. Philippus circa an. U. C. CCCC. ut Gellius. 7, 5, 10.	26				
						Is Ochi an. X. Sicilia pellitur. 21, 2, 8.
4864	XXIII. ALEXANDER Philippi F. Olymp. CXI. an. mens. 6. 11, 1, 7.	12				Et ejusdem XXI. Corinthum sub foedere navigat. 21, 5, 2.

Anni mundi.	*Olympiad.*	
		PERSARUM *regnum stetit annis* CCXXXII. 11, 14, 7. & seq.
	113	*Interfecto Dario*, ALEXANDER *regnum Asiae, anno regni sui* VII. *occupat. Is* XXXII. *aetatis suae anno moritur in Babylone* 12, 16, 1. *Post quem,*
4872	a. 4.	
4876	114.	*translato in multos imperio, regnavit*

Anni mundi.	Olymp.	AEGYPTO		Anni mundi.	Olymp.	MACEDONIBUS	
4876	114	I. Ptolomaeus Lagi F. 13, 4, 10. Lydiam & Thraciam & Hellespontum Lysimachus tenuit. 13, 4, 16. a quo Lysimachia in Thracia condita. 17, 1, 2.	40	4876	114	XXIV. Philippus, qui & Aridaeus, frater Alexandri, 13, 3, 1. Bellum Lamiacum. 13, 5, 1.	7
				4883	115	XXV. Cassander 15, 2, 12.	19
				4902	120	XXVI. Filii Cassandri Antigonus (Justino est Antipater & Georgio) & Alexander, 16, 1, 1. & 2.	4
				4906	121	XXVII. Demetrius 16, 1, 18.	6
				4912	122	XXVIII. Pyrrhus menf. 7. 16, 2, 3.	
				4913		XXIX. Lysimachus 16, 3, 2.	5
4916	124	II. Ptolomaeus Philadelphus 26, 2, 7.	38				
				4918	124	XXX. Ptolemaeus cognomento Ceraunus 17, 2, 4. 24, 1, 8.	1
				4919		XXXI. Meleagrus menf. 2.	

Anni

Anni mundi.	Olymp.	AEGYPTO.	
4954	133	III. Ptolomaeus Euergetes, de quo 26, 2, 1.	26
4980	140	IV. Ptolomaeus Philopater 29, 1, 5.	17
4997	144	V. Ptolomaeus Epiphanes 30, 2, 6. & 31, 1. 1.	24
5021	150	VI. Ptolomaeus Philometor 34, 2, 7.	35

Anni mundi.	Olymp.	MACEDONIBUS.	
		XXXII. Antipater dies 45.	
		XXXIII. Sosthenes 24, 5, 13.	2
4921	125	XXXIV. Antigonus Gonatas 25, 1, 1. & 26, 3, 8.	36
4957	134	XXXV. Demetrius 28, 1, 1.	10
4967		XXXVI. Antigonus 28, 3, 16.	15
4982	149	XXXVII. Philippus 28, 4, 16.	42
4997		cum quo Romani bellum gesserunt ab U. C. 551. Eutr.	
5024	151	XXXVIII. Perses 32,4. & 33.	10
5026		Ab U.C. 580. bellum Persicum.	
5034	153	Macedonum regnum defecit.	

Anni mundi.	Olymp.	SYRIAE ET BABYLONIAE.	
4888	117	I. Seleucus Nicanor 15, 4, 1. &c.	32
4917	124	Seleucus, capto Demetrio in Cilicia, SYRIAE & ASIAE pariter imperavit 16, 2, 6.	
4929	125	II. Antiochus Soter 17, 2, 20.	19
4939	129	III. Antiochus, qui vocabatur Theos,	15
4954	133	IV. Seleucus Callinicus 27, 1, 1.	20
4974	138	V. Seleucus Ceraunus	3
4977	139	VI. Antiochus Magnus 29, 1, 3.	36
5006		Bellum Rom. cum Antiocho anno ab U. C. 560. Eutr.	
5013	148	VII. Seleucus qui & Philopater	12
5025	151	VIII. Antiochus Epiphanes 34, 2, 7.	11

Anni mundi.	ASIAE.	
4874	Agathocles Syracusis tyrannidem exercet. lib. 22.	
4882	In Asia primus regnavit Antigonus 13, 4, 14. & sep.	18
4900	II. Demetrius, qui & Poliorcetes 15, 4, 22, &c.	17
4954	Parthis à Macedonum imperio recedentibus, primus regnavit ARSACES. 41, 4, 6.	
4963	Anno ab U. C. 517. ut Eutrop. Hamilcar occisus, cui successit Hasdrubal. 44, 5, 6. & 7.	
4980	ab U. C. 534. Annibal Imperator Carthag. 44, 5, 8.	
5011	ab U. C. 565. Bellum cum Gallograecis.	

Anni

Anni mundi.	Olymp.	AEGYPTO.	
5052	159	Ab U. C. 606. Bellum Achaicum. 34, 1.	
5056		VII. Ptolomaeus Euergetes	29
5085	166	VIII. Ptolomaeus Fyſcon, qui & Soter, 38, 8, 2. &c.	17
5102	170	IX. Ptolomaeus, qui & Alexander, 39, 4, 1.	10
5112	173	X. Ptolomaeus Fyſcon, qui a matre fuerat ejectus, 39, 4, 1.	8

Anni mundi.	Olymp.	SYRIAE ET ASIAE.	
5036	154	IX. Antiochus Eupator 34, 3, 1.	2
5038		X. Demetrius Soter 34, 3, 9.	12
5050	157	XI. Alexander 35, 1, 7. menſ. 10.	9
5060	160	XII. Demetrius 35, 2, 2.	3
5063		XIII. Antiochus Sidetes 36, 1, 8.	9
5072	163	XIV. Demetrius iterum 38, 10, 11.	4
5076	164	XV. Antiochus Grypus 39, 1, 9.	12
5088	167	XVI. Antiochus Cyzicenus 39, 2, 10.	18
5106	171	XVII. Philippus Antiochus in Parthos fugiens, Pompejo ſe deinceps tradidit, poſt quem Philippus captus eſt a Gabinio.	2
5108		Huc uſque Syria poſſeſſa per reges, in Romanam ditionem ceſſit.	

Anni mundi.	Olymp.	AEGYPTO.	
5120	175	XI. Ptolomaeus Dionysius	30
5150	182	XII. Cleopatra	22
5172	187	Cleopatra & Antonius semet interficiunt: & Aegyptus fit Romana provincia.	
		Lagidae in Aegypto regnaverunt an. CCXCV.	

Anni mundi.	Olymp.	SYRIAE ET ASIAE.	
		Bellum Mithridaticum anno ab U. C. 662. ut Eutropius. 37, 1, 7.	
5153	183	Primus Rom. singulare imperium arripuit C. JULIUS CAESAR mens. 6.	4
5157	184	Rom. II. Octavianus Caesar AUGUSTUS mens. 6.	56
		Ab eo, anno ab U. C. 726. ut Eutr. Hispania domita, Janus clausus. 44, 5, 8.	

HACTENUS
EX
TROGO
JUSTINUS.

Notasse me tempora quae cum eo non omnino conveniunt, ipse agnosco; ut de conditione Tyri & Carthaginis. Sed cum professus sim me Eusebium & Hieronymum sequi, non licuit ab eorum ratione discedere. Tribuendum hoc duxi antiquitati, & eruditioni, & diligentiae illorum: Cum praesertim, in tanta novarum opinionum copia & varietate, quid potissimum sequerer, non haberem: & si novi alicujus hominis chronologiam potiorem duxissem, fuisset ea novis rationibus, multisque confirmanda: quod erat ab instituto nostro alienum. Hoc enim volui, συγχρονισμοὺς regum, & clarorum virorum, aliquo modo ob oculos ponere: Quod

si successit ex animi mei sententia, bene est: sin minus, laudanda est opera, qua & juventuti prodesse, & auctorem si non optimum, saltem non malum, & in historia necessarium, illustrare volui.

I N-

INDEX
IN
JUSTINUM,
AUCTORE
JOANNE FREINSHEMIO,
multo plenior redditus a
JOANNE VORSTIO,
ET
JOANNE SCHEFFERO,
aliisque.

Primus numerus librum, secundus caput cujusque libri, tertius tmematia seu sectiunculas capitum denotat.

A.

Abole-

INDEX

Ad-

Au-

Con-

con-

f. &

D.

Decem

De-

Di-

 5, 2.

Ex-

G.

H.

Haud

Histo-

im-

In-

urbe

 somnii

Me-

Na-

O.

Obrue-

 gni

P.

pro

Per-

Per-

vi

Q.

Re-

Re-

Sala-

Sta-

T.

To-

Ur-

18,

suis

F I N I S.

COR-

CORRIGENDA

IN

CONTEXTU.

Pag.	*verſ.*	*Lege,*
50	7	deſiluerint.
60	6	Rhipaeis.
98	1	convicio.
151	6	*Tiſaphernis opera.*
158	5	diſſidentibus.
189	*ult.*	fuerant.
209	4	ne parvulus.
212	1	fratre.
335	6	Crateros.
340	11	impatientius.
381	8	in miſera et.
397	5	abreptaque.
546	10	interitu totius populi.
566	8	His adhort.
648	8	*Bithynia.*
676	11	*haruſpices.*
697	14	Aegialeum.
742	4	bella inter ipſos.
751	4	victus eſt a Pt.
758	2	Antiocho & B.
——	14	Sicuonem.
766	8	bella ſint.

COR-

CORRIGENDA ET ADDENDA

IN NOTIS.

Pag.	*Verſ.*	
28 a.	21	VORST. *Adde*: Nihil hic mutandum. Nam quod in quodam legitur *eandem viam*, gloſſatoris eſt, qui haec deſumpſit ex verbis praecedentibus in cap. 5. §. 9. SCHEFF.
38 b.	33	*Lege*, pro *uxor è.*
40 b.	12	Lege, *vino faucios.*
47 b.	19	*Lege*, fuerat enim.
58 b.	20	Lege, *Scythiam.*
61 b.	30	BERNEC. *Adde*: Paulo poſt: *Hoc illis naturam daro.* Ergo *ingenium* hic pro natura. Qui vocabuli uſus & apud alios obſervatur. VORST.
67 a.	ult.	*Lege*, Supra cap. 2.
68 b.	11	Lege, *lenonibus.*
81 a.	9	*Lege*, - eundum.
123 a.	2	Lege, *Polybite.*
—— b.	16	Lege, FABER.
137 a.	26	*Lege*, Freinshemio placet vulgata.
143 a.	30	*Lege*, apparet, vulg.
154 b.	24	Lege, *imperii cupiditate*]
173 a.	ult.	Lege, *μνησικακεῖν.*
202 a.	9	Lege, *Aegeas*]
220 b.	42	Lege, *fama de ino.*
260 a.	27	Lege, *κατέπαυσεν.*
267 a.	penult.	Lege, *quo famae praeſ.*
276 a.	20	Lege, *pollicetur.* SCHEFF.
278 a.	38	Lege, *orbe pares viros.*
281 a.	antepenult.	Lege, *ut reginas.*
284 b.	20	*Lege*, Ciliciam?
292 a.	37	Lege, *ſanguinis f. eſt*, quam *tantus ſanguis.*
293 a.	ult.	*Lege*, in Ti-
—— b.	4	*Lege*, ſalam.

Pag.	*Verſ.*	
297 b.	20	*Lege*, haud dubie;
314 a.	19	*Lege*, Nam eam ita etiam.
319 a.	8	Lege, *Dacis.*
324 a.	24	Lege, *Andraſteus.*
—— b.	22	*Dele*. Juntae, *Gandaridas.* GRAEV.
343 b.	13	Lege, BERNEC.
349 a.	38	*Lege*. eſt *treceni.*
358 a.	38	Lege, *Syni* ducis.
359 b.	15	Lege, *Parapamenos fines.*
366 a.	11	Lege, *φίλων.*
367 b.	34	*Lege*, videre eſt apud.
375 b.	28	*Lege*, Sardes profic.
——	26	*Lege*, alia.
——	37	Lege, *μικρὰς ὑπὲρ.*
409 a.	23	*Lege*, a Chalcedone.
422 a.	23	*Dele*, Ubi? Supra iis verbis.
458 b.	3	Lege, *parce pro-*
461 a.	21	*Lege*, pro *Dem.*
467 b.	10	Lege, *προσκυνεῖν.*
477 a.	29	Lege, *Τίς τι.*
487 a.	3	Lege, *profecturis.*
489 b.	6	Lege, *nobiliſſimae.*
497 a.	1	*Lege*, Pauſanias.
498 b.	12	*Lege*, ſollici-
505 a.	8	poſt BONGARS. *adde*: Scribe, *Cirrhaeum.* Martialis 1. Epigr. 77. *Quid tibi cum Cirrha* &c. Statius Epic. in Patrem v. Silv. 3. 4. *nec ſolitam ſat eſt impellere Cirrham.* Lactantius in Statii Theb. VII. 332. *Parnaſſus in duo juga dividitur in Cirrham & Nyſam.* GRONOV.
——	19	Lege, *Phocidis campi.*

258

Pag.	Vers.	
528 b.	12.	Lege, *ut cùm cum.*
544 a.	21	*Lege*; glossatoris est qui.
545 b.	4	Lege, *μηδεπώποτε.*
583 b.	11	Lege, *vindicandam.*
——	29	Lege, *Romanis.*
586 b.	25	Lege, *metu vir-*
588 a.	11	*Lege*, - jecturam.
—— b.	42	*Lege*, indubitatam.
600 b.	27	*Lege*, ex v. libro Livii decad.
617 a.	9	Lege, *Diodotus.*
934 a.	29	*Lege*, he-
638 b.	10	Lege, *quod quaesi.*
——	ult.	*Lege*, ingrata pr.
642 b.	29	*Lege*, metaphora.
649 a.	ult.	*Lege*, Pulchre.
653 a.	20	Lege, *Non delicta r.*
668 b.	9	*Lege*, putat.
680 a.	33	*Lege*, facile reperias.
689 a.	7	Lege, ὁ δὲ ἄλ.
721 a.	16	Lege, *χαιρῷ.*
739 a.	23	*Lege*, Vidi Ital.
743 b.	25	*Lege*, praecessit.
745 b.	18	Lege, *Chalcidicis.*
759 b.	27	*Lege*, occisum.
763 a.	ult.	*Lege*, legendumque *rex.*
774	8	dele, *Pompejus.*
——	10	Lege, *gregatim.*
——	25	post *descripsisse* adde: Periz. *inter se praegratiose occup.* sec. tert. Leid. *inter se gratiose occupaverint.* sed prior a secunda manu, ed. Ald. Junt. *occupaverant;* quomodo ex conjectura legit Faber.
775	24	post *tui.* adde: Cl. Crusius Prob. Crit. cap. 2. legit, *cui & Cato reddendam operam putat*, vel *cui suam & Cato r. o. p.*
——	ult.	*Lege*, Bongarsius edidit *gent.*

Pag.	Vers.	
776	2	post Rom. adde: Cl. Crusius suspicabatur Justinum scripsisse, *veterem & quasi nativum gentibus morem.*
779	40	post Rom. adde: atque ita legit Cl. Crusius ex conjectura.
782	8	Lege, *ducem genti;* idemque.
——	23	post *comparandus*] adde: Ita Ald. Junt. verum.
——	36	l. 7. 19. *Caedes Candauli nuptiarum praemium fuit.*] Conjecturam Avi pro *praemium* corrigentis *pretium* tuentur eruditissimi Burmanni ad Ovidium Epist. Her. vi. 158. & ad Anthologiam Vet. Lat. Epigramm. & Poëm. II. 119. 13.
783	38	Lege, Ald. Junt. *Praexaspem.* Lege.
784	26	Lege, *Oropastes* congr. pr. *Oropasten.* Ald. Junt. *Horopastes*, & paullo ante *Horopastem.*
——	31	*post* Boxhornius *adde:* atque ita etiam legendum conjecit Cl. Crusius.
787	29	Lege, *habentibus quid salv.*
788	40	*Lege*, Med. Ald. Junt.
791	6	*post* Coll. N. adde: *& Oretria, quarum Oretria.*
——	27	Lege Bodl. Coll. N. & C. C. ed. Jenson.
791	antepenult.	Lege, *tempora.* Bodl. Coll. N. Beth. Ald. Junt.

Lege,

CORRIGENDA ET ADDENDA

IN NOTIS.

Pag.	*Vers.*	
28 a.	21	VORST. *Adde*: Nihil hic mutandum. Nam quod in quodam legitur *eandem viam*, glossatoris est, qui haec desumpsit ex verbis praecedentibus in cap. 5. §. 9. SCHEFF.
38 b.	33	*Lege*, pro *uxor è*.
40 b.	12	Lege, *vino saucios*.
47 b.	19	*Lege*, fuerat enim.
58 b.	20	Lege, *Scythiam*.
61 b.	30	BERNEC. *Adde*: Paulo post: *Hoc illis naturam dare*. Ergo *ingenium* hic pro natura. Qui vocabuli usus & apud alios observatur. VORST.
67 a.	ult.	*Lege*, Supra cap. 2.
68 b.	11	Lege, *lenonibus*.
81 a.	9	*Lege*, - eundum.
123 a.	2	Lege, *Polybite*.
—— b.	16	Lege, FABER.
137 a.	26	*Lege*, Freinshemio placet vulgata.
143 a.	30	*Lege*, apparet, vulg.
154 b.	24	Lege, *imperii cupiditate*]
173 a.	ult.	Lege, μνησικακεῖν.
202 a.	9	Lege, *Aegeas*]
220 b.	42	Lege, *fama de ivo*.
260 a.	27	Lege, κατέπαυσεν.
267 a.	penult.	Lege, *quo famae praes*.
276 a.	20	Lege, *pollicetur*. SCHEFF.
278 a.	38	Lege, *orbe pares viros*.
281 a.	antepenult.	Lege, *ut reginas*.
284 b.	20	*Lege*, Ciliciam?
292 a.	37	Lege, *sanguinis f. est*, quam *tantus sanguis*.
295 a.	ult.	*Lege*, in Ti-
—— b.	4	*Lege*, salam.
297 b.	20	*Lege*, haud dubie
314 a.	19	*Lege*, Nam eam ita etiam.
319 a.	8	Lege, *Dacis*.
324 a.	24	Lege, *Andrastcas*.
—— b.	22	*Dele*. Juntae, *Gandaridas*. GRAEV.
343 b.	13	Lege, BERNEC.
349 a.	38	*Lege*, est *treceni*.
358 a.	38	Lege, *Syni* ducis.
359 b.	15	Lege, *Parapamenos fines*.
366 a.	11	Lege, φίλων.
367 b.	34	*Lege*, videre est apud.
375 b.	22	*Lege*, Sardes profic.
——	26	*Lege*, alia.
——	37	Lege, μακρᾶς ὁ μὲν.
409 a.	23	*Lege*, a Chalcedone.
422 a.	23	*Dele*, Ubi? Supra iis verbis.
458 b.	3	Lege, *parce pro-*
461 a.	21	*Lege*, pro *Dem*.
467 b.	10	Lege, προσβίαστον.
477 a.	29	Lege, Τὰν τι.
487 a.	3	Lege, *profectoris*.
489 b.	6	Lege, *nobilissimae*.
497 a.	1	*Lege*, Pausanias.
498 b.	12	*Lege*, sollici-
505 a.	8	post BONGARS. *adde*: Scribe, *Cirrhaeum*. Martialis I. Epigr. 77. *Quid tibi cum Cirrha* &c. Statius Epic. in Patrem v. Silv. 3. 4. *nec solitam fas est impellere Cirrham*. Lactantius in Statii Theb. VII. 332. *Parnassus in duo juga dividitur in Cirrham & Nysam*. GRONOV.
——	19	Lege, *Phocidis campi*.

258

Pag.	Vers.	
528 b.	12.	Lege, *ut cùm com.*
544 a.	21	*Lege*; glossatoris est qui.
545 b.	4	Lege, μνδιπώπων.
583 b.	11	Lege, *vindicandam.*
—	29	Lege, *Romanis.*
586 b.	25	Lege, *metu vir-*
583 a.	11	*Lege*, - jecturam.
— b.	42	*Lege*, indubitatam.
600 b.	27	*Lege*, ex v. libro Livii decad.
617 a.	9	Lege, *Diodotus.*
934 a.	29	*Lege*, he-
638 b.	10	Lege, *quod quae ei.*
—	ult.	*Lege*, ingrata pr.
642 b.	29	*Lege*, metaphora.
649 a.	ult.	*Lege*, Pulchre.
653 a.	20	Lege, *Non delicta r.*
668 b.	9	*Lege*, putat.
680 a.	33	*Lege*, facile reperias.
689 a.	7	Lege, ὁ δὲ ἀλ.
721 a.	16	Lege, χαιρῶ.
739 a.	23	*Lege*, Vidi Ital.
743 b.	25	*Lege*, praecessit.
745 b.	18	Lege, *Chalcidicis.*
759 b.	27	*Lege*, occisum.
763 a.	ult.	*Lege*, legendùmque *rex.*
774	8	dele, *Pompejus.*
—	10	Lege, *gregatim.*
—	23	post *descripsisse* adde: Periz. *inter se praegratiose occup.* sec. tert. Leid. *inter se gratiose occupaverint.* sed prior a secunda manu, ed. Ald. Junt. *occupaverant*; quomodo ex conjectura legit Faber.
775	24	post *tui.* adde: Cl. Crusius Prob. Crit. cap. 2. legit, *cui & Cato reddendam operam putat*, vel *cui suam & Cato r. o. p.*
—	ult.	*Lege*, Bongarsius edidit *gent.*

Pag.	Vers.	
776	2	post Rom. adde: Cl. Crusius suspicabatur Justinum scripsisse, *veterem & quasi nativum gentibus morem.*
779	40	post Rom. adde: atque ita legit Cl. Crusius ex conjectura.
782	8	Lege, *ducem genti*; idemque.
—	23	post *comparandus*] adde: Ita Ald. Junt. verum.
—	36	I. 7. 19. *Caedes Candauli nuptiarum praemium fuit.*] Conjecturam Avi pro *praemium* corrigentis *pretium* tuentur eruditissimi Burmanni ad Ovidium Epist. Her. vi. 158. & ad Anthologiam Vet. Lat. Epigramm. & Poëm. II. 119. 13.
783	38	Lege, Ald. Junt. *Praexaspem.* Lege.
784	26	Lege, *Oropastes* congr. pr. *Oropasten.* Ald. Junt. *Horopastes*, & paullo ante *Horopastem.*
—	31	*post* Boxhornius *adde*: atque ita etiam legendum conjecit Cl. Crusius.
787	29	Lege, *habentibus quid salo.*
788	40	*Lege*, Med. Ald. Junt.
791	6	*post* Coll. N. adde: *& Oretria, quarum Oretria.*
—	27	Lege Bodl. Coll. N. & C. C. ed. Jenson.
791	antepenult.	Lege, *tempora.* Bodl. Coll. N. Beeh. Ald. Junt.

Lege,

Pag.	Vers.	
791	15	*Lege*, Med. *Lanthini.* Magl. *Anthiri. Lanthinum* hunc Scythiae regem in impressis Justini exemplaribus vocari, sed id nomen in suo codice MS. desiderari, monuit Fabricius ad Orosium lib. II. cap. 8.
793	17	*Dele* Coll. N. & *seq. versu post* 3. 3. *adde:* Coll. N. *glandes vesc.*
794	17	Lege, *Atheniensium regis.*
—	24	Post *int.* adde: Vox *astu* desideratur in MS. Coll. N.
	ult.	*Lege*, Med. Coll. N. Bodl.
796	ult.	*fuit.* Adde: Conjecturae Acidalii legentis *suus* pro *ejus* album calculum adjiciunt Faber & Cl. Burmannus ad P. Lotichii Poëmata lib. IV. eleg. 2. 49.
795	29	Lege, *sacris*] Bechar. *in Eleus.*
797		II. 10. 5. *Se esse quem primum in regno jam rex pater sustulerit.*] Ald. Junt. *se esse primum, quem in regnum rex pater sustulerit.* Magl. Coll. N. ed. Rom. aliaeque veteres etiam dant *in regnum*, quod tuetur Schefferus. II. 10. 8. *Et si in aequo jure utrumque fratrem pater reliquisset*,] Coll. N. *Itaque si in aequo.* ed. Rom. *ita si in aequo.*
—	penult.	post *habuerint* adde: Bodl. *non solum crebra cont. hab.*

Pag.	Vers.	
799	27	*Lege*, Coll. ed. Rom. & *in saxis perscribi.*
800	31	Lege, *oriretur & delaps. ad sua tuenda jam vid.*
801	33	Lege, *existimans.*
804	34	post εἰς Κρίσαν adde: (εἰς Κρίσσαν Suidas v. Λυκάζω τῷ ταμεῖ.)
—	38	Lege ξενικὴν ὁδόν.
—		III. 4. 1. *His igitur moribus ita brevi civitas convaluit*,] Bongarsius in quibusdam impressis reperit *coaluit*, idque in margine exhibet G. Major, atque alteri praeferunt Freinshemius ad Prologum lib. III. & Crusius h. l. verum vulgatum tuetur Berneccerus infra ad XVIII. 4. 1.
806	9	Lege, *Pericli.* & p.
807	6	Post *abscidit* adde: Ammianus lib. XXII. cap. 8. *ut eas* (Symplegadas) *aliquando fuisse dirementes nulli nunc conspicantium credant.*
—	8	Lege, *famam eructet.*]
—	10	post *eructaet* adde: Paullo ante Ald. Junt. *et spiritu cum igne intra interiora luctante, frequenter ex compluribus locis*, eamque lectionem merito vulgatae praefert Cl. Burmannus ad Anthologiam 101. 106. IV. 1. 9 *Quod nunquam alias tam torrens fretum, aut*

Pag.	Vers.	
		nec solum citato impetu, verum etiam saevo, neque &c.] Ed. Rom. *q. n. alias torrens adeo fretum.* MS. Bongarsii, *citato impetu, verum etiam vorax, & neque.* Hinc existimat Schefferus *saevo* glossam sapere *τὸ vorax*, & *citatom* facili librarii lapsu scriptum fuisse pro *citatum*, probante Cl. Burmanno ad Anthologiam I. 80. 22. Ald. Junt. *verum etiam sçaevo, neque*
808		post notam IV. 3. I. adde: Ibid. *Et mox caesis, quibus tulerant auxilium,*] Cl. Burmannus ad Anthologiam I. 80. 22. e codice Franequerano malebat, *quibus fuerant auxilium.* Orosius lib. II. cap. 14. *deinde mox caesis etiam illis, quibus ad auxiliandum convenerant.*
809	20	Adde post *sed qui:* Hallucinatur Cl. Vorstius scribens, Becharium edidisse, *sed quidem.*
811	24	post *deponeret* adde: Paullo ante quatuor Leid. Periz. Bodl. Coll. N. & C. C. ed. Ald. Bongars. *ne aut victoriam daret,* omisso adjectivo *totam.* In ed. Rom. *τὰ totam daret* desiderantur.
814	1	*L.* Bechar. *auxilium a miseris.*
—	6	L. *Qui audendum.*
815		V. II. 10. *In eo praelio decem millia Graecorum in*

Pag	Vers.	
		auxilio Cyri fuere.] Pr. tert. Leid. MSS. Bongars. *in auxilia.* Cl. Burmannus ad Anthologiam I. 70. 22. legit *Graecorum auxilium fuere.*
—	11	*L.* persuadent MSS. prologi h. l. in q. legitur *Derculide* vel *Der-*. VI. 6. 7. *Itaque armato instructoque exercitu Arcades . . . amissa bello repetunt.*] Cl. Bondam lib. I. Var. Lect. cap. II ex Orosio lib. III. cap. 2. & Adone Aet. V. huic loco lacunam inhaerentem ita supplet, *amissa furto, bello repetunt.*
—	19	post *poscit*] adde: Ita Ald. Junt. verum.
820		VII. 2. I. *Cujus & vita illustris & mortis postrema . . . memorabilia fuere.*] *Mortis postrema* contra Freinshemium, qui legit *morientis postr.* egregie tuetur Cl. Burmannus ad Anthologiam III. 150.
821		VII. 4. 5. *Euryonem*] Ald. Junt. *Eurynoem.* Fabro corrigenti *Eurynomen*, adstipulatur Cl. Burmannus ad Anthologiam I. 77. Deinde lege *Ibid. Ex Cygaea*]
—	18	*L.* Paris. Junt. *Aridaeum.*
822	2	L. *intentatum.* post *civitatibus* adde: Ibid. *Et ut per praecones susceptores sollicitarent.*] Ed. Rom. *& per prae-*

Pag.	Vers.	
		praecones, omissa conjunctione causali, quam abundare hoc loco quoque suspicabatur Cl. Wopkensius.
833	1	L. *productum in convivia*. Bechar. Florent. MS. Periz. *perductum in convivio*.
834		IX. 8 6. *Decessit Philippus quadraginta & septem annorum*,] Cl. Dodwellus in Exercitat. de Aetate Pythagorae pag. 198. legit *LX. & VII. annorum*.
836	26	*L*. XVI. 3. 9. & II. Pr.
—	30	*L*. Ald. Junt. *Ariarchus*.
837	32	post *impleret* adde: Hunc loquendi modum illustrat Cl. Trillerus lib. III. Observ Crit. cap. 2.
839	40	*L*. & v. 10. 13. ex ed.
—	43	L. *admirabilius vic*.
840	42	Dele, *percunctatusque est eam*.
841	6	*post* Bechar. *adde*: Flor. Ald. Junt.
844		XI. 12. 2. *Sed Alexander in pretium captivarum regnum omne, non pecuniam petit*.] Med. Magl. sec. Leid. Coll. N. MS. Bongarf. ed. Rom. nesciunt praepositionem *in*, probante Avo. Ita supra II. 3. 4. *pretium arma reginae accepit*.
848	27	*L*. Vincentius lib.
849	30	*L*. Duas priores.
850	9	L. *expectabant*.
—	36	L. *& ut*: siq.
851	31	*L*. Med. Ald. Junt.
852	25	post *Darantas* ad-

Pag.	Vers.	
		de: Ald. Jun. *Drangas*.
—	26	*L* Periz. ed. Bechar. Ald. Junt. Orosius.
854		XII. 7. 2. *Quae res & illi & multis principibus Macedonum exitia fuit*.] Quint. Leid. MS. Bongarf. *exitium*: quod merito praefert vulgato Cl. Burmannus ad Anthologiam I. 70. 22.
855	1	*L*. Ed. Bechar. Ven. . . . *ut intell. non tam oppidanis parc. q. exerc. suo se conf*.
856	21	post *Eusites* adde: Ald. Junt. *Euphites*.
857	17	*L*. quint. Leid. *desilit*. & paullo post: h. l. cap. 11. 8. & vers. seq. I. 10. 3.
858	42	post *levavit* adde. Pro *levaretur* Eruditissimus Trillerus lib. I. Observ. Crit. cap. 18. malebat *relevetur*.
859		XII. 11. 8. *E tribunali in concionem armatam inermis ipse desilit*.] *Ad concionem* edidit Faber. In codice MS. Franequerano *in armis ipse desiluit* legi monuit Cl. Burmannus ad Anthologiam III. 15. 16.
860	7	post *concessit*.] Adde: Ita ex Juntina, cui Aldina adstipulatur, edidit Cl. Graevius.
—	antepenult.	L. *temperare & praeg*.
861	6	L. *perisse*. nec aliter ed. Ald. Junt. verum Magl. pr. tert. quart. Leid. ed.

Pag.	Vers.	
		ed. Rom. Med. Bongars.
	12	*L.* Junt *Rhoxanen.*
862	18	post l.18. adde: sed vulgatum recte tuetur Cl. Burmannus in notis ad Carmina P. Lotichii pag. 313. & ad Anthologiam II. 120. 6.
—	40	L. *terius* dat ed. Rom. *cum morbo cura.*
863		XIII. I. 7. *Severitatem nimiam & adsidua belli pericula exsecrantes.*] MSS. & *severitatem.* idemque in MSS. reperit Bongarsius.
—		XIII. I. 8. *Velut inopinatam praedam sperabant.*] Cl. Graevius ad h. l. notat: „Non „inepte Juntae „*sperabant.*„ Verum fallitur Vir eruditissimus: nam Aldina & Juntina hoc loco dant, *spectabant.* Paullo post §. 10. Juntina, cui adstipulatur MS. Coll. N. dat *frustra regnum sperabant*, quod a Vorstio quoque fuit animadversum: verum Aldina aliaeque editiones, *expectabant.*
—	39	*L.*] Sec. quint. & post *legerant* adde: eaedemque edit. cum MS. Coll. N. *primum.*
865	8	L. *duntaxat.*
866	8	*post* 243. *adde:* Ald. Junt. *Cino.*
868	26	*post* Med. *adde:* Ald. Junt.
869	11	*L.* ad XXXIX. I. 9.
		XIII. 6. 11. *Ubi Olympias esset*]

Pag.	Vers.	
		MSS. & meliores editiones, *ubi & Ol. esset.*
870	22	post 924. adde: & Cl. Burmannum ad Valerium Flaccum VIII. 14.
875	6	post *assignat* adde. Paullo ante pro *recepit* Med. sec. Leid. Ald. Junt. dant *recipit*, quomodo etiam Faber edidit.
	16	L. *matre.*
879	4	*L.*] Medicei, quint.
882	16	post *b. m. p.* adde: Posterius *ultra* nescit Rom. *bum. ultra morem* dant Ald. Junt.
884	6	*L.* MSS. Medicei, Fuld.
886	34	L. *irrupisses.*
887	1	*L.* Leid. Magl. MS. Bongars. ed. Flor. Ald. Junt. *accersirent* pro *arcessirent.*
890	penult.	L. *καθάπερ.*
892	30	*L.* Leid. Cantabr. *annos.* Bodl. Periz.
895	18	L. *obruere.*
898	6	L. *Ceren*]
901	36	L. *sodalitio jure.*
—	40	post *jure* adde: Pricaeus in notis ad Apulejum legit, *sodalitii jure, ceu sacramento.*
902	10	*L.* Junt. *LX. forme.*
904	10	*L.* Junt. *ad postremum insidiis s. i.*
905		XXII. 3. 10. *Ibi Syracusas ... per proditionem recepit.*] Medicei, sec. quint. Leid. Bodl. Periz. *recipit.* Coll. N. *ibi Syracusas . . . proditione recipit.*
906	37	L. *desuper vacua ind.*
—	ult.	post *fuit* adde: Insuper Ald. Junt. *in civitate.*

Pag.	Vers.	
907	17	*L.* Haloandr.
908	24	post *causa.* adde: Vide ad XI. I. 10.
909	2	L. *super haec a sociis.*
911	6	*L.* Junt. *tributarias urbes.*
—	29	*L.* N. *B. dux P.* ed. Bechar. Ald. Junt. Ven.
913	33	XXIII. 2. I. Delenda haec nota.
918	41	*L.* Flor. Ald. Junt.
923	38	L. *& super hoc.* eademque cum Flor. Ald. Junt. MS. Coll. N. *pervigilii.*
937	21	post *exspectantes* adde: Cl. Crusius in Probab. Crit. cap. 2. pag. 13. malebat, *quia insidiatus is temporibus h. P. f.*
938	19	L. *post.* Omnes MSS. Bongarsiani, Medicei.
—	27	L. *Thraciae.*
939	14	L. *hi dimitteret.* Conj.
—	16	*L.* Thuan. *ab Onabide* Magl. *magna ubide* quint. Leid. *a Nabi* Bodl. *ab Hanibale* Periz. *a Onabide* ed. Rom. Eademque cum Bechar. Ald. Junt. Ven. Flor. *liberaret.*
941	16	*L.* Bechar. Ald. Junt. *fuisse.*
—	37	*L.* Periz. Ald. Junt. *conv.* & paullo post, XLIII. 3. 8.
942		XXXI. 5. 4. *Siquidem diversum ceteris esse illud hominum & belli genus.*] Bechar. Flor. Mediol. Ald. Junt. *illud & belli genus & hominum.*
949	18	L. *egisset.*
—	22	*L.* Flor. Ald. Junt.
950	2	*L.* Viro emend.
—	30	L. *Masinissa regnum.*
—	36	post *bellum* adde: Ald. Junt. *pridie quam consereretur praelium.*
956	38	*L.* posteriores, *et & a b.*
958	ult.	*L.* thaeus XII. I.
959	1	*L.* XVI. 13.
962	36	L. *instaurando* (Flor. *in restaurando*) *pr.*
965	36	*L.* sec. Med. sec. quart. Leid. Periz. Thuan. Coll. N. & C. C. Cantab. *non* (Med. tert. quart. Leid. Coll. C. C. *nec*) *in advocationibus.* pr. Med. quint. Leid. *nec in avocationibus,* quomodo.
—	44	post *praetermissa* adde: Cl. Vossius ad Catullum carm. XLIV. hunc locum e suo Codice ita refingendum esse existimabat: *Hyeme dein appetente, non in convivio, sed in campo; nec in avocationibus, aut inter sodales; sed inter coaequales aut equo, aut cursu, aut viribus contendebat.* In omnibus, quos consului, MSS. exstat *deinde:* verum *appetente* praeferunt MSS. Bongars. tertius & quartus Leid. sive primus & secundus Vossianus: iidemque dant, *nec in advocationibus, nec inter sodales, sed inter coaequales aut equo, aut cursu, aut viribus contendebat.* Horum igitur codicum auctoritate *τὰ sed in exercitationibus,*

velut

Pag.	Vers.	
		velut superflua, expungenda existimabat Cl. Vossius: exstant tamen illa in MS. Bongarsiano, secundo Mediceo, Magliabequiano, quinto Leid. seu tertio Vossiano, in quo etiam *nec in invocationibus* scriptum est; quod a Justini manu venisse crediderim, idque pluribus tuetur Cl. Burmannus ad Anthologiam III. 5. 12.
966	9	L. *quod ei rel.*
968	penult.	L. *non tamen eos mitigari.*
970	18	*L.* suffragantibus iisdem editionibus & MS. Coll.
971	42	*L.* & XXIII. 3. 1. ex Mediceis & Magl. *ficut.*
977	4	L. *decessit.* Eaedem cum Bechar.
—	18	*L.* Paris. Ald. Junt. *Herot.*
981	4	*L.* Rom. Bechar. Mediol.
—	13	*L.* Junt. Bechar. Bongars.
982	19	L. *Pisone* (Ald. *Vulsone*) *Att.*
—	ult.	L. *patrio deberi nomini r.*
985	1	*L.* Thuan. *f. Aegealium.* tert.

Pag.	Vers.	
		Leid. *f. Aegeialium.*
—	12	*L.* Junt. *Rhecan.*
—	15	*L.* XXII. 8. a B. laudatus, *Amphitum et Telchium.* ubi pro *Telchius* ex editione Romana & sex MSS. Ammiani, atque codicibus Solini, quibus usus fuit Delrio, *Cercius* restituit Valesius.
989	5	L. *jus quicquam.*
991	15	L. *exiguitate ac macie*
993	27	L. *a. Romani.*
996	26	post *amant* adde: Ammianus lib. XXII. cap. 15. de Nilo: *gurgitum enim nimietate humectans diutius terras, culturas moratur agrorum.*
997	27	*L.* Junt. *tunc ad lin. similitudinem ex.*
1001	13	L. Οἱ δὲ Ἀθ.
1005	85	post *victusque* adde: eique adstipulari MS. Franequeranum, monuit Cl. Bondam. lib. I. cap. 4. Var. Lect. qui paullo ante cum Vorstio quoque malebat, *ut a Sicilia.*
1006	1	L. *Lysimachi f.*
1010	9	L. *Et in Pisidias.*

